नं. ५१४८

शतपथ ब्राह्मणम्

१मतः १४ काण्डः (खण्डितं)

× × ×

पत्र सं. १८२ —— सं. १८०७

संहिता ब्राह्मणम्

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ सं०१८०८ शाके १६७३ पोष कृष्ण ४ चंद्र पाक्षिक रेवकृष्णसुत विजयकृष्ण [illegible] [illegible]

कांड १४ पत्र १९४

व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यतामित्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तस्मा ऽएवैतत्प्राह २

फ्रप ॥ ॐ नमः सिद्धं ॥ ॐ नमो विघ्नवल्लीकुठाराय गजवदनाय ॥ ॐ नमो यजुर्वेदाय ॥ ॐ इषे ॥ व्रतमुपैष्यन् । अंतरेणाहवनीयं च गार्हपत्यं च प्राङ् तिष्ठन्नपऽउपस्पृशति तद्यदपऽउपस्पृशत्यमेध्यो वै पुरुषो यदनृतं वदति तेन पूतिरंतर
तो मेध्या वाऽआपो मेध्यो भूत्वा व्रतमुपायानीति पवित्रं वाऽआपः पवित्रपूतो व्रतमुपायानीति तस्माद्वाऽअपऽउपस्पृशति ।१ सोऽग्निमेवाभीक्षमाणो व्रतमुपैत्यग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि त[illegible]केयं तन्मे राध्यतामिति नात्र तिरोहितमिवास्ति ।२ अथ सं
०स्थिते विसृजताग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं तन्मे राधीत्यशकद्ध्येतद्यो यज्ञस्य सं०स्थामगन्नराधि ह्यस्मै यो यज्ञस्य सं०स्थामगन्नेतेनान्वेव नु विसृजत इदं व्रतमुपयंत्यनेनावावापर्यात ।३ द्वयं वाऽइदं न तृतीयमस्ति सत्यं चैवानृतं च सत्यमेव देवाऽअ
नृतं मनुष्याऽइदमहमनृतात्सत्यमुपैमीति तन्मनुष्येभ्यो देवानुपैति ।४ स वै सत्यमेव वदेदेतद्ध वै देवा व्रतं चरंति यत्सत्यं तस्मात्ते यशो यशो ह भवति य एवं विद्वान्सत्यं वदति ।५ अथ सं०स्थिते विसृजत इदमहं य एवास्मि सोऽस्मीत्यमानुषऽइव वाऽएतद्भव
ति यद्व्रतमुपैति न हि तदवकल्पते यद्ब्रूयादिदमहं सत्यादनृतमुपैमीति तदु खलु पुनर्मानुषो भवति तस्मादिदमहं य एवास्मि सोऽस्मीत्येवं व्रतं विसृजेत ।६ अथातोऽशनानशनस्यैव तदु हाषाढः सावयसोऽनशनमेव व्रतं मेने मनो ह वै देवा मनुष्यस्याजानन्ति
त एनमेतद्व्रतमुपयंतं विदुः प्रातर्नो यक्ष्यत इति तेऽस्य विश्वे देवा गृहानागच्छंति तेऽस्य गृहेषूपवसंति स उपवसथः ।७ तन्न्वेवानवक्लृप्तं यो मनुष्येष्वनश्नत्सु पूर्वोऽश्नीयादथ किमु यो देवेष्वनश्नत्सु पूर्वोऽश्नीयात्तस्मादु नैवाश्नीयात् ।८ तदु होवाच याज्ञवल्क्यो य
दि नाश्नाति पितृदेवत्यो भवति यद्यु अश्नाति देवानत्यश्नातीति स यदेवाशितमनशितं तदश्नीयादिति यस्य वै हविर्न गृह्णंति तदशितमनशितं स यदश्नाति तेनापितृदेवत्यो भवति यद्यु तदश्नाति यस्य हविर्न गृह्णंति तेनो देवान्नात्यश्नाति ।९ स वाऽआ
रण्यमेवाश्नीयाद्या वारण्याऽओषधयो यद्वा वृक्ष्यं तदु ह स्माहापि बर्कुर्वार्ष्णो माषान्मे पचत न वाऽएतेषां हविर्गृह्णंतीति तदु तथा न कुर्याद्व्रीहियवयोर्वाऽएतदुपजं यच्छमीधान्यं तद्व्रीहियवावेवैतेन भूयांसौ करोति तस्मादारण्यमेवाश्नीयात् ।१० स आहवनी
यागारे वैतां रात्रिं शयीत गार्हपत्यागारे वा देवान्वाऽएष उपावर्त्तते यो व्रतमुपैति स यानेवोपावर्त्तते तेषामेवैतन्मध्ये शेतेऽधः शयीताधस्तादिव हि श्रेयस उपचारः ।११ स वै प्रातरप एवा प्रथमेन कर्मणाभिपद्यतेऽपः प्रणयति यज्ञो वाऽआपो यज्ञमेवै
तत्प्रथमेन कर्मणाभिपद्यते ताः प्रणयति यज्ञमेवैतद्वितनोति ।१२ स प्रणयति कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तु कस्मै त्वा युनक्ति तस्मै त्वा युनक्त्विति ताभिरनिरुक्ताभिर्व्याहृतिभिरनिरुक्तो वै प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तत्प्रजापतिमेवैतद्यज्ञं युनक्ति ।१३ यद्ध वाऽअपः
प्रणयति ह्विदं सर्वमाप्तं तत्प्रथमेनैवैतत्कर्मणा सर्वमाप्नोति ।१४ यद्ध वाऽअस्यात्राह तान्वाध्वर्युर्वा ब्रह्मा वाग्नीध्रो वा स्वयं वा यजमानो नानाप्याययति तदेवास्यैतन्न सर्वमाप्तं भवति ।१५ यद्ध वाऽअपः प्रणयति देवान्ह वै यज्ञेन यजमानांस्तानसुररक्षसानि
ररक्षुर्न यक्ष्यध्व इति तद्यदरक्षंस्तस्माद्रक्षा०सि ।१६ ततो देवाऽएतं वज्रं ददृशुर्यदपो वज्रो वाऽआपो वज्रो ह्यापस्तस्माद्येनैता यंति निम्नं कुर्वंति यत्रोपतिष्ठंते निर्दहंति तत्तऽएतैः

[illegible] यातः १७ नाउक्षिप्यात्तरताद्गार्हपत्ये सादयतीत्याश्वा [illegible] निर्वपति मार्हपत्य [illegible] वेतन्निधुनेष्रजन
[illegible] त्रि। १८ सय ज्ञाद्दपत्ये सादयति [illegible] गार्हपत्यो [illegible] प्रतिष्ठान [illegible] वेत [illegible] प्रतिष्ठुनित [illegible] मिष्ठयात्रीनाहि
[illegible] वद्दिमि [illegible] स्मृतरगतादि [illegible] सार्वं [illegible] प्रदोग्ता। २० ना नां नारण सं च रे [illegible] नं च व्यं माणमं नारता सं [illegible] निति तानाति।
[illegible] त्यग्नौ [illegible] यद्विज्यात [illegible] चदति [illegible] सादाय [illegible] नानाः सादयन्ती [illegible] कामम त्याप [illegible] काभाव [illegible] प्रणीयांततस्मा
[illegible] नित्र [illegible] स्मा [illegible] पलेत [illegible] दशा [illegible] विद्विरा [illegible] यज्ञ [illegible] मावेत [illegible] यज्ञ मभिसंपादय
[illegible] कर्म्मणो वां [illegible] यवामिति यज्ञो [illegible] कर्म्मयज्ञा यदितस्मा [illegible] कर्म्म [illegible] वामिति [illegible] पायवामिति [illegible]
[illegible] प्रतिवा। २८ वाद [illegible] तन्वानाः [illegible] पवाद [illegible] वेन [illegible] द्वारदा [illegible] स्यागा
[illegible] तरिक्त [illegible] रनिति [illegible] मना [illegible] ता। ४ सवा [illegible] यान [illegible] नो [illegible] पा [illegible] वयाऽइदं
[illegible] दिस्या [illegible] वितत [illegible] पितित स्मा दन [illegible] यातं। [illegible] यज्ञो [illegible] यज्ञो [illegible] सस्मा दन [illegible] यज्ञ [illegible] बिनाको [illegible] स्य
[illegible] स्मा दन [illegible] यानू। ७ [illegible] तनरा [illegible] दियज्ञ [illegible] तायुनमोमत
[illegible] ननेनक [illegible] वास्य सानी [illegible] १९ सधु रमन्ति [illegible] तिंयास्मी
[illegible] १० न [illegible] मा स [illegible] समप [illegible] नानकस्मी
[illegible] यज्ञपति [illegible] मा [illegible] त दर्ह [illegible] मार
सं तिः

यज्ञपातिक. [illegible]

2

...पादस्य पस्या ... मनारङ् ... नीयन ... दिव ... [illegible] ... वनाम्ना ... स्यच्छ्रो हि

...तियः फलान्यवलम्ब्य वा तन्त्रा ह्या [illegible] तन्द्रियाणां स्थाने प्रवृत्ति ॥१७॥ अथाशिषं यदा यत्कृतं तं चेति पंचवाड्मा ... लयः का ... ती

...नां त्रस्य विना तत्र विरुद्ध स्वरूपेण विना ... न्यथा ... स्या मिथ्या ... नाव धर्म ... रूपा व्याप्ति ... ॥

...तं मनसा मनसा ... तिमममनामय ... नीति नान्यप्रवृत्त स्वरूपमनो ... सम्प्रदं करोति ॥१८॥ यावद्वत्तद्वना ... आदि ... ति ... वना ...

...नव यथा ... तिषु ... ॥१९॥ अथ ... ति ... तायत्वाना ... तयः इति न ... ति नदि वितन्त्र ... यथा यति ॥२०॥ ...

...न दत्ता ... प्रश्यति ॥२१॥ अथ ... रो ऽति ... इत्यं तेनां ... या ... मिति ... विड व्या ... रोप्य ... मानस्य ... ॥

...दव इत्यं तेनां ... यां ... व्यामि ... नरि ... मध्ये मीति सा सा वव वं धुः ॥२२॥ सयुक्त्या ... पत्ये ... तिषां ... पये ...

...नान्तर्धा ... वनीयं सादाय ... व्या ... ना ... सादया मीति ... विना ... सादा ... व्या ... नानालो ... दयामी ...

...ति ... स्य ... ॥२३॥ अथ ... वि ... करोति ... वि ... व्या वि ति ... वि वि ... य ...

...स्थि वा नुमात्रां न स्मा दि ... वन ॥२४॥ अथो ... दि ... लि ... स्फः ... नी ... व ... नता ... ता ... नि ...

...र कृत ... तिः ... नि ... वाणानि ... स्याव ... नि ... य ... का ... बीज ... रना ... ति ... वि ...

...म ... रवा ... दृतिन ... एना ... नाति ॥२५॥ सत्र ... नाति ... स ... प्रसव ... ना ... ति ... पतित्रेण ...

...सूर्य स्य रश्मि ... तिनेवा ... विता ... सूर्य स्य रश्मय ... सूर्य ... रश्मि ... तिति ... ता ... सत्य पापो ...

॥२॥

स्मा दा ह दर्दं राय [illegible] वद्भूति नाम्ना सत्तु इंग छंति [illegible] [illegible] सा। सो ब स्य राज्ञो [illegible] दि [illegible] ना अश्व वो त्र इम [illegible] य त्र यता ग्रे यज्ञ प तिं [illegible]

[illegible] प तस्य [illegible] प्राह एति त ह्यत्रिण स्य ईमा न एता नि [illegible] न मरु स्त स्मा दा [illegible] [illegible] शो हू स्मीत ह्यू त्रत्र यं इति। [illegible] य मिं इम ह [illegible] ध्यं हू त्र द यं इति एता उ [illegible] इम ह णात हू त्रे ण स्य [illegible]

[illegible] दना त्यो नि कुल [illegible] वि [illegible] का वि [illegible] स्य [illegible] विन करोति। १० [illegible] कृति। अ न्न य [illegible] ता मी ति त घा स्पे दं व ना पे [illegible] वि तत स्पेम [illegible] क रो त्य [illegible]

[illegible] व य ज्या या इति दे व्याय [illegible] तिन्दव य ज्या [illegible] परा ज [illegible] रि दं व स्त [illegible] मी ति त घा द [illegible] म त्रा [illegible] वान्यो वा म ध्यः का [illegible] ति न द दि बा म न [illegible]

[illegible] जि न मा द [illegible] स्यैव स [illegible] य ज्ञो [illegible] स्यो प न्न का म स [illegible] वा र त स्य द वा अनु [illegible] वा [illegible] या [illegible] न स्य यानि [illegible] नि च [illegible] नि च लो [illegible]

[illegible] व [illegible] नि ता नि सा [illegible] रूपं यानि [illegible] नि ता [illegible] वा यान्ये व ब [illegible] पाव हरी णि ता नि य [illegible] रूपं [illegible] सेषा त्र यी विधा य [illegible] न स्या एत [illegible] [illegible] ति य [illegible]

[illegible] न वे [illegible] हु वि र स दि ति न घा द वा त्र नं [illegible] वा पि [illegible] वा स्कं दा न्न घ [illegible] इति [illegible] दि ति न स्मा द [illegible] वे न न म धि प [illegible] वति। [illegible] दिन मा द [illegible] सी ति य [illegible]

[illegible] व [illegible] रा त य इति [illegible] एवैत [illegible] स्व ता प [illegible] ति नो त्ये व पा चा [illegible] न [illegible] नो ति य [illegible] स्या [illegible] न दव [illegible] नो ति। [illegible] तीर्थी न यी व [illegible] प [illegible] णाति। अ दि त्या [illegible] सि [illegible]

[illegible] व त स्मा दा [illegible] दि त्या [illegible] सी ति [illegible] दि ति [illegible] नि [illegible] सं [illegible] नी त त [illegible] मम वि त [illegible] जि ना य च [illegible] द ति ने द न्यो न्य [illegible] दिन सा त [illegible] नि तिं [illegible] स त्य न पा लि ना त व ति। [illegible]

[illegible] सा म प [illegible] ना म स्मा द [illegible] नि [illegible] स त्य न पा लि ना त व ति। [illegible] ति [illegible] र सि वा न स्य त्यो [illegible] वा सि [illegible] इति वा न [illegible] सा म [illegible] ति र ति [illegible] वा मा वि त [illegible]

[illegible] त स्मा दा [illegible] र सी ति [illegible] न स्य [illegible] ति वा न स्य त्यो [illegible] वा सि [illegible] इति [illegible] वा [illegible] ति [illegible] दि त्या [illegible] ति न सं [illegible] जि ना य च [illegible] द ति ने द न्यो न्य [illegible] दिन सा न इति। [illegible]

[illegible] यो [illegible] नि मि ति या वा [illegible] दति [illegible] य [illegible] ता [illegible] त त घा द ता म त्र [illegible] वं [illegible] त [illegible] य [illegible] व ले [illegible] दि त्रा सा रि त स्मा दा द [illegible] नि मि ति। [illegible] य दि [illegible]

[illegible] स र [illegible] मा [illegible] दि [illegible] वीन [illegible] मी ति द वा न व दि त्य [illegible] वि [illegible] अ [illegible] स ल मा द [illegible] वा सि वा न [illegible] वा न स्य त्यो [illegible] न द व द धा ति स इ दं दा व त्यो [illegible]

[illegible] सो वे त प [illegible] अ [illegible] न [illegible] दा य [illegible] दि [illegible] दि [illegible] ही ति [illegible] वि [illegible] वा म वे त ह्ि [illegible] त [illegible] व य [illegible] क य न्तो। [illegible] नि वा एता नि [illegible] वा न्तु प ही ति [illegible]

[illegible] नमेयदलीति तस्मात् [illegible] यातृ २१ तद्रुम्मि नक्षुराजा [illegible] विष्णु [illegible] तद्दियएवकाश्चापो [illegible] तिसर्यन्त्रिषद्गुतिश्च नकु [illegible]

[illegible] मको [illegible] रूपन्तआसान्तकिन्नसुरघ्नीसपत्नेघ्नीश्चाकत्र विष्णुसनस्यदस्मद्रु सपाद्रवपादसुररक्षसानि नृघमानान्नियंतितदासुराः [illegible] नो यतृपधः स्वयंतकाच्चिमेंद क्तुयाम [illegible] किलानाउ

[illegible] दाद्यतितो रागत्वोरदुर्मनोयाजयावद्वेति कने त्यनेमार्णजेरोतितन्मितितस्याल शुस्यसा शागपन्त्रकामा १५ सामनोगरवजायोमनावीश्वविश्वपातस्पिटस्मयन्त्रद्वदंत्येसृएवंतितत्ना [illegible] वासुररक्षसानि [illegible]

[illegible] षीशाग्वदतीतिकि स्पाताक्रसीदेवान्दुः अश्वादेवाविमनुरावत्स्वेव हे पावृतिनो फागत्योवदुमनोयाजयावद्वेतिकनेत्यनायेवजायेतितन्मितितस्याआलझायेसाधागपन्त्रकामा १६ [illegible]

सपत्रघ्नीताशु द्दनिसयस्यद्वेवंहिडुषएतामत्रघ्नांत्रयक्षदायंतिपापीया ७ सोदेवास्पसपत्ना त्वंवति १६ स समादंति क्रकृटोसि मधुजिह्व इति मधुजिह्वो विसागदवच्यआसीदिषजिह्वो [illegible]

[illegible] ७ सं वातं [illegible] तिनात्रतियोदितमिवाक्षि १८ अध्यसूर्यमापते हर्षह्रदयमसीतिहर्षहृदय ७ द्येत घदिनकानां यदिग्रहएरतां यदीषीकाणां [illegible] १९ अपदविर्निर्दिपति [illegible]

[illegible] विनस्यापायवद्यदतिनेवदत्योन्य ७ द्विन्नसातइति २० अपलिप्सुनातिं पराभूत ७ रदः पराभूता अरातय [illegible] इति तन्ना [illegible] २१ अप द [illegible]

[illegible] दिदंकिंवद्विविख्याता तद्नानेषएदितद्विविनक्ति सयदेतएतन्याभुवंतियन्त्रेनानपपविनक्ति २२ अघ्यान्तुमंत्रयन्ता देवोवः सविताहिरण्यपाणिः प्रतिगृह्णात्वछिद्रेणपाणिना [illegible]

[illegible] मितिफलीकुर्वंतितद्गनघ्यानकुर्यादिदिष्टवाएतद्द्ववनाय्येदविर्तवत्यघ्नेन [illegible] देवंकरोतियदादपदवच्यः [illegible] मितितस्ममदंकरोतितस्माद्गन्तृ [illegible] मवफलीकुर्यात् [illegible]

[illegible] यततघदतद्गनय ७ सद्द्वयुत [illegible] रोद्ववापतघ [illegible] यसुरोमात्राः सयाल्पवेमानित्रीर्षः कपालान्येतान्यवास्यकपालानिमत्ति [illegible] तदकमं [illegible]

[illegible] ध्याति सउपावषमादन्नधृष्टिरसीतिसयदनेनाग्निं धृष्टि [illegible] पचरतितनधृष्टिरघयदनेनयघ्रउपालतउपववापानन्ते [illegible] तस्माउपावषोनाम ३ तेन [illegible]

[illegible] यनद्युकवंदहंतिसकव्यादतावविनद्गमावालापदंति ४ अग्नाँगारमास्को [illegible] आदवयजे [illegible] तरकिन्य [illegible] तनवाम [illegible]

[illegible] शाक्किनयां वकुर्नेश्रोधत्ता [illegible] स्फापा [illegible] कसामपदंतातस्मादवद्गुपदधातितघदघएव [illegible] तिनान्यएषद्दियकुक्षु [illegible] तामघा [illegible]

[illegible] दे ६ ७ दे [illegible] तिसजातवन्कपदधामि [illegible] शाघतिवक्रीवियक्रो [illegible]

मुष्टि धयाधयति भूयादतिनिद्धिनमेवसस्य स्यपाणोरंधुल्या लवनि।७ आंगार मास्क्रोति नेदिदृष्टुराना ष्टुान रुकाछं स्याविं शानिति व्याघ्रोणोदिरकृसाम पद्देनान कमादति निदि...

ष्टुारकाछं स्याविज्ञानित्य श्रिर्द्धि रकृसामपदेनानक्स्मादव मधूदति।९ अछायत्य श्चात्रडुपदधातिं धरुणमस्यंतरिक्षं दृछं दत्यंतरिक्षस्येव रूपणोनादवद्दछं दत्येतवेनवाद्दर्यन ... मे...

ज्ञानडुपदधातिं धर्त्रमसि दिवं दृछं दतिदिवस्यव रूपणोनादवद्दछं दत्येतान्वे वृष्टिर्यन्तं आष्टव्यमवबाधतेडल्लेवनिवारुत्रवनि सजातवन्कपदधामिन्यात्रवास्यद्य आयतिं।११ अथैयरकिं...

वानवाप्रानेवितद्विषं नं आत्रव्यमवबाधतेनरुावितघदिमांलाकानतिक्तु स्मिनिवानवानक्ष्मेनघन्धि ष्टात्राशासस्मादाद्दष्टि ष्टात्वस्ष्टाशात्मुडदधामीतिनूस्मीवेवतराणिकपा...

सांतपस्लनप ध्रुमित्येतान्हितजिष्टुंलजौ यकृत्वंगिरसाछं सुतन्नान्यसन्निितितस्मादवृमस्नूदति।१३ अथ यो हषडुपलेउपदधातिसकृ स्मा जिनमादान्नशाम्मासीतितदवधूनोत्यचह्लमें छं रक्षोति...

सिव्रतिवादिनिहिैर्द्विविति।सासावबबंधु:।१४ अथ हृषदृडुपदधातिं धिषणासिपर्वतीनी प्रतिश्चादित्यास्त्वुग्वन्विति धिषणा हिपर्वतीनीदि प्रतिवादित्यास्त्वुग्वन्विति नसंज्ञानवेतकेस्मा जिना...

रम्याभुदीचीना प्राङुपदधातिं दिवस्कंननीरसीतंनरिक्षमवरूपणांनरिक्षेणहीमघावाश्च्वीवीह्विश्वाेतस्मादादृदिवस्कंननीरसीति।१६ अथोपलामुपदधातिं धिषणा सि...

स्मा...पाहुतियीति प्रतिघ्रुपर्वतीनीह्वन्विति प्रतिदिस्व: संजानीततसंज्ञामवितद्दृषडुपलास्यांहृदतिनेदन्योन्याछं हिनसातइतिघोरविषारूपणहत्त्रएवदृषडुपलेजिहेवज्ञान्यातस्मीघहस्माय...स...

रुदिद्दवानितिधान्यछं हिदवांधिनवदित्कदिह विर्यन्यात।१८ अछ्रयविनष्टि।प्राणायत्वा दानायत्वाव्यानायत्वादीर्घामिनुप्रसितिमाङुषधामितिप्राणमितिदेवोव: सवितान्हेरण्यपाणि: प्रतिगृह्णातुवछिद्रेणपाणिनाली...

...तरूमृतानामसेतडुलूरवलमुसलाभ्यांदृषडुपलाभ्याछं हविर्यज्ञं घ्नंति।२० सयदाहाप्रारणायत्वोदानायत्वव्तिनस्माणोदानौदधातिव्यानायत्वेतिनधानंदधाति दीर्घामनुप्रसितिमाङुषेधामितिदी...

...पापालिनासुप्रतिगृह्णीतान्यसन्नितिवकुलुषवेतिनअकुर्दधान्यतानिविडौवनानवंन्यवसुर्द्देतकृीवामवदवाकाछं हविर्तवत्यमृतममृतानांतस्मादवेदिनष्टिपिछं वंतिविच्छान्यनीधातकपालानि...

हविर्यच्छातयावन्दवर्त्यंतकृवतितदितरणयकृषाश्टल्कोतिनद्वारतक्रास्येवलुहवनायेहविर्यल्कृाम्बादिवातियपाछपंतस्मादतिरुतिानयकृपाश्टल्को तिमहीवांपत्पासीतिमध्य...

...नांपल्पासीत्यदसुहाास्विनद्ववल्कुयकृत्विवश्टहीतंतवतितस्मादवा हमहीनांपयोसीति।२२ ब्रा०५ पवित्रवतिसंष्टपति।पाश्त्रीपवित्रेत्रवधायदवस्वाासवित्र:प्रसम्भुनोवाकिन्नांतिसि...

...पवित्रातिस्र्प्मेकेउपमर्जनीत्रितितिनाभुनयतिनाःपवित्राणांप्रतिगृह्णातितिसमापत्रेयधीतिरितिसछं स्थे ...षवितिरनाति:पिञ्जूलि:संगाछंतसमोष्यधायारसेनेतिसछं...

रवती ॐ मतीति। ऋक्षं नामेतिर वत्य आप्यायनाय उपध यस्ता उद्येन ऋक्ष्यः संहत्यं तं सं मधुमती मधुमतीति। ऋक्षं नाम [illegible] रस वन्यो स्रवतीति। ह [illegible]
रेति न संप्यो न्यक्षि वर्द्धं खिवि संघ्योति यष्ठा वा अधिष्ठ क्रोग्ग्न रक्षि आप्यते वं वितं कं मेति।२ अथ द्विक्षा करोति। यदि द्विक्षिबीत वतः त्यो स्र्र मास्यां वेध्दकृ विबीत वा [illegible] यत्र पुनन [illegible]
[illegible] न स्कव घृति न सद्कृपिंछं षंतिन सुनर्ला नाकरोति तस्मादेव मातिष्टवा त्वधिष्टण क्ष्यविष ऊ रोकाग्रमधि श्रयत्यसावाज्यो।४ न दाप तन्तो उत्तय छं सद्क्रियातन घादेन ऋत छं सद्क्रियतन्दे [illegible]
यनवा यसमई स्ता उत्ता वह्निंगमयावेतितस्मा घाएनऋत्य छं सद्कि यत एवम्रुद्धेण आम्नायइस्य संधीयत।५ सोसावाज्य मधि श्रयति। द्वाषद्वेति द्युप्हे नदाद्यदाद्वष्वेति तत्पुन [illegible]
[illegible] द्विष्टं णक्ति। स्वाम्नासीति यज्ञमवितक्रोति यथा ब्रम्हं प्रहंज्याद्वं ब्रह्मणक्ति द्वि [illegible] रितिन दाउ द्वेधाति।७ तं प्रथयति। उरु प्रथा उरु प्रथस्वेति प्रथयात्यविनामतऋतयज्ञ पतिः प्रथमानामितियज्ञ मा [illegible]
छुं कर्या [illegible] मानुषछं ऋ। पाहि स्टच्छुं कुर्यां घृतं वेत घरस्य यन्मानुषंने घृतं यज्ञे करवाणीति तस्मान्न सत्रा शुच्छुं कयति।८ अथ शफमात्रं कयति क्लिकिक आज्ञः कस्त हे दयावान [illegible] यावं ताम व स्थ यं [illegible]
[illegible] नति घदे [illegible] यात्राव घ्नं तावापिं छं षं तावा द्कृ एवंतितावा द्वि वा द्वं तिशांतिरापस्त दक्किः। ओं त्यात्राम यति। नदक्कि संदधाति तस्मादक्किरतिसृष्टातिः।११ सातिसृष्टाति। अग्नि द्वेन वं माद्धि [illegible]
तं पर्यग्निं करोति। अक्किरमविनामतदग्निनापरिष्टक्वातिने देनं नाष्ट्रारद्दाछंसि मसृष्टा नित्य निर्हिरद्कसामपद्वंनात स्मात्सर्यग्निं करोति।१३ नछं श्रपयति। देवस्त्वा सविता श्रपयत्विति [illegible]
[illegible] ष्विनाकइति देवत्रो पनदाद्यदाद्वद्विं क्षिं विनाकइतितन मत्ति सृष्टाति सृष्टं तंवृषदानीतितस्माद्वा अतिसृष्टाति।१४ सोनि सृष्टाति। मा ते मार्न सेवु [illegible] इति मा [illegible] तिषीर्मा [illegible]
[illegible] दनकुपरिष्टात्नाष्ट्रारद्दाछंस्यवपइयानिति तिनेद्वेवन [illegible] इव [illegible] षितइव त्रा याता इन्कृन्वेवतस्माद्वा अतिवासयति।१६ सातिवासयति। आनाम रूपं यशोतमेरूपं अमीनस्य [illegible]
[illegible] दवमतिवासयति।१७ अथ पात्रीं निर्णेनिजन। अंगुलि प्रलोजनमाप्ये त्योर्निनयतिन घदाप्ये त्योनिनयति।१८ ब्रा०१ अथ मतः प्रपाठकः। कां१२१॥ छ॥ यत्रै ब्राविद्धितावा [illegible]
[illegible] धन्य घंतृतीयं घाहृणात सत्रिधाधन्यदम त्यायामत [illegible] मन्त्रिः सन्नीषानि [illegible] त्योसापः प्रविश त्रातं देवा अनुविघ सदकस्ति वाक्यं आनिन्कः सोपातिति [illegible] ता [illegible] या [illegible]
[illegible] नइंद्विणसद्देरु। यत्र [illegible] ब्राह्मणो राजानमनुस्वरा [illegible] यत्रत्रिशीर्षा पंवा [illegible] रूपं [illegible] त्स्याद्वात पि त्रध्य स्यद्विदां व कुः। ३ [illegible] निनं त्रित एवत ब्रानात्य दनदं [illegible]
तकिमितियज्ञ एवविष्टसृष्ट अमितिनादष्ठेतघज्ञो सृष्टयादव्यः पात्रीं निर्णे जन मंगुलि प्रलोजनंनिनयेति।२ नव [illegible] कृ [illegible] अत्यवृ ध्यय मि दम स्मत्या रानयामे [illegible]

||४||

...ं तात यो दक्षिणे न कर्षिष्यावजते ४ तत्ताप्य वाय एनां दत्त्वा [illegible] मा सप्ता दीक्षितामकस्य यनु यदन्वाहार्यं निददक्षिणा ६ हविरसादतेन [illegible]

... वा एव आल स्यात यस्तु रो रा रा: ।५ रूपव ६ हविर्देवा: आग्न्र पञ्च माल त्तिर तस्याल [illegible] स्याम क्षेपच कामेसु गां श्रविदज्ञाते गामाल तं तत स्याल [illegible]

... संसइसां [illegible] वीत्रविविज्ञातं खनं तइ बाह्री [illegible] समन्वविं देसा विमो ह्रीक्रियवा तस्मादप्येतावनदं खनंतइ [illegible] विं दं [illegible]

...तज माल तं नत स्यालझु स्याम क्षेपच कामा: ... प्रमाणं ६ संजरति संनतइ वद्दिसतद्दिलवाते [illegible]

... एवं मत द्विदात्रो सासंपघदाक्र: पाङ्क्त: पञ्चुरिति ।७ यदापि [illegible] लो मानिलवं ति । यदाप आनयस्य [illegible] वतिय दासं [illegible] गतो गो रक्षा गवय [illegible] म विन

... यकृद्धास यिष्यन्न निवारयति तं मन्त्रानं दधात्योवं : सासंपघदाक्र: पांक्त: पञ्चुरिति ।८ सयं [illegible] रूप मात्स तेना सर्विंकि [illegible] वधाव [illegible] वगां [illegible] दरत्न [illegible]

...तव्यमप्रक्रांतामक्ष्या दिरतपशावा: ।९ ... इं [illegible] यथत्रतुत्राय [illegible] तजतार: समकृतशकुर्दाविवत्र स्य स्यस्य तृतीयं वा याव दाक्र पस्तृतीयं वा याव दार [illegible] तृतीयं वा याव [illegible] य [illegible]

...ओ तवतू [illegible] ला घान्यां ब्राह्मणाय [illegible] रंति घास्या ६ राजन्य बंधवन्तं आधे [illegible] पनव स्फोनव ब्राह्मणा [illegible] नव शारणव [illegible] जन्य बंधव: ।२ सयास्य मादत्ते [illegible] वतदिं को [illegible] त्रायव [illegible]

... दत्ते ।३ तमादत्ते न्वं तस्य [illegible] सविकु: त्रसावश्चि नो बक्रि [illegible] मादद: ध रत्नतं दद्वज्य इति स विता विप्रदवानां त्र सवितानिक्ष विद्दप्रसूतप विनामतद्दत्ते [illegible] नो [illegible]

... स्याम ति [illegible] कृत्तस्य वरुणस्या स्यामादत्तेनस्या स्यां [illegible] वापषत स्यनमनुष्योत्तन्नं [illegible] मताति र्दिं वताभिरादत्ते ।४ आदत्ता [illegible] तं दद्वज्य इति । त्र [illegible] विय ज्ञो य इ [illegible] तं [illegible] वितरा

... विनमतघ्न [illegible] पति ।५ सरूपति । इं इस्य बाक्र रसि दक्षिणा इत्यप [illegible] र्य वत्रमोयइ इस्य बाक्र दीक्षिता स [illegible] इस्य बाक्रं मे दक्षिणा इति सदस्य [illegible] ज्ञातत्तजाइतिस [illegible] वि स [illegible]

... सि तिग्म तजा इति । पतन्दात जिष्णुं [illegible] यदयं [illegible] ववतपव दीमां ला कां [illegible] पवात स ६ रुपत्य विनमतद्दिवता [illegible] ध इति य [illegible] स्वरे [illegible] घ [illegible]

... तना [illegible] नि: वाश्रुष्टि वा द्विन मानीतितस्मा [illegible] पस्य ज्ञाति तस्मृष्टि ।७ [illegible] पस्तृविरात [illegible] वान्न स्तु शं [illegible] ति [illegible] रुस्मि विना [illegible] न [illegible] ति [illegible]

... तिक [illegible] नानपज्ञथ्यं [illegible] रोमति ।९ स दाक्षिकवाचां उदं वो वे न: पला [illegible] इत्कदं वो दा [illegible] वि षां पला [illegible] ।१० स दाक्षिकवाचा [illegible] रत: प [illegible] स्य [illegible] यमित उप [illegible] दा [illegible]

... ति [illegible] र्ध्वं तत: पुनर्न स्व ६ दास्यं तदिति ।११ सा दाक्षिकन्नरत: पर्येति । [illegible] समइत उपसम कंध [illegible] क्ष [illegible] लोके रत्निन्यदधु [illegible] ये मां लाका नति [illegible] ऊर्ध्वं तत: पुनर्न समद्दि [illegible]

न तान धुरि स्वत उपस्तं करणाद्धितां सं रूपस्येति स्म ल्लोके रक्षन्ति दधाति यद्गच्छे मांल्लोकाननितरस्तुर्थं ततः पुनर्नसंज्ञि हूतन तस्माद्येतर्हि स्तुरान संज्ञि हूतन्य... देवानां देवा अ... वा धनानन्ति...
तीयन्ति यथा ने द्वं क्षितामस्विनन्दति स्म ल्लोके रक्षन्ति दधाति यद्गच्छे मांल्लोकाननितरस्तुर्थं सवा पक्षि स्म ल्लोके रक्षन्ति दधघ गच्छे मांल्लोकाननितरस्तुर्थं मस्यापव सर्वं दूरन्त्यस्याद्धं... ल्लोकाः...
रन्तस्मादस्यापव सर्वं दूरति।१४। अथ तृणमंतर्धाय प्रहरति। नदनेन नखं क्रोणा संशितनपृथिवीं दिनमानीति तस्मात्तृणमंतर्धाय प्रहरति।१५। स प्रहरति पृथिवि विदवयजन्या ओषधेः सेमूलं माहिंसिषं इति
...धीनां गन्तमूलानि माहिंसिषं इति व्रजं गच्छ गोस्थानमिति व्यस्तिनि धत्स्यन्ते ... तदनेपक्रमिकुरुद तन्घनपक्रमि... तस्मात्पादकव्रजं गच्छ गोस्थानमिति वर्षतु ते द्यौरिति यत्र वा अग्निरवलं नः ...
...धाति तस्मादाह वर्षतु ते द्यौरिति बधान देव सवितः परमस्यां पृथिव्यामिति दव मेवैन सवितारमाह ... ध्येतमस्मिवधानेति यदा परमस्यां पृथिव्यामिति शतेन पाशैरित्यमुच्येनत दा... न्वा मां... यं
...वेद मुञ्चता मामो गिनीति ... यात्।१६। अथ द्वितीयं प्रहरति। अपारकं पृथिव्ये देवयजना ... ध्यासमित्यररुद्वेनामासुररक्षसमासन्तं देवा अस्या अपाघ्नतन्... विनाम तद्... अपक...
...तात्... स्मादेवं क्रियं... यं द्विष्मस्तमतो मामो गिरिति।१७। तमस्त्रीदक्षिनिदधाति... रं दिवं मापप्तत इति यत्र वै देवा असुररक्षसमस्तुररक्षसमपाघ्नन् तस दिवमपिपतिष्यन्नमग्निरक्षति... रक्षि...
...दिवो धक्ष्यन्नी तस्मादेवं करोति।१८। अथ तृतीयं प्रहरति। इस्मर्न घां मा स्कन्दि... यं वा अग्नये... मस्या इमं... रसं प्रजोपजीवन्त्येष... दिवं माप... विन पाद कव्रजं गच्छ गोस्थानमिति...
...यं द्विष्मस्तमता मामो गिरिति।१९। सत्वे त्रियं कृत्वा दर्वति त्रयो वा इमे लोका... विन... लोके रक्षन्ति दधात्यथा... विन घदिमे लोका... स्तस्मात्त्रि... रण्णा...।२०।...
...तन... विनघदिनीं लोकान्नितरस्तुर्थं मन्निवानवा... तस्मात्... वस्तुर्थं।२१। ... देवा श्व वा असुराश्च... प्राजापत्याः पस्पृधिरे न ता देवा अस्तु... मिवासुर...
...तजोपजीवा... नितामो... पश्चात्... तजमानाना...।२। नद्धि देवाः... इमामसुराः पृथिवीं... यन्तिमामस्मै...
...स्यां पृथि... जानाना... स्पर्धन्... तैरदेवा... स्येन... इति।४। ... तानसुरा...
...दशा पर... तेन वा... दशा पर...।२। ... रक्षि... तः परि...
...दिनाम... वृद्धिं दिक्षा... पृथिवी... यामां समविंदति... वा इम... नानां संप... वामन दे...

॥५॥

... दितिन्तफोनुञ्छंदात्तिरात्रेतः परिष्टाद्दीक्षितः । उ रस्यात्सा प क्रमणम स्य [illegible] वान्वेहतात्तेन खनेत [illegible] वान्तो [illegible]

न्फ प्रसुत्रोवा । तद्दृद त्ताऊ तुः । ञ्छनुहि स्तुर त्रूहुँ तुयज्ञो नूदितिन्त फोनुञ्छं ... तमनुविघोत्र मरणपरि ग्रहुणपर्यट्टकोनू [illegible]

न कुर्यात् । उष धीनांविसर्जूलान्फ पाञ्चोवत्तस्मादोषधीनाम्वसूलान्फछेत्तवेञ्चू याघञ्चैवात्रहि क्रुमन्चुविंदंतस्माद्धेदिन्नमा । १० । तमनुविघोत्र [illegible] संस्थिघरमवतीमुपजीवनीयामकुर्हता ।

... कुबुदावासीतिपञ्चादिमाम्वितन्तृ ष्विवीॱ संस्थितघस्योनाॱ सुषदामकुर्हताहूँ स्वनीवासिपयुस्वनीवेच्छत्नरत इमा । नवितन्तृ ष्विवी संस्थिघरमवती ... संवत्सरस्य सं

... प्रजापतिः सयावानेवयज्ञो यावन्त्यस्य मात्रा नावन्तमस्विनत्स्वरियच्छा तिा । १२ । षड्ढि व्याङ्कतिस्तिः स्तुर्दुपरियर्द्धपरिष्टिक्का । तिाष्ड्किरुत्र रेतह्यादशाकृद्धोह्यादशाविमासाः संवत्सरस्य संवत्सर

... म मात्रापञ्चास्यादित्याकुः । एतावान्विउरुषः पुरुष सम्मिता द्विच्चिरक्विः प्राची त्रिहृद्वियज्ञोनात्वमात्राक्ति यावतीमेव स्वयंमनसा मन्येततावतीं कुर्यात् । १४ । अतिनाग्निमॱ सा उन्नयति ... स्वदते

... दक्षिणाग्निमॱ सा उन्नयति । १५ । सा विपञ्चाद्धरीयसी स्यात् । मध्ये संॱकारिता पुनः पुरस्ताद्धर्वि मिवह्वियाघाघराॱ संतिष्टपुञ्चोतिाहिंसृष्टां नराॱ साम घ्ये संज्ञा घ्वेतिन्दुष्टामविनामतद्रवर्ती

... र्णादिग्दक्षिणातः पुरीषं ग्रस्युदूहत्येषा वै दिक् पितृणाॱ सा यद्दक्षिणाप्रवणा स्याक्षिप्रं ह यजमानोऽमुं लोकमियात्तथो ह यजमानो ज्योग्जीवति तस्माद्दक्षिणतः पुरीषं प्रत्युदूहति पुरीषवती

... सिनीषस्युंनस्तेउदूहतियदा स्येष्टश्चिवा ज्ञेनामृतं दवयजनेतद्यं क्रुमसिनिदध्मामहे सयदिनइनो स्वराजये स्नतपवार्ञ्चेतः प्राम्यतः पुनरक्षितविंमितिसद्या स्येष्टश्चिव्याञ्जेनामृतं दव

... प्रष्टाद्याकुदिवयजनमित्यपिदवाञ्च । स्येतस्मिंदवयजनइष्टरुवतितस्माद्धिपतिमाञ्चि । १८ । सञ्चतिमाञ्चि पुराकूर स्पद्दिर [illegible] तिसंज्ञासोविकुरॱ संज्ञामेद्धि [illegible] रक्षि [illegible] तकृतः पुरुषो दुहो ष्टः

... त्तिुदायश्चिवीजीनुपाङुमिकुदायदियदास्येष्टश्चिव्येजीवमासीत्तसंक्रमसिन्यदधततस्मादाहोदायश्चिवीजीवदाङुमितियामिरयंद्युक्रमसिस्वधात्तिरितियां संक्रुमसिष्ट्रल्लणा द्धुरितोवेनुसकृ

... स्ये [illegible] रिन्दे वयुजनइष्टरुवृतियएवास्मन्तद्दा । १९ । अथाद्भ्रोद्दणीरासादयतिवज्रोवैस्फ्यञ्चापूलणा तेमंक्र्दायह्मन्त्यज्रूपनांद्युगीवाञ्चापस्तद्द्धामिवितद्वृक्षिउप्यञ्चासादयति सवा

... स्फ्यञ्चाकुणीरासादयेहृज्ञौकृसंसृष्टेयानांनघोद्धवृक्षो नसस्रष्टेतत्तस्माद्दुदर्षुपर्य्यविञ्चो [illegible] पथां दुर्मानाना स्युध्य स्पिचुच्छद्ध ति । २० । अथेनोयोदद्धद्दति । योक्षणीरासादयम्भ्रंवद्धिकुपसोप

... कामायत [illegible] दनघर्क्रकामयत्ताविनाष्टिर्पत्तस्वयशुक्षावितनाद्धादहमतः कर्म्म कत्तुंव्यामिति । २१ । अथोदंयॱ स्फ्यं प्रहरति । अमुष्मै वा वज्रं प्रहरामीति यद्यपि च वरद्धद्धोवेस्फ्यः स्फ्यं तद्धि वेनेन । २

... तस्मात्पापीञ्च वनेविक्का । २२ । सयपूत्रश्चित्तिरित्तस्मा वमर्दंयजेत तपापीयाॱ सञ्चासुरयाप्यनेजेरत श्रेयाॱ सञ्चासुस्तानाश्चुयामनुष्यान्विवदायजे तपापीयाॱ सञ्चेत्तवंतियज्ञेनसञ्च

मांगिरसस म स्राक्षा वै मनुष्यान विदन्ते त्यो विधेद्धि यज्ञमिति सदेत्यो वाच बृहस्पतिरांगिरसः कथा न यजमान इति तदेवुः किं काम्या यजमद्धिय यजुं न पापीया ७ स स्तेत्त्वं तिय ऊनं य
[illegible] ज्यावन्ना २४ तद्द्देवा ककुद्वा ... स्यान्ते ... याऽ स्तो नूतनात्ता न व मर्त्यं य ऊर्ध्वं तस्मात्त्रया ७ सो ऽर्वि श्छो यां क्रियत इत्या वर्द्धि षस्तरता दिति वर्द्धि षाद्व्वे स्व त्वे
... नदेवानां दरिष्ठं तं नदं यज्ञो भवति यच्छून्ता निदधीरं ७ विक्षुप्ताद्वे दिस्तना व मर्त्यं म सा रिष्ट्वा तस्मान्त्यो पीया ७ स्मादन व मर्त्यमिव यज्ञे ता २६ व्रा ० २ स वै स्रुक च सं मार्ष्टि नद्यै स्रुच सं मार्ष्टि यथा विन्द्देवानां चरणं तद्व सन्ते मनुष्या
... स्रुदघ्नघ्नर्ब्रहि र २ ... त्यपि पदादिति पृष्ठं तिसंया द्वे वे वि हानं न व मर्त्यं मंजु ताश्च यान्देव तु भवति तस्मादन व मर्त्य मिव पात्राणि य स्रुच ः १ क स्य स्रं मार्ष्टि निर्लिनिक्त विना एतन्निर्लिक्तानि श्रवराणीति तदेन्द्धायानि वादद्य योनि
... तिन्ति निर्लिज्य पूर्विवद्वि ष्ट्ये वं वा पद्मद्देवानां यज्ञो भवति यच्छू ता निदधी ७ पित्तु ... दिस्ते षास्मतान्ये व पात्राणि य स्रुच ः
... राकनिव मनुष्यो ... रविवं स्वे तं नाना भवति । ३ अथ स्रुच मादत्ते न धृत पति सं स्क ष्ट ७ र रु ः सं स्क छा अरातयानि ष्ट ७ र क्षो नि ष्टप्ता अरातय इति वा । ४ देवा ह वै यज्ञं तन्वाना ः ते ऽसुररक्षसेभ्य आसंगाद्विभयां चक्रुः स
... सां क्षि ... नि ... सपत्न हि दिति य ... पर ... यज्ञमानस्य सपत्नान्... यो वामन ... वा ... ज्ञ ... नंवा ... ज ... यि संमार्ष्टि तिय ज्ञं यं वा यज्ञाय संमार्ष्टि त्वि वित ... तत्र व सर्वाः स्रुच ः संमार्ष्टि वाजिनी ... ति स्रुच ं तं
... नी वा पाल ः प्राणो दाना ... तद्धाति तस्माद्दितीव मानि ... मानीतीव मानि । ७ सा वै सं मृज्य सं मृज्य प्रतप्य प्रतप्य प्रयच्छति य ... व मर्त्यानि निर्णिज्य न व ... म पश्चि ... यदवं तत्तस्मात्प्रतप्य प्रतप्य
... पिबन्त्य इव स्त्रिय ः सा ... इव पुमान्भवति स एव तत्र ... इतरा ः स्रुच ः ... संमार्ष्टि ... तरा ः स्रुच ः । ८ स वै ... य ... नाहि ... यस्मा
... ति ... डि ये वा ... म्प्रा । १० तद्धि ... स्रुच ं मार्ष्टि ... न्य ... दधाति ... दस्य ... वं स्रुच ... तिः सं मार्ष्टि ... रिदं वे किं चि ... न ... दि ... यज्ञा ... दितिन ... तपा नक्ता ... य स्मा ... न मा ...
... एव यज्ञस्य ... यज्ञ ... यमाना यादिति पुनन्त्याव नामत ... यजमान्न्यामा नाइति । १२ ... संनह्यति ... यज्ञ ... विप ... यदवा चीनं ना ... पश्चाद ... मन्व
... न्य ... ७ सं नह्यति । १३ स वा अग्नि वासः सं नह्यति ... धन्या वे ... दघ ... धीर वि त द्वं न दधाति तस्माद्देवा ... कृष्णा ... निदिनक्ति तस्मा दतिवासः सं नह्यति । १४ स सं
... मा मवक रोति न र ... विरा ... ताम्भि वा स्या एत क रोति । १५ स वे न ... ततत ... कृ ... नकृष्णोव ... परी ... यात्र ... करोति । १६ ... कदमि वो ... ति । ... लो ...
... नो य ज्ञमन्वा को त दे मा म च्या रो द सा प न्नी दिया ... लो क मि या त ... दपत्नी ... त ... स्या ... वितंनि ... नामिर्यं न ... नि ... त तस्मा ... इति वा ... सीता । १७ अथ ... ज्य
... त ... दलो नन्ता व ... पावप ... मी ... ना ... नचा ... वप ... मी ... ति तदा ... क्रा सीति य दा वा ... तद ... न ... न ... दा ... क्रा सीति ...

६

२ छि ५ ॥ ६

...आज्यमादाय गार्हपत्यादवतिष्ठत आहवनीयमभिप्रैति यस्या आहवनीय हवींषि प्रपद्यंति कस्मिंस्तु यज्ञ आहवनीयं भूत्वा सदिग्रहं यदस्त्रायेधिश्रयति पत्नीं हवकारायि ... वर्तेन दितदवकृ...

...नीतश्चोदयइत्यग्नीनां तारतितस्मादेतमाहीमवच्छिलोत्थ आगुदादरत्यवकाश्यपत्नीयस्यापत्नीनतवन्त्य एवं तस्मादाहवनीयेधिश्रयति तत्तन आदत्तिनदंतच्छिगासादयति।२०तदाहुर्नो...

...पपत्नीलवतीतितदुहोवाचयाज्ञवल्क्योयथादिकुंपत्न्याअस्तुकस्तदाद्रियेतयत्परः३ुं सावापत्नीस्यागृह्णावायज्ञोविदिर्यइजाजपंयज्ञाघइर्निर्मिमाइतितस्मादंतर्गृह्यावासादयति।२१

...करोति।२२सउत्पुनाति।सवितुर्वःप्रसवउत्पुनाम्यच्छिद्रेणपवित्रेणवसोःसूर्यस्यरश्मिभिरितिसासावबंधुः।२३अथाज्यलिप्ताभ्यांपवित्राभ्यांप्रोक्षणीरुत्पुनातिसवितुर्वःप्रसवउत्पुनाम्यच्छि...

...ताःप्रोक्षणीरुत्पुनातितदप्सुपयोदधातितदिदमप्सुपयोहितंतदिदं... दाद्युष्यंत्याओषधयाजायंतउपश्रीजंस्थाःपःपीत्वातत एषरसःसंभवतितस्मादेरसस्यावेवसर्वत्वाय।२५अथाज्यमवेक्षते...

...तेकथंस्वयंनान्वाक्षयत्रन्तूयस्माइवाग्निषःकियंतकथंस्विषासत्त्विव... वतीतियांविकोयययइक... आशिषमाशास्तेयजमानस्यैवसातस्मादध्रुवीरवाद्वक्षेत।२६सावक्षतासत्यंवेचक्षु...

...वामितियएवेक्षेयादरुमदर्शमितितस्मादेवशृद्धमामतसत्यानिवितसमर्द्धयति।२७सावदैतातुजोसिशुक्रमस्यमृतमसीतिसएषसत्यएवमंत्रस्तजोघेतद्भुक्रंघेतदमृतंघेतन्नन्वालु...

...तुनएवदेनायमानायावानेवभुरूयस्मावान्निधीयातस्मादुरूपायइ॥१तस्येयामवङ्कामिःइयमुपन्नदान्भिवधृवानद्वाअन्मनएवमातिसर्वाण्येवानिषत्तवंतितस्माडूधुवायाएवसर्वाणि...

...तिनस्माडूकृताःसुर्वाश्चिनुस्कवःसंवरंति।३तस्यासावबाघोर्तुक्रुः॥अथेदमंतरिक्षमपसदियामनुध्रुवानद्वाअस्यापरवामिसर्वलोकाःश्चनवंतितस्मादुध्रुवायाएवसर्वेयज्ञःप्रनवति।४अयामवस्कवोप्यायंएवाद...

...कुवःसंवरति।५सएषयज्ञस्तायमानोदेवेभ्यस्तायतेऽनुत्यस्तुंदात्योयुद्धविस्तादेवानांयक्षोप्सारज्ञायुन्तुरोत्त्राश्लत्तदादिइपस्टक्कान्यप्युष्मेवाजुंइंटक्कामीत्येवुमुखितवां।६अथयान्याज्यानिस्यष्टोतरुतु...

...वृताज्यक्तानिसविश्वतुर्थंकंटाक्कान्याष्ठोडुवउपभृति।७सयअत्तुर्वकंटाक्कानि।स्तउत्यस्त्रहक्कानि।ध्रयाजत्योखितद्भ्रक्कानस्तनवादिश्रयाजासत्तदनादिश्यापाज्यस्येवुरूपेणटक्कान्यज्ञामिताघेजामिरुक्कयाधुक्कायचित्र...

...सत्यक्कानि।७अथयदश्रीजरुवउपभृतिटक्कानिकुंदात्यस्तइक्कान्यन्तुयाजभ्योजिनन्क्कानिकंदा८स्तिघनुआजास्ततदनादिश्यापाज्यस्येवुरूपेणटक्कान्यज्ञामितायेजामिरुक्कयाघुक्कायज्ञिवाविश्रुत्तितयक्कीये...

...उर्ध्ववायांटक्कानि।सर्वांस्मेनघृताययटक्कानितत्रदनादिश्यापाज्यस्येवरूपेणटक्कानिकस्माद्घादिरोघृतःसर्वाण्येवहुहवनान्योवघृतितस्मादनादिश्याज्यस्येवरूपेणटक्कानि।१०यजमानएवध्रु...कुसमुष्ये...

...उपभृतमनुवेवक्षिकराघउपभृत्सविवतुर्धंकंटक्कान्याष्ठोरुवउपभृति।११सयअत्तुर्धंकंटक्कानि।अन्नाराममवितनस्यरिमितनतरंकनीयांसंकरोत्यथयदष्ठोरुवउपभृतिटक्कान्याघामवि...परिमित...

...रसविद्वजुष्कृतं गृह्णन्नुपस्य आज्यं गृह्णात्यस्यो हृद्युपभृति गृह्णाति कनीय आज्यं गृह्णाति। २ स यद्यजुष्कृतं गृह्णन्नुपस्य आज्यं गृह्णात्यन्नाराम्वितन्यरि मितं नरं कनीयांसं कुर्वन्ति मिन्द्रवीर्यं बलं ...

...रिमितं तरं स्तु याथ संकुर्वन्ति मदीर्यं मबलीयाथ सेक[illegible]ति तस्मात्तद्राजा पारो द्विषं भावसायाय्ये काव स्मानि वृजिनाति वृध[illegible]चेका मयातन छामसचतएतनो [illegible] वीर्याय वर्कस्य [illegible] आज्यं गृह्णाति सं[illegible]

...तदा[illegible]कस्माउ तर्हि उपभृति गृह्णाति यामेडपभृतानद्रोतीति स यद्धोपभृता जुह्वा यात्र्यथ्यग्भ्याः प्रजाः स्फाने वा न्नास्यान्नाध स्यादथ यद्धुत्केव समानीयज्जाहोति तस्मादिमा विशः [illegible]

...तिष्टुंतश्च यत्नुजुह्वकेव समानीयजुह्वोति तस्माद्यदोत [illegible] यः कामयत [illegible] विशमपियन्नेपरोनिर्दिशेत्तं दाहरेति तं जिनाति चेयथ्याव्यकामयातन छामसचनएतनोदत वीर्याय। १५ तानि [illegible]

...स्युदग्निष्टोमे ह्युपभृति गृह्णाति त्रिः जुह्वां गतीन्धां तद्गृह्णात्यथ्य यदष्टकृत्वो ध्रुवायां गृह्णात्यनुष्टुप्ते तद्गृह्णाति यथा [illegible] ध्रुवायां वाइ द७ सद्र्वे त्रिरवतिर तस्मात्त ध्रुवायाः [illegible]

...गृह्णाति। धामनामासि प्रियं देवानामित्येतद्धि देवानां प्रियतमं धाम यदाज्यं तस्मादाह धामनामासि प्रियं देवानामित्यनाधृष्टं देवयजनमसीति वज्रो ह्याज्यं तस्मादाहानाधृष्टं देवयजनमसीति [illegible]

...गृह्णाति सप्त कृत्व स्रुक्षी [illegible] प्रस्तरं [illegible] गृह्णाति त्रिः स्रुची तदा [illegible] प्रवयज्ञ [illegible] गृह्णीयात्त्रि वृद्धि यज्ञ इति तदु तथा न कुर्यात् [illegible] वृत्तिर्गृहीतं संघृता। १८ ब्राह्मणम् [illegible]

...[illegible] करोति। १ अथ वेदिं प्रोक्षति वृत्तिर [illegible] [illegible] सीति तन्मेध्यामेवैतद्वेदिं करोति। २ अथ बर्हिर्[illegible] [illegible] सादयति तन्त्रोक्षति [illegible]

...[illegible] लानफलाः पानत्रिना इमा आह्वयन्ति ता उपदधति वाग्वाय यद्वेदिस्तासीतीयं वै पृथिवी वेदिः [illegible] तदस्या एवैतदोषधीनां मूलान्युपानुष्ट्रेतीमा आर्द्रा [illegible] तस्माद्घृत [illegible]

...[illegible] गृह्णाति [illegible] [illegible] यज्ञो वै विष्णुः [illegible] वशिरवा स्तुप एता [illegible] तद्दधाति तद्धरस्मात् प्रस्तरं गृह्णाति। ५ अथ संनहनं हि [illegible]

...[illegible] दधाति तस्मानरस्तिष्ठादयति। १ अथ बर्हिः स्तृणाति। अयं वै स्तुपः प्रस्तरो यथा योन्यवीर्य [illegible] लोमानि तान्येवास्मिन् [illegible]

...[illegible] करोति नग्ननाया एवत स्माद्बर्हिः स्तृणाति यावती वै वेदिस्तावती पृथिवी [illegible]

...[illegible] तिष्ठन्। यत्र वा अस्यै बहुलतमामोषधयस्तदस्या उपजीवनीयतमं तस्माद्बहुलं स्तृणीयादिति न्वेव दाहृत्वीर्य वा [illegible]

...[illegible] प्रतिष्ठितास्त स्माद्धरसूलं स्तृणाति। १० स स्तृणाति। ऊर्णम्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासस्थां देवेभ्य इति [illegible]

...स धरस्तूलं स्तृणात्यधरस्त्रा इव द्वीमा प्रस्पां व्यिवाकाशध्यः प्रतिष्ठितास्तस्माद्धरस्तूलं स्तृणाति। [illegible]

॥७॥

...यक्रमणां वास्य [illegible] इति तस्मासंनहनं [illegible] स्यति ५

र्गा विशेरः इत्यर्ग्नि मिवेत घृतस्य कल्पयत्क पर्युपरिग्रहं धारयन्कुश त्यक्तं त्वेशुपः अन्तरपवमवाग्नि मेनन्तरं तद धातिरेखा
मिदमुत्सृज्य पदो दोनास्यांय छो दर्व्यां हृदयंत्रीन्दूर्वान्याहृदूं तश्राधन्नि श्रुस्त्वान्तु मिवकल्प यनाभ्यवाज्य दृम्मनकुशादेय दो दोनास्या
हूष्षक्कारेण अहं ज्यादिते रवमा परिधन्नेन छा मावज्ञो ब्रुषक्कारेण अवर्द्धयंतीति नच्छति तुम्मितेः पूर्यदधुस्मन्ने वृक्षो ब्रुषक्कारः आवृताक्र्के
यकृ दिष्परिधित्कं स्यानितनघुष्मा स्रुकेनमष्षयवृत्तपक्षुघरिष्का छ्रुं तिनदो विश्युत्रुष्षयुदक्षो दो श्रुं तिनद्वा विश्युतीति सयदक्षो कृ कनिल
स्यफ्राइदं किं वस्कं दत्यस्याम ननअवैत्रतितिश्रुति।१६ सत्कन्न मनि ष्टराति। त्रुवपनस्य स्त्रा दात्त्रु वनपनाय स्त्राकान्नू तानां पतन्ध्ये स्त्रादुस्देय
रिदधातितद्धनछानकयादृनवक्कृत्तान्तस्यि तुत्त वंति यानिधृ स्यपरिदधात्ये च्या धानायाश्च व धू: क्रियतेतस्या दृे वेग्नवक्कू नान्तवे
१७ यदि पालाशान्नविंदेता अछा अपि त्वकेकेनाः स्फयदि त्वकंकनान्नविंदद छा अपि काष्र्म र्यमयाः स्फयदि काष्मर्यमयानाविंदद छो
फः। एतच्छ्रो पांजीवान्मतेन लतज सपतन छीर्यवंतस्नुस्मा पार्श्वः स्फः।१८ सम ध्यमामिवाग्ने पूर्वि धिं परिदधाति यं धवृस्त्रा हिष्ठा वनः परिद
स्यपदरिध्धिरस्यत्निरिड इडीड्तितइति।२ अथोत्तरं परिदधाति। मित्रावरुणौ त्वोत्तरतः परिधत्तां ध्रुवेण धर्म्मणा हि अस्या रिष्ट्यै यजमा
नितन्नितानत्रेः समिं छ्रुष्मान्नावन्त्याद धातितनो अग्नि मयूदृ ० समिं धा। १५ मान्याद धाति श्रीति दो त्रे याकाव घामं तं ० समिधी मा
वदंति। १९ अथ यां द्वितीयां ० समिधमन्याद धाति स तनामवनत्या समिंध मवसं नः समिद्धो न्यान्तरं अग्निं धनं न वे नामिधाः अजा
त्युम्भि वा अन्तितः परि धुयान्तवं न्यष्ठेन स्तूयमिवकुरक्षो ज्ञो न्नारं करोति नेन्तु रक्षोन्नाष्ट्रारक्षां ० स्य न्यव तुरान्नितिस्नु यो दिना छ्र
हृति। २० अथ स्तीर्णेषु दित्युपावर्त्तिना सवितुरो आप्यनि रश्मीनि दधाति सवितुर्बाहू स्थ इत्यथं वेस्तुपः अक्तरोछा स्येन न्तुर्ध
नामा।२१ तेन अन्तरं ० स्तृणाति। ऊर्ण्णम्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासस्थं देवेभ्य इति माउं देवेभ्य इत्यवेनदादपदा होर्स्रदकां न्तुनिस्त्रीर्ण

दंष्ट्रिल्येविनदादातिन्निद्रिनपवसाद्धनपालिनानुवति।१२ अष्पदद्भिलेनञ्जकं श्नतिष्टक्कातिनेदिकुरानाष्णारञ्जाठं स्यावि स्माव
निनाम्नासदं त्रिपाणधात्नात्रियठं सदञ्जासीदितिहृतात्यस्फपच्चूत्राम्नेन्फपल्लूनं ह्नूनाम्बीफपम्नृद्विनास्नात्सदं त्रिघाणधात्ना
ञ्जासीदितियदन्यद्ववि:।१४ मवाउपरिष्ठिक्कठं सादयति। अपइतरा:स्कवः द्रैवं विञ्जरु ह्विरइतरा:स्कवःदेनाम वितदित्राउ
तितिधृवाछमदन्नूतस्याद्धानान्निनियञ्जोवारुतस्याणानिर्यञ्जेछमदंस्याद्विलापादिपाद्वियतंपाद्वियदृं पतिमिनितधृञमान
ह्वापनदष्ठर्भः इत्यूनाग्निंतस्मादिधमनाम समिं धेसामि धेनीत्तिहेतिनातस्मात्सामिधेन्योनाम।१सञ्जादाञ्जष्टयसमिधाकाल
वतियदेवेनंश्चहणीतप्यहोतानस्माडुञ्जेयादरनयेसमिध्यमानायाञ्जुञ्जूदीत्पव।३ आन्नेयीरन्वादाखप्यैवेनामतदेवतयासमिं
तारुनान्विन्निछुन्नुल्लगायत्रीरुत्रंत्रिछुवेनात्यामविनामतडुतात्यांह्वीयोंत्याठं समिंधेतस्मादकादनात्वाद।५ सविन्निः प्रश्नसाम
ह्वीयोमिवितस्मामिधेनीरतिसंपादयतितस्मादिनास्विन्नूत्यमानाकुवंद्विष्ठात्नमंयुञ्जात्यामवबाधेतदमरुमत्तुमवंधाधरकेलदलाकिं
वञ्जनानिबष्ठिष्ठाद्वेरातिञ्जीतिचविञानानिबष्ठिष्ठसंवक्षरस्याक्षानिनदक्षान्याञ्जोतिनञ्चिवसंवस्तरस्याञ्जोनि।६ सञ्जुदञ्जासाभिवे
विप्रजापतिस्तशान्ह्वीणोक्तंकामममनपराधठंराञ्जोतियस्मिकामायेक्षिंनिन्नुपिस्फपाठं श्नुपवंतांयञ्जन्यनिकक्केवाउपाठं ञ्जुसुंह्वंवाङ्गे
रन्तुञ्जूयादित्याक्रुर्दिदञावितासा:संवस्तरस्पवंचह्वीवस्तुत्यालाकास्तह्विठंञातिरश्नुपविकविठं ञोयपबनुपतिस्तिवासतिरपाञ्जे
ता इज्ञायाद्विवसान्वाक्रुस्ताद्ग्वाद्विवज्ञवतिपापीयान्वायुस्येवंविद्रुषपनाञ्जन्वाक्रि:सापषामीमाठंस्तिवपत्नुविनाञ्जन्तूयांता।१६
क्निन्नेनञ्जंननसत्यवष्ठिन्नंदृधात्येतदनुवचनं।१७ सयावदस्पवृराःस्यात्।पवामवान्तुविवदेन्नास्पितस्पपरिवदोतमाम्यांकान्या
सांतनोत्यकेकाघमांलोकांस्पृष्ठुतच्यस्त्राणांदधातिगायत्रीविञाणःसयक्केत्नूं गायत्रीमन्वाहतक्केसं ... नितिसममादीक्षितं
... का ... का

॥८॥

६

र कोराच्चालिसंतनोति तानीमान्निसंवत्सरस्य कोराच्चालिसंनतान्यव्यवच्छिन्नान्निपरिस्रवं तच्छिन्नं तं च्छिन्नेन क्षुन्नुयाद्यो नोपरस्थानं करोत्यपरस्थानं ८ कर्कया घृदसंततानुद्वेयानु...
...कामगीयमानस यच्छिं करोति तच्छिंकारस्य रूपं किंयत प्राणाच्चानेव साम्नो रूपमुपगच्छत्यां ३ च ३ भिन्नेयतन्नो पास्य स र्वं एव स साम्नो यज्ञो भवति ९ यदेव हिं करोति प्राणो वै हिंकारः प्राणो हि ...
...तदतन्तुरस्ताच्छिन्नं प्रजननं किं यत्र साम्नि धेनीनां तस्माद्धिंकृत्यान्वाचा ... सवा ... ५ हिं करोति स्मयाद्यस्मिं हिंक्रियादिन्यत रन्दवकुर्या घा च मवः ... पा ७ हिं करोति ६ स वा एति
...मनुष्यान्नवति तस्माद्धा एति च स्रोतिका न्वाचा ४ य देवतिवाच्छ्रेतिवान्वाहा श्रुतिर्विं प्राणमेन्फदानः प्राणो दानात्ववितद्वधानितस्माद्धा एतिचम्रतिवान्वाहा ५ य देवति ... तिवान्वाहा श्रुतिर्विरतः सितुनद...
...स वच्छ्रेतिवान्वाहा ६ सोन्वाहा प्रवो ह्यूजा ऋचि भवइतिन तुष्टुतिं त व ग्य स्त्र आयाहि वीतय इति न दुति तवति ७ तद्धुके कस्मात्कः ३ ऋ यं वा एतन्तुतिं स पयतद्युतितद्धनद्युतिविज्ञान्यमि बद्धु वा...
...ऋचि घ व इतितन्नुष्ट्रतितवति ह्यूजा इन्युक्तं वि ह्यूजा ऋन्नामुवितदस्यनूक्तम त्रि घ व इत्यर्द्ध मासा वा ऋचि घ वोर्द्ध मासानवितदस्यनूक्तं ८ दविष्मं तइतिप ऊवो वे दविष्मं तः पशुमन्तवितदस्यनूक्तं ९ ...
...स्तु रोदितम्रासतन्त्के दस्मामं ऋ मा गोन भ्रूति भृगोतिनेनेमग्निर्ष्वे श्वानरो मुखान्निष्पघन्तो इति १० तमग्निर्हूयित्वं दभ्रो वीति कोत्वं वाक वे घ मं तत ७ समिधाम घ्नि ऋन्ते हृदुं तम ध्वरा ह्युहु इति ११ स नम्र...
...ता इति १२ स हन्ति वम्रतिमुश्रावान्तं वा घृत स्न वीम रुडुत्येवा न्निव्याहरद्धुसस्य घृतकीर्तिं विवाम्निर्हि श्वानरो मुखा क्षुलकालननु शाशाक ह्यारयित्व ७ सो समुरवान्निघोन्द सइसां शश्वि वं श्रापन्दो तस्ते
...त्वानमस्य राक्षगत्नो ह्विदघृषमा ऋवः पश्चादुरुत सन्ती मत्रः सइमाः सद्यनिदीरतिददाद सुदानीर त्वक्षुरासिनर्नि धावति ताक ७ दिवनान्तिददाक्तता ७ दक्षमता ऊरा वा ल्लिग नतरत्स नतिदशानिनाहि श्वा
...अभि वारःस्त्राविलरमि वारु घदित मन्निनाम्हि श्वानरलोति १५ तद्दुदितर्हिन्द्र त्रतरमिव वालिगाउ हिनूतमेन घृक्केर मि भ्रदम्मापितद्वान्यग्नेण घेसुम्नि विवकोपयतितावच्छीतानतिदश्याद्यग्नि नाहि श्वानानुशाः स्तोवा
...देवो वाश्रमिकाप्यत र्हि को सल ह्विदकानां मयादातुहि मा ह्व वां १७ अग्नि दोवा वंगो नमोराक्षगतः कष्मम्नुमऋामं ऋमा गोन मृत्याश्रो मीशिति स को वाचाश्रिम्भ ह्विश्वानरो मुखेन्द्र ने न्भे मुखान्नि पुघाते तस्मान्ते नम्न्याश्रो
...नान्पतत्द्वत्मघृतकीर्ना वग्निर्हि श्वानरोम्नुखाक्रुदं कालीनू नोराकं धारयित्व ७ साम मुखान्निर पादीति १९ स मश्रमामि घेनी घृतवत् सामि घेनाम वत सामिवैनं तन्नन्धह्यौर्यमुवा कमं दधाति २० तद्धूतात्मो
...रीपतिसद्विदवांजिगा ७ मतितस्मापाद्धवांजिगाति सुरूमृत्तिमेघान्ने यी मत्युनि रुक्तास र्वं वा ऋग्निक के ७ सम्बी णेवेन मृत्तिपघतः २१ अग्नि आ याहि वीतय इति न दुति तवति बीतय इति समंतिकमिव दवाई
...कव्यनुन इमल्लोकान्विनरा ७ स्फुः कर्णं नइदं वुरीय इव स्यादितिलानतिरबिनिर दृष्टि र्व्यन यन्नीत य इतित इमम्निद्वरंजोकानास्मा दब ज्योहृरी यान व दू री याहवा ऋस्मिन्नतवति यान्दे दृंहिब इप एतम सश्रौ
...ना ना युउ स्मानाव्यत्पवेतपाफनिकोतास सिवर्द्धि बीन्यग्निर्हिद्युता नायं लोकं बर्हिरस्मिन्नवि तद्धूरोक निदधाति सोयमग्निरलोके निर्हितः सिषे माम्नवलो कम त्युरक्ते माम्नवितया लोकेज यति यत्स्य वेदं

...ति र इत्यु गिरा उ ह्यग्निर्हैतिनद्ध...म सीति तु सा म्निधे नं एद साम्नि वे नं तर्न्न धे ह्रीयीम वाम्निं दधाति।२५ इ ह्रो तायविष्ठो नि ह द कुद्वेष त्रो वति समिद्धो यविष्ठ्यो तियविष्ठो ह्यग्निस्तस्मादाह यविष्ठेति...
...द्विष ल्लोक एताम्वितयालोकं जयति य एवं विद्वानेतामन्वाह ।२६ मनः श्रुष्ट्वा वाश्वमिति अदो वै श्रुष्टु यस्मिं देवा एतच्छ्रुवा यं यस्मिं देवा अच्छान्दस्त्रि वाक सीत्यछादं वे द्विवास स्ये तं नो गमयेत्यावैतदाह ।२७ इ
...स्विप्नाम वलोकमत्यन्नू क्रादिवामित्वेतामन्वितया लोकं जयति य एवं विद्वानेतामन्वाह ।२८ त्मान्वाद्धा ईडेन्यो नमस्य इती डेन्यो ह्येष नमस्यो ह्येष तिरक्त मा ओं मिदर्शनि इतिति रइव ह्येष तमा ओं क्षि सस्य ह्रो द द नो स...
...त ।२९ आ ह्वानन्द व ह्वाहन इति आह्वा ह्वेवा एष ह तो ... आ यज्ञं वहति य ह्येनेन्द्र ह्यो मिति तस्मादाह ह्वो नन्द व ह्वाहन इति ।३० न ओं हविष्मन्त ईडत इति हविष्मन्तो ह्येतं मनुष्या ईडते तस्मादाह न ओं हविष्मन्त ईडत इति
...दीघतं हव्य इति दी दुग्य वह्येष हव्य ह्यस्मिन् ।३२ ... ह्येव ...ष एवं तं त्रिव मन्वाह ... यो वा एताः सम्राः सामिधेन्यो त्तवं ती ह्रो वियज्ञ स्याद वे तं ह्रो ह्येव तिनो ह्यास्येताः सप्ताः सामिधेन्यो त्तवं तितस्माह्येष एवं तं त्रिव मन्वा...
...ज्ञायन्याः प ... धिरनानस्पर्द्धमाना नाया ... ऋत्र ... तो यान्वे सा गायत्र्यासीदियं वै सा पृथिवी य ओं देवतदं तेरा तनाक्छो त ... त यएवाद्विदां चक्रु यं तरा न्वैतन्इयस्तु पाव स्मीति तत विष्णुतिपरतरं तु विष्णु तीति ना ... थ एणो
...स ... ७ ... त्रिम वाचं ... यायत स्मादन्वाहाग्निं दूतं वृणीमह इति स हि देवानां दूत आसीद्धोता ह्विश्वविदसमिति ।३४ ... देवेक न्वाक्रुः ... ता नाया ... विश्वविदस इति ने दरमि ... माने ... वाणीतित ...
...अग्नि ... सवाम वानुश्रूया ... होतारं विश्ववेदसमित्ये वास्य यज्ञस्य सु क्रतुमित्यप हि यज्ञ स्य सुक्रतुर्यदग्निस्तस्मादाहास्य यज्ञस्य सुक्रतुमिति ... देवान्नु पाव ... तु नो ... देवा ... वन ...
...मनु ब्रूयात् गायत्री वा एषा नि ... नो ह्या रूराति गायत्रीन स्माद ... मीमिन्तु ब्रूयात् ।३६ तन्द्धेक ... स्माद्धा ... दध ... त्वा ... ह्ये ... रव त इदमन्ना ... ध दध इति ब्रुदं ... तत ... नक्षयादिनवे ...
...व क्रुशा नवति यास्येता मध्ये मीमन्वाक्रि स्तस्मादुपरिष्टाद्देवधात्याद धातुं ।३७ समिध्यमानो अध्वर इति अध्वरो वै यज्ञः समिध्यमानो यज्ञ इत्येवैतदाहाग्निः पावक ईड्य इति पावको ह्येष ईड्यो ह्येष ...
...ते न ओं स ह्वे मिध्म मन्याद ध्मा द्यु दन्य समिधे पहं ... इवद्ये तन्नो नाय ह्वा अन्य समिद्ध इ ध्मस्याति ... तिरिक्तं तघह्रेयज्ञस्यातिरिक्तं हि ... त ओं ता स्पत ... म ... तिरि ... तत स्मादुतः ...
...हि ... ये ... तु वितदाह ... ओं हि ह व्यवाड सीत्येष हि ह व्यवाडग्निः दन्निस्तस्मादाह ... ओं हि ह व्यवाड सीत्या ... ता ... स्पतान्नि श्रयन्त्य ध्वरं वृणीध्वं ओं ... मिति ... ते ...
...ति ... ति यज्ञ इत्येवैतदाह वृणीध्वं ओं ह व्यवाहनमित्यष हि हव्यं वाहनो यदग्निस्तस्मादाह वृणीध्वं ओं हव्यवाहनमिति ।३९ तं वा एतं अध्वरं वं तं त्रिवमन्वा ... देवान्... यज्ञ नय ...
...धारानाम ... हृन्दिवा एनं ओं म पत्रः पुरीतवतियाम्येवं विद्वान्... ध्वरवं तं त्रिवमन्वाक्रुर्याव द्वेवन्स्तोमस्य ना धारणो ... यज्ञ ति ताव क्रोयति ।४० ध्रा ... उ ... देवा ... अग्नि गरि ... नू ...
...सीति वीर्यस्मादुधाना यस्य ... स ... हि ... नीनां ... गरिष्ठे ... तितस्तु पमर्द तिवीर्यवान्विव मस्य लं ... तस्मा असीति वीर्यस्मादुधतः सयदन ... न्वाहो ...

६८ ॥१९॥

...रातन्येषद्धिदखुस्योन्द्व वांतरति [illegible] कर्सं [illegible] धीङ्क्तर षुउवा २ मा: प्रजा: प्राणो न्नू ग्वाबि तर्त्रितस्माद्देवा ददनारा तति । २ अथार्षेयं प्रवृणीता ऋषिभ्यश्चैवैनमेतद्देवेभ्यश्च [illegible]
...घ ब्रौत्य: प्रजा: प्रजा यांतञ्या यसस्पतयञवेवि तंनि क्रुत इद ७ं द्दिविति वात्रेष्प ञ्रोष्ठप्योत्रस्तस्मात्परस्ताद र्वाक्प्रवृणीता ४ स आर्षेयमुक्त्वा दादाव [illegible] मन्विद्ध इति दवाध्ये
इति । ऋषयाच्यान मध्ये स्तुवं तस्मादाददञ्वविष्णुन इति । ३ द्विप्रान्नुमदितइति । एतविवि प्राय दषयएतन्वितमन्नुमदं तस्मादादव्द्विप्रान्नुमदिनइति । ७ कविशस्त इति । एतविक चाग्याय दष
निइति प्रमादवनोच्चिष: । ९ प्रणीर्यज्ञानां ७ं रथीरध्वराणामिति । एतनवि स घ्नन्यिज्ञान्धूतायं तिप्पवपाक यज्ञाय्स्वेनरेतस्मादाद प्रणीर्यज्ञानामिति । १० रथीरध्वराणामिति । रथो द
तानाप्यत ७ं रक्ताउं मिनरंति तस्मादाहतूर्त्ता होता तूर्णिर्हव्यवाडिति सर्वं ७ं ह्येषपाप्मानं तरति तस्मादाहतूर्णिर्हव्यवाडिति । १२ आस्पात्रं जुहूर्देवानामिति । दवपात्रं वा एष यद
स्मिति यएवामनद्द । १३ चमसो देवपानइति । चमासन देवा पतन नूतनादवालदयंतितस्माद चमसो देवपान इति । १४ अरां इवाग्ने नेमिर्देवांस्त्वं परिभूरसीति यथाराने मि:
दास्मे यज्ञा यद वाना वो ७ वा आदाग्निमत्र आवहेति न दाग्ने यायायज्ञ नागायाग्निमावा ७ वा आदस्मा ममावहेति नसौ म्याया नागायसोममावो ७ वा आदाग्निमावहेति न घएष
वां ३ आज्यपां ३ आवहेति नत्प्रयाजानुयाजा नावो ७ वा आद प्रयाजानुयाजाविद वा आज्यपा अग्नि ७ं होत्राया दहेति न दग्नि ७ं हो त्रायावो ७ वा आद स्वं महिमानमावहेति नस्वं महिमानं मे
[illegible] यजतिन घाएवेन देवता आवो ७ वा आदनाएवितदाहावैनाद्य दान्तु ष्ट्वा च यजेतिय दाद स्त्रुयजास्व यजेति । १७ सविति कुन्त्वा दा अन्वाद द्वितदासोघन्तु वाक्यातद स्वावितत्सूवा न्वाद त
जति कुन्याउदं: यजतीय ७ं द्वियाज्यानदियामवितत्सूवाय जतितस्मादासीनो याज्यां यजति । १९ आ ० ४ ध्यादवा अग्नि: सामिधेनीति: समिद्ध: अतितराउं दवि सइतरस्मादग्ने स्तपत्यनवद्यष्ट्यो दिन
[illegible] सामिधेनीर्द्वि धानन्तु क्रूवं स्तपत्यनवद्यष्ट्यो दिन वत्पनवस्तु रयः । २ सो न्वाह प्रव इति प्राणो वि प्रवान्प्राणमेवितया समिंधे अग्न आयाहि वीतय इत्यपानो वाएतवान् मितितयासमिंधे हृद्रुको च्य
द्विति । श्रो त्रं वि इशुश्रवाध्य ७ं श्रोत्रेणदीदमुरूपशुभृणोति श्रोत्रामवितया समिंधे । ४ इडन्योनमस्य इति प्राग्वा इडन्या धाग्धीदं ७ं सद्यमीद्द वाचे द ७ं सद्यमीडितं वाचामवितयासमिंधे । ५ आस्त्रा न
[illegible] अग्निं दूतं वृणीमह इति । यएवायं मध्यम: प्राणएतामवितयासमिंधेसा हि वांनस्था प्राणानामनो ष
त मन एवितया समिंधे । ६ अग्ने दीघतं बृहदिति । च क्षुर्वै दीद्यव चक्षुरवितया समिंधे । ७ अग्निं दूतं वृणीमहइति । यएवायमवाङ्प्राणएतामवितद
सं तस्को प्राणानां ह्येदा [illegible] विश्वे रास्त मीमहइति । ऋिष्नवित्ता विश्वे राउं ७ं श्रु ७ं दीद ७ं त्राग्निं नं नूयिष्ठ ७ं गो वयति त्रि अग्नामवितया समिंधे । ९ समिध्यो अग्नआहुत इति । यएवायमवाङ्प्राणएतामवितयासमिंधे । यदिद्वितीयस्या मन्वाद्या हारत्रां नं प्रति
पत्ना: । १० सयाघनं प्रथमायां ७ं सामिधेन्या मन्वाद्य रतं प्रति दूयात्प्राणं वाएनदाक्ष नो न्नावाधां: प्राणेनाक्ष न आर्त्तिमारिष्यसीति तथाद्दि व स्यात् । ११ यदि द्वितीयस्या मन्वाद्या हारत्रां नं प्रति

ज्ञा॰ ब्रा॰ म॰ १

३ यदि द्वितीयस्यां मनुष्या व्याहरेत् तं प्रति ब्रूयाद् उदानं वा एतदात्मनो ऽत्राबाधा उदानेनात्मन आर्त्तिं मारिष्यसीति तथा स्याद् एव स्यात् ।१३ यदि चतुर्थ्यां मनुष्या व्याहरेत् तं प्रति ब्रूयाच् छ्रोत्रं वा एतदात्मनो ऽत्राबाधा श्रोत्रेणात्मन आर्त्तिं म
रिष्यसि ब्रूयाद् व्यानं वा एतदात्मनो ऽत्राबाधा व्यानेनात्मन आर्त्तिं मारिष्यसि सूक्ता त्वदिष्यसीति तथा स्याद् एव स्यात् ।१५ यदि षष्ठ्यां मनुष्या व्याहरेत् तं प्रति ब्रूयान् मनो वा एतदात्मनो ऽत्राबाधा मनसात्मन आर्त्तिं मारिष्यसि मनो मुषित्वा द्वीतान्
चक्षुर्वा एतदात्मनो ऽत्राबाधा चक्षुषात्मन आर्त्तिं मारिष्यस्यन्धो ऽभविष्यसीति तथा स्याद् एव स्यात् ।१७ यदि षष्ठ्यां मनुष्या व्याहरेत् तं प्रति ब्रूयान् मुखं वा एतत्प्राणमात्मनो ऽत्राबाधा मुखेन प्राणेनात्मन आर्त्तिं मारिष्यसि स्फश्नायमरिष्यसीति तथा
वाचेनात्मन आर्त्तिं मारिष्यसि क्लीबो नतिष्यसीति तथा स्याद् एव स्यात् ।१९ यदि दशम्यां मनुष्या व्याहरेत् तं प्रति ब्रूयाद् अवाङ् वा एतत्प्राणमात्मनो ऽत्राबाधा अवाक् प्राणेनात्मन आर्त्तिं मारिष्यसि पिनद्धो मरिष्यसीति तथा स्याद् एव स्यात् ।२
मनार्त्तिं मारिष्यसि द्विषन्तं लोकमेष्यसीति तथा स्याद् एव स्यात् ।२१ स य आदित्यो व्याहृतिः सामिधेनीत्रिः समिद्धमापघार्त्तिं न्येत्येवं ह्येव ब्राह्मणं सामिधेनी द्विषां समन्त्रकं वेद न मनुष्यो व्याहृत्यार्त्तिं न्येति ।२२ ब्रा॰ ५ तं वा एतमग्निं सामि
द्धिव ब्रावेव मनश्च हविर्धाकू चक्षुर्ज्योतिर्देवत्यो यज्ञः इति ।१ स यज्ञ पात्रक्रियान्तर्मनो देवत्यो यज्ञः घृत्यमय यथा चानिरुक्तं क्रियते न ह्यस्य देवत्यो यज्ञ इह त्यो न ह्य इदं घ्रयं क्रियते तनादत्तप्रवेत संतर्प्यति चेष्टे श्री
ति ... मनो ह्येवादि स्कन्दः ।२ स्कन्दवानमाधारयति यं वाचं आधारयति यो वा दिवाकुम्भा वादि स्कन्दकाः ४ ते स्रुवेण तमाधारयति यन्मनसा आधारयति न स्याद् एतिर्वनानिरुक्तं च दिमनो निरुक्तं च घि न घम्ब्रे स्रौ ।५ मंत्रेणत स
आधारयतीति स्रुवं यं वाचेमनसश्च हविर्धाकू चक्षुर्ज्योतिर्देवत्यो यज्ञः वदान्तायेतरो व्यक्तजो कर्सीयान्त्रवत्कपवर्हं त्वेनास्मेकाऽर्हंति वाग्धि मनसो कर्सीयस्य परिमिततरमिव द्धि मनः परिमिततर वद्धि वाक्क घो
आधारयति ... तन्त्वा ना ।७ तस्तु ररस्त्वात्मा आत्मं या द्धिरूपां वक्तृत्वपतद्दक्षिणतः ... अयमुष्ठित्रमिव द्धि द्वीयं तस्माद्दक्षिणतः स्रुवाधारयति सयज्ञ उयत आधारयति तस्मादिदं मनश्च वाक्कु समानं
ति यज्ञं तन्वाना ... यः शिरो यज्ञस्य ।९ स्रुवेण तमाधारयति यो मूलं यज्ञस्य ते स्रामि वद्धीदं मूलं नो घि न्नाधद्दति ।१० मंत्रेणत माधारयति यः शिरो यज्ञस्य वाग्धि मंत्रः ...
... मूलं यज्ञस्य स्कन्दवानमाधारयति यः शिरो यज्ञस्य ।११ ... सस्कन्दवरणश्च श्रुमाधारमाधायद्दि अग्निमन्त्रानु संमृष्टीति यथा धुरम धूर्ष्दादवं तघन्तु ह्वमाधारमाधारच्युत्यधु घद्दि धुरं युञ्जति ।१३ अथ स सम्मार्ष्टि युनक्ति ...
... यज्ञस्य तिष्टुती वद्धीद ... शिरः ।१२ स्कन्दवणश्च ... मंत्रणाज्जितं ... यज्ञं वा ... सम्मार्ष्टि ... परिष्टाद्द्वि ... घ ...
त्रिः सम्मार्ष्टि त्रिवृद्धि यज्ञः ।१४ सस सम्मार्ष्टि अग्र वाक्जि द्दाजं वा सरिष्ठं तं वाजजितं सम्मार्ष्टीति यज्ञं वा ... ।१५ ब्रा॰ ६ कां॰ १२८ तृतीयः प्रपाठकः ॥ छ ॥ स स्कन्दवानर माधारमाधारयि ... नामादवत्यः स्व ...
... क्रियत तस्मादिदं मनस्य हाक्कू समानामवसंनानेव ।१५ ... सं ... या समित्य वि ... मघाद्द्वत्यो यज्ञं तनवा इत्यविनपादा ।२ ... मा वा व ... मिति ... तस्माप वि
... त्वं वा ... कयमित्यवितपादास्कन्न मघाद्द्वत्य ... वचनेदति कैनिष्टुतितस्मादाद्द्वि ... स्थानमसीतीत इन्द्रा द्वीर्यमि ... दि त्याना ... इति ... स्पा ... तस्मादा ... इन्द्रो द्वी
... ल्यवितपादा ।२ ... ... वचा वावाद्द्वि वी इति ... त्रिति रोदति ... वाक्ति ... इदं ... जो नेद्द
... मिति । ... यं वा रेत द्दिर्द्दवा ...

१०

= ग्नि १० = पर स्मा वर्द्धिः प्रजाः प्रजायां तत्त्याय सस्य नयत्वेतिवेन द्विकुन इदं दिति तैनाग्रे … ह्यायेत्र आ सास्नेस्य सादेवर्हि घृह्णीता ११ ॥

[illegible] स्का वा आ कुस्तस्माद्वे वा ऽदं इ आऽपेनति ।४ अर्घ्यं सं स्वरी यं ग्नुग्नो पार्थत्व ध्रुवया समनक्ति त्रिरोव्वि यजुस्योत्तर आ घार आत्मानि ध्रुवा नदान्मन्यं वितक्ति रः प्रतिदधाति ग्निरोव्वि यजुस्योत्तर आ घारः श्रीर्वि क्ति

[illegible] जमान एव ध्रुवा मन्तु प्याप्या अराती यति स उपभृत मन्तु सु यद्वोपभृता समं ज्याघो यजमाना यारानीयतित क्ति हि यं दधात्यन घजमान एवे तद्धि यं दधाति नस्माद्ध्रुव या समनक्ति ।६ स समनक्ति मैयो

[illegible] षी संगच्छेति तस्मादेवं समनक्ति ।७ अथाप्यातामन सन्नैद्यास्न्या अदं जुह्वत् दितं मनस्यदन्वे ध्वाकदंन तच्चेदां … त ह्वमनन्त वान्व ।अह्वा मवर्वच्छू यो क्मिन दि भयाव किं वनानन्नि गतं ह्व दस्तिमा

[illegible] त्रेय स्पश्मिय द्वि वंद्वृ क्वाद्वत द्विपयाम्यहं संरूप यामीति ।१० तत्र जापतिं प्रतिश्रमे यन्नुः स प्रजापतिर्मनसैवान्वावा ।मन एव बृहु ध्या मनसो वि वृं तनान्न करान्ये व भा ।नि ।अ स सोवि पा

[illegible] त स्वाद ह्वा वन्न जापतिश्नु वा वा द्व्य वाडे वा दं तुर्न्न्यं नू यान्व या म्माप रावो च इति तस्मा घक्तिं च प्राजापत्यं यज्ञे क्रियत उपांशु व तक्रियात दुष्य वा हि ह्वा वन्न जापत्नय आसीता ।११ तद्धि तान्दवाः

[illegible] न्रेय्या त्यावित नस्मि तस्प दित्वा वान्ये ह्वावो दुवनाया एतत्संभृता ।१२ ब्रा ।१ स वै प्रवरायाश्रावयति ।न घन्प्रवराया आवयति यज्ञो वा आश्रावणं यज्ञमनक्ति ध्या दृध्याध्ये हो तारे प्रवृणा इति तस्मा

[illegible] ह्म ध्रुवुरा श्रावयाद्व पनो वादत्स्यादन्यां ह्वार्न्ने मार्च्छे ।२ तद्धि को ह्वे दक्त्वी र्त्त्ये बर्हिरनि पघा आवयं तीध्म स्य वा शाकलम पद्धि घाश्निपघा आवयं तीदं विकिंचि घ इत्स्य दं यज्ञमनक्ति पघा आवयाम

[illegible] ह्वं सं मुनंति तव्वे व खलु यज्ञमनक्ति पघा आवयति तस्मादिध्म सन्नहनान्यवाशि पघा श्रावयत ।३ स आश्राव्यायदवदेवानां होतारमेवाग्रे प्रवृणीतेग्निमेव तदस्याच्वे वितैतदेवेभ्य श्च निकृत

[illegible] तनतदेवेभ्यो निकृन्तं ।४ स आह ।अग्निर्दैवो दैव्यो होतेत्यग्निर्हि देवानां होता तस्मादाहाग्निर्दैवो दैव्यो होतेति तदस्मा यच्चेवितदेवेभ्य श्च निकृन्तं पदत्याग्रे ग्निमाह तदस्माद्येनिकृन्तं [illegible]

[illegible] क्ति किं ह्वानि ति ।पद्य विदेवानन्तु विद्वानन्तु ह्याय कुद्दीविनदाद ।५ मन्तु ध्रुक स्तवदिति ।मनुर्ह्वा अग्रे यज्ञेनेजे तदनुकृत्ये माः प्रजा यजन्ते तस्मादाह मनुष्वदिति मनोर्यज्ञ इत्यु वा आ

[illegible] वं तर वितस्मा क्रतान्नि रित्या क्रत् व इ वा इमाः प्रजाः प्राणो ब्रूवा बिनन्ति तस्माद्वे वादतरनवदिति ।८ अथार्षेयं प्रवृणीते ब्रह्मवत् ९ परस्मा प्रवाविर्घ्यह प्रवृणीते ब्रघ्यवत् ।१० स आर्षेयमनुक्त्वाह ।ब्रह्मण्वदिति ब्रह्मण्व

[illegible] ते घा प दे ति आ वो ६ वा आद ना एवि तदा दा व ये द्दि ति ।११ ब्रा ह्मणो अस्य यज्ञस्य प्राविता र इति एतद्वै ब्राह्मणो प्राविता रो ।यज्ञेस्यैतन्वा नाएत चिनं तन्तेत एत एनं जनयंति तदृत त्यो निकृन्त तस्मादाह ब्राह्मणा अस्य यज्ञस्य

[illegible] दि मं मानुषव्ं ।रं प्रवृणीतेन्दा ताकेन्तराप्ति तदिदा ना ।१३ स प्रवृत्ता होता जपति ।देवता उपधावति यथानुष्ठ्या ।देवेभ्यो वषट्कुर्यां यथानुष्ठ्या देवेभ्यो हव्यं वहेयं न ध्वान न फलोदेवंदवती उपधावति ।१४ तत्रजपति ।एतत्वा देव

[illegible] वायो पधावति स द्रिवानां प्रसविता त्नि ०ं हो त्रायति तदस्मायवेवितदेवेभ्यश्च निकृन्तं यदन्याग्रे ग्निमाह तदस्मान्निकृन्तं प्राया देवानां होता तस्य आ ह तद्देवेभ्यो निकृन्तं ।१५ स दपि श्राद्धि श्वान्नेरोत ।सं वस्यो वि पिताद्धि श्वानः स

[illegible] तये निकृन्तं तस्माद्व ह ब सनन्स्यात प्र व ह दं प्र व य ज्ञे य जुव दन्वा एतद्देवतितदेवता न्यो निकृन्तं भूयमन्त्र्रोत प्रयं यज्ञतेति ।१६ स सनाद्ध रानिस्याम ।रुद्रा णा मनु श्रीया ०ं स्वादित्या अदिताय स्यामानेद सद्दास्यातवित्र यादेवा ह

= रुद्विस्याद्धि विरनास तद्देवत्वा शुनि वृध्य तयं मस्त्वाचोमोपदेश्नापदिति तस्माद्वार्षेयं प्रवृणीता ।१७ ॥

...ग्नी स्या मन्ये वितन्वद्दा।१७ नुष्टाम घद्दवन्तो याव सुघास मिति। ...ष्टाम घद्दावन्तो नूस्यास मित्यवितदादन्तद्धि सम्हं ध्यान्तु ष्टुं। दवन्तोनु क्रवन्।१८ नुष्टुं अल्लन्याइति। नुष्टम घवाल्लरोन्तोनूस्या समित्यवितदादन्तद्धि सम्हं ध्यानु...
...यज्ञाछंसाग्न्यति। त्रज्ञानिरस्तस्स त्रुस्थिः। अजां ज्योआदन्तद्धि समृद्धय ज्ञन्वियद्य... न साधन्तु वोव साधन्तु वोवद्दित्य वद्धिस्त्रज्यंतियदघदोत्ववार्यजिल्लं न्वनुः परापतन्तु। अग्नि षुन्तु नरात्रियाज्ञातं विदाद्धि वर्षीणि रिति यद्या मानग्न्यग्नीन्दो त्रादृशय
...सायितन्मेश्रुनर... येत्येवितदादन्तणो दास्येतन्नु नरात्र्यायन्ता।२० अग्नाधर्द्धं वाग्नीधं च संमृज्ञाति। मनो वा अध्वर्युर्वाग्घोता तन्मनश्चैवितद्वाचं च संदधाति।२१ तत्र जपति। आग्ममाद्विर ... सस्पां च ग्निश्च ष्टपृथिवी वापश्च वातश्चादस्स रात्रिश्चेतेमा
...दिन फल... मतान्दवता। आग्नीध्रपाययु। २२ अग्न्यन्वानु वदनस्रुपाबर्त्तीता। म तोत्र वदना दर्कं तृणं निरस्यति। निरस्तः परावसुरिति परावसुर्ह वै नामासुराणां होतासतामवितद्धोतृपदना न्निरस्यति।२३ अग्न्यहोतृपद
...नामन्दवानो होतानस्पैवैतत्सदने सीदति।२४ तत्र जपति। द्वि प्रकर्म्मक्षिन्नूपा असि मा मा दोषिष्टं मा मान्दिं सिष्टामव्वां लोकङ्कृत्य दड्डेरुत्यं तरावाएतत्पादवनीयं च गार्ह पत्यं चाक्षेत इति तान्यांनिह्नुते मा मा दोषिष्टं मा
...मीड्दमाणो जपति। ब्रह्मिष्ठे द्वाः ज्ञास्तन्नमा यच्छ दाक्षानाहृतो मनस्विय न्निषधज्ञस्मब्रूतनागधेयं यथा वो व्यन्नपथा दृश्व मा वो वृक्तानीति यथाय सः पक्व स्यात्रानू ब्रूया दनुमाशाक्त य थाव आह रिष्टामिय भानः परिवे
...क्रुर्या मनुष्या द्व्यं वृश्च्य मितितस्मादेवं जपति।२६ व्रा०२ अग्निर्वीनाह्व चन्नादित्रिमिति। अग्निरिदं होता तांह्वेत्वि त्यवितं दाहाम्न दितिमितितस्यो द्दिद्दोत्रं ह्वेतु श्रा वित्रमिति यशोवि श्रावितं ह्वेतु यत्र
...ह्वितिल्येवितदादद्दुतत्तनीम घ्यार्यन्क्रिवमास्यन्वेतित दधुर्युं प्रग्नो तिसन्दकामि वादे ... । देवस्त्वं वि श्ववा रामिति। उपस्तो त्येवेनामेतन्मद्वत्पेवयदाह पवस्तुवं वि श्ववारामिती मामण्ड दवाः
...नमस्यामतान्येनमस्यात्य जामयङ्गि यानि ति मनुष्या वाह्ड न्याः पितरो नमस्याद्दवा यद्विप्राः ... मा। ये उमानपद्ड ... मनु। या श्रै मा अरातीयति स उपन्न्तमनु स यद्धि इवब्रूयाघ
...द्ववब्रूयादत्रञ्जांघं प्रक्षघामिनं कुर्यात्तस्माद्दकामि वि वाद ... याविप्रजञ्ज नन्वानक्तोः। परान्नूताविता एवाम वे नद्धा इमाः प्रजा अपरसन्नूनास्ताय ज्ञ आ तङ्ग्रति मनुष्या नकुप ज्ञावाद्दवामनु
...वव्याकृतवानवंति। नवामपुरूवघ्रागा पताने वाभ्भिन्नेतद्दधाति तस्मान्नववया कृतन्यां नवंति।१ यज्ञो ददिवं न्यो पच्चकामा। तं दवा अनुमंत्रयंतामः कृतप्रपन आवर्तस्वेति। सा स्तुत
...नयदा श्रीवयंति। यज्ञमेवितदन्तुमंत्रयत आनः कृतप्रपन आवर्तस्वेत्यष्य यत्त्या आवयन्ति ... एवितदुपावर्त्तस्तुत ष्टेति तनो पाह्नत्नरेतसा नू तन निर्णु कृः संप्रदायं चरति यजमानेन
...दायं चरंति धान्ह्वि यशो वा अद्गिरस्तसान्यद्दतनिवैतसं प्रदायंचरंति।७ सा नुशुद्दीन्येवोक्ता धरुः। नापव्याकरेन्नो एवव्दोतापव्याकरेदा आवयस्य धर्मुस्त्त दशीधं यज्ञ उपावर्त्तीता।८ सो नी आपव्य
...वव्याकरेत्नू। आयजे जिवकौर्यजे यो वा धर्युर्लो त्रेयज्ञ सं व्रयक्ति।१० स प्तानानापव्याकरेत्नू। आवषट्कारात्ते हघट्कारणा आवाया नोर तो यज्ञस्त संचयग्निर्वे यो निर्यज्ञस्य स...
...करणा ऊपावर्त्तेमित्रेवाधर्युरजाद्द्यो यज्ञ संव्रयक्ति।११ तत्रजाताद्दीनापव्याकारयुः। उत्तमायाणवा न्न भित्य वाजा नाद्दीवत्रै यज्ञ संव्रयक्ति।१२ सप्तानानापव्याकरेत्नू। आवष्टा

...स यद्दसो पव्याहरेत् यं यज्ञमुपावर्तेत यथा ...पात्रं पराsसिंचेदेवं तत् ॥ ६ ॥ ... स यज्ञमानं पराsसिंचेत् स यत्र ... देवमृत्विजः संविदाना यज्ञेन चरंति स ... ईमवत्तत्र कल्पते न मुह्यति तस्माद्देवमेव यज्ञो न तिष्ठ...

...ो यज्ञः पांक्तः पशुः पंचर्तवः संवत्सरस्य विकायज्ञस्य मात्रैषा संपत् ॥ १६ ॥ तास्सा ॥ ० ॥ स ... दशाक्षराणि ... प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञः ... यज्ञस्य मात्रैषा संपत् ॥ १७ ॥ ओ श्रावयेति ... तं ... मनसा...

...ति स्तनयित्नुर्वषट्कारेणैव प्रावर्षयिनु ॥ १८ ॥ स यदि वृष्टिकामः स्यात् यदी ... आवायजेत ... मासु याद्वै व ब्रूयाद्वृष्टिकामो वा अस्मीति ... ब्रूयात् पुरोवातं ... मनसा...

...ताति मनसाध्यायति ... षडिति ... तत्र ... विजः संविदाना यज्ञेन चरंति ॥ १९ ॥ ओ श्रावयेति विदेवाः ... ओ ... षडिति ... सुपा वा ... यज्ञे ...

...एवं तद्यदेवा अस्माद्ये ... विराजो दोहं वेद ॥ २० ॥ ... कृतवो ... प्रयाजाः तस्मात् ... तवः ॥ १ ॥ देवा वा असुराश्च ... प्राजापत्याः पस्पृधिरे एतस्मि...

...यं त ... एतान्प्रयाजान्ददृशुस्ते रयजंत ... संवत्सरात् प्रजयन्नृत्वः संवत्सरात्सपत्नानंतरायंस्तस्मात्प्रयाजाः प्रजयाद् ... नाम तद्धि प्रयाजा इति ... एव ... संवत्सरं प्रजय...

...मात्तन ... दिवा ... आज्येन ... संवत्सरं प्रजयन्नृतुभ्यः संवत्सरात्सपत्नानंतरायंस्तथो एव विद्वानेतेन ... संवत्सरं प्रजयन्नृतुभ्यः संवत्सरात्सपत्नानंतरति तस्मात्प्राज्य ... विषो ... ॥ ४ ॥ ...

...ग्नेव पयसा ... तस्मात्प्राज्य ... विषो ... ॥ ५ ॥ स यत्र ... प्रयाजेभ्य आश्रावयात् ... एवनापक्रामंस्ते ... संनिधीयते यः प्रयाजे यजात यत रोवि संयत्तयोः पराजयात ... विसक्रामन्...

...मा ... ऊन ... स्थानं ... एवं ... समिद्धेन ... तद्दाकृतीर्ज ... यान्समिद्धो ... तनूः ॥ ७ ॥ स आश्राव्याह समिधो यजेति तद्वसंतं ... समिधः स ... संता...

...तितु ... सर्वान् ... यजेत्येवोत्तरानाह ॥ ८ ॥ स वसंतमिद्धो ... वसंता ... समिद्धः ... देवा ... जत ... तान्...

...यजति ... तनूनपातं यजति ... तनूनपात् ... पतिः ... वत देवा ... ज ... सपत्नानंतरायं ... एत ... सपत्नानंतरतिं तस्मात्तनूनपातं यजति ॥ १० ॥ ... यजति...

...मंता ... यकं ... वर्षा इडिति ... सपत्नानंतरतिं तस्मादिडो यजति ॥ ११ ॥ ... बर्हिर्यजति ॥ १२ ॥ ...

...देमंता ... तवंतिना वर्षा ... ताः शारदिवर्हिषो रूपं ... तस्मात् ... शरदः ... देवा ... ज ... तशारदः सपत्नानंतरायं ... एतत् ... शरदः सपत्नानंतरतिं तस्माद्बर्हिर्यजति ॥ १२ ॥ ...

...ते ... हेमंता ... संता ... देवा ... जता ... सपत्नानंतरायं ... एतत् ... सपत्नानंतरतिं तस्मात्स्वाहा स्वाहेति यजति ॥ १३ ॥ न ... एत ... हेमंता ... तस्मा ... यजति ॥ १५ ॥ ... प्रयाजे समानयति...

...दा ॥ १४ ॥ ... यजति ... मिता ... यजति ... वषट्कृतिर्वा ... मिथुनमादेतत्प्रजननं क्रियते तस्मा ... यजति ॥ १५ ॥ ...

प्रि ४

हुतः स्वि यत्तनुमस्रतमासिक्कुन मा । प्रजाः श्रुनरूप्याज ॥ प्रजा यं तन्नस्मात् उर्द्धे प्रयाजे समानयति बर्हिषि ॥१६॥ सं यामो वा एष सन्निधाय तायः प्रयाजे यजति यत्तरं वि संयत्रेष्याभिप्रमा गच्छति स यजति तनूपत कुप्त त्वा तावधस्तु
प्रयाजे समानयति बर्हिषि ॥१७॥ यत्समानं एवञ्जक्तिनन्तु धी स्मा असनी यति स उपभृत समन्वयं उ मानान्धे वितन्द्विषंते त्राहु वं बलिं कारयन्त्यान्ने वज्रक्रम संधाय त्वाधयउपभृत समन्त्रुएवेत प्राघं बलिं कारयति तस्मात् उर्द्धं प्रयाजे समानय
छावभृत्रो धुक्र म... वेषितात् स्रुत्वयेतावभृत्रो दन्तारस्मा घनावभृत्रो तस्मादन्त्र्यंशे समानयति ॥१९॥ आच्छान्नराजन्यक्रमभ्यु दति । यजमानामुवेत द्विषति त्वाहृत्ये भू दत्ये त्वारमा घ्रे भू दति तस्मात् उत्तरां जुक्रमभ्यु दति ॥२०॥ देवा ह वै क्रतु
समरुद्दिनो स...रुसान्याम रुग्रः स ७ स्थि तएवनो यज्ञः स्यादिति ॥२१॥ तत्रामप्रयाजास्वाहाकारेणैव सर्वं यज्ञं समस्थापयं स्वाहाग्निमिति तदाग्नेयमाज्यभागं समस्थापयं स्वाहा सोममिति तत्सौम्यमाज्यभागं समस्थापयन्
...समस्थापयन् ॥२२॥ अथ यथादेवतं स्वाहा...द्वा आज्यपा इति तत्प्रयाजानुयाजान्समस्थापयन् याजानुयाजा वुद्वा आज्यपा... बाणो अग्नि राज्य स्येहावृतिति तदग्निं स्विष्टकृतं समस्थापयन् ...स्विष्टकृत
...स्मा ... प्रयाजे स्वाहा स्वाहेति यजति या वं निरुवीं ७ षि तत्वं ति हिविजिता भवि तदन्तु सर्वं यज्ञं सं स्थापयति तस्माद् ... त कद्दं ह्वि लोमय इक्ति प्पतनतदाश्यित सं ७ स्थितामयज्ञ इति ह द्विधा सन्देष यज्ञो यातयाम
...राधा यथा यत्सा यातयामानं क्रियामितन यातयाम्राप्र... रा भ्रमति ॥२४॥ स यज्ञुका माज्यं परिशिष्टमासीत्तेन यज्ञं ७ समस्थापयं स्तानिवयथाद्र हवीं ७ष्यु स्याहा... रयन्तु नारवि ना नितदाप्यायय
...क्रि बारयैतिशुनरवेनानितदाप्याययत्यया तयामानि करोत्यया तयामध्याजयंतस्मात् घृत्स्यकस्य... रवतदति बारयति स्विष्टकृत एवतस्तुन सञ्चाप्य यत्य यातयामकरोत्यप्य यदास्वि
...ति ॥२५॥ अ ०४ सर्वे समिधो यजति प्राणा वै समिधः प्राणानेवैतत्समिन्धे प्राणैर्ह्ययं पुरुषः समिद्धस्तस्मादभिमृश्यात्तिब्रूयाद ... स्यादेवतावक्र ७ सतन समिधो ... तादके वति
...तनूनपातं यजति रेतो वै तनूनपाद् रेत एवैतत् सिञ्चति तस्मात्तनूनपातं यजति ॥२॥ अथ इडो यजति प्रजा वा इडो यदा वै रेतः सिक्तं प्रजायतेऽथ तदीडितमिवान्नमिच्छमानं चरति तत्प्रैवैतज्जनय
...इडो यजति ॥४॥ अथ स्वाहा स्वाहेति यजति ... मं मावा ... स्वाहाकारो ... प्रजाः स्वं ह शश्वपनयत्त तस्माद्धेमन्त्वा यंत्स्रो ष धयः प्रवनस्पतीनां प लोवानिम्रुसंत प्रति तनको मिद्धे
...यातस्वीदवितन ... कर्तात्भिमित्रा धायय म्क्षिन्न्रेदेतेन तियएवा मत द्विदा ॥५॥ देवाश्च वा असुराश्चोभये प्राजापत्याः पस्पृधिरे ते दण्डैर्धनुर्भिर्न व्यजयन्त ते हाविजयमाना ऊचुर्हन्त वाच्येव ब्रह्म
...मितार ज याति तिनखे नि ... दवा अग्निं वंस्तोदवाइह्य क्रवन्त्याद्दारति ॥६॥ स होवाचाग्निर्ब्रवीत् एको मम इत्यथास्माकं एकेनीतार क्रवंस्त्रुत न्निमिश्रुनमिवाविंदन्निमिश्रुन ७ छ्येकात्कार ... मामतं
...न्नापामामन्तो होवाच वाल्पूं अथास्मा के निकेतिनिनपक्रवं स्तउ तं न्निमिश्रुनामबा विंदन्मिश्रुन ७ कृतिम्यश्चति स्वि इति ॥७॥ वागावामंमेनी होवाच वीतृ अथास्माकं न नस्तु इतीतरे क्रवं स्तउ त
...समिश्रुनं नाविंदन्नोचन कंस्मिन्मिश्रुनमक्षि पं त्वं पं चेति होचे नउ अयं नव ति त्वास्तुराः सर्वं पराजयंत तस्मात्स्माद्देवा अस्रुरानजयंत्सो द्विष्मा से प्र्यानस्तुरात्निर ततज नू ॥११॥ तस्मात्स्वी

१२

श्रूयानृप

॰यं च ह्यं द्विपञ्चाइति।१२ त्रेयो मसेति तृतीयप्रयाजे [illegible] स्याया समां [illegible] यं च ह्यं द्विपञ्चाइति।१४ यो मसेति द्वितीयप्रयाजे [illegible] समां [illegible] यं च ह्यं द्विपञ्चाइति।१३ त्वा वो मसेति चतुर्थप्रयाजे च तस्य [illegible]

यं च ह्यं द्विपञ्चाइति सपंच सपंचेत्येषक्ऌवर्ल्पं परीतवतितच्छास्य सर्वं संहृत्य सर्वं कामाः प्राप्नोति रसेति य एवं विद्वान् [illegible] यज्ञे नाग्नामा [illegible] आनो यज्ञेन ऋतमानो यज्ञादंतशीन

नृप्तिर्यांदवानां द्विपञ्चा [illegible] रतस्मिन्नासि [illegible] यज्ञामवाप्नोति [illegible] मन्त्रं एवं तेषु [illegible] एवं वेदं [illegible] तापरे मृत्युं तः [illegible] एवं पशवः पवित्रा तं [illegible] देवानां

[illegible] ददितिधात [illegible] ऋतून्नेवास्मै त्रयामद्भ्य इति केनेतिश्रमाने [illegible] वेतान्यज्ञे यज्ञामति।५ सप्ताग्निरुवासः [illegible] यन्मांडुरा [illegible] यज्ञं [illegible] वानीतिनञ्चामायत्तनाम्या वयामइतितिय्ददतु नजिद्व

[illegible] युक्ते तवति य एवमतमग्निमन्यातं वेद [illegible] अग्निमक्वनू पुरे च्छेनोस्त्रुमवानुमंत्रयस्वेति [illegible] त्याग्निकवास्तत्र वो विदं वे वो [illegible] यज्ञे नागमिनिक [illegible] द्विपद इति श्रमाने [illegible] यज्ञे [illegible]

[illegible] त्रः [illegible] अग्ने तत्र नपाद [illegible] अग्ने [illegible] अग्निमित्यान्तको वितस्यां [illegible] यां नवति यामस्य समानो [illegible] वाणः करोत्यग्निमुत [illegible] अग्निमंत्र [illegible]

[illegible] देनान्यश्रमान्यजं [illegible] मान्यानान्यज्ञे वाकल्यमनू [illegible] यज्ञामयुक्तं [illegible] स्मा इत्र मानावा [illegible] यंति श्रमान्यजं ति।१८ [illegible] यातनन्द [illegible] रक्षसामपहत्यै

[illegible] लोकं यन्तः। [illegible] रक्षसे [illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै [illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै [illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै

[illegible] रक्षसामपहत्यै [illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै [illegible] स एवं [illegible] स्वर्गं लोकं [illegible]

[illegible] तं यज्ञस्य [illegible] लोकं [illegible]।१३ स यदाग्नेयमाज्यानां [illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै [illegible]

[illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै।१४ स युधेनं [illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै [illegible] रक्षोहणं रक्षसामपहत्यै [illegible]

[illegible] रक्षसामपहत्यै स एवं सर्वांल्लोकान् [illegible] स्वर्गं लोकं समश्नुते।१५ स युधेनं [illegible] यज्ञस्यानुव्या [illegible] प्रतिब्रूयात् [illegible] स्वं [illegible]

[illegible] विष्णुः सीति [illegible]।१७ यु [illegible] यज्ञस्यानुव्याहरत् तं प्रतिब्रूयात् [illegible] लोकमेष्यसीति [illegible] देवस्य [illegible]

[illegible] यति [illegible] देवं [illegible] त्वा स्पर्धे [illegible] ततो नव [illegible] तस्य [illegible] संवत्सरं स्वर्गं लोकं [illegible] संवत्सरः स

स्वरसंधीशायथामधुमधुकृतानि धीयस्वर्दिहृद्यं यजंशु पवेन्याप श्रियानिनोनवन्नी २ ... नघ्नक्काकृ विज्ञस्तन्वातर्तं ऊनयंति ॥ २० स आज्यस्योपस्तीर्य

कृष्यो लोकः ॥ १९ एतु पाकुः । किंदेवत्यान्याज्यानीति प्राजापत्यानीति देवा यादनि कृत्वो वै प्रजापतिरनिकृत्कान्याज्यानि नानि देतानियज मानदेवत्यान्येव यजमानो ह्येवस्यै यज्ञे प्रजापति ... पापं करोति नो देवबर्दिर्यियज्ञाङ्कवतिय एवामतद्देदा ॥ २ ब्रा० ६ कां० १२ ॥

म्मि यज्ञेन निस्या कति कि यात यज्ञमानेनादेवि विंति तन्नि प्राकृ यान्ना यदि देवा अपि हर सन्युत यर्घति कस्मा दिवं तंसत इष्टं स्यादेवं छंदे वेवं चिद्धि इष्टं नवतिय क कापिबुद्धि पापं करोति ... कर्षनेइदं मनुष्यरन्न्यारोघ्यं स्यादिति तयज्ञ स्वर संधीशायथामधुम

ः कर्षनेइदं मनूष्वे वत्ती अध्ययादने नाम्ना ... तस्मा घूपानामन हाजुखी पामन्त्र क्रतमासा ॥ यज्ञूनदेवि देवाः इमांल्लोकान् ... स्वर्गं लोकं समाक्रमतेति किं प्ररोचातं किं प्ररोचतइति चेरु

र्वेतः आम्यतश्चेरुः । श्रामणद स्मावितद्देवाऊ यंतियद पाऊ प्यामा सर्व यथात न्यो देवा विव प्ररोचयां चक्रुः स्वयं वै वदभिर श्रेतत्नाप श्यामा यत्ता देवाः ... यज्ञः आरोचततमस्य ऊंततमनन्वतस

अतहोऊः । अश्विभ्यां तिष्ठ सरस्वत्यै तिर्वृ श्रायति कुंति ससमर्पि वाग्नयतिकुंति नत सास्था वनन्यवा अस्मा दितिते ... सर्वकृतम ... तिर्हि देवानी तनएन्ना यज्ञः आरोचततमस्य ऊंततमनन्वतसे

... ममायतां यएष्यो यज्ञं आरोचयन्त स्मान्तु बोपाशाः ... दाशो द देवि नामि त घन्नुरोडाशा इति स एष ... अग्नेन्या पुष्टा कपालः ... पसनय्पोर्ण्णमासं ... नामावास्य मन्नीषामीय एवापोस्य

... त्वा मामा वा स्या स्येतन्नु तघु स्मादत्र कि युता इय घ एन सुपधावत ॥ इष्टा मायाजायुत्यतायेव याजय घ कामावारत ... स एष्यः कामः समाघ्नतिय कामो देवाप्त ... यज्ञेन यज्ञता ...

... सत्य क्रियत एव ... अग्निर्वै सर्वा देवता अग्नौ हि सर्वाभ्यो देवताभ्यो जुह्वति त घ घ्नास सर्वा देवता उपधावद्वेतत्तस्मादग्नय एव ॥ अग्निर्वै देवानामवज्ञातमां यं वा अवज्ञातमां मन्येत तमुप धावतेत्

... देवताया आदिशेत्तस्मादग्नय एव ॥ ७ अग्निर्वै सर्वा देवता अग्नौ हि सर्वाभ्यो देवताभ्यो जुह्वति ... तस्मादग्नय एव ॥ ११ सयदीक्षितं कृ ... सामिधेनीरनु ... अग्नये देवताय ... तिहि ... रूपं ...

... तस्मादग्नय एव ॥ १० अग्निर्वै देवानां नेदिष्ठं यं वै ... उपसत्तव्या नामन्योन तमुपधावन्तस्मादग्नय ... स्वमास ... पाणामक मन्यस्माज्ञतानायिकं तस्मिं ... देवस्पतानि ...

... विडकृ आसा तस्य त्रीण्येवमुखान्यासुस्तघा दव ६ रूप आसतस्माधि ... रूपानामा तस्याम पानाम ... ननत ... रिः समनत्तवतस्मासर्विष्ठ रूपतम इव

... यजा ॥ १ अघायुसुरा पाणमासा ततः कलविंकः सोम ... तस्मात्सो ... मा घन्निवदितु नापीबावृदति ॥ ४ ... यदन्य स्मा आवानायासां ... इदं वै मा सोमा दं ... नीति सयथा बल्ली ...

... नमावयतु ॥ स वृष्टा कृ ... विश्व ... मवधीदिति सार्वे ... वासामममाज ... सय ... एव ... ब्रह्मणः ... सय ... कौ ... कुतः कामसवनकृ

... द्विष्टुदेव प्राण ... देवाग्र ... त्रावापृथिवी ... इवतद्दः सोत्रामणी ... स्पां न ... दवा अश्विनौ ... स एव ... पक्रतः कामसवनकृ

... ययाचकारेद इन्दु ... तिसा ... निमव प्राष्टा संबभूवां तदेव संबभूव ... कस्मा ... सा त्रीणि ... संबभूव सर्वा विधाः सर्वे यज्ञाः सर्वं म ... घ सत्रं ... स य एवं ... समन्तवतां तस्मात् ... १२

द्धानव इत्याहुः ।९ अथ यदग्निवीदिंद्र राजेन्द्रईस्वेति तस्माकृफेनर्मि इरवृत्रघ्नायाप्यकृत्वाश्वदवदर्पदिं इस्य राजेन्द्रीर्दस्वेति राष्ट्रकुदृ स एवं इम दनिश्रुतं ।१० अथ यदग्नीविहर्दस्वेति तस्माउदकोमात्रामवृत्ति र्यदु

स्मकृस्म इवाह्नि देवाः अज्ञानमश्निद्रेति मध्यंदिने मनुष्या अपराह्णे पितरः ।११ स वाई काम्येवत्वेरत्न् । अग्नीषोमाउपमंत्रयांचक्रे अग्नीषोमौ भुवंखे ममस्तोभ्रुवायार दुमस्मिन भुवायार ष किंवनकंमइमंदस्यं

त्राकपालंभ्रोसाइनिरवपत्तस्मादग्नीषोमीय एकादशकपालः पुरोडाशो भवति ।१४ तावनस्पायं हतउः ताववुसांद्यदेवाः पुरुः सर्वविधाः सर्वयज्ञाः सर्वमन्नाघर्मसर्वा श्रीस्तनेहुइरलदनव

लवन्येव मभ्रादिभवति ।१५ तद्धैव खलुदृतो वृत्रः सयध्यापुतिर्निष्पाति एवर्द संक्लीनः त्रिरूपेण्याप्यानि धूति सकुर्ली त्रिवर्द संक्लीनः द्विरूपेतमिंशोत्थाय धावरुनिश्वसन् ।१६ सर्वोतासामार्तुमप्रभाषीस्त्वंविनाद

मासर्वेच इम संचकाराध्ययदस्मात्सुर्यमासतनेमां प्रजा उदरणाविष्पत्तस्मादकुर्वन्नेव तृर्च्चाभ्रादश्नासी हत्रएतर्क्तोती ।१७ दियदसावाद्वर्पत्तस्माद्वेत धोकोदाद्यायत्तस्य यदिमाः प्रजा [illegible]

तिः ।१८ ताउद्धितादेवताकृत्रुः या इमा अग्नीषोमावन्नाज़रस्तुरग्नीषोमोवुवंखेनोन्नूयि भुत्ताज्योगस्थायत्या धामिदं भुवायारस्मानन्नोजेतमिति ।१९ तोहोचउः किमावयास्तत स्यादिति यस्यैकस्यैदेव [illegible]

वेनिर्द्वपंतितलुरस्मादाज्यभागावग्नीषोमात्योयजंतितन्नेको म्येभूर नएज्ञोयस्विकास्ये चदेवतायेदृविर्निर्वपानितिद्यक्रवद् ।२० सहाग्निक वाचा मध्ये ववः सांद्यत्योकौकेउत होदमध्यात्तजामीति तस्मा [illegible]

सोमउवाच मामवव सांद्यत्योकु केउत होदमध्यात्तजामीति तस्मात्सोमः सांद्यत्योपदवञ्योक्रु क्रति तस्मादाक्रुः सोमः सद्यदिवसा इति ।२१ अथ यदिन्द्रं सांद्यदेवास्तस्थानाः तस्मादाक्रुरिद्रः सद्यादेवतो इन्द्र श्रेष्ठादेवा इत्येव [illegible]

त्रिक्षो न्रवति ।२२ इयं वा इदं न तृतीयमस्ति आइन्द्रचैवमुक्तं च यक्तुक्तं तदाग्नेयं यदाइंतस्कोम्य मध्यायदिदं द्वयामवाप्य किमिताव क्रियंत इत्यग्नीषोमयोरवाज्यभागा वग्नीषोमयारूपाउश्रुयानो ग्नीषोमयोः पुरोडाशोय वृत एतमाग्नेयं [illegible]

वतावती विश्रुतिः प्रजातिः ।२३ स सूर्य एवाग्नेयः चंद्रमाः सोम्यो हर वाग्नेयं रात्रिः सोम्या य एवाहश्र यीत ईमासः सआग्नेयायायापक्षीयत स सोम्यः ।२४ आज्यभागाभ्यामवस्तूर्य्यं इमसावाग्नेयपाउश्रुयातेनिवाक्रोरा [illegible]

वावासुरिः आज्यभागाभ्यामेवाता यतामवायतामवाहेआज्ञोति पुरोडाशाभ्यामेवाताः यतामवायतामवाहुआज्ञोति स घंम आघ्न मसस्त वृंजितउ सद्वेति वृत्रघ्नं दनानिसाद्यताद्वि

इतद किमिदंजामिकि यत्तग्नीषोमयोरवाज्यस्याग्नीषोमयोः पुरोडाशस्य यदनंतुर्दितं तंतनजामीत्यनेनैव वाजास्याज्यस्येतरं भुरोमाशान्येतरं तदन्यदिवतर मन्यदिवतरं तवनूच मनुष्य कुर्वाणेन यजन्तृच मनूच्यर्चाय जतितद

यस्य प्रजनुष्कुः पुरोडाशस्य सयउपाउंशुतत्रानाप्यउंरूपं तस्मात्स्मान्तुतुनमनुवाक्यामन्वाहहा श्याउपुउशाग्निं प्रजापतिः ।२७ एतनवेदवाः उपाउंशुयाजेनयंयमकुरवाणामकामयंतनंतु पश्च यं दुवृक्षेण वषट्कारेण घृतं सोमा

वास्य प्रसद्युद्वेणवषट्कारेणद्वंतितस्माउपाउंशुयाजं यजति ।२८ स वा करुव मनूच्यत्रुपाणेन यजतितदिन्द्रिमा अन्यतरा ताद्विनाः प्रजाः प्रजायन्तस्थि द्विष्टमस्थि दिदिंतानन्यतराताघ्य नदस्थि करोति ।२९ अथ यर्द मनूच्यन्ना यजति तदन्द्विमा

वाह्यो वेदं तं उत्यातान्वेत दस्थि कारान्त्रिनावा इमाः सन्तः प्रजा अन्यतरा तांदंनाचि वाल्ल यातां दंनाः स स्याद्वे वं च धानग्नीषोमयाः प्रजातिं यजति वक्रं वत्रउपाउंशुनितिति ।३० सविश्नोसं मा सेमोपथ दूरनू न सत्रां उ दि

...तेभिः श्रान्तो देवो मधरु ... मासस्योपचारः ।३१ स विसं शुन्यत्वाप वसेत् । संप्रति वृत्रं तच्च्छनानि सं प्रति दिवं तं व्रात्त्वत्वं छनानीति ।३२ स वा उ त्रैराम्येवोपवसेत् । नामि व वा एष क्रमते यः संप्रत्यक्षपवसत्यन्न ... विसं ... तायार्य ... तरो खतरमसि ... वतीन रो खतरमसा ...

... समानं साम्यन्ताघात्येव स्याद् वं न घ उ त्रैराम्रुप वसति ।३३ स विसं प्रत्येवोपवसेत् । यथा वा अन्यस्य दत्तं संपिछं श्याद् वं तघ उत्तराम्रुपवसति सान्यास्येव स्तान्न कारान्यस्यो पाव मायास्त वत्ति तस्माद् संप्रत्येवोपवसेत् ।३४ प्रजापतर्द्धिविप्रजाः ...

... स्मितानि पर्व्वाण्य पद्रो रात्र्याः संधी पौर्णमासीवामावास्या च तैर्भुरवानि ।३५ स द्विस्त्रास्ते पर्व्वभिः नञ्ञा गाकसं छ तम्ते तामग्ते दे वि यी ... दे वाग्रत्रि ... न ... तैलै वाद्रो रात्र्याः संधीतस्य वानि पज्यं सत्रमय धुः पौर्णमासे नन्दे वामावास्येन सर्व ...

... प्रजाप ... वर्तु भुरवानि ... पर्व्वाणि पज्यं सत्रमयधुः ।३६ स संस ... क्षिति पर्व्वभिः इदमन्नाद्यमत्र स्त्रो यदिदं प्रजापतरन्नाद्य सम्पाद्धे वं द्विधां संप्रत्यक्षपवसति संप्रतिद्धे व प्रजापतरन्नाद्य सम्पाद्धे वं द्विधां संप्रत्यक्षपवसति संप्रतिद्धे व प्रजापतेः ...

... त वतिय पर्वं द्विधां संप्रत्यक्षपवसति तस्माद् संप्रत्येवोपवसेत् ।३७ च कु बीद वा एत यज्ञस्य यदाज्यलागो तस्मात्पुरस्तात् कुर्वीत पुरस्ताद्धीमं च कुर्वीत पुरस्ताद्दवेनं कुर्वीद धातितस्मादि मगुरस्ता कुर्वीत ।३८ ... बार्हं ... प्रदीवे ...

... सौम्यमाज्यलाग मेत पुरस्तात् कुर्वीद मे इति वदंतस्तड् तदा विज्ञो न्यमि वदवीत् वि दवा आत्मा यज्ञस्य सयपदत पुरस्ताद्ध वि षां कुर्वीति तत्पुरस्तात् कुर्वीद धातियत्रो एव सामिद्धतमं मन्ये तत पाक्र तो कु ... समिद्ध ... न ... पसा ...

... मादि मग्र ... न्नस्तय नक्तिकं च कुर्वीत आक्षिप्ते ... यह स्वमनु यज्ञ्याय द क्षि ते क यत्रिच कुः ।४० तवा एता अग्नी षा मे या र द रूपमन्वा यत्ते यज्ञुकै त पा न्ने यं यजु क्र न ता म्रो मं य दि वत रथा य ... प दव रू क्रं त पात्रे यं यज्ञ ... तम्मौ ... यदे ...

... व तः ... कमि वधामे यं य दव स्व पितित तमो ... रू प मा ... इ व दि ... षो द्वि ... तीन व त आ ... इव द्धि सोम आज रसं ... दवा अग्निं लोक च कु ... वति स्व कुरस्त ... ग्निं लोके संव व तियएवमतो तु कुर्वीत आज्य ... मो ...

... के स पराः परावतोऽ गाम ... वाद ति ... क ... ता वि ... त्रो ... ग्नो ... ति ... तमन्वे ... दक्षिणा अग्नि ... वता ना ... दि र ल ... पुरुषी ... दती ... दसां तमग्नि र ... विद दातने ना ... रात्रिं ... गाम ... ।

... मात घृधा ... ति ... वासरवि ... वासदा गता ... समानमो दनं पत्रे दजं वाद दमानु ... दति ... वा नामवमा ... मत समान ... वि ... रव पत्नीं ... शक पालं प्र रो ... तस्मादे ...

... स पद्धिनोति यन्माध्यिन वत्त्म ... कृतति त ... तिपदवाम क व ... तादवा ... क व न ... वाइमम न्य सौमा ... श्रया सोमम वा ... संतरा मतितं ... ममा ... स म न्तर ... सव ... मो रा जा ... नाम ... यव ... इमाः ...

... प वार्नां ... त्थि षां न घा द ... ताः रात्रि मि ... माव सति तस्माद् मावास्या नामैत्रं गा ... विष्णा ... समनरन्न यादोषधीरा ... पो ... योय दपापि ... स्त ... संप्रया ... ।

... तित ... तत्त्वे वा प्रयन्नो तद्ध एत समानाम व सत्य पव सदिं ... स्ये व स त त्रन्न नि ने वा ... ता य द ... वीद्धिनो ति मि ति न कमाद् ... य दे न ... त नि वा श्रये ... तस्मा छन्दं ... स य ... ।

... के ... प्रजया पशुभिरा ... ध्यायेत पपाप्मान ... त त स्मा ... स न्न ... ताः ... तद ... ना सोम ... ज्ञी ... तासा ... ति ... एषा सानव ... सामाया ... तस्मा ... सामयाज्ञी सन्नाय दिति ।० तड् साम वं ... ।

... ति नदि ... द्धिनोतियन्माध्यिन व त्तन्मे क्रु ... तिनस्मा एत ... न ... सामन्त र ... स्माद् ... सोमयाजी साम व न ... ।११ ... र्धं ... विषो ... मा ... ते न ... व स ... दस्वि ... ।

॰ष एव वृत्रो यच्चंद्रमाः स यत्रैष एतांॅ रात्रिं न पुरस्तान्न पश्चाद्ददृशे तदेनमेतेन सर्वंॅ हंति नास्य किंचन परिशिनष्टि स सर्वंॅ ह वै पाप्मानंॅ हंति न पाप्मनः किंचन परिशिनष्टि य एवमेतद्वेद १३ तद्वै दे॰
॰स्याम इति तद्धि समृद्धं यद्दीणा एव हृद्वं स्मिन्नन्नेष्वा परमन्नमागच्छति स दब्ध कन्न एवं न वत्सो मयाजीवद्धीरयाज्योदाद्दिवंमा मो राजानवति १४ अथ यच्छे स्वरांक वल्लीराव धीरमंतिक वल्लीरए पिबे॰
॰एतांॅ रात्रिं न पुरस्तान्न पश्चाद्ददृशे तदिमं लोकमागच्छति स इदमापश्चौषधीश्च प्रविशति तदेनमद्भ्यश्चौषधिभ्यः संभृत्याहुतिभ्यो ऽधिजनयति स एष आहुतिभ्यो जातः पश्चाद्ददृशे १५ तद्वा एतां॰
॰त्य कृष्यमणुष्मिंल्लोके सुकृतं य एवमेतद्वेद १६ तद्वा एतांॅ रात्रिं पादेव म्योन्नाघं प्रत्यवतेतदिमं लोकमागच्छति तादेवा अकामयंत कथं नु न इदं पुनरागच्छेत् कथं न इदं परागवन स्यादि॰
॰च्छनि द्धाश्चस्रॅ सं तय एवमेतद्वेद व्याविपरमतां गच्छति तस्मिन्नाशाॅ संता १७ तद्धा एष एवं इः य एष तपत्यच्छिष एव वृत्रो यच्चंद्रमाः सास्यैष भ्रातृव्यजन्मेव तस्माद्यद्यपि इतरा द्विष्टाय मे दि॰
॰सन पुरस्तान्न पश्चाद्ददृशे त्र सातदा विद्धिषंतं भ्रातृव्यमनयामवास्तिनास्य स्तपन्नाः संनीत्या कुर्य एवमेतद्वेद १८ तं नितिद्धा यन्निरस्यति स एष पीतः पश्चाद्ददृशे स पुनराप्यायत स एतास्यै॰
॰वा संस्रवत्येत स्पंदे वान्नाघाय पुनः संरुवति य एवमेतद्वेद २० तद्वै कमर्दे न्यायति ऊर्द्वंतीशेवा एव पुरा हृत्र स्य वृक्षाद प्र हृत्रॅ देवा यच्चामकाराजो द्विद्धिगा न एवं मह्ये पुरो रुव तस्मा न्मादंशमे
॰तस्य व यादिं शोहृत्रं ऊ घ्रिवां स्तस्मादिं न्यायत्ये न कुर्यात् । २१ ब्रा० २ स विपर्स शाखया वत्सान पाकरोति । तद्यत्पर्सशाखया वत्सानपाकरोति यत्र वै गायत्री सोमम च्छापतत्तदस्या आहरंत्या अपादस्ता भ्यायत्पर्स प्रविशे तद्धायर्त्नो
॰स्मात्पर्सीना मन घपदवात्रासामस्यन्यक्तं नदि तामस्य दितिन स्मात्पर्सीशाखया वत्सानपाकरोति १ ता माछिनत्ति इषेत्वो र्ज्जेत्वेति हृग्च्छ्येतपादयपाते वैरेत्व ऊर्ज्जेत्वेति यो वृष्ट्यादूर्ग्रसो जायते तस्मै तदाह २ अथ मार्ष्टि देवा
॰स्मात्पर्सीना मन घपदवात्रासामस्य न्यक्तं नदि तामस्यदितिन स्मात्पर्सीशाखया वत्सानपाकरोति ॰ यदिदं किंच वर्षत्येष वा एतासां प्रथायायता तस्मादादधाय वत्से त्फ पाय वत्से त्फ देक आकुरूप द्विद्वितीया या वतीति तद्वत छान ब्रूयात् ३ अथ मार्ष्टि गा॰
॰धाय वत्सेभ्यो यं वि द्वावुयेयिं पवत एष वा इदॅ सर्वं प्रप्यायय यति यदिदं किंच वर्षत्येष वा एतासां प्रथायायता तस्मादाह देवो वः सविता प्रार्पयत्विति ४ श्रेष्ठतमाय कर्म्मण इति यज्ञो वै श्रेष्ठतमं कर्म्म यज्ञाय हीदं तस्मादाह श्रे॰
॰कृत्यादेवा वः सविता प्रार्पयत्विति सविता वै देवानां प्रसविता स वितृप्रसूताय ॰ सं तरानिति तस्मादाह देवो वः सविता प्रार्पयत्विति ४ श्रेष्ठतमाय कर्म्मण इति
॰म घ्नाइं शय त्नागमितिति घाष्ठे वादो देवताये हविर्गृह्णन्नादिशत्येवमेवैतद्देवताया आदिशतियदाह प्यायध्वमघ्न्या इंद्राय भागमिति ६ प्रजावतीरनमीवा अयक्ष्मा इति नात्र तिरोहितमिवास्ति मा व स्तेन ईशत मा॰
॰मघ्नाइं शय नागमितिति घाष्ठे वादो देवताये हविर्गृह्णन्नादिशत्येवमेवैतद्देवताया आदिशति यदा प्यायध्व॰ अथाहवनीयागारस्य वा पुरस्तात् गार्हपत्यागारस्य वा शाखामुपगूहति यजमानस्य पशून्पाहीति त॰
॰वातात्यविततयादृ कवा अस्मिन्ना पातो स्मात्तव व्यतिरित्तिपक्रमित्यपोरुम्मिन्यजमाने बह्वीः स्यातात्यवितदाहा ७ अथ आहवनीयागारस्य वा पुरस्तात् गार्हपत्यागारस्य वा शाखामुपगूहति यजमानस्य पशून्पाहीति तत्
॰रे ददाति गुप्त्यै ८ तस्मापवित्रं करोति । वसोः पवित्रमसीति यज्ञो वै वसुस्तस्मादाह वसोः पवित्रमसीति ९ अथ यवाग्वै तां रात्रिमग्निहोत्रं जुहोति आदिष्टं वा एतद्देवताये हविर्भवति यत्पयः स यत्पयसा॰

वै ३

...दन्यास्ते कुत्र यादेवं नन्नु स्माघ वान्दे नाठ रात्रिमग्नि... तिकुक यज्ञिले त्रयुपक्रमोरखान्तवन्यष्मा कोपस्ट शुंप्र भू तादितियपघा को पस्टष्टे ति।१० अथोरवा मादन्ते ऽघो रसि ष्टप्ति व्यसीँ ति मान रिश्नु नो बुम्भो सौ ति स्कप म्लो त्ये विना मेतन्मदुष्ट
...दन क्रमाति प्रछाव न्मौग्नश्र एं सादवं शुद्दाणक्ति द्वि श्रुधा अग्नि परमेण धाम्ना ह६ठ द स्वमा कारिति ह६द त्रो विनामत दृशिक्षि लों करोति मानेयज्ञपतिं क्रोशी दिति यजमानो वै यज्ञपतिस्तं घ्र जमानाय वेतदक्लोमावा कोति।११ अथ पवित्रं निदधाति
...दीवादि मनुष्यालो दि गयं पवित्रं ग्या यं पवत्तोमा यमि मां लोको स्तिर्यं शुन्न पवतन स्माकु दन्नि दधातू।१२ तद्घाष्टे वादः।स्तामठ राज्ञानं पवित्रेण संपावयं त्येव मम्वेत संपावयत्यदो चीनदशांम्वेतत्यवित्रं जवतियु ननश्लो मठ राज्ञानठ संपा
...तितो हुसो: पवित्रमसौति यो वै दुग्धुस्तः स्मा दादहु सो: पवित्रमसौति ज्ञात धारठं सदस्र धार मितिस्क पत्तोत्यविनादतन्म दृयत्ये वयदाह ज्ञात धारठं सहस्र धारमिति।१४ अथ बाल्वं यमो जवलीं आगेत्रु एणंदाचौ ब्रह्म्य यज्ञो विकुष्टायड न
...तोद्धव स्वाहा सवितापुनातु द्दु सो: पवित्रेण ज्ञात धारेण सुश्र इति न घृष्टे वादः।स्तामठ राज्ञानं पवित्रेण संपावयं त्येव ममवित नसंपावयति।१५ अथ चादकाम धुक्ष इति भूमिति सा विश्वायुरित्यस्य द्वितीयां वृहति कामधुक्ष इति सा
...ह इति प्रमिति सा विश्वधा या इति न घृष्टुकति द्वितीय ग्पे वास्थेतद्धाति तिस्रो दाश्चित्रयावा इमं लोका एनपएवेनन्दतद्धौ कित्य: सं न बेन्ध्यष्ठ कासं बदति।१७ अथ चोत्रमां पारुयि वाष्पनदो रूयति पात्रेण नश्चिनुदमोक मानी
...दितिरसस्यो वेन सर्वं वाय्य दठ दियदा दूर्य यज्ञोदधाया जायंनवुष धीक्षु पः पश्चाद तनएषरसः संनवतित स्माकुरसस्योद्धि वनवं वायडु दास्यातननक्तिनावृी करोत्य विनादतन्न स्माड दास्यात नक्ति।१८ तज्ञातनक्ति यदस्य पयो ...
...नव ज्वितन्धवक्या ज्ञादि ज्ञातियपादु दस्य चान्ता गमितिसोमे नातनन्धीतिस्व दयोत्वेनन्दतद्दे विन्नु:।१९ अथ यो दकवलोमान नपात्रेण विदधाति नेदनकु परिष्टुलो छ्यारस्ताठ स्यवं मूर्ख लिति ह
...तिः।२०स्पायि दधाति द्वि मो दव्यठं रक्षे तिप इति वि च्चि लुत्त घज्ञायि वेनल्लुवि: पुरि ददाति त्रुस्मेत स्मा पाक द्वि मो दव्यठं रक्षे ति।२१ श्री ल्लणं४ क्रू णाठ कवे जायतत्याक्ति सज्ञाय मान पदा ...
...पतक्करोति यदनां न्यजतयदन्योक्कतोति।२२ अथ यदवान्तु वृ दातते नविल्याकर्णां जायात नच्छेत्यप न क्करात्वृषीणां नि धिगापड़ तिब्य नूयानमाकु:।२३ अथ यदव प्रजामि छेलतन
...यदव घासाव ना तन मनु ष्येन्यप शुणं जायतत अन्यपत्नु करोति यदनान्यासयात यदन्योरानं ददाति स यएतानि सघ्रांलि करोति सक्षतकर्मानि स्यक्षलु मानठ सु ...
...दानेनामा; तद्धि सवुरवत्र पवति।इदवामतु वाक्यापाय याज्या वषट्कारोघमादव ताम त्रुष्णी यास्यदवताविक्षविन्नत्येव ठ क्षिदवता अव तानान्यवी यत्ता अवपानानि वाद्वता श्री
...नवति।७ उत्तापँचा वत्तामवनवति।पाक्ष्रौ यज्ञ:पाङ्क:पशु:पंचत्रतिः संवत्सरः स्कंयत्ताप संवत्सस्य सं पदक्रू देव प्रजयापत्रु तिर्तवति यस्मिंवैदिकुष: यंवाव तंक्षियनपतद्दे वघ्रा
...वावद्घ न्माक्रुषठं दक्रुयाघन्मदु दवाधिघृ दंविनघक्रस्य यन्मात्तुषं नेन्हूई यज्ञेक रवाणीति तस्मा घावन्मात्रमिवेवापघेत्।२४ स आज्यस्य ... दे विच्छो वदायायो व दिष्टाः ...

॥१५॥

॥६६॥

...व ली य सो मा कृतिरक्षि बाज्याकृतिर्य ... विर्य ज्ञो यत्य ... स्तदा ... वन करोति तस्मात् नयन ... सवलो नन्दि ... देवानां यदा ... तत् ... मिवितदे ... करोति तस्मात् नयत ... ॥१५

... व व ष ष ... यत् पति स ... घातृ वाक्य ... त्यस्य यत्मिमा ... मो प्रजातिं प्रजा ... यस्य रिर्य प्रजातिः ॥१३ सो ... वाक्याम नुत्य यात्या ... पश्चा ... षकारा ... आदु ...

... रल ... क्रिया ... ष कृतवा ॥१२ ... ष षय ... ष कारः तद ... पा ... प्रयच्छे दिव्यं तद ... वषकारा ... क्रिया ... दिव्यं ... क्रिया स्याद् एवं तु तस्मात् ...

... या ... रतः सिक्तं तद ... या स्याद् एवं तत्तस्मात् ... वषकार ... क्रिया ... कृतवा ॥१४ ... वाक्ये यं यात्या सावित्री गायत्री यं त्रिष्टुब ... सत्वे गायत्री मन्त्रात् तद ...

... श्चा ... वषकृतात्यसा ... त्रिष्टुप् ... नेत ... कान्तान् तस्मात् इम ... संजातं ... अनत्या ... संततो ... इमाः सर्वाः प्रजा ... संजतात् ... सर्वा ... यजि ... वाक्या ... मन्तु ...

... राजा ... री यत् ... तरत् ... तत्तद्रूप ... कय तिवा ... वाक्य या प्रयच्छति याज्या यात् तस्मात् ... वाक्यायि ... वषट्कारम् ... देव ... सीदति ... यति ... या प्रयच्छति या ... यात्तस्मा ...

... त याज्य ... ता ... स्याद ... वाक्यात्तस्मा ... श्चा ... मान ... ॥१८ ... परि ... याज्या स्यादि ... याज्यात्तस्या ... स्यात् परि ...

... मा ... दे वता मन्त्रिया ... रति ... वा ... स्या ... त्यपा ... वता ... वषकरोति ... देवता ... परि ... देवता ... वरतितस्मै ... यच्छ ...

... तावो ... तः सिक्तमिमाः प्रजाः प्रजनयति तस्मात् ... वषट्करोति ... देवता ... वषकृ ... प्रजापतिः ... यजुष ... तावुता ... सो यद ... तद ...

... रः ॥२२ तद ... रणामिति ... तः ... तथा ... यद ... मासीता ... यजते ... यदि ... जिता ॥२३ ... सुरा ... सीत ... यवा ... रत ... वा ... देवा ...

... वः ... स ... ते ... य ... देवा ... भ्रा ... तयः ... प्रश्चात्... मासीता ... मासीता ... सर्व ... वा ... देवा ... याः सुराणां ... सोय वा ...

... न ॥२५ ... इन ... वद वानामा ... सुर ... र ... स ... ॥२४ ... वानामा ... सीता ... स्वा ... दितत ... वा ... सुराणा ... सोयवा ...

... तव ... देवा ... स्यपा ... स्याद ... ॥२६ ... सुराणां ... रा ... देवा ... नामा ... स्तु ... मित ... देव ... सुराणां ... वाः ... तः ...

... यं ... देवः ... अस्वीत् ... प्रजाः ... ॥ ... यद ... वादि ... सुधा ... काम ... य ... प्रशुना ... सीदयत ... स्मात् ... दितः ... अत ... सायान्ति ... दकाम ... नो ... तः ...

... नानां ... करना ... तः ॥ ... वा ... तमा ... रत ... देव ... देवा ... करा ... यत्त्यावस्त्य ... यथा ... काम ... त ... तद्देवा ... अकृवत् ... मावि ... रिति तवि ... मायज्ञान्ना ... गा ... तिम ... यति ... तत् ...

... नारत ... ॥ ... देवा ... अकृवनृ ... यावर्तिनो ... रूपातान्य ... बृवं ... त्य ... क्रत ... अक्र ... क ... याथ ... नरा ... यात ... याना ...

[illegible] स्य द्वार य दे क स्मा ओवदानो मेधुन राध्याय दे या न या मान्य करो तू तत्प के कु मवदान मेधाघ ते स्मा घा स्त्व य इ त्याओ धा स्तु [illegible] न स्मा घ स्य [illegible]

कु मवदान म [illegible] हो ति [illegible] मो धस्तु य स्या हू हू ७ द वा ७ स्तु [illegible] ति कि यत्ना ऊ ग्नि हूं खत्पद व स्ता स्ये ना ज्ञिना मानि शा हू इति यथा घ्राध्या आत्व द्वत न व इ ति य घा वा [illegible] का: पशू जो प नी द्व ग्नि रिति ता न्य स्या ग्रां ना न्ये वे न राणि ना मा [illegible] ग्नि त्वे व ग्ना [illegible]

घ्ना ना ऊ: स्व हू त्रुष्टु वि नं द वा ग्वा न ज ना ७ न वा स्तु य इ ति [illegible] ति तं ना: स्वि ष्टं ऊ हू ति त त्प ना: स्वि ष्टु म करोत्ने स्मा स्वि ष्टकृत इति १८ स्मा न्त्र वा क पा स नु स्य सं प न्न प ति य त स्या ग्नि ७ स्वि ष्ट कृ त म य्या ऽ ग्नि र स्ने: प्रि या धा मा नी ति त दा ज्ने य मा ज्य स्ता रा मा दु या ञ्ज्ञा म स्या हि [illegible]

त त्प्रि ष्टु हू त इ ति [illegible] ज्ञा कु: य त्र य स्या ज्ञु त्र स त्य य न्द ग्न [illegible] रो ना ञो ल व ति न मा द १० अ ष य ष्या द्व त्तं स या इ वा ना मा ज्य पा नां प्रि या धा मा नी ति त ज्ञ्य या जा नु या जा ना द्ध ष्य मा जा नु या जा न्वि द वा आ ज्य पा य द द ग्ने हो त्रि: प्रि या धा मा नी ति न द ग्नि ८ हो ता र मा [illegible]

ग्न ल्ला या ड ज्ने: प्रि या धा मा नी ति त घ ए व ष उ त य त्रा क्ष त ग्ने य: ञु रो [illegible] त त स्मा द व ७ सं प उ प ति १९ न कि को न्द व ता हू ग्ने कि हूं न्य या ज्ञा ना द ग्ने र या ज्ञो म स्या वा डि ति त कु त घा न ऊ य ग्नि हि लो म द न्तु य ज्ञे कै हूं ति न्य दे व तो हू स ज्ञ कि हूं न्य या ज्ञा ना दि द ७ दि ष्ष म म नि व्या [illegible]

[illegible] कृ ति क ल्प वि वा ग्नि ना नि [illegible] य: स म द स्या स्य नि प्रि य ए न हू स्तु पा क य तं त त स्मा द व ७ सं प उ प ति यच वा अ दो न्द व ता आ वा ह य ति त द पि स्वं म हि मा न मा वा ह य ति त द न: स्मा ज्ञि व कि व न स्या य म हि म्न इ ति कि य त न द त्र तं ग्नी णा ति त सो हा स्ये षा मो घा या वा ह्नि ता न्व ति [illegible] मा दा य द्व स्वं म दि मा न नि ति

[illegible] कृ ति त स्मा द या का रा [illegible] हू कि य ति १७ य स्व स्वं म हि मा नि ति य च वा अ दो न्द व ता मा: प्र जा य ज मा ना अ हू न्य: श्रा म्य त्य स्व रं नि [illegible] सा अ ध्व रा जा त वि दा ज्जु ष ता ७ ह वि रि ति त घ स्य वे त स मृ द्धि मा ना ग्ने य ज्ञि द वा द वि ज्ञु षं त तु न दि म क ज्ञो य ति न स्मा दा [illegible] ष ता ७ ह वि रि ति १५ त घ दा त [illegible]

[illegible] इ ति [illegible] ज्ञा व इ स्वा [illegible] क: क रो ति त [illegible] घा य ज्ञ [illegible] तृ ती य स व नं वि श्वा दि न्द वा र उ ज्ञा त्ता य वि [illegible] ति न द न्तु वा क पा यि [illegible] द व म न्ने स द घ ग्नि वी अ ध्व र स्य हो त रि ति त घा ज्या त्वे ग्नि आ द वं न ध न्द ल ए व ७ रू प [illegible] न स्त्व नो ए त तृ ती य स व न स्य [illegible]

[illegible] म न व [illegible] ति व त: घ्रा स्नु वा ए न घ इ स्य य स्वि ष्ट द वी यं र वे वा स्वि हि यं धी यं त्रि ष्टु ब्धि [illegible] या म स्वे न दी यं वा स्तो स्वि ष्ट कृ ति द धा ति त स्मा त्रि ष्टु लो न व त: १७ उ न्ता स्त्र नु ष्टु ना व व [illegible] व: घ्रा स्नु नु ष्टु प्रा स्नु स्वि ष्ट कृ [illegible]

[illegible] ति वि ष्टु [illegible] हि ङ्भ्या [illegible] ल व त: १८ त द्ध द ना द्व वि य: अ नु ष्टु न म न्त्र वा क्यां य के त्रि ष्टु न्तं या ज्या म त द्वे नु यं प रि ष्ट का मी ति स र स्या न्त्र पा त स प ति वा वा क्र म पि त्रा य स प रि मि ष्ट्व शो य वि म क र त स्मा दि द ना [illegible]

[illegible] ष्ट [illegible] स्मा [illegible] ने वि वा नु ष्टु ना उ ल वा त्रि ष्टु न्तो १९ स वा उ त्त रा द्व दि व घ ति उ त्त रा र्द्धे ञ्जु हो त्ये वा ष्टे त स्य न्द व स्य दि क् त स्मा दु त्त रा र्द्धा दि व घ न्फ त्त रा र्द्धे ञ्जु हो त्व त स्ये वे दि शा उ द प घ त न त न प [illegible]

[illegible] व त रा [illegible] न्यो ज्ञु हो ती ति रा श्रा क्रि ती प ष्टा त्वा नु प्र जा यं त रु द्रि य: स्वि ष्ट कृ त् कृ द्रि य त ष्ट प सू न्न स ज्ञ घ दि त रा नि रा कु ति ति: स ७ कृ ज्ञ न्त्र स्य न्ष्ट का: प ष्टा व उ प स्तृ र्य मा णा इ स्तु ना स्मा द प्ना [illegible]

[illegible] मि [illegible] या ष य इ हा दी य त स्र गा र्ह प न्य स्त स्मा द तं गा र्ह प त्या ल्मा व क्ष्व द्व रे ति २२ तं वा अ श्वा सु द्वि क्र म न्य अ द धी त अ ष्टा द रा वि गा य त्री गा य त्रि अ वि त दि व सु षा क्रा म ति २३ ए का द [illegible]

[illegible] ने ना त्र मा त्रा स्ति य त्रि व स्व यं म न सा म न्ये त ति ज्ञु प्ति पु न्नि वे त दि व सु पा क्रा म ति २४ घा द वा स्था द धी ते न दा द धी त न स्य घा अ प त्न्य क मि व ग्रां त क्ष्व द्व र ति त न्ने व दि व सु पो क्रा म ति २५ त दा ऊ: आ द [illegible]

[illegible] रु स स्मि न्दु वी ७ षि श्र प या म त स्मि न्य ज्ञं म नं वा म ता इ त्य प स व ल इ व क स द वि षा य ज्ञा र्ह प त्ये श्र प ये षु य ज्ञु आ द व नी या या घ ज्ञे य ज्ञे न न वा म ता इ ति २६ उ न्ता गा र्ह प त्य प व श्र प यं ति [illegible]

॥१९॥

[illegible] ं छुतं ङ क्रतु रित्युक्ता यत रक्षा कामयत तक्षा क्रयातां २७ स देव यज्ञ उवास न ब्रह्म यावृ बिरे मीति काल नक्षतेत यति तु एव मा परि स्तृणीध्व इति तःस्मादत दक्षि म जितः परि स्तृणन्ति तृप्ता या विविरे

[illegible] स्त्रित यरो [illegible] ल लं तृप्यत वि क्षू या घ ज्ञम्वित तृप्य येति २८ ब्रा १ प्रजापति र्दे वि स्वां ड दिति रम जि दा [illegible] दि वं वो षु सं वा मि षुन्ये न या स्या मिति ना ७ सं बे भू वां तद्वे देवा ना [illegible] यु इ ङ्क [illegible]

[illegible] [illegible] ष्ठा ति सं धं वा सयुं च यति [illegible] इ ङ्क ७ स्वां ड दि तर म स्मा के ७ स्व सारं करोति हि ड्ये म मिति त ७ रुद्रो न्या य त्य द्वि वा ध त स्य सा मिर तः प्र च स्कं द त घ्रे नूनं त पा सा २ त स्मा दत हवि [illegible]

ने वि [illegible] [illegible] मा कृत मि स्फ कं त स्मि का घा स्व्या यत य घ्या न दे वा रे तः आ ज न यं स्त व्वाँ यदा दे वा नां क्रो [illegible] द्य प्रजापति म भि वंज्य स्त स्य त ७ शल्यं नि रहं तं स एव यज्ञ एव प्रजापतिः ४ त को [illegible]

[illegible] दि ति [illegible] गा ध्ये त द्दक्षि णा त आ सी ना य परि हरत त क्र गः आ त्रि श्र ति त घ प्रा कृतां मं वं ल वि श्र ती ति तद्र गा य दक्षि ण त आ सी ना य पर्या ऊ क्रु स्त क्र गाव द्वां चक्रे त स्मा द्धे षी ति दी [illegible]

[illegible] वा त्र आ म [illegible] त स्पु रि हरते ति त स्त्रे पर्या ऊ क्रु स्त स्र षा आ त्र त स्य दा ता निर्ज घान त स्यां नून तं त दा स त स्मा दा कुरदे त कः श्रष्ट ति त स्मा घं प्र स्लेव कं क्र ढ्वं ति प्र दि ष्टा म व क्र बें ति [illegible] दु [illegible]

[illegible] रि दरते ति त द्द स्य ता य पर्या ऊ क्रुः स बृहस्पतिः स वि तारं म नु प्र सवा या प धा व त्स वि ता वै दे वा नां प्र स वि ते दं म प्र सु वेति त द स्मै स वि ता प्र स वि ता प्रा सु वत् त दे न ७ स वि तु प्र सू तं न ा हि न त्ता दी चीन ७ [illegible]

[illegible] स्ने न य स्ना [illegible] प्र सुवा त्र वि दं य त्र स्य य क्ष्र ये त सु वि त नि मी मी त प्राय तु ए [illegible] शां ति राप स्व द क्षि णा म य त्य [illegible] प्र सुत स वे यति ८ स वै या व न्मा त्र मिवे वा व घे त्त दा शा ल्यः प्रा य वा त स्मा घा व न्मा त्र मिवे वा व घे द न्य त रन त आ [illegible]

स्ता [illegible] प रि स्रा [illegible] त्रिः स्व [illegible] नु स्मा नि स्य व ति त स्मा द न्यत रत आ ड्य अ यदि धु क्ता को परि स्रा दा ९० स [illegible] स्या प स्ती र्यदि [illegible] प रि स्रा दा [illegible] स्या ति घा र य ति न घ स्मि व य ज्ञ स्या व प न म्व स वत तां ११ त ऊ र्ध्व ण परि हरे त दूर्द्ध सा द्के के परि हर

र स्ता द्दि त्र [illegible] रु ऊ मा नं प क्ष्रा व जु पति ङ्गंत रु क्षि य ण प श्र [illegible] ध [illegible] प रि दु [illegible] प [illegible] व्या [illegible] सं स्मा द्दि स्य व ति र्य कु प्र ऊ दी त न [illegible] प रि क्षि य ण प श्र न्न प्र स न ति दि प्र गा वै नं नि र्भि मी ता १२ त न्मु ति ग्र ह्णा ति [illegible]

ऊ प्र स्व [illegible] ने अ क्रु त्वां हा त्वो दु स्ता त्वां प्र ति गृ ह्णा मी ति १३ त घ स्रो वा दा बृहस्पतिः स वि तारं प्र स वा य प धा व तू स वि ता वै दे वा नां प्र स वि ते दं मे प्र सुवेति त दस्मै स वि ता प्र स वि ता प्रा सु व त्त दे न ७ स वि तृ प्र सू तं ना हि न त्तदे वा म सौ षु प त [illegible]

म व प्र स वा या प धा व ति स वि ता वै दे वा नां प्र स वि त द्मे प्र सुव ति त द स्मै स वि ता प्र स वि ता [illegible] नि [illegible] दि म ल स वि तृ प्र सू तं न हिन स्ति १४ त स्था श्ना ति [illegible] प्रा स्य न प्रा श्ना मी ति न वा अ ग्निं किं च न हि न स्ति त घो दे ना म त न्न हि न स्ति । अ प त [illegible]

उ वा त ला ने न इ द ७ क्षि यं दा ता दि न स्य दि ति त स्मा न्न द क्षि ः स्वा द ता १३ अ था प आ च म ति शां ति रा प स्त द क्षि [illegible] य त छ [illegible] ल्प प्रा शी १७ अ थ स्या क्रि ब्रह्म ला गं प र्य ह र न्ति ब्रह्म ला वे य ज्ञ स्य द क्षि ण त आ स्त नि गो आ स प तं ता गं प्र ति वि दा त [illegible]

आ [illegible] त दा स्मे प प्र प्र [illegible] दक्षा य म स्मै ब्रह्म ला गं प र्यो ह र ति त न्न ला गी स ये द न ऊ र्ह म स ७ हि तं य ज्ञ स्य त द ति गो पा य ति त स्मा द्वा आ स्मै ब्रह्म ला गं प र्या हि य हि [illegible] १८ स वै वा त्र य म ए व स्या त्र ब्र ह्म पु ष्कर्ष्ण मी ति त स्मा द्व सा स्मा बृह स्प दं [illegible]

॥ ६२ति १

२५

...न्तेति येमेवयज्ञस्य पाकयज्ञियं यथेडया वरन्ति ब्रह्मलोकरूपं जोनि प्रकृ मम ब्रह्मा संदधाति न ... संद ... घा व घमानश्चासीत्तस्मादादीयं यमुएव तस्य तु ।१९ स यदि ब्रह्मा मात्रं ... व्याहरेत् तत्रो ... वायुस्तु ... प ... हि पुनरा

... स्यामामिति तं ब्रह्मा ऊ पत्नि तं ... देव सवितर्यज्ञं ... इति तं सविता ... प्रसवायोप धावति स ... देवानां ब्रह्म सविता ... स्य नायं ब्रह्म ... इति ... देवानां ब्रह्मा न ... एवं देवानां ब्रह्मा तस्मा ... ब्रह्मा ... दत्तं ... दप

... ब्राह्मण यज्ञे ... ।२० स पत्रो ... ब्रह्म ... स्थाम्यामीति तं ... ब्रह्मा ऊ पत्नि तं तं देव ... न मामवेति नात्र ति रोहितं मिवाक्ति ।२१ मनो ... षिना मा ... स्थिते ति मनसा वाइ द७ ... मा ... न ... वत ... मा ... ति ... यज्ञं ... न ... यज्ञ७ सुमि संदधाति ... हुतं न संदधाति ... देवा

... नयब्रह्म ... इति तेन यज्ञमवति तेन यज्ञपतिं तेन मामवेति नात्र ति रोहितं ... का मुच्यते ... तिष्ठति य ... काम ... ना पिना ... न ।२२ ब्रा० २ मनावद ... अवनेत्य ... दक माज ... दं पा ... म ... न ... या ... त स्या वने ... नस्य म ... पाली ...

मा द ... ता ... ति स ... वि ... वा ... ति ... वि त संदधाति स य दि का मुच्यते ... इमाः स ... प्रजानि ... ततस्था पारयितम्मीति कण्ठ ... ति ... ति ।२ स ... वा ... या व ... का ... वा ... वि न ... व ... त ... त म ... स्य एव ... ति ... मा ... सि स य पा

... मापारयिष्या मि ... तिके ... पारयिष्यसीत्यो ... मम ... ब्र ... स ... व द राम ... तं हि वा ... ति ना ... न ... विताम्मीति ।३ ... प ... सदि ... ति ... समां तदो ... ना ... पक ... पा सा ... स ... त ना व ... द

... क ... स्यां मा ... रामि सयपानामतिवृ ... ममा ... म ... व द राम ... मां परिदि देवाननन्ति ... ७ समां ना व ... पक ... पा सा च ... स ... घ ... तेना व ... ७ स म ... त ... व ... स्य ... नाव: पा ... ति ... मो च त ... न ... रं गिरि मु ... शवं

... पारयिना ... ति ।४ तमे ... मन्य व ऊ कार: स य ति ... मां परि ... स म वा या ... व ... व द ... व स ... सी ति ... व ... वा दवा ... व स ... त दा ... त ... र स्य ... नो र व ... मि ... दता: स ... प्रज्ञानि रुवा ... म ... वि के ...

... मा गिरा स त ... दक म ताम्ष्ठे ... घाव घाव ... दक ७ सम वा या ... ततः संव ... स ... व ... ने वा द यायत ... तं पद ... ति ... त त या मित्रावरुणो ... ऊ गमा त७ ना७ ... व ... का सी ति । मनो ... ति ... वा ...

... नोऊ स प्रत द षिम ... मि का मि ... व ... वा ... कारततः ... वि या य सा म ... मा ऊ गा स ... ना ... दमनु ... वा ... का ... मा ति न व ... ति ति क ... ऊ ग व नि म ... ति ति या ... र ... ती र ... तं दधि म ... ता म ... म ... ऊ

... स्या स पि ... त न दान ऊ ... वति ... विया य ... मा ... स सि ... त स ... सम ... इति ... या म त ... यज्ञ स्या ... कल्प यन् ... त घ ... स्य य दं त रा ... या ऊ ... या ज ... ता ... या ... ब्र ... स्व ... ऊ का ...

... या ... या ... या का ... मा ... स सि ... नि दाने न यदि ... सा ... वं ... घा ति ... या ... रा ... ना ७ दे व प्र ... प्र जा य त यां म ... प्रजायत या ... न या का या ... मा ... सा ... स ... स ... ता ।१ ... पं

... सा ... सिम ... ७ ... र स ... वा ... नि द धाति ना ७ ते त्रे ... प्र ... य द ... ति ।१३ स ... रि ... नि लिं प ति न ... नो ... नि लिं पा म न स ... ना त ... त स्या ... मा ...

... स म म ... ब्र ... डा ... र स ... इदं ... मत नि ... यज्ञस्य यदि य मि डा पाके यज्ञिया य ... म इ ... र ... ७ ... यज्ञं न ... स्फ ... ति ना ... त ... या ... स्य ... व ... प य त त ...

... तस्या श्रा ... ऊ ... पा नायु ति ।१५ एतद्ध वि म ... ब्रि ... न या ... का ... स्य ... प्र ... प य ते ... प्रा ... तिने ... नां ... वि नो ... प य त य दो ... नि लिं प ता ।१६ ... पा ... स म व घ ति ... म व ... म ... तं ... त प नां ... ल ... ७ ... त रि ... यति

... र ... नो ... ब ... प य ते ... प्र ... त्य ... न ... ति ने ...

॥१७॥

... ब्रा० ... २

उपक्रान्त

स मथ प्रति । १७ अन्योपाधं श्रूपपद्यते । एतच्चैव मनुर्दिनयांचकार दंत्वो मतनिष्ठं यज्ञस्य यदि यमिडापाकयज्ञिया यद्वि स इदरक्षा ॥ मियशं नदन्य हरिति नामेतन्तु राजद्रोणाः पुरस्तादेव्य इत्येवोपाञ्छूपाकय

यन्ता उपक्रान्त ॥ रक्षान्तरं ॥ सदृष्टिक्षियोपमां ॥ रक्षान्तरं ॥ सदृष्टिक्षियाकयतामुपक्रान्तं वामदेव ॥ सप्तां तरिदेलोपमांचामन्दव्य ॥ सप्तां तरिदेलोपक्रयतामुपक्रान्तं रहसं दिवापमां च दृसादृ दिवाकयतामितितन्दतामवेतऊ

इति । पञ्चावोवाइडा तान्दनां परोदृश्रुपक्रयत मृदृर्षनाइति समिध्रुनामावेनाम्नन्दुपक्रयते । २० उपक्रन्ता सह्द्दोत्रुतितान्दना ॥ सप्तदोत्रास्तोम्पनाद्वारणोपक्रयते । २१ उपक्रान्तडा तन्त्रसितिभिन्दनां श्रद्धा

क्रन्नः स्वरवा न दृ इति प्राणो वि सरवा नन्द साक्षाणस्तुपक्रयत उपक्रान्त ॥ दक्षिति नहूरीरसुपक्रयतनस्य ब्रह्मिपक्रयते । २३ अप्सु तिपद्यते । इडोपक्रन्तेडोपाञ्च समां । २६ डाकयतामिडोपक्रान्ततिनद्धपक्रो

गो सुरमाद्धे रूपक्रियते । २४ सर्वे यज्ञरूपक्रयमानः । अग्निनानेवोपक्रमस्तुडामितायेडामिदऊर्याघदिडोपक्रान्तडोपक्रान्तान्त्यवापक्रायन्तापक्रान्तानुतिचेडोपक्रान्ततिनदधूर्चीसुपक्रयत उपक्रान्तडु

तन्त्रान्तरन्नम्नप्येवचनवतीडोपक्रान्ततिनस्तुनरब्रूचीसुपक्रयतनदर्धांचीखिवेनाभितन्तराची चोपक्रयते । २५ मानवी घृतपदीति । मनुर्ह्यतामृद्वेजन यततस्मादाहमानवीति घृतपदीति यादुवास्ये घृतं पादसमुति

...आवृणान्याधं समस्य छन्न रूपवृत्तमित्रावरुणो नयगोश्रुलादवऊन्तापक्रान्तति श्रेल्लाम्यषादवऊन्तापक्रान्तापक्रन्नादेव्या अध्वर्यव उपक्रान्ता मन्त्रुष्याइति नदुवांश्चेवेतदध्वर्यून्नुपक्रयतायुवमानुषावनआप्वेदिवाअध्वर्यवावाक्षय

...ति पतावे यज्ञसवृंति पञ्चालणाः अङ्कवाधं सोमः चानाश्रतघोनेनस्तुनपतपनंजनयति । तक्रुतान्यानिकुतववमाउवेयज्ञपतिं हवंति यस्पद्यो सूयिभान्तवंति सदियज्ञपति हृद्यतस्मादाहवयसयज्ञपतिं हर्षानिति । २८ उपक्रान्तडा घा वा षु

...द वसुत्रेतिं इ । तदिम घावा ... दीत्युपक्रयत यूयान्विदं ॥ सद्देवमि अ उपक्रान्तायं यजमान इति न घृजमानस्तुपक्रयतत घदुचनामन्त्र्रक्रान्ति परोद्धं घ ज्ञाशी यदिडायां मानुषं ॥ रुक्कयांघं नामसूक्तीयाच्छुकं वेल घृजस्य यन्मानुषं नेच्छन्दं यज्ञेकरवाणी

...ति । २९ उत्तरस्यां दिवयज्ञायामुपक्रान्त सइति तदस्मा एतञ्जीवाउ मवपरोदमा ... जीवन्दि सुवंमि ... पारं यज्ञात । ३० तदस्मा एतत्यज्ञाभिवपरोदमाशास्ते यु स्पद्धि प्रजानुवत्यकुं प्लाकमान्मानेन्य पामिंल्लाकु प्रजायज्ञात तस्मात्यजोनरायदवयज्या । ३१ त

...नवपरोक्षमाशास्ते यस्य हि प्रजावीनुवेति समृद्धमि च्छापारं यज्ञात । ३२ नूयमि रुविक्षरणा उपक्रान्त इतितदस्मा एतञ्जीवाउमवपरोदमाशास्ते जीवान्दि मुद्धमि च्छाघनूयानूयएवदुतिक्षरोति । ३३ तदस्मा पतत्प्रजामिवपसोदमाशास्ते यु स्पद्धि प्रजोनुव

...नवयुष्णोतदशाधा प्रजेयाफविक्षि यततस्मात्यजानूयाफविक्षरणं । ३४ तदस्मा एतत्यश्चनेवपरोदमाशास्ते यस्य हि पशवो नवेति समृद्धमिच्छाघ नूयानूयएवदुविक्षरोति । ३५ एवा वा आशीः । जीवयं प्रजामस्याद्धि यं गच्छेयमिति तघस्य भूनाशास्ते नच्छियमाशास्ते श्र

...नत्याम्न वेश्मना वीत्यं ॥ सवेस्सां तस्मादाप्नवस्य चपुञाजिष्ठो जिम्पते । ३६ दवामइदं ॥ हविंर्ड्सताभितितन्निरुपक्रान्त इतित घरू स्यवेन समृद्धिमाशास्ते यच्छिदवाफविरुर्षितातनन्दिमदक्रयतितस्मादाफरुष्वंतामितिति । ३७ नां विध्वा श्वं त्यवुनाग्रोडोक्रतिपद्या

...सुपतो प्रवहणतामतितस्माजान्हा उक्ततिं । ३८ आयोक्रुक्रयातालोतरिचघृजमानेवदध्यायोंचिदषाय स्वद्धिंदुरोडाशस्य प्रशीर्य पुरुसाकुवार्य निदधाति यजमानावि क्रुवान घृजमानस्य माविते नवत्स्य यस्त्रत्यक्तंनपाश्ञातिनेदस्य ॥ मिलितयज्ञेभास्रोनीत्यतन्दुवास्य भ्राशि

भागेन् तिसर्वेमिकुरुक्रता सदितिवं यभागंति पञ्चावोवाइडापाक्वीयेपशवस्तस्मात्यन्च भागं । ३९ अप्यपुरप्रतिपद्यते तचैदिरोडाशस्य वावर्दिषदं करोतित दघ्रपिद्युणी याजनेन स्नुचस्योवाशवीतरदिशोवांतरदिशोवुयिनरस्तस्माद्युदुडिरेडाशंकृत्वा वर्दिषदं करोति । ४० अथ

तघावाइथिवीइतितदेग्नीध्रा आदधातितदग्नीन्द्रा आत्मपक्रमाइथिवीमानोपमाइथिवीमानाकनामनिराग्नी ध्रुवाक्रुवाको पक्रान्ताप्यो विलापमां त्वो विताक्रयनामस्त्रिरात्री ध्रुस्वाहृतिघावाइथिवोवापयपानी ध्रुस्मात्मपवेन्माआति । ४१ अथयजाशिषमाशास्ते नुपति मयीदमिंद इ

स्माद्वा सोमभुवानः सर्वं तां अस्माकं संयाज्ञिषः स्यान्नः से चाशिषद्याशिषा [illegible] वाचर्त्विजो यजमानाया आशिष आशास्ते ता एवैतत् [illegible] अथ पवित्रे [illegible] पाकयज्ञिय एवैतद् [illegible] पवित्रे [illegible] ऊर्ध्वं [illegible]

[illegible] यजमानो [illegible] पवित्रे यजमाने [illegible] पवित्रे प्रस्तारे [illegible] ॥ ४४ ॥ [illegible]

[illegible] ॥ ४५ ॥ अथ पवित्रे प्रस्तारे [illegible] यजमानो [illegible] यजुस्तत्त्वं वामं [illegible] इति तस्मात् [illegible] अथ समिधं [illegible]

[illegible] समिधमानाया [illegible] यजमानो [illegible] ॥ अथ सम्मार्ष्टि [illegible]

[illegible] समित्या [illegible] तस्मात् सकृत् सकृत् सम्मार्ष्टि [illegible] त्रिः [illegible] सकृत् सकृत् संमार्ष्टि [illegible]

[illegible] यजुस्तत् [illegible] तस्मात् सम्मार्ष्टि सकृत् सकृत् संमार्ष्टि त्रिस्त्रिः [illegible] संमृज्य [illegible] ॥ अथाज्याभागौ [illegible] यजुषा [illegible]

[illegible] वदति [illegible] समित्याग्नि [illegible] दावं [illegible] समनत्वं यन्न [illegible] यजमानवाञ्छ [illegible]

[illegible] दावं [illegible] यजमाना [illegible] ॥ १९ ॥ सर्वे खल्वु बर्हिः प्रथमं यजति [illegible] दावं [illegible] प्रथमाज्य [illegible]

[illegible] यजन्त्वा [illegible] ॥ १० ॥ सर्वे खल्वु बर्हिः प्रथमं यजति अयं वै लोको बर्हिः [illegible] बर्हिः [illegible]

[illegible] प्रथमामं [illegible] ॥ ११ ॥ अथानुयाजां [illegible] द्वितीयं यजति [illegible] अन्तरिक्षं [illegible] प्रजा [illegible] यदि [illegible]

[illegible] दावं [illegible] पापवस्यसमा [illegible] वृतिदेवाः [illegible] दावं [illegible] प्रतिष्ठा [illegible] दावं [illegible]

[illegible] देवताया [illegible] देवता [illegible] बर्हिरिति [illegible] इति [illegible] नायावा [illegible] गायत्री [illegible]

[illegible] देवतायाएव [illegible] देवताये [illegible] ॥ १२ ॥ अथो [illegible] यजमानो [illegible] यजमाना [illegible]

[illegible] ॥ १३ ॥ ब्रा० ४ का० ११९ खण्डः प्रपाठक ॥ ७ ॥ सर्वे [illegible] इति [illegible] अग्नीषोमयोः [illegible] इति मनु [illegible] यजस्य मा [illegible] प्रसवन [illegible]

[illegible] यदि स्वयं यजमानः ॥ १ ॥ यदक [illegible] अग्नीषोमयोः [illegible] मनु [illegible] वयं यजमानो [illegible] प्रसवन [illegible] इति [illegible] यजमानो [illegible]

[illegible] मनु [illegible] यजस्य मा प्रसवन [illegible] यदि स्वयं यजमानः ॥ २ ॥ यदक [illegible] इति मनु [illegible] वयं यजमा[illegible]

यज्ञस्येनं प्रस्तावनायोपचामीत्यमावास्यायामेंद्राग्नं ह्यामावास्यं दधिर्विर्जु वाक्यवुं य आप्द वदं चूर्णदतिनयापदवंयूदति।४ यजमानस्य वत्सेक्रममंतु। यो स्मा अरातीयति स उप मृत्युमंत्रं यामवितयजमानस्य दुरुपर्शं तमपोदतु यो

स्त्यपांसमापयसंपादतिापनदाएतत्तासमानस्यैवकर्म्मनत्याकियत्ततस्माद्समानान्दवद्धरूवाद ह्नासारघश्रयायेत इद ७ हिसंदत्तेक्तिरूषदतीय संगत्रामद इतिाद्विव वैदीव्यमानाज्ञाख्या आसनएतस्माद्धनता।६ अथ ज्ञेकापरिधीन्समनक्ति य

तितस्माज्ज्ञेकापरिधीन्समनक्ति।७ सक्तुमनक्ति ध्रुवस्तन्यस्त्वाकन्दिन्यस्त्वादिन्यस्त्वेत्येतवे त्रयान्दवाय त्रसवोरुद्रा आदित्याएतज्ञ्यस्त्वेत्येवितदाह।८ अथ परिधिमनक्ति पद्यामाचयति परिधिंर्योऽग्यतदास्यावयति यज्ञोवा आस्या व

...स्याद ... ९ सज्ञा आस्याव्यादा इविनान्दुव्याद्दोनारइति दुव्यावाएतद्दोनारोयतत्परिधयो यन्त्र यो दीक्षान्दुव्याद्दोनार इत्यादेतुपाद यदान्दविताद्दुव्याद्दोनार इति न इवाच्यायेति स्वयं वाएतस्मिन्दवाद्धकान वंति य स्माद्धुद्ददुर्यस्माद्धुकेद्धस्मादा के लेदय

...७ होनार ७ स्त्रक्रवाकोयमुक्कोति।१० अथ प्रस्तरमादत्ते। यजमानो वै प्रस्तरस्तद्यत्रास्ययज्ञो गंस्तन्दुवितयजमान ७ ... याकरोतिान्दवलोकं वाअस्ययज्ञो गंान्दवलोकमन्वितयजमानमपिनयति।११ सयदि दृष्टिकामः स्यात्एतत्नेवादपीत संज्ञाना

वृर्षतितस्मात्पादसंज्ञानाधांघावाइछिवीइतिमित्रावरुणो वा दृष्ट्यावतामितितनघोवर्षोस्याष्टस्तवाद्दृष्ट्यावन्तित्येवितदपालयंवृद्धवर्षस्याष्टायो यंप्रवतं सा यम केइवैवप्रवतस्सायंभुरुपवन्तः प्रविष्टः प्राइंप्रजायुद्धेनाविनोत्राणो दाव्याेन्दे मित्रावरुणो न

...तिते वादपीतयदाद्धेवकदावनदृष्टिः ऊमिवतमनत्क्याक्रतिमिवितक्रतो न्याक्रितिर्व्दत्वात्दवलोकं गच्छादितिा१२ संवास्त्रग्रं जुहामनक्ति मध्यं उपभृतिमूलं ध्रुवाया मग्रमिवद्धि जुहूर्मध्यमिवोपभृन्मूलमिवध्रुवा।१३ सो नक्ति। अक्तं रिहाणा इति हृयक्ते

...लोकादिव लोकम्...नत्ततिनत्रीणिरिवदन्दति इयं तद्यस्मात्त्रीणिरिवदन्दति यजमानो वै प्रस्तरो स्याएवेनामतत्वतिष्ठा देनोकं तीकोरवद्दुक्तिंनियच्छति।१४ सप्रहरति। मरुतां पृषतीर्गच्छेतिन्दवलोकं गच्छेत्येवेतदाद यदाह मरुतां पृषतीर्गच्छेति वशाष्टश्नि र्भूत्वा दिवंगच्छ

...कलीयं ... यदिदम स्यां सृलिं ... घं प्रतिष्ठितं तन ... रियंभूत्वादिवं गच्छेत्येवितदाद नानानोवृष्टिमावदेति वृष्टिंवाऊर्ज्रस्रःस्तमूतंजायतेतस्मादाहततानो वृष्टिमावदेति।१५ अथ जुहोति कंस्तमपस्पृष्टक्तति यजमानो वै प्रस्तरः स यद्धैवत्रैन प्रस

दयजमानो लोक मियात्पादयजमानोज्योग्जीवति यावद्धवास्यैकदुमानुषमायुस्तस्मादुवैतदुपस्पृष्टत्ताति।१६ तन्त्रुकेन्नुधारयद्धिर्त्वाञ्जद्धदरति।तद्यत्रास्यैतरसनामगंस्तदुवास्यैतज्जमयस्तप्रयत्नानुप्रहरदत्तरियाद् यजमानं लोकात्तत्प्राद् यजमानं लोकान्नांतरेति।१७ तं घ्राणेन्नुकेऽ

...न्दवानो दिया धो ज्ञदवऊदीवीदि मनुष्याणां दिक्रं मंजुलितिारवा व्याख्यनरन्तकाष्टेर्यदाद्दोतास्त्रन्तवाकमाद।१८ अथाग्नीदाहानुप्रहरेति।तद्युत्रासैतर आन्मागंदं ... स्याग्जवाज्ञीनरतस्तदुत्वा वयितीवे वृद्धदितत्पाद गन्त्रीनीतरः प्रत्याद्रस्राव यैतितं विन्दवि।स्थाव यत मनुबोधयत्येविन

...त्विवितदादहट्टाम्नवाच्छुप्रदुहुद्वर्षचं न्दुष्पुरुषं निसिन्दजुहुम्मपाहीत्यान्मानमुपस्पृशतितेनो अस्यात्मा नेनानुप्रहृतःन्ति।१९ अथाह संवदस्वेति संवादत्तनेंदवेविरिन्येवितदाहागान्नग्नीदित्यगन्नवल्लित्यवितदाद गन्नीनीतरःश्रूत्या हस्तास्रावयेतितं विन्दविःश्व ...

व इ दृद्विपनमनुवाएतमनुस्मात्तान्यवितदाद वुमधनुष्याग्नीद्रादवलोकं व यजमानमपिनयत।२० अथाह स्त्र गादेव्या होतर्दृश्यइतिान्दव्यावाएतेहोतारोयत्परिधयास्त्वपदितान्नवितत्स्त्रगाकरोति तु स्माद् ह स्त्र गादेव्या होतर्दृश्यइतिस्वस्ति मनुष्येभ्य इतितदाद्देमानुषायदेव्ये

अथपरिधीननुप्रहरति।समम यमपिवा ऋषिपरिधिषु मनुप्रहरति यूपपरिधिंप परिधयम्भवदाज्ञित्वा वपालि नि ग्रीवु यमान :।तं तदेतमनज्जो पंनेरामप्येवनेचादपवेनयायाना इन्यद्भेः प्रियंपास्रोपीतमितिीतना वक्त्रसमस्यति।२२ अथ जुहूं च उपभृतं च संप्रस्पृष्टत्ताति। आद्भ्ये वाजस्तिं करोतीय

...जुह्वादवलोकं गच्छादिति तस्माज्जुहूं चोपभृतं च संप्रस्पृष्टक्ताति।२२ सर्वेभ्यो देवेभ्यः संप्रस्पृष्टक्ताति यद्यन्नादि प्राव्दवताच्ये ह विर्गृहीतं संविन्द्वि तान्नि न.वतान्अपिवियोमेन्दोत्तनवाएतत्कस्यैन दवतान्ये ह विर्गृह्यतिं भ्यो दितानि यथादापंतस्माद्विश्वेभ्योद्यवेभ्यःसंप्रस्पृष्टत्ताति

ादव ७ ह वि यज्ञो २४ म संप्रस्पृष्टक्ताति।म ७ स्य वृज्ञारसको षाधृदेनइति स ७ स्त्रवाच्य व खलुपरिदि ज्ञोजुवतिप्रस्तरकार्ष्टः परिधय अनुवादोइति प्रस्तरशुद्धिपरिधयस्थानुप्र हृताना.वेतीमां द्वावमनिहिविश्वेऽस्मिं नइत्येतद्धेष्ठ्वाप्दवं करोत्यासघाम्नि न्वर्द्धेविमादयध्वं स्वाहा द्वा ङिति नघ

कृतास्य नास्येन क्रवति।२५ सयस्यान सो हविर्ष्टं कृतिं च्छन स सुस्य धुरिधि मुंचंति यत्ताद्युनज्जाम तत्ताद्विमुंचासेति यत्ताच्चे वृधुं जेति तत्ताद्विमुंचंति यस्यो पात्र्यिस्मेतु स्य यत्ताद्युनज्जाम तत्ताद्विमुंचाम्मुति यत्ताच्चे वृधुं जेति तत्ताद्विमुंचंति।२६ सुजो हवापतत यकृस्य यस्काचो गतदत धुङ्क्ते ब्रुह्म

ष्ठिधायवधे घ ष्वात्रा द्न म वार्हिर्दिवं तन्नएत स्विष्टकृति ह्विमोचन मा गच्छतास्तु तसादयति तद्विमुंचति तत्प्तस्मुनः श्रुश्रुक्त्युयाज श्रुसान्नु या जुहुरिविदत द्विमान्वन मा गच्छतीति तस्मादयति तद्विमुंच तितएतस्मुनः श्रुश्रुक्ते यसंश्रय क्रान्तितधां गतिमन्तिश्रुक्तं तो गतिं गत्वा द्विमुंचतयसंवा

स्मादयं श्रु कृणाश्रुदु ष्वद्विमुंचत श्रुश्रु सुक्तं तथां गतिमन्तिश्रुक्तं तो गतिं गत्वा ता द्विमुंचतस्स सादयति द्विनान्वीस्के धुत्येपि तत्७ सुक्रूस्के ःसुक्रूमाधवन्मिति साग्नो स्के ःसाम्ले माधवन्मित्यविवतपाद।२१ ब्रो।०स यत्राद्धाइ छिता दिर्यप्युतानारोक देवास्याय प्रेबिता सानुष ःस्त्रकवाकाय दिवड

स्रुक्के वतेदाद यजमानाये वेत दाशिष माशास्तेन धापतु ५ परिष्ठा घकृस्या शिषमाशास्तेदय [illegible] धृं स्माद्ध परिष्ठाघकृस्या शिषमाशास्तो।यशं वाएषउन यति।प्या यजनएत नाफ क्राश्रुल्विन स्तत्वितं जनयं स्वधाशिषमाशास्तेतामग्नेमयशु आशिष७ संनमयति यामाशिषमाशा

जेन ततितत स्मा धात परिष्ठा घकृस्याशिषमाशास्तो।२ देवान्नापद प्र श्री ता तिप्या यजनएत नय कुलनस्मि रिवचे धुडो स्त्रिरिवव दक्रतिस्त्रिरिवर्वे सुदवान्त्रीवा तश्च पिग्नीत्व वतितश्च पिग्नी भूयाश्चा शिषमाशास्तेतामग्नेमदवीं शाशिषं७ संनमयति यामाशिषमाशास्तेत्यानोत्प्रेषादि त्ति

धायज्ञस्याशिषमाशास्ते।३ अनु वृत्ति घता।इदं द्यावापृथिवी भद्रम भूदिति भद्र७ घ भूद्यो यजस्य सत्ता मृगमास्धुस्रि क्रवाकु युतन मोवाकमिति नत यवाएतघ ज्ञ एव यसूक्तवाकश्च न मोवाकश्चाराध्य यज्ञ मुविदाम यज्ञमित्येवित दाहाग्नेवु७ स्रुक्क वाग स्फ पक्त तादि वृस्तृ ध्यिया त्विते

स्रुक्कवाग स्फ पच सूक्त त्वरन यो घ द्यावापृथिव्यो रित्योमन्वतीत स्मिन्यज्ञे यजमान द्यावापृथिवीस्तामित्यग्ने वत्यात स्मिन्यज्ञे यजमानद्यावापृथिवीस्तामित्यवेतदाहा।४ शंगवी जीवदानू इति शंगवीतजीवदानूस्तामित्यवेतदाहाग्नेस्रू अश्रवद इति माहक मा झन श्रवासी मातिइ दं७ शं केश्रनेश्र

दा।५ उरु गव्यूती अभये कृता इति उरु गव्यूतीत अन्यस्ता मित्येवेतदाह दृष्टिर्द्यावा री त्याएति दृष्टि मत्यो तस्तामित्येवेतदाहा।६ शंभु वो मयोभुवाविति शंभुवोतमयोभुवोस्तामित्येवितदाहोर्ज स्वती च पयस्वती चेतिरसंवत्यो तउपजीवनीयेस्तामित्येवेतदाह।७ सूपचरणा च

चपचरण तत्सा व स्तु था मधुस्ता७ एव उरसि स्वधि वरणो तइयमस्तु यत्र परिष्ठा दधि वरसीस्त्वेतदाहतायाराविदीतितायोरन्नुमन्यमानत्या।रित्यवेतदाहा।८ अग्निरिदं७ हविः।अजुषता वीवृधत महो ज्यायोऽकृतेति तत्[illegible] [illegible]तस्य सामाइदं७ हविरजुषता वीवृ

[illegible] ना।अग्निरिदं७ हविरजुष तावीवृधत महो ज्यायोऽकृतेति तद्य एव जन्यप्रावकृत आग्नेयः पुरोडाशो भवतितमा।८१ अथ छान्दवतं।देवा आज्यपा आज्यमजुषंतावीवृधंत महो ज्यायोऽक्रतेति तत्प्रयाजानु याजान्नाह श्रयाजानु याजाहिदेवा आज्यपा अग्निरो

नीत द्ग्निं७ प्रात्रणो क्रजुषततत्यवंया इष्टान्दवृत्ता नवेतिना।संपक्रप त्यसो दवि रजुषतास्यो दविरजुषततितघ कृस्ये वितनसमृद्धिमाशास्तय द्विप द्वा दवि छेसुंततन दिम दत्सुयतित स्मादा दाजुषनेत्सवी वृधतितयद्भि दवान्तुषिसं युष

१०मनोज्यायो ऽकृततितायज्ञो वि दवानो मदकृते७ स्येतद्युयाया७ समिवक्रं चूर्तितात स्मापाद मत्तोऽयोऽपाया ऽकृतेति।२१ अस्यामृधेद्धोत्रायां देवंगमायामिति अस्या७ सा होतृप्ता त्रायां देवंगमायामित्येवि तृपदा।शास्ते यं यजमानो स [illegible]

[illegible] आशास्ते इति सायाशुवोतंव।न्द वत्सअयात दिदत्तत्यदेदो वषि वं।२ सुप्रजास्त्वमाशास्त इतिं।तघद् सुतन्त्तुयाद विक्रु र ल त्त दिद द त्यद७ सुप्रजास्त्वं प्रवामान७ सक्रयांघ्य वंक्रयद्भुत रोदवयत्या मा शास्त इति व द्वृत्तदुवञ्यो

[illegible] ओत वन्यस्यामाशास्त इतिप्राणाविसजीवा।प्राणेर्धि सजावतंतन्स्याणानाशास्ते।२५ दिव्यं धामाशास्त इतिं।देवलोकोम श्च सदितिवि यजलत्माय जतत देवलोकं एवि नामनुदधि चिनं करोति यद नेनद विषा शास्ते

[illegible]मित्यवेतदाह।२६ ताव एवनाःपं चाशिषः करोतिति स्विडायां शीर्मूत्व वश्चा करा वेगाय त्री वीर्यं गाय त्रीवी र्यमित्यवि तदाशीषाजि सपादयति।२७ नातान्न्य सीः क्रयन्तिां अतिरिक्त७द क्रयाघ दत्ता नुयसीः क्रयांघ्यांद्वि य

[illegible]तान्नूयसीः क्रयां तां।२८ अथापाह्वि कनीयसीः कन्नात दक्रिपदवा रासंतामितितन दक्रिपदवा सन्नुमन्यंतामित्यवितदाह तदग्निर्दवादव त्यो शुनं तावयुमन्ने पुरिमात्तं प्पाइतितदधि [illegible] वादवे त्यो धेनुं तांधयुमन्ने स्था

तो२ १९ ।।त्रि दि

७ रु॰ ४

[illegible] स्मादेवृ [illegible] द्यावापृथिवी [illegible] स्याता [illegible] द्यावापृथिवी आन्तरीपियता [illegible] तपाद। २० [illegible] आत्मानं नान्तरेतीति तद्धत्त [illegible]

[illegible] यज्ञ [illegible] स्पि व सान [illegible] प्रतिष्ठापयति य आहो ते [illegible] ति तस्मा [illegible] नमित्यवा। २१ [illegible] द्यौति तस्मा [illegible] ति। २२ [illegible]

[illegible] इति। २३ [illegible] यज्ञस्य सं [illegible] लोकमपीयाय [illegible] २४ [illegible] यज्ञस्य [illegible]

[illegible] यज्ञस्य [illegible] २५ [illegible] यज्ञाय [illegible] यजुःपतय इति [illegible]

[illegible] इति स्वस्ति नो देवत्रा [illegible] स्वस्ति मनुष्यत्रा [illegible] २७ [illegible] २८ [illegible]

[illegible] इति। २८ [illegible] मानुष इव वा एतद्भवति यदार्त्विज्ये प्रवृत्त [illegible] पृथिवी प्रतिष्ठा तदस्याम् [illegible] २९ [illegible] पत्नीः संयाजयन्ति [illegible]

[illegible] पत्नीमनु [illegible] तद्धैकेषाम [illegible] यत्तानाकार्या [illegible] ३० [illegible] पत्नी [illegible]

[illegible] नो देवपत्नी [illegible] एकधा मधुरिति नो एवं तथा कुर्यात् [illegible] इति [illegible]

[illegible] पत्नीः संयाजयन्ति [illegible] प्रजाः प्रजायन्ते [illegible] मिथुनात् प्रजायमाना [illegible] मिथुनात् प्रजायन्ते [illegible] यज्ञस्य [illegible] प्रजायन्ते [illegible] पत्नीः सं [illegible]

[illegible] देवता यजन्ति [illegible] मिथुनं [illegible] मिथुनं [illegible] देवता मिथुनमेव [illegible] यजति। [illegible] आज्य [illegible]

[illegible] एवैतन [illegible] सोमं यजति। [illegible] त्वष्टारं यजति [illegible] करोति [illegible] त्वष्टारं यजति। ३० [illegible] देवानां पत्नीर्यजति [illegible]

[illegible] प्रजायन्ते [illegible] ३१ [illegible] देवानां पत्नीर्यजति [illegible] देवता आसते [illegible] करोति [illegible]

[illegible] यज्ञ [illegible] अग्निं गृहपतिं यजति। अयं वा अग्निर्लोक [illegible] इमाः प्रजाः [illegible] प्रजा [illegible] अग्निं गृहपतिं यजति। ३२ [illegible]

[illegible] यजमान [illegible] ३३ [illegible] यजमान [illegible]

[illegible] ३४ [illegible]

[illegible] ५ [illegible] रे ४ [illegible] ३

[illegible] गा न स्री द गं [illegible] यास्त्रो ष [illegible] गा दे व्या दो नृ स्य: स्व स्ति र्मा [illegible] स्य: [illegible] या [illegible] दी ति । १८ अथ तु कं व स्क वं व सं [illegible] ति । आपा दे वा कू तिं क नो ति यु द न [illegible] तिर्न्न [illegible] दे व लो कं ग च्छा दि ति त स्मा [illegible] कं व स्क वं व सं [illegible] ति । १९ स वा अग्ना य [illegible] ति । अग्ने द [illegible] यो शी त [illegible]

[illegible] का द [illegible] य वि [illegible] शी त मे [illegible] स्मा दा पा शी त मे ति पा दि मा पि वो: पा दि [illegible] पा दि [illegible] पा दि [illegible] न्या इ ति सं [illegible] मा [illegible] यो गो पा यो [illegible] त पा दा वि [illegible] पि तुं [illegible] र न मी [illegible] न इ द म कि [illegible] ष म न्नं [illegible] त दा द [illegible] पा त्या ना [illegible] त दा द स्या पा [illegible] ति न [illegible]

[illegible] कृ ता म व मा स्ये त कृ व ति । २० अथ [illegible] द प त्नी [illegible] ं स य ति [illegible] षा वि [illegible] दि [illegible] षा [illegible] दो मि [illegible] ना यं [illegible] द: [illegible] य त अ यु द ने न य [illegible] पा ल त त मि [illegible] न म [illegible] त [illegible] न नं क्रि य त । २१ अथ य त्र [illegible] स य ति या षा वे प त्नी [illegible] षा [illegible] दो मि [illegible] न म [illegible] त [illegible] न नं क्रि य त त स्मा दे दं प त्नी [illegible] स य ति । २२

[illegible] स य ति । [illegible] दो [illegible] य न [illegible] द व [illegible] दा द [illegible] दो न व [illegible] न म [illegible] दो [illegible] या इ ति य दि य [illegible] षा [illegible] दा त [illegible] व कु य त् । २३ त मा वु दे: सु [illegible] णा ति [illegible] षा [illegible] दे: प [illegible] परी [illegible] या षा म [illegible] दे वि ना म त त्प री [illegible] ना थि शा व य ति त स्मा दा वु दे: सु [illegible] णा ति । २४ अथ स मि ष्ट य [illegible] दो

[illegible] सं ति [illegible] ना इ त्य थ य [illegible] स मि ष्ट य [illegible]: प त्नी: सं या [illegible] स्त्र [illegible] वा [illegible] य [illegible]: सं ति [illegible] त त स्मा [illegible] स मि ष्ट य [illegible] को ति [illegible] य ज्ञो [illegible] सं ति [illegible] ना इ ति । २५ अथ य स्मा स मि ष्ट य [illegible] ना मि । या वा ए त न य ज्ञे न दे व ता [illegible] य ति या [illegible] य [illegible] स मि [illegible] ति न [illegible]

[illegible] त [illegible] को ति त स्मा स मि ष्ट य [illegible] ना मा । २६ अथ य स्मा स मि ष्ट य [illegible] को ति या वा ए त न य ज्ञे न दे व ता क य ति या [illegible] य [illegible] ता [illegible] स मि ष्ट य [illegible] क ती [illegible] को [illegible] ति ता [illegible] व स्त [illegible] ति [illegible] य ज्ञं वा ए त द [illegible] त न य [illegible]

[illegible] स्य ष ति [illegible] ति [illegible] प य ति । त स्मा स मि ष्ट य [illegible] को ति । २७ स [illegible] को ति । [illegible] वा गा [illegible] वि द इ ति गा [illegible] दो दि द वा गा [illegible] ति य [illegible] वि [illegible] त दा द गा [illegible] मि ति ति त द त न य [illegible] व स्त [illegible] ति म न [illegible] स्य त इ मं द व य [illegible] त धा इ [illegible] वि य ज्ञो [illegible] प व त त दि मं य [illegible]

[illegible] ति [illegible] प य ति य ज्ञे न य [illegible] सं द धा ति त स्मा दा [illegible] स्वा [illegible] त धा इ ति । २८ अथ [illegible] को ति । [illegible] वे लो का [illegible] रो ष ध यो [illegible] र स्मि [illegible] वि त [illegible] क [illegible] प धा [illegible] धा ति ता इ मा [illegible] स्मि [illegible] क [illegible] प थ य: [illegible] ता स्त स्मा [illegible] को ति । २९ [illegible] रि क्तो [illegible] को ति । स मि ष्ट य [illegible] य [illegible]

[illegible] स मि ष्ट य [illegible] को त [illegible] को ति त स्मा दि मा [illegible] ति रि क्तो [illegible] स्मि ता [illegible] प थ य: [illegible] ता । ३० स [illegible] को ति सं व [illegible] दे वि षा [illegible] त न स मा दि त्यै [illegible] नि: सं म [illegible]: स मिं [illegible] दे व [illegible] दि [illegible] गच्छ [illegible] य स्वा [illegible] ति । ३१ अथ [illegible] ली ता द क्षि णा त: [illegible]

[illegible] ये व य ज्ञो य ज मा नं न [illegible] णा ति न स्मा [illegible] णी ना द क्षि णा त: [illegible] न य ति । ३२ स [illegible] न य ति । [illegible] वा [illegible] व ति स वा [illegible] व ति [illegible] वा [illegible] व ति पो षा [illegible] ति [illegible] नमां य ज मा [illegible]

[illegible] ति त [illegible] ति [illegible] फ ली क र णा [illegible] पा त्ल ना धो ध: [illegible] जि न [illegible] पा स्य ति र [illegible] सां [illegible] सी ति । ३३ दे वा [illegible] वा [illegible] रा [illegible] य [illegible] प त्या: प [illegible] र ए त [illegible] प्र जा प तो पि त रि सं व [illegible] र स्मा क म [illegible]

[illegible] ल्या [illegible] य [illegible] ना [illegible] य मा [illegible] नां नि र त [illegible] स्ता प [illegible]: फ ली कृ [illegible] दी वि र्य [illegible] नि [illegible] अ सं नि [illegible] यं ना गि नं [illegible] य म ता गं नि [illegible] व स ना व [illegible] स त ग न दि [illegible] ल [illegible] द क्षिं [illegible]

[illegible] य द [illegible] जि न [illegible] पा स्य [illegible] न [illegible] ए त दं ध न म [illegible] व ना य ति त [illegible] दर्भी न [illegible] ति र [illegible] सा [illegible] णा ग: । ३५ ब्रा० २ स [illegible] ति य ज्ञे द क्षि णा त: प री य [illegible] न य ति [illegible] त स्मा [illegible]

[illegible] सा [illegible] य ज्ञो दे व लो कं [illegible] वा [illegible] ति त [illegible] दि [illegible] णा यां दा [illegible] ति द क्षि णा [illegible] य ज मा न: । [illegible] स ए ष दे व [illegible] नो वा पि [illegible] वा पुं [illegible] ति [illegible] त: घृ ति त [illegible] य: [illegible] सु त [illegible] ति [illegible]

[illegible] मा [illegible] वि ना म त [illegible] म य ति सं त त म [illegible] न य ति । [illegible] त पा [illegible] वि ना म त [illegible] व [illegible] ना म य ति । ३ [illegible] दे व [illegible] पा [illegible] नि न य ति । [illegible] य ज्ञ [illegible] ति [illegible] ति वा ति [illegible] प [illegible] द क्षि: [illegible] ना म य ति न द क्षि:

[illegible] सां [illegible] सी [illegible] न [illegible] त म [illegible] प ति त स्मा [illegible] ३

[illegible] २०

[illegible]

...इति तत्पदतां गृतिमतां प्रतिष्ठां गच्छति... ॥२०॥ अथ...

...श्रीगणेशाय॥ अथ यद्वाहस्तेन...संजरति न संजाराणा ७ संजारयं यत्र... ततस्ततः संजरति...

[illegible]

यु२ ह्यौर

मे३

[illegible]रता अग्ने पश्च आस्तुः रू... हृद्य विश्वरूदि इत्याच दूतनाम्भिथुनन व्यार्द्धं व्याइं नाम्नी छन्नराधि सहार्धयत यंति उरस्ता अग्नामिवविन चो मिथुनेन नुष्टुद्यः स नेन्मिथुनेन ह्याइति

न म[illegible]नि नामिथुनेन समृद्धा स्तस्मादेव दधीत।५। राधिन्या मग्नी आदधीत।६। राधिन्या०ं हवि प्रजापतिः प्रजाकामो ग्नी आदधे स प्रजा अस्रजत ता अस्य प्रजाः सृष्टा एकरूपा उपस्ति ष्ठा स्त सृष्टा राधिन्या इवि वदन्ते रो

[illegible]हि न्या माधत्ते।१। राधिन्यामुरूवि पशवो ग्नी आदधिरम नुष्याणां काम०ं रोहेमेति ते मनुष्याणां काममरोहन्नुहवे तस्य शवो मनुष्यो प्रकामम रोहं स्तद्वेवपशुष्व कामं रोहतिय एवं विद्वान्

[illegible]न्मृगशीर्षे०ं श्वा द्विशिरः श्री हवि शिरस्तस्माघो इस्य श्रेष्ठोनवत्यस्मा वक्तुथ्या इस्य शिर इत्याकुः श्रियं हू गच्छति य एवं विद्वान्मृगशीर्ष आधत्ते।७। अथ यस्मान्न मृगशीर्ष आदधीत प्रजापतेः शीर्ष

[illegible]ः स एतच्छरीरम जह्या वास्तु वि शरीरम यज्ञियं निर्वीर्यं तस्मान्न मृगशीर्ष आदधीत।८। तद्धि वदधीत न वा एतस्य देवस्य वास्तुना यज्ञियं न शरीरमस्ति यत्प्रजापतेस्तस्मादेव दधीत पुनर्वसोः पुनराधेयमा

[illegible]न कृत्तं यत्फल्गुन्योः स्य प्रतिनाम्न्यो फल्गुनो हविनामं ह्यो यदस्यगुह्यं नामार्जुन्यो विनामितास्ता एतस्य रोहमानवन्तः फल्गुन्य इति कार्यैत स्याद्दर्शितित्थं नामग्रहणा उर्मि ह्यो वियजमानस्त [illegible]तेन दक्षिणा

[illegible]रूस्याद व[illegible] [illegible]म स्याधयं नवति शर्वियो राद धीत पुरस्ता क्रूतद्धे वास्मि नवन्फल्गुन्या राद धीत श्वः श्रेयस०ं दिवास्मा उत्तरा वक्रवति।११। हस्ते ग्नी आदधीत य इच्छेत्प्र मेदीयन्त इति हाश्रुत्य इच्छेत्स्ते नप्रदीयन्ते हवाहस्य

[illegible]यमग्नी आदधीत।। देवा ह वा असुराश्चोत उभये प्रजापत्याः पस्पृधिरे त उभय एव वा [illegible]लोक०ं समारुरुहुरीं वक्रुर्दिवामेव नता सुरा रोहि ता मित्य ग्निं विचिक्षिरे तेना मुंल्लोक०ं समारोहन्मइति।१२। इन्द्रो ह वा इद्गां वक्रे इमंप्रवहा इमच्चित्रा ततनए

[illegible]ते स प्रालिलोच वा एकशृष्टकां प्रवश्नेया या।१४। सहो वाचवहं ता हि मिमामपृच्छ पद्यश्च इति तन्ने तिनामुपा [illegible]त मत्यकादवाग्निरसंवित आसा।१५। अस्य रूपो वाचावाग्निरहं तान्दास्ये यामम मेकृतिनामनिपथा व वर्ध तस्मा मा हू०ं च्यामग्निय वत्रा

[illegible]द मन्त्र सुरा य वसेदः सता एव श्वकोब द्वा नूवा याक्षी वाः श्वविच्छे दा।१६। तह्यादेवाः समेत्योचुः विचित्रा व अत्रभूम यइयतः सपत्नान वधिष्मेति तद्धि चित्रायै चित्रावं चित्र०ं हवति हंति सपत्नान्धूर्ति हिषं तं भ्रातृव्यं य एवं विद्वां चित्रा यामाधत्ते तस्मादे

[illegible]न कृत्रस्थाप सेनि ह्याउ०ं सतीव च्चिव सपत्नान्त्वी वर्जिगी षताः।१७। नानाद्वाव नान्य श्रेकृत्वा सुमसुर्यं वासो मूर्य एवं तथा मण्ड्यघ्नेव वीर्यं हर्त्र मादत्त तस्मादादित्यो नाम यदेषां वीर्यं हर्त्र मादत्त।१८। तद्धदु वा कुत्सुः यानिवितानि क्षत्राय

[illegible]कृत्रा एव नुवन्नि तितद्धेन कृत्राणां नकुरवं तस्मादस्नूर्यं नकृतएव स्यादव स्रोषां वीर्यं कृत्र मादत्त ये घ्न न कृत्र कामः स्यादतद्या अनवरा इं नकुर्वं यस्ते यः नएत ननि वउत्पादनयादतषां नकृत्राणां कामयेत न इदमस्मा इन्द्रयनिष्क्रम

[illegible]तृलतो शाह्या।१। वसंता ग्नी आदधीत ब्राह्मणो वाव सन्तव वा रत्न ह्यादे मन्तः शिशिरस्ते पितरो यएवाह यत्ते इमासः सम्वत्सरा पद्मीयतत्स पितरो हारवाद वा रात्रिः पितरः पुनरक्तः श्वः पुनर्त्तो एवा अपराह्णः पितरः।। तवाप तरुन वो एवाः पितरः स

[illegible]हि व सन्देवाः पितर इति क पण्यहा स्याद वादवक्तमं पंगच्छेत्या पितरः पितृ क्रमय मवेतिद्धि नंदवाद व क्रये वंति पितरः पितृ क्रयेयएवं विद्वान्देवाः पितर इति क यति।१। स य वोद हा वहनीताद दव क्रमत द्धि नवति दर्वा स्मा यति गापायस्य अयस्त्विम

मे५

पितृऋतवो हि ... वति पितृं स्वर्ग्यांल्लोकं गोपायन्ति ॥३॥ स यत्रोदङ् आवर्तते तर्ह्यग्नी आदधीतापहतपाप्मानो वा अपहतपाप्मानं तं हृतं भूता देवानाममृतत्वस्याशास्ति सर्वमायुरेति यस्त्वाधित्सेत य उ दक्षिणावर्तेत यस्त्वाधित्सेत नापहतपाप्मानः पितरो न पाप्मानमपहतेष
[illegible] आत्मा प्रम्रियते यस्त्वाधित्सेत ॥४॥ ब्राह्मणो वसन्ते तः कृत्तिकास्वाग्नीषु वे ... स्तस्मा ब्राह्मणो वसन्त आदधीत ब्रह्म हि वसन्तस्तस्मात् क्षत्रियो ग्रीष्म आदधीत क्षत्रं हि ग्रीष्मस्तस्माद्वैश्यो वर्षास्वादधीत विड्ढि वर्षाः ॥५॥ स यः कामयेत ब्रह्मवर्चसी स्यामि
[illegible] आदधीत ब्रह्म हि वसन्तो ब्रह्मवर्चसी हैव भवति ॥६॥ अथ यः कामयेत क्षत्रं श्रिया यशसा स्यामिति ग्रीष्मे स आदधीत क्षत्रं वै ग्रीष्मः क्षत्रं हैव श्रिया यशसा भवति ॥७॥ अथ यः कामयेत बहुः प्रजया पशुभिः स्यामिति वर्षास्विति स आदधीत विड्ढि
[illegible] बहुर्हैव प्रजया पशुभिर्भवति य एवं विद्वान् वर्षास्वाधत्ते ... त एते ... य एवापहतपाप्मानः सूर्य एव पाप्मानोपहन्ति तो घ्नन्ति ... पाप्मानमपहन्ति तस्माद्यदि वैनं कदाचन यज्ञ उपनमेदथाग्नी आदधीत न श्वः श्व उपासीत को
[illegible] ब्राह्मणो ॥३॥ ... यद्दुर स्यात् ... स्याद्दिवि वा श्रीयान्मनो ... वा मनुष्यस्य ... तस्ये तद्ध्ये ... स्य ... देवा ... गच्छन्ति तस्य ... सन्ति स उ एव स ॥१२॥ तद्धैतद्वा नव ... यो मनुष्य ... आत्रेय्या ... सर्वायति
... अत्र ... यात्तस्माद्दिवि ... यात्तदपि कामममेवमनक्तं श्रीयात् ... दिता ... वर्या ... ता वक्तव्या वदनाद्दितान्नि स्तस्मादपि कामं मामेवमनक्तं मश्नीयात् ॥२॥ तद्धैक ... व्रतं आत्रेय्या ... अभ्य ... कर्तव्ये ... तदिति ... तदा ...
[illegible] यदि ... स्याद ... प्रातर्दध्यात्तान्नेवं तं काममाप्नोति तस्माद्दुतं नाद्रियेत ॥३॥ अन्वाहार्य ... मादनं पचन्ति ... इति य ... इति ... व्रतं ... स यद्गुर
[illegible] व्रितं ... तान्नेवं तं काममाप्नोति तस्माद्दुतं नाद्रियेत ॥४॥ तस्य सर्पिरासेचनं कुर्यात् सर्पिरासिच्यावक्षीर्यन्ति ... समिधो ... समिद्वतीति ... स्याद्दधति ... इति ... तः स यद्गुर
[illegible] हुतं नाद्रियेत ॥५॥ तद्धैके ... न्यं कुर्यात् ... अन्यं ... सोन्यं ... सोन्येन ... एतं वा उष्णाश्यमोदनं पचेदिति ... तिनादितद
[illegible] न्याद्दध्याद्दक्षिणां ... घृतं दक्षिणा ... दक्षिणा वा ... तन्नामृतं ... विष्णु ... ता ... अग्न्याजाग्रति जाग्रति देवा ... देवा नेव ... रात्रः श्रात
[illegible] दितान्नेवं ... तस्मादपि काममेवस्वपात् ॥७॥ तद्धैक ... अहोरात्रे ... प्राणोदानयोः ...
[illegible] अनपहतपाप्मानः पितरो न पाप्मानमपहतम् ... पु
[illegible] स्माद्दिता आदित्यो वा ... ॥८॥ अथ ... अनपहतपाप्मानः ... यज्ञ ... राधीयात ... नाधी
[illegible] वा अपहतपाप्मानं तं हृतो भूता देवानाममृतत्वस्याशास्ति सर्वमायुरेति श्राद्धे वा श्रियं गच्छति य एवं विद्वानुदितेऽग्नी ॥९॥ तदाहुः ... सामानि ... सर्वं यावदिमे लोकाः
[illegible] स्पे वाव सत्यमेव ब्रह्मणा ... सत्यमेव ... तदस्य सत्येनेति वाधीयात ॥१०॥ भूरिति वै प्रजापतिरिमामजनयत ... विभूरिति ... स्वरिति दिवमेतावद्वा इदं सर्वं यावदिमे लोकाः

इति भूर्भुवः स्वरिति त्रिवृतामेतावद्वा इदं सर्वं यावद्भूर्भुवः स्वरिति सर्वेणैवाधीयते ।१२। भूरिति वै प्रजापतिरात्मानमजनयत भुव इति प्रजां स्वरिति पशून्नेतावद्वा इदं सर्वं यावदात्मा प्रजा पशवः सर्वे
णैवमादधात्यथ यस्सर्वैरादधाति कर्मा हवनीयमादधाति अक्षरपरिशिष्टोनोपतिष्ठते तान्यथा तथा मानि भवन्ति तिःस्रो हि पञ्चतिरा हवनीयमादधाति भूर्भुवः स्वरिति नान्य [illegible] पघांत
तच्छंदसा धत्त ।१४। देवान्हवा अग्नीआधास्यमानान्तानसुररक्षसानि ररक्षुर्नाग्निर्जनिष्यते नाग्नीआधास्यध्व इति तद्यदरक्षंस्तस्माद्रक्षांसि ।१५। ततो देवा एतं वज्रं ददृशुर्यदश्वं तेऽश्वं [illegible]
[illegible] मेध्यं स्यात्तदश्वमानवेविह्वयास्मात्ताद्वीतो पतिष्ठते वज्रो ह्यश्वस्तेन तद्वज्रेण प्रतिस्पाश्यन्ना च्छन्निवाततन्निर्जयिता ।१६। स वै शश्ववा द्र स्यात् स ह परिमितं वीर्यं भवति वड्वा तद्यदि शश्ववं न विन्देदपि वा
रवेकवाय्य [illegible] [illegible]नतु स्यादनड्वानकृदोवं धुः ।१७। तं यत्र भ्रौवत्त्व हरन्ति तन्पुरस्ताद्श्वं नयंति तत्पुरस्ताद्वितं नाष्ट्रा रक्षांसि स्पष्ट्रं न्त्यघ्ना नयमाना ष्टेण हरंति ।१८। तं विलम्बे वहरेद्युर्यं श्चेनामवद्भ्य दुपाव
रव वरिय झो यद [illegible] स्यड्ढ्र विनं यज्ञः प्रविशाति तं हि वृ यज्ञ उपनमत्यथ यस्मात्पराङ् भवति पराङ्हि वास्माद्यज्ञो भवति स यद्धैनं न त्रान्वा हरत्पराङस्माद्यज्ञः स्याद्भूदिती श्वरो रुयत्तं श्चेवस्यात् ।१९। एष उ वै प्राणस्तं वितन्धेवहरस्तुयोऽ नामव
न्वस्तु पावारतु श्वेड्ढ्रविनं प्राणः प्रविशात्यथ यस्मात्पराङ् भवति पराङ्हि वास्मात्प्राणो भवति स यद्धैनं न त्रान्वाहरेत्पराङस्मात्प्राणो भूदिती श्वरो रुयत्तं श्चेवस्यात् ।२०। अयं वै यज्ञो योयं पवते तं वितन्धे वहरेद्युर्यं श्चेनामव प्रत्युद्दु
वारस्त्वस्यड्ढ्रविनं यज्ञः प्रविशाति तं हि यज्ञ उपनमत्यथ यस्मात्पराङ् भवति पराङ्हि वास्माद्यज्ञो भवति स यद्धैनं न त्रान्वाहरेत्पराङस्माद्यज्ञो भूदिती श्वरो रुयत्तं श्चेवस्यात् ।२१। एष उ वै प्राणस्तं वितन्धेवहरेद्युर्यं श्चेनामव प्रत्
दुयाद्वरेत्पस्ड्ढ्रविनं प्राणः प्रविशात्यथ यस्मात्पराङ् भवति पराङ्हि वास्मात्प्राणो भवति स यद्धैनं न त्रान्वाहरेत्पराङस्मात्प्राणो भूदिती श्वरो रुयत्तं श्चेवस्यात्तस्मादुतं श्चेवहरेद्युः ।२२। अथाश्वमाक्रमयति तमाक्रमय्य प्राञ्चमुन्नयति तं भुन
वर्त्तयति तद्दुदं च प्रकं च तिद्वीर्यं वा अश्वो नेदस्मादिदं पराग्वीर्यमसदिति तस्मात्पुनरावर्त्तयति ।२३। न मश्वस्य पदमाधत्ते वीर्यं वा अश्वो वीर्य एवैनमेतदाधत्ते तस्मादश्वस्य पद आधत्ते ।२४। स वै तूष्णीमेवाग्रे उपस्पृशति अथाथ घ तेन्यथोपस्पृशति भूर्भुवः स्वरित्येव द्वि
[illegible] नादधाति त्रयो वा इमे लोका स्त्ति दिमानेवैतल्लोकानाप्नोत्येतं न्वेकं ।२५। अथाथ दंदिनीयं तूष्णीमेवाग्रे उपस्पृशति अथाथ घ तेन्यथोपस्पृशति भूर्भुवः स्वरित्येव द्वितीयमादधाति यो वा अस्या मप्रतिष्ठितो लारशुघ्र शक्नुति तिन ७ शाक्नोत्फ घं तु ७ स ७ द्दि न ७ क्ष्ट्राति ।२६। स यद्भूमि
[illegible] स्पृश ति तदस्यां प्रतिष्ठायां प्रतिति प्रतिसास्यां प्रतिष्ठित आधत्ते तत्पानं व घ्यात तद्धि तत्पश्चे वदत्रिरक्षास्तुरिः पांविर्मा धुकिः स वै वा अन्यदियसित मिवप्रथमास्ते वो घत्यादधात भूर्भुवः स्वरिति तदवानि यसित मित्यातो यत मसमकामयत तथा क यति
[illegible] अग्नरस्तातरीत्यस्य इद्धि मुक्काना मसिपधज पतिः चोरिव तूष्णा प्रष्ठि वीवहुरिक्ने ति यथा सो घो वीनष्ठि वीनवंव कतूर्णा समित्य वितदा वयदाहृपोरिव तूष्नेति पृथिवी वस्तुरिक्नेति य षो यं पृष्ठि सु छ्रेवि मुरु भूया समित्यवितदाहृतस्या सोपृष्ठि वि
नद्यय [illegible] निपृष्ठ इस्यास्यै दोनं पृष्ठ आधत्तन्निमनया दमग्नोघाया द ध इयनामो पोम्निरस्नापा भूया समित्यवितदाहृसि वाशीरव सत्यदिकामायतनं पादत घ क कामायता दिना दिव्यता ।२८। अथ अस्सर्प्य राज्ञी अग्नि रुपतिष्ठत आयं गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मा

तपघरो

...रं उरः पितरं च प्रयन्त्स्वः। अंतश्चरति रोचनास्य प्राणादपानती व्यख्यन्महिषो दिवं त्रिꣳशद्धाम विराजति वाक्पतंगाय धीयते प्रतिवस्तोरह द्युभिरिति निगदव्याख्यातास्त्रसं ज्ञानि ब्रुवन्ति ह्वयैर्ह किं वर्षिनेन वा नाग्नं नुवति तद्वास्ये तेन स इमां ग्नं वति तस्मात्सर्पराज्ञ्या ऋग्भि

...रिति श्रुत्वारस्तत्तदा ऋग्भिः सर्पराज्ञ्या ऋग्भिः स्तुवन्ति इयं वै पृथिवी सर्पराज्ञी स यदेवास्या माधत्ते तत्स दृष्ट्वा कामानाप्नोति तस्मात्सर्पराज्ञ्या ऋग्भिः स्तुवन्ति ॥२०॥ अग्न्याधेयं ह वै कृत्या देवनी यं श्रमः ऋक्तिं नुत्वो तिन यसूक्तिं ऋत्वो देवा एतमात्मनो अ

...यान यदग्निं तस्मा एतद्दन्नाद्यमपि दधाति यथा ऋग्मा रायवाजा तायव स्वाय वास्तेन मपिदध्याद्वमस्मा एतदन्नाद्यमपि दधाति ॥१ स एतेनान्नेन शान्त उत्तराणि हवीꣳषि श्रथमाणोन्त्य परमति शास्त्र हवा अथ धुर्य्यं वा यजमानं वा प्रपद्येत्तो ह्यस्य नेदि

ऽके च रात्रा यदस्मिन्नेना मा ऋतिं न ऋक्ष्या तस्माद्धा एता मा ऋतिं ऋत्वो तिः॥२ तां वि श्रसां ऋत्वो तिः स ह वै विश्रसꣳ सार्द्धं लोके विनामनं ह्यमयति स्था दाकारणानु ह्लो ग्रन्तिः ऋत्वो विस्वा दाकारः स हवै वाग्निरुक्थꣳ सार्द्धं लोके विनामनं ह्यमयतिः श्यां

त्विम्रजां पतिः अप्रमा मा ऋतिमनु होतुः स्वाहेतिविनामनु हो सोऽस्विदृथानि दाने नत स्मात्स्वाहेति नुह्रोतित स्यां वरं ददाति स हवै विवरः सार्द्धं लोके विनमे त ह्य मयतिः॥ तदा ऋः॥ एता मवऋतिꣳ ऋत्वाथोत्तराणि हवीꣳषि नामद्रियन्ते नाद्येवतं काममाप्नोति यस्मिन्कामस्त

राणि हवीꣳषि निर्वपतीति॥५ स वा अग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणो वै पवमानः प्राणमेवास्मिन्नेतद्दधाति तद्धैतद्येवास्मिंस्तद्दधात्यन्नꣳ हि प्राणोऽन्नमेषा ऋतिः॥६ अथाग्नये पावकाय निर्वपति अन्नं वै पावकमन्नमेवास्मिन्नेतद्दधाति तद्धैतद्येवास्मिंस्तद्दधात्येवा

प्रत्यक्षमन्नमा ऋतिः॥७ अथाग्नये शुचये निर्वपति वीर्यं वै शुचिर्यदा आस्येन उहुत्तन्येतदस्य वीर्यꣳ शुचि वीर्यमेवास्मिन्नेतद्दधाति तद्धैतद्येवास्मिंस्तद्दधाति यदाध्ये वीर्यमस्मिन्नेना मा ऋतिं ऋत्वोत्यथास्येतद्वीर्यꣳ शुचि शुक्लं तिः॥८ तस्मादा ऋतिस्त

...मन्वा ऋतिꣳ ऋत्वाथोत्तराणि हवीꣳषि नाद्रियन्ते तद्येवतं काममाप्नोति यस्मै कामायोत्तराणि हवीꣳषि निर्वपतीति तदु निर्वपेदेवोत्तराणि हवीꣳषि परोक्षमिव वा एतद्यदेतानि देवता वा॥९ स यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणो वि पवमानो यद

यत वि ह्रायत तं प्राणो अथावन्नज्जो मानु विविनावन्प्राणमनु प्राणितीति यथा वा तत्प्रातरेवास्मिन्नेतत्प्राणं दधाति॥१० अथ यदग्नये पावकाय निर्वपति अन्नं वि पावकं तत्प्रातरेवास्मिन्नेतदन्नं दधाति॥११ अथ यदग्नये शुचये निर्वपति वीर्यं वि शुचि ... दावा अ

न्नेवेतीत छ वीर्यं त ... तावास्मिन्नेतद्वीर्यꣳ शुचि दधाति तस्मादग्नये शुचये॥१२ तद्धैतदेव सदेव पर्यस्तमिवाग्निर्द्दग्ध्वा देवे ज्योमनुष्यान्स्फ पावकं तत्र देवां वाक्रमिव सार्द्धं लोके वात्मना मनुष्यान्स्फपा हृतमितिः॥१३ स एतास्तिस्र

...ꣳ रूपमासीत्तदस्यां पृथिव्यां न्यधत्ताथ यत्पावकं तदन्तरिक्षे अथ यच्छुचि तद्दिवि तदाहुः पथः इति तु शुचिरयं उत्तर्म्यं पथ्या सुर सार्द्धं लोके विनश्यात्मनाग्निरस्फपा हृतमितितस्मा एतानि हवीꣳषि निर्वपे

...स्यास्यां पृथिव्याꣳ रूपं तादेवास्येतेनाप्नोत्यथ यदग्नये पावकाय निर्वपति यदवास्यांतरिक्षे रूपं तदेवास्येतेनाप्नोत्यथ यदग्नये शुचये निर्वपति यदवास्य दिवि रूपं तदेवास्येतेनाप्नोत्येवमु तस्मै

...वीन्तराणि हवीꣳषि॥१४ केवलबर्हिः प्रथमꣳ हविरेतेषु तिस्रमानबर्हिषी उत्तरा यद्वेला कः प्रथमꣳ हविरस्येदमन्तरिक्षं द्वितीयं द्यौरवदुत्तीयं ब ऋते वाइयं पृथिवी ... न्तरिक्षं लल यतो

...समानबर्हिषी॥१५ अष्टाकपालाः स्युरष्टाक्षरा वै गायत्री अष्टाक्षरा वै गायत्री गायत्रमग्नेश्छंदः स्वानेवैनामेतच्छंदसाधत्ते तानि स व्रीहि उ उद्दिंत ... ः कपालानि संपद्यन्ते चतुर्विꣳशत्यक्षरा

॥ शतोत्पत्यादि सप्तमिमपत्रप्रथमपृष्ठ[illegible]स्य तृतीयपंक्तौ इदं पत्रं॥

[illegible]तो कः॥ ८ अथैनद्विमुंचति कृत्वा तत्कर्म यस्मै कर्मणे एनद्युंजन्ति मुंचंतामुस्रिया इत्येनस्मा उदिकर्मण उस्रिया युज्यंतानद्दक्षिणेदम्यत्कदगितरद्दैवं चैव तत्सिद्धं व्याकरोति। ९ ब्राह्मणं ५ अथ सर्वौषधं वपति यदेवादः सर्वौषधं तदेतद्धकौ। निस्रद्रुयत्यं कयदेदैवं स्वैव तत्सि[illegible]

[illegible]पणीवोवसतिश्रुत्वति ज्योग्जीवातवे मेवैष एतद्दाशास्ते तथा हिषामेकिको पजेऽरसानुप्रैति। ऋषुत्थेनं निवपति। इयं वै पृथिवी प्रतिष्ठास्यामेवैनमेतत्प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठापयति पुरादित्यस्योदयात्त्रिरङ्ग्वा वि पितरस्त्रिरिव रात्रिस्त्रिरेवतत्करोति यथाकर्वतो दक्षिणा दियात्रुद्र[illegible]

[illegible]षापयति। २ सविता ते शरीराणि मातुरुपस्थ आवपत्विति सविता वास्य तच्छरीराण्यस्यै पृथिव्यै मातुरुपस्थ आवपति तस्मै पृथिवि शं भवेति यथैवास्मा इयं शं स्यादेवमेतदाह प्रजापतौ त्वा देवतायामुपोदके लोके निदधाम्यसाविति नाम गृह्णात्यं वै लोक उपोदकस्तद[illegible]

मुपोदके लोके निदधाति। ३ अथ कंचिदाहैतां दिशं मनसैवानं स्वाऽकंतं प्रतीयानपेक्षमाणाः ६ तितव्रजपति परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थां यस्ते अन्य इतरो देवयानात् चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरानिति ज्योग्जीवातवे मेवैष्य एतदाशास्ते तथा हैमाक[illegible]

अथैनं यथागं कल्पयति शं वातः शं हि ते घृणिः शं ते भवत्विष्टकाः शं ते भवंत्वग्नयः पार्थिवासो मामाभितिशूशुचन् कल्पयंतु ते दिशस्तुभ्यमापः शिवतमास्तुभ्यं भवंतु सिंधवः अंतरिक्षं शिवं तुभ्यं कल्पंतां ते दिशः सर्वा इत्येतद्देवास्मै सर्वं कल्पयत्यतदस्मै शिवं करोति। ५ अथ त्रयोदश पादमात्र्य इष्टका[illegible]

तिस्र एव दक्षिणा विष्टकास्ता एतायजुषा नाउपदधाति तत्सर्वमिमादेवं चैव तत्सिद्धं व्याकरोति। ६ त्रयोदश भवंति त्रयोदश मासाः संवत्सर ऋतुश्चैविनमेतत्संवत्सरे प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठापयति। ७ पादमात्र्यो भवंति प्रतिष्ठा वै पादः प्रतिष्ठामेवास्मै करोत्यलक्षणा भवंति तिरइवाविपितरस्त्रिरइव

तत्त्रिरः करोति। ८ तासामेकां मध्ये प्राचीमुपदधाति स आत्मा तिस्रः पुरस्तान्मूर्द्धसः हिनास्तिस्रो दक्षिणतः सदक्षिणः पक्षस्तिस्रः पश्चात्सपुच्छं सौम्यं पक्षः प्रवानात्मा यथैवाग्निस्तथा। १० अथ प्रदरात्पुरीषमाहृत्य दा[illegible]स्याः पित्र्यमनिरिक्तं यथो अघ[illegible]

कुक्ष्वंतरदेशो कं श्वावा ततो न्याहारकं वेति परिश्रयंत्कहिकं दक्षिणतः पश्चादुत्तरतस्तन्न्याहारकं वेति स युया कामयेत तथा कुर्यात्। ११ तद्धैनम[illegible]यन्निम्नमुदघं करवाणीति यावान्पुरुषस्तावद्विस्तीर्णं[illegible]ब्राह्मणस्योपस्थदघ्नं स्त्रिया ऊरुदघ्नं वैश्यस्य[illegible]वदघ्नं शूद्रस्य[illegible]

धीऽनुवेकं कुर्यात्तथापरस्मा अवकाशं न करोति तस्य क्रियमाणस्य तेजनीमुत्तरतो धारयंति प्रजा[illegible]मा प्रजामेवतदुत्तरतो धारयंति तिनान्न्यास्यद्भवावनाम्[illegible]प्रजामेवतद्[illegible]यंति। १२ ऋचा यवान्वपति अघं मे यवयो। नित्य वकाशिः प्रच्छादयति कं मे सदिति दर्भैः प्रच्छादयत्यस्त्वल्पनाय। १३

अथ नक्षत्र[illegible]परिलिखति पालाशं परस्ताद्ब्रह्म वै पलाशो ब्रह्मप्रयोग[illegible]स्वर्गं लोकं गमयति शामीमयमुत्तरतः शमी[illegible]प्रश्याद्दघं मेवा[illegible]

[illegible]तदकेनस्मरयंति नहावृसभस्त्रवंती रघमत्येतमर्ईत्यघस्य वानत्ययाया। १४ अथ दक्षिणतः परिविक्रेरवनतिति[illegible]अश्मन्वती रीयते सं रभध्वमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः। अत्रा जहीमोऽशिवा ये असंछिवान्वयमुत्तरेमाभि वाजानिति यथैव यजुस्तथा बंधुः। १५ अपामार्गैरपमृजते अप[illegible]

षमपरत्वामुपा[illegible]अपामार्गस्त्वमस्मदप[illegible]सुवेति यथैव यजुस्तथा बंधुः। १६ यत्रोदकं भवति तत्स्नांति सुमित्रिया न आप ओषधयः संतु[illegible]त्यं जलि[illegible]पावति[illegible]आपो[illegible]मित्रियं करुते[illegible]मित्रिया[illegible]योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इति[illegible]

नवतं[illegible]नावयति। १७ युरिस्ठावरा आपो नवंतिस्ठा पुयंत्येषां पाप्मानमथ यदि[illegible]इति[illegible]विष्णुं पाप्मान[illegible]मासा[illegible]सि परिश्रि[illegible]

[illegible]स्परीतिरेता मृत्युं[illegible]यंतो यंति त[illegible]लोकादादित्यं[illegible]तिरस्त्वायंति ते न्य आगते[illegible]अजनान्यंऽनेप्रयच्छंत्ये[illegible]मानुषीलं कारस्तेने वतंमृत[illegible]मं तद्दधाति। १७ अथ[illegible]समाकाय वारणान्यरिधीन्परिधाय[illegible]आयुष्मत आऽकंति[illegible]

आयुषा[illegible]आयु[illegible]इति प्ररोनुवाका[illegible]नं। ८ अथ[illegible]मधुवारुण[illegible]निरस्तादिमा[illegible]इति यथा[illegible]

[illegible]दिष्टादक्षिणाकामं यथा[illegible]सीदर्दिति[illegible]चिताः १० अथानमिति[illegible]देवयजमिजोषणमेतमसमानं[illegible]दन्यद्दक्षिकर्मणः कुर्याद्दाहि[illegible]शर्करा इत्य[illegible]आऽकयुष्ट[illegible]शर्करास्ताएताइतिनवथा[illegible]

यएवं लोष्टमो[illegible]तरेणानिदधाति मुंजी[illegible]परिधिरक्षामिनिधांतु[illegible]मितां शतं जीवंतु शरदः पुरुचीरंतर्मृत्युं दधतां पर्वतेनेति जीवे[illegible]संदर्यते। १२ ब्राह्मणं ७ ब[illegible]

शत[illegible]सप्तमप्रथ[illegible]पंक्तौ इदं पत्रं॥

ॐ अथात्मश्मशानं कुर्वंति गृहान्वा प्रज्ञानं वा यो वै कश्च म्रियते स शवस्तस्मा एतदन्नं करोति तस्माच्छवान्नं ७ शवान्नं ह वै तच्छ्मशानमित्याचक्षते परो ऽक्षं ७ श्मशा उ हैव नाम पितॄणाम त्ता [illegible] त्यामुपदं नयंति तेन्य [illegible] स्मो ह्य [illegible] न्न ७ रुवेत तच्छ्म

ता च हन्ते परोक्षं ॥ तद्धैनं हि प्रकुर्यान्नैनेनूनमघं करवाणीति चिरं एव कुर्यादघमेव तन्निरः करोति यत्र समा नानुचनं स्मरेयुः श्रुतिमेव तदघं गमयति यद्यनुस्मरेयुः ॥२॥ अयुग्मेषु संवत्सरेषु कुर्यादयुग्मं ७ हि पितॄणामेकनक्षत्रे एकनक्षत्रे ह ७ हि पितॄणाममावास्याय [illegible] एकनक्षत्रमु को हि यद्वेद नाग ७ रात्रिः ७ स्व

कालानि संवसंति तेनो तं काममाप्नोति यः सर्वेष्वनक्षत्रेषु शरदि कुर्यात्स्वधा वै शरत्स्वधो वै पितॄणामन्नं तदेनमन्नं स्वधायां दधाति माघे वा मानोऽघं न्विदिति निदाघे वा निनाघं धीयाता इति ॥४॥ चतुःस्रक्ति देवाश्चासुराश्चोभये प्राजापत्या दिक्ष्वस्पर्धंत ते देवा असुरांत्सपत्नान्भ्रातृव्यान्दिग्भ्यो नुदंत ते दिक्काः पराभवंस्तस्मा

द्दैव्यः प्रजाश्चतुःस्रक्तीनि तासां श्मशानानि कुर्वंति याः प्राच्यास्त्वद्यास्त्वत्परिमंडलानि ते ऽनुदंत ह्येनां दिग्भ्यस्त उभे दिशावंतरेण विदधाति प्राचीं च दक्षिणां चैतस्यां ह दिशि पितृलोकस्य द्वारं द्वारैवैनं पितृलोकं प्रपादयति स्रक्तिभिर्दिक्षु प्रतितिष्ठतीतरेण मनावांतरदेशेषु दिक्षु ७ सर्वासु दिक्षु प्रतिष्ठापयति ॥५॥ अयात

घ्नस्यारी निःप्रवणे कुर्वीत दीवी मनुष्याणां दिक्कदेनं मनुष्यलोक आभजेत्यैतद्ध वै पितरो मनुष्यलोकमाभजंति एवं कुर्वति यदेषां प्रजा नवति प्रजा हास्य श्रेयसी भवति ॥६॥ दक्षिणाप्रवणे कुर्यादित्याहुर्दक्षिणाप्रवणो वै पितृलोकस्तदेनं पितृलोक आभजतीति न तथा कुर्यादामी विन्नाम तच्छ्मशानं करणं चिनु हैषामुपरं

दक्षिणाप्रवणस्य प्रत्युत्कुर्यादिति ह स्माह कआसन्नस्त्यस्ति तमघं भवति ॥ आयुस्येव समस्य सतो दक्षिणतः पुरस्तादापः त्यम ७ स्त्रायाः प्रघ्नन्त्य एतां दिशमभिनिष्पद्यान्हत्या अपो पिधारं सकुर्यादन्नं वा आपो ऽन्नाद्यमेवास्मा एतत्पुरस्ता ऽन्नं त्य दधात्यमृत्युवा आप एषा हजीवानां दिग्तरण सप्तर्षीणां चोदयनमादि

मयेन मम्नन्तमवंतजीवेषु दधाति तदु तत्र तिमीव नाम श्मशानेकरणं जीवेन्यो हितं यद्वा वजीवेन्यो हितं तत्पितृभ्यः ७ कं वर्तिं कुर्यात्क्रिमेससदित्युथो श्रंवति त्रांमेमसदितिनाक्षिपथ कुर्यान्नाकाशे नेदाविरघं करवाणीति ॥९॥ गुहासद्वतापिस्यात्र घं कुर्वन्न भवत्यघमेव तत्कुरुते करोत्यथ यद्वेतायसो वा आदित्यःपा मुना गर्भं तार

त्वा श्मानमपहत्य थो आदित्यज्योतिषमेवैनं करोति ॥११॥ न तस्मिन्कुर्याद्यस्य कादन्त्रकाराः स्याद्यानमानं ७ हनामत हिंश्राह एषामुपरानुप्रेति ॥१२॥ वित्रं प श्चात्स्यात्प्रज्ञावे चित्रं चित्रं ७ हास्य प्रजा न वतियदि वित्रं नस्यादपः पश्चाद्धोत्तरतो वास्युरापो वै चित्रं चित्रं ७ हास्य प्रजा नवति ॥१३॥ कषरे कुरोति रेनो वा कषं प्रजुननं

नत्वेन क्ष्वेपितरः प्रजननमाप्नकामानवंति यदेषां प्रजा नवति प्रजा हास्य श्रेयसी भवति ॥१४॥ सम्मूलेस मूलं ७ हि पितॄणां वीरिणमिश्रं एतद्धास्यापि वृश्चमनतिरिक्तं मथो अघमेव तद्दहकरोति ॥१५॥ नक्तम्मिपाश्मनि विदधाति त्रारं नाश्मगंधीनोऽध्मजान्त्रष्टरिप्रिपर्णीनामष्ठ स्यांतिकं कुर्यान्नविनीदुकस्य नतिस्प कस्यन

रिक्तानन्यग्रोधस्याश्वत्थस्य वान्यपापनामानो मंगलोपेतस्यानाकामवपरिहाराय ॥१६॥ अथातश्चाहुर्देवाग्निविधयाग्निचितः श्मशानं करोति यद्वियज्ञमानोऽग्निं चिनुते मुष्मिंत द्धो कायं यज्ञेनात्मानं ७ संस्कुरुते एतद्रूपं हि यं कमांस ७ स्थितमा श्मशानकरणं नेघुदग्निविधस्याग्निचितः श्मशानं करोत्यग्निचित्यं मदंत ॥१७॥

श्रि ७ तद्धैनमहस्कुर्यान्नेन्मूहदघं करवाणीति यावानपद्य पुच्छो न्निस्तावत्कुर्यादित्याहुरेकं आङ्कःसमानोऽस्य स्यैष आत्मा यद्यैवानेन स्थेति ॥१८॥ पुरुषमात्रं त्वेव कुर्यात्तथा परस्मा अवकाशं न करोति पश्चाद्वरीयः प्रजाविपश्चात्प्रजामेवतद्वरीयसीं कुरुत उत्तरतो वर्षीयः प्रजा वा उत्तरा प्रजामेव तद्वर्षीयसीं

लो विषु श्वात्रिस्यदाग्निः पर्यातनोत्यपसलवि पित्र्यं ७ हि कर्म ॥१९॥ अथो हैतद्वा आरसयावत्येव निवृष्यं स्यान्नावदुद्धन्यान्न रूपमात्रं चेवोधन्यात्तथा परस्मा अवकाशं न करोत्यथो उषधिलोको वै पितर उषधीनां ७ रु मूलान्युपसर्पन्तु यो नेदस्या अंतर्हितो सदिति ॥२०॥ ब्राह्मणो ४ अंतर्द्धान् [illegible] हि केन्निवपंति देव

पत्वा अस्मिंल्लोके स्पर्द्धंत ते देवा असुरांत्सपत्नान्भ्रातृव्यानस्माल्लोकादनुदंत तस्माद्या दैव्यः प्रजा अनन्तर्हितानि ता श्मशानानि कुर्वंति तथा या आसुर्यः प्राच्यास्त्वद्ये चवदंतर्हितानि ते चम्वां वद्य स्मिंस्त्वन्न ॥२॥ अथैनत्परिश्रिद्भिः परिश्रयति या एवामूः परिश्रितस्ता एता यजुषा ना परिश्रयति तूष्णीमिमा देव

तो न्वपरिमिता निरुपरिमिता ह्यसौ लोकः ॥२॥ अथैनत्पलाशशाखया व्युदुहति यद्देवादोऽबकुर्द्दहनं तद्देतदपतायं यपणायासुम्नादेवपीयव इति पर्णा ता वितदसुम्नो देवपीयूनसुररक्षांसान्यस्मादेवोकादपहंत्यस्य लोकस्मुतावनददतिसुत वान्दियुई ज्ञानो घुनिरहो निर कुनिर्व्यक्तमिति तदेनमनुनिश्चाव

यमो ददात्ववसानमस्मा इति यमो ह्वावाऽस्यामवसानस्येष्टे तमेवास्मा अस्यामवसानं याचति तां दक्षिणाद स्यत्प [illegible] गतरां देवं विवेतन्यिसुत्रपवव्याकरोति ॥४॥ अथ दक्षिणतः सीरं युनक्ति अन्नरनद्वयुत्फहेक आङ्कः सयथाकामयेत तथा कुर्याद्युक्तेति संकृष्यानिमं त्रयते सविता ते शरीरे

नि सविता तु वा स्य नत्छरीरस्य पृथिव्यां लोकं मिछति तस्मै पृथिव्युजा गुस्त्रिया इत्येतत्स्माद दक्षिणा अस्त्रियायुज्यां ताप पड्वंत्नवनिषड्ढनं वासंवत्सर कृत्वो युद्वेन मेतमसंवत्सरं प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठापयति नदपसलविपर्याहृत्योत्तरतः प्रतीचीं प्रथमायां सीनां कषति वायुः पुनात्विति सविता ऽग्न

ते त्राजिसे मिदक्षिणाईनप्राचीं ७ मूयस्यदकुशांसत्युग्रेणा दीर्वीं ॥ इवनस्त्राःसीतायजुषा कृषति तेन युरंवरन न सत्रुत्वदि दुत्रातत्तस्मिन्त्रैवैनमेतत्सुनिष्ठापयति तदयुगुष्मद्वावेनघघयजुरद्वावेनघद्दिमादिशः ॥७॥ अथात्मानं विकृषति तद्यु देवसंवत्सरस्त्रं तस्मिन्नेवैनमेतत्सुप्रति ष्ठापयति त्रस्त्रीम [illegible]

द्विसासीत्॥२३ ... स्यानां कः प्रजापतिश्च नु नवर्तियालमग्ने रजः शायातनू र्वर्ष्मि छागक हरणाच्च ग्रे ये वो अपावधीश्चेषं वषो अपावधीस्वादे त्ये वपं रूपाद्विसासीद् जताद्विसासीत्॥२४॥ अथ अनुकोतियया द्विरेकस्याङ्कः प्रवरिष्ठनृत
वति यात अग्ने दृरिशाया ... शुग कहरहाग्रेये वयो अपावधाग्ने पं वषो अपावधीस्वादे त्ये वपं रूपाद्विसासीद्विरण्यद्विसा साघ घ हादशोपसदश्चाप्यायाशुत्तुरहामकथाप्रवरेशुत्तुरहामकथा॥२५॥ अग्न्योता व्रातापसदामिव परस्त्र द्वीवाष्टिन्यानुप
सदः परोक्षी रन्याः सयासः ... ध्यमाद्रुं दोच्च श्व द्वाव श्वं त्रीस्ताः परस्त्र द्वीरश्च यासां त्रीन् प्रथमाद्रुं दो ... च द्वाव च्छेकं नाः परो द्वीं क्षीमाद्विपरो क्षीस्ताः परस्त्र द्वीयाः परस्त्र द्वीस्ताः परोक्षीः॥२६॥ तपसा वि लोकं जयेतितु दस्विनत्परः परस्व चरीयस्तापान
वति परः परः श्रेयांसं लोकं जयति ह सीयास्तु दैवास्मिंल्लोके भवति य एवं विद्वान्परोक्षी कप मदश्चाप्येति तस्मात्परोक्षीरवाप सदृश्चाप्या घघ हादशोपसदश्चाप्यात्रीं च्च तुरहं दोदुच्छोव तुरहामकं चतुरहं॥५॥ इति तृतीयः प्रपाठकः॥ कंडिका २३॥७॥
तघ एषं शर्वा धीं वर्षिष्ठं न्नूणा राज्ञो भवति तस्मान्माहु प्रक्रामति त्री न्त्रिकमांस्तछंकं निदंति सो तःपातः॥१ तस्मान्मध्यमाच्छंको दक्षिणा पंचदशान्त्रिकमान् प्रकामति तछंकं निदंति सा दक्षिणा श्रोणिः॥२ तस्मान्मध्यमाच्छंको रुद दद् पंचदशा विकमान्न
क्रामति तछंकं निदंति सोत्तरा श्रोणिः॥३ तस्मान्मध्यमाच्छंकोः प्राङ् षट्त्रिंशतं त्रिक्रमान् प्रक्रामति तछंकं निदंति स श्ववर्डिः॥४ तस्मान्मध्यमाच्छंको दक्षिणा द्वादशविक्रमान् प्रकामति तछंकं निदंति स दक्षिणोंऽसः॥५ तस्मान्मध्यमाच्छंकोरुद द्वादश
विक्रमान्प्रक्रामति तछंकं निदंति स उत्तरोंऽसः एषा मात्राग्वादः॥६ अथ यत् त्रिंशद्विक्रमा पश्चाद्भवति त्रिंशदक्षरा विराड् विराड्वा अग्निश्चिके प्रत्यति पुंस्त्वो एवैष एतद्धि राजे वास्मिंल्लोके प्रतितिष्ठति॥७ अथो अपि त्रयस्त्रिंशत्स्याद्वा स्वस्त्रिंशत्
ष्टं वाव द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुब्विराड्वास्मिंल्लोके प्रतितिष्ठति॥८ अथ यत्पुरस्ताच्चतुर्विंशतिविक्रमा प्राची भवति चतुर्विंशदक्षरा वै हदंती हदन्त्यादेदवाः स्वर्गं लोकं समाप्नुवन्नतमो एवैष एतद्धव्यैव स्वर्गं लोकं समश्नुते सा स्यादि व्याद्वनीयो भवति
९ अथ यच्चतुर्विंशतिविक्रमा पुरस्ताद्भवति चतुर्विंशत्यक्षरा वै गायत्री गायत्री सर्वा विपदं स्य गायत्री सर्वा भवत्यस्य तस्माच्चतुर्विंशतिविक्रमा पुरस्ताद्भवति पश्मात्राग्वादः॥१० अथ यत्पश्चाद्वरीयसी भवति पश्चाद्वरीयसी ह वै श्रोणिरि
ति विद्यात्सां प्रजातं संतित्य हि वपश्चाद्वरीयसी भवति पश्चाद्विन द्वरीयः प्रजननं करोति तस्मात्पश्चाद्वरीयसः प्रजननादिमाः प्रजाः प्रजायन्ते॥११ नाभिका ह वा एषा यज्ञस्य यदुत्तरवेदिरथ यदनाभुत्तरां वाद रूपं किरति तस्मादुत्तरवेदिर्नाभि
१२ द्वव्याद्वा इदमग्रे प्रजा आसुरादित्याश्चिवांगिरसश्च तातांगिरसः शर्वयन्तं समनरं त्ते यज्ञं संपृत्यो दुरग्निमिमाः श्वः सुत्यामादित्यास्वः प्रकृत्येन नौ यज्ञेन याजयतेति॥१३ तदादित्या ऊचुरुपजानीत यथास्माने वांगिरसो याजयान्न वय
मंगिरस इति॥१४ त एतं दुर्गेवाग्न्येन यज्ञादपक्रमणमपश्यं तमामिव सुत्यां ध्रियामाला इति तयज्ञं संजहुस्ते यज्ञं संपृत्यो दुः श्वः सुत्यां ते वमस्मत्यमहे प्रावो वो प्रवयम् घ सुत्यामग्नेस्त्वं प्रह्रामां गिराग्न्य स्तुतयां न स्तुवं को नासीति॥१५ तत्न्याल
य यति प्रजि ज्ञुरंगिरसो सूत रूपं गिरसो गायत्री गायत्रीं कुरिवकर्षं नो ह्वन श्वरन्न प्रत्याद आइति॥१६ स दीवावानिं घावेमा हृषतन्मानिच्चे ह्वीता नाक मपक्रमिशुमिति तस्माद्दानिं घस्म हता नापक्रामेतेतन सघः क्रीयांगिरस आदित्यानया
जयंस्स सघः क्रीः॥१७ तिस्रो वाचं दक्षिणामानये स्तान्न श्वत्यम् ... स्याम ... यदि प्रतियद्धाश्चामहे इति तद्धन घत्त स्य कर्मभि ... यद् दक्षिणमासीत्॥१८ अग्नयेऽस्तः स्वर्यं दक्षिणामानयन्तं स्व ... स्तस्मादुदस्माक्रेगिरसो वयं बाज्रा त्रिंशीनाः सो
वयं दक्षिणीया अविवा अस्मातिरथप्रतिगृह्णीता य एष तपतीति तस्मात्सघः क्रीत्या श्वः श्वेता दक्षिणा॥१९ तस्य रुक्मः पुरस्तात्क्रवति तदनस्य रूपं क्रियते य एष तपति य घष्टं ... तं नविंदद विग्नोर व त्रै तः स्यात्तस्य रुक्मः पुरस्तात्क्रवतित

दतस्य रूपं क्रियते यस्य नपतिः ॥२०॥ तिस्रो देव्यो [illegible] केन मदेष श्रेयान् बंधुना ३ कनार्‍ यादनं हन्य श्रद्दीष्ट नमामिति सांद्धिन्यो एव कामसेन यानें नारदा वासुरीं सत्रां सि ० हीनू वा दपानाय वारे नाष्टुपे वादवा श्रमेव यंना पासुराश्रित्रिरे वाद
यानोंहूतआ सरूरदा इत्य सुररद्व समसु गतो ॥२१॥ सादद्वाजपाव सर्पस्फवाय यदत्र पावर्न्य यक्रिम्भे ततः स्यादितिरुर्वामिवचान्ने राक्रतिः प्राश्य तीन्यष्ट दिपादवान्त्र वावयां मयाको वाशिष्ठमाशा सिष्टुं द्वे सावः सर्वासिमर्द्धिष्टत इतिसि वं द वानुनुपा
ववर्त्ते ॥२२॥ सयद्दायमापि न्ना उत्तरस्वद्विं थ्याधारयति यदवे नामदोपदा श्रसुर वन्नूवं द्याम्न राक्रतिः प्राश्य नीति तादवे नाम्नत न्नूर्वासिन्ने राक्रतिः प्राप्नोति वाग्घ्रे था निदाने नाष्ययज्ञ त्तरस्वदिनुपक्रिरति यज्ञस्येव सर्वाय वाग्वियज्ञो यानु ह्येषा
॥२३॥ तां वेसुग ग्राम्यन दिमि मीत सुगान यत्रदरेति ग्राम्य या यता दरेति सु न ग्राम्यन वेष्याय सुं जंति सा यदवाद ः सि ० हीन्नू वा ग्रां तवान्वर त्तदवे नाम्नत घर्त्रे सुनक्ति ॥२४॥ तस्मान्त्रिहृन्न दक्षिणा भवति हृक्तीया सि ० हीदेनं नू वाक्षिणो ति मो दा
मा क्षयीत सि ० हीद्धि वेनं नू वाक्षिणो ति नो हान्यस्मै दघाघर्शं तदन्य ग्रात्मनः क्रुरीतत स्मा चोस्या विपादद्वव सम्मानबंधुः स्यात्तस्मा एनां दधास यदेदाति नादनं ० सि ० हीन्नू वा नक्षिणोति यज्ञ समान वंधावददाति तद्नान्य ग्रात्मनः क्रुकतपरो
नि यन्त्रदाक्षिणा ये प्रतिष्ठा ॥२५॥ अथ ग्राम्यां चस्पद्यं वादत्ते नघरपष्ट्र वार्धं उत्तरार्धेः शं क्रतिवति तस्मा त्स्त्रत्पद्वृ शकामति ग्रीनूं द्विकमां स्तग्री वालं परिलिखति सावा वालस्य मा वा नात्र मा वाक्ति यत्रिवस्वयं मनसा मन्येतान्त्रलो कारे तस्रीवालं परिलि
खता ॥२६॥ सावघे ताडुदीवी ० ग्राम्यां निदधाति सपरिलिखति तन्ना यनीम सीनी मामवे तदा का स्या ० द्धित सृएति ॥२७॥ अथ श्रुरस्ताडुदीवी ० ग्राम्यां निदधाति सपरिलिखति विन्ना यनीम सीनी मामवे तदा का स्या ० द्धिविविदान ० ति ॥२८॥ अथ ग्रानुवे
चे तं प्राचीं ० ग्राम्यां निदधाति सपरिलिखत्यव तान्मा नाष्ठिनादिती मामवे तदा दयत्रनाछ्ये तन्मावतादिति ॥२९॥ अथोत्तरतः प्राचीं ० ग्राम्यां निदधाति सपरिलिखत्यव तान्मा वाष्ठिनादिती मामवे तदा दयत्रव्यष्ठे तन्मावतादिति ॥३०॥ अथ दरति यत्र
दरति नदन्नीडुपसीदति सवा अन्नी नामैव नामानि हृतन्न दरति यान्वा अहृदं यात्रये ग्नीन्हो त्रायप्रा हृणत तत्राधन्वं स्तइमां एवहृष्ठि वीरूपा सर्पान्त्रि मामन्त्रेवद्दे अस्याः पाराताने वेतन्निदानेन दरति ॥३१॥ स हृदरति हृविर्दन्नि नंतोना मानत्रे
नि रज्ञायु नानान्नेदीति सयन्त्रा धन्वं स्तदाजु दधाति नसमीरयति त्या स्यां हृष्ठि व्यामसीति त्या स्यां हृष्ठि व्यामसीति दू वांनि दधाति यत्रेनाधृष्टं नामयज्ञि यं तत नवा दधइति यत्रेनाधृष्ट० रक्षोति नमियज्ञियं तत नवादध इत्ये वेतदाकानुवाप
वर्तीनयइति सत्रर्ध ० दरतिदवन्य स्नानुष्टा ० दरा मीन्ये वेतदा दत्तं वैस्वत्रः स्नक्तिश्यावालाद्ध रति स्वत स्रोवेदिरा: सर्वस्निएवे नामनद्धिस्यो दरति ॥३२॥ अथातु सूदति सि ० ह्यसि सपन्नसाहीदवेन्यः कल्पस्वेति सा यदवाद : सि ० हीन्नूवा
र्ताः तवान्वर त्तदवे नाम्नतदा दसि ० ह्यसीति सपन्नसा हीति वैयावयज्ञ सपन्नान्पापीयसः क्रियाद्देन्यस्व वेतदा दादवन्यः कल्पस्वेति त्या या वाजन्नू रावदि सात्मवे तद्धवन्यः कल्पयति ॥३३॥ तां वैन्नुरस्मा ग्री वा सर्वतः करोति यजमानस्य वाद ०
वादशापदानि दशा दगा [illegible] त्वि वि राहु ग्यज्ञो मूढ्ने नाभि कामि दकरोति समानग्रासीनो माधारयाणा ति ॥३४॥ तामक्रिरन्त्यर्हति सा यदवाद : सि ० ही नू वा ग्रां ते वाचरत्ततिरा पस्त्रा मक्रिः ग्रां मन्यति त्या या वा जन्नूर वेदि स्तात्मवेतद
विन्यो द्धिन्नूत्येतस्मा द [illegible] ति ॥३५॥ स्नान्धरति सि ० ह्यसि सपन्नसा ही देवन्यः श्रुंधस्वेत्यप्ति कतानि रज्ञविकिरन्यत्तं का रो चे वसिकता च्याजंतइवद्विस्कितावने वर्एते हे वान रक्षस्य नामयन्निकताअग्निं वा अस्या माधास्य न्त्वे व
नितयोद्धे ना [illegible] किकतानि रत्न विकिरति सोत्रुविकिरति सि ० ह्यसि सपन्नसा ही देवेन्यः श्रुंधस्व त्यप्ये नोच्छादयति सा च्छान्ने नां ० रात्रिं वसति ॥३६॥ ब्राह्मणं ॥३ इध्मं मन्याद धन्फ पयमनी कपक स्यंस्यं त्याज्य मधि श्रयति

स्कं वं च स्कं वं च सं मा छे [lacuna] ीत यदा मूर्दीप्तः इध्मो भवति॥१॥ अथो घर्म्मं नीध्मस्तुपयच्छं स्फ पय मनीरस्मा फा ग्नये शक्रियमाणा यानु कूष्येकस्य यानू पदहीत्यमू पदेति प्रतिप्रस्थाते कस्फ ग्ये तन्नस्मान्म ध्यमाच्छं को यीयषाद्दे जेध्य नार्द्देत्त वनिन घाद

वात्रां तः पातन गार्हपत्यस्य पूर्वदि [lacuna] न त तन्नदवेतदन्तु संतलो तिा२ तन्द्धे कं वेन्नरग्वाद रन्नूदायं तितन्तुनस्मान क्रयाद्द्वेनस्मान्मध्यमाच्छं कोरन्नूदयान्न आयं त्स्या गच्छं त्स्फ त्तरावदिं॥३॥ शो द्रुत्सीर ध्रुवेरादत्ते सं भुरस्मादवाग्ने शो द्रुत्स्फ दङ्ति प्रन्निं इ द्वोष स्त्वाधूस्तुतिः

ध्रुरस्त्वा स्यास्वितीं इ द्वोषं स्त्वाध स्तुतिः [lacuna] ोपायद्विल्यग्वेतदाहा॥४॥ अथ पश्चान्त्रोद्रुति यग्वे नास्त्वा रुद्ङि पश्चात्या द्विति यग्वे नास्त्वा रुद्ङिः पश्चाकोपायद्विल्यग्वेतदाहा॥५॥ अथ दक्षिणतः शोद्रुति मनोजवास्त्वा पितृ त्रिर्दक्षिणतः पाद्विति मनोजवास्त्वार्दक्षिणतो पितृत्रि

त्यापायद्विल्यग्वेतदाहा॥६॥ अथोत्तरतः शोद्रुति विश्वकर्माद्यादित्यै रुत्तरतः पाद्विति विश्वकर्माद्यादित्यै रुत्तरताग्मापायद्विल्यग्वेतदाहा॥७॥ अथयाः शो द्रुत्यः परिश्रिघ्रांत त घेएतक्षर्वस्व क्रीतत्या यादक्षिणा नान्यंतन वाक्षिर्वदिनिनयतीदमहं तन्नं थाबीदिर्द्धं यज्ञान्नि

स्त्र जामीति सा यदवाद सि वं द्वीनूवाशांत वावरन्नामवास्या एतद्धुरं बदिर्द्धं यज्ञान्निः स्त्र जति यदिनान्ति वरे घक अतिन्वरे पादि शोदिद मदंतन्नं वारस्तु मनिनिः स्त्र जामीति तम्मतयाश्च वाद्वि ध्यति स शोचन्ने वाक्षुं त्तो कुम्मति॥८॥ स यज्ञायमाको ग्ना उत्तरावदिंथा

घारयति यादद्विनामपोदिवा अभुवन्स्व र्वं वान्ने राकृतिः प्राप्यतीति तदद्विनाम्मत त्स्वर्वा मन्नेराकृतिः प्राप्नोति यद्वेषादेवानभ्रवीघांमयाकां व्याशिषमाशाशि ष्यथे सा वः सर्वासमर्द्धिष्यतइति नामेन यात्राध्विजो यजमानायाशिषमाशास्त सा किमे सर्वास्मि

ध्यात॥९॥ तद्धाएलदे कं को ब्रिद्धयं करोति यद्रुत्तराग्वदिं व्याघारयत्यप्यग्येषामप्येनान्ति को वत्त वति तस्यैायद्वर्गस्त्रिक्री तत्या यादक्षिणा॥१०॥ तस्यामाघारयति सिंवं द्धसि स्वाहेत्यप्रापरयो रुत्तरस्यां वंसिंवं द्धस्यादित्य वनिः स्वाहेत्यप्रापरयो दक्षिणस्यां वंसिंवं द्धसि

वृत्तवनिं रुवनिः स्वाहेति ब क्री ग्वे यन्तुं छ्याप्तीत्त द्वलवदुद्धे वाशाक्तवाम्त वीर्ग्य॥११॥ अथ हस्त्वीयाउत्तरस्यां वंसिंवं द्धसि सुप्रजावनी रायस्पोषवनिः स्वादेति नन्त्र जामाशास्ते यदाह सुप्रजावनि रिति रायस्पोषवनिरि तिन्दूमाद्वेरायस्पोषस्तेन्द्रूमानमाशास्ते

॥१२॥ अथ मध्य आघारयति सिंवं द्धस्यावहादेवान्यजमानाय स्वाहेति तद्देवान्यजमानायावह यन्त्यस्केरवसु घर्छति तन्त्रं तभ्यस्वेति प्रजावेन्नतानि प्रजाभ्यस्वेन्यवेतदाहा॥१३॥ अथ परिधीन्परिदधाति ध्रुवाप्तिपृष्ठिवीदवंहेति मध्यमें क्रवदक्षिदस्पं तरिक्षं दवंहेति

दक्षिणमं क्रतक्षिदसि दिवं दवंहेत्युत्तरमन्नेः पुरीषमसीति संन्नारान्नुपनि वपति तद्धसं न्नारान्नवं त्यग्नेरव सर्वद्यायाः॥१४॥ शारीरवं हेवास्यपीड्वे दाकृतद्धत्यैते दार वाः परिधयाप्ततवं त्ति शारीरण्णेद्वे नाम्मतक्षसमर्द्धयतिक्रुक्सं करोति॥१५॥ मावं सवं हेवास्य तु त्स्युत्तेल

घ कुत्स्युत्तु भवति मावं त्सानिद्विनाम्मतक्षसमर्द्धयतिक्रुक्सं करोति॥१६॥ गं भोदेवा स्यस्तुगंभितिजनंन घस्तुगंभितिजनं त्तवति गंभ्यात्तेद्विनमेतक्षसमर्द्धयतिक्रुक्सं करोति॥१७॥ अथ यद्दूद्देस्तुकाभवति हृद्धकद्देविषाणो अं नाद्दषामन्नि रकावंरात्रि शुवासनघादवाघा न्न

न्यक्कं तदिहाप्य सद्धितिनस्माद्द्धस्तुकाभवति नस्माघाद्वीक्षोन्निदिशवं स्यान्नामाच्छि घा हरेघ फतां नवं दे दपियाम्मवकांवाहर न्नघनुदिधयो त्तवं तिशुष्पाएवद्दर इव त्येनसुत्तरपरिधय आगच्छंति॥१८॥ ब्राह्मणांश्रुरूपाविय इः शुरूपस्तेनपशो यदन्नं

न रूपस्त्वात्तुन एष वितायमानो यावान्नव प्रुरूपस्त्वावाग्नि धीयतत स्माद्रुरूपो यद्दः॥१९॥ त्रिरएवास्पद स्विद्धानिं विष्मवंपवतयाध्वयदस्मिं सोमोत्त वति रुद्धिवेदिवानावं सोम स्तेस्माद्विद्धानिं नामा॥२०॥ शुरवामवास्याद्ववनीयः स यदाद्दवनीयन्तुहोति यष्या

स्वथ्याग्नि वेप वंतता॥२१॥ स्रुपवास्पन्नन्पा वाक्त एवास्यानी धीय प्रमाज्ञीलीय स्त्रा॥२४॥ उदराम्मवास्य स्रद स्तस्मा स्रदसि न दृयेति यद्वीदं किं वा क्षंस्फदरस्वदवं सर्वं प्रतिति प्रत्यप्य यक्ष्मि प्रि श्वोदवा असादं स्तस्मि सदोनामतउ एवाक्ष्मित्रेतिप्राणाविष्णो

॥ सीदंति॥२५॥ अथ यावितोज प्रनेनाग्नीपादावशाम्पि तावषविनायमानो यावान्नेव प्रुरूपस्त्वावाग्निधीयतत स्माद्रुरूपो यद्दः॥२६॥ उत्तपताद्वारवं हविर्धानितवत्फनयाता द्वारवं सदस्तस्मादयं शुरूप आंनवं संदृष्टः॥ शालिके हविर्धाने उपतिष्ठेत॥२७॥ तसमववर्त्ते

ति दक्षिणोत्तरे वद्दक्षिणस्य त्तरतोऽन्तरं च द्रष्टव्यस्तु दक्षिणाऽस्यात्।८ तस्याः समवहत्तयोस्तु दिशः निदधाति यद्दिशो दिशं दद्यात् दिशः संमिता निर्दिशत्यन्तं यन्ति रक्षां परिश्रयं स्फ्यस्यायोः छदिः पश्चादग्निं निदधाति छदिः संमिता वाति स्त्रिं।९ अथ प्रपद्यते ...
ज्ये ट्ट्वा सावित्रं प्रसवाय जुहोति सविता देवानां प्रसविता सवितृप्रसूता यज्ञं तन्वाम इति तस्मात्सावित्रं जुहोति।१० सजुर्देवेति जुहोति मनउत्सृज्य इति मनसा वाचा यज्ञं तन्वते सयदा हजुहोति मनइति तन्मनो जुहोति तदुत्सृजति यइति ताभ्यां ...
पाप्मयाच्छेनया मनुष्यान्न्यूनं न्यूनं देवकामो ये नेव या च्छाति रिवतान्त्यां स्वाहा यज्ञं तन्वात।११ वैश्वदेवस्य हुत्वा विश्वाहि न इतिः यद्विवाल्लणोः स्रुक्रिवाऽसौ नूनं नाम स्तावित्रा स्तां नेविनदन्या हुत्वा विद्धितं इति यज्ञो वै वृद्धिः पश्यन्ते
दन्या हुत्वा वैश्वदेवं नाम यज्ञं ... सवितुः परिस्तुतिः स्वाहेति तत्सावित्रं प्रसवाय जुहोति।१२ अथापरं हुत्वा माज्यं हुत्वा ... दक्षिणा ... सदक्षिणस्य हविर्धानस्य दक्षि
णायां वर्तन्यां ... दिवि ... मेव ... पदं सम्मृज्य मस्य पांसूनवस्याहेति सऽस्रवे पान्त्वे पात्रावानयति साहस्य संतापस्तु पानक्ति देवतोऽपत्तु विश्वा ... मिति श्यच्छति प्रति प्रस्थाता स्रुचं वाज्य विलापनी वपया
यंति पत्नी ... ।१३ ... माज्यं हुत्वा प्रति प्रस्थाता तरस्य हविर्धानस्य दक्षिणायां वर्तन्यां ... यजुः ... नीरावती धेनुमती ... यवसिनी मनवे दशस्या व्यस्कभ्ना रोदसी विष्णवेते दाधर्थ पृथिवीमभितो मयूखैः स्वाहेति
सऽस्रवे पान्त्वे पात्रावानयति साहस्य सेना पस्तुपानक्ति देवस्तु तोऽदवेष्टा बोषन मिति तिष्ठत्वं जुहोति।१४ ... स्तेस्तुरस्य सेन्य ... दक्षिणाता ना ... स्य वा हु ... नियानं
नान्ववायें ... तेन दक्षिणतो ना ... स्पवहेति न धास्यति या नं नान्ववयंति ... जुहोति वि ... हविर्धानं।१५ अथ ... मेनापस्तुपानक्ति प्रजननाम ... यच्छाति ये ... सश्चे
तथा ... तः सिच्यातनत्ततः प्रजायते पराङ्पानक्ति पराङ्वाव रेतः सिच्यते ... हविर्धाना त्त्यां प्रवर्त्यमानाभ्यामनु ... ।१६ अथ ... यति प्राचीं प्रेत मध्वरं कल्पयन्ती इत्यधूरोदियज्ञः प्राचीप्रेतं यज्ञं कल्पयन्ती इत्यवितदाहोर्ध्वं यज्ञं नयतं माजिहरत
मित्यूर्ध्वमिमं यज्ञं देवलोकं नयत मित्यवितदाह मा जिह्वरत मिति तदेतस्मा ... मादानं ... तीय ... यथा नोः सा
... ।१७ ... मनसा मन्येत ना ... इति मंत्र यतत्रमे
... ।१८ ... हविर्धाने ... मनसा मन्येत नाद्देवसत्रात्यंतिकनो ... ।१९ ... इति मंत्र यतत्र मे
... ।२० ... दक्षिणा ... हविर्धानस्य ... पार्श्वे वानि विमामर ... स्य युतर
... समथ ... माला ... [illegible] ... चेति ... ।२१ ... हविर्धानस्य ... पृथिव्या ... वाति ... नाहि ... दक्षिणा
... [illegible] ... मा ... रूपस्य ... हविर्धानं।२२ ... मयः ... विश्वा ... स्य दक्षि
... [illegible] ... पदं ... यतिर्ह ... ।२३ ... यति वि ... इति स्त्रं ... वाक्ये ... ।२४ ... दे वाक्ये नदपो ... पस्य रुप

... वान्द यतिवि ... यद ... दिर्न व

४८ ... ४१

तीदं७ दिवास्येतच्छीर्षं दे [illegible] अथ लक्ष्य कृत्याः स्वंघयायसी व्यतिविक्तोः स्तुरसीत्यध्यग्रं छिंकरोतीति विमोरुं वोसीतिनेघद्वघानाइतिनं प्रकृते कर्मण्विछुतिनयोक्तध्रुवं वायजमानेवायाकोनविंदतितंनिस्त्रिनमतिस्त्रशातिविमवकसी
तिविमवं८ दिंवं विधानीं।२५ ग्रालण [illegible] अन्तःफपरवाः स्वाग्रंतशिराविंयज्ञस्यकृविधानंतघ्रइास्मशीर्षंथ्रवारः कृपाइमावदघ्रीइस्मोद्योगानन्वेतक्रमेतितस्मादुपरवान्वचनंति।१ऽदवाश्चवाअसुराश्चो तान्य श्रजापत्याः पस्पृधिरततोसुरा
एकुग्लाकेश्च कृत्यांवलगान्निवरवुकु [illegible] विद्वानतनिरवासितिः२ तद्दिवाअस्पृण्वततएतैः कृत्यांवलगान्दरवनन्यदाविकृत्याकुर्खनंत्वघ्रसालसामाग्रान्दवितत्वघ्रोएवंविषएतघ्रस्माअत्रकश्चिद्विधिन्नत्राद्व्यः कृत्यांवलगान्निरवनतिनाने
वैतदुक्किरतितस्मादुपरवान्नुरवनतिसदक्षिणस्य हविर्धानस्याधोधः प्रउगं खनति।३ प्रादेशमात्रं भादते दवस्यवासविवुः प्रसवश्चिनोर्बाहुभ्यां पूष्णोहस्ताभ्या मादद नार्यसीति समानएतस्ययजुषोबंधुर्यथेवा वाश्वायदश्रिस्मादरुत्ना
र्यसीति।४ तान्त्रादद्रामात्रंविनोपरिलिखतीदमहं८ रक्षसां ग्रीवाअपिकृंतामीतिवज्रोवाअभ्रिर्वज्रेणैवैतन्ना ष्ट्राणां८ रक्षसांग्रीवाअपिकृंतति।५ तद्यावतोशर्वैतिन्यायादक्षिणमवाघ्रेपरिलिखेदथापरस्याकृतरमथापरयोदक्षिणमथश्ववं
त्याकृतरं।६ स्त्रच्छाइतरथाकृरपरस्यापरवाप्रउत्तरंपरिलिखेदथश्ववंत्यादीक्षिणमथापरस्यादक्षिणमथञ्चवीयाकृत्तरमित्यथोअपिसमीचएवपरिलिखेदेतंत्रिवातमंप्रुश्लिलिखेघएषप्रवीयाकृतरो तवति।७ तान्यथापरिलिखितान्येवयथा
प्रबंखनतिहृदन्नसिदृढंइवाइन्फपाक्तोल्वविनानेतन्मदयन्येवयदारुहृदन्नसिहृढंइवाइतिहृदतीसिंकायवृत्वंवृदती।ऽविवयज्ञस्यादवताव्विम्रवं८ हविर्धानंतसंइंकरोतितस्मादाहुहृदतीसिंकायवृत्वंवृदेति।८ रक्षोहणंवलगहनमि
तिरक्षसां८ घ्यन्नवलगान्वधायरवायंतद्वैप्रवीमितिद्विमवीद्धिकघिद्धन्नेवाकृं।९ तान्यथारवानामवांकिरति।इदमहं
१० इदमहंतंवलगमुत्किरामि यम्मे समानो यमसमानो निचखानेति समानो वा असमानो वा कृत्यां वलगान्निखनतितान्नवेतदुत्किरति।१ इदमहंतंवलगमुत्किरामि यं मे निष्ट्यो यममात्यो निचखानेतिनिष्ट्योवाअमात्योवाकृत्यांवलगान्निखनतितान्नवेतदुत्किरति।
तितान्नवेतदुत्किरति।१२ इदमहंतंवलगमुत्किरामि यम्मे सजातो यमसजातो निचखानेति सजातोवावाअसजातोवाकृत्यांवलगान्निखनतितान्नवेतदुत्किरति।११ इदमहंतंवलगमुत्किरामि यं मे सबंधुर्यमसबंधुर्निचखानेति सबंधुर्वाअसबंधुर्वाकृत्यांवलगान्निखनतितान्नवेतदुत्किरत्यत्रत्यांकिरामीत्यंततउद्वपतितदुत्याभुत्किरति।१३ तान्नवाकुमात्रान्खनतिनेदंतावाएषोे
तन्निखितंकृत्यांभ्यादयतितानन्कृत्या संतृदतियघ्नन्ययामशाकुपादविसमीवस्तस्मादिमेप्राणाःपरःसंतृण्णाः।१४ तान्यथारवानमेवावमर्शयतिस्वराडसिसपत्नहासत्रराडस्यभिमातिहाजनराडसिरक्षोहासर्वराडस्यमित्रहेत्याशीर्वा
विंतस्यकर्मणआशिषमाविंतदाशास्ते।१५ अथाधर्युश्च यजमानश्च संमृशेतेदक्षिणपूर्वोर्पार्दक्षिणंधर्युरन्तर्वस्यपरयोरुत्तरंयजमानःसोधर्युः पृच्छतियजमानकिमत्रेतितद्भद्रमित्याहतंनोसहेत्यफपाउंधधुर्युः।१६ अथापरयोर्दक्षिणोधर्युर्न्तवति
पूर्वयोरुत्तरंयजमानः सयजमानः पृच्छत्यधार्यो किमत्रेतितद्भद्रमित्याहतन्मइतियजमानसघाधदवछं संमृशेतेप्राणानेवैतसमहधुजः कृतस्तस्मादिमेप्राणाःपरःसंविदुश्चयत्पृच्छेतद्भद्रमितिप्रत्याहतंसंमत्वेवैकल्याणान्तस्मादुच्छेवायोवद
तितस्मात्पृच्छेतद्भद्रमितिप्रत्याहाथप्रोक्षत्येकावैप्रोक्षणस्यबंधुर्मेध्यानेवैतत्करोति।१७ सप्रोक्षतिरक्षोहणोवलगहनोवैष्णवान्प्रोक्षामीतिरक्षोहणोवलगहनोह्येतेवलगहनो ह्येतेप्रोक्षामिवैष्णवानितिवैष्णवाह्येते।१८ अथयाःपरिशिष्टं

=यथा दक्षिणा यादेवं तन्मनि दधाति ह्विष्मवा स्केति ४

तना अवतिष्ठवनयति न घाइमाः प्राणो प्राप एवैतद्दधाति तस्माद्दुष्प्राणोऽह्रि मा आपः १९ सा वनयति रन्दो दण्णो वो वृलगन्धनो वनयामि ह्विष्मवानि त्यच्छं बर्हीं ७ वि प्राचीनायालि वो दीचीनायालि वाव स्तृणातिनि घानी मानिप्राणोऽद्धो

मानि नान्यवि तद्दधाति तस्माद्दुष्प्राणोऽह्रि मानि लो मानि २० सो वस्तृणातिरन्दो दण्णो वो वृलगन्धनो वस्तृणामि ह्विष्मवानि त्यच्छं बर्हीं ७ वितनूनी वा परिष्ठा ब्रह्मच्छाद यति किशान्हे वा स्येता २१ अथाघि षवतो फलकेव दधाति रन्दो दण्णो वां व्र

लगन्धना उपदधामि ह्विष्मवीइति दत्नूर्दि वा स्येत अथ पदर्इ दतिरन्दो दण्णो वा वलगन्धनो पदर्इ हामि ह्विष्मवीइति ६ दत्येचि नेरतदक्षिणिले करोति २२ अथाधिषवणं परिहृ तं नवति सर्वा राहितं ऊिकान्हे वा स्येषा तधसर्वरो हितं नव

तिला छिनी वृक्षीयं ऊिफानं निदधाति विष्णवमसीति विष्णवं ७ चि तनूः २३ अथ ग्रावाणउपावहरंति दर्ना न्हे वा स्य ग्रावा ज स्त घ ग्रावनि रनिष्ठ त्वं तिं ह्विमिवाघ्येतएतद्वयज्ञस्य शिरः संस्कृतं २४ ग्रावणं ४ उदराम्मवास्य सदस्तस्मात्सदसित

दृयंति यद्वीदर्किं चाम्नंस्फदरए वेद ७ सर्वं घ्नति तिष्ठ अथ यदग्मि ह्विष्ठि दिवा असीदं स्तस्मात्सदो नाम तउ एवास्मि न्नेत ब्राह्मणा वि श्रुगो ताः सीदंत्यें द्रं दवतया १ तन्मध्य अउं बरीं मिनोत्यन्नं वा ऊर्डुं उंबर उदरस्मे वास्य सदस्तन्मध्यतो न्नं दिधं

तितस्मान्मध्य अउं बरीं मिनोति २ अथ यत्पत्तमध्य सः शंऊ नवति त्विदर्जं येनाद्वै तस्मान्प्राङ्यूर्ध्वक्रामति षच्छिक मांदक्षिणा सप्तम मप्रक्रामति सं पदः का मा य नदव टंपरिलिखति ३ सा त्रिमादत्ते दवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्या

मादद नार्यसीति समानपतस्य यजुषो बंधुत्यामिवा वापवा यदत्रिक्तस्मादाहनार्यसीति ४ अथावटं परिलिखत्यौदुमं ७ रक्षसां ग्रीवा अपि कृतामीति वज्रो वा अभ्रिर्वज्रेणैवैतन्नाष्ट्राणां ७ रक्षसां ग्रीवा अपिकृंतति ५ अथ खनति शेव मु

केर स्तु छि रति यजमानेनसं माप्यो ऊं बरीं परिवास यति नामयेण प्राची निदधात्य नावञ्चा बालि ब द्धीं ७ सु परिष्ठा द घिनि दधाति ६ अथ यव मत्यत्र घ्रोदसत्यो तवं त्यापो रुवाउबधानी ७ रससतस्मादोषधयः केवल्पः रवादिता नघिर्वं त्योषधयउछापि

७ रससतस्मादापः पीताः केवल्यो नघिर्वं तियादेवान्न्यः सं ७ सृष्टाः त्वं त्याप्ये वघिन्वंति तद्दिहि सरसा तवेति सरमातिः श्रो दशाणीति ७ दवाश्च वा अ सुराश्चोभये प्राजापत्याः पस्पृधिरे तता दवेभ्यः सर्वा एवौषधयइ युर्यवादेवै नाम्नो नेमु ८ तद्वि

द वा अस्पृण्वतनएते: सर्वाः सप न्नानामौषधीर हुवतयहुवतनस्माघ वा नामा यत्ते हो जुहुतयः सर्वा सामौषधीनां ७ रससंयवक्ष्य दधाम्मति स यः सर्वासामोषधीनां ७ रस आसीत्तं यवध्वप्युस्तम्मा घत्रान्या ओषध्यो म्लायंति तिनदते मोदमाना वर्द्धं तएवं ७ घे

अ र स मद धुरस्त ष्मो ए विषएति: सर्वाः सपन्नानामौषधीर्द्धुतितस्मा घव मन्त्यः श्रो दश्यो नवंति १० स यवानावपति य वासि यवयास्मद्वेषो यवयारातीरिति नात्र तिरोहितमि वास्त्य श्रोदकन्योकावि श्रो दणं वं धुर्मिधामय्विनक्त ो ति ११ सश्रोदत्ति दिवं त्वांतरिक्षाय

वा पृथिव्यै त्वा ती मान्नेवैतल्लोकानूर्जा रसेन तानुयत्य स्वालोक ऊर्जं ७ रसं दधाति १२ अथया: श्रोक्षत्यः परिशिष्टं नत्ता अवटे वनयति शुंध तां लोका: पितृषदना इति पितृषदनं त्वा विकृत्यः खात स्तामेवैतन्मेध्यं करोति १३ अथ बर्हीं ७ वि प्राचीनायालि वोदी

चीनाग्रालि चाव स्तृणाति पितृष द[illegible]पितृषदनं त्वं वा अस्यापलक्षवति यन्निखात ७ सा य छानि खातो पधिश्च मिनोत्स्मात्पदवामता स्वोपधिश्च मिनोत वति १४ नास्मुष्ट यच्छ दिवं ७ स्तनानां तदि दं ७ शण ६ ७ दस्य पृथिव्या मितीमानेवै तल्लोका नूर्जा रसे न ताउय

त्य स्वालोक ऊर्जं ७ रसं[illegible]दि कं ता नस्था मा कृता मिनोत्येति यो वा अयं पवत एष क्षतानो माकृत स्त दनाम्न तनमिनोति मि या वकृणो कृवण धुर्मणाति प्राणा दानो वि मिया वकृणोन दनां प्राणो दाना त्वां मिनोति १६ अथ परूंहति वृलवनि

चा दृं व वानि राय स्यो पव[illegible]ऊ: घा वी स्त दृ दृ व ऊ रं रा शास्तउ ने वीर्यं रायस्पोषं वनीति न्द्र मा त्वेरा यस्पोषस्स दूमान मा रास्त १७ अथ पर्यूहति वृष्ण दं ७ दृ दृं ७ घर्तं दृ ७ दृ ब्र जां दृ ७ ह त्वा दी रा वेषे तस्य कर्मणा अग्निष्टामन्वे तद्धा

क्रे समं भूमिं पर्यौर्णोत् कराल[illegible] स्य वा उपार[illegible] वं देवत्रानयामीति ग्रनीमिरुवति ।१८ अथाप उपनिनयति यत्र वा आस्यै खनन्तः क्रूरीकुर्वन्ति यत्र परुषं ति तानि राय स्तदद्भिः शान्त्या शमयति तदद्भिः संदधाति तस्माद उपनिनयति ।१९ अभि वृणक्ति पघ वाव यति ध्रुवासि ध्रुवो यं

जमानो स्मिन्नायतने प्रजया पशुभिर्भूयादिति [illegible] तिवि वांय कामं कामयते सोस्मै कामः समृध्यते ।२० अथ परिस्कन्दं तुलो परुस्माउं विष्णुपमति लोनि हुलेनं घा वाहृग्छिवी हृ घ्नामिति तदिम घा वाहृग्छिवी क जीं रसेन नाजयतानयो रूर्जं रसं दधाति तिरसवद्या उपजीवनीयइमाः प्र

जा उपजीवन्ति ।२१ अथ छदिरधि निदधाति [illegible] छदिरसि नं इत्थं हि सदो विश्वजनस्य छायेति विष्णु गोत्रा प्र स्मिन् भाल लानाम नेत्वा ... दिवीव उपदधात्वरत्न स्त्रीणि परस्त्रीणि तानि नव नवं नित्रि हविर्धाने नववित्रि हविस्तस्मात्रवन्ते वेति ।२२ तद् प्राचीनवंशं सदो नवति प्रा

चीनवंशं हविर्धानं नामतद्वै देवानां निष्कावल्यं यज्ञविहर्धानं तस्मात्तत्र नाग्नं निलन्तदन्तयंतिनिष्ठां वल्यं छेन देवानां स्योहनयश्रीवा दान कायदा शूर्द्वदास्य विपातदण्डितेनानि छं यदा नी ध्रुं व सदश्चान तस्मात्त्वा रक्षांति तस्मात् दंयेति मि श्रेयन्तौ दम्पावे मनुष्या गोदि

कृतस्माद् उदीचीनवंशं सदो नवति ।२३ तयरिश्रयंति परिवाग्निर्वतो गिरं मा जवं तु विश्व तः ।। वृद्धा ज्ञ मन्तुहृद योगु प्रान्त वंतु गुप्तयं इतीत्रो विभिवाविरोगिरो ब्रितो विति क्रुते रेतविनं दतिनदिदं क्रे वसुत्त प्रतो ब्रिनाय विश्वं ।२४ अलल स्मूरत्या स्व घयाश्रसाव्य

तो द्रस्य स्यूरसी न्यपयं छ्रिंकरोतो द्रस्य ध्रुवासीति नेघवपघाना इतितं श्रनुते कर्मांन्त्रि श्यति तश्चो दाधर्त्तुं वा एजमानं वा यातो व विंदति नाग्निं त्रिलमति इन्द्र शान्त्यै दमसीत्यं दवं दि सदः ।२५ अथ हविर्धाने निप्याञ्ज द्वनाद्रुवं समवी क्षौ तरेणाग्नी ध्रं मिनो तितस्याद्रुमं तदर्वदिस्याव

र्द्धविद्विवे घोषो अपिनूत्याधार्द्दं नावीदिस्याकन्नीत्याव द्वीर्व घोषो अपिसद्वीमिवोनावीदिः स्यान्नं निष्टिनमवितिष्ट शक्तिविधुदवमसीति द्वयेने नद्धि श्रुदेवं यद स्मिन्भ्रर्व फव्विश्व देवावसनीवरीश पवसंतितनवे शृदेवं ।२६ दवादवे यन्तनलोनान्तेश्वरर द सेन्य आसं गां द्विन

यां यक्के सां दद्भितानालाग्तुररद सान्या सेनुस्तां सैस्नाजिग्नुस्ते आमनां धि क्व्यान्त्र दापयां वक्षु यं एतिं ततः सदसो ।२७ सार्वकृस्म वाएतउराद्रलंतियया पमाद यनीयो यस्यागाद पन्योद आनी ध्रीयस्त घतएनाग्नेद राव यं स्तनएवेनन्न ह्रलंतिनानाग्नीध्र मरिसं अरुद्रुस्ता

नपद्दमानीध्रस्य निगुस्तानाविष्वेद वा अमृतत्वमपाजयंस्तस्माद्धिष्ण्यदवं ।२८ ताद्देवाः पनि सामिं धतयश्याश्वत्य वस्येतस्मादेनोसवनेसवनपवप्रतिसमिंधान तस्माद्घः सत्कृदः स आग्नीध्रं क्व पागोवेन्तातान्रू वानःससत्कृ द्रस्तस्माद नीध्रे प्रश्नताय दाद्भिणान

येन्यानाद्विविश्वेद वा अमृतत्वमपाजयंस्तस्माद्धिदद्विताना मवल्यं विश्वेद दानीधुमनेनन पातेति क्रुष्या रदनां नि नंनाविश्व्यतीति नघदतात्रिष्वेद वा अमृतत्वमपाजयं स्तस्मा द्धिश्च्यद वं ।२९ प्राप्लानोप च त्रेग्नः प्रपावकः ।। कं. डिका १२ ।। आत्रिशामाना देवा वास्य धिरूया इमे समं कार्ये

त्तेनमे कास्ते विजामानएतऽद्रिवास्येन आत्मनः ।१ द्विदिवि सोम आसीद थेदं देवा स्ते द वा अकामयंतान्तः सोमा गच्छेन्नेनागतेन यजेमहीति नएतनमा परे अस्त्रलेनत्त्सुपर्णी च कद्रूं च वाचि वरुणपर्णीयं कद्रूस्तान्याथं समदं च क्रुः ।२ तद्द नीय मानेक व तु यंतरा नोप

यः पयपुरूपा दात्मानेलो सामपा दितिनश्छेति साह कद्रूरू वावपरेद्रस्वेति ।३ सा ह सुपर्णी वावासद कलिलस्य पारे श्वः श्वितस्त्कालोसे वैतान्नमहेपश्यामीति तामव दंदयस्सीति ।४ ता ह सुपर्णी कद्रूरू वावतस्य वालोन्प र्जितमहुं वालान्नोति तमहं पश्यामीति ।५ सा ह सुपर्णी वावेदीदं एना वद दिखं यतराना

वानास्य सलिलस्य पारं इतिवुदितिमलिलं वुदिमवसातद्वावावश्वः श्चितस्त्कालोस वतइत्यन्निबृहिस्त्वः श्वेतो ऽश्व स्थानुरश्च प्यकद्रूक वादतस्य वालान्यर्जितमकुं वालो धूनोतीति नमहं पश्यामीति रवा लान्देवसा ।५ साहकद्रूरूवाव वामव एत वं दिन आरब्धस्य स्यन्तिपतरानोऽयतीति ।६ सा ह सुपर्णी वयानतन्त्वतं छेवासयपाकद्रूरूवाव नामाग नामस्कवाद देमजोश्वीरंहा ।२ मिनितिधेमितिद्वोवाचेत नघा रख्यानल ।७ सोपस्वी कार्ध्वमिति ।७ साहकद्रूरूवावात्मानं वै वाजेषं

ताससोमसुवं दिवन्सामादरतनदवन्य आत्मानं निष्क्रीणीष्वेति तसपति साद्र्वं दावं सिसस्यंजे साणायत्रीदिवः सोममाहरत्ता ।८ दिरत्मयपोर्दु कश्यो रनरवदितआस्तन्तद स्मन्ततुरपवीनिमिवद्वं निमेषमञ्जि सं धन्नो दीदातएत्सोहि वतआसन्नसम

ति सोमरक्षाय तुत्र पृरिम धिन्वपाइमा होत्राः ।९ तन्या रन्यतरांऽकृशी मावि छदे नोदवन्यः प्रदादो सा गीतामया दवा अदीदृते नो ।१० सछन्दांतिनींयं ऽकृशी माविकेद नो दवन्यः प्रदादो नत्पस्त्याद वास्तपद्धापाय नुपसदनापाद्युसदः ।११ रख दिर एतदेसोम

स्वादतस्मात्स्वदिरो ... पदनेनाखीदंस्तस्मात्स्वादिरोऽपि नवतिरवादिरस्यचो छावाकस्य ... नंगापानायां ... सो छावाको हीयते ।१२ तस्मिं शाम्नी अनुसमनन्तुनो प्रजानां प्रजात्यै तस्मादेवं शान्नो छावाकः ।१३ तस्माद्धि ... नारज्ञानं गोपायंति नेत्रोपहृतानि
आन्नत्रस्तु ... विकीर्णं घस्य दृगोपनाया मपहृरं ति हीयत तदा ।१४ तस्माद्धि ... वादितेऽज्ञावायं गापायंति ... श्रोपहृतानि नित तस्मान्नत्रस्तु ... विकीर्णं घस्य दृगोपनाया मपहृरं ति हीयत तदातलि तनस्तु ... आत्मानं निरक्रीणीत तस्मादाज्ञः पुण्य
... ज्ञान इति ।१५ ... यमानएव ... तस्माज्जायते स यज्ञे तयच्छेवतनस्तु ... आत्मानं निरक्रीणीते ... एतन्मृत्यो रात्मानं नि ... तनदवा ... नमेत ... सोमस्य ... ज्ञन्तु ... यज्ञस्यात्
... इति ।१७ तदाहुः किं नस्तनः स्यादिति यच्छेवास्याशुत्र ... मिवा ... मिवास्या पीदृत्तो भारोत विष्णामइति ।१८ ... सोमस्य ... इति ... सोमस्य ... दि ... ज्ञानन्तु वं स्तृतीयसवने वो
... मानो यज्ञोऽपि ... तस्मि ... इति ... सोमपीथ ... नास्तनेनसा ... तिंनार्दछेतिस्मिनानेबाहूतीय सवनएव ... कृतिः प्राज्ञोतिन सो म्पाय ... विष्णानीति स यद ... नोन्तु कृतिनिदेनालवन्य ... यद्वः सो मं
... कृतिः ... तिनस्तो म्पाय ... सोमपीथस्तेन ... नाकृतिं नार्दछे ... आत्मानं ... प्राज्ञोतिन ... अभ्ययदन्तो ... विष्णानीति ... यद्वः सोमं
... तस्मात् ... दशं ... सोमे ... समयाधि ... यादध्युर्द्दिसो मंबि ... आपधेतनमग्निर्वाजिदेदेघो वायां ... नामीडे सवाद्येन
... मन्येतन तस्मा घपध्यर्याः शालाया मध्ये स्याद्गुतारतो वाग्नीध्रीयः ... ।२० तवापतासामास्यैव ... न आहवनीयः ... रस्तान्माजालीयाद ... आग्नीध्रीय ... रताद्यत्य सदसि ... तस्माद् ... किरेति ... दिशांत्येह
... दिवतद्धिष्ण्यरर्धान्न ... किरं ... दिशांऽ ... कादागता ... लोकं प्रति ... ज्ञानं ... इति ।२२ सयान्तु ... किरं ति तना ... श्लोक ... ज्ञानते ... दिशांति ... कप्रत्यर्कं ... ।२३ तवे
... ना माने ... वं ... धिष्ण्यरन ... नामानि ... सोममपाता ... नामानि करवामहा इति तद्दितीयानि नामान्य ... सोममपा ... नामान ... तस्माद्धि नामान ...
... द्वितीयं नाम ... ज्ञान्‌ द्वितीयं नाम कुर्वीत ।२४ स यदग्नौ ... तस्माद्वाः सं ... यदसि ... तस्मान्मनुष्याः संत्यच्य ... यो नरिराज्ञ ।० सोः ...
... पितरः संति ।२५ ... याः ... प्रजाः ... मनुष्या नन्तं पशावो देवा नन्तु वया ।० स्तो ... वनस्पतयो यदिदं किंचेव ... सर्वं यज्ञ ... मनुष्याः पितरः संपि
... हृतसंपाततद ... मानाः ... ।२६ ... सर्वं वा एषो त्रि ... यज्ञं ... सर्वमन्नं यज्ञं ... इदं ... सर्गिनानि ... सयदिदं ... सर्वं विस्र
... तस्माद्धि सर्जिनानि नामतस्मा ... ते यध्न अन्यत्रचरे ... दिवतयद्धेनुकोतिनद ... सर्वं ... ।२७ यदेवद्धे सर्जि नानि ... सदेव ... सर्वं ... यध्ये द
... द्वितीयन ... विक्रमत यज्ञ ... तस्माद्धे सर्जिनानि ... ।१ सापराके ... दि ... सर्जिनं ... स्यात्यन्मधि ... स्कन्दः संमा ... परस्तेऽराज्ञानंप
... तेऽध्यन्दि ... परिकिरतिपदावि ... ति ... स्या ... तन्नि ... नामं ... मनी ... गारहपत्य
वैतुत्तीनंपरिकिरति ।प ... परिकिरन्तु ... नगार्हपत्य म ... व्याजंघ्यं ... चो ... ज्योतिरसि ... दवं ... धारयंति ... पद

दाप्तइध्मो [illegible] त्रिवृतंसा [illegible] ज्योद्विषोन्योन्यज्ञातन्य३रूयंनास्तिवरूघ७स्याद्वेतिनादत्ताल्लेवास्यांप्रद्धियांप्रतिज्ञायांप्रतिनिक्षुत्येतनेमंलोक७स्वृत्तुन्ता।७ अथ्याप्रुवद्विनीयामाकूलिंत्तुकोनित्तुकागोअत्नुराजपस्यब्रुउस्वादि
ल्यघ्रुउद्वे [illegible] डुवावरक्तोन्योविबिलेमियथामांनरानाह्वारस्तां७सिनद्विनमन्नेवंमाकनीया७कामवब्रघाक्षेवातिनयनस्तोकम्भवस्तोकोधश्रुरितिनमेनक्कनीया७कामववधाक्रवात्यनयंस्तोकम्भवस्तोकोधश्रुरद्धोन्योनीघातस्मादशवद्विनीयाम
कुतिंत्तुकोति।८ उघक्षनीध्रुत्रुपप्यक्षंस्फपप्रमनीरघ्याद्दान्यप्रक्रियमाणायान्त्रुकूर्दिमोमायप्रलोयमानाम्यतिवान्यप्रक्रियमाणायान्तुकूहानिविवक्षूयाता।९ आददलयाल्लोदोणकेलद्वांवायुव्यानीध्रुकार्षयभियान्यरिधीनाध्रुवालंप्रस्त
रत्निक्षाव्योविध्रुनीतछर्द्धिरूपसंनरुंनवतिवधाश्रुपल्पोरहानेश्ररणाअविमघ्ननःशौकालाद्रुघलोनक्षमादायश्रीवस्रायंतिसएधकेद्वौयक्तपता।१० नदायस्तुवावयन्नमेनयस्तुपष्पानाप्यअस्मान्वृघ्रानिदिवक्षुनानिविद्वान्।भ्रुवोध्मस्मत्तुक्रराणमे
नानूधिष्ठांततनमउक्तिंविधेमिन्यम्निमिन्वितस्तुरक्ताक्रुरोत्यम्निःस्वरस्तागोह्वारक्षां७स्यपपूर्नेन्यघ्रात्न्यनानाक्षेणक्षरंतितश्रायंत्यागछंत्याग्नीधूंनमाग्नीधूनिदधाति।११ सनिद्वितत्तुकोत्ययंनोअग्निवृरिवस्क्रोणोवेयंश्रुधःश्ररएउवजिंदनु। अथवा
ओंजयन्त्रेवाजमानावय७शाद्दीकुयज्ञेजेह्नवाणःस्वाद्दतिनादत्तान्नेवितक्मित्रंनरिद्वेप्रतिज्ञायांप्रतितिष्ठत्यतत्लेतंलोक७स्वृत्तुन्ता।१२ नदवनिदधनिह्याल्लोदोणकलद्वांवायव्यान्यस्वेनरमादायायंतिनक्षुत्ररणादवनीयस्तुपसादयंति।१३ स्रो
कृणीरक्षत्रुरादत्तेस्रइध्मामिवायेब्रोरूयप्यवुद्दिमघ्याक्मेवर्हिःप्रपक्षंतिनस्तुरस्ताक्ष्वघ्यासादयतिनन्त्रोद्पोपंत्निनीयविस्व७स्यग्रंस्विमाध्रुवालःप्रस्तारउपसम्नफोनदृतितंप्रक्षातिष्टद्दीवाप्रस्तरम्नकेवृछद्दिस्तृणातिस्त्रीवाविर्हिःकार्ष्मयमयान्
परिधान्यरिदधातिपरिधायपरिधींसमिक्षवत्यादधात्यन्याधायसमिन्धो।१४ अघ्यक्तुदोत्फरूविह्मोवृकमस्वोरूद्वेव्यायनस्केधिघृतंघृतन्यानेविवाश्रघ्रयऋपतिंतिरस्वाद्वेतिनदत्तानिवितस्यांदिश्चतिज्ञायांप्रतितिष्ठत्यतत्लेतंलोक७स्वृत्तुन्तयद्
नयात्तुकोति।१५ यद्ववविक्षप्यवत्तुदोनिकनीया७संवाएनमितद्धधाह्वोवान्यानेत्तुस्तोकामवस्तोकाघ्यस्तुस्ताम्नतदनेयंश्राघ्ययएवेषतंकरोतियऋम्नवयज्ञाद्दिवित्तुस्तम्माद्विक्षवस्वत्तुदोनि।१६ श्रघ्यासाघस्कव्वोप३पस्तूरपराजानंप्रपादयनिनघदासाघ
स्कवोप३दस्तूरयराजानंप्रपादयतिवद्वीवाह्नाज्य७दरनःसोम्मानेद्वाद्विणाज्येनरतःसोम७द्दिनसानीतितस्मादासाघस्कवोदृवपस्तूरपराजानंप्रपादयति।१७ सदक्षिणस्वदविक्रानिस्यनीडुरुस्मात्तिनमास्तृणातितदनमासादयतिद्ववस्वविनरेषुत
म्कामस्त७रद्धस्चमावादत्रान्लितिनदनंदवायेवृसवित्रेपारिददातित्तुच्छि।१८ अघ्यान्तुस्तृज्योपतिष्ठनपतवृंदवसोमदिवादिवांरे३पागाइदमहमन्तुष्ठासद्वरायस्मोष्ठलेत्यश्रीव्रिाग्निवाएतमंतजंनश्रादधातग्यादीन्हितश्रानाविम्मिव७च्चदोदीकूणाय७दवि
न्ववितापाविवृस्तुःम्कामःसदविवीएणदवानोन्नवति।यादीकूततदनमंतजंनआदधाततन्त्रन्यद्व७सोमांनिस्तुष्यतयदाद्वेनवंदवस्लामदवोदिवांरे३पागाइदमदंमन्तुष्ठांसद्वरायस्मोष्ठलेतिनूमाविरायस्मोपःसद्वनूम्नन्यविनपाद्व।१९ अघ्यो
पनिःकामतिस्वाकानिवृकूणास्यपाशान्मुच्यइतिवकूणापाह्रोवाएबोनस्तवितियोन्यस्यासंस्तन्यह्यद्वंवृकूणपाशान्विस्तुष्यतयदाद्वस्वाकानिवृकूणास्यपाशान्मुच्यइति।२० अद्वेत्यादवनीयसामिधमन्यादधात्यग्नेव्रुनपास्वेवुनपाह्वत्यग्निर्हिदेवानांवुनपति
स्तस्मादाकान्नेव्रुतपास्वेव्रुतपाइतियातवनस्तुमंयप्ननूदधासाव्रप्रियाममनन्नूस्त्वंह्यस्वदिय७मामशियघ्यायघ्यांलोव्रुतपातव्रुतान्यन्तुमदीक्षांदीक्षापतिरम७स्तान्तुतपस्तपस्पतिरितिनन्त्रत्यद्वेमन्नेर्निस्तुव्यतसस्चेनसनान्मनायजमनस्मादस्याराङ्गति
मानुष्याद्विनवतिनस्मादस्यात्रनामष्टल्लिंनिमान्तुष्याद्विनवन्यघ्ययस्तुरानाश्रंतिघघ्यादविघोश्रतस्यनाष्ट्रीयादधात्रोत्तुलीविस्तजन्त।२१ आल्लिला।२ श्रपंव्रद्यन्विघ्यवस्त्रिदोनिन्विघ्यव्वाद्वित्रपस्तस्माद्विघ्यवरात्रि

ल्हानि ॥१ यद्देवेभ्यो वार्षं जुहोति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैवैतद्रूपमश्छैति तस्माद्वैष्णव्यर्चा जुहोति ॥२ स यदि स्त्रावाज्जुहोति वंशं मध्ये दीत माज्यं सुष्टुक्स्त्राज्जुहोति यच्छस्त्रावत्स्त्रावत्या पक्त्यं जुहोति त्वक्कद्विलो त्रिकमस्योक कृत्या यन स्रुचो ध्रुवं तं त्वातान्याने षिव
पुषयय हृपतिं तिरस्याहितो ॥३ यदाज्यं परिशिष्टं तद्भवति तदादत्ते यत्क्रुः शास्त्रं तद्भवति तत्तदादत्ते नञ्ज्ञायते ति स्रुवं रुपंजो षयं तो ॥४ तामवमर्जिष्टस्यं तपति पश्चाद्दिवशाडतिश्च तिं त्रयतत्यन्यां ॥२ अगां नान्यां ॥३ उपागामि त्यतिछ्यान्येतिना न्यानुप्तितिन
स्मादाहान्यस्यां ॥२ अगां नान्यां ॥३ उपागामितिः ॥५ अर्वाञ्चा पारस्त्यो विदं परो वा रस्य इत्यर्वाक्छिन्नं परेस्त्यो दृश्यति य एतस्मात्स्वं तो तद्वंतिपरो वरेस्त्य इति परोस्त्येन मेवरेस्त्यो दृश्यति य एतस्मादर्वाचोज वंतित स्मादाहार्वाञ्चा परेस्त्यो दिदं पर्यावरस्य इति ॥६ तं वानुषा
म देदव वनस्पते देवयज्याया इति न घश्याव कृतानां मध्यसाधव कर्मणोज्जुष्ट तस्य वातमना कर्मणा स्यादवांस वेनस्तत छक्रतानां मध्यसाधवकुर्मत्तोज्जुषात स रातमना वृष्टनाय नवति ॥७ देवा स्वादवयज्यायेज्जुष्टं तामिति तन्हि स स्तुष्टं यदेवाः साधवे
कर्मणा जुषं ते तस्मादाहृदवा स्वादव यज्याये जुष्टं तामिति ॥८ अधस्कृ विष्णो पस्पृशाति विष्णुर्वैतिविष्णुर्वै यज्ञस्तस्माद्यज्ञायैवैनं दृश्यति तस्मादाह विष्णवे वेति ॥९ अथ दर्भ तिकृणाकर्मं स्वधात्वा पत्रेत्राय स्वेति वृत्रो वै परशुस्तस्योकिं
नामष वृत्रः परशुर्नोहि नस्तस्य परशुनाघ्र दृश्यति स्वधितस्मेनं हिंसीरिति वृत्रो वै परशुस्तस्मादेनामष वृत्रः परशुर्नोहि नस्ति ॥१० स यं प्रथमं शकलमपच्छिनत्ति तमादत्ते तं वा अनकृत्तं नं दृश्ये कृतधेन मनसा वृद्धति न घानो न श्रुति वा धात ॥११
तं प्रांचं पातयेत्या वीढिं देवानां दिशा ऽहो उदं च उदीचीं दिग्मनुष्याणां दिशाहो शत्ये वं दक्षिणायेत्यावि दिशः परिविबाधिष तिष्ठाविदिक्पितॄणां तस्माद्दनं दक्षिणायै दिशः परिविबाधिषते ॥१२ तं प्रस्फुवमानमभिमन्त्रयते द्यां मा लिखीरन्तरिक्षं
मा हिंसीः पृथिव्या संभवेति वज्रो वा एष सं नवति यं यूपाय वृश्चंति तस्माद्वज्रोत्र्यवमानादिमे लोकाः स्युः रे जेल तनादेत्य एत्वेनामत दृत्रो केत्यः ज्ञामयति न छोनां लोकां छां तान दहि नस्ति ॥१३ स यदाह द्यां मा लिखीरिति दिवं मा हिंसीरिति
त्यवितदाहान्तरिक्षं मा हिंसीरिति नात्र तिरोहितमिवास्ति पृथिव्या संभवेति पृथिव्यासं जानी छत्यवितदाहा षडंद्विवास्य चितिरित्ति तिजानः प्रतिनायमह तासो जगाय त्स्येष वि नं स्य धितिर्तेज मानः प्रणयति ॥१४ अथाव्रश्चनमभिजुहोति
निदलाना श्रुर स्हाठं स्पनु तिष्ठानिति वज्रो वा आज्यं तं वज्रेणैवैतन्नाष्ट्रा रक्षांसि स्पववाधत न आप्तानाष्ट्रा रक्षांसि नानू तिष्ठां न्यस्योरलावा आज्यं तद्वृन स्पति ष्णुवि तालाद धाति तस्मादेन सञ्चव्रश्चनादुनस्पत यो जुप्रजायंते ॥१५ स जुहो
त्यतस्त्वं देव वनस्पते शतवल्शो वि रोह सहस्रवल्शा वि वयं रुहेमेति नात्र तिरोहितमिवास्ति ॥१६ तं परिवासयति स यावंतमपक्षे परिवासयेत्तावांस्यात् ॥१७ पंच रात्रीः परिवासयेत्पांक्तो यज्ञः पांक्तः पशुः पञ्चर्तवः संवत्सरस्य तस्मात्पंच रा
त्रीं परिवासयेत् ॥१८ षड् रात्रीं परिवासयेत् षड्वा ऋतवः संवत्सरस्य संवत्सरो यज्ञो यज्ञो यूपस्तस्मात्षड्रात्रीं परिवासयेत् ॥१९ अष्टा रात्रीं परिवासयेदष्टाक्षरा वै गायत्री गायत्री वा एष यज्ञस्य तस्मादष्टा रात्रीं परिवास
येत् ॥२० नवरात्रीं परिवासयेत् त्रिवृद्वै यज्ञो नव वै त्रिवृत् तस्मान्नवरात्रीं परिवासयेत् ॥२१ एकादशरात्रीं परिवासयेदेकादशाक्षरा वै त्रिष्टुब्वज्रो त्रिष्टुब्वज्रो यूपस्तस्मादेकादशरात्रीं परिवासयेत् ॥ द्वादशरात्रीं परिवासयेद्द्वादश वै मासाः संव
त्सरस्य संवत्सरो यज्ञो यज्ञो यूपस्तस्माद्द्वादशरात्रीं परिवासयेत् ॥२२ त्रयोदशरात्रीं परिवासयेत्त्रयोदश वै मासाः संवत्सरस्य संवत्सरो यज्ञो यज्ञो यूपस्तस्मात्त्रयोदशरात्रीं परिवासयेत् ॥२४ पंचदशरात्रीं परिवासयेत्पंचदशो वै वज्रो वज्रो यू
पस्तस्मात्[illegible]दशरात्रीं परिवासयेत् ॥[illegible]दशरात्रीं वा ऽपि परिवासयेत् पंचदशरात्रीं परिवासयेदपरिमिता एव रात्रीः परिवासयेदपरिमितो वै प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञः तस्मादपरिमित एव स्यात् ॥२५ स वा अ

६१

प०

:२५१

प्णाश्रिर्भवति। अष्टाक्षरा वै गा... त्री अष्टाश्रि... स्य गायत्री अभ्रिर्वा इदं एष यज्ञस्य तस्मादष्टाश्रिर्भवति।२। अभ्रिमादत्ते। देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे नार्यसीति सर्वमानं एतस्य यजुषो बन्धुर्याचितो वा एषा यदभ्रिस्तस्मादाह नार्य-
सि। अथा वर्त्म परिलिखति इदमहं रक्षसां ग्रीवा अपिकृन्तामीति वज्रो वा अभ्रिर्वज्रेणैवैतन्नाष्ट्राणां रक्षसां ग्रीवा अपिकृन्तति।३। अथ खनति। यो वसुके रसुक्किर त्सुपारणीं समायावत्खनति तद् श्रेणां ग्रीवं ध्रुवं नि दधात्येतावन्मात्रा ऋग्विहितं सुपरिष्टान्नि दधाति तदेव
परिष्कुर्वन् कल्पमधिनिदधाति उपरिष्टाद्यत्स्य आवलवस्य वलुपनिदधाति एव मध्यः प्राकृण्ये त्वं वैतिसामा वावर्धं धुः।३। स यावानावपति यावोऽसि यवय अस्मद्द्वेषो यवयारातीरिति ना त्रितेरोदित मिवास्मद्ब्रू त्यो ब्रो द्रो एकाग्वे श्रोद्रुणा अवबध्रुर्भ भ्रानविलक्त कराति।४। सर्वोऽपि
दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वेति वज्रो वै सवृप ए एषां लोकानां मध्ये अप एषां वा लोकानामभिद्युम्रा विद्योतमानं त्यावितन द्धाति।५। अथ यां शो... प्रपरि ... तस्य तत्सारं वटवत्कर्म यति ... कामिता लोकाः पितृषदना इति पितृषदनं त्यो वैतत् एवं खातं समावेनत्रे अर्थं करोति
अब सहितं पिषायी नायान्तिः यो दीयीनायासिः शावस्त्रणा निपितृषदनमसीति पितृदेवत्यं वा अस्यैतत्भवति यन्निखातं सर्वमानि खानतं। अपम इति स्यादवमेतास्यो वधिकुमितान्तवति।७। अथ शकलं प्रासूयति तेजो वै वा एतद्वनस्पतीनां यच्छकलं शाकल स-
स्मा यदावा ह्या शाकलमधनं हुंवं अष्टं ... तिजोऽपि पामेन तद्यप शकलं प्रास्यति स तेजसं समिनवानीतितद्यदेव एवं तवतिना नाप्येषु यजु स्त्री तेन मधस्तस्मादूप शकलं प्रास्यति।८। स प्रास्यत्यग्रेणीरसि स्वावेशऽउन्नेतृणामितिश्ऽरस्त्रा दा अस्मादूर्ध्वोपछि-
द्यते तस्मादाहाग्रेणीरसि स्वावेशऽउन्नेतॄणामित्येतस्य वित्तादधि वास्ताः स्यतीति धिद्ये न तिष्ठति तस्मादाहैतस्य वित्तादधि वास्थास्यतीति।९। अथ स्रुवेणोपहत्याज्यं अवटमभिजुहोति नेद धस्तान्नाष्ट्रा रक्षांसि उपोत्तिष्ठानिति वज्रो वा आज्यं तद्वज्रेणैवैतन्नाष्ट्रा
रक्षांस्यवबाधते न अधस्तान्नाष्ट्रा रक्षांसि नोपतिष्ठन्तीत्यमुं रक्षा न रक्षासीनो रूपमनक्ति स आहृ सुपायीज्यमानायान्तु रहे ति।१०। सानक्ति देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्विति सविता वै देवानां प्रसविता यजमानो वा एष नि दाने न यूपः सर्वे वा इदं मधु यदि-
किं च तदनेन मनेन सर्वेण ससं अस्य ... यति तदस्मै सविता प्रसविता प्रसौति तस्मादाह देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्विति।११। अथ चषालं अक्तु तयतः प्रत्यञ्च प्रतिमुञ्चति सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्य इति पिप्पलं ह दिवा स्यैनत्तद्घन्न एव संदीतमिव नत्तवति तिर्यग्वा इदं दिवि
दिप्पलमाहृतं सयदाहुदं सं बध्नन्तीत तरोप नितिमिवतदवेत करोति तस्मान्मध्ये संदृष्टीत मिव नवति।१२। अथ नमक्तिष्टामनक्ति यजमानो वा अग्निष्ठा रस आज्यं रसेनैवैनं यजमानमनक्ति तस्मादत मक्तिष्ठा मनक्त्यथ परिव्ययति प्रतिसमं तपरिवृ-
द्यत्याहस्तो ... माणो याः प्रद्रूहीति।१३। सं उच्छ्रयति द्यामग्रेणास्पृक्ष आन्तरिक्षं मध्येनाप्राः पृथिवीमुपरेणादृंहीरिति वज्रो वै यूप एषां लोकानामभिजित्यै तेन वज्रेणेमांल्लोकान्स्पृणुत एभ्यो लोकेभ्यः सपत्नान्निर्भजति।१४। अथ मिनोति या ते धामान्युश्म-
सि गमध्ये यत्र गावो भूरिशृङ्गा अयासः। अत्राह तदुरुगायस्य विष्णोः परमं पदमवभारि भूरीत्येतया त्रिष्टुभा मिनोति वज्रो वै त्रिष्टुब्वज्रो यूपस्तस्मात्त्रिष्टुभा मिनोति।१५। स यत्पत्न्य ग्निमग्निष्ठां मिनोति यजमानो वा अग्निष्ठाग्नि रूपं यज्ञः स यदग्निं राग्नि ष्ठां कला-
कल एव यशो घ्नमान तस्मात् संप्रत्याग्निमग्निष्ठं मिनोति यूपं पदङ्कृत्य यूप परिव्ययत्याप उपनिनयति।१६। अथ ब्रवमन्तिपयावानयति विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे। इन्द्रस्य युज्यः सखेति वज्रो वा एष प्राहा षणी धो यूपः सुदर्शि त्रियद्विष्णोर्विजितं पश्यत तत्-
मेतदा हयदा हविष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे। इन्द्रस्य युज्यः सखेति वो वि यज्ञस्य देवता विष्णवा इन्द्रस्य युज्यः ... त्तं सं कं करोति तस्मादाहेन्द्रस्य युज्यः सखेति।१७। अथ चषालं लभ्युदीक्षते तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततमिति
रूं वा एष प्राण यो यूपः चक्षुदक्षिणे स्थिय यद्विष्णोर्विजितं पश्यत्यतः वितादहयदाह तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततमिति।१८। अथ परिव्ययति यत्र नत्तावेनैव परिव्ययति तस्माद्रेव परिव्ययति या त्र वतीदं वा सोम वत्यसापमे वास्मिन्ते-
दधात्यन्ये वद्दी पदमं अभितिष्ठति तस्मादत्रेव परिव्ययति।१९। त्रिवृता परिव्ययति त्रिवृद्ध्यन्नं प्रजावो पिता माता यत्प्रायत तद्वृतीयं तस्मात्त्रिवृता परिव्ययति।२०। स परिव्ययति परिवीरसि परि त्वा दैवीर्विशो व्ययन्तां परीमं यजमानं रायो मनुष्याणामिति तद्यजमान-

= क्रिनिं ड्रिगुन्यें बामि यं क्षितिन्क्ष हो त्रु कक्षेन इदं मनुष्ठी रन स्पारान्द्यं ध्यादि तिन यज्ञस्यर संधीवा यं बा मधु मधुकृन्ना निर्ह्वा यज्ञ द्दिं कुन्धि यज्ञं कुपनये पयिद्या तिरोक्ष वज्रछा यादनेनायीपयं ४

= लोकाद्

हि अमारा क्ते यदा हृपुरी मं यजमानैं ७ राध्यो मन्तुष्ठा णामिति ।२१ अक्ष हृपशाकलमवग्रूह्नति दि कृत्स्नतुरसीति ग्नज्ञाद्दे वास्ये बानस्मा घ दिहृ पिका दक्षिनी स्पा स्व ७ स्वामवा वग्नूहे दविपर्यासं नस्प देषान्तु यांत्र वना यज्ञा जायते घापा विपर्यास मवग्नूहति न स्व ७ स्वं नस्प देषान्तु यां

उ वृना श्च जा जा यत्त तस्मा उ स्व ७ स्वामवा वग्नूहे दविपर्यासं ।२२ स्व यं स्यो दक्षि लोकस्य समारो दृणाः क्रियन्त य यूपशकल इयं ७ रशना रशनायि हृपशकलो हृपशाकला स्व रवा लं च रवा लो स्य यं लोक ७ समक्षाता ।२३ अथ यस्मा त्स्वरु नीमि तस्मा द्वा पशो पक्षि घल तदन्य न स्वाम वा क न्ध

ति तस्मा स्वरु नामा ।२४ तस्य यं निरवातं तेन पितृलोकं जयत्य थ यदूर्द्ध्वं नि रवाना दा रशनायि तेन मनुष्यलोकं जयत्य थ यदूर्द्ध्वं ७ रशनाया आवरवालान्तेन देवलोकं जयत्य थ यदूर्द्ध्वं चषालादुत्तुलं वा च्यंत्तुलं वा साध्या इति देवा क्षान तपाउ यति स लोका हृविसा थो दविरितोते

य एव वा क्षेत द्वेद ।२५ तं वे हृवाद्धि मिनोति वज्रो वे हृपा द क्षो दंडः हृवर्द्धं वि दंडस्यानि हृपप्रहरति हृवार्द्धं एव यज्ञस्य तस्मा हृवार्द्धि मिनोति ।२६ यज्ञेन वै देवाः माँस स्मा हूपो नाम वुरस्ता द्वे ग्नज्ञा वुरस्तान्मनो ज वस्तस्मा हृवार्द्धि मिनोति ।२७ स वो अष्टाश्रिर्भवति अष्टाक्षरा वे गायत्री

हृ वा हो वि यज्ञस्य गायत्री हृवार्द्ध एव यज्ञस्य तस्मा दष्टाश्रिर्भवति ।२८ तं ७ हृ क्षेतं देवा अस्तु प्रहरेति यद्येदमस्येत गर्ह्यं केउ प्रहरं तानि दवा अक्क ह्न्तिति तन्ना रक्षां ७ सि यज्ञमनू दविबंन ।२९ न देवा अधस्तुम क्षुवनू हृपशाकलमव क्षुक्ष धितदन्देव स्वगा ल तौ न वि ध्वति न घोरक्षां ७

सि यज्ञं नानूत्पा स्यं न येवि वज्रेत घनइति ।३० सो घ हृ हृपशकलमवास्तु होति दन्देव स्वगा ल त आसीत्न घोरक्षां ७ सि यज्ञं नानूद पि बं ना यं वि वृहत घन इति ।३१ न घो एवैष एत हृपशाकलमवस्तु होति तदन्देव स्वगा ल ता नवति न घोरक्षां ७ सि यज्ञं नानूत्पिबंत यं वैवृज्ञै

घनइति स ज्ञु होति दिवे त्वा तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वेति छि छ्यो तिः पृथिवीं तस्मन्नाहू लस्वा हेति ।३२ आलं ४ यावती वे वेदिस्तावती पृथिवी यज्ञा वे हृपास्तदिमा मेव पृथिवीं मिनोति वज्रे स्तृतस्य स प मान्ध्रि र्ले उ ति नस्मा ह्नूपिकादक्षिनी मवति हादक्ष उपदशायी न वति नि वृत ह्नस्तं

हि णा तत्र उपनि दधाति नव हादश उपशायोन वति ।१ देवा हवे यज्ञं तन्वाना स्ते सुररक्षसेभ्य आसंगा द्विभयांचक्रुः तत्प वज्रो ना यजमानस्य रस्तान्या वितस्थ तवानवास्त तत्रपषा दंडः प्रहन्नस्तेन विस्मृतवान वास्मृत तत्र यदव हादश उपशायो भवति यको

पु यता न स्मा यज्ञो घनस मष्ट हृ नामव म्म पृव वज्र घाता दक्षिणा ला ना घु णा ७ रक्षसामप हृत्येत स्मा द्वादश उपशायो न वति ।२ तं नि दधान्येष तत्पृथिव्यां लोक आरप्ये क्षाम हुरिति पशुर्वे हृपस्त दस्मा आरण्यान्येव पशून्नामनुदिशति तन्नो पवपशुमानेत

वति तद्यां हृपे कादक्षि न्येसं स्पन मां ... स्तुत्या ये हृन्निवि कसमिन्नंति सक्षे वृ नायेत्वे वधः स्तृत्याये हृपं मिन्नंती न्क वा ।३ तद्धा न क यदि क्षि मुम वो कु म्पदिदं वे हृपन्ध त्मियाधस्तु रापरिस्य यज्ञा नयुंड्स्य परि वीना वाएत दे ना ७ रात्रिं व संतिसा हे व

चित्र हृप्तुविवि हृपम्स्य ये ति प्रातर्वे पन्नालनं तेनस्मा उ प्रातरबो क्ष्यति ।४ स यत्र नरो मि प्षा स्या तम वा यत्र क्ष्य दब्ध दक्षि लम घोत्तरं दक्षिणाद्य क्षत्र मंत घो दा वी नवति ।५ अथो इतर स्या क्र द्दक्षिणाम वा आग्नि प्षा कुक्ष्य दघोत्तर मद्ध दक्षिणा स्तैत वा हि

तमं तप्रो दास्यो दागवे के मन्ति सति प्रनक्त ति ।६ स यो वर्वि प्षः स दक्षिणा वि स्याद घ्रक सीयान घ्रकसीया स्तेन रा वा क्षि सि शु स्ता घो दा वी नवति ।७ अथ पन्नी भ्यः पत्नी हृपस्तु वृ यंति सर्वत्वा यन्वे व पन्नी हृपस्तु वृ यत तत्त्वा हृपस्तु माल न्ते वृ हा दिसि ७ रा ला

करोति तदेवं व्रत सि ७ मलो त्रि करोति प्र करोति नवत्स्येव वि प्र ज नयि ना यन्तु कर स्तस्मा त्रु करो न वति तन्न स ७ स्था पये त्स यं क्षि ऋन मावी ह्न उ ज स य स ७ स्था पाय त्त्र ज्ञा पि ह्न न मि याज्ञन्व ज्ञाना स्वरु ज ति तस्मा न्न स ७ स्था पये त्स यं क्षि त ने मा वा स्र जे नू ।८ आ ल

नां ।५ पशु ह्न वि हृपस्क न वा र स ल ह्न पाप्व ह्न माल न्नं तं कदा वन न घट ध्यान द वा ए तस्मा अग्ने पश्रा वक्ष द्व मिर यदक्ष मन वि ष्ण्व्या घ्ध दमन्न ह ता य ध्याद्दि वायं क्षिपान्तु रूप अ ह्निन ए व ७ द्दे व दिपा दउ क्ष्वि ना ह्ने रूः ।१ तत्ता द्दवा एतं यज्ञं दक्ष स्य यू पं न ज्ञुर्षि क्रि ह्न स्त स्मा क्षी बा ग्रा ज्ञी यं न

न्वेतु प्या पाअनंतं स्तात भ्रम नवस्वे ... ह्ने ता ए त क्षे दिवा प्लल ति ह्ने न तस्मा हू प एव व पञ्च माल न्ने तत् नर्ह्नृ पा क दा च ना ... पशु म ह्नि मक्षि दा लि ह्नुम क्षि तय ह्न ध्यानद वा ए तस्मा अग्ने पश्र व ग्न द मिरे य ह्न वि रन वि प्ष न्या प्ष्षे ना नि द ७ ह्न वि ह्नू ताना ग्नी ह्न

नांद वा उप नि करु प्रु ... क वा ना ... ।२ तेदेवत्तुर्न वा इमे स्पयामविदु यदाग्नो हृविर्नु कृति ने नो प्रनि प्षा ... व प क्ष्न म्ह्नि म क्षि वा ना न ग्नि ह्नु द वा म त द्दि प्ष्ष त्ध्व नि कि ल ह विषो या म प्ष्षा ग्ने ति प्रा ग्नो वि कि ल ह विर्नु कृ ती ति तत्ता न्य ते ह्ने ति ना

मनसा आलेनायनविच्छंति।४ त[...]प[...]पहूनग्निं मध्ये याग्नावग्निं मनुष्ठरुस विष्णुरिद वै किलदविषो याम एषा इति ष्णाग्नो वै किल द विष्णुकृतीति तनो न्यवायं स्तनो रातमनसा आलेनायाजवनु।५ तस्मो एव विष एतद्रुपरूप्येव मस्तुमग्निं मध्ये याग्नावग्निं कृत्वेति सन्वुदे
पावे कि जरुद विष्णो याम एषा प्रतिष्ठाग्नो वै किल द विष्णुकृतीति न तोन्यवेति तातारातमना आलेनायन्तवतिनस्माउ पात्रुह्य पञ्च मग्निं मध्ये वानिकुर्वन्ति।६ तदा कुर्नौ पाकुर्या आग्निं मेक्ष्ये द्रशन्नाम वादा यांज सोपप रेत्यारिज्ञायनिकुर्व्यादिति नद्व नक्षानकुर्याप ष्ठा धर्मः।
तिरश्च्या विकीर्णादितनस्मादतादवानुवरीयात्।७ अभ्युदृण माद्दाव पाकरोति द्वितीयवान्निरूणद्ध इति द्वितीयवान्हि वीर्यवान्।८ सद्वृणमादत्त उपावीरसीत्युपद्दि द्वितीयो वतितस्मादादो पावीरसीत्युपद्दे वान्हि वीर्यं विशः प्राकुर्विरिदिव्यो वा एतान्विगोयस्य
शग्वा स्तिष्ठन्ति पतादवान्यइत्यवितदाह्यपादकृपादवानो देवी विशः प्राकुरिति।९ उशिजो वह्नितमानिति विधाउं सोहिदवास्तस्मादाहोशिजो वह्नितमानिति।१० देव बृहस्पते विपश्चिद्द्वना नामी ष्टेप शग्वा विव सुतो नेस हे वाक्क्षतिष्ठ मानो स्त्रु ष्टार मक्कु व स्तुपनिमदेति।
यदाह देव बृहस्पतेविक्रुरमेति।११ हव्यातिस्वदतामिति यदा वा एतत्तस्मा अभिप्रियनयद्धविरनविष्टं सत्तस्मादाह हव्यातिस्वदतामिति।१२ रेवतीरमध्वमिति रवं लोहिपशवस्तस्मादाह रेवतीरमध्वमिति। हृद स्पतेक्षर या वस्तूनीति वृक्षलवि हृहस्पतिः पञ्चाव्यावृक्षेना
नं कृदेवा अतिष्ठमाना नृवृक्षलो व परस्तात्पर्य दधुस्तं श्रोत्यायं कृत ब्रो एवं विनाने वपन हृक्षलो व परस्तात्परिदधातितन्नातिवर्तते तस्मादाह हृदस्पतक्षर या वस्तूनीति पाद्वांहवा प्रतिष्ठं न्व ह्यष्या तानि योजनान्येव।१२ ब्राह्मणं। ३ ॥ नमः प्रपावकैः॥
पावींकुर्वाप्रतिष्ठं वन्नृतस्य बोदवदविः पाञ्ञो न प्रतिष्ठं दामीति। वरुण्या वा एषा यद्रज्जुस्तादनामतदतास्मिव पाञ्ञोन प्रतिष्ठं व तितयोदेने मेषा वकुण्यो रज्जुर्नहिनस्ति।१ धर्षा मानुष इति न वा एतमग्रे मनुष्या धृष्णोस्म यदेव र्षेय्य पाशान्नि द्वद्व विः प्रतिष्ठं वन्युष्पे
नं मनुष्या धृष्णोति तस्मादाह धर्षा मानुष इति।२ अभ्यनिक्तुर्नन्त्रिद वस्य त्वासवितुः प्रसव अश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम ग्नीषोमा भ्यां जुष्टं नियुनज्मीति नपष्ठे वा दोदवता येहवि र्ष्टक्षि आदिशान्येवान्विद्वतद्द्वता दिशान्य प्र श्रोहन्ये का वि प्रो हु।नस्य व्देच्छ [व्यामाद]
र्मं ध्याम विनक्करोति।३ सम्ब्रोदत्त्यस्याद्भ्योषधीभ्य इति तद्धृत एव संजवतितन एवैतन्मेध्यं करोतीद।७ हि यदा वर्षत्यथोषधयो जायन्ते तद्भ्य धाङ्स्त्रापः पीत्वा तत एष रसः संजवति रसाद्रेतोरेतसः पशवस्त्राघत एव संजवति यतः संभूतो यतः तत एवैतन्मे
ध्यं करोति।४ अनुत्वा माता मन्यतामनु पितेति सा हि मातुरध्यापितुरधिजायते तेन घृत एवञ्जायते तेन एवैतन्मेध्यं करोत्यनुभ्राता सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्य इति यत्र तेजन्मत तद्वान्तुमत मारन्त इत्येवैतदाहाग्नीषोमाभ्यां त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति नपान्यायोदवे वे
भ्यामार तेन नाम्ना मेध्यं करोति।५ अपां पेरुरसीति तदेनमन्तरतो मेध्यं करोत्यथाधस्तादुपोक्षत्यापो देवीः स्वदंतु स्वात्तं चित्सद्देवहविरिति तदेनं सर्वतो मेध्यं करोति।६ अथास्मा आप्यसमिध्यमानायान्वाहीति स उत्तरमाघारमाघार्य संस्पर्शयति
स्त्रुवोपपर्धस्यैकमाप्यकावसमनक्ति शिरोवै यज्ञस्योत्तर आघार एषवा अत्र यज्ञो भवति यत्पशुस्तद्यज्ञ एवैतच्छिरः प्रतिदधाति तस्माच्छिरः पशुं समनक्ति।७ सललाटे समनक्ति सं ते प्राणो वातेन गच्छतामिति समङ्गानि यजत्रैरित्यं संयज्ञपतिराशिषेति
तिश्रोण्योः सयत्कामकामायपशुमालमन्ते तन्माशुक्तिध्यवितदाह।८ इदं वै पश्चोः संज्ञप्यमानस्य प्राणो वातमपि पद्यते तन्माशुक्ति यत्रै प्राणो वातमपिपद्यातां इत्यवितदाह समङ्गानि यजत्रैरित्यङ्गो वा अस्य यजत्रैस्तन्माशुक्ति यत्रङ्गानि पर्जाना इत्येवैतदाह संयज्ञपति
रिति राशिषेति यजमानाय वा एतेनाशिषमाशास्ते तन्माशुक्ति यथा यजमानायाशिषमाशासीता इत्येवैतदाह सादयति स्रुवा वयथ प्रवरायाश्रावयति सासावव ब्रूत।१५ अथ द्वितीयमाश्रावयति हौतोऽयं दह्वानावो तत्वतः समिधावरुणायाहे वा
श्रावयति यजमानेनैव प्रहितौ नक्रिदहिदे वीनां विशां गुरएतन्त्र यद्ग्निर्हिदेवतानां गुप्तस्तस्मादाहाग्निर्देवीनां विशां पुर एतत्त्वयं यजमानो मनुष्याणामिति तं हि सोऽनुवर्तते यस्मि ऋद्धि यजत तस्मादाहायं यजमानो मनुष्याणामिति तयोरस्पृहृदि

गार्हपत्यं दीदयं छन्नत्वं । हिमा घा शूः इति तयोरन्नानीति गार्हपत्याग्नि शानं वर्णाणि संक्षिप्त्ये वि दद्‌द्या १० राधा ७ सीसं ह्टं वा नाव सं ह्टं वाग्नी न च्येइति राधा ७ स्ये व सं ह्टं वा प्यां मापित त्रूरित्ये वित दाकृतो कृयत्नन्त्ररपि संह्टं वा यानां भाग्नि यंत्नमानं ददेस यदाग्नो त्तु कोति तन्दपो न्नप्य श्रयछन्न

छयाम वात्रं ह्रिजो यजमाना याविष माशासे ते ना मास्मे स बभिद्गिः समर्द्धयति न ह्राधा ७ स्ये व सं ह्टं वा ते नादित तृत्तस्मा पादराधा ७ सीसं ह्टं वा ना वसं ह्टं वाग्नो तन्न्व इति । ११ ब्राह्मणं । १ न घत्रि तन्त्र हता को नाकोटष दन्तउपविशति नडुपविश्य प्रसोति प्रस्तरता ध्रुचः स्रुः स्कवा वादने । २ अथाशीति

ष्वरंति तं घदा च्री तिष्ठुरेति सार्वणो व वा एष मन्न सा सार्वणे वा लमनायशं ७ संनऊंति संन्वजि दीर्घति न्यादी दहात तत्स्य वि रिष्यान्न इ वा स्मा न बनित मे नाति राश्री जीरा प्याय यंति तस्मा दाप्रि यो नाम तस्मा दग्नीति ष्वरंति । २ ते वा एत एकादश प्रयाजा स्तवंति दश वा इमे पुरुषे प्राणा आत्मै

का दशो यस्मिन्नेते प्राणाः प्रतिष्ठिता एतावान् वै पुरुषस्तदस्य सर्वमात्मानमाप्याययंति तस्मादेकादश प्रयाजा स्तवंति । ३ स आश्राव्याह समिधः प्रेष्येति प्रेष्य प्रेष्येति तत्र प्रैषैस्त्र प्रैषि प्रयाजे समानयमानो दशासिः प्रयाजैश्चरति दशप्रयाजानिष्ट्वा दशा समादाय रश्मि विशाम

इयाच दृतां ४ अथ घृतप्रशाकल मादत्ते तावद्येन्तु को अहो पशोर्लला दमुपस्पृशति घृतनान्को पश्टं स्वाग्यष्यां मिति वृक्षो वैरूप शाकलो वृक्षः शासो वृक्ष आज्यं तामिन्वितकृन्तं वृक्षो ७ संभूर्य तमस्याप्ति गोपारं करोति नेदनं ना ष्टारक्षां ७ सि हिन सन्निति तमुनरूप शाकलं नवरूपलोक्षा

तपूशा नाभ्रि रक्षित्यादन्ना संशयछं सादयति स्कन्वो । ५ अथा दपर्यग्नायन्नु वृरी तु ल्मुकमादायाग्नीत्पर्यग्नि करोति न घत्प्यर्यग्नि करोन्मिष्ठि दामविनमत दग्निनापरिस्टकाति नेदनं ना ष्टारक्षां ७ सि प्रमृशानि व्यक्तिर्हिरक्षु सामपदं नान तस्मात्पर्यग्निं करोति न घत्रिनलं

प्रपयेति तदति पारि हरति । ६ तदाकृः पुनरा लङ्गमुल्मुकं ७ हरद प्यात्रां न्याम वाग्निं निर्मथ्य नाक्मिन्नेन ७ अपाययसुराक्ष वनीप्यावा एषन वा एषता मस्मे यदस्मि प्रे हृत ७ अपाययन्तु स्तासमे वा एष यदस्मिं हृतं जुह्वतु रिति । ७ तदु तथा न कुर्याद् घृष्या वि यास्ति तासवमस्य तहु वति यदे

नपर्यग्निं करोति स य प्या यसित मन्तु ता या हि घतदन्यास्मे प्रयछेदेवं तत्तस्मादतस्येवाल्मुकस्यां गोन्निश्ट घतस्मिन्नेन ७ अपाययतुः । ८ अथोल्मुकमादायाग्नीत्पुर स्तान्न्वति प घातन्निमन्वितन्तु रस्ता करोत्यग्निः पुरस्ता माष्टार क्षां ७ स्य प घ्नन्ने यथा नस्य नान

वृ एा पशुं न यंति तं वपा श्रपणीभ्यां प्रतिप्रस्थातान्वारभते प्रतिप्रस्थातारमध्वर्यु रध्वर्युं यजमानः । ९ तदाकुर्नैष यजमानेनान्वारभ्यो मृत्यवे ह्येतं नयंति तस्मान्नान्वारभेतेति तन्न्वा वारभेत तन वा एतं मृत्यवे नयंति यं यज्ञाय नयंति तस्मादन्वेवारभेत यज्ञाद्धि वा

नमं नयंति या यं नान्वारभेत तस्मादन्वेवारभेत तत्परोक्षमन्वारब्धं भवति वपाश्रपणीभ्यां प्रतिप्रस्थाता प्रतिप्रस्थातारमध्वर्युरध्वर्युं यजमान एतदु परोक्षमन्वारब्धं भवति । १० अथ स्तौ सीनीविदे दर्वृत्तो अध्वर्युरादत्ते स आश्राव्याहोपप्रेष्य होतर्हव्या देवेभ्य इत्येतदु देष्ट

दवं पत्नीतो । ११ अथ दानीयति रवति यजमान इति वाग्वि रवनी साय वा श्वक वदति तन वा अग्रे वनी प्रियं धाम आविशो न्य नात्रिं मा विशोऽन्यविनपाको सोरं तरिद्रा सजूरादविनयातन्ने न्यंनरिद्धं वाक्रन्तुरुर्क्रं श्चरत्समूलमुत्पन यतः परिछिन्नं यथायं पुरुषो मूलमुत्पन यतः परिछिन्नो

इन रिक्तं मन्तु वरति तहातन्निनेन ७ संविदानो नरिक्षो पाययत्येवितदाद यदाको सोरं तरिद्राजः सजूरादविन वातनेति । १२ अस्य हविषस्मना यजेति वा वाकमेवितदाहानात्नस्यास्य हविष आत्मना यजेति समस्यतन्वाचा भवति वान्वामन्वेतदाहानात्नस्यास्य हविषस्त्वाम संं

न वेति । १३ तघावेनं विशास्ति तन्तुरस्मात्पृणमुपास्यति वपा वपा वृषस्येति वृषणो यसि यज्ञे यज्ञ एवं धा इति वर्द्धि रवास्मा एतन्स्पृणोत्पस्कन्नो ७ हविरसदिति तघादवा स्यात्र विशास्यमानस्य किं चिस्कंदतितदतस्मिन्प्रतिष्ठितं भवति तथा नानाद्य यान्नवति । १४ अथ पुनरेत्याहवनीयमन्वारहत्या

सानलदस्य संशापयानस्याध्वर्यो अमामेति तस्य न कुटं न घ्नंति मान्त्रिक ७ हि तन्नो एवपश्चाक्रसिं वितएपवत्य ७ हि तद्दयिष्टथ्यविवस्तुरवंतमयंति विष्ट्यं वा कुवंति तन्नो इज्रहि मार यति मानुष ७ हि तन्नं संज्ञपयान्वगन्निति तद्धि देवत्रा सयदाहान्वग न्निति तद्धि घ्नावाद वान

नुपछिति तस्मादाहान्वगन्निति । १५ तघावेन निविर्धन्ति तन्तुरा संज्ञपनात् कुर्वोति स्वाहा देवेभ्य इत्युपयदा प्राप संज्ञप्तः पशुरित्यग्नाकुर्वोति न्दि वेभ्यः स्वाहेति पुरस्तात्स्वाहा कृतयो वा अन्ये देवा उपरिष्टात्स्वाहा कृतयोऽन्ये तानेवेतत्प्रीणाति त एनं प्रीता स्वर्गं

लोकमभिवहन्ति निवा दत्त प[illegible] इत्याकुर्नीसदादि को सा घन करु यादतत्य प्रकाशयेतापि नाद्रिय तान्यत्र अग्निं रयदा प्राप संज्ञप्तः पशुरिति । १६ अथाध्वर्युरादत्ते घः पत्नीमुदानयत्यपान यति नेष्टा पत्नीं पात्नेजनं बिभ्रती । १ तां वा वयति नम

स्त्र आ ना ना ने ति य ज्ञो वा आ ना ... यज्ञ ७ द्वि ... यज्ञ आ ना नो ऽ ह ना यो वा एष यज्ञ स्य यत्पत्नी ना मत्नत्नी यज्ञे स्या दर्ये पूर्न तय ति तस्मा एवैतं घ्ला य ति कृते नघो दिनाम ए यज्ञो न हि न सि न स्या पद न म स्त्र आ ना ने ति १ अन वा हि हि य स्ववसपत्नेन येदा

वित न दृ द्रूत स्य कृत्या उप कृत स्य ... पेल्व वि नदा द द ना रा प: अुक्ता वो द्व ७ स्रु पवित्रं पितृ प्राद वस्त्र सुपवित्र प्रा वर्ष प वित्र प्रो वो सूर्य मा न्म प्रव वित न्या व य ति २ अ थ प शो: घा णा नक्लि: प स्पृ प स्पृ शा ति तन एव दक्षि: घा णा स्रु प स्पृ शा ति ऊ र्ध्वे विद

शृ ता ना मच्छ्वेन त्वक्तं घ्रू ति य स्ंश पर्यं ति प क्लि श्रा सत्पा पा वि घा णा स्त दक्षि न्ने ना न्घ्रा णो न्द धा ति न घ्रे न ज्ञ वा मवद वा ना ७ व विन्न ब स त्पु तम सूता नां ४ अ थ प स्पृ प स्पृ शा ति त्या वा वि प त्नी प्या या वा ३ मा: ऊ नां तु ज्ञाते न तद न मन स्ये प्या य्य ऊ न य ति तस्मा

त्य स्तु प स्पृ शा ति। प्रा सा प स्पृ शा ति वा वं त शुं धा मी ति शु र्वं घा णा त शुं धा मी ति ना सि के च क्षुरे शुं धा मी त्या दो शुं धा मी ति का मो ना भिं ति शुं धा मी ति यो य म नि क कः प्रा णो मे ऽ त शुं धा मी ति वा पा शु त शुं धा मी ति त्या ये प शो प्रा णा न्त स्मा द न धी नि न स्य धी र यत्र

अ स स ७ कृ य प द शृ रि वां स्त्र शुं धा मी ति प क्लि र्वे घ्र ति ति श्रा ति श ति शुभि त्या प व त दे नं श ति ज्ञा प य ति ६ अ थ या सा प: परि शिष्यं त द भ्या या वत्यो वा ना गि र नं य ज मा न स्य धा री ता ए न द भिंच न स त्या णा मि वा सि सा नो द त स्ता ह्रे न म त: स मी र य त ७ न घ कृ रा क्रे र्वे ति य

प स्त्रा पर्यं ति शा ति रा प स्त्र दक्षि: शां त्या रा म य त स्त्र दक्षि: सं ध ने: ८ ना व न्तु विं त्या ता म न स्त्र आ प्या य त ना रा: आ प्या य ता म घा ण स्त्र आ प्या य तां च क्षु रा प्या य तां श्रो त्रं न आ प्या य ता मि ति न त्या णां यं ध ह्ना सु मी र य्य ता य त्रे क्रूरं य द प स्थि तं त न्न आ प्या य तां नि ष्ट्या य ता

नि ति। ९ न घ कृ रा क्रे र्वे ति। य द प स्त्रा प र्यं ति शा ति रा प स्त्र दक्षि: शां त्या रा म य त स्त्र दक्षि: सं ध त्व स्त्र ... यं धि ति न मे धं क्रू त: रा म द ... ति ऽ त्ये न न प क्षं मि न य त: १० न घ कृ रा क्रे र्वे ति य द प स्ता ए ... द न द वृ नां ना न्य ता ...

न व क्षुं नि न य त: ११ अ ... व ...

नि नि द ध्या ति सा दि ... १३ ...

मा दि म रु ७ ...

श ल ... १५ ...

पा ण्यो न व नो ... १७ ...

नि ना ... १८ ...

नि नि ति द क्लि ता त: ... १९ ...

वा ही न न ... २० ...

... २१ ... २२ अ

त्रति श स्त्कता त्वताश्च वरेति स्त्रु वा वा दा या ध्रुवेति कस्माश्च याकस्वाहाकृतिभ्यः श्रेष्ठेति वषट्कृतानुवोति ॥२२॥ क्रियावपामेवाग्नेत्रि ब्रारयत्याघ्य पृषदाज्यं तद्धद्वरकाध्ययिः पृषदाज्यमवाग्नेति ब्रारयंति प्राणाः पृषदाज्यमिति वदंतस्तुद्रु यात्रु वत्स्यं वरकाध्रुवे
कुहारिवं कुर्वंति प्राणं वाश्च यमंत रगादधतुः प्राणा रनं कास्यतीति ॥२४॥ सदस्यवाक्रं अघ्नविस्तादेमोपलितो वाकुः केस्वि च्छा लता स्य वयो वयेत्वति न तदाद्वि यत्ता मीवा एषश्च याजोत वतीदं वेद विर्यश्च उत्तरा प्रश्याजे ॐ वाम वाग्येति ब्रारयति तस्येदि शश्च्याना वाश्च जागो दोष्युने न
ति त्रपां वा अत्र शक्ष माण्ठ द्योद्भून् तव तित स्माद्धपामे वाग्नेति ब्रारायद रक्ष पृषदाज्यम् अयत्न कुं नाति ब्रारयति ने दक्षृत मति ब्रारया णोत्वे तद्दवास्य सर्वः पक्षुदंत्रि ब्रारिता नवति यद्धपाम त्रि ब्रारयति तस्माद्धपामेवाग्नेति ब्रारायद श्च पृषदाज्यं ॥२५॥ अथाज्य कुशानु णीत सप्दिरएय शोक
सर्वं मवदधान्यश्च वपा मवधंना का स्त्रीवा मा न्यो छा रास्य वपायो मकास्तु इति दीन्य सहिरएय शाकलमवदधान्य योपरिष्टाद्धिरजयस्याति ब्रारयति ॥२६॥ तद्यद्दिरएय शकला वतिता तू वता ध्रुंति वा एतस्य कुंय दाग्नो तुकत्य श्रुत मात्रुर्दिरएयं तद श्रुतं आकुं त्रि अति ति श्रुतित प्यात्स्वाद
ति त प्या स्तजी वति तस्माद्धिरएय शाकलो वति ता लुवत आ आ व्याकाग्नीषोमा भ्यां छागस्य वपां मदः श्रेष्ठेति न श्रुस्थित मिन्या द श्रुत्युत्त श्रुस्थितामिति वषट्कृतानुवोति ॥२७॥ क्रियावपा सामी न्यो वपा अपान्यो रुवाजु आस्य तिस्वा हाकृत त्वकृत्नतं स माकृतं गच्छतमिति लेदि मे अनु
यासाता या न्यो वपामग्नि श्रधामेति ॥२८॥ तद्यद्यपयौ नुवंति यास्ये विदवताये पद्म मोल त्तेत नाम्वित देवतामतन प्मधेन श्रीतोति सेषाव्द वैतन ने धेन श्री ता ग्रां ग्रो नरालिद वीठंवि श्रश्च माणान्कवर मतितस्माद्धपायाव रंति ॥२९॥ अथाग्ना वालेमाअयेत ग्रूरीवाद तजुवैं
ति मने ऋपयंति यद्दि ग्रासति ग्रांति नाप स्तदक्षिः ग्रां त्या ग्रामयेत नदक्षिः सं द धात तस्माआ बाले मार्तयेता ॥३०॥ आत्लतां ॥१॥ यद्देवत्यः पशुर्भवति तद्देवत्यं पुरो डाशमनु निर्वपति सर्वे षां पावष वस्नांम घेय छ्रीहियवा तानि तिहि नाम तन्मे
व्यतन समर्द्ययति कृत्स्नं करोति तस्मात्पुरो डाशमनु निर्वपति ॥२॥ अथाप यदपया स्ववार्यते नपुरोडाशान प्रवरति मध्यतो वाइमां वपामुखविदंति मध्यनप्रदेनाम ततना मधेन समर्द्ययति कृत्स्नं करोति तस्माद्दपया प्रवार्यते न पुरोडाशेन प्रवराति अन्विति तस्य वं धुर्य
कृत्स्न पर्कुंअरोडाशो नुनिरुप्यते ॥३॥ अप स्त्र पर्कुं विशामिति त्रिः प्रत्या वयतात्रिः प्रत्य तस्य हृदयमुत्त मं कुरुतादिति त्रि हृदि यदनुः ॥४॥ अथ वनामितारं सत्र ग्रास्ति यग्रोत्र क्रा हृतं ३ हविः शामि तादिति श्रुतमित्यव श्रूतां स्व श्रुतं ससगात्वान श्रुतं ३ दाति ॥५॥ अथ अनु का प्रवपा
त्या स्त्रे वक्रांआ धर्भुरुपति श्रम्स्य पृच्छति श्रुतं ३ हविः शामितारिति श्रुतमि त्याह तद्देवानामिस्तु पाठं घध्रुर्सुः ॥ तत प्रस्थ च्छति श्रुतं विदवानां ३ हवि र्लं श्रुतं ३ शामिता वि तद्ध द यदि श्रुतं वा तव त्य श्रुत वाकुत प्रस्य च्छति श्रुतं तत्नश्च स्त्राणोति नध ध श्रुतं भवति श्रुतामव द वानां
दिति नं वति श्रुतं यज मानस्या नेनाअ धध्रुर्न वति शामितरितदेनो नवति त्रिः सवुः पृच्छेति त्रि हृदि यज्ञो घयदाकृत देवानामितित द्धिदवानां यव्रुते तस्मापाकृत देवानामिति ॥६॥ कद्रुद यामवाग्ने त्रि ब्रारयत्यात्मा वि मत्नाहृदयं प्राणाः पृषदाज्यं सांत्माव्यपे तन्मेन नसि प्राणा दे
धाति तस्मे नजीवामि वदवानां ३ हवि र्जसत्य श्रुतमश्रुतानां ॥७॥ सामि त्रि ब्रारयति सं तत मनो मन सा सं प्राणः प्राणेनग च्छतामिति ने स्वाहाकरोति नदि ५ षा कुति न व अंतिपश्च तं अ बेनेन वा यालक्रुल्लारया प्रपं याग्निं व कृद रेति तद्य समयान्न कुर्वन्तिति प्रनान्यानि हवींषि विवे
ति श्रुतं ३ सं तन्मं दंगत्रो वि लन्न नन्हरी हुत न न समपा व कुं प्रसजामिति य अ बाह्ये ननकृ रं न्य ए ता श्रूवं बहिहां व यज्ञ कुर्वस्त्नस्मादं तारणा पृपं याग्निं वहरेति दाक्षिणा तानि धा य प्रति स्रस्कला न घति स्रस्त शागवा अत्र रवं हिर्न वं ति नाअ पव घति न घ स्त्रस्त शा रवाने
रवर्हिर्न वेति ॥१०॥ यत्र वेदवा आत्य पक्षमा ले तिरे नं चक्षुष्मा श्री बीता यो स्त्र वा मो ते वं विन्नाल नेर त्रि ति च्छु हिं घ ग्राव सएष श्रीर्वन्मि स्ति को त्रवक्षु मक्रुातस्मात्सर्वा नरवय प्रश्र्य्य त मस्य व मत स्मा तनग्नाश्री पाहं कुर्ये न दक्षि वां नां ॥१०॥ त स्यानो श्रेधः पात सएषवन
स्थि रजो यत तं दवाः प्राप रपं [illegible] ग्रो दर्विनामित घत्ना हुइति तानेविन मत न्मेधन समर्द्ययति कृत्स्नं करोति तस्मात्स्तु क्रगा नवाउ त्र रव हिर्न वेति ॥११॥ अथाज्य मुपस्तृणाति तत्तु कांचोप स्तृ लि यदु सादोमहृत न्याठं समवदन्न अन्यान्सद्दिरएय शांव
ावव दधाति तुकां वोपस्त [illegible] ॥१२॥ अ [illegible] यद्ये हविर्वीतु वा व आहुत घन्नो ताये हविर्वीतु वाव आहु स र्वा हविद्देवताः पश्च माल त्सा नं कुप र्गा हं ति समना म त्री श्रुति म स्त्रा श्री श्रु नोति सर्वां सा ३ हिदवतानां ३ हविः पश्च स्ता सां ३ सर्वां सांद वताना

रक्षः २

× नामा २

स्याप्यान्यतमेनाग्योरसवं संवरति तस्य [illegible] दपस्याग्रा स [illegible] ॥१५ ×ऐन्द्रीः ८ ×स्वा ९ ×नाः ८

पशोर्मनोता ॥ स्यो नानि त्वं वंति तान्येव [illegible] मो द्यायद्वनानां मनोता ॥ स्फपसं गतानि सवंति तन्मनोताये हविषोऽवद्यन्नाह ॥१४ स हृदयस्यैवाग्रेऽवद्यति तद्यन्मध्यतः सन्ता हृदयस्याग्रेऽवद्यति प्राणो वै हृदयमतो ह्ययमूर्ध्वः प्राणः संचरति प्राणो वि पशु

र्यावदेव प्राणेन प्राणिति तावत्पशु [illegible] रथ यदास्मात्प्राण उपक्रामति दार्वेव तर्हि भूतोऽनर्थ्यः शेते ॥१५ हृदयं वृत्ते पशुस्तद्यस्यात्मन एवाग्रेऽवद्यति तस्माद्यदि किंचिद्वदवदानं हीयेत न तदाद्रियेत सर्वस्य हि वा अस्य तत्पशोरवत्तं भवति यद्धृदयस्याग्रेऽवद्यति तस्मान्म

ध्यतः सन्ता हृदयस्याग्रेऽवद्यत्यथ यथापूर्वं ॥१६ अथ जिह्वायै सा हीयं प्रवदिष्यन्निति ष्ठ यथैव रुसत्ताद्धि नताव्यि केचरस्य दोष्णोऽथ पार्श्वयोर्य्यारथ यत्तन्निष्ठोऽथ हृदये यो ॥१७ गुदं त्रेधा करोति स्थविमो पयत्यु मध्यं गुदकाण्डं त्रेधा कृत्वावघन्य लिमच्यं गाणुछिकं

वसाव्येवाग्नेरनावद्यु तु कामवद्यति ॥१८ अथाप्यनुतिष्ठं गस्य दोष्णो गुदं द्व धार्ष्टेवावद्यति अंग्यात्येष्वालोरथ द्विरत्प शाकलावद्वदधात्यथोपरिष्टादाज्यस्याभिघारयति ॥१९ अथ वसाहोमं गृह्णाति रहसीति लिलाय वद्वि रूत स्मादादरेडसीव्य नि हविषो

तान्वित्यग्निर्ह्यनिष्ठ पयति तस्मादादाग्निं ह्याश्रीणान्वित्यापस्थ्वास मरितं निति ॥२० वानस्पत्या प्रत्यग्रयाइत्यं तरि द्वं वाऽअयमनुप्रवर्तयाथं प्रवर्तं तरि तायवे गृह्णाति तस्मादादवानस्पत्या प्रत्यग्रयाइति ॥२१ स त्रेरं ग्याइत्येव विशत्रोरं ॥ द्विरनस्मा ऽउहि गृह्णाति तस्मादाद

स त्रोरं ग्याइति ॥२२ कश्मलोव्यछिद्रदित्येष वाकुष्ठेन तस्माऽउद्धि गृह्णाति तस्मादादो श्मलोव्यछिप दियथोपरिष्टाद्विराज्यस्याभिघारयति ॥२३ अथ पार्श्वेन वासिना वाप्रयोति प्रतुं तं द्वेष इति तस्माछ्रावि तदृक्षां ॥ स्यालाप हृं तिं ॥२४ अथ यप्नुष परिशि श्रुतं तस्म

वन्न धान्यामामयति मेहृदयं प्रास्यति त्रिकां वद्वृत्तत्ति ममतस्ने वनिष्ठु मथोपरिष्टाद्विराज्यस्याभिघारयति ॥२५ तद्विरत्प शाकलावक्षितान्नवता घृंतिवा एतस्य ड्यदग्नौ गुहुत्य नृतमाडुद्विरत्यं नदमृतमाङुवि प्रनितिष्ठ तितमान उद्दितिनमा संजीवति तथ

स्मा द्विरत्प शाकेता वक्षितान्नवतः ॥२६ अथ यदग्नौ यावद्यति सव्यस्य वदोष्णो दक्षिणोया ऽश्रोणोदं दक्षिणस्य वदोष्णः सव्यायाश्रोणो स्मादयं पशुरक्षो यापदो हरन्त्यथ यसम्यग वदेसमी वोकि वायं व्यक्षुः पदोऽहरे तस्मादक्षो यावद्यत्यथ यत्न शालो

वद्यतिनाउं सप्यानन्नि हस्यना परसक्थ्याः ॥२७ अस्तु राद्ववामेप श्च्मालेभिरन्नद्वेवाश्चिवानोपाव गुदस्तान्देयं शथिद्युवाव मितदादं द्व मदैव एतस्याध्य हदा दैविश्रामिय प्रायच्छे तएतन्नव रिश्रुं नीति ॥२८ साहोवावान्यतरा मवाऊतिमहो शुरन्यतरां प

चीशि शान्नि ति समो वर्षीछिंं भिवं स्तानीमान्यवदानानि ततादवाः स्विष्टकृते त्र्यंगाण्यं नजं स्तस्मात्र्यं गाण्य मासुराअवा घं छी भोगिं ८ स यो रद्रुकस्याः परसक्थ्या स्तस्मात्त्रैष्टं मावधे घंन्वे दृष्टाद्रूकमन्यवमतेस्माद् द्रूकस्यनावधेदमापादात्रीषो मात्रां छाग

स्यहृविषोऽनुशृद्धीत्या आव्या ताम्नीषामान्यां छागस्यहृविः प्रेष्येति नप्रस्थितमित्यादप्रस्तुत प्रस्थितमिति ॥२९ अंतवलो हृंदीर्वा यात्र्याष्येवसाहोमं नृतोनीला वाअयम् द्रौमिधउस्थिता यमस्याइमत्र संप्रज्ञाव पत्नींवं त्वषीवीनदि वीरस्तोवि वसाहोमार

सोम इभेराम्सान्नि वितद्स्तीवीकरोति तस्माद्य ८ रसो घमानोन दीयते ॥३० तद्यदं तरेणाद्विर्वौ यात्र्याष्ये वसाहोमं नृतोनीयं वा अर्द्धर्चौ सो घोर दीर्वौ रात्वे घावाप्ट्विवी अंतरिक्षं मंतरि ज्ञाय वितुहोति तस्मादं तरेणाद्विर्वौ याज्याप्ये वसाहोमं नृतोति ॥३१

सजुहोति घृतं घृतपावानः पिबतवसां वसापावानः पिबतांतरिक्षस्य हविरसि स्वाहेत्येतेन ह वैन्नाद वेन यजु शाजुहोति विश्वादेवं वा अंतरिक्षं तद्ध्यानेनेमाः प्रजाः प्राणत्य श्रोदनत्य श्रांतरिक्षमनुसंरेतिं तन्विश्वादेवं वषट्कृतं जुहोति यानि जु कामव

दानानि तवंति ॥३२ अथ दिशो जुहोति पदाज्यस्यो पभृसेन्नाहविनस्पतान्नु जुहोत्या आव्यादवेनस्पतनुप्रेष्योति वषट्कृतं जुहोति तदवदनस्पतान्न जुहोत्यिनमविन दिशं प्रदं ता नानि नं करोति प्रागमाविवत स्पति: पशुमन्विते स्तो मे करोति तदंदं तरेलोकं अ

कतीन्नु जुहोति तथो नये व्याप्नोति तस्मादेतरलोके आजुहोति ॥३३ अथ यान्यप्रचृत्य वदानानि नवंति तानि समानपात्रे आधाय जाम्वात्स्विष्टकृते जुहोत्या आव्यात्रा नुप्रस्विष्टकृतं प्रेष्योति वषट्कृतं जुहोति ॥३४ अथ यदसाको मस्य परिशिष

त तन्न दिशो व्याधारयति दिशः प्रदिश आदिशो विदिश उद्दिशो दिग्भ्यः स्वाहेति रसो वै वसाहोमः सर्वास्वेवैतद्दिक्षु रसं दधाति तस्मादहायं दिशि दिशि रसोऽतिनम्यते ॥२५॥ अथ पशुठं संमृशन्ते नेद्विसं मरवनि स्यकालो अयत्तु रासंस्रवाति य इमं व पतिश्चं तन्तन्विमाषि
श्चं न इति शंकमानो यक्ष्वि मायां नशंकनात्वे वसंस्त्राव्यात् ॥२६॥ हृदयशूलः प्राणो वा अंगान्यंगानि दीध्यदिं ह्रदनो अंगाअंगान्यनिधात इति यदंगं गच्छोति तन्तावति तस्त्राणोदानात्स्याठं संदधाति दैवत्वेष्टुहरित सठं समस्तु स्याले दना यद्धि रूपं तवातीति कुस्मेहृनामवेतत्
करोति देवत्रायं तमवसे समरवायेत्तुत्वा मातापितारा मदेतीति तद्यत्रैन मन्दोषीश्चदेनं क्रूरं कृत्वा तु समस्यति सोऽस्य कर्मा कुर्म्मि ह्नेकुआ मानवति ॥२७॥ आश्लणं ॥४॥ आलिहवृपशो रकादशान्येकादश प्रयाजा एकादशानुयाजा एकादशोपयजो दशापाण्यात्मं गु
लय्या दशपाधादशपाणाः प्राण उदानो व्यान इत्येतावानृविशुक्रपो यः परार्ध्यः पशूनां यठं सर्वं नु पशवः ॥१॥ तदाहुः किं तद्यज्ञे क्रियते येन प्राणाः सर्वेभ्योऽङ्गेभ्यः शिव इलि ॥२॥ यदवशुदं त्रे ध्वकरोति प्राणो विशुद्दः सोऽयं प्राङा न तन्तमयं प्राणोत्तु संचरति ॥३
सयादवशुदं त्रे ध्वकरोति तृतीयत्तुपयजः स्तृतीयं शुक्रो तृतीयत्तुपस्तृति तेन प्राणाः सर्वेभ्योऽङ्गेभ्यः शिवः ॥४॥ सहैवैव पशुमालजेन यएनं मिथुनमुपनाय यदि रुद्रः स्यात् घडुदर्यं स्यात् सः परिक्षिप्तेत न कुद न्हाष न्त्राणो विशुद्दः स्यायं प्राङा न तन्तन्मयं प्राणो
तु संचरति प्राणो विपशुर्यावध्यवप्राणो न शालिति तावत्पशुरथ यदास्मात्प्राणोपक्रामति दारुर्वत्तर्हि भूतानशोरेता ॥५॥ उदौतिपशुर्मिदा विमथस्त्वादनं मिथुनमुपनयति यक्त्रअठं सत्ता त्तवति स्वयमुपत एव तर्हि मिथं न्तवति ॥६॥ अथ हृषदाज्यं हृष
न्नाति घृयं वाइदठं सर्पिश्चिवदधिच दं दंद्वे मिथुनं प्रजननं मिथुनमेवैतत्प्रजननं क्रियतां ॥७॥ तेनात्तु याजेसु चरति पशवो वा अनुयाजाः पय्यः हृषदाज्यं तत्पशुष्वेवैतत्पयो दधाति तदिदं पशुषु पयो हितं प्राणो हि हृषदाज्यं पशुठं हि हृषदाज्यमन्न
ठं हि प्राणः ॥८॥ तेन पुरस्तादनुयाजेभ्यश्चरति स यत्पायं पुरस्तादनुयाजेभ्यस्तस्मिन्नेवैतद्दधाति तेन पश्चादनुपयजति सम्यायं पश्चात्प्राणस्तस्मिन्नेवैतद्दधाति नाभिमात्रे न यतः प्राणो हितो यथा यत्तुपरिष्टात्पश्चाधस्तात्तू ॥९॥ तद्यत्तदेकोदाज्यां वषट्करोति अथ
यो वा वषट्ट्याच्चैषत्तुपयजत्य पय वषट्कृते तत्तूपयजति तस्मात्तुपयजोनामाथ यत्तुपयजतित्त्रेवैतत्कृत्स्नं यति पश्चात्तूपयजति पश्चाद्धि योवायै प्रजाः प्रजायन्ते ॥१०॥ सत्तुपयजति समुद्रं गच्छ स्वाहेत्यापो वै समुद्र आपो रेतो रेत एवैतत्सिंचति ॥११॥ अंत
तरिक्षं गच्छ स्वाहेत्यंतरिक्षं वा अनु प्रजाः प्रजायन्ते तत्त्सरिक्षमेवैतदनु प्रजनयति ॥१२॥ देवठं सवितारं गच्छ स्वाहेति सविता वै देवानां प्रसविता सवितृप्रसूत एवैतत्प्रजनयति ॥१३॥ मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहेति प्राणोदानौ वै मित्रावरुणौ प्राणोदा
नावेवैतस्मिन्प्रजासु दधाति ॥१४॥ अहोरात्रे गच्छ स्वाहेत्यहोरात्रे वा अनु प्रजाः प्रजायन्ते अहोरात्रे एवैतदनु प्रजनयति ॥१५॥ छंदाठंसि गच्छ स्वाहेति सप्त वै छंदाठंसि सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्यास्तान्येवैतदभिप्रजनयति ॥१६॥ द्यावा
पृथिवी गच्छ स्वाहेति प्रजापतिर्वै प्रजाः सृष्ट्वा द्यावापृथिवीभ्यां परिगृह्णातीमा द्यावापृथिवीभ्यां परिगृहीतास्तथो एवैष एतत्प्रजाः सृष्ट्वा द्यावापृथिवीभ्यां परिगृह्णाति ॥१७॥ अथात्तुपयजति न यत्तुपयजेद्यावत्यो हैवाग्रे प्रजाः
सृष्टास्तावत्यो हैव स्युर्न प्राजायेरन्नथ यदनूपयजति त्त्रेवैतत्कृत्स्नं यति तस्मादिमाः प्रजाः पुनरभ्यावर्त्तं प्रजायन्ते ॥१८॥ ब्राह्मणं ॥५॥ कंडिका ११२ ॥ छ ॥ इति पशुप्रपावकः ॥ छ ॥ सोऽनूपयजति यज्ञं गच्छ स्वाहेत्यापो वै यज्ञ आपो रेतो रेत एवैतत्सिंचति
॥१॥ सोमं गच्छ स्वाहेति रेतो वै सोमो रेत एवैतत्सिंचति ॥२॥ दिव्यं नभो गच्छ स्वाहेत्यापो वै दिव्यं नभ आपो रेतो रेत एवैतत्सिंचति ॥३॥ अग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहेतीयं वै पृथिव्यग्निर्वैश्वानरः सेयं प्रतिष्ठा यामेवैतत्प्रतिष्ठामभिजनयति ॥४॥ अथ
गुरवं विसृष्टे मनो मे हार्दि यच्छेति तन्नेदो [illegible] स्थाणामानं नानुप्रचरणात्किं ॥५॥ अथ प्रजा वै अन्याः पत्नीः संयाजयन्ति उ चैना ऊचिवांसो उ चैना ह्यदिन्याषान्ये प्रजाः प्रजायन्त न स्त्रैवैतत्कृत्स्नं यति यत्पत्नीः संयाजयन्ति ॥६॥ अन्तरतादवानो प्रत्नी

॥ ध ॥

न्मो वधेत्यंतरन्ता विग्याप्याप्ये प्रजाः [...] दयस्मये शूलपत्य एव परिहृत्याद्धि हृदयान्मध्ये हरति ॥७॥ अथ हृदयशूलेनावभृथमभ्यवयन्ति परोवरेव वा आलम्भमानस्य हृदयं शुक्संभवत्यावेति हृदयाद्धि हृदयशूलमभ्यवहृतं तस्य परिहृत्य देति तद्दुलं शुचं तस्माद्धुपरिहृत्येव शूलान्कुर्यान्नदि

प्रत्यक्षान्तःप्रविशो हृदयं ग्रहे धोत्रमं प्रत्यवदधाति ॥८॥ अथ हृदयशूलं प्रयच्छति तन्न पृथिव्यां परास्येन्नाप्सु स यन्पृथिव्यां परास्यत्योषधीश्च वनस्पतीश्च प्राप्नुक अविरोध दक्षुपरास्येदप एवाश्नुक श्रविरोत तस्मान्न पृथिव्यां नाप्सु ॥९॥ अप एव वा न्वयवद्य यत्र शुष्कस्य चार्द्रस्य च संधिः स्यात्

तदुपगूहेद्यत्र वायमाय तज्ञाय दुग्धेन शूपयन्दपात्रं निनीय यत्र शुष्कस्य चार्द्रस्य च संधिर्भवति तदुपगूहति मापो मौषधीर्हिंसीरिति नेद्पानाप्यानोषधीर्हिनस्तीति धाम्नो धाम्नो राजंस्ततो वरुण नो मुञ्च यदापो अघ्न्या इति वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुञ्चेति नादनः सर्वस्मा

द्वरुणपाशात्सर्वस्माद्वरुण्यान्मुञ्चति ॥१०॥ अथाग्निमं त्रयंते सुमित्रिया न आप ओषधयः सन्तु दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इति यत्र वा एतेन प्रचरन्त्याप[...] वा अस्मात्तावदोषधयश्चापक्रम्य च तिष्ठन्ति ताभिरेवैतन्मैत्रं कुरुते तथो हैनं ताः पुनः प्रवि

शन्त्यथो तत्रैवायन्तीः किं यतस्स्वेनाग्नीषोमीयस्य पशोः करोति नान्ये यस्य वशायाय एवास्य धर्माय नावद्यन्ति सावन्तु यदुः संतिष्ठते एतदु ह्यस्याग्नीषोमीयस्य पशो राज्ञे यस्य च हृदयशूलं न चरितं भवति न दशाया हरेति ॥११॥ ब्राह्मणं ॥१॥ प्रजापतिर्वै प्रजाः ससृजानो रि

रिचान इवामन्यत तस्मात्पराच्यः प्रजा आसुर्नास्य प्रजाः श्रियेऽन्नाद्याय तस्थिरे ॥१॥ स एदं तारि स्वपत यस्मा उ कामाया सृष्टिनमे स कामः स्यादिति पराच्यो मत्प्रजा अभूवन्नास्य प्रजाः श्रियेऽन्नाद्याय तिष्ठन्तेति रसु दे दुन प्रजापतिः क[...] पुनरात्मानमाप्याययेयाप

नाः प्रजाः समावर्त्तेरंस्तिष्ठेरन्मे प्रजाः श्रियेऽन्नाद्यायेति ॥२॥ सा एवं छम्यश्चचार प्रजाकामः स एतान्कादशिनीमपश्यत्स एकादशिन्येष्ट्वा प्रजापतिः पुनरात्मानमाप्याययतापि नं प्रजाः समावर्त्तन्तातिष्ठंतास्य प्रजाः श्रियेऽन्नाद्याय स वसीयानेव हुत्वाभवत् ॥३॥ तस्मै कामकाद श्रि

न्या कारुतेव द्वेव यजेयाप श्रुतिरप्याययत उपैनं प्रजाः समावर्त्तन्ते तिष्ठन्तेऽस्य प्रजाः श्रियेऽन्नाद्याय स वसीयानेव हुत्वा भवत्यस्मै काम कादशिन्या यजते ॥४॥ स आग्नेयं पशुमालभत तेनाग्निर्वीदव तानोक्षुरवं इडा नद्यिलास प्रजापतिः सुत एव यजमानस्तस्मा

दाग्नेयमान्नवति ॥५॥ अथ सारस्वतं वाग्वै सरस्वती वाचैवतत्प्रजापतिः पुनरात्मानमाप्याययत वाचानन्नुपसमावर्त्तन्त वाचमन्नुकामात्मनोऽकुरुत वाचो एवैष एतदाप्यायते वाचानन्नुपसमावर्त्तन्ते वाचमन्नुकामात्मनः कुरुते ॥७॥ अथ सौम्यं मनः सोमो मनसैवतत्

प्रजापतिः पुनरात्मानमाप्याययत मनसानन्नुपसमावर्त्तन्त मनोऽन्नुकमात्मनोऽकुरुत मनो एवैष एतदाप्यायते मनसानन्नुपसमावर्त्तन्ते मनोऽन्नुकमात्मनः कुरुते ॥८॥ अथ सारस्वतं मन्नुत्तवति वाग्वै सरस्वत्यन्नं सोमस्तस्माद्यो वाचा प्रसाम्यन्नाद एवं तत्वति ॥९॥ अथ

पौष्णं पशवो वै पूषा पशुभिरेवैतत्प्रजापतिः पुनरात्मानमाप्याययत पशवो एनमन्नुपसमावर्त्तन्त पशूनन्नुकामात्मनोऽकुरुत पशुभिर्वा एवैष एतदाप्यायते पशवो एनमन्नुपसमावर्त्तन्ते पशूनन्नुकामात्मनः कुरुते ॥१०॥ अथ बार्हस्पत्यं ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवत

त्प्रजापतिः पुनरात्मानमाप्याययत ब्रह्मैनमन्नुपसमावर्त्तन्त ब्रह्मान्नुकमात्मनोऽकुरुत ब्रह्मणो एवैष एतदाप्यायते ब्रह्मैनमन्नुपसमावर्त्तन्ते ब्रह्मान्नुकमात्मनः कुरुते ॥११॥ न घन्त्यो ब्रह्मन्नुत्तवति परशावा देश एवा ब्रह्म हि बृहस्पतिस्तस्माद्ब्राह्मणाः पशुनाति ह ब्रह्मन

उ ह राहितानस्यन्तवंति प्रुरव आहितानस्तस्मादु तस्मै देवा जिनवासी चरति ॥१२॥ अथ वैश्वदेवं सर्वं वि विश्वेदेवाः सर्वेणैवैतत्प्रजापतिः पुनरात्मानमाप्याययत सर्वमन्नुपसमावर्त्तन्त सर्वमन्नुकमात्मनोऽकुरुत सर्वेणो एवैष एतदाप्यायते सर्वमन्नुप

समावर्त्तन्ते सर्वमन्नुकमात्मनः कुरुते ॥१३॥ न घ वार्हस्पत्यमन्नुत्तवति ब्रह्म वै हि बृहस्पतिः सर्वमिदं विश्वेदेवा आत्स्यैव तत्सर्वस्य ब्रह्मान्नुरवं करोति तस्मादस्य सर्वस्य ब्राह्मणो मुखं ॥१४॥ अथैन्द्रं इन्द्रियं वै वीर्यमिन्द्र इन्द्रियेणैवैतत्वीर्येण प्रजापतिः पुन

रात्मानमाप्याययत इन्द्रियमेनं वीर्यमन्नुपसमावर्त्तन्तेन्द्रियं वीर्यमन्नुकमात्मनोऽकुरुतेन्द्रियेणो एवैष एतद्वीर्येणाप्यायत इन्द्रियमेनं वीर्यमन्नुपसमावर्त्तन्त इन्द्रियं वीर्यमन्नुकमात्मनः कुरुते ॥१५॥ न घ वैश्वदेवमन्नु त्तवति क्षत्रं वा इन्द्रो विशो विश्वेदेवा अ

न्नाद्याम वास्मा एतन्नुरस्तात्करोति ॥१६॥ अथ मारुतं विशो वै मरुतोऽन्नं मो वै विड्भूम्नैवैतत्प्रजापतिः पुनरात्मानमाप्याययत भूमैनमन्नुपसमावर्त्तन्त भूमानमन्नुकमात्मनोऽकुरुत भूम्नो एवैष एतदाप्यायते भूमैनमन्नुपसमावर्त्तन्ते भूमानमन्नु

वि १४

क्मान्मनः कुरुते।१७ न घ्रादिंद्र मनु लवति दूत्रे बाई दोविचोविष्ठे ... वितन्दुभ ... रंपरिहृतं इति तदिदं स्तूत्रस्तु तयतो विवा परिहृतं।१८ अच्छे शक्नेत ज्ञो वा अग्निर्दिदिय वीर्यमिंद्र उ ता न्यास्मेवेत द्वीर्यान्यां ... पतिः श्रुनरात्मानेमाप्याययतो
ति एनं वीर्यं उपसमावर्त्तितात्तु ते वीर्यं अनुके आत्मानाकेकुतो नान्यां व्रिवेष एतद्वीर्यान्यामाप्याययन्त उते एनं वीर्यं उपसमावर्त्तीत उत्ते वीर्यं अनुके आत्मनः कुरुत।१९ अथ सावित्रं सविता वै देवानां प्रसविता न छो तास्मा ... सवित्रे प्रसूनाएव सर्वकामाः
समृध्यन्ते।२० अथ वारुणमेतन ... सर्वस्माद्वरुणपाशात्सर्वस्माद्वरुण्यात्प्रमुञ्चति।२१ तस्मादु दिशुपेकादशिनी स्यादाग्नेयमग्निवा ... द्वेतरावृप नायञ्च ... वीरे।२२ यद्वेव ... कादशिनी स्यादाग्नेय ... रत्राश्च तरान्यच्छा
वीरे।२३ नान्यत्रोदीचो न ... यमेव ... तरान्यच्छावीरे।२४ नान्यत्रानिविधंति आग्नेयामवेष्ठमं ... निविधन्त्ययतेतरान्तु दीचो निनीय ... वीरे।२५ तत्तौ यवबपानिः ... यस्येव ... तयाप्च्छावीरे
ति ... रत्याग्न्यानिवष्ठ ... यच्छावीरे।२६ ... यज्ञस्य शिरो ... नस्यर सोम ... इति ... तानि ... स्यंदमानं ... सदस ... तीवरीराच्छेति ... रसा ... यज्ञेऽद धाति रस
वं तं यज्ञं करोति तस्माद्वसतीवरीराच्छेति।२ नावे सर्वस्मिन्सवने ... सर्वाणि सवनानि रसवन्ति करोति तस्मात्सर्वस्मिन्सवने ... स्यंदमानानां गृह्णीयाद्दिवा ... स्यंदमानानां गृह्णीयात्।४ गोपी
आय वा एता गृह्यन्ते सर्वं वा इदमन्यदिलयति ... दिवा गृह्णीयादन ... गृह्णाति ... सा ... स्य
दिवा ... तस्माद्दिवा गृह्णीयाद्दिव ... तस्माद्दिवा गृह्णीयात्।५ एतद्वै विश्वेदेवा यज्ञमानस्य गृहानागच्छन्ति ... यः पुरादित्यस्यास्तमयाद्वसतीवरीर्गृह्णाति ... स्यानमिच्छत्याव ... णो ... त्वसतीवरी
... दे वसन्ति स उपवसथः।६ स यस्या गृह्णीता ... यस्य ... स्या ... गृह्णीयाद्दिवा ... तस्य ... उरी
गृह्णीतान्वेति।७ ... पदरे ... परिधारयन्तु गृह्णीयाद्धिरण्यं वोपरिधारयन्तृह्णीयात्तद्धितस्य रूपं ... पतिः।९ ... हविष्मतीरिमा आप इति हविष्मान्देवो अध्वर इति।११ हविष्मां२ अस्तु सूर्य इ
रिमा आप इति हविष्मां२ आविवासतीति हविष्मान्वो नायज्ञमानस्ता विवासति तस्मादाह हविष्मां२ आविवासतीति।१० हविष्मान्देवो अध्वर इत्यध्वरो वै यज्ञो ... यज्ञ ... सीदन्त्वस्मा ... इति ... तदाप
... तिर ... देवास्तस्मादाह हविष्मां अस्तु सूर्य इति।१२ ... गार्हपत्य ... सादयन्ति ... स्यान्त्रा ... दिवा ... राहुनाये
य दास्नीयासा ... संतिष्ठन्त ... हविर्धाने यजमान आस्ते ना आदते।१३ ... तावदग्निं ... माधत्रति ... सादयतीति ... दासते ... तान्देवाः ... घनाय
पातं ... सादयति सजे ... आदत्ते।१४ ... कामति ... संपघनाय
... वा एताः ... समे ... सावं ... आग्नीध्रे सादयति ... संवराय ... तस्मात् ... सतीवरीर्वसतीवरीनिर्व ... एवमाह ... १३
तानि वा एतानि ... सदयति ... गार्हपत्ये ... सादय ... सूर्यो ... इति सह ... सदा ... तस्मात्सरसपयन्ते ... १७ ... तानि ... त्रयी

धयंति नेद उ एतस्य रयाः स्त्री प्र सुवत् मा यातेत आज्यानि यत्क्रांत इ हुता गृह्या न्यायं स्यात्सा घृताज्यानि ।१ अथ पराजानां तत्सुपावदरती यं विश्वतिष्ठा उत्तरां सां शन्ता नामि मा त्वे न स्तुति ष्ठा म स्फ पा वदरतिन मस्ये नन्तेतन मस्येजनयति ।२ संतरणोऽग्न उपावदर
तिय शो वा अस्तं नन्वे यय शान्त व दिक्षं करोति यावत्सुसंक्षुरवे प्रतिनिदधाति दुवं वि सोमो विवो ग्रावाणः दुर्वा मा विन दिस्य धू दंति न घरसंक्षुरवा न दंति विशामत्वे नसं सु रवां द्रश्रियमन्यविवा दिनीं करोति न स्मा संक्षुरवा न दंति ।३ स उ पा वदरति
रूद्यामन सेन्नुति यजमानस्य तत्कामा याद रुद्राय न दिमनसा यजमानस्ते कामं काम यतय का म्याय जत न स्मादा दन्नूद वामन न सेन्नुति ।४ दिव वा स्सूर्याय द्युतिद व लोकाय त्व स्येवि न दा द न्य दाद दिव द्युति स्सूर्याय द्युति दिव न्या स्त्रे स्येवि न ।५
दा को ईमि मम धरं दिविदि द व प्र हो ना यच्छे त्य धरो वि यस्ते ऊर्ध्वमिमं यज्ञं दिविदि दव प्र धेही स्ये वितदा हा ।५ सोमराजन्विश्वास्त्वं प्रजा उपावरो देति तद्दनमा सां प्रजानामाधिपत्याय राज्यायोपावदरति ।६ अथ मानुस्र ज्यो पतिष्ठते विश्वास्त्वां प्रजा उपावरो
दंति श्रयप्या यद्यमि व वा एत त्करोति यदा द विश्वास्त्वं प्रजा उपावरो देति दुवं वि सो मस्तत्या पवस्य संकरोति तद्धेदमनु पावस्य संकि यत्न स्यात्र यच्चाय च्छं करोति यस्मा श्रवंय दाद विश्वास्त्वां प्रजा उपावरो दंति तन्न दन मानि ःप्रजाति ःश्रत्य वरो दयतित
स्मा द रुद्रि यमायं तमिमा ःप्रजा विज्ञा ःप्रत्युवरो दं ति तम धुस्ता दुपासत उपसन्नो होता घातरनु वाक मनु वदयन् तं वंति ।७ अथ स समिधमत्या दधदादाद दे व्याः ज्ञा नर्या व न्योन्नु भूहीति छंदा ६ सिन्देदवाः ज्ञा नर्या बा णा श्रुं दा ६ स्यन्नु याजा दे
स्य ः धिष्ठ्याद वान्यजेति वा अनुयाजेष्ठ रंति ।८ तदु हैक आज्यार्द्धि व न्योन्नु भूहीति तदुत घान भूयाच्छं दा ६ सिन्दे दवाः ज्ञा नर्या वाणा श्रुं दा ६ स्यन्नु याजाद वे न्याः धिष्ठ्याद वान्यजेति वा अनुयाजे ष्ठ रंति तस्माद हूया द दवन्याः ज्ञा नर्या व न्योन्नु भू
हीत्यवा ।९ अथ यत्समिधमत्या दधाति छं दा ६ स्येवि तत्समिंधे प्रयद्धोता ग्रातरनुवाकमन्वाद छं दा ६ स्येवि तत्सुनना पायत्यन्य यातयामानि करोति यातयामानि वाद वे छं दा ६ सि छं दोभि र्हि दवाः स्वर्गं लोकं ६ समाश्रुवतन वा अत्र स्तुवते न त्रा ६ संतिं तच्छं दा ६ स्येवि तत्सुनरा
पा यत्यन्य यातयामानि करोति तेन यातयामानि यज्ञं तन्वते तस्माद्धोता ग्रातरनुवा कमन्वाह ।१० न दाक्षः कः ग्रातरनुवाकस्य प्रतिकरः इति ज्ञा यद्धेवा अधस्तु रूपासीत सयन्निमिषति सा दे वा स्य प्रतिगरस्त दुत आनक्ष यां घदिनिश या दधिका मत्य ६ स्यास यत्र होत
ना ग्रातरनुवाकं परिदधाति तन्नु वरत्नीति सुकुन्न वति तस्यां न उ श्टहीतमा जंपं श्टहीयां नुकोति ।११ यत्र वि यज्ञस्य शिरो छिद्यत तस्य रसोऽद्रु त्याप ःप्रविवेश तमदः शर्वं घा वसतीवरीन्निराद रत्य च्छ न्या त्र यज्ञस्य रसः परिशिष्ट स्तामवेत दच्छेति ।१२ यान्ववेता
मा कृतिं जुदोत्य न मवेन घज्ञस्य रसमन्निसृणीततमा कं धे या न्य उ स्वे वितां दवता न्य आकृतिं जुदोति ता एवे तत्प्रीणाति ता अस्मे तृप्ताः प्रीता एतं यज्ञस्य रस ६ संनमंति ।१३ स जुदोति श्टणोत्वग्निः समिधा दवं म इति श्टणोत्व म इद मग्निरत्तु मजानाच्छि
न्यावि तदाद श्टरवंता पोधिषणा श्रु द वीरिति श्टणोत्व म इदमा पो नु मजानं श्विन्या वि तदाद श्रोता ग्रावाणो विदुषो न यज्ञमिति श्टणोत्व म इदं ग्रावाणो नु मजानं न्नियाविव तदाद विदुषो न यज्ञमिति विद्वा ६ सो हि ग्रावाणः श्टणोत्व दवः सविता दवं म स्वाद
ति श्टणोत्व म इदं दवः सविता नु मजानानि न्नियाविव तदाद सविता वे द वानां प्रसविता तत्सविता प्रसूत एवैतद्यज्ञस्य रसमच्छेति ।१४ अथ आपरे व उ श्टहीतमाजपं श्टहीत्वा ६ ३ श्रयन्या दाप इथ्थो दो तरिन्याप रक्षी तरित्यवि तदा द तघदाता दोता च्यादे
तामवि तघज्ञ स्य रसमनिसृणीततमा कं धए ता नु व्येवि तदनु तिष्ठति तदेना नंतरा ना धूण रक्षा ६ सि हिन सन्नितिः ।१५ अथ स ने श्रुतिमि त्रा वरुणा स्यन्नमसा ध्रयति दिनेष्ठः पत्नीरुदानाय्ये कधानि न एता पत्नी आवाले वसतीवरीस्तिः प्रस्तु पति ष्ठावे
दानदमसेनवेति संभ्रेवएवि वा ।१६ न उ दं त्वैनि क्रामंति ज हेने नत्रा वाल मयेणा त्री धुं ६ सयस्यां नानादिश्या पो तं वंतत घेनित्वि सदपत्नी नि यंति न घसद पत्नी नि यंति ।१७ यत्र वि यज्ञस्य शिरो छिद्यत तस्य रसोऽद्रु त्याप ःप्रविवेश तामता गंधर्वाः

त्यत द्दनाज्ञयाविक्रय्य दात्तं दावन्योदवत्रा द्दान्निति पर्ल्लेत्य

सोमस्य राज्ञो गुग्रहः ।१८ तितं दुग्धवाकु ऋरियत्रुवोच दुनाद्भ्याय दिमेरं धवाः कछंन्द्रिममत्त येनाछ्रेयज्ञस्य रसमादारामृति ।१९ त्रेहोत्त्रुर्यार्षिकामाद्र गंधर्वाः सन्देवपत्नीर्निरयामातपत्नीछ्वेव गंधर्वाग्हिं छंन्दुप्छेतमन्तयेनाछ्रेयज्ञस्य रसमाहरिष्यामहे

ति ।२० ते सदपत्नीर्निरीछ्रत्ता पत्नीछ्रेव गंधर्वजित्र भ्रुराछ्रेतमन्तयेनाछ्रेयज्ञस्य रसमाजह्रुः ।२१ ते छोपविहएत सन्देवपत्नीर्निरतिरपत्नीछ्रेव गंधर्वाग्हिं धंनुष्छोतमन्तयेनाछ्रेयज्ञस्य रसमाहरति ।२२ सोप्यापाजिनुहोत्येनाउं हवा आकृतिं ७ कृतामेवयज्ञ

स्य रसमवपसामेति वांस्त्रसुत्रिछुतिरूतमस्मिन्नेनदाविक्षुच्य यष्टक्राति ।२३ यन्द्रविताना कृतिंजुहोत्येतामेविनघज्ञस्य रसमभिनिस्त्रृणाति तमाकं धनमाप्याययति यास्यवविर्तां दवतान्याआकृतिंजुहोति ताएवितन्त्रीणाति ता अस्मै रक्षाः प्रीताएतं यज्ञस्य

रस७ संनमंति ।२४ सजुहोति दवी रापा अपान्नपादिति दवीछापस्त्रस्मा पादन्दवी रापो अपान्नपादितिष्यावाकर्मि र्दवि छ्रा इतिप्याव कर्मि यज्ञियइत्यवितदाहं हविष्पावान्मेदितमइतिवीर्यवान्नित्यवितदाहयदाहं हविष्पावानित्ति मदिंतमइति स्वादिष्ठइ

त्यवितदाह तंद वन्योदवत्रादन्नितिछूक्रपन्यइतिसस्यं विग्रकं ७ सत्यपन्यइत्यवितदाहायषोनागं स्कैस्यादेति तेषामुच्छेषणागः ।२५ अप्स्वमित्रावरुणावमसे निनामाकृतिमपज्ञायतिकाविविरसीतियष्वावाकं गानोसिनानातः स्यादवमेपाकृ

तिरततयादवनथ्याछ्रातान्वतिराजांनं वाएतानिरक्तरूपस्य तपजेवतियाएतान्मित्रावरुणावमसे वज्रौवा आप७ रतः सामानेदक्षैना ज्येनरेतः स्माम७ दिनमानीतितस्मादा अपज्ञावयति ।२६ अपच्छ्रक्राति सजुहस्यवाङिङ्काउनयामीत्पापो

वसुकृज्ञो स्यविनदक्षितिंदधातिं तस्मादापएतावतिजोगे ज्जुप्रमानेनदीर्घं तनदन्वेकधनानुक्ते यतिनदन्नुपात्रेऽन्नानां ।२७ नघान्कोत्रावरुणात्वमसेनछक्राति यत्र विदादन्यो यज्ञोपाकामन्तान्मेत दिवाः स्त्रिकवि विवाग्ने वाम छन्दुरो रुषिः प्राशेवयाद्वि

विछिन्यौ विदध्यं सास्मान्मैत्रावरुणात्वमसेनछक्राति ।२८ तज्ञायंतिक्षत्रूपतिष्टुतिनोत्रापालवसतीवरीानि सक्वेौहैत्वमसेनवसन्त पुत्तुपरिवालं ७ सं ७ स्यन्नायिति वसतीवरीस्त्रमैत्रावरुणात्वमसं च समाप्याज्ञाकिरगमतसत्तोवधानिरोदधातिति

यथाको छार्वघराकुलायज्ञस्य रसोयथाधाहुतस्तामविनदुनय ७ सं ७ स्ट्रऽत्ति ।२९ तन्द्वे कपवमित्रावरुणात्वमसे वसतीवरीर्नयन्त्यामित्रावरुणात्वमसाद्वसतीवरीञ्छ्य यथ्वामोछर्वघराकुलायज्ञस्य रसोयथाधाहुतस्तामविनदुनयं ७ स

७ स्टजामइति तदं तस्तदुनयानकुयाधिराआदवनीयमभवनयति नाद विषवजनयोर्यज्ञस्य रसः सं ७ स्टज्यतछहोर्तत्वमसे वसतीवरीर्यछ्रातिनिन्याच्याज्यलघडरञ्जुपरिवालं ७ सं ७ स्यत्रायन्यतोविदवादिवज्जुपोदकामंस्याधजमानमविवेत

स्यर्यपि छानमज्ञेसंरस्यापयति ।३० तञ्जायंतितत ७ होतासूछन्तपधार्याविरपाइत्यविदोपा इत्यवितुदाहनं सप्याङ्को तवनं नज्जुरित्यविदमछोमन ७ सनत्याविनदाह ।३१ सयघान्निष्टोमः स्याघदिष्टिन्दरत्याउं स ७ स्त्रवः परि । होळ्ठोल ७ न्दामाव

य स्यात्तं जुकुयाघफनालं ७ होमायस्यादपरंवत्ते ग्रहीतमाऽपं ह्दीवाजुहोतियमग्ने पृत्सुमर्त्यमवा वाजेषु यंजुनाः सयंतोवशाश्वतीरिषः स्वाहेत्याग्नेयाजुहोत्यग्निर्वाअग्निष्टोमस्तदग्नावग्निष्टोमं प्रतिष्ठापयति मन्द्रवत्याउ रुचवसंमिलावा अग्निष्टोमं

एवं जुहुयाघघान्निष्टोमः स्यात् ।३२ यघहक्थ्यः स्यान्मध्यमं परिधिमुपस्पृज्योत्त्रुयः परिधयस्पृत्यफक्थान्यतेर्वि तद्दिन्यज्ञः प्रतितिष्ठति यघातिरात्रोवापोडशी वा स्यान्निवज्जुयान्नेमध्यमं परिधिमुपस्पृज्योज्ञज्जुयादेवं रेष्मा मित्यप्रपद्येतनतघथा

पछं यज्ञे केत्र्म्यावर्त्तयति ।३३ अज्ञं गार अज्ञं गारएकधनानिल्वंतित्र्याप्यावार्पं त्ववार्पं त्ववासट्टवासहुवानवदानवविकादशावि कादशावाअयो दशावात्र्याद्दशावार्पं चदशवावं द्वेमरुमिक्कुन्नंबछ्रेननमप्य यपषपकाविरिक्ष्यत सयजमानस्या

प्रियमन्यतिरिस्यात सवाएवाउं सधनं संयोयजमानस्य प्रिमसन्यतिरिस्यातनघादबाउं सधनंतस्मादेकधनानामा ।३४ श्रोल्लिणं [illegible] अप्सु [illegible] पर्त्तुदवि गेन्य छासा स्याउं कि रण्यं बभ्रीतह्दये वाइदं नव्र तीयमस्ति सत्यं स्विवान्नलैव सत्यमे

५६

द्वावा अत्र तं मनुष्या अद्भिर्न नसं [illegible] रायत [illegible] प्रू उपस्थ गानि संस्वेन सामे पराद रणानीति तस्मा वा अस्या ७ दिरण्यं व भीता ॥९॥ स यद्या वाण मादत्ते तद् वा एतत् उप मन्या अग्रा वा को तत्वं तिष्ठत्वाये सोमो दिवि दि सोमो हू को वि सोम आसीत्तस्यैतच्छरीरं यद्गिरयो यदश्मानस्तस्य
येन नामतः समर्द्धयति दृतस्नं कवाति तस्मादश्मन्या तवंतिष्ठेति वा पनमीन पद्यति ततं एवं तिनमतेन ध्रुं तिष्ठात उदति न था सं जीवति तस्मादश्मन्या ग्रावाणो तद्वंति रत्नमा पत्न्याद्द वस्य चासवितुः प्रसावष्टिनो दधि श्चात् इमो दृत्ता ग्रा मादद रावासीति सवितावादवानो
दिला त्स वित्युत्तस्त एवेनममनद द नो ष्टिनो वक्रि त्या मित्वार्ष्टिना व ध त न न्त्या रव वाऊ ग्रा मा पत्ते नस्वा ग्रां इ शो दृत्ता ग्रामिति श्वा जाग दु स्त्त नास्ये व दृस्ता ग्रा मा पत्ते नस्वा ग्रां व ड्रो वा एष त स्य न मन्तु ष्टो न त्ता ति मिता तिर्द व ना ति रा द त्ते र आद देरा वासीति य दा वाय
मत्रिनाति क्रुत्वे त्यष्टा ऊर्तिर्न वति यदाऊ तिं त्रु हो प्य द द्वि णाद दात्ये न ष्टि पन्द यं ७ रा सं ते आऊ ती श्व द द्वि णा श्व तस्मा दा दृ रावासीति ४ गन्धा रमिम मधरं दृधा त्य धरो वि यज्ञो मर्त्तो त मिमीते यज्ञं दधात्यवितदा दृ ग्रा य सु ष्टर्त मितो वि यज्ञ स्पाद वतातस्मादा दृ ग्रा य ति सुष्ट त
मक्षितिं स्तु त त ममिन्त्वि वे तदा हो त्ता मन म पविने त्यपवा ७ नमः पवित्र्य सोमस्त स्मा दा हो त्त मिन पविने त्सूर्ज स्तं तं मधुमन्तं पयस्वन्तमिति रसवन्तमित्येवैतदाह यदाहोर्ज स्वन्तं मधुमन्तं पयस्वन्तमिति ॥५॥ अथ वा वं यच्छति दवाहवे यज्ञं तन्वाना स्तेत्र रहस्ये न्य आसंगाहितयां च
क्रीणन्तो ऽत्र रूपाण्युपस्पर्शयेमं वारं यच्छा मेति तद्वा ७ स्वयज्ञ आत्मयज्ञनः अथ निग्राभ्या आहरति तास्वेनं वावयति निग्राभ्यास्थ देवश्रुत स्तर्पयत मा मनो मे तर्पयत वाचं मे तर्पयत प्राणं मे तर्पयत चक्षुर्मे तर्पयत श्रोत्रं मे तर्पयतात्मानं मे तर्पयत प्रजां मे तर्प
यत पशून्मे तर्पयत गणान्मे तर्पयत गणा मे मा वितृषन्निति रसो वा आपः स्वदन्तास्वेवैतन्माशीषमाशास्ते सर्वं वा आत्मानं तर्पयित प्रजां मे तर्पयत पशून्मे तर्पयत गणान्मे तर्पयत गणा मे मा वितृषन्निति स एष उपांशुसवनः सवितृवस्तानादि यो निदानेन स्मो
स्विष्टव्यानः ॥६॥ तं मिमीते [illegible] ध्रुं ति वा एनामत एव दत्तिष्ठतं तिमत एन ध्रुं ति तस्मान्नउदेति न प्रा सं जीवति यन्न्वेव मिमीते तस्मान्मात्रा मनुष्येषु पात्रो ग्र्या वा या न्या मात्रा ॥८॥ स मिमीते इ शायत्वा वसुमते रुद्रवतइति तौ ऽयं वे यज्ञ स्पाद वृता तस्मादाहेदं शाय त्वेति तत्सु मा त म के
नेति नदिं इन्म वान्त्व ऽस्तं ष्टं रु दी द्या न ऊँ तौ शायत्वा दित्यवन इति तदिं इन्म वा त्वा दित्यानामऊँ तौ शायत्वाप्ति मानि ध्रुव इति स प ऽत्रो वा अप्ति मा तिर्गि शायत्वा स पत्न ध्रुव इत्यद्वितदादृ सो स्वाहा रो य या श्रेष्ठ स्यो हा द एवं तस्य ष रु त्न द वे न्ता ॥९॥ तद्येनायवा सोमं नृत इति न मा य
त्रि मिमीते न्याय वारा पस्या ऽइ न्य त्रि त्वे ऽगायत्री त्रि ऽय त्रि मिमीते सा यज्ञायत्री ऽये तो भूः ग्रा दि वः सोम माहरन्तेन सा वीये न सो मरूत्तानि वा स्या एतद्वीर्यं तद्धितीयं मिमीते ॥१०॥ अथ यत्तं च रुद्रो मिमीते संवत्सरसम्मिता वै यज्ञः पंच वा ऋतवः संवत्सरस्य तं पं च
त्रि एकीति तस्मात्पंचकृत्वो मिमीते ॥११॥ तमसि निमृशति यत्सोमदिवि ज्योतिर्यत्पृथिव्यां यदुरावन्तरिक्षे तेनास्मै यजमानायोरु राये कृद्ध्यधि दात्रे वोच इति यत्र वा एषो ऽग्रे दिवानां हविर्बभूव तद्धैक्षांचक्रे न्येव सर्वलोके वा कृन्नादे वानां हविरभूवमिति सप्त
स्मि त्रस्मिन्नुत्त रस्ताल्लोका कृ विन्दधन्त ॥१२॥ तद्वै देवा अस्पृण्वत तानत्येवैतान्ते नूराज्ञु वसः ते स्म एवा देवानां हविर्भवतु न्योप एवास्य द्विपत्तिवेतान्तूराज्ञोति सहस्रस्य एव देवानां हविर्भवति तस्मादवमृश्य गृह्णाति ॥१३॥ अथ निग्राभ्याम्भिरुपसृजत्यापा
दृ दिहवंज घृतेनिवि तद्धीर्यणामः स्वं द ते तस्मादनाः स्वं दमानानं किञ्चन प्रतिधारयंते नाह स्वमेव वेदे वेरुः काम्मेन्तुव वे तिष्ठे मद्यिया न्ति रस्मानि हृत्रो ऽहत इति स वै वा इदमिंशायन कृतानमा स यदिदं किंचापि प्रयोर्षं पवता ॥१४॥ सई ऊष्णीषं वे विमइ
नेहत्तानं यदिदं किंचति प्राणमेवमइति नाले उनः किन्नेस्तनः स्यादिति शप्थमन तृहेवृवः सोमस्य राज्ञ इति न च्छेति नाऽस्मा अतिष्ठन्तनासद्यां गावरसिन्य ऽक्री नन घ्र द ना उ र सिन्य ऽक्री तन स्माद्धि ऽया न्या नामनतम्प्पो विना पत घस्मानउरसिलिट्यक्री ते
[illegible] आसा मिष श्रेष्ठमनहृः सोमस्य राज्ञो यन्नित्राण्याति रूपस्यजुति ॥१५॥ स ऽवपस्टजति श्याधा स्थ हे त्रउरइति त्रिवाश्याप त्तास्मादा अमात्रा स्थेति हे त्रउर इति हे त्र ७ घि ना अ श्ण्वा धे अञ्च ऽश्यतस्य पृष्ठीरित्य मृत ना स्य दस्याद दीर्द वृत्रे मंथाइ नमा
तिना त्रति रोहित मिवास्फूपक्ता : नामस्य विवतेति नऊ पक्ता एवश्रेष्ठमनहृ ७ सोमस्य राज्ञा न हृ पं ति ॥१६॥ अथ पहृ दिश्याद्यं व्रिप्याङ्गं मनसा ध्यायेद्युष्मा अद्ध्वहृ रामि नन्त्य मिति प्याद्वैव सम्रान्तु षं आहृणा ७ हृ ति न त्वेव परि वद

[illegible]

सी ३

किंय एतंद वोदि सोमो घ्नंति वा एनमेतद् यदभिषुण्वंति तन्मेतेन घ्नंति न घ्नात जीवति त घ्नासं जीवति त घ्नानेन स्पंनवति य घन द्विष्या दपि वेणामवमेनन्साध्यन्तमो अनेन स्पंनवति१७ समद्रुर ति मा ते मी संविक्था इति मा वं ते षी मा संविक्था अ

मिनञ्जन्त मित्येवितदाहाजैंथ स्व तिरसंध स्यु न्द्य वे तदाह पि वती वीज्ञी सती वीकन्य घ्नासूर्जेद धा घ्नामितीम एवे तत्फलके आक रिस्फ दके आक्राः किं तत्र घा पेत फलके रिंघा दिम्न रुवे घा वा ह छि वी एतस्मा द झ्व घ नास ७ रौजेत तदा न्याम वे नामत घा वा ह सि

वीन्या ७ रामयति तद्येम गां तो न दिन स्यु उं द सौ घा सिं त्य वे त दा त शम्न कतान सो म द्वि तिन दस्य स वे पाप्मान ७ हं ति १८ सवे त्रिर त्रिरु तो ति त्रिः से नरति वजु र्गिया नञ्जपेति त द्वाद शाद कराते विराद्वै यानः सोमस्तस्माद शानै वः सेपाद यति १९ अथ यत्रै यानद

पेति यच वाप यो श्रे द वानाद ७ हवि र्व निर्व त द्वे आदि शौ त्रि द ध्स वा नि दिं क्ष्मि भिञ्जु नेन त्रि प्य गा ध्सा सं ७ स्प शो ये तित मे तद्देवा आ त्रिर्दि क्ष्मि भिञ्जु नेन त्रि प्य ए धन्म्ना समस्पर्शय न्यं नि या नञ्जपा पं नस्त यो एदिन मध एत दा त्रिर्दि क्ष्मि भिञ्जु नेन त्रि ये एत ध्सास ७

स्य र्शयति य त्रिं सा भञ्जु पिति २० सञ्जन्ते ति श्राग पाञ्जुद गा ध रा कस्म वृ तिस्वा दिशा आध्मवे वृति तादन मानि दिक्ष्मि भिञ्जु नेन त्रि ये एत धन्म्ना स ७ स्पर्शयन्न्यु वनि ष्पर समरी र्वि दा मिति न्यापा वाञ्जे बा न्या पा दिशास्त स्मा दा हों व निष्परे ति समरी र्वि दामिति शञ्जा वा अरीः सेत्र

आजान तामित्ये वि त दा हतस्मा घा अपि वि ह्र मिव शञ्जालं वति तु दिव ता जानते न स्मा दा रुस मरी र्वि दा मिति २१ अथ यस्मा सो मोनाम यत्र वा एषो ये द वानाद ७ हविर्व निर्व तद्दे ह्नां च के स्मि व सर्व एत वा भ्म नादवा नाद ७ हविर्व वि निति त स्य या जु इत मा सं दूरासो

नामप नि दधे न ह्नेद्व त्वा अस्पृष्त्व न त को अकाय वि तो ग्र ह ठस्व साहे धेन एत त्या द वि रे धा ति तां द्व र इवो प ग्रा द्व कतः स्यात्वे म एषे ति त स्मा सो मो ना मा २२ अथ यस्मा घ ह्ने ना म घ्नं ति वा एन मे तद् यदभिषुण्वंति एवं तित घा दनं तन्नुत त दे नं ज न्य ते स्व ताय मानो अयते

स यं ना य तन स्मा घं जो यं जा द वे ना मि त घ्न घ श इति २३ त द्वे ता मपि वा न्व सुवाद व मे रा श रा ७ सि बो ध वंशा वि इ मत्यनि व दन्यो म घ व न्ता स्ति म ङ्गि तं द बु वी मि तं द बु वी मि त व च इति मन्यां दि वेत कु व नु या त वा मि वल्गा ज न र्षि ता सि नान्य सु दि दि ति २४ अथ नि ने

न्या न्यो य कान्वि ह कृ त स्मा पा द्व विद स्वे त बु स्व नि दि त धी र्य या पः स्वे दे त सं द मा नो नो वि व स ती व री र्न्न कृ ति व स ती व री न्यो नि या न्या नि ग्रा न्या न्यो ग्र का न्वि ह कृ ति त नि व त द्धा न्य या य का न्वि ह कृ त त्वे र म सा वो पा वा कु ग्नो ना न्या पा न्य वा इ मा: प्र जाः प्र जा ७ वे

त एन मत न्स्य न्या पा या कु वो तो ज प ज न य ति त स्मा द्धो ष्ट व म सा त २५ ब्राह्मणे पं च कं डि का ११४ सप्तमः प्रपाठकः॥ छ॥ अध्वरकांडं तृतीयं॥ छ॥ ब्रा० ३१ प्रपाठक ७ यजु सत्य॥ ८६८ पत्रम्॥ ॥ अस्याः पुस्तिकायाः चतुर्णवति युतंशतं पत्राणि वर्तंति॥ ॥

॥ ॥ अस्याः पुस्तिकायाश्चतुर्णवतियुतंशतं पत्राणि ॥ १९४ ॥ ॥ श्रीः॥ ॥ १९४ ॥

संति॥ तिरसंदश्राधानि ८. ५९ ५७

उ॰॥ ॐ नमः प्रजापतये ॥ प्राणो ह वा अस्योपांशुर्व्यान उपांशुसवन उदान एवान्तर्यामः ॥१॥ अथ यस्मादुपांशुर्नामांशुर्ह वै नाम ग्रहः स प्रजापतिस्तस्यैष प्राण एव यदुपांशुस्तस्मादुपांशुर्नाम ॥२॥ तं वद्भिः पवित्राकृष्णानि परां वाम्य वाग्मि त्रैन त्माणं दधाति सो

ऽस्यैष राउेव प्राणो निर्हरति तमंशुभिः पावयति पूतो सदिति षड्भिः पावयति षट्कृत्व ऋतवः ऋतुभिरवैनामतन्यावयति ॥३॥ तदाकुर्य दपांशुभि रूपांशुं शुंशुनाति सविम्मा माः पवित्रपूता अस्म क्रौं नास्योपांशुग्राव ऽइता जवंतीति ॥४॥ तान्नुपनिवपति यात्रसोमापाग्यांनाम

ज्ञार्थवि नास्मेत सोमः सामाय स्वाहेति तदस्य स्वाहाकारतो वाऽंशावः हुता भवंति सर्वे वा एष ग्रहः सार्व षाऽंदि सवनानाऽं रूपमु ॥५॥ द वा इग्वेय ऽशंतन्वा नास्मेस्त्ररस्हस्त्रा असंगाच्छितयां रक्षस्ते होतुः सऽंस्थापयाम यज्ञं यदि नो सुरस्ह सान्यासतेऽसुःस

ऽंस्थितं एतं नो यज्ञः स्यादिति ॥६॥ इते प्रातः सवन एवासर्वं यज्ञऽं समस्थापयन्ते तस्मिन्नेव ग्रहे यजुष्टः प्रथमस्तोत्रे सामतः प्रथमस्त्रे शस्त्रं ऋक्कास्तेन सऽंस्थितानि वात ऊर्ध्वं यज्ञेनाचरंस एषोप्येतर्हि तथैव यज्ञः संतिष्ठत एतस्मिन्नेव ग्रहे यजुष्टः प्रथमे

स्तोत्रे सामतः प्रथमशास्त्रं ऋक्कास्तेन सऽंस्थितानि वात ऊर्ध्वं यज्ञेन चरति ॥७॥ सवा अष्टौकृत्वो त्रिः पुत्रोत्य प्राह रावे गायत्री गायत्रं प्रातः सवनं प्रातः सवनमेवैतेन क्रियत ॥८॥ सट्कृत्वाति वाचस्पतय पवस्वेति प्राणो वै वाचस्पतिः प्राण एष ग्रहस्तस्मा

पाहु प्राणस्पतय पवस्वेति हृष्णो अऽंशुभ्यां गात्नस्विहतं इति सोमाऽंशुभ्याऽंह्येनं पावयति तस्मादाह हृष्णो अऽंशुभ्यामिति गन्तस्विहतं इति पालीवेगन्तस्त्री पाति भ्याऽंह्येनं पावयति ॥९॥ अथैकादशकृत्वो त्रिः पुत्रोत्येकादशाक्षरा वै त्रिष्टुप्त्रैष्टुभं

माध्यंदिनऽं सवनं माध्यंदिनमेवैतत्सवनं क्रियते ॥१०॥ सट्कृत्वाति देवो देवेभ्यः पवस्वेति देवो ह्येष देवेभ्यः पवते येषां भागोसीति तेषां ह्येष भागः ॥११॥ अथ द्वादशकृत्वो त्रिः पुत्रोति द्वादशाक्षरा वै जगती जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवनमेवैतत्क्रियते ॥१२॥ स

ट्कृत्वाति मधुमतीर्न इषस्कृधीति रसमेवास्मिन्नेतद्दधाति स्वदयत्येवैनमेतद्धव्यस्तस्मादाह मधुमतीर्न इषस्कृधीति ... यजुष्टोति सऽंस्थापयत्येवैनमेतत् ॥१३॥ अष्टौ वष्टौ कृत्वो ब्रह्मवर्चसकामस्याभिषुणुयादित्याहुरष्टाक्षरा वै गायत्री ब्रह्म गायत्री

ब्रह्मवर्चसी हैव भवति ॥१४॥ त्रयोदशकृत्वो त्रिः पुत्रोति त्रयोदश वै मासाः संवत्सरस्य ... संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञः स यावानेव यज्ञो यावत्यस्य मात्रा तावन्तमेवैतत्सऽंस्थापयति ॥१५॥ पंचदशकृत्वो वा पशुकामस्याभिषुणु

यादित्याहुः पाङ्क्ताः पशवः पञ्चदशो वा वज्रः ... संवत्सरस्य संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञः स यावानेव यज्ञो यावत्यस्य मात्रा तावन्तमेवैतत्सऽंस्थापयति सो एषा मीमांसैवोत्तरं त्वेव क्रियते ॥१६॥ तं प्रदीयाप रिमार्ष्टि नेदेव स्रोतदिति

नेन सादयति प्राणो ह्यस्यैष तस्मादयमसन्नः प्राणः संचरति यदीव निवरेद्वेष्ठेनऽं सादयेद्युथ्या वा प्राणऽं सादयामीति तन्नाद्रियेत तस्मिन्न पुनर्ग्रहणं नानुसृजतितनो प्रध्वर्युः प्रयजमानमुपोजीवतः ॥१७॥ अथो आप्यायनं दध्यादयुक्थ्या वा प्राणऽं

प्रमपि दधामीति तस्मादुत स्मिन्न पुनर्ग्रहणं नानु सादयति तेनो प्राणं न लोपयति ॥१८॥ स वा अथ नरेव सस्वाहा कृतिकरोति ... विजयां वक्रुर्यद्येनः ... वायुरश्मि ... इमं नय ... मा नो ... तस्य ... आराधकारणानुपशुऽंकृता मे वसंतः

मन्त्रावर्णं ... एवैनमेषः एतदंतरेवसस्वाहाकारेणानुहोति तऽंकृतामेव संतं सांस्थेजुहोति ॥१९॥ अथोपनिष्क्रामन् देवनिरिक्त मन्त्रेमीत्येनरिक्तं वाजसुरकृष्णरत्य मूलमनुनयतः परिच्छिनत्ति यथा यं ... रुपो मूलमनुनयतः परिच्छिनोऽंतरिक्तमनुचरत्येत

के यजुर्ब्रह्म रक्षो वा सपत्नं ब्रह्मणं तरिक्तमनयमनापुंकुरुता ॥२०॥ पूर्वं रं हृणीत । बल व कुर्वे दया एतस्य प्रह्यस्य होमं ... संतितस्मादेनं वरऽं समर्द्धयिति ... इमं यज्ञं प्रवदिति तस्माद्धरं प्रह्णीता ॥२१॥ नु जुहोति स्वाहा कृता सीति प्राणो वा प्रास्यैष यद

सस्वयम्भवकृतः स्वयंजातस्तस्मादाह स्वाँ हेलास्वीति विश्वेभ्यइन्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यइति सर्वेभ्यो ह्येष प्रजाँ प्रजाभ्यः स्वयंजातामनस्वाहेति प्रजापतिर्वै मनः प्रजापतिरस्त्ये कृतां मित्यवेतदाह स्वाहाकारमस्तु नवां हायीतिनदवरं स्वाहाकारं करोतिपरां देवतां
२२ अथ कृष्णिनं प्रतमद्देशीयः एव तपतिसर्वाण्येतदं सर्वास्येव पराञ्चं करोत्यथ यद्वरां देवतां कर्यात्पूरं स्वाहाकारं स्वाहाकृतिर्वा स्मादादित्यान्परं तस्मादवरं स्वाहाकारं करोतिपरां देवतां २३ अथ कात्वाहं प्रदुत्नमार्ष्टि परोत्वाम वास्मिन्नेनत्स्थाणं दधात्यथो
न्नानिनपालिनामथामपरिमेध्या पुर मार्ष्टि परोत्वाम वास्मिन्नेनत्स्थाणं दधातिदवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्य इति २४ अथ कृष्णिनं वाएतं मं डालन्कोषी घए वत पति नं स्यम्य रश्मयस्तद्देवा मरीचिपास्तानवितन्प्रीणाति तएनं देवाः प्रीताः स्वर्ग्यं लोकमभिवहन्ति २५ तस्य साए
तस्य ग्रहस्य नानुवाक्यास्ति न याज्यातं मं त्वप्राञ्जुहोत्याहतो रास्ये यानुवाक्यवान्भवत्येतन याज्यवानथ यद्यजित्वरेघोः स्याथं श्रुराक्षिष्टः स्याद्वाको वैरिस्यिवान्वासमिवानं कुर्याद्देवत्रा यस्मिन्नुडे तस्य त्यजपरिश्रुता कंगा नहातास्मिकडितियथाहवैदन्य
मानानामपश्चाद्देवामभो विस्रुय मालानाथं स्कं[illegible]कृत स्यानेव धावद्वाकँप धावत्यरिशिष्यते यस्मादेवं करोति तथं सादयति प्राणायत्वेति प्राणोह्यस्यैषः २६ दक्षिणार्द्धे दिक्सादयं त्येताथं ह्येषदिशामनुसं चरतीतिनडतथानकुर्यात्तिराद्वए
चेनथं सादयेन्नोह्यतस्या आक्रान्तः कावननपराजिनथं सादयति प्राणायत्वेति प्राणोह्यस्यैषः २७ अथोपाथं शुं सवनमादत्ते तं न दशापवित्रेणपवित्रेलोपस्पृश्यानित्य प्राघक्षिः प्रतिक्रामवन्तद्घथं श्रुराक्षिष्टः स्यात्यालिन्नेवश्चथं स्यादं वचुपनिपाद्ये
प्राणायत्वेति प्राणोह्यस्यैषः २८ प्राणाल[illegible]अथोपांथं शु सवन उपांथं शु सवनउदानए वांतर्यामः १ अथयस्मादंतर्यामोनामयाविप्राणः स उदानः सयानस्त्वाम वास्मिन्नेतत्स्यरं प्राणोदधाति यउपांथं शु सूक्ताति तमेवास्मिन्नेतत्
वनुदानं दधाति यदंतर्यामं सूक्ताति सोऽस्या [illegible] तरात्मन्येतस्वध दस्येषां तरात्मन्यत्ता यद्धि नेनेमाः प्रजायतास्तस्मादंतर्यामोनाम २ समंतः पविन्नाकृत्कातिप्रत्यं वामवास्मिन्नेनउदानं दधाति सोऽस्या यमुदानोंतरात्मन् हितएतनोरा
स्याशुपाथं शुरं तः पविन्नाकृतीतानवतिसमानथं[illegible]कुपाथं शुं तर्यामो प्राणो दानोह्यतनोद्वास्येषापीनरेशु अध्वधनाहि कवति ३ अथयस्मात्सोमं पवित्रेणपावयतियत्र वै सोमः स्वं पुरोहितं बृहस्पतिं जिज्योतस्मै पुनर्दीयोलिनसथं शशा
मतास्मिन् पुनर्दडुष्यास्येवातिशिष्टमेनोयदीनूनं पुरुकुष्मानायातिदभ्यो ४ तं देवाः पवित्रेणापावयं स्तमध्यः हुतान्देवानाथं हविरभवत्तयोएवैनमेवएतत्पवित्रेणपावयतितमध्यः हुतान्देवानाथं हविर्भवति ५ तघडपांयामनयदास्यंतइ
यं वा अदितिस्तस्या अदः प्रायणीयथं हविरसावादित्यश्चरुस्तद्धितन्नुरवस्तु याप्येसाहयंदव्युस्तुत्यायास्मिद्वमीदस्वेवमेविश्रुतनाग इति ६ तद्धदेवाकुरुव्या दिष्टोयंपदवना त्योयश्चस्त्यये वेयत्कादृत्य तांदवनात्योकूयं ताम्निततखे
=२४२ निसोस्यायुरुतनागः ७ तघडुपांयामेनयत्कहांतइयं वाउपयामइयं वाइदम नमद्भ्य श्रुपयच्छतिपश्चयोमनुष्योव्यवनस्पतिव्युइतावाकृह्य दिवादिविद्धि दवाः ८ तघडपांयामनयत्कास्य छांतनप्येवतत्कृपांत पयघानोसादयतीयंवा अ
स्यसर्वस्यप्यानिरास्येवाइमाः प्रजाः प्रजाताः ९ तेवाएतद्ररतोजनथं सोमस्त्तूविज्ञोविश्वतियम्प्रुभानोरतः सिच्यतेप्रजैतन्मीयतपयघोनोसादयत्यस्यामेवतत्सादयति १० प्राणापानोदपृत्रो अस्यैतौ यच्चोतयोरुदितन्यतरंऋतौत्यतुरि
तन्यतरं प्राणोदानयौर्यातिप्राणापावविनघ्राकोनि नस्मादतोसमानानीवविसौलोनांवीरश्चतप्राणइतिवोदानहुतिवा ११ अस्मैतराद्वेधवा अस्यैतौ यच्चोतयोरुदितन्यतरंऋतौ त्यतुदितन्यतरमहो रात्रात्या अहित्या अग्र्याएवाए

वित घ्या करोति ॥ १२ ॥ अदः सं न सुपा० स्तुतं द रात्रिोस्तु होत्र द्वाराविन द्वाचिंद अन्ति नस्माद्पिस्तु न क्रियाया याद्युपिव किं विरव्याय ता ॥ १३ ॥ अग्निं० सं वमं तयामिं तस्तुदि नजुक्ते तिराविमिवेलद हंद धानितन्नो तसांवा द्विमुउ घन्ने वमाः प्रजा नवद दतितने माः प्र

जा स्त्वा ता ॥ १४ ॥ सख्या ता र क्रा ल्पे वो पद्यामस्र रुदीता सात्फ न्ते उपया मस्य वं ध्रुरं तत्तं छिम वृ दन्यादितस्ताम भि तां को विमबृवा निं को यज्ञस्य ने तान स्मा पाद मह्यं वन्निति पाद्वि सो मामिति गोपाय स्ताम मित्य वेन दा कोक घ्ना राय एषो यज्ञस्ये नि पशवे राध्यायो पा वार

यदघूनित्येतत पाद्धो यजस्वेति प्रजा वाइ पस्ता पवि न घाय ज्जूकाः करोति नाइ माः प्रजाय ऊ नाना स्र वं त्यः आत्म्यं न्य शरं ति ॥ १५ ॥ अन्न त्ते घावाहु द्धि वीदधाम्यं न दधा मस्तु हं लि रिक्ं सन्नूदा वजिरवरेः पारेष्वेति तद नेवे ष्वादवं करोति न घदेने ने माः प्रजा

प्रा ता न्य स्त्रो द न ष्य श्वांत रिक्ष मस्तु चरंति तन नवि ष्वादवो ऽतयामिम बृवन्मा दय स्वेतां को विमबृवा निं को यज्ञस्य नेतान स्मा दा दम बृदन्नि य छ्य यदं न रं त निति इ क्रान्यं न्य न्न स्त्वा मं दधद ल्पे विनपाद ॥ १६ ॥ नंश हल्वा परि माच्छिं तव्य व ज्ञो न दि निति न्न सादयत्फ दानो

घ्या स्य ब्रन स्पादयम सन्न उ दानः संचरति यदा वृजि व र दष्व्वे न० सादयेद स्तु त्र्यु द्यो दान० सादयामीति ॥ १७ ॥ स य घ पा० स्तु० सादा यद दव्येन० सादाय घ घ पा० स्तुं न स्मादयन्ने न० सादाय घ घ पा० स्तु मपि दध्मदाय नं द धम घ घ पा० स्तुं नापि दध्म

न्नि न मपि दध्म घष्ठो पा० श्रोः कर्मतष्ठेतस्य स्तमान० येन घ ड पा० स्थं न यो मो प्राणो दानो दि ॥ १८ ॥ ना उ ह व र कानानि वर्मचा त्यां स्तु कृति प्राणा दानो वा आस्पे तो ना नावी र्यो प्राणो दानो क्रम्भ इति वृदं नस्त उ न ष्या न क्रयान्मो दयंति ह त प ऊ

मानस्य प्राणो दानावपीद्वाप नं हर् क्षं स्तु क्रयात ॥ १९ ॥ सय घ उ पा० स्तं सं त्रिण स्तु होतितदवास्पिषो पि सं त्विण क्रता जवति किं स्तु न ह्रू क्षं स्तु क्र पास्समान० ह्येन घ डु पा० स्थं न यामो प्राणो दानो दि ॥ २० ॥ सायन्ने वो पा० स्तु सं त्रिण स्तु होतितन्नि वि

तं सं त्रिणस्तु होति त्वां दौं क्रान्तासि विष्णुत्य इ द्विप न्यो दिवा ल्युः पार्थिवि न्यो म न स्त्वा स्तु त्वा ता वा स्तु न व स्तू पा यि न्क क्रा य स्तु षो वं धुः ॥ २१ ॥ अघ्य क्रू वा वां स्वं य उ हम वमा धुं दं वा उ पा० स्तु० क्र वो छं स्तु न्मार्ष्ट्य घ्या वा वां च मवमा क्रि प्र त्यं व म वा

स्मि ह्ले त उ दा नं दधाति ॥ २२ ॥ अघ्प नी वा पालि ना म धा म परिधेष्ट न्य स्तु प मा ष्टी दं वा उ पा० स्तु० क्रा वो ता ने न पालि ना म धाम परिधे प्रा स्तु प मा ष्टी घ्या त्र नी वा पालि ना म धाम परिधि प्र न्य स्तु प मा क्रि प्र न्य व म वा स्मि ह्ले त उ दा नं दधाति दवेभ्य०

स्वा मरीचिपा स्था इति ॥ सा सा वदेवं धुः ॥ २३ ॥ तं प्रत्याक्रम्य सादयत्फ दानाय ह्वेन्क दानो घ स्पि ष ना नि वि सहं० स्पृष्टानि सादयति घा तो दाना ने वि तसं० स्पृशयति प्राणो दाना संदधाति ॥ २४ ॥ ना नि वा अनिंग्य मानानि शीर आश्रुतीयसवना

न स्मादिमे मन्त्र श्रा स्वपंति नानि शुन स्तृतीयसवने प्रस्तुज्यं तन्न स्मादिमे मन्त्र श्राः स्तु प्राण क्त ध्वंततान्निश्रितानास्तु रावराया इ स्पि वे तद्धि ध्म मन्त्र वयइव हवि यज्ञो विधीयतं न स्यो पा० स्थं न यामाव व प द्रा वान्ति पा० स्तु स व नः

॥ २५ ॥ तानि वा अनिंग्य मानानि शीर आस्व नाम्नाय न यज्ञ एत निवि न घन्नायतन स्मादिमानि वया० स्ति विन्यस्य पद्रावन्नास्तु वा नानि पतंति नानि शुन स्तृतीयसवने प्रस्तुज्यं त न स्मादिमानि व पा० स्ति समासं य द्रावास्तु वा नानि पतंति

यज्ञ ल्ले विनद्धि धा मन्त्र ॥ २६ ॥ य० दवो उ पा० स्तुः प्राणो घ पा० स्तु रिमा० च वक्ता नं नन्ति प्राणि त्य सा वव्वा न यामि व बा० स्थं न यो मा स्तु० स्थे व लोक स्तु दनन्न न्क दक्षि त्यं नरि क्रामिवो पा० स्तु सवनो व्यानो घ पा० स्तु सवनो नेरिक०

= तृतीय २   दानो

घेव व्यमन्वन्निति व्यन्विति ।२७ ब्राह्मणं ।२ वाग्घ वा अस्यैं द्रवायवएतं वधस्य मर्मिं शोद्धु यत्र ह वायवर्त्तं शऊ ध्वारसो बसीयान्मन्यमानो नास्य प्रीतो व बिभ्युर्निलयाचके नदेवाविद्वा अपन्यलयं ना ।१ ततध्वादवा ऊचुः । न विद्वतं हत्त्रं वि पन जीव ८ हंत न एकोबेदु
यदि हतो वा हत्त्रो जीवतिव विति ।२ तवाद्य मधुव न्नैयं वाद्यु र्याये पवत वाप्यावमिदं विद्धि यदि हतो वा हत्त्रो जीवति वायंवेन आशिष्ठो सिस यदि नो विष्यति व ममेव द्धि प्रंज्ञन राग मिष्ठ सीति ।३ सहो वाच किं मे ततः स्यादिति प्रथम वषट्कार एव त मो मस्य राज्ञ इ
ति त छो त्वेयाय वायुर ष्ट्व तं ह ग ८ सहो वाच हतो हत्त्रो य हुतत्कुर्यास्त्रि क्कुरुतेति ।४ ते देवा अनुप्रसृज्यन्त य था वित्तिं वेस्समाना एव ८ सय मकोल त लं सएकादवत्यो तव घंध्वो सह्रि दे वत्यो यं ब रुवः सबक्षादवत्यस्त घादनं पात्रे सृष्टं कात त तस्मा प्रदाना माप्स
एषा मा पूयत । सए नांब्रु क्लः स्ति रन्ति वावोस नालमा कुन्या आसनालं ल द्वाय ।५ ततद्वाचाद्य मक्कवन्वाय वि मं नो वि वोष्टीमेंत ः स्व दप्यति सहो वाच किं मे ततः स्यादिति वृद्ये वैतानि पात्राण्योव क्रीरन्निति तछेति हो वाच द्वयं उ मे स च्क पवातनेति ।७ तस्य दवा यावन्मा
त्र मिव गंधस्यापज घ्नुत्नेपशुप्रद्वृधुः सएष पशु ध्रुक्ष यप गंधस्तस्माक्करा एप गंधस्त न्नाविट्क्लो त सा म स्पन्धे प्र राज्ञो गंधः ।८ नो द निष्ठीवत स्मा घ घ वा स क इव मन्ये ताद्धि वा तेपरायाच्छ्री विल्कामः पा प्माय द्मः सयच्छा श्रेयस्यायति पापीयान्प्रत्यवरो ऽहोदव ८ त्म स्मा
घ स्मः प्रत्यवरोहति ।९ आयति र्वा द्यु र्वा वात्र दस्व दयत्र नालमा क्रुख्या आसालं तद्वाय त स्माद तानि नानादवत्यानि संति वायवानी ताव द्दात स्मास्येष प्रथम वषट्कारश्च प्रजा म स्य राज्ञ एतान्फ एनेन पात्राण्यवाव द्दात ।१० इन्द्रा द वाई ध्रां चक्रे वाद्यु र्वेनोस्य
यज्ञस्य न्यूथिष्ठ नागयस्य प्रथम वषट्कार श्च सो म स्य राज्ञ एतान्फ एनेन पात्राण्यपाव द्दतहं ता स्मिन्नपि वृमि छ्वा इति ।११ स हो वाच वायया मा स्मिन्न्रदे भजेति किं ततः स्यादिति नि रु क्तमेव वा ग्वदेदिति नि रु क्तं वे ह्या वदेदा वा न ज़ामीति न तएष ऐंद्र वायवो ग्रहो
तव ह्यायव्योहिवत तः पुरा ।१२ स इंद्रो ब्रवी दर्द्धमि वां स्य प्र हस्येति तुरीयमेव न इति वाद्यु र धर्ममिव म इती ह स्तुरीयमेव न इति वाद्युः ।१३ तौ प्रजापतिं प्रति प्रश्नमेयतुः स प्रजापतिर्ग्रहं द्वधा चकार स हो वाचेदं वा योरिं प्रष्यज्ञन रद्धं इंद्र धं चकार स हो वाचेदं वायो
स्तिदं तावती दंतुरीयमिव ताज यं चकार यद्विद्व अर्द्ध त तुरीयं तत एष ऐंद्र इतुरी यायथो न वत ।१४ तस्य वा पतस्य यह स्म हि उ रो रुन्धो वा य य्थे व प्र न्द्वें इ वाय व कतरा हि अनुवाक्यं वा याज्या व प्र ध्वैं इ वायव कतरा द्धो ऽ भि धि वा य वच एव स्वव रैं द्वा प वत्त त्रो
ह्व ग ज्य द्वायाविव प्र ध्वैं इ वाय व कत्त्र दे व मेनं तुरीयं तुरीयमेव नाज यां चकार ।१५ स हो वा च तुरीयं तुरीयं वेन्मामवीत्तरु स्तुरीयमेव तर्हि वाङ्निरुक्तं वदिष्यतीति तस्मात्तुरीयं वाचो निरुक्तं यन्मनुष्या वदंत्यथैतत्तुरीयं वाचो निरुक्तं यत्पशवो वदं
त्यथैतत्तुरीयं वाचो निरुक्तं यद्वयांसि वदंत्यथैतत्तुरीयं वाचो निरुक्तं यदिदं क्षुद्रं सरीसृपं वदति ।१६ तस्मादेतदृषिणाभ्यनूक्तं चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः । गुहा त्रीणि निहिता नेंगयंति तुरीयं वाचो मनु
ष्या वदंतीति ।१७ अथातो ग्रहस्यैवाप्तिः पवित्राभ्यामेवोपांशुं पवित्राभ्यामंतर्यामं गृह्णात्युपांशुपात्रेणैवैंद्रवायवं गृह्णाति तावि सा स्मिन्धापवं दध पा व प्र दीप्य यं वायव वे वेति ।१८ अथाप्यत्र घ्न नरां सतां द्वाद्वश इमसुञ्।। तउपप्रयोत्ति रागतं इंदवो वाद्यु ज्ञांति
हि । उपयामगृहीतोसि वायवे इंद्रवायुभ्यां त्वैष ते योनिः सजोषाभ्यां त्वेति सादयति सप दह्न सजोषाभ्यां त्वेति यावे वाद्युः स इंद्रो यइंद्रः स वाद्युस्तस्मादाह एष ते योनिः सजोषाभ्यां त्वेति ।१९ ब्राह्मणं ।३।। कत्ये दक्षो ह वा अस्य मित्रावरुणा वेत
५९

ध्यात्मꣳ स यदेव मनसा कामयत इदं मे स्यादिदं कुर्वीयेति स एव क्रतुरथ यदस्मै तत्समृध्यते स दक्षो मित्र एव क्रतुर्वरुणो दक्षो ब्रह्मैव मित्रः क्षत्रं वरुणोऽभिगन्तैव ब्रह्म कर्ता क्षत्रियः । ते हैते अग्रे नानेवासतुर्ब्रह्म च क्षत्रं च ततः शशाकैव ब्रह्म मित्र
ऋते क्षत्राद्वरुणात्स्थातुꣳ ।२। न क्षत्रं वरुण ऋते ब्रह्मणो मित्राद्यद्ध किंच वरुणः कर्म चक्रेऽप्रसूतं ब्रह्मणा मित्रेण न हैवास्मै तत्समानृधे ।३। स क्षत्रं वरुणो ब्रह्म मित्रमुपमन्त्रयां चक्र उप मा वर्तस्व सꣳसृजावहै पुरस्त्वा करवै त्वत्प्रसूतः कर्म करवा इति तथेति तौ समसृ
ज्येतां तत एष मैत्रावरुणो ग्रहोऽभवत् ।४। [illegible] ब्राह्मणः सर्वमिव क्षत्रियस्य पुरोधां कामयेत सꣳ ह्येतौ सृजेते सुकृतं च दुःकृतं च नो एव क्षत्रियः सर्वमिव ब्राह्मणं पुरो दधीत सꣳ ह्येवैतौ सृजेते सुकृतं च दुःकृतं च स यत्ततो वरुणः कर्म चक्रे
प्रसूतं ब्रह्मणा मित्रेण सꣳ हैवास्मै तदानृधे ।५। तदन्वेतत्क्षत्रियेण ब्राह्मणो पुरोधेयः [illegible] राजन्यः स्यात् [illegible] राजानं कल्पेत सम्यक्तदत [illegible] वै वा न क्षत्रियः क्षत्रियो ब्राह्मणो न वति यद्ध किं च कर्म कुरुतेऽप्रसूतं ब्रह्मणा मित्रेण न हैवास्मै तत्समृध्यते तस्मादु क्षत्रियेण कर्म करि
ष्यमाणेनोपसत्तव्य एव ब्राह्मणः सꣳ हैवास्मै तद्ब्रह्मप्रसूतं कर्म ऋध्यते ।६। अथ [illegible] अयं वां मित्रावरुणा सुतः सोम ऋतावृधा ममेदिह श्रुतꣳ हवम् उपयामगृहीतोऽसि मित्रावरुणाभ्यां त्वेति ।७। तं पयसा श्रीणाति तद्यत्पयसा श्रीणाति वृत्रो वै सोम आसी
त्तं यत्र देवा अघ्नꣳस्तन्मित्रमब्रुवꣳस्त्वमपि हꣳसीति स न चकमे सर्वस्य वा अहं मित्रमस्मि न मित्रꣳ सन्नमित्रो भविष्यामीति तं वै त्वा यज्ञादन्तरेष्याम इत्यहमपि हन्मीति होवाच तस्मात्पशवोऽपाक्रामन्मित्रꣳ सन्नमित्रोऽभूदिति स पशुभिर्व्यार्ध्यत तं देवाः पशुभिः
समार्द्धयन्यत्पयसा श्रीणन्नोपदिनाम एतस्य [illegible] समर्द्धयति यत्पयसा श्रीणाति तदाहुः [illegible] एव कामं [illegible] इति तन्न [illegible] पयस्तन्मित्रस्य सोम एव वरुणस्य तस्मात्पयसा श्रीणाति ।८। सं श्रीणाति राया वयꣳ ससवाꣳसो मदेम हव्येन देवा यवसेन
गावः तां धेनुं मित्रावरुणा युवं नो विश्वाहा धत्तमनपस्फुरन्तीमेष ते योनिर्ऋतायुभ्यां त्वेति स यदनपस्फुरन्तीमिति ब्रह्म वा ऋतं ब्रह्म हि मित्रो ब्रह्मो ह्यृतं वरुण एवायुः संवत्सरो हि वरुणः संवत्सर आयुस्तस्मादाहर्तायुभ्यां त्वेति ।१०। श्री
ब्राह्मणं ४ ॥ छ ॥ श्री रेतꣳ ह वा अस्याश्विनस्तस्मात्सर्वतः परिहारं भक्षयति सर्वतो ह्येनेन श्रोत्रेण शृणोति यत्र वै भृगवो वाङ्गिरसो वा स्वर्गं लोकꣳ समाश्नुवत तच्च्यवनो वा भार्गवो वाङ्गिरसो वा तदेव जीर्णिः कृत्यारूपो जहे ।१। शर्यातो ह वा इदं मानवो ग्रामेण च
चार स तदेव प्रतिवेशो निविविशे तस्य कुमाराः क्रीडन्त इमं जीर्णिꣳ कृत्यारूपमनर्थ्यं मन्यमाना लोष्टैर्विपिपिषुः ।२। स शार्यातेभ्यश्चुक्रोध तेभ्योऽसंज्ञां चकार पितैव पुत्रेण युयुधे भ्राता भ्रात्रा ।३। शार्यातो ह वा ईक्षां चक्रे यत्किमकरं तस्मादिदमापदीति स गो
पालांश्चाविपालांश्च सꣳ ह्वयितवा उवाच ।४। स होवाच को वोऽद्येह किंचिदद्राक्षीदिति ते होचुः पुरुष एवायं जीर्णिः कृत्यारूपः शेते तमनर्थ्यं मन्यमाना कुमारा लोष्टैर्व्यपिक्षन्निति स विदां चकार स वै च्यवन इति ।५। स रथं युक्त्वा सुकन्यां शार्यातीमुपाधाय प्रसिष्यन्द स
आजगाम यत्रर्षिरास तत् ।६। स होवाच ऋषे नमस्ते यन्नावेदिषं तेनाहिꣳसिषमियꣳ सुकन्या तया ते निह्नुवे संजानीतां मे ग्राम इति तस्य हैव ततः ग्रामः संजज्ञे स ह तत एव शर्यातो मानव उद्युयुजे नेदपरꣳ हिनसानीति ।७। अश्विनौ ह वा इदं भिषज्यन्तौ चेरतुस्तौ सु
कन्यामुपेयतुस्तस्यां मिथुनमीषाते तन्न जज्ञौ ।८। तौ होचतुः सुकन्ये कमिमं जीर्णिं कृत्यारूपमुपशेषे आवामनुप्रेहीति सा होवाच यस्मै मा पिताऽदान्नैवाहं तं जीवन्तं हास्यामीति तद्धायमृषिराजज्ञौ ।९। स होवाच सुकन्ये किं त्वा तदवोचतामिति तस्मा एतद्
व्याचचक्षे स ह व्याख्यात उवाच यदि त्वैतत्पुनर्ब्रूतः सा ब्रूतान्न वै सुसर्वाविव स्थो न सुसमृद्धाविव अथ मे पतिं निन्दथ इति तौ यदि त्वा ब्रूतः केनावमसर्वौ स्वः केनासमृद्धाविति सा त्वं ब्रूतात् पतिं नु मे पुनर्युवाणं कुरुतमथ वां वक्ष्यामीति तौ ह पुनरुपेयतुस्तौ हैतदेवा
ह्या

–वर्मादिरना सिहिदं वस्यानि तिना स्याले नं सुरस्याग्रं कं।५

ध्यादिनदेवोवस्त्र॥१०॥सादोवावनविस्तुसवीविवस्तोनस्तुसमृत्काविवाष्यमेवतिंनिंदष्य इतितोदोवस्तुः कनावमसर्वीस्वः। कनामसृष्टाविति सादोवावपतिं स्तुमेष्ठनस्तुवालंकरुनमष्यवीव[स्या]मीति॥११॥तोदोवस्तुरतं कृदमन्यवदवसायन वद्यसा कमिष्यततनोदिष्यतीति

तं कृदमन्यवजदारसायुनवयमावकमेतनोदयाय॥१२॥तोदोवस्तुः स्तुकन्येकनावमसर्वीस्वः कनासमृष्टाविति तोदहिरवशल्कवास्करुदे रेमीदवाय हंतन्वनातवां यशादंन चंमितना सर्वोस्लिकोनासमृष्टाविति तो हतत दवास्विलोस्ययस्तुसावाजरमतु दिवान्

यक्तं तस्वीनां स्तुतवदिष्यवमाने॥१३॥तोदोवस्तु रुपानोकयधमितित हृदवाक स्तुर्नवास्तुप कयिष्यामदेवक मस्तुष्टो स्तुसं स्वस्तुमवारिस्तुं निषरुपंनाविति॥१४॥तोदोवस्तुर्विशीमौवियसेनयधर इति कष्यंविशासैंन्फपस्तुनोकयधमस्यस्याव क्योवङ्गितनष्यतिनो

उपाकयं नना स्यामेनमाश्विनं श्रदमष्टकं सावध्वर्युयज्ञस्यान्तवनां नावत घद्गस्यशिरः श्रन्यधर्नीनददस्तद्दिवाकीस्यानां ञालेलाव्याख्यायन यज्ञान घद्गस्यशिरः श्रुतिदधक्षे स्वस्मादेव स्तुतवदिष्यवमाने यज्ञोऽधत स्तुत दिवदिष्यवमान आगच्छतो॥१५॥तोदो

वस्तुस्तुरिव्यो वा आयां यज्ञस्यस्योयावध्वर्यु इहनाविमंप्ररस्ता कृछ्रपयाजिस्तुरस्ति द्विदिवश्यांसा स्मादेष दुरामा यज्ञोऽध्यत दनीय एव वषट्कियत स्ययदश्विनाविती मकविपावाद छिदी स्यकमश्विनाविसा मदोद० सर्वमास्तुवानां स्तुक्रस्वजाविध्यस्निरवा

स्ये स्तुकरमादित्यास्तुष्यो॥१६॥अश्यालाटकलात्यव यावां केशा मधुमत्यश्विनास्तृनावती तयायकमिदेतां उपयाम गृहीताश्विंस्यां त्वेषतस्यानि मधीस्यां चेति सादयति तं विमधुमत्य टकाति माध्वीस्यां त्वेति सादयतिन घन्मधुमत्य ष्टिकाति माध्वीस्यां वे

ति सादयति॥१७॥दध्यङ् ह वा आस्यामाथर्वणो मधुनाम ब्राह्मणमुवाच तदनाप्याः प्रियं धाम तदेवैनत्योगतनोपगच्छति न स्मान्मधुमत्या इष्टकाति माध्वीस्यां त्वेति सादयति॥१८॥ तानि वा एतानि [illegible] कानि पात्राणि भवन्ति रास्ना वमेंद्रवायव पात्रं तत्तस्य द्वि

तीयं रूपं तनन द्विदिवन्यम अकावं म्ने त्रावकरुणपात्रं तत्तस्य द्वितीयं रूपं तनन द्विदिवन्यमा स्तुमाश्विनपात्रं तत्तस्य द्वितीयं रूपं तनन द्विदिवन्यम ष्ययदश्विनाविति स्तुग्रव्यो वा आह्विनावि स्तुमिववाददे स्तुरवं तस्मादोस्तुमाश्विनपात्रं रुवति॥१९॥वात

पां॥५॥ ॥ वृस्तुषी दवा अस्यस्तुकां मं छिनैतन्म एवएव वस्तुको य एव तपति तघ देष एतन्तपति तन्निष्टुके श्वं मा एवमं धा॥१॥तं सस्तुकि निः श्रीणाति तदनं मेध्यं करोति तन्नो एवं संध्ये तो ह वा आसां प्रजानां त्वं स्तुया सयुछ्रोतो नादियातां नदि विदस्तो वनपाणा

नि ऊर्नासु॥२॥ तयोरन्ति वान्यतरस्मा घोन्यतरोन्ति वस्तुक आचो म धा॥३॥ तयोरन्ति वान्यतर मेघा घोन्यतर मच्चुत्येव स्तुक मन्द्राघो मं छिन मनुतो वा अन्यस्मे यष्यत अन्यस्मे कत्यते र्गा डामकानि व्यस्तुररकं सनाभ्यां स्टष्यति तदवतोभ्यो कयत तघनधा॥४॥यत्र

त्विदवास्तुस्तुररस्क सान्यपउद्विरतन्दताववन वोक्रेरपदंस्थं यद्धेस्माद वाः किं चकमस्तु ह्विति तस्मामाहयि न्वाकिं एव वस्तुनरपदवतः॥५॥ तदवाकस्तुरुपनानीत यछो मावपदनाम इति तदोस्तुर्यकाववाभ्यां टकामतावन्युविष्ठ नस्तोस्वीहत्यापहुनिष्प

महू इति ताभ्यां यज्ञोऽटकस्तावत्यवेनां तोस्वीकृत्यापाप्नत मस्माच्छाम कस्यामिनि टछोत दवनात्यो क्रूयत॥६॥अविहो वा वया इव क्वो नो स्विद्धवतान्य एव टक्षो यामार विजित रुपमिय हृदमिनि तद्वि स तं मीमावं साम व्रतके ने स्तुरवकार॥७॥इमा

स्तुद्दिकि स्तुकस्य स्तुरीकवं क्रुर्यं न्यं बन शीदयन्तृश्निग र्नाज्योतिर्जराइस्तुरजसो विमान इति तदितस्य रूपं क्रेम्भाय एवतपतनाति बदाकज्योतिर्जरास्तुरिति॥८॥इमां वेव स्तुकस्य स्तुरीकवं क्रेयोन्ते प्रन्ने ध्याइवष विस्तुछे म धाज्ये स्तुनातिं धादिषदवं स्वर्विदे मित्य

साद्दोनमन्वेनाद्विं वीरस्त स्मादादेषतप्यो […] रतां पाद्दाति दद्दिताद्दे सादयन्येना वं छियदिराम स्तुसंचरति॥९॥ अष्य मं छिनं टकात्ययं वन शोदयन्तृश्निग र्नाज्योतिर्जराइरजसो […] विमाने ऽइम मपावं संराम स्त्वर्यस्य स्तुश्री छ्रं न विप्रामतिनारि छं

[…] नि मा स्तुं रुयं तम स्तु ला […] तवयाम स्तुदी लो नि शं डा वा च्चे षा न सो लि वी र तां पा हौ नि साद य न्स ना म्य न सन्वे ना द्वि॥

ष्यामसृहीता सिमकाय ध्नति।१० तं संहितं सङ्कृतिः श्रीणाति नघ सङ्कृतिः श्रीणाति वरुणो ह वै सोमस्य राज्ञोऽभीवाक्षि प्रतिपिपेष तदश्वयत्ततोऽश्वः समभवत्तद्यच्छ्वयथात्समभवत्तस्मादश्वो नाम तस्याक्ष्णः प्रास्कन्दत्ततो यवः समभवत्तस्माद्वारुण्यो यव इति न एव देवास्या
श्रुकुम्भामायतत्ताभिर्वि नाम तत्समर्धयति कृत्स्नं करोति तस्मात्सङ्कृतिः श्रीणाति।११ स श्रीणाति मनो न येषु हव्यं मृष्टं विपः शराय्यावहं सोमदुवं तां ता आयः शार्या ति स्तु विष्कीर्णोऽस्या श्रीणीता दिशां गत क्षावसन्तयोनिः प्रजाः पादीति साद्यन्या घोषेत मन्या घा दीमाः प्र
जा विद्यास्तस्माद्दिष्टेऽन्यानि प्रजाः पादीति।१२ धो व्याहिताः सृष्टकलोत्तवनां धावश्चोद्धितोऽग्न्यादिं तं विवाधर्तुराद्देत्वाश्वाद्धितं खेवमसवनति प्रस्थाना श्रोह्विते च वादन्तु धोह्वितं रसकामं वाधमरुदाददीनं छिन्नं प्रति प्रस्थाना।१३ सा धृष्टुरिश्रोह्विता नसूपशाकलेना पमाष्टी
प सूष्टः शोंउइत्येवास्मि वृप्रति प्रस्थाना पष्टप्टोमर्के इति नपादपानावेंक्तुररदासे स्वपकलादेवा स्वाष्ठकपाः प्रण यं त्विते बाधकर्तुर्निः क्रामति प वास्वाभिंषिपाः प्रणायं त्विति प्रति प्रस्थाना तात्पादन्नोद वृतान्यपवपूर्णायतः।१४ तोऽजवृत्तेनाद वन्नीयमरत्नीसंधत्तस्या उत्तरावेदोस्याद
याता दृह्विता याम व श्रोणा वध्वर्तुः सादयत्यत्तरायां प्रति प्रस्थाता नन्तु स्तू ऊंतावधानाधृष्टा सीतित तृद्वी निरवेत कृत्तरावदि मना धृष्टां कृताता विपर्यष्टो तो या पताविन्नं नवाला त्यषतौ नस्मा पृवितं निक्ति वते तत्वा क्षेनो विपदि यंता वहिन्नेर्नादि नस्ति।१५ सो धुर्द्वः पर्व
ति स्तुवी वाचा वीरान्प्रजनयन्नपरा कील्पना न्यत मन्वेत्ताद्दि वीरस्तस्माद्दक्तुवी रो वीरान्प्रजनयन्नपरी हीन्यत्निरायस्पोषेण यजमानमितित न घजमाना याशिष माशास्ते यदा का जिरायस्पोषेण यजमानमिति।१६ अथ प्रति प्रस्थाता पार्थे तिस्तु प्रजाः प्रजाः प्रजनयन्नपरी ही
न्या घो ह्येत मन्वाघा दीमाः प्रजा विश्रास्तस्मादादस्तु प्रजाः प्रजाः प्रजनयन्नपरी हीन्यत्निरायस्पोषेण यजमानमिति न घजमाना याशिष माशास्ते यदाकानिरायस्पोषेण यजमानमिति।१७ नावपिधायाग्निः कामनन्निरए वेनावनत्तें कृतं तस्मादिमो सूर्यावें
मासो प्रोचोयं तोनकश्चन पश्यति तेऽरस्तान्परीत्यापोर्णुतः पुरस्ताद्विष्णुतो शुक्रेन आदित्य वेनावत क्षें कृतं तस्मादिमो सूर्याचन्द्रमसो प्रत्यञ्चो यन्तो सर्व एव पश्यति तस्मात्पुरा गेतः सिच्यमानं न कश्चन पश्यति तद्रु पश्चान्प्रजायमानं सर्व एव पश्यति।१८ तौ
अह्नेन सूपमरत्नी संधत्त्वा सप्तन्निर्नैद्वाधेत यथ्ह अग्निरुद्वाधेतापस्येऽग्निवसूपमरत्नीसंदधाताओं संजग्मानो दिवा पृथिव्या स्तुकः शुक्रशोचिषेत्येवाध्वर्तुः संजग्मानो दिवा पृथिव्या मंथीमंशोचिष शोचिषेति प्रति प्रस्थाना बदुष्णा बरवित नार मतोऽङ्कृत शुद्धे
ग्नि पुवित संधत्तस्तस्मादिमे अरित्तासिद्धिनीर बहुक्षीसंदिता।१९ सो धुर्तुरश्वोद्दितं तं सूपशाकलेनिरस्यति निरस्तः शोंउइत्येवामेव प्रति प्रस्थाना निरस्तो मर्क इति न तु राकुत्विद्यो सुरस्तुरदसे सपकतः।२० अथ अध्वर्तुः शोह्वितं सूपशाकलमादवनीय घासयति शु
क्रस्या धिष्ठानमसीत्येवा मेव प्रति प्रस्थाना मेघिनोधिष्ठानमसीति वृक्कुण्यारवित स मिंधेव वृक्कुषी रवित समिंधे तस्मादिमे समिंधे वृक्कुषी।२१ तत्रजपत्यच्छिन्नस्यत देवाना मवीर्यन्निरा यस्पोषस्याददितारः स्याम स्याशीरवि ष्येतस्य कर्मण आशिषमे
वैतदाशास्ते।२२ अथाध्याव्याद्रु प्रातः प्रातः सवस्य शुक्रवतो मधुश्चुतं इन्द्राय सोमं प्रयुक्ति नान्यो नरूषत्नु वृष्कृतं कृतोति तदनु प्रति प्रस्थाना नदनुवमसाधुर्मवः।२३ तो विष्वरस्मा निर्दुतो शुक्रत शुक्रु षीवापतो नन्तुरस्माद्दिवेन शुक्रुषी धत्तस्तस्मादिमषरस्तो
वृक्कुषी।२४ अग्निना सूर्पति पुण्तो तुकुण्ताय व्याविना सिक्कि वं सूपस्तस्मादिमसग्नि नासि कांवृक्कुषी।२५ तो वि वृषट्कृतो संतो मंत्रिण कृत्यत्तं नादितोनदंक्ष वातयदानो सर्वं सवनमनु कृत्यत व्यादक्षिनो सर्वं सवनमनुकृत्यतपतो पंव
प्रजापतः प्रयत्कृतनमां व कृत्युषी प्यातो सन्यं वि च कृत्तुः सन्यंं दिप्रजापतिस्तस्माददनो सर्वं सवनमनु कृत्यते।२६ स जुहोति साग्र धर्मा संस्कृति दिर्वि श्रु वारा सप्रधर्मो वरुणो मित्रो अग्निः स व धर्मो हृदस्यति छिकिवांस्तस्मादि दाय शु न माजुहोतेर्व

स्यादिति।२७ संजुहोति साश्वमासश्वमइति राष्ट्रं वै वारतसः सिक्तं स्पर्शुकीए वृश्चमे सं नवतस्तस्माज्जुहोति साश्वमासश्वमइति।२८ अथ संप्रेष्यति प्रेतु होतश्चमसः प्रब्रह्मणः प्रोद्गातॄणां प्रयजमानस्य प्रयन्तु सदस्यानां होत्राणां चमसाध्वर्यव उपाव
र्त्तध्वं शुक्रस्यात्मान्ययधूमिति संप्रेष एवैष पार्थस्य प्रतिप्रस्थाताध्वर्यवः पात्रे समवनयन्ति एविनद्राघं बलिं कारयति नमः सुर्हि चमसे वनयति तदृत्वाय वषट्कर्त्तुर्हि प्राणो वि वषट्कारः सोऽस्मादेतद्वषट्कृतः पराङिवाभून्त्यालो विभेदेस्त स्मात्प्राणं प्र
नराक्षं धात्।२९ अथ यदेते प्रनीवीपात्रेन जुहोति जुहोत्यन्यान्यप्रलां प्रजुहोत्यत समवरूढमेव होत्रकं चमसे वनयति।३० अथ होत्राणां चमसानन्वन्यति क्रत्वाः प्रवाप्त समवरूढा नवंति न्ताल माकृत्येताने बैनत्युनरा प्याययंति। तत्काल माकृत्येन्वैति नस्माद्धो
त्राणां चमसानन्वनयंति।३१ अथ होत्राः संयाजयंति तो त्राह विश्वकाम वेज्योत्यहं वदंति माव वितत्संतर्पयंति रहाः शीतादवेज्यो यद्वदंति निति तस्माद्धोत्राः संयाजयंति।३२ सत्र वचमायां वा होत्रायामिष्टायामनु वा यां वाज्ञमे रयात हं पंजु होत्रामध्ये याः स्विष्टाय
याः कृशीताः स्विष्टकृताय स्यादेति हो त्राणामवेषावृह्निर सुन्यथ प्रयहुप विरान्यायाड ग्नीदित्यग्नीध्रत्रे यजमानोत्तमः संयजति तस्मादाग्नायाड ग्नीदिति।३३ ब्राह्मणं।१ प्रथमः प्रपाठकः समाप्तः॥ कं डिका।१३॥ ॥ आत्मा वा अस्याग्रयणः सोऽस्येष सर्वोम वसर्व
ं कालमात्मा तस्मादग्रयणं गृह्णाति नास्येहितिष्ठालीनवति स्थाल्याह्येनं गृह्णाति सर्वं वा इदं सर्वोम्भ यथ्येत्स्मादन्यायणं गृह्णाति।१ अथ संस्थितं गृह्णाति सर्वं वि विहृसतं सर्वीम ययदस्मात् संस्थितं गृह्णाति।२ वि श्वेभ्यो देवेभ्यो गृह्णाति सर्वं विवि श्वेदवाः सर्वं
मथ यदस्तस्मादि श्वेभ्यो देवेभ्यो गृह्णाति।३ सर्वेषु सवनेषु गृह्णाति सर्वं वि सवनानि सर्वीम यथ्यदस्तस्मात्सर्वेषु सवनेषु गृह्णाति।४ स यदि राज्ञो पदस्येन्मन एव तन्तुरियतः शुतावयेतुरात्मा वा आग्रयण आत्मनो वा इमानि सर्वाण्यंगानि शृतवं त्ये न
स्मादेनं गताधारियाजनं गृह्णाति न दाकुन्ये वास्यां शुनिच्छा या मेनगता यजुः भ्रनिति शुति।५ अथ यस्मादाग्रयणो नाम यांवा अहं प्रावाणमादधानो वावंयक्लत्यवरे मायेवदनप्रसावाये वदन्नस्मादाग्रयणो नाम।६ रहो ज्योवितां वीयावा वमयहंकृतषडू
वा जुतः प्रान्वो यदान्यत्क्रान्यच्छेव सामः अस्मांकृतवः सं वसरस्य सर्वं विसं वसरः।७ तां देवाः सर्वस्मिन्नु विज्ञेते नायेना हूत्राग्रे वा च मवदंस्तयोप विषपनाऊं सर्वास्मिन्नु विज्ञेते न येना हूत्राग्रे वा ~~वमवदंस्तयोप विषपनाऊं सर्वास्मिन्नु विज्ञेते नयेना हूत्राग्रे~~
वे वदति।८ अथागतां गृह्णात्येव वा पद वासोदिवेकादशास्तु प्रश्चिकामयेकादशास्तावत्स्तुश्चितामन्वितेकादशास्तुतदेवा सो मखं मिसंजुषधूं।९ उपयाम गृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयण इति वाचामन्विन दधात यामीकरोति न स्मादनयास मानं संवित्सरिषिपयसिं वदत्य
क्रमिनायेक्र मिद्कं यायय दाग्रयणो स्याग्रयणो ऽसीति गृह्णीयात्तस्मादाग्रयणोऽसि स्वाग्रयण इति।१० पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिमिति वा च्यामवे तद्भस्व श्लामादामापायदजनि निपाहि यज्ञपति मिति वाचामवे तद्भस्व श्लामाद्गमाता यद्यजमानमिति यजमान
नो हि यज्ञपतिर्विष्णुस्त्वामिन्द्रियेण पातु विष्णुं त्वं पाहीति वाचामवितद्भस्व श्लामादुयज्ञो वै विष्णुर्यज्ञस्तां वीर्यं तागायाय द्वितिविष्णुं त्वं पाहीति वाचमवितद्भस्व श्लामादु यज्ञं सं गावाययन्ति स वनानि पाहीति।११ तदने गृहमादस वनिनिच्छेषसवनानि पर्ति
ष्ठा।१० अथ हरणाय वित्रम्नुपम्हृदिं करोति साद्धेषा वागन्नुघमानानतमाद्तस्यां दवाबाच्छिलोनायाऊं हिंकारालवशाग्रमधुः प्राणो वि हिंकारः प्राणो हि विहिंकारस्तस्मादपिगृह्य नासिके न हिं कर्तुं शक्नोति स्सितन प्राणेनसमर्जिहीतयदा वैतीतः प्राणं लनं
लघरसं जिहीतन प्राण वेषपतहाच्चिवांत्रायाऊं हिंकारलैव प्राणंदधाति स्सितन प्राणेन संजिहीतत्रिष्कृत्वो हिं करोति त्रिवृद्धि यज्ञः।१२ अथा ताम्मासः पवन इति स याम वाम्मूं तीघास्तुररकृ सेव्योन निर प्रुवं स्तामवितमसर्वस्मिन्नु दिजितल्वयना प्रे

६१

ह

त्वनि राष्ट्र ताम्राविष्ठा रोतितस्मादाह सोमः पवन इति १२ अस्मिन्वृत्तो लोकोस्मिन्दूराद्येति न ह्युल्पो वहन्नायवाचास्मिन्सत्यस्य यजमानाय पवत इति न घजमानायाह १३ तदाहुः सतावदवोक्का स्याद्यदितावद्याइद ७ सर्वं यावद्भूतं ह्त्रं विविद्विशाङ्गीवाइद
७ सर्वं तस्मादतावदवोक्का स्याद्यदिति १४ तद्धुत्यादवन्त्यइषको ज्ञपवतइति वाष्टोतदाह यावद्दिश इन्द्र उइति व्योतृष्टा इन्द्रं सोज्ञायत तस्मिन्तदाह कुत्सप धान्यः पवतइतितदव्याप्तोषधिव्यश्चाघावाह इष्टि वीन्यां पवतइतितदायां घावाह
छि वीन्यामाह सन्ध्यारिद ७ सर्वमभिवृत्तो नायपवतइति साधुवपवतइत्येवितदाह १५ तद्धुदिकआकु द्विभिवर्त्सायपवतइतितद्धुतस्यान ह्युत्याघदाआहकास्मिन्ब्रह्मत इतितदवब्रह्मवर्चसायाह विद्विन्यस्मादवेन्यएवतस्यानि विद्विन्यास्मा
दवन्य इतिसादयति विद्विभ्यो ग्व्यने दावन्यो ष्टकाति तं वेमध्ये सादयत्यात्माह्यस्य मध्य इव व्यय मात्मादक्षिणा द्धयत्स्ता लीलवत्कत्तराद्दिव्यस्थाली १६ ह्यालं णां अस्थ ७ त वा अस्यैषानि रुक्मं आत्माय ऽ ह्यपः सास्यैव आत्मि वात्माह्य यमानेक
कः प्राणः सास्यैव आप्नुवन्तस्मादनया ष्टकात्यस्यै दिस्थाली नवतिस्थाल्याहैनं ष्टकान्यत्र राज्ञीयमन्त्राजर ७ ह्यष्टतमाछ्रुतस्मादनया ष्टकाति १ नं वि शसर्वं ष्टकाति सर्वं वितघन्सर्वं ७ सर्वं तिघदाछ्रुतस्मात्सर्वं ष्टकाति रतस्यासावव वधव आञ्ज राज्ञे वास्यै
तनस ७ हिनः पर्वाणि संतनानि नं घाऽस्टदीन पविनस्माद छावाकायो तमो यफो नवति ३ अष्टराज्ञानस्तु पावकरति ष्टनीयं वसनीवरीणामवनयति तत्सर्वं सामेति श्रष्टममदोत्तरस्य सावनस्य करोत्यत्तमं शत्रुर्स्य सयज्ञोत्तरस्य सवनस्यतत्सर्वं करोति सत्सर्वं
स्यनकुत्तमं न घ्नतिषकुतितस्मादि मानिपर्वाणि व्यतिषक्तानीद मिथ्यं मिति दानमिद मिथ्यं ४१ वाम वमाध्यं दिने सवनेऽष्टदीत ए वितस्मादछावाकायोत्तमा ग्रहो नवच्य ष्टनीयं वसनीवरीणामवनयति तत्सर्वं सामेति शष्टममदोत्तरस्य सवनस्य
करोत्यत्तमं शत्रुर्स्य सयज्ञोत्तरस्य सवनस्यतत्सर्वं करोति यत्सर्वं स्यतकुत्तमं न घ्नतिषकुतितस्मादिमानि पर्वाणि व्यतिषक्तानीद मिथ्यं मिति दानमिदमिथ्यं न घदास्येति नाम्नास ७ हितस्तानास्यैव आप्नुः ४ एवैषा कामदुघे वं इस्योद्धार स्त्रिष्ट्यएवैनं
प्राणः सवनत्र केभ्यो विष्टकाति तिभ्यो माध्यंदिने सवने तत्र ह्रुवः मद्धाकृतव कृतवोवाइमास वव्किामान्यरं त्यतत्नादेषा कामदुघ्वे वं इस्योद्धारः ४ तं वा अनुग्ना रुक्मं ष्टकात्म क ७ दिशुरोक्ष ष्टज्ञ्युरोरु ष्टग्छ्य क ७ सामयज्ञोष्यदन्यकुपतितघञ्जो
स्वाहेना अन्य द्वय वाग्र कृत्य आस्तुरन्य द्वीयज्ञोऽन्योत्यर्दः सामन्यः ४ तदवा अक्कवन्दुत्तेमायज्ञः स्रदधामतच्छयं वकुलतारवविधानविछ्यतीतिनायज्ञं स्रदधुस्तानएषावकुलतारवविधानवत्रा ७ तं यदव्युरोरुक्मं ष्टकात्मक ७ दिशुरोरु ष्टज्ञ्युरोरु
रोरु ष्टग्छ्य क ७ सयदवेन ज्ञुकेभ्यो विष्टकाति तनोदास्यैव शुरोरुक्मां नवति तस्मादद्युरोरुक्मं ष्टकाति ४ अष्टागतां ष्टकान्येवोपप्याम ष्टकोतां सी शायवा छ्रुह हात वयस्वतइ ती दोवियज्ञ स्पदवनातस्मादाहुः शायवे ति छ्रुहात वयस्वतइति वीर्यवत
इत्येवितदाह छ्रुह हते वयस्वतइत्यक्रायं ष्टकामीत्यछ्रेभ्यो धेनं ष्टकाति यन्तइं दु छ्रुहव यइतियन्तइं दुवीर्यमित्येवितदाह तस्मिन्वाविमा एवेवेति यज्ञस्यध्वेन माछ्रुग्व ष्टकाति तस्मादाह तस्मिन्वाविमा एवेत्येषतायानि कृछ्रेभ्यस्वेति सादयत्याछ्रेभ्यो धेनं
ष्टकाति ५० तं विष्टकाति दवन्यस्याव्याद वाव्यं यज्ञस्याक्षुप्य ष्टकामीति प्रशासनं सकुया घपवं कुपाघपाद वतं च्छि विविष्टकां याता ५१ मित्रावरुणा न्यां चाद वाव्यं यज्ञस्याक्षुप्य ष्टकामीत्यवम्मेत्रावरुणायमित्रावरुणाभ्यांदितन्मेस्तु वं तन्मेत्रा

वरुणौ रसुहोत्यं सति मित्रावरुणीयजति॥१२ इंद्रायवायवादवाव्यं यज्ञस्याङ्गुष्टे स्तामीत्येवद्वाषणाद्भु स्रैंधसि नर्दें द्वाङ्गुद्दितस्मे स्तुवतर्दें द्वीरसुहोत्यं सत्यं यायजति॥१३ इंद्राग्नि न्यां वादवाव्यं यज्ञस्याङ्गुष्टे स्तामीत्येवाछावाकाय्यें द्वानीङ्गुद्दितस्मे स्तुवतर्दें द्वाग्नी

रसुहोत्यं सत्यं द्वाग्न्यायजतींद्रायवें द्रायवें न्येवमाध्यंदिने सवनदें ६७द्धि माध्यंदिनं सवनं॥१४ तडुत्त रकाध्रयीवा॥ष्टे स्ता त्फपयामगृहीतासिद्विवश्यस्त्वादवाव्यमुङ्गेद्यु उक्थायमिं मित्रावरुणाभ्यां जुष्टं गृह्णाम्येषते योनिर्मित्रावरुणाभ्यां त्वेतिसादयति शुनर्हवि

रसीतिस्थालीमभिमृशति॥१५ उपयामगृहीतासिदवेभ्यस्त्वादवाव्यमुङ्गेद्यु उक्थायमिं द्रायजुष्टं गृह्णाम्येषते योनिरिंद्राय त्वेतिसादयति शुनर्हविरसीतिस्थालीमभिमृशति॥१६ उपयामगृहीतासिदवेभ्यस्त्वादवाव्यमुङ्गेद्युउक्थायमिं

द्राग्निभ्यां जुष्टं गृह्णाम्येषते योनिरिंद्राग्निभ्यां त्वेतिसादयति नात्र शुनर्हविरसीतिस्थालीमभिमृशति॥ द्रायात्वं द्रायवोत्सवमाध्यंदिने सवनएंद्र६७द्धि माध्यंदिनं सवनं द्विर्दशुनर्हविरसीतिस्थालीमभिमृशति स्तोत्रीयं दधाति॥१७ तं वे

त्वापयामैर्गृह्णीयान्न त्यानो मादायदमध्ये विषउपयामनगृहीतासवत्ययेप्यानोमन्त्रोजाभिताय्ये जामिं कुर्यादिदन मन्त्राफपयामैर्गृह्णीयाद्यानोमादत्यदघ्ययशुनर्हविरसीतिस्थालीमभिमृशति शुनर्ध्यास्येयङ्केयदीध

रुकवतिननदाद्वियतहृह्णीमवनिदध्यानु॥१८ ग्रावस्तुणं॥२ अथयंदृवाअसंवैषग्राणोत्यायंद्रुरस्तासविविश्वानरएवाछ्यायंपश्यासभ्रुवास्तोपास्मैतोद्याववाग्नेयस्तो गृह्णातिध्रुवविश्वानराविति नत्यारयमत्यतश्चन्यनरएवगृह्यातध्रुवएकस्

यदिवैवरकस्तोवायत्ताव्यानुह्रुकीनयजमानस्पतंवमसेवनयेदन्येतमवृतोटवमसो॥१ यद्वा अस्यावाची नं नाभेस्त दस्येष आत्मनःस्मास्येष आयुरवतस्मादनयाएह्णात्यस्येद्विस्थालीनवतिस्थाल्याद्येनं गृह्णात्यहोरात्रीयमभृतामूरंं

द्युमृत माङ्गुरस्मादनयागृह्णाति॥२ तं वैधृवसंगृह्णातिसर्वैर्वितदायुभिर्वंसर्वतदायुस्तस्मात्सूर्संगृह्णाति॥३ वैश्वानराय गृह्णाति संवत्सरोवैविश्वानरःसंवत्सरआयुस्तस्माद्वैश्वानराय गृह्णाति॥४ सयातःसवनेगृहीत ऐतस्माकालाडप

रोत्यैतदनं सवीत्तिसयनान्यतिनयति॥५ न ह्यस्मयमानेवनायनफसंवत्सरं यजमानोतिजीवधःस्नृयमानेवनायतु॥६ नं ह्यस्मयमानेवनयतितादनं द्वादशाहं स्तोत्रमतिनयतितद्यापरं परमायुःसमश्नातित्तद्योद यजमानोज्योग्जीवतित

स्माद्वा दयोन्निष्टोमसस्यादिनस्यस्तोमानुसर्पेन्निग्रस्यावायतनद्यासर्वमायुःसमश्नुत आयुर्वा अस्येषतद्यासर्वमायुरतिः॥७ यद्वा अस्यावाचीनं नाभेस्तदस्येष आत्मनःसयस्तुवेतस्यहोमासर्प्यद्याग्रवास्रावयतध्रुवं दावमाहुत्रेध्रुवमेवं दा

नीतितस्मा द्वाअग्निष्टोमसस्कवतिनद्धितयजमानएवयजमानस्यघोषनदात्मनः॥८ सवाअग्निष्टोमसस्कवतियज्ञोवैसोमस्तस्माद्यज्ञसोमस्तमातयज्ञनोनाबवागच्छान्तायज्ञाएवितनदुकमागच्छंतिनद्यादतयशोद्वाह्मणःसंश्रसृष्यात्मदधातय

कस्तुयंतिसदयज्ञएवकवतियएवंविद्वान्नस्तुयति॥९ तवाएतसर्पंतिएवाग्निष्टोमसघेतदघ्राःसंतिसयसर्पंतितदरांचोयज्ञंसोमवेतितदवपरिप्तिष्ठेद्वेष्टुनराज्ञन्युङ्गोधनेतबांधेपएवयज्ञाश्चितमाहुत्तांश्चेतियएवंविद्वान्त्सिं

ष्टोमसस्कवति॥१० देवाश्चवाअसुराश्चोतायप्राजापत्याःपस्पृधिरतस्मिन्न्यद्रुंप्रजापतोदितरितसंवत्सरस्माकमयंभविष्यत्यस्माकमयंभविष्यतीति॥११ ततोदेवाअर्वतःश्रास्यंतश्चेकस्तएतदग्निष्टोमसघंददृशुस्तएतनाग्निष्टोमसघे

६२

स्मै २

नसर्वंयज्ञꣳसमहंरक्षनयनक्तुराक्षत्रो।तक्षोदावेषरातनाक्षिह्यो।मसुघेनसर्वंयज्ञꣳसंहृत्तेंतारतिरूपनोव्यूढानस्माद्वाअग्निहोत्रस्मुसकृदेति।१३।नंयुदाबोतारहविर्दानेसादयतिआणाद्विरहानेन्यारणास्मौदंयात्नीत्यकपकोस्मेवाइतरान्त्रहासादयति।अथैनंकु

शुनेतृणंचनोतवृयि।१४यदाअस्येहूनातेस्तदस्येतआत्मनउपनीरविनघद्हूंनाग्नेसंरीदितेघदुरकौर्सेतस्माउदुपकौर्सेसादयत्यथांछेतंव्याघ्रनतृणंचनोतवृयि।१५यदाअस्यावार्ताननातेस्तदंतस्यआत्मनोधइवविनघदवाचीनंनातेरधइवेतघ०

कघ्यनतृणंवनोतवृयितस्मादेतंव्याघ्रनतृणंवनोतवृयिसादयति।१५एषविषज्ञापतिर्यएषयइस्ताहतयस्मादिमाःप्रजाःप्रजाताएतेषांवाएषोर्थेउप्रजार्यतसौयात्कुपकौर्सेसादयतिनस्माधास्तानन्तुप्रजाःप्रजायंतनाअन्येनाकानोस्यांप्रतितिष्ठंति

यानिवशाफेःप्रतितिष्ठंतिनाआन्यनाकानोअस्यांप्रतितिष्ठंत्यछायादतेव्याघ्रनतृणंवनोतवृयिसादयतिनस्माधाएतमेशप्रजाःप्रजायंततआत्माभिवास्यांप्रतितिष्ठंतिमनुष्याश्चापदाश्च।१६नवाएतदस्याएवान्यदुत्तरंकरोतियदुपकिरतिसयात्कुपकौर्सेसा

दयतिनस्माधास्तानन्तुप्रजाःप्रजायन्तेताअन्येलिवाल्मनोअस्यांप्रतितिष्ठंतिशाफेः।१७नवाएतदाहवनीयेनुकतिप्रवासाःशांधानाःकरंतंदधातिद्रामितिनघथासुरवआसिंचेदवंतदाच्छेषएकरूपउपशोनक्षापइववितस्माघदनेनसुखेननानारू

पमशानमआन्याछेतनशाणोतिकरूपमिवप्रस्रावयतपइवि...अथयस्मान्क्रूवेनामा।१८पदवाकृवियजंतत्वानाप्तस्त्ररक्कसेथ्यआसंगाछिनर्याचकुर्स्तांदक्षिणातास्तुररक्तंस्तांरैन्यासेस्तुस्तेषामेतांदक्षिणांप्रदातुऊक्षुरथेतदक्षिणꣳहविर्धानस्तु

कुचुरक्षेतमवनशोकेरूढंतेतरुत्तरामवरूविर्धानेदक्षिणꣳहविर्धानेमहेदनघाचलंनशोकेरूढंतेनस्मात्कृताना।१९नंविजोपायंतिशिरोवाएषएतस्यगायत्र्यैयज्ञोविगायत्रीद्वादशस्तोत्राणिद्वादशशस्त्राणितच्चतुर्विंशतिश्चतुर्विंशत्यक्षरा

शतिगायत्रीतस्याएषशिरःशिरोदिशिरःशिरोहिविशिरस्तस्माद्योद्धस्यश्रेष्ठोलबतसावस्तुथार्द्धस्पर्शिरइत्याक्षःश्रेष्ठोहवक्षेतयाद्दस्याच्छेतयजमानोविश्रेष्ठोनेयजमानोसस्यानाइतितस्मादुगोपायंति।२०वासोवाएषएतस्यगायत्र्यैयज्ञोविगायत्री

द्वादशस्तोत्राणिद्वादशशस्त्राणितच्चतुर्विंशतिश्चतुर्विंशत्यक्षराविगायत्रीतस्याएषवसस्तंयज्ञोपायंतिगोपायंतिवाइमान्वसान्दोपायदिदंपयेउदुएवमियेगायत्रीयजमानायसर्वान्कामान्दोहानाइतितस्माद्विगोपायंति।२१अथयदध्व

युरध्वर्युस्तस्याद्वानारदनिश्रकामतःप्रपद्येतयथाबहवसोपावरेदवमेतंयरुक्षुपावरतनत्समवनयतिगायत्रीमेवैतन्प्रस्तावयतितन्नोयंगायत्रीयजमानायसर्वान्कामान्दोहानाइतितस्माद्वाअवनयति।२२सोवनयति।ध्रुवंध्रुवेणमनसावा

चासोमभवनयामीतिउक्तामीतिवाआइदइदिशोसपत्नाःसमनसस्करदितियथानइदंइमाःप्रनाविशःक्षियेसराक्षेत्रोघायासपत्नाःसमनसःकरवदित्येवेतदाह।२३अथापाताटक्तान्येवाक्षर्दानिदिवोअरतिंपृथिव्याविश्वानरमृतआ

जातमग्निंकविꣳसंम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः।उपयामगृहीतोसिध्रुवोसिध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणांध्रुवतमोच्युतानामच्युतक्षित्तमएषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वेतिसादयतिव्याघ्रनतृणंवनोतवृयिविश्वानरायहितंशक्लाति।२४श्राल्ण्ड

॥त्वाग्रतान्नूरताञ्वापतिक्ष्मयविश्रुणाꣳतोमंजुहोतिनघृ...पाꣳतोमंजुहोतियादवास्याविभुस्कंदंतितादेवनपाद्दवनीयंस्वगाकरोत्याहवनीयाधाक्तीनोप्रतिष्ठानस्माद्विप्रुषांꣳहोमंजुहोति।मजुहोतियस्तेद्रप्सस्कंदतियस्तेअꣳशुरितितावितो

कस्कंदतिसद्रप्सस्तत्तमादयस्तेअꣳशुरितिपाविक्षोकस्कंदतिनदꣳह्रमाद्याग्रावच्छुतामिधिषणान्यारूपस्थादितिन्याक्ताहिस्कंतामिषवणान्याꣳस्कंदत्यध्वर्योर्वापरिवायःपविच्चादित्यध्वर्योर्वाद्धिपाणिन्याꣳस्कंदतिपविच्चाद्वातंतन्तुहोमिमनसावषट्कृतꣳस्वाहेतितय

आवषट्कृतꣳकृतमवमस्येनकवति।२अथस्तौत्यग्नेयेवपाद्देशेअधुर्युनादत्तेनावधुर्युग्रआमोप्रतिपद्येतप्राणापानोयज्ञस्याध्वर्यूस्तोनावाग्रेवयज्ञस्यासोजानाक्षेवप्रजापतिर्यज्ञस्याध्वर्युतिदनौभिषथायानोवा२नाद्वापतान्देवार्धिजोयजमानोप्रारन्त

पतावान्वि सर्वायज्ञो यावं वल्पतपं वर्त्तिजो न वंति पांक्तो वि यज्ञस्तद्वाज्ञ्म दिन घज्ञमानो न्वा स्वर्गता ४ अथान्यतरदृणं वा वालमसि प्रास्यति दवानाश्च कं मण मसीति यत्र वेद वायज्ञेन स्वर्ग्ये लोके ॐ [illegible] वतन एतस्मात्सो वाला हृ छुः स्वर्ग्यं लोकं तु पोदकासंस्तृ घ

जमानाम वित स्वर्ग्यं यं धान न म सैनु सं रक्षाप [illegible] अथान्यानर स्तृणं [illegible] रस्ता ऽ ज्ञात्वा [illegible] स्पतिर [illegible] वस्तो मो [illegible] पति यज्ञ ज्ञानारः स इदं सर्वं स्तुत इदं सर्वं [illegible] न वदति न स्मा एवि तन्नू [illegible] विद धा ति [illegible] वाध्वर्युं न स्तुतमेनेन ८ संस्तव यथा यत

रूपं ति ज वं ति छान्दो ज्ञानारः ६ अथ स्तोत्रमुपाकरोति सामः पवत इति सावे परागेव स्तोत्रमुपाकरोति परां वस्तुवतानवानू [illegible] लि स्तो [illegible] नपाच [illegible] नाति [illegible] नाः परां [illegible] वाः स्वर्ग्ये लोके ॐ [illegible] वतन स्मान् [illegible] स्तोत्रमुपाकरोति परां वस्तु

वता ७ उपावर्त्त ध्वमिति वा [illegible] निरुक्तं [illegible] स्तुवन [illegible] नानि स्तो [illegible] दिमा [illegible] भुवन [illegible] अथ पदद्र [illegible] पवमानेन [illegible] आदित्य [illegible] वातकं छुः स्वर्ग्यं लोकं तु द

काम स्य एष स्तुतुं इति [illegible] तस्तापतिन ९ एवैन [illegible] जो यज्ञ मानं [illegible] वा [illegible] छुः स्वर्ग्यं लोकं [illegible] कामेति तस्मादत्र [illegible] पवमानेन स्तुवताय [illegible] वा एषा स्वर्ग्या [illegible] पवमानेन [illegible] स्फ्या [illegible] स्वर्ग्य [illegible] स्त्या एक एवम

[illegible] यिनाय पवलिं घ: स य धा [illegible] मिन्या [illegible] मक्ष्णा [illegible] ञ्चेनाऽ [illegible] यति न [illegible] सर्व एव यज्ञो [illegible] स्वर्ग्याति स्मात्तु सर्वस्मा द्व यज्ञा [illegible] घं परिबिबाधिषता १० अथ स्तुतेन एतां वा [illegible] दम्नी [illegible] रोडा [illegible] अलं [illegible] रूप स्तुने हीति [illegible]

याद म्ली स [illegible] एवि ना ने न [illegible] णाति [illegible] सुमिद्धे दवे [illegible] फा नाति [illegible] रोडाशा २ अलंकृ [illegible] तिष्ठ [illegible] वति [illegible] नेदाति [illegible] घ पाकरिष्य नूनवति ११ [illegible] अथ [illegible] सु लोमयुपाये यम

रि वा यति परि वीय [illegible] मुपाकरे [illegible] नेदधाति १२ अथ प्रातः सवन आल [illegible] आहवनीय सवना [illegible] सर्वं [illegible] वेन घज्ञे रसं [illegible] ति सर्वं य [illegible] समाज्ञा [illegible] यम [illegible] वर्जयति १४ उप

नि स्तोम [illegible] नाय [illegible] स्यात्दें [illegible] तीय [illegible] दानानि [illegible] कानि यदि वोड शी स्यादें [illegible] नीय [illegible] घति रात्रः स्या स्मारस्वते [illegible] मालम्भेन वान्वै [illegible] यत्प [illegible] मालम्भतर समा

अ सवनीये: [illegible] स्मादि विदि [illegible] ग्सा म [illegible] सान्नपेन छरारं [illegible] मान [illegible] नामो [illegible] जायत इति [illegible] [illegible] दनिया [illegible] स्पदवतास्ताः [illegible]

वा [illegible] नदधा [illegible] सवनी ये: [illegible] धाम वा [illegible] नदधाति [illegible] स एव भवति १६ सर्वं [illegible] यज्ञ स्पदवता नस्मास [illegible] भवति १७ [illegible] रोडा [illegible] सवनीया: १९८

धीना [illegible] ति १८ इदं वा [illegible] कामयन्त धानाः स्वादयं [illegible] याम [illegible] मिति तत् [illegible] माया यज्ञ स्पादवतास्ता: [illegible] प्रातः सवन एव [illegible] वत्स [illegible] भवति नेनरयोः सवनयो: १९८ [illegible] मार्ध्यदिन [illegible] गायत्र्यैवैकाकिनी प्रातः सवनं वह

गायत्री [illegible] प्रातः सवनं वहति त्रिष्टुम्माध्यं दिन ॐ सवनं जगती तृतीय सवनं न द्वाभ्यां [illegible] त्रिष्टुम्मा ध्यं दिन ॐ सवनं वहति गायत्र्या [illegible] नेकाकिनी [illegible] तृतीय सवनं गायत्र्या [illegible] गायत्र्यैवैकाकिनी प्रातः सवनं वह

ति [illegible] पंक्तिर्या ॐ स्तो [illegible] पंक्तया वह [illegible] वा [illegible] पवमानं पंचमं [illegible] पदा पंक्तिः [illegible] केकाकिनी गायत्री प्रातः सवनं वहति [illegible] दक्षिणा [illegible] पयस्या [illegible] पदा पंक्तिः

[illegible] केकाकिनी गायत्री प्रातः सवनं वह [illegible] स्याप [illegible] कामाय प्रातः सवन एव [illegible] भवति नेनरयोः सवनयोः २२ [illegible] ना: स्यइत्य [illegible] तिष्ठति [illegible] रोडाशा [illegible] मादायन घन्ने

॥ ९२ =५८५ तो॰८

नङपसन्नो छावाको ... दक्लि श्च रोडाश्च ग्रलं पाप्मा वादधदा ना छावाकवदस्य यन्ने वा घमि न्यहीयत वा अछावाकः॥११॥ स्मिं शाम्नी अनु समतनुतां अज्ञानां प्रजाश्चितस्मादें श्नो छावाकः सप्तंतनव द्विबा यदस्माएतन्पुरोडाश्च ग्रलं पापावादधान्ये
तन वाव्वीव्यण यदनदन्वाकतेनान्नु समक्रत्ता। स्मत्वे सन्नेछावाक रुजु यत्केश्वरति तघ सन्नेछावाक रुजु यत्केश्वरति मिथुनं वा अछावाकर्द शान्नोय छावाको न्यो शांशान्नी द्व द्व०ं मिथुनं प्रजननं० सतस्मान्मिथुनात् प्रजननाद्द्वे संवत्सरं प्रजनयति॥२॥
यद्वेवसन्नेछावाकरुजुयत्केश्वरति सर्वं वा ऋतवः संवत्सरः सर्वान्नि वै तत्प्रजनयति तस्मात्सन्ने छावाक रुजुयत्केश्वरति॥४॥ नान्वेव द्वादशाष्टक्लीयाद्द्वादशावि मासाः संवत्सरस्य तस्माद्द्वादशा अष्टक्लीयाद्यो अविन्नयो दशाष्टक्लीयाद् स्तित्रयो दशो देशमास
इति द्वादशाष्टेवष्टक्लीयाद्द्वि संपत्ताप्रश्नोणक लशाक्लन्ति प्रजापतिर्वैद्विणक लशाः सएतस्मात्प्रजापतेर्द्रसंवत्सरं प्रजनयति॥६॥ उत्तयल्लामुख्यान्यौ पात्रान्यां तष्टक्लान्ति ऋतस्त योरेता चेउत यल्ताश्च देवेन स्माद यमनेतः संवत्सरः प्र
रिंछ्रवान्तं गृहीवान्मादयति तस्मादयसंमंनः संवत्सरः॥७॥ नान्नु वाक्यामन्वाहक यति वा अनुवाक्या गालाघ्वा यन्नूवर्त्वेदि दिवायदितक्के नान्नु वषट्करोति नेद्दृक्नप्रहणाजाइति न द्वेवषट्कामो यदौ ष्टक्लीतः सप्रानीमा विद्गाम वितसर्व० संवत्सरं परिष्टक्लीतस्तद्व० सर्वं०संवं
=णः स्मर्व परिग्रहीतां तस्मिरवान्यतरः कामति प्रान्यतरः पघात तस्मादिमवेले मासायन्यक्ष यङाक्तो वा सदनिःक्रामताछुक्तो वासदप्रपद्येयातां छ्रप्र उद्देवाम मासाःशुक्तस्मान्निरवान्यतरः क्रामति प्रान्यतरः पघाता॥ ताम्रो वाक रुज नेति षट्प्रवर ल्तादेवा अरुरस्टजं तदुजिरिति रक्षस्त
ञातिमस्टजंतसयद्धितावपवान तिष्ठ ह्रात्रिर्देवानविष्ठ न्वयवस्यता॥ ताम्रो वा रुजुनेत्र परिष्ठाहि अरतल्ताद्देवाः परस्ताद्दुरद्धुक्तस्मादिदमघादरत्त्रात्रिरह्य श्वोदर्क्तीविता॥११॥ रुजु नेति विपवामनुष्ठानस्टजं तजुति रिति पहर्स यनन्म ध्यो वनप्रनस्टजं ततस्मादिमे पजावउनय
तः परिगृहीता वराम्नप्यतामनुष्ठाणां॥१२॥ ताम्रो वा रुजुनेति भ्रष्ट प्रवयेतर ... रे विपर्यस्येत रुजुजिरिति रुजु प्रविवेतरक्षापात्रे विपर्यस्येत अन्यतरं तएवनद्वेवा अरुरस्टजं नान्यतरतो रात्रिमन्यतरतस्तएव तद्देवामनुष्ठानस्टजं तान्यतरतः प्रसन्॥१३॥ अथ यदाष्टक्लात्तौ नो पयामगृ
हीतासि मधवे त्वेत्येवाध्वर्युष्टक्लात्य पयाम गृहीतासि माधवाय त्वेति प्रतिप्रस्थाता ते नावव वासंततिको ससयुदसंनत माधवाद्वानायंतनवसंतयः पक्षं तन्ताना दितो मधुश्च माधवश्च॥१४॥ उपयामगृहीतासि शुक्राय त्वेत्येवाध्वर्युष्टक्लात्य पयामगृहीतासि शुचये त्वेति प्रतिप्रस्थाति
तावव वा ग्रैष्मौ सया पदतप्या बलिष्ठं तपतितानादितो शुक्रश्च शुचिश्च॥१५॥ उपयामगृहीतासि नभसे त्वेत्येवाध्वर्युष्टक्लात्युपयामगृहीतासि नभस्याय त्वेति प्रतिप्रस्थाति तावव वार्षिकावनुतावि दिवो वर्षतितानादितो नभश्च नभस्यश्च॥१६॥ उपयामगृहीतासीषे त्वे
त्येवाध्वर्युष्टक्लात्युपयामगृहीतास्यूर्जे त्वेति प्रतिप्रस्थाति तावव वा शारदौ सयच्छरघूर्यस अ ओषधयः पच्यंते तानादितो विषश्चोर्जश्च॥१७॥ उपयामगृहीतासि सहसे त्वेत्येवाध्वर्युष्टक्लात्युपयामगृहीतासि सहस्याय त्वेति प्रतिप्रस्थाति तावव वा हैमन्तिकौ मंतिको मयुहे मं तइमाः
प्रजाः स्वदसे वर्षं वशान्नुपनयति तानादितो सहश्च सहस्यश्च॥१८॥ उपयामगृहीतासि तपसे त्वेत्येवाध्वर्युष्टक्लात्युपयामगृहीतासि तपस्याय त्वेति प्रतिप्रस्थाति तावव वा शैशिरौ सयदतप्या बलिष्ठं श्यायति तानादितो तपश्च तपस्यश्च॥१९॥ उपयामगृहीता सि संसर्पो सि
ति अत्यादशो यदंष्टक्लाति यदि त्रयो दशंष्टक्लीयाद् अप्रतिष्ठाता धायिः पात्रे स० स्त्र वमव नयन् ध्रुवो ब्रतिर्ष्ठाताः पात्रे स० स्त्र वमवनयत्या वरतिरुदं॥२०॥ अथ प्रतिप्रस्थाता नद्धितन पात्रेणं शाग्नं यदं ष्टक्लाति तद्घदक्ता द्वितन पात्रेणं शाग्नं यदं ष्टक्लाति न वा रुज य
हाणा मजुवषट्क वैं त्यन्तसो वायें शाग्नं यदं यदी ष्टक्ले वतिन दास्मि शाग्न्रं नि वाञ्जु वषट् रुता नवै तो॥२१॥ यद्द्वावैं शाग्नं यदं ष्टक्लाति सर्वं वाइदं शाजीजनघ रुजु यदानयदी सइद० सर्वं प्रज नेप्य दामवितसर्वं प्राणोदानायाः प्रतिष्ठापयति न दिद० सर्वं घाणो दानयोः प्रति
ष्ठितं सिंशाग्नी क्लिशाणोदाना वि मेद्दि घा वाइ ध्यिवी प्राणोदानावन्याय्या द० सर्वं प्रतिष्ठितं॥२२॥ यद्वैवैं शाग्नं यदं ष्टक्लाति सर्वं वाइदं शाजीजनघ रुजु यदानयदी सइद० सर्वं प्रजनयत्या मिन्नवितसर्वास्मिन्प्राणोदानो पधाति ना विमावस्मि सर्वास्मिन्प्राणो दानो स्थितो

२३ अथाताष्टाकपाल्या वैश्वानरी आग्नेयं स्तुतं गीर्भिर्नीतो ब्रह्मणे । अस्य पातं धियविता उपयामस्य हकीनां सौम्याग्नि त्यां विषलत्यानि रिंशाग्नि त्यां वेति सादयतीं शाग्नि त्यां चानं टकाति २४ अग्नेर्वैश्वादं वेत्युद्गरुत्का तिसर्वैवा इदं प्राणीजनघरुनुयकानयक्षीसयाद्वेतावत्वात
विष्णु घावत्याग्दिवाये प्रजाः स्त्रष्ट्रा स्तावत्योग्दिवा तवि अन्नप्राजनि ष्टुत्वं तार २५ अथ यद्वि स्वदवैयुरुं टकातीदामवितसर्वमिमाः प्रजाय प्राय षष्ठं व्यवस्यजति नस्मादिमाः प्रजाः अनर त्या वर्तं गुआयंत शु त्रपात्रे ता टकाल्यष्ठा विष्णु कोयएषतपति तस्याप्यरश्मयस्ते वि
श्वादवास्त स्मा छु कपाले ताष्टकाति तिरस्क वा ताष्टकाल्यवे मासरुषरणी धूता वि ष्टुदवासत्रा गतदाश्वाऽंसोदाक्षुः स्तुं जउपयामस्टकीलासि विष्णुस्त्वश्वादमत्यएषतला तिर्वि ष्टेत्य स्वादता न्ना इति सादयति विष्टे त्यो हि नंदच स्योष्ट काति २७ ब्रा ल्लणं ५ ष्टुणातिष्ठ
वा एत कोनाय कृ उं सतित्तस्मा एतक्रूणानिप्रत्ये वा ध्रु वि रा प्रणानि तस्मात्स्रु ति यरो नामा तं विश्वे यमा सीन मा कि यात सर्व लाक्रूत्यस्त्रा त्रुः प्राणं च आर्चिज्यं कुर्यंति तम्यो कास्यित साग वार्धि ज्यं कृतं न वति श प्रजापति र्वि उ का ता त्या वार्धि रोता सपत स्प्रजापतिः कता त्या षाया
ध्रुवि ष्टो न दिग्न्तः सिंदति यस्तु तन द्यो ना श्रा स्त्रे ण प्रजन्यति तच्छाति प्र प्राय उ रूपः त्रितस्त घ्य न का तिनस्मा कु सांतामा न कृ उपत्यस्य प्रतिष्ठणा नीदामवेन दैतः सिक्तुपति मदप्रप्य यत्यस्य रुतिक्रन्इति ष्टीय त्पाकु दैत्वेत दैतः सिक्तं प्र णं वप र्जन प्रो
प्यं सम्यं या उत्ये वित कृ वितान्वतः सिक्तं प्रजनयति २८ पातया मा जि वे दवि षु दाउं सिछदानि हिद दाः स्वं ष्टीला कउं तस्मा कवत मदो वि प्रति रारा त्या वा रुद्ध मदो यः सा मवा त्या वे सहं दा स्त्रीं वितड संदु धत्प यान धा मालि के शेति तै र पात या मिय ज्ञत वाता
प्रत्नस्माय घर्वैः शाः ज्ञाउं सेदक्षैर्वैः र्वे प्रति गृणीया य घ्दि पङ्क्तः ज्ञाउं सेनाद पाद प्रतिगृणीयाघंवर्वै ज्ञाउं सम वालिततद्रुस्रस्रदसा नि यरुमत्रूवय रंतिन त्रि तिरण दधाति ना ष्टु त्या उं र दुःसाम न वैश्वारो थ यजमान स्यो वे त्वे त आट य ला कं छि न त्रिरू
त्रैरुः रालिट्टवा अग्रे छं दा उं स्या स्त स्त ला ज गा ती त्मा मम छा पत स्मा त्रीण्ये कुरालि व्हि वा ज गा म त ता स्त्रि ष्टु सोम मछा पत स्मि क मक्रूर उं छि वा ज गा म त ला भाय त्री सा म म छा य त स्मे ता जि दा क्रू रालि कुरे त्या या ष्टु सो मंद तेला ष्टा क्रू रा गा य त्य न व त्स्मा दकु र ष्टा
दराय गाय त्री तिं ० त्रया प्रातः सवन मतश्वत तस्मा न्न य त्रं प्रातः सव नं त्रये व मा ध्यं दिन उं सवन म तश्वत ना उं द त्रि ष्टुब वा वो प्वा द म त्या नि त्रि त्रिरक्र रिकुपमा क य त्र म त्मा य ज्ञा दं त गा इति त छि ति ता स्त्रु पा क य त त त ष्टु कोद शा क रा त्रि ष्टुब त व त्स्मा दकु
स्त्रि ष्टु त मा ध्यं दिन उं सव न मि ति ० त्र त्ये व ष्टुसीय सवन म तत्र्व त ना उं दु ज ग त्य वा वो र व्राक माया त्रो कना क्रू र ऐ य मा न य स्व म्मा य ज्ञा दं त गा इति त छि ति ता स्त्रु पा क य त त ला हा द ष्टा क रा ज ग त्य त व त तै स्मा द कु ज गं त्रं तृ तीय सवन मि ति ए तदा कु र्गा
य त्रा लि त्रे स व्रा लि सवनानि गाय त्री त्र्वे त ड ९ स्तुज्ञा त्रे दिति तस्मा स उं सि धं प्रातः सवने प्रतिगृणीया स उं सि द्धाद्धि गाय त्या गच्छ स त्त्व घा न मा ध्यं दिने सवन ए क उं द्धि सा क्रू र उं छि या ग छा तू नि त्रि ना मे त ष म द्धं य ति कृ त्स्नां करोति १० यत्रि ष्टु भः श स्यं
न त्रि म ध्व त्ती य स स वने न्नी लि द्धि सा कु रा लि द्धि या ग छ त्रि र वि ना मे त स म द्धं य ति कृ त्स्नां करोति ११ यत्र घावा पृ थि व्य उं शा स्यात ३ इमे व वा वा पृ थि वी इमाः प्रजा उपजी वं ति निंदं त प्या र त्वेत घावा पृ थि वी र सं दधाति तर स व त्या उपजी वनीय इमाः प्रजा उप
जी वंति सवा उ इमि त्ये व प्रति गृणी या त्र द्धि स त्यं त द्धि वा द्विड ः १२ तद्धि कउ या मो दि वा वा रि ति प्रति गृणं ति या क्रू ति न र य व हा व क्ष पा ष्टु म इ ति व दं त स्त ड त प्या न कु र्या घ्या वि कु प्या च प्रति गृणा त्य पाप्मे वा स्य वा त्र व ति या दा द्धि प्र ति गृणा ति त स्मा प्या र मि त्ये व प्र ति
गृणी या त्र द्धि स त्यं त द्धि वा द्विड ः १३ ब्रा ल्लणं ६ द्ला २ इ का २ इ त्या नि ष्टु णो तो ३ का म वि त धा ध्या व य ति ह द्र्य हु रु दि तों इ क वि त धा त्या व य ति १ स कृ का मे घि नो न्न प्य मो ष्ट का ति श्र क व धे त स व न स प्ता ० ता उ सा र्व ष्टु धे ष व ने ० र्य त्या त ष्य म क व ती य
मं यो छ य स्तु क्षा नि य चा दि म वं ति र न द्धि क व ष्ट्यं प्र की वा ष्य म क व ती यं ष्ट का ति त उ त ष्या न कु य न्मि क व ती या म द ष्ट का वा को कुं ष्ट की या तू ३ ना घ्रा ए ता न्द्रे न्न र य का प्र हा ति भ वे व डी स्वं मा ध्यं दि नः प व मा न स्त स्मा त्यं च द शा ः पं च सा मा न वैं ति पं च

६४

दशो हि वज्रः स एतैः पंचभिर्मृद्भिः पंचदशो वाइमा अंगुलयो ऽगुलिभिर्वि प्रहरति ४ इंद्रो ह वा यव वज्रं प्रजहार स वृत्रं पाप्मानं हत्वा विजितेऽभयेऽनाष्ट्रे दक्षिणा निनाय तस्मादप्येतर्हि यदेवेतन माध्यंदिनेन पवमानेन स्तुवत अथ विजितेऽभयेऽनाष्ट्रे दक्षिणा नीयंते तन ष्योऽए

व ऐतैः पंचभिर्मृद्भिः पाप्मानं द्विषंतं भ्रातृव्यमव वज्रं प्रहरति स हैवं पाप्मानं हत्वा विजितेऽभयेऽनाष्ट्रे दक्षिणा नयति तस्मादेनान्यं वय दक्षिणा हरंति ५ न घ्नन्मरुत्वतीयान्गृह्णात्येतद्वाइंद्रस्य निःकेवल्यं सवनं यन्माध्यंदिनं सवनं तेन हि वृत्रमजिघांसत्तेन

व्यजिगीषत मरुतो वाइमं यथा श्रेष्ठं प्रक्रम्य तस्थुः स वृत्रं विशो विशो मरुतो विशा विद्वे क्षत्रियो बलवान्त्तवतिन स्मात्श्रेष्ठे रुत्तु पावे स्यानां काम्यर्यमाय वे वनेवतः ६ तानिंद्र उपमंत्रयांचक्रे उप मावर्तध्वं मुख्याभिर्बलेन हत्वा ततानानीतिते होतुः किं न स्ततः स्यादि

तित न्यृएतो मरुत्वतीयो ग्रहा वषट्कृतात्‌ ७ तत होस्ते रप्तनिथन्पेनाप्पाऽउपावर्तन्त मिहाइ तितरएन मपनि भायिवेऽउपावर्तन्तस्त हाइंद्रो स्यट्टुतापनि धायवि मोऽउपाह्रतन्नितिऽ८ स होवाच सह वै मोऽउपसोपावर्तध्वमिति ते न्योविजत्र्तृतीयं गृहे टहा

ले तिते न्यृए ते तृतीयं गृहम ग्रहात्‌ ९ उपयामगृहीतोऽसि मरुतां त्वौजसऽइति तएनं सह वाओजसोपावर्त्तन्ते ते वीर्यं तस्ते वीर्यम दंत्र तं वाइंद्रो विशो मरुतो विशा विद्वे क्षत्रियो बलवान्कृवतिन क्षत्रएवैतद्बलं दधाति तस्मान्मरुत्वतीयान्गृह्णाति ९ स वाइंद्राये

वमरुत्वत ग्रहीयान्नापि मरुद्भ्यः स यद्वापि मरुद्भ्यो गृह्णीयान्त्वल्प घामिनीं ह दह्वा यवि शांके यदिम्ब्ये तर्दिं क्षत्र वा तु मरुत मा परऽइतित दक्षत्रायैव तद्विशं कृतानुकरा मनुवर्त्मानं करोति तस्मादिंद्रायैव मरुत्वत गृह्णीयान्नापि मरुद्भ्यः १० अपक्रामा हो

ऽउ देविशा मरुद्धि तंर्यो दकारा यदिमं मनापक्रामेयुर्न्वान्य द्विष्ययरन्नितिमानेवितदनपक्रामिणीं कृतं तस्मादिंद्रायैव मरुत्वत गृह्णीयान्नापि मरुद्भ्यः ११ ऋतुपात्राभ्यां गृह्णात्यृतानावाएतसंवत्सरस्य यज्ञस्तेदः प्रातः सवने ऽन्यपक्ष मवकल्पयंतयद्वतुप

त्रान्गृह्णात्यन्थे तत्सरोद्दंमाध्यंदिने सवने वकल्पयंतयद्दतुपात्राभ्यां मरुत्वतीयान्गृह्णाति विशो वै मरुतो अन्नं वै विशा क्रतवो वाइदं सर्वमन्नाद्यं पचंति तस्माद्दतुपात्राभ्यां मरुत्वतीयान्गृह्णाति १२ अथ प्यानात्गृह्णात्येवं ह्रमकत्वइद्र पाक्षिम्साम्

यथ्याग्राणयाति अपिबः सुतस्य तवश्णीतीनव स्वरशार्म्मन्नाविवासंति कवयः सुयज्ञाः उपयामगृहीतोसीद्रायत्वा मरुत्वतएष तयोनिरिंद्राय त्वा मरुत्वतऽइति १३ मरुत्वंतं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यं शासमिंद्रं विश्वासाहमवसे नूतनायोग्रंसह

दो दामिह तं हुवेमा उपयामगृहीतोसींद्राय त्वा मरुत्वतएष तयोनिरिंद्राय त्वा मरुत्वतऽउपयामगृहीतोसि मरुतां त्वौजसऽइति तृतीयं गृहं गृह्णाति १४ अथ प्यामाहेंद्रं गृहं गृह्णाति पाप्मना वाएतदिंद्रः सर्वं स्पृष्टोऽभूद्यदिह्याम मरुद्भिः सयथाविजयस्य

कामायविशा समानेपात्रे ... याद्वं तद्य दस्मात्तं मरुद्भिः समानंग्रहं गृह्णाति १५ नेदवाः सर्वस्मिन्नुर्विजिते ऽभयेऽनाष्ट्रे यद्ये पीकांस्तु डाहि हहे पर्द्वं सर्वस्मात्पाप्मनो व्यवृहन्यन्माहेंद्रं ग्रहं गृह्णाति तं सा ओद्वि पएन प्रचि पी काविशुत्रास्मादवं स

र्वस्मात्पाप्मनो निर्मुञ्चत यन्माहेंद्रं ग्रहं गृह्णाति १६ य देवमाहेंद्रं ग्रहं गृह्णाति ड्वावाएवदुराहवत्रस्य वृत्रं हत्वा यथा महाराजो विजिग्यानएवं महेंद्रो भवत्तस्मान्माहेंद्रं ग्रहं गृह्णाति महांतमेवैनं तदेवा नामन्नक्षत्रं करोति वृत्रस्य वधायतस्मा

देवमाहेंद्रं ग्रहं गृह्णाति शुक्रपात्रेण गृह्णात्येष वै शुक्रो य एष तपत्येष उ एव महांस्तस्माच्छुक्रपात्रेण गृह्णाति १७ अथ यास्याता गृह्णात्येव महां इंद्रो नृवदा चर्षणिप्रा उत द्विबर्हा अमिनः सहोभिः अस्मद्र्यग्वावृधे वीर्यायोरुः पृथुः सुकृतः कर्तृभिर्भूत्

तं उपयामगृहीतोसि माहेंद्राय त्वैष ते योनिर्माहेंद्राय त्वेति सादयति माहेंद्राय त्वेति गृह्णाति १८ अथ यो पात्रेष्वेतो वावा संवदत्य ... ... रं विनय ... स्यविनादितिते वे तृतीय सवनाय वाक्यिषोतारो

निशुल्वं तिस्तृतीयसवनाय्योः खलान्त हादयंति तृतीयसवनायाग्नीध्रदाक्षिरं विनयति तृतीयसवनायाम्मो मं वरुं अपयत्येतावि शुक्रवतीः रुक्रवतीसवने यस्मान्तःसवनं माध्यंदिनं वसवनमष्ठोनं निश्चीत शुक्रे यत्तृतीयसवनेनं नदिवेतस्मान्माध्यंदिनात्सवनान्नि
र्मिमीतत घोष्कास्मिन शुक्रवत्सवतृतीयसवनं नवतितस्मादेता मंत्रवायं वदति ।१५। ब्राह्मणं ।७ द्वितीयः प्रपाठकः समाप्तः ॥७॥ कं ३ि का १३५। घ्नंति वा एतद्यज्ञं यदेनं तन्वते यंन्वेव राजानमभिषुण्वंति तं तद्घ्नंति यत्पशुं संज्ञपयंति विशासति तं तद्घ्नंत्युलूखलमुस
लाभ्यां दृषदुपलाभ्यां हविर्यज्ञं घ्नंति ।१ स एष यज्ञो हतो न ददक्षे तं देवा दक्षिणाभिरदक्षयंस्तद्यदेनं दक्षिणाभिरदक्षयंस्तस्माद्दक्षिणा नाम तद्यदत्र यज्ञस्य हतस्य व्यथते तदेवास्यैतद्दक्षिणाभिर्दक्षयत्यथ समृद्ध एव यज्ञो भवति तस्माद्दक्षिणा ददाति ।२ तद्वैष द्वादशे
त्यव हविर्यज्ञे ददाति न हाल्पवातानदक्षिणः स्यात्सोम्याध्वरः स्यादथवै प्रथ्यर्द्धं यज्ञो यत्प्रजापतिः शुक्रपावे प्रजापतान्निदिष्टं सा यदं शतायुः शततेजाः शतवीर्यस्तं शतेनैव दक्षयति नाशतं न तस्मान्नाशतदक्षिणः सोम्योध्वरः स्यान्नो दिवा शतदक्षिणेन यजमान
स्यर्द्धिकृस्यान्नेदस्याद्धि हरसानि यमिन्मकृनि छ्यं त्यवनदकृ यिष्यंतीति ।३ द्वया वै देवा देवा अहैव देवा अथ ये ब्राह्मणाः शुश्रुवांसोनूचानास्ते मनुष्यदेवास्तेषां द्वेधा विभक्त एव यज्ञ आहुतय एव देवानां दक्षिणा मनुष्यदेवानां ब्राह्मणानां शुश्रुवुषामनू
चानानामाहुतिभिरेव देवान्प्रीणाति दक्षिणाभिर्मनुष्यदेवान्ब्राह्मणाञ्छुश्रुवुषोनूचानांस्त एनमुभये देवाः प्रीताः स्वर्गं लोकमभिवहंति ।४ नाव एता ऋत्विजामेव दक्षिणा अन्यं वा एतमेतस्यात्मानं संस्कुर्वंत्येतं यज्ञमृङ्मयं यजुर्मयं साममय
माहुतिमयं सोस्यामुष्मिंल्लोक आत्मा भवति तं घेमाजीजनंन्नेति तस्माद्विश्य एव दक्षिणा दद्यान्नानृत्विग्भ्यः ।५ अथ प्रतिपरेत्य गार्हपत्यं दाक्षिणानि जुहोति स दशाफोमीयवाससि हिरण्यं प्रबध्य वबध्य जुहोति देवलोकमेष्यसदिति वियज्ञ
नात्याय ज्ञ ता सास्यैष यज्ञो देवलोकमेवाभिप्रैति तदन्वी दक्षिणायां ददाति सैति दक्षिणामन्वारभ्य यजमानः ।६ चतस्रो वै दक्षिणा हिरण्यं गौर्वासोश्वो न वै तदवकल्पते यदश्वस्य पादमवदध्याद्यद्गोः पादमवदध्यात्तस्माद्दशाफा
मीयवाससि हिरण्यं प्रबध्यावबध्य जुहोति ।७ सौरीत्यामृत्स्यां जुहोति तमसा वा असौ लोकान्तर्हितः स एतेन ज्योतिषा तमोपहत्य स्वर्गं लोकमुपसंक्रामति तस्मात्सौरीत्यामृत्स्यां जुहोति ।८ स जुहोत्युदुत्यं जातवेदसं देवं वहंति केतवः दृशे विश्वा
य सूर्यं स्वाहेत्येतया गायत्र्या गायत्री वा इयं पृथिवी सेयं प्रतिष्ठा तदस्यामेवैतत्प्रतिष्ठायां प्रतितिष्ठति ।९ अथ द्वितीयां जुहोति चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः आप्रा द्यावापृथिवी अंतरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्त
स्थुषश्च स्वाहेत्येतया त्रिष्टुभान्तरिक्षलोकमन्वेतयो पत्रेति ।१० अथाग्नीध्रे हविष्कां वा जुहोति न वेदग्नावाग्नीध्रे हविष्कां वा जुहोत्यग्निर्वै पशूनामीष्टे तदेनमभितः परितिविशन्तामनघाऽत्या प्रीणाति स्मात्केष्मप्रीतोनु मन्यातातनान्त्रं मंतादपाति ।११ स
जुहोत्यग्ने नय सुपथा राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमउक्तिं विधेम स्वाहेत्यथ यद्युश्रृंखलकं यद्व्रूकं वा दास्यन्स्याद्द्वितीयां जुहुयाद्घ्नं न नाद्रियेत ।१२ स जुहोत्ययं नो अग्निर्वरि
वस्कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिंदन् अयं वाजान्जयतु वाजसाता वयं शत्रूं जयतु जर्हृषाणः स्वाहेति वाजसाप्यधूया ।१३ अथ हिरण्यमादाय शालामभ्येति दक्षिणेन वेदिं दक्षिणात उपतिष्ठंते सोभेला शालां तिष्ठन्नभिमंत्रयत रूपेण वो
रूपमभ्यागामिति न रूपं वा अग्ने प्रजावो दानायन्त्र कमिरेत पनिधाय स्वानि रूपाणि ग्रहीत्वे घत्कपा तिष्ठंत तानेतदेवाः स्विस्वरूपेयति स्यार्द्धं रूपायं स्ते स्वानि रूपाणि ज्ञानानान्यवायं स्ते प्रतमनसो लेदानायान्ते वं स्तस्थे एते विनानेष

कु२

:त्रि२ हृदा९

पतत्क्षिरवरूपे यत्क्षि स्याद्वीर्ये तिलश्चानै रूपालिङ्गाना ना अन्यवयंति ते रात्मनमोलं दानायनवंति।१४ तृष्णोऽपा वाक्चिच्छवेदा नत्वञ्चिति ब्रह्मवेदस्तन्दनाब्रह्मणा विजानाति ब्रह्मविदक्षिणीयं वा दक्षिणीयेव वेदनच्छोदाग्रस्मिनादक्षिणीयायो वदन्नाम

त्रि२ वेंना दक्षिणीयाया।१५ तत्स्य पश्चाग्नेनीतियाचवेदवानां पङ्क्षेति सञ्चस्य पङ्क्षेति वं इदक्षिणाइति तन्दत्तनज्योतिषायो।१६ अथ सदोग्नीति विश्वः प्रथयंतरिक्षमितिविवृयादक्षिणयालोकं रक्षमित्येव न दद्यात्।१७ अथ सदः श्रेष्ठतायतस्य सदास्येहितिमावा

सदस्या अतिरिक्ततन्येव न दद्यात्।१८ अथ हिरण्यमादायाग्नीध्रमन्वेति ब्राह्मणमद्य विन्दयेपिहमन्तेषेत्मन्यमिमियाविज्ञाताज्ञातकुलीनः सविष्टमानूपिरमन्यो मुख्याविज्ञाताया पिकतिपयीदक्षिणादद्यानिनामिर्मदकृत्यत्पृषिमार्षेयमिति याविज्ञाता

नूवानः सकृषिरार्षेयः सुश्रुतदाक्षिणमिति सद्दिस्तु सुश्रुतदक्षिणाः।१९ अग्नीवस्त्रपरसपाग्नीध्रे हिरण्यं ददात्यस्म ज्ञातादवत्रागच्छन्तीति यांविरातमेना अविविदिसंदक्षिणां ददातिनयामह ऊयतिदवत्रागच्छन्तनिदवलोकेष्ठसदितिवियजनत्याय

जनत्देवलोकएवेनामेतदपिविन्नं करोति श्रदातारमाविशातितिमामाविशतेत्येवैतदाह तस्माद्दस्मादेनाः परात्र्योनमृणस्यंतिन घदग्नीध्रे प्रथमायदक्षिणां ददात्यतो हि विश्वेदेवा अमृतत्वमपाजयंस्तस्मादग्नीध्रे प्रथमायदक्षिणां ददाति।२० अथो

वाससोपसघायायहिरण्यं ददाति यत्र वा अदः प्रातरनुवाकमन्वाहुस्तदग्निनस्तुराशौ शावसंस्पृशिर्वरुणीणांवहोतासोपेतसदोस्तुरतमसमत्तिस्त्रुत्रवतरुषयोत्रिमक्रवनोहिश्रत्युद्दितमोपजहीति सएतत्तमोपादन्नयं विज्ञातिर्यह्इदं तमोपावधादि

तिनस्मापतज्ज्योतिर्हिरण्यं दक्षिणामानयं त्पाति हिरण्यं नबैनत्रेऽस्मा वीर्यणरूपिस्तोमोपजघानास्य एतनिविनज्योतिषानमोपदंति नस्मादात्र्यायहिरण्यं ददाति।२१ अथ ब्राह्मणो ब्रह्माद्धि यज्ञं दक्षिणतो गोपायत्यथो हात्रेऽच्छदोत्रेस्माव

धर्मुन्यां दविर्हानि आसीनाय्या मषश्रुनरयशस्तोत्रे छामित्रावरुणायाध्व ब्राह्मणाछंसिनेध्यपात्रेऽच्छावाकायाध्वर्यवे ग्रावस्तुतप्रस्तुब्रह्मण्याय प्रतिहर्त्रे उन्नेत्रे मायददाति प्रतिहर्त्रे वा एष सोमं एतदं ततः प्रतिहरति तस्मादस्मा दे

नाः पराश्योनमृणस्यंति।२२ अथ पाद्धं शायमक्षवत्तन्वञ्चहीति यत्र विप्रजापतिरग्रेदपोतं दृष्टोवरके सर्वं वा अयमिदं दास्यति नास्मयं किंचनपरिशेक्ष्यतीति सएतं वज्रंस्तुदयच्छदिंशायमक्षवत्तन्वञ्चहीत्यदानायनग्लानादादा सएवो प्येतर्हित नद्गो व वज्र उद्यच्छन्तइ

शायमक्षवत्तन्वञ्चहीत्यदानायनग्लानदद्याति।२३ वतस्याविदक्षिणाहिरण्यमायुरवितनात्मनस्त्रायतआयुर्हिहिरण्यं तदग्नयआग्नीध्रं कर्तृतदपानस्मादप्येतर्ह्यग्नीध्रे हिरण्यं दीयते।२४ अथ गोः प्राणमेवैतयात्मनस्त्रायते प्राणोहिगौरन्नंहिगौरन्नं हि

प्राणस्तं रुद्राय होत्रे ददातु।२५ अथ वासस्त्वचमेवैतेनात्मनस्त्रायत एवं वासस्तदृहस्पतये उद्गात्रे ददातु।२६ अथाश्वं वज्रो वा अश्वो वज्रमेवैतत्पुरोगां कृत्वा यमलोकेमेव स्वर्दितिं विप्रजनं तन्त्याय ज्ञातन घमलोकएवेनामेतदपिविन्नं करो

तितं यमायब्रह्मणे ददातु।२७ सहिरण्यं प्रत्येत्यग्नये त्वा मह्यं वरुणो ददातु सोऽमृतत्वमशीयायुर्दात्र एधि मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्र इति।२८ अथ गां प्रत्येति रुद्राय त्वा मह्यं वरुणो ददातु सोऽमृतत्वमशीय प्राण

णो दात्र एधि वयो मह्यं प्रतिग्रहीत्र इति।२९ अथ वासः प्रत्येति बृहस्पतये त्वा मह्यं वरुणो ददात्विति बृहस्पतये त्वा मह्यं वरुणो ददातु सोऽमृतत्वमशीय त्वग्दात्र एधि मयो मह्यं प्रतिग्रहीत्र इति।३० अथाश्वं प्रत्येति यमाय त्वा वैवरुणो मह्यं ददात्विति यमायत्वा

मह्यं वरुणो ददातु सोऽमृतत्वमशीय हयो दात्र एधि वयो मह्यं प्रतिग्रहीत्र इति।३१ अथ यदन्यद्ददाति कामेन तद्ददाति इदं त्र्यासदिति तस्रुत्येति को दात्कस्मा अदात्कामोऽदात्कामायादात्। कामो दाता कामः प्रतिग्रहीता कामैतत्त इति तदेवेना यायातिदिशति।

३२ तदाकर्त्तेदवनाया अतिदिशोदिदेवेयांदवनां समिंध मादीप्यमाना स्वः स्वः श्रेयसी नवनीदं वियस्मिन्नोऽप्ना वन्याददधाति सदीप्यमान एव स्वः स्वः श्रेयान्भवति स्वः श्वो ह वे श्रियान्भवति य एवं विद्वानग्रतिष्ठ क्लातिनघघ्नासमिंधेकपादमम तीर्ष्ठेतो

ऽऽदा२

यामधीयन्त तद्दधाति तस्माद्दधीयन्नादिति दिशो नु॥३२॥ शाल एां॥१॥ यत्राविद वा वसवो रुद्रा आदित्यास्तेषां विभक्तानि सवनानि वसूनां प्रातः सवनं रुद्राणां माध्यंदिनं सवनमादित्यानां तृतीय सवनं तदात्रमिश्रमिव वसूनां प्रातः सवनमभिश्रं रुद्राणां माध्यंदिनं स
वनंमिश्रमादित्यानां तृतीय सवनं॥१॥ तदादित्या कुर्युर्यीप्सदममिश्रं वसूनां प्रातः सवनमभिश्रं रुद्राणां माध्यंदिनं सवनमवं न इमं भ्रामिश्रां कृष्णेति तथेति तदवाश्रं कांस्तस्मां स्थितं एवमाध्यंदिने सवने पुरा तृतीय सवनादत मस्तु कृत्रुः सएताप्येत॥
द्धितस्त्रेव ग्रहो क्रियत स्तं स्थितं एवमाध्यंदिने सवने पुरा तृतीय सवनात्॥२॥ तदादित्या कुर्वन्निव वा इतरस्मिन् सवने भ्योनेवतरस्मिन्न्यद्विनारक्षां सि नेद्धिं स्फरिति ३ तदुद्धिदवत्या नू रक्षोभ्यो वि विभीमो दूतं भक्ष्यास्य विशामेति॥४॥ तदुद्धिदवत्या कुर्युः किमस्माकं
ततः स्यादिति यस्मात्तिरश्चु वषट्कृतानविश्यछेस्तु दादित्या कुर्युस्तच्छेति तद्द्विदवत्यान्नाविशान्॥५॥ स यत्र प्रातः सवने द्विदवत्यैः प्रचरति तत्प्रति प्रस्थातादित्यपात्रेण द्रोणकलशात्प्रतिनिगृह्णीत उपयामगृहीतासीत्येतावता धर्तुर्निवाश्रावयत्यध्वर्युरि
नु होमं जुहोति प्रतिप्रस्थातादित्यस्य स्तुतेति सं स्रवमवनयत्यैतावति वा मन्वसर्वच्छो हुतप्रत्यति प्रस्थाता प्रतिनिगृह्णीत द्विदवत्यान्विशाविशात्तस्मात्तिरश्चु वषट्कृतानविश्यछेत्स्तु दादित्या कुर्युः यदीवाश्रतुं द्वितीयामाहुतिं जुहोति स्विष्टकृतेवैतां जुहोति स्विष्टकृतो॥
वा एतन्नु वषट्कृतं यन्तं तत्स्रो ह्यस्यैतन्नु वषट्कृता इष्टं स्विष्टकृता तवं स्थाने राद्धिं नु होत्येषा आहिततस्यपदवस्यदिकूतस्माद्धत्तेराद्धि जुहोति॥७॥ यद्विव प्रतिप्रस्थाता प्रतिनिगृह्णीत द्विदवत्यान्विशाविशायानेव प्राविशां तथ्यदेवैनंनि मिमीत स्रापि दधाति रक्षोभ्यो विधि नस्तु
द्वि स्मद्रू गान्येष तन्नामसकृत्वं रक्षसमावादत्तन्निति यशो विविक्तु पात्रा ये वितस्य रिददाति गुप्त्या अप्पादन सं स्थितं एवमाध्यंदिन सवनेरुपुरा तृतीय सवनाद्देदि यजमानेति॥८॥ तत्संश्रवधंत धर्तुश्चयजमानश्चाग्नीध्रश्च प्रतिप्रस्थाता तावेन्नेता छायामन्यः परिवदेलवन्फ
लिद्वार अनिदधति रक्षोभ्यो घ्नि विलक्तुरष्पा ध्वर्युरादित्यस्थालीं चादित्यपात्रं चादत्ते स उपर्युपरि पूतमनु तं विगृह्णाति निद्धावश्चोनदिति॥९॥ अपगृह्णाति कदाचन स्तरीरसिनेंद्रसश्च सिदा श्रुष्टम् उपायाय नु महुवन् भूयस्यु नातदानंद वस्य यत आदित्येभ्य
स्त्वेति॥१०॥ तं विनोपयामेन गृह्णीयाद्यग्रेणैष उपयामेन गृहीतात्तवत्यजामितायेजामि दक्रुर्याघदेनमत्राप्युपयामेन गृह्णीयात्॥११॥ अथ आपस्य घुमनरानयति कदाचन प्रयुक्षस्फ नेनिपासि उन्मनीः तुरी यादित्य सवनं न इंद्रियमात स्थावमृतं दिव्या दि
त्य स्य स्त्वेति॥१२॥ अथ दधि गृह्णात्यादित्यानां वि तृतीय सवनमादित्यान्वा अनु पशवस्तस्य एषु विन्नत्यापादधाति तदिदं पशुष्वपस्याप्यादितं मध्यत इव गृह्णीयादादित्याक्रमे मध्यत इवहीदं पशूनां पय इति पशुमादिव देव गृह्णीयात्तयादिवहीदं पशूनां पयः॥१३॥
यद्वेव दधि गृह्णाति क्रान्ताश्चिष्टा वा एते सत्त्वस्त्रवानवंतिनात्तमाक्रान्त्यतानवितन्तुन राप्याययति तया ल माक्रान्त्यि तवेति तस्माद्दधि गृह्णाति॥१४॥ स गृह्णाति यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्न मादित्यासो भवता मृडयन्तः। आ वोर्वाची सुमतिर्ववृत्याद्
= दा ५ लाङ्क्षिघा द्वरिवो वित्तरा सदित्येभ्य स्त्वेति॥१५॥ तन्नु पात्रे श्रुसवनेन मे कयति विवस्वान्वा एष आदित्यो निदानेन यदुपांशुसवन आदित्यग्रहो वा एष भवति तादनं स्वएवलोके प्रीणाति॥१६॥ तं न दशापवित्रेणोपस्पृशति नवेधू क्रवती रससवती सवने यत्प्रातः सवनं च माध्यंदिनं च सवनम पीतं निद्रा तद्धक्रं यत्तृतीय सवन
सयन्न दशापवित्रेणोपस्पृशति तेनोपास्यन्त हुक्रवद्रसवत्तृतीय सवनं भवति तस्मान्न दशापवित्रेणोपस्पृशति॥१७॥ स मे कयति विवस्वन्नादित्यैष ते सोमपीथस्तस्मिन्मत्स्वेत्युपांशुसवनं ग्रयकृत्यष्वापो नेतार मास्मे इति ताना द्रवनीयवा स्तृ ऊति वमस्ते वा॥१८॥ रा
जानसु श्रीयादित्यानां वितृतीय सवनमादित्यान्वा अनु प्रावाणस्तादनास्व एव नोग्रीणात्यथा स्नु विंति प्रा॥१९॥ अथापिधायोपनिष्क्रामति रक्षोभ्यो घ्नि विलक्तुरष्पा दादित्येभ्यो नु ऊक्तीत्पत्र संपश्येपघदि कामयता आव्येवसं पश्ये पादिसेभ्यः प्रियश्चिन्मियेभ्यः प्रियधामभ्यः प्रियव्रतेभ्यो महस्वसरस्य प
तिभ्य उरोरंतरिक्षस्याध्यक्षेभ्य इति वषट्कृते जुहोति नानुवषट्करोति नेत्पशूनग्नौ प्रवृणजानीति त्रयहूति प्रतिप्रस्थाता संस्रवौ॥२०॥ अथाऽध्वर्युः ग्रावाण्मादत्त उदीचीन दशं पवित्रं वितन्वन्ति श्रर्क उदयत्यध्वर्युराग्रयणस्य संग्रहणाति प्रतिप्रस्थाता संस्रवावानयत्यत्रेनारमस्मे नवो दं पतने
न वा॥२१॥ तं वै नस्तृणां धारा यश्यगृह्णात्यादित्यानां वितृतीय सवनमादित्यान्वा अनुगावस्तस्मादिदं गवां चतुर्धा विहितं तत्पयस्तस्मात्तु न स्तृणां धाराणां माग्रयणं गृह्णाति॥२२॥ न ध्रुवप्रतिप्रस्थाता संस्रावो सं गृह्णात्यादित्यग्रहो वा एष भवति न वा आदित्यग्रहस्यानु वषट्करोति तस्मादेत्

66

प्रे ३

विंच्यहं ग्रहीष्ण्यन्नुपवतितदस्य सावित्रं तेवान्वृषट्कृता उपवति॥२३॥ यद्धैव यतिश्रस्त्तातासं स्वावोसं ग्रहं गृह्णाति॥ उराणवाएतन्नि आक्रन्दमन्द्रोभूः उराहृतीय सवना तृतीय सवनाय वाएवग्रहो गृह्यात तदादित्यास्तृतीय सवनमपियन्ति तथानेव द्विहीय ज्ञाक वति तस्मात्ति प्र
क्ष्णातासं स्वावोसंग्रहं गृह्णाति॥२४॥ आप्तलंतां॥ मनोह वा अस्य सवितात स्मात्सावित्रं गृह्णाति प्राणो ह वा अस्य सवितात मेवास्मिन्न्रेतन्तुरस्ता व्याएं दधाति यड पात्रं गृह्णाति ताम्रवास्मिन्नेतन्त्यश्रा मां एं दधाति य सावित्रं गृह्णाति नाविमाञ्जयतः प्राणो हितो यथा यकुपरिष्टाद्घ्रा
धस्त्रानु॥१॥ रुतावा विसंवसरायरुस्ते दुःधातः सवने प्रत्यक्ष मवकल्प्यंत यदेउ यहान्गृह्णाति व्याप्ति नत्परो कं मा ध्यंदिने सवने द्वकल्प्यंत यदञ्जपात्रान्ध्यां मरुत्वतीयान्गृह्णाति न वाध्य्र वर्ज्ञ्यइतिकं चन गृहं गृह्णाति नर्तु पात्रोन्त्यां क श्चनु गृहो गृह्यता॥२॥ एव वे सविता य एषतपत्येष
एव वसर्वकृतवस्तु दतवः संवसरस्तृतीयसवने प्रत्यक्ष मवकल्प्यंत तस्मात्सावित्रं गृह्णाति॥३॥ नवाउपांशु पात्रे गृह्णाति मनो ह वा अस्य सविता प्राण उपांशु स्तस्मादुपांशु पात्रेण गृह्णात्यंतर्याम पात्रेण वा समानं हि यतदुपांशुं तयामो प्राणापानौ हि॥४॥ अयण
गृह्णाति॥ मनो ह वा अस्य सविता आग्रयण आत्मन्येवितं त्प्राणं दधाति॥५॥ अमात्रा गृह्णात्येव वा समम च सविंद्वांसम ... दिवं दिव वा समम स्मन्यछ सावीः वामस्य हि क्षय स्याद वन्नूर रयादियावाम जातः स्मा मा उपयामगृहीतासि सावित्रोसि चनोधा श्चनोधा असि चनो म
यि धेहि॥ जिन्व यज्ञं जिन्वयज्ञपतिंभगाय॥६॥ तं गृहीत्वा न सादयति मनो ह वा अस्य सविता तस्मादिदमसन्नं मनः प्राणो ह वा अस्य सविता तस्माद यमसन्नः प्राणः संचरत्यथ ह देवाय सवित्रे नु ह्वीया श्रावयादेवाय सवित्रे प्रेष्येति वषट्कृते जुहोति नानुवषट्करो
ति मनो ह वा अस्य सविता नेन्मनोग्नौ प्रहृणजानीति प्राणो ह वा अस्य सविता नेत्प्राणमग्नौ प्रहृणजानीति॥७॥ अथ पात्र क्षितेन पात्रेण वैश्वदेवं गृह्णाति तन्य दपक्षितेन पात्रेण वैश्वदेवं गृह्णाति न वै मा वित्रस्यानुवषट्करोत्येतस्माद्वैश्वदेवं गृहं
गृह्णन्नुपवति तदस्य वैश्वदेवं त्तेवानु वषट्कृता उपवति॥८॥ यद्धैव वैश्वदेवं ग्रहं गृह्णाति मनो ह वा अस्य सविता सर्वमिदं विश्वेदेवा इदामविनत सर्वं मनसः कृतानुकरमनुवर्त्म करोति तदिदं सर्वं मनसः कृतान्नुकरमनुवर्त्म॥९॥ यद्धैव वैश्वदेवं गृहं गृह्णा
ति प्राणो ह वा अस्य सविता सर्वमिदं विश्वेदेवा अग्निन्नेवितत्सर्वस्मिन्प्राणापानौ दधाति नाविमा वस्मिन्त्सर्वस्मिन्प्राणापानौ हितो॥१०॥ यद्वैव वैश्वदेवं ग्रहं गृह्णाति वैश्वदेवं वै तृतीय सवनं न ऊध्वातय एव सा मात्ता यस्माद्वैश्वदेवं तृतीय सवनमुपानसंक्रोष्ठेतादेव य जुष्टः भर अरणाता य एतंम
हा वैश्वदेवं गृह्णाति॥११॥ तं वैश्वतन्त्रतापृह्णाति वैश्वदेवो वैश्वतन्त्रहृता हि देवव्य उन्नयंत्यतामनु ... न्योतः पित्रृ न्यस्तस्माद्वैश्वदेवः स्ततन्त्रता॥१२॥ ता वाजो नो रुक्थं गृह्णाति वैश्वेन्यो ह्येनं देवेभ्यो गृह्णाति सर्वं वि विश्वे देवा यद्वो य घृतं॥ बिय सामानि स यद्वैनं विश्वेभ्यो देवेभ्यो
गृह्णाति तान्नो कास्मिष उरोरुमानूरवति तस्मादुरो रुक्थं गृह्णाति॥१३॥ अपाता गृह्णात्येवोपयामगृहीतासि सुत्रामासि सुप्रतिष्ठानो इति प्रतिष्ठानो बृहदुक्षाय नम इति प्रजापतिर्वै बृहदुक्षः प्रजापतयनमइत्येवैतदाह विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य एषतायां
नि ह्वि विश्वेभ्य स्त्वा देवेभ्य इति सादयति विश्वेभ्यो ह्येनं देवेभ्यो गृह्णात्यथा न्यग्राहु परिगृह्णाति॥१४॥ सयत्रैताउ होतारा उ सत्तेकया स्वदयातिश्च स्वनूतदन्त्यामिष्ट्वाय ह्वि उ राया भव ति स्तृनिश्चव दसे त्रिं॥ राता सनिश्रक्षि वार्यविदतावि कुं चेति नादतस्पां वायव्या यान्पृहिपात्राणि विस्रु
ख्यात वाअस्य त्राणा विपशवः प्राणो वि शरस्रुःप्राणो नहि प्रशाव अरंति॥१५॥ स होवाद वित्यः प्रत्तुति रप्चकाम नंदेवाः प्रातःसवने न्नर्मं त्र यंत सनो पावर्त्तिं मा ध्यंदिने सवने न्नमंत्रयंत सहा ... वो पावर्त्तिंतं तृतीय सवने न्नमंत्रयंता॥१६॥ सहो पाव र्त्तस्मेन्नुवाच य ह उपावर्त्तियत्किंमे
तनः स्यादिति च्यायेवितानि पात्राणि युज्येरं स्त्रु यावितद्युज्येरन्निति तदनेनित न्यात्राणि युज्यंत यदेदं ह वायवा या प्रातः सवने गृह्णा त्यध्येनानि नतूपात्राणि विस्रुज्यंत यदाह नि मुक्षि वार्यविदतावि कुं चेति पराव्रावे नि अतस्तत्य कुत्तिरवितन्मात्राणि विस्रुज्यंते॥१७॥
सयत्प्रातः सवन उपावर्त्स्य गायत्रं विप्रातः सवनं ब्रह्म गायत्री ब्राह्मणे भ्ररुपरावो वि विश्व अपय यन्माध्यंदिने सवन उपावर्त्स्य दिंदं विमाध्यंदिनं सवनं कृत्रंमिं दः कृत्रियेभ्य रुपरावो वि विश्व अपय तृतीय सवन उपावर्त्तनि वैश्वदेवं वै तृतीय सवनं सर्वमिदं विश्वेदेवा

= स्याप

स्तस्मादिग्मसर्वांश्चैव पराव:।१० आग्नलतां।३ सोम्येन चरुणा प्रवर्तति स्मा मा त्वे दवानां ७ ऋचि र ष्ठेन सो माप्ये व ऋचि श्चियात न ष्णात: सोमो न्नं न शिरता नवति व रुन्नवति व रु वेदवानाम न्नमोदनो ऋचि व रुणाद नो दि श्रन्य दृ मन्नं तस्माश्र रुन्न वति।।तेन नशान: सवने प्रचरति न
माध्यंदिने सवन एतत्विद वानां नि ष्के वल्य सवने यन्मात: सवनं च माध्यंदिनं च स वनं पि टाद वन्यो त्वे सोम:।२ सयन्मात: सवने वा प्रचार न्माध्यंदिने वा सवने समद ७ ऋ कुर्याद्व प्रा श्य पिष्ट्या श्रात नह तीय सवने प्रचरति वि श्वादेवं वि ह तीय सवनं तस्या दासम
दं करोति नान्न वाक्या मन्वाद सरुऊ ध्वे व परां व: पित रकास्मान्नानु वाक्या मन्वाद।३ अ ष्ठ च त्रर्ट ही त माज्यं ट ही त्वा आ व्या द ह्रु तस्य यजेति वषट् कृ तं जुहोति न घा अत: श्रा य आक्रन्त न्या क्र ता न्त वं ति ना न्य एव ने न दं त द्धाति तत्था दासम दं करोति।४ सञ्ज्यस्यो प
स्तीय द्धि श्च रो र व घ न्य घो परिष्टा दाज्यस्या ति द्वा र यत्या आ व्याद सोमस्य यजेति वषट् कृतं जुहोति।५ अ ष्ठ प रं च त्र ट ही त माज्यं ट ही त्वा आ व्याद ह त स्य यजेति वषट् कृ तं जुहोति न हा अन क द्वि आक्र ती हो ष्ठा तन्त वति ता न्य एवे न दं त द्धाति तत्था दासम दं करोति स यदि
कामयेत तत: परियजे घ क का मयेता न्य तरत: परियजेत्।६ अ ष्ठ प्र च र त्ती तिस्र ञवति।।नस्मा च त्र ट ही त माज्यं ट ही त्वा ध्रुर्भु: शालाके द्वि स्म प्र न्या धारयति न घ शालाके द्वि त्रयां न्या धारयति यद्दवे ना न दो प वा अ श्रुवं स्तृ तीय सवने चोष्ठ या क्र ति: शा ष्य ति
नस्मो म्या परूः तादिस्र प्र सोम पी ष्ठ स्ते न स्मा माक्र तिं नाद्धे तिरिक्ते नाने ष्ठात्तीयसवनस्व ष्ठ याक्र ति: श्रान्नोति न स्मोम्या य छालाके द्वि न्म पा न्या धारयति ता नेति र वय नु न्निर्य घो प क्रीस्त यध्याश्च वें न्या धारयति मार्जालीय एवो त्तमं।७ त द्धिक आग्नी
ध्रीय प्रज्ञ न राधारयं न्तु द न्रूः इदं क मन्तिसं तिष्ठाना इतित द्र तस्मान क र्या मार्जालीय एवोत्त मं।८ सयत्रा धुर्भु: शालाके द्वि त्या न्या धारयति तु न्नू ति प्र स्था ना पा त्नी व तं प्रर्दं ट ह्णाति यज्ञात्तु प्रजा: प्र जायं त यज्ञा न्प्र जा यमाना नामि धुना न्प्र ज्ञायंत मिधु
ना न्प्र जा य मा ना अं त त्ता यज्ञ स्य प्र जायंत त द्दना पतदंतत्ता यज्ञस्य मिधुना न्प्रजन ना न्प्र जनयति तस्मान्मिधुना न्प्रजनना दंतता यज्ञ स्ये मां: प्र जायंत तस्मात्पात्नीवतं ट ह्णाति।९ तं वा उ पांशु पा त्र णा ट ह्णाति यदि सा वित्र मु पांशु पात्रेण ट ह्णीया
दं न र्या मि पात्रेणो तं यदि सावित्र मं न र्या मि पात्रेण ट ह्णीया दु पांशु पा त्रेण न ७ समान न्येन घ द्रु पांशु र्धं तर्यामी प्राणो दि त्या खे श्राण: सन्त दा नो ट ह्ना वि द्या सो न्या षा पत्नीमि धुना म न्वे त न्प्र ज न नं क्रियता।१० तं वा अ ष्ठ रो रु द्धं ट ह्णाति वीर्यं वि उ रो रू द्रे स्त्री ष्ठु वी
र्यं द धा नी ति तस्मादु श्च रो रु द्धं ट ह्णाति।११ अ घ्या त्ता ट ह्णा त्ये वो प या म ट ह्णी ता सि हृ द स्पति स्तु तस्य द व सो म त इ ति बृ ह स्पति बृ ह स्पति र्व्र ह्म न्तस्माद व सो म त इ त्ये वे त दा हे दा रि न्द्रि या व त इति वीर्य वि त इ त्ये वे त दा ह य दा हे दो रिंद्रि या व त इति प त्नी वा ता युं
ग्राह्यं स ष्ठ स मि ति न सं श्च ति प त्नी न्यो ट ह्णा ति ने स्त्रीषु वीर्यं द धा नी ति तस्मान्न सं श्च ति प त्नी न्यो ट ह्णा ति।१२ अ ष्ठ य: प्र च र त्या ७ स ७ स्र व: परिशि ष्टो न वति ता ने न ७ श्री णा ति स मर्द्ध यति वो अ न्या न् ग्र हा न् ह्री णा न्न ष्टि तं व्य र्द्ध यति व ज्रो वा आ ज्य मे त न्नाचे
द वा व ज्रे णा ज्ये ना घ्न न्ने व प त्नी र्निर्रा क्लु वं स्ता कृ ता नि र ष्टा ना त्म न श्च ने शात न दा य स्य च ने शाता।१३ स श्री णा त्य द्दं प र स्ता द ह म व न्ता घ दं त रि क्षं त
ऊ म वि ता न्तू तं अ म द ७ स्व र्य श्च न या ता द द त्ता हिं द वा नां प र मं श्च ता य दि ति स य द ह म द मि ति श्री णा ति श्र ७ स्वे वि त द्वी र्यं द धा ति।१४ अ ष्ठा दा ग्नी न्या ग्नी वत्त स्य यजेति हुत्वा वा अ ग्नी ध्री ष्ठा प त्नी मि धु न म्वि त न्प्र ज न नं क्रि य ते स ञ्जु हो त्य ग्ना३ इ प त्नी व न्निति हु त्वा वा अ
ग्नि यो षा प त्नी मि धु ना म वि त न्प्र ज न नं क्रि य ता।१५ स ज्रू र्दे वे न व ष्ठ त्रि ति व ष्ट्रा वि मि क्ष ७ र ता त्त्रि क रो ति त दे ष ए वे त न्मि क्ष ७ र ता त्त्रि क रो ति न्ना मे दि ब स्वा हे न्क त्र रा द्धे न्तु हो ति या इ त रा अ क्र त य स्तो द वा अ ग्नि ना: प श्य ए व मि व द्दि मि धु नं क्रि त ष्ठ त्र र ता दि स्त्री षु मौ
स ष्ठ प रो त आ हु त्य धु र्भु र न्नी ध्रे न दु ७ स आ हा धु र्य ष्ठ प मा क्र य स्वे ति तं न श्व त्क प क्र य न क्रा हि द न स्प नि र ष्ठ स्य प्र त्क प क्र व स्वं वि प्र न्ये वो प क्र य त न्तु क्र य स्या न्नो व ष्ठ इ क्र वं ति त स्मा न्न प्रो प क्र य त।१६ अ ष्ठ सं प्र ष्ठ त्य न्नी न्ने धु क प स्थ मा सी

दनेष्टः पत्नी सुदान यो क्रात्वा सख्या पयो न्ने नष्ठत्वि स्थ नस समन्तूत्रो यसो मं मातिरी रिवइति यघग्निं ष्टोमः स्यानु। १७ ॥ छन्दः स्या सोमं सृजा वयेति क्रूया सबि त्वादति नत्या त्रमग्नी न्ने ष्टुरूपस्त मा सीदन्त वाः एरुनि दानेनयदाग्नी ध्रोप्यावाने ष्टा ष्टक्ता वाग्नीधो
बाने ष्टामि ष्टुनामस्वि तन्त्र ऊमनेक्रियत उ दानयति नेष्टा पत्नीं नास्तु क्रात्वा संख्या पयति प्रजापति र्वृषासि रमला धा रालामद्धि धेहीति प्रजापतिर्वा उ क्रान्ता न्याथाप त्नीमि ष्टुनामस्वि तन्त्र ऊनेनं क्रियात। १८ छन्दां सि ४ पत्रा त्वा विदवानां छं दा ७ सि न घ्नि ष्टु दं पशावा
स्तुक्ता मन्तुष्टो त्त्या वदंन्येवं छं दा ७ सि स्तुक्तानि दवेन्यो यज्ञं वदंति न घत्र छं दा ७ सि दवा स मनपद्यन्त छं दा ७ सि दवाः समनपद्यं स्त दल स्तन्ना गमूक्ते छं दा ७ सि स्तुक्तानि दवेन्यो यज्ञमवा क्षुर्यदना समनीहपनु। १ अथ धारियोजनं ष्टक्ताति छं दा ७ सि वे धारियोजनं
छं दा ७ स्येवि तसं नप्यदिति तस्माद्धारि यो ऊनं ष्टक्ता ति २ नं वात्यतिरिक्तं ष्टक्ता ति यदाहि शंप्या रात्राप्षिनं ष्टक्ता नीदं विदवा अथ छं दा ७ स्यतिरिक्तान्यथ मन्तु ष्टा अथ पशवो तिरिक्ता स्तस्मादतिरिक्तं ष्टक्ताति ३ द्रोणकलशे ष्टक्ताति ष्टवो वि सो मआसीत् यत्रादवा
अबूं स्तस्य स्तर्दी दिवदंस द्रोणकलशोत्तिव तत्स्मिन्या वाच्चा वा वाच्चारसः समस्त्र वदति रिक्तो वि रेस आसी दति रिक्त दपष ष्टक दति रिक्त एवैन दति रिक्तं दधाति तस्मा द्रोण कलशे ष्टक्ताति ४ नं वाअप्सु रोरुक्षं ष्टक्ताति छं दो न्यो पेनं ष्टक्ताति स यादवि नं छं दो न्यो ष्टक्ताति
त नेष्टा स्ये षष्ठ रोरु भ्रान्त वति तस्माद षुरोरुक्षं ष्टक्ताति ५ अप्यान्ता ष्टक्ता न्ये वो पया मन्दूष्टी त्वा सि दिति रसि दाधियोजनो दृशिन्यां ब्रे न्दू कु सा मिवे दरीक क्सा मा न्यौँ ष्ट नं ष्टक्ताति। ६ अथ धाना आवपति धायिर्धिना स्तु स दा क्सा मा इं द्वायति न घादवात्रमि नं व छं दो
मितेन्व तद्दविन सर्वे नद्रूपति ७ तस्यो न्ने नास्त्रा वयत्यतिरिक्तो वा उन्नेनान द्येषोन्य स्या आवपत्यतिरिक्त एव अद स्तदतिरिक्त एवैन दतिरिक्तं दधाति तस्माद्धाना आवपति। ८ उदू र्ध्व अघिनि धा या ओ आवयति हृदायि स्ये षो पा ह धाना सो म न्यो न्ते ह्वी हो षा आप्याह
धाना क्का मानू स्त्रिष्ठि नान्त्रे ष्टो तिवषट्रूतज्ज्ञ हो न्य न्त्रे वषट्रूत छ धाना विलिखंति लव्हाया। ९ नद्धि क हो ते द्रोण कलशं प्रति प रा हरंति वषट्कर्तु र्भक्ष इति वदंतस्तद तथा नकुर्या घ थादमसंवा अन्ये न दा अच्छे षा तिरिक्त स्तस्मादेतस्मिं सर्वे षा मवत्त
दे स्तस्मा द्धाना विलिखंत नद्वायाः १० ता न दक्षिः स्वादेशुः परोत्वा वाएत नेत्य स्तू न्त्र स्त्राद कर वामर्दा इति आलो वदन कर्यंति यस्तेश्व भक्षः सनिर्लक्तो न्यागो सनिरिति प राबो ध्यो तन तस्मादाद य स्तो अश्वः सनिर्लक्तो न्या गो सनि रिति न स्पत इष्ट य जु ष स्तु त स्तो म स्येती
ष्टानिद्धि यजु ६ धि नवंति स्तुताः स्तोमाः शस्तो छ स्येति शस्त्रा निष्ठक्ता नितवं न्कपक्त न स्योपक्लौला न द्धे या मीन्कप कृ त स्य ध्ये त ष्टुप क्लौला न दृ य ति। ११ ना नाग्नो प्रकिरे युर्ने दिह छुष्ट मग्नो स्तु रुवा मे न्फ त्र रा व दा ते व निर्वपे ति न खान बर्हिर्दा यजकवेति १२ अथ प्र
स्ली पात्रा स मव स्तृ शं ति याने क्कुबो मा इत्या वद्रू त य थाविशुक्तो वादाद वमेत य आर्विज्यं कुर्वंत्यत विक्रुक्तः कस्मुत वाविवाल शेल शां ति रापा नेषजं नघादवात्रूदलवा लवा वि वा लि शां त शां ति रा प स्ता दक्षिः शां न्या शमयेत तदक्षिः संदधात तस्मात्सर्व पात्रा स
मव स्तृ शं ति १३ तसमव मृ शंति सं वर्ती मा प य सा मं त न्नूमि रगाम्म छि मनसा स ७ शिवेन। वं ष्टा सुदत्रो विदधा तुरायो नुमा र्ष्टु तन्वो यद्विलिष्टमिति यद्वि हव ७ न संदधाता १४ अथ प्र स्कुरवा न्फ प स्पृ शां त। कथं न ष पस्मा स्कुरवा न्फ प स्पृ शां त पृ तं श आ मा त्रा ष्ट
त्ताल्विवि न संदंस्पृ शोनए तउ वेर्विते कर्मानि कलेति न स्मान्स्कुरवा न्फ प स्पृ शां ता। १५ ष्टा स्नोवि प ना नि वा एता नि न व कामि ष्टयज्ञ ७ षि स्तु ते ति न घ वे व समि ष्ट यज्ञू ७ षि स्तु तो ति न व वा अस्मू बी दि ष्ट व मा ने त्ते त्रि याल वं ति र्सि बो न पता नृनाविरा हु ऊं न ना
न्ये त स्मा द्दा व ज पता न्नू ना न्त्रऊ न ना तू प्रजापतिः प्रजाः समसृजत इन यो त्वि हि तस्मा वादी सा छो एवैष एत स्मा उनय त एवं नून नान्त्र ऊन ना न्त्र जाः सस्त जत इन यो ह्विहि तथ्या वा ची: स्या पाका रु एत प्रांत शो गास्ये वान्नू ना विराय
हूं रो दक्षिणी नवतिर २ अथ यस्मात्स मिष्टयजू ७ षि नाम यो वा एतेन यज्ञेनदवता क यति या न्य १४ यज्ञ स्या यत सर्वा विनताः समिष्टा नवंति तघत्रास्तु सर्वा स्तु समि ष्टान्त्र ष्टेना नि ते को ति तस्मात्समि ष्ट यजू ७ षि नाम २ अथ यस्मा समि ष्ट यजू ७ ष

दंचो निष्क्रामेति जघनेन चात्वालं मध्ये एणाग्नीध्रं सयस्यांतत्ता दिवपापो नवति नद्येति ॥९॥ स यः स्पंदमानानां स्त्रावरोहेदः स्यान्नमण्यास्य याद ताः वा अपां हरुण ष्टलीनायाः स्पंदमानोन्न स्पंदंत वरुण्यो वा सस्पृष्यो नि वरुण तायेय घ्नतानविं देदृषि याप वकास्या
प्यात्यं वयात् ॥१०॥ नमपो वरुण मय न्नावयति नमो वरुणस्य पाशा इति तन्दनं सर्वस्माद्वरुणपाशात् सर्वस्माद्वरुणयाल्प्रमुंचति ॥११॥ अप्रप्रवत्तु ष्टीतमाज्ये ष्टद्दीवा समिधेष्रास्याजिह्वतो यत्रे नो क्रमप आविवशापां नपान्न्निति रत्कुन्न मुवं दामर
त्मसमिधं यदपन्ने श्रुतिततजिह्वा ष्टतस्त्र अरण्य स्वाहेति ॥१२॥ अप्नदीवेदवा यावदा यावदाशु पवरा यांवकु नेदितानाश्च रत्नां स्फपाति [illegible] पद्दिरुसाम परुं तातत्मतया च समिधेन याचाकृयं [illegible] समिंधे समिद्धे दव्यो नुहु वानीति ॥१३॥ अथ आपरस्व
उ ष्टीतमाज्यं ष्टद्दीवा आव्याहरु मिधो यजेति सोपबर्हिष श्चतुरः प्रयाजान्यजति प्रजान्वे बर्हिर्वरुण्यो वा अवभृथो नेन्न जाव रुणोष्ट ह्ना दितित स्मादपबर्हिष श्चतुरः प्रयाजान्यजति ॥१४॥ अथ वारुणमेककपालं पुरोडाशो न वतियो वा अस्य रसो भूपाक्त्र
तिस्यो वा अस्य तम जीजनदस्येत [illegible] रीरं तस्मिन्न रसो स्ति रसो विश्व रोडाशस्तदस्मिन्नेतं रसं दधाति तादनेमितनरकोन संगमयति तदनमताजनयति स एनं जातएव संजनयति तस्माद्वारुण एककपालः पुरोडाशो न वति ॥१५॥ स आज्यस्योपस्तीर्य पुरो
डाशस्यावद्यन्नाह वरुणायानुब्रूहीत्य त्राद्देकरुजो वस्य द्विरवद्यति तदुतथान क्र यो छुरीरं वापत कवति नालमाकुन्ति द्विरवद्यति सकृद्दत्विशार यति प्रत्यन क्य वपाने आ श्राव्याह वरुणं यजेति वषट्कृतेजुहोति ॥१६॥ अथाज्यस्योपस्तीर्य पुरोडाशमवदयत्
श्री वरुणात्या मनुब्रूहीति तस्मिन्नष्ट ह्नत स यत्त्राजन्यइयाह नेदग्निं वरुणो ष्ट ह्ना दिति स यद्द्वुरजो वस्य द्विरवद्यदत्रा त्र सकृद्द्धनना द्वियतां छोपरिष्ठाद्द्विराज्यस्याभिधारयन्त्या श्राव्याहाग्नीवरुणौ यजेति वषट्कृते जुहोति ॥१७॥ ता वाएताः षडाहुतयो भवं
ति षड्ढा ऋतवः संवत्सरस्य संवत्सरो वरुणस्तस्मात्षडाहुतयो भवंति ॥१८॥ तदादित्यानामयनमादित्यानीमानि यजूंषीति वा आहुः स यावदस्य व्रतः स्याद्वा मवविकीर्ष घकएन मितरथा यजमानः कर्तुर्भ्युपादितरथो तर्हि कर्याद्नानेव
तुरः प्रयाजानानपबर्हिषो यजेदाज्यभागौ वरुणमग्नीवरुणौ द्वावनुयाजाववपबर्हिषो नदृशदशा रुरात्वे विराड्विराड्वै यज्ञस्तद्विराजमभिवित घशमाति संपादयति ॥१९॥ एतद्दे गिरसामयनमतान्यतरकुर्यायस्मिन्नु के न रुजोष न वति तं प्रस्नावय
ति स यदेहतह्दयमरुवंनरित्यापावि स यद्वीर स्तो वा आप स्तदस्मिन्नेतं रसं दधाति तादनामातनरसं गमयति तदने मतात्जनयति स एनं जातएव संजनयति संवाविशं वो वधी रुतापइति तदास्मिन्नुरुपं रसं दधाति या चौषधि यथा स्तुय
इस्य घायद्रुपात स्रुक्ताक्तो नमा वाक दिद्य मर्येस्याहेति तघ्यदव यरुस्य सा धुनादवास्मिन्नेतदधाति ॥२०॥ अथापस्तु स्तूज्योपतिष्ठत्त दवीरापएषवो गर्भ इत्यपांह्येष गर्भस्तं सुश्रीतं सुभृतं विभृतं तित्तदेन मच्चः पविद्दति उत्थायोदवसो मिथ
तलोक इत्यापाह्येतस्य लोकस्तस्मिन्छं च व वहू परि च व कंतितस्मिन्तः शंयेवि मि सवस्य श्रनक्षार्त्तिर्नोत्या यायात्व वितपाह ॥२१॥ अथोपमारयत्य वभृथ निचुं पुणानिचेरुरसिनिचुं पुणः। अवदवैदवि रुतमनो यासि षमवमर्त्यैमर्त्यकृतमित्य
व धीत देवैर्दवि रुतमनो यासी सोमे न राज्ञा वमर्त्यैमर्त्यकृतमित्य व चैतन्मर्त्यैमर्त्यकृतमनोयासीत्य श्रुत्ता पुरुराज्ञोनश्च रो राक्तो दव भिष्रस्या हीति स वस्यो मा र्ह्नित्यो गो पायस्वे त्व नपाह ॥२२॥ अथात्व स्या स्वाता त्यो त्य सप्तविध्व वत सा
वन्ते वास सीपरिधाया देतः स यथा हिस्त्वचो निर्मुच्येत एवं सर्वस्मात्पाप्मनो निर्मुच्यते तस्मिन्नना वन्ञेतनालवतियावकुमारेदतिस यो निवनि धूमं तितन श्रुनरायंति पुनरस्याहवनीय समिधमभ्यादधाति दवानां समिदसीति यजमा

नमेवेतया समिंधे देवानां दिसमिद्धि मनुष्य यजमानः समिध्यात ॥२३॥ व्राल्लणं १ आदित्येन चरुणोदयनीयेन प्रचरति न घृतादित्यश्च रूपं वनित्यदा देवेनाम दोग्धवा अंगिरसोऽक्राग्धवे घायणीयस्तावोदयनीय इति तामिवा स्यादेन नु मे सुवर्ता नां करोति । सायद् मुचरा जानं

क्षष्टं नु पश्ये प्रायन्य जनेत तस्मात्प्रायणीयं नामाप्य दत्वा वृत्याकुदृत्य यजतेत तस्मादुदयनीयं नामत घाप न समानमवहविरादित्या एव आयणीय मदित्यादयनीय मित यं छ्यो नादितिः । २ सदित्पथ्यामयजत्वेस्वस्तिं यजन्ति न देवा अग्रज्ञायमाने घान्वे वृश्न

प च्छं न ह्वाल्हिस्तु सं प्रज्ञायन प्रायप्रज्ञाते य प्याहवं करोति । ३ सोग्निमवृणछमं यजति । अग्ना सोममप्सवितारमप्यप्या ८ स्वस्तिमप्यादितिं वाग्वे पथ्या स्वस्तिरियमदितिरस्यामेव नन्दे वा वाचं प्रत्यछ्ाय य उसे यं वाग स्यां प्रतिष्ठितानुदति । ४ अप्याग्नेत्रावरुणी

वशा मत्रू वं धा माल नान सु एवाना एवय हलना य कु पश्चु वं ध एव समिष्टयजूंषि विवां लाय कु स्या ५ नपान्मैत्रावरुणी वशा नवति यदा हीज्ञानस्या स्विष्टं नवति मित्रोऽस्यतच्छमयति यदस्य दुरिष्टं नवति वरुणोऽस्यतच्छमयति । ६ नदाकुः के ज्ञानो नूदिति नप्रुवो

स्यात्रमित्रः स्विष्टं कान्ति तदेवास्मा एतया प्रीतः स्वयत्सृजति यदुरुवास्य वरुणो दुरिष्टं शमयति तन्त्रिवास्मा एतया प्रीतः स्विष्टं करोति तदुवास्मे प्रत्यवसृजति सोऽस्यैष स्व एव यज्ञो नवति स्व ७ स्तुतेन्तो । ७ नछान्मैत्रावरुणी वशा नवति यत्राविन्दवा रतः सिक्तं गाले

नयं स्तदाम्नि मारुतमित्रः कोनं सिक्तः रवाय ततय प्यात हि वाग्रतः श्रा ऊ नयं स्तमोऽगाराः समन्नवन्नं गारस्यो गिरस्स स्तदत्र्यन्ये प्रशवे ॥८ अप्य यदा साः वा ७ सवः पर्यीत्रिष्ठं ननतो ऐ यान्नेत्रावरुणीं गर्दन्तः समन्नवन्नस्मा घृतपा ७ स्तु लेनवति गर्दन कानमि यवांतय

न्याकुरमय्यदा कश्चनरसः पर्यीशिष्ट तन्न तय प्यान्मैत्रावरुणी वशा समनन्नवन्नस्मादयान सृजा कात रस्माद्धिरितः सं नवति रितसः पशावस्त छ्र्दंततः सममनवन्नस्मादंत यज्ञस्यानुवर्त्तीत नस्माद्धाप पात्रमित्रावरुणी वृशा वक्तिसतं नमा नवति यदि वशा नविंद

दुफ रुवशा एव स्यात । ९ अप्येनरं विष्ठेदवा अमरीमृश्यपेननत्नाविष्णूद्वी समनवद छवार्द स्यन्या सोंनां नादि दृष्टु स्यातिः । १० सयः सहस्त्रं वा नूयावादघा स एनाः सर्वा आलने नेन सर्वं वितस्याभं नवति सर्वं जितं यः सहस्त्रं वा नूयावाद दत्ति सर्वाम

नाएवामवय प्याहरवं मित्रावरुणीमवाग्रेप्यविष्णूद वीमप्य वार्हस्पत्या । ११ अप्यो यदी यमित्रमासीरसं व स रं नूयावानएनाः सर्वा आलने नेरमसर्वं वितपामार्षं नवति सर्वं जितं यदी वसित्रमा सातसंवेस रंवा नूयावा सर्वामिताएवामवय प्याहर

वं । १२ अप्यो दवसानीयपेष्ट्या यजेत समाग्नेयं पंचकपालं वरोडाशं निर्वपाति नस्य पंच पदाः पंक्तयो याज्यानुवाक्या नवंति यान यामेव वा एतदीजानस्य यज्ञो नवति सोऽस्मात्पराङिव नवन्प्रति विसर्व यज्ञो अग्नौ हि सर्वान्यज्ञान्त्सृजन्तायन्वपांक

प ज्ञान्वेतरेन घृतानिवितन्वुनरारजत तन्नप्यास्यायातयामा यज्ञो नवति न ऊ अस्मात्पराङ्नवति । १३ नघन्तं पंचकपालः पुरोडाशो नवति पंच पदाः पंक्तयो याज्यानुवाक्याः पांक्ता वियज्ञस्तस्यैमिन्वितन्नुनरारजतन्नप्यास्यायातयामा यज्ञो नवतित

छो अस्मात्पराङ्नवति । १४ तस्य हिरण्यं दक्षिणाग्नेयावा एयज्ञोनवन्पुन्नेरतो हिरण्यं तस्माद्धिरण्यं दक्षिणानन्द्वान्वा स हिंकृत्नाग्नेयो ह्यर्हिर्दिन्नामित्रास्य बुद्ध नवति । १५ अप्यो वक्तेष्टिहीतम्वाङ्यं टहीत्वा विभ्रव्य वर्जितो न्फरुविमिवि केमस्यो रुहपाय

छो अस्मात्पराङ्नवति नद्वो यक्षुकु यानद घाना दक्षिणा ७ हविः स्यादिति घाकु रमय्यदेवि षोदवसानीयपेष्टिः स्ततिष्ट

नस्कृथि घृतं घृतयोने पिबेश्र पश्चु पतिंतिरस्यादिति यत्प्रावि विस्त्रसं रूमवितन्तुनरारतत्नप्या स्यायातयामा यज्ञो नवति नप्यो अस्मात्पराङ्नवति नद्वो यक्षुकु यानद घाना दक्षिणा ७ हविः स्यादिति घाकु रमय्यदेवि षोदवसानीयपेष्टिः स्ततिष्ट

तछ्सायमाक्रन्तिं गुन्तोति कालपवश्लानरावृत्ति । १६ व्राल्लणं । २ वशामालसंतेतनामालन्य सं ज्ञपयंति संकुप्याहुवपामनुस्विदेन्फ शिवेघा वपामनुसमर्दीति नामप्रविशूपासयदि नविंदति किमाद्रियन्यफर्दिं दति नत्र्यस्मायाम्निः क्रियत्नावरेनविनदवकस्यालय

पकोमन्यमानाय कायेतेन पावरेसूर्यहि मन्यमाना द्यायामिवस्वारकुमुक्तांली रवेन्ता फ्रीवं नोपकल्पयितवे सूर्यातो । ३ अप्सव पयायरंति याष्ये वनस्पेवरलं वपमावरित्वा धुर्मुष्ठ यजमानस्य न्तरितः सभ्रादा धुर्मुनिरुद्धितं गर्दमितिन ७ हनोदर

याम गृहीतोसि सूर्याय त्वा भ्राजायैषते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजायेति ॥१७॥ तं वो नत्ते ग्रहेव र्तस्विनु ग्रहं स्वां स्वं देवेभ्य इति व र्चस्यानं मनुष्येभ्य स्तु यासमिं द्योजिष्ठो जिष्ठ स्वं देवेभ्यो जिष्ठो दं मनुष्येभ्य स्तु यासं सूर्य भ्राजिष्ठ स्वं देवेभ्य इति भ्राजिष्ठो दं मनुष्येभ्यो

स्तु यास मित्येतानि द्वेभ्राजा ७ स्येतानि हि वीर्याण्यात्मं धत्ते यस्मै वं विदुष एतान् गृहान् गृह्णंति ॥१२॥ तान्वै हृष्टष्ट ब्रडदे गृह्णीयान्नस्त्वर्च्य दृश्यान्ने याम व प्रथाम दं लें दितीयस्तो यं तीयप वाम वान्व दं ॥१२॥ तान्वे कउत्तरस्यैदृ गृह्णंति तद्धात तद्यान्यथेव ए

वैनां स्तुदे गृह्णीया घक्तते रत्त्यदे गृह्णीष्य स्यानु बुं एवैनां स्तुदे गृह्णीया ब्रो ते रत्यादृ गृह्णीयात्प वाम व प्रथा प्र वं वि ष्टुति तिस्व वं ष्टुष्ठ एकादुवत्र गृह्यंते ॥१४॥ ब्राह्मणं ॥५॥ प्रजापतिर्यं एष यज्ञस्तायते यस्मादिमाः प्रजाः प्रजायंते एतं स्वेवाप्येतर्हि प्रजा

यंते ॥१॥ उपांशुपात्रमेवान्वजाः प्रजायंते तदेतत्पुनर्यज्ञे प्रयुज्यते तस्मादिमाः प्रजाः पुनरभ्यावर्तं प्रजायंते ॥२॥ अंतर्यामपात्रमेवान्वयः प्रजायंते तदेतत्पुनर्यज्ञे प्रयुज्यते तस्मादिमाः प्रजाः पुनरभ्यावर्तं प्रजायंते ॥३॥ अथ यादता या रुता या सदृस

तारुपांशुं स्तं हर्वं जुहोति तस्मात सदृ सत्ताजाविकस्यो तयन्त्स्वेवाजाः प्रवार्य त्यन्त्र योवयः ॥४॥ अथ यदुपांश्वंतर्यामौ [illegible] तस्मादिमा अजा अराडीतरा आक्रममाणा इव यंति ॥५॥ अथ यदंतर्याम [illegible] तस्मादिमा अवयो वारीन [illegible]

नंत्य इव यंत्येतावे प्रजापतेः प्रत्यक्षतमां यदजावयस्तस्मादेतास्त्रिः संवत्सरस्य विजायमाना द्वौ त्रीनिति जनयंति ॥६॥ शुक्रपात्रमेवान्वनुष्याः प्रजायंते तदेतत्पुनर्यज्ञे प्रयुज्यते तस्मादिमाः प्रजाः पुनरभ्यावर्तं प्रजायंते एष वै शुक्रो य एष तपत्येष उ एवेंद्रः पुरु

षा वै पशूनामिंद्रस्तस्मात्पशूनामीशते ॥७॥ ऋतुपात्रमेवान्वेकशफं प्रजायते तदेतत्पुनर्यज्ञे प्रयुज्यते तस्मादिमाः प्रजाः पुनरभ्यावर्तं प्रजायंते इतीव वा ऋतुपात्रमितीवेकशफस्य शिर आग्रयणपात्रमुक्थ्यपात्रमादित्यपात्रमेतान्येवान्वन्या वः प्रजायंते तानि वेतानि पुनर्यज्ञे प्रयुज्यंते त

स्मादिमाः प्रजाः पुनरभ्यावर्तं प्रजायंते ॥८॥ अथ यदजाः कनिष्ठानि पात्राण्यनु प्रजायंते तस्मादेतास्त्रिः संवत्सरस्य विजायमाना द्वौ त्रीनिति जनयंत्यः कनिष्ठाः कनिष्ठानि हि पात्राण्यनु प्रजायंते ॥९॥ अथ य ज्यायांसो भूयिष्ठानि पात्राण्यनु प्रजायंते तस्मादेताः सकृत्संवत्सरस्य वि

जायमाना एकैकं जनयंत्यो भूयिष्ठा भूयिष्ठानि हि पात्राण्यनु प्रजायंते ॥१०॥ अथ द्रोणकलशो नानाकारिण्यामंते गृह्णंति प्रजापतिर्वै द्रोणकलशः स इमाः प्रजा उपावर्तते ता अवति ता अतिजिघ्रत्येव तदेना अवति यदेनाः प्रजनयति ॥११॥ तं वदते वना निपात्राणि यानी

माः प्रजा अनु प्रजायंते तदुपांशुं भूतं यामियोः शुक्रपात्रमृतुपात्रमाग्रयणपात्रमुक्थ्यपात्रं पंचवा ऋतवः संवत्सरस्य संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञो यद्धप्रडेवर्तते संवत्सरस्येत्यादित्यपात्रम् [illegible] ॥१२॥ एकं [illegible] वैतस्यां यदिमाः प्रजा अनु प्रजायंत उपांशु

पात्रमेवप्राणो ह्युपांशुः प्राणो हि प्रजापतिः प्रजापतिं ह्येवेदं सर्वमनु ॥१३॥ ब्राह्मणं ॥६॥ एष वै प्रजापतिर्य एष यज्ञस्तायते यस्मादिमाः प्रजाः प्रजाता एतं स्वेवाप्येतर्ह्यनु प्रजायंते स आश्विनं ग्रहं गृहीत्वा वकाशान्वकाशयति ॥१॥ स उपांशुमेव प्रथमं वकाशय

ति प्राणाय मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्युपांशुं व्यानाय मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्युपांशुसवनं व्यानाय मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्यंतर्याममुदानाय मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्येष्टं इवाय वं धावे मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्युपमित्रावरुणं क्रतुदक्षाभ्यां मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्युपाश्विनं श्रोत्राय मे वर्चोदा वे

र्चसे पवस्वेत्युपशुक्रामंथिनौ चक्षुर्भ्यां मे वर्चोदसौ वर्चसे पवेथामिति ॥२॥ अथाग्रयणमात्मने मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्युपोक्थ्यमोजसे मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्युपध्रुवमायुषे मे वर्चोदा वर्चसे पवस्वेत्यायं नृपणोपि [illegible] विश्वाभ्यो मे प्रजाभ्यो वर्चोदसौ वर्चसे प

वेथामिति द्रोणकलशं पदवोवा अर्भृणा वत्राह्येद वष्ठ त्तयं त्स्याता मनुष्ये तत्वोतः पिवंत्य तस्माद्धि प्राणवाववं भृणो ॥३॥ अथ द्रोणकलशं कोसिकतमोसीति प्रजापतिर्वै कः कस्यासि कोनामासीति प्रजापतिर्वै कोनाम यस्य ते नाम मन्महीति मनुते ह्येतन्नाम यं त्वा सोमेना

तीतृपामेति तत्पायति प्रिये न ७सोमेन स आश्विनं ग्रहं गृहीत्वा वं गमा शिषमाशास्ते सुप्रजाः प्रजाभिः स्यामिति सुवीरो वीरैरिति न प्राणाः शास्ते ॥४॥ सुप्रजाः प्रजाभिः स्यामिति तत्प्रजामाशास्ते सुवीरो वीरैरिति तद्वीराना शास्ते ॥ तान्वेन सर्वमिवावकाशाय घोन्वे वशाः तस्मैकाशाय घोवास्य

१८

त्रिरिति। ग्राह्यं सोऽदृंहो रूवविषोऽशीतं तु सकृदिदं भूतान्यनपरिश्चयं तं च जग्रावे भूतानि नादहेनेन स इदं रुवसमिवाक्षुः॥१६॥ इन्द्रो ह वा इशो चक्रे कथमहं वृहमिदं सर्वमिति तिष्ठेयमर्वाग्व मदिदं सर्वं स्यादिति स एतं ग्रहमपश्यत्तं मह्यगृह्णीत स इदं सर्वमवाग्व तिष्ठद्यो

वास्मादिदं सर्वमनवसर्वं ह वा इदमतिष्ठत्यर्वाग्यवास्मादिदं सर्वं भवति यस्यैवं विद्वानेतं ग्रहं गृह्णाति॥२॥ तस्मादेतद्दक्षिणा न्यून तं न तम दिश्रम तुन्न दध्यो यदन्यया स्त्रियाया ... दिति ह वा अस्यासो घोरन्यतरां बन्धि गामनुबन्धत्वतरये

ं सर्वमवान्यतिष्ठ व्यर्वाग्यावास्मादिदं सर्वमनवसर्वं ह वा इदमतिष्ठन्त्यर्वाग्य वास्मादिदं सर्वं भवति यस्यैवं विद्वानेतं ग्रहं गृह्णाति॥३॥ तं वै हरिवत्यर्चा गृह्णाति हरिवती ध्रुवं तं वै हरिवती रूवं तं सति ह्रीयं वै हरइन्द्रो सुरारणां सप्रथमानां संहते तयो

एवैष एतद्धीयं हरः सप्रथमानां संहते तस्माद्धरिवत्यर्चा गृह्णाति हरिवती ध्रुवं तं हरिवती रूवं तं सति॥४॥ तं वा अनुष्टुभा गृह्णाति गायत्रं वै प्रातःसवनं त्रैष्टुभं माध्यंदिनं सवनं जागतं तृतीयसवनमथातिरिक्तानुष्टुब्वस्यैवेनमेतदेष यतितस्मा

दनुष्टुभा गृह्णाति॥५॥ तं वै चतुःस्रक्तिना पात्रेण गृह्णाति चत्वारो वा इमे लोकास्तदिमानेव लोकां स्रक्तिस्रक्तिः स्रक्तिरा ... त्यतिरिक्तं वच ... स्यास्त्व ... रवयति तस्माच्चतुःस्रक्तिना पात्रेण गृह्णाति॥६॥ तं वै प्रातःसवने गृह्णीयादाग्रयणं गृहीत्वा स प्रातःसवने गृहीतस्

तस्मात्कालादुपशेत नन्दनं सर्वाणि सवनान्यतिरेचयति॥७॥ माध्यंदिने वैनं सवने गृह्णीयादाग्रयणं गृहीत्वासा एषा मीमांसैव प्रातःसवन एवैनं गृह्णीयादाग्रयणं गृहीत्वा स प्रातःसवने गृहीत एतस्मात्कालादुपशेते ... आता गृह्णात्येवाति

ष्ठदेवत्वं सुत्वां ततो हरी ब्रह्मणो। अर्वाचीनं ह सुतमनो या ... वसुना। उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिन इति॥८॥ ... या वा ... किशिना हरी ... ... इसोमपा गिरा ... ति च

रा उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिन इति॥१०॥ ... न्यस्तो ... करोति सो ... प्रत्यपा ... ध्रुवमिव ... तं वि ... रास्त मयाउपाकरोत्यस्तमितं तु शां सति तत्प्रने ना होरात्रे संदधाति तस्माजुरास्त

म वाउपाकरोत्यस्तमितं तु शां सति॥११॥ ग्राह्यसोऽ ... सर्वं ह वै देवता अग्रे सदृशा आसुः सर्वं ... सर्वं ... सदृशानां सर्वं ... या कामयं नातिष्ठाया नः स्यामेत्यग्निरिन्द्रः सूर्यः॥१॥ ते तैः ... ... रुस्त ... नतिया ... ा दइन्द्रा

न त्यगृह्णत ततघ्नदनान त्यगृह्णन्त तस्मादति ... तिष्ठायानो नवन्याष्टि ... तदति ... वाति ... रुवि ... वतिया स्यैवं विद्वानेतान् ग्रहान् गृह्णाति॥२॥ नो ह वा इदमग्रेऽग्नौ वर्च आस यदिदमस्मिन्वर्चः सो कामयत तदं मयि वर्चः स्यादिति स एतं ग्रहमपश्यत्तमग्र

ह्णीत तता स्मिन्नेत दोज आस यदिदमस्मिन्नोजः सो कामयत तदं मय्योजः स्यादिति स एतं ग्रहमपश्यत्तमगृह्णीत ततो स्मिन्नेतदोज आस॥४॥ नो ह वा इदमग्रे सूर्ये भ्राज आस यदिदमस्मिन् भ्राजः सो कामयत तदं मयि भ्राजः स्यादि

ति स एतं ग्रहमपश्यत्तमगृह्णीत ततो स्मिन्नेतद्भ्राज आस ने नानि हवि तज्ञं स्यै तानि वीर्याण्यात्मन्धत्ते यस्यैवं विद्वानेतान् ग्रहान् गृह्णाति॥५॥ तान्वै प्रातःसवने गृह्णीयादाग्रयणं गृहीत्वा माता आग्रयणो वइ वा इदमात्मन एकैक मतिरिक्तं सो महदयं वै

घ वत्तू इमाध्यंदिने वैनान् सवने गृह्णीयादुक्थ्यं गृहीत्वोपाकरिष्यन्त्वा इत नृत्ता यं हवा आस्यै वो निरुक्त आत्मा यउक्थ्यः। सा एषा मीमांसैव प्रातःसवन एवैनान् गृह्णीयादाग्रयणं गृहीत्वा॥७॥ तमानेर्न्द्र स्यै वाह्नदो मं ह ... तत एव वा इइ स्य ... ... वाल्या य

लो यन्मामादं ... ... नि ... वल्याम वसोऽं नि ... ... रा स्वर्भि ... यज्ञ मातो यजमानं स्य ... त कामायह यं तं तस्मान्मादं ... स्य ... ... ताव अथातां गृह्णाति ... वाग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यं दधद्रयिं मयि पोषम्। उपयामगृहीतो ऽस्य

ग्नये त्वा वर्चस एष ते योनिरग्नये त्वा वर्चस इति॥८॥ उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वी शिप्रे अवेपयः। सोममिन्द्र चमूसुतम्। उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वौजस एष ते योनिरिन्द्राय त्वौजस इति॥१०॥ अदृश्रमस्य केतवो वि रश्मयो जनां अनु। भ्राजन्तो अग्नयो यथा। उपयामगृ

९०

नानि रूढे दात्रीयावृन्तायाउदरानानि रूढेति यदाधि गर्तः समूढो नवति [illegible]

क्लिन्नेन द्धंधाति दशमास्य इति यदा वि गर्तः समूढो नवग्रधा दशमास्य [illegible]

तद्धं धन्येवायं दशमास्यो ग्रस्य रुराष्ट्रणा सहेति न घधा दशमास्यो ज राष्ट्रणा सहस्र [illegible]

मनं मधवं श्री नव्य ग्रः सार्वन्यो कास्य षों ग न्यो मथ श्री तनि तदस्य सार्वधा मव [illegible]

म सगृ धा वदाना न्ये वा निगृहोति न्ने लं मधगृ धा स यं तिप गृं तद्वितं मधगृ [illegible]

[illegible] मा मवदानं ।८ अथ प्रवरणी स्तुश्च वति नस्यां श्रुति शस्त्रानाम धा याप स्तृणीत [illegible]

मन गृह्णाणि वराजुला यज्ञियं करोति यस्य त्यानि हिरण्य यी न्य दो वाएत स्ये [illegible]

समजो गमणं स्या देति यच अविज्ञानो गतेन्ति वति [illegible]

छाधूर्वि न स्यति ना व रति द्वेन स्यति ना धूर्वि श्ररि वा पान्फ पर्न्न न्य व दानानि [illegible]

[illegible] न्य धर्यो रत्नहो मं जुहोति शतिशस्त्राना ।११ उरुदस्मोधि [illegible] रूपइंदु रिति [illegible]

[illegible]

द्विपः स्याद्घो वा नूत्वा नो नू केनेना न्वाशु या स आग्निं नयदं प्रदीया न स्मै यदं जनयति तं न स्मै यदं जनयित्वा न मान्मं यन्ना न मान्मं कृताः। ५ बाल एतां ता वा एता षट्त्रिंशदक्षरा बृहती भवति प्रायश्चित्तयो नामैष वै प्रजापतिर्य एष यज्ञस्तायते यस्मादिमाः प्रजाः प्रजाता एत

स्त्वा पाप्मनश्चतु प्रजा यंता। ६ अष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशादित्या इमे एव द्यावापृथिवी त्रयस्त्रिंशौ त्रयस्त्रिंशद्वा देवाः प्रजापतिश्चतुस्त्रिंशस्तदेनं प्रजापतिं करोत्येतद्वा अस्त्येतद्ध्यमृतं यद्ध्यमृतं तद्ध्यस्त्येतदु तद्यन्मर्त्यं स एष प्रजापतिः सर्वं वै प्रजापतिस्तद

नं प्रजापतिं करोति तस्मादेता षट्त्रिंशदक्षरा बृहती भवति प्रायश्चित्तयो नाम। ७ ता हैके यज्ञस्य तन्व इत्याचक्षते यज्ञस्य ह्येता वितानि ए वाणि स एष यज्ञस्तायमान एतां देवता नयन्निति। ८ स यदि ध्रमद्वा कुले दन्या उपसंक्रामन्तः स यस्यामेव नाव ता यां

प्रतिपन्नायं मितृच्छे वैनामुदीचीं स्तापयेद्व्रेत वा शालां प्रावींधन घे रात्र अभितः प्रक्रकांडं शिरं वा स्वेव छ याततयोर्यद्धिकं तं स्मिन्नेता षट्त्रिंशतं तमान्या कृती जुह्वोत्येतावान्वै सर्वो यज्ञो यावत्यपता षट्त्रिंशं शाधाकृतयो नवंति तदस्यां कृत्स्नमेव सर्वं यज्ञं दधा

त्यथा यो वेदमें पिन्वन एवातन्त्र प्रायश्चित्तिः क्रियात। ५ अथ यद्यपघृतस्य कलेनस मन्वीक्ष्य जुकायाद्वीकोपसंस्याद्धवनीयप्रस्तुत आग्नीध्रे वा एत घृतस्य पर्द्धं स्वं सत्तयच्छुलति माध्ये वत द्धिंतव्राद्वता भवतिं तद्ये वितं क्रिय ज्वतिं तया सं दधाति। ६ अथ यदि स्कंदत्तदद्भि

रूपानि नायदङ्क्षि वृष्टिदं सर्वमाप्तं सर्वं स्वै वा ध्ये वि प्रवर्वा रूप्य चरा य घाड् दंकि वा कुति व रुणं एवं दं सर्वमाप्य यति यत्याराज सा स्फतिता रजा मि वीर्यन्ति वृण रतमा शा विष्णुर्या पत्येत अवनीता सकोतिर्हि स्म अगन्व रूपा प्र वर्कि तावितियज्ञो त्रेहि लुप्तास्य

तदा चुतिद्रु रुतो वा आप्यधि नात घस्याशि वितदेवताया आर्छति प्या वाद वृताप्यायति ता न्या मवि तदुता न्यां स्विप्यत्क ना स्यां सं दधाति। ७ अथो अन्येव प्रत्रोद्धवां दिव मगन्यजं स्तानामा द्रविणमस्तु मनुष्यानं तरिक्षमगन्यजं स्तानामा द्रविणमस्तु पितॄन्त्रद्धि शीमगन्य

ज्ञं स्तानामा द्रविणमस्तु यं कं च लोकमगन्यज्ञं स्ततो मे भद्रमभूदिति। वितपा। ८ न द्वाभ्यां तपा कु लिशद किं स यजेत यो यज्ञस्य व्यृद्धा पापीयान्मन्येत यज्ञस्य वा अर्धं व्यृद्धा श्रेयान्नवामीत्येतं कर्म सतदल्पाद यदेता आशिषमुपगच्छति। ९ बाल एता। न द्वत्रे तन्निरा

त्रं सहस्रं ददाति तद्या सा कस्त्रीक्रियत स प्रयासे दं स्त्रीति व शातानि नयति त्रयस्त्रिंशतं त्वे वमे वृद्धितीय दं स्त्रीति त्वे व शतानि नयति त्रयस्त्रिंशं शतं त्वे वमे तृतीयदं स्त्रीति त्वे व शतानि नयति त्रयस्त्रिंशं शतं वा एषा साहस्त्रमतिरिच्यते। १० सा त्रिरूपा स्यादित्या

क्रारत घास्ये रूप तममि त्वतिरादिति वीच्चे वोप धस्ता स्यादतच्छि वास्ये रूप तममि वा १ तां स्यादप्रवीता वा न्या एवानि प्राने नयसाद सा या ता यान्नी वा इयं वाग्या तयाम्य प्रवीता तस्मादप्रवीता स्यात्। २ तां प्रथमामुन्नयच्छा वा एवानि प्राने नयत्सा हस्त्री मस्याम

तं सहस्रं वा एवः प्रजातं प्रजात्वि त्वेति प्रजाद नां प्रजातमन्वे त्यमन्नमे वि नामस्य न्नाय सूर्य मि दा स्ये प्रजातम्मेति। ३ अथाद धांन्वेति सा एवामी मां सैवान्तमपविनामय न्नाय सूर्य मिद्यास्ये प्रजात म्मिति। ४ तां स्त्रे तरलंकविरुणि दक्षिणा ता वा धुंगो तोकलशा मवघ्राप्य तिय

ज्जो वि घी तो कलशो यच्छामिव नाम तद्दर्शयति। ५ आति घ्रकलशं मध्यावावि शंस्त्विंदवइति। ६ पुनरूर्जा निवर्तस्वेति तदेव रिरिचानं

पुनराप्याययति यदाह पुनरूर्जा निवर्तस्वेति। ७ सानः सहस्रं धुक्ष्वेति तत्सहस्रे णारिरिचानं पुनराप्याययति यदाह सानः सहस्रं धुक्ष्वेति। ८ उरुधारा पयस्वती पुनर्माविशताद्रयिरिति तदेव रिरिचानं पुनराप्याययति यदाह पुनर्माविशताद्रयिरिति। ९ अ

घ दक्षिणे कर्णे आजपति। इडे रन्ते हव्ये काम्ये चन्द्रे ज्योते दिति सरस्वति महि विश्रुतीति। एता अघ्न्ये नामानि देवेभ्यो मा सुकृतं ब्रूतादिति देवेभ्यो हैनं सुकृतं ब्रूयादिति तानि वानि वि स्याविनि तदेवम नाम मानि लेमादेवेभ्यः सुकृतं ब्रूता दित्यवितदाह। १० तामवा

जेति सा य घ्ररूपाणि वीनाप्राची यान्तं विघा दरा सीदयं यजमानः कस्मात्त्वं लोकमजेपादिति यच्छ दीची याबूम्यान स्मिन् ज्योके यजमानो नवि ष्यतीति विघा घदि प्रती ची यादिम्मति। त्विति इव धान्यति वेलान विष्यतीति विघा घदि दक्षिणो यात् द्विश्चेस्मा

= पश्चादिषान्वेति। ५
स्मा२

ह्रौ का घृत मानः म्रिष्टानीति विधादेना निविशानानि। ११ न घाएतास्ति स्वस्ति स्त्रि ० रात्सु धिनवंति ना स्वेनाशुप समाकुर्वंति विवापलो विराजं हृदंति यां याकुर्वंति ह्रिछिन्नोएमाविराग्राव्हि हृतोदशा कृतावे ह्रिराहृते स्मां ह्रि राज० सं दक्षाति ना० तो त्रेद घाकोनाद्दिसा दृस्त्रस्त

स्मां ता० तो त्रेद घातृ। १२ ह्रो वो न्त्रे नारोक्क्रीतत सोर्यंतरो ना त्रावयेत स्माएनो दघाहृ को वाएष उन्नेना य रुत्रि विक्सन्ना त्रावयति घृहो एमा ह्रिरा ग्रावि हृतोनत घृत एवि नह्रार्दं दक्षाति। १३ नदाकुर्न सदस्त्रे धिंकिं वनद घास हुस्त्रेणाह्रो वस वक्रि मानान्नोतीति तउ

तो वारा स्तुरिः का मामवद घास हुस्त्रेणाद्दसवक्रिमाना म्नोति कामनो त्रास्पतद्वं त्लवतीति। १४ अथ यदि रथं वाशुकं दास्यस्या घृहाव रायि वाधपाया० क्रतायां दघाडदव स्मानीयायां व्वष्टो। १५ सविदाद्दिं णान यन्नन्नूनाद राताल नये घृस्माएको दास्यस्मा

दरान्यस्ते न्यो दरात शुपावर्तीय घास्मे हुदा स्यस्यास्यं वृन्यस्ते न्यो दवा तशुपावर्तीय घास्मेतिस्रो दास्य स्यात्रि न्यास्त न्यो दरात शुपावर्तीय घास्मे पंवदास्य स्या द्वान्यां तान्यां दरातशुपावर्तीय दवमाराना तृप्तो दास्य ष्यां न्नाद्वि राउशुप्तिस्त्रौ के कामउ

हो तवति। १६ आलणं सर्वेत्रर्थः त्रपावकः। कंडिका १२५॥ कानघ त्रितद्वादशाहेन सूत्र० छंद सायजनतन कृताद्ववृदति सूदतत काताव हो नाव छं दा० सिसएव त्रज्ञातएव स्वस्म होनवति सस० छं दास्तदिं इवायवा यान्टका ति। १ अथ व उधें द्वृदति

त्रहान्दूर्दति छं दा० सितदा त्रयणा त्रान्टक्का ति त्राजापत्यं वाएतसउमिहत्वन्या न्मा वा आ त्रयण आत्मा वि श्रजापतिस्त स्मादा त्रयणा त्रान्टक्का ति। २ तं टहीवान सादयति त्राणा वि त्रहा ने न्ना णा न्मो हुयानीति मा हुयच्छ त्राणान्य सादायत्रं धारयंतए

वा पासतम त्रहान्टक्का न्यम यदा त्रहान्टक्का न्यम यत्रि वितस्य कालस्तादन० द्विं हृत्य सादयत्युष्छेन त्रज्ञाताम वृपंच ममदर्न वतिनदिं इवायवा यान्टक्का ति। ३ अथ ष शुद्र दृक्षृदति त्रहान्दूर्दति छं दा० सितछु कायान्टक्का त्यें इवाएतन्न प्रसदर्ल वत्ये

षत्रिक्रो यएषत पत्येषउएवं इस्तस्मा छुका यान्टक्का ति। ४ तं टहीवान सादयति त्राणा वि त्रहा ने न्ना णा न्मो हुयानीति मा हुयच्छ त्राणान्य सादायत्रं धारयंतएवो पासतम त्रहान्टक्का न्यम यदा त्रहान्टक्का न्यम यत्रि वितस्य कालस्तादन० सादयति। ५

अथ समाम हृन्दृहृति त्रहान्दूर्दति छं दा० सितछु का यान्टक्का ति वा हंतं वाएतस त्रममदर्लवत्येषत्रिक्रो य एषत पत्येषउएवं हंस स्माछु का यान्टक्का ति। ६ तं टहीवान सादयति त्राणा वि त्रहा ने न्ना णा न्मो हुयानीति मो हुयच्छ त्राणान्य सादायत्रं

धारयंतएवो पासतम त्रहान्टक्का न्यम यदा त्रहान्टक्का न्यम यत्रि वितस्य कालस्तादन० सादयन्यछितन्त्रज्ञातामवाष्ट ममदर्नवतितदिं इवायवा यान्टक्का ति। ७ अथ नवमे हृन्दृहृति त्रहान्दूर्दति छं दा० सितदा त्रयणा त्रान्टक्का तिनागतं वाएत

नवममह त्वन्या न्मा वा आ त्रयणः सर्वं वा इदमात्मा जगत्तस्मादा त्रयणा त्रान्टक्का ति। ८ तं टहीवान सादयति त्राणा वि त्रहा ने न्ना णा न्मो हुयानीति मा हुयच्छ त्राणान्य सादयेत्तं धारयंत एवो पासतम त्रहान्टक्का न्यम यदा त्रहान्टक्का न्यम यत्रि वितस्यकाल

स्तादन० द्विं हृत्य सादयति। ९ तदाकुर्न्न वृहुहे त्रदान्त्रां णा वि त्रहा ने न्ना णा न्मो हुयानीति मा हुयच्छ त्राणा नूय घृहेत स्मा न्न सूहता। १० तउ सूहद वांगानि वि त्रहाः का मंवाइमान्यं गानि व्यन्या स० शीतत स्माउ सूहेद वा। ११ तउ तिव सूहेन्ना णा वि त्रहा ने न्ना

णा न्मो हुयानीति मा हुयच्छ त्राणा न्य सूहेत स्मा न्न सूहेतृ। १२ किंउतत्राधर्मा यंड ज्ञाताव हो ताव छं दा० सि सूहत एतद्दा अध्य शु सूहति त्रहान्दूर्दं इवाय वा यान्मातः सवने टक्का ति शुका यात्रा धंदिने सवन मायय णा त्रां स्तृतीय सवने। १३ त्रालणं। १४ देवा

नि विफाल्गुनानि लोहितत्रत्याणि वा रुणाशु प्याणि वसयान्यरुणशुष्पाणि फाल्गुनानि तान्यत्रिशुत्तुयाद यवो सामस्यन्यंगा यंयद रुणशुष्पाणि फाल्गुनानि तस्माद रुणशुष्पाण्येत्रिशुत्तुयात्। १५ यघ रुणशुष्पाणि न विंदशुः श्येन हृत मतिशुत्तुयाद्घत्र

विगायत्री सोमम छापतन्नस्या आहरं त्यासा मस्याः शुरपतन्नछेनहृत मजवतस्माछेनहृत मतिशुत्तुयात्। १६ यदि श्येन हृतंन विंदशुराद्दारा नानतिशुत्तुयाद्घत्र विय हस्य स्थिरो छि घतृस्याधार सो व्यशुष्य त तआदाराः सम नवं स्तस्मा दादारान तिशु

यदि सो मम पहृते स्वर्ग्यं धात्रैतानतिशू यान यदि विं देतकिंसाद्धियेरन्य शुन विंदेल सगाय श्रिनिः कि मात। १। २

ष्टुया नाप्ष यद्घारान्त्र्विंदेयुरुरुणद्वृत्रि त्रिष्टुप्यादघ्नवे सो मस्यन्त्यं गो यदरुणद्वृत्रिस्त स्माद रुणद्वृत्रि त्रिष्टुप्यानां ५ यद्घरुणद्वृत्रविंदुरपि यानेव कांश्च हरिनानूकरानत्रिष्टुप्यानत्राप्ये कामेव गांद घादध्मा च पृष्ठादेवो द यज्ञन दीक्षेत सुनर्यशोश्च वनत्रश

यश्चिक्ति त्रित्तिर्नुं सो मा पद्कैता नां। ६ अथ कलशादिरं यदि कलशो दीर्यता स्तुलि प्रध्वमिति ब्रूयात्समय घन्तुल जेरन्त्रस्त मात्रं वीजलि मात्रं वा तदन्विरकथनिरस्फन्नीय यथा ... रश्रुर्य फनान्तुल जेश्न्नाय यणास्पिव्रस्तं घाम्यरकथनिरस्फन्नीयय याशन्ना वै ध्रुव रश्रुःस

य घनी नास्तु दक्षिणास्तु कलशो दीर्यनत्राप्ये कामेव गांद घाद ध्मा च पृष्ठादेवोद न्यस्तुनदीक्षेत सुनर्यशोश्च वनत्र प्राय श्चित्तिरिति न्तुकलशादिरां। ७ अथ सोमातिरिक्तो ... यद्यग्निष्टोम सम्पतिरिच्येत ह्न नृतएवो क्थ्यं शस्त्रीयाघ फलकं मतिरिच्येत प्याउक्थ्यं नकुर्यद्यदि षोडशि

नमतिरिच्येत रात्रिस्तुपस्तुर्यद्यदि रात्रिमतिरिच्येताहरुपस्तुर्वीत्त्रिवतिरिक्ताकारिक्तं। ८ आत्मा लिणीं। २ प्रजापतिर्वा एष यदष्टुंसुः सोऽस्यैष आत्मैव वाक्मायां प्रजापतिस्तदस्यैव मात्मानं कुर्वन्ति यत्रि तं शंसन्ति तस्मिन्ते ताम्नुप्ता यादिषाति पृष्ठायशेत प्राणा गृहाव्या रथ्यायन्त सद सर्वतन्नूरवस्यु

अस्मानोस्तु श्चिह्नौ के सं भवति। ५ तदारं भणव घविते तं शंसन्ति न्यच्छेनदनारं भणां वैसमिव यद्यविते तं शंसन्ति तस्मा दाश्वं शूंसन्ति। २ सं वा अहं बारलपात्रेण शंसन्ति प्रजापतिर्वा एष प्राजापत्यं अहं वारणपात्रेणाश्रुं वरस्तु स्मात् शंसन्ति। ३ तं न्वेवकड स्त्रिक्तिनापात्रेण शंसन्ति तै

ल्याशु इमिल्लोकास्तदिमान्ने वल्लोकाम्भिरनिराष्नोति प्रजापतिर्वास्त्रितीमात्रो कांश्च ऋषसस्तत्प्रजापतिमेव वस्त्रु ध्याप्नोति तस्मा स्त्रुकुःस्त्रक्तिनापात्रेण शंसन्ति। ४ सर्वे त्रस्मीमिव यावाणमादेते रस्मीमं शूक्तिव पतिर स्मीमपजप सजनिर स्मी स्तुघन्य सन्देर्हतिष्ठलोतिर

स्मीमिनमनयानंस्तुकोतितदेनं प्रजापतिं करोति। ५ अथास्याङ्गिरसं वर्ण्णं भवति नन्तु विप्रति सयदवा त्र रूपुते वाच्विवालिशातस्तुनमालुहिरणं दस्तुनमालुरात्मं धत्ते हतद्दोवावरामन्त्रपतन स्विनिःकामामवशाप्या कामस्तुदन्याचन्देरस्मीजुहोतीति तदेनं प्रजापतिंक

रोतीति। ७ अथास्याङ्गिरसं वर्णं भवति तत्रुपस्ति प्रति सयदवात्र रूपुते वाच्विवालिशातम्तृतमात्स्रुहिरण्यं तदमृतमात्मुरात्मं धत्ते। ८ तद्धोवा वस्तु उलआश्वतराश्विरुपन्त्वे वशंसन्तीयाभ्यो त्रिष्टुप्यादन्ति श्रुत्वेति वा अन्या न्योदेवतान्यस्तदन्यथातं तां करोति यथो वान्या न्यो

देवता न्योपभयद्घणुति तदवास्यात्रिष्टुतं भवतीति। ९ तद्धोवा वयाज्ञवल्क्यो न्वेवत्रिष्टुप्यान्त्रसो मईदमस्तु तामममादना व्रस्तलोणो मभवानं स्तु नामइत्तुविता न्वेवंतं नदा अन्यस्य कस्यै वन्तद्दताद्ये सर्हदत्रिष्टुलोतीति तदन्यथातत्ः करोतिय थो वान्या न्योदेवता

न्यस्तस्मादन्येवत्रिष्टुप्यादिति। १० तस्य द्वादशारत्नमुणः पृष्ठो द्वावे दक्षिणा द्वादशवि मासाः संवत्सरस्य संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिरयं स्तु स्तदेनं प्रजापतिं करोति। ११ नास्य द्वादशारात्नि स्तात् ... र्विं शतिः ... र्विं शतिर्वै संवत्सरस्यार्द्धमासाः संवत्सरः प्रजापतिः

प्रजापतिरयं स्तु स्तदेनं प्रजापतिं करोति। १२ नतद्धकोत्स्मरवश्व र्विं शतिं मविनाः प्रथमगर्ताः पृष्ठो द्वादश दक्षिणो दवदापृष्ठतं पं चविंशं हिरण्यमय ततद्धसदपो। १३ स वा एष नन्तर्वस्पैव ग्रहीतव्य आत्मा ह्यस्यैषाथ्यान्वैवतान तस्य ग्रहीतव्यो यावा स्यप्रियः स्या

त्तोवानुवानो नूत्कोमे नेप्राक्तयात्। १४ स हस्ते ग्रहीतव्यः सर्वं वै सहस्रं सर्वमिष सर्वविदसे ग्रहीतव्यः सर्वं वि सर्ववेदसं सर्वमिष विश्वजिति सर्वपृष्ठे ग्रहीतव्यः सर्वं वि विश्वजित्सर्वपृष्ठः सर्वमिष वाजपेय राजसूय ग्रहीतव्यः सर्वं हि तत्सत्रे ग्रहीतव्यः सर्वं

तेसत्रं सर्वमिष एतानि ग्रहणानि। १५ ब्राह्मणं। ३ एतं वा एतं गर्छन्ति यद्भिमीमांसे यएव नपतिर्ध्वसंवत्सरमासते तद्ध न्या नएव सा मत्ता यन्त्रेनस्परूपं क्ति यत्नव अतनरूक्तो न्येनदेव यत्रुष्टुः सुरश्चरणान्ताय देतं शंसन्ति त्वते न्नाएवैनं गर्छन्ति। १ एकामान्त्यं शंसन्ति त्वेवा

ङ्ग्रं जातवेदसं देवं वहन्तिकेतवः। दृशे विश्वाय सूर्यं उपत्या मस्र्ह्रीन्तास्मि सूर्यायचक्षुता न्यजाधेयत योनिः सूर्यायचाधाजायतेति। २ ब्राह्मणं। ४ अथा तः पश्वयनस्यैव पष्ठो कादशिनीविधया सेज्ञानेर्यं स्रष्ट्यमं स्त्र मालन्नतमवारुणमप्त शूने रान्नेयाम वामैवेतथा

यजेत कादशिनी यातां। १ आग्नाग्रान्तेयं स्त्रमवारुणदः पर्यूमालके नानि विर्दे ... ते सर्वापोदवताभ्यो हुं कंमस्तावे यरुक्स्यादेवताने सर्वाश्रियाविनद्धेवताभ्यापराश्नोति त्यावयरो स्यादेवता ना ... रा श्नोति। २ अथात सोमायनस्यैवाग्निय मग्निष्टोम ७२

तं प्र ८१०

आलभन्ते न नद्धि सलोमवदाग्नेयमग्निष्टोम आलभन्ते न य फण्डाः स्यादिदं शास्त्रं द्वितीयमालभन्ते तं वा नानित्यकानि यदिप्रा उशी स्यादिदं तृतीयमालभन्ते तं प्राद्विषा उशीय घतिरात्रः स्यासारस्वतं यज्ञर्म्य मालभन्ते नवाग्नि सरस्वती त्याबावे वाग्वो बारा
त्रिस्त घम्मा यज्ञं यज्ञ रुक्र रत्नया वन्तं यत्य तानि त्रीण्य यनानि तत्र यतमक्रामये तात्ने या हा उपालं स्यो पभूत्सो यं द्वितीयं एकमालभन्ते तविभुवतर्ह्नं आ जापत्यं महाव्रता । २ आलभेत । ५ अप्यालामहाव्रतीयास्ये वा प्रजापतरु विप्रजाः सस्र्जा तस्य पद्वी
तिविसरु छ तुः सविस्रास्ते पर्वाणि न्वशाराकस ७ कल्रे नाता द्दवा अवंति : आम्यन्तश्चेकस्त एतं महाव्रतीयं दहब्रुत्तमस्मा अद्य तां स्त्तनास्य पर्वाणि समदधुः । १ सस ७ द्धितिः पर्वाणि रिदमन्नाद्यमन्कन्नल्लो यदिदं प्रजापत रन्नाद्यं यन्हे मनुष्या ताम वाम्नं तद्धवा
नां व्रतं मह्यह इदं व्रतमन्न घनायछ सम हास्ते तितस्मान्महाव्रतीया नाम । २ एवं वा एतत्र वंति । यसं वत्सरमा सत्त यच्छेवतन्त्र प्रजापतिः प्रजाः सस्र्जान आसीत्स यच्छेवतन्त्र प्रजापतिः संवत्सरे न्नाद्यमन्कद तिष्ठ्द वामेवैत रनसं वत्सरेन्नाद्यमन्फत्रिंकृति
त्यथाम वेविक्र वाम तं यजं तां ति । २ तं वा इन्द्राये व विमृधे ट्रह्मो या सर्जीविलषां त्व घेदता नवंति सर्वजितं यसं वत्सरमा सात तस्मादिमृषेष्विन इन्द्र मृधे जद्धिनीवाय ह्रष्टतन्यतः । यो अस्मां ३ अभिदासत्यधरं गमया तमः । उपयामगृहीतासीन्द्राय त्वा विमृध एष
तत्यानिरिंद्राय त्वा विमृध इति । ४ अथो विश्वकर्मण्येत्र्विंशे वित पांकर्म्मस्य न ७ सर्वजितं नवति यसं वश्वरमा सात तस्माद्विश्वकर्मणे वीय स्पतिं विश्वकर्मा णमहतय मनोजुवं वाजे अद्याहुवेम स नो विश्वानि हवनानि जोषद्विश्वशंभूरवसे साधुकर्मा । उपया
मगृहीतासीन्द्राय त्वा विश्वकर्मण एष ते योनिरिन्द्राय त्वा विश्वकर्मण इति । ५ यच्छर्वं द्वौ विश्वकर्मणो विधानं ये वष्टव्याद्विश्वकर्मन्हविषा वर्द्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यं तस्मै विशः समनमंत पूर्वीरयमुग्रो विहव्यो यथासत् । उपयामगृहीतो
सीन्द्राय त्वा विश्वकर्मण एष ते योनिरिन्द्राय त्वा विश्वकर्मण इति । ६ ब्राह्मणं । ३ एव वितृहो यएवतपति यनेमाः सर्वाः प्रजा गृहीतास्तस्मादाहुर्यीन गृहीम इति यवंति यदुगृहीता : संत इति । ७ ब्राह्मणवयहो बाचा हीद ७ सर्वं गृहीतं किमु तन घहायए
ह : । २ नासिवग्रहो नासा हीद ७ सर्वं गृहीतं किमु तन घन्नामग्रहो वक्त्रं नाविना मानि विप्लावनस्तेन तगृहीतान्नवंति । ३ अन्नमेवग्रहो त्ने नहीद ७ सर्वं गृहीतं तस्माद्याच्छंतानो शानमश्नंति तत्रः सर्वं गृहीता नवंत्याष्ये वरिधितिः । ४ सयएवसो मग्रहो
नं वाए वग्रहः स यस्येन्दतता याँ गृह्णाति सास्मै द वति तनय हे एन गृहीता नं तं कामं समर्द्धयति यकाम्या गृह्णाति मउ घंतं वादित्य मुपतिष्ठत स्नं यंतं वा ग्रहो स्यमुमन यात्मा गृहाणा सावदो मा प्रापदिति यं द्विष्याद सावास्मै कामो मा समर्द्धीति यान
द्देवास्मै स कामः समृध्यते यस्मा एवमुपतिष्ठते । ५ ब्राह्मणं । ७ । द्वादश वि यज्ञं तन्वाना स्तेस्तु र र दूस स्या आंस सा द्धिलयां स ऊकूलो द्वोतुःकानो दक्षिणत आसिष्यतया नायनाधुन्वन्तरतो यज्ञमुपवरिष्याम इति । १ त होतुर्यएवनो वीर्यवत्तमः सएद्क्षिण
त आसाम अयानाये नाधुन्वन्तरता यज्ञमुपवरिष्याम इति । २ त होतुरिं को विनो वीर्यवत्तम इं वो दक्षिणत आसामथानायनाधुन्वन्तरताय ज्ञमुपवरिष्याम इति । ३ तदेन्द्र मुत्रुस्तं वि नो वीर्यवत्तमो सितं दाक्षिणत आस्थाम आनये नाधुन्वन्तरता यज्ञमुपवरिष्याम इति । ४ स होवाच
किं मे ततः स्यादिति ब्राह्मणाच्छ ७ स्यानि ब्रह्म साम न इति तस्माद्ब्राह्मणाच्छ ७ शिनं प्राहुर्णीत इं को ब्रह्मा ब्राह्मणादिनीइस्य घोषास इं वो दक्षिणत आस्माम थानायनाधुन्वन्तरताय ज्ञमुपावरंस्तस्माद्य एव वीर्यवत्तमः स्यात्स दक्षिणत आसीतायानायनाधुन्वन्तरता यज्ञमु
पवरेयुर्यद्वि ब्राह्मणानामनूचानतमः स एषां वीर्यवत्तमो य यदिदं यएक ऋत्विजां ब्रह्मा नवति कुविद्रु णो मास्त इति तस्माद्य एव वीर्यवत्तमः स्यात्स दक्षिणत आसीतायानायनाधुन्वन्तरतो यज्ञमुपवारन्तस्माद्ब्राह्मणाद्दक्षिणत आसीतायानायनाधुन्वन्तरता यज्ञमुपव
रेति । ५ स यत्राह ब्रह्मन्स्तोष्यामः प्रशास्तरिति तद्ब्रह्मा जपत्येतं ते देव सवितर्यज्ञं प्राहुर्बृहस्पतये ब्रह्मणे । तेन यज्ञमव तेन यज्ञपतिं तेन मामव । स्तुत सवितुः प्रसव इति सावित्रं वै प्रसवत्रेतेनैवैत त्सवित्रा प्रसूतः स्तौति । ६ अनेन चैवोपचरेद्देव सवितरेतत्ते प्राह

ष्तं प्रदं ६

ष्यति न सवितारं प्रसवायोपधावति स हि देवानां प्रसविता बृहस्पतेर्ष्यति बृहस्पतिर्हि देवानां ब्रह्मा तद्य एव ब्रह्मा न तस्मात्वे तन्मात्र तस्मात्पादबृहस्पतयेति । ७ अथ मैत्रावरुणो यजति प्रसूतं देवेन सवित्रा जुष्टं मित्रावरुणाभ्यामिति न सवितारं प्रसवायोपधावति स हि
देवानां प्रसविता जुष्टं मित्रावरुणाभ्यामिति मित्रावरुणौ वै मित्रावरुणस्य देवते तथैव मित्रावरुणस्य देवतता भ्यामेवैतन्मात्र तस्मात्पादजुष्टं मित्रावरुणाभ्यामिति ८ ब्राह्मणं ॥ त्रयी वै विद्या ऋचो यजूंषि सामानीयमेव वीत्याग्नं ध्वनितिष्ठावीति स वागेव वैवि
वा घचीति व्यार्वतीत्सां न रिक्तामेव यजूंषि घौः सामानि सैषा त्रयी विद्या सोम्य धारमयुज्यात । ६ मा भिवाला कस्मैवा यजत्यंतरिक्षं यजुषा दिवमेव साम्नास्तस्माद्यस्य का विद्या तत्का स्यादन्वेवापीतरत्यानि मितं विवाकृत ममेव लोकस्य वा यजत्यंतरिक्षं यजुषा दिवमे
व साम्नारतद्वाएत सहस्त्वं वाचः प्रजातं द्वि इंद्र स्तृतीयस्तृतीयं वि ष्णुरेव साम्नामानि येंद्रो यजूंषि विष्णुस्तस्मात्सदस्यृक् सामाभ्यां कुर्वीत्येंद्रं सदः । २ अथ यत्र विष्णुयजु स्मत्तेर्यजुर्लिः प्र र इवे वाबित्वतितस्माच्छूर अरणे नाम ४ वागेव वर्ची सामानि च मन ए
व यजूंषि सा यत्रवं वागासी तद्धीमवत त्राक्रियत तत्सर्वं आज्ञायताथ यत्र मन आसीन्नैव तत्र किं वनाक्रियत न प्राज्ञायत नोहि मनस्याध्मयतः कथ नाज्ञा नातिाधल देवाया वमस्तु वन्ध्या वा प्रेदीदिं प्ररुपायति सालो वा वकिं मेनतः स्यादिति यत्किं वा वषट्कृतं जुह
ताका रण यज्ञे कृयानन्तत्र इति तस्माद्यत्किंचा वषट्कृतं स्वाका कारण यज्ञे कृयतन प्रावः सा प्रारी प्रेक्ष्ये तन्मा रुपयदितौ दं कृतनी दं कृतनीदं कृतमिति ६ तस्माद् कृर्वीत्य वर्चा कृद्विर्द्वनिवातरञ्जुवा कमन्त्वादसामिधेनीरन्वाह या स्तोत्रिष्टौत्येव तद्धि सञ्जाता वक्तवतां ७
तस्माद् कृर्वीत्यव सदसि यजुर्वो डुंबरीं प्रश्रु यं तिसदः समिद्धं तिघिस्याऽनुपकिरन्त्येवं तद्धि सञ्जाता वक्तवतां तद्वाएतत्सदः परिश्रयंत्यतस्मे मिथुनायतिर इवेदं मिथुनं चर्याता इति कृद्वं वा एतन्मिथुनं यदन्यः पश्यति तस्माद्यद्यपि जाया पती मिथुनं
पश्यंतीव रंत्तो । येव इवत आगच्छति तस्माद्वारणं सदः श्रेद माणं कुर्यान्मा श्रेद्धा इति यथाहमिथुनं चर्यमाणं पश्येद्वं तत्कामं द्वारणादवलतं द्विधारं । ८ एवासम्वे तद्वि घ्नर्दरि श्रयंन्येतस्मै मिथुनायतिर इवेदं मिथुनं चर्याता इति कृद्वं वा ए
तन्मिथुनं यदन्यः पश्यति तस्माद्यद्यपि जाया पती मिथुनं चरंतो पश्यंत्येव इवत आगच्छति तस्माद्वारणद्विर्द्वनि श्रेद माणं कुर्यान्मा श्रेद्धा इति यथा ह मिथुनं चर्यमाणं पश्येद्वं तत्कामं द्वारणादवलतं द्विधारं । १० तद्वाएतद्यथा
साम प्या षाट्वं संसदस्य घेति तस्मान्मिथुनाद्धिं द्रोजान स्तेज सोभिवतन्नेजो जातं य द्वदयसाम्रश्नो इदं इति घेतमा वृत्त यएषतपति । ११ अथेन द्वषासोमो भ्यापा अप्या कृविद्वीन घेति तस्मान्मिथुनाद्धि ह्माजातान्नाद्वेन दत्तं जातं यद द्वयसोमा
सवं तु मांघेत स्यान्नं यएषतपति न यजमानं चिवितक्तनयत्यभ्यो घं वाक्मेजनयत्यथ सश्र साम्रश्र यजमानं जनयत्यस्याश्र सोमा श्रा स्मा अन्नाघं । १२ यजुष्पाद्व विद वा अग्रे यज्ञं तन्निरेष्य वाभिसाम्नात दिदमप्येतर्हि यजुष्येवाग्रे यज्ञं तन्वत प्रवर्ग्यं साव
म्नायजोद्विनामितघ घजेरिति । १३ यत्रदवा इमा विधाः कामांडुदेतद्ध यजुर्विद्घे व भूयिष्ठान्कामानडुदेसा निक्षीततमे वास सानेताविघे प्रत्यासन्नान्तरिक्षलोक इत रोलाक्को प्रत्यासन्ना । १४ तदवा अ काम येन कच्चं वि यं विघेनारघि घिपति
स्याकव्यमंतरिक्षलोक इत रोलाक्को प्रति स्यादिति । १५ न तोक्षु रूपाणं स्त्रैव यजुर्तिंश्रि रामततएषा विघेतार विघे प्रतितविष्ठतितन्नों तरिक्षलोक इत रोलाक्को प्रतिलविष्ठतीति । १६ तिकपाणं स्त्रयरन्नायायायत्ने विनानि तत्रएषा विघेतार विघेप्र
या सीत्वतां तरिक्षलोक इत रोलाक्को प्रत्यासीत्तस्माद्यजूंषि निरुक्तानि सत्यनिरुक्तानि तस्माद्यजमानं तरिक्षलोकानि रुक्तः सन्निरुक्तः । १७ स यद्उपाणं शु यजुर्निश्ररत्यायायायत्ये विनानि समान्येन मापीनान्यायायायंत्यष्य यदन्त्रे प्ररति स्त्रि
दयात्पविनानि समान्येनं रूसाल रूदयेति । १८ वागेव वर्चश्र सामानि च मनएव यजूंषि स यद्वा वसामाद्व व रंति वाकृतेन वैत्यष्ययेय तु पावरंति मनस्ते नवं तित स्मानानि त्रे बितम पड्कं ताः किंचन क्रियत यदि वाध्वर्युराराज्जुहोति

यजेन्यच्छेवत्कोर्वतीति यद्दत्ताकोर्वन्यच्छयदे गाधर्त्विराद्दसोमः पवत उपावर्तध्वमित्यच्छेवत्कोर्वतीत्य मा प्राकोर्वतीति नोच्यनलिगानं मनसा वाग्वदति।१९ न ह्यप तन्मनो ध्रुवं श्वर इव विवर्वरतिन स्मात्तु रच्छरणो नाम श्वर इव द्दविश्रिया यशसा भवति यद्वमेतद्दे

दा।२०। न ह्यप तद्देवप्रश्वरणं य एष तपति स एतास्यैवाहुतीनाव रुन्द्धे ष्टहीन्वितास्यैवाहुतमन्वावर्त्तन्त इति गीत्वैतास्यैवाहुतमन्वावर्त्तन्त इद्द७ क्रन्वितास्यैवाहुतमन्वावर्त्तन्ते सन्धेष्ट्रल न्नासायाग्रेवं हि ह्यानेतस्याहुतनाशा क्रोतिवसिष्ठ७ राक्षो निर्दिवता

यां निर्त्तो।२१ ब्राह्मणं।९ यावद्दीक्षा सा निषत्सत्रं तस्मा दे ना नामसनद्दत्याक्षरच्छयत्नाताय र्द्दतत्रूत न घं निर्तत्रयनि त्यानेनाम्ववति सतस्मादनां न्यं नीत्याक्रः।१ यावद्दीक्षा सा निषत्सत्रं तदयनं न सत्रायणमच्छयत्नाताय द्दस्यो द्वं गच्छो निर्मुनि तक्ष

क्षानं तस्मादेनान्नुद्दनस्तु रित्याक्रि रितिक्तुरस्ता द्दनमं।२ अथ दीक्षिष्यमाणाः समवस्यंति तत्र गार्हि वेष्टुमाणा तवंत्यरणि छेवाग्नी समारोह्योपसमायंति यत्र प्राजापत्येन पशुना यक्ष्यमाणा तवंतिमच्छि ह्योपसमाधायाहुत्या द्दवनीयं यजंत

पत्ता प्राजापत्येन पशुना।३ तस्य शिरो निदधति तत्र यदि तद्दृष्टीक्षान समित्यरणि छेवाग्नी समारोह्य यथाय थं विपरत्य जुहोति।४ अथ यदद्दारवां दीक्षा समिन्यरणि छेवाग्नी समारोह्योपसमायंति यत्र दीक्षिष्यमाणा तवंति गृहपतिरेव प्रथमोम

थ्यान मध्ये प्रनिशालाया अछेतरषा मध्यदादीक्षिता न उपविशन्त्यद्वा ग्रत्ता मच्छि ह्योपसमाधायि केकाम वोल्कुक मादायोप समायंति गृहपतर्गार्हपत्यं गृहपतारव गार्हपत्यात्कृत्यादवनीयं दीक्षंते तेषां ७ समान आहवनीयो भवति नानागार्ह

पत्या दीक्षोपसन्नु।५ अथ यदद्दारवांकाम्या भवति तद्दगार्हपत्यां वितिस्तुपदधान्यच्छेनारन्य उपवसच्छेधि स्यान्वि सर्जिनानां कालेष्वाध्यः पुन्य उपसमायंति प्रजहत्येनानपरानाम्रोन्कृत पवविसर्जिने।६ राजानं ग्रह्मायन्फ घत पविष आग्नीध्रीयाग्निर्भव

न्यच्छेनएकेकामवोल्कुकमादाय यच्छाधिसप्यं विपरायंति तेरवतषां गुल्कुक्किः प्रघ्रंतीति द्दस्माद्दया द्दवल्कोप्यतच्छाक्रे र्वनीत्येतं वैकमयनं।७ अच्छेदं द्वितीय मरणि छेवाग्नी समारोह्योपसमायंति यत्र प्राजापत्येन पशुना यक्ष्यमाणा भवंति मच्छिह्वो

पसमाधायाहुत्या द्दवनीयं यजंत एतन प्राजापत्येन पशुना।८ तस्य शिरो निदधति तत्र यदि तद्दृष्टीक्षान समित्यरणि छेवाग्नी समारोह्य यथाय थं विपरत्य जुहोति।९ अथ यदद्दारवां दीक्षा समित्यरणि छेवाग्नी समारोह्योपसमायंति यत्र दीक्षिष्यमा

णा भवंति गृहपतिरेव प्रथमो मंथ्यान मध्ये नारपद्दुपविशन्मंथं तानजातं जातमि वान्तु प्रहरंति गृहपत गार्हपत्ये गृहपतार वगार्हपत्यात्कृत्यादवनीयं दीक्षंते तेषां ७ समान आहवनीयो भवति समानो गार्हपत्यो दीक्षोपसन्नु।१० अथ यदद्दारवांकाम्या भवति नद्दगार्ह

पत्यां वितिस्तुपदधान्यच्छेतारन्य उपवसच्छेधि स्यान्वि सर्जिनानां काले प्राध्यः पन्य उपसमायंति प्रजहत्येतमपरमग्निं ७ क्रन्तपवाद्दे सर्जिने।११ राजानं ग्रणाय क्र घत एविष आग्नीध्रीयोग्निर्भवन्यच्छेन एकेकामवोल्कुकमादाय यच्छाधिसप्यं विपरायंति सम

दग्रुद्दे वत्कोर्वतीति समन्त्वेनान्विंदं न्यद्दुकाद्दन्तेवन्यपिद्द नमर्द्द ७ समर्हिंदति यस्मिन्नर्दे यतेतन्यतच्छाक्रे र्वन्येतद्द्वितीयमयनं।१२ अथेदं तृतीयं गृहपतारवारण्योः संवदंत यइतास्मिर्जीनिष्टात मनः सद्दयदनेन यज्ञेन जग्धा मोनेन पश्चबंधेन तन्नः स

द्दसद्दनः साधुकृत्याय पद्वपादंकरवत्नास्यैव तद्दिन्ये वस्तुच्छा गृहपतिरेव प्रथमः समारोहयत छेतारन्यः समारोहयति स्वयंवेव समारोहयंत तन्माप्रयंति यत्र प्राजापत्येन पशुना यक्ष्यमाणा भवंति मच्छिह्वोपसमाधायाहुत्याद्दवनीयं यजंत एतन प्राजापत्येन

पशुना।१३ तस्य शिरो निदधति तत्र यदि तद्दृष्टीक्षान समित्यरणि छेवाग्नी समारोह्य यथायथं विपरेत्य जुहोति।१४ अथ यदद्दारवां दीक्षा समितिगृहपतारवारण्योः संवदंत यइतास्मिर्जीनि ष्टात मनः सद्दयदनेन यज्ञेन ग्रध्वामो नेन सत्रेण तन्नः स

द्दसद्दनः साधुकृत्याय पद्वपापंकरवत्नास्यैवतद्दित्ये वस्तुच्छा गृहपतिरेव प्रथमः समारोहयत छेतारन्यः समारोहयति स्वयंवेवसमारोहयंत तन्माप्रयंति यत्र दीक्षिष्यमाणा भवंति मच्छिह्वोपसमाधायोहुत्याद्दवनीयं दीक्षंते तेषां ७ समान आहवनीयो

न्वति समानो गार्हपत्यो दीक्षोपसत्सु।१५ अथ यदहरेषां कश्चोन्नवनित दहगार्हपत्यां चितिमुपदधात्यथैतरेन्यथोपवसथे धिष्ण्यान्विसर्जितानां काले ग्रावस्तुतः एनमुपसमायंति मृजुहत्येन मपरमग्निं ॐक्तएव विसर्जिते।१६ राजानं प्रणयत्स घ्नत एव विष आग्नीध्रीयान्निर्वर्त्तिव तत्र्यैनमेके कामयोल्मु
कमोंयय धाथि क्ष्यं विपरायंति तन्त्रकृतं नाकृतं यन्नानाधिष्ण्यात्त्वं निवृरी यानाकाशो सत्यरियरणोये स्थथ यज्ञानाष्ठ रोडाशान्नपाद्रुविक्रक्षिप्ते समेसमाप्याइति।१७ अथाप्यनसत्रे णाद वाः क्विम्रएव पाप्मानमपघ्नत मां जिति सउ यन्थ्येषामियं जितिस्तदतञ्जसैत एकयूहपतिकाविदे
वाएकपुरोडाशाएकधिष्ण्याः क्विम्रएव पाप्मानमपघ्नतन्क्विम्रा जायंत न छोएवितएकयूहपतिकाएकधिष्ण्याः क्विम्रएव पाप्मानमपघ्नतक्विम्रे प्रजायंते।१८ अथाद हूर्ह्मिन्नुदीचीनवंशा शालानवतिनमात्रस्थं समानआहवनीयोत्तवनिनानागार्हपत्यास्तद्विन्ष्टं गृहपतानवगार्ह
पत्येतावन्यापत्नीः संयाजयंत्याजस्पेनेतारथतियजंत आसालनद्विक्रुष्टां।१९ अथ प्राचीनवंशा शालानवतितद्वे व्रतासमानआहवनीयो नवतिसमानो गार्हपत्यः समान आग्नीध्रीयस्तादंतसत्रं सम्रुद्धं यच्चेकादः सम्रुद्धएवं तस्मन्नक्लाक्तिनासेस्विवद्समान्या हृघदन्यद्विन्ध्यो नाः।२०
शालेतां।१०द वादविसत्रमासनश्रियं गच्छेमयशाः स्यामान्नादाः स्यामेतितन्थ्य एतदन्नाघमजिजितमपावक्रमिश्चस्थाशावोवाऽअन्नं पशावाद्वेषि यत्तदपाविक्रमिषन्यद्धिनइमेऽत्रांनानद्विंष्टं स्फः कष्ठमिवश्विन्नः सहृष्यंतइति।११ तएतं गार्हपत्ये द्वाकुतीऋग्वृष्टाविगार्हपत्यो प्रत्याथै
वतिष्ठानन्दनान्नाद्वैष्ठवन्यथकुंत्तगच्छेस्थएतदन्नाघमजिजितंनापकामत्।२त छोएवेत्मसत्रमासतत्थसत्रमासतेश्रियंगच्छेमयशास्यामान्नादाःस्यामेतितन्थएतन्नाघमजिजितमपविक्रमिषत्पशावोवाऽअन्नंपशावाद्धेविन्थस्तदपविक्रमिषंतियन्द्विनइमेऽत्रांनानद्विंष्टंस्फःकष्ठमिव
श्विन्नःसहृष्यंतइति।३तएतंगार्हपत्येद्वाकुतीजुहोतिप्रत्याविगार्हपत्योप्रत्याविप्रतिष्ठानन्दनान्नाद्वेष्ठवनियच्छंतितच्छेस्थएतदन्नाघमजिजितंनापक्रामति।४तछोएवितस्मादनदन्नाघमुपाक्रमपविक्रमिषतियन्द्विमायंनाद्विंष्टस्याकष्ठमिवाश्विन्नासहृष्यतइति।५तस्यपरस्ताद
वाजेत्यशाइवशालामालितादनउपनिमदंशितहेदनवितप्राग्घमाम्भंसिनवेमाद्विंष्टसैदितिनादनमुपावश्रयतसदस्वियएवान्नंस्यान्नादोनवतियएवंविद्वानेतस्यहृतंशाक्नोतिचरितुं।६नवाएतद्दशामदसत्रोक्तानंक्रियातत्तस्यामेकिकएववाचंयमसऽस्तेयावन्मात्रायायंस्तया
पीनंयाथातयाऽप्योत्तरमदसान्वृतच्छेतरेतविक्रजंतसमिंद्वारावास्वाध्यायंवानवाणपन्नंतिातपराक्रउपसान्नत्याचउपस्तृतयपन्नीशालवंसंस्रपघंतेतास्रुसमन्वारभ्योप्तातआकूतीजुहोतिनिरिंद्दुरमध्रुमिद्दधृतिरिंद्दुस्वधृतिःस्वाहेतिपत्नाविततपादपन्नानवि
नदाकांनिनकंत्ता।७अथाद्वितीयांजुहोतिपस्तृजंधरुणांमात्रइत्यंत्रिमामवितस्त्रुष्ठिवींधयंतमाहरायस्पोषमस्मासुदीधरत्स्वाहेतिपशवोवाइरायस्पोषःपशूनेवितदात्मन्नियच्छंते।८तत्रशंसत्पत्नीःकामैतिरे
पश्चान्यांवोहविर्द्धानेसंप्रपद्यंतेस्थरस्वादेप्रत्यंचस्तथंस्यमानाऽअभिवर्तंसत्रोत्थाने।१०नवन्नरस्यहविर्द्धानिस्यऊरुन्यायांकृत्वायर्थसामाजिगायंतिसत्रस्यऋद्धिरितिराद्धिम्वितदन्त्रिष्टुंत्रस्वरवाद्वावित्रिरायाणंश्रोणाद्विनरंत्रुतततरः।११यञ्जस्य
हविर्धानस्यऊरुन्यायांकृत्वायमिगात्मज्योतिरमृताअभूमेतिज्योतिर्वाएतज्जवंत्यमृतानवंतियसत्रमासतेदिवंपृष्ठ्याअध्यारुहामेतिदिवंवाएतपृष्ठ्याअध्यारोहंतियसत्रमासतेविदामदेवानितिविंदंतेहिदेवान्स्वर्ज्योतिरितिस्वर्हिध्नेअपावयंतिस्व
र्ज्योतिज्योतिज्योतिजवंतिनघादवितस्यमान्नोरूपंनदवितजवंतियसत्रमासते।१२तदाक्रीणस्यहविर्द्धानिस्याधेधेरुवंसर्पंतिसयप्राद्विस्थ्यवोनिर्ऋत्यवित्वंसद्विस्मान्याक्मनोनिर्ऋत्यंगतनिछंदसासर्पंत्यवाविसवाणिहुंदावंसियदतिहुंदासत्येना
न्याप्मनोन्वत्येतिनस्मादतिछंदसासर्पंति।१२तसर्पंतिमुवेनिंदापवेनाप्तरोऽयुध्यानःयुतस्माद्रपनंतमिहतंवज्रेणतंनमिहतंद्रवन्नायद्धसहृदतनंयदिनद्वतन्अस्माकंवृत्रानृतरिसुरविप्रतादमदिपंथोविस्मृतइति।१४तनसांवकुऽनिःका
मंतितिस्थरस्वान्त्रत्यंचःसदःसंप्रपद्यंतपश्चाहेशांचस्त्वंस्यमानाअभिवर्तंसत्रोत्थाने।१५तपप्राप्तिप्रक्रवोपविशंतितिदवन्योहविवोरासांजितातपवेत्रामिवांचकारसइमामेवपराउन्यसिस्त्रमदिश्यविवाकृतस्यापवरसोयदोषधयायद्धनस्यतयस्त
मिलनसाम्नाग्नुवस्तपनानाम्नोन्याववर्त्तिनितस्मादस्यामुद्घोषधयानायेतऊहविनस्यतयस्तछोएवितन्यएतछावोरसोजिजितापविक्रमिषतिसइमाम्भवपराडतिक्रिस्त्रस्तीवंतविवाकृतस्यापवरसोयदोषधयायद्धनस्यतयस्तामित्तनसाम्नाग्नुवंतिसएता

नाभो न्यावर्त्तेत तस्मादस्यास्तर्ह्युद्धिं भूयिष्ठाय जायन्त ऊर्द्ध्वा विलस्यन्त वः॥१६॥ सर्प्पराज्ञ्या ऋग्भिः स्तुवन्त इयं वै सर्प्पराज्ञी तदनयैवैतत्सर्वमाप्नुवंति स्वयं शस्तुतमनुपगीतं यद्यानान्यप हृणुयात्तस्मात्स्वयं दतिरेवयैषदन्यः शस्तुयादतिरेवयैषदन्यस्यप

गायदतिरेचयेषदन्यत्रेव हृणुयात्तस्मात्स्वयं प्रस्तुतमनुपगीतं॥१७॥ चतुर्होतृन्होता व्याचष्टे एतद्वै तत्स्तुतमनुशंसति यदि होता न विद्यादृहपतिर्व्याचक्षीत दोतुर्वेव व्याख्यानमु॥१८॥ अथाध्वर्युः इति गरो राजसूरिमे यजमानानामग्नीषोम्यौ

ऋदिति कस्मात्तामिवि तस्मात्तं होता वदति॥१९॥ अथ वा कोवाक्यं ब्रह्मोद्यं वदंति सर्वे वैतामभिजयंति सर्वं जितं त्वय समाप्नुवन्त सर्वे जितं यशस्त्वमासातवा ऋद्धिरुपं ऋजूरिमि सान्यापं स्तदवारुसतावांछं सिद्धुर्यस्त्वसन्ताश्चापं स्तदवारुसतास्तोषत सामभिस्तन्नान्यापं स्तदुवारुसतात्रिषामित

देवानामस्मनवे रूपं तं वविदयक्षा कोवाक्यं ब्रह्मोद्यं तदविदितात्सुवंतिनदुवकेऽधनाः॥२०॥ अथ ब्राह्मणस्यसंप्रवाचं यच्छंति विविरुद्धंति वाएतयज्ञं निर्दयंति यं वावायज्ञंत तद्धीतब्राह्मणाय ज्ञस्तामयंशुरेकेकपवध्यावेयमप्याक्तेद्धारमाप्यायं यंस्तयापानयाघातयास्तो

तरमेचसोष्वेत यात्संवृत्विदगाथामेवन्यद्दत्तानामेवं सर्वे एवं वावेयमावारमाप्यायंयत्नियापानयाघातयात्स्पातिवाद्वे तन्वतारश्शांडिवरीमन्वारन्यासांतन्त्वाकुर्वंडुबरजऊबैवेतद्वारमाप्यायं यंत्रि॥२२॥ तत्स्तमितप्रांचउदन्ति ऋग्भंतिगतजहुनेनाद्दवनीय

मासत्यन्तेर्हविर्द्धानेतान्वावंयमानेववावंयमः इति प्रस्कातावसतीवृरीलितिरत्निदर्विदरततिलयक्रमामाश्रीरंस्तनवावं विसृजेरन्कामेर्दमाविश्रयरुधयः सत्रमासताक्तोनः कामः सनः सत्रध्यतामितियघक्नेककामाः स्फलेकि कामावाप्रजाकामावापशु

कामावा॥२३॥ आनन्तेववावं विसृजेरन्स्तुतेवः स्वरितिलक्वल्यन्विवितद्वावच्छं सन्नयंतितयास्तत्रृद्वयाग्निश्चाशासत्तरुग्रजाः प्रजातिः स्यामितितन्म ऊर्मावासत्तद्वीराद्यैरितितद्धीरानाशासतस्तुपाः पाः पाशिरितितस्तुधिमाशासत॥२४॥ अथ

गृहपतिः स्तुवृत्यामाकयतिययंवाग्गृहपतिर्हृयान्तस्मै श्रुद्धवेकेस्तुवृत्यामाकयंतिगृहपतिस्तत्वस्तुत्यामाकयंवाग्गृहपतिर्ह्यात्रं सिस्तत्पदवमिष्ठासमिधेन्यादधति॥२५॥ ब्राह्मणं॥११॥ ५ वसः प्रपाठकः॥ कं॰ ६ का॰ १२ ६ एवं ब्राह्मणानि २९।

इति चतुर्थकांडं समाप्तं॥ श्री॥ ५०॥ ओं नमः॥ देवाश्च वा असुराश्च उभये प्राजापत्याः पस्पृधिरे ततोऽसुरा अतिमानेनैव कस्मिन्नु वयं जुहुयामेति स्वेष्वेवास्येषु जुह्वतश्चेरुस्ते ऽतिमानेनैव पराबभूवुस्तस्मान्नातिमन्येत पराभवस्य हैतन्मुखं यदतिमानः॥१॥ अथ देवा अन्योन्यस्मिन्नेव जु

ह्वतश्चेरुस्तेभ्यः प्रजापतिरात्मानं प्रददौ यज्ञो हैषामास यज्ञो हि देवानामन्नं॥२॥ ते होचुः कस्य न इदं भविष्यतीति ते ममममेत्येव न संपादयांचक्रुस्ते हासंपाद्योचुराजिमेवास्मिन्नजामहै स यो न उज्जेष्यति तस्य न इदं भविष्यतीति तस्मिन्नाजिमाजंत॥३॥ स बृहस्प

तिः सवितारमेवप्रसवायोपाधावत्सविता वै देवानां प्रसवितेदं मे प्रसुव त्वत्प्रसूत उदजयानीति तदस्मै सविता प्रसविता प्रासुवत्तत्सवितृप्रसूत उदजयत्स इदं सर्वमभवत्स इदं सर्वमुदजयत्प्रजापतिं ह्युदजयत्सर्वं ह्येवेदं प्रजापतिस्तेनेष्ट्वोन्नामवोर्

ध्वां दिशमुदक्रामत॥४॥ तद्येतस्माद्यः स्वीदयस्त्वनिनोद्धींचि चित्त्स्यात्तद्धिविलेवाक्तः॥५॥ न घ वै तस्माद्राजा वाजपेयेन यजेत॥ एतां ह्यस्मै वा ऊर्ध्वां दिशमुद्क्रामंति तं न अपाविलेवज्ञान स्फतत्यिन प्रत्यवरोहंतितेतावाचीनं प्रत्यवरोहंतिपतनं यज्ञं न स इदं सर्वमभवत्स

इदं सर्वमुदजयत्प्रजापतिं ह्युदजयत्सर्वं ह्येवेदं प्रजापतिस्तेनेष्ट्वोन्नामवोर्ध्वां दिशमुदक्रामत॥६॥ तद्येतस्माद्राजा वाजपेयेन यजेत एतां ह्यस्मै वा ऊर्ध्वां दिशमुदक्रामति तन्न अपाविलेवज्ञान स्फतत्यिन प्रत्यवरोहंति तत्तावाचीनं प्रत्यवरोहंति॥७॥ स

यो वाजपेयेन यजते स इदं सर्वमभवत्स इदं सर्वमुदजयत्प्रजापतिं ह्युदजयति सर्वं ह्येवेदं प्रजापतिः॥८॥ न दास्ताः॥ न वाजपेयेन यजेत स सर्वं वा एष इदमुज्जयति यो वाजपेयेन यजते प्रजापतिं ह्युज्जयति सर्वं ह्येवेदं प्रजापतिः स इदं न किं

चनपरिशिनष्टि तस्येश्वरः प्रजा पापीयसी भवितोरिति॥९॥ तद्वै यजेतैव य एनं यज्ञक्रतुमं विद्वान्त्साम्यादयज्ञुः सामानं तेजस्वो एनं याजयेयुस्तस्मादेवमेव वा एष ब्राह्मणस्य स यज्ञो यदनेन दृष्टस्यतिरुज्जयनस्तुल्लिदि हृष्टस्यतिर्ब्रह्म हि बृहस्पतिर्ब्राह्मणो

राजन्यस्य यदाजनेनेजानो यजेत॥१०॥ राजन्यः॥११॥ राज्यं वै राजन्यस्य यत्तं राजानं राजसूयेनेष्ट्वा यत्तेवस्य यज्ञस्य स सम्राट् यदद्रिंद्रिविद्याद्वो वाजपेयेन ततस्मादुपरि वाजपेयेनेष्ट्वा राजसूयं ततस्मिन्विद्वान्ततो गणा राज्यावालम वरं हि राजस्य परं वाजपेयं॥१२॥ राजन्यैराजसू

सर २५

सूयनेष्ट्वा भवति सम्राड्वाजपेयेनावरꣳ हि राज्यं परꣳ हि साम्राज्यं कामयेत वै राजा सम्राड्भवितुमवरꣳ हि राज्यं परꣳ हि साम्राज्यं न सम्राट्कामयेत राजा भवितुमवरꣳ हि राज्यं परꣳ साम्राज्यं ॥१३॥ स यो वाजपेयेनेष्ट्वा सम्राड्भवति स इदꣳ सर्वꣳ संवृ

क्ते स कर्मणः कर्मणः पुरस्तादेताꣳ सावित्रीमाहुतिं जुहोति देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगायेति ।१४ न घ्नन्ते वा एतद्बृहस्पतिः सवितारꣳ प्रसवायोपधावत्सविता वै देवानां प्रसविता तन्मे प्रसुव त्वत्प्रसूत इदमुज्जयानीति तदस्मै सविता प्र

सविता प्रासुवत्तत्सवितृप्रसूत उदजयदेवमेवैष एतत्सवितारमेव प्रसवायोपधावति सविता वै देवानां प्रसविता तन्मे प्रसुव त्वत्प्रसूत इदमुज्जयानीति तदस्मै सविता प्रसविता प्रसौति तत्सवितृप्रसूत उज्जयति ।१५ तस्मादाह देव सवितः प्रसुव

यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगायेति दिव्यो गन्धर्वः केतपूः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचं नः स्वदतु स्वाहेति प्रजापतिर्वै वाजस्पतिरन्नं वाजः प्रजापतिर्न इदमद्य नः स्वदत्विति वैतदाह स एतामाहुतिं जुहोत्या सुत्याया एतस्य कर्मणो रहितं भवति प्रसत्र

एतं यज्ञं नयति ।१६। ब्राह्मणं ।१ अꣳशुं गृह्णाति सर्वं वाप्येवैतस्माद्वाꣳशुं गृह्णात्यथैतान्ग्रहान्गृह्णाति नाग्निष्टोमिकानुग्रहान्गृह्णात्याग्रयणात् ।१ अथ पृष्ठ्यान्गृह्णाति न घ देवा इतो देवा उदजयन्यत्तादेवैष एतेनोज्जयति ।२ अथ पात्रपाणिं उष्णिनं गृह्णाति

न घ देवास्तेनेदमुज्जयन्देवैष एतेनोज्जयति ।३ अथैतान्पञ्च वाजपेयग्रहान्गृह्णाति ध्रुवसदं त्वा नृषदं मनःसदमुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतममिति सादयत्येषां वै लोकानामयमेव ध्रुव इयं

पृथिवीमनायैवैतेन लोकमुज्जयति ।४ अप्सुषदं त्वा घृतसदं व्योमसदमुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतममिति सादयत्येषां वै लोकानामयमेव व्योमेदमन्तरिक्षमन्तरिक्षं लोकमेवैतेनोज्जयति ।५ पृथि

विसदं त्वान्तरिक्षसदं दिविसदं देवसदं नाकसदमुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतममिति सादयत्येष वै देवसन्नाकसदेष एव देवलोकाद्देवलोकमेवैतेनोज्जयति ।६ अपाꣳ रसमुद्वयसꣳ सूर्ये सन्तꣳ समा

हितम् अपाꣳ रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतममिति सादयत्येष वा अपाꣳ रसो यो यं पवते स एष सूर्ये समाहितः स्वयमेवैतमेवैतेन रसमुज्जयति ।७ ग्रहा ऊर्जाहु

तयो व्यन्तो विप्राय मतिं तेषां विशिप्रियाणां वोऽहमिषमूर्जꣳ समग्रभमुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतममिति सादयत्यूर्ग्वै रसो रसमेवैतेनोज्जयति ।८ तान्वा एतान्पञ्च वाजपेयग्रहान्गृह्णाति प्रजापतिं वा एष

उज्जयति यो वाजपेयेन यजते संवत्सरो वै प्रजापतिः पञ्च वा ऋतवः संवत्सरस्य तत्प्रजापतिमुज्जयति तस्मात्पञ्च वाजपेयग्रहान्गृह्णाति ।९ अथ सप्तदश सोमग्रहान्गृह्णाति सप्तदश सुराग्रहान्प्रजापतेर्वा एते अन्धसी यत्सोमश्च सुरा च ततः सत्यं

श्रीर्ज्योतिः सोमोऽनृतं पाप्मा तमः सुरैते एवैतेनोभे अन्धसी उज्जयति सर्वं वा एष इदमुज्जयति यो वाजपेयेन यजते प्रजापतिꣳ ह्युज्जयति सर्वमु ह्येवेदं प्रजापतिः ।१० स यत्सप्तदश सोमग्रहान्गृह्णाति सप्तदशो वै प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञः

स यावानेव यज्ञो यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतत्सत्यꣳ श्रियं ज्योतिर्दधाति ।११ अथ यत्सप्तदश सुराग्रहान्गृह्णाति सप्तदशो वै प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञः स यावानेव यज्ञो यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्मादेतदनृतं पाप्मानं तमोऽपहन्ति ।१२ तत्र तद्य

य उ त्रिꣳशद्ग्रहाः संपद्यन्ते त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवाः प्रजापतिश्चतुस्त्रिꣳशस्तत्प्रजापतिमुज्जयति ।१३ अथ यत्र राजानं क्रीणाति तद्दक्षिणतः प्रतीचीनं केशवात्पुरुषात्सीसेन परिस्रुतं क्रीणाति न वा एष स्त्री न पुमान्यत्केशवः पुरुषो यदह पुमाꣳसे

न स्त्री यदु केशवस्तेनो न पुमान्नायो न हिरण्यं यत्सीसं नैष सोमो न सुरा यत्परिस्रुत्तस्माद्वै केशवात्पुरुषात्सीसेन परिस्रुतं क्रीणाति ।१४ अथ पूर्वाग्नेर्द्वौ धिष्ण्यौ करोति पुरोऽन्यं पश्चादन्यं नेत्सोमग्रहांश्च सुराग्रहांश्च सह सा

दयामेति तस्मात्पूर्वाग्नेर्द्वौ धिष्ण्यौ करोति पुरोऽन्यं पश्चादन्यं ।१५ अथ यत्र दर्व्या धारा [illegible] प्रपादयन्ति तदपरया धारया इष्टापरिस्रुतं प्रपादयति दक्षिणतः पात्राण्यन्यदुहरन्ति पुरो [illegible] सीनो [illegible] सोमग्रहान्गृह्णाति

७५

नु ४ रात्रे

स्यादेतं प्राङ् सीनो नेष्टा सुराग्रहं सोमग्रहमेवाध्वर्युः प्रतिक्रामति सुराग्रहं नेष्टा सोमग्रहमेवाध्वर्युः प्रतिक्रामति सुराग्रहं निष्टेव मिथुनेनान्व त्यासं युक्तौ न ॥१६॥ न ह्यत्यंच मङ्कम अध्वर्युः सोमग्रहमति हरति नेष्टां व मध्ये नेष्टा सुराग्रहं नेत्येति त मध्य संस्तनाद्वेति

अध्वर्युः पर्यवाह मध्वर्युः सोमग्रहं धारयत्यसे धो दं नेष्टा सुराग्रहं संस्पृष्टौ स्तः संमार्ष्टि एवं मिनत्ति नेत्याव मिनत्ति यु वावति लो पुनर्विहरता विष्टाव्यो स्तो विपाप्मना ह्यनु मिनत्ति न घ्नन्ति काम्यं जान्दि हृदे देवमेनं सर्वस्मात्पाप्मनो हि स्तः स्मित्र नाव स्रेत

ना न वलि या वह्नूया स्यात् तो सादयतः ॥१८॥ अथ ध्वर्युर्हिरण्मयपात्रेण मधुग्रहं प्रक्रामति तन्मध्ये सोमग्रहाणां सादयत्यथो ज्यं प्रक्रामति अथ क्रव माध्येनासो मग्रहाणां मस्तोत्र रुक्विज्ञां वमसेषु व्यवनीयं गृह्णन्ति तान्नु जुहु यत्यथ माध्यंदिने सवने मधुग्रहं

स्यय सुराग्रहाणां यो धातनः स्यानः ॥१९॥ ब्राह्मणं ॥२॥ आग्नेय मग्निष्टोमं मालभन्ते अग्निर्वा अग्निष्टोमो ग्निष्टोम मभिवेतानां कुर्यात्यैन्द्रं राज्ञ उक्थे ऽन्य आलभन्ते ऽन्द्रानि वा उक्थान्यैवेतनो कुर्यात्ये ऽपुं ऽखाडशिन आलभन्ते इंद्रो वि षोडशी षोडशिनाम भवेतुनो कुर्यात्

सारस्वतं सप्तदशाय मस्तोत्रायालभन्ते नैनवदनत्नित्ति रात्रे सवित्रा रात्रे रूपं क्रियंते प्रजापतिं वा एष उज्जयति यो वाजपेयेन यजते संवत्सरो वै प्रजापति स्तदेतन्सारस्वतेन रात्रिंशुक्कुर्यतिन स्मादेतदनन्ति सैतिं रात्रे रूपं क्रियंत ॥२॥ अथ मरुत्वाक्कृत्स्ना हुरां

पृश्निमालभन्ते नदयैव दृवाश्शिर्यदिदमस्यां मूलिवा मूलं वान्नाघं प्रतिष्ठितं तत्तनेष्वं दृष्टा पृश्निरवं वा एष उज्जयति यो वाजपेयेन यजते तन्नाघं कुर्विनाभि नघ्यजापयं हि ज्ञो विसकलाद्भं विदुध्राउक्कुरोष्ट्रणस्म क्ति त्या एव उन्नुदित ऽज्जुष वाल्यो याज्यानुवाक्ये मकाकुं

प्रवाल्यो न विंदेदपिरथ्यवकेमारुत्यो स्यातो दृव्या एव दृवाश्शिर्यदिदश्वाञ्जश्रिं नविंददपि त्यैव कावप्रैशास्यात् ॥३॥ तस्मा आहुष्ट्वेलीता माहं ईयदुमनुब्रूयं सतिं नदास्ये घदयाश्च वरेश्चारष वा इदंस्यनिष्के वल्यो यन्मा कं प्यास्येतं निष्के वल्य भव स्तो ऽत्रं

घृ वल्यं शाम्बुर्निं ज्ञोवेषयज मानस्य कामान्वे तनघजमाने वीर्यं दधाति तस्मादस्याप्रयवपुराप्रवरेशुः ॥४॥ वृष्ण वदानानि प्रयच्छंति तल्लाद्दनिं स्थकाञ्चत्सत्पन्नी यदिहिर्व घृति सन्नुदतिहारयति प्रत्यस्य नन्वयवदानान्य प्रोप नृति सद्धरसन्नुदव घृति हिरति

ताँ रयति नग्न्य नन्वयवदानानि नघुदधिनां द्विहिरव घृति नघोषा ऋस्मा नवति ॥ अध्वर्यादिनः प्रवरति तनदिवौ हि श्रा क्तु क्रूस्य प्रघ्राहनि मानुष्टे हि श्राव पदहरति तत्तो मा श्रीह श्रा मनुक्रुर्य तिं ॥५॥ तदुत प्राणक्कर्यातीं कलति वाएष यो यजुप प्रादत्यति वाएव यजुप

प्रा घएवं करोतिनस्माप्रात्रिवृतरेषां प्रश्नावपाभिः प्रवरंति नदेवे तास्येद्घ प्रयास्व अरकु दकधा वदानानि प्रय यंतिन मानुष्टे हि श्रावपदहरतिं ॥६॥ अप्रसप्तदश प्राजापत्यान् पशूनालभन्ते लौतवे सर्वस्य प्राप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै सर्वं वै प्रजापतिः सर्वं श्रुक्कराः प्रजापतिं वाएष उज्जयति यो वाजपेयेन यजते

तर्वं त्वे प्रजापतिः पशुव कि न्ते नन्नपतिं जुक्कूर्यति मा योऽवे प्रजापतिः पशवो विष्णु हुं का मस्तास्त्र्य वं प्रजापतिञ्ज्जूर्यति मं प्रदक्षा नवंति सप्तदशो वै प्रजापतिस्तत्प्रजापतिं उज्जयति ॥ ता वै सर्वत्रि परा नवंति जुकाषानि प्रजापति र्नदिघ्धं सो यं प्रुपश्रो विषाणं तूपरो वा

तत्र वि षाणः प्रजापतिः प्राजापत्या एतन्तस्मात्सर्वतूपरा भवंति ॥७॥ सर्व श्यामा भवंति श्यामस्य रूपम् शुक्लं च वै लोम कृष्णं च द्वंद्वं वि मिथुनं प्रजापतिः प्राजापत्या एत तस्मात्सर्व श्यामा भवंति ॥८॥ सर्व मुष्कराः प्रजननं वै मुष्करः प्रजननं प्रजापतिः प्राजापत्या एतत तस्मात्से

र्व मुष्कराभवंति उर्वदापवं मस्पृहः पश्वावा य घ वं सस्त्र काप्त विंद दपि कर्तिष याद वेदुं मस्पृहाः स्फः सर्वमृष्वे दं प्रजापतिः ॥१०॥ तद्वैकाश्चावजेत्त मम आलभंते यदि दे प्रजापतेः परमं ऋषि प्राग्रावनदत वावस्तुकूर्याम इति वदंतस्तदु तथा न कुर्यात्सर्वं वा इदं प्रजाप

तिर्यदिदा ऽसि लोका यदिदं किंच सा यदवे पुत्तो के ऽश्व प्राप्य दनिनदावकुक्क्यति तस्मादुतेनाद्रियेत ॥११॥ अथ प्राजापत्या यत्र मिश्रावकोणो या मन्द्र मनुवाचं सतिनदमा नपाति प्रवरेशुः प्रजननं वै द्वादशेदं प्रजननं प्रजापतिः प्राजापत्या एतं तस्मादेषा म यवपाति प्रव

रेत्सुः ॥१२॥ अथ प्राशानुयाजान्वंति अन्नु देस्कराव श्रेष्ठां हविर्भिः प्रवरंति सौत्रामणो वि प्रजापतिं नदनतव दिवे तं प्रजापतिं जुक्कूर्यति ॥ अथ यत्पुराधस्ताद् घ पाश मध्यान्ने दु स्यात्तं गतास ऋतन तः स्यादेवं तन्नूद स्मादेषा मन्त्र हविर्भिः प्रवरंति ॥१३॥ तदु तथा न कुर्यात्ता कलति वा

एष यो यजुप प्रादत्यतिवा एष यज्ञप प्राघ एवं करोति तस्मा घत्रिवतरेषां पशूनां वपाभिः प्रवरंति तनदेवितेषां वपाभिः प्रवरं तस्तु यत्रिवतरेषां पशूनां हविर्भिः प्रवरंति तद्देवतं वपा ऽं हविषा प्रवरं तस्तु यत्का नुवाक्या नन्वेकाप्या उपक्रम दं त्याहि प्रजापतय इत्

प्रजननं प्रजननं

श्री१

पर७ स्य क्रा[illegible]गानां ७ हविर्बोल्तु ब्रूहीति प्रजापतय इत्येवोपां७ सूक्ष्मा छागानां ७ हविः प्रस्थितं प्रेष्येति वषट्कृते जुहोति।१४ ब्राह्मणं।३ तं वै माध्यंदिने सवनेऽभिषिंचति। माध्यंदिने सवने आप्तिं धावंति एष वै प्रजापतिर्य एष यज्ञस्तायते यस्मादिमाः प्रजाः प्रजाता एतन्वेवाप्येतर्ह्य
नु प्रजायंते तन्मध्यत एवैतन्मध्यतः प्रजापतिमुज्जयति।१ अथ हीतमादं हु।एव वाइ इत्थं निषिक्तं वल्तो यहो यन्मादं हो यस्यैतं निषिक्तं वल्पमेव स्तोत्रं निषिक्तं वल्प७ शास्त्रं मिंद्रो वै यजमानस्तादन७ स्वरवायतनेऽभिषिंचति तस्मादप्टहीने माहेंद्रे।२ अथ रथमुपावहरति इंद्रस्य वज्रोऽसीति
वज्रो वै रथ इंद्रो वै यजमानस्तस्मादाहेंद्रस्य वज्रोऽसीति वाजसा इति वाजसा ह्येष रथस्त्वयायं वाज७ सेदित्यन्नं वै वाजस्त्वयायमन्नमुज्जयत्वित्येवैतदाह।३ तं धूर्षु हीतमेनवृष्ण्य वदर्त्तपति। वाजस्य नु प्रसव मातरं महीमित्यन्नं वै वाजोऽन्नस्य नु प्रसव मातरं महीमित्येवैतदाह
अदितिं नाम वचसा करामह इतीयं वै पृथिव्यदितिस्तस्मादाहादितिं नाम वचसा करामह इति यस्यामिदं विश्वं भुवनमाविवेशेत्यस्या७ हीद७ सर्वं भुवनमाविष्टं तस्यां नो देवः सविता धर्म साविषदिति तस्यां नो देवः सविता यजमान७ सुवतामित्येवैतदाह।४ अथाप्स्वा
नक्ति रथमक्ष्णुति। स्नपनायाऽप्स्ववनीयमानास्त्वपितान्वो दानीलानेक्ष्णोदवा अग्न्यश्वः संबभूव सो ऽस्रः सं नवन्न सर्वः सम नव द सर्वाधिवि सम न वन्नेस्मात्स सर्वैः पङ्क्तिः श्रुतिरितिष्ठु ते के के मवपादप्सु दधाति श्रुति न घादवा स्पात्रा स्वदीयत ताताने विनमेतत्समर्धयति ते स्वं
करोति तस्मादश्वानभिरस्कृदिति स्नपनाया स्ववनीयमानास्त्वपितान्वो दानीलान्।५ सोऽस्रः कृति। अप्स्वंतरमृतमप्सु भेषजमपामुत प्रशस्तिष्वश्वा भवत वाजिन इत्यनेनाधिदेवा रापा यायाव ऊर्मिः श्रूर्त्तिः कङ्कस्मान्वाजसास्तेनावं वाज७ सेदित्यन्नं वै वाजस्तेनायम
न्नमुज्जयत्वित्येवैतदाह।६ अथ रथं युनक्ति। सदक्षिणं युग्यमन्ते वाग्रे युनक्ति सव्यो युग्यं वाऽग्य मानुषेऽथान्यदेवत्रा।७ स युनक्ति वातो वा मनो वेति न वै वाताक्षिपं न वा वायोः क्षिप्तं मनसः किंचनाशीयोऽस्ति तस्मादाह वातो वा मनो वेति गंधर्वाः सप्तविं७शतिः। तऽग्रे श्वमयुंजं स्ति
ते अस्मिन्जवमादधुरिति तऽग्रेश्वमयुंजं स्ते वाऽयुं जं स्त्वित्येवैतदाह त अस्मिन्जवमादधुरिति तऽस्मिंजवमादधुस्ते वयि जवमादधं त्वित्येवैतदाह।८ अथ सव्यायुग्यं युनक्ति। वातरं ७ हसा न वाजिन् युज्यमान इति वातजवो न व वाजिन्युज्यमान इत्येवैतदाहेंद्रस्य वदक्षिणः
श्रियैधीति यथेंद्रस्य दक्षिणः श्रियैवं यजमानस्य श्रियैधीत्येवैतदाह युंजंतु त्वा मरुतो विश्ववेदस इति युंजंतु त्वा देवा इत्येवैतदाहात्ते त्वष्टा पत्सु जवं दधात्विति नात्र तिरोहितमिवास्ति।९ अथ दक्षिणा प्रष्टिं युनक्ति सव्यां प्रष्टिं वा अग्रे मानुषेऽथान्यदेवत्रा।१० स युनक्ति जवाय
स्ते वाजिन्नि क्षिप्तं गुह्यः श्येने परीत्तो अचरश्च वात इति जवाय स्ते वाजिन्नपान्यत्रापनिहितं तेन न इमं यज्ञं प्रजापतिमुज्जयत्वित्येवैतदाह तेन नो वाजिन् बलवान्बलेन वाजजिच्च भव सममने पारयिष्णुरित्यन्नं वै वाजोऽन्नजिच्च न एधि अस्मिंश्च नो यज्ञे देव समन इमं
यं प्रजापतिमुज्जयत्वित्येवैतदाह।१० तावा एतं त्रयो युक्ता भवंति। त्रिवृद्धि देवानां तद्धि देवत्रा ध्रियं प्रष्टिवाहणमेव वाहा युग्यो भवति मानुषाद्ध्याह्नि स तं यत्र दास्यन् भवति तत्रैव प्रष्टिमपयुज्य ददाति तस्मादपील राष्ट्रिन्यघ्रु एत एव त्र्यस्तद्योक्ता भवंति त्रिवृद्धि देवानां तद्धि देवत्राध्रियं
युगमेव वहत्यधिवेति मानुषाद्ध्याह्नि स तं यत्र दास्यन् भवति तत्रैव प्रष्टिमपयुज्य ददाति।११ अथ बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपति सप्तदश शरावं निर्वपति अन्नं वा एष उज्जयति यो वाजपेयेन यजते तदस्मायुपयं ७ हविर्नामित घं वाज पेयं तस्मादेवैतदन्नं मुदजैषीत्तं देवा अस्मा एतत्कुर्व
ति।१२ अथ यद्बार्हस्पत्यो भवति। बृहस्पतिर्ह्येतेनाग्र उदजयत्तस्माद्बार्हस्पत्यो भवति।१३ अथ यन्नैवारो भवति ब्रह्म वै बृहस्पतिरेते वै ब्रह्मणा पच्यंते यन्नीवारास्तस्मान्नैवारो भवति स सप्तदशशरावो भवति सप्तदशो वै प्रजापतिस्तत्प्रजापतिमुज्जयति।१४ तमेवोपस्तीर्णमेव
स्थानं वघ्रापयति। वाजिन इति वाजिनो ह्यश्वास्तस्मादाह वाजिन इति वाजजित इत्यन्नं वै वाजोऽन्नजित इत्येवैतदाह वाज७ सरिष्यंत इत्याजि७ हि सरिष्यंतो भवंति बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतेति तद्यदश्वान् वघ्रापयति मनुष्यानीति तस्माद्धाश्वान् वघ्रापयति।१५ अथाप्सु
थ्यो।१८ तद्यदाजिं धावंतीनामविर्जितं लोकमुज्जयन्ति यदु लोक रथमक्षे सामगायति नानिदमुज्जयति तत्रेदं लोकमविर्जितं नोज्जयति। अथ यद्यूप७ रोहति देवलोकमेवैतेनोज्जयति तस्माद्वा एतत्त्रयं क्रियते।१ स वृहस्पतेर्वरघ्रसक्रमप्वियरोहति नानिदमुज्जयति तं देवस्य
ह७ सवितुः सवे सत्यसवसो बृहस्पतेरुत्तमं नाक७ रुहेयमिति यदि ब्राह्मणो यजते ब्रह्म हि बृहस्पतिर्ब्रह्म हि ब्राह्मणः।२ अथ यदि राजन्यो यजमानादेवस्याह७ सवितुः सवे सत्यसवस इंद्रस्योत्तमं नाक७ रुहेयमिति इंद्रस्य७ हीदः क्षत्र७ राजन्यः।३ त्रिः साम

॥ बृहस्पतेर्वेष्णि भागो भवति तस्माद्बार्हस्पतेर्भागमवजिघ्रतेति ३

७६

गायति त्रिरन्ति नीयावरोहति देवस्याहं सवितुः सावे सत्यप्रसवसो बृहस्पतेरुत्तमं नाकं रुहेयमिति यदि ब्राह्मणो यजेत ब्रह्म हि बृहस्पतिर्ब्रह्म हि ब्राह्मणः ।४। अथ यदि राजन्यो यजेतेन्द्रस्याहं सवितुः सावे सत्यप्रसवस इन्द्रस्योत्तमं नाकं रुहेयमिति क्षत्रं हीन्द्रः क्षत्रं राज-
न्यः ।५। अथ सप्तदश दुन्दुभीननुवघ्नंतं संविवेति प्रतीच आग्नीध्रात्प्रजापतिं वा एष उज्जयति यो वाजपेयेन यजते वाग्वै प्रजापतिरेषा वै परमा वाग्या सप्तदशानां दुन्दुभीनां परमामेवैतद्वाचं परमं प्रजापतिमुज्जयति सप्तदश भवन्ति सप्तदशो वै प्रजापतिस्तत्प्रजापतिमुज्जय-
ति ।६। अथैतत्पोडुं दुन्दुभीनामेकं यजुषाहन्ति तत्सार्वं यजुषाहतं भवति ।७। स आहोति बृहस्पते वाजं जय बृहस्पतये वाचं वदत बृहस्पतिं वाजं जापयतेति यदि ब्राह्मणो यजेत ब्रह्म हि बृहस्पतिर्ब्रह्म हि ब्राह्मणः ।८। अथ यदि राजन्यो यजेतेन्द्र वाजं जयेन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं
वाजं जापयतेति क्षत्रं हीन्द्रः क्षत्रं राजन्यः ।९। अथैत त्वाजिसंसुरथेषु नास्तच्छते वा दुन्दुभीनामेकं यजुषोपावहरति तत्सार्वं यजुषोपावहृतं भवति ।१०। स उपावहरति एषा वः सा सत्या संवागभूद्यया बृहस्पतिं वाजमजीजपताजीजपत बृहस्पतिं वाजं वनस्पतयो वि-
मुच्यध्वमिति यदि ब्राह्मणो यजेत ब्रह्म हि बृहस्पतिर्ब्रह्म हि ब्राह्मणः ।११। अथ यदि राजन्यो यजेतैषा वः सा सत्या संवागभूद्ययेन्द्रं वाजमजीजपताजीजपतेन्द्रं वाजं वनस्पतयो विमुच्यध्वमिति क्षत्रं हीन्द्रः क्षत्रं राजन्यः ।१२। अथैव धतानाराजन्यवदके सप्तदश प्रव्या-
धान् प्रविध्यति यावान्वा एकः प्रव्याधस्तावांस्त्रिर्यड प्रजापतिरष्टया व सप्तदश प्रव्याधास्तावान्नु प्रजापतिः ।१३। तद्राजन्यः प्रविध्यति एष वै प्रजापतेः प्रत्यक्षतमां यद्राजन्यस्तस्मादेकः सन्बहूनामीष्टे यद्वेव चतुरक्षरः प्रजापतिश्चतुरक्षरो राजन्यस्तस्माद्राजन्यः
प्रविध्यति सप्तदश प्रव्याधान् प्रविध्यति सप्तदशो वै प्रजापतिस्तत्प्रजापतिमुज्जयति ।१४। अथ यं यजुषा युनक्ति तं यजमान आतिष्ठति देवस्याहं सवितुः सावे सत्यप्रसवसो बृहस्पतेर्वाजजितो वाजं जेषमिति ।१५। न घष्ठिवादो बृहस्पतिः सवितारं प्रसवायोपधावत्स-
विता हि देवानां प्रसवितेदं मे प्रसुव त्वत्प्रसूत इदमुज्जयानीति तदस्मै सविता प्रसविता प्रासुवत्तत्सवितृप्रसूत उदजयद्यदेव मिव्वेष एतत्सवितारमेव प्रसवायोपधावति सविता हि देवानां प्रसवितेदं मे प्रसुव त्वत्प्रसूत इदमुज्जयानीति तदस्मै सविता प्रस-
विता प्रसौति तत्सवितृप्रसूत उज्जयति ।१६। अथ यदध्वर्यौ रंते वासी ब्रह्मसारीविवेन घनुरध्वा पा सोन्वारब्धाय वादयति वाजिन इति वाजिनो ह्यश्वास्तस्मादाह वाजिन इति वाजजित इत्यन्नं वै वाजो अन्नजित इत्येवैतदाहाध्वन स्कभ्नुवन्त इत्यध्वनो हि स्कभ्नुवन्तो धावं-
त्याजेनामिमाना इति प्राजेनवो दिमिमाना अध्वानं धावन्ति काष्ठां गच्छतेति यथैवानेनवानद्रुरसदां संस्तिन्नहिवं स्फारवामतदाह धावन्त्याजिमाजि मा अत्युदेति डीनमिति साम गायति ।१७। अथैतानश्वानाजिं यानीत्याजिं जुहोति वान्तुवामेत्रयते यदि जुहोति यघन्तुमेत्रय-
ते समानएव बंधुः ।१८। स जुहोति एषस्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिकक्ष आसनि क्रतुं दधिक्रा अनुसंसनिष्यदत्पथामङ्कांस्यन्वापनीफणत्स्वाहेति ।१९। उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पर्णं न वेरनुवाति प्रगर्धिनः श्येनस्येव ध्रजतो
अङ्कसं परि दधिक्राव्णः सहोर्जा तरित्रतः स्वाहेति ।२०। अथो तरणमसृद्वेन जुहोति वानुमेत्रयते ह येनघ[illegible]जुहोति वान्तुवामेत्रयेतनयदि जुहोति यघन्तुमेत्रयत समानएव बंधुरताने वितदश्वांधावतस्तव वाजयन्त्येतदु वीर्यं दधाति तिस्रो वा इमाः प्र-
छिव्य इय मध्यका ह अस्याः परेनाएवैनदुज्जयति ।२१। सोन्तुमेव यत शंनो भवन्तु वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः । जम्भयन्तो ऽहिं वृकं रक्षांसि सनेम्यस्मद्युयवन्नमीवाः ।२२। ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु वाजिनो मितद्र-
वः । सहस्रसा मेधसाता सनिष्यवो महो ये धनं समिथेषु जभ्रिरे ।२३। वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैरिति ।२४। अथ वार्हस्पत्यं नैवारुणा ब्रस्पतिस्थालं नमुपस्पृ-
शन्त्वेवा एष उज्जयति यो वाजपेयेन यजते अन्नपेयं ह वै नामैतद्यद्वाजपेयं तदन्नमेवैतदुज्जयति दनुदजेपीन्निनिवेतदेतां गर्ति गत्वा संस्पृशातेन दान्नकुर्वाना ।२५। स उपस्पृशति आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादिस्यन्नं विश्वान आमान्त्र

स्य प्रसवोऽनुगमत्स्यादित्युवैतदाहेमे द्यावापृथिवी हि प्रजापतिरा मातरौ तां पितरा मातरा चेति मातलवच्च दिविलवच्च प्रजापतिरा मासोमोऽमृतत्वेन गम्यादिति सोमो हि प्रजापतिः ॥२१॥ न सप्तानव घापयति । वाजि
न इति वाजिनो ह्यश्वास्तस्मादाह वाजिन इति वाजजित इत्यन्नं वै वाजोऽन्नजित इत्येवैतदाह वाजं संसृवांसं स इति संरिष्टुं त इति वा सप्त्य आह संरिष्टो न इव हि तर्हि भवत्यश्वः संसृवांसं स इति संसृवांसं स इत्येवैतदाहैवं तितस्मादाह संसृवांसं
स इति बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतेति बृहस्पतेर्ह्येष भागो भवति तस्मादाह बृहस्पतेर्भागमवजिघ्रतेति निमृजाना इति तत्र यजमाने वीर्यं दधाति न यद्यश्वानव घापयतीमं स्तुकुरु यानीति वाऽश्वमेवघापयत्येषा त्रिमस्तु ददृशे प्रमितेति तस्माद्धाश्व
मालव घ्रापयति ॥२२॥ अपि वेत्यामान्निसृताᳪं रक्षानामकस्मिन्हि इपो वा राजन्यो वो पात्रितान्नवति साधुदरुत्तराद्याᳪं स्मात्ताभ्याव पवित्रानि । अथाधुद्धि यजमानश्च प्रदुधिर्या रामधुयदमादायनि धुम्रमतस्तं विश्पस्य वा राजन्यस्य वा पाणा
वाधम्ना अन्तेष्ठा परया वारास्तु राप्र हानादायनि धुम्रामति सजुबेनेनशालां वाद्यन्त्यैकं वै विषस्य वा राजन्यस्य वा पाणावादधदाहानेनतइमेनि धुम्रातामाति सत्यं वै श्रीर्ज्योतिः सो म्मान्नृतं पाप्मानमः स्तुरासत्यमेवैतच्छ्रियं ज्योतिर्यज
मानेदधात्यनृतेन पाप्मना तेमसाविध्यंघ्रिध्यतिते स्तपं तोगं कामयन्त तं जैकत ॥२०॥ अश्वस्योपयस्तु
वंया अविलादन्तीवादाय अवदानाय मन्वितिसप्तभादवाशीन्नुहोतिवावाव यतिवायदिनुहोति यदि वावयति समानएव बन्धुः ॥१॥ स जुहोति । आपध्यस्वा हास्वापयेस्वा हापि जाय स्वाहा तनव स्वाहाह्नसवस्वाहा हृष्यतन्स्याहानैस्वाहा भ्रुवा
ये । घृगुनायवेनᳪंशिनाय स्वाहा विनᳪंशिनआन्त्यायनाय स्वाहान्त्याय भौवनाय स्वाहा भुवनस्पतये स्वाहाधिपतये स्वाहेत्येता द्वादशासीर्जुहोति द्वादश वै मासाः संवत्सरस्य संवत्सरः प्रजापतिः प्र
विनक्तुक्रुयति तामान्मनू जैकत ॥२॥ अपि वदद्रुतंनुहोति । वाधाव यति वायदि नुहोति यदि वाव यति समानएव बन्धुः ॥३॥ स घावयति । आतुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताᳪं श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां पृष्ठं यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन
कल्पतामितिस्येताः षट्क्लृप्तीर्भवति षड्वाऽऋतवः संवत्सरस्य संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तं घिवासाक्लृप्तीर्यसिंपन्नामवेनतुक्रुयति तामान्मनू जैकत ॥४॥ अष्टाक्रिशीरुपा भवति । अष्टाक्षरा वै गायत्री गायत्रमग्नेश्छन्दोऽग्निर्वलोकमस्वैतनो
क्रुयति सप्तदशान्त्रिवरिमोनिबृहीपाव क्लृप्तो वा विप्रप्रिमितो वा भवति सप्तदशो वै प्रजापतिस्तत्प्रजापतिमुक्रुयति । गो धूम एव पालं भवति । पुरुषो वै प्रजापतेर्नेदिष्ठᳪं सोऽयमनामते वै पुरुषस्यौषधीनां नेदिष्ठतमा यज्ञो धूमो नेदिष्ठान्नं युक्ति
मन्वोष्टो लोकमस्वैतनो क्रुयति ॥६॥ गर्वन्भ्रा स्नापानी ह्रायोनवति विदृष्यवत्यो वि गर्ना: प्रियं लोकमस्वैतनो क्रुयति सप्तदशारत्नीर्भवति सप्तदशो वै प्रजापतिस्तत्प्रजापतिमुक्रुयति ॥७॥ अपनेष्टापत्नीमनुदानेष्टुतं कोशं वासः परिक्षपयति कोशं
वार्यं जातकमंतरं दीक्षितवसनात्कुयेनाजैविष्एव यज्ञस्य यत्यन्नितामतस्मादेवी यज्ञं प्रसादयिष्ट नेनवत्याक्षिविपत्न्याऽमेध्यं प्रदवावीनं नात्तिर्मिध्यम्वेदम्रस्ति पाद्वास्याऽमेध्यं तदवास्यारतहॄत्तीर्मिध्यंवैवासोनां प्रावींयञ्जं प्रसादयति तन
स्मादाह्लाप नीमनुदानेष्टनुक्तो ऽर्वावासः परिक्षपयति कोशंवार्यं जातकमंतरं दीक्षितवसनान्न ऽन्नानिष्टयतांनिष्टयति सदक्षिणा नवदञ्जो देवेन्नरतो वा दक्षिणा दक्षिणतस्त्वेवादहृ ताकेरसाध्कदत्तनवति प्रसरो हृपे जायामान्तं रयतां जा
यतद्धिस्वोरोत्ववति ताहृत्वन्यादजायात घक्षायामांसेरयतान्द्धिवादुवाएव आत्मनो यज्ञो यात्तस्माद्यावज्ज्ञो यान्नविंदातन्नेवतावन्ध्रजायतन्सर्वोहितावक्त्वति । अथयदैवजायां विंदतामथ प्रजायतेतर्हि हि सर्वो भवति सर्वपतां गतिं

⊂ᘒ

७७

प्रजापतेः प्रजा अभूमेति प्रजापतेर्ह्येष प्रजा भवति यो वाजपेयेन यजते ।११। अथ गोधूमानुपस्पृशति । स्वर्गं वा अग्नन्मेति स्वर्गं ह्येष गच्छति यो वाजपेयेन यजते ।१२। स गोधूमानुपस्पृशति । अन्नं वै गोधूमा अन्नं वा एष उज्

क्रानीति तस्मात्प्राया मामन्त्रयात ।१०। स रोहति प्रजापतेः प्रजा अभूमेति प्रजापतेर्ह्येष प्रजा भवति यो वाजपेयेन यजते ।११। अथ गोधूमानु कस्ते तस्माद्गोधूमानुपस्पृशति ।१३। अथ सप्तदश प्रसर्पति उपस्पृशति अत्र ह्येष लोकान्त्सवितुर्जयति ।१४। अथ प्रादिशोऽनुवीक्षमाणो जपति

इति त्वा वाजपेयेन ... दृष्टेना मित्र प्राजापत्यं ... तदेवास्मिन्नेतदधाति तदाश्ना सं स्पृशाते तदात्मन्नु कुरुते तस्माद्गोधूमानुपस्पृशति । अथ सर्वस्य यशः इन्द्रियं वीर्यं संवृङ्क्ते तदात्मन् धत्ते तदात्मन्कुरुते तस्मादिशोऽनुवीक्षमाणो जपति ।१५। अथास्मै नमु

स्मै प्या अस्मिं द्रियमस्मै नृम्णमुत कृत्रवस्मै वर्चांसि संन्त्विति सर्वं वा एष इदमुज्जयति यो वाजपेयेन यजते प्रजापतिं ह्युज्जयति सर्वमु ह्येवेदं प्रजापतिः सोऽस्य सर्वस्य यशः इन्द्रियं वीर्यं संवृङ्क्ते तदात्मन् धत्ते तदात्मन्कुरुते तस्मादिशोऽनुवीक्षमाणो जपति ।१६। अथास्मै औदुम्बरं नमु

ष्टिरन्नं दधाति प्रशा वो वाजपेया अन्नं वै पञ्चवो न वा एष उज्जयति यो वाजपेयेन यजते न्नाद्यं दृष्टेनामित्र प्राजापत्यं तदादेव तदन्नमुदजैषीत् तेन विवृतं दन्तो मुतिं गत्वा संस्पृशाते तदात्मन्नु कुरुते तस्मादेनमुष्टिरन्नं दधाति ।१६। आयुकं पलाशे पन्नमा तवेति

पदवादे यो ह्येति ... इन्द्रो मरुतत्पाममं त्वयत तस्मादाश्वत्थे पलाशे उपनद्धा तवेति हि यो न्नु दस्यंति हि यो वै मरुतो ... देवविशस्तस्मादिशो न्नु दस्यंति स ह्यदशानवेति स यद्वो वि प्रजापतिस्तत्प्रजापतिमुज्जयति ।१७। अथास्मा अपावृत्य माणो जपति । नमो मात्रे पृथिव्यै

नमो मात्रे पृथिव्या इति बृहस्पतेर्हि वा अभिषिषिचानात्पृथिवी बिभयाञ्चकार महद्वा अयमभूद्यो ऽभ्यषेचि यद्वै मायं नावदृणीयादिति बृहस्पतिर्हि पृथिवी बिभयाञ्चकार यद्वै मेयं नावधून्वीतेति तदनयैवैतन्मित्रधेयमकुरुत नहि माता पुत्रं हिनस्ति न पुत्रो मातरं ।१८। अथ यदि राय एषमन्

तरे ।१८। बृहस्पति सवो वा एष यद्वाजपेयं पृथिवी ह्येतस्माद्बिभेति महद्वा अयमभूद्यो ऽभ्यषेचि यद्वै मायं नावदृणीयादिति एष उ वा अस्य बिभेति यद्वै मेयं नावधून्वीतेति तदनयैवैतन्मित्रधेयं कुरुते नहि माता पुत्रं हिनस्ति न पुत्रो मातरं ।१९। अथ यदि राय एषमन्

जो दति । अमृतं मा अधिर्दीपयन्तं तदमृतमायुषि प्रतितिष्ठति ।२०। अथास्मा उर्दिक्त्स्यासीन्नमुपस्पृशाति । तदुपरिष्टात्कर्म निदधाति तम त्वयवरोहतीमा व्यवेवाः ।२१। अथास्मा आसंदीमाहरति । उपरिसद्यं वा एष जयति यो जयति । अन्तरिक्षसद्यं तदेनमुपर्यासीनमधस्ता

द्विमाः प्रजा उपासते तस्मादस्मा आसंदीमाहरन्ति ।२२। औदुम्बरी भवति । अन्नं वा ऊर्गुदुम्बर ऊर्जो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै तस्मादौदुम्बरी भवति तामस्मै रोहति हृदयेनाहवनीयं निदधाति ।२३। अथाऽर्षन्त्स्याजिनमास्तृणाति । प्रजापतेर्वा एष यदर्षं तत्प्रजा

ति प्रत्यक्षतमां यद्ब्रह्म तस्मादेतास्वि सांवत्सरस्य श्रियमायमानो ह्येवी तिनेति तेन यत्ते तत्प्रजापतिमेवैतत्करोति तस्मादर्षन्त्स्याजिनमास्तृणाति ।२४। स आस्तृणाति । इयं ते राडिति राज्यमेवास्मिन्नेतद्दधात्यथैनमासादयति यन्तासि यमन इति यन्तारमेवैनमेतद्यम

नमासां प्रजानां करोति ध्रुवोऽसि धरुण इति ध्रुवमेवैनमेतद्धरुणमस्मिंल्लोके करोति कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वेति साधवे त्वेत्येवैतदाह ।२५। ब्राह्मणं ।३। प्रथमः प्रपाठकः । कण्डिका ।१७॥ क॥ वाजस्य त्वेनं करोति प्रसवप्रतिष्ठित । तस्मान्निष्ठ एवास्मिंस्तस्य त्व

आस्मा अन्नं संतरत्यन्नं वा एष उज्जयति यो वाजपेयेन यजतेऽन्नाद्यं दृष्टेनामित्र प्राजापत्यं तदादेव तदन्नमुदजैषीत्तदास्मा एतत्संतरति ।१। औदुम्बरे पात्रे । अन्नं वा ऊर्गुदुम्बर ऊर्जो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै । तस्मादौदुम्बरे पात्रे ऽपाः ।१। एष वै प्रथमाः संतरत्यपयोऽपयोपस्मार स

ज्ञानि ।२। न त्वेक संतदश्नाम्नानि संतरति सप्तदशः प्रजापतिरिति तद्देतत्समृद्ध्यत्प्राणकं यत्प्रजापतस्त्वैव सर्वमन्नमवरुन्धे कर्णेत्स्मिन्मधुष्टायः सर्वं सन्नमवरुन्धीत तस्मात्सर्वमिवान्नं यथोपस्मारं संतरत्येकमन्नं न संतरेत् ।३। स यन्न संतरति तस्यो कृचि तन्नाश्नी

यादा वर्जीवं न छो ना त ... तिन्नाद्योऽन्नं भवति स एतस्य सर्वस्यान्नाद्यस्य ... तस्य स्त्रुत लोप ह्येतं वाजप्रसवीयानि जुहोति तद्यान्यस्यैवेतद्देवता यो जुहोति ता अस्मै प्रसुवंति ताभिः प्रसूतश्चज्जयति तस्माद्वाजप्रसवीयानि जुहोति ।४। स जुहोति । वाजस्येमं प्रसवः सुषुवे

ऽग्रे सोमं राजानमोषधीष्वप्सु । ता अस्मभ्यं मधुमतीर्भवन्तु वयं राष्ट्रे जागृयाम पुरोहिताः स्वाहा ।५। वाजस्येमां प्रसवः शिश्रिये दिवमिमा च विश्वा भुवनानि सम्राट् । अदित्सन्तं दापयति प्रजानन्त्स नो रयिं सर्ववीरं नियच्छतु स्वाहा ।६। वाजस्य नु प्रसव आबभूवेमा च वि

श्वा भुवनानि सर्वतः । सनेमि राजा परियाति विद्वान् प्रजां पुष्टिं वर्धयमानो अस्मे स्वाहा ।७। सोमं राजानमवसेऽग्निमन्वारभामहे । आदित्यान्विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिं स्वाहा ।८। अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय । वाचं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनं स्वाहा

॥ ८ ॥ रुद्रे अहाव देवनः सुमना नवा पूर्णो य सदस्य दक्षिणा असि स्वाहा ॥ १० ॥ पूर्णो य बृहस्पतिः प्रवाग्देवी दधातु नः स्वाहेति ॥ ११ ॥ अथैनं परिषिञ्चति अन्नाद्यानि वेन मेतदभिषिञ्चत्य भ्याधाम वाग्निर्न्नेतद्दधाति तस्मादेनं
[illegible] नाभिषिञ्चति ॥ १२ ॥ सा अभिषिञ्चति दिव स्वत्वा सवितुः प्रसवे श्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामिति दिव दक्षिणे [illegible] अभिषिञ्चति सरस्वत्यै वाचो यन्तुर्यन्त्रियं दधामीति वाग्वै सरस्वती तदेनं वाच एव यन्तुर्यन्त्रिये दधाति ॥ १३ ॥ तद्धैक आहुः [illegible] यन्त्रियं
दधामीति सर्वे विद्वेदवास्तदेनं सर्वस्यैव यन्तुर्यन्त्रिये दधाति तदु तथा न ब्रूयात्सरस्वत्यै वाचो यन्तुर्यन्त्रियं दधामीत्येव ब्रूयाद्वाग्वै सरस्वती तदेनं वाच एव यन्तुर्यन्त्रिये दधाति बृहस्पतेष्ट्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चाम्यसाविति नाम गृह्णाति तद् [illegible]
[illegible] तस्मादुस्य स लोकं गमयति ॥ १४ ॥ अथाह सम्राडयमसौ सम्राडयमसाविति निवेदितमेवैनमेतत्सन्तं देवेभ्यो निवेदयत्ययं महावीर्यो योऽभ्यषेचीत्ययं युष्माकैकोऽभूत्तं गोपायतेत्येवैतदाह त्रिकृत्व आह त्रिवृद्धि यज्ञः ॥ १५ ॥ अथापो [illegible] जुहोति वा वायुर्वपति वायुर्वि
जुहोति तावयति समान एव बन्धुः ॥ १६ ॥ स वाचयति अग्निरेकाक्षरेण प्राणमुदजयत्तमुज्जेषं प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेण सप्तदशं स्तोमम् [illegible] मित्यं [illegible] प्रजापतिं [illegible]
ति ॥ १७ ॥ अथास्मा [illegible] करोति तद्धदेतानि लोकानीत एतं कर्म क्रियते एष वै प्रजापतिर्य एष यज्ञस्तायते यस्मादिमाः प्रजाः प्रजाता एतम्वेवाप्येतर्ह्यनु प्रजायन्ते तन्मध्यत एवैतत्प्रजापतिं कुर्वन्ति तस्मादेतदेतानि एतं कर्म क्रियते आ आद्यं [illegible] स्विष्टकृतेय
[illegible] जुहोति ॥ १८ ॥ अथैनमौदुम्बरीमासन्दीमारोहयति [illegible] यथा [illegible] स्तोत्रमुपाकरोति तं सौत्रामणीयं प्रमीवति स उपावरोहति सोऽन्तस्तोत्रस्य भवति अन्नेन वा [illegible] ॥ १९ ॥ तदाहुः [illegible] तद्वाच्यमिति तदु तथा न कुर्यादपि
[illegible] ॥ २० ॥ अथ [illegible] दधाति उपक्लृतायामिदुत्थाम [illegible] स्तोत्रमुपाकरोति तं सौत्रामणीयं प्रमीवति स उपावरोहति सोऽन्ते
ता [illegible] भवति ॥ २१ ॥ [illegible] करोति सर्वं विश्वरूपं सर्वं परिगृह्य स्त्र्याइति तस्यां वरं ददाति सर्वे विवरः सर्वं परिगृह्य स्त्र्याइति स यदि कामयेत [illegible] पापीयान्स्यादिति [illegible] कपालं [illegible]
[illegible] निरृतिं [illegible] साधुम् [illegible] स्वाहेति [illegible]
ति सायं पाप्मना [illegible] तिर्निरृत्या [illegible] तद्वास्या अग्नये [illegible] तद्वेव तं मयति [illegible] निरृतिर्गृह्णाति [illegible] ॥ २ ॥ अथ पाप्मनी [illegible] अनुमत्या अष्टाकपालेन पुरोडा
शेन प्रचरतीयं वा अनुमतिः स य स्म कर्म शक्नोति कर्तुं यच्चिकीर्षतीयं हास्मै तदनुमन्यते तदिमामेवैतत्प्रीणाति [illegible] मन्यते ॥ ४ ॥ अथ यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा वै गायत्री गायत्री वा इयं पृथिवी [illegible] यजमानस्य [illegible]
स यं तस्य वासो दक्षिणा [illegible] ॥ ५ ॥ अथ [illegible] अग्नाविष्णू एकादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति [illegible] यजते [illegible] दक्षिणाय [illegible]
[illegible] सर्वा देवता अग्निर्वै सर्वा देवता [illegible] विष्णुर्यज्ञः [illegible] देवताः परिगृह्य सर्वं च यज्ञं परिगृह्य स्त्र्याइति तस्मादग्नाविष्णू एकादशकपालः [illegible] भवति तस्य [illegible] दक्षिणा [illegible] एष [illegible]
[illegible] दक्षिणा ॥ ६ ॥ अथ [illegible] ऐन्द्रावैष्णवमेकादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति [illegible] यजते [illegible] ॥ ७ ॥ अ
[illegible] इति तस्मादग्नीषोमीय एकादशकपालः पुरोडाशो भवति तस्य [illegible] दक्षिणा [illegible] ॥ १८ ॥

७८

ष श्रोत्रंनोऐन्द्राग्नं द्वादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति तेन यद्येष्टुं वं यजमानयत्र वा इन्द्रो वृत्रमहंस्तदस्य जीतस्येन्द्रियं वीर्यमपचक्राम स एतेन हविषेन्द्रियं वीर्यं पुनरात्मन्नधत्त तथो एवैष एतेन हविषेन्द्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते तेजो वा अग्निरिन्द्रियं वीर्यमिन्द्र उभे वीर्ये परिगृह्य सू
या इति तस्मादैन्द्राग्नो द्वादशकपालः पुरोडाशो भवति तस्य ऋषभो दक्षिणा स हि वृषदिनाग्नेय आण्डाभ्यामैन्द्र इन्द्रस्तस्माद्दक्षोन्वान्दक्षिणा ॥ अथ श्यामायपयसा यजते सर्वान्वा एष यज्ञक्रतूनवरुन्धे सर्वा इष्टीरपि दर्विहोमान्यो राजसूयेन यजतादेवसृष्टो वा एषेष्टिर्य
दायवलोक्तिरनयामेपीश्च मसदनयापि सूया इति तस्मादयवलेण्या यजते उपधी वा एव सूयमानो ति सूयते तदोषधीरभिवेदनमीवा अकिल्बिषाः कुरुत तनमीवा अकिल्बिषा उपधीरनि सूया इति तस्य गौर्दक्षिणा ॥९॥ अथ वैश्वकर्मास्ये यजते सर्वान्वा एष
यज्ञक्रतूनवरुन्धे सर्वा इष्टीरपि दर्विहोमान्यो राजसूयेन यजते तादेव स्रष्टो वा एष यज्ञक्रतु यच्चातुर्मास्यानि तेन पाकयज्ञमसादभिरपि सूया इति तस्माच्चातुर्मास्यैर्यजते ॥१०॥ वैश्वदेवेन यजते वैश्वदेवेन वै प्रजापतिर्भूमानं प्रजाः ससृजे भूमा
नं प्रजाः सृष्ट्वा सूया इति तथो एवैष एतद्वैश्वदेवेन भूमानं प्रजाः सृजते भूमानं प्रजाः सृष्ट्वा सूया इति ॥१॥ अथ वरुणप्रघासैर्यजते वरुणप्रघासैर्वै प्रजापतिः प्रजा वरुणपाशात्प्रामुञ्चत्ता अस्यानमीवा अकिल्बिषाः प्रजाः प्राजायन्तानमीवा अकिल्बि
षाः प्रजा अभि सूया इति तथो एवैष एतद्वरुणप्रघासैः सर्वस्माद्वरुणपाशात्प्रजाः प्रमुञ्चति ता अस्यानमीवा अकिल्बिषाः प्रजाः प्रजायन्तेऽनमीवा अकिल्बिषाः प्रजा अभि सूया इति ॥२॥ अथ साकमेधैर्यजते साकमेधैर्वै देवा वृत्रमघ्नंस्तैर्व्येवाजयन्त येयमेषां विजिति
तिस्तां तथो एवैष एतैः पाप्मानं द्विषन्तं भ्रातृव्यं हन्ति तथो एव विजयते विजितेऽभयेऽनाष्ट्रे सूया इति ॥३॥ अथ शुनासीर्येण यजते उभौ रसौ परिगृह्य सूया इति ॥ अथ पञ्चवातीयं स पञ्चधाहवनीयं व्युह्य स्रुवेणोपघातं जुहोति ॥४॥ स पूर्वार्धे जुहोति अग्निनेत्रे
भ्यो देवेभ्यः पुरःसद्भ्यः स्वाहेत्यथ दक्षिणार्धे जुहोति यमनेत्रेभ्यो देवेभ्यो दक्षिणासद्भ्यः स्वाहेत्यथ पश्चार्धे जुहोति विश्वदेवनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पश्चात्सद्भ्यः स्वाहेत्यथोत्तरार्धे जुहोति मित्रावरुणनेत्रेभ्यो वा मरुन्नेत्रेभ्यो वा देवेभ्य उत्तरासद्भ्यः स्वाहेत्यथ मध्ये जुहोति सो
मनेत्रेभ्यो देवेभ्य उपरिसद्भ्यो दुवस्वद्भ्यः स्वाहेति ॥५॥ अथ समूह्य संस्पर्शयति जुहोति ये देवा अग्निनेत्राः पुरःसदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा यमनेत्रा दक्षिणासदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा विश्वदेवनेत्राः पश्चात्सदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा मित्रावरुणनेत्रा वा मरुन्नेत्रा वोत्तरासदस्तेभ्यः
स्वाहा ये देवाः सोमनेत्रा उपरिसदो दुवस्वन्तस्तेभ्यः स्वाहेति तद्यदेवं जुहोति ॥६॥ यत्र वै देवाः साकमेधैर्व्यजयन्त येयमेषां विजितिस्तां तद्धोचुरुपजानीत यथेमानि दिक्षु नाष्ट्रा रक्षांसि सिद्धन्तेभ्यो वज्रं प्रहरामेति स वज्रो वा आज्यं तदेतेन वज्रेणाज्येन दिक्षु नाष्ट्रा रक्षांसि
स्यवघ्नंस्ते व्यजयन्त येयमेषां विजितिस्तां तथो एवैष एतेन वज्रेणाज्येन दिक्षु नाष्ट्रा रक्षांस्यवहत्य तथो एव विजयते विजितेऽभयेऽनाष्ट्रे सूया इति ॥७॥ अथ यदेता अपराः पञ्चाहुतीर्जुहोति क्षण्वन्तीव वा एतदग्निं विहृत्य यत्तं पञ्चधाहवनीयं व्यूहति तदेवास्मि
न्नेतत्संदधाति तस्मादेता अपराः पञ्चाहुतीर्जुहोति ॥८॥ तस्य प्रष्टिवाहनो रथो दक्षिणा त्रयोऽश्वा द्वौ सव्यष्ठृसारथी इति पञ्च प्राणास्त्यान्वे प्राणाः स प्राणास्तद्यदेतस्य कर्मण एषा दक्षिणा तस्मात्पञ्चवातीयं नाम ॥९॥ सद्दितनाविजिषः प्रेता अथ यदेव प्राणोत्थायं पञ्चवते
न्यार्वै प्राणाः स आत्मा सोऽयमकृत्स्न इव एव तत्सोऽयं कर्षतः प्रविष्टो दशधा विहितः दशावा एता आकृतीर्जुहोति तदस्मिन्दश प्राणान्नेकृत्स्नमेव सर्वमात्मानं दधाति स यदि कामयेत गतासुरिव त्वेवन्या प्रिवेनेन हरति ॥१०॥ अथ यं इन्द्रतुरीयो आग्नेयोऽष्टाकपालः पुरोडाशो
भवति वारुणो यवमयश्चरुर्दक्षिणा गावधुक अंकुरनडुह्येव दुलायार्ये इन्द्र दधि तने इन्द्रतुरीयेण यजन इदं वा नी अदेविन सहरा नेउत्रविबं तवा इमानि दिक्षु नाष्ट्रा रक्षांसि दहन्तेभ्यो वज्रं प्रहरावेति ॥११॥ स काग्निरुवाचा त्रयो मम ता गाः संवेकस्त वे

तिन ध्येति नाव तन्नहविषा दिह्नुना ष्णार स्राꣳ स्य वाङ्ता नो व्यस्राय नो येन यो रियं ह्विञ्जिति स्सांत ओ एवैष एतन्न हविषा दिह्नुना ष्णार स्राꣳ स्य व द्वेति तन्थ्रो एव ह्विञ्जयते विञ्जितं नयेना ष्णैस्र याइति। १२ सयद पञ्जञ्ञाने यो ष्णाकपालः पुरोडा लो न्नवति
त्साग्नेरकौ नागो ष्य यदा कृणो य व म यश्च रूर्न्नवति। व्याग्वे ब्रकृणः। साग्निः। साग्ने द्विंतीया नागो ष्य यज्डो दो गाव ध्रुक स्रूरूर्न्नवति। ध्याग्वे रुद्र। साग्निः। साग्ने स्तृतीयो नागो ष्य यज्ञाव ध्रुका न्नवति ध्या स्नयो वा एष याद वो वा स्नथ्या गाव ध्रुका स्नस्मा ज्ञाव ध्रुको
नवन्य ष्य यदनडुद्यो वेहजा यारोरें दंधि नवति सइ इस्य वज्ञ ष्वो नागा य ह्विवज्ञ ष्वं त्तुरीयं नस्मादिं कडुरीयं नाम नस्मि ष्वि वान कुद्वि वहुलादक्षिणा सा द्विहु देना नेयम्न्निदच्च मिव ष्यास्य व दं नवन्य ष्य यस्त्री सती ब्रुहन्य धामेणा नदास्य ह्वारूणाꣳ स्नय
मष्ट यज्ञो स्नन वो ष्य ष्य यदस्यारें दंदधिनानिंष्य याद्दि वाएन सर्वं व्यम्न ने नस्मादषे वानकु तीवहुलादक्षिणा। १३ अपामार्ग होमं जुहोति। अपामार्गे र्वैदेवा दिह्नुना ष्णार स्राꣳ पाष्णञ्जनतेव्यञ्जयं नयेयाम एषां ह्विञ्जि निस्नां नथ्रो एवैष एतद
वाम्रौरेव दिह्नुना ष्णार स्राꣳ स्य पन्नृष्टेन थ्रो एव ह्विञ्जयते ह्विञ्जिति नयेना ष्णैस्र याइति। १४ सपालाशे वा स्रुव विकंकतेवा पामार्गं तंडुला नादत्ते स्योफायेव ना डुल्मुकमादत्ते तन्न ष्रां वो यो दे वो वा यं ति नदग्निꣳ समाधाय जुहोति। १५ स उल्मुकमाद
त्वा अग्ने सदस्व प्रनेना इति सुधो वि ष्टन नाग्नुध: सदस्यो न्ये विनदा दारिमानीर पास्ये ति सपन्नो वा अरातिमाति: सपत्न मपजद्दीत्य वे नदाडु ष्फर स्नर न्ने राती रिति डुस्नरो ह्य पर द्वो ज्ञिनो ष्णा ज्ञि स्नर न्ने राती रिति सवैꣳ द्वोष पाप्मानं न्नरनि नस्मादा दन्नरन्न
रानी रिति ब्रुवो धायज्ञ वादसीति साधु यजमाने दधदित्य वे नदाह। १६ नदग्निꣳ समाधाय जुहोति। देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्यश्विनो बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामुपाꣳशोर्वीर्येण जुहोमीति यज्ञ मुखे वाउपाꣳशु यज्ञमुखे नैवैतं ना ष्णार स्राꣳ सि हन्तीति हतꣳ
रक्षः स्वाहेति नन्नो ष्णार स्राꣳ सि हन्ति। १७ स यदि पालाशः स्रुवो न्नवति ब्रह्म वि पलाशो ब्रह्मणैवैतं ना ष्णार स्राꣳ सि हन्ति यद्य वैकंकतो वज्रो वै विकंकतो वज्रेणैवैतन्ना ष्णार स्राꣳ सि हन्ति रक्षसां त्वा वधायेति तेनैवा ष्णार स्राꣳ सि हन्ति। १८ स यदि
ष्टाडि धा जुहोति। प्रां व ꣳस्न वमस्यति यफदड्डि वा जुहोमो ष्ठुदं वꣳस्न वमस्य त्वव ध्यिष्म रक्ष इति तेना ष्णार स्राꣳ सि हन्ति। १९ अप्रति परीत्य जुहोति ष्रतं डुनाराये ति। सयदेतनाप्रतिपरीत्य स्नरं क्रन्प्राञ्च सयत्प्रां नतो दिशि न्नवति तस्मादप्रतीत्यं जुहोति प्रतीचीनफलो वा अपामा
र्गः स पाकान्स्ये न वक्किं ञ्चिकरोति नास्मवतत् धन्य स्नु प्रब्रुति तस्य नामादिशो देवविष्णा जुह्नमामो हन इति तन्नो ष्णार स्राꣳ सि हन्ति। २० ब्राह्मणं। ३ आग्नावैष्णवमेकादशकपालं पुरोडाशं निर्वपत्यैन्द्रा वैष्णवं चरुं वैष्णवं त्रिकपालं वा पुरोडाशं वा कुर्वाति न विषं
श्रु
ष्ठुत्तेन यज्ञन ष्वरूपानेवत देवा उपायंस्त थ्रो एवैष एतत्तुरूपाणेवात्येति। १ स यदाग्नावैष्णव: एकादशकपालः पुरोडाशो न्नवति। अग्निर्वै दाता विष्णुर्वाः ष्वरूपानत्स्मादग्निर्दाता षुरूपां ददाति। २ अथ यदैन्द्रा वैष्णव: ष्वरूर्न्नवतीन्द्रो वै यजमानो विष्णुर्वा
षुरूपा: स यानेवास्मा अग्निर्दाता षुरूपां ददातीति नवे तस्मꣳस्पृशाते नानान्म नुजारुते। ३ अथ यद्वैष्णव: त्रिकपालो वा पुरोडाशो न्नवति च रुर्वा यिनानेवास्मा अग्निर्दाता षुरूपां ददातिन ह्येवैतदंततः प्रतितिष्ठति यद्ध्यैनुरूपषवा के म्मैवि कीषन्ति न्याज्ञो न्नि वेतत्
कर्तुं तत्तुरूपानिर्वेनडुन्येति षुरूपवा सन्न यादीति तस्य वामनो गो दक्षिणा स हि वैष्णवो यद्वामनः। ४ अथाग्नापल्रौ च रुं वनुक्ते न यजन। सञ्जानाना प्रोष्म कादशकपालं पुरोडाशं निर्वपत्यैन्द्रा ष्पोष्मं चरुं ष्पोष्मं चरुं तन त्रिषं जुक्ते न यजन्त पञ्चमैवन दैवा
उपायंस्न थ्रो एवैष एतत्य स्रूनेवात्येति। ५ स यदाग्ना ष्पोष्म एकादशकपालः पुरोडाशो न्नवति। अग्निर्वै दाता ष्पोष्माः पशावस्तदस्मा अग्निर्दाता पशून्ददाति। ६ अथ यदैन्द्रा ष्पोष्मस्चरुर्न्नवति। इन्द्रो वै यजमानः ष्पोष्माः पशावः स यानेवास्मा अग्निर्दा

तापङ्क्तिश्छन्दसामिति तेनैवैतत्सं७स्पृशते नानात्मन्कुरुते ७ अथ यत्त्यो मध्य कर्त्तवति यानेवास्मा अग्निर्दाता पङ्क्तिश्छन्दसामिति तच्छ्वेवैतदन्ततः प्रतितिष्ठति यन्दे पशुमान्कर्म चिकीर्षति शक्नोति वैतत्कर्तुं न त्यने वैतदुपेति पशुमान्स्यादिति तस्य त्र्यवमो गौर्दक्षिणा
सद्धि पौष्णो यत्त्र्यवमा द्वैश्यामस्य रूपं शुक्लं च वालो म लोमश्यामं च दंद्वं वै मिथुनं प्रजननं प्रजननं वै वृषा पशवो वृषा पशवो हि प्रजननं मिथुनमेवैतत्प्रजननं क्रियते तस्माच्छ्यामो गौर्दक्षिणा ८ अथापरशक्षिपं प्रक्केनेन यजते सोऽग्नीषोमीयामेकादश
कपालं पुरोडाशं निर्वपत्यैशान्सोम्यं च रु७ सौम्यं चरुं तन्न श्रिषं शुक्लेन यजत ब्रह्मवर्चस एवैतद्देवा अपायं स्त्वष्ट एव विष एतद्ब्रह्मवर्चसं एवाप्येति ९ स यदग्नीषोमीय एकादशकपालः पुरोडाशो भवति अग्निर्वै दाता ब्रह्मवर्चसं सोमस्तदस्मा अग्निरेव दाता ब्रह्मवर्चसं ददाति १० अथ यदं शासे
स्यप्ख्य कर्त्तवति इन्द्रो वै यजमानो ब्रह्मवर्चसं सोमः स यदेवास्मा अग्निर्दाता ब्रह्मवर्चसं ददाति तस्मिन्नेवैतत्सं७स्पृशते तदात्मन्कुरुते ११ अथ यत्सोमस्य शृक्कर्त्तवति यदेवास्मा अग्निर्दाता ब्रह्मवर्चसं ददाति तस्मिन्नेवैतदन्ततः प्रतितिष्ठति यन्देव वर्चस्वी कर्म चिकीर्षति शक्नोति वैतत्कर्तुं सेद
वैदेवैतदुपेति ब्रह्मवर्चस्वी स्यादिति नो घिव वर्चसो व्याप्यायना घोक्ति तस्य बभ्रुर्गौर्दक्षिणा सद्धि सौम्यो यद्बभ्रुः १२ अथ श्वो भूते वैश्वानरं द्वादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति वारुणं यवमयं चरुं तान्यामन्त्रीनादं वक्ष्यन्त्यां यजते समानबर्हिष्यां वा १३ स यद्वैश्वान
रो भवति संवत्सरो वै वैश्वानरः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिरेवैतद्भूमानं प्रजाः ससृजे भूमानं प्रजाः सृष्ट्वा स्यादिति तथो एवैष एतद्भूमानं प्रजाः सृजते भूमानं प्रजाः सृष्ट्वा स्यादिति १४ अथ यद्द्वादशकपालो भवति द्वादश वै मासाः संवत्सरस्य संवत्सरो वै
श्वानरस्तस्माद्द्वादशकपालो भवति १५ अथ यद्वारुणो यवमयश्चरुर्भवति तत्सर्वस्मादेवैतद्वरुणपाशात्सर्वस्माद्वरुण्यात्प्रजाः प्रमुञ्चति ता अस्यानमीवा अकिल्बिषाः प्रजाः प्रजायन्तेऽनमीवा अकिल्बिषाः प्रजा अभिस्यादिति १६ ऋषभो वैश्वानरस्य दक्षिणा संवत्स
रो वै वैश्वानरः संवत्सरः प्रजापतिरृषभो वै पशूनां प्रजापतिस्तस्मादृषभो वैश्वानरस्य दक्षिणा कृष्णं वासो वारुणस्य तद्धि वारुणं यत्कृष्णं यदि कृष्णं न विन्देदपि यदेव किं च वासः स्याद्ग्रन्थिभिर्हि वासो वारुणं वरुण्यो हि ग्रन्थिः १७ ब्राह्मणं ४ अग्नयोरनी समारो
ह्या सेनान्योऽन्यस्य गृहान्परेत्याग्नयेऽनीकवतेऽष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपत्यग्निर्वै देवतानामनीकं सेनाया वै सेनानीरनीकं तस्मादग्नयेऽनीकवत एतद्धास्य एकं७ रत्नं यत्सेनानीस्तस्मा एवैतेन सूयते तं७ स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्य हिरण्यं दक्षिणाग्नेयो वा ए
ष यज्ञो भवत्यग्ने रेतो हिरण्यं तस्माद्धिरण्यं दक्षिणा १ अथ श्वो भूते पुरोहितस्य गृहान्परेत्य बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपति बृहस्पतिर्वै देवानां पुरोहित एष वा एतस्य पुरोहितो भवति तस्माद्बार्हस्पत्यो भवत्येतद्धास्य एकं७ रत्नं यत्पुरोहितस्तस्मा एवैतेन सूयते तं७
स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्य शितिपृष्ठो गौर्दक्षिणा सा वा ऊर्ध्वा बृहस्पतेर्दिक्तदेष उपरिष्टादर्यम्णः पन्थास्तस्माच्छितिपृष्ठो बार्हस्पत्यस्य दक्षिणा २ अथ श्वो भूते यजमानस्य गृह ऐन्द्रमेकादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति क्षत्रं वा इन्द्रः क्षत्रं७ स्वयमानस्तस्मादैन्द्रो
भवति तस्य ऋषभो दक्षिणा स ह्यैन्द्रो यदृषभः ३ अथ श्वो भूते महिष्यै गृहान्परेत्यादित्यं चरुं निर्वपतीयं वै पृथिव्यदितिः सेयं देवानां पत्न्येषा वा एतस्य पत्नी भवति तस्मादादित्यो भवत्येतद्धास्य एकं७ रत्नं यन्महिषी तस्या एवैतेन सूयते ता७ स्वामनपक्रमिणीं कुरुते
तस्यै धेनुर्दक्षिणा धेनुरिव वा इयं मनुष्येभ्यः सर्वान्कामान्दुहे माता धेनुर्मातेव वा इयं मनुष्यान्बिभर्ति तस्माद्धेनुर्दक्षिणा ४ अथ श्वो भूते सूतस्य गृहान्परेत्य वारुणं यवमयं चरुं निर्वपति सवो वै सूतः सवो वै देवानां वरुणस्तस्माद्वारुणो भवत्येतद्धास्य एकं७
रत्नं यत्सूतस्तस्मा एवैतेन सूयते तं७ स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्याश्वो दक्षिणा स हि वारुणो यदश्वः ५ अथ श्वो भूते ग्रामण्यो गृहान्परेत्य मारुतं७ सप्तकपालं पुरोडाशं निर्वपति विड्वै मरुतो विड्वै ग्रामणीस्तस्मान्मारुतो भवत्येतद्धास्य एकं७ रत्नं यद्ग्रामणीस्त
स्मा एवैतेन सूयते तं७ स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्य पृषन्गौर्दक्षिणा भूमा वा एतद्रूपाणां यत्पृषतो गौर्विशो वै मरुतो भूमा वै विट्तस्मात्पृषन्गौर्दक्षिणा ६ अथ श्वो भूते क्षत्तुर्गृहान्परेत्य सावित्रं द्वादशकपालं वाष्टाकपालं वा पुरोडाशं निर्वपति सविता वै

मू१ मू२

म५

वानां प्रसविता प्रसविता वै क्षत्ता तस्मात्सावित्रो भवत्येतद्वा अस्यैकं रत्नं यत्क्षत्ता तस्मा एवैतेन सूयते तं स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्य श्येतोऽनड्वान्दक्षिणौष वै सविता य एष तपत्येति वा एष एत्यनड्वान्युक्तस्तस्माच्छ्येतो भवति श्येत इव ह्येष उद्यंश्चास्तं वयन्भवति तस्य
द्योतानड्वान्दक्षिणा ॥७॥ अथ श्वो भूते संग्रहीतुर्गृहान्परेत्याश्विनं द्विकपालं पुरोडाशं निर्वपति सयोनी वा अश्विनौ सयोनी सव्यष्ठसारथी समानं हि रथमधितिष्ठतस्तस्मादाश्विनो भवत्येतद्वा अस्यैकं रत्नं यत्संग्रहीता तस्मा एवैतेन सूयते तं स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्य
यमौ गावौ दक्षिणा तौ हि सयोनी यद्यमौ यदि यमौ न विन्देदप्यनूचीना एव गावौ दक्षिणा स्यातां तां तद्धापि समानयोनी ॥८॥ अथ श्वो भूते भागदुघस्य गृहान्परेत्य पौष्णं चरुं निर्वपति पूषा वै देवानां भागदुघ एष वा एतस्य भागदुघो भवति तस्मात्पौष्णो भवत्येतद्वा अस्यै-
कं रत्नं यद्भागदुघस्तस्मा एवैतेन सूयते तं स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्य श्यामो गौर्दक्षिणा तस्या असावेव बन्धुर्योऽसौ त्रिवत्सः ॥९॥ अथ श्वो भूतेऽक्षावापस्य च गृहेभ्यो गोविकर्तस्य च गावेधुकं संभृत्य सूयमानस्य गृहे रौद्रं गावेधुकं चरुं निर्वपति तद्वा एत-
५५ समानीर एकं करोति संपदः कामायैतद्धैतेन यजते यां वा इमां सन्तौ घ्नन्ति रुद्रो हि तां घ्नन्ति मन्यन्ते द्विदेवत्यं वा अग्निस्तस्यैतं गारा यदक्षास्तस्मादेतेन प्रीणाति तस्य द्वा एषानुमता रुद्रो ह्यन्यते यो वा राजसूयेन यजते यो वैतदेवं वेदेत द्वा अस्यैकं रत्नं यद-
क्षावापश्च गोविकर्त्तश्च तस्मा एवैतेन सूयते तौ स्वावनपक्रमिणौ कुरुते तस्य द्विरूपा गौर्दक्षिणा शितिबाहुर्वा शितिवालो वासिर्नखरो बालदाम्नाक्षावपनं प्रबद्धं तद्धि तयोर्भवति ॥१०॥ अथ श्वो भूते पालागलस्य गृहान्परेत्याध्वने चतुर्गृहीतमाज्यं गृहीत्वाध्वन आज्यं जुहो-
ति जुषाणोऽध्वाज्यस्य वेतु स्वाहेति प्रहेयो वै पालागलोऽध्वानं वै प्रहित एति तस्मादध्वन आज्यं जुहोत्येतद्वा अस्यैकं रत्नं यत्पालागलस्तस्मा एवैतेन सूयते तं स्वमनपक्रमिणं कुरुते तस्य दक्षिणा पुरुहूतं धनुश्चर्ममया वाणवन्तो लोहित उष्णीष एतद्धितस्यै-
तत् ॥११॥ तानि वा एतानि एकादश रत्नानि संपादयत्येकादशाक्षरा वै त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्यमेवैतद्रत्नान्यभिसंपादयति तद्यद्रत्निनां हविर्भिर्यजत एतेषां वै राजा भवति तेभ्य एवैतेन सूयते तान्स्वाननपक्रमिणः कुरुते ॥१२॥ अथ श्वो भूते परिवृक्त्यै गृहान्परेत्य
नैरृतं चरुं निर्वपति या वा अपुत्रा पत्नी सा परिवृक्ती स कृष्णानां व्रीहीणां नखैर्निर्भिद्य तण्डुलान्नैरृतं चरुं श्रपयति स जुहोत्येष ते निरृते भागस्तं जुषस्व स्वाहेति या वा अपुत्रा पत्नी सा निरृतिगृहीता तद्यदेवास्या अत्र नैरृतं रूपं तदेवैतच्छमयति तथो हैनं सूय-
मानं निरृतिर्न गृह्णाति तस्य दक्षिणा कृष्णा कूटा परिमूर्णी पर्यारिणी सा ह्यपि निरृतिगृहीता तामाह मा मेऽद्येशायां वात्सीदिति तत्पाप्मानमपादत्ते ॥१३॥ ब्राह्मणं ॥५॥ ३ उपरिष्टाद्रत्नानां सोमारौद्रं चरुं निर्वपति श्वेतायै श्वेतवत्सायै पयसि शृतो भवति तद्रत्नानां सौमारौ-
द्रं चरुं निर्वपति ॥१॥ स्वर्भानुर्ह वा आसुरः सूर्यं तमसा विव्याध स तमसा विद्धो न व्यरोचत तस्य सोमारुद्रावेतत्तमोऽपाहतां स एषोऽपहतपाप्मा तपति तथो एवैष एतत्तमः प्रविशति वा एनं तमः प्रविशति यदयज्ञियान्यज्ञेन प्रसजत्ययज्ञिया वा एते यज्ञेन प्रसजति शूद्रांस्त्व-
त्तस्य सोमारुद्रावेवैतत्तमोऽपहतः स अपहतपाप्मैव दीक्षते तद्यच्छ्वेतायै श्वेतवत्सायै पयसि शृतो भवति कृष्णं वै तमस्तत्तमोऽपहन्ति तस्य श्वेतो दक्षिणा ॥२॥ स एतेनापि यजेत यो लं यशसे सन्नयशो भवति यो वाऽनूचानः सोऽलं यशसे सन्नयशो भवति यो न य-
शो भवति स तमसा हि स तस्य सोमारुद्रावेवैतत्तमोऽपहतः स अपहतपाप्मा ज्योतिरेव श्रिया यशसा भवति ॥३॥ अथ मैत्राबार्हस्पत्यं चरुं निर्वपति फलति वा एष यज्ञपथादेत्येति वा एष यज्ञपथाद्यदयज्ञियान्यज्ञेन प्रसजत्ययज्ञिया वा एते यज्ञेन प्रसजति शूद्रांस्त्वद-
जति शूद्रांस्त्व मित्राबृहस्पती ब्रह्म हि मित्रो ब्रह्म हि बृहस्पतिर्ब्रह्म हि यज्ञस्तत्पुनर्यज्ञपथमपिपद्यते सा विदुर्वै यज्ञपथं दीक्षते तस्मान्मैत्राबार्हस्पत्यश्चरुर्भवति ॥४॥ तस्या आहृतायाः स्वयं प्रशीर्णाया अश्वत्थशाखायाः पात्रं
वति तां स्यैव मैत्रं पात्रं करोति वरुण्या वा एषा या परशुवृक्णाथैषा मैत्री या स्वयं प्रशीर्णा तस्मात्स्वयं प्रशीर्णाया अश्वत्थशाखायाः मैत्रं पात्रं करोति ॥५॥ अथ या नवनीत मथ्यमानमुदीयाद्वा आदधति स्वयमुदितं नवनीतं तदाज्यं भवति वरुण्यं वा एतद्यन्मथितं
प्रदेशात्तन्मैत्रं यत्स्वयमुदितं तस्मात्स्वयमुदितमाज्यं भवति ॥६॥ इधा तण्डुलानावपति सः परिकिन्नास्ते बार्हस्पत्या अपकाय्यस्थ वीयावं सा परिकिन्नास्तस्मि मित्रः कं चन हिनस्ति न मित्रं कश्चन हिनस्ति नैनं कुशो न कण्टको विभिनत्ति नास्य व्रणश्चनास्ति सर्वस्य

ष्य वमि यो मित्रं । ७ अथ वार्हस्पत्यं चरुमधिश्रयति । तं मित्रत्पात्रेणापिदधाति । तदाज्यमानयति । तं कुलालानावपति । स एव कृष्णो ऽवशकृत्पात हं रूपं यो वा एष प्याम्नि नास्तृतो ऽत्र ष मित्रो य कृष्णणा स्तेनस्मात् कृष्णणा स्तृतो भवति । तस्मात्कृष्णत्यो रवपं

नाद मित्राबृहस्पतिभ्यां मन्त्रं कृदीत्वा आव्याद मित्राबृहस्पती यजेति वषट्कृते जुहोति । ८ ब्राह्मणं । ६ स विदीकृते स्तनपवसष्ट्रं अग्नीषोमीयं पशुमालभन्त तस्य वपया प्रचर्य अग्नये मकादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति तदनु देवस्वां हवींषि निर्

वपन्ति । १ सवित्रे सत्यप्रसवाय द्वादशकपालं वाष्टाकपालं वा पुरोडाशं निर्वपति आशुकानां व्रीहीणां सविता वै देवानां प्रसविता सवितृप्रसूतः सूया इत्यथ यत्साशुकानां व्रीहीणां क्षिप्रमाप्रसुवानिति । २ अथाग्नये गृहपतयेऽष्टाकपालं पुरोडाशं नि

र्वपति कृष्णानां व्रीहीणां अग्निर्वै गार्हपतं यावतो वा चतद्गृहं तदन मानं अग्निरेव गृहपतिर्गार्हपत्यमभिपरिणयत्यथ यत्कृष्णानां व्रीहीणां ... माप परिणयानिति । ३ अथ सोमाय वनस्पतये श्यामाकं चरुं निर्वपति तदनं सोम एव वनस्पतिरोषधिभ्यः सुवत्यथ यच्छ्या

माको भवन्त्येतद्वै सोमस्यौषधीनां प्रत्यक्षतमां यच्छ्यामाकास्तस्माच्छ्यामाको भवति । ४ अथ बृहस्पतये वाचे नैवारं चरुं निर्वपति तदनं बृहस्पतिरेव वाचे सुवत्यथ यन्नैवारो भवति ब्रह्म वै बृहस्पतिरेते वै ब्रह्मणा पच्यन्ते यन्नीवारास्तस्मा

न्नैवारो भवति ५ अथेन्द्राय ज्येष्ठाय पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपति तदनमिन्द्र एव ज्येष्ठ्याय ज्यैष्ठ्यमभिपरिणयत्यथ यद्धायनानां भवन्त्यतिष्ठा वा एता ओषधयो यद्धायना अतिष्ठो वा इन्द्रस्तस्माद्धायनानां भवति । ६ अथ रुद्राय पशुपतये रौद्रं गावीधुकं

चरुं निर्वपति तदनं रुद्र एव पशुपतिः पशुभ्यः सुवत्यथ यद्गावीधुको भवति वास्तव्यो वा एष देवो वास्तव्या गावीधुकास्तस्माद्गावीधुको भवति । ७ अथ मित्राय सत्याय नाम्बानां चरुं निर्वपति तदनं मित्र एव सत्यो ब्रह्मणे सुवत्यथ यन्नाम्बानां भव

ति वरुण्या वा एता ओषधयो याः कृष्टे जायन्तेऽथैते मैत्रा यन्नाम्बास्तस्मान्नाम्बानां भवति । ८ अथ वरुणाय धर्मपतये वारुणं यवमयं चरुं निर्वपति तदनं वरुण एव धर्मपतिं धर्मस्य पतिं करोति परमतां वै सा गच्छति यो धर्मस्य पतिरसद्यो हि परमतां गच्छति

नं हि धर्म उपयन्ति तस्माद्वरुणाय धर्मपतये । ९ अथाग्नीषोमीयस्य पुरोडाशेन प्रचरति तस्यानिष्ट एव स्विष्टकृद्भवत्यथैतैर्देवसूभिः प्रचरति यदा तैर्देवसूभिः प्रचरति । १० अथैनं दक्षिणे बाहावभिपद्य जपति सविता त्वा सवानां सुवतामग्निर्गृ

हपतीनां सोमो वनस्पतीनां बृहस्पतिर्वाच इन्द्रो ज्येष्ठ्याय रुद्रः पशुभ्यो मित्रः सत्यो वरुणो धर्मपतीनां । ११ इमं देवा असपत्नं सुवध्वमिति इमं देवा अभ्रातृव्यं सुवध्वमित्येवैतदाह महते क्षत्राय महते ज्यैष्ठ्यायेति नात्र तिरोहितमिवास्ति महते जा

नराज्यायेति महते जनानां राज्यायेत्येवैतदाह इन्द्रस्येन्द्रियायेति वीर्यायेत्येवैतदाह यदाहेन्द्रस्येन्द्रियायेति इममसुष्य पुत्रममुष्यै पुत्रमिति तदस्य जन्म ... अस्यै विश इति यस्यै विशो राजा भवत्येष वो ऽमी राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्म

णानां राजेति तदस्मा इदं सर्वमाद्यं करोति ब्राह्मणमेवापोद्धरति तस्माद्ब्राह्मणोऽनाद्यः सोमराजा हि भवति । १२ एता ह वै देवताः सवस्येशते तस्माद्देवस्वो नाम तदेनमेता एव देवताः सुवते ताभिः सूतः श्वः सूयते । १३ ता वै द्विनाम्न्यो भवन्ति द्वे हि वि

र्ये वीर्यवत्यः सुवाता इति तस्माद्द्विनाम्न्यो भवन्ति । १४ अथ पाणावस्यस्विष्टकृतं जुहोति तदेतदन्तरेण कर्म क्रियते एष वै प्रजापतिर्य एष यज्ञस्तायते यस्मादिमाः प्रजाः प्रजाता एतान्वेवाप्येतर्ह्यनुप्रजायन्ते तदेनं मध्यत एवैतस्य प्रजापतेर्द

धाति मध्यतः सुवति तस्मादेतदन्तरेण क्रियते एतत्कर्म तस्मादाव्याप्यस्विष्टकृतं चेष्टेति वषट्कृते जुहोति । १५ ब्राह्मणं । ७ द्वितीयः प्रपाठकः ॥ कंडिका ४२ ॥ स वा अपः संभरति तद्यदपः संभरति वीर्यं वा आपो वीर्यमेवैतद्रसमपां संभर

श्री

ति॥ अड्डुं बरे पात्रे त्रं वा कण्डुं बरकं क्लीं न्नाघस्या वकार्यं तस्मा लोड्डुं बरपात्रेस्ससारस्वतीरवश्य मा ट्रक्ता न्यपोदवा मधुमतीरट्क क्लित्यापादे वारस वतीरट्क्लित्यरवेतदा दो ङीस्वतीराज स्वशिता आ इति रसवतीरित्येवेतदादय पदोर्जस्वतीरितिराजस्वशिता॥
नाइति या: शब्दाता राज स्वश त्यवेतदाद याभि र्भिश्चावकराणावन्य बिं वल्लित्येवाभि र्हीमि चावकराणावन्यबिं वन्याभिरिं इमनय त्नत्यरातीरित्येताभिर्हेमी इंना द्वार क्षा ० स्य नुनयं स्ताभि रत्निबिं वति श्वान्वे सरस्वती श्वान्वे विनामतदत्तिबिं वत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतर
ति॥ ३ अथ धुक्षि चक्षुर्हीत माजं शकीवापो न्यवेति तं घाक्षमा यदिं तः पाशो वाश्रकृष वान्यावलतो ट्रक्ता ति॥ ४ स य: भाड्ड दद्दीति तं ट्रक्ता ति हल ऊर्मिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रं मेदेहि स्वाहा ऊर्मिरसिरा ष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद हीति॥ ५ अथ य: शत्यडु ददीति तं ट्रक्ता ति ह
घसे नो सि राष्ट्रदाराष्ट्रं मेदेहि स्वाहा श्यसे नो सि राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद हीति ताभिरभिषिंचति श्रीर्यं वापतदपा श्रुदद्दीति पश्चौ वाश्रकृष वान्यवेते श्रीर्यीरो विनामतदत्तिबिं वत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ ६ अथ स्यं दमाना ट्रक्ता ति अपेतिस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं
मेदत्त स्वाहा श्येतस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिंचति श्रीर्यं एवाएता: स्यं दंत तस्मादेनाः स्यं दमाना नकिंच न प्रतिधारयते श्रीर्यीरो विनामतदत्तिबिं वति ऐको वा ऐतो आपस्ताएवेतसंतरति॥ ७ अथ या: स्यं दमाना नो प्रतीप ० स्यं देत ता ट्रक्ता त्योजस्व
तीस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मेदत्त स्वाहोजस्वतीस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिंचति श्रीर्यं एवाएता: स्यं दमाना नो प्रतीप ० स्यं दंत श्रीर्यीरो विनामतदत्तिबिं वत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ ८ अथ या पथ्यता ट्रक्ता त्याप: परिवाहिणीस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं
मेदत्त स्वाहाप: परिवाहिणीस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिंचत्येतास्वे वाएषा पाष्टि विश्व नतविन्यपिदवा अस्यान्यराष्ट्री न्याराष्ट्रे नवत्यपन्नराष्ट्रीयमवरुद्धत तस्माभिनु त्रुमानं दधाति त्रुमित्रिवे नामतदत्तिबिं वत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतर
ति॥ ९ अथ नदीपतिं ट्रक्ता ति अपां पतिरसि राष्ट्रदाराष्ट्रं मेदेहि स्वाहापां पतिरसि राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैदेहीति ताभिरभिषिंचत्यपां वाएष पति यत्नदीपतिर्विशामवेनमेतत्पतिं करोत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ १० अथ निवेष्यं ट्रक्ता त्यपां गर्भोसि राष्ट्र
राष्ट्रं मेदेहि स्वाहापां गर्भोसि राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैदेहीति ताभिरभिषिंचति यत्रिवैवाएतदापऊर्जनिवष्टुं तद्विशामवेनमेतद्गर्भं करोत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ ११ अथ य: स्यं दमाना नां ० स्थावरो ह्रदो भवति श्यामातपता ट्रक्ता ति सूर्यत्वच स्थरा
ष्ट्रदाराष्ट्रं मेदत्त स्वाहा सूर्यत्वच स्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिंचति सूर्यत्वसो विनामतदत्तिबिं वति सूर्यत्वच सामवे नामतत्करोति श्व रूपावाएता आपा वे तिष्ठा: स्यं दमाना नां न स्यं दंत श्व रूपा सवावाएषा यु जाज सुयं तस्मादेताभिरभि
षिं वत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ १२ अथ या आतपतिवर्षंति ता ट्रक्ता ति सूर्यवर्चसस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं राष्ट्रं मेदत्त स्वाहा सूर्यवर्चसस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिंचति वर्चसो विनामतदत्तिबिं वति सूर्यवर्चसामवे नामतत्करोति
मेध्या वाएता आपा न वे तिया आतपतिवर्षं त्यप्राप्या हीमां न वे त्याचिना ट्रक्ता ति मध्य मेवेनामतत्करोत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ १३ अथ वैशंतीर्ट्रक्ता ति मांदास्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मेदत्त स्वाहा मांदास्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिं
वति श्रिया मवाएषा एतस्थ वरा मनपकमि ताँ करोत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ १४ अथ कूप्या ट्रक्ता ति व्रजक्षितस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मेदत्त स्वाहा व्रजक्षितस्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिंचति तद्याइमां पराणाप स्ताएवेतसंतर
त्यपां श्रुत्विव सर्वं श्चायत तस्मादेताभिरभिषिंचत्येतावाएका आपस्ताएवेतसंतरति॥ १५ अथ प्रुष्वा ट्रक्ता ति वाशास्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मेदत्त स्वाहा वाशास्थ राष्ट्रदाराष्ट्रं मत्तुष्पैद त्तेति ताभिरभिषिंचत्यन्नाद्येनैवे नामतदत्तिबिं वत्यन्नाद्यमेवास्मिन्दधाति

८१

न द्धधातीदं वा अस्मा वादित्य उपेन्द्रे वयप्याय्य मन्त्रिन्निदं दहदेव मोष धीरश्याघं निर्दहति नदेना आपा न्य वयन्त्यः श्रामयेति न हनाइ रुग्न्नाघंपरिशिष्ठे न यदेना आपा नान्य वेस्तुरन्नाघे नि वेनाम नद न्निविं वन्त्येनावाएका आपस्ताएवेन सं नरति ॥१६॥ अथ मधुग्रहणाति
शविष्ठा स्कठरा छुदारा छुंमदन्न स्वाहा शविष्ठा स्कुरा छुदारा छुमन्तुष्मे दन्नेति नाविरन्निविं वन्त्यर्पान्वे वेनाम नदोषधीनां च रसेना न्निविं वन्त्येनावाएका आपस्ताएवेन सं नरति ॥१७॥ अथ नाहिन्नाय मानाना याउष्या गृह्णाति शङ्करीस्कठरा छुदारा छुंमदन्न स्वाहा शङ्करीस्कठरा छुदारा छुम
न्तुष्मे दन्नेति नाविरन्निविं वन्ति पशुन्निरव्वेनाम नदन्निविं वन्ति एनावाएका आपस्ताएवेन सं नरति ॥१८॥ अथ पयो गृह्णाति ऊर्जन्वृतस्कठरा छुदारा छुंमदन्न स्वाहा ऊर्जन्वृतस्कठरा छुदारा छुमन्तुष्मे दन्नेति नाविरन्निविं वन्ति पशुन्निरव्वेनमेनदन्निविं वन्त्येनावाएका आपस्ताएवेनत्
सं नरति ॥१९॥ अथ घृतं गृह्णाति विन्नि वृतस्कठरा छुदारा छुंमदन्न स्वाहा विन्नि वृतस्कठरा छुदारा छुमन्तुष्मे दन्नेति नाविरन्निविं वन्ति पशुनामन्वेनमनद्द सेना न्निविं वन्त्येनावाएका आपस्ताएवेन सं नरति ॥२०॥ अथ मरीचीः । अञ्जलिना संगृह्णाति विसृजत्यापः स्वराजस्कठरा छुदारा
छुमन्तुष्मे दन्नेत्येनावा आपः स्वराजो यन्मरीचयस्तास्यं देन इवान्योन्यस्याएवेन छ्रिया अतिष्ठमाना उन्नेराधरा इव नवंत्यो यंतिस्माराज्यमेवास्मिन्नेतद्दधात्येनावाएका आपस्ताएवेन सं नरति ॥२१॥ नावापतः सप्तदश्याप: सं नरति सप्तदशो वै प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तस्मा सं
नदशापः सं नरति ॥२२॥ षोडशाना आपा वा अभिजुहोति षोडशाक्षरा जुहोति हावित्रं वाइ षोडशी जुहोति सारस्वतीश्च मरीचिश्च नाश्रुत्रिं शाश्रुयश्रिं शाद्देदवाः प्रजापतिश्च उत्रिं शातन्नं प्रजापतिं करोति ॥२३॥ अथ यत्तुद्याक वाहुतिं गृह्णाति ॥ बैशीवा आज्यं ब्रह्मणो वेन दाप
ज्ये नस्य वा स्टवा स्त्री कृन्य गृह्णाति ॥२४॥ अथ यत्सारस्वतीश्च जुहोति वाग्वै सरस्वती वृषभो आज्यं नेन वाकू गोज्येन धावते हिनसा नीति तस्मात्सारस्वतीश्च जुहोति ॥२५॥ अथ यन्मरीचिश्च जुहोति नेदनद्धे वेनामाकृतिं कृत्वानीति तस्मान्मरीचिश्च जुहोति ॥२६॥ नासाद्धीमिडे वे
न पात्रे समवनयति मधुमती र्मधुमती भिः प्रत्यं नाभिनिरसवन्पोर समवतीभिः प्रत्यं नाभित्वेन दाह मद्दि कर्त्तं कृत्रिया यशेत्वाना इति तन्परो कृत्रे यज्ञमाना याशिषमाशास्ते यदाहमद्दि कृत्रं कृत्रिया य वन्नाना इति ॥२७॥ नान्ननामि त्रावकृपास्य स्रिष्य ७ कादयति अना
घ्नः सीदत सद्दो ऊक्स इत्यनान्नघ्नः सीदतर क्षो तिरिष्य वितदाह सद्दो ऊक्स इति सर्वायां कृत्ये वितदाह मद्दि कृत्रं कृत्रिया य दधनीरिति तन्पत्य कृत्रं यज्ञमाना याशिषमाशास्ते यदाह मद्दि कृत्रं कृत्रिया य दधनी रिति ॥२८॥ बालगांग ॥१॥ तं ते मा ध्यंदिने सवने न्निविं वन्त्य
ष वे प्रजापति र्य एष यज्ञस्ताय्यते यस्मा दिमाः प्रजाः प्रजाताएत मन्वेवाप्येतर्हि नु प्रजायंते तन्दे नेम ध्यत एव वित्तस्य प्रजापात दधाति मध्यतः सुवति ॥१॥ अन्नं गृह्णाति माध्वे ह्येव वाइंद्रस्य निष्के वल्यो गृहो यन्माध्य द्दो पास्ये तं निष्के वल्यमेव स्तो त्रं निष्के वल्य ७ शास्त्रमिं द्दो वे य
ज्ञमान स्त दिन ७ स्व एव वाय्यतने निविं वन्ति तस्मा दनु गृह्णाति माद्दिन्द्रा ॥२॥ अन्यत्रामि त्रावरुणा दिन्त्र स्य ७ शाहूलिनमी वन्नूदाति सामस्य वृषि विरसीति य श्च वेसा मइं द्रमन्त्य वतसयत्नेन शाहूलि: समनवतेन सोमस्य वृषिवि कस्मा दाद सोमस्य वृषिवि रसीति नवेव मे वृषिवि
याद्दि निश्चा हूलिं वृषि विरसवास्मिन्ने तद्दधाति तस्मादाह तन्वदमेवृषिवि रस्य याद्दि ति ॥३॥ अथ पात्रा निजुहोति इदंमा द्दवे वैन्यो मन्वेश्ची याणां प्र थमो निविविं वे सोकामयत सर्वमिन्द्रा घमवकं धीयेति तस्मा एतान्यगुत्तुभुः सह ८ ७ सर्वमिन्द्रा घमव कं द्वे ति तस्मा स्मा आरत्पोन्य ह्वनानि क ट
न्य का न्व द्दिराज्ञो वा पद्मपात इनितद्धे द ७ सर्वमिन्द्रा घमवकं धीसर्व ७ हवा अन्नाघमवकं धीय त्स्यो वे विद्वा नेतानि जुहोति ॥४॥ नानिध्वे दाद शान्नवे ति दादशवे मासाः संवत्सरस्य तस्मा दाद शान्नवेतां ॥५॥ षड्ढूरस्ता दनि षिक स्य जुहोति षड्ढु परिष्टा न्नादनं मध्यत एवेतस्य प्रजाप
नद्धधाति मध्यतः सुवति ॥६॥ स यानि पुरस्ता दनि षिक स्य जुहोति ॥ इकस्य ति न्व पा श्रुन्नमो नवि क्षुण्यय यान्म परिष्टा दनि षिकस्य जुहोति इ स्त्रण: प्र थमो नवत्ति भूस्त्विति हुक स्यति रिंद्विये वीर्यमिं द एतान्या मिवेन मितद्वीर्यान्या जुनेयतः परिहृ ७ इति ॥७॥ स जुहोति यानि पुरस्ता दन्
निषिकस्य जुहोति न्याय स्वाहेति तन्नो वा अग्नि स्ता उग्नि विनाम नद न्निविं वन्ति सोमाय स्वाहेति क्षत्रं वै सोमः क्षत्रं गो वेनाम नद न्निविं वन्ति सवित्रे स्वाहेति सविता वे देवानां प्रसविता सवितृ प्रसूत एवेनाम नद न्निविं वन्ति सरस्वत्यै स्वाहेति वाग्वै सरस्वती वाग्वे वेन

हृयदा×७

न्मन दक्षिणं वति श्वोत्स्यादेति पञ्चाग्वावि इष्पा पञ्चभिर विनमेतदक्षिणं वति बृहस्पतये स्वादेति ब्रह्म वि बृहस्पति बृहि णो विनमतदक्षिणं वति। ९ तानि शुरस्यादक्षिणकस्य जुहोति नान्येतान्यग्निनामानीत्याचक्षते। ८ अथ यज्जुहोति यान्यपरिष्टादक्षिणकस्य जुहोतं
दायस्वाप्दति द्यौर्यं वा इंद्रो द्यौर्यीर्यो विनमतदक्षिणं वति घोषाय स्वादेति द्यौर्यं वि घोषा द्यौर्यीरो विनमेतदक्षिणं वति श्लोकाय स्वादेति द्यौर्यं वि श्लोका द्यौर्यीरो विनामतदक्षिणं वति। अंशाय स्वादेति वीर्यं वा अंशो द्यौर्यीरो विनमतदक्षिणं वति भगाय स्वादेति द्यौर्यं वि
भगा द्यौर्यीरो विनमतदक्षिणं वत्यर्यम्णे स्वादेति तादनमस्य सर्वस्यार्यमणं करोत्येतान्यपरिष्टादक्षिणकस्य जुहोति तान्येतान्यादित्यनामानीत्याचक्षते। ९ अथयमपि त्रावरुणस्य पिण्ड्यं अभिषेचनीया निपातीनि रचंति यत्रेता आपा अभिषेचनीया भवेति। १० पालाशं भवति तनब्रा
ह्मणो वि त्रिविंवति ब्रह्म वि पलाशो ब्रह्मणो विनामतदक्षिणं वति। ११ औडुम्बरं भवति तनस्यो विंवत्यन्नं वा ऊर्गुडुम्बर ऊर्ग्वै सत्यं यावद्धै पुरुषस्य सत्यं भवति निवनावदशनाय तितनो क्रवं तस्मादौडुम्बरणस्यो विंवति। १२ नैयग्रोधपादं भवति तन मित्रो राजन्यो विंवि
वति पञ्चर्दिन्यग्रोधः प्रतिष्ठितो मित्रे पाद्धे राजन्यः प्रतिष्ठितस्तस्मान्नैयग्रोधपादेन मित्रो राजन्यो विंवति। १३ आश्वत्थं भवति तन विश्यो विंवति स यदवादोऽश्वत्थे तिष्ठत इन्द्रो मरुत उपामन्त्रयत तस्मादाश्वत्थे न विश्यो विंवति। नान्यभिषेचनीया निपात्राणि
वति। १४ अथ पवित्रे करोति पवित्रे स्थो वैष्णव्याविति सावेव वन्धुस्तयोर्हिरण्यं प्रवयति तान्याग्नितासाभिषेचनीया अप उत्पुनाति तद्धिरण्यं प्रवयत्यमृतमायुर्हिरण्यं तदास्वमृतमायुर्दधाति तस्माद्धिरण्यं प्रवयति। १५ स उत्पुनाति सवितुर्वः
प्रसव उत्पुनाम्यच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिरिति सो सावेव वन्धुरनिभृष्टमसि वाचो वन्धुस्तपोजा इत्यनाधृष्टा स्थ रक्षो निरित्येवैतदाह प्रियाणि सूक्ष्मसीति वाचो वन्धुरिति यावद्धै प्राणो ह्यापो वदति तावद्वाचा ह्यदति तस्मादाह वाचो वन्धुरिति। १६ तपोजा इति
अग्निर्वै धूमो जायते धूमादभ्रमभ्राद्वृष्टिरग्नेर्वा एता जायन्ते तस्मादाह तपोजा इति। १७ सोमस्य दात्रमसीति यदा वा एनमेताभिरभिषुण्वन्त्यथाङ्गानि लिनदति तस्मादाह सोमस्य दात्रमसीति स्वाहा राजस्य इति तदेना स्वाहाकारेणोत्पुनाति। १८ तात्पत्रेषु पात्रेषु व्यान
यति सधमादो द्युम्निनीराप एता इति। अनतिमानिन्य इत्येवैतदाह यदाह सधमाद इति द्युम्निनीराप एता इति वीर्यवत्य इत्येवैतदाहानाधृष्टा अपस्यो वसाना इत्यनाधृष्टास्थ रक्षो निरित्येवैतदाह यदाहानाधृष्टा अपस्यो वसाना इति पस्त्यासु चक्रे वरुणः
सधस्थमिति विशो वै पस्त्या विक्षु चक्रे वरुणः सधस्थमित्येवैतदाहापां शिशुर्मातृतमास्वन्तरिति यथा वा एष विशि क्षत्रिय वति यथाराजस्यापनयजत तस्मादाहापां शिशुर्मातृतमास्वन्तरिति। १९ अथैनं वासांसि परिधापयति तार्प्यमिति वासो भवति तस्मिन्सर्वाणि य
ज्ञरूपाणि निष्यूतानि भवन्ति तदेनं परिधापयति क्षत्रस्योल्बमसीति तद्यदेव क्षत्रस्योल्बं ततप्रवेनमेतज्जनयति। २० अथैनं पाण्डं परिधापयति क्षत्रस्य जराय्वसीति तद्यदेव क्षत्रस्य जरायु ततप्रवेनमेतज्जनयति। २१ अथाधीवासं प्रतिमुञ्चति क्षत्रस्य योनिरसीति तद्यदेव क्ष
त्रस्य योनिस्तस्या एवेनमेतज्जनयति। २२ अथोष्णीषं संहृत्य पुरस्तादवगूहति क्षत्रस्य नाभिरसीति तद्यदेव क्षत्रस्य नाभिस्तामस्मिन्नेतद्दधाति। २३ तद्धैके समं तेन परिवेष्टयन्ति नाभिर्वा अस्यैषा समं तं वा इयं नाभिः पर्येतीति वदन्तस्तदु तथा न कुर्यात्पुरस्ता
दवगूहेदेव पुरस्ताद्धीयं नाभिस्तदेनं वासांसि परिधापयति जनयत्येवेनमेतज्जातमभिषिञ्चानीति तस्मादेनं वासांसि परिधापयति। २४ तद्धैके निदधत्यतानि वासांसि अथैनं पुनर्दीक्षितवसनं परिधापयन्ति नेद्वतथा न कुर्यादङ्गानि वा अस्य तन्वो वासांसि यं
दीक्षितं सन्तं वा अस्य पर्दीक्षित एवं दीक्षितवसनं सपत्नकामस्येके वाससां परिदधीत तदेनमङ्गैर्व्यातन्वा समर्धयति स यं दीक्षितवसनं नदेनं दीक्षणयां दीक्षितवसनाम्य कुर्वति। २५ स यावत्त्कृष्टमस्यैवेति तदेतदप्यन्वयेवह रन्ति नक्षत्रलोमस्के यात सपत्नकामस्येके
वाससां परिधाप्यादेति तानि वसान्येवा वपायां कुर्यां दधाद्द्वसनान्यायां तेन्वेष्टे। २६ अथ धनुरधिज्यं करोति इन्द्रस्य वार्त्रघ्नमसीति वार्त्रघ्नं वै धनुरिन्द्रो वै यजमानो द्वयेन वा एष इन्द्रो भवति यच्च क्षत्रियो यदु च यजमानस्तस्मादाहेन्द्रस्य वार्त्रघ्नमसीति। २७ अथ

नाधृष्टा अपस्यो वसाना इत्यनाधृष्टास्थ रक्षो निरित्येवैतदाह +७ ८२

णारूं विमाष्ट्रिमित्रस्यासि वरुणस्यासीति बाक्रोर्वै धनुर्बाहुभ्यां विराजन्यो मित्रावरुणा तस्मादाह मित्रस्यासि वरुणस्यासीति तदस्मै प्रयच्छति ययायं हत्रं वधेदिति यया यं द्विषं तं चाहत्र्वं वधेदित्येवैतदाह २८ अथास्मै तिस्र इषूः प्रयच्छति सयया शश्वमया समर्प्य

णान् पराजिनत्ति स्सिकासयं पृथिवी सेषा दवानामाद्य यया विद्धः शयिष्यावडी वति वा म्रियतवा सा द्वितीया तदिदमंतरिक्षं सेषा रुजानामाष्य यद्युप्येवरा भ्रेति सा तृतीया सा द्यौः सेषा हुमानामेताद्धि वितिस्र इषवस्तस्मा दास्मै तिस्र इषूः प्रयच्छति २९ ताः प्रयच्छ

छति पातैनं प्राञ्चं पातैनं प्रत्यञ्चं पातैनं तिर्यञ्चं दिग्भ्यः पातेति तदस्मै सर्वा एव दिशो शरव्याः करोति तद्यदस्मै धनुः प्रयच्छति वीर्यं वा एतद्राजन्यस्य यद्धनुर्वीर्यवन्तमेवैनं तत्करोति तस्मादस्मा आयुधं प्रयच्छति ३० अथैनमाविदो वाचयति आविर्मर्या इत्यनिरुक्तं

प्रजापतिर्वा अनिरुक्तस्तदेनं प्रजापतय आवेदयति सोऽस्मै सवमनुमन्यते तेनानुमतः सूयते ३१ आविन्नो अग्निर्गृहपतिरिति ब्रह्म वा अग्निस्तदेनं ब्रह्मण आवेदयति तदस्मै सवमनुमन्यते तेनानुमतः सूयते ३२ आविन्न इन्द्रो वृद्धश्रवा इति क्षत्रं वा इन्द्रस्तद

नं क्षत्रायावेदयति तदस्मै सवमनुमन्यते तेनानुमतः सूयते ३३ आविन्नौ मित्रावरुणौ धृतव्रताविति प्राणोदानौ वै मित्रावरुणौ तदेनं प्राणोदानाभ्यामावेदयति तावस्मै सवमनुमन्येते ताभ्यामनुमतः सूयते ३४ आविन्नः पूषा विश्ववेदा इति पशवो वै पूषा त

देनं पशुभ्य आवेदयति तेऽस्मै सवमनुमन्यन्ते तैरनुमतः सूयते ३५ आविन्ने द्यावापृथिवी विश्वशंभुवाविति तदेनमाभ्यां द्यावापृथिवीभ्यामावेदयति ते अस्मै सवमनुमन्येते ताभ्यामनुमतः सूयते ३६ आविन्नादितिरुरुशर्मेति इयं वै पृथिव्यदितिस्तदेनमस्यै पृ

थिव्या आवेदयति सास्मै सवमनुमन्यते तयानुमतः सूयते ३७ द्या स्यदेवेनमितदेवता आवेदयति ता अस्मै सवमनुमन्यन्ते ताभिरनुमतः सूयते ३८ ब्राह्मणं ॥ २ ॥ कशावस्य शुरुपस्य लोकायसमास्य आविध्यन्त्येवेष्टा देवता इति स वाचा एव मृत्युर्नति

क्षत्रस्यात सर्वान्वैधाने त्या राजसूयेन यजते तस्य जुरिव मृत्युर्नरिन घोषमृत्युर्यावधस्तमिवितदति नयतिय द्वंदष्ट्रकानु १ अथास्य कैशावस्य शुरुपस्य न वा एष स्त्रीनकुमान्यके शावः शुरुषो यदक्षमांस्तेन नस्त्रीयहुके शावस्तेनो नक्षमाह्मिनदयोनद्विररायं यस्तौ

कासन्निलत ह्यमयो नाहमन्याय इंदष्ट्रका अथयस्त्रौ हाय सं तव तिलोद्धिनाइव दिदंदष्ट्रका तस्मात्केशावस्य शुरुपस्या २ अथैनं दिशः समारोहयति प्राचीमारोह गायत्री त्वावतु रथंतरं साम त्रिवृत्स्तोमो वसंत ऋतुर्ब्रह्म द्रविणमिति ३ दक्षिणामारोह त्रिष्टुप्त्वा व

तु बृहत्साम पंचदशस्तोमो ग्रीष्म ऋतुः क्षत्रं द्रविणमिति ४ प्रतीचीमारोह जगती त्वावतु वैरूपं साम सप्तदशस्तोमो वर्षा ऋतुर्विड् द्रविणमिति ५ उदीचीमारोहानुष्टुप्त्वावतु वैराजं सामैकविंशः स्तोमः शरदृतुः फलं द्रविणमिति ६ ऊर्ध्वामारोह पंक्तिस्त्वावतु शाक्वररैव

तसामनी त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ स्तोमौ हेमंतशिशिरावृतू वर्चो द्रविणमिति ७ तद्यदेनं दिशः समारोहयति ऋतूनामिवैतद्रूपं कृत्वा ऋतवः संवत्सरं संवत्सरं समारोहयति स एष संवत्सरं समारोहयति सर्वमिवदस्तदुपरि त्वस्य वा इव तस्मादिदं सर्वमवतीति ८ शार्दूल

चर्माणो जनेनादैसोत्तं निदितं तवति तस्य दाश्रत्यस्य ति प्रत्यक्तं नमुचेः शिरः इति नमुचिर्ह वै नामासुर आस तमिंद्रो निविव्याध तस्य पदा शिरोभितष्ठौ स यदभिष्ठितस्य उदबाधत स उच्छंकः तस्य पदा शिरः प्रविच्छेद तस्मात्रक्षः समन्तवर्तत इन्द्र अन्य मनुजा यहतके गावं

म्बिष्य शिर छक्षेमामा इव सइति पतत्तौ सनाभिजहानतस्मात्सीसे मृकुस्य तजवं हि सर्वत्राद्धि वीर्यस्याभिजहानं तयो एवैषएनं नाष्ट्रा रक्षांस्यतापहंति १० अथैनं शार्दूलचर्मारोहयति सोमस्य त्विषिरसीति यत्र वै सोमं इंद्र मत्यपवत स यतः शार्दूलः समभ

वत्तेन सोमस्य त्विषिरसि तस्मादाह सोमस्य त्विषिरसीति तवेव मे त्विषिर्भूयादिति शार्दूलत्विषिमेवास्मिन्नेतद्दधाति तस्मादाह तवेव मे त्विषिर्भूयादिति ११ अथ रुक्ममधस्तादुपास्यति मृत्योः पाहीत्यमृतमायुर्हिरण्यं तदमृत आयुषि प्रतितिष्ठति १२ अथ रुक्मः शतवित्र

तस्माद्धिरण्यरुक्मं संनिधि यच्छुनाहे ... तिस्रस्तजवर्तं सुवैं शा हिरण्यं पेस्या हिवृषि शताप जघाल तद्धि सतं नाष्ट्र र क्षा स्यपजहान २

॥ घ५ ॥ ७२ ॥ द्वि ४

सो(या) भवति। न वै विरूपो वासद्यदिज्ञातविरूपः शातास्तुवी अयं पुरुषः शान्ततजाः शान्तवीर्यस्तस्माच्छान्तविरूपो य एन वविरूपो नवमस्य रूपे शारास्तस्मान्न वविरूपः ॥१३॥ तस्य पुरिष्टाच्छी प्र्यो निदधाति ॥ ओसि सहो स्यमृतमसीत्यमृतमायुर्हिरण्यं तदस्मिन्नमृतमायुर्द

धाति न घस्कन्नाउन यत्ता भवता मृतमायुर्हिरण्यं तदमृत निर्विनामतदायुष्यामयत। पृष्टे हᳪ हति तस्माद्रुक्मा उन यत्ता भवत ॥१७ अथ बाहू ऋतु हह्याति। हिरण्यरूपा उषसो विरोक उभाविंद्रा उदिथः सूर्यश्च आरोहतं वरुण मित्र गर्त्तं ततश्चक्षाथामदितिं

दितिं चेति बाहू वै मित्रावरुणौ पुरुषो गर्त्तस्तस्मादाह आरोहतं वरुण मित्र गर्त्तमिति ततश्चक्षाथामदितिं दितिं चेति ततः पश्यतं स्वं चारणां चेत्येवैतदाह ॥१५॥ नितत्तो ज्ञ ह्यो यात्तुः मित्रोसि वरुणोसीत्यथाह ह्यो या बाहू वै मित्रावरुणौ बाहुभ्यां वै राजन्यो

मैत्रावरुणस्तस्मान्मित्रोसि वरुणोसीत्यथाह ॥१६॥ नघ्दनं हं बाक्कमन्ति विं चति वीर्यं वा एतदन्न ज्ञन्यस्य यदा कुर्व्वीय वा एतदपाᳪरसः संभृता भवति यन्निनामभ्यन्तदभिषिंचति नेन्भइदं वीर्यं वीर्यमपाᳪरेसः संभृता बाहू ह्रिं नादिति तस्मादन हं ह्वी वाक्कमन्तिषिंचति ॥१७ ब्राह्मणं ॥२ तं वे सीचं तिष्ठन्तम

भिषिंचति पुरस्ताद्ब्राह्मणोभिषिंचति। अध्वर्युर्वा पुरोहितो वा स यदि ह्नोत्रो ह्वनिय स्यादि नरेश सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभिषिंचामीति वीर्यं ह्यो तपांत्मे त्विंजसेति वीर्यं ह्यो विनदाह सूर्यस्य वर्चसेति वीर्यं ह्यो विनदाहेंद्रस्येंद्रियेणेति वीर्यं ह्यो विनदाह क्षत्राणां क्षत्रपतिरेधीति राजान्यधिराज एधीत्ये

त्येवैतदाहातिदिद्यून्पाहीतीषवो वै दिद्यव इषुवधमेवैनमेतदतिनयति तस्मादाहातिदिद्यून्पाहीति ॥२॥ इमं देवा असपत्नᳪ सुवध्वमित्यवैतदाह महते क्षत्राय महते ज्यैष्ठ्यायेति नात्र तिरोहितमिवास्ति महते जानराज्यायेति महते जनानाᳪराज्या

येत्येवैतदाहेंद्रस्येंद्रियायेति वीर्यायेत्येवैतदाहामुष्य पुत्रममुष्यै पुत्रमिति तद्यदेवास्य जन्म तत एवैतदाहास्यै विश इति यस्यै विशो राजा भवत्येष वोमी राजा सोमोस्माकं ब्राह्मणानाᳪराजेति तदस्मा इदᳪ सर्वमाद्यं करोति ब्राह्मणमेवापोद्ध

रति तस्माद्ब्राह्मणोनाद्यः सोमराजा हि भवति ॥३॥ अथैनमपि पक्वं तत्सविषाणया ऽनुविमृष्टे वीर्यं वा एतदपाᳪरसः संभृतो भवति येनैनमेतदभिषिंचति नेदिदं वीर्यᳪ सर्वमात्मानमनु परिसृष्टादिति तस्माद्वा अनुविमृष्टे ॥४॥ सोनुविमृष्टे प्रपर्वतस्य वृषभस्य पृष्ठादिति वृषायं प

र्वताति ष्ठावायमधर्वनेः प्रस्नुनति पृष्ठाविवं वा एष इदᳪ सर्वमभितिष्ठत्यधीवारो वास्मादिदᳪ सर्वं भवति यो राजसूयेन यजते तस्मादाह प्रपर्वतस्य वृषभस्य पृष्ठान्नावश्चरन्ति स्वसिच इयाना इत्यापो वा एतदाह ता अवावृत्रन्नधरागुदक्ता अहिं बुध्न्यमनु रीयमाणा इति ॥५ अथास्मै न मंत्रमेव शाहूलेव

मीति विष्णुक्रमान्क्रमयति विष्णोः क्रमोसीति विष्णोः क्रान्तमसीति विष्णोर्विक्रान्तमसीति क्रान्तमसीतस्तमेवेमाल्लोकान्विष्णोर्भूत्वा क्रमते विष्णोः क्रमोसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसीति तदिमाँल्लोकान्समारुह्य सर्वमिव ह्यनुपर्यु परि तस्माद्वीर्यवान्नावास्मादिदᳪ सर्वं भवति ॥६ अथ ब्राह्मणस्य पात्रे संस्रवा

स्समवनयति तद्ब्राह्मणमᳪराजानमनुयशः करोति तस्माद्ब्राह्मणो राजानमनुयशाः ॥७ न घो स्यपुत्रः प्रियतमो भवति तस्मा एतत्पात्रं प्रयच्छतीदं मम वीर्यं पुत्रोनुसंतनवदिति ॥८ अथ प्रतिपरेत्य गार्हपत्यमन्वारब्धे जुहोति प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परि

ता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयᳪस्याम पतयो रयीणामिति यः पिता तं पुत्रं करोति यः पुत्रस्तं पितरं करोति यः पिता तं पुत्रं तदेनयोर्व्यत्यस्यति असावस्य पितेति तत्पुत्रः पुनरेव यथायथं करोति वयᳪस्याम पतयो रयी

णाᳪस्वाहेत्याशीरेवैतस्य कर्मण आशिषमेवैतदाशास्ते ॥९ अथ य एष सᳪस्रवो भवति तिरिक्तो भवति तमाग्नीध्रीये जुहोत्यतिरिक्तो वा एष सᳪस्रवो भवत्यतिरिक्त आग्नीध्रीयाद्गार्हपत्यो वाहवनीयो वा त्याहवनीयाद्बहिः प्रघ्नन्ति रिक्तस्तदतिरिक्त एवैतद

तिरिक्तं दधात्युत्तरार्द्धे जुहोत्येषा ह्येतस्य देवस्य दिक्तस्मादुत्तरार्द्धे जुहोति स जुहोति रुद्र यत्ते क्रिविपरं नाम तस्मिन्हुतमस्यमेष्टमसि स्वाहेति ॥१० ब्राह्मणं ॥४ न घो स्य स्वो भवति तस्य शतं वा परः शतं वा गा उत्तरेण गार्हपत्यमाहवनीयं च संरुध्य पयति न घदवं करोति

वृरुणाद्ध वा अग्निष्टिष्विचाना दिं ह्रिं यं वीर्यमपचक्राम शाक्य पञ्चो पाᳪ रसः संभृता भवति यन्निनमेनदभिषिंचति सो स्य संह्रियं वीर्यं निक्रुंब्ध्वान तत्सहस्रं स्यु विंदन्तस्मात्पराचो यद्यद्विंदत्तेन तदुपनवचिद्वियं वीर्यं पुनरात्मन्धत्ते तस्मादेवेन एन

य५

८३

आदित्यं वा इन्द्रियं वीर्यमपक्रामति यः कृतो सवो वा एष यज्ञस्य यमिति ब्रह्मणो कनोदिति तद्धिव एतत्करोति।२ अथ रथमुपावहरति यद्वै राजन्यात्पराग्भवति स्वेनैव तदङ्गेन तस्मादुपावहरति। सउपावहरति। इन्द्रस्य वज्रोऽसीति वज्रो वै रथ इन्द्रो वै य

जमानो द्वयेन वा एष इन्द्रो भवति यच्च क्षत्रियो यदु च यजमानस्तस्मादाहेन्द्रस्य वज्रोऽसीति।४ तमन्तर्वेद्यभ्यववर्त्य युनक्ति। मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मीति बाहू वै मित्रावरुणौ बाहुभ्यां वै राजन्यो मैत्रावरुणस्तस्मादाह मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः

प्रशिषा युनज्मीति।५ तं दक्षिणं युनक्ति स जघनेन सदोऽग्रेणाग्नीध्रं यन्ति वै दक्षिणा यन्तीति तन्न श्लिष्टमिव यत्तं जघनेन चात्वालमग्रेणाग्नीध्रं धुरमुपगच्छति।६ तमातिष्ठति। अथ यत्पायवे वास्य धायै वेतन्नाष्ट्रावित्रोवितदाह यदाह व्याप्त्यै वेति स्वधायै वेति रसाय त्वा त्वेवितदाह

ऽरिष्टो अर्जुन इत्यर्जुनो ह वै नामेन्द्रो यदस्य गुह्यं नाम द्वयेन वा एष इन्द्रो भवति यच्च क्षत्रियो यदु च यजमानस्तस्मादाहारिष्टो अर्जुन इति।७ अथ दक्षिणायुग्यमुपार्षति मरुतां प्रसवेन जयेति मरुतो ह वै देवानां विशो विशैवैतत्क्षत्रियो जयति यः क्षत्रियो जयति तस्मादाह म

रुतां प्रसवेन जयेति।८ अथ मध्ये गवामुपगच्छति। आपाम मनसेति मनसा वा इदं सर्वमाप्तं तन्मनसैवैतत्सर्वमाप्नोति तस्मादाहापाम मनसेति।९ अथ धनुरार्त्न्या शस्तमुपस्पृशति समिन्द्रियेणेतीन्द्रियं वै वीर्यं गाव इन्द्रियमेवैतद्वीर्यमात्मन्धत्ते घाहृ जिनामीमाः ८

ऽऽरभ इमा इति।१० न घ स्वस्य गोषु पगच्छति। यद्धे स्वरूपादभराद्भवति यशो वा किंचिद्धास्य छन्दो वास्यै तन्नश्यमामिवाभ्यपक्रामति तस्मादुवेत दिद्धियं वीर्यं पुनरात्मन्धत्ते तस्मात्स्वस्य गोषु पगच्छति।११ तस्मिन्नाव न्मात्रीर्वा भूयसीर्वा प्रतिप्रतिददाति न वा एष दक्षिणकर्मणो भवति य

यजमानः क्रूरमिव वा एतत्करोति यदाहृतेनामीमाः करवं इमा इति तच्छोत्तान्मेतदक्रूरं कृतं भवति तस्मात्तावन्मात्रीर्वा भूयसीर्वा प्रतिददाति।१२ अथ दक्षिणा नायच्छति सा येताद्वयं दक्षिणो नवदिर्देति वदक्षिणायेति तेन प्रतिपद्यते तं जघनेन सदोऽग्रेणाग्नीध्रं

ति।१३ मातइं इत्वयं वेराष्ट्रान्मुक्तासो अवस्थानाविद साम इति आरब्धमपियं वज्रकृतं रथमीदवयमसे स्वधानि नु घच्छत्याविनया ... रश्मयस्तस्मादाहारश्मीदवयमसे स्वधानि त्वमग्रे हविमोचनीयानि जुहोति प्रीतार एषो विमुच्यमाना इति तस्मात्प्रा वि

मोचनीयानि जुहोति।१४ सजुर्देवो अप्नो गृहपतये स्वाहेति स यदग्नये गृहपतये जुहोति गृहास्तेन प्रीणाति ... राज्यमभिविमुच्यन्ते।१५ सोमाय वनस्पतये स्वाहेति

ह यानि वै धान्यस्यानि वनस्पतीनि ... सोमः ... राज्यमभिवि

मुच्यन्ते।१६ मरुतामोजसे स्वाहेति स यन्मरुतामोजसे जुहोति ... तेन प्रीणाति ... राज्यमभिविमुच्यन्ते।१७ इन्द्रस्येन्द्रियाय स्वाहेति स

यदिन्द्रियाय जुहोति ... राज्यमभिविमुच्यन्ते।१८ अथ धाराघोषमुपानुद्यन्ते ...

... स्तस्मादराद्ध गावः संजानते ...

...।१९ ...

...।२०...

ति मरुद्भ्यश्वयमानुघोस्पविस्य यद्धि मायं नावदणोयादित्येवमवरोनाति ... २१ सौवर्ति ...

रोण सतूनूष्टर सदतस यो म सद स्रुगाज्या रूवन्ना अद्विज्ञा रूतं हृदद्वित्येतामन्ति छंदसं उपन्नेषा वे सर्वीति छंदा ॐसि यद्दति छंदा स्त्वप्छेनेपाप्मा नान्वृत्स्ति ॥२२ तन्न सं श्रद्धीता सवनि ष्टेन्नेतं लोकमन्वृश्रति प्राप्रं स्तुस्रुवाणो स्ववास्त्वादिति नओं सार आमित्र रक्षवाङ्
पा...र धत्ति तग्ना वाडप स्ववत्त नयात छोकं नान्वृवति भुति यउं स्तुस्रुवाणो स्ववास्त्वात ॥२३ उन्नेरत्नोद्दवनीयं श्रद्धाग्निकृहूता नवतिसर ...वाद्दत्ता सुद्धिण मन्त्र नुघ्रंदउं शतमानो प्रहृता वाबध्नाति ॥२४ अङ्गु बरीं शाखा सुपद्दति तयोरन्यतरनु पंस्पृशति । इयद
स्या... रस्यास्तु मीधि घेद्दि सुद्दुसि सुवीसि स्वदीमिन्धि षेहीति । तदस्तु वर्वि आत्मं धत्ते ॥२५ आद्योडुंबरी शाखा सुपस्पृशति । ऊर्गस्य उंमस्थि षे ज्ञी तह्दुर्ज मात्मंध त्तेत स्यैतस्य कर्म्मणापताव्वद्वत शतमान्नो प्रहन्नो दक्षिणा नो बुलरो ददाति ब्रह्मोर्द्दयशं दक्षिणाना त्विगेः
पायति तस्मान्नो ब्रह्मणे ददाति ॥२६ अथैणमैत्रावरुणस्य द्विप्यं मैत्रावरुणी पयस्या निर्द्दिनो नवति । नामस्य वा ऊ अन्फ पावद्दरेतो इस्य यो वीर्य्यं तुला बाकृ अन्फपावद्दरामीति पय्नो वा एषरसो यत्पयस्या तत्य श्रूनाम वास्पेन तद्वसं वा ऊ अन्फ पावद्दरन्तित
घ्नि...त्रावरुणी नवति मित्रावरुणा उद्दि वा ऊतस्मान्मैत्रावरुणी नवति ॥२७ ब्राह्मणं ॥५ तृतीयः प्रपाठकः । कंडिका ॥२२०॥ का॥ मैत्रावरुण्या पयस्यया प्रचरति तस्या अनिष्टएव स्विष्टकृत्तं नवत्यथास्मा आसंदीमाहरंत्य परिसृघ्नं वा एषु उयति द्याउयति । अन रि
...सघं तदन मुपर्यासीन मश्वस्तादिमाः प्रजा उपासत तस्मादस्मा आसंदीमाहरंति स्नेध्वा स्वादिरी विहसा नवति । यर्वव ध्र्या ना तरता नो॥१ तामघ्येण मैत्रावरुणस्य द्विप्यं निदधाति स्योनासि सुषदासीति । ज्ञीवाप्नमन्वित छेग्मां करोति ॥२ अथाधिवासमास्तृणाति रू
रूस्यपानि रसानि तन्येव दरूस्यपानि स्ताप्नवित करोति ॥३ अप्ठेन मासादयति स्योनामासीद सुषदामासीदेति शिवाउं शगम्मा मासादत्येवित्तदाहरूत्र स्य यो निमासीददिति तन्येव दरूस्यपानि स्तस्यामन्वित नामत दधाति ॥४ अथैनं राउं सेविष्ट्वपउपति नि
षसाद धृतव्रत इति धृतव्रतो वि राजा न वा एषसर्वस्मा इव वदनाय न सर्वस्मा इव कर्मणे यदेव साधु वदेय स्ताधु कुर्यात्तस्मै वा एष च श्रोत्रियश्चैतो हविः श्रोमन्तश्चैष धृतव्रतो तस्मादाह निषसाद धृतव्रत इति वरुणः पस्त्यास्वेति ...शो वै पस्त्या विक्षुत्येवैतदा
ह सास्राज्याय सुक्रतुरिति राज्याय त्यैवैतदाह यदाह साम्राज्याय सुक्रतुरिति ॥५ अथास्मै पंच वा स्ताल्पाणौ वापति । अग्निरूरस्य नास्तेषं व्यदिशाः कल्पंतामित्येष वा अयाननिर्वृ यैकृलिर्विषष्हि सर्वाननयान नि नवति तस्माद्द्वाहा निर्न्नुरसीत्येनास्ते पं च दिशः कल्पं
तामिति पं च वे दिशस्तदस्मै सर्वा एव दिशः कल्पयति ॥६ अथैनं पृश्नुतक्त्रि स्रोमाव देडि घ्नंति तं देडि घ्नंतादेउ वधमतिनयंति तस्माद्राजा दंड्यो यदेनं दंडेउ वधमतिनयंति ॥७ अथैव रं हृवसीत्त यउं हविके व स्तुस्रुवाणो वर हृदुत्तिना मे त्कमे सदः समृध्यत तस्माद
रं हृ...॥८ स ब्रह्मन्नित्येर्वथ्यममामंत्रयते ब्रह्मन्त्वं ब्रह्मासीति यावद्रातिं ब्रह्म सस्तं प्रावे व...इति तस्माद्ब्रह्मन्नित्येव प्रथममामंत्रयते त्वं ब्रह्मासीतीतरः प्रत्याह सवितासि सत्यप्रसव इति वीर्यमेवास्मिन्नेतद्दधाति सवितारमेव सत्यप्रसवं करो
ति ॥९ ब्रह्मन्नित्येव द्वितीयमामंत्रयते त्वं ब्रह्मासीतीतरः प्रत्याह वरुणोसि सत्यौजा इति वीर्यमेवास्मिन्नेतद्दधाति वरुणमेव सत्यौजसं करोति ॥१० ब्रह्मन्नित्येव तृतीयमामंत्रयते त्वं ब्रह्मासीतीतरः प्रत्याहेन्द्रोसि विशौजा इति वीर्यमेवास्मिन्नेतद्दधाती
न्द्रमेव विशौजसं करोति ॥११ ब्रह्मन्नित्येव चतुर्थमामंत्रयते त्वं ब्रह्मासीतीतरः प्रत्याह रुद्रोसि सुशेव इति तद्वीर्यमेवास्मिन्नेतद्दधाति दधात्य...नामनछेमयत्येव तस्मादेव सर्वोस्य ज्ञानो मृडयति यदेनं शमयति ॥१२ ब्रह्मन्नित्येव पंचममामंत्रयते
त्वं ब्रह्मासीतीतरो निरुक्तं प्रत्याह परिमितं वै निरुक्तं तत्परिमितमेवास्मिन्नेतत्सर्वं वीर्यं दधात्यथानिरुक्तं प्रत्याहापरिमितं वा अनिरुक्तं तदपरिमितमेवास्मिन्नेतत्सर्वं वीर्यं दधाति तस्मादनिरुक्तं प्रत्याह ॥१३ अथास्मै स्तुमं राजा नाम ... यति बेऊकार
...यस्तं पूयस्करेतिय वें नामा...नवति कन्या का मन्वेत तस्मात् ... होता हेदति ॥१४ अथास्मै ब्राह्मणः स्फ्यं प्रयच्छति । अ ...विद्यावास्य ... रोहिता नवतो इस्य ... सितनेमे राध्नाति ... वि स्फ्यः स॥ तेन ... ब्राह्मणो राजानमात्मनो बलीयांसं करो

८४

न त्यो विराजा त्वा प्रणद बलीयान क्षित्रेत्यो वे स बलीयान् नृन् अवति तदस्मिन्नेत एवेनाम्मन बलीयाउं सं करोति ।१५ तउं राजा राजभ्रात्रे श्रयच्छति । इं इस्य हृदुंसि तेन मे रध्येति तेन राजा राजभ्रातरमात्मनो बलीयाउं सं करोति ।१६ तउं राजभ्राता सूताय वास्तुपतय
वा श्रयच्छति । इं इस्य हृदुंसि तेन मे रध्येति तेन राजभ्राता सूतं वास्तुपतिं वात्मनो बलीयाउं संकरुते ।१७ तउं सूतो वा स्थपतिर्वा ग्रामण्ये श्रयच्छति । इं इस्य हृदुंसि तेन मे रध्येति तेन सूतो वा स्थपतिर्वा ग्रामण्यमात्मनो बलीयाउं संकुरुते ।१८ तं ग्रामणीः सजाताय प्र
यच्छति । इं इस्य वृदुंसि तेन मे रध्येति तेन ग्रामणीः सजातमात्मनो बलीयाउं संकुरुते तद्यदेवउं संप्रयच्छन्ते नेत्पापवस्यसमसदिति तस्मादेवउं संप्रयच्छन्ते ।१९ अथ सजातस्य प्रतिप्रस्थाता तेन स्फ्येन ह्रवाग्निरोहं उकस्प उरो कृत्वाधिवृत्य नंकु
कृत्वा त्वावि ग्रको त्वा रामत्वे नक्ष कृत्वा ।२० अथ समं छेनः ३ रो कृत्वाभिमितं विभिन्नुत अग्ने वि मं धानदत्वारमावितन्तु वा आस्मा एतदाक्षं जनयत तस्मान्निमं छिनः ३ रो कृत्वाभिमितं विभिन्नुतः ।२१ अथ धार्तु श्रउ ह्रदीत माउपं ह्रदीया धि दवने हिरण्यं निधायजु
होत्यग्निः पृथुर्धर्मणस्पतिर्जुषाणो अग्निः पृथुर्धर्मणस्पतिराज्यस्य वेतु स्वाहेति ।२२ अथाक्षान्निवपति स्वाहाकृताः सूर्यस्य रश्मिभिर्यतध्वउं सजातानां मध्यमेष्ठ्याय त्येष वा अग्निः पृथुर्यदधिदेवनं तस्यैते गारा यदक्षास्तामेवैतेन प्रीणाति तस्य वा
एषानुमता गृहेऽभ्युदन्यत योवा राजसूयेन यजते त्यान्वेतदवं ह्वदेत ष्ट्रक्षे धा दगां दीव्यध्वमिति इह गौरग्निवा होदक्षिणा ।२३ अथ दान्वायच्छि श्रहत तुह्रोदीति न घदं तरेणाकृती एत कर्म क्रियत एषविश्रजापतिर्य एष यज्ञस्तायत यस्मादिमाः प्रजाः प्रजा
नाप तस्मे वाप्य त घ्यते प्रजायन्ते तादनं मध्यतएवेतस्य प्रजापतर्दधाति मध्यतःस्तुवति तस्मादेतारणाकृती एत कर्म क्रियत आ श्राव्याह्नाग्निदं स्विष्टकृतं यजेति वषट्कृतं जुहोति ।२४ अथैडामादधाति उपहूतां यामिडां यामपउपस्पृश्य मादेंश्यदं ह्रूता
ति माहें हं यउदं ह्रदीवास्ता यज्ञपा करोति तउं स्तोत्राय प्रमीवति स उपावरोहति सोन्तस्तोत्रं स्यत्तवति अन्तं तद्रास्त्रस्या ।२५ त्राह्मणं ।१ वरुणो ह वा अभिषिषिचानात् भर्गो पचक्राम वीर्यं वेतद्यद्भर्गः स्य ब्रह्मावि तस्यु र्यज्ञः सोऽस्माद् एवचक्राम तां वृषघृएषो पाउं रस: सेद्धृतो
भवति यत्तेन नामतद्भिर्ह्विर्वति सा स्पत्तर्योनिर्ज्ञानात् ।१ तामेतामिर्देवतानिरन्नुसमसर्प्पत्सविता प्रसवेन वा सरस्वत्या वाचा त्वष्ट्रा रूपैः पूष्णा पशुभिरियं पृथ्या रम्ये? बृहस्पतिना ब्रह्मणा वरुणेनौजसाग्निना तेजसा सोमेन राज्ञा विष्णुना वीर्येण दशम्या
वतयान्वविंदत् ।२ तद्यदेनमेताभिर्देवताभिरन्नुसमसर्प्पंस्तस्मात्संसृप्यानाम यद्दशाम दुनप्रक्ष लान्त वेति तस्माद्दशापेयाः प्रयद्दशादित्योकिंचममसमन्त्रेश्रस्माद्यत्तवेति तस्माद्दशपेयः ।३ तदाहुर्दशापिता सोमपा सं ख्याय प्रसर्प्पेत्तेषो
हास्य सोमपीथमश्नात तद्दशापेयो भवति तद्दिप्सा न्योता निर्त्येव पिता मदा सोमपास्त्विंदति तस्माद्दतोएव देवताः संख्याय प्रसर्प्यत ।४ एताभिर्वे देवताभिर्वरुणं एतस्य सोमपीथमाश्नत तथो एवैष एताभिरेव देवताभिरेतस्य सोमपीथमश्नात तस्मा
द्दता एवाद्देवताः संख्याय प्रसर्प्पेद्दश यद्देवेभ्यो दसानीय्य श्रिः संतिष्ठत एतस्याभिषेचनीयस्य ।५ अथैतान्निदर्वीउंषि निर्वपति सावित्रं द्वादशकपालं वाष्टाकपालं वा पुरोडाशउं सविता त्वि देवानां प्रसविता सवितृप्रसूत एवतद्वरुणो नुसमसर्प्प
त्तथो एवैष एतत्सवित्रप्रसूत एवातुसउं सर्प्पति तारिकं पुंडरीकं श्रयच्छति ।६ अथ सारस्वतं चरुं निर्वपति वाग्वे सरस्वती वाग्वेव तद्वरुणो नुसमसर्प्पत्तथो एवैष एतद्वाग्वेवानुसउं सर्प्पति तारिकं पुंडरीकं श्रयच्छति ।७ अथ त्वाष्ट्रं दशाकपालं पुरो
डाशं निर्वपति त्वष्टा वै रूपाणामीष्टे त्वष्ट्रैव तद्रूपैर्वरुणो नुसमसर्प्पत्तथो एवैष एतत्त्वष्ट्रैव रूपैरनुसउं सर्प्पति तारिकं पुंडरीकं श्रयच्छति ।८ अथ पौष्णं चरुं निर्वपति पशवो वै पूषा पशुभिरेव तद्वरुणो नुसमसर्प्पत्तथो एवैष एतत्पशुभिरेवा

॥ ली ४

न्तु सत्रं सर्प्पन्ति तन्त्रिकंडुरीकं प्रयन्ति। ९ आग्नेयं द्वादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति। इन्द्रियं वै वीर्यमिन्द्र इन्द्रियं वै वीर्यमिन्द्र इन्द्रियाणां वनष्टाम्यन्ति कृशोऽन्तु समम सर्प्पन्ति एवैष एतदिन्द्रियं ले वीर्याय णान्तु सत्रं सर्प्पन्ति तन्त्रिकंडुरीकं प्रयन्ति।
१० अथ बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणो वा तद् रुणोऽन्तु समम सर्प्पन्ति एवैष एतद् ब्रह्मणो वान्तु सत्रं सर्प्पन्ति तन्त्रिकंडुरीकं प्रयन्ति। ११ अथ वारुणं यवमयं चरुं निर्वपति सायाजन्वो ऊसे माः प्रजा वरुणो गृह्णाति निवर्तदो ऊसा वरुणोऽन्तु
समम सर्प्पन्ति नोऽप्येवैष तदो ऊसान्तु सत्रं सर्प्पन्ति तन्त्रिकंडुरीकं प्रयन्ति। १२ उपसदो द्वादशाग्न्योदवताः तत्र यं वरुं कुंडरीकाप्येपन्न प्रयन्ति तां द्वादशकुंडरीकाणं स्त्रजं ग्रन्थं रतसादाद्दानयादीकृत्यादीकृता। १३ अथ यद् द्वादशान्ववन्ति द्वादश वै मासाः संवत्सरस्य
सर्वं वै संवत्सरः सार्द्धमो वैनामतद्दीक्षयति यानि कुंडरीकाणि तानि दिवो रूपं तानि नक्षत्राणां रूपं ये बुधकाः स्तनरिक्षस्य रूपं यानि बिसानि तान्यस्यै तादनाम प्रलोककर्षिदीकृत्यति। १४ अथ राजानं क्रीत्वाद्धुरोपनह्य एषिवद्धति न तान् द्वादशमासं घामासाघ
प्रवत्स्य घायएषो वै ब्रह्मणो यद्वे निर्द्धिता नवति नमासं धामासा धाति छवे न प्रवरति यदाति छवेन प्रवरत्यु धोपसद्भिः प्रवरति यद्धोपसद्भिः प्रवरति। १५ आग्नेय नाम्नि द्वादशो विनिर्वपति आग्नेयमष्टाकपालं पुरोडाशं सोमं चरुं द्वे साबवें त्रिकपालेवा पुरो
डाशं वरुं वा तन्न प्रच्छेद्य बृंयजन्ता। १६ नक्तन्यानक्रियाँ हि कुलति वा एष यो यज्ञपथादेत्येति वा एष यज्ञपथाद्य उपसत्यथादेति तस्मादुपसत्पथाद्वनेयाता। १७ स यदग्निं यजन्त्यग्निर्लिनैवैनं तन्नेत्रा सान्तु सत्रं सर्प्पन्त्यथ यत्सोमं यजन्ति स्मानामन्निवैनं ज्ञान्तु स
त्रं सर्प्पन्त्यथ यद्विष्णुं यजन्ति यज्ञो वै विष्णुस्तस्माद् यज्ञं प्रत्यक्षमाप्नोति तं प्रत्यक्षमाप्त्वाम्भंककृत्ता। १८ स एव समुद्रगो निष्टो भोजवति सप्रदः। विप्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तद्यज्ञं प्रत्यक्षमाप्नोति तं प्रत्यक्षमाप्त्वाम्भंककृत्ता। १९ न द्वादशाग्रमग्नतः पिष्टो
घ्यो दक्षिणा द्वादशाग्वै मासाः संवत्सरस्य संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तद्यज्ञं प्रत्यक्षमाप्नोति तं प्रत्यक्षमाप्त्वाम्भंककृत्ता। २० नासां द्वादशगर्तास्माद्य त्रेर्विंशतिश्च त्रेर्विंशति विंसं वत्सरस्याङ्ग मासाः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तद्य
ज्ञं प्रत्यक्षमाप्नोति तं प्रत्यक्षमाप्त्वाम्भंककृत्ता। २१ नाब्रह्मणे ददाति ब्रह्मा हिरण्यं दक्षिणां नानिगोपायति तस्मान्नाब्रह्मणे ददाति हिरण्मयं त्वं स्त्रजं जरुक्मं हिरण्मयं योकावर्त्ते व धनुर्ध्या मरुस्कलो वै वशां मित्रावरुणाय वर्षितेन
स्मिणा कुं शिंगे वास सीन हृष्टापारूव्या मन्यन्तराताकुर्कं यवाष्वितमन्तावाकाय गामन्नाधे। २२ नावानां द्वादशाचात्र्यो द्वादशावा दक्षिणान्ववन्ति द्वादशावावि त्रयोदशावा संवत्सरस्य मासः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तद्यज्ञं प्रत्यक्षमाप्नोति तत्प्र
त्यक्षमाप्त्वाम्भंककृत्ता। २३ ब्राह्मणं। २ आग्नेयोष्टाकपालः पुरोडाशो भवति तं प्रवर्ह्य्यासादयत्यैन्द्रएकादशकपालः पुरोडाशो भवति सोम्यो वा चरुस्तं दक्षिणार्द्ध्यासादयति द्विवाद वृश्रुं वेवितं पश्चार्द्धासादयति मित्रावरुणीं पयस्यां भवति तामुत्त
रार्द्धासादयति बार्हस्पत्यश्चरुर्भवति तं मध्य आसादयत्येष वै चरुः पंचबिलस्तं घर्मं वरुणो बिलवेति तेषां पंचबिलानि तस्माञ्चरुः पंचबिलो नाम। ३ तद्वादनराजस्त्यपाजी यजात यदि दविनं दिशः समाध्याक्रुयतिय दद्रत्न्यसोमान्य छंदां ऽसित्तस्माद्
विनामतनन्निः क्रीणाति सयद्धितनराजसूयपाजी नय जुतो द्वादश मा चेत्सवापत्तस्माद्वापतन राजसूययाजी यजेता। २ सयदाग्नेयेनाष्टाकपालेन पुरोडाशेन प्रचरति द्वादवि नं प्राची दिशं समारोहयति यद्दद्रत्न्यसोमान्य छंदांसि तस्मादे
विनामतननिः क्रीणाति सत्रवं बार्हस्पत्ये चरावुवनेतति। ३ अथ यदैन्द्रेणैकादशकपालेन पुरोडाशेन प्रचरति सोम्येन वा चरुणा यद्दविनं दक्षिणां दिशं समारोहयति यद्दद्रत्न्यसोमान्य छंदांसि तस्माद् विनामतननिः क्रीणाति सत्रवं
बार्हस्पत्ये चरावुवनयति। ४ अथ यद् वैश्वदेवेन चरुणा प्रचरति यद्दविनं प्रतीचीं दिशं समारोहयति यद्दद्रत्न्यसोमान्य छंदांसि तस्माद् विनामतनन्निः क्रीणाति सत्रवं बार्हस्पत्ये चरावुवनयति। ५ अथ यन्मित्रावरुण्या पयस्यया प्रच

रति। यद्दिवेन स्तुवा वीद्दिजाउं समारोहयन्ति य[illegible]सोमान्यच्छं द्याउं स्तिन स्माद्देवेनामन्तननिःक्रीणाति स उ स्त्रवं वार्हस्पत्यं चरावुद्वन्नयन्ति तद्य स उ स्ववान् बार्हस्पत्ये चरावद्वनयन्ति सर्वतः एवास्मिन्नेतदन्नाद्यं दधाति तस्माद्दिशो दिवा एव राज्ञेऽन्नाद्यमभिह्रियते। ३ अथ यद्वार्हस्पत्ये

रूणो ग्रसरति यद्देवेन सूर्द्दीदिजाउं समारोहयन्ति यदष्टन्यं सोमान्यच्छं द्याउं स्ति न स्माद्देवेन मेतेन निष्क्रीणाति। ७ स यदेव आग्नेयोऽष्टाकपालो भवति तस्य हिरण्यं दक्षिणाग्नेयो वा एष यज्ञो भवत्यग्नेरेतो हिरण्यं तस्माद्धिरण्यं दक्षिणा नदग्नीषेद्दानेन्ग्रिर्वा एष यन्निदा

न यदाग्नीध्रस्तस्मादेनदग्नीधे ददाति। ८ अथ यदेवैन्द्रएकादशाकपालः पुरोडाशो भवति तस्यर्षभो दक्षिणा स हि यदेषोऽयं पशूनां यद्दृषभस्तस्मादृषभो दक्षिणा तं ब्रह्मणे ददाति ब्रह्मणा हि यज्ञं दक्षिणतो निगोपायति तस्मात्तं ब्रह्मणे ददाति। ९ अ

थ यदेषवैश्वदेवश्चरुर्भवति तस्य पृषन्गौर्दक्षिणा भूमा वा एतद्रूपाणां यत्पृषतो गौर्विशो वै विश्वेदेवा भूमो वै विट् तस्मात्पृषन्गौर्दक्षिणा तं होत्रे ददाति फलनीत्वमानत्स्मात्तं होत्रे ददाति। १० अथ यदेषामैत्रावरुणी पयस्या भवति तस्यै वशा दक्षिणा साद्धि मैत्रावरुणीयद्व

शा यदि वशां न विन्देदपि यैव काचावशीतास्यात्सर्वा ह्येव वशा अवीतानाम धेनुर्ष्यां ददाति या वै धेनुर्यो अवशेऽत्र धान्यो मित्रावरुणौ तस्मात्ताम पृष्ठ्यां ददाति। ११ अथ यदेष बार्हस्पत्यश्चरुर्भवति तस्य शितिपृष्ठो गौर्दक्षिणा सावा ऊर्ध्वं हि वृहस्पतेर्दिगेतदेषऊपरिष्टाद्यमेः

पं यास्तस्माच्छितिपृष्ठो बार्हस्पत्यस्य दक्षिणा तं ब्रह्मणे ददाति बृहस्पतिर्वै देवानां ब्रह्म ब्रह्मैष वा एतस्य ब्रह्मा भवति तस्मात्तं ब्रह्मणे ददाति सन्धिलना यदि विराड्वा एष यदुपस्य यो घकामो यज्ञ ततनदस्मिं सर्वीनान्नाद्यं दधाति सर्वान्नाद्य एव भवति। १२ ब्राह्मणं। ३ स वै षड्भिर्हविर्भिर्यजेत तथ

घ पृष्ठ्यं जाउं हविर्भिर्यजेत एतैरेवाप्येतेष्टुतुर्वा यात्वोऽतुक्तंतएन मृतवा यदुक्ताव ह भूत्स्वा यदुक्ता न नुचरति तस्मात्पृष्ठ्यं जाउं हविर्भिर्यजेत। १ नानीवै द्वादशाऽन्नवेति द्वादश वै मासाः संवत्सरस्य तस्माद्द्वादशान्नवंति मासि मासि यजेतत्याहुः कोऽवदन्मन्तुष्ठ्यस्य तस्मान्मासि मासि यजेतथ

ग्राम्याय पशव्याय वैश्राम्याय पशव्यायात्वेत्वषड्भिर्यजेत प्राड्यानेषु पुनराहुतः ग्राम्याय पशव्याय ग्राम्याय पशव्याय धएव षड्भिर्यजेत। २ तदुत यानक्त्वाप्तेषां हवितानि द्विवीति हविर्विश्वं निर्वपति समानबर्हिषां द्विनासंदवतानाउं रूपं यथा तुनरावन्तरिन्नं वार्षिकं मन्तितन्न यद्दृतस्तु क्तन एनं ऋग्तुं तवो तुक्ता वार्षिक

तुन् ऋतुं क्तन एनं षड्हृतवो तुक्ताञ्शीव आग्राह यं द्वदंति षड्वैतं स्युक्ता नाथ ह यमन्तुचरति सर्वान्निवाकांद्वीदक्षिणा। ३ षड्वेवानुवाणि हवींषि निर्वपति समानबर्हिंषि नासंदवतानाउं रूपं यथा तुन रावन्तरिन्नं वार्षिक मन्तितन्न षड्हृतसन्तुं क्तन एनं षड्हृतवो तुक्ता वार्षिक

मतिवहंति षड्हतैर्न्नतुक्ता वार्षिकमन्तुचरति सर्वाग्निवाकांद्वीदक्षिणानय पृष्ठ्यं सर्वाग्निवाको दक्षिणा ऋरेत्वाएतक्तुतुतायो तुक्तिवदेति वाअन्नद्वादत्तस्मात्सर्वाग्निवाको दक्षिणा। ४ तदुस्कोनन्तुराकेंकपोचालासाक्तेः। ऋतवो वा अस्मान्न तुक्ता वदंति ऋतवे वा अस्तुक्तानन्तुचराम इ

ति स यदष्टाउं राजानो राजसूययाजिन आसुर्क्तत्तस्मात्तदस्पार्केः। ५ आग्नेय्याष्टाकपालः पुरोडाशो भवति सौम्यश्चरुः सावित्रो द्वादशकपालो वाष्टाकपालो वा पुरोडाशो बार्हस्पत्यश्चरुस्त्वाष्ट्रो दशाकपालः पुरोडाशो भवति आन्नेयो द्वादशाकपालएतानि षड्दृहवींषि हवींउंषि

नवंति। ६ षड्वे योनेरेवरवः। सारस्वतश्चरुः पौष्णश्चरुर्मैत्रश्चरुः क्षैत्रपत्यश्चरुर्वारुणश्चरुः सादित्यश्चरुरेतत ऊ षड्दृतेरेवरवः। ७ अथ श्यैनीं विविशिनगामदित्या आलभते तस्या एषैव वाह घाष्टाप्रेप्येतशायाइयं वा अदितिरस्यामेवैनामेतत्प्रतिष्ठां करोति तस्मा एतादृश्ये वश्ये

नाविविन्नगानीदक्षि[illegible]णा। ८ अथ पृषतीं विविशिनगामीं मरुद्भ्य आलभते तस्या एष्वे वाह विशो वि मरुतो विशामेवैनामेतत्प्रतिष्ठां करोति तस्मा एतादृश्ये वद्दुवनीं विविशिनगामीदक्षिणा। ९ रतो पतुबां क्षेतद्दलाववसेनावन्त्य विमालभेतेत यामदित्या आलभेतेत आदित्येभ्य

स्त्वालभेतेत सर्वे वा आदित्याः सर्वास्त्वेवैनामेतत्प्रतिष्ठां करोति यां मरुद्भ्य आलभेतेत विश्वेभ्यस्तां देवेभ्य आलभेतेत सर्वं वै विश्वेदेवाः सर्वास्त्वेवैनामेतत्प्रतिष्ठां करोति। १० ब्राह्मणं। ४ अथातो वनीयन्ने ष्टाकेशात्न्नवपते तद्यत्केशान्नवपते वीर्यं वा एतदपांउंर

सः संभृतो भवति यन्नि नमतदभिषिंचति तस्मात्तिषिक्तस्यकेशान्नप्रमान्न्याप्नोति सयत्केशान्नवपते नाउं श्रियं ष्ठितां विनाशयत्युत्थाप्यानेस्मात्केशान्नवपत्ते। संवत्सरं नवपते संवत्सरसंमितात्वे वृतचर्या तस्मात्संवत्सरं नवपते स एष व्रतविसर्जनी

न्याप यो गो नाम स्तोमो भवति केशवपनीयः ॥२॥ तस्यैकविंशं प्रातःसवनं सप्तदशं माध्यंदिनं सवनं पंचदशं तृतीयसवनं सह्रो क्थैः सहषोडशिना सह रात्र्या ॥३॥ त्रिवृद्राथंतरः संधिर्भवति ॥ एष एवैकविंशो य एष तपति स एतस्मादेकविंशादेतं स्तोमं सप्तदशम
नि श्रन्ववेति सप्तदशात्पंचदशं पंचदशादस्यामवृत्तिहृति प्रतिष्ठायां प्रतितिष्ठति ॥४॥ तस्य रथंतरं पृष्ठं भवति ॥ इयं वै रथंतरमस्यामेवैनं प्रतिष्ठायां प्रतितिष्ठति ॥ अतिरात्रो भवति प्रतिष्ठा वा अतिरात्रस्तस्मादतिरात्रो भवति ॥५॥ सर्वेण्येव वर्तयन्त केशान्वपन्त वीर्यं वा
एतदपां रसः संभृतो भवति येनैनमभिषिंचति तस्यानिर्बिकस्य केशा ... मात्मन्नौति स य केशान्वपते ताः ॥६॥ प्रियं जिह्मं विनाशयेत् ... दृष्ट्यै निवर्तयन्त तदात्मन्नेवैताः ॥ प्रियं निदधाति तस्मान्नैव केशान्वपन्त तस्यैवैव व्रतचर्या भवति ॥
(तृ) यावज्जीवं नास्योपस्पृशति ॥ आसंद्यामुपानहावुपमुच्य ते उपानहावधिष्ठितस्य यानं भवति रथो वा किंचिद्वा सर्वं वा एष इदमुपर्युपरि भवत्यर्वाग्वा अस्मादिदं सर्वं भवति यो राजसूयेन यजते तस्मादस्यैवैव व्रतचर्या भवति यावज्जीवं नास्योपस्पृशति ॥७॥
ब्राह्मणाः ॥८ इयं तस्याश्विनो भवति ... तावेव पृष्ठिना वृविन्मीति ... सारस्वती भवत्यनृष्ट ... सामिं ... यज्ञा ... कृत्विं दृष्ट्या जाने वालमेरं ... पतरा तद्वेति स य घशानालभे रश्मौ दिव आश्विनो भवति तद्
दत्याय जाता ॥९ बृहद्दीवेश्वरास्त्विरशी ... पिड ... आसत तस्य शीलप्येवश्वखान्याक्स्तत्प्रादवद्रूपश्वासनस्मादिश्वरूपो नाम ... तस्य सोमपानमभिकं ... स्तुरापाणमेकमन्यस्मा ... शानाप्ये कंतमिं द्रोदिदेव नस्यतानि शीर्षाणि प्रचिच्छेद ॥३॥ स यत्सोमपानमास
तनः कपिंजलः समभवत्तस्मात्स बभ्रुक इव बभ्रुरिव सोमो राजा ॥४॥ अथ यत्सुरापाणमासततः कलविंकः समभवत्तस्मात्सोऽभिमाद्यत्क इव वदत्यभिमाद्यन्निव हि सुरां पीत्वा वदति ॥५॥ अथ यदन्नादनमासततस्तित्तिरिः समभवत्तस्मात्स विश्वरूपतम इव सन्त्येव ह
तस्तो का इव मधुस्तो का इव ... त्यस्मिं ... निता एवं रूपमिव हि स तेनान्नमावयत् ॥६॥ स त्वष्टा क्रुद्धोऽभिचरणीयमपेन्द्रं सोममाजहार स यथायं सोमः प्रसुत एवमपेन्द्र एवास ॥७॥ इंद्रो ह वा ईक्षांचक्रे इदं वै मा सोमादंतरयंतीति स यथा बलीया
न बलीयस एवमनुपहूतो य एव द्रोणकलशे शुक्र आस तं भक्षयांचकार स हैनं जिहिंस सोऽस्य विष्वङ्ङेव प्राणेभ्यो द्रुद्राव ... वा ... तस्मान्नायश्चित्तिरास स यत्रापि विष्ठितं ... श्रयन्तिविक्षिश्च ... तु ॥८॥ वचारो विवृस्त्वा ब्राह्मणो राजन्यो वै
श्यः शूद्रो न ह्येतेषामेक श्चन भवति यः सोमं वमति स यद्धितत्र ... कश्चिद्देव प्रायश्चित्तिः ॥९॥ स यन्नस्तो द्रुद्राव ततः सिंहः समभवत्सिंहस्य यत्कर्णाभ्यामद्रवत्ततो वृकः समभवदथ यदवाचः प्राणाद्द्रुद्राव ततः शार्दूलज्येष्ठाः श्वापदाः समभवन्नथ यदुत्तरात्प्राणा
द्द्रुद्राव सा परिस्रुदभवत्रिर्निरष्ठीवत्ततः कुवलं कर्कन्धु बदरमिति समभवत्स सर्वेणेव व्यार्ध्यत सर्वं हि सोमः ॥१०॥ स सोमातिपूतो मन्युरिवचचार तमेतयाश्विनावभिषज्यतां तत्सावित्रेण वसमार्धयतां सर्वं हि सोमः सवं सीयानेव ह्याभवत् ॥११॥ तदवा अ
श्विनावाततं वितेन मधासानामितित्तस्मात्सौत्रामणी नाम ॥१२॥ तद्धैतयापि सोमातिपूतं भिषज्येत् सावित्रेण वा एष विद्युध्यति यं सोमोऽतिपवते सर्वं हि सोमः स सावित्रेण व समर्धयति सर्वं हि सोमः सवसीयानेव ह्यभवति तस्मादेतयापि सोमातिपूतं
भिषज्येत् ॥१३॥ तद्धैतयापि राजसूययाजी यजेत सर्वां वा एष यज्ञक्रतून्नवरुंद्धे सर्वां इष्टीरपि दर्विहोमान्यो राजसूयेन यजते देवसृष्टो वा एषेष्टिर्यत्सौत्रामणी तयैनमयं पापक्रमसदनपादि स्थिताविति तस्माद्यतयाराजसूययाजी यजेत ॥१४॥ अथ यदा
श्विनो भवति ॥ अश्विनौ वा एनमभिषज्यतां तदश्विना भिषज्यत्येतदश्विन्यामवरुभिषज्यति तस्मादाश्विनो भवति ॥१५॥ अथ यत्सारस्वतो भवति वाग्वै सरस्वती वाचा वा एनमश्विनावभिषज्यतां तद्वाचैवैनमेतद्भिषज्यति तस्मात्सारस्वतो भवति ॥१६॥ अथ यदै
न्द्रो भवति ॥ इंद्रो वै यज्ञस्य देवता सायेवयज्ञ ... यविना तथ्येवैनमेतद्देवतया समर्धयति तस्मादैन्द्रो भवति ॥१७ एतस्य पशुपुरोडाशं कपालानि हूंकलो माहिनावाहूलम्लो माली त्यावरत्यन्तद्वि ततः समभवद्यदन्नं सोमस्य पत्तनानि वैनामन समर्धयति इन्द्रं करोति तस्मात्पश

सरस्व २

स्यावपति।१८ तद्धैतदाप्यानकुर्यादुत्कयाहुः स न विन्द्यात्पशून्नक्षुध्यति यदेतानि पशुष्वावपति तस्मादुपरिस्कन्नेवावापेत्त ष्ठाद्दोःक्या न स्विन्द्यात्पशून्नक्षुध्यति नत्रोएवेनं समर्द्धयति समृद्धं करोति तस्मादुपरिस्कन्नेवावपेत्।१९ अथ

यद्युद्धः परिस्कन्नं संदधाति आश्विनीपत्न्यास्तत्वे पत्न्यास्ते दायसुत्रात्मा पत्न्यास्येति सा यदा परिस्कन्ना भवति अपरोन पाप्मवरति।२० दावग्नीविद्धरं सुत्र एवदा वल्वानरस्तु यति दक्षिणं नेसोमाकृतीनसुराक्तांश्च मरुत्त्रहवाम्मति तस्माद्दावग्नीकद्ध

रेत्सुन्नरवदावल्वानरस्तु द्धते दक्षिणाम अथ यदावपाति स्वरं त्याख्येतया परिस्कन्ना प्रस्वरति।२१ तां दत्तेः पावयति स्तनासदिति वायुः श्रतः पवित्रेणाप्रत्यक्षा मा अतिस्कृतः ईदस्य सुरुपः सरस्वेति तत्कुवलस्तन्नुकर्कन्धुसक्तून्बदरसक्तूनित्यावप

त्यतन्द्वेतत्तेः समनवपत्रिर्निरस्थीवन्नेनिवेनामतत्समर्द्धयति समृद्धं करोति तस्मादेतानावपति।२२ अथ यक्तान्नूहक्ता तिएकं वा त्रीन्वा एका स्त्वेव गृहीतव्य एकाद्धि सुरो रुद्धवति एकान्तेवाग्निके का याज्या तस्मादेकएवेग्रहीतव्यः।२३ स यद्कताति कविंदंग

यवमंता यवं विघआदांत्यनुपूर्वं विश्य इहेदेषां कृणुहि भोजनानि ये बर्हिषो नमउक्तिं यजंति उपयामगृहीतोऽस्याश्विनं त्वा सरस्वत्यै त्वेन्द्राय त्वा सुत्राम्ण इति य एकं गृह्णाति यादृक्तायैव गृह्णीयाद्उपयामे सुतर्हि नानागृह्णीयादुपया

श्विभ्यां त्वा सरस्वत्या इन्द्राय सुत्राम्णे जुष्टं गृह्णामीति।२४ सो वा रुद्धवं सुत्राम सश्विना नस्तुवा वास्तुरे सच्या विविपानाः शुतस्पती इन्द्रं कर्मस्वावतमित्याश्रावया हाश्विनो सरस्वतीमिं इत्थंसुत्रामाणं यजति।२५ स यजति सुत्रामिवत्पित रावश्विनो तेषां च वस्तुः का

व्येदधं सनाभिः यस्तु रामं व्यपिबः शचीभिः सरस्वती त्वा मघवन्नभिष्णगिति हि हि तावत्यक्रोति हिरण्यं दुर्गेतोन्याहरति तद्धं यथा त्रीन्गृह्णीयादेतस्यैवानुहोममित्तितोक्त्या।२६ अथ प्रकंते शतविरूस्सो वा जनवति न वा विरूस्सो वास यदि शतविरुमः

शतास्तु वा अयं इरूपः शतत्तजाः शतवीर्यस्तस्माच्छतविरुस्सो यदि न वविरुसो नन्वामपुरुषे प्राणास्तस्मान्नवविरुस्सः।२७ तं शिक्योतन्तं स्रुपस्तुपर्याहवनीये धारयेति सा या परिशिष्टा परिस्कन्नवति तामासिंचति तां वि करं तीस्तुपति इत्यपविरूणा

ं सोमवत्सांतिसृतिरीश्रित्रिः पितृणां बर्हिषदां तिसृतिरीश्रित्रिः पितृणा मन्त्रिष्वात्तानां तिसृतिरीश्रित्रिस्तद्यादेव मुपतिष्ठते यत्रवै सोम इन्द्रमत्यपवत स यत्पितृन्गच्छत्त्र्यावितरास्तानिवैनामतस्सर्धयति समृद्धं करोति तस्मादुपतिष्ठते।२८ स्तु

ष्वितानिरुप्वीध्विनिर्वपति सावित्रं द्वादशकपालं वाष्टाकपालं वा पुरोडाशं वारुणं यवमयं चरुमैन्द्रमेकादशकपालं पुरोडाशं।२९ स यत्सावित्रो भवति सविता वै देवानां प्रसविता सविहि प्रसूत एवैनामतत्तभिषज्यति तस्मात्सावित्रो भवति।३० अथ

त्स यद्वारुणो भवति नृकृणो वा अप्यवितानघएवाप्यवितातामेवैतद्भिषज्यति तस्माद्वारुणो भवति।३१ अथ यदैन्द्रो भवतीन्द्रो वै यज्ञस्य देवता सायैवयज्ञस्य देवता तायैवैतद्भिषज्यति तस्मादैन्द्रो भवति।३२ स यदि दितस्माविसोमातिक्षरतं मिथे

ऽपेतौ इष्टा अनुयाजा न वे त्यकूदे स्कुवावछित्तेर्हिः प्रस्वरति पश्चाद्धि सोमाति पवते पश्चाद्देवैनमतत्तनामधेनादिदधात्याश्विनस्तुतर्हि द्विकपालेः पुरोडाशं निर्वपत्येव यदावपाति स्वरेत्यच्छेतवाश्विनेनद्विकपालेन पुरोडाशेन प्रच

रति।३३ तद्धैतदाप्यानकुर्यान् कुलतिवाएषयोयज्ञस्य पश्चादत्येतिवा एषयज्ञस्य प्राप्य वं केरोति तस्मात्पुत्रेवितपशूनांवपातिः प्रस्वरति तदेवितेर्हिः प्रवरे सुनेति पश्चिनं द्विकपालं पुरोडाशं निर्वपति।३४ तस्य नद्धं साकागो दक्षिणानवाए

पस्तीनद्धमानं न नद्धं साकागो यदि हद्धमौलेन नस्ती यडस्त्रीतनोनद्धमान तस्माद्धं साकागोदक्षिणा अथावारयवाही साहिनस्त्री नद्धमान्यद श्वारथवाही यदर्द्धरथं वहति तेन नस्त्री यडस्त्री तेनोनद्धमांसात्स्माद्श्वारथवाही दक्षिणा।३५

३५ ब्राह्मणं।१ इन्द्रस्य वृन्निर्वं द्वादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति तद्यदेतयायजन्त इत्थे वाइदमग्रसर्वमास यद्वै यद्गृह्णं यद्यमानितस्माइन्द्रो ह्यदों आस्यडिहीयत्।१ सहवि सुतस्तु वा व्रवचीयतेवइमं पुरुरिष्यास्यनुमादिष्टस्वेतितच्छेति हविस्तु रुवाचावाद्वास्थास्य

प्र॰ १९

रतितस्माइंद्रो घृद्रक्षुघयाम सवघवाद्वृज्राहृद्रोति नर्यांचकार॥२॥ सद्यो वा वा अस्ति वाइदं वीर्यं तन्नुते ष्य यच्छानि मान्तुमे षृताध्मा रिति तस्मै यजु ॐ विश्राय च्छन्तस्मो द्वितीय सुघयामा॥३॥ सद्यो वा वा अस्ति वा इदं वीर्यं तन्नुते ष्य यच्छानि मान्तुमे षृताध्मा रिति तस्मात्रवः प्रायच्छत्तस्मै तृतीय सुघया

मा॥४॥ सद्यो वा वा अस्ति वाइदं वीर्यं तन्नुते ष्य यच्छानि मान्तुमे षृताध्मा रिति तास्मै सामानि प्रायच्छत्तस्मादथैनत्त्रिवामन्वेत्तावीदिर्यइ तन्नाते यजुर्भिरवाग्रेष्वर्चिरघ्नामनित्रि रवॐ चितस्मा एतन्नायच्छत्॥५॥ तस्य यो यान्यानि रावाय आप्तन मन्तुदराम् रय संतु प्याच्छिन भोग्यच्छिरन्नवन्त

घदेतस्मिन्त्ता शत्य विश्वात्तैरिविषा विद्या रोनतस्मात्त्रिधा रवीनाम॥६॥ अथ यदैन्द्रावैष्णव ॐ दविर्नवतीइंद्रो दिहृ ॐ शुद्रदपच्छहिसुरन्वृतिसृतः॥७॥ अथ यद्वादशकपालो नवति। द्वादश वै मासाः संवत्सरस्य संवत्सरः संमितो वृष्णिस्तस्माद्वादशकपालो नवति॥८॥

श्रुतन्यसां व्रीहिय वाणांश्यकानि व्रीहिमयमवाग्रे पिंडमप्यित्र यतितघृत्रुपाॐ रूपमय्यवमयं नद्वाॐ रूपमय्य व्रीहिमयं तसास्माॐ रूपं तदेतन्नैव्ये विश्वाद्वरूपं किंयत्तोविषारांजस्त्व याजिनउदवसानीयच्छिन्नवति॥९॥ सर्वमिश्राए घपदृक्केतन्नवरूपे सवरिश्रि

रविदर्विहो मान्यो राजसूयनयजेततस्य यातयाम्नवयज्ञो तवतिसोस्मात्परादिवनवति॥ एताघान्यं सर्वाय ज्ञो यावान स्प्रष्टो वृदस्तस्मैनद्रूपं क्रियन्तएषधान्यनिरावायस्तादेतन शश्च एतावृदनशुनर्यज्ञमारत्नत्ततआस्याद्यानयामायज्ञो नवतितत्तो अस्मान्न

पराङ्नवति॥१०॥ सर्वान्यामुस्त्दवित्त॥ एषधृत्तिर्यत्रिधातव्यनया मिपीष्टमसदनयापिमृयाइतितस्माद्दापवाराजसूययाजिनउदवसानीयच्छिन्नवति॥११॥ अथो यः सदुस्तं वापूयाद्वादघात्तस्मद्वाफ दवसानीयास्पाडिरस्वानद्वयवादपजनवतियः सकृत्तं यान्वा त्वावादधातै

तद्धिसदस्रं द्रावः प्रजानं यदवेत्रबोविदस्तसदस्त्रेणरिरिवानंवनरापाययतितस्मादुदनस्याप्युदवसानीयास्यात्॥१२॥ अथोयदीर्घसत्रमासीतन्॥ संवत्सरं वा तूयाया वातषाॐ तास्पृदवसानीयास्यात्॥ सर्ववितवा माध्ठं नवति सर्वजितं यदीर्घसत्रमास्मातसंवत्सरंवा

कूयावा सर्वं मिषात्तस्मादुदातषामप्युदवसानीयास्यात्॥१३॥ अथोष्पोह्येनयाप्यतिचरेदिवतयाविस्त इष्टेनोमाज्ञातशाचैव मारुतिमस्ति वचारद्विर्ध क्रिलोस्तृप्युतेतिदस्माद्द्याज्ञवल्क्योपिद्वाएनयज्ञेष्ठा द्वेत्पाष्टा नंछिनपदिद्वाएनया स्त्यालैंछिनत्रियए

नयांतिवरतितस्मादुद्धेनया पत्तिचारत्॥१४॥ अथ यादेनयादिनिष्यैत्यायन्नैविकयदीनिषज्येदकनयजुर्वेकिनसाम्नातन्नेवायदंके यांक्विकुष्टुयन्नायदाद्विदेनतस्मादुद्धेनयादिदेवज्येत्॥१५॥ तस्यैत्रीणितातमानानिद्विरसपानिदक्षिणा॥ तानिब्रह्मणेददातिनवैव्र

प्ना शब्दरतिनसुतनराॐ सप्नृपस्य यात्वानवि हिरणेन किंवनकवं दयपत्तनघशात्तस्मात्त्रीणितातमानानि ब्रह्मणे ददाति॥१६॥ तिस्रो धेनूर्दो नैस्मा वितिस्त्रो धेनवो हमा होतातस्मात्तिस्त्रो धेनूर्होत्रे॥१७॥ त्रीणि ह्यासांसि स्यधूर्यीविनन्तुतवाअधुर्युर्यस्तं तन्नूतिह्यासा

ॐ सितस्मात्रीणिवासाॐ स्यधुर्यवेयामन्त्रीधे॥१८॥ तावा एताः॥ द्वादश वा त्रयोदश वा दक्षिणा नवेतिं द्वादश वा वै त्रयोदशवासंवत्सरस्य मासाः संवत्सर संमितो वृष्णिस्तस्माद्वादश वा त्रयोदशवा दक्षिणा नवतीति॥१९॥ ब्राह्मणं॥७॥ चतुर्थः प्रपाठकः॥ कं ॐ कांड ३॥

इति सवकांडं पंचमं॥ ॐ नमः॥ प्रजापतिर्वा इदमग्र आसीत्॥ तदपाद्वः किंतदसदासीदिति ऋषयो वावतग्रेसदासीत्॥ तदाहुः केतऋषय इति॥ प्राणा वा ऋषयः॥ तयत्तु रास्मात्सर्वस्मादिदमिच्छन्तः॥ श्रमेण तपसारिषं स्तस्मादृषयः॥ सत्याये मध्ये प्राणः॥ एषएवेन्द्रः

तानेषप्राणान्मध्यतः॥ इन्द्रियेणैन्ध यदैन्धतस्मादिंध इंधो हवेतमिं इस्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः॥ तइद्धाः सप्त नाना पुरुषानसृजन्त॥२॥ तेब्रुवन्न वा इत्थं संतः शक्ष्यामः प्रजनयितुमिमान्सप्त पुरुषानेकं पुरुषं करवामेति॥ तएतान्सप्त

पुरुषानेकं पुरुषमकुर्वन्॥ यदूर्ध्वं नाभेस्तौद्वौ समौजन्॥ यदवाङ्नाभेस्तौद्वौ पक्षः पुरुषः पक्षः पुरुषः प्रतिष्ठेक आसीत्॥३॥ अथ यैतेषां सप्तानां पुरुषाणाॐ श्रीः॥ यो रस आसीत्तमूर्ध्वं समुदौहंस्तदस्य शिरोभवत्॥ यच्छ्रियं समुदौहंस्तस्माच्छिरः

तस्माच्छिरः॥ तस्मिन्नेतस्मिन्प्राणा अश्रयन्त॥ तस्माद्न्वेव शिरः॥ अथ यत्प्राणा अश्रयंत तस्मादु प्राणाः श्रियः॥ अथ यत्सर्वस्मिन्नश्रयंत तस्मादु शरीरं॥ स एव पुरुषः प्रजापतिरभवत्॥ स यः सपुरुषः प्रजापतिरभवत्॥ अयमेव स योयमग्निश्री

श्रीयाता । सप्त वै सन्तः पुरुषो भवति सप्तपुरुषो ह्ययं पुरुषो यच्चत्वार आत्मा त्रयः पक्षपुच्छानि चत्वारो हि तस्य पुरुषस्यात्मा त्रयः पक्षपुच्छान्यथ यदेकेन पुरुषेणात्मानं वर्धयति तेन वीर्येणायमात्मा पक्षपुच्छान्युद्यच्छति ६ अथ यच्चितेऽग्निं निद-
धाति यैवैषा सप्तानां पुरुषाणां श्रीर्यो रसस्तमेतदूर्ध्वं समुदूहति तदस्य तच्छिरस्तस्मिन्नेते प्राणाः तस्माद्वेवैतच्छिरः ७ सोऽयं पुरुषः प्रजापतिरकामयत भूयान्स्यां प्रजायेयेति सोऽश्राम्यत्स त-
पोऽतप्यत स श्रान्तस्तेपानो ब्रह्मैव प्रथममसृजत त्रयीमेव विद्यां सैवास्मै प्रतिष्ठाभवत्तस्मादाहुर्ब्रह्मास्य सर्वस्य प्रतिष्ठेति तस्मादनूच्य प्रतितिष्ठति प्रतिष्ठा ह्येषा यद्ब्रह्म तस्यां प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठितोऽतप्यत ८ सोऽपोऽसृजत वाच एव लोकाद्वागेवास्य सा-
सृज्यत सेदं सर्वमाप्नोद्यदिदं किंच यदाप्नोत्तस्मादापो यदवृणोत्तस्माद्वाः ९ सोऽकामयताभ्योऽद्भ्योऽधि प्रजायेयेति सोऽनया त्रय्या विद्यया सहापः प्राविशत्तत आण्डं समवर्तत तदभ्यमृशदस्त्वित्यस्तु भूयोऽस्त्वित्येव तदब्रवीत्ततो ब्रह्मै-
व प्रथममसृज्यत त्रय्येव विद्या तस्मादाहुर्ब्रह्मास्य सर्वस्य प्रथमजमिति अपि हि तस्मात्पुरुषाद्ब्रह्मैव पूर्वमसृज्यत तदस्य तन्मुखमेवासृज्यत तस्मादनूचानमाहुरग्निकल्प इति मुखं ह्येतदग्नेर्यद्ब्रह्म १० अथ यो गर्भोऽन्तरासीत्सोऽग्निरसृज्यत स यदस्य
सर्वस्याग्रमसृज्यत तस्मादग्निरग्रिर्ह वै तमग्निरित्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः अथ यदश्रु संक्षरितमासीत्सोऽश्रुरभवदश्रुर्ह वै तमश्रुरित्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः अथ यदरसदिव सरास त्रो तवत् अथ यः कपाले रसो लिप्त आसीत्सो ... लवत् अथ यत्कपालमा-
सीत्सा पृथिव्यभवत् ११ सोऽकामयताभ्योऽद्भ्योऽधीमां प्रजनयेयमिति तां संक्लिश्याप्सु प्राविध्यत्तस्यै यः पराङ्रसोऽत्यक्षरत्स कूर्मोऽभवत् अथ यदूर्ध्वमुदौक्ष्यतेदं तद्यदिदमूर्ध्वमद्भ्योऽधि जायते सेयं सर्वाप एवानुव्यैत्तदिदमेकमेव रूपं समदृश्यतापएव १२ सोऽकामयत भूय एव स्या-
त्प्रजायेयेति सोऽश्राम्यत्स तपोऽतप्यत स श्रान्तस्तेपानः फेनमसृजत सोऽवेदन्यद्वा एतद्रूपं भूयो वै भवति श्राम्याण्येवेति स श्रान्तस्तेपानो मृदं शुष्कापमूषसिकतां शर्करामश्मानमयो हिरण्यमोषधिवनस्पत्यसृजत तेनेमां पृथिवीं प्राच्छादयत् १३ ता वा एता नव सृष्टयः इयमसृ-
ज्यत तस्मादाहुस्त्रिवृदग्निरितीयं ह्यग्निरस्यै हि सर्वोऽग्निश्चीयते १४ अभूद्वा इयं प्रतिष्ठेति तद्भूमिरभवत्तामप्रथयत्सा पृथिव्यभवत्सेयं सर्वा कृत्स्ना मन्यमानागायद्यदगायत्तस्मादियं गायत्र्यथो आहुः अग्निरेवास्यै पृष्ठे सर्वः कृत्स्नो मन्यमानोऽगायद्यदगायत्तस्मा-
दग्निर्गायत्र इति तस्मादु हैतद्यः सर्वः कृत्स्नो मन्यते गायति वैव गीते वा रमते १५ ब्राह्मणम् १ सोऽकामयत प्रजापतिः भूय एव स्यात्प्रजायेयेति सोऽग्निना पृथिवीं मिथुनं समभवत्तत आण्डं समवर्तत तदभ्यमृशत्पुष्यत्विति पुष्यतु भूयोऽस्त्वित्येव तदब्रवीत् १ सो यो ग-
र्भोऽन्तरासीत्स वायुरसृज्यत अथ यदश्रु संक्षरितमासीत्तानि वयांस्यभवन् अथ यः कपाले रसो लिप्त आसीत्ता मरीचयोऽभवन् अथ यत्कपालमासीत्तदन्तरिक्षमभवत् २ सोऽकामयत भूय एव स्यात्प्रजायेयेति स वायुनान्तरिक्षं मिथुनं समभवत्तत आण्डं
समवर्तत तदभ्यमृशद्यशो बिभृहीति ततोऽसावादित्योऽसृज्यत एष वै यशः अथ यदश्रु संक्षरितमासीत्सोऽश्मा पृश्निरभवदश्रुर्ह वै तमश्मेत्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः अथ यः कपाले रसो लिप्त आसीत्ते रश्मयोऽभवन् अथ यत्कपालमासी-
त्सा द्यौरभवत् ३ सोऽकामयत भूय एव स्यात्प्रजायेयेति स आदित्येन दिवं मिथुनं समभवत्तत आण्डं समवर्तत तदभ्यमृशद्रेतो बिभृहीति ततश्चन्द्रमा असृज्यत एष वै रेतः अथ यदश्रु संक्षरितमासीत्तानि नक्षत्राण्यभवन् अथ यः कपाले रसो-
लिप्त आसीत्ता अवान्तरदिशोऽभवन् अथ यत्कपालमासीत्ता दिशोऽभवन् ४ स इमाँल्लोकान्सृष्ट्वाकामयत ताः प्रजाः सृजेय या म एषु लोकेषु स्युरिति ५ स मनसा वाचं मिथुनं समभवत् सोऽष्टौ द्रप्सान्गर्भ्यभवत्तेऽष्टौ वसवोऽसृज्यन्त तानस्यामुपादधात् ६ स म-
नसैव वाचं मिथुनं समभवत् स एकादश द्रप्सान्गर्भ्यभवत्त एकादश रुद्रा असृज्यन्त तानन्तरिक्ष उपादधात् ७ स मनसैव वाचं मिथुनं समभवत् स द्वादश द्रप्सान्गर्भ्यभवत्ते द्वादशादित्या असृज्यन्त तान्दिव्युपादधात् ८ स मनसैव वाचं मिथुन-

॥ ३६

मनवत्। स गर्न्ति वत्। सवि श्वान्देवानसृजत। तान्दिद्रूपादधात्॥९॥ अथो आहुः। अग्निमेव सृष्टं सर्वो व सृज्यंत। तान स्यात्तु पादधात्। वायुं कर्त्ता। नानंतरिक्ष आदित्यमादित्याः। नान्दिवि दिव्येदवाश्च द्मसे। नान्दिद्रूपादधादिति॥१०॥ अथो आहुः। प्रजापतिरवेमां लोकान् सृष्ट्वा
घि व्यां प्रत्यतिष्ठत्। तस्मा इमाओषधाया अन्नमपश्यं तान्तदाश्नात्। स गर्भ्यन्त वत्। स ऊर्द्ध्वेभ्य एव प्राणेभ्यो देवानसृजत। ये वाचः प्राणाः। तेभ्यो मर्त्याः प्रजा इति। अथो यत मम प्ससृजत। तस्मा सृजत। प्रजापतिस्त्वा वदं सर्वमसृजत। यदिदं किंच॥११॥ स प्रजाः सृष्ट्वा सर्वमाजिमित्वा व्यस्रंसत।
स्माद्धितं घः सर्वमाजिमितिव्य वस्रंसतो। तस्मादिश्रत्तात्। प्राणो मध्यतउदक्रामत्। तस्मिन्नेवमुत्क्रान्ते देवा अजहुः॥१२॥ सो अग्निमब्रवीत्। त्वं मा से धेहीति। किं मेतत्ता न विष्यतीति। ब्रूयामा च दांति। या वि श्रुत्राणां वा धृत्। तेन पितरं पिता मह्यं पुत्रं। पौत्रमा च क्रन्ताव भामा च दां
॥ अथ मासे धेहीति। नवेत्ति न मन्ति। स मदधात्। तस्मादेतं प्रजापतिं सं तमग्निरित्याचक्षते। आदवा एतेन पितरं पिता मह्यं पुत्रं। पौत्रं च दांता। यएवं वेद॥१३॥ तम ब्रवीत्। कस्मिं स्त्वोपधास्यामीति। हित एवत्य ब्रवीत्। प्राणो वै हितं। प्राणो हि सार्वभ्यो भूतेभ्यो हितः। तद्यदेनं हिते उपदधानूं न
मा दाहोपधास्यामि। उपदधामुपाधामिति॥१४॥ तदाहुः। किं हितं किमुपहितमिति। प्राण एव हितं। वागुपहितं। प्राणे ह्ययं वागुपवहिता। प्राणा स्त्वेव हितं मं गान्युपहितं। प्राणो ह्येमान्यं गान्युपवहितानि॥१५॥ सा स्येष चित्य आसीत्। चेतव्यो ह्यस्यासीत्। तस्माच्चित्यश्चित्य॥१६॥ एवायं यजमानस्यैव
॥ चेतव्यो ह्यस्यैव तिन स्मादेव चित्यः॥१६॥ तदेता वा अस्य ताः पंच तन्वो व्यस्रंसंत। लोम त्वङ्मांसमस्थि मज्जा। ता एवैताः पंच चितयः। तद्यत्पंच चितीश्चिनोति। एताभिरेवैनं तनूभिश्चिनोति। यच्चिनोति तस्माच्चितयः॥१७॥ स यः स प्रजापति व्यस्रंसत। संवत्सरः। सोस्य याः अस्य ताः पंच
॥ ऋतवः। पंचैताश्चितयः। तद्यत्पंच चितीश्चिनोति। ऋतुभिरेवैनं तच्चिनोति। यच्चिनोति तस्माच्चितयः॥१८॥ स यः स संवत्सरः प्रजापतिर्व्यस्रंसत। स ओऽयमेव स वायुर्योयं पवते। अथ या अस्य ताः पंच तन्वो व्यस्रंसंत। दिशस्ताः पंच वै दिशः
न्वो व्यस्रंसंत। स तर्त्तवः। पंचैताश्चितयः। तद्यत्पंच चितीश्चिनोति। दिग्भिरेवैनं तच्चिनोति। यच्चिनोति तस्माच्चितयः॥१९॥ अथ य स्थीतग्निर्निधीयते। असौ स आदित्यः। स एष एव वेषाग्निश्चितः। एतावन्तं तद्यदेन मग्निः समदधात्॥२०॥ अथो आहुः। प्रजापतिरेव विस्रस्तो देवानब्रवीत्। सं मा धत्तेति। ते देवा
वेताश्चितयः। तद्यत्पंच चितीश्चिनोति। दिग्भिरेवैनं तच्चिनोति। यच्चिनोति तस्माच्चितयः॥ तदेतं प्रजापतिं संतमग्निरित्याचक्षते॥२१॥ तं देवा अग्ना वाकृतिमिरद्रविष्यन्। तयो या मा कृति मर्जुहुवुः। सा सिनं पक्वेष्टका भूत्वाऽपपद्यत। तान् घदिष्टुर्व
अग्निमकुर्वन्। चीमं दितरं प्रजापतिं निपद्यामेति। स वा अद्यामत। स्मिन्नस्रं स्मिन्नेव विशानीति। तच्चेति। तस्मादेतं प्रजापतिं सं तमग्निरि
समन्तं वत्। तस्मादिष्टकाः। तस्मादग्निने ष्टकाः पचंति। आकृतीर्विनं सत्कुर्वति॥२२॥ सो ब्रवीत्। याव पाव देहि उकृभ्यां तावन्तावन्मे कं नेवतीति। तद्यदस्मा इष्टकमनवन्न। तस्मादेव ष्टका॥२३॥ तद्यस्माल्लोकात्स्यः। यएवयजुष्मतीः। नूयसी रिष्टका विघातां कानि निनु
यातां सृयएव तत्प्रेत रं प्रजापतिं शिर उपनीति॥२४॥ अथ यद्यस्मादेतां यं। देवं वियज्जुष्मत्यइष्टकाः। द्विर्लोकं पृणा। अनाहिवं कृत्यास्त्रं विदुः। यत्र वा अन्त्रुः। अन्नं भूयानं वति तदा श्रुष्टं समृद्धं न वति। तदधात। तस्मा द्नौकं पृणा। एवं भूयसीः। उपदधादिति। एतदपुत्त योहि
वः। अन्यान्वै वानस्थिति॥२५॥ स एष पिता पुत्रः। यादेषोग्निमसृजत। तेनेषोऽग्नेः पिता। यादेतमग्निः समदधात्। तदेतस्याग्निः पिता। यादसापदेवानसृजत। तानेषा देवानां पिता। यदे नं देवाः समदधुः। तानेतस्य देवाः पितरः॥२६॥ उ तयं देतं भवति। पिता च पुत्रश्च प्रजापतिश्च
अग्निश्चाग्निश्च प्रजापतिश्च प्रजापतिश्च देवा श्च देवा श्च प्रजापतिश्च। य एवं वेद॥२७॥ स उपदधाति। तमादवता यति। वाग्वै सा देवता। गिरस्वदिति। प्राणो वाश्च गिरः। ध्रुवासीदेति। स्थिरासीदित्येतत्। अथो प्रतिष्ठितासीदेति। द्वावाग्वेदि नाम नतूं। प्राणेन च चिनोति। द्वायाश्च
निः प्राणाः। इन्द्रं प्राणो विनिः। यावान्नाग्निः। यावन्त्यस्य मात्रा। तावन्तं ते विनामिनत् चिनोति॥ इं प्राणोवि साधीद वा। स वीद व योग्निः। यावानग्निः। यावत्यस्य मात्रा। तावन्तं तेन मिनतश्चिनोति॥२८॥ तदाहुः। कस्मादस्या अग्निश्चीयत इति। यत्र वै सा देवता यथ्रं स तो तदिमामवरु
द्धानानुद्वा करत्। तं मन्नादवा। स मस्कुर्ह्वतं तदन मस्यापद्वादि सम तरन्। त्वं पृथिवी कृत्व इष्टके यामवेर्व्यसं धृतिः। अस्यैव स वृत्तिश्चीयतां। सेयं वत्रः। सक्तिः। दिशो द्य स्य सक्त्यः। तस्मात्तत्सक्ते यद्इष्टका तं वं ति। इमां ह्युत्सर्वा इष्टकाः॥२९॥ तदाहुः। यस्तेवसे

…न्द्रमास्तद्रूपमभवत् । प्रजापतिर्वै चन्द्रमाः । प्रजापतिर्वै महान्देवः । सो ऽब्रवीत् । ज्यायान्वा अतो ऽस्मि धेह्येव मे नामेति ॥१६॥ तमब्रवीदीशानो ऽसीति । तद्यदस्य तन्नामाकरोत् । आदित्यस्तद्रूपमभवत् । आदित्यो वा ईशानः । आदित्यो ह्यस्य सर्वस्येष्टे । सो ऽब्रवीत् । एतावान्वा अ-
स्मि मा मे ऽतः परो नाम धा इति ॥१७॥ तान्येतान्यष्टावग्निरूपाणि । कुमारो नवमः । सैवाग्नेस्त्रिवृत्ता ॥१८॥ यद्वेवाष्टावग्निरूपाणि । अष्टाक्षरा गायत्री । तस्मादाहुः । गायत्रो ऽग्निरिति । सो ऽयं कुमारो रूपाण्यनुप्राविशत् । न वा अग्निं कुमारमिव पश्यन्ति । एतान्येवास्य रूपाणि पश्यन्त्ये-
तानि हि रूपाण्यनुप्राविशत् ॥१९॥ तमेतं संवत्सर एव चिनुयात् । संवत्सरमनुब्रूयात् । वयो रित्युद्धेक आहुः । संवत्सरे वै तद्रेतः सिक्तं । संवत्सरे कुमारो जायते । तस्माद्वयोरव चिनुयात् । वयोरनुब्रूयादिति । संवत्सरस्त्वेव चिनुयात् । संवत्सरमनुब्रूयात् । यद्ववरतः सिक्तं तद-
वज्रायते ननातो विक्रियमाणमवर्धमानं ॥ श्रोत्रं तस्मात्संवत्सर एव चिनुयात् । संवत्सरमनुब्रूयात् । तस्य दितस्य नाम करोति । पाप्मानमेवास्यैतदपहन्ति । चित्रनामानं करोति । चित्रो ऽसीति । सर्वाणि हि चित्राण्यग्निः ॥२०॥ ब्राह्मणं ॥३॥ प्रजापतिरग्निरूपाण्यभ्यध्यायत् । तस्या ये कुमा-
रो रूपाणि । अनुप्रविष्ट आसीत् । तमन्वैच्छत् । सो ऽग्निरवेत् । अनु वै मा पिता प्रजापतिरिच्छति । हन्त तद्रूपमसानि यन्म एष न वेदेति । स एतान्पञ्च पशूनपश्यत् । पुरुषमश्वं गामविमजं । यदपश्यत् तस्मादेते पशवः ॥२॥ स एतान्पञ्च पशून्प्रविवेश । स एतत्पञ्च पशवो ऽभवत् । तमु
ह प्रजापतिरन्वैच्छत् ॥२॥ स एतान्पञ्च पशूनपश्यत् । यदपश्यत् । तस्मादेते पशवः । तेष्वेतमपश्यत् । तस्माद्वेव पशवः ॥४॥ स ऐक्षत । इमे वा अग्निः । इमानेवात्मानमभिसंस्करवै । यथा वा अग्निः समिद्धो दीप्यत एवमेषां चक्षुर्दीप्यते । यथाग्नेर्धूम उद्यत एवमेषामूष्मो-
द्यते । यथाग्निरन्याद्धितं दहत्येवं वक्ता(?) । यथाग्नेः कर्मासीदति । एवमेषां पुरीषं सीदति । इमे वा अग्निः । इमानेवात्मानमभिसंस्करवा इति । तान्नाना देवताभ्य आलिप्सत । विश्वकर्मणे पुरुषं । वरुणायाश्वं । ऐन्द्रमृषभं । त्वाष्ट्रमविं । अग्नये ऽजं ॥५॥ स ऐक्षत । ना-
ना वा इदं देवताभ्य आलिप्सेग्न इमानि रूपाणि कामयाइति । तानग्निभ्यः कामायालभत इति । तद्यदग्निभ्य इति । बहूनि ह्यग्निरूपाणि । अथ यत्कामायेति । कामेन ह्यालभत । तानालब्धान्पर्यग्निकृतानुदीचो नीत्वा समज्ञपयन् । तदु ह
देता यावि शीर्षाण्यासिर्षां इमास्ताः शीर्षस्तु हेता । शीर्षाण्येवोपदधा इति । स शीर्षाण्येवोत्कृत्योपादधात् । अथेतराणि कुशिन्यप्स्वप्लावयत् । अजेनयज्ञं ॥६॥ स मस्त्रोपचयत् । तानेन्मे यज्ञो ह्विकुष्टो ऽसदिति । आत्मा वै यज्ञः । नेन्मेयमात्मा ह्विकुष्टो ऽसदिति । एतेन प्रजा
ह्वा । तं प्रजापतिरपश्यत् । अप्सु तस्याग्नेरन्तं न पश्येति ॥७॥ स ऐक्षत । यमिममात्मानमप्स्वप्राविध्यन्त । तमन्विच्छानीति । तमन्वैच्छत् । तद्यदपामप्स्वभिविद्धानां प्रत्यतिष्ठत् । ता अपः समभरत् । अथ यदस्यै तांमृदं । तद्रूपमयत् । सेतत्या मृदं चापश्च इष्टकामकरोत् । तस्माद-
तद्द्वयमिष्टका भवति । मृच्चापश्च ॥८॥ स ऐक्षत । यदि वा इदमित्थमिवासदात्मानमभिसंस्करिष्ये । मर्त्यः कुणपो ऽनपहतपाप्मा भविष्यामि । हन्तेदमग्निना पचानीति । तदग्निनापचत् । तदेनदमृतमकरोत् । एतद्धि हविरमृतं भवति । यदग्निना पचन्ति । तस्मादग्निनेष्टकाः
पचन्ति । अमृता एवैनास्तत्कुर्वन्ति ॥९॥ तद्यदिष्टापश्यन्नापश्यत् । तस्मादिष्टकाः । तस्मादिष्टिर्व पशुनेष्टकाकुर्यात् । अग्निमिष्टकाहुता भवन्ति । याः पुराः पशोः कुर्वन्ति । अपोहनेदन्यदेवा ॥१०॥ न घास्ताः स्त्रियः । एतानि तानि पशुशीर्षाणि । अथ यानि तानि कुशिधानि एता-
स्ताः पञ्च चितयः । तद्यत्पशुशीर्षाण्युपधाय चितीश्चिनोति । एतैरेवतत्कुशिधैः । एतानि कुशिधानि संदधाति ॥११॥ तदेतत्सर्वं पशवो वा यदग्निः । तस्मादग्नौ पशवो रमन्ते । तस्मादस्य पशवो भवन्ति । तस्मिन्नग्निराधीयते । अग्निर्ह्व-
यम्याद: । तान्यग्निर्वै प्रजापतिरग्निरभवत् ॥१२॥ तद्वैक आहुः । अग्निर्वा एतैः सर्वैः पशुभिर्यजेत । यच्चाप्येतैर्वसर्वैः प्रजापतिरयजत । तद्वा अग्नेरेनं पर्याहिति । नतथा कुर्यात् । देवानां तदितादियात् । अथो पश-
वादिध्यात् । अथोविं नतः संजरेत् । एतानि वा एतत्कुशिधानि । एतानि चितीः संजरन्ति । तस्मात्तथा न कुर्यात् ॥१३॥ यद्वेव तान्पशूनालभते । आत्मनास्मै तदिनद्धीयकरोति । न ह्यनायतने कश्चन रमते । अन्नं वा आयतनं । तदस्ते पुरस्तान्निदधाति । तदेतं पशुप-
ग्निरूपाण्वन्तीति ॥१४॥ पुरुषो ऽश्वो गौरविरजो भवन्ति । एतावन्तो वै सर्वे पशवः । अन्नं पशवः । तद्यावदन्नं तदेनत्पुरस्तान्निदधाति । तद्दनं पञ्चपशवो ऽग्निरूपाणि वत्तीता ॥१५॥ पंच भवन्ति पंचचितयो ऽग्निः । यावानग्निः । यावत्यस्य मात्रा । तावतैवास्मा अन्नमायतनं निदधाति । तदेन-

८८

न्। अग्निरूपाव त्तीन। १६ स घदग्निश्चिनुत इति। बह्वो ह्यग्निरयः। यदेताश्चितयः। अथ यत्कामायैतिं यजमानः काममाप्नुयात् घ ऊ मानो यत्कामः। एन कर्मकुरुत। १७ पुरुषं प्रथममालभते पुरुषो हि प्रथमः पशूनां। अथाश्वं पुरुषं ह्यन्वश्वः। अथ गामश्वं ह्यनु गौः। अथाविं गां ह्यन्वविर

थाजमविं ह्यन्वजः। तदेनान्यथापूर्वं यथाश्रेष्ठमालभते। १८ तेषां निष्कसमाचरणात्। पुरुषस्य च विशिष्टा। अथ कसीयसी। अथ कसीयसी। न घ आल्पेत्। पशूनां रशनाः करोति। अपापवस्यसाय। स वा स्वेन समा स्युः। स वा सदृशाः। सार्वं छिते समाः। सार्वं सदृशाः। प्रप्रयोह

वां त्ता अन्नं छन्दांसि तेन समाः। तेन सदृशाः। १९ तदाहुः। कथमस्यैता अग्निरूपं पंचेष्टका। सर्वः पशुरारब्धो भवतीति। पुरोडाशकपालं पशु नैवापशुनैड्यं प्रथमामृता यीष्टका। अथ यत्पशुमालभते। तेन पशुरिष्टका। अथ यदपामर्जितः। हिरण्यशकालो भवतः। तेन हिरण्यष्टका

पाला अथ यद्वि पशुः परिधयः। तेन वानस्पत्येष्टका। अथ यदपदाऊपं कृष्णः पुरोडाशः। तेनान्नं पंचमीष्टका। एवमस्यैता अग्निः। पंचेष्टकः। सर्वः पशुरारब्धो भवति। २० तद्वै चतुर्विंशतिः सामिधेन्यः। चतुर्विंशतिः अर्धमासा वै संवत्सरः। संवत्सरोऽग्निर्यावान

ग्निः। यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्समिन्धे। २१ यद्वेव चतुर्विंशतिः। चतुर्विंशत्यक्षरा वै गायत्री गायत्रोऽग्निः। यावानग्निः। यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्समिन्धे। २२ यद्वेव चतुर्विंशतिः। चतुर्विंशो वै पुरुषः। दश हस्त्या अंगुलयः। दश पाद्याः। चत्वार्यंगानि। आत्मा चतुर्विंशः पुरुषः प्र

जापतिः। प्रजापतिरग्निः। यावानग्निः। यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्समिन्धे। २३ ता उ त्रयो गायत्र्यस्त्रिष्टुभ उ आन्वाहा गायत्री। आत्मा त्रिष्टुप्। प्राणो मे वास्य या पञ्चदशः सामिधेन्यः। आन्तानि त्रिष्टुभः। मध्ये त्रिष्टुभ ताः कुर्वन्ति। अग्निर्वा गायत्र्यः। मध्ये ह्ययमात्मा। अभितः प्राणा

तृ यमी। उपरस्तात्। यत्रीरन्वाह। कनीयसी रूपरिष्टान्नु यथाऽसो हीनमुपरस्तात्प्राणाः। कनीयांसं उपरिष्टात्। २४ सा वा एषा समा सती अनुकृत्य वा वर्षीयसी भवति। प्रजापतिं ह्यग्निः। यत्राग्निः समदधात्। तमब्रवीत्। यावत्संमिताः सामिधेन्यः। नातिरिक्ताः समिन्धीते। २५ स एता अपश्यत्। तास

ता स्वाः मन एतग्नावर्द्धयेद्विलिता। समाष्टुवा नरुतन वर्द्धयन्त्विलितन्। संवत्सराः ऋषयः। यानि संशितानि। संवत्सरा ऋषयः। सयानि चवर्द्धयन्त्विलितन्। संदिव्यनदीदिदिरा एवनेनेति। असौ वा आदित्यादिद्यौ। एवं तेन संदीदिद्यिन्। अस्मि विश्वा आत्मादि हृदिशाश्च तस्य इत्ये समीधाप्रि

ताद्धि हृदिशाश्च तस्य इत्येतत्। २६ एता वा एका व्याख्याना। एतास्मि वाक्तिः। यग्नि नाम वसंस्कुर्यात्। एतत्संदधत्। एतं जनयेत्। आग्नेय्यः प्राजापत्याः। यदग्निरपद्रयत्। तानाग्नेय्यो यत्प्रजापतिं समिंधात तेन प्राजापत्याः। २७ द्वादशाग्नेय्यः। द्वादश मासाः संवत्सरः। संवत्सरोऽग्निर्यावा

वानग्निः। यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतदाप्नोति। २८ यद्वेव द्वादश। द्वादशाक्षरा वै जगती। यं वै जगति अस्याऽदिदृशं सर्वाद्ध्यगादि यत्तु वा अग्निः। अस्येदि सर्वाग्निश्चीयते। यावानग्निः। यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतदाप्नोति। २९ यद्वेव द्वादश। द्वादशाक्षरा वै जगती ज

गती सर्वच्छिन्दांसि। प्रजापतिः। प्रजापतिरग्निः। यावानग्निः। यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतदाप्नोति। ३० ता एता अन्वाह। अग्नेस्य समिद्धस्य तं वनीलो प्रजापतिं विश्वस्त। यत्राग्निः समदधात्। तमब्रवीत्। यावत्संमिता आग्नेय्यः। नातिरिक्ता प्रीणीहीति। ३१ स एता अपश्यत्। कव्यान्य इत्यस्य समिधो

रुक्वतीनि। उत्थापितस्य समिद्धस्य। समिद्धो वै तेऽति। उत्थापितस्य इति। ध्रुवाचीनां छिनत्ति। कृत्स्नुस्य कालि शोचीं समिद्धो चि भवति। अतिक्रमते मे निर्द्धीयं वितेनं मन्येन नूनं अपूनीकस्यापीति। स वीर्या वा अग्निः सुपूनीका। स्त्रस्नो हिनिति। यदनं जन यति। तना स्य हृष्टः। ३२ एता एक

व्याख्याना। एतास्मि वाक्तिः। यद्येनाम्नि वसंस्कुर्यात्। एतत्संदधत्। एतं जनयेत्। ता आग्नेय्यः प्राजापत्याः। यदग्निरपद्रयत्। तानाग्नेय्यो यत्प्रजापतिं माप्रीणात्। तेन प्राजापत्याः। ३३ ता द्विषमा द्विषमपदा। विषमाक्षरा द्विषमा लिदि छंदाऽसि। अथ या अन्यस्या ध्यानं संगानि द्विषमाणि तान्य

स्यो। तानि सर्वाण्याप्नोति। ३४ वैश्वानरः पशुपुरोडाशो। वैश्वानरो वै सर्वेऽग्नयः। सार्वमेषामग्नीनामुपाप्त्यै। ३५ यद्वेव वैश्वानरः। ऋतं वा ... यदग्निं चितवंतः। अग्नेर्वा वारुणं वरुणं वा। संवत्सरः संवत्सरः। वैश्वानरो यदन्न यदिति स्यादिति। तद्वै तद्यद्द्वादशकपालः। द्वादश मासाः संवत्सरः

संवत्सरोऽग्निर्वैश्वानरः। आग्नेयो याज्यानुवाक्याः। अग्निरूपाणामुपाप्त्यै। कामवत्यः। कामानामुपाप्त्यै। ३६ नद्धि कइति। एवं तानि पशुशीर्षाणि। त्रिवृतो पदधति। उतायानि तपरावदिति। तदत्तमस्याः। क्रेपाः संजन्वंति। अन्नाग्नीनानि दिनानि तदु तन्न्याषाढेः। को अमते यस्योपदधुः

सद्दित्रपवत्तामसमाः। ३७ हिरण्मयान्युपदिकं कुर्वंति। अमृतमिष्टका इति। वृंदनः। नादना अमृतमिष्टकाः। नदिनानि पशुशीर्षाणि। ३८ मृण्मयान्युपदिकं कुर्वंति। उ सन्ना वाऽएतत्पशवः। यद्धि किं चोत्सन्नमियन्। तस्य सर्वस्य प्रतिष्ठा। न घर्त्रिते पशावामताः। नेत एनाननिसंमरा

म इति । न न आकुर्यात् । या वा एतं धामाहुतं ब्राह्मणैव न वि घान्तुं तस्य तन्तु सम्भाः स्युः । स एतानेव पञ्च पशूनालभत । या वद स्य बुवाः स्यात् । तान्देतान्प्रजापतिः । प्रथमम आलेभे तथा पर्श्वः सायकायनो तेभ्यो धृतस्मै तानेवान्तरणालभतेत पश्येत ह्येभ्यो द्यावावालभ्यते । प्राजापत्य श्च
व्य आतन्त्या शतात्रा ब्राह्मणश्रुघने । ३ ब्राह्मणं । ४ प्रथमः प्रपाठकः ॥ कं ३ का ११० प्राजापत्यं चरुमालभते । प्रजापतिरग्निं चिचीषन्निरजनवत् तघादतमालभन्त तादवाग्नेरं तं पर्यनीति । त्रयाम्भ तवति । द्यानि वि त्रयामस्यलो मानि शुक्लानि चरुकानि नव ईं मिथुनं प्रजननं तं ददस्य
प्राजापत्यो रूपं त्रूपरो भवति त्रूपरो हि प्रजापतिः । १ तस्य कवि ७ त्राति । सामिधेन्यो । द्वादश मासाः संवत्सरः प्रजापतिः । इमे लोकाः अग्नेः सावादिश एकवि ७ शाए व प्रजापतिः । प्रजापतिरग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्समिंधे । २ यद्वेवैकविंशति रेकविंशो वै प्रजापतिः
द्वादश मासाः पञ्चर्तवस्त्रय इमे लोका असावादित्य एकविंशः । प्रजापतिः प्रजापतिरग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैनमेतत्समिंधे । ४ उ तयो गायत्री त्रिष्टुब्जगत्यानुष्टुभा ता साम्मिको बन्धुरु क्तं स्त्री वानूच ७ हि स्यध गार्ह वत्या अभि स्माभा स्माश्नस्यतिप्रजापतिर्वि हिरण्यम् ३
प्रजापतिरग्निर्वै दशाग्निर्यस्मात्सामिधेनीको बन्धुरुक्तं स्त्रैवानूचं प्राजापत्यः पशुपुरोडाशो य एव पशोर्बन्धुः स पुरोडाशस्य द्वादशकपालो द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिः कृत्यो यास्यानुवाक्याः कोहि प्रजापतिः । ५ अथ तं वायवे नियुत्वत श्वेतं तूपरमालभते प्राजापत्य
प्रजाः सृष्ट्वानुव्यैक्षत तस्यान्यानं प्रदर तः पराप तत्प्राणः शुक्लरूपमेतद्धि प्राणस्य रूपं नवदन्तो वि राता यावानु विरस ता वा नान्मात घादतमालभन्त तादवाग्नेरं तं पर्यनीति शुक्लो भवति शुक्लं ७ हि रतत्तूपरो भवति तूपर ७ हि त्यता सायवत्तवति प्राणो वि वायुर्नियुत्वानिति ६
सुपानो वि नियुतः प्राणोदाना वा एवास्मिन्नेतद्धाति । १ यद्धेवैतं वायवे नियुत्वते नियुत्वते शुक्लं तूपरमालभते प्रजापतिं विसृस्तं यत्रादेवाः समस्कुर्वंस्तस्याः स्मात्प्राणो मध्यतः उदक्रामत्तमस्मिन्नेतेन पशुना दधुस्तथैवास्मिन्नयमेतद्धाति वायवे तत्त्वनिप्राणो वि वायु
शुक्लात्तत्त्व त्वस्तु दानो वि नियुतः प्राणोदाना वा एवास्मिन्नेतद्धाति शुक्लो भवति शुक्लं हि वायुस्तूपरो भवति तूपरो हि वायुः । ७ तस्य सप्तदश सामिधेन्यः सप्तदशो वै संवत्सरो द्वादश मासाः पञ्चर्तवः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिरग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्
समिंधे । ८ यद्वेव सप्तदश सप्तदशो वै प्रजापतिः प्रजापतिर्यदि वायुः शुक्लरूपः प्रजापतिः प्रजापतिरग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्समिंधे । ९ उ तयो गायत्री त्रिष्टुब्जगत्या द्वादश ता साम्मिको बन्धु रुक्तं स्त्री वानूच ७ धाय
त्रिय स्ता साम्मिको बन्धुरुक्तं स्त्रैवानूच्यं प्राजापत्यः पशुपुरोडाशो वायवे स काम उपांशु इति द स्माद मादि कियेव चरकाः प्राजापत्ये पशावाकुर्विति । १० यद्वेव वायव्यः पशुर्भवति प्राजापत्यः पशुपुरोडाशो प्रजापतिर्वै वायुः स्वराट् प्रजापतिस्तद्धा तद्वायव्यो स्यान्नादुः तं वाधा ताप
त्यावरुद्ध ७ हि वास्य तत्त्व ७ स्यान्नाद्यं भवत्यय वायव्यः पशुर्भवति प्राजापत्यः पशुपुरोडाशस्तन्नदेवितन ७ सर्वं कृत्स्नं प्रजापति ७ संस्करोति । ११ यद्वेव वायव्यः पशुर्भवति प्राजापत्यः पशुपुरोडाशः प्रजापतिं विसृस्तं यत्रादेवाः समस्कुर्वंस्तस्याः स्मात्प्राणो मध्यत उदक्रामत्तमस्मि
न्नेतेन पशुनादधुरथास्येतेन पुरोडाशेनात्मानं ७ समस्कुर्वंस्तस्मात्प्राजापत्यो भवति प्रजापतिर्ह्यात्मा द्वादशकपालो द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिः कृत्यो याज्यानुवाक्ये कोहि प्रजापतिः । १२ तद्धैतदपांशुरस्मात् हुत्वाहुतिं । यएवायं प्रजापतिस्तस्मिन्नितिन द
अन्यत्र यदतेन मध्यत उरन्तिमध्यत्वाद्यमानमा यद्विबो परिष्टा अरंति यएवायं सुपरिष्टात्प्राण स्तमस्मिन्नेतद्धाति शुक्लो भवत्यो पाज्यानुवाक्याः स्युः शुक्लरूपाला अपांत्ये नियुत्वत्या यद्धवनियुत्वद्रूपं तत्स्यो पाप्मये । १३ तद्वाआकूः । वपायाएव शुक्लो वत्यो स्यान्नामिता बहुप
अर्कं यदपा शुक्लवत्यो नियुत्वत्यो हविषो यद्धवनियुत्वद्रूपं तत्स्यो पाप्मया इति । १४ यद्धेवैतं पशुमालभन्त । एतस्मिन्नु पञ्चैते सार्वे पशूनां ७ रूपं यत्तूपरो लम्बुद्दीनत्तुरूपस्य रूपं तूपरो हि लम्बुदीच्च कवाययन्नूपरः । कि सेर वास्तदश्वरूपं तूपरो हि कसरवान्नाश्वरूपं तूपरः स्याः
रूपमश्वा त्राफा हि लोर श्वस्य द स्या त्व शिवशर्फसदवरूपं यदजस्त दज स्य नघादतमालभन्त नदिवास्येत सार्वे पशवश्चालभ्रान्त वत्यताय तमदस्य कमोपि कल्यति न वायं वपत्रा व पब वा प्राजापत्य एव वा नियुत्वतीयः । १५ तं पोर्स्मा स्यामालभेते तोमासा स्यायामालभ
नस्युद्धेक आकुरस्मो वि वेदः प्रजापतिः स एता ७ रात्रिमिह वसन्नितघोपतिष्ठं तमालभतेवं न दिति । १६ तद्वि पोर्स्मा स्यामेवा सो विवेदः पशुस्तं देवाः पोर्स्मा स्यामालभन्त यत्रैनं दवा आलभन्त तादेनमालभाइति तस्मात्पोर्स्मास्यां यद्धवत्पोर्स्मास्यो ह्येव

रंतो वा एषोऽग्निः पशुर्यद्वस्य योऽविद्वनानाधिं समिष्टयजूंषि सर्वं स्थापयन्न् वास्थिनोदारं तोऽद्वनाच्य वसद्दशानि नेधद्रूंष सर्वं स्थापयानाति सर्वसमे दस्थापयाद्धातन पशुने ष्टातन्प्रजापतिरपश्यद्घाभेतस्याग्नेरंतं नपार्ये तस्मात्सर्वं स्थापये घद्देवसर्वं स्थापयति प्राणाएव
षप शुस्तस्य यदंतरियाप्राण स्यांतरियाघद्विप्राण स्यांतरियात्तदेवं श्रियतनस्मात्समेव स्थापायद्धाता व्रतानाम्नवो ३ तदाकुः ॥ नेतन पशुने ष्टो परिश्रायीतन मीं सममश्रीयान्नमिथुनमुपयात्स्वर्वदीक्षा वा एष पशुरनव क्रंस्वेत घदीक्षितउपरिश्रायीत यः
म्नाऽं समनश्रीयाघन्मिथुनमुपयाद्दितिनेष्वविषादी क्षानेवंदीमस्वलोस्तिनकृष्णाजिनमिष्टकोवाएतां कुर्वतनस्मादु कामामवोपरिश्रायीततदु सर्वमन्नं यदानपद्रावस्तदस्याग्नेमारक्षुतं नवतितद्यालिकानित्याममधुनो त्रानानितपामस्यसर्वेषां कामाङ्गानंत्य
दिलत्तेनमिथुनंतुनोपयात्सुराम्मित्रावरुणयोः पयस्याय्येतस्योपरिबंधुः ॥ ३९ नदाकुः ॥ दद्यादनस्मिन्यज्ञेदक्षिणांनेन्मेयंयज्ञोदक्षिणोसद्रुहस्तआदिष्टदक्षिणां दद्याद्व्रुलावेसार्वयिज्ञस्तदस्यसर्वायज्ञोऽस्तिष्ठ चिति ज्योतिलाञ्जवतीतिनतछाक्ऋयदिष्टकां वाएनां क्रुर
त नघछोष्टकायामिष्टकायांदद्यात्नादक्तदनुर्द्धीवदद्याद्यदस्योपकल्पेत ॥ ४० ॥ व्राह्मणं ॥ १ ॥ एतद्धि देवा अकुर्वंस्त्रितयधामिति चितिमिछन्तेति वावतदकुर्वंस्तपांन्वेतयमानानांप्रजापतिरिमांप्रथमाऽं स्वयमातृण्णां चितिमपश्यत्तस्मात्तां प्रजापतिनोपदधाति ॥ २ ॥ तम
न्निरब्रवीदुपाहमायानीतिकेनेतिपशुभिरितितस्मैतिपश्चिष्टकयाहतदुवाचिषावावपश्चिष्टकायद्दीवेष्टकानस्मान्त्रछमाय्येस्वयमातृण्णायाअग्नेनर्द्दितिकाङ्गर्वष्टकोपधीयतेतस्मादस्याअग्नेनर्द्दिनानुप्रथमायानेनर्द्दिता ॥ प्रजावोनेनर्द्दितोऽग्निरनेनर्द्दितोष्टोषर
वे ३ तयात्पतेनाराता कुर्वंस्त्रितयधामिति चितिमिछन्तेति वावतदकुर्वंस्तन्मिछन्तेति तपांन्वेतयमानानामिमां अग्निश्चविश्वकर्माचांतरिक्षंद्वितीयाऽं स्वयमातृण्णां चितिमपश्यंस्तस्मात्तामिन्द्राग्निभ्यां च विश्वकर्मणा चोपदधाति ॥ ३ ॥ तानब्रुवन्नुपाहमायानी
तिकेनेतिदिग्भिरिति तान्प्रतिदिश्यानिर्द्दतदुवाचतस्माद्द्वितीयाऽं स्वयमातृण्णायाअग्नेनर्द्दितादिश्याउपधीयंतेतस्मादंतरिक्षादुनेनर्द्दिता दिश्योनेनर्द्दिताशबपुरुनेनर्द्दिताछिदेवता निरुप्येतुः ॥ ४ ॥ तक्र वंस्त्रेतयधाम चितिं चितिमिछन्तेति वावतदकुर्वंस्तन्नक्
र्वंमिछन्तेति तपांन्वेतयमानानांपरमेष्ठीदिवंतृतीयाऽं स्वयमातृण्णां चितिमपश्यत्तस्मात्तांपरमेष्ठिनोपदधाति ॥ ५ ॥ तमसावादित्योऽब्रवीदुपाहमायानीतिकेनेतिलोकंपृणयेतितछेतिः ॥ एषवावलोकंपृणान्मनाद्दिवंतदुवाचतस्मात्तृतीयास्वयमातृण्णानेनर्द्दि
तालोकंपृणायाउपधीयतेतस्मादसावादित्योनेनर्द्दितादिवोनेनर्द्दिताप्रछष ॥ एतन्याप्येनुः ॥ ६ ॥ तद्देताकावषट्देवताइदऽं सर्वमनवन्यदिकिंचतद्देवासुरुकुर्वंस्त्रेथाकुर्वंत्रिमावावषट्देवताइदऽं सर्वमनवन्तुपतत्कुर्वाणीतयश्चावयमिछतामसामतितेक्रवंस्त्रेतय
धामिति चितिमिछन्तेति वावतदकुर्वंस्तदिक्रुतपश्चावयमिछताप्रसामितितपांन्वेतयमानानांद्वावाद्वितीयां चितिमपश्यन्नृषभस्तुतेषु ॥ ७ ॥ तक्रुर्वंस्तुपंचयमायामेतिकेनेतियदस्तुलाकपृणायेतिनत्येतिनघदुर्वृष्टिवायाअर्वाचीनमंतरिक्षान्नेनदेवानुपा
यंस्तद्वाद्वितीयांचितिरश्ययदूर्ध्वमंतरिक्षादर्वाचीनंदिवस्तनरुषयउपायंस्तद्वारुपम्रचितिः ॥ ८ ॥ तयदक्रुर्वंस्त्रेतयधामिति चितिमिछन्तेति वावतदक्रुर्वंस्त्रेतयमानामपश्यंस्तस्मात्तिनय ॥ ९ ॥ प्रजापतिःप्रथमांचितिमपश्यत्प्रजापतिरेवतस्याआर्षेयंदेवा
द्वितीयांचितिमपश्यन्देवाएवतस्याआर्षेयमिन्द्राग्नीचविश्वकर्माचतृतीयांचितिमपश्यंस्तएवतस्याआर्षेयमृषयश्चतुर्थींचितिमपश्यन्नृषयएवतस्याआर्षेयंपरमेष्ठीपंचमींचितिमपश्यत्परमेष्ठीवतस्याआर्षेयंसयोहैतदेवंचितीनामार्षेयंविदार्षे
यवन्योहास्यबंधुमत्यश्चितयोभवंति ॥ १० ॥ व्राह्मणं ॥ २ ॥ एतद्धिदेवाअकुर्वंस्त्रेतयधामिति चितिमिछन्तेति वावतदक्रुर्वंस्तपांन्वेतयमानानानाऽं सवितैतानि सावित्राण्यपश्यत्घसविताप्रश्यत्तस्मात्सावित्राणि सएतानास्तोष्टाहुतीनामस्कुन्मनस्कोतानां कवेमामष्टवि
विंशतिनाममपश्यत्समपश्यन्नृषयमसर्वेस्तुष्टानांसनां ॥ ११ ॥ तयदक्रुर्वंस्त्रेतयधामिति चितिमिछन्तेति वावतदक्रुर्वंस्त्रेतयमानान्त्रपश्यंस्तस्माच्चितिराकूतिर्विष्यरुही यदिहप्रश्यत्तस्मादिष्टकाः ॥ १२ ॥ तावाएतान्यकाऽं सनीमष्टाहुतीनामष्टानियजुर्भिर्जुहोतितस्मादियते

कासयप्रक्षविद्दितार्तार्श्रद्धिश्रिकुक्लक्लु होतो मांतर छादि रूपे रुकुक्तानि तस्मादियश्रद्धा रूपि ॥४॥ तान् संततं जुहोत्येतद्धि दिवा ऽवि रश्रुयं द्दे नइदरद्धा ७सि नाह्वा नान्वावश्र रिति त एतान् संततदोम स एत्यत्र कृसां नाह्वरणा सनन्त्र वायनायतस्मात्संततं जुहोति ॥५॥ यद्धितो
माकूतिं जुहोति सवित्ति ताभ्रि स्ताम नयान्याश्रुरसान्थीणानि तमि ह्याखी श्राप्रनत् संतरति न घुद तया सविता रं घीणानि तस्मात्सावित्राणि तस्मादा एता माकूतिं जुहोति ॥ इयंद्धि वि ता माकूतिं जुहोति सवितिस्यान्निस्ताम्मतयकिया श्र र सा इता हूतान् सिं वति याद न्वि त्याम्नोरत सिद्ध
नाद्रुत्रायत्त तघाद तया सविता र ७ र नो हूतान् सिंचुति तस्मात्सावित्राणि तस्माधार नामाकूतिं जुहोति ॥ सुव श्रात्र सुकु च श्रयुज्यात घान्वि स्कन्दत्राणः स्कावा यावा वविप्राणान्वितदयेद वाः कर्म्मान्विर्हुत स्मा स्कवश्र स्कन्कु या यद्वे स्कवश्र स्कन्कु च त्यावि स प्रजापतिरासीदवसत्स
वः श्रा लोवि स्कवः प्राणाः प्रजापतिरष्यासा द्यागासीदष्या सास्कन्योषाचि वाग्यो या स्कगछया सा आप आयन्त्रा वोताकाद नासा याम्नना माकूतिं जुहोति ॥८॥ तान् संततं जुहोति संतताद्विता आप आयन्नयः स प्रजापतिस्त्रय्या विद्यया सहापः प्राविशत् ततो ऽस्यैरत घकुर्तिं जुहोति ॥
न यानि त्रीणि प्रथमानि तानि लोका अथ यच्चतुर्थं यजुस्तत् या सा विद्या जगती सा ततो ऽतिजगती स वालिकहेदा ७सि सवालिकहेदा ७सि त्रयीविद्या अथ यानि चत्वार्युत्तमानि दिशस्ता नामं च विलोकादिशाश्च प्रजापतिरप्नेषा त्रयी विद्या ॥११॥ स जुहोति युञ्जानः प्रथमं मन इति प्रजापतिर्वै युञ्जा
नः स मन एतस्मिन् कर्म्मणि युङ्क्ते तद्यन्मन एतस्मिन् कर्म्मणि युङ्क्त तस्मात्प्रजापतिर्युञ्जानः ॥१२॥ तत्त्वाय सविता धिय इति मनो वि सविता प्राणा धिय अग्नेर्ज्योतिर्निचाय्येत्यग्नेर्ज्योतिर्दृष्ट्वेत्येतत् ... अध्याभरदिति ... तदरति ॥१३॥ युक्तेन मनसा वयमिति मन एव तदेतस्मि
कर्म्मणि युङ्क्ते न ह्ययुक्तेन मनसा किं च न सं प्रति शक्नोति कर्त्तुं देवस्य सवितुः सव इति देवेन सवित्रा प्रसूता इत्येतत् स्वर्ग्याय शक्त्येति यथैतेन कर्म्मणा स्वर्गं लोकमियाद्देवमेतदाह शक्त्येति शक्त्या स्वर्गं लोकमिति ॥१४॥ युक्त्वाय सविता देवानिति मनो वै सविता प्राणा देवाः स्व
र्यतो धियादिवमिति स्वर्गं ह्येनालोकं यतो धिये तस्मिन् कर्म्मणि युङ्क्ते बृहज्ज्योतिः करिष्यत इत्यसौ वा आदित्यो बृहज्ज्योतिरेष उ एषोऽग्निरेवाम्यतं संस्करिष्यन्नेत्येतत् सविता प्रसुवाति तानिति सविता प्रसूता एतत्कर्म्म करवन्नित्येतत् ॥१५॥ युञ्जते मन उत युञ्जते धिय इति मनश्चैव
तत्प्राणांश्चैतस्मिन् कर्म्मणि युङ्क्ते विप्रा विप्रस्येति प्रजापतिर्वै विप्रो देवा विप्रा बृहतो विपश्चित इति प्रजापतिर्वै बृहद्विपश्चिद्वि होत्रा दध इति ... एक इदित्येकोविधिवित् ... सर्वं वयुनविद्
एक इदेवस्य सवितुः परिष्टुतिरिति महतीदेवस्य सवितुः परिष्टुतिरित्येतत् ॥१६॥ युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं नमोभिरिति प्राणा वै ब्रह्म पूर्व्यं नमस्त्वा ... एतस्मिन् कर्म्मणि युङ्क्ते विश्लोक एतु पथ्येव सूरेरिति यथा ... देव मनुष्येषु कीर्त्ति
र्यश एवं ... श्रृण्वन्तु विश्वे अमृतस्य पुत्रा इति प्रजापतिर्वा अमृतस्तस्य विश्वे देवाः पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्थुरितीमे वै लोका दिव्यानि धामानि ... ॥१७॥ यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्ययुरिति प्रजापतिर्वा एतदग्रे कर्म्माकरोत्तत्ततो देवा अकु
र्व्वन् देवा देवस्य महिमानमोजसेति यज्ञो वै महिमा देवा देवस्य यज्ञं वीर्यमोजसेत्येतत् यः पार्थिवानि विममे स एतश इति ... स एतशो ... सर्वं विमिमीते रश्मिभिः ... रजांसि देवः सविता महित्वनेतीमे वै लोका रजांसि ... असौ वा आदित्यो देवः सविता ...
महिम्ना विमिमीते ... देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं ... असौ वा आदित्यो देवः सविता यज्ञो ... प्रसुव यज्ञ ... प्रसुव यज्ञ ... दिव्यो गन्धर्वः केतपूः केतं नः पुनात्विति ... असौ वा आदित्यो दिव्यो गन्धर्वः ... वाचस्पतिर्वाचं नः स्व
दत्विति ... इदं कर्म्म ... इत्येतत् ॥१९॥ इमं नो देव सवितर्यज्ञं प्रणयेति असौ वा आदित्यो देवः सविता यज्ञो वा ... कर्म्म प्रणयति ... सखिविदं सत्राजितं धनजितं स्वर्जितमिति य
एतत्सर्वं विन्दति ... ॥२०॥ ... समर्द्धयत्यास्य ... त्रयी विद्या ... संजायत ... ऋचा स्तोमं समर्द्धय गायत्रेण रथन्तरम् ... सावित्राण्येतानि ... गायत्र्या
त्रिर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनं ... संचिनोति ... सावित्राणि ... अष्टावेतानि ... प्राणाः प्राणा अग्नि
र्दशाः प्राणाः प्राणा अग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनं ... एतस्या माकूत्यां ... अग्निर्देव ... कामं ... रूपायाविरभवत्तस्मात् ... स्वाय रू

प्रायाविरत्नवन्नस्मात्तद्धेतृत्वसुः स्वायरूपायावि लेविति गोवीतावत्सो वाखायशुरुषो वाशुरुषायाः॥२२॥ तक्रुवन्यथरुसर्वेरन्विष्ठामोयानयामा अनुपज्जीवनीयात्वविष्ठुतियक अ सर्वेरसर्वमनुत्वस्याम इतितएतामकं पक्षुदाम्योपश्चुन्यां श्रन्यपदयन्ना सन्नौगाश्चात्वचनघदततमकेप
श्चंदाम्योपश्चुन्यां श्रन्यपदयंत्नस्मादषएकः सन्दिमरताः॥२३॥ अनद्राघुरुषंषुरुषादषदवाअनद्राघुरुषोयानदवानवतिन पिदृन्नमनुष्यांस्नसर्वेदिपशुमिरन्वेष्ठन्नो यानयामा अनुपजीवनीयात्र लेवन॥२४॥ त्रिमिरन्विष्ठन्नि त्रिहृदग्निर्यवानग्निर्यवित्यस्य मात्रानावत्नवेनम्मनदुष्ठि
ष्ठेनितलवंचेसंपदानवेतिपंचविनिकाग्निः पंचनवेः सेवसरः संवत्सरो ग्निर्यवानग्निर्यविन्यस्य मात्रानावन्नक वेति॥२५॥ तमोऽज्ञातिरजिधानीतिरनिहितालवंत्वग्निर्द्धव न उदकाम समुद्रंजे प्राविशन्नेस्मास नुषिरत्नस्माद्भूवीनरन्ताधूमरकेइ वसि षाग्यानिरग्न यस्मुंनोग्नि शिम
पत्रावानग्वेग्यानिरत्नीर्ष्ठिनस्पदि साग्वेग्यानग्वेजायमानोजायन्त योनजायमानोजायानाइति॥२६॥ त्रिवृतालवेतित्रिहृदग्निरश्मातिधानीकृतनामवेति सर्वातादाअश्वातिधानीष्टुरवेपरित्रोत्त सर्वातान्यानिरत्नीर्षपरिशेतत्यानिकपामनक्रियते॥२७॥ तमांद क्षिणं त्वस्युः प्रश्वामा
घरास्तजोघ्याजएवंविल्वन्तुसर्वं यद्धेतदृक्षसंद्रवितमासीदषसोग्नौष्ठयन्नदरस दिविषसरासजोष्ठयः सकपालेरसोलिप्त आसीदष सोज्जोष्ठयन्नेकपालेमासीदवासानृघामतदपरिष्ठान्तालवंत्यतन्नोवायषरूप न्नोरेस्वज्पतेतत्स एवविनामनकुनयति॥२८॥ तदक्षिणत
स्तिष्ठन्वोनाद्धेदवाअविलनुपूर्यन्द्धेलोयद्धं दक्षिणतारक्ष्यांसिनाष्ट्रानदन्नुशितितएनं ब्रूकमयवयन्नोस्मवादित्यमस्तोवादित्यएषोस्त्रस्तएतनत्रदोणदक्षिणतारक्ष्यांसिनाष्ट्रा अपहन्या त्यनाष्ट्र एनं यद्धे मनन्वनतनोवितघ्र जमानएततनघ्रद्रोण दक्षिणतारक्षांसि
नाष्ट्रा अपहत्यालेनाष्ट्र एतं यद्धं नन्तमा॥२९॥ दक्षिणत आहवनीयस्योरुवलुन्नरत्नपथाक्रिरुपरोलहृषावाआहवनीयस्यामान्त्रिदक्षिणतोविहृषाग्याषज्जेपदेग्नरत्निमात्रेरग्निमात्राद्धिहृषाग्याषज्जेपात्राने॥३०॥ साग्वेणावीस्यादग्निर्द्धवनावदकामसम्नवसुंप्राविशत
तस्मात्सम्नुषिरः सएतानिवृम्मानिपलाकॅकरनपर्वाणिपनन्नुप्रज्ञानायप्रयत्रजन्निर्द्दृतानानिकल्माषाण्यननवन॥३१॥ साकल्माषीस्यात्सावान्नेयीयदिकल्माषीनविंदेदप्यकल्माषीस्यात्सुषिरान्नेस्यात्सिवाश्रेयीनसेवान्यानिरत्नेयष्ठेष्ठुरन्निरियंमृन्नविबान्
गर्त्तिष्ठिनस्यष्ठि साग्वेयान्वैजायमानोजायतत्यानेजायमानोजायानाइति॥३२॥ प्रादेशमात्रीस्यात्प्रादेशमात्रोवैगर्भोविष्णुरेवयज्ञोगर्भस्तत्रविवक्रवर्ष्टिरत्निर्वाक्रिनोविष्णुर्यक्रियतत्नीर्यसंमितेवनक्रवति॥३३॥ अन्यतःक्ष्णुस्यादन्नन ररुताक्षोदेवावःक्ष्णुता
स्तुतयनःक्ष्णुवत्तवक्तुजयताक्षोदेवावःक्ष्णुतं यएनयादेवंवदतिमान्त्वंसाणाय स न्यानृतेन्वनस्मात्उभयतःक्ष्णु न॥३४॥ यद्धिवात्तयतःक्ष्णुदतावाअन्तेन्नी यं यन्ता न्य क्ष्णु नत्र जपतएवास्याम नद्धीर्यंदधाति॥३५॥ यद्धेवो जयतःक्ष्णु दनद्वाएनं वा अंतुविण्घेत्यालोक
न्योग्रवर्नस्तोष्ठेविनमयामनदन्तुविष्ठेत्यालोकेन्यः खनति॥३६॥ सयद्धितिस्वनति तदनमस्माल्लोकात्खवनत्यष्ठयद्दिव्यग्निरतितदमुष्माल्लोकादृष्ठयदेतरणसं वरतितदनरिक्षाल्लोकात्सर्वेन्यएवविनामनतदन्येलोकेभ्यः खनति॥३७॥ नामादन्नेदवस्यत्वा सवितुःप्रसवविष्ठि
नावाहुभ्यां पूष्णोहस्ताभ्यामाददेगायत्रेणछंदसांगिरस्वदिति सविन्नप्रसूतएवविनामनदतानिर्द्दिवतानिरादन्नेगायत्रेणछंदसाघ्रो अस्यांगायत्रेणछंदोदधातिहृष्ठिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमंगिरस्वदाभरेतिपशुत्वात्पुरीष्यं पृथिव्याउपस्थादग्निंपशव्यमंगिरस्वदा न
नस्तेनाग्निष्टुनत्नछंदसांगिरस्वदितिनदनेत्रिष्टुभानत्छंदसादन्नेषो अस्यांत्रिष्टुनत्छंदोदधाति॥३८॥ अभ्रिरसीनारिरसीत्वष्टा नदनाः सत्यनादन्नेनायसीतिवभ्रोवा अभ्रिर्यद्ध्यनारीनविष्ठाषाकेचनन्दिनास्तित्राम यत्यविनामनदष्ठिसाप्येभ्रयावयन्नग्निंशाकेमरवुन्निन्
रूस्थस्थइतिदेवसधस्थं ब्रूवाचयमन्निं शाकेमरवन्निन्नमन्निंसधस्थइत्येतन्नागतेनछंदसांगिरस्वदितिनदनोजागतेनछंदसादन्नेषो अस्यांजागतेनछंदोदधाति॥३९॥ त्रिष्टिरादन्नेत्रिहृदग्निर्यवानग्निर्यवित्यस्यमात्रानावतिविनामनदादन्नेत्रिभिरादायाऽन्नेनांवनुष्ठेनि
ति मं त्रः नएतद्वाएनोंदवाहिष्ठित्तिरादायास्यांवतुष्ठेनिवीर्यमस्तष्ठेविनामयामनत्रिर्त्तिरादायास्यांवतुष्ठेनिवीर्यधाति॥४०॥ हस्तआधायसवितानतिहस्तेनघ्रस्याहितालवतिविन्देदग्निमितिविजयन्निष्ठेनाष्ठिरत्मयीमितिक्षिरत्मयीष्ठेवापाक्षेदीमयत्प्रनोस्त्री
नित्नित्वा ष्यत्यन्नेजोतिर्दृश्वेतन्त्र ष्ठिव्या अधयानरदितिहृष्ठिव्येष्ठेनदधानरन्यायुष्ठुनिनछंदसांगिरस्वदितिनदनामान्नुष्ठुनत्छंदसादन्नेषो अस्यामान्नुष्ठुनछंदोदधातिनान्येनान्येवछंदां स्पराह्रिरास्तासोवयं विणावीकिं यत्ला॥४१॥ नाष्ठिक्षरिग्मयीक्षीं
द्विरएम्यीतिवा अन्यन्क्षतिन्नतष्ठाकेयघराएषाछंदांसिताननियाहिरण्यममृतं छिरन्यममृतान्निछंदांसि॥४२॥ नाद्वनुष्ठेनिरादन्नेन्नष्ठेरद्दरान्वि सर्वाद्धावागिन्यकमन्नरमकरमितित्र्यदंसनघनेवागिन्यकमन्नरंयेविषानुष्ठुप्रुवन्नेमामासामाष्ठयदक्नरमितित्रिकरामिः

नितान्निष्कृणाति यजुः ७ बिसृष्टिर्येवैनद्धावाग्निं रवनति सर्वं या वा वासे ज्वरति तस्मात्तप्तस्य तिरः । ३ । यद्वेव वस्तुर्निम्भुतस्यो विदिशा अनु न सृष्टु नन्दितु वा वं दधाति तस्मात्तन सृष्टु दितु बाह्यवदति छंदोभिः यजुर्भिः श्राद चैनदाष्टोवत सो दिशा अनु न सो वांतर दिशः सर्वासु नादि
ह्नुब्जा वं दधाति तस्मात्सर्वासु दिक्षु ब्राह्मवदति । ४४ ब्राह्मणं ३ ॥ ३ ॥ ह स एषा त्रिरुक्तिता अग्न्युपस्थानमिति मंत्रयत एतद्वा एष्ट्वा देवा अन्वविन्दन् । पुरस्ताद्वीर्यमदधुस्तस्मिन्वीर्यमनदन्नविष्टान्पुरस्ताद्वीर्यं दधाति १ सा अग्निमंत्रयत्ता पुरस्तान्नद्वाजिनाद्भवति यच्छिद्रिश्रं तन्नूर्णं
मध्ये पच्छिन्नाच्छिपीयस्तस्सूर्त्तं वरिष्ठा मनुसंभृतमितीयं वै वरिष्ठा संवदिमा मनुसंभृतमित्येतद्विवित्त उन्नम परममंतरिक्षे तव नाकि । पृथिव्या मधिव्यानि विदितिनदन्नमताद्वनाः करोत्यग्निं वाजमादित्यं न दक्षिष्ठे वीर्यं दधाति २ अथ पराससंतेभुंजामा ७ रासनं ते भु
वमिन्वधु पुविनघजमानं वा कामिन्यामेहूष एवस्तु इत्यग्निन कर्म्माणि हूषत्वस्तु इत्येनदग्निं जरंतं मसस्मभुमित्यग्निं जरंत मसमन्निबिन मित्येतं द्रासते वीर्यं दधाति ३ अथाजेग्यागेत्यागेतवस्तरं वाजे वाजे हवामह इत्यन्नं वै वाजः कर्म्माणि कर्म्माणितवस्तरं मन्नेते
हवामह इत्यते ससखायइंद्र सूतयइन्द्रं द्विवर्तं नमूतय इत्येतत्तदजेवीर्यं दधाति ४ त्रिक्तिरनिर्मंत्रयतात्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैतेनापून वीर्यं दधाति ५ अथैनमान्त्राव उत्क्रमयति तदेनामग्नेः पशुभ्निरन्निक्षुति नोपस्पृशत्यग्निरेष यत्स्त्रुग्वा ॥ ग्रूप
निन्मायमग्निं हिनसदिति । ६ । सा अनुक्रमयति । परेर्वनेवेव क्रामन्न रात्री रिति पाप्मा वा अरातिस्तुरमा लए वक्रामन्पाप्मानमित्येतद्वद्धस्य गर्णिपन्तं मयो चू रहीति रोहाविपरावा यात्तए वृता तास्थेमाए पत्यं मयो चू रहीन्येतन्नदनमरोनान्विक्षति ७ अथ परा
सनम्सुर्वनरिक्षं वीहि स्वस्ति गव्यूतिरनयानि कृत्वेत्रीति यण्ठेवयणु स्त्ताव्धुः शस्मास्मुजा सदेती यंवे पूषानया सम्युजा सदेह्येनन्नदेन ७ रासनानान्विक्षति ८ अथाजेपृष्ठिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमंगिरस्वदाभरेति पृष्ठिव्या उपस्थादग्निं पशव्यमग्निवद
लारन्येनन्नादनमजनान्विक्षति ९ त्रिक्तिरन्विक्षति त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतदन्विक्षति त्रिक्ति उपरस्तादग्निमंत्रयात तस्मात्षडृतवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैनं क्रवति १० ब्राह्मणं ४ द्वितीयः प्रपाठकः कां० १४
पुरीनाएतनन्मयान्वेति । अथ मृदमसयंतीमन्विलोकाएतन्नयन्ते यपाष्टरीत्रा अभ्येतइमेलोकाः पुरो वाएतदग्नीलाकिमा अथ आपवाः कम्मण्यिद्धं स्तघादतानग्नीन नोयछदमादन्तेतिनदिनं पुरि अग्नीलोकमग्नीन्विक्षति । १ त्रा अग्नी यंति प्रान्वीन्दिदिग्गे स्वामामाविन मतद्दिशयन्विक्षतिस्मा
यांदिक्षिविंदक्षि २ तत्प्रयंत्यग्निं पुरीष्यमंगिरस्वदच्छेमइत्यग्निं पशव्यमग्निवदच्छेमइत्येतत्तत् । ३ अथाननायउदष्मीदान्नग्निं पुरीष्यमंगिरस्वदच्छेरिष्यामइत्यग्निं पशव्यमग्निवदच्छरिष्यामइत्येतत्तदेनमनयाउकामान्विक्षति ४ अथ वल्मीकवपास्तु विरायद्वैनिर्हनालवतिनामघी
कृतइयं वैवल्मीकवपायस्तु वाइमम्लोकाएतं श्यएनं दिवाएजालाकृष्णविस्रादसि छं स्तेष्ठेवैनमयामतदेजालाकृष्णविस्रादसि छति ५ अथैनत्रिरूपसामन्त्रमस्यदिति तदेनमनुषस्वे छंदोन्तावदानि श्रभ्यामाजातावदाइतिनदेन मदः स्वे छंदान्तु सूर्यस्य पुकेन्नान्वरमी
निनितवन्न ७ सूर्यस्य राजीमिष्ठि कृत्वनु घावा पृष्टि वीआनन्ते छेतितदनंघावापृष्ठिव्यान्तर छंस्तमविंदमेष्टेवैनमयामतद्विंदति तं यदापराए उपनापछनामवास्य त्यागकंनिष्ट दी । अथ आश्रमस्तेनं त्रयतोएतद्विदवा अक्रवन्पाप्मानमस्याएहन्तामिति अमोत्रेपा
अप्रमनसस्यपाप्मानमपहनामतितस्य अम्नं पाप्मानमपाघ्नं स्तघोवास्यायमेतद्धु मं पाप्मानमपहंति ७ आगत्यवाजध्वानमितिआगनोच्च स्वाध्वानमेवति सवौष्टिष्ठे विधुन्वनइति पाप्मानं वैमृधः सर्वान्पाप्मनो विधुन्वतइत्येतन्नस्माउदन्देनदष्ट्वाः स्यवा विदुनात ८ मधुस्थे
मएति वहंतु वानिविंकि पातं इतीदं वै मदा से धस्थं मग्निमग्नेनदति सधस्थे वदुष्याहिदकृतइत्येतत् ८ अथैनमाक्रमयतिाएनद्वाएववएतं एव चौनुविघत्रावीघ आयोमिदृवत्येवं । ९ यद्वेवाक्रमयति एनद्विदवा अबिन्नपुर्याहिनइमामितर छाएं सिनाभ्रान
कन्नुरिति । तस्माएतं वइन्द्रपरिघ्राद्दक्षिणापारंमकार्येत्नजुमवादित्यमग्ना आदित्य एवो सुलघ्नेवास्मा अयमनं वद्युपरिषाद्दक्षिणापारं करोति । १० आक्रम्य वाजिन्पृष्ठिवीमग्निमिक्ष रुचा त्वमिति तेषुदिं रुणाकण्वर्वं वाजिन्पृष्ठिवीमग्निमिक्ष वद्धुपन्येनन्नूर्म्याह

वायनो कृद्धियतःखने मतंवयम्मिति तूमस्तस्या वायिवायनोकृद्धियतएनं खने मेत्येतत्।११। अग्नेनमुन्मृशति एतद्वाएनं देवाः शोचिवांश्चं संभीर्याराससमार्दयंस्तग्नेवैनमयमेतच्छोचिवांश्चं संभीर्याराससमर्दयति घोरस्तष्टं पृथिवीमथ तमात्मानं रिक्षंसंस्पृशयाति
रितीक्षमसीक्षमसीत्यवितपादविस्यायवकुषावमग्निविष्ठश्टतेन्यत इति विख्यायवकुषावमग्निविष्ठसर्वान्यामन इत्येतन्नोपस्थ शतिवृक्षोवा अग्नेनेन्मायंवक्षोदिनसदिति।१२। अग्नेनमुक्रमयति एतद्वैदेवा अक्रव क्विमिम मन्फक्रमं येष्याम इतिमद्गस्रो रुगामिति
तमद्गस्रो रुगाम म्फद्क्रमयंस्तथैवैनमयमेतमरुत्स्रो रुगाम म्फुक्रमयस्तु क्रामम कृतेसोरुगायेतु क्रामम कृतेसो रुगमित्येतत्तस्माद्द्विकृतद् ऋषुःपश्नां तेगितमो स्मादास्त्रानाद्दिति यत्रि तानि प्रसीत्येत दृविणोदाइति दृविणंश्चे ह्योदातिद्यानि क्रेति वाजी थेषद्वयंश्चं स्याममुमतो
पृथिव्या अग्निरवनंतउपस्थेअस्या इति वयमस्याः पृथिव्यां मतो स्यामाग्निमस्याउपस्थेरवनंतइत्येतत्।१३। अग्नेनमुक्रामेत नग्निमे वयम्ताएत द्वाएनं देवा अविवांश्चं सयघ्नादविवांश्चं सवंदतिवमुपास्तुवनुपामकर्यस्तथैवैनमयमेतदुपकोत्तुएमद्रयन्तुद्क्रमीत्
थ्यक्रमीद्द्रविणोदाइति द्रविणंश्चे ह्योदातिद्या युपर्वेति वाजीव वयो वाजिवाक्रः सुलोकंश्चं सुकृतं पृथिव्यामित्यकरः। सुलोकंश्चं सुकृतं पृथिव्यामित्येतत्ततःखने मसुप्रतीकमग्निमितितून एनं खनेम्मित्येतत्सुप्रतीकमितिसर्वतो वा अग्निः सुप्रतीकः स्वोरुहाणा अधिनाक
मुत्तममितिस्वर्गो वैलोकोनाकःस्वर्गेलोकंश्चं रोहंतावित्यिनाकमुत्तममित्येतत्तं दक्षिणोपसंक्रमयति यत्नेतरोपशल्व वतको दक्षिणतः प्राव स्मिच्चतिसय एवासुरदक्षिणत स्तद्वानस्यवन्धुःसात्राप।१४। अथो परिश्रयमृद्धमग्निं जुहोति एतद्वैदेवा अभुवं स्तेतयश्च मितिश्चि
तिमिश्चुन्तविवावतद भ्रुवं स्तेचे तयमानाएतामाकृतिमपश्यंस्तामजुहुवुस्ताश्चं हुत्वैमौलोकानुत्थामपश्यन्।१५। तत्कुर्वंश्चेतयश्चमिव तिवितिमिश्चन्तविवावतद्रुद्रवंस्तच्चेतयमानाएतां दितायामाकृतिमपश्यंस्तामजुहुवुस्ताश्चं हुत्वाविमुं ज्योतिषोपनुपश्यन्तेतादव
ताअग्निं धानुमादित्यामेतात्वेवाद्वतानि ज्योतिस्तथैवैतद्यजमान एतामाकृतिं हुत्वेमांश्च लोकानुत्थांपश्येयस्येताद्वतानि ज्योतिः पुरस्ताकांश्च जुहोती मांश्च लोकानेताश्चदेवतानुपश्यतिसंश्रुतिः।१६। युक्त्वेति आकूतीं जुहोति सुचंद्रवन्द पञ्चश्रीतानितिहश्च
ग्रीवाम्क्षेतसंज्ञरति व्यतिषक्ता व्याचं जुहोति सुचंद्रवन्द पञ्चश्चव्यतिषजति।१७। आज्येन जुहोति वज्रोवा आज्यं वज्रेणमवास्मा एतद्रक्षांसि नाष्ट्रा अपहन्ति पञ्चम्या एतं रेतोमवाज्यमेवैतत्सिंचति स्तुवेण हूयावेति स्रुचा हूयो वीरतः सिंचति स्वाहाकारेण वृषा वै स्वाहा
कारो वृषावीरतःसिंचति।१८। आवात्रिवृमिमनसा घृतनेति। आवागुदोमिमनसाव्युदितं नवेत्येतन्नृतिहि यंतंसु वनानि विश्वेति विश्वेति त्यत्रध्ययसर्वाणित्वनानीक्षियुति पृथुस्तिरश्चाघ्वयसा वृहंतमिति पृथुर्वा एषतिर्यग्वयसो वृहंतं भूमिनव्यचिष्ठमन्नैरप्
नसंभ्रशानमित्यवकाशवंतमन्निरन्नादैर्दीप्यमानमित्येतत्।१९। आविश्वतःप्रत्यंचंजिघर्मीति। आसर्वतःप्रत्यंचंजुहोमीत्येतदरक्षसामनसातज्जुषेतत्यद्रोहमानेन मनसातज्जुषायतामित्येतन्मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णो अग्निरिति मर्यश्रीरिति स्पृहयद्वर्णो
अग्निर्नाभिमृशेतन्वाजर्भुराण इतिनत्वाभिमृश्यास्तुन्वादीप्यमानोज्वरतीति।२०। द्वाभ्यांमभिजुहोति। द्विपाद्यजमानो यजमानोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावतेवैनामेतद्दीनात्रूतश्चं सिंचतिद्वाभ्यां गायत्रीभ्यां समन्त्रिताभिरेव तद्देतो भूतश्चं सिंचति तद्यदाग्नेयीभ्यांतेनाग्निरथ
यत्रिष्टुब्भ्यांतानं इन्द्राग्नी अग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रातावतैवैनामेतद्देतोभूतश्चं सिंचतीन्द्राग्नीतिसर्वदेवाःसर्वदेवत्योग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रातावतैवैनामेतद्देतो भूतश्चं सिंचति।२१। अप्स्वस्य पदं जुहोति अग्निरेष यद्रेतस्तस्योल्कस्यैतदग्निमत्येवाकृती
कृतंभवतः।२२। अप्येनं परिलिखति मा वा अप्सवास्मा एतत्करोति यत्प्येतावानसीत्यवं।२३। यद्वेवैनं परिलिखतिएतद्वैदेवा अबिभयुर्यद्वैन इमं मिह रक्षांसि नाष्ट्रान हन्युरिति तस्मा एतां पुरं पर्यश्रयन्त्स्यै वास्मा अयमेतां पुरं परिश्रयत्यन्या वज्रो वा अग्निर्वज्रमेव
स्मा एतद्दक्षिणामारंकरोतिसर्वतःपरिलिखति सर्वतएवास्मा एतं वज्रं मध्येनामारं करोति।२४। परिवाजपतिः कविरित्यग्निर्वैवाजपतिः कविः परिश्रयमेव मन्त्रे घ्नन्तिरित्यग्निमेवास्मा एतद्रक्षसुत्यवर्म करोतिपरिलिखति
त्रिःपरीवृद्धिपुर आग्नेयीभिस्त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावतैवास्मा एतत्करोतिसाद्वित्रिर्वृदीक्ष्यमाना तिष्ठतितिस्त्रिस्त्रिवृत्तामवास्मा एतत्करोतितस्मादुहैतस्तु यांपरमश्चं रूपं यत्त्रिवृत्तं तस्मात्त्रिवृत्परमश्चं सादृक्षाय सात्त्ववर्षा पुरोपरालिरवांवरीयसींकरोतितस्मात्तु यांपरापुरा।

वरीयसी लस्था त्वे विल्लखाद्विपुरः स्वमाप्येन मस्यां खनति। एतद्धे दिवा अवित्कुर्या देन इममिद्दरस्तावं सिनाप्रान दन्तुरितितस्मा इमाम् वा यानमक्रवै तु अस्या आत्मा त्मानं गोप्नीति सा समं विलायात्तदस्य यमाद्मात्लवति यद्देवस्ससं विलायानि बुध्नियं ग्रत इदं यद्धारत सो यानि मति रिस्याति
त्रयानक्रव्य प्रथय अनूर्नं गृहं तदेतद्धैरतस्सः समृद्धं यस्य मे विलें रक्षः स्वक्तिरक्कणायत्रवति व्रतस्यो विदिशाः सर्वास्य एवैनामत द्विश्यः खनति। २३ आसीत्। ॥ ॥ अग्निं नमतः खनात्यद्वा एतद्वा एनेन्दवा अनुविधा खनं स्तायैविनमयस्यतदनुविधा खनति यदस्य वा सवितुः प्रसावस्त्रीनो वाक्रियां ते
हस्ता धृतौ पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमंगिरस्वत् खनामीति सविता दृष्टेनैव विनामत यद्दता निर्दवता निः पृथिव्याउपस्थादग्निं पराव्य मग्निवत्खनति। ज्योतिष्मन्तं त्वाग्ने सुप्रतीकमिति ज्योतिष्मान्वा अग्निः सुप्रतीकार्ज श्रेष्ठा त्वानुनादीप्यत मित्यजस्त्रेणार्दिष्या दीप्यमानमित्येतद्धिवं प्रजाभ्यो हिंसंतं पृथिवी
व्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमंगिरस्वत् खनाम इति शिवं प्रजाभ्योहिंसतं पृथिव्या उपस्थादग्निं पराव्य मग्निवत्खनाम इत्येतन्नारद्या यां खनति द्विपाद्धृजमानो यजमानो ग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत् खनत्यथो द्वयं यो वैनदूं पं शृणाप श्या २ सविताखना मिखनामइति खनति खनामीः
त्विाएतं प्रजापतिरखनत् खनाम इति देवास्तस्मात् खनामि खनाम इति। ४ सवा अभ्यारखनत्वास्वा खनामि खनाम इत्याहद्वा अग्निरारं लायेवयं विलावीक्रियाततवास्वा वायतमस्याद्वा अखनं स्ताष्ठैवैनमयमेतद्धावेवाभ्यां खनति। अष्टेनं कृष्णाजिनसंस्तरति। यज्ञो वै कृष्णाजिनं यज्ञ एवैनमेतत्संस्तर
तिलोमत छन्दांसि वै लोमानि छन्दःस्वेवैनमेतत्संस्तरति तन्नूश्च प्रस्तुपाति। यज्ञो वै कृष्णाजिनं प्रजापतिर्वै यज्ञोऽग्नि कृष्णोविष्णापतिरुत्तर तस्तस्योपरिवेधुः प्राचीनग्रीवतद्धि देवत्रा। ३ आखेनं शुक्रपर्ण सं स्कुरति। यानि वै शुक्रपर्णो यान्नो नदु नः सिंचति यद्धि यानि तोरतः सिंचात तत्स जंसि
त्कुत्त्वति तन्मात्र लोपस्तृणाति वाग्वै मंत्रो वा कक्षुक्रपर्ण ७ अपां पृष्ठमसीत्यानेरन्ने रिति। अपाऽवै तत्पृष्ठं यान्निर्वैतदन्नेः समुद्रमभितः पिन्वमानमिति समुद्रो ह्येनदभितः पिन्वति वर्धमानो महानांश्रावत्पुष्कर इति वर्धमानो महीयस्व पुष्कर इत्येतद्दिवोमात्रयावरिमा प्रथस्वेत्यन्तरिक्षा प्रथसो वा आदि
न्यपक्वोऽग्निर्नो दिनमस्यादि वोवरिमायंश्च मेदृतिधो दृविनंयष्ठे त्याविनदादाद तत्कुत्तरं कृष्णाजिनाकुपस्तृणाति। यज्ञो वै कृष्णाजिनमियं वै कृष्णाजिनं मियं यस्तु वैयज्ञोस्यां विधियः ता यत्तद्धो शुक्रपर्णसाप्या विद्धो रापः ३ शुक्रपर्णं स्तुते तावा असावा सा १८ अथैनमाभिदूरति संज्ञामित्वा यास्तते
केरोति शर्म च स्थो वर्म च स्थ इति शर्म च ह्यस्येते वर्म च्छिद्रेब्रकृत्तिं तवक्ष्णुच्छिद्रे श्यैव तवक्षु तेन ते यच्च सवती संवसाथामित्यवकारा वनी संवसाथामित्येतत्कृतमग्निं पुरीष्यमिति विभ्रतमग्निं पराव्यमित्येतत्। १० संवसाथां स्वर्विदा समीचीउरसाऽत्मनेति संवसाथामनं स्वर्विदा समीचीउरसा
सनाद्वे त्येन दग्निमं तर्जर शिष्णं तीज्योतिष्मन्तमजस्त्रमिदित्यसौ वा आदित्य एषोऽग्निः स एव ज्योतिष्मानजस्त्रस्तामनेऽनं तराविवृतस्तस्मादाह ज्योतिष्मंतमजस्त्रमिदिति। ११ द्वाभ्यामभिमृशति द्विपाद्यजमानो यजमानोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्यामेतत्संज्ञां करोत्यथो द्वयं यो वैनदूपं कृत्वा
जिनं च पुष्करपर्णं च। १२ ब्राह्मणं २ अथ मृत्पिंडमभिमृशति। पुरीष्योसीति पशव्योसीत्येतद्विश्वभरा इत्यपदुदं सर्वं बिभर्त्यथवा त्वा प्रथमो निरमथ्यदग्न इति प्राणो वा अथर्वा प्राणो वा एतदग्नेर्निरमंथत्थो सावत्रेग्निरसृज्यत तामा सा सीति तदाहतामवैनमेतत्करोति। ३ अथैनं परिगृह्णात्यभ्याददे
पानाकुस्तेन च हस्ताभ्यां ततेरतस्त्वामग्ने पुष्कराद्ध्यथर्वा निरमंथत त्वा पाविश्वस्य वाघतः मूर्ध्नो विश्वस्य वाघत इत्यस्य सर्वस्य मूर्ध्न इत्येतत्। २३ तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः पुत्र ईधे अथर्वण इति वाग्वै दध्यङ्ङाथर्वणः स एनं ततऐंध इत्येतद्वृत्रहणं पुरंदरमिति पाप्मा वै वृत्रः पाप्म
हन्तं पुरंदरमित्येतत्। ३ तमु त्वा पाथ्यो वृषा सममीधे दस्युहन्तमं सिति मनो वै पाथ्यो वृषा स एनं ततऐंधत धनंजय रणे रण इति पशुवै धनं जयकुत्तम्यावंधुः। ४ गायत्रीभिः प्राणो गायत्री प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति तिसृभिस्त्रयो वै प्राणाः प्राण उदानो व्यानस्तानेवास्मिन्नेतद्दधाति तासां नवपदानि नव वै प्रा
पाः सप्त शीर्षन्नवाञ्चौ द्वौ तानेवास्मिन्नेतद्दधाति। ५ अथैनं तत्रि हुत्वा उत्तरतः कृष्णाजिनं तत्सहस्तेत आत्मा विनिहुत्वा त्मानमवास्यैतान्याऽवं संस्करोति सादनीं लः स्वयं उल्लाके विवकिरति नि वात्येनेन वीभूतानां तस्यैष स्वो लोको यत्कृष्णाजिनं विद्धि तानिति त्रिवानित्येनस्मा दयाय ज्ञं संस्कुरु तस्याप्यानामितिकृष्णाजिनं वे कुरुत
स्यानि तद्धि वावीर्दृदं वा इवं विषा यजामसीति देवः संदेवा नवदृविधा यजासीत्येतद्दृ हव्यकमाहे वृत्या धाइ तिमिज मानायाविषमा शासो धनि होतारक्रतूं वृदनेद्धि यानइति। अग्निर्वैहोता कृष्णाजिनं होतृषदनं विदान इति विद्वानित्येतद्येषो दादि कं। ३ अम दस्तुदक इति त्रि व्यादीप्यमाना सु
दस्तुदक इत्येतद्दक्षो वृ तत्प्रमति वुं सि क्लु इत्यदव्रत प्रमतिरूपि विबुमित्र सदस्तेनरः सुविति के ग्निरिरिति सत्पर्विविस्तर्स्तं सर्वे नरः सुविति कोग्निरित्येतद्या स्यामाग्नेयी त्र्यां त्रिष्टुभ्यां तस्यो त्तावं धुः। १७ अथैषां कृत्तुत्र मातमवति। वृहती वा एष संविता अधि संपद्यते यादग्न्येयानितो रतः सिव्य
ततादृज्ञायत तवादेता मत्रवृहतीं करोति तस्मादेषसंविता वृहती मनि संपद्यते। ८ सं सीदस्व महां २ असीति इदामवितादृतः सिक्तं सं स्वादयति तस्माद्योनो रतः सिक्तं संसीदति शोचस्व देववीतम इति दीप्यस्व देववीतम इत्येतद्धि ध्रमग्ने अरुषं मियेध्य सृज प्रशस्त दर्श

२३२

मिति यदावा एषसमिध्यते ... मरुषविस्फु ... दत्तिमिति द ... इवृष्टिः । एताः ... सेपघं ... [illegible]

... मा वास्यास्तत्... दक्षिणात्... देवमारुरति द... [illegible]

तं विलिप्त्वा संतनोति संदधाति । आपो देवी... मधुमतीर... इति रसो वै मधुरस ... [illegible]

... वास्या एतत्कृतं विलिप्त्वा संतनोति संदधाति । ... [illegible]

... कस्मा ... दिशां ... करोति ... [illegible]

... दक्षिणा ... [illegible]

... ज्योतिषा ... वस्त्रं ... सीदति । ... [illegible]

... वासः परिधापयति ... परिधापयति । ... [illegible]

... [illegible]

... संतनोति ... [illegible]

... [illegible]

८४

ङिश्रस्तु वतियस्मि त्रेणान द्रस्तु ति यस्कि ङि स्त कं ङिह्री रिः कर्म्म दयो शृदमिति वीराद्विगत कर्म्मणो यं सृष्टुस्ता त्यां शृद्दीकृत्वा त्रि नावाली स्त लो स्तु नामिति वाग्निसि नीवाला सिनी ७ दृस्ता त्यां शृद्दीकृत्वा क रोति त्येन तु ८ सिनी वालीभ्रु कपर्द्दा स्तु करी राखो प त्रो ति याषा चि सिद्दी वाल्येन ऽ वियाषायि स
शृद्द ७ रूपं यस्तु कपर्द्दा स्तु करी राखो वत्रां स मर्द्दयन्त्यां वं नाम त साउ न्य मपितित मद्धि रवांद धउ दस्ता याः रिनी यं वाञ्छ दिति मद्धिा स्ते न दा हा १० उ र्वा कृ णो तु सा क्षेपा व बा कृ आम दिति द्धि युति रात्या च द्धि करोति वाकृत्यां च धिया रमा ता श्रवं यस्यो प स्के सा द्भिः ध स्तु र्ते गर्न इति य आ मा ता श्र
अस्तु प स्के धि मृ स्या द व मग्निं गा न्ति वि तद्धिं त्ये न ता ११ त्रि ति: शृ त्ये निा त्रि हृ द ग्नियां वा न ग्निया वि न्य स्य मा ता ना व नि वि नाम त न्य त्यो ति द्धा न्धा ७ स ७ स्त स्ति नन्तं च पं वचि ति का ग्नि: पं व र्वि: संवसरः संवस रोग्नि यां वा न ग्निया वि न्य स्य मा ता ना व तत्कव ति त्रि स्ति र प्व प स्त जति लद प्रा चं श्राव
कृ रा गा था त्री वा यु त्रो ग्नियं वि न ग्निय वि न्य स्य मा ता ना व नक्र व श्व षो अ ष्टा कृ रा वा इ य म श्रे स्ट ज्यन त घा व नी य म श्रे स्ट ज्य न ना व ती सि दि नाम त करोति। १२ ज्ञा लए। उ।। ज्ञा अ ष्ट मि दृ म पा द त्रे या वं तं नि धाय लं म न्यते मखस्य शिरो सीति य जो ते मख स्त्रास्ये न छि र श्रा ह वनी या दि य स्य
शिर आ ह वनीयस्तु वाप न रे व स्तु व ति त म्मा दा ७ मख स्य शिरो सीति। १ य द्वे वा दा मख स्य शिरो सीति। य न ए ष न घ स्त्रीयत ही षि ता वि ष्णुः वा ता ज्ञा य मा नो ज्ञा या त ही षि ता स्तु र वाता ज्ञा य मा नो ज्ञा या ना इति। २ न श्च यति। व स व स्वा कृ ण्वं ते मा य त्र ण छुं द सा गिर स्व दि ति य ७ दि ष्वा ला को नि ध सो
न द्र स वो या य त्र ण छुं द सा कृ चं स्ते छि वि न म य मे न ज्ञा य त्रे ण छुं द सा करो त्यं गिर स्व दि ति प्राणो वा अंगि रा ध्रुवा सी ति स्ति रा सी त्ये न द षो प्र ति ष्ठि ना सी ति प्र ष्टि य सी ति प्र षि वी ह्य प नि ध्रिश्च रिया म धि श्र ज्ञा ७ रा य स्पो षं गो प त्यं ७ स्तु वीर्य ७ं स ज्ञा ता न्य ज मा ना या त्ये त द्धि व स व इ मं लो के कृ त्वा नक्षि
त्रे ना मा क्षि ष मा श्रा स न त छो वि न घ ज मा न इ मं लो कं कृ त्वा न क्षि त्रे ना मा क्षि ष मा श्रा के ना श्रा द त्रा मा त्रीं हि त्वा छा स्य स द्वि ति सी र स्न त्र य ति। ३ अ ष्ट स्र्व स्तु द्धि मा द धा ति। रु श्रा स्वा कृ ण्वं त त्रि ष्टु ला न छुं द सां गि र स्व दि त्यं न रि क्त ७ं दे ष त उ द्धि स्ता म न कृ श्रा स्त्रे ष्टु ते न छुं द सा कृ चं स्ते छि वि न म या म न त्रि ष्टु ते
न छुं द सा क रो त्यं गि र स्व दि ति प्राणो वा अंगि रा ध्रुवा सी ति स्ति रा सी त्य न द षो प्र ति ष्ठि ना सी त्यं न रि क्ष म सी त्यं न रि क्ष ७ं ष्टि ष्टु उ द्धि दी र या म धि श्र ज्ञा ७ रा य स्पो षं गो प त्यं ७ स्तु वी र्य ७ं स ज्ञा ता न्य ज मा ना या त्ये त द्धि रु द्रा अं न रि क्षं कृ त्वा त क्षि त्रे ना मा क्षि ष मा श्रा स न त छो वि न घ ज मा नों त रि क्षं
कृ त्वा त क्षि त्रे ना मा क्षि ष मा श्रा स्तो ना ७ं स लि ष्व स ७ं स्त द्व पा। ४ अ षो म र स्तु द्धि मा द धा ति। आ दि त्या स्त्वा कृ ण्वं तु जा ग ते न छुं द सां गि र स्व दि ति द्धि षो दि ष त द्धि स्त मे न दा दि त्या ज्ञा ग त न छुं द सा कृ चं स्ते छि वि न म य म न ज्ञा ग ते न छुं द सा क रो त्यं गि र स्व दि ति प्रा णो वा अंगि रा ध्रु वा सी ति स्ति
रा सी त्ये न द षो प्र ति ष्ठि ना सी ति द्यो र सी ति द्यो र्दि ष त द्धि द्धि रि या म धि श्र ज्ञा ७ं रा य स्पो षं गो प त्यं ७ स्तु वी र्य ७ं स ज्ञा ता न्य ज मा ना या त्ये न ह्या दि त्या दि वं कृ त्वा न स्या म मि ना मा क्षि ष मा श्रा स्त्रे न ष्ठे वि न घ ज मा नो दि वं कृ त्वा न स्या म मि ना मा क्षि ष मा श्रा स्तो। ५ अ ष्ठे ति न च त्रु ष्ठे न य जु षा क रो ति हि
स्त्व वा त्रि मा ष्टि श्रा न रा: कृ ण्वं वो नु ष्टु ला न छुं द सां गि र स्व दि ति दि शो दि न घ जु ला न ह्वि ष्टि च दा ष्टि श्रा न रा ए अ ष्टु लो के श्र स्वा या मा त न च त्र ष्ठे न य जु षा दि शो द ष्टु स्ता ष्ठे वि त घ ज मा न ए अ ष्टु लो के श्र स्वा या मा त न च त्रु ष्ठे न य जु षा दि शो द धा त्यं गि र स्व दि ति प्रा णो वा अं गि रा ध्रु वा सी ति स्ति
रा सी त्ये न द षो प्र ति ष्ठि ना सी ति दि शो सी ति दि शो ह्ये न घ जु रि या म धि श्र ज्ञा ७ रा य स्पो षं गो प त्यं ७ स्तु वी र्य ७ं स ज्ञा ता न्य ज मा ना या त्ये न द्धि ष्टि श्वा ष्टि दे वा ष्टि श्रा न रा दि शः कृ त्वा ता स्वि ना मा क्षि ष मा श्रा स न त ष्ठे वि न घ ज मा नो दि शः कृ त्वा ता स्वि ना मा क्षि ष मा श्रा स्तो। ६ त्ता नि ति ना न र त द्र बा घ्नत ह
करोति। तस्मा द ष्टां लो का ना मे न र त स्र बा ध्या त द्धि श्रो च रि मि न मि ते न क रो ति। अ प रि मि ता द्धि दि श्रः। ७ तां श्रा द त्रा मा त्री मि वो द्धुं क रो ति। श्रा दि त्रा मा त्री नि र द्धिं श्रा द त्रा मा त्रे वि ग ल्पा द्धि स्तु प्नि नि र वा ग र्न्ने सं मि ता न घो नि क रो ति। ८ का य दि ष्टु षो प सी श्रा दे त्रा स्या दि त न य जु जा कृ सा य सं के प
पृ दि कृ सी य स्ये त न ह्र षी य सं ७ स य घे कः प क्षः स्या दि क श्रा द त्रां के यी द छ प दि पं व ए ता व: स्त: पं व श्रा द त्रां कृ पा दि श्रु मा श्रीं ना ह्री यं बा इ श्रु वा यं स मि ति व त त्कव ति पं व श्रा द त्रा द स्म च्वे द ष्टु रे श्रु तं व ति। १० अ ष्ट नि र द्धि ७ं रा स्नां प य स्व ति। दि त्रो दि व स न द्धि द वा इ मा त्रो का न्तु र वा रु श्रा दि
स्त्रि र द ७ त न दि ष्टि। प य न नं स्त्र छि वि न घ जे मा न इ मा त्रो का न्तु र वां द बा दि ष्टि द ७ त नि दि ष्टि। प रि त मो ति। ११ ता न्तु न र व ति नी य प य स्प ति। अ त्रे दि षां ला का ना मे ना: स मा य ति ता द वै न्तां स्त द ७ त ति। १२ अ दि त्ये रा स्ना सी ति। ध्वं कृ ण ण वि य ते र स्तु र व कृ ण्णो सि वि ना म त ड्रा स्त्रां कृ वा पू य रि
स्य ति। १३ अ ष्ट व नु त स्य ते चुः क रो ति। दृ श्रा म व दि त्रा दि व ना प त न्द्धि द वा इ मा त्रो का न्तु र वां कृ श्रा दि ष्टि: स र्वा ता द ७ं दृ स्ता छि वि न घ जु मा न इ मा त्रो का न्तु र वां स्त्वा दि ष्टि: स र्वा ता द ७ ति। १४ ना प ता ये ता स्ये त वं नि।

८४

एता एतामस्मत्सुवंस्या [illegible]

[illegible] का उरवे मे लोका [illegible] स्त स्या प तद् [illegible] तिरश्चीरास्या [illegible]

यस्तना [illegible] पत्नीवनीय नरा [illegible] दे नांतक्क हुति [illegible]

यन्ति। २०। तां परि [illegible] निदधाति कृत्वा यसा महीसुखा [illegible] कृत्वाय सा महती सुखा [illegible]

[illegible] या वा इमे लो का इमे लोका [illegible] इति [illegible] अन्यो न्यस्मि [illegible] यदीनरा [illegible]

[illegible] यत्रो पादूरे दिति न [illegible] यज्ञे [illegible] यजमानस्य तद्विषं [illegible]

[illegible] करोत्येवार्त [illegible] लोका नामि यं महिषी करोति महिषी [illegible]

[illegible] स्याप तस्या एव मृदः करोत्ये [illegible] एतान्देवा [illegible] निर्मिमीत यज [illegible]

[illegible] महिषी [illegible] लिखिता [illegible] वति त्रिधा [illegible] बिसामान्य [illegible]

[illegible] निर्मिमीत यजमानः करोति यजमान [illegible] करोत्य [illegible]

[illegible] एता [illegible] वं [illegible] इतराः परिमिता [illegible] वं [illegible] परिमिता इतराः। [illegible]

[illegible] संस्करोति [illegible] एतत् सर्वं [illegible] प्रजापतिं संस्करो [illegible]

[illegible] प्रजापति [illegible] प्रजापतिरग्निर्वा आत्मा [illegible] दिन [illegible]

[illegible] स्थान [illegible] रस्य [illegible]

[illegible] दधाति [illegible] ब्राह्मणं १॥ [illegible] ॥ [illegible] स्यां खनति। एतद्ध देवा अबिभयु [illegible]

[illegible] अदितिष्ट्वा देवी विश्वदेव्यावती पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत् खनत्ववटेत्य [illegible]

[illegible] देवी विश्वदेव्यावती पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वद् [illegible] इति [illegible]

नां रि ष कुर्ति यजमानो ऽविंदन्ताय यजमानं नारिष इत्येनं कुर्वन्नोपधि दिहि पदे व उपाद इत्यादि [illegible] षमाणा सोय ईति [illegible] प्रायश्चित्ति मा देनं नर स्मिं स्पदन्नारख्यानं इति ॥७॥ यद्यपो रखा निघ्नता याति [illegible] नवा [illegible] नुकुर्वित्नी स्यात स्यामन्नेनं पर्याविपार्ष्णि तिरापच्छो रखा यानि घ्नेनो ऽन्तर्भि [illegible]

यानि मन नान्नीं [illegible] रखायिकपालं [illegible] स्याति [illegible] ॥८॥ अथ मृदमाहृत्या उरखां चोपचायां चापि [illegible] स७सृज्य रखां करोत्येतद्धि वा [illegible] पद्रस्य [illegible] पर्याविपतिकर्मणि [illegible] प्रायश्चित्तिः पुनस्सकपाल [illegible] रखाया [illegible] पसमस्या [illegible]

विष्टा स७सृज्य निदधाति प्रायश्चित्तिः ॥९॥ अथ यदि [illegible] स्वोऽग्निरनुगच्छेत् गार्हपत्यं वाव स गच्छति गार्हपत्याद्धि स आहृतो भवति गार्हपत्यादेवेनं प्राञ्च [illegible] त्योपसमाधाय [illegible] दति ॥१०॥ अथ प्रायश्चित्ती करोति [illegible] एतं कामे [illegible]

[illegible] व्यवच्छिद्यत [illegible] गतं तदेवि [illegible] प्रायश्चित्ती करोत्यध्वरप्रायश्चित्तिं वाग्निप्रायश्चित्तिं वाध्वरस्य [illegible] स्योक्तो बंधुः ॥११॥ समिधम [illegible] स्योपकृत्य [illegible] जुहोति [illegible] समिधमादधाति पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः

समिंधतां पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैरित्यतास्त्वा [illegible] पुनः समिंधतामित्येतत्तु घृतेन त्वं तन्वं वर्धयस्व सत्याः सन्तु यजमानस्य कामा इति घृतेना [illegible] कामा [illegible] यजमानमाध [illegible] सर्वे सत्याः संवृत्येतत्तु ॥१२॥ अथ यदि गार्हपत्योऽनुगच्छेत् [illegible] वाव स [illegible]

दि स आहृतो भवत्य [illegible] मथित्वोपसमाधाय प्रायश्चित्ती करोति ॥१३॥ अथ यदि [illegible] आहवनीयोऽनुगच्छेत् गार्हपत्यं वाव स गच्छति गार्हपत्याद्धि स आहृतो भवति गार्हपत्यादेवेनं प्राञ्च [illegible] सा का [illegible] नेन हृत्वोपसमाधाय प्रायश्चित्ती करोति यस्तस्मिन्काले ध्वरः स्यात्तामध्वरप्रायश्चित्तिं कुर्यात्

समान्यत्र प्रायश्चित्तिः ॥१४॥ अथ यद्यग्नीध्रीयोऽनुगच्छेत् गार्हपत्यं वाव स गच्छति गार्हपत्याद्धि स आहृतो भवति गार्हपत्यादेवेनं [illegible] हृत्वोपसमाधाय प्रायश्चित्ती करोत्यथ यदि गार्हपत्योऽनुगच्छेत्तस्योक्तो बंधुः ॥१५॥ ब्राह्मणं ॥४॥ चतुर्थः प्रपाठकः ॥४॥ कण्डिका ॥११०॥ रुक्मं प्रतिमुञ्च [illegible] सत्यं ह्येतद्य

[illegible] सत्यं वा एतं यं उ मर्दति [illegible] देवा अविभ्रन्तरुः सत्यं नि विनाम नद्बिभर्ति ॥१॥ [illegible] आदित्यः स हि रश्म [illegible] भवति [illegible] परिमंडलो भवति परिमंडलो ह्येष एकविं [illegible] एकविंशो ह्येष [illegible] एष वा एतस्य

[illegible] वा एतस्य [illegible] ॥२॥ यद्वेव रुक्मं प्रतिमुञ्च बिभर्ति असौ वा आदित्य एष रुक्मो [illegible] रूपेण यं उ मर्दत्ये [illegible] बिभर्ति ॥३॥ रेतो वा इदं सिक्तमयमग्निस्तेजो वीर्यं रुक्मो [illegible] सिक्तं तेजो वीर्यं दधाति ॥४॥ यद्वेव रुक्मं प्रतिमुञ्च बिभर्ति

[illegible] देवा अविभ्रन् [illegible] रितित स्मा एतमंतिका [illegible] रं करोति ॥५॥ रुक्म आजिनेन निष्यूतो भवति यज्ञो वै रुक्माजिनं यज्ञो वा एतं यं उ मर्दति यज्ञेनैतं देवा अविभ्रन् [illegible] विनाम तद्बिभर्ति

[illegible] छंदा७सि वै लोमानि छंदा७सि वा एतं यं उ मर्दति छन्दांसि रेतं देवा अविभ्रन् [illegible] विनाम तद्बिभर्ति ॥७॥ [illegible] लोमानि निष्यूतो भवति [illegible] वा एतं यं उ मर्दति [illegible] देवा अविभ्रन्तरुः [illegible] विनाम तद्बिभर्ति ॥८॥ [illegible]

[illegible] तस्योक्तो बंधुः ॥९॥ [illegible] उपरि नाभि [illegible] असौ वा आदित्य एष रुक्म उपरि [illegible] ॥१०॥ यद्वेवोपरि नाभि [illegible] प्रजाति तेजो वीर्यं रुक्मः [illegible] ॥११॥ यद्वेवोपरि नाभि एतद्धि [illegible] यदुपरि नाभि पुरीषसं हिततरं यदवाङ्नाभेस्तस्य दे

[illegible] नि नाम तद्बिभर्ति ॥१०॥ यद्वेवोपरि नाभि [illegible] तेनान्तरं [illegible] प्राणं [illegible] नाम नद्बिभर्ति ॥११॥ [illegible] इयं वा [illegible] सर्वं [illegible]

[illegible] देवा अविभ्रन् [illegible] विनाम तद्बिभर्ति ॥१२॥ [illegible] सर्व [illegible] स हि वा एतं [illegible] देवा अविभ्रन्तरुः [illegible] विनाम [illegible] बिभर्ति ॥१३॥ [illegible]

[illegible] करोति [illegible] तिरश्चीं [illegible] वीर्यं [illegible] वीर्यं वा एतं यं उ मर्दति वीर्यं [illegible] देवा अविभ्रन्तरुः [illegible] विनाम तद्बिभर्ति ॥१४॥ [illegible] यः पापान [illegible]

[illegible] विदिशो दिशो वा एतं यं उ मर्दति दिग्भिरेतं देवा अविभ्रन्तरुः [illegible] विनाम तद्बिभर्ति [illegible] स्तस्योक्तो बंधुः [illegible] ॥१५॥ [illegible] इमं वै लोका [illegible]

[illegible] विनाम तद्बिभर्ति [illegible] स्योक्तो बंधुः [illegible] ॥१६॥ तस्या एव प्रतिष्ठा [illegible] लोकाः प्रतिष्ठिता आदित्य [illegible] लोका [illegible]

धं वदेनेति वरूपेणैतदुपं चिनोति ॥१७॥ यद्वेवैनं शाक्येन चिनोति संवत्सर एषोऽग्निरेतेनवः शाक्य सृष्टुं निर्दिशं संवत्सरः शक्नोति स्थातुं यच्छक्नोति तस्माच्छाक्यसृष्टुमित्येनमेतच्चिनोति षट्कृत्वो मे नवति षट्कृत्वः ॥१८॥ तस्याहोरात्रे एव प्रतिष्ठाऽहोरात्रयोर्ह्ययं संवत्सरः प्रतिष्ठितस्तदिमा आ
ज्ञनं ये इमस्मिन्पर्यं संवत्सरस्तात्रिरासक्तः सत्याद्देतन्दवं वदेतन्नि वरूपेणैतदुपं चिनोति तस्य दशवापरं संवत्सरं नोत्कवति य एवं वेद संवत्सरोपासितादेव तस्य नवति य एवं वेदेत्यधिदेवतं ॥१९॥ अथाध्यात्ममात्मैवाग्निः प्राणाः शाक्यं प्राणो ह्ययमात्मा शक्नोति स्थातुं यच्छक्नो
ति तस्माच्छाक्यं प्राणो रत्वेनामेतच्चिनोति षट्कृत्वो मे नवति षट्कृत्वः प्राणाः ॥२०॥ तस्य मन एव प्रतिष्ठा मनसि ह्ययमात्मा प्रतिष्ठितोऽन्नमासंजनमन्नेन ह्ययमात्मा प्राणैरासक्तः सत्याद्देतन्दवं वदेतन्नि वरूपेणैतदुपं चिनोति ॥२१॥ अन्नेन नमुखयाधिचिनोति इममेवैलोकाउखेमेवाएतेलोकं यं जन
ईत्यचिनिरतंलोकं पर्दवा अचिनोत्तारत्रिरत्वेनामेतच्चोके चिनोति ॥२२॥ सायद्वखानामैतद्धिदवाएतन कर्म्माणो न यावृत्तमात्रो कान्तुदरवलन्यदुदरवनंस्तस्मादुखोखाफवेनामुखेत्याचक्षतपरोक्षं परोक्षकामा हि देवाः ॥२३॥ तद्धाउखेति देश्रद्दस्माद्धिपाघजमानो यजमानोऽग्निर्यावानग्नि
र्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनामेतच्चिनोति सा एवकंजी सा स्काली तत्सष्टू षष्टूतवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनद्भवति ॥२४॥ अथैनमिष्टकाभ्यां परिश्रयति असौ वा आदित्य एषोऽग्निरहोरात्रे इष्टके अमुं तदादित्यमहोरात्राभ्यां परिश्रयति तस्मादहोरात्राभ्यां
परिश्रयतीतः ॥२५॥ यद्वेवैनमिष्टकाभ्यां परिश्रयति असौ वा आदित्य एषोऽग्निरिमाउ लोका विद्रवे अमुं तदादित्यमाभ्यां लोकाभ्यां परिश्रयति तस्मादसावाभ्यां लोकाभ्यां परिश्रयतीतः परिमण्डले भवतः परिमण्डलौ हीमौ लोकौ मिथुनं जे त्रिवृती तस्योक्तो बन्धुः तदादित्ये तस्याएवोक्तो बन्धुर्नतिदाला ॥२६॥
अथातः संपदेवास्य दीक्षोखा वज्राक्यं वरुकलपाशाश्याग्निः सुरूकमस्थ नत्सष्टू षष्टूतवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनद्भवतीद्वेनदशाव ऋतुरागायत्री गायत्रोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनद्भवति ॥२७॥ अथ संवत्सरं पतूर्वज्ञारः पादाश्च वार्यन्तूस्या निज्ञावधं वरुकलपाशश्च
ऋतुकिंस्वरकृच्छं शाक्यं नदत्तूखाग्नीरुकमस्तत्रयोदशात्रयोदशमासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनद्भवति ॥२८॥ ब्राह्मणं ॥१॥ ॥ तं तिष्ठन्नभिमृशति एवतां असौ वा आदित्य एष रुकमस्तिष्ठतीव वा असावादित्योऽथो तिष्ठन्निव वीर्यवत्तरस्तदुदशाड्तिष्ठ तस्योक्तो बन्धुः ॥
॥६॥ आलो रुकम उर्ध्वा व्यघोदिति ॥ इयमानोऽग्नि रुकमं उर्ध्वा हि घोनतदुरुमर्षिमात्सुः श्रियेरुचानइति ऋमिरं वा एतस्याः श्रियो एष रोचनलग्नि रश्मतो अन्तवद्धयोन्नि विति सन्ध्ये सूर्य एष ह्यापाति रमृताद्भवघान्दन्योर्जनयदिति न्योहोएत मजनयस्तुरताइति सुरनान्वेषाय स्याद
एरतः ॥२९॥ अथैनमिष्टकाभ्यां परिश्रयति नक्तोखासामसमनसाहिरूपमित्यहोरात्रे वै नक्तोषासा समनसा हि रूपमाप्याययते द्रोस्त्रमकं समीचीइति यद्धि किं चाहोरात्रयोस्तन्नितामव समीची आप्यायेतन घावा
प्रक्षिनी घावाक्षामासिवपत्यन्तेरत्नहिनातितस्माद्दतन्द्वरन्यजुरुपतिद वाग्निं धारयन्द्रविणोदाइति पक्षिणि दधाति शालाविदवाद्रविणोदास्त एतमग्रे एवंमधारयस्तिरत्नेनामेतद्धारयति ॥३॥ अथ शाक्यपाशं प्रतिमुञ्चते ॥ विश्वारूपाणि प्रतिमुञ्चते कविरित्यसौ
आदित्यः कविर्हिश्वारूपाणि शाक्यं शासावीक दृंहिपदश्चतुष्पदइत्युपन्नपशूर्ध्व श्रयेतस्मात्सूरेत एवैतदुपदधाति स्वर्ग्रगिविलाकोऽनाकमरव्यत्सवितावरे एणइति स्वर्गलोकोनाकमस्मिन्नचघन्देवानुविवियन्त्वत्सुवतपासलोभराजतीन्यखावाअत्रैवसुकृतिं तस्माएतदुक्तिं विराजन्नृदितिं ॥४॥ अथैनं
नमरासारिक्यक्षिकरोतिदमवनहिनःसिक्ष्यक्रिंप्राणालेपतः सिक्तिं हिक्रियन्ति ॥५॥ सुपर्णोसिगरुत्मानिति ॥ वीर्यं वै सुपर्णो गरुत्मान्वीर्यमेवैनामेतदभिसंस्करोति त्रिवृत्ते शिर इति त्रिवृतं नमस्य स्तोमं शिरः करोति गायत्रं चक्षुरिति गायत्रं चक्षुः करोति ॥६॥
अत्रैवपक्षावितिं बृहद्रथन्तरे पक्षौ करोतिस्तोम आत्मेतिस्तोममात्मानं करोति पंचविंशं स्तोमं छन्दांसि अङ्गानीति छन्दांसि वा एतस्याङ्गानि यजूंषि नामेति यदनममिग्निरित्याचक्षतेतदस्य यजूंषि नाम सामतनूर्वामदेव्यमित्यात्मावै तनूर्वामदेव्यमित्यथेतत्सर्वं
हिविर्भक्षसुनिविरियतवज्ञायज्ञियं पुच्छं करोति धिष्ण्याः शफा इति धिष्ण्यैर्ह्येष प्रतिष्ठितः सुपर्णोसि गरुत्मान्दिवं गच्छ स्वः पततेति तदेनं सुपर्णं गरुत्मन्तं कृत्वाह देवान्गच्छ स्वर्गं लोकं पततेति ॥ तं वा एतं ॥ अत्र पदे प्रत्युच्चैवैतं दधिकरोति यादम्नेर्यालोकार्ता विधिक्रियात ताद्वन्नायततध
एतमत्र एवप्रत्युह्यैवैतंहि करोति तस्माद्धा अत्र पदेप्रत्युच्चवानूजायतताउतनहेकाएतवान्विशिन्याजिमेअन्यांविधिंविन्दतिंधीतविनेवारघ्यवकविनेवाकंकविनेवा वगविते सोरयनतःप्रउगं वा समुत्थानपुरीषं वा अन्यथाकृ यंघिष्ण्या पशुपुच्छे वेनं गर्भे पविशत्यादक्रन तस्मादेन
वर्षविनामवलिन्द्यमानूनमचितदा ॥ तस्माच्चरकर्द्धी ग्रां वं धृष्टकान्त्यसौ वा आदित्य एषोऽग्निरमुं तदादित्यमितः ऊर्ध्वं प्रां वं दधाति तस्माद्सावादित्य इतः ऊर्ध्वः प्राङ्धीयतपरोबाहु कुप्यस्थ्रकाति परोबाहुर्ह्येष इतो ह्येनं प्रावहरति तत्प्रावहरत्यामपरिनाशिधारयति तस्योक्तो बन्धुः ॥ ॥२॥

सर्वा ११

विष्णुक्रमान्क्रमते एतद्वा इह विष्णुर्भूत्वेमाँल्लोकानक्रमत यद्विष्णुर्भूत्वाक्रमत तस्माद्विष्णुक्रमास्तथो एवैतद्यजमानो विष्णुर्भूत्वेमाँल्लोकान्क्रमते ।१०। स यः स विष्णुर्यज्ञः सः स यः स यज्ञोऽयमेव स योऽयमग्निरुखायामात्मानमेवैतद्देवा आत्मानं कृत्वेमाँल्लोकानक्रमन्त तथो एवैतद्यजमान

एतन्मयीमात्मानं कृत्वेमाँल्लोकान्क्रमते ।११। तद्दण्ड आहुरिति विष्णुनेत्यत्र एतद्धैतत्प्रजापतिर्विष्णुक्रमेरुदण्ड शाड्रूति श्रुनप्रष्ठा अस्त्वतन्तथो एवैतद्यजमानो विष्णुकाले रुदण्ड शाड्रूति श्रुनप्रष्ठा स्तम्भना ।१२। विष्णोः क्रमोऽसीति विष्णुर्हि भूत्वाक्रमते सपत्नहेति सपत्नान्हन्ति गायत्रं छन्द आरोहेति गायत्रं

छन्द आरोहति पृथिवीमनु विक्रमस्वेति पृथिवीमनु हि विक्रमते वृहद्रतिपादं क्रमत ऊर्ध्वमग्निमुख्यं कृत्वास्त्रेति हिरादति ।१३। विष्णोः क्रमोऽसीति विष्णुर्हि भूत्वाक्रमत त्रिमानित्येत्यत्रिमानीदृत्रिरुणति त्रैष्टुभं छन्द आरोहेति त्रैष्टुभं छन्द आरोहत्यन्तरिक्षमनु विक्रमस्वेत्यन्तरिक्षमनु विक्रम

तेऽहरुपरतिपादं क्रमत ऊर्ध्वमग्निमुख्यं कृत्वास्मिन्दीदिवा दहति ।१४। विष्णोः क्रमोऽसीति विष्णुर्हि भूत्वाक्रमतेऽरातीयतो हन्त्यरातीयतो हन्ति जागतं छन्द आरोहेति जागतं छन्द आरोहति दिवमनु विक्रमस्वेति दिवमनु विक्रमतेऽनुदरतिपादं क्रमत ऊर्ध्वमग्निमुख्यं कृत्वास्मिन्दीदिवा दहति ।१५।

विष्णोः क्रमोऽसीति विष्णुर्हि भूत्वाक्रमते शत्रूयतो हन्ति शत्रूयतो हन्त्यानुष्टुभं छन्द आरोहेत्यानुष्टुभं छन्द आरोहति दिशोऽनु विक्रमस्वेति सर्वा दिशोऽनु वीक्षतेऽनधरतिपादं नेदिमाँल्लोकानति प्रणयानीत्यूर्ध्वमग्निमुख्यं कृत्वा तिष्ठत्यारोहति ।१६। [illegible] अथ प्राङ्ग्मिति स्थित्वा

क्रान्ति एतद्वै देवा अकामयन्त पर्जन्यो रूपं स्यामेति त एतेनात्मना पर्जन्यो रूपमभवंस्तथो एवैतद्यजमान एतेनात्मना पर्जन्यो रूपं भवति ।१७। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौरिति क्रन्दतीव हि पर्जन्यः स्तनयन्निव क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्निति रेरिहद्वीरुधः समनक्ति सद्यो जज्ञानो

वि हीद्धमख्यदिति स घो वा एष यजमान इदं सर्वं विख्यापयत्यारोदसी भानुना भात्यन्तरिति इमे वै द्यावापृथिवी रोदसी ते एष भानुना भाति परो वाक्यश्रष्टकानि परो वाक्पर्जन्यः ।१८। अथैनमुपावहरति एतद्वा अस्माल्लोकादूर्ध्वस्य युक्तपजीवनं तानि नभ्यदोर्च्च इमाँल्लोकानूदेत्य

त्रिवृत्त्रिस्त्रिल्लोकरसोऽग्निरुपजीवनं यत्रावदेवस्यात्स्मिँल्लोकर सोऽनोपजीवनं स्यादथ यत्प्रत्यवरोहत्यस्मिन्नेवैतल्लोके रसमुपजीवनं दधाति ।२। यद्वेव प्रत्यवरोहति एतद्वा एतदिमाँल्लोकानित ऊर्ध्वो राढ्नोति स पराङिव रोहः इयमु वै प्रतिष्ठा तद्यावद्वस्यात्प्रदास्माल्लोकाद्यजमानस्य

वितानात्प्रत्यवरोहती मामभिवि तन्प्रतिष्ठामभिप्रत्येत्यस्यामेव तत्प्रतिष्ठायां प्रतितिष्ठति ।४। यद्वेव प्रत्यवरोहति एतद्वा एतदिमाँल्लोकानित ऊर्ध्वो जयति स पराङिव जयत्यावयाम्यां वै पराङेव जयत्यात्पावुवितस्य जितमन्ववस्यं स्यात्यत्र तत्र यथाव्रतं यतितस्य तत्र कामचरणं भवति नं प्रत्यव

रोहति मामभिवितन्वी इमाँल्लोकानित ऊर्ध्वो जयति श्रीर्वै निश्रुनश्री वृजित्ये जयति ।५। अग्नेऽभ्यावर्तिन्नभि मा नि वर्तस्वायुषा वर्चसा सन्या मेधया प्रजया धनेनेति सर्वाणि वर्तन्ते नैते तद्वै कर्वः प्रत्यवरोहति यत्र तेऽहि कर्वः ऊर्ध्वो राढ्नोति तावत्कर्वः प्रत्यवरोहति तत्पुर्वाहत्या

यदिनानिधारयति तस्यो क्रोबंधुः ।६। अग्ने अङ्गिरः शतं ते सन्त्वावृतः सहस्रं त उपावृत इति तदेव तद्धीं भूमानमिच्छति विवावलिरित्याप्तुं रत्वेतत्क्रुव मेनरात्मन्धत्ते द्विरावृत्य ...

पुनरूर्जा निवर्तस्व पुनरग्न इषायुषा पुनर्नः पाहि विश्वत इत्यपि ... सह रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया विश्वप्स्न्या विश्वतस्परीति ...

[illegible]

इमां नाभिं पृथिव्या अधि इति ... यो अस्मिन्यज्ञे ... अग्निः ... ।९। अग्नेरुपस्थं ... प्रतिष्ठाम् ...

स मे ... [illegible] ... इमा लोकाः ... इति ... स्वर्वा ... सदितिं ...

लोग्निस्त्वामनदाहद्धं स सदिति स वै ष्व स्थ्रु सन्नरुत सदिति सत्यमसदित्येतद्यो मसदिति सर्वे ष्यो मस्तु सन्नो क्रा गोजा इत्यक्षो ष्व प्राणा नाक्षत्रं ज्ञात इति सत्यजा इत्येतद्द्विजा वरुन मिति सत्यमित्येतद्धृदु दिति निदधाति हृदये न घाद षनदन स्त क्रुद्वाति

दधाति ॥ ११ ॥ घान्याम कुराण्यां द्विपा घजमानो यजमानो ग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतन्निदधाति ॥ १२ ॥ श्रेष्ठेन स्तु पतिष्ठता । एतद्वा एनमेतच्छ्रेष्ठ यतावयदेनेन सहेति स्वेति वै मा ह्लोकानक मतत स्मा एवैनं निक्रुतद्धि ॥ साध्या ॥ १३ ॥ यद्देवो पतिष्ठता एतन्द्रुह्वदेवा अ

बिस्तु र्यद्वेनो यमि मा ह्लोकानन्तिकान्नहि ॥ स्यादिति तद्यस्य एवैनमेतं लोकं त्योरमयं सप्तं विनमयमनत् एत्योलाकं त्यः राम यति ॥ १४ ॥ सीदत्वं मा तेप स्या त एतद्धेनूराग्नरुवा वै ॥ शिवो भूवा मह्यमेन्न श्रेष्ठो सीद शिवस्त्वमिति शिवः शिव इति रामयत्येवैनमेतदहिं ॥ स्या येन

ष्या हिर्यइमा ह्लोका क्षां तान हिन ॥ ॥ १५ ॥ त्रिति रुद्ध पतिष्ठता त्रे यइमे लोका अष्ठो त्रिहृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्मा एतं निक्रु तु ष्यो तावता विनमनत स्योलाकं त्यः राम यति ॥ १६ ॥ भुलिता ॥ २ ॥ ० ॥ अष्टवासम्प्रलो पतिष्ठता एतन्हि प्रजापतिर्द्धि विष्णुक्र मिः प्रजाः

सृष्ट्वा नान्यो वासग्रेणा त्रुष्टु मकरोत्तं ष्ठे वितघजमानो हि विष्णुक्रमः प्रजाः सृष्ट्वा नान्योवासग्रेणा तुष्ट्वे करोति । स द्वेषदा रूाय एाद स्ता । य हासर्वं तस्मा एं जातं का मयत सर्व माशुरि स्या दिति वासश्रेणो नमनिष्ट शेत्तं द क्षे ज्ञाना या प्रुष्ट्वे करोति । स ओ द सर्वना श्रु रत्य छप्यं का

मयत वीर्यवान्स्यादिति हि विकृत्येनं पुरस्ताद न्निसंव्रायततष्मोद स वीर्यवानूलरक्ती ॥ २ ॥ दिव स्प रि प्रथमं जज्ञे अग्निरिति प्राणो वै दिवः प्राणाद्वा एष प्रथम मजायतास्मा द्वितीयं परि ज्ञातवेदा इति यदेनं मदो द्वितीयं मुरूप वि ष्णु ऊन य तृतीयम क्षिति यदेनमद सृतीयम ज्ञोऊन य

न्नमह्या अऊ स्य मितिप्रजापतिर्वैनृमणा अग्निरजस्त्रं इ धान एनं जरतेस्वा धारितिया वा एनमिंद्धे स एनं ज्ञरते स्वाधीः ॥ ३ ॥ विभ्रातश्च अग्ने त्रेधा त्रयाणीति । अग्नि र्वायु रादित्य एता नि हास्यता नि त्रिधा त्रेयाणीति द्वि भ्रात धामविभृतात् रत्रे ति यदिदं बहुधा विद्विय न हि भ्रात नामपरमं

गुहा यदिति य विद्म इतिवा अस्य तन्नाम परमं गुहाद्धि षा नतुसंयत आऊ जोरुष्ये न्या प्यावात सो क्षो वाएष प्रथम स मा ऊ गाम ॥ ४ ॥ समुद्रे त्वान्नृ मणा अस्त्वंत रिति प्रजापतिर्वै नृमणा अप्सु त्वा प्रजापति रित्येतं नूहे व ह्नाइ थे दिवो अस्मकृथं न्निति प्रजापतिर्वै नृ वक्षा आप्पादि

व कृध स्नूनी यव्वा रज सित स्थि वा ॥ समिति तिष्ठो र्वे इतीयं ॥ रज्ञो पाश्रु पस्थे म दिषा अवर्द्धन्निति प्राणा वि मदिषा दिवि वा प्राणा अवर्द्धन्नित्येनत्तूप ता पदता पक व्या स्थानाएतन्मि वाति ना आग्रेय्य स्थि उ तक्का यदा येय स्तेना ग्नि रछ यत्रि उ जो यद्द कादरा तनें दृपं श्रा

क्षाग्नि र्यावानग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावते वैनमनत द्रु पतिष्ठत इं शा श्री वि साविदेवाः सर्वा देवत्यो ग्नि र्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैन द्रु पतिष्ठता ॥ ६ ॥ यद्देव द्वि विष्णु कम स वा स ग्रे न व नः ॥ द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापति रि मं लोकमसृजत वा अस्म्प्र एतो ॥ ॥ द्वि विष्णु क्र मि र्द्वि प्रजापति

रं त्र एहि म स्र ऊ तं वा अस्म्प्र एतो वा ॥ द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापतिर्द्विय म सृजत वा अस्म्प्र एतो दिस्यं द्वि विष्णु क्र मैर्वै प्रजापति र्द्वि वा सृजत वा अस्म्र ए वं इ मं सं द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापतिर्भूनमसृजत वा अस्म्प्र एता र्वि घ्रु द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापतिर्द्विन्नमसृजत वा अस्म्प्र एता वा ॥ द्वि विष्णु क्रमैर्वै

प्रजापति र्दिशः सृजत वा अस्म्प्र एता र्त्रिं द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापतिः सर्व पश्वान सृजत वा अस्म्प्र एता र प ॥ द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापतिर्इमा मासानसृजत वा अस्म्प्र एतामासान्द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापतिः कर्तून सृजत वा अस्म्प्र एत र्तृ वसरं न घ द्वि विष्णु क्रमवा अस्म्प्रे त वत एतद्द व तेन स र्वं ॥ सृज तो

॥ यद्देव द्वि विष्णु क्रम वा अस्म्प्रे न वतः ॥ द्वि विष्णु क्रमैर्वै प्रजापति ः स्वर्गं लोकमभिप्राया स एतद्देव मानप कृप वा अस्म्प्रं तन नावा स्पद प्रदा दा य य द्वि भुकेन विष्णु क्रमा त प्र नद्द्या तन प्ते वि त घजमानो द्वि विष्णु क्रमि रव स्वर्गं लोक मभिप्रायाति वा अस्म्प्र एता वन्त्पति ॥ ८ ॥ तद्दै द्वि विष्णु क्रमान्क्रां वा अ स्य

दानीमवं वा अस्म्प्र एते पतिष्ठतय था शय्या याद ष नदानीम व द्वि क्रं न्वेत्ता ह द्वि वा ज्ञो वि विधा मन्त्रे म न्त्र श्री स्त स्मा ड ह्द दश्रु त मान्त्र प्रा या म ः प्र याया द ष नदानीम वा वस्पति ॥ ९ ॥ तद्वा अहो रात्रे एव द्वि विष्णु क्र मान वेति । अहो रात्रे वा अस्म्प्र मद्दो रात्रे एवेन घान्य हो रात्रे द्दे म्यो न वर्तित मा

कृ दे द्व क्रुते मा न्त्र ष्वा या मो प्हा रात्रे या त्वा वा दो रात्रे हे स्मा न वति ॥ १० ॥ स वा अद्दीम व संवसर स्य द्वि विष्णु क्र मा न्क्र मते । अ द्द वा अस्म्प्र एतो पतिष्ठात म ष्ठ द संवसर स्य स्वर्गो लोकः स यत क्रनी या द्धक्रि मत न द्धि त ॥ स्वर्गी लोकम ज्जि प्राप्नु या द श्म य द्रू यो ह नि यी हित ॥ स्वर्ग्रीलाकम

न्निषुगा स्वर्ग द ष य द द्र्ं क्रमत द्र्ं स्र पतिष्ठत न संप्रति स्वर्गं लोकमाप्नुवी क्रुं न्वा ता ॥ ११ ॥ ता न्यां वि द्विपर्यासि मेति । य प्यामप्तान मभ्रानं द्वि मो के ॥ समस्त्रे वीनता द्कु न स्वे व्रु र स्ता अो परिष्ठा प्तो नं द्वि विष्णु क्र म वा अस्म्प्रे सम स्प स्य द वैं द्वि विष्णु क्र मा रात्रि व्रुक्षि प्र ष्क न दा इ द ॥ स वं प्रलोष

ति: श्रउनयि श्रं श्र श्रउनयित्वा रोरात्रान्या मुत्तयतः पर्य्यग्निकृतानां प्रोक्षितेन घृतमानस्य ८७ सर्वं श्रउनयि श्रं श्र श्रउनयित्वा वा रोरात्रान्या मुत्तयतः पर्य्यग्निकृतानां [illegible]

[illegible]

वि [illegible] समिधमादधाति समिधमाधाय [illegible]

[illegible]

उत्तरार्धे तरणपत्र १२

अथादर्श

श्री गणेशाय नमः ॥ आग्नेलेक्ष्मनएवान्यवदुरता स्यादेवावाए तदग्ने तस्मोदवपंक्ते श्रु वन्यदिवाइदमित्याम वस ... त्मान मन्तिसंस्करिष्याम दे मस्यैः क्रेषापा ... नपदुत पाप्मालो तविष्णामो यष्टुपरावक्ष्यामो यदत्राग्ने यं वृद्धिद्वितिदग्नेः करिष्याम उपतद्धानीतयछोदं क

रत्वा सतिततश्रुवं ध्रेनय ध्रुमितिद्वितिमि छलति यावतदश्रु वंस्तादि ष्ठनयछ्वेदं करवाममिति । यत्वेनैतय मानाः एतदपरपन्नपए विनदत्यवदरामापावा ... स्यसर्वस्य प्रतिष्ठातपत्रास्य सर्वस्य प्रतिष्ठातादेनत्प्रतिष्ठाछ यदत्राग्ने यं नदक्षोधिजनयि ष्यामसु लितदपोत्व

... वंस्तातद्धे विनदयाम तदप्यान्यवदरति । २ आप्यादवीः प्रतिष्ठन्ति नात्तयन्त स्योनेकृत्तु ध्वं ८ स्तुरन्ताल्लोक इतिऊद्युवा एतद्यातयाम नेवति नदतदादस्त्र जिष्ठ एनं लोके कृ रुध्र मिति ताक्षेन मं नां ऊनयइस्याप्याविजनयो क्त्रो दादं ८ सर्वं ज्ञायतस्तुपश्री रित्ये त्रिनावाश्रा

... पञ्चोमात्तवश्रुत्रं विन्तृता क्षेनदितिय छा मा नाश्रुत्रम्रुपरस्के विन्ह्यादवाम नद्विन्तृत्रित्येत ता ३ अक्षुन्ने सधिश्रुवेति । अक्षुन्ने प्यानि छुवत्येत स्योषधीरन्तुरुध्यसइत्यो षधीर्हि षानुक्ख्यातगर्भे संज्ञायसप्तुनरितिगर्तैह्यषसंज्ञायात प्रुनगर्तो ऽस्योषधानां गा

... ब्रुनस्यनीनां । गर्तो हि श्रुस्य ... स्याग्ने गर्तो ऽपाम सीति तदन मस्यसर्वस्य गर्तं करोति । ४ त्रितिरन्याववदरति । त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा ना वतैवेन देतदन्यवदरति । एकेनाग्ने छ्वदान्यां द्वान्यो वाग्रेग्छे केनद्वि सुरेत्रो न्यु वदरतिनछे

पादाः पश्चावस्तिरविनदतदन्यवदरति । ५ अप्यापादत्रो तघदत्राग्ने यं तदतदक्ष्योधिऊनयत्यनयानयावि तेषऊं क्रियातेनाग्रेवेन मेन संतरति क्रमप त्त म्मनायानि मपश्च पृथिवीमग्न इति प्रसन्नो छेष न म्मनायानिमयपश्च पृछिवं ध्य तवति म८ स्तुध्य

मानृतिष्ठं ज्योतिष्मान्तुनवामदइति संगत्यमानृतिष्ठं ज्योतिष्मान्तुन रासदइत्येनन्तुन रासघ सदनं ऊन कृजी सदरा यथेत्येत नमासर्वणा तिनिवर्त्ती स्थित्येन तु । ६ न्यवत्तुर्क्ति कृपादत्रोतघेन्वतु अप्यादाः पश्चावस्तिरविनमितत्ते न र त्यु छो अन्ने विपश्चावाकोलिवि

नमितत्स्करतितिविरन्यवदरतितन्मसमद्विन्तिकाग्नि: सप्तर्तवः संवत्सरः संवत्सरो ऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनदेतदवति । ७ आपादायत्नस्मनः प्रत्येत्या खायामोप्यापतिष्ठनेपनदएतदयछायछं करोतियदग्निमपोन्यवदरतितस्मादेवेनंलिक्तुतदि ८ सायाग

अग्ने यो न्यामसनूयएवितं निक्तुतश्रुन्दनीन्यां यछे वास्यतदप्ति वन्यो निवोधतु । ८ बोधामि अस्यबुवसो यविष्ठेति । बोधामसस्यबुवसो यविष्ठत्येतन्मं ८ दिश्रुस्यपनृतस्यस्वधावइति नृ यि ष्ठस्य प्रनृतस्य स्वधावइत्येतन्मा यतीबोअन्ने बोधि एनानाति पायत्येको न्तै कोइप

... तिवं दारुक्षे तन्नं वं दे अन्नइति वृं दिनातदन्नं वं दे अन्नइत्येत सबोधि स्वरिम्न द्ववावुक्रुपतद्भक्तदाश्रुयो ध्वस्मदेषा ८ सीति यन्न्देवास्मादेवा ८ सिश्रुयादेवामत दादद्वा प्याश्रुपतिष्ठते गायत्र्यावत्रिष्टुनावतस्मा क्रो बंधुः । ९ तानि नवनवंति । नवदिशो दिशोग्निर्न

... प्राणाः प्राणा अग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवेनदेतदवति । १० अथ पयास्थितिं करोति । सर्वाभ्यो वा एष एतं कामेभ्य आधत्ते नत्वदेवास्यात्र कामानां स्थितिं घातयात्र वायान्यवक्तिं यमातो तादविनमेतनोति संदधात्तुते आय पथितिं करोति यएवानावकुगतेतस्यो क्ता

... बंधुः । ११ तानि दशभवंति । दशाक्षरा विराड् विराडग्निर्दशदिशो दिशोऽग्निर्दश प्राणाः प्राणा अग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवेनदेतदवति । १२ ब्राह्मणं ॥ ३ ॥ ६ ॥ तृतीयः प्रपाठकः ॥ ॥ १०२ समाप्तमिदमुखासंभरणं नाम काण्डं षष्ठं ॥ ॥ काण्डकंडिका संख्या ५३५ ब्राह्मण

... नि २७ ॥ प्रपाठकाः पंच ॥ ॥

वनू । पात्तिदेतिछुमानि पोधा

१००

१००

१००

ॐ नमः ॥ गार्हपत्यं चेष्यन्पलाशशाखया व्युदूहत्यवस्यति वै तद्गार्हपत्यं चिनोति । यत्र वा अग्निं चिनोत्यस्यामेव तत्तु वसति तास्त एवाद्युह्यदुहत्यवसितानेव तद्व्युदूहति नेदवसितानध्यवस्यानीति ॥१॥ अपेत वीत वि च सर्पतात इत्यपेत वीत वि च सर्पतात इत्येतद्ये दर साः (?)

न तद्दान्ना यत्र स्थ पुराणा ये च नूतना इति ये वा अधुनातनाः इत्येतत् ॥२॥ अदाद्यमोऽवसानं पृथिव्या इति यमो ह वा अस्या अवसानस्येष्टे स एवास्मा अस्यामवसानं ददाति ॥३॥ अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मा इति क्षत्रं वै यमो विशः पितरो यस्मा उ वै क्षत्रियो विशः सं

विदानोऽस्यामवसानं ददाति ॥४॥ पलाशशाखया व्युदूहति । ब्रह्म वै पलाशो ब्रह्मणैवैतदवसितान्व्युदूहति । मं त्वा ब्रह्म वै पलाशो वनस्पतीनां ब्रह्मैवैतदवसितान्व्युदूहति नामब्रुदाबाधुद स्येति ॥५॥ अथ

ऊषान्निवपति अयं वै लोको गार्हपत्यः पशव ऊषा अस्मिंस्तल्लोके पशून्दधाति तस्मादिमे अस्मिंल्लोके पशवः ॥६॥ यद्वेवोषान्निवपति प्रजापतिः प्रजा असृजत ता नाना नोऽत्वा असृजत ता नान्नमजानत ताः समकामयत संजानीरन्निति ताः समानोऽत्वा अकरोत्ताः सामूषान्निभ्यन्नकरोत्ताः स

मजानत तस्माद्यद्वेतर्हि समानो त्वोऽऽ सम्यवजानन्तादन्वीः समानोऽत्वो भवति ॥७॥ संज्ञानमसीति । समजानत ह्येतेन कामधरणमिति पशवो वा ऊषाः पशवः कामधरणं भवति कामधरणं भूयादिति ॥ ८॥

स्थितपशवो ह्यूषास्तुरिन्ये तान्नेः सर्व्वं गार्हपत्यं प्रच्छादयति । प्याणि त्वं गार्हपत्या चितिरूपास्त ऊषाः स सर्व्वं तिष्ठानि स्तुत्वैव प्रच्छादयति ॥९॥ अथ सिकता निवपति । अग्नेरेतद्वैश्वानरस्य रूपं यत्सिकता अग्निरेष वा एतं वैश्वानरं रूपेऽश्रयति न वा अग्निः स्वयं तस्मान्निदहन्ति पाहा

यायं यद्वेव सिकता निवपत्यग्नेरेतद्वैश्वानरस्य रूपं यत्सिकता अग्निरेष वा एतं वैश्वानरं रूपेऽभिभवति न वा अरितस्का किंचन विकिर्यात तस्माद्धैतं सोऽधिविकिर्याता इति ॥१०॥ अग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसीति । यत्ते यामनवा अग्नेर्भस्मा यानत यास्माः सिकता अयातयामानं चिनो

तत्करोति ताभिः सर्व्वं गार्हपत्यं प्रच्छादयति । प्याणि वि गार्हपत्या चितीरतः सिकताः सर्व्वं स्यान्न व्यानो रता दधाति ॥११॥ अथैनं परिश्रिद्भिः परिश्रयति । प्याणि विष्परिश्रितं इदमन्विततः सिकतं प्यान्निपरि ह्लाति तस्माद्योन्यानरतः सिकतं परिष्ठ्याति ॥१२॥ यद्वेवैनं परिश्रिद्भिः

परिश्रयति । अयं वै लोको गार्हपत्य आपः परिश्रित इमं तल्लोकमद्भिः परितनोति । समुद्रेण हैनं तत्परितनोति सर्व्वतस्तस्मादिमं लोकं सर्व्वतः समुद्रः पर्य्येति दक्षिणावृत्तस्मादिमं लोकं दक्षिणावृत्समुद्रः पर्य्येति स्थानं तस्मादिमं लोकं स्थानं समुद्रः पर्य्येति ॥१३॥

यद्वेवैनं परिश्रिद्भिः परिश्रयति । अस्थितोऽन्ना परिचिनस्तुति परिशिष्टेनास्थिनोस्तूर्द्धवितः स्ययध्वमिष्टिश्चिनपदधदाः । तस्माद्धैवं संगृह्येतं विजयतस्थयन्तिरश्चीरुपदधात्युत्सर्पं ज्वेदं ७ स सर्व्वं ७ संवृह्येनिश्चित्यास्तत्सादयन्तस्तन्नाप्यात्मनस्तदुपदोहसाधिवदति ॥१४॥ अस्थीनि वै परिश्रितः प्राणाः

रुद्रदोहानत्राअस्थि स्याश्रातोऽस्यैकन पञ्चेषाव च्छी दिशि कामुपदधाति । एकं ७ त्येवं तद्रूपं यदाप्या च्छयरुद्धन्ये परिश्रितास्तवंति बच्चोद्याधः ॥१५॥ तद्द्वि प्यानिः परिश्रितं तद्वस्मृपारतः सिकतान्वाच्छ्याः परिश्रितोऽनवंतान्ये नरस्कूपावाच्छ्याद्वि त्यानि रैनं रस्तुल्त्वं वाच्छ्रूषाके

र्ध्येनयाः सिकतान्वाच्छ्य ७ च्छ्रत्वमंतर ७ । रत एतस्यो विजायमानो जायतेतत्र्छ्य भवेत्नामतरूनयति ॥१६॥ अथैनमतास्त्रिनोतीदामन्वितत्त्नतः सिकतं विकरोति तस्माद्धानो रतः सिकतं विकिर्यातां ॥१७॥ स वत नत्रः प्राचीरुपदधाति । ह्दपश्चान्तिरश्चीरुद्धहस्मात्तं धाश्रुतन्के

प्राचीरुपदधाति सत्त्वाकात्पञ्चाश्रुतन्त्रोऽनवंति यद्वस्तोन्मौदया माल्मा च्छ्याय्पश्चाति सञ्छिलोद्धधुरस्मात्तो वाऽक्तय त्रवा आत्मा नन्दवश्चिरः ॥१८॥ तं वा एतमत्र पञ्चदरवंदं वं तं विकरोति यद्दृन्दे प्यालोरता विकिर्यता तत्तादृद्धायतन्तनपदेतमत्र पञ्चदश्रु वं तं विकरोति तत्त

भवत्यस्त्रुपञ्चकुञ्जवानुजायतेतामष्ठं विपञ्चुवंदवंतानवसंतंनपदेवच्छवेतमिवपञ्चयतिः । तस्माद्धैनोगर्जेनयवानुरूपं पञ्चयेयत्त्यान्नमस्तुत्रपञ्चदश्चोचेतेप ञ्च यन्ति तस्मात्क्तानं गर्जेय थारूपं पञ्चयेति ॥२०॥ सपूतस्त्रः प्रवृत्तिपदधात्याप्नोच्चो वारे सं न वतः संतव्ति

हेलातन्तदद्दासीनत्रराधंशं ब्रह्माकुपदधाति तमोत्कास्पेपां स्यानामनवा निश्रिता तवति ॥२१॥ अथ यं ७ को न निर्यसिन्नोऽमभिंदः संतंदधइयायं वि ल्ला का गार्हपत्य आपः सोमस्त्विलाकिंस्त्रोलाकपदैदीधन्ता । ऊवारवावशान इति मध्यं चिति ब्राह्मणं ७ सहस्रिस्तं

अमत्यं न स्तिमित्याप्याव स दक्षिणो ह्याज्ञः स सवा सं श्रि यस्तजातवेद इति चितः संश्रीयते जातवेद इत्येतत्॥२२ अग्ने यत्ते दिवि वर्च इत्यादि यो वा अस्य दिवि वर्चः पृथिव्यामित्ययमग्निः पृथिव्यां यदोषधीष्वप्स्वा यजत्रेति यदवोषधिषु वाप्सु वाग्निस्तन्मनदादान्यनोत
तु ह्वलितं यो तिवाक्षुः सत्वेषः स तान्तुरर्णवो नृचक्षा इति मकासतान्तुरर्णवान्नृचक्षा इत्येतत्॥२३ अग्ने दिवो अर्णमच्छाजिगासीत्यापो वा अस्य दिवो अर्णस्तापस्तपस्वान्नाच्छेत्यच्छाद वा२ ऊविषधिष्ण्याय इति प्राणा वै देवा धिष्ण्यास्तादिसवाधिष्ण्य इत्यसंतिः यारोचने पर
स्तू र्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठंत आप इति यरावनो फनामि प्राजाकाय त्रिषपतं नपतिन घाच्छेतं पारणाप्या याश्चावारण तायनदाफा॥२४ पुरीष्यासो अग्नय इति पशव्यासो अग्नय इत्येतन्मावरोचिः सजोषस इति प्रायणरूपं प्रायणं च्यो नदन्ते यज्ञा दृपत्नो नुषतां यज्ञमकृतिनं
मीवाइषो महीरिति नुषंतां यज्ञमकृतोनन्नानाद्या इषो महीरित्येतत्॥२५ नानोपदधाति यन्नाना कामानाञ्जामं स्तां स्तद्धाति सकृत्सादयत्येकं तदात्मानं करोति सूददोहसाधिवदति प्राणो वै सूददोहाः प्राणानेवैनामेतत्संतनोति संदधाति॥२६ मध्ये तु हनेन एरीत्योत्तरतो
दक्षिणा सीनो परात्पादक्षिणा मत्यउपदधातीडामग्नेइक८७ कु७ सनिमित्ताकारिति पवीवा इडावभूनामेवास्मा एता मार्च्छिष मा शास्तेशाश्वत्तमं७ हवमानाय साधयेति यजमानो वै हवमानः स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावेति प्रजा वै सूनुस्तनयस्त्वे सा तस्तु मतिर्भूत्वास्मे इत्याशि
षमाशास्ते॥२७ अयोत्तरामयं ते योनिरृत्वियायतो जातो अरोचथाइत्ययं ते योनिरृत्वियः सनातनो यतो जातो दीप्यथा इत्येतत्तं जानन्नग्न आरोहाथा नो वर्धया रयिमिति यच्छेव यजुस्तस्यावन्धुः॥२८ सत्यावास्येतातनानोपदधाति नानासादयति नानासूददोहसाधिवद
तिनानाहीमसच्छंपोन्वगा द्वेहीमे सच्छंपोप शाउपदधाति पश्चाद्धीमसच्छंपावयाप्या७ स७ स्पृष्टे नवेतावत७हीम सच्छंपावयाप्या७ स७ स्पृष्टे॥२९ अथ यत्नमेवजुनः परीयदक्षिणतउदङ्डासीनः प्रव्याकृत्तरामयउपदधाति विदस्मित याद्वत यां गिरस्त्वद्भ्वासीदित्याष
क्षिणां परिविदस्मितयाद्वतयां गिरस्त्वद्भ्वासीदिति॥३० वाङ्क अस्येतात नानोपदधाति नानासादयति नानासूददोहसाधिवदति नानाहीमौ वाङ्क इद्गवत्यात्वौ हीमौ वाङ्क इङ्गवद्दित पदधाति पुरस्ताद्धीमौ वाङ्क अग्राप्या७ स७ स्पृष्टे न वत एवं७हीमौ वाङ्क अग्राप्या७ स
७ स्पृष्टौ सवाइतीमा उपदधातीतीम इतीमं तदक्षिणा पूतक्षिदवत्रा॥३१ अष्टाविष्टका उपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैनमेतच्चिनोति पंचवतनूः सादयति पंचवतिकोऽग्निः पंचर्तवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मा
त्रा तावतैनमेतच्चिनोति पंचवत्वः सादयति तत्रयोदश त्रयोदश मासाः संवत्सरस्त्रयोदशाग्नेश्चितिपुरीषाणि यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैनमेतच्चिनोति॥३२ अथ लोकंपृणामुपदधाति तस्याउपरि बन्धुः स्वाः प्रवृष्टीश्च हदग्नि यावानग्निर्यावत्यस्य
मात्रा तावतैनमेतच्चिनोति दशोत्तरास्तासामुपरि बन्धुः द्वादशाग्रेष्टका आकामवत्७क्ति सितिं चिन्वन्तितासूत्रयोदश संपद्यंते तस्योक्तो बंधुः॥३३ ताउत्तरस्यैकविंशतिः संपद्यंते द्वादशमासाः पंचर्तवस्त्रय इमे लोका असावादित्य एकविंशो ऽसौ तदादित्यमस्मिल्लोको
प्रतिष्ठापयति॥३४ एकविंशतिरेवप्रतिष्ठितो द्वादशमासाः पंचर्तवस्त्रय इमे लोका अयमग्निरुत्तमा प्रेकविंशो इमं तदग्निमत्रक्षिण्यादित्येप्रतिष्ठापयति तपादतायेवकुत्पदधाति एतावत्वेतदग्नावन्यस्मिन्प्रतिष्ठापयति नावेनावन्योन्यस्मिन्प्रतिष्ठितोलोवाएतावद
ग्नाचकविंशोसंपादयत्यत्राच्छावमीतदो जो नवत आहवनीय गार्हपत्य॥३५ अथ पुरीषं निवपति तस्योपरि बंधुस्तासावालवत्रावा आहुरस्यग्निरिषयस्त्राद्वालस्तत्तो हाम्चितदाग्नेयमेव जनयति सास मिद्धिलास्यान्तस्योक्तो बंधुः॥३६ व्याममात्रीजनयति व्याममात्रो वि
श्चुरुषः पुरुषः प्रजापतिः प्रजापतिरग्निरात्मसंमितां तद्योनिं करोति परिमंडला भवति परिमंडलाहियोनिरथो अयं वै लोको गार्हपत्यः परिमंडल उवा अयं लोकः॥३७ अथ ऋषीलो सनिवपति मं शाम्मवाव्यामितं करोति सम्मितं संकल्प्यस्थां७ संवामनांश्च सिसं ब्रतान्नेचे पुरं
पृष्ठा नवतनः समनसाविति वाम पत्ये वेनावेन दक्षिणं सा यो यथा नाम्नो न्यव्दितं स्यानाम॥३८ वत्तुर्भिः संनिवपति तद्वेचतुष्पादाः पशवः पशुवान्वेवा व्यामितसंशां करोत्यथो अन्नं वै पशवोऽन्नं नेवान्व्यामितसंशां करोति॥३९ नान्त्रिकामवाह्नतनेहिकेतामवदाक्षे

१०१

हि

=यिच्यूत त्वाव ब्रिश्राद वा स्त्वा दनं चिष्ठो ह्दि वि प्रेत्रिः संश्रिता नां प्रजापति र्विश्वकर्मा विमुंचति ७२

यद्विकृतामवेद्भूयश्च सेन द्विनो ॥४०॥ अथास्या ७ सिकता आवपत्यन्नोर तद्दिश्वानरस्य रेतो यासिकता अग्निमवा ॥ तं केतादिश्वानरस्य रेतोभूत ७ सिंचति सा समं विलास्यान्नस्यो तो बंधुः ॥४१॥ अथैनां विश्वंचव श्रग्णय यद्विश्वकं न विश्व्यात श्रत दथ तद्एतदा एत धुकारेतो
क्षारिषीदतमग्निं तमत्राजी नद आपरं धान्यापाबावाउ रवात स्माघ दाव्या वाश्च द्वि ७ रत प्रजनयथ आपरं धन्ता ४२ मातवश्च त्रं थ द्विवीवरीश्च मितिमात्तवश्च त्रं थ द्विचीपश्चाव्यमित्येतदग्नि ७ स्वेयाप्नावता रुवेत्यग्नि ७ त्वयालाव ता रिषी श्वास्येत त्वां धिष्ठोद्दिवि र्वेश्रितिः सं
विदानः प्रजापति र्विश्वकर्मा विमुंचतीति नाश्रुतरत्ता न्नेर्निदधात्यरन्निमात्रे तस्यो क्तो बंधुः ॥४३॥ अथास्यो पयश्चानर चेल क्षाए तद्दितो धान्नमपयोधान्नश्चाथ बाउ रवात स्माघदाव्या बार त्ता धान्न मप आपाधन्नेबरा ः स्तिकता न वंन्क तरं पाया धर ७ द्विरेनउन्नरं पय
स्तन्मध्य आनयति यथातन्स्तुति श्चरूपशीर्षश्च पदध्यात् ॥४४॥ ब्राह्मणं ॥१॥ प्रजापतिः प्रजा अस्रजत ता स प्रजाः स्टष्ठा सर्वमाजिमित्वा व्यस्र ७ सततस्माद्वि स्वस्ता प्राणो मध्यत उदक्रामदथास्माद्वीर्यमुदक्रामत्तस्मिन्नुत्क्रांते पद्यत तस्मात्स आद त्रमस्त्व वपश्च दुर ध्याशात
तस्माद्स्यान्नमस्त्व वश्रोदद तर्दिकायत प्रतिष्ठा सोऽन्नदेवा अक्षवन्न वाइतोन्या प्रतिष्ठास्तीमं मिव पितरं प्रजापति ७ सं ७ स्करवाम सित्व नः प्रतिष्ठा नविष्यतीति ॥ तत्ग्निमब्रुवन्न वाइतोन्या प्रतिष्ठास्ति त्वयीमं पितरं प्रजापति ७ सं ७ स्करवाम सित्व नः प्रतिष्ठा न
विष्यतीति किं मततो नविष्यतीति ॥ ३ तब्रुवन्नन्नं वा अयं प्रजापति स्तुभ्य स्व एतदन्नमुदमवर्त्तस्वा नां न एषाऽन्नमसदिति ॥ तथेति तस्मादेवा अग्नि श्चरवा अन्नमदंति यस्यै हि कस्यै च देवतायै जुहूत्यग्नावेव जुहूत्यग्निश्च स्वाहेत देवा अन्नमकुर्वत ॥४॥ सयो
स्मात्प्राणो मध्यत उदक्रामदयमेव सवायुर्योयं पवते तम्य यदस्माद्वीर्यमुदक्रामदसौ स आदित्यो थ यदस्मादन्नमस्त्व वधाद वसं वसारस्नं तन्नूपनं देवा अग्निसाई श्चं स्कुर्एनं प्रजापत्यमग्निरारोहत् एवास्मात्स प्राणो मध्यत उदक्रामत्स एव वेनं ७ समापद्यत तम
स्मिन्नदधुर्य्यय यदस्माद्वीर्यमुदक्रामत्तदस्मिन्नदधुरथ यदस्मादन्नमस्त्व वन्नदस्मिन्नदधुस्त ७ सुं ७ स्कृत्य ७ सं ७ स्कृत्योर्ध्वमुदश्रयंस्तद्यदेतमूर्ध्वमुदश्रयन्निमे स लोका ॥५॥ तस्यायमेव लोकः प्रतिष्ठा थ्यास्मिन्लोकेऽग्निः सा स्या वाड् प्राणो थास्यां तरिक्षमात्मा
दिदे वा श्व यदेवायमात्मन्प्राणः सो स्य स घोरवास्यासी रः स यद्धिद मन्तरेण चक्षुषी यच्चक्षुरस्य शीतस सर्वं इमान्स्यमासं मीलितनरोऽभ ७ द्धि तस्मादस्यैव तू ॥६॥ तद्यावेसाप्रतिष्ठायांत देवास मस्कुर्वंस्मिन्नेव मघाविप्रतिष्ठा साए वाच्यतो थि नविता ॥ स यः स प्र
जापतिर्व्यस्र ७ सतायामेव सत्यात्मग्निश्चीयते तद्यदस्यैवा रिक्ता शीत स्वरा श्रवर्जना घरि वतन्प्रजापतिरुत्क्रांते प्राणउत्क्रांते वीर्ये तस्य तन्नेरिक्तो शायाद तस्यतदुपांश्वतामन्नेश्रद्दणल्क्रियन्नेवेनमदो देवाः श्वाई ७ स्कुर्एनां प्रजा मग्निरारोहति स एवास्मात्स प्रा
णो मध्यत उदक्राम सएवेनं ७ समापद्यत तमस्मिंन्दधात्यथ यदुक्तं प्रतिष्ठ्यविन्नव्रिं यादवास्मा द्वीर्यमुदक्रामत्तदस्मिंन्दधात्यथ या ॥ समिध आदधाति यदेवास्मादन्नमस्त्व वत्तदस्मिं दधाति ॥७॥ नाव सायं प्रातरादधानस्यश्चद्दिन प्रत्रेस्यान्नमस्त्व दनोन्येतानिस
र्वाणि क्रमेवसं वसरस्य ॥ संवत्सरोहि स प्रजापतिर्यस्मान्नात्न्यदकामे स्तदस्मिन्नेन दधा ६ क्रिमिन्नेव स दधाति यस्मिन्नास्मिन दुलनुक यन्न्रतस्यतस्मिन्नेन दधाप्नो संवत्सर स्नत स्पेरुक ता देन नविनव्यमितिदस्मादवामक दायणोने दिमं पितरं प्रजापतिं वि
द्धि प्रमानं पत्रपानीतित ७ संवत्सरे सर्वं ७ स्कृत्य ७ सं ७ स्कृत्योर्ध्वमुद्धयंति यान्येवैनमदो देवाउदश्रयन् ॥११॥ तस्य या हि पत्नय एवा यं लोको यथा गार्हपत्योऽग्नि र्य एवायमस्मिंल्लोकेऽग्निः सा स्य सोऽथ यदंतरा हवनीयं च गार्हपत्यं च तदेतरिक्षमस्य यत्राग्नीध्रीयं ७
त्रिये एवा ॥ सेतारिक्षे वायुः सा स्य स आहवनीयदवाधो रथ य आहवनीयमग्नि स्तोऽनु यथिं स मत्तो सास्ये छ आत्मेवा ॥१२॥ तस्यद्विरश्चाहवनी त्याथ य आहवनीयदग्नि र्य एवायं ७ द्यौर्यन्नेप्राणः सा स्य स नव घस प कृच्छ वान्नूतवति पद्द श्च वानूथिपं ७

मीश्विन्या एणाथ क्रुञ्चिरोदक्षिणं श्रोत्रं दक्षिणः ॥९॥ तदुत्तरं श्रोत्रमुत्तरः ॥१०॥ कुः प्राणो मध्य मात्मा वाक्चक्षुः प्रतिष्ठान ह्येतस्य प्राणा वा अन्नं कुञ्चा प्रतिति श्रुतिन स्मात्प्राणानां वाक्चक्षुः प्रतिष्ठा ॥१३॥ अथ यदेतदाहवनीयं च गार्हपत्यं च स आत्मा ध्य य आग्नीध्रीयोऽग्निः स एवायं मेत रा मन्त्रा
णः त्वास्य सप्रतिष्ठो वास्य गार्हपत्यो ह्यथा गार्हपत्योऽग्निः सोऽस्या वाक् प्राणः ॥१४॥ तं हैतत्त्रिवित्तं चिन्वंति त्रय्या वा इमे वा प्राणा इति न तथा कुर्याद् तितिरेव यंतिः एकविंशसंपदमथो अनुष्टुप्संपदमथो बृहतीसंपदं यत ह्यथो अनुष्टुप्कं ह्यथ विनेह पंक्त्या निर
वप्रजापतिरेव शरदा तत्संवः प्राणाय हि सर्वं करोति यजुरीश्वं प्रव तत्प्राय नाः ॥१५॥ अथातः संपदेवैकविंशतिरिष्टका न वयजूंषि न त्रिंशत्सादनं च सूददोहा यन्तावत्त्रिंशद्वात्त्रिंशदक्षरानुष्टुप्चैवानुष्टुप्राः ॥१६॥ एकविंशति र्वै वपरिश्रित्या यजुर्द्वाविंशतिरनुष्टुप्त्य स्या
यजुरूपाश्यजुशसिकवाश्य यजुश्च रीमं च यजुश्च सदूर्तिः संतिवपति द्विकं वति पंचास्मिन तत्त्रिरित्रिरियं द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुप्चैवानुष्टुप् ॥१७॥ अथातं बृहत्यौ सा अनुष्टुब्वैवा वा अनुष्टुप्तद्यदिदं यदेवान्नं रूपं देवं वमनुवंशो द्विषवाने च तदाताह
१८ तावापता त्रिस्रोऽनुष्टुप्श्रितएव गार्हपत्यस्तद्यदनात्र चेति सोऽनुष्टुक्तः स पाद यं यत्र द्वे वामत दासंवीलाकास वै तित तान्यतरां द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुप्तमाहवनीयं ददंति स आहवनीयः साग्नीध्रश्चित्रोऽभ्यन्यतरापरिश्रितः स गार्हपत्यः साग्नि
द्धासत्यं यं लोकः ॥१९॥ अथाप्ययमेतद्यजुष्मी एतन्न घदं तराहवनीयं च गार्हपत्यं च तदंतरिक्षं स आग्नीध्रस्तद्वात्स तस्मादलं त्तनीध्याय दंतरा हवनीयं च गार्हपत्यं च तस्मादयं लोको नामंतरिक्षलोकस्तस्मिन्निष्टः ॥२०॥ स एषात्रधा विहितो वागनुष्टुप्साग्नाग्निः
श्चो तोन्वात्र संचरंति य आहवनीयोऽग्निः स प्राणः सा सा वादित्यो ध य आग्नीध्रीयोऽग्निः स व्यानः स उ अयं वायुर्योऽयं पवते ह्यथा गार्हपत्योऽग्निः स उदानः स उ अयं योऽयमग्निर्द्यौ कश्चित्र वंवि द्वावाय सर्वां ॥ सर्वं प्राणं सर्वमात्मानं सर्वं सर्कृताः ॥२१॥ स वा इदं
त्यवायदेव द्वात्रिंशता लोकाद्वात्रिंशताम्पवतद्धोतद्ययजुष्मी तशत त्रिंशदग्निवपंवत्रिंशो लोका दूरा कोपयेत्लोकस्मात्पा ह्यात्र्यं स उ द्वादश रस्तत्र्यष्ट्रिंशत्सष्ट्य ह्यत्रिंशदक्षरा बृहती बृहती वा एष संचितो त्रिसंपद्यत यावद्वे व्याप्नोति तत परःसिज्यात ताहक्रायत्वत
पद्यतामत्र बृहतीं करोति तस्मादयं संचिता बृहती ॥ ॥ संपद्यते ॥२२॥ न ह कुर्यद्यं यंल्लोको गार्हपत्यो न्तरिक्षं धिष्ण्याग्नीध्रोराहवनीयं तरिक्षाल्लोकमुत्थो स्मादधौ कादनं तर्हि लोका प्यकस्मा द्धार्हपत्यंश्चि वाहवनीयं चिनोप्यधिस्म्यानिति स हाहि वैषा वद्येलोका वास्तु
स्त्र्या विं यतान्यांनि मणा कारा आसीत्तदंतरिक्ष मत्तवदांकं ह्येतंनामततःश्रुतं तरा वा इदमीक्षमन्तूदिति न स्मादंतरिक्षं तद्य हार्दपत्यं विवाहवनीयं विनोत्यतो ह्येलोकावस्पष्टे तामथ प्रत्ये व्यथि द्व्यानि वपति च म्यल एवानंतरया घा घोश्रीनरप्यावी
व संवशिस्त्रि यमाणात्यामिर्धं संस्त्रियात ॥२३॥ ब्राह्मणम् ॥२॥ अघातानिर्ऋतीर्हरं त्येतद्धैदेवा गार्हपत्यं चित्वा समारोहन्नयं वै लोको गार्हपत्य इमानेव तं लोकं संस्कृत्य समारोहंस्तेतमपश्यन्निति हैष्यमपश्यन्नाश्तत शुधं कृत्यत क्ला नीतय ह्येदं तमःपाप्मानमप
हनाम हा इतितं कं वंश्रुतयश्वमिति विंतिमि कृत्तिवावतदश्रुवं सदि कृतयध्वदं तमः पाप्मानमपहनाम हा इति ॥ तदवैतयमाना पदताइष्टका अपश्यन्निर्ऋतीस्ता उपादधत तानि स्ततमःपाप्मानमपाघ्नत । पाप्मा वै निर्ऋतिस्तद्यदेताभिः पाप्मानं निर्ऋतिमपाघ्न
त तस्मादेता निर्ऋतयः ॥२॥ तत्राप तंत्रियतां यद्वा अकृद्ध्रिदंनुतंतमःसपाप्मा देवि एवापहतो यच्चैतंकरोति । यदेवा अकुर्वंस्तत्करवाणीय ह्यथो य एव पाप्मा यानि ऋतिस्तामेता निरपहतेत यदेताभिः पाप्मानं निर्ऋतिमपहत तस्मादेता निर्ऋतयः ॥४॥ याह्वविना
त्वेऋतीर्हरंति प्रजापतिं विस्नस्तं यत्र देवाः समस्कुर्वंस्तमग्नवायांस्या नोदिता सूतमसिं सन्यो निर्ऋतिरववात स्मादेतां संवसार प्रतिष्ठांसमसंस्कृ द्वि मास वंल्लोकं सर्वो विलाको गार्हपत्यः सम्मिंनेनं आ जरनयं कृत्स्यस्य यः पाप्मा यः ह्यायः प्रमुपा यः कुर्वे यकूरा

शृतद त्येनाग्निरपा घ्नं॰स घद्दास्येनाग्निः पाप्मानं निर्हुतिमपा घ्नं॰न्त स्मादेतान्निर्हुत्यः ।५ नाम्नेवैतद्यजमान आत्मानं रवा यां पाप्मनो दाता न्न नण्लं सिं वतिर्यपाप्मनि वडि रवा नेस्मो तस्मादेतानण्तं तेव स रे यूति स्पार्द्ध संण् स्कन्दो नाम मन्व लोकमयं विलोको गार्हपत्यस्तन्नि
न्ते [...]जनयति तस्य पाप्मा दः श्लेष्मा यद्रुजं यक्रूरमस्त तदस्यै तान्निरपहन्ति तद्यदस्यैनान्निः पाप्मानं निर्हुतिमपहन्ति तस्मादेतान्निर्हुत्यः ।६ पादमात्र्यो रु वै य[...]स्येष्ट्ये वतन्पाप्मानं निर्हुतिं क्रूरत सदृशो नवं तियद्दिनास्ति न दल दृशा मसंतामिव तत्पाप्मा
नं निर्हुतिं क्रूरता त्रुष एकारवं ति निर्हुताविश्रुष निर्हुतेर वसं निर्हुतं कर्म्म किरोति रुत्तान वं ति रुष्ण्लं दितन्तमन्त्रासीद्वृणो रुत्तन्वि निर्हुतेः ।७ नाग्निरनां दिशो यंत्येषाप्प्वि निर्हुती दिश्यन्ने रुत्यामवनद्धि शि निर्हुतिं दधाति स्य यत्र स्वक्रुतं वरिणं श्वत्र प्रदरो वास्यात्तादृ
ना उपदधाति घत्र वा अस्या अवदीर्यते यत्र वास्या ओषधयो न जायन्ते निर्हुतिर्हि ह्यास्येतत्क्रान्ति निर्हुत एवं तन्द्रामं निर्हुतिं दधाति ताः परावी लौकिकानः ६ब्लोपदधाति ।८ अस्मुन्वं नम यजमान मिच्छेति तिग्याविनस्तुनोति न जायत नन्निर्हुतिर्ह्यः छुति स्तेन स्येत्या मन्विदित स्करास्य
तिस्तेन स्यन्वेत्या मन्विदित स्कर स्यन्वेत्येतदधोयथा स्तेनं तस्करः त्रलायमन्येवं प्रलायमिदोन्यमस्मादिच्छसा तदिच्छेन्यनि च्छविदां ण समिच्छेयेतन्मो दे निर्हुतं तन्त्र्यमन्विति नमस्कारेण विनामपहता ।९ न मः सुन्वत निर्हुते तिग्मतेज इति तिग्मतेजा ह्येव निर्हुतिस्त
स्या एतं नमस्करो त्ययस्मायं विश्रृता बंधमेत मित्ययस्माय नाह्येवितं बन्धनं निर्हुतिर्बध्नाति यं बध्नाति यामिनं गुं यस्या सं विदानेन्याग्रे न्वयमइयं यम्यान्याण दाद ण सद्भूयत माच्यां व ण संविदानेत्येतदु त्तम नाके अधिरा हायेनमिति स्वर्यो वि लोकानाकः स्वर्ग्ये लोके यजमान
मधिरोहयेत्येतता ।१० यस्यास्ते घोर आसंजुहोमीति । घोरा ह्येव निर्हुतिस्तस्या एतदासंजुहोति यन्न देवत्यं कर्म करोत्येषां बंधानामवसर्जनायेति ये बं[...] न वति यो वा जनो भूमिरिति प्र मंद न इतीयं वै भूमिरस्यां वै स भवति यो भवति निर्हुतिं त्वा हं परिवेद विश्वत इ
ति निर्हुतिरिति त्वा हं परिवेद सर्वत इत्येतद् यं वै निर्हुतिरियं वै तं निरर्पयति यापनिर्हुतिं छिनात्त घ वा वि ब्रूयाद साचां धुआयणो सिवदस्मा मामाद्दिण सीरिस्थ्ये वामतद्वदेन नराण दिविदितन्मा मंत्रिता दिनक्ति ।११ नोपस्पृशन्ति पाप्मा वि निर्हुतिर्नेत्पाप्मना संस्पृशानि तिम
दयति प्रतिष्ठा वै सादनं नेत्पाप्मानं प्रतिष्ठापयानीति न सूदयति हसा ष्वि वदति प्राणो वै सूददोहा नेत्पाप्मानं प्राणेन संतनवानि संदधानीति ।१२ नाद्धिक परस्ता दक्षिचि रूपदधाति पाप्मा वै निर्हुतिर्नेत्पाप्मानं निर्हुतिं मन्व वायामिति नत प्राङ्क्यन्ति परा वीरवोपदधाति परा वैम
व तत्पाप्मानं निर्हुतिमपहन्ता ।१३ तिस्र इष्टका उपदधाति त्रिवृदग्नि र्यावानग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावतैवतत्पाप्मानं निर्हुतिमपहन्ता ।१४ अथ सं दीण शिक्यण रुक्म पाशा मिलुवि तन्यराई न्यस्यति निर्हुतेव पाशो निर्हुतिपाशादेव तन्मुच्यन्ते यं तदेवा निर्हुतिरुच्छेबंधपाशा
ग्रीवासु विभूयमित्यनेवं विभुत्वादा विश्वथस्तं तविथास्या त्रुषोन मध्यादिव्यग्नि वा आत्मास्य तन्मध्यं यद्विलतो गार्हपत्यो न वच्चि वितन्या दूवनीयस्तं स्मा घदिस्तु वाग्निविन्ततयदिस्तु वि रुआ त्रुषोनमध्यादिन्येवा पाप्मात् फ्लिन्तं विस्तमहि प्रमत न इत्यन्नं विपित्तु रंष्योतदन्नमहिस्सृ
क्कमेन्येतन्त्रि गुप्स्पिवद्दा विविन्नि गुप्त्वन्तृणो वितन्पाप्मानं निर्हुतिमपहन्ता ।१५ तिस्र इष्टका उपदधाति वेत्पाप्मानं दीशिक्यण रुक्मपाशाद्दंहे न दष्टोर्दरा शायन्नीनायन्त्रोग्नि र्यावानग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावतैवतत्पाप्मानं निर्हुतिमपहन्ता ।१६ अथा नगरणो दव मसंनि नयति दक्षोवा आ
त्या वञ्जिणो वितन्पाप्मानं निर्हुतिमेत दीन्ननमा सूर्त्य दं वकारे त्फ पोन्नि ष्टेति चूर्व्यि वा एतद्गृदेवाः कम्मक्रि हु न तस्मा एतं नमो क्रहु ब्रूयात् उ एवा यमेन कर्म्म क्रि रुते तस्मा एतं नमस्करो त्यप्रती रुमा यं व्रप्रती रुमा सवतन्पाप्मानं निर्हुतिं जहाति ।१७ प्रत्येत्याग्निं गुपतिष्ठ
न पन घा एतदय घा नष्टंकाम्नाति यदाग्नो सामिचितएतां दिशामिति न स्मापद्वेतन्नि क्रुते छिण सा यो ।१८ यं हि वा पतिष्ठात यंवि त्ना कोगार्हपत्यः प्रतिष्ठा वि गार्हपत्य इयस्तु वि प्रतिष्ठा प्छेन दप घा[...]तियद्दतां दिशामित्ति न घडुपतिष्ठत इमां वेतन्मृति
॥

प्रे

ष्ठेनानुदीरः प्राणः स्त्रज्जतिन्तस्येक्तो बन्धुस्तानक्ष्यविदधाति सद्धितिः करोति तां सुदृढितानां कालेनुदिशेतु। १६ ब्राह्मणं ४ प्रथमः प्रपाठकः। यजुः। १०८ अथ पद्मं सं बस्तुपदधात्येतद्दिवा उपधी रूपादधतानाष्ठो रितघजमानस्थेपशी रूपधनो। १ यद्धवस्तं बस्तुपदधातिको
यतएषएतघच्छीयते सएषसर्वस्मात्र्जन्मा यजायतउनयम्हेतदन्नं यदृर्तमाप एषिताउषधयश्च याविरत्रादीनवसमाना आपो धन्त्रेदर्जं यउदायं सोदनञ्जि नवन्य दर्जं यउदायउं सम्मादृत्तास्तादिताः अश्रुमिश्च आपाहृत्राजि प्ररूरिता यदृर्तो यद्दत्तास्तानोषधयउ
नायनि विनामतदन्नेन प्रीणाति। रसीतासमारा वाग्वे सीता समरः प्राणावेसीतास्त्तासामयं समत्या वाविविचारोत्र्युत्रं धीयत मध्यतामध्यत्तवास्मिन्नेन दन्नं दधाति। रु ऋ्षीमुनि रूकेवेन घद्र ऋऽ सद्वा अग्निरूकें सर्वाणि वास्मिन्नेतदन्नं दधाति। ३ अथैनमनि
तुद्दोति। जायतएष एनघच्छीयते। सएषसर्वस्मान्न्नायजायत सर्वस्यो अस्येषरसो यदाज्यमपां चाप्ययोपधीनां वैसा। स्येवे नामतत्सर्वस्यरसेन प्रीणाति यावान्त्रुविरस्त्ताबानामानानि विनामत सर्वरसप्रीणाति पंचगृहीतनपं चचितिकाग्निः पंचर्तवः संव
त्सरः संवत्सरोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावतैवैनमतदन्नेन प्रीणाति। ४ यद्धेव विनमतिजुहोत्येतस्हे यत्रितं प्राणारूपयोगग्निं समस्कुर्वं समास्मिन्नेतं उरस्ताद्गमक्षयंनत स्मान्तुरस्ताद्गास्नधद तिजुहोतियएवास्मिंस्ते प्राणारूपयः उरस्ताद्गामक्षं
न्नतनान्नवितन्त्रीणात्याज्येनपं चगृहीतनतस्योक्तो बन्धुः। ५ यद्धेवविनमतिजुहोत्येतद्वैयान्येतस्मिन्नग्नौ रूपाएयपधास्यन्नवतियास्तोमान्यानि पृष्ठानि यानिकं दांसितान्येतं उरस्ताद्गांकरोति तान्येवैतन्प्रीणात्याज्येन पंचगृहीतनतस्योक्तो बन्धुः। ६ यद्धेवविन
मतिजुहोत्येतद्वैदेवा अबिभयुर्यद्वै न इदं कर्मयिन्हे न इममितरक्षांसिनाष्टा न हन्युरिति तएतामेतस्य कर्मणः पुरस्तात्सर्वं रक्षामपश्यं स्तमत्रिवसर्वैतं समस्त्रापयंस्त्रारासिन्वं स्ताक्षे विनमयाम्नदग्निवसर्वैतं सर्वैतं स्ताप्यन्यत्रविनोति ७ सत्रु रक्षइतिचितिरयं
वाग्निरितिचुरीयंसत्रुरूपाइतिचितिरूणीग्निरितिचुरीयंसत्रोषसा वग्निर्नेति चितिर्द्वं सामिरितिचुरीयंसत्रुःस्वरइतिचितिरतशेनेतिचुरीयंसत्रूर्त्तीनरइतिचितिरिडायतिचुरीयंत्तनेतिचितिः स्वेतिचुरीयंफतिचितिः। ८ त्रयोदशाहुतयो
भवंतित्रयोदशमासाः संवत्सरस्त्रयोदशाग्नेश्चितिपुरीषाणि यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावंतमेविनामतच्चिनोत्याज्येन जुहोत्यग्निरेषयदाज्यमग्निमेवितच्चिनोति पंचगृहीतनपं चचितिकाग्निः पंचर्तवः संवत्सरः संवत्सरोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा
तावंतामविनामतच्चिनोत्सर्वचेष्टुक्रं जुहोत्सर्वैतदग्निं चितिचित्रिनोति। ९ ब्राह्मणं। १ अथोदवमसाम्निनयत्येतद्वैदेवा अक्रवंशेनयधुमितिचितिसिद्धेति बावतदक्रवं स्त्रात्वेनयमाना एष्ठिमवचितिमदस्य स्तामग्निन्नदधुस्तद्वैवास्मिन्नयमेतद
धाति। १ उदं चमसानवंत्यापाविवृष्टिर्वृष्टिमवास्मिन्नेतद्दधात्योडम्बरेणचमासन नस्योक्तो बन्धुश्चतुःस्त्रक्तिनाचतस्रो विदिशः सर्वाभ्य एवास्मिन्नेतद्दिग्भ्यो वृष्टिं दधाति। २ त्रीन्त्रुदन्वमसाम्निनयति। त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावतैवास्मिन्नेतद्वृ
ष्टिं दधाति। ३ द्वादशोदवमसान्नूरुपोनिनयति। द्वादशमासाः संवत्सरः संवत्सरोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावतैवास्मिन्नेतद्वृष्टिं दधाति। ४ सवैरूप्टेनिनयति। तस्मात्कृष्टा यद्वर्षति सयत्कृष्टएवनिनयेन्नारुष्टे रूपुत्येवद्वर्षन्नारुष्टाया अथयद्रूष्ट
एवनिनयेत्रारुष्टे रूपुत्येवद्वर्षन्नारुष्टायरुष्टवारुष्टेवनिनयतितन्मात्कृष्टायवारुष्टायवर्षति। ५ त्रीन्नरुष्टेवारुष्टेवनिनयति त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावतैवास्मिन्नेतद्वृष्टिं दधाति। ६ यद्वेवोदवमसाम्निनयत्येतद्वा अस्मिन्देवाः संस्कृ
रिष्यंतः पुरस्तादपाद धुस्तद्वैवास्मिन्नयमेतत्संस्करिष्यन्नपुरस्तादपाद धाति। ७ त्रीन्त्रुदन्वमसाम्निनयति त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रा तावतैवास्मिन्नेतदपाद धाति। ८ द्वादशोदवमसान्नूरुष्टेनिनयति द्वादशमासाः संवत्सरः संवत्सरोग्निर्यावान

ग्निर्यावद्वस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतदपो दधाति।९ स वै कृष्टे। निनयति। प्राणो वा आपः दधाति समं कृष्ट एव निनयत्यकृष्ट आत्मन्नेवापः स्कन्नं प्राणो वा कृष्टे वा कृष्टे वा निनयति तस्मादिमाः सर्वत्रापः प्राणो वा आपः १० नीकृष्टे वा कृष्टे वा निनयति। त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावि
द्वस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतदपो दधाति।११ पञ्चदशोदकमसान्निनयति पञ्चदशो वै वज्र एतन्नि वास्यै नैतं पञ्चदशेन वज्रेण सर्वं पाप्मानमपहन्ति।१२ अथ सर्वौषधं वपत्येतद्वा अन्नं वंशेन यद्धु मितीति मिश्रात् तिवावन्दक्षं पस्त्वेन यमानाऽन्नामवमितिमप
वयं स्मामस्मिन्नेतदन्नं स्वात्मा वास्मिन्नेतदन्नं दधाति।१३ सर्वौषधं भवति सर्वं ह्यन्नं सर्वमेवास्मिन्नेतदन्नं दधाति तस्मादेकमन्नं रूपं रेतस्य नास्या याघा वक्षी वामोऽड़ बरराव्रमक्षनतास्याक्रो बंधुश्च तुः सक्रिनानतस्तो विदिशः स्वमित्र एवास्मिन्नेतद्दिशो
न्नं दधात्यनु कुशि विदुपति प्राणा अद्भुत्वा वीतान्नमघाता।१४ तिसृभिः तिसृभिः निरूक्तं त्रिवृपति। त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावद्वस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतदन्नं दधाति।१५ द्वादशाभिरुक्ति कृष्टे वपति। द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावदस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेत
दन्नं दधाति।१६ स वै कृष्टे वपति। न स्मात् कृष्टे न्नं पच्यते स यत् कृष्ट एव वपेन्नाकृष्टे कृष्ट एवान्नं पच्येत नाकृष्टे अथ यदकृष्ट एव वपेत्कृष्टे कृष्ट एवान्नं पच्येत नकृष्टे कृष्टे वा कृष्टे उभयत्र वपति तस्मात्कृष्टे वा कृष्टे चान्नं पच्यते।१७ तिसृभिः कृष्टे वा कृष्टे च वपति त्रिवृदग्निर्यावान
ग्निर्यावद्वस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतदन्नं दधाति।१८ यद्वेव सर्वौषधं वपति। एतद्वा एनं देवाः संस्करिष्यन्तः पुरस्तात् सर्वेणान्नेनाप्रीणंस्तथैवैनमयमेतत् संस्करिष्यन्पुरस्तात् सर्वेणान्नेन प्रीणाति तेनैनं प्रीणाति।१९ सर्वौषधं भवति सर्वं ह्यन्नं सर्वेणैवैनमेतदन्नेन प्रीणाति
।१९ सर्वेण लोके विनामतः क्रियते न प्रीणाति।२० तिसृभिस्तिसृभिः निरूक्तं त्रिवृत्पति। त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावद्वस्य मात्रा तावतैवैनमेतदन्नेन प्रीणाति।२१ द्वादशभिरुक्तिः कृष्टे वपति। द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावदस्य मात्रा तावतैवैनमेतदन्नेन प्रीणाति।
२२ स वै कृष्टे वपति। प्राणानां स्वं कृष्टे प्रीणाति स यत् कृष्ट एव वपेन्नाकृष्टे प्राणानेव प्रीणीयान्नेतरमात्मानमथ यदकृष्ट एव वपेदात्मानमेव प्रीणीयान्न प्राणान् कृष्टे चाकृष्टे च वपति प्राणांश्चैतदात्मानं च प्रीणाति।२३ तिसृभिः कृष्टे वाकृष्टे च वपति त्रिवृद
ग्निर्यावानग्निर्यावदस्य मात्रा तावतैवैनमेतत् प्रीणाति।२४ पञ्चदशोदकमसान्निनयति पञ्चदश निरूक्तं त्रिवृपति निरूक्तं षट्त्रिंशत् षट्त्रिंशदक्षरा बृहती बृहत्यां एतस्मन्नेतत्सर्वमेवास्मिन्नेतत्कृत्स्नमन्नं दधाति।२५ यद्वेव सर्वौषधं वपति। सर्वमेतदेवस्यास्त्रि च संवेत्सरस्य नावेद
वास्मिन्नेतान्नि। षड्राजा यं तवसं ता प्राणूरविशारदिमन्ति व्यन्वेतदुपाक्रमत्सितिसोमो विवक्षः सोमपायाः पषधयः सोषधयः पुरुषः शतं धामानीति यदिद्यं शताभः शतं धामानि एतानि दशानि शतं धामानि सर्वतो यथा वैश्मनम शीर्षन्प्राणा स्थानेतद्य
दा।२६ शतं वीर्य बधमानीति सहस्रं तावा पुरुष इति यदिदं शतधा च सहस्रधा च विरूढा अथ शतक्रतो यमिमं मे अगदं कृतेति यमिमं विषरूपामील्येतत्।२७ नाष्ठनाए कथास्याना एतामवानि यच्छिन्नमव विषं वै दतं पाप्मना अनुजो नोवति वाजाः
ओषधयः प्राजस्वीरवरुणं सर्वं लोकं विनामतं विषजनं विषरूपं।२८ आग्नेयानि रूपाणि रूढानि मनानामेवाप्यज्ज्वाधावन्यां मैत्रावरुणी स्वामिनरत्नाप्युषाव्रत एवः सीताः उपतिस्वामीतिरसस्त्रपणी दर्शनं बधुपदधाति यज्जुषा निर्णुते तिरस्कारं समोदकमसान्निन
यति यजुषा वपति।२९ प्रजापतिरस्योग्निरूपं यज्ञं ततः प्रजापतिर्निरुक्तश्चानिरुक्तश्च परिमितश्चापरिमितश्च तद्यद्यजुषा करोति यदेवास्य निरुक्तं परिमितं रूपं तदस्य तेन संस्करोत्यथ यत् तूष्णीं यदेवास्यानिरुक्तमपरिमितं रूपं तदस्य तेन संस्करोतिस्म
एवा एतत् सर्वं कृत्स्नं प्रजापतिं संस्करोति य एवं विद्वानेतदेवं करोति याः बाह्यानि रूपाणि निरुक्तानि तद्वेत्येतरान्यनिरुक्तानि यः श्रुयस्य द निस्तस्मात् स्थ शोधिष्ठानि रूपाणि निरुक्तानि तद्वेत्यन्तराणि अनिरुक्तानि।३० ब्राह्मणं ३ चितानामेष पञ्चौ स्व वप्रविन ॥

१०४

रक्तस्वाग्निकर्म्मव कर्मणः समानताये समानानां दकर्मी सद्गृनि।४ स देव यति वृ ३

आहवनीयायाऽप राजानं क्रीणात्ययं वै लोको गार्हपत्यो ऽसौ द्यौराहवनीयो ऽथ योऽयं वायुः पवत एष सोमस्तं तदिमौ लोकावन्तरेण दधाति तस्मादुहेमौ लोकावन्तरेण वपता।४ यद्वेव चिते गार्हपत्ये विन आहवनीयमप राजानं क्रीणात्यात्मा वा अग्निः प्राणः सोम आत्मंस्तत्प्राणं म

ध्यतो दधाति तस्मादयमात्मन्प्राणो मध्यतः।२ यद्वेव चिते गार्हपत्ये ऽन्विते न आहवनीयमप राजानं क्रीणात्यात्मा वा अग्नीरसः सोमस्तमात्मंस्तं न दूसेनानुषजति तस्मादयमात्मा नमिवात्मा रसेनानुषक्तः।३ राजानं क्रीणात्पर्वते पाप्मा समात्मा आति ष्ठ ६ हविर्निर्वपति तस्य ह विश्रुतानां हि

स्व जन्त वा एतत्वति षजन्त्यात्मा वा अग्निः प्राणो [hole] त्तस्त्राणं मध्यतो दधाति तस्मादयमात्मन्प्राणो मध्यतः।५ यद्वेव चिति षजन्त्यात्मा वा अग्नी रसोऽध्वर आत्मानं न दूसेनानुषजति तस्मादयमात्मा नमेवात्मा रसेनानुषक्तोऽप आहवनीयस्याङ्गमिति।६ तद्धैके उनपच्चिते वपता शाखा

रव याश्रु द्दूदंत वयुत्त न्वे विनोनीत्ति नत छाङ्क या [hole] वाव गार्हपत्ये लोऽग्निरेवाहवनीयेन रोहति तस्मात्त आकङ्क्षयात।७ अथ गार्हपत्यस्यैव बाह्यानि वपति नाहवनीयस्यायं वै लोको गार्हपत्यः पशवः ऊषा अस्मिंस्तल्लोके पशून्दधाति तस्मादिमे ऽस्मिंल्लोके पशवः।८ अथाहवनी

यप रकुष्ठक्ष्करप सृक्ष्मपदधाति न गार्हपत्यमापाविष्क [hole] सं न्द्योराहवनीयादिति नदपादधान्फन्यु त्र सिकता निवपति रतो वै सिकता उन्नयत्र विविक्रियते स्मादिति सोऽपि विक्रियाता इति।९ तानानामंत्रान्यां निवपति मन्तुच्छलोकोऽन्वि गार्हपत्योऽदवलोक आहवनीयोऽनानी वाप

नच्चन्देवं च मात्रुषं च ब्राह्मीयसामं त्रेणाहवनीयमनिवपति कुसीयसा गार्हपत्ये ब्राह्मीयो दिवानुषट् कसीयो मनुष्याणुषट् स ब्राह्मः परिश्रितो गार्हपत्ये सिकता निवपति रतो वि सिकता अस्मादिन सोऽधीमा विक्रियां नाइति।१० तदाङ्कर्य धोनिः परिश्रिता रेतः सिकता अथ ऽप्स्वश्नुः प

रिश्रितो गार्हपत्ये सिकता निवपति कथमस्यैतद्रेतः परासिक्तं परिगृहीतं भवतीत्युच्यं वा ऊषास्तु घट् षान्सुधीम्नि वपत्येतनो हास्येतद्रेतो नापरासिक्तं परिगृहीतं भवत्यथाहवनीयं परिश्रित्य निमंत्र यत्तत स्योक्तोबिं धुरस्य सिकता निवपति रतो वै सिकता एतस्याङ्गस्येन घो

न्याद्वलापरासिक्तं परिगृहीतं भवति।११ अथाहवनीयेन एवाथान वतीन्याम निमृशति न गार्हपत्येऽयं वै लोको गार्हपत्यः स्वर्गो लोक आहवनीयस्तद्देवाऽर्थं यमस्मिंल्लोके जातो यजमानः स्वर्गं एव लोके प्रजिज्ञनथिविनत्यस्त घदाहवनीय एवापान वती ... निमृशती न गार्हप

त्य स्वर्गे एवैनं तल्लोक प्रजनयति।१२ अथ लोगेष्टका उपदधाति मिव लोकाद्य अग्निर्दिशो लोगेष्टका उपदधाति तल्लोके दिशो दधाति तस्मादिमाः स्वल्लोके दिशः।१३ बाह्येनाग्निमाहरन्यामा वा अस्य नादिशो या पश्चलोके ध्रुवाय इमा ध्रोकान्यरत्नोदिशा स्ताअग्निं न्नेन दधाति

४ बाह्ये हि वीर्यदारि यं त्वेव बाह्यैर्द्दिराप्नाव अस्यनादिशो या अस्या सर्वा या इमां परागदिशास्ता अस्मिन्नेतेन दधाति।१५ यद्वेव लोगेष्टका उपदधाति प्रजापतेर्विस्रस्तस्य सर्वादिशो रसोऽनुव्यक्षरत्तं यत्र देवाः समस्कुर्वंस्तदस्मिन्नेता लिन्दी लोगेष्टका निस्तवर समदधुस्तद्वा अस्मिन्न

प्यास्तदधाति।१६ बाह्येनाग्निमाहरन्त्याशो वा अस्य सरसो यपश्चलोक ध्रुवायइमा ध्रोकान्य राट्ट्रु सोन्य क्षरत्तमस्मिन्नेतेन दधाति।१७ बहिर्वेदि दरियं वेद्योदिराप्नो वा अस्य सरसो या अस्यामथ यइमां पराङ्क सोन्य क्षरत्तमस्मिन्नेतेन दधाति।१८ स्फ्येनाहरति वज्रो वै स्फ्यो वज्रैवैतद्यौवि

ते रियं वीर्यदा लोवि विन्निविदाता।१९ स क्षुरस्ता दाहरति मा माहिंसीः कूनिता यः कृष्णिव्या इति प्रजापतिर्वै कृष्णिव्यै जनिता मा माहिंसीरित्ये तदितिरि त्येन च्छोवा दिवं सत्यधर्म्मा व्यानडिति यो वा दिवं सत्यधर्म्मा सृजतेत्येतद्यश्चापश्चंद्राः प्रथमो जजानेति मनुष्या वा आपश्चंद्रा

न त्तु आप्नोऽथ समसो स्मृ [hole] लं क नि दिवाय कविषा विधेमेति प्रजापतिर्वै कस्तस्मै हविषा विधेमेत्येतन्नाम्ना राङ्कुन्तान्तरेण परि विश्रित आत्मन्नुपदधाति मध्यः प्राञ्चीं दिशिरसो न्यक्षरत्तमस्मिन्नेतेन दधाति।२० अथ दक्षिणानाध्यावर्त्तस्व पृथि

वि यज्ञेन पयसासह [hole] व यज्ञस्यावं पुर्वपांत अग्निरिदितो अरोहदिति यद्वै किंच वा स्या सम्मा स्येव पाता ऽग्निरि निविन त्त पादी ऽन्नाहति नाम्ना राङ्गं यान्तरेण परि विश्रितमात्मन्नुपदधाति सत्यादा दक्षिणायां दिशि रसो न्यक्षरत्तमस्मिन्नेतेन दधात्यथ पश्चादुदी मवा क्षिप

न्नेतद्दिशो दधाति।२१ [hole] पश्चादग्ने यन्ते शुक्र यदुव्यं दत्ते यस्तनं ये ज्ञपदि पमितीयं वा अग्निरास्येनदाकृन दैवृचो न रामस्मीतित दस्मिन्दिवायक र्म्मोतोहरामहेत्येतन्नाम्नाराङ्ग्यां तारणेन छिष्ट सं धिमात्मन्नुपदधाति मध्यः प्रतीच्यां दिशि रसोन्यक्षरत्तमस्मिन्नेतेन दधात्यथोप

वीञ्च वाक्मिन्नेनदिदं[illegible]यति स न सं प्रति पश्चात् दारन्ने घड्गपच्छाद् समादराली नीनइ वादरति।२२ अथो नैरतन्द्ध्व सूर्जमदृ मिन आ दामितीष सूर्जमदृ मिन आ दद इत्येन दनस्याप्यानि मित्तिसच्चे वारुनण्ं सद्यस्याप्यानि मित्येतन्महिषस्य धारामित्यग्निर्हि महिषः स हीदं जातो महान् सर्व
मिमिताद मामोञ्चवि [illegible] त्रिद्याम्काविनन्त् रामा[illegible]श्ववान्मनिरविरान्वित्येनकृदा मिन्त्स दिम न निरा न मी नामिनि तिसिकताः स्वधुं स्यतिनंघेवास दियानि रायामीवानाम्मनस्यां दिशि दधाति तस्मादेतस्यां दिशि प्रजाङ्गनानाष्टका स्नामा रुद्यां नरणप द्वेसं धिमान्सनुपदधाति स पञ्च
दीप्यो दिशिर स्नोत्य द्वेन्नेमस्मिन्नेनद्धान्यष्टो उदीचीम्मवाक्मिन्नेनदिशं दधाति।२३ नाएतादिशास्ताः सर्वतनुपदधाति स सर्वतस्तदिशो दधाति तस्मात्सर्वता दिशः सर्वतः समीचीः सर्वतस्तत्समीचीर्दिशो दधाति तस्मात्सर्वतः समीचोदिशस्तानानोपदधाति नानासादयति नानास्तुपदेन साम्निवद
तिनानाहि दिशास्तिष्टनुपदधाति तिष्ठन्नीव हि दिशोऽथो तिष्ठन्निवीर्यवत्तरः।२४ ताएनायजुष्मत्य इष्टकास्ता आत्मन्नेवोपदधाति न पशुषु पश्चात् आत्मन्नेव यजुष्मत्य इष्टका उपधीयन्ते न पशुषु।२५ तदाहुः कस्मान्मस्यैनाः पशवाः स्तना उपहिता नवैतीति रसो वाएताः स्वयं स्तनुतेरसो आयन्ते कि
त्येतन्मस्मिं वेस्थानरस्मुपनिरञ्च तितुतत्एव तन्तपशूंस्तनसुपदधिने नवति।२६ अथो नेरावदिदं निवपति इयं वेरावदीयं हि रसवदिदं रौणाध्याष्टकास्तउपदधनरणावदिदं वोनेरावदिदं वल्मिकाष्टकाउपदधाति इमो नवत्रोका वेतनरणादिद्दिशोदधाति तस्मादिमोलोकावेतनरणादिशाक्तोऽथ यस्मा ऋीवान्सर्वतः
करोति।वग्निं नालपदांवायतरध्याकामायताश्च सिकतानिवपतितस्यात्रोकौ बंधुः।२७ ताउन्नरावदोनिवपति प्राणानिघ्नतिन्नरवदिप्यानिनोलहेतः सिंचति यद्धेप्याननोऽतः सिचात्तनन्वष्टडनि स्थु जवतिनाजिः सर्वमावानंश्रद्धादयतिसर्वमिस्तदात्मन्नेलादधातिनस्मात्सर्वस्मादवाम
ना यनः संजवति।२८ अग्नेतवश्रवोवय इति धूमो वा अस्य श्रवोवयः सहिन मनुष्मिल्लोके आवयति महिभ्राजेत अर्चिर्वाव्यावि नावसवितिमहना भाजते वृषः प्रस्तूवस्तविश्वेतहृदकानो शावसावा उत्तुकप्यमिति बलं वैशावोहदकानो बलेनान्नस्तुकप्यमित्येत नदधासि दाशुर्षक वइनिय
उमानोनिदाश्च दधासि यजमानायकव इत्येतनू।२९ पावकवर्चाः शुक्रवर्चा इतिपावकवर्चा ह्येष शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उदियर्षि भानुना इत्येतस्मात् नवश्रविद्दीष्यसेभानुनेत्येतन्पुत्रो मातराविचरन्नुपावसीति पुत्रो ह्येषमातराविचरन्नुपावति पृणक्षिरोदसी उभे इतीमेवैद्यावापृथिवी रोद
सी।तपवउनेपृणक्तिधूमेनार्चिषेष्टीमां।३० ऊर्जा नपाज्जातवेदः सुशस्तिभिरित्यूर्जा नपाज्जातवेदः सुष्टुतिभिरित्येतन्मन्दस्वधीतिभिर्हितइतिदीप्यस्वधीतिभिर्हितइत्येतत्त्वेइषः संदधुर्भूरिवर्पस इतित्वेइषः संदधुर्भूरिवर्पस इत्येतच्चित्रोतयो वामजाता इति यच्चित्रवयजुस्त्वा
बंधुः।३१ इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व जन्तुभिरिति मनुष्यान्विजन्तवो दीप्यमानोऽग्ने प्रथस्व मनुष्येरित्येतदस्मेरायो अमर्त्य इत्यस्मेरयिं दधदमर्त्येत्येतत्स दर्शतस्य वपुषोविराजसीति दर्शतस्य ह्येषवपुषो विराजति पृणक्षिसानसिं क्रतुमिति पृणक्षिसनातनं क्रतुमित्येतत्।३२ इत्था वीर
मधुरस्यप्रेतेन समिषा धरोविपत्रः प्रकल्पयितारं यजत्स प्रत्वेतत्समित्येतत्कृर्यं तं राधसो महः इति कृर्यं तं राधसि महतीत्येतद्दातिं वामस्य सुभगां महीमिषमिति रातिं वामस्य सुभगां महीमिषमित्येतद्दधासि सानसिं रयिमिति दधासि सनातनं रयिमित्येतत्।३३
ऋतावानमिति।स यावानमित्येतन्महिषमित्यग्निर्[illegible]विश्वदर्शतमिति विश्वदर्शता ह्येषोऽग्निं सुम्नाय दधिरे पुरो जना इति यज्ञो वैसुम्नं यज्ञायवाएतं पुरो दधानश्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युगेत्याप्रपूर्वं तं सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मनुष्याहवामहइत्ये
तत्।३४ स एषोऽग्निरेववैश्वानरः एतत्कृद्वमारं[illegible]विमाः सिकतान्यप्यंते तस्मिन्नेव वा स्मिन्नेनद्वैश्वानरं दधाति पूतं संचिनोति षडृतवेन षडृतवः संवत्सरः संवत्सरो वैश्वानरः।३५ तदाहुर्यदितः सिकतास्ततः क्ति मास्तान्वरैतोरूपमिति शुक्ला इतिब्रूयाच्छुक्लं हि रेतः अथो इष्ट्यः
म इति इष्टकीवहिरतः।३६ तदाहुर्यदा इष्टरतः शुक्लाः सिकतानिवपति कस्मान्मस्यैता आर्द्रारिताः रूपं नवतीति रसा वि षष्ठं रसस्पाद्रिविरसत्तदेवनाष्ठो निर्मिवपत्येवं स्विस्यैताऽआर्द्रारिता रूपं न वेति।३७ तदाहुः कस्मान्मस्यैता अहोरात्राभ्यामुपहिता न वेतीति द्विवा अहो
रात्रेसुलोकेवलस्मं वद्वेसिकनतस्तुलोकावरुझल्पास्वैवस्तुप्पास्यैनाअहोरात्राभ्यामुपहिता न वेति।३८ तदाहुः कस्मान्मस्यैता अहोरात्रेः संपन्ना अन्यूना अनतिरिक्ता उपहिता न वेतीत्य नेनानिवाअहोरात्राभ्यामुपहिता न वेतीत्यनेना वा अहोरात्रेः सिकताए दस्तुपास्यैनाअहोरात्रेः संपन्ना अन्यूना अन

१०५ 105

निचिक्या उपदधाति नत्वं य यत्कस्मात्सञ्ज्ञिर्यं छंदस्य नं नानाविसञ्ज्ञो नं ताः सिकतास्तस्मात्सञ्ज्ञियं छंदः ॥ तदाहुः कथमस्यैताः स्पृष्टा नायजुष्कृता निरूपदधाति नत्वं तीति मनो वै यजुस्तदिदं मनो यजुः सर्वाः सिकता अनुविनवत्येव मुह्यस्यैताः स्पृष्टा नायजुष्कृता निरूपदधाति नत्वं

ति ॥ ४० ॥ तदाहुः कथमस्यैताः सर्वे श्मं दो निरूपदधाति नत्वं नीति यद्द्वैतावतन एष तन्वेन निवपति यावं तिधि सप्तानां छंदसामुत्तराणितावं त्येतस्य वृहत्स्या उराण्येवमुरुमस्यैताः सर्वे श्मं दो निरूपदधाति नत्वं ति ॥ ४१ ॥ यद्वेव सिकता निवपति प्रजापतिर्विस्रस्तान्निः सङ्घत्ति

ब्रं लं प्रजापतिः सन्धितं तदुल्लं ताउ सन्नं यच्छ्रिकता अथ यदमुं सन्नमिदं तघो यमग्निश्चीयते तन एव सिकता निवपति यावदेव तदुल्लं ताउ सन्नं त दस्मिन्नेतन्नयति दधाति नातः संख्याता अपरिमिता निवपति को हि तद्वेद यावत्तदुल्लं ताउ सन्नं सर्वं वा एतत्सर्वं कृत्स्नं प्रजाप

तिं संस्करोत्येव वै विद्वान् सिकता निवपति ॥ ४२ ॥ तदाहुः कियतीः सिकता समसंख्यानानां संख्येति द्वदूति ब्रूयाद्विदि सिकतेभ्य लोम्व के लाचाप्ता सप्त विंशतिशतानि ब्रूयादेतावंति हि संवत्सरस्याहोरात्राण्यथो द्विपंचाशतं शतानीत्येतावंति हि संवत्सरस्य मुहूर्त्ता रात्र्यपि

पंचविंशतिरिति पंचविंशं हि रतः ॥ ४३ ॥ नाप एताय तु सर्व इष्टका स्ता आत्मन्नेवोपदधाति न पदं उच्छेष्वात्मन्नेवैतद्यजुष्मत्य इष्टका उपधीयंते तन पदं उच्छेषु न सादयति नेद्वितः प्रजातिरुत्सादयानीति ॥ ४४ ॥ अथैनमाप्यायनवतीभ्यामभिमृशति सिकता अदसा वै देन इति ४

सिक्ता आप्याययति तस्माद्घोरेतः सिक्तमाप्याययते सोमीभ्यां प्राणो वै सोमः प्राणं तदेतस्मिन्दधाति तस्माद्रेतः सिक्तं प्राणमनुसंभवति गायत्र्या यदष्टोर्घाणो संजनवादष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो वा अग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्स्वदेवतः प्राणो वै सोमः प्राणः स्वदेवता ॥ ४५ ॥ आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्य

मिति रेतो वै वृष्ण्यमाप्यायस्व समेतु त सर्वतः सोम रेत इत्येतद्भवा वाजस्य संगथे इत्यन्नं वै वाजो भवान्नस्य संगम इत्येतत्सं ते पयांसि समु यंतु वाजा इति रसो वै पयोऽन्नं वाजाः सं ते रसाः सं तु यंतु ममानीत्येतत्सं वृष्ण्यान्यभिमातिषाह इति सं ॥ रतां सिवामृत

इत्येतदाप्यायमानो अमृताय सोमेति प्रजात्यां वदन्नेतं दधाति तस्मात्प्रजातिरमृता दिवि श्रवांस्युत्तमानि धिष्वेति वं इमा वा अस्य दिवि श्रवस्तत्तमं संस्थितेन मनुष्यलोके आयुर्यतिद्वाभ्यामाप्याययति गायत्र्या च त्रिष्टुभा च तस्योक्तो बंधुः ॥ ४६ ॥ अथ प्राततः संपदेव बलस्योलाग

इष्टका उपदधाति छन्दोवेन निवपति द्वाभ्यामाप्याययति तद्द्वादश द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावत्तद्भवति ॥ ४७ ॥ ब्राह्मणम् ॥ २ ॥ अथाप्यायनवतीभ्यामभिमृशति प्रस्तरं पत्न्योपतिष्ठते नेन प्रवरत्याति छ्वेन प्रवर्य प्रवर्योपस्थायां प्रवरति प्रवर्योपस

स्यां प्रवर्य एतेनां वर्म्माणि विति ॥ समवशामयंतितन एष वर्म्माणि वर्म्माणि विरूपं रूपाणामुप...नमि...त्रिविक्रम...नि...विनोति पञ्चमस्य यदग्निसस्मान्यरूपाणि...विचानूपविरूपविज्ञाय...रूपं रूपाणामनुपाश्रिता दधितारोहित स बीजानि रूप

पाणि सर्वेषां रूपाणामुपाप्त्या आनडुहेनाग्निरक्ष यदनड्वानग्निरूपाणामुपाप्त्यै प्राचीनग्रीवं न हिन्दव शा न दृत्रेणाद्द एव मंतवैघ्नो र लोमप्राचीनग्रीवमुपस्तृणाति तदेतां विति ॥ समवशाम यंत्यप्सो कृतिन छन्दो कृतिस्तद्रूपमन्वित नेधं करोत्यान्यैन तद्धि

श्चन्द्रमिधं मन्यो उन न्याग्राहायन द्धि किं वनामप्रविसृष्टां सो कृति ॥ २ यद्धव शो कृति विवृप्तितत्त्वदनदर्भिद्वारयतिय

न्हिदविरन्यतेययदजि द्वारितेन उपुष्ठं नन्नेध्मा अपेनाद्येन हिदविरजि द्वारयंतिदः सो च श्रो ॥ दिदविरजि द्वारयंति दर्भैस्तद्धि प्रद्वाते ५५ ॥ स्यान्नेरग्न्येहि देवानां ॥ ३ ॥ न दाक्रूयं स्नुग्धसामनु विनिं ग्रोहति ॥ कथमस्यैष सप्तोऽग्निः श्रोत्रिताभवति कप्तं वर्मणि इत्यात कथ

मग्नप्रगीतहति यद्देवात्र सर्वाणि विनीनामिष्टकाः श्रोतन्ये वरुद्दास्यैष सर्वाग्निः श्रोत्रिता नवन्ये वं वर्माणि प्रणीतएवम शुद्ध्रपणीतउपरुंथे तां विति ॥ ४ ॥ अथ प्रगीताग्नीन्या प्रकिय मातो न्योत्त्वं श्रीलिन पतन्हि देवाः प्रविश्य नप्रते यजुर्नं स्पमानान्नंत्तां सिनाष्णुः अदि

ष्ठं सम्मद्दृध्येन यद्दृंतं स्पृश इतितं ह्येतानग्नीनेनाः इष्टकावज्राङ्कुरपवीं कृत्वा प्राहरं स्तेरनानस्तृत्वत्तनीस्तृत्वा नाष्टना द्व एतं यद्देमन त्वां पत हापतत् क्रियात यद्देवा अकुर्वन्निदं नु तानि रक्षांसि दिवि नवापहतानि यन्त्वेन करोति यद्देवा अकुर्वं स्तत्करवाणीत्यथो यदवर

स्तादः पाप्मानस्थ एतानग्नीनेनाः इष्टकावज्रान्कुरपवीन्कृत्वा प्रहरति तिरनांस्तृणुत तानास्तृत्वा नाष्ट्रेना द्व एतं यद्दं तनुतां इत घृदग्निञ्च इति बहुवाग्ध नाम्या यद्द नास्तित्याष्टा यन्न क्रियमाणेन्च इति प्रहरति ७ तद्वा कल्याक इरीष्टाः सो अत्र यः ष्मा वलेग्निः सजो॰

षसइति प्रायणरूपं न तद्याकुर्यदाग्नेयीरवगायत्रीः कामवती रनुष्टुभ्यादत्त वसोमनो यमनुस्यं ताऊं गिरस्तमाङ्गिः त्रिष्टुभ्धामस्चिति ८ आग्नेयीरन्वाहाग्निरूपाणानुष्टुभ्कामवतीः कामानानुष्टुभ्गायत्रीर्या यत्रोग्निर्यावानग्निर्यावित्यस्य मात्रा तावत्तैवैनामन्न

इत्याहृतं संवति तिस्नास्त्रिष्टुद्ग्निर्यावानग्निर्यावित्यस्य मात्रा तावत्तैवैनमन इत्याहृतं संवतिताः सप्तसंपद्यन्ते सप्तचितिरग्निः सप्तचितिकोग्निः सप्तर्तवः संवत्सरः संवत्सरोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावत्तत्केवत्तु पांस्व वाहरता वा अत्र यज्ञ तपा

ंस्तुविरतः सिन्धानतपश्चादन्तु स्तुवन्तन्त्वेति कुंदाजिरवेनपद्धं पश्चाददिरदन्नेति ९ अथास्यं स्तुकं भ्रुरस्तान्यंल्लो नन्छिद्दवा अबि तत्तु यद्धेन इदरक्षांसि नाष्ट्रान हन्मरिति तएतं वज्रमपत्रपन्नस्तुमवादित्यमसौ वा आदित्य एषोस्मन्तेतन वज्रेण पुरस्ताद्

क्षांसि नाष्ट्रा अपहत्यानत्यनाष्ट्रे स्वस्ति समाश्रवतनाष्ट्रेवित यजमान एतेन वज्रेण पुरस्ताद्रक्षांसि नाष्ट्रा अपहत्यान्तत्यनाष्ट्रे स्वस्ति समश्नत आगच्छंत्यग्निं दक्षिणतः कुरुस्पर्शि तिस्नुपनिदधन्कृते रक्ता श्वमाक्रयन्ति १० तस्तुत्तेरार्द्धे नाग्नेरं तनरणपरिश्रितः घ्नं

वं न यंतितस्मान्वै दिशः पाप्मानमपहन्ति तं दक्षिणा न दक्षिणायै दिशः पाप्मानमपहन्ति तं प्रत्यं वं नत्वतास्यै दिशः पाप्मानमपहन्ति तमुदं वं नउदीच्यै दिशः पाप्मानमपहन्ति सर्वाभ्य एवैतद्दिग्भ्यो रक्षांसि नाष्ट्रा अपहत्याथैनमुदं वं ग्रांवं प्रस्तज्जति तस्याक्रीवं धुः ११

तं प्रत्यं वं नामतं स्थितिमव घ्रापयन्त्यसौ वा आदित्य एषोश्वः इमाउ सर्वाः प्रजा या इमाः इष्टकास्तद्यदेवं घ्रापयन्त्यसावेवतदादित्य इमाः प्रजा अनुजिघ्रति तस्मादु हैतत्सर्वो मन्यते प्रजापतेर्वाप्युपतं घ्रन्यत्वं वं यं तमव घ्रापयति प्रत्यङ्ङ्घ्राण्वे श्वमक्रिमाः सर्वाः

प्रजा अतिजिघ्रति १२ यद्वेवावघ्रापयति असौ वा आदित्य एषोश्व इमउ लोका एता स्वयमातृण्णास्तद्यदवघ्रापयन्त्यसावेवतदादित्य इमांल्लोकान्सूत्रे समावयते तद्यत्तत्सूत्रमनुपरितस्य बन्धुः १३ यद्वेवावघ्रापयन्त्यग्निर्देवेभ्य उदक्रामत्सोऽश्वो भूत्वा पराङ्गतं देवाः प्रजापतिमब्रु

वं स्वामिममन्विच्छ सस्तुभ्यं स्वायं पित्र्यादिर्विशुली नितमष्ट्रः शुक्लो भूत्वान्वैच्छत्तमन्पु उपोदास्त संवत्सरपर्से विवदतमप्सुवे दर्शनकेसन्हे न स्तुङ्वोपतस्मादश्वः शुक्लो रुक्मोपुरव इवाश्वो हङ्ग रक्तो नत्नुकस्तनु वारुन्वे वह्निं सिंहे वामने न्रुं हावाच वरं ते ददामीति

१४ सकोवाचयस्त्वानेनरूपेणान्विच्छादिंदादवचो मइति सव्याद्धेनाम तन्न रूपेणान्विच्छन्ति विंदति हैनं विन्दन्ति हैनं विन्दते १५ सश्वलक्षः स्यान्नु येनरूपेण यद्ववतपतिरुदि शुक्लं तविंददपश्च लक्षः स्याद् श्वस्त्रैवस्या घप श्वनं विंददपनस्त्रानेवस्यादग्निर्यावा

स्नेन ह्वानेन्मिरुमन्विषीं पाप्मनामपहन्ता १६ अथ्याप्नाधिरोहणाय स्वेवतं देवा पुरस्तात्प्रत्यंचमधिरोहन्ति पश्चाद् प्राञ्चं नतथा कुर्यात्पस्तुरपर्ययदग्निपर्याभ्ये प्रत्युंक्तुरस्तात्प्रत्यञ्चमधिरोहति विष्णोः अयोतं दैत्य प्रयः पश्चान्प्राचं तमान्नं निविनष्टुमारोहे पेत आ मान्नं

नापतुमारोहन्ति सपारयति मनवि नस्फ नरान्ता यं विंकं व पशुमारो हन्ति नरतएवैनमारोहन्त्यातुष्यामिमोनरवदिके कर्मकृताम नाग्निं दत्त न आक्रमन्ग्निं प्रदीवासस्त्यं सामगायति त्रिबकार पर्यस्तुपदधाति तस्या तः १७ अश्विनं सामार्धहस्तमं पशिलायं त्वे

नद्दिदवा अबि मनुयद्धेन इमनिदरक्षांसि नाष्ट्रान हन्मरिति तस्मा एतं वज्रमपश्यन्सामरमकुर्वन्न मृतम वादित्यमसौ वा आदित्य एषोश्वस्तस्माद्वा अस्मा अयाम एतं वज्रमभिगोप्तारं करोति १८ तं वा उपास्तमयमादित्यस्य परिणयन्त्येष वा अस्य स्वञ्चो दिवा सोमात

मेवु ८

वति। रात्रिः सा व या न्कविरन्द्राꣳ स्तिराया एवास्मा एतं वज्ञमनिगोग्रारं करोति। स द्वैतः परिणयति सर्वतद्वास्मा एतं वज्ञमनिगोग्रारं करोति त्रिष्कृत्वः परिणयति त्रिवृद्धि तामेवास्मा एतं वज्ञमनिगोग्रारं करोत्यथैनमुद्यंश्रोचंश्रयति तस्योक्तो बन्धुः अथ सद्योनर्विपल्ययति तस्योपरि
बुः॥१९ ब्राह्मणं ४ द्वितीयः प्रपाठकः॥ कं॥ कंडिका १०५ आत्मन्नग्निं गृह्णीत इत्यात्मनो वा एतं मुखिजनयति यादग्नाद्विजायते तादृगेव भवति स यदात्मन्नग्रिं गृह्णीयात् ... या न्मात्मा प्रजनयेन्नात्मन्नग्निं मनयदतं पाप्मनो नयतु तं पाप्मानं मच्छ यदात्मन्नग्निं गृह्णीयाद्विनो त्रिनद्ग्रे
रवा ध्यग्निं जनयत्यनृतादमृतमपहतपाप्मनो पहतपाप्मानं॥२ स गृह्णाति मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निमिति। तदात्मन्नेवैतदग्निं गृह्णीत रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्यायेति तदु सर्वा आशिषः आत्मन् गृह्णीत मामु देवताः सचन्तामिति तदु सर्वान्देवानात्मन् गृह्णीते तदघ्निं वात्मनो धिजनयि
यन् न भवति। न सर्वमात्मन् गृह्णीत सर्वेति श्रत्नात्मन्नग्निं गृह्णीयाद्यनूपविशेद्विनो तिद्युरवयदग्निस्तस्मात्पु... वान्नेधिया नूपविशेद्विनायाता ॥३ अथ सत्यꣳ साम गायत्येतद्वै देवा अब्रुवन्सत्यमस्य पुरस्तात्करवामेति सत्यं न विस्यामः सत्यं नो अवस्यति सत्योनः सकामो न विश्यतियत्
कामा एतत्करिष्याम इति॥३ नद तस्य सत्यꣳ साम पुरस्तादगायं स्तदस्य सत्यं पुरस्तामकुर्वंस्तत्सत्यं मनवस्यमेनानविशेतासत्य एवाꣳ सकामो न व्यकामा एतदकुर्वता ॥४ तथैवैतद्यजमानो यत्सत्यꣳ साम पुरस्ताद्गायति। तदस्य सत्यं पुरस्तात्करोति स सत्यं न वति सत्याम न मन्वतीता स
त्वा स्य सकामो भवति यत्कामा एतत्कुरुतापन घत्तस्य ... वनदा पाविशेत्वे सत्यं तस्माद्येनापायेति तस्य ... स्वरूपमिया ... रपरवतदस्य सर्वस्याय मन्यते हंत्स्माद्वेदाप्यास्त्यथेदꣳ सर्वं जायते यदिदं किं च॥५ अथ पुष्करपर्णमुपदधाति। प्राणो निरै पुष्करपर्णं प्राणानिमावेतदुपदधाति
७ यद्वेव पुष्करपर्णमुपदधाति। आपो वै पुष्करं तासामिदं पर्णं यथा दवाइदं पुष्करपर्णमध्याहितमेव मिथमध्याहिताः ... यंत्यानि रत्नेरि यꣳ यग्निरस्येदिस यो ग्निर्श्वीयता इमामेवैतदुपदधाति तामनन्तर्हितां सत्यादुपदधाति तत्सत्ये प्रतिष्ठापयति तस्मादियꣳ सत्ये
प्रतिष्ठिता तस्मादियमेव सत्यमियꣳ ह्येषु लोकानां सत्यतमांद॥ अपां पृष्ठमसि योनिरग्नेरित्यपाꣳ ह्येतत्पृष्ठं योनिरग्नेः ... समुद्रमभितः पिन्वमानमिति समुद्रो ह्येनामभितः पिन्वते वर्धमानो मह आ च पुष्करमिति वर्धमानो महीयस्व पुष्करमित्येतद्दिवो मात्रया वरिम्णा प्रथ
स्वेत्यनु विमार्ष्टि असौ वा आदित्य एषोग्निर्नैव ... मन्यो दिवो वरिमायं तमर्दति ... स्वाराज्यं ... पाꣳ सादयित्वा सूददोहसाधिवदति तस्योक्तो बन्धुः॥१८ अथ रुक्ममुपदधाति। असौ वा आदित्य एष रुक्म एष हीमाः सर्वाः प्रजा अतिरोचते रो
चोद्विततꣳ रुक्मइत्याचक्षते परो ... परोक्षकामा हि देवा अमुमेवैतदादित्यमुपदधाति स हिरण्मयो भवति परिमंडल एकविꣳशतिनिर्बाधस्तस्योक्तो बन्धुरधस्तान्निर्बाधमुपदधाति रश्मयो वा एतस्य निर्बाधा अवस्तादु वा एतस्य रश्मयः॥१० तं पुष्करपर्ण उपदधाति प्रानिर्विष्ठ
करपर्णं योनावेवैनमेतत्प्रतिष्ठापयति॥११ यद्वेव पुष्करपर्ण उपदधाति। प्रतिष्ठा वै पुष्करपर्णमियं वै पुष्करपर्णमिमामु वै प्रतिष्ठामभ्यावास्याम प्रतिष्ठितावादिहृत्स न प्रतिष्ठितवद्यस्मिन् निर्वपदेवास्यां प्रतिष्ठितोस्यामेवैनमेतत्प्रतिष्ठायां प्रतिष्ठापयति॥१२ यद्वे
व पुष्करपर्ण उपदधाति। इन्द्रो ह वृत्रꣳ हत्वा नास्तृषीति मन्यमानोपः प्रविवेश ता अब्रुवन्निमे तं ... स यत्पापꣳ रस आसीत् ... समुद्रोदंस्तामस्मै पुरमकुर्वंस्त यदस्मै पुरमकुर्वंस्तस्मात्पुष्करं पुष्करꣳ हवै तत्पुष्करमित्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवा
स्तद्यत्पुष्करपर्णमुपदधाति यास्वेवास्मै तदाप्पा रसꣳ समुद्दौहन्यामस्मै पुरमकुर्वंस्तस्मिन्नेवैनामेतत्प्रतिष्ठापयति॥१३ बृहस्पतिर्ब्रह्म प्रथमं पुरस्तादिति। असौ वा आदित्यो ब्रह्माहरहः पुरस्ताज्जायते विसीमतः सुरुचो वेन आवरिति मध्यं वै सीमेमे लोकाः सुरुचो
वादित्यो वेनो यद्वे प्रजिजनिषमाणोवेनत्तस्माद्वेन स्तानेव सीमतामध्यता विहत्वेत्तदतो स बुध्न्या उपमा अस्य विष्ठा इति। दिशो वा अस्य बुध्न्या उपमा विष्ठास्ताह्येष उपविष्ठति सतश्च योनिमसतश्च विवरिति इमे वै लोकाः सतश्च योनिरसतश्च यच्च ह्यस्ति यच्च नेतादत्या एवैलोकेभ्यो जायते॥१४
त्रिष्टुभोपदधाति त्रिष्टुभो ह्येष सादयित्वा सूददोहसाधिवदति तस्योक्तो बन्धुः॥१७ अथ पुरुषमुपदधाति। स प्रजापतिः सोग्निः स यजमानः स हिरण्मयो भवति ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिरग्निरमृतꣳ हिरण्यममृतमग्निः पुरुषो भवति पुरुषो हि प्रजापतिः॥१५ यद्वेव पुरुषमुपदधा

निःप्रजापतेर्विस्रस्ताद्रूप्यातनूर्मध्यतउदक्रामत्तस्यामेनस्यक्रान्तायांदेवाअजहुःसयत्रदेवाःसमस्कुर्वंस्तदस्मिन्नेतांरम्यांतनूंमध्यतोदधुस्तस्यामस्यदेवाअरमन्ततद्यदस्यैतस्यांरम्यायांतन्वांदेवाअरमन्ततस्माद्धिरम्यंहिरम्यंहवैतद्धिरण्यमित्याचक्षतेपरोक्षंपरोक्षकामाहिदे

वास्तदेवास्मिन्नेतांरम्यांतनूंमध्यतोदधातितस्यामस्यदेवारमन्तेप्राणोवाअस्यसारम्यातनूःप्राणमेवास्मिन्नेतंमध्यतोदधाति॥१६॥तंरुक्ममुपदधातिअसौवाआदित्यएषरुक्मोह्येषएतस्मिन्नुलेखरुरुषःसएषतामवेनमुपदधाति॥१७॥उत्तानमुपदधात्यर्वाञ्चंतन्मिदंवाअर्कंवन्यदि

माइमाववर्वाञ्चउपधास्यामःसर्वमिदंप्रदहेद्यदिपराञ्चोपराञ्चंवावेनंस्यात्तयप्रसम्यञ्चावंतन्नरेवितावतदूज्योतिर्नविष्ययज्योअन्योन्यंदिदंसिषतइतितंवास्मिन्नस्यपादधुःपरांचमन्यंसएषरश्मिर्निरष्टप्तिपतिरुक्मःप्राणोरक्षरूकद्रुःरूक्मःऽचरन्तुपदधातिप्राणेश्वोज्योतिर्

श्रीहाता॥१८॥हिरण्यगर्भःसमवर्तताग्रइतिहिरण्यगर्भोह्येषसमवर्तताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकआसीदित्येषह्यस्यसर्वस्यभूतस्यजातःपतिरेकआसीत्सदाधारपृथिवींद्यामुतेमामित्येषवैदिवंचपृथिवींचसदाधारकस्मैदेवायहविषाविधेमेतिप्रजापतिर्वैकस्तस्मैहविषा

विधामेत्येतत्॥१९॥द्रप्सश्चस्कन्दपृथिवीमनुद्यामिमंचयोनिमनुयश्चपूर्वइतिअसौवाआदित्योद्रप्सःसदिवंचपृथिवींचस्कन्दतीमांचामुंचेत्येतद्योनिमनुयश्चपूर्वइतीमंचलोकममुंचेत्येतद्योयश्चेदमेतर्हियश्चादःसर्वमिसीयतेतिसमानंयोनिमनुसंचरन्तमितिसमानंह्येषएतंयोनि

मनुसंचरतिद्रप्संजुहोम्यनुसप्तहोत्राइत्यसौवाआदित्योद्रप्सोदिशःसप्तहोत्राअमुंतदादित्यंदिक्षुप्रतिष्ठापयति॥२०॥त्याम्बुउपदधातिद्विपाद्यजमानोयजमानोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रातावतैवैनमेतदुपदधातित्रिष्टुब्भ्यांत्रिष्टुब्भोवीर्यंप्रसादयित्वास्तदयोहितस्माविवदति

तस्माकोबंधुः॥२१॥अथसामगायत्येतद्वैदेवाएतंरुक्ममुपधायैतामात्मनोऽपश्यन्नुतएवतस्मिन्नेकंफलकं॥२२॥तत्तुवत्सुपतञ्जानीतायस्मान्निन्नुरूपवीर्यंदधामीतितत्तुवंशेतयथमितिवितिमिच्छन्तितिवावतदस्तुवंस्तदिक्तेतयस्मान्नितुरूपवीर्यंदधामीति॥२३॥तचेतयमानाए

तियदिदंकिंचसर्वंबाभृद्देषादवानामाक्षायदग्निस्तेएवाएतमात्मानमुपधायबिरुद्धिनइमलोकाअन्नेनाम्नानसर्वेद्युरितिद्विचित्राण्यग्निस्तन्नुपधायनउरस्तात्परायान्नेनमायमग्निर्दिनसदिति॥२४॥अथसर्पनाम्नैरुपतिष्ठतेइमेवैलोकाःसर्पास्तेहानेनसर्वेणसर्पं

यःसर्पनाम्नैरुपतिष्ठतेइमानेवास्माएतल्लोकानस्थापयतीमाल्लोकाननमयतितस्थिपास्वेतएतनाम्नानसर्पन्ति॥२५॥तएतानिसर्पनामान्यपश्यंस्तैरुपातिष्ठंस्तैरस्माइमाल्लोकानस्थापयंस्तैरनमयन्यदनमयंस्तस्मात्सर्पनामानितथैवैतद्यजमानो

मिदानादत्वितसर्वंशमयति॥२६॥नमोस्तुसर्पेभ्योयेकेचपृथिवीमनुयेअन्तरिक्षेयेदिवितेभ्यःसर्पेभ्योनमइतियएवित्रिषुलोकेषुसर्पास्तेभ्यएतन्नमस्करोति॥२७॥येऽदोरोचनेदिवोयेवासूर्यस्यरश्मिषुयेषामप्सुसदस्कृतंतेभ्यःसर्पेभ्योनमइतियएविलोकास्तेसर्पास्तेभ्यएतन्नमस्करोति॥२८॥याइषवोयातुधानानामितियातुधानश्रेविताहिकेदशंतियवावनस्पतीरुनुयावावटेषु

न्तारलतस्यःसर्पेभ्योनमइतियवेवनस्पतिषुसर्पास्तेभ्यएतन्नमस्करोतिसर्वेभ्योनमइतियत्रयवितितदविभ्यएनंनमस्करोतिनमोनमइतियज्ञोवैनमोयज्ञेनैवै

नाम्नैतंनमस्कारेणनमस्यतितस्मादुहनायज्ञियंब्रूयान्नमस्तइतियथाहैनंब्रूयाद्यज्ञस्तइतितादृक्तत्॥२९॥त्रिभिरुपतिष्ठतेत्रयइमेलोकाअथोत्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रातावतैवास्माएतदिमाल्लोकानस्थापयत्यथोनावतैवैनदिदंसर्वंशमयतितिष्ठन्नु

पतिष्ठतेतिष्ठन्तीववाइमेलोकाअथोतिष्ठन्वैवीर्यवत्तरः॥३०॥अथैनमुपरिष्टात्त्रिभिर्हत्वाज्येनपंचगृहीतेनतस्योक्तोबंधुःसर्वतःपरिसर्पंसर्वत्एवैनामतदिग्नेनश्रीणाति॥३२॥यद्वेवैनमभिजुहोत्येतद्वैदेवाएतमात्मानमुपधायाबिभयुर्यद्वैनइममिहरक्षांसिना

नाष्ट्रानहन्युरितितएतान्रक्षोघ्नान्प्रतिसरानपश्यन्त्कृत्वाअपानतःप्रसितिंतनइत्याहीतितेतैर्घोराप्रतिसरास्तएतैःप्रतिसरैःसर्वाभ्योदिग्भ्योरक्षांसिनाष्ट्रा्अपहत्याभयेनाष्ट्रएतमात्मानंसमस्कुर्वत॥३२॥आज्येनजुहोतिवज्रोवाआज्यंवज्रेणैवैतद्रक्षांसिनाष्ट्राः

समस्कुर्वततथैवैतद्यजमानएतैःप्रतिसरैःसर्वाभ्योदिग्भ्योरक्षांसिनाष्ट्राअपहत्याभयेनाष्ट्रएतमात्मानं८४१

१०७

पद्दे निर्पं वयद्धीतनर्पं व विशिशिकाग्निः वंवर्त्तेवः संवत्सरः संवत्सरोग्नि र्यावानग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनदेतद् दाठंसिनाछाअपदंत्याग्नेयी त्रिरग्निर्विज्योतीरक्तो ताग्निनै वैनदेतद् दाठंसिनाछाअपदंति। त्रिष्टुभंश्रीर्वज्रो वै त्रिष्टुब्वज्रेणैवैनदेतद् दाठंसिनाछाअपदंति। सद्यैतः परिसर्पठं
सर्वाच्य एवैतद्दिश्योर दाठंसिनाछाअपदंति।३४ पश्चादद्ये शाडासीनम्श्रच्छोत्तरतोदक्षिणाम्पुरस्तात्प्रत्यङ्मुखजातेनपरीच्यदक्षिणात्तउदङ्डासीनस्तच्छोतास्येतमात्रायेवकर्म्मकृतंकृ वति।३५ अथस्क्रेचाउपदधाति। बाक्रूविस्करोबाक्रूएवास्मिन्नेतन्म्रतिदधाति तयस्त्रु
वीलवतः स्क्रावोद्धिबाक्रूइदामवकमुसलमयंदंडोदेतवतोद्यौलीमोबाक्रूपाश्रुतिउपदधाति पाश्रुताद्यौलीमोबाक्रू।३६ कार्ष्मर्यमयीं दक्षिणउपदधात्येनन्द्वैदेवाअविभेडुर्यद्वैनोयज्ञं दक्षिणातो रक्षांसि नाष्ट्रा न हन्युरिति तएतं रक्षोघ्नं वनस्पतिमपश्यन्कार्ष्मर्यं तेनैतन्वन
स्पतिनादक्षिणतोरक्षांसि नाष्ट्रा अपहत्याऽभयेनाष्ट्र एतं यज्ञमतन्वत तात्थैवैतद्यजमान एतेन वनस्पतिना दक्षिणतो रक्षांसि नाष्ट्रा अपहत्याऽभयेनाष्ट्र एतं यज्ञं तनुताआज्यनश्यसानवति वीर्यं वा आज्यं वज्रोवीर्य तद्दक्षिणतो रक्षांसि नाष्ट्रा अपहंति।३७
अथोदुम्बरीमुत्तरत उपदधात्यूर्ग्वै रसउदुम्बर ऊर्जमेवास्मिन्नेतद्रसं दधाति दध्ना प्रसर्क्तवति।रसो वै दधिरसमेवास्मिन्नेतद्दधाति।३८ अथ वैकंकतीमुपदधाति। यज्ञापतिर्ह्वितस्या शिल्पेज आदाय दक्षिणा कर्षमोनोदरमघध्नश्चोदरमन्त्रसमाकार्ष्मर्याच्छास्वेद उज्ज
आदाय यो दउदकामन्सउदुम्बरोऽनवत्।३९ तावब्रवीदुपामन्तं प्रति मे एतद्ददिति। येनामसुरपुरकन्दमिष्टमितितामाचं वेनो सर्वमन्नं शय्यावृतितो वै मा बाक्रू न्रूबाशपद्येष्ट्वा मितितद्येति तात्यां वि सर्वमन्नं प्रायच्छत्तावनं बाक्रूष्टवा शापद्येतां न स्माद्धाक्रूत्याममवान्नं क्रियतबाक्रूत्यामघेते
बाक्रूत्याठंद्विसस्वर्वमन्नं प्रायच्छत्।४० स कार्ष्मर्यमयीं दक्षिणत उपदधात्यन्नं ह्यातऊसासादयामीति यद्वास्यतदग्निसैउ आदाय दक्षिणा कर्षन्तदस्मिन्नेतन्म्रतिदधात्यग्निर्ज्जदिदिवः ककुदित्येषउ सोऽग्निर्गायत्र्या गायत्रोग्नि र्यावानग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनामतद्
उपदधाति। घृतेन शसान्नि वयाग्नेयं त्वे घृतठं स्वान्नि वैनामतत्कामान्स्वेन रसेन प्रीणाति।४१ अथोदुम्बरीमुत्तरत उपदधातीऽस्याबोजसा सादयामीति यद्वास्यतदिंद्र ऊजं आदायोदङ्कुदकामत्तदस्मिन्नेतन्म्रतिदधाति।नुरवा यज्ञस्य रऊसन्नेतत्येषउ सद्दः स यदाग्नेय
त्रिकर्म्मणायत्रि त्रिष्टुभ त्रिष्टुभो द्वादशे द्वाग्नोग्नि र्यावानग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनामतदुपदधाति दध्ना प्रसर्क्ति वल्यं इंदे दधिस्वन्नि वैनमतत्कामानस्वेन रसेन प्रीणाति
४२ तावस्यैताविं द्राग्नीरवबाक्रू तावनंतरजसाचवीर्यणावसदुरुप्रघेतससंग्न्स्करः स्रुरूषमाकाश्यत्रात्याभौतिनदालिखेत्येने उपदधात्येषद्येतत्पालकि।४३ तद्देकेतिरश्याउपदधाति। तिर्यञ्चो वा इमो बाक्रू इति न तथा कुर्यान्त्राच्यावेवा उपदधात्प्राञ्चो ह्यग्निश्चीयते
प्राएवं वै बाक्रूवीर्यवत्तरोत नानोपदधाति। नानासादयति। नानास्वदतोरुसाधिवदति नानाह्यौ मो बाक्रू।४४ तदकानि तस्य उरुषस्य बाक्रूक यीदितौ वाक्रूस्यबाक्रूस्य एतस्त्रुवोनेदतिरवयामीतिसंदऊयीदवितोवाक्रूस्यबाक्रू अद्वैतस्त्रुवाव ओएतिपदोवओयान्ये
तस्मिन्नग्नौ रूपाण्पधास्य क्रवतियास्तोमान्यानिष्टकानि यानिछंदाठंस्येतायारेवसासंस्कृतिरताद्दृदिस्तस्मादुक्यीदवितस्य स्नुरूषस्य बाक्रू।४५ त्राम्नणं।१ स्वयमातृणा सादयति। इयं वै स्वयमातृण्णेमामेवैतदुपदधाति नाममनं तदितां उरूणा उपदधाय
न्तं वै स्वयमातृणे यंत्वे स्वयमातृणे यजुवाअन्तमस्याठंद्विसर्वमन्नं पच्यतेनं तद्दि नामवास्मादेतदन्नं दधात्यतरामुत्तरामवास्मादेतदन्नं दधाति।१ अद्वैव स्वयमातृणा सादुपदधाति। प्राणो वि स्वयमातृण्णा शरीरो यात्रा वितस्वयमातृणा न श्रान्तःतप्राणामवैतदुपदधाति नामनं तद्दि
नां उरूणाउपदधाति। प्राणो वि स्वयमातृणे यं वै स्वयमातृणे यजुवि प्राणो यद्दि किं व प्राणीयं न सर्वविज्ञनैनं तद्दितामवास्मादेतत्प्राणं दधात्यतरामुत्तरामवास्मादेतत्प्राणं दधाति।२ अद्वैव स्वयमातृणासादुपदधाति। प्रजापतिं विसृष्टं वा आदाय कद्दक्रामंस्ताउक्की

मं नो गुप इति स्थाम न्तिप घोपा वि रातृ॥३॥ स यः स प्रजापतिर्व्यस्रंसत सता यमेव स यो यमग्निश्चीयते एष या सा प्रतिष्ठा सा एषा स्वयमातृण्णा तदेतामत्रोपदधाति यद्वा स्वैषा तस्मादस्मिन्नेनन्तु निदधाति तस्मादेतामत्रोपदधाति॥४॥ तां वै प्रजापतिनोपदधाति प्रजापतिर्ह्येवैतस्य
यमात्मनः प्रत्यधत्त ध्रुवासीति स्थिरासीत्येतद्धरुण्यसीति प्रतिष्ठासीति धरुणेति प्रतिष्ठा वै धरुणास्तृतां विश्वकर्मणेति प्रजापतिर्वै विश्वकर्मा तेनास्तृतासीत्येतन्मा त्वा समुद्र उद्वधीन्मा सुपर्ण इति रुक्मा वै समुद्रः पुरुषः सुपर्णस्तौ त्वा मा हिंसिष्टामित्येतदव्यथमाना पृथि
वीं दृंहेति यथैव यजुस्तथा बन्धुः॥५॥ प्रजापतिष्ट्वा सादयत्विति प्रजापतिर्ह्येतां प्रथमां चितिमपश्यत्पृष्ठे समुद्रस्येमन्वत्यपां वा एष पृष्ठे समुद्रस्य व्यचस्वतीं प्रथस्वतीमिति व्यचस्वती च वै प्रथस्वती चेयं प्रथोऽसि पृथिव्यसीति प्रथस्व पृथिव्यसीति वा अस्यायन
ता इदं भूरसीति भूर्ह्ययं भूमिरसीति भूमिर्ह्ययमदितिरसीतीयं वा अदितिरियं हीदं सर्वं ददते विश्वधाया इति विश्वस्य ह्ययं धात्री विश्वस्य भुवनस्य धर्त्रीति सर्वस्य भुवनस्य धर्त्रीत्येतत्पृथिवीं यच्छ पृथिवीं दृंह पृथिवीं मा हिंसीरित्यात्मानं यच्छात्मानं दृंहात्मानं
मा हिंसीरित्येतत्॥७॥ विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानायेति प्राणो वै स्वयमातृण्णा सर्वस्मा उ वा एतस्मै प्राणाः प्रतिष्ठायै चरित्रायेतीमे वै लोकाः स्वयमातृण्णा इमे उ लोकाः प्रतिष्ठा चरित्रमग्निष्ट्वाभिपात्विति अग्निष्ट्वाभिगोपायत्वित्येतन्मह्या स्वस्त्येति महत्या स्वस्त्येत्येतत्
छर्दिषा शन्तमेनेति यच्छर्दिः शन्तमं तेनेत्येतत्सादयित्वा सूददोहसाधिवदति तस्योक्तो बन्धुरष्टसाम गायति तस्योपरि बन्धुः॥ तद्यदेवं कश्चमेषकृष्टः स्वयमातृण्णायां न शिनिदितान वर्तीत्युक्तं वै स्वयमातृण्णा प्राणः स्वयमातृण्णा नेन्निनिदिताद्वैपुरुषो च्नेन वक्षाणो नचावेष
अथ हिरण्येष्टकामुपदधाति पञ्चवा वै हिरण्येष्टका एव न्वानेवैतदुपदधाति तद्धिरदो अग्निरन्नं तर्हि तेः पशुनि रूप्येतत्वतनान्नेवैतदुपदधाति नामनेनेर्हितानां स्वयमातृण्णाया उपदधातीयं वै स्वयमातृण्णा नेनर्दितां स्तदस्यै पशून्दधात्यन्नं वा अनुतरां स्तदस्यै पशून्दधाति॥१०॥ यद्वेव हिरण्ये
ष्टकामुपदधाति प्रजापतेर्विस्रस्तस्य यानि लोमान्यशीयन्त तानीमा ओषधयोऽभवन्नथास्मात्प्राणो मध्यत उदक्रामत्तस्मिन्नुत्क्रान्ते व्यपतत्॥११॥ सोऽब्रवीदयं वाव मा धूर्वीदिति यदब्रवीदधूर्वीन्मेति तस्माद्धूर्वा धूर्वा ह वै तां दूर्वेत्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवास्तदेतत्क्षत्रं प्राणो हि
क्षत्रं लोमान्यन्या ओषधयो यदेताः पुनरुपदधाति स यदेतेषं धीरूपदधाति॥१२॥ तं यत्र देवाः समस्कुर्वंस्तदस्मिन्नेतं प्राणं रसं मध्यतोऽदधुस्तथैवास्मिन्नयमेतद्दधाति नामनेनेर्हितानां स्वयमातृण्णाया उपदधातीयं वै स्वयमातृण्णा नेनर्हिता स्तदस्या ओषधीर्दधात्यन्नं वा अनुतरां स्तदस्या ओषधी
र्दधाति सा स्यात्समूला साग्रा कृत्स्नतायै यथा स्वयमातृण्णायामुपदधाति भूमिं ह्यायन्त्यपदधात्यस्थां यैवैनाजायन्त इमामभ्यवरोहन्ति॥१३॥ काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीति पुरुषः परुषस्परीति काण्डात्काण्डाद्धि पर्वणः पर्वणः प्ररोहत्येवा नो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन चेति यथैव यजुस्तथा बन्धुः॥१४॥ यृ़पीछ
स्तथा बन्धुः॥१४॥ या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसीति शतेन ह्येषा प्रतनोति सहस्रेण विरोहति तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयमिति यथैव यजुस्तथा बन्धुर्द्वाभ्यामुपदधाति तस्योक्तो बन्धुः सादयित्वा सूददोहसाधिवदति तस्योक्तो बन्धुः॥१५॥ अथ द्वियजुषमुपद
धाति इन्द्राग्नी अकामयेतां स्वर्गं लोकमियावेति तावेतामिष्टकामपश्यतां द्वियजुषमिमामेव तामुपदधातां तामुपधायास्यां प्रतिष्ठायां स्वर्गं लोकमैतां तथैवैतद्यजमानो यद्द्वियजुषमुपदधाति यदेन्द्राग्नी कर्म कृत्वा स्वर्गं लोकमितां तेन रूपेणात्वकेर्म
कृत्वा स्वर्गं लोकमयानीति सा यद्द्वियजुर्नाम द्वे ह्येतां देवते अपश्यतां यद्वेव द्वियजुषमुपदधाति यजमानो वै द्वियजूः॥१६॥ तदाहुः। यदसाववरस्तमात्मानोऽपासौ दिरत्नयः पुरुषाः एकतमस्येद्रूपमिति देवा वा अस्य स आत्मा मानुषोऽयं न ह सदहिरत्नस्यो
नेवत्यमृतं वा अस्य तद्रूपं देवरूपममृतं हिरण्यं अथ यदियं पृदुः तेनानवतिमानुषं हि स्यैदं रूपं॥१७॥ स यद्रूपमेवोपदधात्येनामानवक्रिं श्यात्कृतिलिस्माल्लोका यजमानः प्रयाद्यदु यदि मामपश्चिन्तयेद्यद्वास्यैतन्मानुषं रूपं तदस्यैतदपाविनश्चेत्तथो ता
नेनानस्त नासहर्मानुरति॥१८॥ स यत्स नूपदधात्येतं देवमात्मानमनु प्रजानीयादथ यदनूपदधाति तथो हैतं देवमात्मानमनु प्रजानाति तामनन्तर्हितां हिरण्येष्टकाया उपदधाति प्राणा वा हिरण्येष्टकायजमानं तत्प्राणे प्रतिष्ठापयति॥१९॥ तदाहुः केषमस्यै तावान्नात्मेति

इति त्रालोक्य स्वयमातृण्णा त्रालो ह्यर्वं इष्टकायुजमानाद्धि यजुःसयदनेनर्द्धिनाञ्छस्य यमातृण्णाप्यद्विर्ष्ठ इष्टकामुपदधाति प्राणो वै तत्प्राणं संततानोति सं दधात्ययदनेनर्द्धिनां ह्यर्वं इष्टकायि द्वियजुषमुपदधाति प्राणा वि ह्यर्वं इष्टकायजमानाद्धियजुरवमुद्दास्येतावा भानि प्राणान् संततावृयाव च्छिनत्ति
नवतनं ।
णन संततावव्यवच्छिन्नो तवतः ॥२०॥ यासो अग्नेः सूर्यकृनो या वा दवाः सूर्यकृ च इति रूपं रूपमिमृनत्त्वं विकृत मृतत्तु मवाक्षि न्नेतदधाति । ता स्या सुपदधाति न स्यो कोवं धुरयो धयं व्याद्वे तद्रूपं स्वस्तापश्चसादयि त्वा सृदपीद साधिवदति तस्योक्तो वं धुः ॥२१॥ अघरे तः सिच्या उपद्धा
नीमो वि लोको रतः सिच्या विमोध्य वालाको रतः सिं चतइ नो वा अयु स्रद्धी ० रतः सिंचति षसं ० सा स्रुवच्छि नर्विततामसा व सुलाक्षिं । तदिमा अंतरणा ऽऽशु प्रजायन्ता तस्मादिमो लोको रतः सिच्यो ॥२२॥ विराड्ज्योतिरधारयद्दिव्यासो वि लोकः स्वराट् । सा मु मादित्यं ज्योतिर्धारयति रथ
रयदिति अयं वे लोको विराट् स इमम्ग्निं ज्योतिर्धारयति स्वराड्ज्योति विराड्देमो लोको स्वराड्नानो पदधाति नानासीमो लोको सल्लं सादयति समानं तच्करोति तस्माद् नान्यालोकयोरंताः समायंति ॥२३॥ यद्वेवरेतःसिच्यावुपदधाति यो वेरतः सिचो पर स्पर्धा वे त बनः सप्त वरेतः सिं
चति विराड्ज्योतिरधारयत्स्वराड्ज्योतिरधारयदिति विराड्मावो स्वराड्नात्वन ज्योतिर्धारयतात् तत एवमृतानिमव नानोपदधाति नाना सीमा यां ऽसो सल्लं सादयति समानं तत्करोति तस्मात्समानं संबंधनोत अन्ने नर्द्धिनाद्धि यजुषउपदधाति यजमानो वि द्वियजुरनेनर्द्धिनां घज्ञ मा
नादं ऽसोदधाति ॥२४॥ अघ विश्वज्योतिषमुपदधाति अग्निर्वै विश्वमावि श्वज्योतिरग्निर्ह्यस्मिंल्लोके विश्वं ज्योतिरग्निमेवैतदुपदधाति तामनेनर्द्धिनां ० रतः सि ध्यामुपदधाती मो वि लोको रतः सिच्या वने नर्द्धिनां तदात्यांल्ला कास्या मग्निं दधात्यं तुर वोपदधात्यं तर वदीमो लोको वग्निः ॥२५॥ प
द्धविश्वज्योतिषमुपदधाति प्रजा वे विश्वज्योतिः प्रजाह्येव विश्वं ज्योतिः प्रजननमेवैतदुपदधाति तामनेनर्द्धिनां ० रतः सिच्यामुपदधात्यां ऽसो वे रतः सिच्यावनेनर्द्धिनां तदांडा त्यां प्रजापतिं दधात्यं तर वोपदधात्यं तर वत्यां ऽसो प्रजाः प्रजायंता ॥२६॥ प्रजापतिष्ठा सादयत्विति प्रजापति
र्ह्येतां प्रथमां चितिमपश्यत्पृष्ठे दिवि व्योम ज्योतिष्मती मिति । पृष्ठे ह्यं पृष्ठे दिवो ज्योतिष्मान् सिः ॥२७॥ विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायेति प्राणो वे विश्वज्योतिः सर्वस्मा उ वा एतस्मै प्राणो विश्वं ज्योतिर्यच्छेति सर्वं ज्योतिर्यच्छेत्येतदग्निष्टेऽधिपतिरित्यग्निमेवास्या अधिपतिं करोति सा द
यित्वा सूददोहसाधिवदति तस्योक्तो वंधुः ॥२८॥ अघ ऋतव्ये उपदधाति ऋतव एते यदृतव्ये ऋतूनेवैतदुपदधाति मधुश्च माधवश्च वासंतिकावृतू इति नामनी एने नामभ्यामेने एतदुपदधाति द्वे इष्टके तवतावद्धोद्धि मासावृतुः सकृत्सादयत्येकं तदृतुं करोति ॥२९॥ तद्यदेते अत्रो
पदधाति संवत्सर एषो ऽग्निरिम उलोकाः संवत्सरस्तस्य यमेव लोकः प्रथमा चितिरयमस्य लोको वसंतस्तद्यदेते अत्रोपदधाति यदेवास्येते आत्मनस्तदस्मिन्नेतत्प्रतिदधाति तस्मादेते अत्रोपदधाति ॥३०॥ यद्वेवेते अत्रोपदधाति प्रजापतिरेषो ऽग्निः संवत्सर उ प्रजापतिस्तस्य
स्य प्रतिष्ठेव प्रथमा चितिः प्रतिष्ठो अस्य वसंतर्तुस्तद्यदेते अत्रोपदधातीति अनेनर्द्धिने विश्वज्योतिष उपदधाति प्रजा वे विश्वज्योतिरनेनर्द्धिनास्तत्प्रजास्तद्ध्योदधाति तस्मात्प्रजा ऋतूनेवानुप्रजायंता ऋतुभिर्हि विराजे ते संततं संपश्यंत्य इति जाते ॥३१॥ अथाषाढामुपदधाति यं वा अषा
ढ मामग्निवितद्भुपदधाति तां प्रवर्ह्यउपदधाति प्रथमा सा हीयमस्रज्यता ॥३२॥ सा यदषाढा नाम । देवाश्च सुराश्चोभये प्राजापत्या अस्पर्द्धन्त ते देवा एतामिष्टकामपश्यन्नषाढामिमामेव तामुपादधत तामुपधायासुरान्सपत्नान्भ्रातृव्यानस्मात्सर्वस्मादसहन्त यदसहन्त तस्मादषाढा
तयो वेतद्यजमानस्तामुपधाय द्विषन्तं भ्रातृव्यमस्मात्सर्वस्मात्सहते ॥३३॥ यद्वेवाषाढामुपदधाति वाग्वा अषाढा वाचे वे तद्देवा असुरान्सपत्नान्भ्रातृव्यानस्मात्सर्वस्मादसहन्त न तयो वेतद्यजमानो वाचे वेद्विषंतं भ्रातृव्यमस्मात्सर्वस्मात्सहते वाचमेवेतद्देवा उपादधत तां वि
न यजमानो वाचमेवोपधत्ते ॥३४॥ सा यं वा सप्तमानामवेबामं यद्धि किं च प्राणीयं तत्सर्वं विनिद्धि तेयं वा मनस्तृणा यत्र वा मनस्तृणा विवामं वा चित्ते प्राणेन्यो नं धीयत तस्माद्वाचा मनसा ॥३५॥ तर्पत्तसर्वं प्राणायद्षाढां नाङ् वर्द्धिउपदधाति सुरस्तात्प्राणान्दधाति तस्माद् इमे
पुरस्तात्प्राणा स्वात्मान्यायस्मत्प्रतिष्ठक यापुरस्तात्पदधातद तस्यां चितो तत्प्राणा न पिदधानीति ॥३६॥ यद्वस्याः पं च पुरस्तादुपदधात्य नंवा आप्ता न पिदध्नितावा अन्ने न प्राणास्ता मनेनर्द्धिना स्वतव्याम्यामुपदधात्यृतु अतक्षा वं प्रतिष्ठा पयति । सर्वं वाच पुष्ट प्रतिष्ठि ताद
ति ॥३७॥ तदाकुर्यत्स्याविश्वज्योतिर्वरिषाषाढ यक स्मादेतरया त्रिवृउपदधातीति संवत्सरो वा ऋतव्ये संवत्सरस्य तत्प्रजाभ्यो वाचं मं [illegible] धाति तस्मात्संवत्सरवेलायां प्रजा वाचं प्रवदंति ॥३८॥ अषाढामसि सहमाने त्यस हते तनद्विता यादवा असुरान्सहमाना सहस्वारातीः सहस्व पृतनायत इति
पाप्मेवयत्स्व ... वंधुः सहस्र वीर्यासि सामा जिन्वेति सर्वं वै सहस्रं सर्वं वीर्यासि सामा जिन्वेत्येतत्सादयित्वा सूददोहसाधिवदति तस्योक्तो वंधुः ॥३९॥ तदाहुः कस्मादतिस्वयमातृण्णा ... काउपधीयंत इति ... इति ब्रूयादेव ... निरन्यो मनुष्य यो

पाल २

रन्यः प्राचीनप्रजनना वै देवताः प्रतीचीनप्रजनना मनुष्यास्तस्मादेताः प्राचीरुपदधाति दैवेनैवैतद्यजमानं प्रजननेन प्रजनयति ।४। [illegible] तृतीयः प्रपाठकः ॥ कण्डिका ८ ५ ॥ कूर्म्ममुपदधाति रसो वै कूर्म्मो रसमेवैतदुपदधाति रसो वै कूर्म्मो रसमेवैतदुपदधाति यो वै स एषां
लोकानामप्सु प्रविद्धानां पराङ् रसोऽत्यक्षरत्स एष कूर्म्मस्तमेवैतदुपदधाति यावान्वै रसस्तावानात्मा स एष इम एव लोकाः ।१। तस्य यदधरं कपालमयं स लोकस्तत्प्रतिष्ठितमिव भवति प्रतिष्ठित इव ह्ययं लोकोऽथ यदुत्तरं सा द्यौस्तद्व्यवगृहीतान्तमिव भवति व्यवगृहीतान्तेव हि द्यौरथ यदन्तरा तदन्त
रिक्षं स एष इम एव लोका इमानेवैतल्लोकानुपदधाति ।२। तं सन्न्यनक्ति दध्ना मधुना घृतेन दधि हैवास्य लोकस्य रूपं घृतमन्तरिक्षस्य मधु अमुष्य स्वेनैवैनानेतद्रूपेण समर्द्धयति दधि हैवास्य लोकस्य रसो घृतमन्तरिक्षस्य मध्वमुष्य स्वेनैवैनानेतद्रसेन समर्द्धयति ।३। मधु वाता ऋ
तायत इति यां वै देवतामृगभ्यनूक्ता या यजुः सैव देवता सर्क्सो देवता तद्यजुस्तद्वै तन्मध्वेव सर्वो रसो वै मधु रसमेवास्मिन्नेतद्दधाति गायत्रीभिस्त्रिष्टुब्भिर्गायत्रीभिस्त्रिष्टुब्भिः स्योनो बन्धुः ।४। स यत्कूर्म्मो नाम एतद्वै रूपं कृत्वा प्रजापतिः प्रजा असृजत यदसृजताकरोत्तद्यदकरोत्तस्मात्कूर्म्मः कश्यपो वै कू
र्मस्तस्मादाहुः सर्वाः प्रजाः काश्यप्य इति ।५। स यः स कूर्म्मोऽसौ स आदित्योऽमुमेवैतदादित्यमुपदधाति तं पुरस्तात्प्रत्यञ्चमुपदधाति तदेतं पुरस्तादप्रत्यञ्चं दधाति तस्मादसावादित्यः पुरस्तात्प्रत्यङ्ङेति दक्षिणतोऽषाढाया वृषा वै कूर्म्मो योषाषाढा दक्षिणातो वै वृषा योषामभ्येत्यु
प श्रोत्तरत्रिमात्रे त्रिमात्राद्वितीयाष्वाषाढायै उपदधाति तस्मादषाढा सर्वासामिष्टकानां महिषी यदसावादेतस्यै दक्षिणतः स सर्वासामिष्टकानां दक्षिणतोऽन्वेति ।६। यद्वेव कूर्म्ममुपदधाति प्राणो वै कूर्म्मः प्राणो हीमाः सर्वाः प्रजाः करोति प्राणमेवैतदुपदधाति तं पुरस्तात्प्रत्यञ्चमुपदधाति पुरस्तात्प्रत्यञ्चं
दधाति तस्मात्पुरस्तात्प्रत्यङ्ङन्यत्प्राणो धीयत उपरूपमन्यद्यजमानेनान्वारब्धं दधाति दक्षिणतोऽषाढाया वृषा वै कूर्म्मो योषाषाढा प्राणो वै वृषा प्राणो मिथुनं ।७। अपां गम्भन्त्सीदेति तदापो गम्भिष्ठं यदनेन त्रिमात्रा ग्नात्र्याश्विनाग्निर्वैश्वानर इति मेव चाहुयो
दिवं सीदन्मन्त्र आपो वैश्वानर इत्येतद्दक्षिणतः प्रजा अनुवीक्षस्वेति मा विसर्गः प्रजापा इमा इष्टका स्तावरिष्टाग्नेनोत्प्रानुवीक्षस्वेत्येतद्वेवादिव्याहृतिः सदनामिति यच्छेदेनं दिव्यो हृत्तिरनुसवेति वामतदाह ।८। ऋग्भिर्जयति त्री सत्त्वा स्वसमस्य पश्च यानि तीमादित्रयः
समुद्रः स्वयाल्लोकाल्लोकान्मे एष कूर्म्मो तृतीयामसञ्च सपापां पतिवृषिजन इष्टकानामिति यथा पंञ्चप्रपतिर्दृष्टिनेनेष्टकानां पुरीषं समानः सुकृतस्य लोक इति पञ्चावावाविपुरीषं पञ्चर्तु सानः सुकृतस्य लोक इत्येतन्तत्र गच्छेत यत्र पूर्वे परेता इति तत्र गच्छ यत्र पूर्वे कर्म्मणाकृदित्येतद्
एवमाह्योः पृष्ठिवीवनइति मरुतीयोः पृष्ठिवीवनइत्येतदिमं यज्ञं मिमिक्षतामिति मं यज्ञमवतामित्येतत्पिपृतां नो भरीमभिरिति बिभृतां नो भरीमभिरित्येतद्यावापृथिवी व्याप्तानमयो पदधाति यावापृथिव्योर्हि कूर्म्मः ।१०। त्रिभिरुपदधाति त्रयं इमे लोका अथो त्रिवृदग्निर्यावा
नग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतदुपदधाति त्रिभिरन्यनक्ति तत्षट्षट्स्योक्तो बन्धुरवकाभिः स्तृणाति चवकाभिरुपरिष्टादापो वा अवका अपामेवैनमेतन्मध्यतो दधाति सा दधिवासदुदो हसाधिवदति तस्योक्तो बन्धुः ।११। अथोलूखलमुसले उपदधाति विष्णुरकामयत
अन्नाद स्यामिति स एते इष्टके अपश्यदुलूखलमुसले ते उपाधत्त ताभ्यामन्नाद्यमवरुन्धेवैन तद्यमानोयदुलूखलमुसले उपदधाति यदन्नं यज्ञं वाविष्णुरन्नादो न्नवन्तं तथाऽऽम्येतेन सहूमन्नं यदुलूखलमुसले उलूखलमुसलाभ्या
ं ह्येवान्नं क्रियते तदुलूखलमुसलाभ्यामप्युपत ।१२। प्रादेशमात्रे भवतः प्रादेशमात्रो वै गर्भो विष्णुरात्मा सम्मितमेवैनमतो न्नध्यत्तदन्नं दधात्यरत्निमात्रे भवतः अरत्निमात्रो वै प्राणस्तदसाद्रन्नं दधात्यरत्निमात्रेऽरत्निमात्राद्ध्यन्नमप्युपत ।१३। प्रादेशमात्रे भवतः प्रादेशमात्रो वै विष्णुरन्न
मेतदात्मसंमितमन्नमवतिवत्तदात्मसंमितमन्नं तदवति तन्नहिनस्ति यदुभूयो दिनस्ति तद्दधाति नीयान्नन्नं दवति ।१४। अउदुम्बरे भवतः ऊर्ग्वा रसउदुम्बर ऊर्जमेवास्मिन्नेतद्रसं दधात्यथो सर्वएतद्वनस्पतायायदुदुम्बर एते उपदधत्सर्वान्वनस्पतीनुपद
धाति रतः सिचोर्वलिं त्यामिदेवरतः सिचावनयाऽन्तद्रुहन्नस्यतीदधाति तस्मादनयोर्वनिस्पतयस्थृतुः स्वक्तीन्त वनस्पतन्स्योवेदिः राः समस्थितदग्निकरतं स्यतीदधाति तस्मात्सर्वक्तिदिन्तु वनस्पतन्यामध्ये संगृहीतं नवत्तदुलूखलरूपतायै ।१५। यद्वेवोलूखलमुसले उपदधाति

१०९

१०८

प्रजापतिर्हि स्व स प्राणो मध्यत उद्रिक्त मिव तमन्नेनात्यृक्तान्तस्मान्प्राणोन्नेन गृहीतो ना याद्येवान्नमत्ति सञ्चालिति ॥ १६ ॥ प्राणो गृहीतस्तस्मादन्नमुद्रिक्त मिव तन्प्राणो नात्यृक्तान्तस्मान्प्राणो नान्नं गृहीतं पाद्येवात्ति सञ्चालिति सोन्नमत्ति ॥ १७ ॥ एतयोरूर्ज्यो गृहीतयोरस्मादूर्ध्वं

विकमिव तस्मात्प्राणमन्नात्प्राणमन्नमृक्तान्तस्मादन्नात्प्राणमन्नात्प्राणात् मूर्गृहीतायाद्येवान्नमत्ति सञ्चालिति तन्मूर्तं यति ॥ १८ ॥ ऊर्जि गृहीतायां अस्मादन्तरो उदद्विकमिव तो तदूर्जि गृहीतान्तस्मादन्तरो ऊर्जि गृहीत यत् व्रीवोर्जयति सञ्चालिति सोन्नमत्ति ॥ १९ ॥ तान्येतान्यन्योन्ये

न गृहीतानि । नान्यन्योन्येन गृहीतान्यन्नमुपादयत नदतदन्नं प्रपद्यमानं सर्वा देवा अनुप्राप ए तान्नेवान्नं हृदं सर्वा ॥ २० ॥ तदेष श्लोकोऽभ्युक्तः । तद्धि स प्राणो नवदिति तद्धि स प्राणो न्नवमकान्नवा प्रजापतिरिति । मकान्हि सतदन्नवपदनासन्तदेवाः अपघ्नन्त

ञुजोन्नुजिघ्राविद्वेति प्राणाविनुजोन्नुजिघ्राएतन्नमुं विद्वेत्येन पन्नाणान्नाणाप्रतुरीत्याकान्वेह यदि प्राणान्प्राणायतनस्मान्प्राणादेवा अप्य यन्नप्रजापतिः प्राणायतनस्मादु प्रजापतिः प्राणो व्याव्ये स प्राणा एषा सा गायत्र्यथ यन्नदन्नमथ सविश्नुन्देवताश्च सो पा

यान्नोषि सउद्गुं वरः ॥ २१ ॥ सा वै वीदयं वावमा सह स्मान्याप्नन उदजाषीदिति । यदज्ञवीदुद जाषीनेति तस्मादु उँनरउक्ुंनरो द्दवि तस्मुउँ वरद्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवास्तस्मा करदिति तस्मादुरुकरं स्तुरुकरं हवेन तं उत्तूखलमित्याचक्षते

परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः सिषान्तवीर्षां प्राणानां योनिरिर्यदुलूखलं शीर्षा वै प्राणानां योनिः ॥ २२ ॥ तस्मादप्रामाणं नवति प्राणद्गामा न्नुमिव ह्यिशिरसु उः स्त्रक्तिं भवति वृद्धेः स्त्रक्तिं वद्धि शिरो मध्ये संगृहीतं भवति मध्ये संगृहीतामिव ह्यिशिरः ॥ २३ ॥ तं यद्वा दवास

मस्तुर्ह्रस्वदास्मिन्नेन तस्मर्हं मध्यालादधुः प्राणामन्न सूर्योनष्टेवास्मिन्नयम नद्दधातितरतःसि बोर्व्वलिया ष्टाप्याद्वीरतःसिदोमध्ये प्रत्यायामध्यत एवास्मिन्नेतत्समूह दधाति ॥ २४ ॥ विद्मो कुम्भीलिपप्तलतिं बीर्यविकुम्भीविक्तो विर्यालिपयस्तेल्पे न घ्नाजता

नि पस्व वा इत्यन्नं वित्तं यताश्चं स्थाशा मांन्वकः इत्येतदिं ह्रस्व सुङ्पः स रवेर्तेन ह्रस्व प्रेष तुङ्पः स रवाद्दिदवत्योपदधाति द्विफलूखल सलल मकुमादयति समानं तत्करोति समानं छ्रेलदन्नाम वसादयि व्रास्तूदपेद साध्विवदतितस्यो कौ बंधुः ॥ २५ ॥ अथो

स्वाकुपदधाति । प्यानि वै तु स्वान्यानि मुखेन तदुपदधाति तान्तुलूखलउपदधान्य तरिक्षं वा उलूखलं यद्धि किं चास्या ऊर्ध्वं मेतदरिक्षाम वतन्मध्ये वा अन्तरिक्षं मध्यत स्तयोनिं दधाति तस्मादसर्वेषां भूतानां मध्यतो योनिरपि वनस्पतीनां ॥ २६ ॥ यद्वेवोपार्कुपदधाति प्यावि

स प्रजापतिर्व्यस्रंसत सतिप्राणास्तरेवमिवेलोकात्रवे सलोकाः प्रजापतिस्ताकुलूखलउपदधातितदेनमितस्मिन्नस्मेवास्मिन्नुप्रतिष्ठापयति प्राणोन्नकूर्पोष्प एतस्माद्देवनामतस्प्रवस्मादनं तर्ह्रितं दधाति ॥ २७ ॥ अथो यद्वा यां दिष्टालोकनाउत्तरवांकेवाकुस्तस्मा

दुस्वायायाउपदन्निवपलेषाह्नितत्स्य लोकस्य घोनाव्यपानं तरिनाभवति ॥ २८ ॥ तदाङ्गः कथमस्य पप्रका प्रज्ञाता पदिता न भवतीति यदेवयज्जुप्ताता नाद्यो पद्धिर्विं स्वे तमग्निं वे प्रज्ञानसप्तपतिराज्ञतितत एवतस्य कृतं प्रज्ञातमुपहितं भवति ॥ २९ ॥ अवासिथरुणोतित

स्याकौ बंधुरिताजहे प्रथममेभ्यो यानिस्योऽप्स्विजातवेदा इत्येनेभ्योद्वियोनिभ्यः प्रथमं जातवेदाः अजायत सगायत्र्यात्रिष्टुभानुष्टुभा वा देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन्नित्येते वा एष छन्दोभिर्देवेभ्यो हव्यं वहति प्रजानन्निति ॥ ३० ॥ इषमूर्जमस्यास हास घस्म

कर्ष्णेस्प्रमपन्याप्यतेतन्मेसहर्क्तिरम स्त्वेत्येतसंन्याउ सस्वराडस्ति स्वसा प्राकृतेनस्वराडस्मारस्वतो न्त्वोस्मी प्रावतामितिमान्नावैसरस्वानूवाक् सरस्वत्यतोसारस्वतांउकुतो वायुर्वनामित्येतद्वान्याद्युपदधातितस्याकौ बंधुरस्तो उद्ध र्घंगम्वितदु

पंच वाप स्त्रसादयिवास्तूदपोद साध्विवदतितस्योकौ बंधुः ॥ ३१ ॥ अष्टिनामभिजुहोत्यतद्वा अस्यामतन्नूवृद्धं रतःसिक्तं भवति सिकता दतदभिकरोति तस्मात्पाणिनोरतःसिक्तं मभिजिंषितं आज्येन जुहोति स्त्रिय

श्रुः॥२२॥स यन्नेषु ह्यादिप्यतवा शुक्ल्याहित्य वक्तमानिति शुक्लवतीभ्यामिदमवितघोनो रेतोशुनक्ति तस्माद्योनो रेतोशुक्लं न निष्पद्यते॥स यदि संवत्सरभृतः स्याद्धानिकृक्यां सर्वं विततघ संवत्सरभृतः सर्वं तदघनिक्तुकोत्स्यथ घ संवत्सरभृतः स्यात्कुर्व्यं वनिष्ठेना सर्वं विततघद
संवत्सरभृतो सर्वं तद्घ पतिशुक्तजित्विवक्तुकृया तु।२४ पशुरेष यदग्निः। स्रात्वि वयदृहुः स्रसः संस्कृतस्तस्यावाङ्प्राणाः स्वयमातृण्णा श्रोणी हि यद्वै शुक्त्यात तःसिद्धो कीकसावि शुक्त्येति कुकुदमृतव्ये ग्रीवा अपाठा शिरः कूर्म्मा यत्कूर्म्मस्ता यच्छीर्षन्प्राणा
स्तान्।२५ तं वा एतमितरहुर्द्ध्रं वं चिन्त्या स्यासौ वा आदित्य एषोऽग्निरसुतपादित्यमितकर्द्धंश्चंवं दधाति तस्मादसावादित्य इतऊर्द्ध्वः प्राङ्धीयते।२६ अथ्येनं प्रसलव्यावर्त्तयति। अमृतदादित्यं प्रसलव्यावर्तयति। तस्मादसावादित्य इमाँल्लोकान्प्रसलव्यनुपर्येति।२७
दरसुखयाभ्यानिरुल्लखलेशुन्नरोरवा नवत्यथ रशुल्कखलशुन्नर ७ फिदरमथया योनिः शिश्नं मुशालं तद्भ्रत्रमिवन्नवतिभ्रत्रमिव हि शिश्नं तदहिसात्तनुपदधाति दक्षिणातो विशुष्कात्या यामुपशेते पञ्चदशोः संस्कृतस्यात्मंतहार्दत्तिकात स्यवापतस्योन्नरोर्द्धउपहित
तरोनवति पशुरेष यदग्निस्तस्मान्नाभ्रिः शुष्कितस्योत्तरः कुक्षिरुन्ततरो नवति।३८ ब्राह्मणं।४ पशुशीर्षाण्युपदधाति प्राणा वै पशुशीर्षाणि प्राणानेवैतदुपदधाति तान्येतान्याख्यया यमुपदधाति तिमेविलाकाउरवा प्राणाः पशुशीर्षाणि पशुनछोकशरुन्देश
तितस्मादिमपशुलोक शुपमास्वः।१ यद्ववोरवायां ब्यानि वतिरवाप प्राणः पशुशीर्षाणि यान्तेतत्पशून्प्रतिष्ठापयति तस्माद्घमानाः पच्यमानाः प्राणवानवलीयंतत्यानोघ्यनान्प्रतिष्ठापयति।२ यद्वेव पशुशीर्षाण्युपदधाति यान्वे ताः श्रियपतनेना
निपशुशीर्षाण्येष्वयानि तानि किंसिंधान्येतास्ताः पंचचितयस्तथास्ताः पंचचितय इमास्ता लोकास्तथेन इमलोकाएषा सोषा तथद्वायां पशुशीर्षाण्युपदधात्यन्तरेवतच्छीर्षणि रतानि किंसिंधानि संदधाति।३ ताम्प्रस्तान्प्रतीच उपदधात्येतद्वैयत्रितान्प्रजापतिः पशु
नालिप्सततत्रालिप्स मानात्उदक्रिकमिषंस्तान्प्राण उक्तमत्रकमान्प्राणेषु संगृह्य पुरस्तात्प्रतीच आत्मन्नधत्ताधत्त ह्येतत्क्रियता यद्धवा अजकर्द्धंस्निदंवस्मात्ते पशवोनो विकमिषति यच्चेनककरोति यद्धवाअजकर्द्धंसिकरवाणीत्यथो प्रात्रोऽघ्रविनानेतसंसृष्टयु
रस्तात्प्रतीच आत्मन्धत्ते।४ यद्वेव पशुशीर्षाण्युपदधाति प्रजापतिर्वा इदमग्र आसीदेक एव सोऽकामयतान्नं सृजेयं प्रजायेयेति स प्राणेभ्य एवाधि पशून्निरमिमीत मनसः पुरुषं चक्षुषोऽश्वं प्राणाद्गां श्रोत्रादविं वाचोऽजं तद्यदेनान्प्राणेभ्योऽधि निरमिमीत तस्मा
दाहुः प्राणाः पशव इति मनो वै प्राणानां प्रथमं तद्यन्मनसः पुरुषं निरमिमीत तस्मादाहुः पुरुषः प्रथमः पशूनां वीर्यवत्तम इति मनो वै सर्वे प्राणा मनसि हि सर्वे प्राणाः प्रतिष्ठितास्तद्यन्मनसः पुरुषं निरमिमीत तस्मादाहुः पुरुषः सर्वे पशव इति पुरुष
स्य ह्येवैते सर्वे भवन्ति।६ तदेतदन्नं सृष्ट्वा पुरस्तात्प्रत्यगात्मन्नधत्त तस्माद्यः कश्चान्नं सृजते पुरस्तादेवैनत्प्रत्यगात्मन्धत्ते न हाँतरवायाम् उदरं वा उखोदरेण तदन्नं दधाति।७ अन्वेव हिरण्यशकलान्प्रत्यस्यति प्राणो वै हिरण्यममृतं वा एतत्पञ्चस्वेः पशु
षु संजयमानेष्वेवमेतदुत्क्रामति तन्न हिरण्यशकलान्प्रत्यस्यति प्राणानेवेष्वेतद्दधाति।८ स सप्त प्रत्यस्यति सप्त वै शीर्षन्प्राणास्तानस्मिन्नेतद्दधाति यदस्य यदि यं च पशवः स्फः पंचेव ऋतवः सप्तसप्त प्रत्यस्यति सप्तवा एतान्पशुषुपदधाति स सप्त वा एकैकस्मिन्प्रा
णो प्राणास्तादृक्सर्वेषु प्राणान्दधाति।९ तद्विकल्पितायते: पञ्चशीर्षाणि पञ्च वा ऋतवः सप्त सप्त प्रत्यस्यति पञ्चवा एतान्पशूनुपदधाति सप्तसप्तवाएकैकस्मिन्प्राणाः प्राणास्तादृक्सर्वेषु प्राणान्दधातीति नत्वाकुर्यादितस्मिन्नु विपर्यासो सर्वे वा पशुना उपं
नपुदताकिम्प्रत्यस्यति तदवेक्ष्य सर्वेषु प्राणान्दधाति।१० शुक्त्वे प्रथमं प्रत्यस्यति स स्यकृत्त्रे वेति स हिरितानवेनाइ यन्त्रंवेषनास्तदिद ७ सम्यक्छुखमासि स ७ स्त्र वर्य्तत ह्रीदा मनसा ह्यमानाइत्यं तावैहृदाय न मनसा सत्त्वात्र्ततं यरुज्ज्वस्त्वत्पुष्प स्य ११

स वा अग्निर्वा कशीर्षा तियाः पर्वतस्मिन्नाश्रावाकूत्नी कोष्ठिन्नलवति ताः एतदा ददिरण्य यावत सोमध्ये अग्नेरिति य एवैष हिरण्मयः पुरुषः स एतमेव पाद ॥११॥ रुक्मे चैतीद् प्राणो वा रुक्मः प्राणेन ह्यर्वति। रुक्मे चैतीद् प्राणो वैरुक् शारोन द्विरोवलत्कोपा गायत्रीद् ७ स सर्वं णौ नायत्त

नासै चैतीद् ज्योतिषश्चैतीद् ना स्वनी ह्यम ज्योतिष्मतीन्व कुर्वी अन्नूदिदं विश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्नेर्वैश्वानरस्यचैतीकाग्निर्ज्योतिषा ज्योतिष्मान् रुक्मोऽर्वसावर्च स्वान्नितीद् विश्ववतीभ्यां विष्टुभ्यं दिशश्चैत्रं ॥१२॥ अथ पुरुषं शीर्षं पुष्करणाति महयाल्य विनदन्त सह स्वदा असिसह

स्पाय त्वे तिं सर्वं विसहस्त्रं ७ सर्वस्य दाता सि सर्वास्मिन्नुत्थे तत्रा ॥१३॥ अथैनानुपदधाति पुरुषं प्रथमं पुरुषं तद्धार्यराम्नाद धाति मध्ये पुरुषमति नइनरान्य पानुपुरुषं तस्य पशूनां मध्यानान्तारं दधाति तस्मात्पुरुष एव पशूनां मध्यानात्त्रा ॥१४॥ अश्वं वादिं चोत्तरमेव तस्यां तद्विशेषे

तोपशूद धाति तस्मादेतस्यां दिशपेतोपशून् भूयिष्ठो ॥१५॥ गां वा जं वदक्षिणत एतस्यां तद्विशेपेतो पशूद धाति तस्मादेतस्यां दिशपेतोपशून् भूयिष्ठो ॥१६॥ पयसि पुरुषमनुपदधाति पश्चाद्वाविः पयो यजमानं तस्य पुष्टि श्राप यन्यादिष्टं गर्द्ध एपसा समद्धीत्यादिष्यो वा एव

गतेर्यपुरुषस्ते पयसा समद्धीत्येतस्मस्य प्रतिमां विपूरुपमिति पुरुषाविसहस्रस्य प्रतिमा पुरुषस्य प्रविसहस्रं तवति पारिहृत्ति तरसामानि मंस्थाइति नसर्वनं प्रत्यपिधानं नदं दिवं सीदिन्येत छन्दोपन्नं पुष्टिर्द्धीयमान इति पुरुषं तस्य भूनां प्रानाथं

करोति तस्मात् पुरुषं पवपशूनां शतानुः ॥१७॥ अथो त्तरतो ष्ट्रं वातस्य जूतिमिति वातस्य वा एष जूतिर्यदश्वो वरुणस्य नाभिमिति वारुणो ह्यश्वो श्वं जज्ञानं सरिरस्य मध्य इत्यापो वै सरिरमप्सुजा उ वा अश्वः शिशुं नदीनां हरिमद्रिबुध्नमिति गिरिर्वा अद्रिर्गिरिबुध्ना

उ वा आपाग्ने माहिंसीः परमे व्योमन्निति मी मवै लोकाः परमं व्योमैषु लोकेषु न माहिंसीरित्येतत्ता ॥१८॥ अथ दक्षिणतो गामजस्रमिन्दुमरुषमिति सा मो वाइंदुः स हिष सो माजस्रो यज्ञो ग्नेरित्यं मितिं अग्निरमित्येतदग्नि मीडेष्व ब्रुवित्नि मा तिरिन्यात्रयो

विगोः सर्वं विन्नि मितिगो वं विश्रमं उरंति यश्रो वरुत्रं रंति स पर्वं ति निरुत्तरा: कल्प मानं इतिय सरीयतनादवपर्वं तिरुत्तराः कल्पतगां माहिंसीरदितिंविराजमितिविराड्वैगौरन्नं वैविराडन्नमुगो: ॥१९॥ अथ पश्चान्नरतालिं वरुत्रीं त्वष्टुवरुणस्य नाभिमिति

वारुणीवदिश्रा त्वा विरविं रुशानां रजसः परस्मादितिश्रात्रेवैपरं रजोदिशोविश्रात्रेदिशः परं रजो म हां सा हस्तीमसुरस्य मायामिति मसतीं सा हस्तीमसुरस्य मायामित्येतदग्ने माहिंसीः परमे व्योमन्निती मवै लोकाः परमं व्योमैषु लोकेषु नं माहिंसी

रित्येतत्ता ॥२०॥ अथ दक्षिणतो जं या अग्निरग्नेरजायतेत्यग्निर्वा एषो ग्नेरजायत शोकात्पृथिव्या अतवादिवस्परीति प्रजापतः शोकादजायत ताद्दिवस्परि पृथिव्यै शोकादजायत तामेन प्रजांविश्व कर्माभि जानेतिवाग्वा अजो वाचो वै प्रजा विश्वकर्माभिजानत मग्नेहे

डः परितिष्ठत्वा क्षितियश्चैवयपुरुषमा बंधुः ॥२१॥ तपत्तपशावस्त्रानोपदधाति नाना सादयति नाना स्वदं दो हसाति वदति नाना ह्येते पशवः ॥२२॥ अथ पुरुषशीर्षमभिजुहोति याकृतिर्वैयजुः पुरुषं तस्य पशूनां यज्ञियं करोति तस्मात्पुरुष एव पशूनां यजते ॥२३॥ यद्वेवैनदभिजुहोति

शीर्षं सा वीर्यं दधात्याज्येन जुहोति वज्रो वा आज्यं वीर्यं वै वज्रो वीर्यमेवास्मिन्नेतद्दधाति स्वाहाकारेण वृषा वै स्वाहाकारो वीर्यं वै वृषा वीर्यमेवास्मिन्नेतद्दधाति त्रिष्टुभा वज्रो वै त्रिष्टुब्वीर्यं वै वज्रो वीर्यं

त्रिष्टुब्वीर्यमेवास्मिन्नेतद्वीर्यं दधाति ॥२४॥ स वा अर्द्धर्चमनुच्य स्वाहाकारोत्युच्चितापितं तच्छीर्षकपालं विरूपायदिदमन्तरतः शीर्षो वीर्यं तदस्मिं दधाति ॥२५॥ अथो त्तरमर्धर्चमनूच्य स्वाहाकरोतीदं तच्छीर्षकपालं संधाय यदिदमुपरिष्टाच्छीर्षो वीर्यं तदस्मिन्दधा

ति ॥२६॥ चित्रं देवानामुदगादनीकमिति असौ वा आदित्य एष पुरुषस्तदेतं चित्रं देवानामुदेत्यनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेरिति ... प्यपाथं देव्यदेवमनुष्याणां चक्षुरा प्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षमित्यसौ वा एष इमांल्लोकानापूरयति सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्चेत्येष

ह्यस्य सर्वस्यात्मा यच्च जगद्यच्च तिष्ठति ॥२७॥ अथो सर्पनाम भिरुपतिष्ठते एतद्वै यत्रैतान्प्रजापतिः पशूनालिप्सत तत्आलिप्स्यमानानां ... त्रेषामेतैः सर्पनामभिः पुरुषेवा आनमपाहंसत्तिष्ठैवेषामयमेतद्दतेः सर्पनामभिः पुरुषेवापानमपहन्ति ॥२८॥ तानं हैको यं यामेव पशुमुपदधाति

स्यतमस्य श्रवस्य जं तिनि छन्तं पाप्मानमस्य पदधति याꣳ दिशं स्पश्य वसुस्त जं तिनाश्च रणा सदो पदधंति । २९ विपश्चिका मत्यो उपतिष्ठं तत्कर्षाꣳ श्रवसुस्त ज्ञाम इति तद्वत्तश्च यं पाप्मानमन्न यं स्त्रद्वीपेतेन कर्म्मीणोत्स घ्नीश्च श्रवसुस्त जं ति । ३० बाध्येन वाग्नि श्रुस्त

सुदिमवे लोकाएषोग्नि रत्यस्त हो ऋग्योव हिर्दा श्रवं दधाति बर्हि दीयंवे वदिशस्येतं बर्हि दी श्रवं दधात्फदश्मि श्रुन्नेतस्याꣳ रुदिश्ये तपश्च वस्तद्यश्चित पशवस्तद्दवेष्युत त्वं दधाति । ३१ श्रुतस्य प्रथम मस्तुस्त जं ति तꣳ दिप्रथम मृत्युपदधाती मं मादिꣳ सीर्हिपा

दं पश्चामिति द्विपा द्वाएषपशुर्यत्पुरुषस्तं मादिꣳ सीरित्येतत्सदस्या दोम्मध्ययचीदमानइति दिरएष शाकल्ले र्वा एव सदस्या दो मे धाय्य त्वा नाय त्येतन्मतुं पश्च मेध म मेशुषस्येति किं शरूपो विमशुः किं शरूपमश्नेशुषस्येत्येतत्तेनविन्यानस्तन्वो निषीदेत्या वे तन्न सेनाति

दानमात्मानꣳ संस्कुरु श्वेत्येतत्सर्वं तश्च स्तछ्र यं दिक्प्सतं तश्च स्त छवितितन्मयो वशुस्त्वं दधाति यं वह्वित सिं श्वा । ३२ अश्वा श्वस्ये मं मादिꣳ सीरकशफं पशुमित्यकशफो वा एषपशुर्यदश्व स्तं मादिꣳ सीरित्येतत्कनिक्रदं वाजिनं वाजिनेष्विति कनिक्रदो वा एष वास्तु वाजिनेषु

गो रमारण्य मनुत्तदिशामीति तदस्मे गोरमारण्य मनुदिशाति तेन चिन्वानस्तन्वो निषीदेति तेन चिन्वान आत्मानꣳ संस्कुरु श्वेत्येतत्को रस्तं तश्च स्त छत यं दिक्प्सतं तश्च स्त छवितितत्को रवशुस्त्वं दधाति यं वह्वित सिं श्वा । ३३ अथ गा रिमꣳ सा दस्त्वꣳ शतधारशुस मितिसा

दस्त्रो वा एष शतधारश्च सो यामो व्यस्यमानꣳ सरिरस्य मध्य इतीमं वै लोकाः सरिरस्य पश्च मानमेव लोकं ह्वित्येन ह्व तंꣳ फाना मदिति जनाय्यति घृतं वा एवा दिति जनायꣳ दे त्रेमा दिꣳ सी परम व्यो मन्निती मं वै लोकाः परमं व्योमेषु लोके षु नं मा दिꣳ सीरित्ये

रुव यमारण्य मनुतदिशामीति तदस्मे गवयमारण्य मनुदिशाति तेन चिन्वानस्तन्वो निषीदेति तेन चिन्वान आत्मानꣳ संस्कुरु श्वेत्येतत्त्रव यं तश्च स्त छत यं दिक्प्सतं तश्च स्त छविति तत्त्रवये वशुस्त्वं दधाति यं वह्वित सिं श्वा । ३४ अथ आव्वरि मस्त सश्रिमित्यूस्सीविल

मित्येतद्वरुणस्य नाभिमिति वारुणो ह्यविर्वं पशूनां द्विपदां चतुष्पदामित्युक्तं नायबाꣳ दे बापशूनां च द्विपदां च चतुष्पदो वत्तु शुः प्रजानां प्रथमं जनित्रमित्येतद्वत्त्वष्टा प्रथमꣳ रूपं विचकारान्नेमादिꣳ सी परम व्योमन्निती मं वै लोकाः परमं व्योमेषु लोके

ष्वेतं मादिꣳ सीरित्येतदुष्ट्रमारण्य मनुतदिशामीति तदस्मा उष्ट्रमारण्य मनुतदिशाति तेन चिन्वानस्तन्वो निषीदेति तेन चिन्वान आत्मानꣳ संस्कुरु श्वेत्येतदुष्ट्रं तश्च स्त छत यं दिक्प्सतं तश्च स्त छविति तदुष्ट्रे वशुस्त्वं दधाति यं वह्वित सिं श्वा । ३५ अथ आजस्या

जो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकादिति यद्वै प्रजापतेः शोकादजायत तदग्नेः शोकादजायत सा अपश्यज्जनितारमग्र इति प्रजापतिर्वै जनिता सो पश्यत्प्रजापतिमग्र इत्येतत्तेन देवा देवता मग्रमायन्निति वाग्वा अजो वाचो वै देवा देवता मग्रमायंस्तेन रोहमायन्नुपमेधास इति

स्वर्गे वै लोका रोहस्तेन स्वर्गं लोकमायन्नुपमेध्यास इत्येतच्छरभमारण्य मनुतदिशामीति तदस्मे शरभमारण्य मनुतदिशाति तेन चिन्वानस्तन्वो निषीदेति तेन चिन्वान आत्मानꣳ संस्कुरु श्वेत्येतच्छरभं तश्च स्त छत यं दिक्प्सतं तश्च स्त छविति तच्छरभे वशुस्त्वं

दधाति यं वह्वित सिं श्वा । ३६ तदाकुर्याद्वितत्प्रजापतिरेतेषां पशूनाꣳ रूपं वा प्मानमपाꣳ स्त एतत्पश्च पशवो नवं स्त एतत्त्र क्रां तामेधा अमेधा अ पश्चिम्यास्त बां बोल्लणोनाश्नीयात्तामतस्यो दिशि दधाति तस्माद्दतस्यां दिशि पर्जन्यो नवशुकाय वित स्वं ति । ३७ प्रत्येता

त्रिस्रुपति श्वत एतद्वा एतदयथाय थं करोति यदग्नो सामिचितेब हिर्वाघति तस्माएवे ता न्निश्रुतादिꣳ सा या आग्नेय्या य यपत्वे तं निश्रुत गायत्र्या गायत्रो ग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावति तस्मात्तं निश्रुतान्नि रुक्तया सर्वे वा अनिरुक्तꣳ सर्वाल्लेवास्मा एतं निर्

श्रुतय विश्ववत्येन द्वास्पवि शैं धामयघविष्ट इति यद्वै जातइदꣳ सर्वमश्च वत तस्मा घविष्ठः । ३८ वं यविष्ठदाशुष इति य जमानो वै दाश्वानन्नपा हीति मश्च आविनरः श्रृणु धीभिरइति श्रृणु न इमाꣳ स्तुतिमित्येतन्द्रे दां ताकश्चतन्मने ति प्रजा वै ताकꣳ रक्ष प्रजां चात्मानं वे

त्यपतनूं । ३९ आरुह्याग्निं उधनेन स्वयमातृसां परीत्या पस्या उपदधात्या पस्या उपदधाति आपश्रनाय द पस्या अथवा एतत्या पश्चत्या अप श्र्क्रां तान्त वं तित द्वा पस्या उपदधाति तेष्वेतत्प्रत्तश्याद धात्यनंतर्हिताः पश्च त्या उपदधात्यनंतर्हितास्तत्पश्चो पोरधं

श्रीघट प॰ १९
हस्ति॰ श्री

तिपंच पंचोपदधाति पंचचोतपरावः सर्वत उपदधाति सर्वत एवैतेन दपो दधाति ॥४०॥ न घाः पंच दशा इष्टका अपस्या वज्रो वा आपो वज्रः पंच दश तस्मा धेनापायं न्वयिवं रूपाप्मानं घूतिवज्रो ङिवतस्याद्वस्य पाप्मानमपघ्नंति तस्मात् हृपथ्यि आहृतो न जेदयं मवज्रैः पाप्मानमपघ्नंति ॥

४१ अथ याः पंचोत्तरास्ताम्कुंदस्याः पश्चा वेकुंदायस्यन्नं पश्चावोन्नकुपक्रोमीठ समपथवा एत न्यः पक्रुत्यो मायं सान्यक्रांनानि जवेति तद्यकुंदस्या उपदधान्येन यो विनत्य कुंद मायं सानि दधान्तुनं तर्हिताः पश्चात्तु उपदधान्यनं तर्हितानि नत्य कुंत्यो मायं सानि दधान्यंतरा अपस्या ज्वेति बाध्यान्कुंद

स्या अंतरा घ्यापा बाध्यानि मायं सानि ॥४२॥ न दाक्कयेदिमा आपद्रुतानि मायं सान्य घक्रकवृकृचलोमयन्नं वा वपशोरकृगंन्नं लोमन घक्कुंदस्या उपदधाति सिवपशोस्कू कृचलोमा घोटान्यमून्दुरवाया मज लोमा नितानि लोमानि बाध्योखा कवन्नेतरा गि पक्कुशी पलि बाध्यानि दि

ल्लोमान्यंतरन्नामायदीतार तायदीतार ते ति दृस्माद शांडिल्यः सवनिव व यंकृक्स्त्वान्य मून्न स्कृम्इति ॥४३॥ च हे वाप स्या उपदधाति प्रजापतेर्विस्त्रस्ताद्यप आयंस्ता श्चितास्व विशोदविशा तस्माद्वि ठ ... तिस्ता अस्पांगुलि ... वन्नं तो वा अंगुलयों न तप वास्मात्ता आप आयन् ४

४ स यः स प्रजापतिर्व्यस्रंसत स तायमेव स यो यमग्निश्चीयते ... आप आयन्नेता स्ता अपस्यास्तदुपदधाति यादेवास्मात्ता आप आयंस्ता अस्मिन्नेतन्नुपदधाति तस्मादेता अत्रोपदधाति ॥४५॥ अपां त्वेमन्त्सादयामीति वायुर्वा अपामेमा ... विश्ववृत्येवस्मात्ता यं

नि वायोनाथं सादयति ॥४६॥ अपां त्वोद्मन्त्सादयामीति ओषधयो वा अपामोद्म यत्र ह्यापस्तदोषधयः ... तदोषधीभिरेतां सादयति ॥४७॥ अपां त्वा भस्मन्त्सादयामीत्यभ्रं वा अपां भस्माभ्रेणैतां सादयति ॥४८॥ अपां त्वा ज्योतिषि सादयामीति विद्युद्वा अपां ज्योतिर्विद्युतैतां सादयति

४९ अपां त्वायने सादयामीतीयं वा अपामयनमस्यां ह्यापो यंत्यस्यामेवैतां सादयति तद्यान्यस्य ... आप आयंस्ता अस्मिन्नेतन्नुपदधाति तस्मादेता अत्रोपदधाति ॥५०॥ अर्णवे त्वा सदने सादयामीति प्राणो वा अर्णवः प्राणेनैतां सादयति ॥५१॥ समुद्रे त्वा सदने सादयामीति मनो

वै समुद्रो मनसो वै समुद्राद्वाचाभ्र्या देवास्त्रयीं विद्यां निरखनंस्तदेष श्लोकोऽभ्युक्तो ये समुद्रान्निरखनन्देवास्तीक्ष्णाभिरभ्रिभिः सुदेवो अद्य तद्विद्याद्यत्र निर्वपणं दधुरिति मनः समुद्रो वाक्तीक्ष्णाभ्रिस्त्रयी विद्या निर्वपणमेतदेष श्लोको कोऽभ्युक्तो मनसैतां सादयति ॥५२॥ सरिरे त्वा सदने सा

दयामीति वाग्वै सरिरं वाचैतां सादयति ॥५३॥ अपां त्वा क्षये सादयामीति चक्षुर्वा अपां क्षयश्चक्षुषि हि सर्वदैवापः क्षियंति चक्षुषैतां सादयति ॥५४॥ अपां त्वा सधिषि सादयामीति श्रोत्रं वा अपां सधिः श्रोत्रेणैतां सादयति तद्यान्यस्य ... आप आयंस्ता अस्मिन्नेतन्नुपदधाति

अथो एतान्येवास्मिन्नेतद्रूपाणि दधाति ॥५५॥ अपां त्वा सदने सादयामीति द्यौर्वा अपां सदनं दिवि ह्यापः सन्नादिवैतां सादयति ॥५६॥ अपां त्वा सधस्थे सादयामीत्यंतरिक्षं वा अपां सधस्थमंतरिक्षेणैतां सादयति ॥५७॥ अपां त्वा योनौ सादयामीति समुद्रो वा अपां योनिः समुद्रेणैतां साद

यति ॥५८॥ अपां त्वा पुरीषे सादयामीति सिकता वा अपां पुरीषं सिकताभिरेतां सादयति ॥५९॥ अपां त्वा पाथसि सादयामीत्यन्नं वा अपां पाथोऽन्नेनैतां सादयति तान्यस्य ... आप आयंस्ता अस्मिन्नेतन्नुपदधाति अथो एतान्येवास्मिन्नेतद्रूपाणि दधाति ॥६०॥ गायत्रेण त्वा छंदसा सा

दयामीति ... गायत्रेण त्वा छंदसा सादयामि त्रैष्टुभेन ... छंदसा सादयामीति तान्यस्य ... आप आयंस्ता अस्मिन्नेतन्नुपदधाति अथो एतान्येवास्मिन्नेतच्छंदांसि दधाति ॥६१॥ तावता अंगुलयस्ताः सर्वत उपद

ति सर्वतो ह्यामा अंगुलयोंऽतरूपदधात्यंतरो ह्यामा अंगुलयः पंच पंचोपदधाति पंच पंच ह्यामा अंगुलयो नानोपदधाति नाना ह्यामा अंगुलयः सकृत्सकृत्सादयति समानं तत्करोति तस्मात्समानसंबंधनाः ॥६२॥ ब्राह्मणं २ कंडिका ॥ प्रपाठकः ॥ कं

डिका १०० इति दशमी ... ब्राह्मणानि १२ कंडिकाः ९८ ॥ कांडिका ॥ श्री नमः ॥ प्राणभृत उपदधाति प्राणा वै प्राणभृतः प्राणानेवैतदुपदधाति ताः प्रथमायां चितावुपदधाति प्रथमा वै इत्वा ... अन्नमितिः पुरस्तात्प्राणान्दधाति तस्मादिमे पुरस्तात्प्राणाः ॥१॥ नादृशदृशोपद

१ ५

त्रि

क्षति। दशावि प्राणा यद्वा अपि बहुकृत्वो दश दश शिवतन्यं चकृत्वो दश दशोपदधाति पंच वा एतानन्य ऋतूनुपदधाति दश दश वा एकैकस्मिन्नृताविमे प्राणा आयतनस्ताद्देशस्यार्द्धमुत्र प्राणानदधात्यन्ने तद्धितां स्तनस्त्रयः प्राणानदधाति सर्वतिं तदुपदधाति सर्वतएवैतेष्वे
तन्प्राणान्दधाति। २ यद्वेव प्राणभृत उपदधाति। प्रजापतेर्विस्रस्तात्प्राणा उदक्रामन्देवता नानूत्क्रामंस्तमुपस्मनन्त्स्मृति मध्ये नदृश्यन्त्येन मे मूर्धन्यमुदक्रामिति सन्ति नदन्न ७ स्व उ स्वयमेतेहव्यं प्राणं यं ल उप वसाम्मतिते वाउ न्याय स्वजाम दाइ तितत्प्रोंत प्राणा प्रजापतिरब्रवीतेदग्नेमस्
ऊँतेनाः प्राणभृतः। ३ स यं पुरस्तादुपदधाति अयं पुरो भुव इत्यग्निर्वै पुरस्तस्माद्घन्तमादृशउरइति प्राञ्चं वंग्यग्निमुद्धरंति प्राञ्चमुपचरंत्यग्निरुभुव इत्यग्निर्हि भूत्वा प्राजायत सर्वं भवति प्राणो भौवायन इति प्राणो ह्यग्नेर्जायते वसंतः प्राणायन इति तदेवैतदुपदधाति तस्य प्राणो भौवायन इति प्राणो
नस्माद्रूपादग्नेर्निरमिमीत वसंतः प्राणायन इति वसंतं प्राणान्निरमिमीत गायत्री वासंतीति गायत्रीं छंदो वसंतान्निरमिमीत गायत्री गायत्रमिति गायत्र्यै छंदसो गायत्रं साम निरमिमीत गायत्रादुपांशुरिति गायत्रात्साम्न उपांशुं ग्रहं निरमिमीतोपांशोस्त्रि
वृदित्युपांशोर्ग्रहात्त्रिवृतं स्तोमं निरमिमीत त्रिवृतो रथंतरमिति त्रिवृतः स्तोमाद्रथंतरं पृष्ठं निरमिमीत वसिष्ठ ऋषिरिति प्राणो वै वसिष्ठ ऋषिर्यद्वै नु श्रेष्ठस्तेन वसिष्ठोऽथ यद्वस्तृतमो वसति तेनो एव वसिष्ठः प्रजापतिगृहीतया त्वयेति प्रजापतिसृष्टया त्वयेत्येतत्
प्राणं गृह्णामि प्रजाभ्य इति प्राणं पुरस्तादादाय यन्नानोपदधाति यन्नाना कामाः प्राणे तांस्तद्दधाति सकृत्सादयत्येकं तत्प्राणं करोत्यथ यन्नाना सादयेत्प्राणं ह विच्छिंद्यात्सैषा त्रिवृदिष्टका यजुः सादनं सूददोहास्तत्त्रिवृत्त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैतदुपदधा
ति। ४ अथ यं दक्षिणतः अयं दक्षिणा विश्वकर्मेति वायुर्वै विश्वकर्मा योऽयं पवत एष हीदं सर्वं करोति तद्यत्तमाह दक्षिणेति तस्मादेष दक्षिणैव भूयिष्ठं वाति मनो वैश्वकर्मण इति मनो वा वायुर्भूत्वा दक्षिणतस्तस्थौ तद्यत्तदेवैतदुपदधाति तस्य मनो वैश्वकर्मणमिति मनस्तस्माद्वायुरूपाद्ग्रीष्मं निर
मिमीत ग्रीष्मो मानस इति ग्रीष्मं मनसो निरमिमीत त्रिष्टुब्ग्रैष्मीति त्रिष्टुभं छंदो ग्रीष्मान्निरमिमीत त्रिष्टुभः स्वारमिति त्रिष्टुभश्छंदसः स्वारं साम निरमिमीत स्वारादंतर्याम इति स्वारात्साम्नोऽन्तर्यामं ग्रहं निरमिमीतांतर्यामात्पंचदश इत्यंतर्यामा
द्ग्रहात्पंचदशं स्तोमं निरमिमीत पंचदशाद्बृहदिति पंचदशात्स्तोमाद्बृहत्पृष्ठं निरमिमीत भरद्वाज ऋषिरिति मनो वै भरद्वाज ऋषिरन्नं वाजो यो वै मनो बिभर्त्ति सोऽन्नं वाजं भरति तस्मान्मनो भरद्वाज ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वयेति प्रजापतिसृष्टया त्वयेत्येतन्मनो गृह्णामि प्रजाभ्य इति म
नो दक्षिणतः प्रजाभ्य इत्यादाय यन्नानोपदधाति यन्नाना कामा मनसि तांस्तद्दधाति सकृत्सादयत्येकं तन्मनः करोत्यथ यन्नाना सादयेन्मनो ह विच्छिंद्यात्सैषा त्रिवृदिष्टका तस्योक्तो बंधुः। ५ ॥ अथ यं पश्चात्। अयं पश्चाद्विश्वव्यचा इत्यसौ वा आदित्यो विश्वव्यचा
यदा ह्येवैष प्रत्यङ्ङस्तमेत्यथेदं सर्वं व्यचो भवति तद्यत्तमाह पश्चादिति तस्मादेतं प्रत्यंचमेव यंतं पश्यंति चक्षुर्वैश्वव्यचसमिति चक्षुर्वा आदित्यो भूत्वा पश्चात्तस्थौ तद्यत्तदेवैतदुपदधाति तस्य चक्षुर्वैश्वव्यचसमिति चक्षुस्तस्मादादित्यरूपाद्वर्षा निरमिमीत वर्षाश्चाक्षुष्य इति वर्षाश्चक्षुषो निरमि
मीत जगती वार्षीति जगतीं छंदो वर्षाभ्यो निरमिमीत जगत्या ऋक्सममिति जगत्यै छंदस ऋक्समं साम निरमिमीत ऋक्समाच्छुक्र इत्यृक्समात्साम्नः शुक्रं ग्रहं निरमिमीत शुक्रात्सप्तदश इति शुक्राद्ग्रहात्सप्तदशं स्तोमं निरमिमीत सप्तदशाद्वैरूपमिति
सप्तदशात्स्तोमाद्वैरूपं पृष्ठं निरमिमीत जमदग्निर्ऋषिरिति चक्षुर्वै जमदग्निर्ऋषिर्यदनेन जगत्पश्यत्यथो मनुते तस्माच्चक्षुर्जमदग्निर्ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वयेति प्रजापतिसृष्टया त्वयेत्येतच्चक्षुर्गृह्णामि प्रजाभ्य इति चक्षुः पश्चात्प्रजाभ्य इत्यादाय यन्नानोपदधाति यन्नाना कामाश्चक्षुषि तांस्तद्दधाति स
कृत्सादयत्येकं तच्चक्षुः करोत्यथ यन्नाना सादयेच्चक्षुर्ह विच्छिंद्यात्सैषा त्रिवृदिष्टका तस्योक्तो बंधुः। ६ अथ यमुत्तरतः इदमुत्तरात्स्वरिति दिशो वा उत्तरं तस्माद्दिशां उत्तरा दिगत्तराद्यस्मात्सर्वस्माद्दिशोऽवयन्त्स्वरित्याह स्वर्गो हि लोको दिशः श्रोत्रं सौवमिति श्रोत्रं वा उत्तरतस्त
स्थौ तद्यत्तदेवैतदुपदधाति तस्य श्रोत्रं सौवमिति श्रोत्रं तस्माद्दिग्रूपाच्छरदं निरमिमीत शरच्छ्रौत्रीति शरदं श्रोत्रान्निरमिमीतानुष्टुप्शारदीत्यनुष्टुभं छंदः शरदो निरमिमीतानुष्टुभ ऐडमित्यनुष्टुभश्छंदस ऐडं साम निरमिमीतैडान्मंथीत्यैडात्सा

प्रजापतिर्विसृष्टयात्वयं

स्पवत्तगृद्धानिम्नवतस्त्रान्नितत्कृस्नमन्नंदधाम

स्मा मे घ्निनं गृहं निरमिमीत मे घ्निनएकविंशाइति मे घ्निनो गृहादेकविंशांस्तोमं निरमिमीतैकविंशाद्वैराजमित्येकविंशास्तोमाद्वैराजं पृष्ठं निरमिमीत ॥५ विश्वामित्र ऋषिरिति श्रोत्रं वै विश्वामित्र ऋषिर्यदनेन सर्वतः शृणोत्यथो यदस्मै सर्वतो मित्रं भवति तस्माच्छ्रोत्रं विश्वामित्र ऋषि
प्रजापतिगृहीतया त्वया तं प्रजापतिसृष्टया वायुं त्वेन श्रोत्रं गृह्णामि प्रजाभ्य इति श्रोत्रं त्वर्त्तवः शरदापादयत नानोपदधातीय नाना कामाः श्रोत्रेनां स्तद्दधाति सकृत्सादयत्येकं तच्छ्रोत्रं करोत्यथ यन्नाना सादयेच्छ्रोत्रं हविछिंद्यादसि षात्रि हृदिष्टकानस्थानको बंधुः ॥६ अथ मध्या इयमुपरि मतिरि
ति वैं इमा वागुपरिनधन्नमात्योपरीत्तु परिदिर्वे इमा अथ सन्मतिरित्या ह वाग्वै मतिर्वाचादीद७ सर्वं मनुत वाग्वै इमा पूर्वोपरिष्टात्स्थाता नदवतद्रूपस्तु पदधाति ७ तास्ये वाग्वा त्वेति वाग्वैं तस्माद्रूपा स्यैं इम स्तो निरमिमीत नवमता वाग्इति नवमं तं भूतं वा चो निरमिमीत पंक्तिर्हि मे
तीति पंक्तिं छंदो वाच्यमे नाशवो नोर्निरमिमीत पंक्तेर्निधनवदिति पंक्तेश्छंदसो निधनवत्साम निरमिमीत निधनवत आग्रयणं ग्रहमिति निधनवतः साम्न आग्रयणं ग्रहं निरमिमीत आग्रयणात्त्रिणवत्रयस्त्रिंशाविन्याग्रयणाद्ग्रहात्त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ स्तोमौ निरमिमीत त्रिणवत्रयस्त्रिं
शाभ्यां शाक्वररैवते इति त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यां स्तोमाभ्यां शाक्वररैवते पृष्ठे निरमिमीत ॥८ विश्वकर्म्म ऋषिरिति वाग्वै विश्वकर्म्मर्षिर्वाचा हीद७ सर्वं कृतं तस्माद्वाग्विश्वकर्मर्षिः प्रजापतिगृहीतया त्वयेति प्रजापतिसृष्टया त्वमेव वाचं गृह्णामि प्रजाभ्य इति वाचं त्वर्त्तवः शरदा
न्त्रापादयत नाना नोपदधाति मे नानाकामा ह्येवितां स्तद्दधाति सकृत्सादयत्येकं तद्वाचं करोत्यथ यन्नाना सादयेद्वाचं हविछिंद्यादसि षात्रि हृदिष्टकानस्थानको बंधुः ॥९ एतद्वै तदन्नं यत्तेन्त्राणाय प्रजापतिश्चाम्नेरुतिता वा त्वसास्यापि इज्यो यज्ञ वा देवा नाम नं ॥१० ता दश दशोपदधाति दं
शाक्षरा विराड्विराडु कृत्स्नमन्नं सर्वमेवास्मिन्नेतत्कृत्स्नमन्नं दधाति ता द्वि राज एतान्प्राणानेवित्येतिषु प्राणान्नविच्छेत्यतिस्मात्प्राणान्तरः ॥११ ब्राह्मणं ॥ तदाहुः किं प्राणाः किं प्राणभृत इति प्राणा एव प्राणा अंगानि प्राणभृत्यंगानि हि प्राणा न्विभ्रति प्राणा न्वैव स्वीन्यन्नं प्राणभृदन्न
७ हि प्राणान्बिभर्ति ॥१ तदाहुः कथमस्यैताः सर्वाः प्राजापत्या रुचेनीति यद्व सर्वस्मिन्निद् प्रजापतिगृहीतया त्वयेत्वेव कृतस्वमेता सर्वाः प्राजापत्या भवन्ति ॥२ तदाहुः यद्भूत्वा यद्गृहीता यत्तु व त्वत्र क्षत्रं सत्यं कस्माद्रस्ताद्भूतानां भूत्वत्र सामानि नोपदधातीति सर्वं स्तथा वै कर्मलो ह्यौ ५
ह्येतं तद्वा विवृत्तिपदा व्यपो गृह्णन्त्कृचि साम गीयन्ते तदस्यैतद्यस्तु रस्ताद्ग्रहणा भूत्वत्र सामानि नोपदधात्यथ यदुपरिष्टाद्ग्रहाणां स्तुतं शास्त्रं भवति तस्माद्दस्यैतदुपरिष्टाद्ग्रहाणां स्तोमांश्च पृष्ठानि चोपदधाति ॥३ तदाहुः यदेतत्त्रयं सहक्रियते ग्रहस्तोत्रं शास्त्रमथाय
ग्रहांश्चैव स्तोत्रं चोपदधाति कथमस्यात्राप्यस्य शास्त्रमुपहितं भवतीति यद्वावस्तोत्रं तच्छस्त्रं या स्तोत्रे ऋचस्ता शस्त्रे यद्वै तावदेवान्ते शंसत्येवं स्तुतात्स्यात्राप्यस्य शास्त्रमुपहितं भवति ॥४ तदाहुः यथा पित्रे पुत्राः सम वेत्रीतिथ मान्या तासु कस्मादेकस्मात्यो संक्रमन्तीति सामवा ऋचः पतिस्ता
घ्नत्राप्ययथा पितुः पुत्राःम वं ऋचायाघ्नापतिं संतं ऋचत्रक्ष्यामात्र कृतं तस्मादेकसाम यो संक्रामति कस्मादुत्तिसंततोतीति पितरं स्त्रेयं पौरं नांसस्संतनोति तस्माद्ऋतन्व एक एव ददाति ॥५ तद्यास्तु पुरस्तादुपदधाति ताः प्राणभृतोऽथ याः पश्चात्ता अपानभृतो
थ या दक्षिणत स्ता मनोभृत स्ता व्यानभृतोऽथ या उत्तरत स्ताः श्रोत्रभृत स्ता उदानभृतोऽथ या मध्ये ता वाग्भृत स्ताः समानभृतः ॥६ तद्वैदवरकाध्वर्यवः व्यानं व्यानभृतोऽथ पानभृतो व्यानभृते उदानभृतः समानभृत इत्युक्त्वा भृतो मनोभृतः श्रोत्रभृतो वाग्भृत इत्युपदधति न तथा
कुर्याद्यतादृग्वै वर्त्तयतन्ययत्रोण न तानि सर्वाणि रूपाण्युपधीयन्ते ॥७ स यद्वेव पुरस्तादुपदधाति प्राणोदानौ नूवां तीयस्यत्स्या इति संचरत्यपानतोदनो प्राणो नूवांस्तीयस्यत्स्या इति संचरति तद्यत्पुरस्तादुपदधाति पश्चादुपदधात्येतावविनन्तान्प्राणो संतनोति संदधा
ति तस्मादतो प्राणो संततो संहितो ॥८ अथ दक्षिणत उपधायोत्तरत उपदधाति व्यानो ह्यान्यो प्राणो नूवांस्तीयस्यत्स्या इति संचरत्युदानो व्यानो नूवांस्तीयस्यत्स्या इति संचरति तद्यद्दक्षिणत उपधायोत्तरत उपदधात्येताविनौ प्राणौ संतनोति संदधाति तस्मा
देतौ प्राणौ संततौ संहितौ ॥९ अथ या मध्य उपदधाति स प्राणस्थानत ऊर्ध्वा वा वक्तिं योपदधाति पृष्ठ्यावाहिनतः सिद्धा मध्ये धृतं पृष्ठ्यो मध्यत एवास्मिन्नेतन्प्राणां दधाति सर्वत उपदधाति सर्वत एवास्मिन्नेतान्प्राणान्दधात्यथो एवं हि एष उद्दः प्राणः समंततात्पर्यक्रो
त्यवीयतिरश्चीरुपदधाति तस्मादिमेंगे तिर्यंचः प्राणाः सर्वस्पृष्टा उपदधाति प्राणानेवैतत्संतनोति संदधाति तस्मादिमे प्राणाः संतताः संहिताः ॥१० ब्राह्मणं ॥ ३ ता दे कं चतुरुपधाय पञ्चोपदधाति पञ्च वै प्राणा स्ता मना विज्वति यत्प्राणांस्त्विषति तस्मात्प्राणा

दिगिति नाम्न्यासामेतानि नामग्राहं तामिर्विना पनं तदुपदधाति नानानोपदधाति नानासादयति नानासूददोहसाधिवदति नानाभिहिंकाः ॥ १४ ब्राह्मणं ॥ ५ प्रच्छ मासुदावके ॥ कंडिका ११५ ॥ क ॥ अथ विश्वज्योतिषमुपदधाति । वायुर्वै मध्यमा विश्वज्योतिर्वायुर्ह्येवान्तरिक्षलोके विश्वं ज्योतिर्वायुमे
वैतदुपदधाति तामनन्तर्हितां दिश्याभ्य उपदधाति दिक्षु तद्वायुं दधाति तस्मात्सर्वासु दिक्षु वायुः ॥ १ ॥ यद्वेव विश्वज्योतिषमुपदधाति । प्रजा वै विश्वज्योतिः प्रजा ह्येव विश्वं ज्योतिः प्रजननमेवैतदुपदधाति तामनन्तर्हितां दिश्याभ्य उपदधाति दिक्षु तत्प्रजा दधाति तस्मात्सर्वासु दिक्षु प्रजाः ॥ २ ॥ विश्वकर्मा त्वा सादयत्विति विश्व
कर्मा ह्येतां तृतीयां चितिमपश्यदन्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्योतिष्मतीमित्यन्तरिक्षस्य ह्येष पृष्ठे ज्योतिष्मान्वायुः ॥ ३ ॥ विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायेति प्राणो वै विश्वज्योतिः सर्वस्मा उ वा एतस्मै प्राणो विश्वं ज्योतिर्यच्छेति सर्वं ज्योतिर्यच्छेत्येतद्वायुष्टेऽधिपतिरिति वायुमेवास्या अधिपतिं करोति तादधिवास्य
प्या द साधि वदति तस्योक्तो बन्धुः ॥ ४ ॥ अथ ऋतव्ये उपदधाति । ऋतव एते यदृतव्ये ऋतूनेवैतदुपदधाति नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू इति नामनी एनयोरेतन्नाम्नीभ्यामेवैने एतदुपदधाति तद्वे इष्टके भवतो द्वौ हि मासावृतुः सकृत्सादयत्येकं तदृतुं करोत्यवकाः सूपदधात्यवकाभिः अच्छादयत्यापो वा अवका अप
स्वदन्तस्मिंस्तादधाति तस्मादेतस्मिन्नृतौ भूयिष्ठं वर्षति ॥ ५ ॥ अथोत्तरे इषश्चोर्जश्च शारदावृतू इति नामनी एनयोरेतन्नाम्नीभ्यामेवैने एतदुपदधाति तद्वे इष्टके भवतो द्वौ हि मासावृतुः सकृत्सादयत्येकं तदृतुं करोत्यवकासूपदधात्यापो वा अवका अप एवास्मिंस्तादधाति तस्मादेतस्यर्तोः पुरस्ताद्वर्षति तस्मादेतस्यर्तोः पुरस्ता
द्वर्षति नोपरिष्टाच्छादयति तस्मान्नैतस्योपरिष्टाद्वर्षति ॥ ६ ॥ तद्यदेता अत्रोपदधाति । संवत्सर एषोऽग्निरिम उ लोकाः संवत्सरस्तस्यान्तरिक्षमेव मध्यमा चितिरन्तरिक्षमस्य वर्षाशरदावृतू तद्यदेता अत्रोपदधाति यदेवास्यैता आत्मनस्तदस्मिन्नेतत्प्रतिदधाति तस्मादेता अत्रोपदधाति ॥ ७ ॥ यद्वेवैता अत्रोपद
धाति । प्रजापतिरेषोऽग्निः संवत्सर उ प्रजापतिस्तस्य मध्यमा चितिर्मध्यमस्य वर्षाशरदावृतू तद्यदेता अत्रोपदधाति यदेवास्यैता आत्मनस्तदस्मिन्नेतत्प्रतिदधाति तस्मादेता अत्रोपदधाति ॥ ८ ॥ तावा एता अनुतस्य कृतव्या मध्यमायां चितावुपदधाति द्वे इतरासु चितिषु चतस्रः पादा वै पशवोऽन्तरिक्षं मध्यमा चितिरेतानि
तन्मध्यमुपदधाति तस्मादेतदन्तरिक्षमायतनाः पशवः ॥ ९ ॥ यद्वेवैतस्मिन्नृतव्ये उपदधाति । पशवो वा अन्नं पशवो मध्यमा चितिर्मध्यतस्तदन्नं दधाति ॥ १० ॥ यद्वेव वतत स्पृष्टु रक्षरं वा अन्तरिक्षं द्यदूराइतराक्षितयस्तस्मा वदेतदन्तरिक्षं नायतने वोपदधाति ॥ ११ ॥ यद्वेवैतस्तः पशुरेष यदग्निर्मध्यं तस्यतिपशुर्विष्टं करोति तस्मान्मध्यं प्रति
मध्यं सर्वं दिशः ॥ १२ ॥ ता वा एता अनुतस्य कृतव्या सा विश्वज्योतिः पञ्चमीपञ्चदिश्यास्तद्दशा दश दशाक्षरा विराडन्नं हि विराण्मध्यं मध्यमा चितिर्मध्यतस्तदन्नं दधाति नाजनेनन्दिनां स्वयमातृण्णा या उपदधाति प्राणो वै स्वयमातृण्णानेनन्दिनं तन्त्राणादन्नं दधात्युत्तरा उत्तरं तन्त्राणादन्नं दधाति ॥ १३ ॥ अथ प्राणभृत उपदधाति प्राणा
वै प्राणभृतः प्राणानेवैतदुपदधाति नाद्दशा तवेतिदशा वै प्राणाः इत्येतदुपदधाति प्राणा वै प्राणभृतः प्राणानेवैतदुपदधाति प्राणं मे पाहीति प्राणो वै ज्योतिः प्राणं मे पाहीत्येतदाहता अनन्तर्हिता कृतव्याभ्य उपदधाति प्राणो वै वायुः ऋतव उभन वायुं प्रतिष्ठापयति ॥ १४ ब्राह्मणं १ ॥ क ॥ अथ छन्दस्या उपदधाति पशवो वै छन्दांसि
पशूनेवैतदुपदधाति तदन्तरिक्षं मध्यमा चितिरन्तरिक्षमेतदन्तस्य मध्यन्दधाति तस्मादेतदन्तरिक्षमायतनाः पशवः ॥ १ ॥ यद्वेव छन्दस्या उपदधाति । पशवो वा अन्नं पशवो मध्यमा चितिर्मध्यतस्तदन्नं दधाति ॥ २ ॥ यद्वेव दशा दश दशाक्षरा विराट् जगती पशवो वा विजगत्यन्तरिक्षं मध्यमा चितिर्मध्यतस्तदन्नं दधाति प्राणा वै पशवो विजगत्यन्तरिक्षं मध्यमा चितिरन्तरिक्षे तन्न पशून्दधाति तस्मादेतदन्तरिक्षमायतनाः
पशवः ॥ ३ ॥ यद्वेव दशा दशा दशाक्षरा विराट् जगती पशवो वै जगत्यन्नं पशवो मध्यमं मध्यमा चितिर्मध्यतस्तदन्नं दधाति नानन्तर्हिताः प्राणेभ्य उपदधात्यनन्तर्हितं तत्प्राणेभ्योऽन्नं दधात्युत्तरा उत्तरं तन्त्राणेभ्योऽन्नं दधाति ॥ ४ ॥ मा छन्दः इति । अयं वै लोको मा अयं हि लोको मित इव प्रमा छन्द इत्यन्तरिक्षलोको वै प्रमा
अन्तरिक्षलोको ह्यस्माल्लोकात्प्रमित इव प्रतिमा छन्द इत्यसौ वै लोकः प्रतिमासौ ह्यन्तरिक्षलोके प्रतिमित इव वासी वय छन्द इत्यन्नमस्त्रीवयस्तस्य परो लोके प्रज्ञं तदस्त्रीव यो ह्यो यदेत्या प्रलाके यो पन् ७ सत्तति दस्त्रीवयो ह्यो ह्येता लोकाल्लोकान्येव च छन्दांसि सुपदधाति ॥ ५ ॥ पङ्क्तिश्छन्द उष्णिक्छन्दो बृहती छन्दोऽनुष्टुप्छन्दो विराट्
छन्दो गायत्री छन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो जगती छन्द इत्येतानि निरुक्तानि छन्दांसि रामप्रमानि छन्दांस्युपदधाति पृथिवी छन्दोऽन्तरिक्षं छन्द इति यान्येवन्देवत्यानि छन्दांसि तान्येवैतदुपदधात्यग्निर्देवता वाता देवतेत्येतानि वा दवता छन्दांसि तान्येवैतदुपदधाति ॥ ६ ॥ सर्वाणि निरुक्तानि वा निरुक्तानि वोपदधाति मा यस्सर्वाणि निरुक्ता
न्युपधास्यदन्नं वदानमनविरुद्धेश्य स्यान्नाय सर्वाण्यनिरुक्तानि परोक्षं तान्मनसविरुद्धेन दद्यस्तं न निरुक्तानि वा निरुक्तानि वोपदधाति तस्मान्निरुक्तं मनसा यमानेन नदीयते ७ तानि वा एतानि त्रीणि दशदशास्युपदधाति तत्त्रयस्त्रिंशं तान्युत्तरस्त्रिंश आदद्वशरादश्यास्ता इत्यवाविसा वृहती यत्तदेवान्तरिक्षं कृती
रतीयां चितिमपश्यस्तस्मादेनत्साद वा उत्तमा ॥ ८ ॥ यद्वेवैता इष्टका उपदधाति । प्रजापतेर्विस्रस्तात्सर्वाणि भूतानि दिशोऽनुसुदक्रामन् ॥ ९ ॥ स यः स प्रजापतिर्व्यस्रंसतायमेव स योऽयमग्निश्चीयतेऽथ यान्यस्मात्तानि भूतानि व्युदक्रामन्नेतास्ता इष्टकाः स यदेता उपदधाति यान्येवास्मात्तानि भूतानि व्युदक्रामं

चिवर्त्तीनतदेवनङ्कृपत्तुपदधाति।२५ धर्त्रंत्रिवृत्स्तोमःइति।यद्वत्रित्स्तोमस्तुङ्तुपदधातिनधत्तमाद्धर्त्रमितिधर्त्रिस्तावेधर्त्रंप्रतिष्ठावत्रिवृत्स्तोमोवायुर्वावृधर्त्रंत्रिवृत्स्तोमःसआजिंसमसृजद्विर्गिस्तुनेनघत्तमाद्धर्त्रमितिधर्त्रिस्तावेधर्त्रंवायुरुसर्वेषांभूतानांप्रतिष्ठातदेवतद्रूपंतदुपदधातिसर्वेषांवायुमेव ११

त्रयमत्रुपदधातिद्यामुत्तमंवायुनैवतद्भूतानिसर्वाणिभूतान्युत्तरयतःपरिष्टात्।२६ तावापनानष्टादशोष्टकाउपदधाति।नोद्योत्रिवृल्लोकालोक्येत्रिवृद्वायुरूपालोकावायुर्यथादितिः।२७ यद्वैवाष्टादशाष्टादशोविंशसंवत्सरोद्वादशमासाः।पञ्चर्त्तवः।संवत्सरएवप्रजापतिरष्टादशः।प्रजापतिरग्निर्यावानग्नि

र्यावत्यस्यमात्रातावतैवतद्रूपोपदधाति।२८ प्राणलंथ१ आशुस्त्रिवृत्तउपदधात्येतद्वैप्रजापतिरेतस्मिन्नात्मनःप्रतिष्ठितःसर्वाणिभूतानिगन्त्र्येणवत्रान्यस्यगत्तेएवसंनिपातमात्मानंत्रिवृत्तुरस्पृणोत्।१सदेवानब्रवीद्भूमानितिःसदेमानिसर्वाणिभूतानिपाप्मनोमृत्योःस्पृणवानीतिकिंनस्ततोभविष्यतीतिवृणीध्वमित्यब्रु

वीत्रंनागोनोस्थित्यैकक्रतुवन्नाधिपत्यंनोस्थित्यैकेसनागमाकिन्त्यःकृत्वाधिपत्यमकेन्त्यःसर्वाणिभूतानिपाप्मनोमृत्योरस्पृणोद्यदस्पृणोत्तस्मास्पृतस्तृत्स्थिवेनयजमानोनागमुकन्त्यःकेत्वाधिपत्यामिकेन्त्यःसर्वाणिभूतानिपाप्मनोमृत्योरस्पृणोनितस्माउकृत्वास्थिवेवस्पृतंस्पृतमित्याचक्षतेवहीत।२ अग्नेर्भागोसि

दीक्षाया आधिपत्यमितिद्याम्वेदीक्ष्यन्तगंकृत्वाद्याव आधिपत्यमकरोत्त्रिवृतंस्पृतंत्रिवृत्स्तोमइतिवृत्प्रजानांत्रिवृतास्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्।३ इन्द्रस्यभागोसिविष्णोराधिपत्यमितीशायनागंकृत्वाविष्णमेव आधिपत्यमकरोत्त्रुवृंस्पृतंपञ्चदशस्तोमइतिक्षत्रंप्रजानांपञ्चदशेनस्तोमेनपाप्म

नोमृत्योरस्पृणोत्।४ नृचक्षसांभागोसिधातुराधिपत्यमितिदेवावैनृचक्षसोदेवेभ्योनागंकृत्वाधात्र आधिपत्यमकरोज्जनित्रंस्पृतंसप्तदशस्तोमइतिविट्क्षत्रंप्रजानांसप्तदशेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्।५ मित्रस्यभागोसिवरुणस्याधिपत्यमितिप्राणोवैमित्रोपानोवरुणःप्राणा

यनागंकृत्वापानायाधिपत्यमकरोद्दिवोवृष्टिर्वातास्पृतएकविंशस्तोमइतिवृष्टिंवावप्रजानामकविंशेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्।६ वसूनांभागोसिरुद्राणामाधिपत्यमितिवसुभ्योनागंकृत्वारुद्रेभ्य आधिपत्यमकरोच्चतुष्पात्स्पृतंचतुर्विंशस्तोमइतिचतुष्पात्प्रजानांचतुर्विंशेनस्तोमेनपाप्म

नोमृत्योरस्पृणोत्।७ आदित्यानांभागोसिमरुतामाधिपत्यमित्यादित्येभ्योनागंकृत्वामरुद्भ्यआधिपत्यमकरोद्गर्भास्पृताःपञ्चविंशस्तोमइतिगर्भान्प्रजानांपञ्चविंशेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्।८ अदित्यैभागोसिपूष्ण आधिपत्यमितीयंवाअदितिरस्यैनागंकृत्वापूष्णआधिपत्यमकरोदो

जस्पृतंत्रिणवस्तोमइत्योजःप्रजानांत्रिणवेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्।९ देवस्यसवितुर्भागोसिबृहस्पतेराधिपत्यमितिदेवायसवित्रेनागंकृत्वाबृहस्पतयआधिपत्यमकरोत्समीचीर्दिशास्पृताश्चतुष्टोमस्तोमइतिसमीचीर्दिशःप्रजानांचतुष्टोमेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्।१० यव

वानांभागोस्ययवानामाधिपत्यमितिहवैपक्षायवाअपरपक्षाअयवास्तेदोदत्वंसर्वंयुवत्तव्याप्तुवन्तेचक्षुर्बुपक्षेभ्योभागंकृत्वापरपक्षेभ्यआधिपत्यमकरोत्प्रजास्पृताश्चतुश्चत्वारिंशस्तोमइतिसर्वाःप्रजाश्चतुश्चत्वारिंशेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्।११ ऋभूणांभागोसिविश्वेषांदेवानामाधिपत्य

मितिभूतान्यैवाभागंकृत्वाविश्वेभ्योदेवेभ्यआधिपत्यमकरोत्तृवृत्तंस्पृतंत्रयस्त्रिंशस्तोमइतिसर्वाणिभूतानित्रयस्त्रिंशेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोत्तृवृत्स्थिवेनयजमानःसर्वाणिभूतानित्रयस्त्रिंशेनस्तोमेनपाप्मनोमृत्योरस्पृणोति।१२ तावाएतादशेष्टकाउपदधातिदशाक्षराविराड्विराडग्निर्दशवादिशोदिशोग्निर्दशप्रा२

प्राणाःप्राणाअग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्यमात्रातावतैवतद्रूपोपदधातिसर्वाणिभूतानिपाप्मनोमृत्योरस्पृणोति।१३ अष्टस्त्रिवृत्पदधातिरूतवएतयदेनत्यैकेभूताःन्यैवनतदुपदधातिसदशसद्स्यस्थार्धमंतिकाहस्तइतिनामनीएनयोरनेनामस्यामुष्मिन्नेएतदुपदधातिद्वेइष्टकेएवनोग्नोदिमासाःहृत्तवःसकृत्सादयन्येकंतद्रूपं२

रोति।१४ नघ्नदतेअत्रोपदधातिसंवत्सरएषोग्निरिमऽवलोकाःसंवत्सरस्तस्ययदूर्ध्वंमन्तरिक्षादर्वाचीनंदिवस्तदस्यैषाष्टात्रयीभूतिस्तद्यदेमन्तस्तघ्नदतेअत्रोपदधातियद्वास्यैतत्आत्मनस्तदस्मिन्प्रतिदधातितस्मादेतेअत्रोपदधाति।१५ यद्वेवैतेअत्रोपदधाति।प्रजापतिरेषोग्निःसंवत्सरःप्रजापति

स्तस्ययदूर्ध्वंमध्यादवाचीनंश्रीणस्तदस्यैषाष्टात्रयीभूतिस्तद्यदेमन्तस्तघ्नदतेअत्रोपदधातियद्वास्यैतत्आत्मनस्तदस्मिन्प्रतिदधातितस्मादेतेअत्रोपदधाति।१६ ब्रालखिल्याः।अष्टस्तोष्टीरूपदधाति।एतद्वैप्रजापतिःसर्वाणिभूतानिपाप्मनोमृत्योर्मुक्त्वाकामयतप्रजाःसृजेयप्रजायेयेतिसप्रा

णानेवत्राद्धीष्माणैःसदेमाःप्रजाःप्रजनयानीतितद्विकनस्त्योष्टामन्दइतिमयाववक्ष्मातिश्रुतिनक्षेतितेप्राणलोकेवप्रजापतिनावास्त्वदतयदुदकिंवादवाःकेऽद्युतिकामिव्ववनतक्कवुतितयज्ञोविस्तोमोयज्ञमनिवितकुर्वुतितनस्माद्यस्तवास्थवास्त्वववतास्त्वववतेस्तद्ववतीत।१ एकयास्तुवतेति प्रा

वाएकाप्राणैवतदस्तुवतप्रजाअधीयन्तेतिप्रजाअत्राधीयन्तप्रजापतिरधिपतिरासीदितिप्रजापतिरत्राधिपतिरासीत्।२ तिस्रभिरस्तुवतेतिप्राणोवैप्राणाःप्राणएवदानोव्यानस्तैरेवतदस्तुवतब्रह्मासृज्यतेतिब्रह्मात्रासृज्यतब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीदितिब्रह्मणस्पतिरत्राधिपतिरासीत्।४ पं

तिरस्तुवतेति। य एवामे मनःपंचमाः प्राणास्तैरेवतदस्तुवत भूतान्यसृज्यंतेति भूतानि ह्यसृज्यंत भूतानां पतिरधिपतिरासीदिति भूतानां पतिर्ह्यधिपतिरासीत्। ५ सप्तभिरस्तुवतेति य एवामे सप्त शीर्षन्प्राणास्तैरेवतदस्तुवत सप्तऋषयोऽसृज्यंतेति सप्तऋषयो ह्यसृज्यंत धाताधिपतिरासीदिति धाता ह्यधिपतिरा-
सीत्। ६ नवभिरस्तुवतेति नव वै प्राणाः सप्त शीर्षन्नवाञ्चौ द्वौ तैरेवतदस्तुवत पितरोऽसृज्यंतेति पितरो ह्यसृज्यंतादितिरधिपत्न्यासीदित्यदितिर्ह्यधिपत्न्यासीत्। ७ एकादशभिरस्तुवतेति दश प्राणा आत्मैकादशस्तेनैवतदस्तुवत ऋतवोऽसृज्यंतेत्यृतवो ह्यसृज्यंतार्तवा अधिपतय आसन्नित्यार्तवा ह्यधिपतय आसन्।
८ त्रयोदशभिरस्तुवतेति दश प्राणा द्वे प्रतिष्ठे आत्मा त्रयोदशस्तेनैवतदस्तुवत मासा असृज्यंतेति मासा ह्यसृज्यंत संवत्सरोऽधिपतिरासीदिति संवत्सरो ह्यधिपतिरासीत्। ९ पंचदशभिरस्तुवतेति दश हस्त्या अंगुलयश्चत्वारो दोर्बाहवाणि यदूर्ध्वं नाभेस्तत्पंचदशं तेनैवतदस्तुवत क्षत्रमसृज्यंतेति क्ष-
त्रं ह्यसृज्यतेंद्रोऽधिपतिरासीदितींद्रो ह्यधिपतिरासीत्। १० सप्तदशभिरस्तुवतेति दश पाद्या अंगुलयश्चत्वार्यूर्वष्ठीवानि द्वे प्रतिष्ठे यदवाङ्नाभेस्तत्सप्तदशं तेनैवतदस्तुवत ग्राम्याः पशवोऽसृज्यंतेति ग्राम्याः पशवो ह्यसृज्यंत बृहस्पतिरधिपतिरासीदिति बृहस्पतिर्ह्यधिपतिरासीत्। ११ नवदशभिरस्तुवते-
ति। दश हस्त्या अंगुलयो नव प्राणास्तैरेवतदस्तुवत शूद्रार्यावसृज्येतामिति शूद्रार्यौ ह्यसृज्येतामहोरात्रे अधिपत्नी आस्तामित्यहोरात्रे ह्यधिपत्नी आस्तां। १२ एकविंशत्यास्तुवतेति दश हस्त्या अंगुलयो दश पाद्या आत्मैकविंशस्तेनैवतदस्तुवतैकशफाः पशवोऽसृज्यंतेत्येकशफाः पशवो ह्यसृज्यंत व-
रुणोऽधिपतिरासीदिति वरुणो ह्यधिपतिरासीत्। १३ त्रयोविंशत्यास्तुवतेति दश हस्त्या अंगुलयो दश पाद्या द्वे प्रतिष्ठे आत्मा त्रयोविंशस्तेनैवतदस्तुवत क्षुद्राः पशवोऽसृज्यंतेति क्षुद्राः पशवो ह्यसृज्यंत पूषाधिपतिरासीदिति पूषा ह्यधिपतिरासीत्। १४ पंचविंशत्यास्तुवतेति दश हस्त्या अंगुलयो दश पाद्याश्चत्वा-
र्यंगान्यात्मा पंचविंशस्तेनैवतदस्तुवतारण्याः पशवोऽसृज्यंतेत्यारण्याः पशवो ह्यसृज्यंत वायुरधिपतिरासीदिति वायुर्ह्यधिपतिरासीत्। १५ सप्तविंशत्यास्तुवतेति दश हस्त्या अंगुलयो दश पाद्याश्चत्वार्यंगानि द्वे प्रतिष्ठे आत्मा सप्तविंशस्तेनैवतदस्तुवत द्यावापृथिवी व्यैतामिति द्यावापृथिवी ह्यव्यैतां वसवो रुद्रा आदित्या अनुव्याय-
न्निति ह्यसवो रुद्रा आदित्या अनुव्यायंस्त एवाधिपतय आसन्निति त एव ह्यधिपतय आसन्। १६ नवविंशत्यास्तुवतेति दश हस्त्या अंगुलयो दश पाद्या नव प्राणास्तैरेवतदस्तुवत वनस्पतयोऽसृज्यंतेति वनस्पतयो ह्यसृज्यंत सोमोऽधिपतिरासीदिति सोमो ह्यधिपतिरासीत्। १७ एकत्रिंशतास्तु-
वतेति दश हस्त्या अंगुलयो दश पाद्या दश प्राणा आत्मैकत्रिंशस्तेनैवतदस्तुवत प्रजा असृज्यंतेति प्रजा ह्यसृज्यंत यवाश्चायवाश्चाधिपतय आसन्निति पूर्वपक्षापरपक्षा वै यवाश्चायवाश्च त एव ह्यधिपतय आसन्। १८ त्रयस्त्रिंशतास्तुवतेति दश हस्त्या अंगुलयो दश पाद्या दश प्राणा द्वे प्रतिष्ठे आत्मा त्रयस्त्रिंश-
स्तेनैवतदस्तुवत भूतान्यशाम्यन्निति सर्वाणि भूतान्यशाम्यन् प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीदिति प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीत्। १९ ता वा एताः सप्तदश सृष्टीरुपदधाति सप्तदशो वै संवत्सरः प्रजापतिः स प्रजनयिता तावदेतन्नादेन सप्तदशेन संवत्सरेण प्रजापतिना प्रजनयित्रा ताः प्रजाः प्रजनय-
दाजनयद्यदसृजत तस्मात्सृष्टयस्ताः सृष्ट्वा अन्वप्राणादयत तथैवैतद्यजमानस्तेन सप्तदशेन संवत्सरेण प्रजापतिना प्रजनयित्रा ताः प्रजाः प्रजनयति ताः सृष्ट्वा अन्वप्राणादयत्युत्तरतः सितो वर्दलया पृष्ठ्यायाविरतः सितो मध्यं पृष्ठ्यो मध्यत एवास्मिन्नेताः प्रजाः प्रपादयति सर्वत उपद-
धाति सर्वत एवास्मिन्नेताः प्रजाः प्रपादयति। २० ब्राह्मणं। ३॥ ७॥ द्वितीयः प्रपाठकः॥ कंडिका १५॥ ३॥ अथातो व्याहृतीः। त्रिवृद्वतीं पुरस्तादुपदधाति। एकविंशवतीं पश्चात्पंचदशवतीं दक्षिणतः सप्तदशवतीमुत्तरतः। १ एतद्धि प्रजापतिं त्रिवृद्वत्यामुपहिता यां पंचदशवत्यौ सुरसीद्दिमासु तत उपधास्य तेत मत्रा
दीक्षायामिति तेभ्यः पंचदशं शस्त्राय परिक्रम्य कं वेंदत्रिवृद्वतीमुपाधत्त एकविंशवतीं मृत्युरागच्छत्पंचदशवतीमुपाधत्त पंचदशवतीं मृत्युरागच्छत्सप्तदशवतीमुपाधत्त सप्तदशवतीमुपाधत्त तस्मात्त्रिवृत्स्तुत्यं करोति तत्रामो व्यपाप्लो वितथयजमानो त्रिवृत्सर्वान्याप्नोति करोत्यग्निमार्यते यति। २ अथो त्रिवृद्वत्याम् त्रिवृद्वत्यामन्वत्रिवृद्वती मन्नूपदः से
कविंशवत्याम् कदिस्थावतीं पंचदशवत्यां सप्तदशवतीं सप्तदशवत्यां पंचदशवतीना यादवं ब्यतिकार्यस्तुपदधाति तस्मादहून्यास्तोमीयाः अथो यदते स्तोमा अत्तान्यप्यावर्तंते तस्मादेवाह्नो यास्तोमीयाः अथोपवरदवा उपदधातन्तरप्रासुरास्तावादवाज्ञनत्वन्यराज्ञुरात बल्याम्ना
स्य हि यन्नूनात्रयो न वृक्षिय पदवं वदे। ३ स एष पक्षः त्रिः सकिवसर्वः क ... म स्तुतसत्सप्त्रिवृद्वत्या वत्रि राख यत्रि वृद्वत्यो न वतस्त्रि वृद्वित्रिरोध न वत्ता दिक पाल विद्विरः पुरस्ताद्वीदव त्रिरः। ४ प्रतिष्ठे कविंशावत्यो नत्यदक विंशावत्यो न वतः प्रतिष्ठानं ह्येक विं
शो द्वनवतो द्व ष्व द्विप्रतिष्ठाप्स्ताद्धपदधाति पश्चाद्धीयं प्रतिष्ठा। ५ ... दशावत्यो ते यत्पंचदशावत्यो न वतः पंचदशो हि वा कुंद न वतो द्वीलो वाक्र पार्श्व तिउ प दधाति पार्श्वी ता दीलो बाक्रौ। ६ अन्नं सप्तदशावत्यो न तयस सप्तदशा वत्यो न वतः सप्तदशो हि न्नं न वता हुरु द्वीलं

तक्ष नं तर्हितवं त्द दशावती न्यानुपदधात्य नं तर्हितं तन्नाकुर्न्या मन्त्रे दधाति व्याहृ पं वदशावत्यो नवत्तां नानसहदवावत्यो वाकु यांतदनयतो नं परिगृह्णाति।७ अथ यामध्य उपदधाति स आत्मा नाम्नः सिवोर्वलियोपदधाति इन्द्र्याविरतः सिन्वोम धस्तुहृषु योम ध्यता ह्य यमात्मा

सर्वत उपदधाति सर्वता ह्येव मात्मा ध्यदत्तान्य द्रतिरिक्तं तद्धिहेव नामतिरिक्तं छंदा०सि तानि तद्यानि तानि छंदा०सि पशवस्ते तद्घेत पशवः श्रुण्यास्तालदम्यस्तघास्ताः श्रुण्यालक्ष्म्यो सो स आदित्यः स स्मा सामेष एतेन तः। एतान्दिकं नं तर्हितास्त्रिवृहदतीन्यानुपदधाति जिकोदनूइति बुं

ता या श्रक्षर्द्वान्तहन्नूयाः षट् स्वाक्षिहेति न तक्षाकुर्यादितितरेव यंतिय ध्याहवीयार्दन्वो रपरेतन्नू अनूपदधात्य ध्याहुर्दस्यां जिकायाम पराजिकामनूपदधात्यो दकृन्त घत्राद्दे वत्त्रिरस्त्रान्दवदनूत क्लिकाल अग्निनुर्दे के वां नरदिशा उपदधाति। अग्नो वा आदित्य एना अनुं नदादित्य

म्नतस्यां दिक्षि दध्य इति न तक्षाक्षुर्यादिन्यानि वा वतानि कर्म्माणि न्ये रत मत्र दधाति।१० दक्षिणतउद्दिक उपदधाति तदेनाः श्रुण्यालक्ष्मी दक्षिणतो दध्य इतितस्माघस्य दक्षिणातालक्ष्मन्त नवति तं श्रुण्यपलक्ष्मी कइत्याचक्षते त उत्तरतः क्रिया उत्तरतः सा यननादिस्त्री तन्नकृतामवृत्स

स्ता वै वे नाउपदधात्य घन्नाप्दे वत्त्रिरस्तुन्दवदनूत क्लिकाष्ठेताः श्रुण्यपालक्ष्मी स्वाताधत्ते न स्माघस्य ह्यु खेलक्ष्मन्तवति तं श्रुण्यपलक्ष्मीकइत्याचक्षते।११ एषा व्रह्मवितिर्यद्रुह्मोपादधतनस्माद्रुह्मवितिः साक्षत्रापतिविति र्यत्स्र ऊपतिस्तुपादधतन स्मात्प्रजापतिविति: सर्वेदि

ति यदृष्वीतुपादधतन स्मादृषिविति: सा वाक्तुविति यद्वाक्तुपादधतन स्माद्वाक्तुविति: सा क्षो मविति यन्मो मान्तुपादधतन स्मान्मो मविति: सा प्राणाविति यत्प्राणान्तुपादधतन स्मात्प्राणाविति रत्तायत मन्दवकतमत्स्व हि घात्तनद्देवा स्ये ष्वाष्ट्यवती वं ध्रुमती विति र्नवत्यष्टौ

ला कं हृतो उपदधात्य स्यां [hole] यां ताध्यारूपदिवं ध्रुः स्तुरीवंनिवपतितस्योपरि वे ध्रुः।१२ व्राह्मणं।१।।७।। पं वमीं विति मुपदधात्येन त्द्धिदवा ष्टउ छो विति विद्वास मारोहं मह ह्व मे न विकाद वीर्वी नं दि वस्तुन्दवत संस्कृत्य समारोहन्नू।१ ते ध्रुवं स्त्रैनपधूमिति विति मिक्ष्वत तिं तदध्रुव

न्वितक्रूमि क्षुवत ति तन्वेत [hole]मानादिवम्भवह्वि राउतं पं वमीं विति मपदवपंस्त्रन्यप एव लाकोक्कुदयत्।२ तकामयं तासपत्नमिमं लोकमनुपवाधं कुर्वीमहीति ते ध्रुवन्कुघत ऊनीत यछ्रे मं लोकमसन्नमनुपवाधं करवामहा इति त ध्रुवं स्त्र नयछ मिति विति मिक्षवन्ति वाव तध्रुवं स्त

दिक्षुतयत्क्षमंलोकमसपत्नमनुपवाधं करवामहा इति।३ त वेतुयमानो एता इष्टका अपवइपने सपत्ना स्ता उपदधतनातिर तं लोकमसपत्नमनुपवाधमकुर्वत तन्न घ्नद तातिर तं लोकमसपत्नमनुपवाधमकुर्वतत्स्मा द्दता असपत्ना का छि वि तघजमानो यदता उपदधात्ये तामेव

तद्ध्याक[hole]सपत्नमनुपवाधं कुरुत सर्वत उपदधाति सर्वत एवैतदतं लोकमसपत्नमनुपवाधं कुरुत परा ईउपदधाति सर्वं ह्यिमा वेतद तं लोकमसपत्नमनुपवाधं कुरुत।४ मध्ये व्हिराज उपदधाति प्राणा वै साह्विराज्यां तद्देवा ह्विराजं पं वमीं विति मपश्यंस्त स्मात्। शादरापदधा

तिदवा क्रुरा ह्विराह्निराजे वाति ति: सर्वत उपदधाति या वाएकस्यांदिक्षि ह्विराजति नन्वेस ह्विराजस्तत्यो वाव स च ह्विदिक्षु ह्वि राजति स एव ह्विराज स्ति।५ य ह्वि वितां अससपत्ना उपदधात्येतद्धि प्रजापतिमत्क्षिन्नात्मनः प्रति दि सर्वतः पाप्मा पायन्नन्त स्एतना इष्टका अपद्रपदसपत्ना

स्मा उपाधत्तना ति स्त पाप्मानमपाहत पाप्मा वि सपत्न स्तघ्न दताभिः पाप्मानं० सपत्नमपाहतत न स्मादेता अ सपत्नाः।६ तन्त्राप ताक्रियतेयद्धवा अकं ह्विन्निदंत्रिमनं० स पाप्मानोपयातयन्वेनकरोति यद्धेवाअकं व्हिं स्त करवाणीत्यथो यद्यपाप्मा यः सपत्न स्त स्मेताभिरपहतत धेवा

त्ति:पाप्मानं० सपत्नमपहतेतनस्मादेता असपत्नाः सर्वत उपदधाति सर्वत एवैतत्पाप्मानं० सपत्नमपहतत परा ईउपदधाति सर्वं ह्यस्मादपवेत पाप्मनः पाप्मानं० सपत्नमपहतते।७ सधुरस्तादुपदधाति अग्नेनैअनीका प्रणुदानः सपत्नानिति या छेवयजुस्तघ्याववेध्रुरपपथा सपदसाजा

नान्त्रणुदानः सपत्नानिति यत्छेवयजुस्तघ्या वं ध्रुः।८ स्मा यावुरस्ताद ग्नि: सा या पश्चाद ग्नि: सा अग्नि निवेनं स्तुरस्तात्या पाप्मानमपाहतताग्निनापश्चात्तं छेवितघजमानो अग्निनिहत्रुरस्तात्पाप्मानमपहतत ग्निनापश्चात्।९ अथ दक्षिणतः अध्याउ शीर्ष्णोम उ औ इ वि ए लिन्ये काद्दशा करावेवि

क्षुपून्त्रि क्षुत्तमं नरिक्तं वतस्तो दिशा पदवएवदवं ध्रः पं वदश स्तस्या सावि वादित्य: षोडशी बुद्धस्य न नन्सित न वं वदशो नहुदेलोन या क्रिक्षु नाद दक्षिणतः पाप्मानमपाहतत न्छेविनघजमानएतन पं वदशेन ह्वडेलोन याक्रिक्षुनाद दक्षिणत:पाप्मानमपहततो।१० अथोत्तरतश्चतु:

यारिंशं० रात्तोप्मा ह्वचेवेदि वित्तिमिति वज्रस्त्र वारिंशं०रादकुरावेत्रि क्षुपूत्रि क्षुतो वडू: स एतन वज्रे स्त्र वारिंशं०रातान वडूलोन या क्रिक्षुनो त्तरत:पाप्मानमपहततनच्छेव तघजमानएतेन वज्रे स्त्र वारिंशं०रातान वडूलोन या त्रि क्षुनोत्तरत:पाप्मानमपहतते।११ प्रतमध्यमान्नेउरीष म

सीति। तृतीयं वै तदशीतिरग्निः कृत्स्नस्तस्यापत मृत्युरीक्षमिवृयत्यं वरमस्मै नाम तितस्यो क्तो बन्धुः।१२ नो प्रावीतिरश्मीं तुपद तो एतं वेदेतं यापराजापतिः पाप्मनो मृत्युमत्यमुच्यतां अवेन या याम तस्यां पाप्मनो मृत्युं वृत्युति दक्षिणतो दक्षिणत उद्यामो द्विविधूर्त्तौं तरलो दक्षिणां

दिवयात्तु धामा यह तमकार्यां करोति।१३ सायात्पुरस्तात्प्राणः सा यापश्चादपानः साप्राणापानेवन तत्पुरस्तान्त्याप्मानमपादता पानेन ... तान्त्वेवितन घृजमानः प्राणानिवपुरस्तात्याप्मानमपहतपानेन पश्चात्।१४ अथ यस्य वृत्तितास्तो वाङ्कासम्पत्सात्यातिनः पाप्मा सौ वाङ्कत्यान मपादतेन

त्येवितन घृजमानो यो स्यानिनः पाप्मानवति वाक्कि त्याम वतमपहता।१५ अन्नं वै श्रीरावृतिः स यो स्योपरिष्टान्नात्वासीदन्नेनैनमपहतन तस्यैवितन घृजमानो योस्योपरिष्टात्पाप्मा नवत्पन्नेनैव तमपहता।१६ स यद्धै वा एवं विद्वान्स्यतितिः यापा स पुरस्तात्पाप्मान्नवतितं तेनापद

तन्त्य यदपानेतितन तं यः पश्चादयश्चवाक्कर्त्यां कर्म कुरुतातेन तं त्यान्निता यद्यदन्नमन्ति तेनैनं यउपरिष्टास्स वैदाह वा एवं विद्वत्यात्मानमपहतविश्वयं तस्मादेवं विद्वद्बुधः पापं न कीर्त्तीयन्ते दयस्य पाप्मा स्तीतीति।१७ ब्राह्मणं।।८।। अथ छन्दस्या उपदधात्येतान्वै प्रजापतिः पा

प्मनो मृत्योर्मुक्तः छन्दस्तेन मत्योदेतदुपनापीवसीयामृत्युरन्नमिच्छति तमिच्छन्नात्तः।८ सतन्नमिच्छति तरीदविष्णु नीति तस्मादेवाएतदन्नं प्राप्य छन्दसान्नस्य दस्यां वै पशवो छन्दा७ स्यन्नं परावस्तान्यस्मा अच्छदयं तस्माद्यदस्मा अच्छदयंस्तस्माच्छन्दांसि नादयाद

त्वा उपदधाति दृशाकृराद्धि राद्धिराकृत्स्नमन्न।८ स द्वौ मिवास्मिन्नेतत्कृत्स्नमन्नं दधातीति सर्वं तदुपदधाति सर्वं तपवास्मिन्नेतत्कृत्स्नमन्नं दधाति।२ एवश्छन्द इति। अयं वै लोक एवश्छन्दो वरिवश्छन्द इत्यन्तरिक्षं वै वरिवश्छन्दः शम्भूश्छन्द इति द्यौर्वै शम्भूश्छन्दः परिभूश्छन्द इति दिशो वै परि

भूश्छन्दः ... छन्द इत्यन्नं वा आच्छच्छन्दो मनश्छन्द इति प्रजापतिर्वै मनश्छन्दो व्यचश्छन्द इत्यसौ वा आदित्यो व्यचश्छन्दः।३ सिन्धुश्छन्द इति प्राणो वै सिन्धुश्छन्दः समुद्रश्छन्द इति मनो वै समुद्रश्छन्दः सरिरं छन्द इति वाग्वै सरिरं छन्दः ककुप्छन्द इति प्राणो वै ककुप्छन्दस्त्रिककुप्छन्द इत्युदानो वै त्रिककुप्

छन्दः का... दइति त्रयी वै विद्या काव्यं छन्दोङ्कुपं छन्द इत्यापो वा अङ्कुपं छन्दोक्षरपंक्तिश्छन्द इत्यसौ वै लोकोक्षरपंक्तिश्छन्दः पदपंक्तिश्छन्द इत्ययं वै लोकः पदपंक्तिश्छन्दो विष्टारपंक्तिश्छन्द इति दिशो वै विष्टारपंक्तिश्छन्दः क्षुरो भ्रजश्छन्द इत्यसौ वा आदित्यः क्षुरो भ्रजश्छन्दः आच्छच्छन्दः अच्छच्छन्द

इत्य... वा आ ... छन्दः।४ संयच्छन्द इति रात्रिर्वै संयच्छन्दो वियच्छन्द इत्यहर्वै वियच्छन्दो बृहच्छन्द इत्यसौ वै लोको बृहच्छन्दो रथन्तरं छन्द इत्ययं वै लोको रथन्तरं छन्दो निकायश्छन्द इति वायुर्वै निकायश्छन्दो विवधश्छन्द इत्यन्तरिक्षं वै विवधश्छन्दो गिरश्छन्द इत्यन्नं वै गिरश्छन्दो भ्रजश्

छन्द इत्यग्निर्वै भ्रजश्छन्दः।। संस्तुप्छन्दोनुष्टुप्छन्द इति वागेव संस्तुप्छन्दो वागनुष्टुप्छन्द एवश्छन्दो वरिवश्छन्द इति तस्योक्तो बन्धुः।५ वयश्छन्द इति। अन्नं वै वयश्छन्दो वयस्कृच्छन्द इत्यग्निर्वै वयस्कृच्छन्दो विष्पर्धाश्छन्द इत्यसौ वै लोको विष्पर्धाश्छन्दो विशालं छन्द इत्ययं वै लोको वि

शालं छन्दश्छदिश्छन्द इत्यन्तरिक्षं वै छदिश्छन्दो दूरोहणं छन्द इत्यसौ वा आदित्यो दूरोहणं छन्दस्तन्द्रं छन्द इति पंक्तिर्वै तन्द्रं छन्दो अङ्काङ्कं छन्द इत्यापो वा अङ्काङ्कं छन्दः।६ तन्पुरस्तादुपदधाति प्राणा वा एतास्तासां प्रथमा व्यानो द्वितीयापानस्तृतीयोदानश्चतुर्थी व्यानः पंचमी प्राणः षष्ठी

प्राणः सप्तमी व्यानोष्टम्यपानो नवमी यजमान एवात्र दशमी स एष यजमान एतस्यां द्विराज्यां प्रभूतः प्रतितिष्ठति प्राणमय्यामवाचीश्च पराचीश्चोपदधाति तस्मादिमे प्राणा अर्वाञ्चश्च पराञ्चश्च।७ अथ या दक्षिणतस्तिस्रः सां प्रथमा श्रोत्रं द्वितीयादित्यस्तृतीयादित्यश्चतुर्थी श्रोत्रं

पंचम्यग्निः षष्ठ्यग्निः सप्तमी ... आदित्यो नवमी यजमान एवात्र दशमी स एष यजमान एतस्यां द्विराज्यां प्रभूतः प्रतितिष्ठति लोकमय्यामवाचीश्च पराचीश्चोपदधाति तस्मादिमे लोका अर्वाञ्चश्च पराञ्चश्च।८ अथ या पश्चात्। अयं लोकस्तासां प्रथमान्तरिक्षं द्वितीया द्यौ

स्तृतीया ... चतुर्थ्यन्तरिक्षं पंचम्ययं लोकः षष्ठ्ययं लोकः सप्तमी अन्तरिक्षमष्टमी द्यौर्नवमी यजमान एवात्र दशमी स एष यजमान एतस्यां द्विराज्यां प्रभूतः प्रतितिष्ठति लोकमय्यामवाचीश्च पराचीश्चोपदधाति तस्मादिमे लोका अर्वाञ्चश्च पराञ्चश्च।९ अथ या उत्तरतस्ता ग्रीष्मस्ता

सां प्रथमा वर्षा द्वितीया हेमन्तस्तृतीया ... तच्चतुर्थी वर्षाः पंचमी ग्रीष्मः षष्ठी ग्रीष्मः सप्तमी वर्षा अष्टमी हेमन्तो नवमी यजमान एवात्र दशमी स एष यजमान एतस्यां द्विराज्यां प्रभूतः प्रतितिष्ठत्यृतुमय्यामवाचीश्च पराचीश्चोपदधाति तस्मादेत ऋतवोर्वाञ्चश्च प

राञ्चश्च।१० अथ पुनरवायाः पुरस्तादुपदधाति प्राणा वै सोदात्तदन्ते वैतिदशावै प्राणाः सर्वैर्द्विकृत्यपदधाति पुरस्तादीम प्राणाः।११ अथ या दक्षिणतस्ताः एता स्मादेव तामग्निश्चाष्टपि वीव वायुश्चान्तरिक्षं वादित्यश्च द्यौश्चन्द्रमाश्च नक्षत्राणि वाप्राश्च।१२ अथ याः पश्चा

छिन्नास्ताश्चनस्तोदिशाश्चनस्तोयांनरदिशाऊर्ध्वायेयं॥१३॥ अथयातन्नरतोः सासास्तेद्यासंतिकोद्योग्निष्मेद्योद्याछिकोद्योन्देसंतिकौद्यो॥१४॥ इत्यारात्पोद्योऽथस्तुनेरवायाः प्रथमादशानदयं सलोकोयाद्वितीयांनरिक्तेनघान्तनीयाद्योःस्तममवृद्लाकंप्रथमसयादशाना
रिक्तेद्वितीययादिवंतृतीययातन्नेवितघजमानइमममवलोकंप्रथमसयादशानारोहन्येनरिक्तंद्वितीयया॥१५॥ सपराङिवरोहइयज्ञेवप्रतिष्ठातद्वाइमांप्रतिष्ठामभिप्रत्यायंस्तगोवितघजमानइमांप्रतिष्ठामभिप्रत्येत्यप्रथमाप्यात्नमादशादयं सलोकस्तस्माघृष्ठेवप्रथमात्येदशानःप्र
वस्तुतेमात्येसमानंवित्तघदेतदशातावरुद्धेवलोकः॥१६॥ नावापतात्रवार्दिवादिष्टकाद्यवीरिंशाघजं छितदशीतिरन्नमशीतिस्तघृदतदादन्तदस्मान्नमशीतिरन्नंप्रयच्छतितरिनेनंप्रीणाति॥१७॥ ब्राह्मणं॥२॥ अथस्नाममानाउपदधात्येतन्नेप्रजापतारनदन्नमिंशेस्वश्चेयसोस्मान्नदविकेः
मवुवीकेप्योक्रामसिकाघामानऊदासीतिसवेिमस्यान्नस्यरसेप्रयच्छतितनवेिमासदग्नुपघत्तेनितमन्नतितस्माएतस्यान्नस्यरसंप्रयच्छतितनिनंसदग्नापघतात्॥ सपः स प्रजापतिः अयमेवसयोयमग्निश्चीयतेतस्ययत्तेदन्नमेतास्तास्तदस्याश्रयः सोन्नस्यरसएतास्तास्तोमनागाअथयःसइ
सआदित्यः सएषएवस्तोमोयच्छेकिंवस्तुवतएतामावतनस्तुवंतितस्माएतास्मिन्स्तोमायितेनागेप्रीयच्छतेतघृदतास्मिन्स्तोमायैतेनागंप्रायच्छंतस्मात्स्तोमनागाः॥२२॥ रश्मिनासत्यायसत्यंजिन्वेत्यसएवैरश्मिरन्नंरश्मिरतंवतद्संवत्सरध्यायात्मनप्रपादयताद्तिनाधर्मणाधर्मंजिन्वेत्यएदेश्लितिक
तिस्वतंवतद्संवसंध्यायात्मनप्रपादयंतत्विन्यादिवानिरंतिन्वेत्येषवाअन्विनितिरन्नमन्विनितिरतंवतद्संवत्सरंध्यायात्मनप्रपादयंतनघघृदतदाहनश्रतद्संवसंध्यायात्मनप्रपादयंतत्तिनादेजिन्वेत्यादास्यतुष्मेवाधिपतिनोजेजिन्वेतित्वधाविदितास्वेधाविदितंघृन्त॥२३॥ यद्वेवस्तोमनागा
प्यतन्हेवद्वाधिराजंविनितिंविधानमानावोदंस्तस्तुवंस्तेतन्॥ विनिविनितिमिक्रुतत्तिवावतदत्नुवंस्तोन्वेतयमानानाकामवक्ष्वर्गंलोकमपश्यंस्तस्तुपादधतसएषः सनाकःस्वर्गोलोकएतानाम्नामनागाअतघृदतावपदधातिनाकमवेतस्वर्गंलोकमुपधत्ते॥२४॥ तघाह्निस्तुःप्रथमाअयं सलोकोय
अं नीयांनरिक्तेनघास्तुतीयाद्योःसायाक्रत्प्रव्याः प्राचीसादिव्याःपंचम्योदक्षिणामायाःप्रष्ठाः प्रतीचीसायाःसत्यमतउदीचीसा॥२५॥ नाचापतताएकविंशशातिरिष्टकाइमेन्वलोकादिशाश्चमन्वादेलाकादिशाश्चप्रतिष्ठेममेवलोकादिशाश्चेकविंशात्तस्मादाहुःप्रतिष्ठेकविंशइति॥२६॥ अथयास्त्रष्टा
काअतिदितिसाष्टाकरागायत्रीवृत्तगायत्रीतघन्नवृहतीवततघृदतंमंऊलंतपातितदृहस्मिन्नेकविंशेप्रतिष्ठायांप्रतिष्ठितंनपततितस्माल्लावपघात॥२७॥ तद्धैकेसप्रथ्रीःकेवायदऊंजिन्वेतित्रिंशतन्नमीसुपदधातित्रिंशंदाहुःरात्रिरात्रिराडेषावितिरितिनघाउकेयादतिल्गवयत्येक
प्तसंपदमप्रोगातीसेपदमप्रोइदलोकाद्देषयघानानूनाविराडिंशायदतइदलोकेद्विषंतंन्नाहंवंपसुघामिनंकुर्वन्नीइमिंइलोकान्तुदंततघजमानोविस्तुघज्ञइंद्रोघतमानानायतघमानलोकेद्विषंतंन्नाहंवंप्रसुघामिनंकुर्वन्नियघुमानेघजमानलोकोक्षु
वाएतमश्निमाहरन्स्येव्रतएवयजमानआयुतनानेसर्वात्रिंशंशात्रेमी॥२८॥ प्राह्मणं॥४॥ नाप्सुष्काणिविलत्यापदधातिघोषाअष्षणारसएषछन्दासितन्दसंदधातितस्मात्सर्वेषामंगानांप्राणेविधानन्नस्यरसंविजानातीति॥ यद्वेवाषाढायाशुयेवाअषाढासावादित्यस्तोमनागाअत्तुन
मस्यांप्रतिष्ठायांप्रतिष्ठापयति॥२ यद्वेवाषाढायाः॥३ यंवाअषाढाहृदयं स्तोमनागाअस्यांनहृदयंमनोदधातितस्मादस्याहृदयेनमनसाचेतयतेसर्वंतत्रपदधातिसर्वतस्तहृदयंमनोदधातितस्मादस्याः सर्वलाहृदयनमनसाचेतयत्तप्राणउत्यादिनालंस्तास्ताएतसर्व
नस्माघस्यसर्वीलालेत्तमसवतितंप्रुत्पलेतमीकइत्याचक्षते॥ अवद्यतेनापुरीषलंप्रच्छादयति अन्नंवैपुरीषं रसएषतमेतन्निरस्कीरोतितस्मान्निरइवान्नस्यरसः॥४ यद्वेवपुरीषलोकंवेपुरीषं रसएषोन्नेन्वतद्संवसंतनोतिसंदधाति॥५ यद्वेवपुरीषलाहृदयंवैस्तोमनागाःपुरा
रीषंहृदयंतत्पुरीततताप्रच्छादयति॥६ यद्वेवपुरीषलसंवत्सरएषाग्निस्तामनश्चितिसुशरीषेव्याविर्त्रचति तघाचतनस्वः प्रथमाश्चितयस्तेवधारकृतवोथस्तोमनागाउपदधातिपुरीषंनिवपतिसापंचमीचितिः सपंचमऋतुः॥७ तदाहुः यं लोकंपृतोनोअन्याश्चितयान्तवंतिनात्रलोकेपृणा
दधातिकात्रलोकंपृणोल्पात्सोवाअदित्योलोकंपृणोपृणाष्ववितिः सिधान्स्वयंलोकंपृणान्निर्वितिरथयदनऊर्ध्वमापुरीषास्वपञ्चमीचितिः सपष्पृतुः॥८ अथपुरीषंनिवपतितत्रविकस्मीन्वस्यायमानस्तांवोपदधातिष्ठिरलपघाकलिः प्रोक्तत्वमग्निमस्याधदातिसासप्तमीचितिः ससप्तमऋतुः॥
ततेषकेवायद्विविकसंमीवस्थयमानस्तांयपघात्रएवतान्निरिति॥१०॥ नात्रवेपंविवायज्ञोषान्यास्तुपुरीषंनिवपतितत्स्मीमत्रतनिधानविनितिरकोलोकंपृणानाअन्याश्चितयाप्यान्तवेतिमात्रलोकंपृणानुपदधातितिलोएवेषानिधानवितिः॥११॥ नातवेतिसुएवायुग्मवलोकः प्रथमाचितिरेव

त्वा

रुक्ममायथाएतास्मिन्स्थसदंतरिक्षंफघाइदामकामिविवांतरिक्षंताएवंतिस्त्रएवेवंविव७षडे वं७सप्त॥१२ ब्राह्मणंप॥का॥ना कसदउपदधातिदेवाविनाकसदान्निषसम्द्धीरिः संस्कृतः सएषोवनाकः स्वर्ग्योलोकस्तदस्मिन्देवाअसीदंस्तद्यदेतस्मिन्नाकेस्वर्ग्येलोकेदेवाअसीदंस्तस्माद्देवाना

दस्तामच्छेवितघृजमानोयदेताउपदधात्येतस्मिन्नेवैतल्लोकेस्वर्ग्येलोकेसीदति॥१॥ यद्देवनाकसदउपदधात्यनन्देवाएतेनाकं७ स्वर्ग्येलोकमपश्यन्नेनास्तोमजागास्तेशुवञ्जुपतज्जानीनयथास्मिन्नाकेस्वर्ग्येलोकेसीदामेतितेशुवंश्रेतुयधुमितिविुतिमिक्तत्तिवावतदशुवंस्वदिकेतयथास्मिन्नाकेस्व

र्ग्येलोकेसीदामेति॥२॥ तवेतयमानाएताइष्टकाउपदधातिपश्चैनाकसदस्ताउपदधातिनाद्धिरतस्मिन्नाकेस्वर्ग्येलोकेसीदंस्तयदेताध्निरतस्मिन्नाकेस्वर्ग्येलोकेसीदंस्तस्मादेवानाकसदस्तामच्छेवितयजमानोयदेताउपदधात्येतस्मिन्नेवैतन्नाकेस्वर्ग्येलोकेसीदति॥३॥ दिक्षूपदधाति। देवा

नाकः स्वर्ग्योलोकः स्वर्ग्यएवैनाएतंलोकेसादयत्यन्तवत्सौसन्ततयासंबृसमोवाकृतव्याः सेवसरः स्वर्ग्योलोकः स्वर्ग्यएवैनाएतंलोकेसादयत्यन्तस्तोमजागामथवैसनाकःस्वर्ग्योलोकस्तस्मिन्नेवैनाएतन्प्रतिष्ठापयति॥४॥ सुग्रस्ताकृपदधाति। राज्ञ्यसिप्राचीदिगितिराज्ञींदक्षा

प्राप्राचीदिग्वसवस्तेदेवाअधिपतयइतिवसवोह्येतस्यैदिशोदेवाअधिपतयोऽग्निर्हेतीनांप्रतिधर्तेत्यग्निर्ह्येवात्रहेतीनांप्रतिधर्तात्रिवृत्त्वास्तोमः पृथिव्यांश्रयत्वितित्रिवृन्नाह्येषास्तोमःपृथिव्यांश्रितआज्यमुक्थमव्यथायैस्तभ्नात्वित्याज्येनह्येषाउक्थेनाव्यथायैस्तब्धारथन्त

रं७सामप्रतिष्ठित्याअन्तरिक्षइतिरथन्तरेणह्येषासाम्नाप्रतिष्ठितान्तरिक्षऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेष्वितिप्राणावाऋषयःप्रथमजास्तद्वेब्रह्मप्रथमजंदिवोमात्रयावरिम्णाप्रथन्त्वितियावतीद्यौस्तावतीवरिम्णाप्रथन्त्वित्येतद्विधर्ताचायमधिपतिश्चेतिवाकृचेतोमनश्चेतोहादं७सर्वंविधारयतस्ते

सर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्ग्येलोकेयजमानंचसादयन्त्वितियज्ञोवैयज्ञस्तस्मात्तद्वेधुः॥५॥ अथदक्षिणतोविराडसिदक्षिणादिगितिविराड्ढ्येषादक्षिणादिग्रुद्रास्तेदेवाअधिपतयइतिरुद्राह्येतस्यैदिशोदेवाअधिपतयइन्द्रोहेतीनांप्रतिधर्तेतीन्द्रोह्येवात्रहेतीनांप्रतिधर्तापञ्चदशस्त्वास्तो

मःपृथिव्यांश्रयत्वितिपञ्चदशोह्येषास्तोमःपृथिव्यांश्रितःप्रउगमुक्थमव्यथायैस्तभ्नात्वितिप्रउगेणह्येषाउक्थेनाव्यथायैस्तब्धाबृहत्सामप्रतिष्ठित्याअन्तरिक्षइतिबृहताह्येषासाम्नाप्रतिष्ठितान्तरिक्षऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेष्वितितस्योक्तोबन्धुः॥६॥ अथपश्चात्सम्राडसिप्रतीचीदि

गितिसम्राड्ढ्येषाप्रतीचीदिगादित्यास्तेदेवाअधिपतयइत्यादित्याह्येतस्यैदिशोदेवाअधिपतयोवरुणोहेतीनांप्रतिधर्तेतिवरुणोह्येवात्रहेतीनांप्रतिधर्तासप्तदशस्त्वास्तोमःपृथिव्यांश्रयत्वितिसप्तदशोह्येषास्तोमःपृथिव्यांश्रितोमरुत्वतीयमुक्थमव्यथायैस्तभ्नात्विति

मरुत्वतीयेनह्येषाउक्थेनाव्यथायैस्तब्धावैरूपं७सामप्रतिष्ठित्याअन्तरिक्षइतिवैरूपेणह्येषासाम्नाप्रतिष्ठितान्तरिक्षऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेष्वितितस्योक्तोबन्धुः॥७॥ अथोत्तरतःस्वराडस्युदीचीदिगितिस्वराड्ढ्येषोदीचीदिङ्मरुतस्तेदेवाअधिपतयइतिमरुतोह्ये

तस्यैदिशोदेवाअधिपतयःसोमोहेतीनांप्रतिधर्तेतिसोमोह्येवात्रहेतीनांप्रतिधर्तैकविंशस्त्वास्तोमःपृथिव्यांश्रयत्वित्येकविंशोह्येषास्तोमःपृथिव्यांश्रितोनिष्केवल्यमुक्थमव्यथायैस्तभ्नात्वितिनिष्केवल्येनह्येषाउक्थेनाव्यथायैस्तब्धावैराजं७सामप्रति

ष्ठित्याअन्तरिक्षइतिवैराजेनह्येषासाम्नाप्रतिष्ठितान्तरिक्षऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेष्वितितस्योक्तोबन्धुः॥८॥ अथमध्येऽधिपत्न्यसिबृहतीदिगित्यधिपत्नीह्येषाबृहतीदिग्विश्वेतेदेवाअधिपतयइतिविश्वेह्येतस्यैदिशोदेवाअधिपतयोबृहस्पतिर्हेतीनांप्रतिधर्तेतिबृहस्पतिर्ह्ये

वात्रहेतीनांप्रतिधर्तात्रिणवत्रयस्त्रिं७शौत्वास्तोमौपृथिव्यांश्रयतामितित्रिणवत्रयस्त्रिंशौह्येतौस्तोमौपृथिव्यांश्रितौवैश्वदेवाग्निमारुतेउक्थेअव्यथायैस्तभ्नीतामितिवैश्वदेवाग्निमारुताभ्यां७ह्येषाउक्थाभ्यामव्यथायैस्तब्धाशाक्वररैवतेसाम

नीप्रतिष्ठित्याअन्तरिक्षइतिशाक्वररैवताभ्यां७ह्येषासामभ्यांप्रतिष्ठितान्तरिक्षऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेष्वितितस्योक्तोबन्धुः॥९॥ एतावान्वैसर्वोयज्ञोयज्ञउवैदेवानामात्मायज्ञमेवैतद्देवाआत्मानंकृत्वैतस्मिन्नाकेस्वर्ग्येलोकेसीदंस्तथोएवैतद्यजमानोयज्ञमेवात्मानंकृत्वैतस्मि

न्नाकेस्वर्ग्येलोकेसीदति॥१०॥ अथपञ्चचूडाउपदधातियज्ञोवैनाकसद्यज्ञउवैपञ्चचूडास्मपुदइमसन्त्वारकृत्विजोहृदपतिपंचमास्तेनाकसदोहोत्राःपंचचूडाअतिरिक्तेहितघट्टोत्रायउवाअतिरिक्तेहृदःस्ततघन्येवातिरिक्तास्तस्मात्पंचचूडा॥११॥ यद्देवना

वचूडाउपदधात्यात्मावैनाकसदोमिथुनंपंचचूडाअर्धंवाएतदात्मनोयन्मिथुनंयदावैसहमिथुनेनाथसर्वोऽथकृत्स्नःकृत्स्नतायै॥१२॥ अथयद्देवनाकसदउपधायपञ्चचूडाउपदधात्यात्मावैनाकसदःप्रजापञ्चचूडाअतिरिक्तैवैतदात्मनोयत्प्रजातायउवाअसिषि

११६ ११६

न ह्यन्ये व्यतिरिक्तास्तस्मात्पंचचूडाः ॥१३॥ द्युदेवनाकसत्सु पंचचूडा उपदधाति । दिशो वै नाकसदो दिश उपदध्य पंचचूडाः कास्ता या अमुष्मादादित्यादूर्ध्वाः पंच दिशस्ता नाकसदो याः परास्ताः पंचचूडा अतिरिक्ता वै ता दिशो या अमुष्मादादित्यात्परा न्यो युड्वा अतिरिक्तं चूडः

स न ह्यन्ये वातिरिक्तास्तस्मात्पंचचूडाः ॥१४॥ यु देवपंचचूडा उपदधाति । एतद्वै देवा अबिभयुर्यद्वै न इमांल्लोकानुपरिष्टाद्रक्षांसि नाष्ट्रा न हन्युरिति तानेतानेषां लोकानामुपरिष्टाद्गोप्तॄनकुर्वन्य एतदेनयस्य तन्नष्टो वितघ्नमान एतानेषां लोकानामुपरिष्टाद्गोप्तॄन्कुरुते

एतद्देनयस्यैतदेनयत्स्वाः ॥१५॥ स पुरस्तादुपदधाति । अयं पुरो हरिकेश इत्यग्निर्वै पुरस्तात्तस्मात्पुर इति प्रांचमग्निमुद्धरन्ति प्रांचमुपचरन्त्यथ यद्धरिकेश इत्याह हरिरिव ह्यग्निः सूर्यरश्मिरिति सूर्यस्येव ह्यग्ने रश्मयस्तस्य रथगृत्सश्च रथौजाश्च सेनानीग्रामण्याविति वासन्तिकौ तावृतू पुंजिक-

स्थला च क्रतुस्थला चाप्सरसाविति दिक्चोपदिशा चेति हस्माह माहित्थिः सेना च समितिश्च दंक्ष्णवः पशवो हेतिः पौरुषेयो वधः प्रहेतिरिति यन्वा सेना यावत्समितिन्वत्रयं तद्दंक्ष्णवः पशवो हेतिः पौरुषेयो वधः प्रहेतिरिति यदन्योन्यं घ्नन्ति पौरुषेयो वधः प्रहेतिरिति तेभ्यो नमो

अस्त्विति तेभ्य एव नमस्करोति ते नोऽवन्तु ते नो मृडयन्त्विति त एवास्मै मृडयन्ति ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषां जम्भे दध्म इति यमेव द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तमेषां जम्भे दधाति तस्मिन्नु न रक्षापि तेनाद्रियत तस्य यं नि[illegible]ह्येव स याम वं विद्वेष्टि ॥१६॥ अथ दक्षि-

णा । अयं दक्षिणा विश्वकर्मेत्ययं वै वायुर्विश्वकर्मा योऽयं पवत एष हीदं सर्वं करोति तं यदेनमाह दक्षिणेति तस्मादेष दक्षिणैव भूयिष्ठं वाति तस्य रथस्वनश्च रथेचित्रश्च सेनानीग्रामण्याविति ग्रैष्मौ तावृतू मेनका च सहजन्या चाप्सरसाविति दिक्चोपदिशा चेति हस्माह माहि-

त्थिरिमे त्वेव द्यावापृथिवी यातुधाना हेती रक्षांसि प्रहेतिरिति यातुधाना हेती रक्षांसि प्रहेतिरिति तेभ्यो नमो अस्त्विति तस्योक्तो बन्धुः ॥१७॥ अथ पश्चात् । अयं पश्चाद्विश्वव्यचा इत्यसौ वा आदित्यो विश्वव्यचा यदा ह्येवैष उदेत्यथेदं सर्वं व्यचो भवति तस्मादाह पश्चादिति तस्मात्तं प्रत्यञ्चं

यामवयन्तं पश्यन्ति तस्य रथप्रोतश्चासमरथश्च सेनानीग्रामण्याविति वार्षिकौ तावृतू प्रम्लोचन्ती चानुम्लोचन्ती चाप्सरसाविति दिक्चोपदिशा चेति हस्माह माहित्थिः ... व्याघ्रा हेतिः सर्पाः प्रहेतिरिति व्याघ्राद्वा ... हेतिः सर्पाः प्रहेतिरिति तेभ्यो नमो

अस्त्विति तस्योक्तो बन्धुः ॥१८॥ अथोत्तरात् । अयमुत्तरात्संयद्वसुरिति यज्ञो वा उत्तरात्तस्मादुत्तरत उपचरन्ति यज्ञो ह्येष संयद्वसुरित्याह यज्ञं हि संयन्तीदं वस्विति तस्य तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानीग्रामण्याविति शारदौ तावृतू विश्वाची च घृताची चाप्सरसाविति दिक्चोपदि-

शा चेति हस्माह माहित्थिर्वेदिरेव विश्वाची स्रुग्घृताच्यापो हेतिर्वातः प्रहेतिरिति यतो ह्येवापस्ततो वातः प्रहेतिरिति तेभ्यो नमो अस्त्विति तस्योक्तो बन्धुः ॥१९॥ अथ उपरिष्टात् । अयमुपर्यर्वाग्वसुरिति पर्जन्यो वा उपरि तस्मादुपरीत्युपरीव हि पर्जन्यो-

ऽर्वाग्वसुरिति ... तस्य सेनजिच्च सुषेणश्च सेनानीग्रामण्याविति हैमन्तिकौ तावृतू उर्वशी च पूर्वचित्तिश्चाप्सरसाविति दिक्चोपदिशा चेति हस्माह माहित्थिराहुतिश्च दक्षिणा चावस्फूर्जन्हेतिर्विद्युत्प्रहेतिरित्यवस्फूर्जन्हेतिर्वा-

विद्युत्प्रहेतिरिति तेभ्यो नमो अस्त्विति तस्योक्तो बन्धुः ॥२०॥ एता वा एता देवता यश्च शृतः ... एतास्ता सेनानीग्रामण्यो ... अप्सरसः सर्व एव ... तस्मिंल्लोके

स्वर्गे लोके सीदन्ति ... सर्व एव ... तस्मिंल्लोके सीदति ॥२१॥ ता वा एता दश उपदधाति ... एता वा अग्निरात्रिका ...

पञ्चमा विति रं ... यद्व पञ्चरात्रे ... ॥२२॥ अथ ...

पद धान्य ... उपदधाति ...

॥७॥ छन्दस्या उपदधाति ...

पुरस्ताद्दक्षिणतः ... (marginal note, red ink, partly illegible)

छंदाꣳस्यन्नं पशवोत्र मूर्द्धा ॥१ स्टवान्तुपदधाति त्रिवृद्धिपञ्चो पिता मातरिश्वो छोगन्त्विल्व्वेऽजरस्व छोत्रि रक्षा अन्नं ऋषिर्वृष्टिर्ब्रह्मासाके यानि छंदाꣳसि लोकोसुरसा सर्वाणि छंदाꣳसि स्मृति सायासाश्री मंदर्च्छा कं नघन्तं मरुच्छ्क्लामनात्मनाꣳ दस्याः ॥२ तस्य त्रिरो गायत्र्या आत्मा त्रिष्टुप् जोन्नू कं जगत्यः

पञ्चो पंक्त्या पापेना सांकक्षुभोव वारि वन्नायर्द्धरूपापादा यानि छंद स्तुपदधाति सा सानि छंदाꣳ एवं भवति गायत्र्या इतरः संपद्यंतास्वि वृ गायत्र्य य शीतिर्याहेदन्य सा बाद्ती या अग्निः सो अस्मिन्य य दशो यदग्नि वीर्यं दें वा अग्नं यदा वपनं नदति छंदा अन्नमय न्न दोयस्मू दो वायव्य दस्व

यं गायत्रिं वा त्रा छं द्रुप कम्निंणं तदन्नं छुन्नः ॥३ इति अग्निः हि पदा एनावन्हि मद्रुडकं मद्रुडकं श्रीः सवाम्नि वा स्मा एतां दवाः अग्निं यं प्राय छं स्ता छे वा स्मा अयाम नाꣳ सर्वाꣳ अग्निं यं त्रय छं ति ॥४ यद्देव छं दस्या उपदधात्येतद्धि देवा एतं नाकꣳ स्वर्गं लोकमपश्यन्नेता स्तोमभागास्तस्मित्

विशांस्त छो विशानां प्रजापतिरूत्नमो विशास्य सप्रजापतिरनास्ता छं दस्याः ॥५ तस्य त्रिरो गायत्र्या आस्ता यज्ञा यश्योत्तवं ति गायत्रꣳ हि शिरः त्रिस्त्रो त वेति त्रिवृद्धि शिरः इत्वाद्दि उपदधाति उरस्ताद्धीदꣳ शिरः ॥६ वरस्त्रि छुन्नस्तार ततः सि वोर्वलि योपदधाति इष्टा या वि रतः सि वाऊ रोवि त्रिष्टुभः

७ श्रोणी जगत्यः सयावति उरस्ता स्व यमातृस्ता या वि त्रि छुन्नउपदधाति नाव तिपश्चाज्जगतीर्या वा अयं मध्ये प्राणस्तदेषा स्वयमातृण्णा या वन्तु वा एतस्मात्प्राणान्तु रस्ताद् उरस्ता वति पश्चाच्छ्रोणी ॥८ सर्वा वन्तु नंस्ता अनेनतद्धि ना जगती न्या उपदधात्यनेन तद्धि तत छो लि याꣳ स छो पदधाति ॥९ पश्चा वा

त्रिष्टुभ्यः की कसा ककुभः सां नरस्तात्रि छुन्नस्तु ककुभ स्वृष्टृती उपदधाति तस्मादिमा उत्तयत्र पञ्चायो ककुभः कीकसा छुवरुत्तु छन्द ॥१० ग्रीवा उष्णिहस्ता अनेन तद्धि ना गायत्री न्यूर एव दधात्यनेन तद्धि नां स्त छी स्मो ग्रीवा दधाति ॥११ पन्नो पंक्तयः ता यत्सेकयोर वंति पांक्तो हि पक्षो पाश्वृत

उपदधाति पार्श्वोता हीमौ पक्षौ य द्धर्षीय स्कंद स्तद्धाद्रि णान उपदधाति दक्षिणान्तदक्षं पशोर्हि वीर्यं वन्त रंक रोतितस्माद्दक्षिणो र्द्धः पशोवीर्यवत्तरः ॥१२ उदर मति छंदाः पन्न्याश्चे छं दाꣳस्यन्नं श्रीणो यत्र ग्रन्त यान यामरूपं नवति न चदेवाप न्न छं दाꣳस्यति तस्मादति छंदा अति छंदा वेदा मध्ये

छंदाꣳस्यन्वतनपरो छं परो कामादि दवाः ॥१३ यानि पुरीषवतीति स ꣳस्पृष्टे उपदधाति स ꣳस्पृष्टे छुदरं वा यानि पुरीष स ꣳहितन वतो माꣳ संवे पुरीषं माꣳस नवा उदरं वा यानि पुरी स ꣳहितं भवति छं दा नवत्य परा पुरीष वन्तु न्न रꣳ स्क दरं मध्ये यानि ॥१४ नन्दा या उपदधाति

प्राणो हि पाग्नि श्रीयातच्छो प्राग्नेयाव उदरं प्राणीयानि विहित्स्मामन्ता न ꣳक्रयं वि स्ना मन्ना गाहृद यस्य उरां वा उन्नं मन्नं मम मध्ये उदरमध्यानि ॥१५ तद्दक्षिणतः स्वयमातृण्णाया उपदधात्यत्र ह्यात्मा योनिताउन्नरतः स्वयमातृण्णाया उदरं वा यानि योपदधाति या वा अयं मध्ये प्राणस्तदेषा स्वयमा

हृत्स्थितस्य तन्नाप्राणस्यो न्नयतउदरं वा यानि यदधाति तस्मादेतस्य प्राणस्यो न्नयतउदरं वा यानि ॥१६ प्रतिष्ठा हि पदास्ता याद्धि पदात्त वंति द्वे ह्वे ꣳहि प्रतिष्ठा तिस्त्रो न वंति त्रिवृद्धि प्रतिष्ठा पश्चा उपदधाति पश्चाद्धीयं प्रतिष्ठा ॥१७ सा स्थि पञ्चरो तेꣳ आत्मा नघस्पादे तामवꣳ स्तुरो नमात्मा

नेक द्वंस्येत ꣳ दमस्तु रो नमा स्मान मति सं नवति ॥ अथ यस्पाद्देतं मन्नो न्य ष्ठाक र्वं ति ऊ ष्णूतꣳ दन्न स्या स्मान्नं क र्वं ति सदस्य ऊष्णू नामवा स्मान मति सं नवति ॥१८ तदेतत्सा मनिधने अन्यकं अकौदवा नो परमे व्यो मन्न र्कस्यापदवाः परमे व्यो मन्नि [illegible] च्छि देवानां वि शातां प्र जापति रूत्नमो

वि शान्नस्मादाहार्कोद्दवानां परामृ व्यो मन्नि त्यस्य यदाहार्कस्य पदवाः परमे व्यो मन्नि त्यं ये वा अग्निरर्कस्तस्यैतच्छन्नमायो ह्येतो सर्वा दवाविष्टास्तस्मादाहार्कस्य पदवाः परमे व्यो मन्निति ॥१९ ब्राह्मणं ॥ तृतीयः प्रपाठकः ॥ कंडिका ११ ॥ अथ गार्हपत्यं [illegible] दधाति एतद्धि देवाः प्राप्य राधेवाꣳ

मन्यं तत त्रुवन्के नेदममराः स्मेति गार्हपत्यमेवं त्यचु वन्नार्हपत्यं विचिन्वा समारुह्य श्रम मां वि इति मपश्यन्या मत्र श्रमात्येहितीयांहि ॥ यान्येतानीयां इतीयाये व उच्छं यां वन्नाꣳ छो पंक्ति सी पं व स्मा इदमितिं ॥१ ते श्रुवन्नु पतत्क्षानीन यच्छे यमस्मा स्वे वरा द्धिरस दिति तत्रु वं शे तयद्युमिति

वि ति मि छंदां ति वा वन्त दक्षुं वंस्ता दि छं तय छो यमस्मा स्वे वरा द्धिर सदिति ॥२ तद्वै तयमा ना एतदपश्यन्निदे न माहृत्वो पदधाम दा इति तमिदाहृत्वो पादधन तस्मिन्नेव दं न ह्य सवाः उरस्ताद्दक्षिणत आदित्याः पश्चात्मरुत उत्तरतो विश्वेदेवा उपरिष्टादिदोपदधामेदा एव

धाम ति ॥ उत त्रु वन्न ध्य एवो पदधामाद्दे स नो मध्य उपहितः सर्वेषां न विश्यतीति तं मध्य उपादधत तदेवाꣳ राद्धिमान्मन्नेदधत मध्यता मध्यत एवे तदेनाꣳ राद्धि मान्मन्नेद धन तच्छेवि न च ऊम्मा नो यज्ञार्हपत्य मुपदधात्यता मवि न राद्धि मान्मं धत्त मध्यता मध्यत एवे तदेनाꣳ

राद्धि मान्मं धत्तां ॥४ यद्वेव गार्हपत्य मुपदधात्यन्नं वै गार्हपत्यो न्नायमग्निश्चितात्र एवे तदन्नं मविदधाति मध्यता मध्यत एवास्मिन्नेतदन्नं दधाति ॥५ यद्वेव गार्हपत्य मुपदधाति व्विदिवे दिव लोको अवाप यदधिर्द दिवि वितान वाति तं यदिदाहृत्यो पदधाति ताꣳ लोकवदो

…लाके प्रतिष्ठापयति॥६॥ यद्देवगार्हपत्यमुपदधाति। प्राणिनित्य(?) … कर्पस्य मच्छावाकस्य … यानि निचितानि चितिर्हि … वा एतद्योने रश्मिकर्मयन्तु राज्यक्र(?) … यदि दाहन्त्योपदधाति तादने प्यानो … पश्यतित्त … विष्टकाउपदधाति
… स्यो … वा एतेरव यजुर्भिरतन्या … नोतिष्ठापि वासो सएवायं तामवे तदा … उपदधाति॥७॥ अथ पुनश्चितिमुपदधाति एतद्वै देवा गार्हपत्यं चित्वा तस्मिन्न … नापश्यन्यो निर्विगार्हपत्याच्चितिरयो विप्रानेरा … इतः प्रजातिस्तस्यामतस्यां प्यानो रेतः प्रजातिं ना…
… त्रुवन्नुपतन्नानीत यथास्यां प्यानो रेतः प्रजातिं तस्मामतितक्रुवं … यद्भूमिति द्वितीमिक्षुतानि वावनद्भुवं क्लृप्तिक्षुतय यथास्यां प्यानो रेतः प्रजातिं दधामति … तेन यमानापनालुनश्चितिमपश्यं स्तामुपादधत तदेत स्यां प्यानो रेतः प्रजातिं मधुमध्यामामध्यतद्वे
… तस्यां प्यानो रेतः प्रजातिमदधुस्तच्छेवितघ्यजमानो यत्पुनश्चितिमुपदधात्येतस्याम्येवतघोनो रेतः प्रजातिं दधाति मध्यातामध्यतएवे तदेतस्यां प्यानो रेतः प्रजातिं दधाति॥१०॥ तां हैके ऊर्ध्वनाईउपदधति … हिरतः सिच्यते … ऽसिच्यतइति नत …
… द्विपर्हाः … प्यानो रेतः प्रजातिं दधाति येन प्राक ऊर्ध्वेति मध्यतएवोपदधात्येतस्यां प्यानो रेतः प्रजातिं दधाति॥११॥ अष्टाविष्टका उपदधाति अष्टाक्षरा गायत्री गायत्र्यग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवेनामेतद्रेतो भूतं सिंचति पंचकृत्वः सादयति पं … चितिका
… वर्त्तवः संवत्सरः संवत्सरो ग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवेनामेतद्रेतो भूतं सिंचत्यष्टाविष्टकाः पंचकृत्वः सादयति तत्त्र्यादश … दश मासाः संवत्सरस्य योदशाग्नेश्चितिपुरीषाणि यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवेनं करोति॥१२॥ यद्देवपुनश्चितिमुपदधात्येतद्वा एतद्यथा
यज्ञं करोति यदा हवनीयात्गार्हपत्यमुपरिष्टिनोति तत्पुनश्चितिमुपदधाति यद्वाय मग्निश्चितस्तस्मिन्वे तदाहुत्यांस्याप्रतिष्ठाय … नोतित्त पुनश्चितिमुपदधाति॥१३॥ … सस्यायुनश्चितिः॥१३॥ तद्धैके … ईशानार्हे गार्हपत्य उपदधति … पुनश्चिति माहवनीय … वाप तो गार्हप
त्ये … वापना … इति तत्तथा कुर्याद्ययं विलोको गार्हपत्यो … घो रा हवनीय उत्तरो वा अ सावस्येतस्माद्देनामुत्तरामवोपदध्यात्॥१४॥ यद्देवगार्हपत्यं च पुनश्चितिं चोपदधाति … अग्नेः … दिशा … भूयाई निवृपत्य … स्यात …
… दधाति … दोविवेना मत … दो … प्रपद्यति॥१५॥ यद्देवपुनश्चितिमुपदधाति पुनर्यज्ञो … तत्र … पुनर्यज्ञ … पुनर्यज्ञो नमति॥१६॥ यद्देवपुनश्चितिमुपदधाति यं वै तं प्राणाकुरु यो … स सर्वं
सएष नामवे तन्तु नश्चितिनोति तत्पुनश्चितनं संतं पुनश्चिनोति तस्माद्देवपुनश्चिनोति॥१७॥ यन्नकृष्यस्यपः स त्र माय … मूनेत … ध्वनाक्रग्निं स्वरा … अग्निं स्व … गुँ लोकमा … अग्निमिति स्वर्गो वै लोको नाको यमाक्रमंतिवस्त्रीर्सबर्हिष
चितिर्यविद्वांसस्त्समनवस्त्रीर्सबर्हिष्यमिति सर्वदाहिवसस्त्रीर्सबर्हिः॥१८॥ तेपत्नी … गच्छे मा दिवाः … सुकृतस्य लोक इति स्वर्गो वै लोको नाकः स्वर्गं लोकं गच्छा नाः सुकृतस्य लोक इत्येतत्तृतीयपृष्ठे अधि
… तृतीयं पृष्ठं … दिवो … पतौ॥१९॥ आवाचो मध्यम … उरुज्योतिः … स्वर्गज्योतिः … यमग्निः … कितान इत्यय मग्निः … यमान इत्येतन्नृष्ठे … व्यानि … पृष्ठे … यानि दिवो
… मान इत्येत … तत्पुनः … नाथ … इत्येतन्नूः॥२०॥ अयमग्निर्वीरतमो … इत्ययमग्निर्वीर्यवत्तमो … इत्येतस्य … मध्ये … अमान इत्येतद्धि … सहिरस्यसप्त … लोकाः स हिरं
… मानपञ्चो … इत्येतत्॥२१॥ संपश्यतपस … यालन्त्वे … ददयानाशतरुषधमिति … अंशुः पुनः … वानेति …
नेष्ट पितराह वानावाकं वमनग्निं … अन्नानां सीदविति … मामतमिति … सा ह … सत्ते … दाहो॥२२॥ … स्वाग्ने प्रतिस्पृहि … मितीमामत … प्रतिस्पृहि … समध्य स रश्मि …
… तिष्ठो वीरत्तरं सधस्थे … दिवाय … मान … सीदततितत … सध … सादयति॥२३॥ पुनः … सर्वाः … दससंप्तनेमं … नो न यस्य … गंतवइति … यज्ञ…

...य लोके दद्दृंशु गं तव इत्ये तदयं तान्यानि रूढिं य इति तस्यो को वंधुर स्थाति ष्टकाउपदधाति तस्यो एवो कः ॥२४ ब्राह्मणं ॥१॥ ऋतव्या उपदधाति। ऋतव एते यदृतव्या ऋतूनामेवैतदुपदधाति तदेतत्सर्वं यदृतव्याः संवत्सरो वा ऋतव्याः संवत्सर इदं सर्वमिदमनेन सर्वमुपदधात्यथो प्रजननमस्व
संवत्सरो वा ऋतव्याः संवत्सरः प्रजननं प्रजननमेवैतदुपदधाति ॥१॥ यद्वेवर्तव्या उपदधाति। ऋतवो वा ऋतव्या विशाः इमा इतरा इष्टकाः ऋतूनं विश्वपन्तारं दधातिताः सर्वास्तु त्रिशि स्यपदधाति सर्वस्यां त्रिशि ऋतूनमन्तारं दधाति ॥२॥ यद्वेवर्तव्या उपदधाति। संवत्सर एषोऽग्निः स ऋतव्याभिः संहितः संवत्सरमेवैतदृतुभिः संतनोति
संदधाति ता वै नाना ऋतवः समानोदर्का इतवा वसन्तं ते सृष्टानानि वा सना ऋतं वैव वाइस्त्र संततः शाद्यामः प्रजनयिष्णु रूपैः समायामेति न एकैकमृतुं रूपैः समायं स्तस्मादेकैकस्मिन्नृतौ सर्वेषामृतूनां रूपं तायेनानानाम ऋतुनामा नानाम्नस्ते यं तास्वथ समानोदर्करूपैर्हि समायन्॥
संउपदधाति। तपश्च तपस्यश्च शैशिरावृतू इति नामनी एनयोः नामनाम्नास्त्वाम ऋतवे एते उपदधाति। असौ वा आदित्यस्तपस्तस्मादेता उत्तरमग्ने तर्द्दितो तस्मादन्ततः उपधत्ताः पस्त्रे न इत्युपदधाति आग्नेरन्तः श्लेषोऽसीति स एवं संवत्सर एषोऽग्निः स ऋतव्याभिः संहितः संवत्सरमेवैतन्
दृतुभिः संतनोति संदधाति कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधय इतीदमेवैतत्सर्वमृतुभिः कल्पयति कल्पन्तामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रता इत्यग्नयो ह्येते पृथग्यदेता इष्टकास्तेषामेवैनमेतज्ज्यैष्ठ्याय कल्पयेरन्नेवमेतदाह ये अग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी इमे इति यद्धेव यजुस्तद्वाह
पृथिवी शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभिसंविशन्त्विति यथेन्द्रं देवा अभिसंविशन्त्येवमिमा ऋतू ज्यैष्ठ्याय यान्ति संविशन्तिमित्येतदेते इष्टके नवा ताद्धोद्धि मासा ऋतुः स ऋतुस्तदयन्येकं तदृतुं करोति ॥६॥ तद्यदेतत्रत्रोपदधाति। संवत्सर एषोऽग्निरिम उ लोकाः संवत्सरस्तस्य यदूर्ध्वमन्तरिक्षा
द्दिवोरस्य ग्रीवा शिशिरः ऋतुस्तस्य यदेतत्रत्रोपदधाति यदु वास्येतदात्मनस्तदस्मिन्नेतत्प्रतिदधाति तस्मादेतत्रत्रोपदधाति ॥७॥ यद्वेवैतत्रत्रोपदधाति। प्रजापतिरेषोऽग्निः संवत्सरः प्रजापतिस्तस्य ग्रीवाः शिशिरा वेदयं वमी वितिः। ग्रीवोऽस्य शिशिरः ऋतुस्तस्य यदेतत्रत्रोपदधाति यदु वास्येतदात्मनस्तदस्मिन्नेतत्
तत्प्रतिदधाति तस्मादेतत्रत्रोपदधाति ॥८॥ स एष ऋतव्यास्तस्य यमाद् इत्सायेन्त्वा द्विश्वज्योतिषं द्वितीयामुपदधाति। द्यौर्वा उत्तमा स्वयमातृण्णादित्य उत्तमा विश्वज्योतिर्ऋतव्ये अन्तरेण तद्दिवं चादित्यं च यद्धि तदधाति तस्मादर्वाचीनमवान्तं ऋतवो यो प्रजननमेतदर्वाचीनं तद्दिवश्चादित्याच्च प्रजननं दधाति तस्मादर्वाची
नमितोऽतः प्रजायन्तेऽस्थितं द्वितीयान्तः पराक् प्रजननं यावन्तोऽत्र वसन्ताग्रेन्द्वा स्तावन्तोऽन्देवीः ॥९॥ अथ मध्यमायां स्वयमातृण्णायां प्रथमायां च विश्वज्योतिषि ऋतव्ये परिश्राद्धतनवो उपदधाति येऽद्वे प्रथमा स्वयमातृण्णाग्निः प्रथमा विश्वज्योतिस्तदन्तरेण ऋतव्ये दधाति तस्मादितोऽर्वाचीनं वाताश्
ऊर्ध्वमनेन तदितः स्फुरस्ति प्रजननं दधाति तस्मादितऊर्ध्वमेव प्रजायन्ते ॥१०॥ नानन्ततृदेनं तद्रूपतां नातिप्याविशन्यत ऋतव्ये तत्क्षेत्रे ऋतु ष्वंत तस्मान्न तत्र यथ मेतत्प्रपदधाति तस्मादिमिं ऋतुप दधाति ॥११॥ अथो इमान्वै लोकानृतव्या इमांस्तल्लोकानूर्ध्वान् क्षितिनि क्षि नोति अथो ऋतुत्वा ऋतव्याः इमे
नहूर्ध्वान् क्षितिनि क्षि नोति नानान्यत्र यज्ञुष्मत्य इष्टका उपदधाति यदुपदधाम्येतैः ऋतं विग्रामस्य उपदधानीति ॥१२॥ नादृतानेवं स्वयमान्येतत्ते देवा ऋतव्यानिरेवेमाँल्लोकानसमग्धहिं तयो क्षुनिस्तुतश्चावविश्वज्योतिर्वेन घ ऋतमानेकृतव्यानिरेवे
मांल्लोकान् संयानीत ऋतोऽक्षुनिस्तुन श्रावविः ॥१३॥ तद्वक्षरकाधुर्यवोन्याएव संयानीतिस्तूपदधतिनि तस्माक्रमादित्यादिवान्वयं न्वना उपवस्ये यान्यः ॥१४॥ अथ विश्वज्योतिषमुपदधात्यादित्यो वा उत्तमा विश्वज्योतिः यदादित्योऽन्यवामुष्मिंल्लोके विश्वं ज्योतिरादित्यमेवैतदुपदधाति ॥१५॥ स द्वैवद्वितीय
ज्योतिषमुपदधाति। प्रजा वै विश्वज्योतिः प्रजा ह्येव विश्वं ज्योतिः प्रजननमेवैतदुपदधाति ॥१६॥ स द्वैवर्तव्यास्य यमातृण्णायां द्विविश्वज्योतिषमुपदधाति। द्यौर्वा उत्तमा स्वयमातृण्णादित्य उत्तमा विश्वज्योतिर्ऋतव्ये अन्तरेण तद्दिवं चादित्यं च दधाति तस्मादृषो वर्वाचीनमेवातस्तपत्यथो प्रजननमस्व
र्वाचीनं तद्दिवः प्रजननं दधाति तस्मादर्वाचीनमेव प्रजायन्ते ॥१७॥ अथ प्रथमायां स्वयमातृण्णायामुपरिष्टाद्द्विविश्वज्योतिषमुपदधाति येद्वे प्रथमा स्वयमातृण्णाग्निः प्रथमा विश्वज्योतिरित स इह ऊर्ध्वमग्निं दधाति तस्मादितऊर्ध्वोऽग्निर्दीप्यतेऽथो प्रजननमस्त दितस्तदूर्ध्वं प्रजननं दधाति तस्मा
दितऊर्ध्वमेव प्रजायन्ते ॥१८॥ अथ मध्यमायां स्वयमातृण्णाया उपरिष्टाद्विश्वज्योतिषमुपदधात्यन्तरिक्षं वै मध्यमा स्वयमातृण्णा वायुर्मध्यमा विश्वज्योतिरन्तरिक्षे तद्वायुं दधाति तस्मादयमन्तरिक्षे वायुः ॥१९॥ तान्येतानि ज्योतींषि विनापदे तान्युपदधाति तान्येव तज्ज्योतींषि समीर्यं विदधाति तस्मा
दितऊर्ध्वोऽग्निर्दीप्यतेऽवाडसावादित्यस्तपत्यन्तरिक्षे पवते यद्वा ऋतुः प्रवर्ति ॥२०॥ परमेष्ठी त्वा सादयत्विति परमेष्ठी ह्येतां तृतीयां चितिमपश्यद्दिवस्पृष्ठे ज्योतिष्मतीमिति दिवो ह्येष पृष्ठे ज्योतिष्मानादित्यः ॥२१॥ विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायेति प्राणो वै विश्वं ज्योतिः सर्वस्मा

वात्त तस्मे प्राणो वि श्वंज्योतिर्यच्छतीति सर्वं ज्योतिर्यच्छत्येतत्सूर्यीस्तमधिपतिरिति सूर्यीमवास्या अधिपतिं करोति सादयित्वा सूददोहसाधिवदति तस्योक्तो बन्धुः॥२२॥ नाकेनाहवसं यान्यपतन्द्वाद्वा वि श्व ज्योतिर्निरवमा द्यौः कामम ग्रिन श्रोधिनि सुतश्वावर्षि स्तासेविनघ
ऊ मानो वि श्वज्योतिर्निरव माद्यौ का सं यानीत श्रो छ्वनि सुत श्वावर्षिः॥२३॥ नेऽ ऊनुरकाध्यर्यवोन्याएवसंयानीस्त्युपदधाति नतस्मात्कुर्यादित्य के वारवयन्त्ये ताउएवसं बान्यः॥२४॥ श्वाहुत्तराः अमलो कं पृणा नुपदधात्यसौ वा आदित्यो लोकं पृणोव ही मा द्यौ का ननुत्तरयत्यसुास
वैतं त्वं दधाति यदादित्ये नाउ सर्वा खुत्रि तिगुपदधानीमं वा लोका एना श्विनयो गुं तदादित्यामस्य लोकं पृदधाति तस्मादेष सर्वेषा एवतेष्योलाके न्यस्तपति॥ यादेव लोकं पृणा नुपदधाति ऋत्रं वै लोकं पृणा वि शाइमा इतरा इष्टकाः ऋत्रं तद्विशयन्नारं दधाति नाउ सर्वा खुत्रि तिगुप
दधाति सुर्वस्यां तद्विशि क्षत्रमन्नारं दधाति॥२॥ सैवि त्रेके च तवति एकस्त तन्त्रामकस्तां त्रिधं करोति अथ यद्वितीयामि थुनं तदर्धं खुदेतदाकुनो य नि खुनं य दार्वे सदमि खुनेनाप्रसार्वा छत्रः ऋत्रं ना याएकेन यजुषा वह्नीरिष्टका उपदधाति ऋत्रं तद्वीर्यणात्याद धाउ
ति ऋत्रं हि वीर्यं वत्तरं करोत्यथो तराः पृथग्नाना यजुर्भिरुपदधाति विशं तच्छ्रदवीर्यतरां करोति पृथग्वादिनीं नानायेन सांश सवा असपाउ स तस्यां प्रथमा स उपदधाति अमुं तदादित्यामनुस्यां दिशि दधात्यथोत तस्मादताननुपर्येत्यथो तस्मादेतो नुपर्येत्यथो तस्मादताननुपर्ये
त्यछातस्तस्मादतानुपर्येति॥४॥ सयद्यत्रैव प्रथमे उपदधाति न तत्र मे अनूपदध्यात्स रुन्धे वा सावादित्य इमाद्यौ कान्पर्येत्यनाति ध्यावतताति कुत्य श्वार्व तत्र मे अनूपदध्यत्सुं तदादित्य मिमाद्यौ कानतिध्यावयति तस्मादसावादित्य इमाद्यौ कानसंस्थितादक्षिणस्नुनः पुनर
नुपर्येति॥ पतलोकं पृणा छि द्रं पृणोति लोकं च छरन्धि दंवत्ररयेत्येनदथो सीद ध्रुवा त्वमित्यथो सादस्थिरां प्रतिष्ठितेत्येतदिन्द्राग्नी वा वृहस्पतिर्वा स्मिन्योनावसीषदंतीन्द्राग्नी वा वृहस्पतिर्वा स्मिन्योनो प्रत्यतिष्ठपन्नित्येतदसुना घाया अनु ष्टुवाग्निंदइदो
ला कं पृणा न सादयत्यसन्नोऽष्टो यसूदवोहसाधिवदति प्राणो वै सूददोहाः प्राणानेवैनमेतत्संतनोति संदधाति॥६॥ तदाहुः । कथमस्यैषा लोकं पृणा यातयाम्नी भवतीत्यसौ वा आदित्यो लोकं पृणा यातयामा वा एषो ओ वान्नो लाकं पृणा यातयाम्नी विवाकु॥७॥ सर्वे यजुष
मतीरूपदध्यात्लोकं पृणा याच्छादयत्यन्नं वै यजुष्मत्य इष्टका आत्मा लोकं पृणात्मन्नं तदात्मना परिदधाति तस्मादन्नमात्मना परिहितमात्मैव भवति॥८॥ स वा आत्मन्नेव यजुष्मतीरूपदधाति न पक्षपुच्छेष्वात्मं स्तदन्नं दधाति यद्वा आत्मन्नन्नं धीयते तदात्मानमवति तत्पक्षपुच्छान्यथ यत्पक्षपुच्छेष्वन्नेवतदात्मानमवति न पक्षपुच्छानि॥९॥ अत्र तयो यजुष्मतीश्च लोकं पृणा आत्म
न्नुपदधाति तस्माद्ययमात्माद्दि शुणो बंकुलतरइव लोकं पृणा एव पक्षपुच्छेष्वन्नस्मात्पक्षपुच्छानि तनीयांसीवाणूनीवेति राश्यात्मन्नुपदधात्यस्थीनि वा इष्टकास्तस्मादि मान्यनूंषि यति यं विवाल तस्थीनि परावीरवपक्षपुच्छेष्वनक्षि कं च नपक्षपुच्छेषु त्रियं
ता स्यात्किल्पिकद्वितदवन्नित स्याषितस्य च विज्ञानाम वा त्मवन्नित इतरत्र व्यावितः॥१०॥ स वि स्वयमातृणां लोकं पृणया प्रच्छादयति प्राणो वै स्वयमातृणा आदित्यो लोकं पृणा प्राणं तदादित्ये न समिन्धे तस्माद्ययं प्राणः स्वर्गाणतरा सर्वमात्मानं प्रच्छादयति सर्वं तदात्मानमादि
त्य स समिन्धे तस्माद्ययं सर्व एवात्मा लोहितादवरो विश्वान्सममरिश्चान्नश्रुतिज्ञानरुक्षएव द्वौविश्वछीतामरिश्चन्॥११॥ स यस्यां तस्यां प्रथमे उपदधाति नाना दशाभिर्दशाभिः संछादयन्नित्यास्वयमातृणाये सत्ताने बुदान्तिगोहकूबुने नस्वयमातृणा संछादयन्ने
त्यानुक्याया अप्रक्षुतर श्रुत सव धिउं संछादयति॥१२॥ आत्मानमसंछादयत्यात्मा ह्येवाग्ने संभवतः संभवन्यथ दक्षिणं पक्षमथपुच्छमथोत्तरं तद्दक्षिणावृत्तद्धि देवत्रा अथो एवंवा असावादित्य इमाद्यौ कान्दक्षिणावृदनुपर्येति॥१३॥ स एष प्राण एव यल्लोकं पृणा तु यास
र्वीमात्मानं प्रच्छादयति सर्वाङ्गिस्तपा मन्त्राणां दधाति न पक्षपुच्छेषु वीर्याणां नातिप्राङ्गुपन्त्रा लोप्यस्यत दृढं नातिप्राप्य यः १३ वि प्रा लोगं नाति प्राप्तीति च प्रुति वा एन न्मायति वा तस्मादनेनं सर्वमिवित पाप्रच्छादयन्॥१४॥ स वा आत्मनेव वाचिपक्षपुच्छानि विनो
त्यासनोप्ये वा धेगानि प्ररोर्हन्त्यथ यत्पुरस्तादवचीरूपदध्यात्पुच्छान्यत आदत्यां प्रतिदधता छकू तता॥१५॥ नति आन्नरू सानुपदधत्त दाच्छतिं घा एवा यातिचन आत्मैतद्रूपं यन्नाम्नेदानिमासामनमति संस्कर वा इति नाति न्नां परस्ये त्रेदनारीमात्मनो बदि

र्धाकरवाणी त्रिधिष्ण्यो न्यः इति संख्याय यावि राजमतिरिच्येरन्नौन राष्ट्रं क्रान्वभ्युस्तादे स्वस्तुता आ छं ति नात्रि वो करव्रं क्रि रव क्र रो वा अतिरिक्तस्य ह तिष्ठन्नघन्यातिरिक्तं स्वा इति ष्ठा तदे वे ना एतन्मुखिश्रयति ॥ १६ ॥ अथ यानत इष्टका मात्रामेव पादमात्रीः प्रथमायां योत्र मायां
र्वविंस्रो रूपद धस्य प्रतिष्ठा विपादो प्यावि पादः सहस्र ऊर्ध्वस्तमात्र्यो द्वार्विंशाः स्तुर्न स्तूर्ध्व स्तोकं किं वन न्नर्ष्ण्याल्वो मिआलि रवितु वत्यस्मि स्त्र श्रित यः स्तुस्त्रि इत्तालो मलोका अपरिमिता लोकं लिखितं देव सो दितं विना अपरिमितञ्चैव सः सर्वस्त्रिवु आलिखितवत्यः स्तु सर्वे
ण्यु विमलोका स्त्रि हृतः ॥ १७ ॥ अथातः इष्टका नामन्वावपन स्यायं का व यजुष्मती मिष्ट कां विघातां मध्यमायां चिता उपदधन्तरि स्कं विमध्यमा चितिरेतरि दृश्य वे सर्वाणां भूतानामा ब एन म को अन्नं वियजुष्मत्य इष्टकां उदरं मध्यमा चितिरुदरे तदन्नं दधाति ॥ १८ ॥ तदाकृतीं उपदधन्त्रे द
तिरस्तु यानीति स वा उप्येवोपदधत्का मन्यो वा एता इष्टका उपधीयंते नविकामा नामतिरिक्त मास्ति सविनिखपदधन्त दे ताव द्वा एतदेवाअक ह ॥ १९ ॥ व्रा ल लं ॥ ३ ॥ अथ स्वयमातृण्णां निवपति ॥ सा उ संवे विश्वुरीयं सा उ स्नातेविनाम तन्प्र छादयती ष्टका उपधायास्त्री इष्टका आस्तितन्ना
ॐ सेः सं छादयति ॥ स वे स्वयमातृण्णाया मावपति ॥ प्राणो वि स्वयमातृण्णा तं स्तुरीयं प्राणेन दधाति तन सर्वमात्मानं प्रच्छादयति तस्मा प्राणे न धीयातन सर्वमात्मानमवति सर्वमात्मानमभ्युवेति ॥ २ ॥ न स्वयमातृण्णायामावपदित्युहैक आहुः प्राणः स्वयमातृण्णानेन्ना
णान पिदधानी ति स वाए व वाप दन्नेनावे प्राणा विष्टा प्राया वा अन्नं नात्ति संवितस्य प्राणा रो हति न घस्य दत आह अहं ति यथा शुष्का स्मा मि वि रिवि वत्व दसो मुष्यि लोके तं न वति तस्मा स्वयमातृण्णायामि ववपतु ॥ ३ ॥ स्वयमातृण्णायामाघ्यानूक्यापां सं छादयन्ने तिर्यश्रिश्रिष्का
ः सातत्रिवदक्षिणा इक्रु बुनेन स्वयमातृण्णा उ सं छादयल्तिल्या श्रुन र नूक्याया ॥ ४ ॥ आत्मानमयेसं छादयत्यात्मा ह्येवायेसं तवतः सं न वत्य श दक्षिणं पत्र म खस्तु छ म थो त्तरं तद्दक्षिणावृत् हि देवत्रा ॥ ५ ॥ स एष प्राण एवं यत्तु रीयं तन सर्वमात्मानं प्रछादयति स बर्हिः सादान्मन्
प्राणं दधाति तन घद्धास्ये तदंगं नात्ति प्राप्नुयात् प्राणो कास्य तदंगं नात्ति प्राप्नु घद्वा वि प्राणो गं नात्ति प्राप्नोतिशु ष्यतिवावि तन्नाय ति वात स्मा द्वि उ सर्वामिवितन प्रछादयन्तु ॥ ७ ॥ इदं वि श्या अत्ती इ धन्निती इ उ दिसर्वालि रूपानि घस्यं ति मश्रुद्व्य स संगि र इति मदिनान भास्ये
तदाद र श्रीन म ७ र श्रीनामिति र श्रीन मो घोषर श्रीनां घाजा ना उ सत्यतिं पति मित्यन्नं वे घाजा अन्ना ना ७ सत्यतिं पति मित्येतादें ध्यानुष्टुतानि वपत्येवं द ७ दित्तुरीयं तदेतदर्धमन्नेय सुरीयमर्द्धमिष्टकां ॥ ७ ॥ तदाक्रुयं सर्वे स्कं दोनिः सर्वाति दृदवताति रिष्टका उप
दधात्यप्येतदु कल्येकादव त्यघानि वपति कश्यामतदर्धं मन्नेरिती दोवि स बन्दि वान् इति प्रतिस्त घुन्दे श्यानि वपति तत्नितुद र्धं मन्नेर घ यदन्नुष्टु ना वा स्यानुष्टु ब्वानु सर्वानि तद्दाउ सितन ओ एवार्धो ॥ ८ ॥ अथ विकर्णी च स्वयमातृण्णा चोपदधाति वायुर्वै विकर्णी द्यौरुत्तमा स्वय
मातृण्णा वायुं च तद्दिवं चोपदधात्युत्तमे उपदधात्युत्तमे हि वायुश्च द्यौश्च सउ स्पृष्टे स उ स्पृष्टे हि वायुश्च द्यौश्च वैं विकर्णीमुपदधात्यवर्वा चीं तेनादिवो वायुं दधाति तस्मादेषो ऽर्वाचीन मवातः पवते ॥ ९ ॥ यद्वेव विकर्णीमुपदधाति ॥ य त्रवा अदो ऽश्वं चितिमवघ्रापयंति त
द सावादित्य इमां लोकान्सूत्रे समावयात न घन्नस्त्रं वायुः स स यः स वायुरेषा सा विकर्णी न घ देता मुपदधात्यसा वादित्य इमांल्लोकान्सूत्रे समावयते ॥ १० ॥ यद्वेव विकर्णी च स्वयमातृण्णां चोपदधात्याउवैवै विकर्णी प्राणः स्वयमातृण्णायु श्चतत्प्राणं चोपदधात्युत्तमे उप
दधात्युत्तमे ह्यायुश्च प्राणश्च सउ स्पृष्टे स उ स्पृष्टे ह्यायुश्च प्राणश्च उ वं विकर्णीमुपदधात्यायुरनुप्राणमवतः परिष्टं क्लाति ॥ ११ ॥ सो ऽयमदश्वोन यत रसे तिष्ठुन्त्य दामदः संवरणा घस्लातु आ द स्व वाता अणु वाति षो विरथसमतव्रजनं तरूपं समनीतिय
दावापन स्य ब्राता अनुवाति ऽशाविरश्वेतस्य व्रजनं तर्ह्यं वति त्रिष्टुं नोपदधाति त्रिष्टुं नोद्धि वायुरात्र्यां त्रिकर्म्यं घ निरुक्तं यानि कौ ऽद्धि वायुर वय यद्धात इत्याद ॥ यै वातो द्धि वायुः ॥ १२ ॥ अथ स्वयमातृण्णामुपदधात्याथ्यासदनेसादयामीति एष वा आयुस्मा
स्ये तस्सदनं भवत इत्य ब्रह्मा दउ सर्व भवति छायायामित्येतस्य ह्यादउ सर्वं छायायामउ समुद्रस्य दृदय इति समुद्रस्य हेते हृदयं उ रश्मिवतीं भास्वतीमिति रश्मिवती ह्येषो भास्वत्याया घां भास्या इति वाउ द्यं तारिक्षमित्येवं उ चेव इमांल्लोकाना प्नाति ॥ १३ ॥
परमेष्ठी वासदयत्विति परमेष्ठी ह्येतां पंचमां चितिम पश्यत् ॥ १४ ॥ यद्वेव परामप्तिनो पदधाति प्रजापति विस्त्रस्तं देवता आदाय सुद कामं स्तस्य परमेष्ठी शिरस्त आदाया अभ्यात्ति अन्नु ॥ १५ ॥ तम ब्रवीदुरमदिष्टति मदतद्धेदि वि न मवेत्कमार्तिति किं मतताते
१२२

१२२

...सीति वृद्धिवत्यामवमपनुदात्मनो न विष्ठानीति निष्ठानि तदस्मिन्नेतत्परमेष्ठी श्नन्दधातु ॥ ११ तन्धिजानमा स्वयमातृण्णेतं दृस्य तदात्मनन्स्वच्छादनाम योपदधाति यद्वास्येष्वात्मानन्स्तदस्मिन्नेतत्कृति दधाति तुस्त्राद् ताम योपदधाति ॥ १३ दिवस्पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीमिति दिवो द्यौ तन्...

...स्यत्या छस्व दिवं यच्छ दिवं दृंह दिवं मा हिंसीरित्यात्मानं यच्छात्मानं दृंहात्मानं मा हिंसीरित्येतत् ॥ १४ विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानायेति प्राणो वि स्वयमातृण्णा सर्वस्मा उ वा एतस्मै प्राणः प्रतिष्ठायै चरित्रायेति इमे वै लोकाः स्वयमातृण्णा इम उ लोकाः प्रतिष्ठा चरित्र...

र्य स्वस्त्या छर्दिषा शन्तमेनेति महत्या स्वस्त्येत्येतच्छर्दिषेति गोपा यदित्येतच्छन्तमेनेति यो वै शिवतमस्तं शन्तममित्याचक्षते ॥ १५ तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीदेति व्याख्यातम् ॥ एतान्नाद्यं सादयति समानं तत्करोति समानं छन्दोऽसौ वा आदित्य एष वज्राकं विनवतं स्वयमातृण्णे समानं...

...श्वद्ध्रुवा सीदेति ... प्राणो वै स्वयमातृण्णा प्राणेनैवैतं समनक्ति ॥ १६ ... सोमपः ... प्राणो वा ... जन्मेति दिशो वै ... अन्तरिक्षं वा ... वेदविरहयतः ...

वदति सुवनानि विवत्तानि सुवनानि तदस्य ... सर्वाणि वा ... विनेष ... नोति संदधाति ... सर्वस्य ... सर्वाणि गानि सर्वमात्मानमनुसंचरति ॥ २१ ...

॥ ० ॥ अथ स्वयमातृण्णा सामानि गायति ... लोकाः स्वयमातृण्णास्ताः शार्करास्ताः देवा उपधायेतानि ... शर्कराः ॥ १ तेभ्यः ... लोकेभ्यः रसमुपजीवनं दधामीति ... सर्वेभ्यो लोकेभ्यः रसमुप...

वनं दधातीति ॥ २ तद्वै तद्यमानाः एतानि सामान्यपश्यन् ... लोकेभ्यो रसमुपजीवनमदधुस्तथैवैतद्यजमानो यदेतानि सामानि गायत्येभ्य एवैतं लोकेभ्यो रसमुपजीवनं दधाति ॥ ३ स्वयमातृण्णासु गायति इमे वै लोकाः स्वयमातृण्णा ... लोकेभ्यो रसमुपजीवनं दधाति ॥ ४ सर्वेषु...

...स्वरित्येतास्तु व्याहृतिषु गायति ... वा अयं लोको ... वै अन्तरिक्षं लोकः स्वरित्यसौ लोकस्तेभ्यो वै ... लोकेभ्यो रसमुपजीवनं दधाति ॥ ५ तानि वै नाना प्रस्तावानि समानानि निधनानि ... नानाप्रस्तावानि ... समाननिधनानि ... वै यज्ञस्य प्रतिष्ठे ... निध...

नं स्वर्गलोक ... निधनानि ... हिरण्यशकलैः ... अग्निष्वपत्यग्निः संस्कृतस्तस्मिन्नेवाऽऽतदमृतं रूपमुत्तमं मधुः ... वास्मिन्नयमेतदमृतं रूपमुत्तमं दधाति ॥ ७ यद्वेव हिरण्यशकलैः प्रोक्षति ... रस्मात् ... तं नूनं मधातादधाति ...

... नामेतस्य वीर्यवोऽपरिष्टात्पयातन्ना प्रच्छादयति ॥ ८ तान्यां ... ज्यां ... पात्रमानो यजमानो अग्निर्यावानग्निर्यावदस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतदमृतं रूपमुत्तमं दधाति पञ्चवतैर्वा ... संवत्सरः ... संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावदस्य मात्रा ...

वास्मिन्नेतदमृतं रूपमुत्तमं दधाति ... सर्वे वि सहस्रं सार्वे लेवास्मिन्नेतदमृतं रूपमुत्तमं दधाति ॥ ९ पश्चादग्ने प्राङ् ... दक्षिणा ... यजुषा ... दक्षिणत उदङ् ... दक्षिणा ... आत्मा ... तस्मा ...

ह तं भवति ॥ १० सहस्रस्य प्रमासीति सहस्रस्य प्रतिमासि सहस्रस्योन्मासि साहस्रोऽसि सहस्राय त्वेति सर्वं वै सहस्रं सर्वमसि सर्वस्मै त्वेत्येतत् ॥ ११ अथ पशुशीर्षाण्युपदधाति ... यमवन्ता ... प्रमाणं ...

... प्रच्छादयति ॥ १२ अथ तदिकामवृत्तिः ... स्तुरीषं ... प्रच्छादयति ... प्रच्छादयति ॥ १३ ... प्रच्छादयति ... प्रच्छादयति दिवं ... प्रच्छादयति ॥ १४ ...

...स्तुरीषं यच्छ ... प्रच्छादयति यज्ञं दक्षिणाभिः प्रच्छादयति ॥ १५ यजमानं ... प्रजापतिरीषं ... प्रच्छादयति यजमानं ... प्रच्छादयति ॥ १६ स्वर्ग एव लोकः ... स्तुरीषं ... प्रच्छादयति

स्वर्गं तं लोकं ... प्रच्छादयति ॥ १७ अमृतनामवसन ... मानस्तुपदधन्त्यमृतं तदस्य सर्वस्यात्तमं दधाति तस्मादस्य सर्वस्यामृतमुत्तमं तस्माद्दिवा ... ॥ १८ अथ ... प्रतिष्ठा ... वाक् ... मां सं ...

... प्रच्छादयत्येतदस्य तदात्मनो मांसैः संछादयतीष्टकाः ... तस्मान्मांसैः संछादयति ... तस्मादिमे प्राणा अधस्तात् संछन्ना उपरिष्टात् ... प्रच्छादयत्येतदस्य तदात्मन उपरिष्टान्मांसैः संछादयति तस्मादस्येदा

मन उपरिष्टान्मांसैः सञ्छन्नं मावको वातानाः १९ यद्द्वेव इति तिष्ठा याग्नेयो वाग्वीनं मध्यमन्वेति यावितीति मांसैः संविष्टुरीषं यद्वितीयां चितिं पुरीषवलश्च छादयन्त्येतदस्य तदात्मनो मांसैः सं छादयन्ती ष्टका उपधाय यास्त्वीष्टका अस्थि तन्मांसैः सं छादयति पुरीषवदुपदधाति पुरीषवलश्च छादयन्त्ये तदस्य
तदात्मन उक्तयुक्तामांसैः सं छादयति तस्मादस्थि तदात्मन उक्तयुक्तामांसैः सं छन्नं नावको शते २० मध्यमवतीनी यावितिर्ये ष्वद्वे मध्यमदवावीनं ग्रीवान्यास्तत्र तु प्राणश्चितिरपाचाएवयं वमग्निर्वितिः त्रिरवयवपश्चितिः प्राण एव समग्निर्वितिस्ता सुतमामुपदधाति प्राणैस्तदस्य सर्वस्मिन्नर्मं दधाति तस्मा
दस्य सर्वस्य प्राणा उन्नमाः पुरीषवदुपदधाति मांसं विष्टुरीषं मांसैस्तन्मात्राणाम्मूतिष्ठापयति नोपरिष्टान्न छादयति तस्मादिमं प्राणा उपरिष्टादसंछन्नाः २१ ब्राह्मणं ५ पञ्चमः प्रपाठकः कंडिका १०५ एवं कांडे कंडिका ४२५ ब्राह्मणानि ३७ एवं चीकांडं अष्टमं समाप्तं ॥ ॥ ॐ नमः अथातः शतरु
द्रियं जुहोति । अत्रैष सर्वोऽग्निः संस्कृतः स एषोऽत्र रुद्रो देवता तस्मिन्देवा एतदमृतं रूपमुत्तममदधुः स एषोऽत्र दीप्यमानोऽतिष्ठदन्नमिच्छमानस्तस्माद्देवा अबिभयुर्यद्वै नोऽयं न हिंस्यादिति । १ तेऽब्रुवन्नन्नमस्मै संभरामतेनैनं शमयामेति तस्मा एतदन्नं समभरञ्छतरुद्रियं तेनैनमशमयंस्त
घदेतं देवमेतेनाशमयंस्तस्माच्छतशमीयं शतशमीयं ह वै तच्छतरुद्रियमित्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवास्तथैवास्मिन्नयमेतदमृतं रूपमुत्तमं दधाति स एषोऽत्र दीप्यमानस्तिष्ठत्यन्नमिच्छमानस्तस्मा एतदन्नं संभरति शतशमीयं तेनैनं शमयति । २ जर्तिलैर्जुहोति । जातपलषपतः घृत्वा
यत्र सएषः सर्वस्मादग्नेर्यदा यतेत उत्ययस्थे तदन्नं जर्तिला यद्ग्राम्यं यदारण्यं यदु तिलास्तेन ग्राम्यं यदकृष्टे पच्यन्ते तेनारण्यमुभयेनैवैनमेतदन्नेन प्रीणाति ग्राम्येण चारण्येन च ३ अर्कपर्णेन जुहोति । अन्नमर्कोऽन्नेनैवैनमेतत्प्रीणाति । ४ परिश्रित्सु जुहोति । अत्र यत्त एतस्य शिरसि ततो
दा स्थिता अग्निमन्ये वाऽकृतत्वाकृता पर्वतिः ५ यद्वावैतच्छतरुद्रियं जुहोति । अजा पन्तद्विस्त्रिरकादेवतानामुदक्रामं स्तामिकएवदेवालाजरुद्रन्यमनुप्रावसा स्मिन्नं नर्हिनानातिष्ठन्नोरादातस्य यान्यष्कुलिप्रास्कंदं स्तान्यस्मिन्नमन्यो भूत्पति ष्ठं सएवशतशीर्षरुद्रः समभवत्सहस्राक्षः शतेषुधिरथ या अन्या वि
प्रुषापतंस्ता असंख्याता सहस्राणीमां ल्लोकाननुप्राविशंस्तद्यदुदितास्समभवंस्तस्माद्रुद्राः । ६ तायं शतशीर्षरुद्रः सहस्राक्षः शतेषुधिरधिज्यधन्वा प्रतिहितायी भीषयमाणोऽतिष्ठदन्नमिच्छमानस्तस्माद्देवा अबिभयुः । ६ ते प्रजापतिमब्रुवन् । अस्माद्वै बिभीमो यद्वै नोऽयं न हिंस्यादिति सोऽब्रवी
दन्नमस्मै संभरत तेनैनं शमयतेति तस्मा एतदन्नं समभरञ्छतरुद्रियं तेनैनमशमयंस्तद्यदेतं शतशीर्षाणं रुद्रमेतेनाशमयंस्तस्माच्छतशीर्षरुद्रशमनीयं शतशीर्षरुद्रशमनीयं ह वै तच्छतरुद्रियमित्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः । ७ अथो अस्मादेतदन्नं संभरति शतशमीयं तेनैनं शमयति । ८ परिश्रित्सु जुहोति । तान्युमा निवि
शा नरुद्रियं तान्नेनं शमयति । ७ गवेधुकासक्तुभिर्जुहोति । यत्र वै सा देवता विस्रस्ताशयत्ततो गवेधुकाः समभवन्स्वेनैवैनमेतद्भागेन स्वेन रसेन प्रीणाति । ८ अर्कपर्णेन जुहोति । एतस्य वृक्षस्याग्रायादर्कः समभवत्स्वेनैवैनमेतद्भागेन स्वेन रसेन प्रीणाति । ९ परिश्रित्सु जुहोति । अयं वै लोको मा न
श्रितामस्तो लोकस्तु विषं नकिंचन द्विनस्तु नरा गोद्दतरुद्र इति तदूर्ध्वं तद्वि वेन स्पर्शात । दिशैतेन स्पाद्वस्पष्टकाः स्वा यामय्येनामनद्विजिप्रीणाति स्वायांदिशि पथ पञ्जलाः १० सर्वे जानुदघ्ने प्रथमं स्वाहाकरोति । अथ इव वेन घ जानुदघ्नमथ इव नघदयं लोकस्य घदमं लोकं रुद्राः प्राविशंस्तांस्तत्प्रीणाति । ११ ॐ
नाभिदघ्ने मध्यमे वदेत न घ त्याभिदघ्नं मध्यमिवांतरिक्षलोकस्य घ इदं तरिक्षलोकं रुद्राः प्राविशंस्तांस्तत्प्रीणाति । १२ अथ मुखदघ्ने उपरि वंवेनघ मुखदघ्नमुपरीवं नघ द्यौर्लोकस्य घ तं द्युलोकं रुद्राः प्राविशंस्तांस्तत्प्रीणाति स्वाहाकारेणान्नं वै स्वाहाकारोऽन्नेनैवैनांस्तत्प्रीणाति । १३ नमस्ते रुद्र मन्य
व इति । एतद्वास्मिन्सोऽनु मन्युर्हितो नानातिष्ठत्तस्मा एतन्नमस्करोति । उतोत इषवे नम इति बाहुभ्यामुत ते नम इति रुद्राय दित्वाक्सि न्योऽत्र नीयमाणो निष्ठ न । १४ स एष ह्वमं देवाय सत्रानि शीर्षाणि मन्व द्विरा इ महत नरान्म विकुर्वा सम नवं रूत्स्मा एतास्मि रूचाध्येना वित्राप्तं उत्तरस्या ऽद्यारस्तुदतरन्वृषपष्च प्रजा मो
कक्ष्मानि नमद्वीणं त्ता च्छेवा अस्मात्क्षयामतं उत्तरस्मा ऽद्वार स्तुद्वर तितानि नेन प्रीणाति तस्मादेवएकदेवत्यो नवति च्छेदनं ब्राह्मणाद्वीनप्रीणाति । १५ व उद्गीत्रीणानि यजूंषि भवन्ति । त्रयोदश मासाः संवत्सरः प्रजापतिरग्निर्द्वे शीर्षः प्रजापतिरग्नि र्यावानग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावते वैनमेतदन्नेन प्रीणाति नमो नम इति
ऽज्ञा विनमो यज्ञाने वि नाम नन्नम स्कारे णनमस्यति तस्माद्धनायद्विषं ब्रूयात्तमस्करिति यशद्वैनं ब्रूयाद्यशस्करितेवाद कनतू । १६ अथ हैत्येयाज्जुहोति । नमो स्मृत्यैस्वा तास्मैस्वे तिन घ स्वा वेत्ते ब्रूयादसोवं वनएष स्वमाद्दिं उसिष्टमित्य नमतदादन नरा विं इ विदित आमं त्रिफाऽत्तिनासौ । १७ नामा
रएष बाहवो सनान्पे दि वाचपलम्भेनन इति पबम्पत्र वद्धि रलपबाकः सेनानी रथ दिशांपतिस्सघ किंवात्रिक दवेन्य मन्नाम वातनप्रीणाति रुद्रा मन्न ह्यपविला नं करोति तस्माद्द्विवान्नस्मिन्नुत्रि ल्पोपि ला मो ष्पयाअ संख्याता सहस्राणी मा ध्वोकान न्तु आविशं नेनाऽस्मादेवता या

यत्रिंशत्तमा याति षष्टिश्च त्रीणि च शतानि तावंति संवत्सरस्याहानि तत्संवत्सरस्याहान्याप्नोति अथ यानि त्रिंशद्रात्रिंशन्मासस्य रात्रयस्ता मासस्य रात्रीराप्नोति तद्वत यानि संवत्सरस्याहो रात्राण्याप्नोति अथ यानि पंचत्रिंशदासन्त्रयोदशो मासः स आत्मा त्रिंशदात्मा प्रतिष्ठा द्वे प्राणा

लाः द्वे शिर एव पंचत्रिंशं शसि नावान्वै संवत्सर एव मृत्युकास्येतत्कृत्नरूद्रियं संवत्सरमग्निमाप्नोति वढं संवत्सरमग्निना संपद्यन एतावत्यत्र वै शाण्डिल्योग्नोर्मध्य रयद्गु अन्यइष्टका उपधीयेत इत्यायादेत स्पृष्ट्यदेनाइष्टका एव मृत्योरस्येतेनयः पृष्ठकृशानरूद्रियस्मात्तिक्रमा तंवेति ४२ नुहातक्रक

छमस्य नन्तत्कृत्नरूद्रियं महदुक्थमाप्नोति कच्छं [illegible] तोक्तेन संपद्यत इति यान्यमूनि पंचविंशतिर्यजूंषि तान्यशीतीः सर्वं पंचविंशं आत्मा यत्र वा आत्मा तदेव शिरस्तत्सहस्त्राण्यष्टौ यात्र अशीतयः सि वाशीतीनां [illegible] इरत्नीति स्वि द्वि महदुक्थमाप्नोत्याप्नेतेष्वयद्द्वैमत्रीति त्यो यदेवादो म

हतत्र क्रियोद्भिमत्रीति त्यु एतद स्यतदेव मृत्युकाने तत्कृत्नरूद्रियं महदुक्थमाप्नोत्येवं महतोक्तेन संपद्यते ४४ ब्राह्मणं ॥ ५ ॥ अथातो नमनः परिश्रितं वदति एतद्वा एनं देवाः शातरुद्रियमेतत्रामयि त्वाप्ते नामतक्रूय एवात्मा मयंस्तच्छेविनमयमेतत्कृत्नरूद्रियमेतरामयित्वाप्ते नामनद्

नूयदेवं शमयति ॥ १ ॥ अद्भिः परिषिंचति शान्तिर्वाआपः शमयति एवैनमेतत्सर्वतः परिषिंचति सर्वतएवैनमेतच्छमयति त्रिःकृत्वः परिषिंचति त्रिवृद्धग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतच्छमयति यद्वेवैनं परिषिंचति इमे वै लोका एषोग्निरिमांस्तल्लोकानद्भिः परित

नोति समुद्रेणहैनांस्तत्परितनोति सर्वतस्तस्मादिमांल्लोकान्सर्वतः समुद्रः पर्येति दक्षिणावृत्तस्मादिमांल्लोकान्दक्षिणावृत्समुद्रः पर्येति ॥ २ ॥ अथाग्नीन्विकर्षति अग्निरेष यदग्निश्चित्तो वा आत्मा मानंदीनस्य ॥ ४ ॥ साधाश्मनोऽश्मनो वा आपः प्रजनवंति निकेतानिकेतान्याएः प्रजनवं

ति दक्षिणान्निकरा दक्षिणा क्षितिकरादापः प्रजनवंति ॥ ३ ॥ अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणामिति अश्मनि वा एषोर्कं वितस्थाग्निना यदाप आश्मनद्धि पर्वतानां दिवस्पतिर्यो अधिसंभृतं पयइत्येतस्माद्धेतत्सर्वस्मादधिसंभृतं पयस्ताद्दुखवूर्जंधत्त मरुतः संर राणा इति मरुतो वै वर्षस्येशते इमं कुरु

दितिनिदधाति तदश्मनि कुर्वन्ति दधाति तस्मादश्मनो ह्यापो ऽश्मनो ह्युर्णा मण्यश्मन एव तद्भिर्दधाति मधिकणतिष्यपादन्नदमकमन्नूर्जंधत्त तस्मादिति यं स भारेतीयं ॥ ५ ॥ निधाय पादः हरलं त्रिर्विषिपल्ययते एतद्वा एनमेतद्धुयतीव यदनेन रूमेनं दार्यतित स्मादेतवेतल्लिक्रुतद्विं

सायाः ॥ ६ ॥ यद्वेवत्रिः परिष्यपनेत एतद्वा एनमेतदनुवितितत्तनएवैतदात्मानममरायकरत्तज्जीवान्वेत त्योहनमेतदात्मना सर्वमायुरेति ॥ ७ ॥ त्रिर्द्विः परिषिंचयन्ते त्रिर्ह्यारुवः पर्येति तद्यावद्वैरुवः पर्येति तावद् कृत्वो हि परिष्ययते ॥ ८ ॥ अश्मनमत्स्मानमुद्दहरणेव क्षायाएतां दिशं हरति एषा वान्विनिर्ऋ

तेर्दिक्स्वायामेवनद्दिशि शुचं दधाति ॥ ९ ॥ एतद्वाएनं देवाः शातरुद्रियेणाव्याक्रियशुद्दामयित्वाष्याद्यैवास्यतनशुचं पाप्मानमपाघ्नंस्तथैवैनमयमेतच्छातरुद्रियेणव्याक्रियशुद्दामयित्वाप्याद्यैवास्यतनशुचं पाप्मानमपहंति ॥ १० ॥ बाह्येनाग्निं हरति इमे वै लोका एषोग्निरेभ्यस्तल्लोकेभ्यो

बहिर्धा शुचं दधाति बहिर्वेदि यद्वै वेदिर्दिरास्येतद्बहिर्धा शुचं दधाति ॥ ११ ॥ सयद्युदङ्दक्षिणायां श्रोणौ प्राङ्ग्नुतिष्ठन्दक्षिणातिरस्यति ययुक्षिणासुनते शुचिरुत्पित्वि यमेव हृदि शुचं तस्य शुचं दधाति हदु याधं दिश्यातेनपाद तस्मिन्नप्सु नरस्य पिनं नाद्रियत स्वयं निर्दिः ह्यदि

सयमेवं विद्वेष्टि यदि न विद्येत नत्र चमविज्ञूयाययदा च वस त्रिघात प्रनं शुद्रं तमुत्तियांदद्य स्वपति कृमा यं त्व प्रतग्नामिवनशुचं पाप्मानं कुदतीति ॥ १२ ॥ प्रत्येत्यैष्टकाधेनुः कुरुत एतद्वा एनं देवाः शातरुद्रियेणव्याक्रियशुद्दामयित्वाश्वमस्यपाप्मानमपहत्य प्रत्येत्येष्टकाधेनुरकुर्व

तोषोविनमयमेतच्छातरुद्रियेणव्याक्रियशुद्दामयित्वाशुचमस्यपाप्मानमपहत्य प्रत्येत्येष्टकाधेनुः कुरुत ॥ १३ ॥ आसीनः कुर्वीत तस्मादेकाङ्गा कुः आसीनो वै धेनुं दोग्ध्रीति तिष्ठंस्त्वेव कुर्वीत तमवेव लोका एषोग्निस्तिष्ठंतीव वा इमे लोका अथो तिष्ठन्वै वीर्यवत्तरः ॥ १४ ॥ उदङ्प्राङ्तिष्ठ

न्वैरुक्तं ह्येतत्प्राप्तता वा यजमानं धेनुरुपतिष्ठते दक्षिणत्वाविष्णतीर्वै धेनुं तिष्ठंतास्वपसीदंति ॥ १५ ॥ स यत्राप्याप्नोति तदभिमृश्यपन् वघाजुर्जपति इमामम अग्न इष्टका धेनवः संत्वित्यग्निर्हैतासां धेनुकरणस्येष्टे तस्मादेतावतीनां देवतानामग्निमेवामंत्रयतएका च दश चांतश्च परार्द्धं

श्चेत्येषवात्राय पराद्धे भूमाय ददका चदक्षवाचं दिषपरा द्धे भूमा यद तश्च परार्द्ध श्चावरार्द्धो तच्छ्रेविनायतस्य परार्द्धतश्च परिमृश्य धावद्वा धेनुरकुर्व्हतेतत्तश्चिंविनाश्चयामत दवराद्धे तच्छ्रेव परार्द्धत श्च परिमृश्य धेनुः कुरुत तस्मादपिनाद्रियतव द्धीः कुर्वंसमस्तुच्चवा एषएता बृहुलाय सुबाध

धीः कुरुत अयुतस्तनोति का मान्वेवत्संतनोति ॥ १६ ॥ स इष्टकाधेनुः कुरुते या भ्वा अयमग्निर्वा नाक्षितिः स यदाहिकाचदशचांतश्च परार्द्धश्चेतिवाश्या एका वा दशावा शतं वा कपराद्धी वावात्मेवनत्द्दैवाधेनुमकुर्वत तत्र्दविनघजुमाना ब्रोवाम्य वधेनुः कुरुत अयश्चेतो

तिवात्वमेवनसंतनोत्येनाम अग्न इष्टका धेनवः संत्वित्युक्तिरशक्तो करल्येनद्वाएना अग्निलोकधेनुः कुरुत तेनावलदमुष्मिंल्लोके धेनुः कुरुत तत्पादिनामनाउ लस्यालीकपोतुं जेत्यस्मिं श्चामुष्मिंश्च ॥ १७ ॥ रूनवस्त्वेति रुतवा हीनारुतारुता हृथइतिम त्यह

१२८

धइन्येतु इत्यश्रुत्वा स्कृतानां धइत्यक्षोरात्रालि वाइश्रु का रूइ शु वा अदो रा त्रालि ति शुं तिष्ठते स्तु तो मधुश्रुत इति तदे ताष्ट तस्तु तस्तु मधुस्तु तस्त्रक्रुरुते ।१८ द्विराजो नाम ति । एतद्धि ह वा एता इष्टका नामन्निरुपाकुर्येत सद्यायच्छेनाएतदान्न रुतत्ताएनानन्तु भावर्त्तेता अलोके भूत्वा एवप
रात्र्यस्त्रस्तु द्विंतना स्यो निरुन्मि रुत्यस्त्राद्विराजो नामा ऊर्द्धं तनाएनानन्तु पावर्त्तेतन्न स्माद् द्विरादशो ष्ठ काउपधा यत्लाकं भूत्वा यांमि मे त्रयात तु देना द्विराज ऊरुतदशा रुरा द्विराड्डाम ऊधा अदोयमाणा इति तदेना: कामदुघा अदोयमाणा: ऊरुते ।१९ अच्छेनं द्विकर्षति मंत्रूरुना
वकयाद्वितसशारवयित धाएनं देवाः शान रु द्रियत्नवाक्किश्च शामयित्वा अवम स्य पाप्मानमपहत्या चैनाम तदूयएवशाम यति सर्वानाद्विकर्षति सर्वतएवैनामतछमयति ।२० याद्धि
विनं द्विकर्षति । एतद्धियत्रैतंप्राणा रुपल्या येग्निं समस्कुर्वंस्त्रं मङ्किरवोद्धंस्ता आपः समस्कंदंस्तेमं मंत्रूका अभवन् ।२१ ताः प्रजापतिमब्रुवं यत्र वैनः कमभूदवा कृतदगा दिति सो ब्रवीदयं वरुणस्य वनस्पतिर्हि द्विरिवश्वसेविश्रुत्साद्बितेंब्रूतस्सइत्याद्रुतेपरोक्षं परोक्षकामा हि देवा अथ यद
कुर्वन्नुवाङ्गः कमगादिति ता अवाक्का अभवन्नवाक्का हवैता अवकाइत्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवास्ता देतास्त्रयम्प्राप्ये यन्मंडूकोवकाद्वनसशाखे लाजिह बैनामतच्रयाजिरद्भिःशमयति ।२२ यद्वेवैनं द्विकर्षति । आयतदपएतत्प्रवीयन्त सएषसर्वस्मा अन्नायशा यन्त सर्वमस्मै
तदन्नं यन्मंडूकोवका वेतसशाखा एता वैश्रियिता आपश्च वनस्पतयश्च सर्वेत्तेविनाम तत्परेन भीताति ।२३ मंडूकेनपश्चूनां तस्मान्मंडूकःपशूनामनुपजीवनीयतमो यातयामा हि सोवकाभिरपांतस्मादवकाअपामनुपजीवनीयतमा यातयाम्न्यो हि ता वेतसेन वनस्पतीनां तस्माद्वेतसो वनस्पती
नामनुपजीवनीयतमो यातयामा हि सः ।२४ तानि वउंशोपबध्याद्दक्षिणा द्वैनाग्नेरंतरतःपरिश्रितःप्रागग्रे द्विकर्षति समुद्रस्य त्वावकयाग्ने परिव्ययामसि पावकोअस्मभ्यं शिवोभवेति समुद्रियाभिरद्भिःशमयामइत्येतत् ।२५ अथ ऊर्द्ध्वनाचे नोदक्रादिमस्यवाडतसुत्सानाग्ने परिव्ययामसि पाव
काअस्मभ्यं शिवोभवेति यद्वैशीतं स्य भूशीतं तद्धिमस्य जरायुशीतं स्य वाप्रशीत नत्रामयामइत्येनत् ।२६ अथोपसर्वेनवकाउपप्रयम्यप्रवत्सेवतरनदीष्वा अग्नेपित्तमपामसि मंडूकिताभिरागहि सेमंनोयज्ञं पावकवर्णं शिवंकृधीति यथैव यजुस्तथा बंधुः ।२७ अथ सर्वत्र्वैनं दक्षिणा अपामिदं न्ययन
ं समुद्रस्य निवेशनं अन्यांस्ते अस्मत्तपंतु हेतयः पावको अस्मभ्यं शिवो भवेति यथैव यजुस्तथा बंधुः तिस्भिर्द्विकर्षत्यथैतिशतपथेतिनदक्षिणाहतद्विर्दर्वत्राः।२८ आत्मानमत्रैद्विकर्षति आत्मास्यैषास्मिन्सवत्राः संभवति अथ दक्षिणपक्षमथ पुच्छमथोत्तरं त दक्षिणाहतद्विर्दर्वत्राः।२९ स्तांस्यात्मानं पक्षपुच्छानि
द्विकर्षति आत्मानमेवकार्त्स्न्येन थत्तेवरस्माद्वर्वाकारस्माद्वतदर्वाचीनं शार्ते च्वेनेपावकरोचिषेतिदक्षिणेपक्षे संनःपावकदीदिवइतिपुच्छं पावकयायश्चितयन्त्याकृपेत्युत्तरं पावकं पावकमिति यद्वै शिवं शांतं तत्पावकं शमयत्येवैनामेतत् ।३० सप्तभिर्द्विकर्षति सप्तचितिकोग्निः सप्तर्तवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निः
यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनामेतद्द्विकर्षति तं वै शान्तं बरेण्यं सा ।३१ अच्छेनं सामभिः परिगायति अत्रैष सर्वोऽग्निः संस्कृतः स क्षिप्रं ऊवाथ तदमृतं रूपमुत्तमं मनदधुस्तच्छैवास्मिन्नयमेतदमृतं रूपमुत्तमं दधाति सामानि भवंति प्राणा वै सामान्यमृतमु वै प्राणा अमृतमेवास्मिन्नेतद्रूपमुत्तमं
दधाति सर्वतः परिगायति सर्वत एवास्मिन्नेतदमृतं रूपमुत्तमं दधाति ।३२ यद्वेवैनं सामभिः परिगायति एतद्वैदेवा अकामयंत आत्मानमजरममृतमात्मानं कुर्वीमहीति ते ब्रुवन्नुपजानीत यथेममात्मानमजरममृतं करवामहा इति तेब्रुवंश्चेतयध्वमिति चितिमिच्छत तद्वै तदयन्नदृश्यवस्त
दिच्छत यथेममात्मानमजरममृतं करवामहा इति ।३३ ते चेतयमाना एतानि सामान्यपश्यंस्तेरनेपर्यगायंस्तैरात्मानमजरममृतमकुर्वत तथैवैतद्यजमानो यदेनं सामभिः परिगायत्येतामेवैतदात्मानमजरममृतं कुरुते सर्वतः परिगायति सर्वत एवैनमेतद
मात्मानमजरममृतं कुरुतेति स्तुत्याय तिति ऋचेति वा इम लोका अथो तिष्ठन्तो वीर्यवत्तरो हि त्र्यगायति तद्धि सर्वं कृत्स्नं सामन्तवति ।३४ गायत्रेण पुरस्तात्प्रायत्यग्निर्वै गायत्रमग्निमेवास्यैतच्छिरः करोति अथो शिरएवास्यैतदजरममृतं करोति ।३५ रथंतरं दक्षिणे पक्षे इयं वै
रथंतरमियमु वा एषां लोकानां रसतमो स्याह्येता साररसा रसं तम ऊरुवेतदइयं रथंतरमित्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवा इमामेवास्यैतद्दक्षिणं पक्षं करोति अथो दक्षिणामेवास्यैतत्पक्षमजरममृतं करोति ।३६ बृहदुत्तरे पक्षे द्यौर्वै बृहद्द्यौर्हि बृहदि वामवा
स्यैतदुत्तरं पक्षं करोति अथो उत्तरमेवास्यैतत्पक्षमजरममृतं करोति ।३७ वामदेव्यमात्मन्प्राणो वै वामदेव्यं वायुर्वै प्राणः स वै वायुर्हि एषा देवानामात्मा यद्वायुस्तद्वाग्निमेवास्यैतदात्मानं करोत्यथो आत्मानमेवास्यैतदजरममृतं करोति ।३८ यज्ञायज्ञियं पुच्छे वैइमा वै यज्ञायज्ञि

ये त्याद्विकृष्य यज्ञः संतिष्ठते तदेतमवनस्यां कुर्वीत ॥ ८ ॥ रसो वै ति नघैतं यज्ञो यज्ञो वेति न स्मात् इमा यज्ञाय ... यं वै कुम ... स्येन मुखं करोत्यथो खलु मम वास्येन दनस्तिक ममृतं करोति ॥ ... अथ प्रजापतेर्हृदयं गायति । आत्मा वा आदित्यो हृदयं ८ ... एष ... हृदयं दरिमं दल
परिमे तु लं ८ हृदयमात्मन्नायत्या मं हि हृदये निकृते निकदे हि हृदयं दृष्टिलोमिक कृता हि हृदयं नेदीय आदित्यमवास्येन हृदयं करोत्यथो हृदयमवास्येन दनस्तिक ममृतं करोति ॥ ... अथ प्रजापतेर्गायति न घन्वजा स्तु गायति तन्व जास्तु हृदयं दधात्यथ यन्व प्रजापतेर्न्मा ...
तदग्नौ हृदये दधाति ॥ यदेव प्रजास्तु वप्रजापतो वगायति ॥ अयं वाऽग्निः प्रजाश्च प्रजापतिश्च न घदग्नौ गायति तन्द वप्रजास्तु वप्रजापतेर्हृदयं दधाति ॥ ७२ ॥ तदेता अमृतं पुका ॥ तत्त्वमातु पदधात्यमृतं तन्द स्य सर्वस्योत्तमं दधाति । तस्मादस्य सर्वस्यामृतमुत्तमं नान्योधार्यो गायद्दिष्टकावाप्नोति ...
दस्या पृदुन्यो धार्यो गायति ॥ ७३ ॥ ब्राह्मणं ॥ २ ॥ छ ॥ उपवसथीयेऽहन्नात नदिनादित्य हान्वेहि सृज उत हान्वेहि सृज एवं वगृहीनमा उपेषृ ... न्त्रे वेन्वहि रणपराकेलान्वा स्य ... तु ब्रयं ८ सामासिक नवतिदुनिमपुत्रतं फामां वास्कान्यां वो दृविल्यां तद्युरिश्चाद्दर्भकुशिनिदधाति ॥ अथाग्निमारोहति ॥ नमस्तेऽस्त्व
त्यारिष्ट नमस्तेऽस्तु बृहिषद्र्यपत्रैष सम्वाग्निः संस्कृतः स एषोऽत्र नमस्मा अलं यदि ८ स्यात् घं ... दि ८ सिञ्च घृतं वा ... हि नत्ति दूरसावे न ८ त्वाविषावार्षिषा वाहिनत्ति तन्त्रादिनामयेति नहितत्याम्यां स्तेऽस्म न्त पञ्चकृतयः पावकोऽस्मा न्य ८ शिवो नवेतियज्ञेवयज्ञः स्ताद्या वधुः ॥ २ ॥ अस्याः
ग्निं ८ स्वयमातृस्त्रो व्या हारयति ॥ प्राणः स्वयमातृण्ण्या अज्ये नपं वगृहीतनस्यो कोऽवधुः ॥ २ ॥ स्वयमातृस्त्रां व्याहारयति ॥ प्राणेन दन्नेन दधाति ॥ ४ ॥ यद्वै वृ स्वयमातृस्त्रां व्याहारयति ॥ ३ नूरवद्दिर्विषाग्नेरव धामनृं हवें व्याहारयति ॥ अधुरस्य सा द्ध ... सामेन व्याहारयति ॥ ५ ॥ पञ्च ... स्तत्र ... रपं व्याधा
रयति ... न्य ... न घन्व ... पति ... ८ स्मान्नरवदिः प्राणाप देव दृ तवंति परोक्षं विन घन्वास्ताः परोक्षमिव यस्तु न्नरवदिः ॥ ६ ॥ स्याहाकारेणानां व्याहारयति ॥ अन्य ... विनघ स्वाहाकारः अन्य ... ८ सो न्नरवदिर्वै ... कार एणां परोक्षं विनघ देकारः परोक्षमिव यस्तु न्नरवेदि राज्येनाज्येन ... नेर ... दिं व्याहारयति
पंच गृहीतना पं वगृहीतनुष्फन्नरवेदिं व्याहारयति ब्यतिहारं ब्यति हरं ८ फन्नरवदिं व्याहारयेति ॥ ७ ॥ अथ षद्वेउति ॥ प्राणो वै नृषन्मनुष्याणां रसा घोषं मनु ... प्राणोऽग्निस्तमेतत्प्रीणाति ॥ अथ सुषदेव उति ॥ ... अग्निस्तमेतत्प्रीणाति ब्रह्मिष्ठ ... उति ... ध्वि ... अग्निस्तमेतत्प्रीणाति ... नसदेवे उ
तिव्यावृत्त्यन्तिष्ठन्निस्तमेतत्प्रीणाति स्वद्विदिव उत्य यमग्निः स्वद्विदिमस्मै वैतदग्निं प्रीणाति ॥ ८ ॥ यद्वे वा ... नृषदवेउ ... देव उत्य ... स्येवैतान्यग्निर्नामानि तान्येतत्प्रीणाति ॥ तानि हविषादेवतां करोति यस्यै विन्दव ... नाव ... दवि ... तस्मादेवता नसायास्येन गृह्यतेऽ ... एतानि वै तदग्नीन्
क्ति ... नामग्राहं दधाति ॥ पञ्चेनाऽऽक्रन्तीऽ ... दिति पञ्च ... चितिकोऽग्निः पञ्च तवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावत्ते वैनामन दन्नेन प्रीणाति ॥ १० ॥ अप्ने न ८ सक्तु ... नि न ... मधुना घृतेन जायन्त एव एत घ ... यते स एष सर्वस्मा अन्नाय जायते सर्वं ... तदन्नं यद्दधिमधुघृतं ८ स
त्ये ... विन ... नदन्नेन प्रीणाति सर्वतः सक्तु ... सर्वतः एव नमेन स ... नान्नेन प्रीणाति ॥ ११ ॥ यद्वेव ... न ८ सक्तुदृति ॥ अत्रिष सर्वाग्निः संस्कृतः ... इन्द्रेवा एत दूपमुत्तमं मदधुस्तच्छे ... यमेतद्रूपमुत्तमं दधाति ॥ अन्नं वै रूपमेतदुत्तमं यद्दधिमधुघृतं तन घदवपरमं ८ रूपं तदस्मिन्नेत दुत्तमं दधाति
सर्वतः सक्तु ... द्रव्यदिव्या ... न परिश्रितः सर्वतः एवास्मिन्नेतद्रूपमुत्तमं दधाति दर्भैः ... सहस्राक्ष ... अ ... यः ८ ... दवानां ॥ १२ ॥ यद्वेव न ८ सक्तु ... ति ॥ एतद्धि यज्ञे तं प्राणा ... ह्यग्नि ८ समस्कुर्वन्स दग्नि ... उत्तरस्मात्कायमकुर्वत । तद्यः सहस्रशी ... अस्मिन्नेत ८ संवित्तउ परिश्रुत्कायमकुर्वत ... ग ...
... ति यत्र ... यावाग्नि ... प्राणा ... कृषयः संवित्तउ परिश्रुत्कायमकुर्वत तान्येवैतत्प्रीणाति द्रव्य मधुना घृतेन स्वो कोऽवधुः ॥ १३ ॥ यद्वेव देवानां यज्ञियायज्ञियानामिति दवाद्येत देवानां यज्ञियायज्ञियानां ८ संवत्सर ... सानुप ... मासन्तदृतिसे वत्सराणां ८ ... न एतं ... गन्तुपासते ... नादोक्त विषेयज्ञ अस्मिन्
... नाम ... प्राणाः स्वयं वि ... ८ मधुना घृतस्येति स्वयमस्य पिबं ... मधुनघृत ... तस्य ... तं ॥ १४ ॥ ... दिवा ... दवक्ष ... अधिदवथे मा यश्चितिं दवा द्युत दवे ... दवथेमा यन्ते ... क्ष ... उर एता रो ... स्वेत्य यमग्निर्वृष्टिनस्येति ... उरएता रो ... न्योनकृत पवत ... किंच न ... तिन हि ... प्रा ... त यात
... किंच न तदिवोन ... व्या ... तिनि ... तदि ... न ... यां य ... ग्राणस्य ... स्मिं ... तु ॥ १५ ॥ घाम्या ८ सक्तु ... निचिपाघज मानो यजमानोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतेवैनमन सक्तुदृति ॥ १६ ॥ अथ प्रत्यवरोहति ॥ प्राणदा अपानदा इति सावदे ... तु प्राणो ...
... क्षितः सयद ... नामचात्मनः परिदाम्न वदना ... वा ... षु प्राणान् ... ना ... मचात्मनः परिदां वदन त ... प्राणान् ... हं प्राणदा अपानदा व्यानदा वर्चोदा वरिवोदा इत्येतद्धामेसीत्य ... तदा ... न्यां ... अस्मिन्न पञ्च ... नयः पावकोऽस्मभ्यं ८ शिवो नवेति यज्ञेवयज्ञः स

तृष्वनन्नमन्नमेतत् पुत स्मादन्नेन प्रीणाति तामश्वमापुत्रि

ध्यावं धुः। १७ अत्स्येत्य प्रवर्ग्योपि सञ्ज्यां प्रवरति प्रवर्ग्योपि सञ्ज्यां प्रवर्याखात्स्मे वृतं वार्द्धृतं वा भूयः कृत्तिः। अथ प्रवर्ग्योपि सञ्ज्याम छ प्रवर्ग्यं मुसादयत्याः ग्लातं कामं यय स्मै कामायेनं प्रहरति॥ १८ तं वै परिश्च्यं दत्त्वासादयेत्। न प्राणो वा एष यो मुखानीनवति तं यदस्य मुखे सुसाद
यदि नाम स्यत्तु पृष्ठे पदन्नं सादायदग्नास्य त्तु पृष्ठे दक्षयत्परिश्चं दत्त्वा सादयति नग्धाकृत्ति वायाग्दिनक्तिने मायदवास्य नश्चास्यति तनाम्यानकिनस्यप्रय सन्नेनमापः परियंतिशांति विश्वापस्तृनो इमान्निहिनक्ति नस्मात्परिश्चं दत्त्वा सादयेत्। १९ अग्नो वै वो सादयेत् इमान्ते लो
कान् एषोग्नि राव: परिश्रितस्तं यदन्नाक्तुसादयति तद्वि वैनं परिश्चं दत्त्वा सादयति २० यद्वेवाग्नात्तुसादयति इमे वै लोकाः एषोग्निरग्नि वसुरादित्यस्ततदेतं प्रवर्ग्याः स यदन्यत्राग्नेरु सादयदेतांस्तद्वा वाह्यद्धि निर्ग्योलोके न्यो दध्याद एष यदेन्नात्तुसादयत्येतानेवितद्वानेत्तुल्ला
केकुदधातिरा यन्नेवान्नात्तुसादयति शिर एतत्पक्षस्य यन्प्रवर्ग्य आत्मायम ग्निश्चितः स यदन्यत्राग्नेरुसादयेच्छिद्दिरं स्मान्नित्वरोदधसदक्ष यदन्नात्तुसादयति। आत्मानमेवास्येतत्संस्कृत्य शिरः प्रतिदधाति २२ स्वय मात्र्णस्य यामसं स्पृष्टं प्रवर्ग्यं प्रवर्ग्यं तु सादयति। प्राण
णः स्वयमातृण्णा शिरः प्रवर्ग्यः स्वात्माय मग्निश्चितः शिरस्तु नदात्मानं च प्राणेन संतनोति सं दधात्तु सा एष प्रवर्ग्यो यथान स्यो सादनं। २२ ब्राह्मणं ३ प्रथमः प्रपाठकः। कंडिका १२०॥ अत्येत्याग्निं प्रहरिष्यन्नाज्याहुतीर्जुहोति समिध आदधात्येतदा एनं दवाएष्टुं तंवरु
स्मादन्नेनाग्नीणान्नाकृतिति सर्व समिद्धिः स सर्वेपं व पृष्ठीनं नैनं प्रीतेनस्यो ष्ठोबंधुः। १ अथ यदाहुतीर्जुहोति तद्वा एवनं प्रीणाति यद्वा आत्मसंमित मन्नं तदवति तन्न हिनस्ति यद्भूयो हिनस्ति तद्यत्कनीयो न तदवति समान्याः स्रुचि गृ
हीत समानेदि सयमेतन्प्रीणाति। वै श्वकर्मणान्यां जुहोति विश्वकर्मायमग्निस्तामेवेतन्प्रीणाति तिस्र आहुतीर्जुहोति त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमन्नेन प्रीणाति। २ अथ समिध आदधाति। यथाऽतर्पयित्वा परिविष्यान्तोदकं तदोक्तं व गर्यात्ते वं न्युन्विरस्तत्तं वरकं दे
वि नमेतद्नेन प्रीणाति त्वाहोकि वंत्य तानैव नस्य तीनामना तं जीवं यदाहं तदेव वनस्पतीनामन्नाह्यं जीवं तानेनमेतन्प्रीणाति हूतन्त्वन्त्यान्ते यंविहितं स्वमेवैनमेतद्भागेन स्वेन रसेन प्रीणाति सर्वा रात्रिं वसन्ति तत्र हितार सेन संपद्यन्ते तिस्रः समिध आदधाति त्रिवृदग्निर्यावा
नग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतदन्नेन प्रीणाति। ३ यद्वेवाज्याहुतीर्जुहोति। एतद्वा एनं देवाः पुरस्तादन्नेन समस्कुर्वन्नेनाशिरा कृतिनि तिस्र एवमत्य मतं तं पुरस्तादन्नेन संस्करोति। एतानि साकृतिनिः। ४ स वै पंचगृहीतं गृह्णाति पंचचितिकोग्निः पंचर्तवः संवत्सरः यो वा अग्निः शीर्षण्यो मन
नो वाकू प्राणश्चक्षुः श्रोत्रमेतमेवास्मिन्नेतत्प्रतिदधाति शीर्षन्प्राणान्दधाति। अग्निरस्मिन्नेष त्रिवृत्तिनिगमवन्याः शिर एवास्येतद्यासं स्यतिनिगमनाच्चे। ५ अथ यत्पंचगृहीतं गृह्णाति। अष्टौ प्राणा अष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतद्भागेन संवदन्ति स मान्यां स्रुचि गृहीतं समानेनैवाग्निं गायत्रीं च
प्राणा अग्नि वंतिनानाजुहोत्यमणाश्चः तन्प्राणेभ्यो धृतिं करोति विश्वकर्मणान्यां जुहोति विश्वकर्मायमग्निस्तामेवैतत्संस्करोति तिस्र आहुतीर्जुहोति त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतदन्नेन संस्करोति स यद्दशानि रूपाणि सप्तदशः प्रजापतिः प्रजापतिरग्निर्यो
वानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतत्संस्करोति। एकविंशतिरिदीपतेनद्वादशमासाः पंचर्तवस्त्रय इमे लोका असावादित्य एकविंश एतामभिसंपदं। ६ यद्वेवैताः समिध आदधाति। एतद्वा एनं देवाः सर्वं कृत्स्नं संस्कृत्याथैनमेतेनान्नेनाप्रीणंस्तेनाभिः समिद्धिस्तथैवैनम
यमेतत्सर्वं कृत्स्नं संस्कृत्याथैनमेतेनान्नेन प्रीणात्येताभिः समिद्धिरेतद्वयेभ्यित्वं त्वाहुः हूतन्तु तास्मः सर्वां रात्रिं वसन्ति तस्योक्तो बंधुः कादनमुन्नरां नायं इमं प्रतरां न परस्य कमेति ते त्विदिति यन्थेव यजुस्तस्यावं बंधुस्तिस्रः समिध आदधाति त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनमेतद्
मेतदन्नेन प्रीणाति तिस्र आहुतीर्जुहोति तत्षट् तस्योक्तो बंधुः। ७ ब्राह्मणं १॥ ७॥ अथातः संप्रेष्यति। वषट्के धृतस्तु पयः षो पयमन्नी रक्षाणसस्त्रयेषसंप्रिय माणायानु ब्रूहीति। अग्नीदन्कस्फयानूदहि ब्रह्मन्प्रचरिष्यामस्ति। एतद्वैदेवाउपाद्यभृतं एते यजुर्न वं स्य मानान्ददक्षिणा तान्सुरा
रक्षांसि नाष्ट्रा अजिघांसं सन्नयस्य धेन यज्ञेन वं सप्रधेनस्पति। २ तत्दवाइंद्रमब्रुवं बनुं त्वं वे नः श्रेष्ठो बलिष्ठो वीर्यवत्तमोसि त्वमिमानि रक्षांसि इतियत नस्येति ब्रह्मस्वा विमे ब्रह्मद्वितीय मस्त्विति न सेति तस्मै वै बृहस्पतिं द्वितीयमकुर्वन्नृ बुद्धाविदृहस्पतिस्मइन्द्रे णाचि वृहस्पत
तिनात्र दक्षिणाता सुरा नरक्षांसि नाष्ट्रा अपहत्या स्यमानाष्ट्रएनं यज्ञमतन्वत। ३ न वा एतत्क्रियते यद्देवा अकुर्वन्निदं नु तानि रक्षांसि प्रादव्रिय वापहतानि यं व व तत्करोति यद्देवा अकुर्वंस्तत्करवाणीति। असौ इन्द्राग्नाविति तद्धृहस्पतिनावदक्षिणातासुरान्रक्षांसि नाष्ट्रा

तं

पद्न्या तायना इ एतं यजुं तनुते ४ स यः स इंद्रः एष सो ग्नि रक्षोघ्न यः स रुद्रस्य निरषस वृद्धा नयद्भूता ग्रतिरक्षं तु पति ३ इंद्राग्नी वे वितव हृदस्पतिनाव दक्षिणा तां स्तु राजन्य सांसिना ह्या अपदन्या तायना इ पतं यजुं तनुते न स्माद्वृद्धा ग्रतिरक्षं तु पति ५ आ शुः शिशानो वृषभो न
भी मह्ति ऐंद्रि ह्या निरूपा वा दश त्र्यवंति वा दश मासाः संवत्सरः संवत्सरा ग्नि यावा नग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावते वित दक्षिणा ता स्तु राजन्यसांसिना ह्या अपदंति त्रिष्टुभ त्रिष्टुब्वै वज्रो वज्र त्रिष्टुब् वज्रेणोवे तद्दक्षिणा ता स्तु राजन्यसांसिना ह्या अपदंति ता हवि ६ त्राति गायत्र्यः संवत्सर ल नदाग्नेयी
भवे त्य ग्नि कर्मविद्यो ६ अन्वेनं तु पश्चति ७ देवा हि शुद्देवा अग्न र ३ त्र विश्नि निरिति तस्यो क्तो बंधुः ७ अमाग्निग्रयं ति वे व दिशो दे वी र्यज्ञमवं तु देवी रिति दिवा अ सुराः श्री राय याज्ञो पत्यादि हृदस्य ईत ता देवा असु रा सां दिशो हृत नन्वे वित घुजमानो हिषता भ्रातृव्यस्य दिशो ह
हृ देवी रिति तदनाद् देवीः कु रुत यज्ञमवं तु देवी रिति यज्ञ मिम मवं तु देवी रित्येत दपामति ६ मर्तिं बाधमाना इत्य शना या वा अमति र शना या मे व बाधमाना इत्ये तद्रायस्पोषे यज्ञपतिमा भजं ती रिति रय्यां वाधा पोष च यज्ञ पति मा तजं ती रित्ये त द्रायस्पोषे अधि यज्ञो अस्था
हिति रय्या वाधा पोष वाधि यज्ञो स्थादित्ये तत् ८ समिद्धे अग्नावधि मामहान इति यज्ञमानो वे मामहान उक्थ पत्र इत्युक्था नि ह्येत स्य पत्राणी ड्य इति यज्ञियो ह्ये त ज्जुमान इति धारित इत्ये तत्त्र ३ घर्मं परिगृह्याय जंते ति तद्वै घर्मं परि गृह्याय जंत क्व ति यज्ञ सम यजं त देवा इ
ति ९ कृ ह्यि वै तं यज्ञ म यजं त देवाः ऊर्ध्वा य धत्तेमो अध्वर इति देवा ह्येत द्ध्वारोधि यत्र मो दव श्री श्रीमनाः शतपया इति देवश्री र्ह्येषः श्रीमनाः शतपयाः परि गृह्य देवा यज्ञ मायं निति परि गृह्य ह्ये तं देवा यज्ञ मायन्दे वाद्देवेभ्यो अध्वर्यन्तो अस्थुरिति अध्वरो वै यज्ञो देवा देवेभ्यो यज्ञियन्तो
स्थुरित्ये तत् १० वीतं हविः शमितं शमिता यजध्या इति हि त्विष्ट मित्ये तत्तुरीयो यज्ञो यत्र हव्यमेती ति अध्वर्युः हि रन्ता पज्जं ६ हि ज पति होता प्रशास्ता वो ब्राह्मणो दक्षिणा ता प्रति रक्षां ऊ पति एष एव तुरीयो यज्ञस्तत्ता वाका आशिषो नो जुषं ता मित्ये त ता नो वाकाः आशिषो जु
षंता मित्ये तत् ११ सूर्य रश्मी र्हरिकेशः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयां ३ अजस्रमित्य सौ वा आदित्य एषो ग्निः स एष सूर्य रश्मी र्हरिकेशः पुरस्तात्सवितेति तज्ज्योति रुपच्छत्युजस्रं तस्य प्रसवे याति विद्वान्नि ति प्रसवो वै पूषा तत्प्रसवे सर्वे पूषा रात संपश्यन्नि भुवना नि
गोपा इत्ये ष वा इदं सर्वं संपश्यत्ये ष उ एवास्य सर्वस्य भुवनस्य गोप्ता १२ त घा अनु त्वा पा दित्या देवविशः पंक्ति दिवा त्साप्त देवा असु रा सामहं जना स्यो ता पवि त त्स्मा रा दं स्त्र उ एवि त घुजमानो हिषता भ्रातृव्यस्य हृत्स्नौ ता एवि त स्मा रो रुत्य पो एत त्पाण्ता निर्दं वा भ्रात संप्रा
नुवं स्लोकं वा स्निर यम्त तपातः स ग्रामो ति १३ अश्मा नं पृश्नि सुपदधाति असौ वा आदित्यो ह्यश्मा पृश्नि रमुमेवे तदा दित्य मुपदधाति पृश्नि र्वति रश्मिभि र्हि मंडलं पृश्नि समंन्ता रूपादवनी यं व र्गा पाद्ये प्रचो पदधा त्य यं वै लोको गार्हपत्या हि व नीयः एते
न दिशेति लोका वेतत् तरणा दधाति तस्मा दिमौ लोकावेतनरणौ ता इति १४ आग्नी ध्रुव तला यांं भं नरिक्षं वा आग्नी ध्रमंत देन्तरिक्षे दधाति तस्मादु भौ नरिक्षं त्या यत त्वो व्य धू व्य धू शि ष इ त ः १५ स एषप्राणः प्राणम स्मि वित दात्मं धान्नि तदद्यतमु राज्ञ र वे तदा मं धान्नि तदत
द्रमात्र्यमौ तदप्त श्रुवा अप्त र प्रमाप्त वति स्थिरो वा अयमा स्थिरे त्य तमुः कुरुत पृश्निर्न वति पृश्नी वस्य गं १६ स उ पदधाति विमान एष दिवो मध्य आस्त इति विमानो ह्येष दिवो मध्य आस्ते आपप्रिवा नोदसी अंतरिक्षमित्युद्यन्नाप एष इमांल्लोकाना पूरयति सु वि
श्वाचीरभि चष्टे घृताचीरिति स्रुचा वाश्व नद्व्दीक्षाको नराद्ग्रवंतमप रं च यत्कृत मिति ९ अ तर मं वलो क मत्तं वे त्येत दक्षो य त्र दा म तदिक्ष च्छीयते य च्छ्रा दः सर्वमभी पतति १७ उक्ता स्यन्दो अरुणः सुपर्ण इति ३ उ त्क्षा ह्ये ष समुद्रो अरुणः सुपर्णः पूर्वस्य योनिं पितुराविवेशेति सर्वस्य ह्येष एतं योनिं
पितुराविवेश मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मे ति मध्ये ह्येष दिवो निहितः पृश्निरश्मा वि चक्रमे रजसस्पात्य न्ता विति निविक्रममाणो वा एष एवंल्लोका नामंता न्पाति १८ घा त्वा स्तु पदधाति द्विपाद्यजमानो यजमानो ग्निर्यावा नग्नि र्यावत्यस्य मात्रा तावतेवे नाम तेनउ पदधाति ति हि कुर्वन्ति कुर्वन्तो ह्येष न
सादयति आ सन्तो ष्ये षन सूद दो क्तमा धि व दति ग्रो गोविस्सूद पोता प्राणएषक्किं प्राणो प्राणंद धमिति तन्नि धा य यथा न संधे त्तु १९ अद्भ्यो पात ति पति इं दवि ष्ठा अरी ष्ट ध त्रि ति त स्यो क्तो बंधुर्द वक्रूयद्धि आ स्व द्रक्ष्यं स्त्रुक पर्द्द आ व व द्धि ति दव क्रू व्ये व यजः स्रुत्र त्वद्य देद ग्नि र्दवो पचो
आ व व द्धितिय द्रुत्तु वाग्नि र्देवो देवाना च व द्धि त्ये त त्तु २० हाउ स्य मा ग्र स्त वा उ ग्रा ने लो क्ता नीत्तु अध्वस प्तानि हो मा नि त्रा ने ता धरां ३ अक दिति य जे व यजु स्त्रा बंधुः २१ उ ग्रा नंर व नि त्या नं र व नू त्यां द वा अ वा अ वी र्हध तू अध्वस प्तानि हो त्रा मवि श्व ची नां व्य स्य मा नि ति य ज्ञे व यजु स्त्रा

बं धुः।२२। न घा अनु अमादादित्याद्रुर्ध्वाश्रुनस्त्रोदिशः। नाएनदेवा असुराणा महंजनाभ्यो नाएव्वेतस्समारोहस्ता उएव्वेतघजमानो द्विषन्ता आनूव्यस्वहंड्डुस्त्रो नाएव्वेतस्समारोहत्यस्त्रोएतद्वाएतान्निर्दिवा आनः संघाप्नुवं स्वाङ्गे वाजिरह्मेनद्दातः सेघाप्नोति।२३। आघ्नाग्निमारोहति। क्रमध्वमग्निना
नाकमिति। स्वर्ग्यौ वै लोको नाकः क्रमध्वमनेनाग्निनेतं स्वर्ग्यं लोकमित्येतदुख्यं हस्तेषु बिभ्रन्त इत्युखं वै ग्निन एनं हस्तेषु बि[भ्र]दिवस्पृष्ठं स्वर्यन्त इति स्वर्ग्यं लोकं गच्छामि आरुह्य नाकमिति राधमित्येतदिवस्पृष्ठं स्वर्ग्यं लोकं गच्छामि आरुह्य नाकमित्येतन्नु।२४। प्राची मनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानिति। प्राची ह्येतं दिशमग्नेः स्वामनु प्रदिशं
प्रेहि विद्वानित्येतद्ग्नेरग्ने पुरो अग्निर्भवेहेत्यस्यैव मग्नेरग्नेपुरो अग्निर्भवेहेत्येतदिश्वा आशा दीद्यानो विभाहीति सर्वा आशा दीप्यमानो विभाहीत्येतदूर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे इत्याशिषमाशास्ते।२५। पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षाद्दिवमारुहमिति गार्हपत्यादाहवनीयमाग
च्छन्त्या अग्नीध्रीयाद्दाहवनीयं दिवो नाकस्य पृष्ठात्स्वर्ज्योतिरगामहमिति दिवो नाकस्य पृष्ठात्स्वर्ग्यं लोकमगामहमित्येतन्नु।२६। स्वर्यन्तो नापेक्षन्त आ द्यां रोहन्ति रोदसी इति न हैवतापेक्षन्ते स्वर्ग्यं लोकं यन्ति यज्ञं ये विश्वतो धारं सुविद्वांसो वितेनिर इत्येष वै यज्ञो विश्वतो धार एतमेव सुवि
द्वांसो वितन्वते।२७। अग्ने प्रेहि प्रथमो देवयतामिति। इमामन्दग्निमाहवनीयमभ्येति प्रथमो देवयतामिति हृत्साक्षु: देवानां तमस्मानां मिति चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानामित्युत्हैव मनुष्याणां चक्षुरिङ्क्षमाणा भृगुभिः सजोषा इति यजमाना भृगुभिः सजोषा इत्येतत्स्वर्यन्तु यजमानाः स्वस्तीति स्वर्ग्यं लोकं
यन्तु यजमानाः स्वस्तीत्येतन्नु।२८। तद्याअनुक्रमादिद्योकमुक्त्वदिशः। नाएतद्देवा असुराणामहंजनाभ्यो नाएव्वेतस्समा[रोहत्य]स्मान्न प्रीणाति घजमानो द्विषन्ता आनूव्यस्यहंस्त्रो नाएवैतस्समारोहत्यस्त्रोएतद्वाएतान्निर्दिवा आनः संघाप्नुवं स्वाङ्गे वाजिरह्मेनदातः संघाप्नोति।२९। अग्नेन मन्निज्ञुहोति।
एतद्वाएनं देवा इष्टिवा संमुत्परिस्थाहन्नेनाप्रीणाचेतयानुत्याताच्छेविनमयामनदीयिवांसमुपरिष्टाद[न्नेन] प्रीणाति तयाकृत्यारुह्यान्ये कृत्वा वसाव्ये पयसा राज्ञि वैकृत्ता मुञ्चत्वसा नस्या असाबादित्यो वसः स्वानि विनामतद्वारोन स्वेन रसेन प्रीणाति। उपरि धार्यमाणाउप
रिष्टद्धि सयामनस्प्रीणाति न्याकुने नदादनेन पयः सदी यता।३०। यन्द्वेवैनमग्निहुहोति। ह्निरएतद्घजस्य यदग्निः प्राणाः पयः शीर्षं स्तुन्वाणं दधाति यन्नास्ववमानुसामग्निप्रद्युरादवमग्निजुह्यात्प्राणाः स्वयमानुसारसमग्निशीर्षन्नत्प्राणं त्वरसेन संतनोति संदधाति नक्रोपासासमन
साद्धि रूपमिति तस्यो क्तो बंधुः।३१। अग्ने सहस्त्राक्षेति। हिरण्यशाकालेवएषसहस्त्राक्षः शतमूर्धन्निति यदाह शतशीर्षा रुद्रो स्त्रुपतशतं तन्त्राणाः सहस्त्रंस्यानाप्तिमान प्रव हितस्य प्राणाः सहस्त्रं व्यानाः यः शतशीर्षायुं सा हस्त्रं स्पराय इति गृहं सहस्त्रेरयायुतेशि प्रजस्थेन
क्रिमातत्विधेमवाजाय स्वाहेत्येषवै वाजस्तस्मा नम्प्रीणाति।३२। तान्यामग्निजुहोति निहिपाघजमानो यजमानो श्रियावानश्रियाविस्य स्पमात्रा नाददति विनम्मनदग्निजुहोति।३३। अप्रेनन्निदधाति। सुपर्णोसि गरुत्मानित्येनद्वाएनमदो विकृत्यासुप र्णं गरुत्मन्तं चिके तातितं सुपर्णं गरुत्मन्तं
विनोति तं सुपर्णं गरुत्मन्तं कुर्वन्तं तादधाति पृष्ठे पृथिव्याः सीदेत्याःसोतन्त्ववद्धिमापृणं रूपोतिषा दिवमुत्तभानान्तरुमादित्यत्रुहन्तिरवं चेषएतं संस्करोति।३४। आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादित्याजुह्वानो नः सुप्रतीकः पुरस्तादित्येतद्ग्ने स्वं योनिमासीद साधुयेत्येष
वा अस्य स्वो योनिस्तं साधुमासीदेत्येतदस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्नित्येता वा उत्तरं सधस्थं विश्वेदेवा यजमानश्च सीदतेति तद्विश्वेदेवैः सह यजमानं सादयति द्वायां निदधाति तस्योक्तो बंधुर्बृहद्वारणं तस्योपरि बंधुः।३५। अथास्मिन् समिध आदधाति। एतद्वाएनं देवाइष्टि
यि वाउसमुपरिष्टादन्नेनाप्रीणात्समिद्धिराकृतिभिः शारःसवितामीमयन्नेत्रमासामादधाति। एतद्वा एवमेतस्यामाकृत्याउक्रतायां प्रादीप्यतादद्वैलन्त्यस्माद्वा आबिलस्यद्विनोयंन दिवं सादितिनएनाउं
रामीमप्रदर्शन्येनमशामयंस्तघादनेंउशम्याशामयंस्तस्माच्छमीतन्नेवैनमयामनत्त्वं स्माशमयतिशां त्याएवनजुह्यो।३६। तावंसवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाहंहत्वोनुमतिं हृशमु अन्यां यामस्य कण्वो अदुहत्प्रपीनां सहस्त्रधारां पयसा महीं गामिति कण्वो हैनां ददर्श साहास्मै सहस्त्रधारा
वा निकामान्दुदुहे तन्ने वैनं घजमानाय सहस्त्रधारा सर्वान्निकामान्दुहे।३७। अथाविकंकती मादधाति। तस्यास्तोक्तो बंधुर्विधेमाते परमे जन्मन्नग्न इति द्यौर्वा अस्य परमं जन्म विधेम स्तोमैरवरे सधस्थ इति अन्तरिक्षं वा अवरं सधस्थं यस्माद्योनेरुदारिथा यजेतमिति वा असम्य स्वो योना
स्तं यजइत्येतन्न्यत्वे हवींषि जुहुरे समिद्ध इति।३८। अथौदुम्बरीमादधाति। कर्णविदस्मऊर्ज उदुम्बरो यथैव नाम तदुसेन प्रीणाति कस्मिकवतीनवदति पराग्वावैकर्मकाः पशुस्ति रवेनमेतदन्नेन प्रीणाति यदि कर्मकवतीनविंदद्धिश इत्याप्नु पराग्नासादधा च घदधिइधुस्नउपतिष्ठन्तदेवपशुरूपं दधोऽत्र

ज्हरसु मिदुरतिवदावा एवुम मिंडुम्नासिंहन्त्रिजिपि१

इति प्रात्यस्मृ... ३२

दीदिहि सुरोन इति हि राजोदधात्यन्नं हि राडन्ने लिंचे नामतन्त्रीणातितिस्त्रः समिधआदधाति त्रिहृदग्नि र्यविानग्निर्यवित्यस्य मात्राताव त्तेविनामतदन्नेन प्रीणाति।४० अथ आकूतीर्जुहोति। यथापरिविश्थान्वधायय न्नादकृतस्तु वल शर्वस्तुवोत्तरामन्नेतम घाश्वं नस्तोमैः कुर्वन्नप द

७ कृदिस्मृत्वा। कृष्यामातवृद्धेरिति यस्त्कृदिस्मृकुस्तो मस्त्वं तकृष्या समित्येतत्पं त्याजुहोति पंच पदा पंक्तिः पंचवस्तिरिकाग्नि र्यविानग्निः पंचर्त्तवः संवत्सरः संवत्सरोग्नि र्यविानग्नि र्यावत्यस्य मात्रातावत्तेविनामतदन्नेन प्रीणाति।४१ अथ स्रवेण कर्मणोजुहोति। हि स्रुकर्मायम

ग्निस्त्वामवितन्त्रीणाति विश्नं जुहोति मिमनसाहुतनेति विश्वामथांजुहोमि मनसाव हुतनद्वेत्येत घ्याद वाङ्गागमान्नितिय घ्याद वाङ्गागच्छानि त्येत द्वीति होत्राः कृताहुथङ्गतिम त्यहुथ इत्यततत्यद्धि श्रस्यभूमनेः जुहोमिहिहि श्रुकर्मपाङ्गत्येन द्विभ्वाद्वादान्यां कविरिति सर्वदेवा

ङ्कितं कविरित्येनतू।४२ अथ षड्सर्ज्जाकृतिर्जुहोति। सर्वोमतपन्नूसर्वं सार्वरलोत्वेनमेतन्त्रीणाति।४३ सप्तात अग्ने समिधइति प्राणावै समिधः प्राणात्वितं समिधात सप्तजिह्वा इतियान मूस्मप्तरुपानेकं शरूपमत्रैवत्यामत दाद सप्तरुपयङ्गति सप्तदिनस्त्वय आ सस सप्तधामप्रि

याणीतिछंदां स्यतदाहछंदांसि वाअस्य सप्तधामप्रियाणि सप्तहोत्राः सप्तधाप्रायर्ज्जतीति सप्तहोत्रः सप्तधायजंति सप्तयोनीरिति चितीरतदाहपृणस्वेत्याप्रजायस्वेत्ये तद्घृतेनेतिरेतोवैघृतं रेतएवैतदेधाति स्वाहेतियज्ञोवैस्वाहा कारोयज्ञिं यामवैतदेद

७ सकृत्सूर्द्ध्वंकरोति।४४ सप्तसप्तति सप्तवितिकाग्निः सप्तर्त्तवः संवत्सरः संवत्सरोग्नि र्यविानग्नि र्यावित्यस्य मात्रातावतेविनामत तदन्नेन प्रीणातितिस्त्रः आकूतीर्जुहोति त्रिवृदग्नि र्यविानग्नि र्यावित्यस्य मात्रातावत्तेविनामतदन्नेन प्रीणातितिस्त्रः समिधआदधातितत्त्वद्वतस्योक्तोबंधुः।४५

ति श्रुस्त्रसमिधआदधाति। अस्त्रीनिवे समिधस्तिष्ठंतीववाअस्त्रीन्यासीनआकूतीर्जुहोति माधं सानिवाआकूतयआसतइववैमाधं सास्त्रीन्नेतराः समिधाभवंतिवाद्यौ आकूतायांघृतवाणि घृस्त्रीनिवाद्यानि माधं सानि।४६ अथ आनःसंपदेवाघृत्सुरस्ताज्जुहोति घृतपरिष्टात्स

क्ति राज्ञमनःपृष्ठेयंतिहात्यामश्नान्तं पश्रिमुपदधातिवञ्जर्मि राग्नेर्यंति पंचत्ति रग्निमारोहंतिनदेकाग्रविंशदाकृतिरवृत्रिंशद्रात्रमीहात्यामग्निं निदधाति हात्रिंशद्वात्रिंशदाद दृष्यातुष्टुप्सि चानुष्टुप्।४७ न घाअथ तुस्तिस्तोत्तुष्टुजोगार्हपत्येसंपादयंति ताः सामितामत्रिकामादरेतित घ

दतामादरेति। अत्रिष सार्वाग्निः संस्कृतः सएषो वृतास्मिन्नालभासीघदतमास्त्रृ।४८ लाग्निमत्रवा। वैश्वानरमदानीति तावतिनस्माघाद्वितमत्राधरंस्यक्षेपालमन्नायालमाकृतिस्त्योनवति।४९ अथो आकूताः प्रजापतिरावैतं प्रियं सुत्रश्त्रुस्यपाधत्न्ने इति म त्यादेतादवेवए

देवंप्रियं षु त्रस्तुश्रसिधत्ते।५० यच्छावि नमत्रा दरेति। यान्निनांसमत्रुकृथान्नेकं श्रुकथसकृद्भ्यमिवसयो ... त्वीयान प्रयामेर्षांतामूर्द्धं श्रियं रसं ससृजदोदिन्नेष सयामतमत्राग्निमादरेतितघ्यदतमत्रादरेतियेवितघाधं सप्ताना श्रुकृपाणां श्रीर्यारसस्त्रमेतर

हुतं सप्तुदेंरुंति तदास्येतच्छिरआत्माय मग्निश्चितआत्मानामवास्यैतत्सं स्कृत्य शिरःप्रतिदधाति।५१ ... यात्माविश्वानरंजुहोति। अत्रिष सार्वाग्निः संस्कृतः सएषा त्रवैश्वानरोदेवतानस्माएतद्धविर्जुहोति तद्दन्न हविषादवतां करोतियस्यै वैदवतायै हविर्गृह्य

तस्मादेवतानस्मायस्येनगृह्यात द्वादशकपालो द्वादशमासाः संवत्सरः संवत्सरो वैश्वानरः।५२ यद्वेवितैवैश्वानरं जुहोति। विश्वानरं वाएतमग्निं जनयिष्यन्भवति तमदःपुरस्ताद्दीक्षणीयायां रेतोभूतंसिंचति यादृग्वैयोनौरेतःसिच्यते तादृग्जायते तद्यत्तत्रवैश्वानरं

रेतोभूतं सिंचति तस्मादयमिह वैश्वानरो जायते अपां स्तृत नवति रस्तावितत्रयइतपां श्रुविद्युतःसि यातत्रिसं ... इदनिरुक्तं दिवेतोन्नातेत वतिरसयः सवैश्वानर ... मसलोकाइ ... मवपृष्ठिवीद्धि श्रुमग्निर्निराद्भिरिक्षं वायुर्द्यौरसो नोघ्यो र वद्विश्रुमादित्यो

नरःशतयेतइमलोकाइदेतच्छिरइदामवपृष्ठिवीसोषधयवमस्पृतित देतद्धिश्रुंग्रीवावाग्निः सनरःसोपरिष्टादस्य ... स्पृष्ट्या स्या अग्निः।५३ इदामवातरिक्षंतस्मादेतदलोमकं मलोमकमिव ... रिक्षं तदेतद्धिश्रुं प्राणएववायुः सनरःसमध्येनास्य ... तिमध्येनयांतरिक्षस्य।७

द्यौः।५४ शिरएववयौर्नक्षत्राणिकेशास्तदेतद्धिश्रुं चक्षुरेवादित्यः सनरस्तदवस्ताद्धीमी । वलि।अवस्ताद्धि दिवआदित्यस्त ... तच्छिरोवैश्वानरआत्मात्मग्निश्चित आत्मानामवास्यैतत्संस्कृत्य शिरःप्रतिदधाति।५५ अथ मारुतान्जुहोति प्राणोवैमारुताः प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति वैश्वानरं

हुत्वा प्राणोवैश्वानरः शीर्षंस्तत्प्राणान्दधाति।७ एकएवभवति एकमिव हिशिरःसप्तभवंति सप्तकपालायत्रवा अपि वकृत्रः सप्तसप्तसप्तैव तच्छीर्षन्प्राणा सप्तप्राणान्दधाति अनिरुक्ता एवभवंति अनिरुक्तमिव हिशिरो अनिरुक्ता इतरइन्निरुक्ता इव (शीर्षन्) प्राणास्तिष्ठन्नेतं जुहोतितिष्ठंती

वह्निश्चिर आसीन इतरा नासूइव ह्विश्यागाः ।९ नघोश्छमो मारुतान्जुहोति । इमानो आग्नो तो मध्ये वैश्वानरस्य जुहोति मध्ये दामो शीर्षः आग्नेयो ।१० अथ यो हितीयो इमोनोतो समंतिकतरं जुहोति समंतिकतरमिव दामो आग्नेयो ।११ अथ छो न्तीयो इमोनोतो
समंतिकतरं जुहोति समंतिकतरमिव दामो आग्नेयो द्यावा वारण्येनूस्याः स्मारण्येनूस्यो भवति बकुदिवा वाह्नो रं निगच्छति ।१२ यद्वैश्वानरमारुतां जुहोति रुद्रं वै वैश्वानरो विल्मारुताः रुद्रं च नद्दिशं च करोति द्वैश्वानरं पूर्वं जुहोति रुद्रं नक्त श्चाह्विरां करोति ।१३ एकएष नव
ति । एकस्तं नक्तं श्रमकस्ता ७ श्रियं करोति वद्दवइतरे द्विशितजूमालं दधाति ।१४ निरुक्तएष भवति । निरुक्तमिव ह्विरुद्रमनिरुक्ता इतरा निरुक्तवह्निविष्टतिष्ठन्नेतं जुहोति तिष्ठतीव ह्विरुद्रमासीन इतरा नासूइवाह्विविष्टा ।१५ तं वापतं भरोन्तुवाक्यवंतं याज्यवंतं वषट्कृतस्तु वा जुहोति ह
स्त्रलिवनरा नासीनः स्वाकाकार लाकृत्राग्यिदेनद्दिशो रुतानुकरामनुवन्मानिं करोति ।१६ नदाक्षः । कम्पमास्यैतद्भरोन्तुदाक्यवंलायाज्यवंला वषट्कृतस्तुवाकृता नवंनीति । एतब्बांवि सप्तपदानांमारुतानां यानि त्रीणि शछमानि पदानि स्यात्रिपदा गायत्री भरोन्तुवाक्या छयानि
व वाज्यन्मानि सा वषट्ः पदाश्चिष्टुब्याज्पे दामवकभसलमयं दंडः स्वाद्दकारो द्दषक्कारएव सप्तकाम्येतद्भरोन्तुवाक्यवंलायाज्यवंला वषट्कृतस्तुवाकृता नवंति ।१७ नघ्ने शछमं दक्षिणालामारुतं जुहोति याः सप्तश्याः स्ववंनिनाः ससस सैंशं सशकपालो भवति सप्तद्दि
नायः घ्याव्याः स्ववंति ।१८ अथ यं शछमसुत्तरतां जुहोति रुतवः ससस शकपालो भवति सप्त श्रुतवः ।१९ अथ यं हितीयं दक्षिणालां जुहोति । पस्ववः ससस सकपालो भवति सप्तद्दिग्याम्याः पचावस्त्रामनं नर्दितं पूर्वं स्मा जुहोति । अपस्तु तन्पशून्तु निष्ठापयति ।२० अथ यं हितीयमुत्त
रतां जुहोति सप्तकेषयः सससस कंपालो भवति सप्तद्दि सप्तकृषयस्तमनं नर्दितं पूर्वं स्मा जुहोति । रुक्षुतद्वीन्तु निष्ठापयति ।२१ अथ यं तृतीयं दक्षिणालां जुहोति । ग्राणाः सससस सप्तकपालो भवति सप्तद्दि शीर्षन्प्राणास्तमनं नर्दितं पूर्वं स्मा जुहोति । अनंतर्दितां स्तकीर्षः प्राणान्
दधाति ।२२ अथ यं तृतीयमुत्तरतां जुहोति । कुंदा ७ स्ति सस ससप्तकपालो भवति सप्तद्दिन्वरुतरालि कुंदा ७ स्ति मनं नर्दितं पूर्वं स्मा जुहोति । अनंतर्दि मानिनद्दि बिन्दु कुंदा ७ स्ति दधाति ।२३ अथ यः सप्तमृतीयः स्वंवेति । सो रण्येनूत्यः ससस कपालो भवति सप्तद्दितायः शतीयः
स्ववंति सास्रैषा वाइयाल एतस्य मज्जा प्रातः सो रण्येनूत्यो भवति तिर इव वै नघ दुरण्यं तिर इव तत् घद् घाड् ग्राणा मज्जास्मा घ एतासां नद् नावि बेंति तिर इव तराः न्नापन तरा आद नस्य वादित राभवेन्तितघ घादतदादे दं मारुता इति नदस्मा अलेने त्वापि दधाति तन्नि ने म प्रीणाति ।२४ स यः से
श्वानरः अस्मि स आदित्योछ सह्रायां नमारुतार स्म यस्तेन सप्तकपालो न वंनि सप्तसप्तद्दि मारुता गणाः ।२५ स जुहोति श्वकुर्योति श्रुवि भुर्योति श्वा सन्यज्योति शुस्योति र्ष्मांस्वति नामान्येला मेतानि मंडलमिव तेन संस्कृत्या ब्याकिन्नेना न्त्रवमीन्नाम श्चादं घ निदधाति ।२६ श्रोत्रलाशी
अछाला त्वेनो ह्वरिं जुहोति । अन्त्रिष सर्वाग्निः संस्कृतः स एषो त्रदृस्तु स्तोमेदवाए तां ध्नरां ग्राहृ क्त्रं स्तप्येन म प्रीणं स्तप्राद ताम्स्मे त्वृसवदला धारां ग्राह ह्लस्म स्मादेनां त्वे सो ह्वरिस्याव द्रुतत द्वेना स्मा अयाम नां ध्नरां स्प्रक्राति तद्येने प्रीणाति ।१ यदेत्वेना त्व सो ह्वरिं जुहो
ति । अन्त्रिष कुप्वास्येष एनं द्याप नंदवाः स वंदेरुस्व ७ संस्कृत्याछ्येन मितेः कामिर मृषिं वन्नेन यात्वृ सो ह्वरिं रात द्विविनम य मितः सर्वंदेरुस्वं ७ संस्कृत्याछ्येन मितेः कामे रतिविं वति । एतया त्व सो ह्वरि प्राज्येन वंवगृह्णीत ल्नोडुवयस्तुवा तस्यो कोवां ध्रुः ।२ त्वे श्वान
र ७ क्वाशिरो वित्वे श्वानरः शील्मो वा अदं नमघात प्यो शीर्षला वा अतिविच्छमानो तिविच्छान मारुतानू कुवो प्राला त्वे मारुताः प्रालो रुवा अनमघात प्यो प्रालो क्ववा अतिविच्छमानो तिविच्छाला ।३ नद्या अरण्येनूस्यो । द्यास्या अरण्येनूस्यो त्वावोवा अन्नमघात प्यो त्वावावा ।
अतिबिच्छमानो तिविच्छान नाद न सद्वै त्वसु वंप्येन कामाः स्लेला घस्तुमया धाराय प्लाह्नीरस्य वासर्पिषो वाएव मारं न्नाये वयमा अ्याक्रिति कृयाल तप्राद प्रा त्वसुमयो ध्नरा तस्माद नां त्व सो ह्वरिस्याव द्रुत ।४ स आह्विदं वमइदं वमइति । अनेन न्वश्चाप्रीला स्थनेन
वानेन वत्वा ति बिं वा मि । अनेन न्वेन्येन दघ्यो इदं त्वामदेह्नादं त्वमइति साय द्देविश्वा ध्नारा श्रिं प्राद्रुयाद ड्ढेन घस्तुः प्रतिपघला ।५ एन द्याएनं दवाः । एनं नान्नेन प्रीन्नितेः कामे रतिबिञ्चेत या त्व सो ह्वरि याज्येन मन्नाकामान यावेनत स्माइछुः प्रीला तिबिक्रएतान् कामान्स्त्रा
यछताछ्वेन मयामतेनान्नेन प्रीन्नितेः कामे रतिबिञ्चेत या त्व सो ह्वरियाज्येन मेतान्कामानू यावलत स्माइछुः प्रीला तिबिक्रएतान् कामान् प्रयछति न्द्रोन्द्रो कामो संस्तुनक्ति । अय वछेदायपछाव्योकस्तो संस्तुध्याद वं यक्रन कल्पेनामिति ।६ एतन्दिदवा अधु

वनाकेनेमान् कामान् प्रतिगृह्णीयामहइति। आत्मनि वित्य जुवन्य इति विदेवानामाज्यबाहवएवपञ्जमानस्य स्य यदाव यज्ञेन कल्पेतामित्या [illegible] विनदा॥७॥ द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा ताव
ति विनाम तदन्नेन श्रीणाति। अथो नावति विनाम तदन्नेनाप्तिं विन्दति यज्ञेषु सर्वास्तु कल्पयति। अष्टास्तु कल्पयति दशास्तु कल्पयति य एवं वेद [illegible] यति॥८॥ सर्वे ज्योतिर्ज्योतीति। सर्वमन्नपदर्व्याप्ति सर्वाण्येतद्विनाम तदन्नेन श्रीणाति। अथो सर्वालोके विनाम तदप्तिं विन्दति॥९॥ अ
थ यज्ञान्तञ्जुहोति। यज्ञाद्वै यज्ञायज्ञाने विनाम तदन्नेन श्रीणाति। अथो यज्ञाने विनाम तदन्नेनाप्तिं विन्दति॥१०॥ ब्राह्मणं ॥४॥ द्वितीयः प्रपाठकः॥ कण्डिका ॥४॥ अग्निर्नाम यज्ञेषु ज्योतिर्ज्योतीति। अग्निर्ज्योतिर्मे सर्वमिदम्मेति विनाम तदप्तिं कल्पन्ति॥ श्रीणाति। अथो एतै
र्विनाम तदन्नेन कल्पन्ति विन्दति॥१॥ अथ भुज स्तोमाञ्जुहोति। एतद्वै देवाः सर्वान् कामानाप्तुं स्तोमैः स्वर्गं लोकमायंस्तद्वै तदृग्यजमानः सर्वान् कामानाप्तुं स्तोमैः स्वर्गं लोकमिति। २ तदृत्व यज्ञियैः शास्त्रीति। अथो विश्वयज्ञियैः शास्त्रैः स्तोमान्नेनैव तद्देवाः
स्वर्गं लोकमायंस्तद्वै तदृग्यजमानोऽन्नेनैव स्वर्गं लोकमिति। ३ अथ यज्ञस्तोमाञ्जुहोति। एतद्वै देवाः सप्तस्वर्गकान्वा अयामानुजस्तोमाज्जुग्म त्रिवृत्स्तोमैः स्वर्गं लोकमायंस्तद्वै तदृग्यजमानो यज्ञस्तोमैः स्वर्गं लोकमिति। ४ त
था अन्नं वषट्कारं शास्त्रीति। अन्नं वा अष्टौ वषट्कारं जुमत्तां स्तोमानामेतमेवैतद्देवाः सप्तस्वर्गं लोकमायंस्तद्वै तदृग्यजमानोऽन्नेनैव स्वर्गं लोकमिति। ५ सन्ताप्य। ५ कामे मे तस्य यो मे वतस्य श्रमे स्तोमा यासिति। यथा हृदं रोदन्तु तत्रात्त्ररक्षा समालनेन रोदनादक
न यज्ञे वसतोमान् जुहोति। अन्नं वै स्तोमा अन्नेनैवैनाम तदप्तिं विन्दति। ६ अथ वषट्कार्याञ्जुहोति। पशवो वा विश्वपाः पशुभिरेवैनाम तदन्नेन श्रीणाति। अथो पशुभिरेवैनाम तदन्नेनाप्तिं विन्दति। ७ अथ समुद्राञ्जुहोति। एतद्वै देवाः सर्वान् कामानाप्तुमिच्छन्त उपस्थाने समद्रायणं स्तु
त्वा विनाम तदन्नेन सर्वान् कामानाप्नोति तनु तपति सौजाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहेति नामान्यस्य तिनाम स्वाहा। विनाम तदन्नेनाप्तिं विन्दति। ८ त्रयो दशस्तोमानि नामानि नवति। त्रयोदश मासाः संवत्सरस्त्रयोदश त्रैष्टुभं तिष्टुभं पालिकालयावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावति विनाम तेन
श्रीणाति। एवं हि विनाम तस्यैव कृत्स्नं नामतया विनाम तदप्तिं विन्दति। ९ अथ स्वाहाकृतिराज्ययज्ञाना सवपनम्नकर्त्तृस्वाहा। ज्योतिर्यज्ञानां यज्ञानाम्। अन्नं वा अग्निरग्निः ऋषिरान्ने विनामेतच्छ्रीणाति। १० अथ स्वाहाकृतयज्ञानाम्नायये तास्ति यमनक्र्तृस्वाहा ज्योतिर्वा
स्वाहानां यो विपन्यापतिः। इदं तद्राज्यमनिशि च्छ्रीमत् एतदग्निर्रक्षस्पत्नीयं ता सियमनक्र्तृ स्वाहा यो सिरस्त्रवे नो ऽसि प्रजानां वन आधिपत्याय स्वाहा सर्वभूतेभ्यः। एवं विनाम तदन्नेन सर्वस्मा अस्मै तन्महे सर्वस्मा अन्यत्विं याम दीति तस्माद्वेदं मानुष्यं राजानं मन्ति विश्व
भूतभृद्वान॥११॥ अथ कल्पाञ्जुहोति। प्राणा वै कल्पाः प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति। आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामिति। एतानेवास्मिन्नेतद्दधाति॥१२॥ द्वादश कल्पाञ्जुहोति। द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा ताव
ति वास्मिन्नेतद्धाम्नामाप्नोत्यथ्यानि यद्वैव कल्पाञ्जुहोति प्राणा वै कल्पा अमृतं तज्जुहोति प्राणानमृतमेते विनाम तदप्तिं विन्दति॥१३॥ अथ वाजप्रसवीयं जुहोति। अन्नं वै वाजोऽन्नप्रसवीयं विश्वरूपाणि पाप्ताः अमृतं विश्वयाविद्याशेतिं विनाम तदन्नेन श्रीणाति। अथो अन्नं
विनाम तदप्तिं विन्दति स्वर्वाचा अग्ना अमृता अमृतमिति स्वर्हि गच्छन्ति। अमृता हि भवति प्रजापतेः प्रजा अमृतमिति प्रजापतिर्हि प्रजानां पतिर्भवति वेदस्याहुति वषट्कारोऽग्निमुखमेतदं यद्वै कारावषट्कारेण वा वौषट्स्वाहाकारेण वा देवेभ्योऽन्नं प्रदीयते तदन्नमेतान्या
श्रुत्वा न्यां श्रीणाति वषट्कारेण स्वाहाकारेण वा आपतन्ति त्यामिति विनमेतत्स्तोत्रे। मतिविन्दति। मन्त्रेणा स्वधमन्तुष्यास्यपतिरयदक्षाजानीतिरन्नेऽनु हिविधान्ति रक्षसा दिति॥१४॥ नास्ये वा एतस्य हुतं हविरावयं घोरवान्मा भूतं हविः कस्मान्नो यन्ति वयं राहित्वादुग्रा सा
ऊनि॥१५॥ नास्य यावो देवानामूर्ध्व एवैधसामनस्तनो धारेव धारानामा रक्षिपञ्जमानां नात्॥१६॥ नास्ये यज्ञमानेष्ववाभामाकास्कंधः सुक्सतो धारे वधारावञ्जमाना दृष्टिरिव नृत्वा सोऽधिगंत्या रक्षिपञ्जमानं तदन्नेन तमस्य देवानामन्नं विष्णुस्वाहा मनस्वाप्नोति तदेवं ह्य
ह्वि॥१७॥ तद्वेवास्येतदनेनमनुष्यमन्ने भवति। अथातः पंपदवा॥१७॥ तदाक्कः कक्षमस्ये या हुसोहुराः संवत्सरमग्निमाप्नोतिकषष्ठं। र। य [illegible] ग्निना संपद्यत इति षष्ठिः स्तु विज्ञाति च शतान्येषा हुसोहविराक्षषड्क्षपं वक्रिशं शतान्याग्नेयानि षष्ट्विं शत्रीणि चतानि

नावेति संवत्सरस्याप्नोति तत्संवत्सरस्याप्त्यान्याप्नोत्युष्यानिम दूषद्वारुतवस्त द्दन्ना॰ रात्रीराप्नोति तद्युत्तयानि संवत्सरस्यादो रात्रयपाप्नोति अथ यानि पंचत्रिंशं सदत्र्योदशो मासः स आत्मा त्रिंशदाप्नोति प्रतिष्ठा द्विपदा दैर्घ्य एव पंचत्रिंशं तामेतावान्वै संवत्सर

एव तदुपास्य यावत्सोऽहरि संवत्सरमग्निमाप्नोत्येव॰ संवत्सर एतान्निनासं पद्यतन एतावत्स्तत्रोदि शं स्फुलोन्नो मथ्याला यज्ञुप्स्यन्य इष्ट कायपधीयेत स्यादितद्भ्रम्यदेना इष्टा एव तुदास्येत द्यः सोऽहरि याणि क्रतावं वेति। १८ तदाहुः। कथमस्यैषा हासो हवि

रामदुक्थमाप्नोति। कथं मदनोक्थेन संपद्यत इत्येतस्या एव हसो हरिश्चेयानि तु व भ्रमानि यजू॰ वित त्रिहस्तिरा यान्यष्टाचत्वारिं॰ शान्नो बत्रुर्विं॰ शोपान्ते। अथ यानि पंचविं॰ शतिः स पंचविं॰ श आत्माथ यान्येकविं॰ शति स्तदेकविं॰ शं प्रष्ठम् ... यानि

चयस्त्रिं॰ शान्सद्वौ अथ यान्यशीतयः स्ते यावशीतीनामाप्नोति शीतिर्दिमहदुक्थमास्यात भयइष्टमशीति स्तो यद्वादोमह तदुक्थस्योद्यमशीतिभ्य एतदस्य तद्वदुक्थस्यैषा हसो हरिरामहदुक्थमाप्नोति। एवं महदुक्थेन संपद्यते। १९ ब्राह्मणं। १ अथातो वाजपसव। यजुहोति

ति। अन्ने विष्णो अन्नं सवीय॰ तदस्य तदन्नमेवास्मा एतेन प्रसौति। एतद्धोमेनं देवता एतेना अन्नेन श्रीणाति। काम्मेरतिष्ठिश्चैतत्पावसोऽहरियाण्येनामतद्भूयएव वाश्रीणंत्सत्तर्क्षेवेन मयामि तदेतनाग्नेनश्रीणति तः कामिरतिष्ठिश्चैतयावसोऽहरियाण्येनामेतद्भूयएव श्रीणाति। २ यद्वेवैत द्वाजप

सवीयं जुहोति। अग्निर्यक एवास्य एतद्वा एनं देवा एतेनान्नेन श्रीणंति। कामेरतिष्ठिश्चैतयावसोऽहरियाण्येनामतद्भूयएवाग्निर्विष्णुरिव मयामतदेतनान्नेनश्रीणंति। कामेरतिष्ठिश्चैतयाव सोऽहरियाण्येनामतद्भूय एवाग्निष्ठिं चयति। ३ सर्वौषधं भवति सर्वमन्नं तदन्नं यस्मा सर्वौषधं॰ साई

णेविनामतदन्नेनश्रीणात्यम्यो सवीलिरवेनामतदन्नेनाग्निष्ठिं चयति तिवामकस्तदुकुरेनु स्वलाश्रीयाप्यावरुः वामो कुंवारराथे मासानो कुंवाररास्माराणतद्यो रूक्मा बंधुं श्रुतः स्वर्णोनवतश्रतस्वीविदिशः सर्वान्निष्ठुवेनामतद्दिश्योन्नेनश्रीणात्यम्यो सर्वान्यएवेनामतद्दिश्योन्नेनाग्निष्ठिं

चति। ४ यद्वेवैतद्वाजप्रसवीयं जुहोति। एतारुदवताः स्तुताएतेन सवनात्यसंनेन सोऽष्टामाले तनतिताए तनुन्नाप्नोतिनो अस्माइष्टाः श्रीताएत॰ सवमनु मन्यंते तानि रवनु मनः स्व यत ध्यास्मैविराज्ञानो राज्य मेनु मन्यंत सा राज्ञा न भवति। नसवुहस्मैनाथदाम्नोजुहोति तदग्निमतिष्ठिं चयत्यभ्य एतद्ता भ्यो जु

होतीत्यदेवतोऽपो तद्युतान्वेवान्नीणाति यएन स्य सव स्येशाताः। ५ अथ वाएतत्पार्थान्यपि जुहोति एतद्धेद ... अकामयं तानिवसर्वेः सर्वेः स्य मदीतिता त्रेवसर्वैः सवेर स्य यं ततनाष्ठेवेन प्रथमानो त्रिवसर्वैः सर्वेः स्यात ... धानिपार्थानितानि राजसूयस्यक्षाउप्रसवीयंतधन्नानि जुहोति तद्वाजस्

यनस्यते ॰ यानि वउर्द्ध शोत्तराणितानि यानि सप्तप्रवीणितानि वाजप्र यस्य वाउप्रसवी ... धन्नानि जुहोति तद्वाजप्र यनस्य यततप्यानि सप्तोत्तराणितान्यग्नेनघ न्नानिजुहोति तदग्निस्तवनसूयतो७ सवै राजसूय स्य स्वर्णेनवी ति जुहोति। अथ वाजपेयस्य राज्ञाराजसूयेन यज्ञान्वतिसम्राट्

उप्यन्नराजयुभ्रवो अश्रेष्ठ सास्राज्यंतस्माद्वानपाप्नने ह्वानराजसूयेन यज ... एव वरोदः सय्युम्नासम्राट्सम्राजान्स्यान्नो हकेतनुदः अप्येरुपमानिजुहोति। सार्वकिं तसवायदग्नि सवः सर्व॰ त्के तदग्निः सदुन्नजुतान्नवतिरातान्व सम्राट् च तस्मादग्ने रूप्पमानिजुहोति। ७ अग्ने नदो

ज्ञिनेतिष्ठिं चति। यज्ञो वैविष्णोस्ति नं यह एतद्वेनामतदतिष्ठिं वतिलामत छं दा ... हृदालामालिते। स्वित्वेनामतदतिष्ठिं वलुत्तरतस्त्रस्योपरि वं धुः प्राचीनग्रीव तान्छितदेव ग्रा॰ न॰ त्के कदग्निरणात्काविरतिष्ठि वं तिदग्निरणाता वाचस्य स्योपन्वा रस्तदेनमनस्याह्यदितिष्ठिंवाम हद्दतिनतथा

केयाहकादिकुमित्तुराहिविति तोदिशे ष्वेति यत्र आतिष्ठिंवेति। ११ आरूहवन ... धुराहे कतिष्ठिं वति। स्व ग्रे विलाकंआदवनीयस्ता दन॰ स्वर्गे लोक तिष्ठिं वामह तिनतव्याकेयान्दि वोवा आस्थ प्रआत्मा माढु बोयमनेनरस्पातस्मैलोकमने तद्देवमात्मानमनुप्रसजंतिपत स्याविष्ठिंवं

ति। १२ उत्तरतएवेनमतिष्ठिंवेतां यावाहो ... देवमनु खाता दिग्य दुची ... मविनमतदर्श्याय त्रं प्रतिष्ठितमतिष्ठिंवति नवे स्व आयतने प्रतिष्ठितारिश्चति। १३ आसीनं कूतमतिष्ठिंवेत् आसने ई वद्वे कूतस्मिष्ठंत जुहू वेतिष्ठती सवे जुहूय न्वस्वाज्ञिनेडुष्ठि काममतिष्ठिंचेत्

आज्ञिने ब्रह्मवर्चसकाम स्य मेये रूप यकामं तदृ ... नः श्रुष्ठस्वेन्न ... दीनआरा श्रुपस्तुतात्ति। १४ ओसृष्टं परिश्रितान्तपक्रूष्मा जिनमास्थकृष्णं परिश्रितानवति नद्धा हास्थैवदेव आत्मा आत्मानोगिष्ठिंवितो नवति। अथ यदेनमन्वारब्धमग्निं तिष्ठंत मतिष्ठिंचत्तितस्मादेताः

स्माद्द्विवादत्विजका न्नैव वषडिति प्रतारा १५ अग्न्यो क्रवाष्ठेन मत्लिषिं वति । द्वा वा अस्येद् अन्मामान्तुष्ठा यदेवा उवाऽसये ऽमन्तुष्ठा स्तस्मा दग्नो क्रवाष्ठेनं नत्रस्य वपरिशिष्टेनाल्लिषिं वति । अग्नं ६ स्क वमन्तुमास्यति । १६ अग्नेष्ठेनं दक्षिणं बाहुं मन्तुवयाद्दूयायेति षिं वति । दवस्यवा सवितुः प्रसवेऽश्विनो र्बा
ह्वांपूष्णो हस्ताभ्यां सरस्वत्यै वाचो यंतुर्यं त्रेणाग्नेः साम्राज्येनाभिषिंचामीति वाग्वै सरस्वतीतस्या इदं सर्वं यंत्रं सवितृप्रसूत एवैनमेतदनेन सर्वेण सरस्वत्यै वाचो यंतुर्यंत्रेणाग्नेः साम्राज्येनाभिषिंचति । अथ तं वमस मन्तु ध्रास्यति यदत्र विलिष्टं तन्मे छिद्धि पुरस्तादिति । १७ तं वै मस्य काष्ठां
नाम भिषिंचति सं वत्सरो वै प्रजापतिः सं वत्सरस्यैवैनमेतन्मध्यत आदधाति बृहस्पतेष्ट्वा साम्राज्येनाभिषिंचामीति बृहस्पतिर्वै ब्रह्म ब्रह्मणैवैनमेतदभिषिंचति बृहस्पतिः पूर्वेषामुत्तमो भवती ह्र ब्रह्मसवो वा एष ब्रह्म वै बृहस्पतिः क्षत्रमिंद्रो ब्रह्मणा चैवैनमेतत्क्षत्रेण
च सयुजौ करोत्येतदर्धं भवति १८ ब्राह्मणं ।।२।। अथातो राष्ट्रभृतो जुहोति राजानो वै राष्ट्रभृतस्ते हि राष्ट्राणि बिभ्रत्येता देवताः सुता एतेन सवेनाय्यन्येन सोष्यमाणो भवति ता एवैतत्प्रीणाति ता अस्मा इष्टाः प्रीता एतं सवमनुमन्यंते ताभिरनुमतः सूयते यस्मै वै राजानो राज्यमनु
मन्यंते स राजा भवति न स यस्मै न तद्यद्राज्ञोऽराष्ट्राणि बिभ्रति राजानस्त एते देवास्तस्मादेता राष्ट्रभृतः ।।१।। ता हैता राष्ट्रभृतो जुहोति प्रजापतेर्विस्रस्तान्मिथुनान्युदक्रामन् गंधर्वाप्सरसो भूत्वा ता निरष्ठो भूत्वा पर्यगच्छत्तानि परिगत्यात्मन्नधत्तात्मन्नकुरुत तत्तात्मन्नेव नान्यत्र तमन्वधत्तात्मन्
कुरुते सयाः सप्रजापतिरग्निरेव सतोऽयमेव सयोऽयमग्निश्चीयतेऽथ यान्यस्मात्तानि मिथुनान्युदक्रामंस्तेताः एता देवता यान्येतानि जुहोति गंधर्वाप्सरसो गंधर्वाप्सरसो हि भूत्वा उदक्रामंस्ता गंधर्वास्त्वेवैत एतेषां गंधर्वाप्सरस इत्येतेन तस्माद्यः कश्च मिथ गन्धवैतिगंधर्वेवसरूपस्व कामय
ता अमिथुनानि जुहोति मिथुनाद्वा अधि प्रजापतिः प्रजायते प्रजनयत्ते राष्ट्रं न वर्तते अराष्ट्रं वै सजयति यो न प्रजायते नस्माद्यन्मिथुनानि राष्ट्रं बिभ्रति मिथुनाद्येतद्यावत्तस्मादेता राष्ट्रभृत आज्येन हविषा स्मृतस्तेन तानावहति वाक् तयावति नस्योक्तो बंधुः ।१३। सशुक्तिस्मै जुहोति अथ चास्त्री पुंसा उमा
तं सं नहि स्त्रीणां पाप्मा दधाति पुंकस्माद् एव पुंसे जुहोति वस्त्री न्याहवस्त्रीभ्यः स्त्रीस्मादप्येकस्य पुंसो बह्व्यो जाया भवंति उ ताभ्यां वषट्कारेण च स्वाहाकारेण च पुंसे जुहोति स्वाहाकारेणैव स्त्रीभ्यः पुमांसमेव तद्वीर्येणात्यादधाति ऋताषाडृतधामेति सत्यसाहः सत्यधामेत्येतदग्निर्गंधर्वस्तस्यौषधयोऽप्स
रस इति अग्निर्ह गंधर्व ओषधिभिरप्सरोभिर्मिथुनेन सहोच्चक्राम मुदो नामेत्योषधयो वै मुद ओषधिभिर्हीदं सर्वं मोदते स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट् ताभ्यः स्वाहेति तस्योक्तो बंधुः ।७। संहित इति असौ वा आदित्यः सं ह्येतदहोरात्रे संदधाति विश्वसामेति एष ह्येव सर्वं साम सूर्यो गंध
र्वस्तस्य मरीचयोऽप्सरस इति सूर्यो ह गंधर्वो मरीचिभिरप्सरोभिर्मिथुनेन सहोच्चक्रामायुवो नामेत्यायुवाना इव हि मरीचयः प्लवंते स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पात्विति तस्योक्तो बंधुः ।८। सुषुम्णः इति सुयज्ञिय इत्येतत्सूर्यरश्मिरिति सूर्यस्य ह्येव रश्मिभिश्चंद्रमसो रश्मय उ गंगा इमा गंधर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सर
स इति चंद्रमा ह गंधर्वो नक्षत्रैरप्सरोभिर्मिथुनेन सहोच्चक्राम भेकुरयो नामेति भाकुरयो ह नामैतानि नक्षत्राणि भाकुर्वंति स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पात्विति तस्योक्तो बंधुः ।९। इषिर इति क्षिप्र इत्येतद्विश्वव्यचा इति एष हीदं सर्वं व्यचः करोति वातो गंधर्वस्तस्यापोऽप्सरस इति वातो ह
गंधर्वोऽद्भिरप्सरोभिर्मिथुनेन सहोच्चक्रामोर्जो नामेत्यापो वा ऊर्जोऽद्भ्यो ह्यूर्जा जायते स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पात्विति तस्योक्तो बंधुः ।१०। भुज्युः सुपर्ण इति यज्ञो वै भुज्युर्यज्ञो हि सर्वाणि भूतानि भुनक्ति यज्ञो गंधर्वस्तस्य दक्षिणा अप्सरस इति यज्ञो ह गंधर्वो दक्षिणाभिरप्सरोभिर्मिथुनेन सहोच्च
क्राम स्तावा नामेति दक्षिणा वै स्तावा दक्षिणा हि यज्ञं स्तूयते यो वै कश्च दक्षिणां ददाति स्तूयत एव स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पात्विति तस्योक्तो बंधुः ।११। प्रजापतिर्विश्वकर्मेति प्रजापतिर्हि विश्वकर्मा स हीदं सर्वमकरोन्मनो गंधर्वस्तस्य ऋक्सामान्यप्सरस इति मनो ह गंधर्व ऋक्सा
मभिरप्सरोभिर्मिथुनेन सहोच्चक्रामेष्टयो नामेति ऋक्सामानि वा एष्टयो ऋक्सामैर्ह्याशासत इति नो हि तुं नो हि तीति स न इदं ब्रह्म क्षत्रं पात्विति तस्योक्तो बंधुः ।१२। अथ रथशीर्षे जुहोति एष वै समस्य एतद्धि नक्ष्यत यमक्षेत्रं मता देवताः सवमनुमन्यंते याभिरनुमतः सूयते यास्मै वै रा
जानो राज्यमनुमन्यंते स राजा भवति न स यस्मै नानु मन्यंते तदेता एवैतत्प्रीणाति तयो भवंति तस्योक्तो बंधुः ।१३। शीर्षतः शीर्षता वा अभिषिच्यमानोऽभिषिच्यते उपरिष्टाद्यमाण उपरिदिति समानमतदभिषिंचति समानेन मंत्रेण समानो हि स यमानदभिषिंचति सर्वतः परिहारं सर्वं त
एवैनमेतदभिषिंचति ।१४। अथ रथशीर्षे जुहोति असौ वा आदित्य एष रथ एतद्वै तद्रूपं कृत्वा प्रजापतिरेतानि मिथुनानि परिगत्यात्मन्नधत्तात्मन्नकुरुत तथैवैतद्यजमानो नान्यत्र तमन्वधत्तात्मन्नकुरुत अथो परियमाणाः परिदि स यदेतानि मिथुनानि परिगत्यात्म

१२९

१२५

अथ सान्नन्नं कृत नमाने न मेधेन समानो हि स यदेतानि मिथुनानि परिशिष्यान्नन्धत्ते आत्मन्नेवं कुरुते सवितः परिदाय २७ सर्वं तां दिस यदेतानि मिथुनानि परिशिष्यान्नन्धत्ते आत्मन्नेवं कुरुते।१६ स नो वनस्पते प्रजापत इति वनस्पतिर्हि प्रजापतिः प्रजापतिर्यस्य त
परिगृह्णाय स्पवेदेहेनु परिव्याघ्नस्य स्पृहा इदं वास्मि वृत्तिलोमि दुःयायेत्यं वा अग्निर्वृत्तिवत्कृते स मदिरामयच्छ स्वादेति मदः छर्म्मयच्छ स्वादेत्येतन्नु।१७ ब्राह्मणं।२।। अथ वातदेतौ मानुद्धकोति। इमम्वै लोका एषोग्निः ... वनिद्धोमयस्त्र तं लोके ... वाङ्गुं दधाति तस्मादयमा
कः सुवातुः।१ बाह्येनाग्निमाहरति। आग्नेयो वा अस्य सवास्तुर्य एष लोकश्च य इमांल्लोकान् पारयन्तमस्मिन्नेतद्दधाति।२ वद्धिर्विदरियं विवदिराश्रीवा अस्य सवास्तुर्या स्यामध्य यइमां पारयन्तमस्मिन्नेतद्दधाति।३ अञ्जलिना नह्येतस्येतावान्निरक्तिस्यादाका
न्तानिद्य धेधे धुरमासो वा आदित्य एवरश्मीवर्षीनं तदादित्या दधन्दधाति तस्मादधो वर्षीन मवातः पवते।४ समुद्रोसि नमस्वानिति। आपो वै लोकः समुद्रोन नस्यानाईपानुरित्येषघ्य ईदतातिनधोषुस्मिंल्लोकमापुस्तमस्मिन्नेतद्दधाति।५ धूर्मयोऽयमूरतिमावादिस्वादे
ति वः स्योनोत्तिमावाहोत्येतन्नु।५ मारुतोसि मरुतांगणाइति। अन्तरिक्षलोकमेवैमारुतां मरुतां गणा स्वोन्तरिक्षलोके वायुस्तमस्मिन्नेतद्दधाति।६ धूर्मयोऽयमूरतिमावादिस्वादेति शिवः स्योनोत्तिमावाहोत्येतन्नु।७ अवस्यूरसि दुवस्वानिति। अयं वै लोका वस्यूर्दुव
स्यौ शि द्यौर्लोक वायुस्तमस्मिन्नेतद्दधाति धूर्मयोऽयमूरतिमावादिस्वादेति शिवः स्योनोत्तिमावाहोत्येतन्नु।७ त्रिनिर्त्तेनोति। त्रय इमे लोका अथो त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैतदेतल्लोकमेवास्मिन्दधाति।८ य द्वेव वानतोमानुद्धकोति। एतानम
न क्षिप्तन्द्वेदवा एतं ७ रछ ७ सार्वं त्यः कामस्यो ऋत्त्वा समाप्नुवान्वेनः सर्वेन्कामाः समाप्नवनन्तवेविन घृतमानश्च ७ रछ ७ सार्वंत्यः कामस्यः कामस्यो ऋत्त्वा समाप्नुवाइतितन्वत्त्वा न सर्वान्कामान्समाप्नोति।९ वातन्होमेदुनक्ति। आत्मा वि
नहोमाः प्राणोरन्वेन मेतद्दुनक्ति त्रिस्निर्दुनक्ति त्रयो वै प्राणाः प्राणोदानो व्यानस्तैरेवेनमेतद्दुनक्ति। अथ धे धे धुरम धे धे दिशुरेम्याग्ये ऋत्वेति हस्तान्याएं हस्तान्याएं दियोग्ये ऋत्वेति विपरिकामं विपरिक्रामं दियाग्ये ऋत्वेति।१० स दक्षिणा ऋग्यमवाग्रे दुनक्ति। अथ सव्याः ऋग्यमथ
क्षिणो ग्रक्षिमं वेदेवत्रेतरश्चामानुषेतन्नान्ति ऋत्वापान्नेषु नमति दुनं जानाति सादनेनुदधाच्छुक्तेनस्नेनजाइति तस्य पार्यं विहरं त्वाध्वर्यवस्त्सचाडु परिश्येषतनमध्वर्युर्वदाति सहितनकरोति तं नु दक्षिणानां काले दिन्नाता।११ अथ रुक्मती इं कोति। असौ वा आदित्य एष रुक्मोऽस्तं त्वा
स्तूनः स एषाः त्रक्त्वामि छन्नोस्मिन्नेवाएतानी रुक्मनीनी रुक्मन दधुस्ताश्चे वास्मिन्नयमेतद्दधाति।१२ यद्वेव रुक्मनाम्न जुहोति। प्रजापतेर्विस्रस्तादुद कामत्नेपत्त्रदेवाः स मन्त्वी इं स्तत दस्मिन्नेतानी रुक्मनीनी रुक्मन दधुस्ताश्चे वास्मिन्नयमेतद्दधाति।१३ या स्ते अग्ने सूर्ये
रुचः आवादवाः सूर्यरुचो रुचं नो धेहि वालल्लेलि ऋतिकत्व ७ रुचमिस्मृत ध्येवे रुगमृतत्वम्मवास्मिन्नेतद्दधाति तिस्र आकुनीर्जुहोति त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतद्रुचं दधाति।१४ अथ पूर्णाहुतिं जुहोति। अत्रैष सर्वोग्निः संस्कृतः स एषो
वै रुचो देवता तस्मा एतद्वविर्जुहोति तददन ७ हविषादेवतां करोतियास्य वैदवतायै हविर्गृह्यतेसा देवतानसायास्येन गृह्यते ध्रुवाय तस्मात्स्वधान्वे वितमेतदा धनाव्यायादि वे तदाग्नीताग्नि।१५ य द्वेव पूर्णाहुतिं जुहोति प्रजापतेर्विस्रस्तादुर्यरुद्रकामन्नेपत्त्रदेवाः
स्कंवं स्तदस्मिन्नेतया ह्वीर्यमदधुस्ताश्चे वास्मिन्नयमेतद्दधाति धारुद्धे वर्त्वे कृत्वेत्वे पूर्णो ह्वीर्यं विकृत्ये ह्वीर्याणि वास्मिन्नेतद्वीर्यं दधाति।१६ तन्न्यायामि पूर्णतामेव दमानइति तदाद्यावै पूर्णतावेदमानइत्येतन्नदाशास्ते यजमानो हविर्भिरित्येतदय माशास्ते यजमानो हविभिः स्व
तददेडमानोवरुणोतुबोधीत्यक्तुः धन्ते वरुणोदृबोधीत्येतद्गुरुशा ७ समानआयुः प्रमोषीरित्यायुर्नः परिदावदाता।१७ अथ आकस्थिमेधधोता सेवलीर्जुहोति। अयं वा अग्निरर्कोसौ वादित्योश्वमेधस्तौ सृष्टौ नानेवास्तातो दवा एताभिराकृतिभिः समतन्वंस्समदधुस्तानेवैत
वयमेतदेताभिराकृतिभिः संतनोति संदधाति।१८ स्वर्धर्मः स्वाहेति। असौ वा आदित्यो धर्मास्तं तदादित्यमस्मिन्नग्नौ प्रतिष्ठापयति।१९ स्वरर्कः स्वाहेति। अयमग्निरर्क इमं तदग्निमस्मिन्नादित्ये प्रतिष्ठापयति।२० स्वः शुक्रः स्वाहेति। असौ वा आदित्यः शुक्रः
त्र दधाति।२१ स्वर्ज्योतिः स्वाहेति। अयमग्निर्ज्योतिस्तमेनं दधाति।२२ स्वः सूर्यः स्वाहेति। असौ वा आदित्यः सूर्यस्तं तदादित्यमस्य सर्वस्योत्तमं दधाति तस्मादेष सर्वस्योत्तमः।२३ पंचेताआकुनीर्जुहोति। पंचचितिकोग्निः पंच ऋतवः संवत्सरः संवत्सरोग्नि
यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनान्नेतसं तनोति संदधाति।२४ यद्वेवाह स्वर्धर्मः स्वाहा स्वर्कः स्वाहेत्यस्यै वैतान्यग्नेर्नामानि नामधेयान्याहनानि दविषा देवतां करोति यास्यै देवतायै हविर्गृह्यते सा देवतान सा यास्येन गृह्यते एतान्येवैतदन्नीनमस्मिन्नग्नौ नाम

धाति। २५ एवं वैता आकृतीर्जुहोति। एवं विदितिकाग्निः पैन्द्रवैद्रः संवत्सरः संवत्सरो ऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनं तदन्नेन प्रीणाति। २६ अथ यान आकूतीनाम वा वपन स्या यां कौ रवाज्ञा लक्षणा वनीमा कृतिं विधान्नाम तस्मिन् काले जुहुयात् कामस्यो वारतं र

म हां कां चात्रा कृतिं जुहोत्या मां ना ७ जुहोति से ती। २७ तदाकृतिं जुहुयाग्नेदति स्वयलोति सर्वे जुहुयादेव कामेभ्यो वा एता आकूतयो हूयन्ते न वे का मा ना मतिरिक्तम स्ति। २८ ब्राह्मणं। ४॥ छ॥ अथ अन्येत्यसिष्मानां कालेधि स्यान्निर्वपति। अन्य यदेते यद्विष्याज्ञ श्रीमद्वे नत्रिनोनितारवादिशांदे

न्निश्रितः देवं वनद्विशं वकरोति। अथ सुर्वं स्तिनोति। अस्येमान् देवत्रं नक्षत्रं वा द्विशं करोति। एकपञ्चवन्तिः एकस्तंन तन्त्रं भूमकस्ताद्वौ श्रियं करोति बहुवहतरे द्विशिनं हूमानं दधाति। २ एवं वितिक एकं सवति। एकविति काइ तरे देवं नद्यौ त्यप्तान्यादधाति। देवं द्विशो वीर्यवन्तं करोति। आकृतीन्नतं चिनोति

विति निश्चिनोति निरस्य हूतनां देवत्राय तद्विशं पश्चात्कुपनिबद्धिनी करोति। ३ उत्ता न्यो लोकं ष्ठा यो। यज्ञमसो। चिनोति विनोति लोकं ष्ठलायेव मा देवत्राम वनद्वीर्यमात्यादधाति। देवं द्विशो वीर्यवन्तं करोति। विशं देवत्राद वीर्यतरो। ४ स यदिमा ध्रौं कं ष्ठलाये पुविनोति देवत्रे विलोकं ष्ठला देवत्रं

रं दधाति। ७ तत्र यां क्षिनो त्यध्वरस्य वा अग्नेः साध्वरस्य पृष्ठं वा न आग्नेः सत्यो कौ वं ध्रुवं यमवाध्वरस्य श्वान्निर्वपति तं तं चिनोति। आग्नीध्रीये षष्ठं तं चिनोति तनं ७ दिश क संनिवपति दक्षिणातनु दक्षिणतः सत्यो कौ वं ध्रुवः। अ न स्मिन्न ष्टा विष्टका उपदधाति। अष्टा देवता गायत्री गायत्रोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा

नाम तद्विनोति तान् सामत्रमाष्ट ग्निर्न वामा नवं वै प्राणाः [illegible]

लिर्वि वपरिश्रितस्त स्यो कौ वं धुरकादशा ब्राह्मणाच्छ ७ स्य एकादशा देवराविश्रिष्टुप् त्रिष्टुब्बज्र ... द्वौ ब्राह्मणाच्छ ७ स्यष्टा वष्ण वितरे ... तु स्यो कौ वं धुः। ७ एषां आदित्या सन्द्वाशं तवस्तु तवः पितरः स्म ७ देनमृतवः पितरो दक्षिणतः पञ्चदिशः सपक्षामर्षदक्षिणतः सवा

पदधाति। इतो मानित्यत्नुं द्विशं तकृत्र मति संमुखं वा करोति। ८ आग्नेय नान्यरिश्रितिः परिश्रियन्ति। आप्यान्ति परिश्रितो किरावेनां कस्मा नपरितनोति सर्वे दिवर्षे वनिदधाति देवनं ७ देनाः अपां पाः स्वान्तं नयन्ति। अप्याद्नाविशो यानीमानि रक्षोदकानि सर्वपदस्तं स्वाननं परिश्रयति

यं दधाति देवत्रे देवत्रे लापरि श्रयति। अथ यदि मान्यार्यवनि दधाति निश्रितं द्विशं दधाति निवि ज्ञा द्विशं परिश्रयति तथा वियावत्यस्य यज्ञस्य त्यस्ता वत्यः परिश्रिता यावन्तो ह्यं वाग्नेः स्य यज्ञोऽस्य तस्मा वत्यः परिश्रितः देवत्रायैव तद्विशं दे नानुकरामनुवत्मानं करोति। ९ अथ षड् उदुम्बरीषु निवपति। तम

वै धुस्त्रूली मनि कृत्का द्वि विड् प्राग्नीध्रामीयस्य पृष्ठे से नाशा मनु दिशा मेवैतन्निर्वपति दिशाएव आग्निस्तस्यैतानि हवींषि निर्वपति तं वेनाहविषा देवतां करोति यस्यै वेदवताये हविर्गृह्यते साऽदेवता न सा यस्यै न गृह्यते एवं सवेतिपं वदिदिशः। १० न दाक्कः। दशाहविषमग्वेता

ति वीप्य सासर्वे सोमा सर्वष्टका सर्वाति छं दाश ७ सि सर्वादिशः सर्वे ऋतवः सर्वाग्य नदयमग्निस्तादनं ७ हविषा देवतां करोति यस्यै वेदवताये हविर्गृह्यते साऽदेवता न सा यस्यै न गृह्यते दशा न वेति दशाक्षरा विराड् विराड ग्निर्दश दिशो दिशो ऽग्निर्दश प्राणाः प्राणा अग्निर

श्रियाँ वत्यस्य मात्रा तावतैवैनं तदन्नेन प्रीणाति। ११ तद्यद्देवस्तारमं वितानि हवींषि निर्वपति देवता न्देव नाः क्रतोपतनं स न ... सोष्य मा ला न वति नाएवि तन्प्राणानि तामस्मा इष्टाः प्रीता एतं ७ सर्वमनुमन्यन्ते ता निरस्तुमनः सूयते यास्मै विराजानो राजप्र मनुम

न वति नम यास्मै नन धादेता दे वताः क्रुता एत नसवनयुद्धेन नामता देवता एत स्मिन्सवा यज्ञुवते तस्मादे ना देवसुः। १२ ना वि द्विनोऽस्या नवंनि द्विना मा वि सा वन क्रुता न वति। अस्मै वै सवाय सूयते यून वा सवनस्य यत तदस्य च्छितायंना मा। १३ अपूपो नवंति। अष्टा

यत्री गायत्रोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनं तदन्नेन प्रीणाति। १४ तदाकृः। ताने तानि हवींषि निर्वपन्नेद तिस्व यानीति नानि विनिर्वापेदेवकामेभ्यो वा एतानि हवींषि निरूप्यन्ते ... का मा ना मतिरिक्तमस्ति यद्वैकं पुरोडाशमनु हविर्नि

प ब्रा दवस मध्याला म सेधीया तत्र नयानि निर्वपति। अध्वरस्य वा अग्नेः साध्वरस्य पृष्ठं वा अग्नेः सत्यो कौ वंधु रुत्थैः पशुपुरोडाशो न वति ३ पा ७ स्येताना इष्टिर्युक्तं भूदि ग्रे प्रा तिपशुपुरोडाशस्य हालः भूदि यजेति। एतषामि सुदिसमानः स्वि षु तेस मानी फ्ष्टाद्वताञ्ज वं त्यस्र सम वद्दिन ७

देवता। १५ अग्नये सर्वाणि स्यका णानि कर्त्राणि। सविता स। सवानां ७ देवतानामषवाभी राजा सो मो स्मा कंब्रा ल णानां ७ राजेति ब्राह्मणाने वा या अहरति। अनाधृतं करोति। १६ ब्राह्मणं। ५ ततीय प्रपाठकः। कंडि ६। १७ अथ अतः प्रातर् ७ वाकं कुपाकरिश्रुतं। अग्निं त्रुयन्ति सुक्रेन

वाइति तिन सुक्रेन सर्वान्कामा समक्षान्ते वै उरस्ता सर्वस्य कर्मणो कुर्वन्ति न घमिं या न कुर्वन्ति यत्सुप्राञ्च न सर्वं ७ समाधीयत। १ परिश्रि सुन्वन्ति। अन्न यतत यत्परि धान्ति तिर वतदग्निं सुन्वन्ति। रसमध्य मे परिश्रि सुपस्य न्त्रिपतनघ सुदर्शयन्य ग्नि सुन क्कि त्राव साध

खु ५ २३० १२१

बलं विशा वोग्निं पुनश्च बलन च दृ तेन वे त्येतद्धि व्यं ७ स्तु पर्स्ले वयसा हृदे तमिति दियो वा एष स्तुप सो हि यस्मो हृदनु श्वामनातन पूर्यं गाममक्ष्य स्य विष्णु पं ७ स्यो रूह्या णा ग्रधिना कस्तु तमिति स्वर्गो विलाको नाक स्तेन ष संगमे मअष्णु स्य विष्णु पं ७ स्वर्गं लोक ७ं रोदं ताधिना कस्तु तम

मित्येन त्।२ अथ दक्षिणेऽ इन्मो तत्पक्षा वज्रो पतत्रिणो यात्या ७ रक्षा ७ं स्य प ७ं स्यत्रो नात्यो एतमस्तु कृतानुलोकं यत्र रुषयो जग्मुः प्रथमजाः पुराणा इत्य सूनेनद्धीनाह।४ अथो तत्रे इं ऊर्दक्षः त्वप नरुना वाहिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युरिव्यसूतं विदि रण्यमसृत पक्षः स

कान्ता नर्त्नीत्यन्तृतं मह्र सथस्थे ध्रुव आ निषत्तो नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीरित्यात्मनः परिदां वदते।५ न घ न्नमश्च सं यच्छतुः स आत्मा ७ अथ स्वयमातृण्णा पञ्चो न स्मात्त्वे पशुवतीन वतः पञ्चो हि लो॥ त्रि त्रिष्टुभ्न्नति त्र्य इमेलोका अथो त्रिवृदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावत्ति विनमेत ४

नन्ति।७ अथ राजानमनिशृत्या ग्नेनुत्तो नि एष वै स स एतद्धि तं सूयते यमस्मै नमेता पवनाः सर्वमनुमन्यते यानिरनु मतः सूयते यस्मै व राजानो राज्यमनुमन्यते स राजा भवति न स यमस्मै न तद्घदग्नेनुत्तो ति न दग्निमति विंदति सा स्य यदव आत्मा सो मानि विक्रो न

वति। अत्र ता निविक्तो ष्य न कयति न दात्मानम निविंदति सो स्याय मात्मा सो मा नि विक्रो न वत्य सृता नि विक्तः।८ अग्ने क्रि वा ष्य न कुयति दि वो वा अन्धिष आत्मा मात्रेष यं देवा उवा श्रेष्ठमन्त्रे ष्यास्तस्मादग्नेः क्रि वा ष्य न कुयति।९ अप्य नेहि कुंवति। आस्तानं कामं यस्मै कामाये

नं तु के यज्ञा यज्ञियं स्तोत्र कुपाकरिष्यन्स्वर्गो विलोको यज्ञायज्ञियमेतस्यावि गत्या एनं तत्के तदा स्थानं कामं यस्मै कामायेनं तुंक्ते।१० तं विष्णुरस्तास्तोत्र स्यहिन्तुं वति। स यं पञ्चपरि ष्टा स्तो त्रस्य हिन्तुं ये एतस्मात्तं ७ स्वर्गं लोकमति प्रणा श्पे दथ यत्पुरस्तात्स्तो त्रस्य हिन्तुं वतिन स

स्वर्गं लोकमाप्नुहिन्तुं वति।११ परि श्रि शुहिन्तुं वति।पति श्रित्र हो नं पुनक्ति य एवा र यो ध्वं तुं इति न दव तह्वि हिन्तुं वति।१२ स सं। मा रूपस्तृतिपेत यत्सु चीजप तिन था दे यत्सु वीन्य दिधानस्तु हिन्वता दिवो मूर्धासि पृथिव्या नाभिरिति दक्षिणे ऽपेहि गस्य स्थितिष्टु सिक्तिरित इन्दुत

एस्तूर्ध्व वती च्यां सृष्ठा स्ये ष्या स्तुमती भ्याम ग्नारत न्दे श्वानर स्य स्तोत्रे य यज्ञा यज्ञियं ७ं शांति वक्षिणा पस्तस्माद स्तुमती भ्यां।१३ द्वाभ्यां हि कुं वति। द्विपाद्यजमानो यजमानोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावत्ति विनाम तदि कुं वति त्रि त्रिष्टुभ्न क्ति तत्पं च पंच चितिको ग्निः पंच ऋतवः संवत्सरः सं व

त्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैव तत्करोति।१४ न उ ७ं दे का घा यष्या य एवा ति रात्रे ष्टुं ज न्तु द यना त्य हि ष्टुं च्यं ति स ७ं स्था रूपं वा एत घ्न द्धि मो च नं किंचिद्रा स ७ स्थाये स ७ स्था रूपं कुर्यामिति न तथा कुर्याद् दर दृवा प एव य ज्ञस्याय तद् दरदः संतिष्ठते दर द्दरेन ७ं स्वर्ग्यस्य लोकस्य रा

त्ये पुं क्लृ दरहरेनेन स्वर्गं लोके गच्छति तस्माद्दरदरहर एव कुं ज्याद् दरदर हिन्तुं वेत्।१५ अथो यु ष्या य स्ता ष्यति रात्रे सा मि घनी रनू च्य ष्टूं दयनो प एवा स्ता मु व कौ स्मीति नाद कृतनस्माद्दरदरम एव कुं ज्याद् दरदर हिन्तुं वेत्।१६ तद्धि तत्कों द्विल्पः के कर्णीय च्यो दरदः कर्म श्र दिव्य एवा दृ दरद

र एवा पुन जान दर दर हिन्तुं वानीति तस्माद्दरदर एव कुं ज्याद् दरदर हिन्तुं वेत्।१७ ब्राह्मणं।१॥ अथातः पयोव्रतमाया पयो वृता दीक्षितः स्या त्यो ह वा अकृतं न पं च का मा।१ तद्धोचुः। श्रमपातन्तपसे दम श्रिछाम इति तद्धुमरा तपसा श्रान्ते कं स्ते दीक्षिता पयो व्रता श्रत वत्र तद्धि ता पा ष्याय

दीक्षिताप्यायव्रतो मनस्य श्रोण माक्रमक्रमुः।२ तद्धोचुः।नेदी प्यावे न वर्ति सूय स्य स्तनपयाम इति ते त्री स्तनान् पप्रुस्तस्परादद्युः।३ तद्धोचुः। नेदीप्यावे न वति सूयस्य स्तनं पयाम इति तद्धोस्तनं स्तनं दीयसः प्रादद्युः।४ तद्धोचुः। नेदीप्यावे न वति सूयस्य स्तनं पयाम इति तद एकं ७ स्तनं अनुपपु

स्त दधिजगाम न वृ तिप स्तु ७ रो क्लः।५ तद्धोचुः। अपिवा अगन्म वृ तिप स्तु ७ शा कुंम सर्वं तिप वापा ये तिन उपवसथे ना शाक यत्पप सु ।६ तद्धे सर्वं तथा यद् ना शा कस्त स्मा दुपव सथेना श्री या तू ।६ तत्रान्तरतिष्ठा वत्त कुर्वन्त द ग्ना व सृतमद्धुः सर्वं था वा मा त्मा प दग्रि घ द

ग्ना व सृत मद धुस्त दा त्मन्न मृत मदथ त न ता दे वा अमृता अभवन् ७ न घ दमृतं ७ सोमः। स तद्घा वि दे जाना नः श्राम ता न प का दीक्षिता पयोव्रतो भवति।९ तत्रो तत्पात्या दीक्षिता पयो व्रता सन्तस्य श्रो ष मा श्रृणो ति स्वा दु क य दृति। मनी स्तनान पिबति

नाउप्येति तन्त्रेदीयसः परापत्यस्ति स एकं ७ स्तनमनुपेति तद्धि गच्छति न वृतिपस्तु ७ शा क्नोति स उपवसथेना शाकस्तु पे त्य तद्धि सर्वं तथा यद् ना शा कस्त स्मादुपवसथे ना श्रीयातू।८ तत्रान्तरतिष्ठ घा ति शृत्या ग्नेनुत्तो ति। तदग्ना व मृतं दधाति अथ य कुयतिन दात्मन्न मृतं धत्ते सोमृतात्मवति

नह्ये मनुष्यस्यामृतत्वं यस्सर्वमायुरेति स योदानेनात्मना सर्वमायुरेति ॥१०॥ अग्नेर्ह वा अन्नं दृयन्ति । देवा वा अग्नौ स्वं आत्मा मनुष्यो यं देवा उ वा अग्नेर्ह मनुष्या स्तस्मादग्नेर्ह वा अन्नं दृयन्ति ॥११॥ अथातः समिष्टयजुष्यामवमीमांसा देवा आसुराश्चोभये प्राजापत्याः प्रजापतेः पितुर्दायमुपेयुर्वर्षमे
व सत्यानृते स त्य्वे वानृतं च त उभय एव सत्यमवदन्नुत त्य नृतं तद्द सदृशं वदंतः सदृश एवासुः ॥१२॥ तद्द वा उदस्य ज्यान्नृतं सत्यमन्वालेभिरे स्तुराः केस्त्यं सत्यमनृतमन्वालभिरे ॥१३॥ तद्वेदं सत्यमीक्षांचक्रे यदसुरेष्वासाद्देवा वा उदस्य ज्यान्नृतं सत्यमन्वाल भ्रत दं तेन दयानीमिति देवानाजगाम अथ
अनृतमसुरान्द्रांचक्रे यदेवेष्वासासुरा वा उदस्य ज्य सत्यमनृतमन्वालभ्रत तद्धं तेन दयानीमिति दसुरानाजगाम अथ तद्देवाः सर्वं सत्यमवदन्सर्वमसुरा अनृतं तद्देवा आसक्तिसत्यं वदंतः एषा वीरतरा इवासुरनाढ्यतरा इव तस्मादुहैतद्य आसक्ति सत्यं वदत्येषा वीरतर इवैव भवति अनाढ्यतर इव
स ह त्वेवांततो भवति देवा ह्येवांततो भवन् ॥१४॥ अथ हतासुरा आसक्त्यनृतं वदंत ऊष इव पिपिसुराढ्या इवासुस्तस्मादुहैतद्य आसक्त्यनृतं वदति ऊष इवैव पिस्पति आढ्य इव भवति पराहैवांततो भवति पराह्यसुरा अभवन् ॥१५॥ तद्यत्तत्सत्यं त्रयी सा विद्या ते देवा अब्रुवन्यज्ञं कृत्वेदं सत्यं तन्म
वामहा इति ॥१६॥ ते दीक्षणीयायां निरवपंस्तेनासुरा अनु बुबुधिरे यज्ञं वै कुर्वत इति देवाः सत्यं तन्वत इति तद्दिष्ट्या मो यदस्माकं तद्येति तस्य समिष्टयजुरकृत मासा आजग्मुस्तस्मात्तस्य यज्ञस्य समिष्टयजुर्नजुहोति तं देवा असुरानप्रति द्वरपसमुत्थुप्य यज्ञमन्यदेवकर्तुं दध्रिरन्यद्धि कर्तुं
वंतीति प्रून्नः ॥१७॥ ते प्रायणीयायां निरवपंस्तेनासुरा अनु बुबुधिरे तस्य शंयोरकृत मा सा आजग्मुस्तस्मात्स यज्ञः शंयवंत स्तेद वा असुरान्प्रति द्वरपसमुत्थुप्य यज्ञमन्यदेवकर्तुं दध्रिरन्यद्धि कर्तुं वन्तीति प्रुनरेव श्रेष्ठुः ॥१८॥ ते क्रयं ते राजानं क्रीत्वा पर्युह्या आस्मा आतिथ्यं निर
निरवपंस्तेनासुरा अन्वेव बुबुधिरे तस्येडोपहूता मा आजग्मुस्तस्मात्स यज्ञ इडांतस्तेद वा असुरान्प्रति द्वरप समुत्थुप्य यज्ञमन्यदेव कर्तुं दध्रिरन्यद्धि कर्तुं वन्तीति प्रुन रेव श्रेष्ठुः ॥१९॥ ते प्रवर्ग्योपसदो तन्वत ततिस्रुएव सामिधेनीरन्वाहुर्देवताएवायजन्न प्रयाजान्नानुयाजान्न स्वाहाकारादसू
स्योपसदान्नूर्ध्वे प्रहित यावद्वं तस्मादुपसत्सु तिस्र एव सामिधेनीरनूच्य देवता एव यजति न प्रयाजान्नानुयाजान्न स्वाहाकारा यज्ञस्योत्सादयति ॥२१॥ त उपवसथे अग्नीषोमीयं पशुमालेभिरे तेनासुरा अन्वेव बुबुधिरे तस्य समिष्टयजुरेवाकृता न्याजग्मुस्तस्मात्तस्य पशोः समिष्टयजुर्विजु
न जुहोति तं देवा असुरान्प्रति द्वरप समुत्थुप्य यज्ञमन्यदेव कर्तुं दध्रिरन्यद्धि कर्तुं वंतीति प्रुनरेव श्रेष्ठुः ॥२२॥ ते प्रातः प्रातः सवनमतन्वत तेनासुरा अन्वेव बुबुधिरे तस्यैतावत्कृतमास यावत्प्रातः सवनमथ आजग्मुस्तेद वा असुरान्प्रति द्वरप समुत्थुप्य यज्ञमन्यदेव कर्तुं दध्रिरन्यद्धि
कर्तुं वन्तीति प्रुनरेव श्रेष्ठुः ॥२३॥ ते माध्यंदिनं सवनमतन्वत तेनासुरा अन्वेव बुबुधिरे तस्यैतावत्कृतमास यावन्माध्यंदिनमथ आजग्मुस्तेद वा असुरान्प्रति द्वरप समुत्थुप्य यज्ञमन्यदेवकर्तुं दध्रिरन्यद्धि कर्तुं वन्तीति प्रुनरेव श्रेष्ठुः ॥२४॥ ते तृतीयसवनमतन्वत पशुमास्वरं स्तेनासु
रा अन्वेव बुबुधिरे तस्यैतावत्कृतमास यावदेतस्य पशोः क्रियते आजग्मुस्तेद वा असुरान्प्रति द्वरप समुत्थुप्य यज्ञमन्यदेव कर्तुं दध्रिरन्यद्धि कर्तुं वन्तीति प्रुनरेव श्रेष्ठुः ॥२५॥ ते तृतीयसवनमतन्वत तत्समस्थापयंस्तत्सर्वं समापनुवंस्ततोसुरा अपबुबुधिरे ततो देवा अभवन्पराsसु
रास्तद्वयो अस्य नापरास्य द्विषन्भ्रातृव्यो भवति य एवं वेद ॥२६॥ तद्दे वा अब्रुवन्नयन इमस्य यज्ञः सामि सन्तिष्ठिनायानि मान्यज्ञ तलोगा मोपतत्राली तयाइमा संस्थापयामेति ते ब्रुवं स्ते तय धर्मितिन्वितिमिक्षत तिवावतद्ब्रुवे सदिक्तनयश्चे मान्यज्ञा संस्थापयामेति ॥२८॥ तद्वेतयमा नो
एतानि समिष्टयजूंषि ददृशुस्तान्यजुहुवुस्तैरेतान्यज्ञान्संस्थापयन्यत्समस्थापयंस्तस्मात्समिष्टयजूंषि ॥ अथाय यस्मय ज्ञसा अस्मा आसमिष्टयजूंषि ॥२९॥ तदाहुः एतद्वे यज्ञाः नवैतानि समिष्टयजूंषि तद्यदेतानि ज्ञेयानि ताने विन य ह्यो सं स्थापयति । ऊर्ध्व यानि जुहोति अथ यस्य द्य
ग्नयाध्वरस्य हुर्वाक्य आग्ने स्तस्योक्तो बंधुः ॥३०॥ देवा अग्निर्होतेति । हविषा यज्ञमानो यज्ञमानो नित्र्यविनाग्निर्यवित्य स्मात्राना वतेत्रवत य यज्ञं संस्थापयति इष्टो यज्ञो बृहस्पति रिष्टो अग्निरा कृतः पिपर्तु न इति ॥३१॥ तान्युक्तयान्येकादशासु पयंतो एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रो वै त्रिष्टु
र्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यज्ञमनक्ति संपादयति ॥३२॥ यछान्वेकादशा एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रो वै त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यज्ञस्याक्तान्याध्वदवतान्क्विनन्नेवित य ज्ञमेततः प्रतिष्ठापयति ॥३३॥ समिष्टयजूंषि जुहोति ब्रह्मवादिनः पृच्छंति ॥ अवभृथ अत्यो दयनीयं त्रव रिवा मुबंध

स्य पशुपुरोडाशा सन्तुद्विकानीं७ हवीं७षि निर्वपति ।२४। एतद्वै प्रजापतिः आप्यराद्धेवामन्यंता सदिदुं प्रतिष्ठाप्य ८७ सर्वं दधद्विदिदधदति ष्ठपघद्धद्विदधदति ष्ठन्नस्माद्धानानाछ्वेविनघत्समानो दिक्षु प्रतिष्ठाप्य ८७ सर्वं दधद्विदधन्निष्ठति ।२५। यद्ध्वेतानि हवीं७षि निर्वपति । दिवाप

घोरन्ति स्मा उ एवामूः पुरस्ताद्धर्त्तकं दैव लोकान्‌ पुष्टकाश्चो पदधाति ताः आग्नावतः अष्टमा यांश्चितो सर्वं यद्धितीयाम वहितीयास वर्णाविन्तु च्छन्दांसि पंचवास्मि चितिरम्‌ पत्रीनाकसदः पंच चूडाका ऊर्ध्व इति क्रामन्त्य आयं स्तान्यः प्रजापतिरग्निः स सर्वं वा इदमिमाः परास्यो न्वेषं नीनिना

धानात्तूष्वा पर्यगच्छ नाशुप्रत्यतिष्ठत्‌ ।२२। स यः स धानानाम्नो रूपमादित्यो यच्छत्यान्तद्दिशां परमं क्रान्तमसन्तं तघ्निष्पन्नोपवनस्पतिष्ठिन स्तपति ८७ स वः सधानानामेव समधात्रैः द्वादशकपालः पुरोडाशो द्वादशकपालो द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्धानामन्तद्दिशां परमं

क्रांतमसं तान्नितानि प्रवीति द वीं७षि अनुमत्यैव रूपकाम्यैव कः सिनीवाल्यै चरुः ऊर्ध्वं रूपस्तघ्नंदतानि निर्वपति यद्वद्वतन्दिशां परमं क्रान्तं तनस्मिन्नेवेन मनतन्त्र प्रतिष्ठापयति तं७ सर्वं गुप्तोन्येतस्य वरुणस्तनाय्ये ।२८। नावपतान्द्व्यः दिश्योह्येतास्तं दां७ सिवेदि शास्तुं दां७ सिन्दवो

च्छेव कः प्रजापतिस्तघ्नदृव्यश्च कश्चन तस्माद्धविकाः पंचवनवंति पंचवद्धिदिशः ।२९। नदाकृः आन्नेनानि हवीं७षि निर्वपेन्न दतिरुद्याताति तानि विद व कामस्यो वापतानि हवीं७षि निरूप्यंतनविकामानामतिरिक्तमक्ति यद्धैकिंचिन्नपशुपुरोडाशमनु हविर्निरूप्यन्तपवशान्नवं

समवधानान्मभेधीयततन्न यानि निर्वपत्याध्वरस्य चान्ते शाध्वरस्य हृद्यमध्येस्त स्योक्तो बंधुरुक्तं पशुपुरोडाशोऽनवस्तु पा७ श्रेनाना क्लिष्टं तु कृदिरेष्येति पशुपुरोडाशस्यादानु कृदि यजेत्येतघामि क्लिष्टं समानः स्विष्टकृत्‌ समानीडा ।४०। तस्य वा एतस्य पशोर्ज्जुहंति

ताः स मिष्टयजु७ष्यन्यवयंतिह्यदयशूलेनावभृथमु७स ७ स्थात्येव पशुं हृदयशूलेनवरिष्या ।४१। अन्योन्य विश्वकर्मणानि जुहोति । विश्वानि कर्माणि यमग्निस्तान्यस्यात्र सर्वाणि कर्माणि कृतानि भवंति तान्येतन्प्रीणाति तानि हविषा देवतां करोति यस्यैवं देवतायै हविर्गृ

ह्यते सा देवता न सा यस्यै न गृह्यते तो विश्वकर्मा यमग्निस्तमेवैतत्प्रीणाति ।४२। यद्वेव विश्वकर्मणानि जुहोति । आयतनं वा एतत्क्रदयनं वसावित्राणि आयतनं विश्वकर्म्मणानुदयनं स यत्सावित्राण्येव जुहुयान्न विश्वकर्म्मणानि यथायतनमेवकुर्यान्नोदयनं

तादृक्तद्यद्वे विश्वकर्मणान्येव जुहुयान्न सावित्राणि यथोदयनमेव कुर्यान्नायतनं तादृक्‌ तदुभयानि जुहोति आयतनं च तदुदयनं च करोति ।४३। अथो अपि वा हूनि भवंति एवमिमानि तद्याप्यायतनं तदुदयनं करोति स्वाहाकारो मीषां नव मोन्नवंति एवमेषां

तद्याप्यायतनं तदुदयनं करोति आकृतिरमीषां न नामीनवंति एवामेषां तद्याप्यायतनं तदुदयनं करोति संततानानक्त्राकृतिरिंधुवोति पुरस्तात्‌ व्रतत्रयप्रशोरतसो विच्छेदाय स्त्वतल्लेद्रस्वाहाकारं निरुक्तं७ हि उत्तोत्ता तेन भवंति ।४४। यदा करूता उत्तम मुत्पुस्त्वैद्वाम

न सो वा संस्कृतं वज्रवृत्तिः एतस्माद्धैन सर्वस्मादग्ने कर्म्म समनवनद्दुत्येतन्तु न यत्र कुचयो रुम्भुः प्रथमज्जाः भुरा एताइत्यमूनेतदृषीनाताह ।४५। एतं७ स यस्तं प्रतित ददामीति स्वर्यो विलोकः सयस्तं सत्दनं७ स्वयमिल्लो काय परिददाति यमावद्वाछे

व धिंजातवेदाः अग्निर्गेनायद्रेप्रति वो अग्नेतं७ स्म जानीत परमे व्योमन्निति यज्ञोवे वयज्ञस्त्वेषा बंधुः ।४६। एतं जानाथ परमे व्योमन्नदेवाः सधस्था विद्रूपमस्या यदागच्छात्पथिभिर्देवयानैरिष्टापूर्ते कृणवाथा विरस्मा इति यज्ञोवे वयज्ञस्त्वेषा बंधुरुक्तं भस्वाग्नेयेनवदसीति

नयाकर्क्तो बंधुः ।४७। अस्त्रातपरिपिनाशुःबाबघाबबर्हिषा रूद्वेमैयज्ञेनो नयस्वन्दिवं गंतवइतिपतेनैयिज्ञस्यरूपैः स्वर्गोल्लोकंगमयत्येतत्‌ ।४८। यदत्तं यत्पराद्दानं यत्पूर्तं याश्च दक्षिणाः तदग्निर्वैश्वकर्मणः स्वर्देवेषुनो दधदिति यज्ञो वै वसं प्रतिदग्नोय

श्चासंप्रतितन्नोयमग्निर्वैश्वकर्मणः स्वर्ग्गोल्लोके दधात्वित्येतत्‌ ।४९। यत्र धारा अनपेता मधोर्घृतस्य याः तदग्निर्वैश्वकर्मणः स्वर्देवेषुनोदधदिति यज्ञो वे यज्ञस्त्वेषा बंधुः ।५०। अष्टौ वैश्वकर्म्मणानि जुहोति । अष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा

तावतैवैनमेतदन्नेनप्रीणाति ।५१। वैश्वकर्मणानि कृत्वानामकरोति यदा वै सर्वः कृत्स्नो जायतेऽथ नाम कुर्वंति अग्निं वा एष कृत्स्नं सर्वं जनयति ।५२। नाम कृत्वाथैनमुपतिष्ठते सार्वएवाएष एतमात्मना विनोति स यद्नामत्रात्मनः परिदां वदत

नगृह्या तास्यैष आत्मानं न तं हुं क्रियप अग्ने यशः पात्वदुन्नास्मिस्या इष्ठिवामधितघामसित्तुमुम्तुसंमनःप्रनोजीयानवेस्यावतित्यकेनातयः पंचवितिकाअस्यां पृथिव्यामधितघामसि यं७सत्यनमः यो अस्मांजीवनाय स्तुत्येनदत्तुपुत्रावापा अनुष्टुप्‌ । योगुरुसद्यो

णि कं स०ं मि सर्वैरिवास्मा एतत्कं दोतिर्निकृते उपस्का यात्रिं०ं समारोह्य निर्मथ्याेदवमानी ययायजते॥५३॥ अथामित्रावरुण्या पयस्यया यजते। दवत्राव एष जवतिय एतत्कुम्भ करोति देवक्षेत्रनिभृष्णुतं यन्मित्रावरुणौ स यादेतद्यानि हृष्टामानुष्यां वरेभ्यवयो द ॥ स यथादेवः सन्मानुषः स्यात् नाद्कृतदष्ठा ... पत
यासित्रावरुण्या पयस्यया यजते नेदेवामवितन्निभृष्णुपैति॥ एतायद्वाका मंयद्या प्रतिरूपं वरेत्॥५४॥ यद्वेवैतयाभित्रावरुण्या पयस्यया यजते। प्रजापतेर्विस्रस्तादेवतः प्रस पतन्नं य त्रदवाः समस्कुर्वंस्तदस्मिन्नेतयाभित्रावरुण्या पयस्यया रेतोदधुस्तस्मिन्वास्मिन्नयमेतद्दधाति॥५५॥ स यः स प्रजापतिर्व्य
स्र०ंसता अयमेवस यः स यमग्निश्चीयते। अथ यद्स्मात्तद्रेतः परापतद्देषा सा पयस्या मित्रावरुणी भवति प्राणोदानौ वै मित्रावरुणौ प्राणोदानावेवास्मिन्नेतद्दधाति पयस्या भवति पयो हि रेतः रेतो यज्ञोऽवतियज्ञो ह्येव यज्ञस्य रेतस्तदपा०ंशु भवति उपा०ंशु हि रेतः सिच्यते तन्नाम वस्य तन्नाहिरेण्ड धी
याता॥५६॥ तस्यै वाजिनेनैव चरति। सामि हीन्द्रस्य हि दातिरमपरो मिश्रुनोदधादिति अन्या पायनेव मन्यद्दति हस्मादस्माद्धि सि वत्सुद्धेय द्वित्रित आकृतिः सोमाक्रतिर्यामनिष्टके ऋतुदोऽति॥५७॥ स स्वयमातृण्णाएवोपदधीत। इमे वै लोकाः स्वयमातृण्णा इमत्वा लोका एषोऽग्निश्चितः॥५८॥ कृतव्याएवोपदधीत संवत्सरो
वाकृतव्याः संवत्सर एषोऽग्निश्चितः॥५९॥ हविश्श्रुत्यो तिषएवोपदधीत। एता व्वै देवता ह्विश्श्रुत्यो तिषएता उ एवैषोऽग्निश्चितः॥६०॥ उतनश्चितिमेवोपदधीत। तु उत यज्ञोऽन्वेष उत्तराध्वादस्य यज्ञस्य तु उतयज्ञमसिवेतद्विधत्ते उत्तरामेव देवयज्यां तु पदेतं तु नयज्ञो नमतीति न तथा कुर्याद्धो वा वस्वेति रग्निर्निधीयतेतामे
तु उक्कामब सर्वैरग्निरिति संपद्यते तद्धदास्यैनुदृष्टितदेवास्य यथा सर्वस्मिन्कृंजिलस्यो संचितपदस्तदुश्च त्याकृतयेकृताः स्फारवमास्यै ताश्चाकृतयेकृताभवंति॥६१॥ स वीणि वा एष कृतानि सर्वान्देवान्सर्वाणि रूपवति यानि शित्राविक्रमसि सर्वो संवत्सरश्चितं विचिनुते॥ तानि हसर्वाणि भूतानि गर्भीभूतानीति तयो
न्वेवमानुषंग नेतिर्नि दधाति तं न्वेव परिचक्षते अथ कि यय तां देवो ह्वेषनासंवत्सरचृत स्फूर्जि आज्वित्वामितिहृस्माद्वात्स्यो नेदस्याद्वे वारतस्यनिहुं एय मानस्याम दस्याद्वीति॥६२॥ सएमास मंत संचिन्वीत माक्रः पद्यमास्या वा अंन माम नीजानाडीवं तीति सयएसंवत्सरभृतेमनुञ्च क्रूं०ं गुरु०ं से ह
गृह्णीतीः अथ से दुसर्वी वेतद्यदसंवत्सरभृतो सर्वं तद्यदगृह्णीत यो विश्रुष्ट वेनं सन्त्यपापिहीकर्षे ह्यदिा द्वि वृ संवत्सरभृतः स्याद्दि वा संवत्सरभृतः सर्वस्मि वृ मदुकुरुं०ं अ०ं से तु॥६३॥ अथ हदशाेन्हिल्यायनः प्राच्यांऽऽयाम ततं०ं दुर्यां पात्रि कु वावं त्रां त्रिल्याय न कथमग्निं चैतुन्यो हन्याया मो द संवत्स
रभृतं न्याग्नि सुचिकीषाम द्वैति॥६४॥ सदेवा वाकाम वाय एनं०ं संचिन्वीत यन त्रारा संवत्सरं भृतः स्यात्तं ०ं न्वेव तं भृतं०ं संतं चिन्वुत इति॥६५॥ कामं मै वे वेनं०ं संचिन्वीत यः संवत्सरमग्नि विचिव्ह्य स्मादह वा एतं प्रत्यक्षमन्नेनवि भर्ति एतादतिराकृतिभिः॥६६॥ कामं न्वेवेनं०ं संचिन्वीत यस्य सं
वत्सरमग्निहोत्रं जुहुयाद्धितर्वि वा एतमेवयाग्निहोत्रं जुहोति॥६७॥ कामं न्वेवेनं०ं संचिन्वीत यः संवत्सरं जातः स्यात्। प्राणो वा अग्निः प्राणमेतद्धि बिभर्ति अथ यदवेरतः सिक्तं प्राणो न्वेवेतो हत्तिनाद्धि दत्तं न घ क्रान्तं जातं वि विद्ध तं तस्मात्क्रान्तवदातस्तस्मादप्येवं विकामं०ं स वो न्वेवं चिन्वीत यश्चैत
वा एवं विद्वित्यिवतिवापाद्य एति वातर्द्वास्य यथासर्वस्मि कृंजिलेषो संचितपदस्तदुश्च त्याकृतयाकृताः स्युः एवमस्यैता आकृतयाकृता भवंति॥६८॥ ब्राह्मणम्॥३॥४॥६॥ एतत्सप्तर्च मिष एव यत्नं त्सन स्यामधा अतिरिक्तं स्यानतिरिक्तमिथ्याे मृद्धस्य समृद्धा अथ हवाग्नी पूरोग्निं द्वियाद्कि विद्धो रि
तमापश्चोह्निवाकालिष्ठायद्वायपादवा एतच्छ्यापर्शस्मायकापनः श्रुश्रावाप्यादे तत्कर्मो पिदधर्छी सिषात्रयस्य समृद्धिः॥ अग्नेः समृद्धिर्यदग्निं चिन्वुतेतस्य समृद्धिर्यदग्निं चिनोति तस्य समृद्धिः॥ रत घ्यदात नोपतिष्टुतायद्वास्मात्र बिहान्वा अवि वान्वीति वारत्र यति न वा न्याप्यति नदवास्येतत्सर्वमा
प्नं तं भवति यदस्य किं चानार्द्धंय उतस्मा मनुष्टुम्भुकिकाम्मावि वतमाप्नोति॥ अथो एतस्मादेवैतत्कर्मणो रक्षांसि नाष्ट्रा अपहन्ति नोद्देनं मनुष्याहारिण ब्रुवतं तस्मादप्येवं विकामेव रक्षा अग्निं चिन्वुयाद्दीक्षुरो दस्त्रेयान्भवति॥२॥ तावत्त्याप्यशावसे मदुवानं भुरुक्ततद्धि यं त मिति वात्रशीर्य प्र०ं
थमान्या सूपतिष्ठते एतद्धेदेवा हत्रं पाप्मानं०ं हत्वा अपहत पाप्मेतत्कर्म कुर्वत तन्मैव विजयमानो हत्रं पाप्मानं०ं हत्वा अपहत पाप्मैतत्कर्म कुरुते॥४॥ द्वि॥ इंद्र स्पृशोऽऽदिष्टागोनत्तीमः ऋववोमिति विष्ट्या इति वै मृधो न्याे द्वितीयान्यायामतद्धेदेवा मृधः पाप्मानं०ं हत्वा पहतपाप्मान एतत्कर्मा कुर्वं
ततन्मैव विजयमानो मृधः पाप्मानं०ं हत्वा पहत पाप्मैतत्कर्म कुरुते॥५॥ विश्वानरोनऊतय इतिप्रदिदिविष्टप्तोअग्निः पृथिव्यामितिविश्वानरीयां तृतीयाग्नेयो एतद्धेदेवा विश्वानरत्या पाप्मानं हत्वापहतपाप्मान एतत्कर्माकुर्वत तन्मैव विजयमानो वैश्वानरेण पाप्मानं हत्वापहतपा
प्मैतत्कर्मकुरुते॥६॥ अन्वग्नियामनंतकामममश्नेतवोनीति। एकयाकामवत्या एतद्धेदेवाः प्रहत्वेनपाप्मानमपहत्यैकयाकामवत्यैकं कामं तनत सर्वान्कामानाप्नुवन्कुर्वत तन्मैवविजयमानः प्रहत्वेन पाप्मानमपहत्यैकया कामवत्यै कं कामं ननां सर्वान्कामानाप्नुते कुरुते॥७॥

कृ मै ३

१३२

१३२

शो॰ब्र॰११

सप्तर्षंन्निवर्निः सप्तचितिकोऽग्निः सप्तर्तवः सप्तदिशः सप्तदेवलोकाः सप्तस्तोमाः सप्तपृष्ठानि सप्तछंदाᳫं᳭सि सप्तग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्तशीर्षन्प्राणा यत्किंच सप्तविधमधिदेवतमध्यात्मं तदेनेन सर्वमाप्नोति नानुष्टुभमति संपद्यते वाग्वा अनुष्टुब्वाग्वा अस्य तदाप्नोति यदस्य किंचानाप्तं ॥ अनुष्टुभे तो

न्ति छेत्ते न्यु द्धक्ष अक्षराः । हृयंते अघुरिमान्दिका ममिति । द्वितीयया कामवत्या सपृष्ठुर्वास्तिदष्टावष्टुर्दे रागायत्री गायत्रीऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्य तदाप्नोति यदस्य किंचानाप्तं । अथो एव ७ समंदवत तत्ते त इति न तथा कुर्यादि नाना वसन्नाष्टादष्टा कुत्तो नवंति सप्तोष्टुवं कामोऽविवनम

न्ति ॥ ९ ॥ एवं ह्याम्नाति रूपतिष्ठन्ते । एवं ह्यग्निर्यावानग्निर्यावदस्य मात्रा तावतैवास्य तदाप्नोति । यदस्य किंचानाप्तं शंसिं शग्नीवै सर्वा देवाः सर्वेद वप्योऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्य तदाप्नोति यदस्य किंचानाप्तं ॥ १० ॥ नद्वैक कर्म्मणः कर्म्मणा एवैतान्सनिपदं कुर्वंतु पदनपा

न पनस्वेकर्मा करवामहा इति शुरीपवतीं चितिं कृत्वोपतिष्ठेत तस्युरुक अक्षस्तेऽवदिसा सर्वं कृत्स्नान वतीति सयथा कामयेत तथा कुर्यात् । इति नु वयनस्याप्तानां वयनस्य ॥ ११ ॥ अथाद देव सन्तुष्ट्राः अग्नि यत्नुवां महत्तभनं सामानं महदुक्थं सर्वाᳫं᳭ सयएतानि परस्मै करोति एतान्ह स सन्तु

ष यततां प्रदुक्ष्यत्तान्नस्य छंदाᳫं᳭सि त्रष्टंति छंदाᳫं᳭स्यनु लोको लोकमन्तुमा मान मनु प्रजापशवः सद्यः स्वपवपापीयान्भवति य एतानि परस्मै करोति ॥ १२ ॥ अथ य एतान्यकृत्वा परस्मा अपि सर्व्वैरन्येर्यज्ञक्रतुभिर्याज्ञयते एतन्न्योन्देवास्य सन्तुष्टेभ्य छंदाᳫं᳭सि पुनराप्याययंतां छं

ᳫं᳭स्यनु लोकाल्लोकमन्वात्मात्मानमनु प्रजापशवः स दुष्टः स्वएव श्रेयान्भवति य एतानि परस्मै न करोति ॥ अथ ह स्माह देवाश्व स्पदेवाश्मृत आत्मा स य एतानि परस्मै करोति एतᳫं᳭ ह स देवमात्मानं परस्मै प्रयच्छति अथ सुष्टुष्ट एव स्यात्पुरः परिशिष्टः ॥ १३ ॥ तद्धैक आहुर्ब्राह्मणे वेतातान्वा अग्निर्वा

कारयंत एवां आयच्छिन्निति न तथा कुर्याद्यथा ᳫं᳭स्ना गुप्त्यदक नाति छिद्रं ने नाद्य कुर्वन्तं आद्यपावि स्वद्विधांश्चित्वेत तानि तस्य प्रायश्चित्तिरस्त्वीन्ये चर्विघात् ॥ १४ ॥ अथ हस्माह शांडिल्यः ऋतेर दकावाह्येयः कारोत्यां देवेभ्यो ग्निं विकायतंᳫं᳭ दद्यात्पश्चात्पुनर्यदलोक्या मग्निर्वित्वा माक्कप्तः

कस्मादच्छिवीरिति ॥ १५ ॥ स होवाच किन्तु लोक्यं किमलोक्यं आत्मा वै यज्ञस्य यजमानोऽंगान्यृत्विजो यत्र वा आत्मा तदंगानि यत्रो अंगानि तदात्मा यदि वा ऋत्विजोऽलोका भवंति अलोक उ तर्हि यजमानो भवत्युभयमु हैवैतत्समानलोकं भवति दक्षिणास्तुत्वेवन संवदितव्यं संवादाऽस्तिनर्त्विजो लोका

इति ॥ १६ ॥ ब्राह्मणं ॥ षष्ठः प्रपाठकः ॥ कंडिका ॥ १०२ इति संचितिनामकांडं दशमं ॥ छ ॥ ए दंडकेडिका ४०१ ब्राह्मणानि ५ ॥ छ ॥ अग्निर्ह वै रूक्सा ह्रीयते संवत्सरं परिष्ठाय शास्य ता प्रजापतिर्विश्रस्तस्या यद्ध रसो गच्छत् । स यः स प्रजापतिर्व्यस्रᳫं᳭सत सोऽयमेव योऽयमग्निश्चीयते पर्वाणि व्यस्रᳫं᳭सन्ता

ह्ना रात्राणि तानि ॥ २ ॥ स यः संवत्सरः प्रजापतिर्व्यस्रᳫं᳭सत अयमेव स योऽयमग्निश्चीयते अथ यान्यस्य तान्यहोरात्राणि पर्वाणि व्यस्रᳫं᳭संतेष्टका एव तास्ताः पदधाति यान्येवास्य तान्यहोरात्राणि पर्वाणि व्यस्रᳫं᳭सन्त तान्यस्मिन्नेतत्प्रतिदधाति तदेतदत्रैव यजुष्मतीरिष्टका नत्राप्नोऽस्य लोमाऽस्य लो

म ७ रसो गच्छन्नेतदुक्थं नमस्य तᳫं᳭ रसमुक्तु सामान्यामनु येतित यत्रययजुः रस्मादेतन्ति नानेवन देति य यो मेत्तुत्रेकं तदाहरिष्यामीत्येवं नयजुः रस्मादेतन्ति ७ संवत्सरस्याप्नुवेंति ॥ तन्मधु पुरीषमिष्टकाः तस्माद्धा स्मिन्नु रूपाणां महावृतेन रसं दधाति सर्वाणिच्छन्दानि सामानि र

न्महाव्रतेन तदस्मिन्सर्वैः सामभी रसं दधाति तस्मिन्नेतां महदुक्थेन रसं दधाति स वाचिदेनार्कोवो यन्महदुक्थं तदस्मिन्सर्वाभिऋग्भी रसं दधाति ॥ ५ ॥ तं यदा सम्भवत यदा नु शाᳫं᳭ स यथाग्निरेतं वषट्कुर्त्तुतेति तदन्नमस्य रसोऽपेति नावे मदाव्रतानि दᳫं᳭ स्तुत ᳫं᳭ शोन इस्त्रिपद्यते नोमदादिदप्तुमं

मित्यग्निर्मे वपयं त्यान्मा घ्यन्नि स्तादन्नमन्नं तन्नेरसो नूचा पीत सकृच्चसा मांव नडत्ते छाक्सामेयजुः रपीतः ॥ ६ ॥ स एष मिथुनोऽग्निः प्रथमाच चितिर्द्वितीयाच तृतीयाच चतुर्थ्याच पंचम्यांचितयो स्थितग्निर्निधीयततान्मिथुनं मिथुनमेवायमात्मा ७ अथ बृहतीष्टका इति मिथुनं मा ७ सोऽपुरू

य इति स्त्रियः कस्ताविति मिथुनं ७ सोऽपुवाविति स्त्रियाः ३ त्सुविति मिथुनं ७ सो नानिकोऽपि त्रियोदेना इति मिथुनं ७ सोऽतिऋतिस्त्री सर्वएव मिथुनः स्नानेन मिथुनेनान्नमत्नेनं मिथुनमग्निमप्येति ॥ ८ ॥ एषा त्रापीति रश्मिल्वेव मिथुनः इक्षं ७ हवैवापि मिथुनो ह्यागारवयंत्योयमग्नि

श्चिता वा वादियन्तया यन्नितन्निर्निधीयतन्सम्भागः ॥ प्राणो वै वाचो वृषा प्राणो मिथुनं वा एवायमात्माऽयमात्मन्प्राण एवास्मिन्मिथुनं ७ सोने न मिथुनं नान्नमन्नेनं मिथुनं मे येति मग्निः ॥ ९ ॥ एषा चो अत्रापीति नहि वा अस्याप्यत्र नाप्येतकाचन शंकात्वतिय एवामातो मिथुना वात्मानं वाग्नि

बो॰१ सु॰८

प्रथम

त्वदात्मं७ हत्वैवायमात्मा दक्षिणान्तं पक्षौ ते यो न आत्मेति घृष्टिणा गुच्छौ॥१०॥ तदिदमन्नं ऊर्ध्वं द्वेधा नवति यदस्या मृतस्य मूर्द्ध्वं तन्नाम्र रूर्द्ध्वैः प्राणैकु ऊर्ध्वरति तद्धात्वुम थ्येत्यस्य यत्नाग्नेपराद्धं नाभिमत्येतित दयं सूद्वे मामभ्येति मूत्रं चक्षुरीषं यन्न यदिमामभ्येति योऽयमग्निश्चितस्तं तदप्येत्यस्य य

दात्मुमभ्येति यश्चितश्चितिर्निधीयते तं तदप्येत्येष एवात्रापीतिः॥११॥ ब्राह्मणं॥२॥ प्रजापतिरिमांल्लोकानिप्सन् स एतं त्रयोविधमात्मानमपश्यद्यदग्निं तं व्यधत्त तेनेमं लोकमाप्नोत् स द्वितीयं त्रयोविधमात्मानमपश्यन्महाव्रतं तं व्यधत्त तेनान्तरिक्षमाप्नोत् स तृतीयं त्रयोविधमात्मानमपश्य

न्महदुक्थं तं व्यधत्त तेन दिवमाप्नोत्॥१॥ अयं वाव लोक एषोऽग्निश्चितोन्तरिक्षं महाव्रतं द्यौर्महदुक्थं तस्मादेतानि सर्वाणि सहोपेयाद्यदग्निं महाव्रतं महदुक्थं सह ह्येवेमे लोकाः सृष्टा न तत्र यदग्निः प्रथमः श्रीयतेऽयं ह्येषां लोकानां प्रथमोऽसृज्यतेत्यधिदेवतं॥२॥ अथाध्यात्मं मन एवाग्निः प्रा

णो महाव्रतं वाङ्महदुक्थं तस्मादेतानि सर्वाणि सहोपेयात्सह ह्येव मनः प्राणो वाक् यदग्निः प्रथमः श्रीयते मनो हि प्रथमं प्राणानां॥३॥ आत्मैवाग्निः प्राणो महाव्रतं वाङ्महदुक्थं तस्मादेतानि सर्वाणि सहोपेयात्सह ह्यात्मा प्राणो वाक् यदग्निः प्रथमः श्रीयत आत्मा हि प्रथमः संभवतः संभ

वति॥४॥ शिर एवाग्निः। प्राणो महाव्रतमात्मा महदुक्थं तस्मादेतानि सर्वाणि सहोपेयात्सह हि शिरः प्राण आत्मा न यदग्निः श्रीयते शिरो हि प्रथमं जायमानस्य जायते तस्मादेतानि सर्वाणि सह क्रीयन्ते महदु वोक्थमात्मा रमायत आत्मा हि महदुक्थं॥५॥ तदाहुः यदेतानि सर्वाणि सह

उपेयानि किं तस्मात्पृथगिति ज्योतिष्टोम एवाग्निष्टोमः ज्योतिष्टोमेनाग्निष्टोमेन यजेत॥६॥ तस्य वा एतस्य ज्योतिष्टोमस्याग्निष्टोमस्य त्रिवृद्बहिष्पवमानं तद्धि तस्य शिरः पञ्चदशसप्तदशौ पक्षौ पञ्चदश उत्तरो पवमानो नातिपक्षो पञ्चदशं दक्षिणं राज्यं सप्तदशं पुच्छमेकविं

शं यज्ञायज्ञियं तन्न तु तु क्रतु७ तस्या वा एतस्याः पञ्चदश सप्तदश स्तोत्रियाः ताः त्रिंशच्छस्तोत्रियास्ता यास्ताः पञ्चविंशतिः स पञ्चविंशः आत्मा य याः सप्ताति यंतिताः परिमादः पञ्चाशत्पादिनाः पञ्चावः। परिमादए तावन्तो महाव्रतं तदन दत्त्रि व महाव्रतं मा प्नोतिः अथ यो नाम सप्तदश७

सिक्रं७ सति ब्रह्मरूपैरात्मिक वानि विराडष्टमानि तयांति सहस्राशीनयो रूपाणि पञ्चचत्वारिंशज्जगतायास्य शीतयः सैवा शीती नामा याभि रशीतिभिर्महदुक्थं मारख्यायते अथ यानि पञ्चचत्वारिंशच्छतानि तायानि पञ्चविंशतिः स पञ्चविंशः आत्मा यत्र वा आत्मा त

द्वेव शिरस्तत्पक्षपुच्छान्यथ यानि विंशतिरिषुदाव यनामनाव द्विमहदुक्थं तावदेतदन्नि व महदुक्थमाप्नोति तानि वा एतानि सर्वाणि ज्योतिष्टोम एवाग्निष्टोम आप्यन्ते तस्माज्ज्योतिष्टोमेनाग्निष्टोमेन यजेत॥९॥ ब्राह्मणं॥३॥ प्रजापतिः प्रजा असृजत स ऊर्ध्वेभ्य एव

प्राणेभ्यो देवानसृजत येऽवाञ्चः प्राणास्तेभ्यो मर्त्याः प्रजा अथोर्ध्वमेव मृत्युं प्रजाभ्योऽत्तारमसृजत॥१॥ तस्य ह प्रजापतेरर्धमेव मर्त्यमासीदर्धममृतं तद्यदस्य मर्त्यमासीत्तेन मृत्योरबिभेत्स बिभ्यदिमां प्राविशद्द्वयं भूत्वा मृच्चापश्च॥२॥ स मृत्युर्देवानब्रवीत् क्व नु सोऽभूद्यो नोऽसृष्टेति त्वद्

विन्दमिमां प्राविक्षदिति सोऽब्रवीत्तं वा अन्विच्छाम तं संभराम न वा अहं तं हिंसिष्यामीति तं देवा अस्या अधि समभरन्यदस्याप्स्वासीत्ता अपः समभरन्नथ यदस्यां तां मृदं तदुभयं संभृत्य मृदं चापश्चेष्टकामकुर्वंस्तस्मादेतदुभयमिष्टका भवति मृच्चापश्च॥३॥ तदेता वा अस्य ताः

पञ्च मर्त्यास्तन्व आसन्लोम त्वङ्मांसमस्थि मज्जाथैता अमृता मनो वाक्प्राणश्चक्षुः श्रोत्रं॥४॥ स यः स प्रजापतिरयमेव स योऽयमग्निश्चीयते अथ या अस्य ताः पञ्च मर्त्यास्तन्व आसन्नेतास्ताः पुरीषचितयोऽथ या अमृता एतास्ता इष्टकाचितयः॥५॥ तदेवा अब्रुवन्नमृतमिमं करवामेति तस्ये

त्या अमृतास्तन्वस्ताभ्यामस्य मर्त्यां तनूं परिगृह्य अमृतामकुर्वन्निष्टकाचितिमेतां पुरीषचितिं तयाधिन्वतीं यान्नथा तृतीयां तथा चतुर्थीं॥६॥ अथ पञ्चमीं चितिमुपधाय पुरीषं निवपति तन्नविकर्षे वस्त्व यमात्र सां योपदधाति हिरण्यशकलैः प्रोक्षत्यग्निमत्याद धाति सा सप्तमी चिति

द भूतास्मे वमस्येतास्त्वाम भूतास्त्यां तन्नूस्त्याम्मनी मर्त्यां तिन्नूं परिगृह्य अमृतामकुर्वं चितिष्टकाचितिं त्वां पुरीषचितिं तथैवः प्रजापति रमृतोऽभवत्तथो एवैतद्यजमान एतममृतमात्मानं कृत्वा अमृतो भवति॥७॥ तदेवा आसं नाविदुर्यथैनं सर्वं वा कर्वन्न वा सर्वं यदेकोनास्त्वयमै

वान्यापर्यस्त एताभूवन्मपश्यं ध्वामछन्दग्निरिन्दो बृहस्पतिस्तेऽब्रुवन्बृहस्पतिः स चेतसो हि स्वेदेवा यज्ञमारब्धेनत्तु न इति॥८॥ तस्या अस्मै वाग्नेयं आग्नेय्यमस्ति विशामदेवेन यदस्या आग्नेयं यदवितस्या ग्नेराग्नेयं तदस्यातन समस्कुर्वन्यदेदं तदेन्द्रग्रा यदिव्याद्वं तद्धिश्वदावल्न

१२३

निरुक्त्या सर्वं वा अनिरुक्तं सार्वाप्त्यै वास्य तत्प्राप्नोति यदस्य किंचानाप्तं २

मात्रेव सर्वं कृत्स्नं समस्कुर्वन्त्स एवमाद तथोप तिष्ठेत याद्वा स्याच्च विष्ण्वा विष्णुर्ऋतिरर्च्य यति न वाप्यायति तद्वास्येतत्या सर्वमाप्नोति वतिय दस्य किंचानाप्तं मनुष्टुभा महः कुर्वतिवा अनुष्टुभा महः द्वास्ये वास्य तत्प्राप्नोति यदस्य किंचानाप्तं पुरीषवतीं चितिं रुद्रोपतिष्ठेत त्रिष्टुभा कृत्स्ना

कृत्स्नं त्रिषु मासर्वा कृत्स्ना भवतीति १० तद्वा आकूर्य विष्णुवत्यो वोपतिष्ठेत तद्धास्य प्रियं धाम यद्विष्णुरिति तदस्य प्रियं धामता नास्य तत्प्राप्नोति यदस्य किंचानाप्तं मन्येप्याग्निकर्मद्विगायत्र्या गायत्रो ह्यग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्य तत्प्राप्नोति यदस्य किंचानाप्तं विष्णुवत्या

इति तस्यो को बंधुः पुरीषवतीं चितिं कृत्स्नोपतिष्ठेत त्रिष्टुभा सर्वा कृत्स्ना भवति ११ ब्राह्मणं ३ ॥ उत्तरं ६ देवेदं ग्रे प्रजापतिरास मर्त्यं चिवा मृतं च तस्य प्राणा एवामृता आसुः शरीरं मर्त्यं स एतेन कर्मणैतया वृत्तैकधाजरममृतमात्मानमकुरुत तथैवैतद्यजमान एकधाजरममृतं

मर्त्यं चिवा मृतं च तस्य प्राणा एवामृता भवंति शरीरं मर्त्यं स एतेन कर्मणैतया वृत्तैकधाजरममृतमात्मानं कुरुते १ स यां प्रथमां चितिं चिनोति सा ह्यस्यैषा प्राण एव तद्धि तदमृतममृतं हि प्राणः सैषामृता चितिरथ यत्पुरीषं निवपति तद्धास्य तन्मज्जैव तद्धि तन्मर्त्यं मर्त्यं हि मज्जा तदनेन

अमृतप्रतिष्ठापयति तेनास्य तदमृतं भवति २ द्वितीयां चितिं चिनोति सा ह्यस्यैषापान एव तद्धि तदमृतममृतं ह्यपानः सैषामृता चितिस्तद् तन्मर्त्यमस्थि तया तामृतं न परिगृह्णाति तेनास्य तदमृतं भवत्यथ पुरीषं निवपति तद्धास्य तदस्थैव तद्धि तन्मर्त्यं मर्त्यं ह्यस्थि तादनेन

मृतप्रतिष्ठापयति तेनास्य तदमृतं भवति ३ तृतीयां चितिं चिनोति सा ह्यस्यैषा व्यान एव तद्धि तदमृतममृतं हि व्यानः सैषामृता चितिस्तद् तन्मर्त्यमस्थि तया तामृतं न परिगृह्णाति तेनास्य तदमृतं भवत्यथ पुरीषं निवपति तद्धास्य तत्स्नावैव तद्धि तन्मर्त्यं मर्त्यं हि स्नावा तदनेन

अमृतप्रतिष्ठापयति तेनास्य तदमृतं भवति ४ चतुर्थीं चितिं चिनोति सा ह्यस्यैषोदान एव तद्धि तदमृतममृतं ह्युदानः सैषामृता चितिस्तद् तन्मर्त्यमस्थि तया तामृतं न परिगृह्णाति तेनास्य तदमृतं भवत्यथ पुरीषं निवपति तद्धास्य तन्मांसमेव तद्धि तन्मर्त्यं मर्त्यं हि मांसं

तदेतस्मिन्नमृते प्रतिष्ठापयति तेनास्य तदमृतं भवति ५ पंचमीं चितिं चिनोति सा ह्यस्यैषा समान एव तद्धि तदमृतममृतं हि समानः सैषामृता चितिस्तद् तन्मर्त्यमस्थि तया तामृतं न परिगृह्णाति तेनास्य तदमृतं भवत्यथ पुरीषं निवपति तद्धास्य तन्मेद एव तद्धि तन्मर्त्यं

मर्त्यं हि मेदस्तदेतस्मिन्नमृते प्रतिष्ठापयति तेनास्य तदमृतं भवति ६ षष्ठीं चितिं चिनोति सा ह्यस्यैषा वागेव तद्धि तदमृतममृतं हि वाक् सैषामृता चितिस्तद् तन्मर्त्यमस्थि तया तामृतं न परिगृह्णाति तेनास्य तदमृतं भवत्यथ पुरीषं निवपति तद्धास्य तदसृगेव

तद्धि तन्मर्त्यं मर्त्यं ह्यसृगथ यत्त्वचं विकृन्तेतस्मिन्नमृते प्रतिष्ठापयति तेनास्य तदमृतं भवति ७ ता वा एताः षट् चितयः षडृतुरीष्टकाचितयः षट्पुरीषचितयस्ता द्वादश द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैव तत्प्रजापतिरेकधाजरममृतं

आत्मानमकुरुत तथैवैतद्यजमान एकधाजरममृतमात्मानं कुरुते ८ अथ विकर्णीं च स्वयमातृण्णां चोपदधाति हिरण्यशकलैः प्रोक्षत्यग्निमन्यादधाति रूपाणि वै तत्प्रजापतिर्हिरण्मयं तेनात्मनोऽकुरुत तद्यदेतत्तस्मादिदमेतस्यात्मनो रूपं तस्मादकृ

हिरण्मयः प्रजापतिरिति तथैवैतद्यजमानो रूपाण्येवैतद्धिरण्मयं यजमानस्तेनात्मनः कुरुत तद्यदेतत्तस्मादिदमेतस्यात्मनो रूपं तस्माद्धैतद् हिरण्मयं यस्मै हिरण्यं दस्यति यो ह वेद सुप्रतिष्ठो लोके संभवतीत्येवाकृः ९ एतद्धि तच्छाण्डिल्यश्च साप्तरथवाहनिश्चाचार्यौ तिवा

ईतिनो रूपाणि रूपाणि वास्येतदितिह शाण्डिल्यो लोमानीति साप्तरथवाहनिः १० स होवाच शाण्डिल्यो रूपं वाव लोम वर्ष्म लोमकं रूपं वा स्येतदिति तद्धैतदध्यायं ध्यानं शाण्डिल्य उवाच संचितेऽग्निः प्रणीयमाने प्रणीताहुतिं समिध आहुतिरिति कृत्स्नं ता ११ प्राण

नवेद वा अन्नमदंत्यग्निरुद्देवानां प्राणस्तस्मात्प्राणेनवाक्यं कृतिप्राणो न हि देवा अन्नमदन्त्यपानेन मनुष्या अन्नमदंतीति १२ तदाहुर्न वै मनः सोऽग्निश्चिदधीयाह व्यावा एषरूपं भवतीत्याग्निचित्

नर्हीशस्यागिर्नि मात्रैस्ति स्मान्न वयसो ग्निविदमीयादिति तद्धि कामा मे विवं विद्धीयादग्नेर्वरिष्ठरूपं भवतीत्याग्निचित्तस्य सर्वं वा इदमग्नेरन्नं सर्वमिदमन्नमित्येवं विद्विद्यादिति १३ तदाहुः किं तदग्नौ क्रियते येन यजमानः पुनर्मृत्युमपजयतीत्य

ग्निर्विष्णुर्देवता भवति गायत्र्यग्निं चिनुते मृतस्य वा अग्निः श्रीर्देवाः श्रियं गच्छति य एवं वेद ॥४॥ ब्राह्मणं ॥४॥ ॥ सर्वं दीक्षितयज्ञायोपमन्त्रिताः स सत्यमुत्सर्जनेनेतद्यज्ञाधेयमध्वर्युः स्वाहेति संभवति नान्यज्ञाधेय हवींष्यध्यदीक्षात्तदग्निहोत्रमध्यपदीक्षितः समिधावादध्या
त्तितं अग्निहोत्राहुती ॥ ततो वि सायं प्रातरादधाति सायं प्रातर्ह्यग्निहोत्राहुतीर्जुहोति समानेन मन्त्रेण समानं नद्दि मन्त्रेणाग्निहोत्राहुतीर्जुहोत्यथ य हवीं वा हविर्न वत्समनश्नन्वद्दरणं तो दर्शपौर्णमासौ वद्य यज्ञाद्दपन्ध्यं विनोति नान्नि चातुर्मास्यान्यथ यदूर्ध्वं गोदपत्न्या दासंगो धिथा
नाइष्ट्याथ यदूर्ध्वं सर्वाविधेभ्य आर्वीनं विति न्यसेपञ्चवर्षाय एतेन स्यात्पुरुषविध्युक्रमात्को विध्युक्रमायक्रायं तद्दा समग्राः सोम्याध्वरः अथ मासि नियत्राची नं सावित्र्या राजसूयाद्दितीया वाजपेय स्तृतीया श्वमध यज्ञेष्वर्थ्याग्नि सवः पञ्चमीत्येचित्ते सामस्तिः परिगाय
ति तन्महाव्रतमथ यन्त्रो ज्ञातः स्वरस्यातिरूपं तच्छन्दस्यं वसोर्धाराम अथ यदूर्ध्वं सामन्यः प्राचीनं वसोर्धाराया यदवन्तमर्हताः स्वरस्यातिरूपं नतदथ यदूर्ध्वं वसोर्धाराया इतरदात्मधाएनां वा ता विसार्वयज्ञास्या नग्निनाम्नोति ॥३॥ अथाप्ता यदूर्ध्वं याहामे व सायं
प्रातर्हवा अग्निहोत्रं कग्निहोत्रवद्दद्भातितावती द्रव्यस्मिन्यज्ञक्रतुर्द्विमासदमासदर्शपौर्णमासयाजी चतुर्मासि चतुर्मासश्चातुर्मास्ययाजी पञ्चप्रशुबंधयाजी संवत्सरे संवत्सरे सोमयाजी शतेशतं संवत्सरे अग्निचित्कामम ज्ञातिकामेनत ह्येतद्यावद्ध
त एवं संवत्सरास्ताव दमृतमनंतमपर्यंतं सर्वाद्देना दर्वावदिवमहि वा स्वितदमृतमनंतमपर्यंतं भवति स्य यद्दपौर्णीकत्येवोपदभ्यात्रदेवास्या मृतमनंतमपर्यंतं भवति ॥४॥ ब्राह्मणं ॥५॥ ॥ प्रजापतिः स्वर्गं लोकमजिगांसत् सावित्रपशवः प्रजापतिः पुरुषो ग्नेगा
विरजः स एतिरूपे नशिक्षो स्य एतं तु योविधमात्मानमपश्यद् अग्निं तं व्यधत्त सोऽपसमुद्यान्तपाथ्यादपिपतिशस्ना शाक्तोसन्तपसमुद्योपाथ्यादपतन्त्रस्मादृप्येतद्दिवयावत्तिभ्य दिवपद्मा उपसमूहंतयदापत्राणि विस्तृतेप्रोन्यतिम्रत्तशाक्तेर्वत्तीनि तं वा अंगुलिभिर्मि
मीत पुरुषो वै यज्ञस्तेनेदं सर्वं मितं तस्यैषा वरमा मात्रा यदंगुलयस्तदा स्या वमामात्रानामस्य तदाप्नोति ताये वं तन्मिमीत ॥२॥ चतुर्विंशत्यांगुलिभिर्मिमीत चतुर्विंशत्यक्षरा वै गायत्री गायत्रो ग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवैनं तन्मिमीते ॥३॥ स चतुरंगुलमेवान
यतान्तरतउपसमूहति चतुरंगुलं शुक्रयता बाह्यतस्तु ह्रदतिन घावाद्व्यापसमूहति नावघूहति नाद्दे वातिरेचयति नो कनीयः करोति तत्पादुष्टस्य तप्योतरस्य पद्दस्या ॥४॥ अथानिस्सीमो पद्रव्याः करोति निसीमो हि वयसः पङ्क्षयो वितता द्वितीयद्वितीयद्वि वयसः
पद्रव्यान्निस्सीमो भवतांतरद्वितीयंतारद्वितीयद्वितीयद्वि वयसः पद्रव्यान्निस्सीमो भवतः स चतुरंगुलमवपुरस्तादुदूहति चतुरंगुलं पश्चादुपसमूहति न घावद्वो हूहति नावहुपसमूहतिं नाद्दे वातिरेचयति नो कनीयः करोति सतस्मिन्निस्सीमिष्टकानि पुण्कानुपपत्तय
तित म्यं यं वयसः पतता निस्सीमादकानायपत्पातेतां त करोत्यथो इदं ॥५॥ अथ वक्रोपक्षौ करोति वक्रोहि पक्षः पक्षौ भवतः स चतुरंगुलमवपश्चादुदूहति चतुरंगुलं पुरस्तादुपसमूहति न घावद्वोद्दूहति नावहुप समूहति तं नाद्दे वातिरेचयति नो कनीयः करोति ॥७॥ अथ रन्न
पुत्तमं करोति अत्रैव सर्वाग्निः संस्कृतस्तस्मिन्देवा एतद्रूपमुत्तमं मधु रूपेवास्मिन्नयम्मतद्रूपमुत्तमं दधाति स सहस्रम्पृथालिखिताइष्टकाः करोति सहस्रमित्यालिखिताः सहस्रमित्यालिखिता ॥८॥ अथ पंचमीं चितिमुपधाय यत्र धाग्निं विमिमीत सम धाम द्वितीयस
त्रमृत्तालिखिता इष्टकाउपदधाति तद्यानीमानि वयसः अग्नेविशीर्षाण्यथो दद्रूणि लोमानि तानिनिकरोति ॥९॥ अथ सहस्रमित्यालिखिताद्दक्षिणतउपदधाति तद्यानीमानि वयसो दक्षिणता वक्राणि लोमानि तानि तानि करोति ॥१०॥ अथ सहस्रमित्यालिखि
ताउत्तरतउपदधाति तद्यानीमानि वयस उत्तरता वक्राणि लोमानि तानि करोति सहस्रेण सर्वं वै सहस्रं सर्वेणैवास्मिन्नेतद्रूपमुत्तमं दधाति द्विःसहस्रेसिद्धदग्निर्यावानग्निर्यावत्यस्य मात्रा तावतैवास्मिन्नेतद्रूपमुत्तमं दधाति ११ ब्राह्मणं ॥६॥ ॥ या
न्नि ना सप्त पुरुषानेकं पुरुषमकुर्वन्स प्रजापतिरभवत्स प्रजा असृजत स प्रजाः सृष्ट्वा ऊर्ध्व उदक्रामत्स एतं लोकमगच्छद्यत्रैष एतत्तपति नो ह तर्ह्यन्य एतस्मादत्र यज्ञिय आस तं देवा यज्ञेनैव यष्टुमध्रियंत ॥१॥ तस्मादेतदृषिणाभ्यनूक्तं यज्ञेन य

स्वा॰८ १२

ज्ञमयजंतदेवाइति यज्ञेनह्येतंयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन्निति तेहिधर्माःप्रथमाःक्रियंतते हनाकंमहिमानःसचंतेतिस्वर्गोवैलोकोनाकोदेवामहिमानस्तेदेवाःस्वर्गंलोकं७ससौवेनयतंयज्ञमयजंतेत्येतन्॥२ यत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाइ
तिप्राणावैसाध्यादेवास्तएतमग्रएवमसाधयन्नेतदेवमूर्द्धन्वंतस्तउपवाचोनर्हिसाधयंतिपश्चेदमन्यदलद्यज्ञमभर्त्स्यधुवनस्यद्वेनेतिपश्चाद्देवदभन्यपदक्रियमासयक्किंवामृतं॥३ तदुपस्त्रियोर्जगसविज्ञेरूज्मान्पूर्वोजातःसउअस्यात्तुधर्मातिप्रजापतिर्वैसुप
र्णोगरुत्मानेषसविताम्तस्यप्रजापतिरन्तुधर्ममित्येतत्॥४ सविसप्तधुरुषोभवतिसप्तपुरुषोह्ययंपुरुषोयच्चत्वारआत्मात्रयःपक्षपुच्छानित्वयाराह्नितस्यपुरुषस्यात्मात्रयःपक्षपुच्छानि॥५ नेवाउद्धोकिनाजुरुषलामिमीतपुरुषोवैयज्ञस्तेनेद७सर्वंमितंतस्यैषा
परमामात्रायदूर्द्ध्वबाहुस्तस्ययापरमामात्रातामस्यतदाप्नोतितयैनंतन्मिमीतेनत्रोपयन्त्यप्यदनास्रुचिलोनवतितस्यरित्निप्रादेशावोतितस्माद्धबाहुनिवाललरवांपरिग्रिह्णाःस्वनेतत्॥६ अथपक्षयो रत्नीउपादधातिपक्षयोःस्वहीर्यंदधातिबाहुविपक्षौबाहूल्पाप्तुवाअन्नमधाम
न्नाध्येवतनमवकाशंकरोतिनपदक्षुपयोरत्नीउपादधात्यरत्निमात्राध्यन्नमघत्तो॥७ अथपुच्छेवितस्तिमुपादधातिप्रतिष्ठायांतद्वीर्यंदधातिप्रतिष्ठावितस्तिरू७ दस्त्रोवितस्तिर्देस्तेनवाअन्नमघत्तेनाध्येवतनमवकाशंकरोतिनपुच्छेवितस्तिमुपादधात्यन्नएवैनंत्रत्तिष्ठा
पयतिनपदत्रकनीयउपादधात्यन्नेरेवैनंतन्प्रतिष्ठापयत्यष्टोएतावद्वाइदंमितंतवत्येतावदिदंतपदवंमिमीतएतन्न्यविधास्वे॥८ वालल्यं॥९॥ यावाइयंवेदिःसप्तविधस्यैषावदेमांत्रिसदृवयज्ञेनमधवसायदृव्रयाहारापत्नीशालेत्रपक्षगार्हपत्यायायघनावो
क्तेतिगार्हपत्यस्योद्भवासप्तप्रावःप्रक्रमान्प्रक्रामतितनःप्रांचंव्याममंविमिमीतेतनस्यमध्यआहवनीयायाग्नीद्धात्वावोदृतिपूर्वार्द्धेव्यामस्यत्रीन्प्राचःप्रक्रमान्प्रक्रामतिसावर्धतेःतवापत्तव्यामेकादशाःप्रक्रमाअंतरावर्धंतेवगार्हपत्यंविकादशाक्षरात्रिष्टुप्त्रैष्टुभस्त्रि
ष्टुभ्वीर्यंत्रिष्टुभ्वीर्यंणैवैतदार्धयेणयजमानःपुरस्तादृश्वत्रेहनकात्॥ सिनाघ्नन्नपहतेति॥१॥ तिस्रोवावदार्याणिरतास्विदेवियायानेर्दवानवेदिंश्रजनयज्ञमध्ययमवत्सयामन्नागार्हपत्यस्यायानिरतस्मिविध्यानेर्दवागार्हपत्यंप्राजनयन्नागार्हपत्यादाहवनीयं॥२ सावर्धतान्त्विदात्त्रि७
शान्त्रक्रमान्प्राचींवेदिंविमिमीतत्रि७शनंपश्चात्तिरश्चीवचतुर्वि७शतिंपुरस्तात्तन्नवतिःसैषानवतिप्रक्रमावेदिस्तस्यौ७ सप्तविधमग्निंविदधातितदकःकथंमेसप्तविधएतयाद्वेघासंपद्यतइतिदशवाइमेपुरुषप्राणास्तवायंगान्यात्मापंचदशएवंद्वितीयएवंतृतीये
षकृत्वकृत्वएवनवतिरग्निकः॥३ प्रकृषोत्येतिपांक्तोवैपुरुषोप्लामवैप्रा७ समस्तिमक्त्तापांक्तोइयंवेदिश्रुत्नस्तोदिशःश्नाम्नापंचमेदामिषसप्तविधएतयावघासंपद्यते॥४ तद्धैकेअन्नरावविधाविधास्वनएतांप्रक्रमानेनंचव्यामन्नुवर्द्धयंतित्यानिमन्नुवर्द्धयामइतिन
नथाकुर्याद्येनक्तानंगर्त्स्यानिरन्तुवर्द्धतयावद्वावयोनावंनगर्त्ताउर्वतिनावादवयोनिर्वर्द्धतएतावत्कवाअत्रगर्त्तस्यहृदिः॥५ नायद्धनथाकुर्वतिएतन्ंत्र्दपितरंप्रजापति७संपदश्चावयंतितइष्ट्वापापीयान्सोभवंतिपितर७हिप्रजापति७संपदश्चाव
यंतिसायावत्येषासप्तविधस्यवेदिस्तावतींचतुर्दशकृत्वएकशतविधस्यविदिंविमिमीत॥७ अथप्रवृत्त्रि७शान्प्रक्रमा७रत्निंमिमीतनाप्त७सप्तविंधासमस्यतितस्मिंत्रीन्नाागान्प्राञ्चउपदधातिनिःसृजतिचतुरः॥८ अथप्रत्रि७शान्प्रक्रमान्निमीततनाप्त७सप्तविंधसस
मस्यतितस्मित्रीन्नागान्पुरस्तादुपदधातिनिःसृजतिचतुरः॥९ अथचतुर्वि७शतिप्रक्रमान्निमीतनाप्त७सप्तविंधासमस्यतितस्मित्रीन्नागान्पुरस्तादुपदधातिनिःसृजतिचतुरइतितुवदिविमानं॥१० अथाग्नेर्विधाः॥ अष्टाविं७शतिःप्राचःपुरुषाअष्टाविं७श
तिस्तिर्यचःसआत्माचतुर्दशपुरुषादक्षिणःपक्षःशतुर्दशोत्तरःशतुर्दशपुच्छंचतुर्दशाररत्नीदक्षिणेपक्षउपदधातिचतुर्दशोत्तरेचतुर्दशाविनस्तीःपुच्छइतिनुप्रष्टानवतःपुरुषाणांमात्रासाविमानानां॥११ अथत्रिपुरुषा७रत्निंमिमीतनाप्त७सप्तधासमस्यतितन
स्मिंचतुरोनागानात्मन्नुपदधातित्रीन्पक्षपुच्छेषु॥१२ अथारत्निमात्रीमिमीतनाप्त७सप्तधासमस्यतितस्मित्रीन्नागान्दक्षिणेपक्षउपदधातित्रीनुत्तरेनिःसृजतिचतुरः॥१३ अथवितस्तिमात्रीमिमीतनाप्त७सप्तधासमस्यतितस्मित्रीन्नागानुत्तरेउप

पद्यमानिति मृत्युर्नित्वेवातुर एव मे ऽष एकशतविध एतयाद्वे घासंपद्यते ॥१७॥ तदाहुः कतिथ्यो ऽद्य पुरुषा अतियन्ति कत्यमासंवदोन्वयन्त इति यावा एतस्य सप्तमस्य पुरुषस्य संपन्नेविल षाठ सर्वेषाठ संपत्तू ॥१५॥ अथो आहुः प्रजापतिरेवात्मानं विधाय तस्य यत्र यत्र न्यूनमासीत्तद्
नि: समार्धं रयन तनो एवापि संवन्न इति ॥१६॥ तद्धि कएकविधं प्रथमं विदधत्यच्छोकान्तरमा परिमितविधान्न तथा कुर्यात् ॥१७॥ सप्तविधो वा अग्रे प्रजापतिरसृज्यत स आत्मानं विदधान ऐत्स एकशतविधे तिष्ठत स यो ऽर्वाचीनं सप्तविधाद्विधत्ते सं हैव पितरं प्रजापतिं छिनत्ति स इ
च्छ्रापापीयान्भवति यथा श्रेयांसं हिंसित्वा य एकशतविधमति विधत्ते स्मात्स सर्वस्माद्व्यृद्धो निष्पद्यते सर्वं मृद्धं प्रजापतिः तस्मात्स सप्तविधमेव प्रथमं विदधत च्छोकान्तरमेकशतविधाद्कशतविधं तु नाति विदधीत नाद्धितं पितरं प्रजापतिं विच्छिनत्ति नो ऽस्मात्
सर्वस्माद्व्यृद्धो निष्पद्यते ॥१८॥ ब्राह्मणं ॥८॥ संवत्सरो वै प्रजापतिः अग्निरु सर्वे कामा मा ऽस्मा यं संवत्सरः प्रजापतिरकामयतात्मानं सर्वान्कामानात्मानमभि संविन्द्यामिति स एकशतधात्मानं व्यधत्त स एकशतधात्मानं विधायाग्निं सर्वान्कामानात्मानमभि समविन्दत सस
र्वकामा अभवत्तस्मान्नकश्चन बहिर्धा कामो न बत्तस्मादाहुः संवत्सरः सर्वकामा इति न हृ संवत्सरात्कश्चन बहिर्धा कामास्तीति ॥१॥ तथैवैतद्यजमान एकशतधात्मानं विधायाग्निं सर्वान्कामानात्मानमभि संविन्दते स सर्वकामो भवति न ह्यस्मात्कश्चन बहिर्धा कामो
भवति ॥२॥ स यः स संवत्सरोऽसौ स आदित्यः स एष एकशतविधस्तस्य रश्मयः शतं विधा एष एवैकशततमो य एष तपत्यस्मिन्सर्वस्मिन्प्रतिष्ठितस्तथैवैतद्यजमान एकशतधात्मानं विधायास्मिन्सर्वस्मिन्प्रतिष्ठिति ॥३॥ अथ वा एकशतविधः सप्तविधमभि
संपद्यत एकशतधा वा असावादित्यो विहितः सप्तसु देवलोकेषु प्रतिष्ठितः सप्त वै देवलोकाश्चतस्रो दिशस्त्रय इमे लोका एते वै सप्त देवलोकास्तेष्वेव प्रतिष्ठितस्तथैवैतद्यजमान एकशतधात्मानं विधाय सप्तसु देवलोकेषु प्रतितिष्ठति ॥४॥ यद्वेवैकशतविधः सप्तविध
मभि संपद्यत एकशतधा वा असावादित्यो विहितः सप्तस्वृतुषु सप्तसु स्तोमेषु सप्तसु पृष्ठेषु सप्तसु छन्दःसु सप्तसु प्राणेषु सप्तसु दिक्षु प्रतिष्ठितस्तथैवैतद्यजमान एकशतधात्मानं विधायैतस्मिन्सर्वस्मिन्प्रतितिष्ठति ॥५॥ यद्वेवैकशतविधः सप्तविधमभि संपद्यत एकश
तधा वा असावादित्यो विहितः सप्ताक्षरं ब्रह्मन्प्रतिष्ठितः सप्ताक्षरं वै ब्रह्म ऋगित्येकमक्षरं यजुरिति द्वे सामेति द्वे अथ यदतोऽन्यद्ब्रह्मैव तद्द्व्यक्षरं वै ब्रह्म तदेतत्सर्वं सप्ताक्षरं ब्रह्म तस्मिन्नेष प्रतिष्ठितस्तथैवैतद्यजमान एकशतधात्मानं विधाय सप्ताक्षर
ब्रह्मन्प्रतितिष्ठति ॥६॥ तस्मादु सप्ततिः सप्ततिः परिश्रयन्ति तस्मादेकशतविधः सप्तविधमभि संपद्यते प्रति सप्तविधमेकशतविधमभि संपद्यते ॥७॥ सप्तविधो वा अग्रे प्रजापतिरसृज्यत स एतमेकशतविधमात्मानं विहितमपश्यन्मा एतानृतून्पंचावाचादिष्टकाः पंचावाचा घ
र्मं ऽछिनत्तउ सादनेन सूददोहाश्चिकशततमेनास्मानं सादयित्वादि सूददोहसाभि वदति प्राणा एकशतविधेनात्मनेमां जितिं जयतीमां व्यष्टिं व्यश्नुत एवं हैवैतद्यजमान एतेनैकशतविधेनात्मनेमां जितिं जयतीमां व्यष्टिं व्यश्नुत एवं हैव सप्तविध एक
शतविधमभि संपद्यते स य एवैकशतविधः स सप्तविधो यः सप्तविधः स एकशतविध इति नु विधानां ब्राह्मणं ॥९॥ इत्यग्निरहस्ये प्रथमः प्रपाठकः ॥ कं ९ ॥ कण्डिका ॥१४॥ ॥ओ॥ अथातः पुरुषस्यैवान्नाप संदोहिनोत्येतद्वै देवा अबिभयुर्यद्वै न इममिरक्षांसि नाष्ट्रा न ह
न्युरिति त एताः पुरोपसदः इमान्नेव लोकान्निमांल्लोकान्पुरः स्कृत्वापघ्नन्तः प्रपघ्नन्तो नाष्ट्रा एतमात्मानं समस्कुर्वत तथैवैतद्यजमान एताः पुरः प्रपघ्नन्तो नाष्ट्रा एतमात्मानं संस्कुरुते ॥१॥ यद्वेवैतां न राप सन्दोहिनोति एतद्वै देवा अबिभयुर्यद्वै न इ
ममिद रक्षांसि नाष्ट्रा न हन्युरिति त एतानेव ज्ञान पश्यन्नुपसदो वज्रा वा उपसदस्तान्प्रपघ्नन्तो नाष्ट्रा प्रपघ्नन्तो नाष्ट्रा एतमात्मानं समस्कुर्वत तथैवैतद्यजमान एतान्वज्रान्प्रपघ्नन्तो नाष्ट्रा एतमात्मानं संस्कुरुते ॥२॥ एतद्ध स्म यदि तत्पः यदुपसद
स्तपा वा उपसदस्तपघ्नत्युपसिचीयन्त तस्मात्ता पश्चिन स्तान्ते यावदेवोपसत्किश्चरन्ति तावत्संवत्सरामवोपसत्किश्चरन्ति संवत्सरं प्रवर्ग्येणा ॥३॥ अहोरात्राणि वा उपसदः ॥ आदित्यः प्रवर्ग्यो ऽमुं तदादित्यमहोरात्रेषु प्रतिष्ठापयन्ति तस्मादेषोऽहोरा

ष्टु प्रतिष्ठितः ।७ अथ यदि चतुर्विंशरात्रिः । चतुर्विंशरात्रिर्वा अर्द्धमासा उपसद आदित्यः प्रवर्ग्योऽर्द्धं तदादित्यमर्द्धमासेषु प्रतिष्ठापयति तस्मादुत्तरोऽर्द्धमासेषु प्रतिष्ठितः ।८ अथ यदि द्वादशाहः द्वादश वै मासाः संवत्सरः मासा उपसद आदित्यः प्रवर्ग्योऽर्द्धं तदादित्यं मासेषु प्रतिष्ठापयति तस्मादेष मा-

सेषु प्रतिष्ठितः ।६ अथ यदि षट् षड्वा ऋतवः षड्वा उपसद आदित्यः प्रवर्ग्योऽर्द्धं तदादित्यमृतुष्वृतुषु प्रतिष्ठापयति तस्मादेष ऋतुषु प्रतिष्ठितः ।१० अथ यदि तिस्रः त्रयो वा इमे लोका उपसद आदित्यः प्रवर्ग्योऽर्द्धं तदादित्यमेषु लोकेषु प्रतिष्ठापयति तस्मादेष एषु लोकेषु प्रतिष्ठितः

८ अथातो गृहपतीनां दीक्षा तामन्वामासं मासं दीक्षेरन् याममेवाविति मासं दीक्षेरन्नमतावान्नो संतिकरुतो काम स्तुघावान् काम संतिक कुतो कामसंसं न सर्वमाप्नोति मासं दीक्षितानामनुमन्ति सं विजुतां ।८ मा संदिता यामासं दीक्षेरन् यामनावान् ग्रेष्म रुतो काम स्तुघावान् ग्रेष्म रुतो काम स्तं तत् सर्वमाप्नोति मनि सं

विजुतां ।१० मा संद्रती यामा संदीक्षेरन्नमतावान्वार्षिकरुतो काम स्तुघावान् वार्षिक रुतो काम स्तं तत्सर्वमाप्नोति मनि सं विजुतां ।११ मा संवत्सरं मा संदीक्षेरन्नमेतावान् शारद रुतो काम स्तुघावान् शारद रुतो काम स्तं तत्सर्वमाप्नोति मनि सं विजुतां ।१२ अथ यदि वसन्तात्तरपसप मा-

सि राजन्यस्य प्रथमा दम्रुपदक्षति स्तो मन्ता गायत्र्येकि काम स्वदं नाः सत्कम्या दयति मा [illegible] दपोदसाधिवसन्तसी मासं स्तो मन्ता गायत्र्या दीक्षेरन् मतिर्हरन्ते तावान्नूदन्हे मतिकरुतो काम स्तुघावान्नूदन्हे मतिक रुतो काम स्तं तत्सर्वमाप्नोति मनि सं विजुता ।१३ मा संवत्सरे मा संदी-

क्षेरन्नमेतावान् हैमन्तिक रुतो काम स्तुघावान् हैमन्तिक रुतो काम स्तं तत्सर्वमाप्नोति मनि सं विजुतः एतावान्न्ह द्वादशास्तु मासेषु कामः षट्सूतुष्वृतं घावान् द्वादशास्तु मासेषु कामः षट्सूतुष्वृतं तत्सर्वमाप्नोति मनि सं विजुते ।१४ अथ त्रीण्येताः नु पाति यं तिय दक्षः रा-

तरुद्दियं जुहोति यद्दक्षपवसथीयदक्षः प्रसुत स्तघत्रेछदः स्वपसदा वरंतिनामितस्यमा स स्यादोरात्राण्यत्र्यत्स्ववर्षेण तक्षुताप्नित्रेतावादित्यं प्रतिष्ठाप यात्यसावाग्ने त्रयोदशास्तु मासेषु कामः सप्तस्वृतुष्वृत घावांस्त्र्याद्दशास्तु मासेषु कामः सप्तस्वृतु-

ष्वृतं तत्सर्वमाप्नोति मनि सं विजुता ।१५ संवत्सरं प्रसुतः स्यात् सर्वं वै संवत्सरः सर्वमिकशानविधः सर्वालोत्र तत्सर्वमाप्नोति यदि संवत्सरं न वा कुर्याद्विषुक्तिनासो विहितो नाति रात्रेण यजेत तस्मिन् सर्व वेदसं दद्यात् सर्वं वै विश्वजित् सर्वं ह्युप्तो तिरात्रः सर्वं सर्व वेदसंरप

सर्वमिक रातविधः सर्वालोत्र तत्सर्वमाप्नोति ।१६ ब्राह्मणं ।११ ॥ संवत्सरो वै प्रजापतिरेकशातविधः तस्याहोरात्राण्येव इमा मासा मासा ऋतवः षष्टिमासस्याहो रात्राणि मासि वै संवत्सरस्याहोरात्राण्यर्धं तच्चतुर्विंशति रहेमासा स्त्रयोदश मासा स्त्रय ऋतवस्ता

शातं विधाः संवत्सर एवैकशातन्नमीविधा ।१ स क्रतुभिरेव सप्तविधः प्रकृतवः संवत्सर [illegible] माविधा मास्येन स्यसंवत्सरास्येत ते त्रेऽजो यएषतपति तस्य र श्मयः शातं विधा मण्डलमाम विकशातनमीविधा ।२ स दिक्षिरेव सप्तविधः यश्चा अयं दिक्षिर श्मयः स्तेका विधाये

दक्षिणा याः स्तेका ध्रुवा ऊर्ध्वा याः स्तेकाय रक्षद्वा याः स्तेका यष्ठ्याः स्तेका मण्डलम् एव सप्तमीविधा ।३ तस्येतस्यपरस्तात्का मप्रेलोकः अमृतं वै काम श्मम्रृताम वास्य तस्य पुरस्तात्रघ त्रदमृत नाम वत्रघात तदर्थ्यंदिगयत्ता ।४ तद्दत तथं सुविद्वं राधः तदेव ६५

सवितास्तकास्यः प्रजास्यो विष्ण जगत्य ओषधिस्योऽविवनस्पतिस्यो नूय इवैकिकास्यः श्रेय कृतिक नीय इवेका ससत्त घायो नूयः श्रेय कृतिता ज्यो त सांशावंति यात्स्यः कनीयः कनीयस्माः ।५ तदेतद्वास्पकं विकल्पारं च वामद्वेषु सो ग्निस्य राधसः सविता रनूवदे समितितदेतश्वे

मा स्याद्दर्शं मनेनं च हितघदिदमाकृदावेंतिग्रा श्रेयस्तु सर्वमायु [illegible] ललोक पतन्ने स्तुतिर्दिवेनतः इष्वयन्ती वाष्टदशितन्तदेकशातविधेन विद्या-

नुमन्येवाकृ स्तस्मान्द नश्र राष्ट्रषः स्याकामीग्न्याद लो क्यंच्छिदे तद्वावालोकायदहोरात्राण्येव इमा सा मासा ऋतवः संवत्सरः ।७ नच वर्षाणि शोभ्य वर्षाणि प्रयंति अलोरात्रं तिलोकस्य सज्यंते आयपशोविं शो शर्वा कृत वारिं शोभ्र र्दं मासेषु तद्याय परश्री-

रिं शोभ्र वर्किषष्टे प्रमासेषु [illegible] आयपरः षष्टेश्रवणिशीलसृजश्रुतसप्यपरोशीत श्रवणाक्रुरातश्च वसरातस्य यदव रातं वर्षाणि स्याचान्नुयाधं सिऊवति सर्वं वैनदमृतमाप्नोति ।८ वकृ तिर्दिवियज्ञेः एकमद्दरिका रात्रिर्भिना सेया एवैकशातविधं वि

दि३ प्तु३ ६४ तद्दे३ ४ मी ६ व

धत्त्या वा अन्नं वसृ लितु ऊ विदं से[illegible]न दधात मासा नीत्येष वा एकशतविधे विधत्ते य एनं संवत्सरं विधत्ते तस्मादेनं संवत्सरं नाम वरिष्ठी वेत्यधिदेवतं ॥ १९ अथाधियज्ञं यान मूने कशतस्य आकन्तु रुष्या न्नि मीत सद्विधे कशतविधः सा विति तिस्रिरेव सप्तविधः ... ।
त्याग्निरेव स मीविधाः १० स एव वा इष्टके कशतविधः प्राः पं चाशत्स प्रमा इष्टका या श्रीत्रमास्ताः शतं विधा अथ यत् एतदं तरणे इष्टका उपधीयं ते सैक शतं मी विधा ॥ ११ स उ एव यजुस्तेजा ॥ यजुरेकशतविधे या नि यं चाशत्प्रथमानि यजूंषि यान्यु त्तमानि ताः शतं विधा अथ यान्य
त्यन्तदंतरेण यजूं षि क्रियं ते सैकशततमी विधे वस्तु संप्तविधे एकशतविधो भवति स यः शतायुतायां कामो य एकशतविधे सप्तविधेन दि वनामिवं विदाप्नोति ॥ १२ एवं वाव स र्वं यज्ञाः एकशतविधा आग्निहोत्राद् अग्निर्यजुर्भिः पादेर क्रियेः कर्मभिः सामभिः स यः शतायुतायां कामो
य एकशतविधेयः सप्तविधे यज्ञेन यज्ञ नदि वतामवं विदाप्नोति ॥ स एवाधियज्ञं ॥ १३ अथाध्यात्मं पुरुष एवाध्यं गुल यो द्वि कं गुष्यीण्यारं सफकं वाहु शत सं चविधं शतनिरेव मिमा नीत राण्यङ्गानिता ः शतं विधा आत्मैविक शततमी विधे केवं सप्तविधता ॥ १४ स उ एव श्राण
तऊ ः प्राणैक शततविधे अन्ने ग र्भा गप्याः प्राणाः स यः शतायुतायां कामो य एकशतविधे यः सप्तविधेयः सर्वा श्रु यज्ञे स्व विधायादि वतामवं विदाप्नोति सर्वे हि यज्ञेऽशत्मानं सं पन्नं विद्यन्तः ॥ १५ त्रीणि वाऽइमानि पंच विधानि संवत्सरोऽग्निः पुरुष स्ते षां पंचविधमन्नं पानं श्रीर्ज्योति
रमृतं संवत्सरं संवत्सरे ऽन्नं तदन्नं या आपस्तत्पानं रात्रिरेव श्रीः श्रिया ह्येतद्धि नरूयमासं [illegible] तिभूतानि स संवत्सरस्य ज्योति रादित्यो मृतमित्यधिदेवतं ॥ १६ अथाधियज्ञं ॥ यद्वाग्ना वन्नं पधीयते तदन्नं या आपस्तत्पानं परिश्रितस्तएव श्रीः सर्वं द्धि रात्रीणां रूपं यजुष्मत्यो ज्योतिरत्ति
ष्टकाः रूपमग्निरमृतं तदादित्य स्वरूपमित्यु एवाधियज्ञं ॥ १७ अथाध्यात्मं यदेतत् कृत्स्नं तदन्नं या आपस्तत्पानमस्थीन्येव श्रीस्तद्धि परिश्रितां रूपं मज्जानो ज्योतिस्तद्धि यजुष्मतीनां रूपं प्राणो मृतं तदग्ने रूपं प्राणो ह्यग्निः प्राणो मृतमित्यु वा आक्रन्द ॥ १८
अन्नाद्या श्रीरूनाया निरवर्त्तीत पाना त्सिवा सा श्रिये पाप्मा ऽपो विषस्ते मो मृतान्मृत्युर्निर्वास्माद् एतानि सर्वाणि वर्त्तन्ते पुनर्मृत्युं जयति सर्वमायुरेति य एवं वेद तदेतदमृतमित्येवा पास्मानपासीता पुरितीद प्राण इति हैक उपासते प्राणो ह्यग्निः प्राणो मृतमिति व
दन्तो न तथा विद्यात् अध्रुवं वै न घन्प्राणस्तं त विष्यां शिम्पाणो न मन्यादिति प्रियजुषान्तु कं तस्मादेनत्कृत्स्नमित्येवा पुरुत्रो पासीताः पुरितीदं तत्स्यादद ससर्वमायुरेति ॥ ब्राह्मणं ॥ २ ॥ क ॥ प्राणो गायत्री चक्षुरुष्णिग्वागनुष्टुम्मनो बृहती श्रोत्रं पंक्तिर्य एवायं प्रजननः
प्राण एष त्रिष्टुब्यश्चायमवाङ् प्राण एष जगत्येतानि वा एतानि सप्त छन्दांसि यान्यग्नौ क्रियन्ते ॥ १ प्राणो गायत्री तिन यदेव प्राणस्य महिमा यद्धीर्यं तदेतत्सहस्रं प्राणाय स्विवत द्धीर्यं यस्यस्य चिन्वतः प्राणा अक्रामन्तर्नतए वि ष्वोग्निर्नवीयते तानि वास्य रूपेण सह
स्राम प्राण गायत्री संचितान्नवति ॥ २ चक्षुरुष्णिगिति तन यदेव चक्षुषो महिमा य [illegible] तदेतत्सहस्रं चक्षुषो वेत द्धीर्यं यस्यस्य चिन्वत चक्षुरुत्क्रामन्नत एवैषोऽग्निर्नवीयते तानै वास्य रूपेण सहस्रामि घउ ष्णिहः संचितान्नवति ॥ ३ वागनुष्टुबिति तन यदेव वाचो महि
मा यद्धीर्यं तदेतत्सहस्रं वाग्वेवैन द्धीर्यं यस्य स्य चिन्वतो वागुत्क्रामन्नत एवैषोऽग्निर्नवीयते तानि वास्य रूपेण सहस्रामनुष्टुभः संचितान्नवति ॥ ४ मनो बृहतीति तन यदेव मनसो महिमा यद्धीर्यं तदेतत्सहस्रं मन एवैत द्धीर्यं यस्य स्य चिन्वतो मन उत्क्रामन्नत ए
वैषोऽग्निर्नवीयत तानि वास्य रूपेण सहस्राम बृहतीः संचितान्नवति ॥ ५ श्रोत्रं पंक्तिरिति तन यदेव श्रोत्रस्य महिमा यद्धीर्यं तदेतत्सहस्रं श्रोत्रस्य वेत द्धीर्यं यस्य स्य चिन्वतः श्रोत्रमुत्क्रामन्नत एवैषोऽग्निर्नवीयते तानि वास्य रूपेण सहस्राम पंक्तीः संचितान्नव
ति ॥ ६ य एवायं प्रजननः प्राण एष त्रिष्टुबिति तन यदेवैतस्य प्राणस्य महिमा यद्धीर्यं तदेतत्सहस्रामेतस्ये वेतत्प्राणस्य वीर्यं यस्य स्य चिन्वत एष प्राण उत्क्रामन्नत एवैषोऽग्निर्नवीयते तानि वास्य रूपेण सहस्रामत्रिष्टुभः संचितान्नवति ॥ ७ अथ यो यमवाङ्
प्राण एष जगतीति तन यदेवैतस्य प्राणस्य महिमा यद्धीर्यं तदेतत्सहस्रमेतस्ये वेतत्प्राणस्य वीर्यं यस्य स्य चिन्वत एष प्राण उत्क्रामन्नत एवैषोऽग्निर्नवीयते तानै वास्य रूपेण सहस्रमेव जगतीः संचितान्नवति ॥ ८ तानि वा एतानि सप्त छन्दांसि चतुरुत्तराण्यग्नौ

स्मिन्नृतिष्ठितानि सहैष सरुवै प्राणा अन्योन्यस्मिन्प्रतिष्ठिताः स घा य एवमेवं विद्वान् छंदसां नामान्याह छंदसः छंदसो देवास्य सोनूक्तो न वति स्तुता वा शास्तो वो पोहितो वा॥७ ब्राह्मणं ३॥छ॥ न दाङ्कः किं छंदः का देवताग्नेः शिर इति गायत्री छंदो अग्निर्देवता शिरः॥१ किं छंदः का देवता
ग्रीवा इत्युष्णिक् छंदः सविता देवता ग्रीवा॥२ किं छंदः का देवतानूक इति बृहती छंदो बृहस्पतिर्देवतानूकं॥३ किं छंदः का देवता पक्षाविति पंक्तिश्छंदो द्यावापृथिवी देवते पक्षौ॥४ किं छंदः का देवता मध्यमिति त्रिष्टुप्छंद इंद्रो देवता मध्यं॥५ किं छंदः का देवता श्रोणी इति जगती छंद आ
दित्यो देवता श्रोणी॥६ किं छंदः का देवता यस्मादिदं प्राणाद्भूतः सिच्यत इत्यति छंदाश्छंदः प्रजापतिर्देवता॥७ किं छंदः का देवता प्रायमवाङ्प्राण इति यज्ञायज्ञीयं छंदो विश्वानरो देवता॥८ किं छंदः का देवतो रू इत्यनुष्टुप्छंदो विश्वेदेवा देवतो रू॥९ किं छंदः का देवताष्ठीवंताविति
पंक्तिश्छंदो मरुतो देवताष्ठीवंतौ॥१० किं छंदः का देवता प्रतिष्ठे इति द्विपदा छंदो विष्णुर्देवता प्रतिष्ठे॥११ किं छंदः का देवता प्राणा इति विछंदाश्छंदो वायुर्देवता प्राणाः॥१२ किं छंदः का देवतो नातिरिक्तानीति न्यूनाक्षरा छंदः प्रजापतिर्देवतो नातिरिक्तानि स एषोऽग्निर्विद्येत्वे तन्मयाद्देवताद्दे
वता एतन्मात्मानमग्निं संस्करोति न हास्ता त्यायालोकमनायाशास्ते॥१३ ब्राह्मणं ४॥छ॥ धीरा ह शालन प्राचीनयोग्यं महाशालं जाबालमुपससाद त७ होवाच किं माविद्वानुपोदसद इत्यग्निं विदेति कमग्निं वेत्थेति वाचमिति यस्तमग्निं विद किं७ स भवतीति वाग्मी भवतीति होवाच नैनं वा
ग्जहातीति॥१ विद्वानग्निमिति होवाच किमिव माविद्वानुपोदसद इत्यग्निं विदेति कमग्निं वेत्थेति चक्षुरिति यस्तमग्निं विद किं७ स भवतीति चक्षुष्मान्भवतीति होवाच नैनं चक्षुर्जहातीति॥२ विद्वानग्निमिति होवाच किमिव माविद्वानुपोदसद इत्यग्निं विदेति कमग्निं वेत्थेति
मन इति यस्तमग्निं विद किं७ स भवतीति मनस्वी भवतीति होवाच नैनं मनो जहातीति॥३ विद्वानग्निमिति होवाच किमिव माविद्वानुपोदसद इत्यग्निं विदेति कमग्निं वेत्थेति श्रोत्रमिति यस्तमग्निं विद किं७ स भवतीति श्रोत्रवान्भवतीति होवाच नैनं७ श्रोत्रं जहातीति॥४ विद्वा
ग्निमिति होवाच किमिव माविद्वानुपोदसद इत्यग्निं विदेति कमग्निं वेत्थेति य एतत्सर्वमग्निं संवेदेति तस्मिन्होक्त उपावरोहाधीहि भो स तमग्निमिति॥५ स होवाच प्राणो वाव सोऽग्निर्यदा वै पुरुषः स्वपिति प्राणं तर्हि वागप्येति प्राणं चक्षुः प्राणं मनः प्राणं७ श्रोत्रं यदा प्रबुध्यते प्राणा
देवाधि पुनर्जायंत इत्यध्यात्मं॥६ अथाधिदैवतं या वै सा वागग्निरेव स यत्तच्चक्षुरसौ स आदित्यो यन्मन एष चंद्रमा यच्छ्रोत्रं दिश एव तद्य एष प्राणो य एव स वायुर्य एष पवते॥७ यदा वा अग्निरनुगच्छति वायुं तर्हि अनूद्वाति तस्मादेनमुदवासीदित्याहुर्वायु७ ह्यनूद्वाति
यदादित्योऽस्तमेति वायुं तर्हि प्रविशति वायुं चंद्रमा वायौ दिशः प्रतिष्ठिता वायोरेवाधि पुनर्जायंते स य एवं विद्वानस्माल्लोकात्प्रैति वाचैवाग्निमप्येति चक्षुषादित्यं मनसा चंद्र७ श्रोत्रेण दिशः प्राणेन वायु७ स एतन्मय एव भूत्वैतासां देवतानां यां यां कामयते सा भू
त्वा लयति॥८ ब्राह्मणं ५॥छ॥ श्वेतकेतुर्हारुणेयो योयदय मासमाश्वा सन७ पप्रच्छ तावाच कान्नू औ हृ इति स होवाच अयं न्वै व्यामवैश्वावसव्यो होतृ इति न७ पप्रच्छ वचस्तु ब्राह्मण विश्वावसव्या२ चत्वारि महान्ता२ इति विद नो२ इति होवाच चत्वारि महान्तां महान्ता२ इति विद नो२ इ
ति होवाच चत्वारि व्रतानी२ इति विद नो२ इति होवाच चत्वारि व्रतानां व्रतानी२ इति विद नो२ इति होवाच चत्वारि क्यानी२ इति विद नो२ इति होवाच चत्वारि क्यानां क्यानी इति विद नो२ इति होवाच चत्वारो लोका२ इति विद नो२ इति होवाच चत्वारो लोकानां
का३ मिति विद नो२ इति होवाच चत्वारो लोकामिति॥ अथ वि नो भवान्वदंतीति वि लोकार्क पले इत्यथ वि नो भवान्वदंतीति विलोकार्के इत्यथ वि नो भवान्वदंतीति विलोकार्के कोशया वित्यथ वि नो भवान्वदंतीति विलोकार्के समुद्र वित्यथ वि नो भवान्वदंतीति विलोकार्के धान
इत्यथ वि नो भवान्वदंतीति विलोकार्का प्रीलोमित्यथ वि नो भवान्वदंतीति विलोकार्के मूलमित्यथ वि नो भवान्वदंतीति॥२ महद्वै यत्त इवावावच्छेवचत्वारि महान्तानि विलोवेचत्वारि महान्तां महान्तानीत्यग्निर्महान्तस्तस्य महतो महद्देशचयवश्रवनस्पतय श्चन्द्रमास्तान्नै वायुर्महान्तस्तस्य
महतो महतरस्तु च्छस्यान्नमादित्यो महान्तस्तस्य महतां महद्धमास्तच्चस्यान्नं कुवाम महान्तस्तस्य महतो महदेतच्छवस्तच्च स्यान्नमिता न्येव चत्वारि महान्त्यतानि चत्वारि महतां महान्तानि ते तान्येव चत्वारि व्रतानान्यानि यत्वारि व्रतानां व्रतान्येतान्येव चत्वारि क्यान्येतानि चत्वा

क्यानां क्यान्येतु एव च वारो कारितेच वारो का एामक इति ॥४॥ अथ ह प्रदण्डेयज्ञ उद्वाचावह्वाकं मितिगुरुषण्ठं हि वनं उद्वाचावह्वाकं पर्पेई इति कासोहि वनं उद्वाचावह्वाकं बुडिलं इत्याकि एषाहि वनं उद्वाचावह्वाकी कामयाविनि नामिकहि वनं उद्वाचावह्वाकं सत्यकामं विज्ञोहीहि वनं उद्वाचावह्वाकं धानाइतिदं तान्हिवनं

वाचावह्वाकं श्वलामितिति सीकाण्ठंहि वनं उद्वाचावह्वाकं सूतमिन्यन्नं हि वनं उद्वाच सएषोऽग्निरर्केयि सुरूपः सायाहितामवमन्निमर्कं श्रुरुपसुपास्ते य मदुमग्निरर्कस्मीति विघयाहि वास्मिन्नामन्निरर्के श्रितान्नवति ॥८॥ ब्राह्मणं ॥२॥ अयं वाव यजुर्योऽयं पवते एषहि यन्नेवेदं सर्वं जनयन्येतं यलमिदं

मनु प्रजायनेत स्माद्वायुरेव यजुः ॥१॥ अयमेवाकाशो जूः यदिदमन्तरिक्षमेतं ह्याकाशमनु जवते तदेतद् यजुर्वायुश्चान्तरिक्षं च यच्च जूश्च तस्माद् यजुरेषएव यदेष ह्येति तदेतद् यजुर्ऋक्सामयोः प्रतिष्ठितमृक्सामे वहतस्तस्मात् समानिरवाध्वर्युर्ग्रहैः कर्म करोत्यन्यान्यन्यानिरुक्तास्तावलितवंतिय

प्राश्रुर्वन्त्याण्ठं स्यद्वापरान्यां धावृत्यन्नादकृतत्नूं ॥२॥ अग्निरेव पुरः अग्निण्ठं हि पुरस्कृत्येमाः प्रजा उपासतआदित्यएव चरणं यदा ह्येविश उदेत्यथेदण्ठं सर्वं चरति तदेतद् यजुः सपुरश्चरणमधिदेवतं ॥३॥ अथाध्यात्मं प्राणएव यजुः प्राणोहि यन्नेवेदण्ठं सर्वं जनयति प्राणं यन्तमिदमनु प्रजायते तस्मात् प्राणएव यजुः

॥४॥ अयमेवाकाशो जूः योऽयमन्तरात्मन्नाकाशएतण्ठं ह्याकाशमनु जवते तदेतद् यजुः प्राणश्चाकाशश्च यच्च जूश्च तस्माद् यजुः प्राणएव यदा प्राणो ह्येति ॥५॥ अन्नमेव यजुः अन्नेन हि जायतेऽन्नेन जवते तदेतद् यजुरन्ने प्रतिष्ठितमन्नं वदन्ति तस्मात् समानएव प्राणोऽन्यदन्यदन्नं धीयते ॥६॥ मनएव पु

रः मनोहि प्रथमं प्राणानां तदेतत् पुरश्चरणं चक्षुरेव चरणं चक्षुषा ह्ययमात्मा चरति तदेतद् यजुः सपुरश्चरणमध्यात्मं सर्वा आत्मन्प्रतिष्ठितण्ठं स यो हैतदेवं यजुः सपुरश्चरणमधिदेवतं चाध्यात्मं च प्रतिष्ठितं वेद ॥७॥ अरिष्टो ह वा नार्तिः स्वस्ति यजुषः पारमश्नुते प्रोस्तानाण्ठं श्रेष्ठः पुरएता

वं स्वानां भवति य एवं वेद ॥८॥ यउ हैवंविदं स्वेषु प्रतिप्रतिर्बुभूषति न हैवालं भार्येभ्यो भवत्यथ यएवैतमनु भवति या वैतमनु भार्यान् बुभूर्षति स हैवालं भार्येभ्यो भवति ॥९॥ तदेतज्ज्येष्ठं ब्रह्म न ह्येतस्माद्किंचन ज्यायोऽस्ति ज्येष्ठो ह वै श्रेष्ठः स्वानां भवति य एवं वेद ॥१०॥ तदे

तत् ब्रह्मापूर्वमपरवत् स यो हैतदेवं ब्रह्मापूर्वमपरवद्वेद न हास्मात् कश्चन श्रेयान्त्समानेषु भवत्यश्रेयाण्ठं सः श्रेयाण्ठं सोऽहैवास्मादपरजेष्ठुरुषा जायन्ते तस्माद्यो स्मान्श्रेयांस्याद्दिशो स्मात्पूर्वाहिस्तमुपासीत तथा हैनं न हिनस्ति ॥११॥ तस्य वाएतस्य यजुषो रसएवोपनिषत् तस्मात्तावान्त्सन्नेणयजुषाध्वर्यु

र्ग्रहं गृह्णाति स गलं स्तुतं शस्त्रमनु विभवन्नुद्रेस्तेन शस्त्रेणानुवषट्करोति तस्मात्तावन्मात्रेइवान्नस्य रसः सर्वमन्नमवति सर्वमन्नमनुव्येति ॥१२॥ द्यौरेवास्य गतिः तस्माद्यदालस्य तृप्यस्य सत्र्यं इवमन्येत तस्मान्तं देवास्य विज्ञानमात्मानं दात्मनो हैव सर्वा देवाः सा हैव वा देवानामङ्कवि

या सह मनमन्न श्रीयएवंविद्देवानाण्ठं हैव सएकः ॥१३॥ एतद्ध स्म वै तदिद्वांसस्त्रियवृताहोदितायनआह द्वास्थं वांतमानं दस्तत्र्यात्मन्तावावादीनान्वति सदस्मत्वात्मे वङ्गानितिस्मायां दवसागिभमिश्रेह तान्त्रेवा पतिष्ठेतानं देवा आत्मा सोऽभिकामः सामसमृध्यवामिति सण्ठं हि

वास्मि स कामसमृध्यते यत्कामो भवत्यथोणं देवेष्वपिनिर्भवति य एवंवेद ॥१४॥ तदेतद् यजुरूपाण्ठं शुकानिरुक्तं प्राणो वै यजुः रूपाण्ठं शुः यत्तनोवै प्राणास्तदेनं निर्बुवंते ब्रूयादनिरुक्तो देवानां निरुक्तोन्व प्राणएतण्ठं हास्यताभिवन्धादेवस्याःनु

॥१५॥ तस्य हायाननिरुक्तमाविस्तं विंवदा आविर्भवति कीर्त्या यशसो पाण्ठं शुयजुषाध्वर्युर्ग्रहं गृह्णाति गृह्णीतासन्नमाविर्भवतु पाण्ठं शुयजुषाग्निं चिनोति चितः सञ्चितमाविर्भवतु पाण्ठं शुर्देवेषु यजुर्गतिवपति सृतं निरुक्तमाविर्भवत्येवं यत्किंचो पाण्ठं शुकरोति कृतं निरुक्तमाविर्भवति

तस्य हय एनमेवं निरुक्तमाविस्तं विंवदाविर्भवति कीर्त्या यशसा ब्रह्मवर्चसेन हैवं देवाविदं गच्छति सहयजुरेवं भवति यजुर्वेनमान्वकृतो ॥१६॥ ब्राह्मणं ॥३॥ ॥ प्रजापतिर्विस्रस्तः यत्र देवाः समस्कुर्वंस्तसुख्यायां ह्यानो रेतोभूतमसिच्यन्यो निवृत्तिरवास्तस्माएताण्ठं सं वत्सर

न्तण्ठं समस्कुर्वन्यो यमग्निश्चितस्तदात्मना पर्यदधुस्तदात्मनापरिहितमात्मेवा तवत्तस्माद्यस्तमात्मना परिहितमात्मेवत्नवति ॥१॥ तण्ठं वितन्वमानाः आत्मानं कुर्वायांव्याना रेतोभूतं सिंचति व्यानिर्वर्तयत्वात्तस्मात् एतस्मिंवत्सरे न्तण्ठं संस्करोतित्याय मग्निश्चितस्तदात्मसं

नापरिदधाति तदात्मना परिहितमात्मेवत्नवति तस्माद्यन्नमात्मना परिहितमात्मेवत्नवति ॥२॥ तत्रैदधाति वाष्ठकतिर्यो वितिवि पुरुषषट्त्रिनीदण्ठं पात्नितकमन्नं कुर्वास्मा अपि दधात्यात्मसन्मितं यद्वा आत्मसन्मितमन्नं तदवति तन्नहिनस्ति यद्भूयो हि नस्ति तद्ध

तदे ४

६२

कृ नीयाननदवति।३ सएषएवार्कः। यमेतमग्निमाहरंति तस्यैतदन्नं क्यं यायमग्निश्चिन्साद कर्यं यजुष्टएषएवमहान् तस्यैतदन्नं व्रतंतन्महाव्रतं सामतएषउएवोक्थस्यैतदन्नं क्यं नउक्थमुक्थ स्तादनदकं सत्रेधाख्यायते।४ अथैं शाग्नी वा असृज्येतो ब्रह्मन्व क्रं यग्निरेव ब्रह्म

कत्रं तो मृष्टो नाग्नेवास्त्रां नावद्भूतां नवाइकं सतोऽद्यावः प्रजाः प्रजनयितुमकं रूपमुनावं मावेतिताव कं रूपमुनावतवतो। ऐतो यो नाविंशाग्नीएतौतो कवन्त प्रकुरुषप्रकन्नएवं इः पुरुषाग्निस्तोऽहिरण्मयो नवाताज्ज्योतिर्वैहिरण्यं ज्योतिरिंशाग्नी अमृतं हिरण्यममृतमिंशाग्नी।

इनावनाविंशाग्नीएवरित्रैति। यद्धिकिंचिष्टकमग्निरेवतत्तस्मान्नदग्निनापचंति यद्धिकिंचाग्निनापचं त्यग्निरेवनदध्ययजुरीषं सइंद्रस्तस्मान्नदग्निनानुपसंतित्तेनद्ग्निरेवासन्नेंइ इतितस्मादेताविंशाग्नीएवविति।७ अथयच्चितन्निधीयतेनाकं रूपमुक्तो नवततस्मात्तावातानेवक्तपरोमाः प्रजाः प्रजनय

नःस्मिविकेवष्टकाग्निरेवतामपसर्वाग्निरग्निसंपद्यतामेवष्टकासंपत्तंदेकामवाकुरंवोगितिनदवसर्वाग्निरग्निसंपद्यतामेवाकुरसंपत्तान्तद्वितत्रयव्रूविरस्यनूवादनूतं नतिष्ठ न्वास्तोमिमहद्ब्रह्मकमक्रंवक्रब्रह्मिकमक्रमित्यतस्त्वोवाकरं सर्वादेवाः सर्वाणिभूतान्यग्निः

वधंतेनादत ब्रह्मवकुत्रं वाग्निरेवब्रह्मेंद्रः कृत्रमिंशाग्नीवैविश्वेदेवाविकुविश्वेदेवास्तदेतद्ब्रह्मकृत्रं विट्।९ एतद्ध स्मवैतद्विद्वांछ्याण्डिल्यः सायकायन आह। यद्धि मद्विदं कर्म समाप्स्यन ममैव प्रजा सत्वानां राजानो न विश्रन्ममब्राह्मणाः मनवेद्या यद्धि मएतावत्कर्म

समापित न मउत्तमप्रशां संत्वां प्रजातिरभूदिति सएषएवश्रीरयमग्निरेषाब्रह्मोदः।१० एतद्धवैनच्छाण्डिल्यावाममकस्याय तायश्रेष्ठो वावश्रीमान्भव शास्नाद्यो भविष्यसीति श्रीमान्हवै यशस्न्नाद्यो भवति यएवंवेद।११ सएषोऽग्निः प्रजापतिरेवतेदेवाएतमग्निं प्रजापतिं संस्कृ

त्याद्यास्मा एतत्संवत्सरं सममकुर्वन्नयएषमहाव्रतीयायग्रहः।१२ तमध्वर्युर्गृह्णाति यजुष्टं गृह्णाति यजुर्न्मात्रं हस्ताग्मि तुष्टाता महाव्रतेन रसंदधाति सर्वाणिछन्दांसि सामानि यन्महाव्रतं तदग्मि सर्वैः सामभी रसंदधाति तमग्निः होता महता छ्योनरसंदधाति

सर्वादेता ऋचो यन्महदुक्थं तदस्मिन्सर्वाभिरृग्भीरसंदधाति।१३ अथ यदा स्तुवते यदानुशंसति अथास्मिन्नेतं वषट्कृतं जुहोति विगितिवाएषषडुत्तिदं षड्विधमन्नं तद्वा अस्मा अपिदधाति तत्सम्मितं यद्वा आत्मसम्मितमन्नं तदवति तन्न हिनस्ति यद्भूयान्हिनस्ति

नघ कनीयान्नतदवति।१४ सएषएवार्कः। यायमग्निश्चितस्तस्यैतदन्नं क्यामयमहाव्रतीयायग्रहस्तदर्क्यं यजुष्टएषएवमहान् तस्यैतदन्नं व्रतंतन्महाव्रतं सामतएषउएवोक्थस्यैतदन्नं तउक्थमुक्थ स्तादतदकं सत्रेधाख्यायते।१५ सएष संवत्सरः प्रजापतिरग्निः तस्य

इमेवसावित्राण्येव इष्टकाविश्वकर्माणान्यष्टावावास्य कलाः सावित्राण्यष्टौ विश्वकर्माणान्यथयदेतदंतरेणकर्म क्रियते सएव सप्तदशः प्रजापतिः यदिविकलामनुष्याणां मरुतंतद्देवानां।१६ तद्धिलोमेति द्वे अक्षरे त्वगिति द्वे असृगिति द्वे मेद इति द्वे मांसमिति द्वे स्नावेति

ति द्वे अस्थीति द्वे मज्जेति द्वे ताः षोडशकला अथयएतदंतरेणप्राणः संचरति सएव सप्तदशः प्रजापतिः।१७ तस्मा एतस्मै प्राणाय एताः षोडशकला अन्नमभिहरंति तायदा नाभिहरंति प्रियं तपेताएवजग्धो क्राममतितस्माद्धाहैनदृक्षिशिषतस्तुष्णिमिव भवति प्राणोऽर

वधमानस्य तस्माद्वेहित ह्यपतापीकृशा इवभवति प्राणोहिजग्धो भवति।१८ तस्मा एतस्मै सप्तदशाय प्रजापत ये एतत्सप्तदशमन्नं समस्कुर्वन्यएषसोम्यो ध्रुवोध्याअस्यताः षोडशकला एताता षोडशर्त्विजस्तस्मान्न सप्तदशा मृत्विजं कुर्वीतनेदतिरे

चयानीत्यथयपवात्ररसो या आक्रान्ताया कुर्यात तदेवसप्तदशमन्नं।१९ तयदा स्तुवते यदानुशंसति अथास्मिन्नेतंवषट्कृतं जुहोति विगितिवाएषषडुत्तिदं षड्विधमन्नं तद्वा अस्मा अपिदधात्यात्मसंमितं मन्नं तदवति तन्न हिनस्ति यद्भूयो हिनस्ति

नघ कनीयान्नतदवति।२० सएषएवार्कः। यायमग्निश्चितस्तस्यैतदन्नं कामसोमस्त्याध्वरस्तदर्क्यं यजुष्टएषएवमहान्स्तस्यैतदन्नं व्रतंतन्महाव्रतं सामतएषउएवोक्थस्यैतदन्नं कांतउक्थमुक्थ स्तादतदकं सत्रेधाख्यायतं सएतेनात्मेन सत्रेधाख्यावउद

कामसयः सउदक्रामदसो सआदित्यो थ्य एतनातमा न्नेनसको दक्रामद्धस्वंद्रमाः।२१ सएषएवार्कोऽयएतपतितास्यैतदन्नं अयमपवंद्रमास्तदर्क्यं यजुष्टएषएवमहान्स्तस्यैतदन्नं व्रतंतन्महाव्रतं सामतएषउएवोक्थस्यैतदन्नं कांतउक्थमुक्थ सूर्येव

यद्द्वायामुसंक्षित

द कं सत्रेऽस्य स्वायतनमभ्यधिदधाति ॥२२॥ अथाध्यात्मं प्राणो वा अर्कस्तस्यान्नमेव कं तदर्कं यजुष्टः प्राणमेव मे तां स्तस्यान्नमेव मन्त्र मन्त्रं तं कं सामतः प्राणमेवोकस्यान्नमेव यं तदर्कं स्वर्कं स्यात्तदर्कं सत्रेऽस्य स्वायतने स एष एवैतोऽधिदैवतमध्यात्मं ॥२३॥ द्वितीयः प्रपाठकः
कण्डिका ११० ॥ प्रजापतिरग्निः सोमो राजा इमाः सहस्रं यजमानात्मा ... राजसूय यत्र यत्र वेति वा वमे षोडशीनि इष्टकाः संवत्सरस्य प्रजापतेः सप्तविंशतिशतानि सप्तविंशतिशतानि
त्रिष्टुब्वीणि यजुष्मत्यः परिश्रितः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि ... संवत्सरः प्रजापतिः स सर्वाणि भूतानि ससृजे यच्च प्राणि यच्चाप्राणमुभयान्देवमनुष्यान्स सर्वाणि भूतानि सृष्ट्वा रिरिचान इव मेने स मृत्योर्बिभयाञ्चकार ॥२॥ स हेक्षां चक्रे कथं न्विमानि सर्वा
णि भूतानि पुनरात्मन्नावपेय पुनरात्मन्नादधीय कथं न्वहमेवैषां सर्वेषां भूतानामात्मा स्यामिति ॥३॥ स द्वेधात्मानं व्यौहत् पञ्चषष्टिश्च त्रीणि च शतान्यन्यतरस्येष्टका अभवन्नेवमन्यतरस्य स न व्याप्नोत् ॥४॥ त्रीनात्मनोऽकुरुत तिस्रस्तिस्रोऽशीतय एकैकस्येष्टका अभवन्स न व्या
प्नोत् ॥५॥ चतुर आत्मनोऽकुरुत अशीतिशतमिष्टकाः स न व्याप्नोत् ॥६॥ पञ्चात्मनोऽकुरुत चतुश्चत्वारिंशं शतमेकैकस्येष्टका अभवन्स न व्याप्नोत् ॥७॥ षडात्मनोऽकुरुत विंशतिशतमिष्टकाः स न व्याप्नोत् ... ॥८॥ अष्टावात्मनोऽकुरुत नवतीष्टकाः स न व्याप्नोत् ॥९॥
नवात्मनोऽकुरुत अशीतीष्टकाः स न व्याप्नोत् ॥१०॥ दशात्मनोऽकुरुत द्वासप्ततीष्टकाः स न व्याप्नोत् ॥११॥ द्वादशात्मनोऽकुरुत षष्टिमिष्टकाः स न व्याप्नोत् ॥१२॥ पञ्चदशात्मनोऽकुरुत अष्टाचत्वारिंशदिष्टकाः स न व्याप्नोत् ॥१३॥ षोडशात्मनोऽकुरुत पञ्चचत्वारिंशदिष्टकाः स न व्याप्नोत् स
मदशधा व्यकरोत् ॥१४॥ अष्टादशात्मनोऽकुरुत चत्वारिंशदिष्टकाः स न व्याप्नोन्नैकविंशतिधा व्यकरोत् ॥१५॥ विंशतिमात्मनोऽकुरुत षट्त्रिंशदिष्टकाः स न व्याप्नोन्नैकविंशतिधा व्यकरोद्विंशतिधा न त्र्यादिविंशतिधा ॥१६॥ चतुर्विंशतिमात्मनोऽकुरु
त त्रिंशदिष्टकाः सोऽत्रातिष्ठत पञ्चदशे व्यूहे तद्यत्पञ्चदशे व्यूहेऽतिष्ठत तस्मात्पञ्चदशापूर्यमाणस्य रूपाणि पञ्चदशापक्षीयमाणस्य ॥१७॥ अथ यच्चतुर्विंशतिमात्मनोऽकुरुत तस्माच्चतुर्विंशत्यर्धमासः संवत्सरः स एतैश्चतुर्विंशत्यात्मभिस्त्रिंशदिष्टकैरात्मभिर्व्यभवत्स
दशाक्षरो रूपाण्येव यदात्मनस्तस्त्रिवृत्स्तोत्रीणि लोकेषु प्राणाः पञ्चदशो वज्रः ... तस्मान्मुक्तमिव ... संततमिमां स्तोत्रीका ... तस्मात्स्तोत्रीकं ... ॥१८॥ एष वा इदं सर्वं पश्यति यदहोरात्राणि ... मासिमासि ... संवत्सरं ... पक्षमयं पश्यति
कस्य पक्षे निरुक्तादाराद्धौ ... पक्षमयं पश्यतीति ॥१९॥ तानि संवत्सरे दश च सहस्राण्यष्टौ च शतानि समपद्यन्त ... सहस्राण्यष्टौ च शतानि ॥२०॥ अथ सर्वाणि भूतानि पर्यैक्षत स त्रय्यामेव विद्यायां सर्वाणि भूतान्यपश्यदत्र हि सर्वे
षां छन्दसामात्मा सर्वेषां स्तोमानां सर्वेषां प्राणानां सर्वेषां देवानामेतद्वा अस्त्येतद्ध्यमृतं यद्ध्यमृतं तद्ध्यस्त्येतदु तद्यन्मर्त्यं ॥२१॥ स ऐक्षत प्रजापतिः त्रय्यां वाव विद्यायां सर्वाणि भूतानि हन्त त्रयीमेव विद्यामात्मानमभिसंस्करवा इति ॥२२॥ स ऋचो व्यौहत् द्वाद
श बृहतीसहस्राण्येतावत्यो हर्चो याः प्रजापतिसृष्टास्तास्त्रिंशत्तमे व्यूहे पङ्क्तिष्वतिष्ठन्त तद्यत्त्रिंशत्तमे व्यूहेऽतिष्ठन्त तस्मात्त्रिंशन्मासस्य रात्रयोऽथ यत्पङ्क्तिषु तस्मात्पाङ्क्तः प्रजापतिस्ता अष्टाशतं शतानि पङ्क्तयोऽभवन् ॥२३॥ अथेतरौ वेदौ व्यौहत् द्वादशैव बृहतीसहस्राण्यष्टौ यजुषां
चत्वारि साम्नामेतावद्ध्येतयोर्वेदयोर्यत्प्रजापतिसृष्टं तौ त्रिंशत्तमे व्यूहे पङ्क्तिष्वतिष्ठतां तद्यत्त्रिंशत्तमे व्यूहेऽतिष्ठतां तस्मात्त्रिंशन्मासस्य रात्रयोऽथ यत्पङ्क्तिषु तस्मात्पाङ्क्तः प्रजापतिस्ता अष्टाशतमेव शतानि पङ्क्तयोऽभवन् ॥२४॥ स सर्वांस्त्रयो वेदानष्टाचत्वारिंशद्वृहतीसहस्राण्य
ष्टौ च शतान्यशीतीनामभवन्स मुहूर्तेमुहूर्ते ऽशीतिमाप्नोत् मुहूर्तेमुहूर्तेऽशीतिः समपद्यत ॥२५॥ स एषु त्रिषु लोकेषु स्वयमात्मानो विदधातो भूतमात्मानमभिसंस्कुरुते सोममयं प्राणमयं देवतामयं तस्यार्धमासे ऽप्राणत्त आत्मा समभवत्सप्तदशी
सिप्प दीप्सिरः संवत्सर एव सर्वः कृत्स्नः समभवत् ... सप्तरसाः परिश्रितः पाथस्तन्नासात्त्रिंशत्पाथस्तन्नदन्तु पञ्चदशमुक्ताम्नमुक्तानि पञ्चदशा शीतीस्ता य घनमत्तीसुपाथतन्नद रूपाथन्तन्नदन्तु पञ्चदशस्मुक्तान्नमुक्तानि पञ्चदशा शीतीस्ता वामतः
नैका दर्श धन स्वं वत् ॥ ... दशात्मनोऽकुरुत षट्त्रिंशदिष्टकाः स नैव व्याप्नोत् ॥१०३॥

विद्या आत्मज्ञावपता ... कृतकृत्यो त्रिव सर्वेषां भूतानामात्मा तत्र ... [illegible]
रश्मिमीनात्मनः आत्मेनयता १८ स यदग्निर्वेधूम ... [illegible]
तद्दीप्यते परोदवीयसि परः स वे सर एव सर्वः ... [illegible]
... आत्मनूकेकृतास्तत्रिव सर्वेषां भूतानामात्मा ... [illegible]
... ति स य एवं विदस्माल्लोकात् ... [illegible]
... तेन स्मादेव वृषमृत्युः ... [illegible]
... रात्र्यास्या मा ... गच्छति सर्वं ह्येव ... [illegible]
... मानानां ... [illegible]
सर्वाणि रूपाण्युपपश्यन्ति ... [illegible]
... रूपाण्युपपश्यस्य ... [illegible]
... हृदयाकाशे ... शरीरं ... [illegible]
... एवं न विद्युः ... [illegible]
... [illegible]
... एक एव ... [illegible] ॥१३॥ ... [illegible]
... [illegible] ॥१४॥ ... [illegible] ॥१५॥ ... [illegible]

णा कृतः षट्त्रिंशदक्षरस्या बृहत्या दशवालखिल्याः एकस्मिन्निति स्मृतीयाविति॥१६॥ अथ चतुष्टोम्। अष्टादशाक्षरा सप्तमासा अष्टादशाक्षरासम्पदशानाः सप्तचत्वारिंशद्बृहत्यः इति॥१७॥ अथ पंचमी पंचा सपञ्चाशच्चत्वारिंशाद्विराज एकयानत्रिंशशाः सोमनागाः पंचनाकसदः पंच

चूडा एकत्रिंशदक्षरस्या अग्नेर्गार्हपत्याद्विरिरक्तो इन्नस्थितिर्क्ति त्वविश्वज्योतिर्ष्टिकर्ण्यं वस्वयमातृण्णास्वाद्भ्यामाग्निश्चित्रिर्यशितिर्निधीयतलानाञ्च अष्टात्रिंशशाद्भृतात्पंचमीविति॥१८॥ ना: सर्वाः पंचविंशतिर्विश्वाशिशनानि तत्राया: अष्टिश्चत्रीलिवशानान्यहालकाराणामाक्रमिवमा

कियत्क्वोप्रति मानाः अष्टिश्चत्रीलिवशानानित्तवंति चतुश्चत्वारिंशतविंशानानि संवत्सरस्यायान्यष्टयाः अष्टिंशस्तुरीयेनाक्षरं षट्त्रिंशशीनान्यामुं उद्विंशतिरर्द्धमासलोकानना अर्द्धमासानामवसाना: किं यानर्द्धमासानां प्रतिमाष्टमाद्वादशासासल्लोकानलामान

मेवसाभिः किं मन्तमासानां प्रतिमानानि तद्धे हे सहस्रेल्लोकाकृतानामसूक्तानायो॥१९॥ अथ यालोकंपृणा शुक्रं लोकासातस्तु कृत्तानां मनसाः किं यत्तत्तु कृत्तानां प्रतिमानादशान्वसहस्त्रायेवाष्टौ चशतानि नवंत्यनावंतर्दिसंवत्सरस्य मुहूर्ताः सासामकत्रिंशतिगार्हपत्या

उपदधाति द्वाषष्टानां त्रीणिं धिष्ण्या आहवनीयश्चतरायनावंतिर्वैसंवत्सरस्य रूपाणितान्यस्याशाश्वन्नुपदधानि तद्वतिः॥२०॥ तद्वेकाः आहवनीयउपद्धिता संपदमापिपषंत्यन्यैवावा एत द्व उश्चिनाः। किं मन्यत्रैपद्धिताइह संपदोमिनित्तत्वाकृयद्यन्नावापतानन्नौश्विनुतस्वे

छिद्धिमस्याकाहवनीये च गार्हपत्ये चतस्मादाकुर्द्धिराउ द्विरिति दशात्रु रात्रिविराट्तान्नु सर्वाणिकमिवि वा चेत्तत्रिरित्येतस्याद्यविनानि सर्वाणि रूपाणि यद्वासंवत्सरस्याहोरात्राण्यर्द्धमासामासाः सा कृतवश्च मास्येतानि सर्वाणि रूपाणि॥२१॥ तत्पदन्नाहुर्वंति पतानि

स्य वरूपाणि वदिप्ताक्कि हन्त्यछोपाप वस्य संकुर्द्धितिकुर्वायविशेषतिप्रतिनीश्रुत्ते घामिनीमाम्नी धीयथा अश्मानं पृश्निस्तुपदधान्यष्टतं संदध्यति किमृतं संपश्यन्तितन्नानसंधध्येयोपालित्रिलिकृतिंपाप्मानमपहते मुहुर्का ददाः॥२२॥ तदाहुः। कथमनुतामुवन संपश्यन्तीति

प्य नाम्न इति सुष्टोत्याकृम्यावाइष्टका सर्वं कृत्स्नान्नवतीति॥२३॥ तदाहुः। कश्रमास्यैनाम्नन्तिरिक्ता उपहिता भवंतीति वीर्य्यं वा अस्यैतान्ननतिरिक्ते विभुमिर्यं वीर्यं संदधात्यंतं सर्वं कृत्स्नं अज्ञातं स्तत्कुरोति य एवं विधानेन कर्म्म कुरुते यावेतदेवं वेद॥२४॥ ब्राह्मण

॥४॥ प्रजापतिं वै प्रजाः सृजमानं पाप्मा मृत्युरभिपरिजघान स तपोतप्यत सहस्रं संवत्सरान्पाप्मानं विजिहासन्नेतस्य तपस्तेपानस्यैतेभ्यो लोमगर्तेभ्य ऊर्ध्वानि ज्योतींष्यायंस्तद्यानि तानि ज्योतींषि एतानि तानि नक्षत्राणि यावंत्येतानि नक्षत्राणि तावंतो लोमगर्ता

यावन्तो लोमगर्तास्तावंतः सहस्रसंवत्सरस्य मुहूर्ताः स सहस्रतमे संवत्सरे। सर्वात्यपवत स यः सोत्यपवत एयमेव स वायुः योऽयं पवत एव अथ यं तं पाप्मानमत्यपवत तदेनच्छरीरं तस्मिन् मृत्युः सहस्रं संवत्सरमभवत धीत विद्यया एवं विसहस्रं संवत्सरमभवत सह

वेतादृष्टकाः सा हसी कृपासीत रात्रिसहस्रेण रात्रिसहस्रेणैव लोकं पर्यभिन्नं संपन्नानुपासीत सहस्रेणाहःसहस्रेण लोकं मासैर्द्धमासमसहस्रेण मासासहस्रेण लोकं मासा सहस्रेण ऋतु सहस्रेण

लोकानृतुनाऽर्तुं सहस्रेण मुहूर्ता सहस्रेण लोकं संवत्सरसहस्रेण संवत्सरेणाप्नोति संवत्सरात् विदुः सहस्रतमी तस्य तत्कलां विद्धि रश्मयं पदविंदं एवं विद्या एतत्कर्म कुरुते

वैतं सर्वं कृत्स्नं प्राप्नोति यत्प्रजापतिरात्मनोऽन्विच्छत् तथायमग्निमाप्नोति यं प्रजापतिराप्नोत्तस्मादेवं विद्वान् पवते स एतस्मान्मिथुनात् तस्य तद्यल्लोक भवति न ददात ददर्शेति वेदितव्ये वै कि नव स एव

वाश्रवंति॥५॥ ब्राह्मणं॥२॥ अथ आदेशोत्पनिषदां वायुरग्निरिदं ह आकाशमुपाये तिनेतदुपासत आदित्यो ह्येतद्धि तपस्माकं रक्षसमोऽस्मादाकुशीर्षमत्यो वा ह लिंगाद्वी वा ब्राह्मण अग्निरस्मात् कर्मफलं तत्स्मादागात् सो॥१॥ आस्ते मिथुन हदस्मादासंवत्सर

भिस्तस्य वसंतः शिरो ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षो वर्षाः उत्तरः शारदः मध्यमात्मा हेमंतः शिशिरो वृक्षश्चेति अग्नि आदित्यो वायुश्चंद्रमादित्योमनश्चंद्रमाः प्रतिष्ठा मासाः पर्वाण्यर्द्धमासा नाक्यो होरात्राणि नक्षत्राणि परणि

को

ए तु मेवुम ४

वे३

एवं दवानप्येती तिसंवत्सरो ऽग्निरित्यादिव ... ष्टसावत्यश्चितयो यजमानश्चतुर्थी सर्वे कामाः पंचमीमांश्चलोकांश्संस्कुर्वन्नात्मानंच सर्वांश्चकामानित्येवं विद्यादिति॥३ ब्राह्मणं॥४॥ तस्य वा एतस्याग्नेः॥ वागेवोपनिषत्
छंदचाहि चीयते तच्चायजुषा साम्नेति बुद्दैव्याघ ... सानुष्टुभा ... क्षधा विहितश्चीयते जूंषि सामानि तनाग्निस्त्रेधा विहित एतनहि त्रयेणचीयतस्पाहित्वं त्रेधा विहित इत्थं ह्येवैवा पित्रेधा विहितो यदस्मिंस्त्रेधा विहिता इष्टका उपधीयंते तदु
नाम्नस्त्रीनाम्न्यो नपुंसकनाम्न्यस्त्रेधा विहितान्येवं मानि पुरुषस्य नामानि पुन्नामानि स्त्रीनामानि नपुंसकनामानि नियमात्मा त्रेधा विहित एवं सोऽननत्रेधा विहितनाम्नानितं त्रेधा विहितं दिवममृतमाप्नोति ता उ सर्वा इष्टका इत्येवाचक्षते नेष्टक इति नेष्टकमिति वाचो रूपेण ह्याग्ध्येवैतत्सर्वं यथ
स्त्रीपुमान्नपुंसकं वाचा ह्येवैतत्सर्वमाप्तं तस्मादेनान्नं गिरस्युक्तवासीदित्येव सर्वाः सादयति नांगिरस्वद्ध्रुवाः सीदेति नांगिरस्वद्ध्रुवः सीदेति वाच ह्येवैतां संस्कुरुते॥६ सा या सा वाग्सौ स आदित्यः स एष मृत्युः स यत्किंचार्वाचीनमादित्यात्सर्वं तन्मृत्युनाप्तं स यो हैनमतोऽर्वाचीनं चिनुते मृत्युनाहैनं
स आप्तं चिनुते मृत्यवे ह्येवैतमात्मानमपिदधात्यथ य एनमत ऊर्ध्वं चिनुते स पुनर्मृत्युमपजयति विद्या हवा अस्यैषा तऊर्ध्वं चितोभवति॥७ सा वा एषा वाक् त्रेधा विहिता ऋचो यजूंषि सामानि मंडलमेवर्चोऽर्चिः सामानि पुरुषो यजूंषि स यदेतदमृतं यदेतदर्चिर्दीप्यते इदं तत्पुष्करपर्णं तद्यत्पुष्करपर्णमुपधायाग्निं चिनोत्येतस्मि
न्नेवैतदमृत ऊर्ध्वमयं यजुर्मयं साममयमात्मानं संस्कुरुते सोऽमृतो भवति॥८ ब्राह्मणं॥५॥ यदेतन्मंडलं तपति तन्महदुक्थं ता ऋचः स ऋचां लोकोऽथ यदेतदर्चिर्दीप्यते तन्महाव्रतं तानि सामानि स साम्नां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मंडले पुरुषः सोऽग्निस्तानि यजूंषि स यजुषां लोकः॥१ सैषा त्रय्येव विद्या तपति तद्धैतदप्यविद्वांसमाह
त्रयी वा एषा विद्या तपतीति वाग्घैव तत्पश्यंती वदति॥२ स एष एव मृत्युर्य एष एतस्मिन्मंडले पुरुषोऽथैतदमृतं यदेतदर्चिर्दीप्यते तस्मान्मृत्युर्न म्रियतेऽमृते ह्यंतस्तस्मादु न दृश्यतेऽमृते ह्यंतः॥३ तदेष श्लोको अन्तरं मृत्योरमृतमित्यवरं ह्येतन्मृत्योरमृतं मृत्यावमृतमाहितमित्येतस्मिन्हि पुरुष एतन्मंडलं प्रतिष्ठितं तपति मृत्युर्विव
स्वंतं वस्त इत्यसौ वा आदित्यो विवस्वानेष ह्यहोरात्रे विवस्ते तमेष वस्ते सर्वतो ह्येनेन परिवृतो मृत्यो रात्मा विवस्वतीत्येतस्मिन्हि मंडल एतस्य पुरुषस्यात्मैतदेष श्लोको भवति॥४ तयोर्वा एतयोरुभयोरेतस्य चार्चिष एतस्य च पुरुषस्यैतन्मंडलं प्रतिष्ठा तस्मान्महदुक्थं परस्मै न शंसेत् प्रतिष्ठां छिनदानीत्येतां ह स प्रतिष्ठां छिनत्ति यो
महदुक्थं परस्मै शंसति तस्मादुक्थशंसं भूयिष्ठं परिचक्षते प्रतिष्ठा छिन्नो हि न भवतीत्यधिदेवतं॥५ अथाधियज्ञं यदेतन्मंडलं तपत्ययं स रुक्मोऽथ यदेतदर्चिर्दीप्यते इदं तत्पुष्करपर्णमापो ह्येता आपः पुष्करपर्णमथ य एष एतस्मिन्मंडले पुरुषोऽयमेव स योऽयं हिरण्मयः पुरुषस्तदेतद्देवितत्त्रयं संस्कृत्येहोपधत्ते तद्यस्मै
वा तु सः स्थाम्न ऊर्ध्वमुत्क्रामति तदेतमप्येति य एष तपति तस्मादग्निन्नाद्रियेत परिहंतममुत्र ह्येष तदा न भवतीत्येवाधियज्ञं॥६ अथाध्यात्मं यदेतन्मंडलं तपति य श्वेतं रुक्म इदं तच्छुक्लमक्ष्णोऽथ यदेतदर्चिर्दीप्यते याचैतत्कृष्णमक्षरपर्णमिदं तत्कृष्णमक्ष्णोऽथ य एष एतस्मिन्मंडले पुरुषोऽयश्चैष हिरण्मयः पुरुषोऽयमेव स यो
ऽयं दक्षिणेक्षन्पुरुषः॥७ स एष एव लोकंपृणा तामेष सर्वोऽग्निरभिसंपद्यते तस्यैतन्मिथुनं योयं सव्येक्षन्पुरुषोऽर्धमु हैतदात्मनो यन्मिथुनं यदा वै सह मिथुनेनाथ सर्वोऽथ कृत्स्नः कृत्स्नतायै तद्यन्नेद्वन्नवतो द्वंद्वं हि मिथुनं प्रजननं तस्माद्द्वे द्वे लोकंपृणे उपधीयेते तदु द्वाभ्यां द्वाभ्यां चितिं प्राणयंति॥८ स एष
एवेंद्रो योऽयं दक्षिणेक्षन्पुरुषोऽथेयमिंद्राणी ताभ्यां देवा एतां विधृतिमकुर्वन्नासिकां तस्माज्जायाया अंते नाश्नीयाद्वीर्यवान्हास्माज्जायते वीर्यवंतमु ह सा जनयति यस्या अंते नाश्नाति॥९ तदेतद्देवव्रतं राजन्यबंधवो मनुष्याणामनुतमां गोपायंति तस्मादु तत्र वीर्यवान्जायते मृतवाकावयसां साह्निप्रश्ये
नंऊयति॥१०॥ ता हृदयस्याकाशं प्रत्यावृत्य मिथुनीभवतस्तौ यदा मिथुनस्यांतं गच्छतोऽथ हैतत्पुरुषः स्वपिति तद्यथा हैवदं मानुषस्य मिथुनस्यांतं गत्वाऽसंविद इव भवत्येवं हैव तदसंविद इव भवति दैवं ह्येतन्मिथुनं परमो ह्येष आनंदः॥११ तस्मादेवंवित्स्वप्यात् लोक्यं हैतदेत
वताद्द्वात मिथुनेन प्रियेण धाम्ना समर्दयति तस्मादु ह स्वपंतं धुरेव न बोधयेन्नेदेतादेवता मिथुनीभवंत्यौ हिनसानीति तस्मादु हैतत्सुषुप्सुषः श्लेष्मणमिव मुखं भवत्येते एव तद्देवते रेतः सिंचतस्तस्माद्रेतस इदं सर्वं संभवति यदिदं किंच॥१२

सएषएवमृत्युः॥ यएषएतस्मिन्मंडलेपुरुषोयश्चायंदक्षिणेक्षन्पुरुषस्तस्यहितस्यहृदयेपादावुतिहतौतौहितदाछिद्येतोक्रामतिसयदोत्क्रामत्यथहैतत्पुरुषोम्रियतेतस्मादुहैतत्प्रेतमाहुश्छेद्यस्येति॥१३॥ एषउएवप्राणः॥ एषहीमाःसर्वाःप्रजाःप्रणयतितस्यैतेप्रा
णाःस्वाःसयदास्वपितियथैनमेतप्राणाःस्वाअपियंतितस्मात्स्वाप्ययःस्वाप्ययोहवैतंस्वप्नइत्याचक्षतेपरोक्षंपरोक्षकामाहिदेवाः॥१४॥ सएतःसुप्तःनकस्यचनवेदनमनसासंकल्पयतिनवाचान्नस्यरसंविजानातिनघ्राणेनगंधंविजानातिनच
क्षुषापश्यतिनश्रोत्रेणशृणोत्येतंह्यस्येतदापीतानुवंतिसएषएकःसन्प्रजासुबहुधाव्याविष्टस्तस्मादेकासतीलोकंपृणासर्वमिदमनुविन्नवत्यथयदेकएवतस्मादेकः॥१५॥ तदाहुःएकोमृत्युर्बहवा३इत्येकश्चबहवश्चेतिहब्रूयाद्यदहासावमु
त्रातनेकोथयदिहप्रजासुबहुधाव्याविष्टस्तेनोबहवः॥१६॥ तदाहुः॥ अंतिकमृत्युर्दूरा३इत्यंतिकेचदूरेचेतिहब्रूयाद्यदहायमिहाध्यात्मंतेनांतिकेथयदसावमुत्रतेनोदूरे॥१७॥ तदेषश्लोकोभवति॥ अन्नेनात्युपश्रितोरसानानंसंचरेमृतइतियु
देतन्मंडलंतपतितदन्नमथयएषएतस्मिन्मंडलेपुरुषःसोत्रासएतस्मिन्नन्नेपश्रितोनातीत्यधिदेवतं॥१८॥ अथाध्यात्ममिदमेवशरीरमन्नमथयोयंदक्षिणेक्षन्पुरुषःसोत्रासएतस्मिन्नन्नेपश्रितोनाति॥१९॥ तमेतमग्निरित्यध्वर्यवउपासतेयजुरित्येषहीद
ंसर्वंयुनक्तिसामेतिछंदोगाएतस्मिन्हीदंसर्वंसमानमुक्थमितिबह्वृचाएषहीदंसर्वमुत्थापयतियातुरितियातुविदएतेनहीदंसर्वंयतंविषमितिसर्पाःसर्पइतिसर्पविदऊर्गितिदेवारयिरितिमनुष्यामायेत्यसुराःस्वधेतिपितरोदेवजनइति
देवजनविदोरूपमितिगंधर्वागंधइत्यप्सरसस्तंयथायथोपासतेतदेवभवतितद्धैनान्भूत्वावतितस्मादेनमेवंविद्सर्वैरेवैतैरुपासीतसर्वंहैतद्भवतिसर्वंहैनमेतद्भूत्वावति॥२०॥ सएषत्रीष्टकोग्निः॥ ऋगेकायजुरेकासामैकातद्यांकांचात्रर्चोप
दधातिरुक्मएवतस्याआयतनमथयांयजुषापुरुषएवतस्याआयतनमथयांसाम्नापुष्करपर्णमेवतस्याआयतनमेवंत्रीष्टकः॥२१॥ तेवाएतेउभेएषचरुक्मएतच्चपुष्करपर्णमेतंपुरुषमुपीतउभेह्यृक्सामेयजुरुपीतएवमग्निकेष्टकः॥२२॥ सएष
एवमृत्युःयएषएतस्मिन्मंडलेपुरुषोयश्चायंदक्षिणेक्षन्पुरुषःसएषएवंविदआत्माभवतिसयदैवंविदस्माल्लोकात्प्रैत्यथैतमेवात्मानमभिसंभवतिसोमृतोभवतिमृत्युर्ह्यस्यात्माभवति॥२३॥ ब्राह्मणं॥२॥ तृतीयःप्रपाठकःसमाप्तः॥ कंडिका
॥७॥ ॥नेववाइदमग्रेसदासीन्नेवसदासीत्॥ आसीदिववाइदमग्रेनेवासीत्तद्धतन्मनएवास॥१॥ तस्मादेतदृषिणाभ्यनूक्तंनासदासीन्नोसदासीत्तदानीमितिनेवहिसन्मनोनेवासत्॥२॥ तदिदंमनःसृष्टमाविरबुभूषन्निरुक्ततरंमूर्त्ततरं
तदात्मानमन्वैच्छत्तत्तपोतप्यततत्प्राम्मूर्छत्तत्षट्त्रिंशतंसहस्राण्यपश्यदात्मनोग्नीनर्कान्मनोमयान्मनश्चितान्मनसैवाधीयंतमनसाचीयंतमनसैषुग्रहाअगृह्यंतमनसास्तुवतमनसाशंसन्यत्किंचयज्ञेकर्मक्रियतेयत्किंचयज्ञि
यंकर्ममनसैवतेषुतन्मनोमयेषु [illegible] संकल्पयंतितेषामेवसाकृतिस्तानेवादधतितांश्चिन्वंतितेषुग्रहान्गृह्णंतितेषुस्तुवातातेषुशंसंत्यतावतीवैमनसोवि
भूतिरतावतीविसृष्टिरतावन्मन [illegible]

+ सप्तविंशतिः + ९

कर्म क्रियते यत्किंच यदग्निं कर्माग्निर्नैव तेऽन्तदग्निमये अग्निवित्स्वग्निमयमक्रियत न घट्टिकं वै मानि वृतान्यग्निमिं धातास्यामवस्तीर्णं स्तानेवाद्यतिनोऽग्निर्वृंतिनसृष्टरूपं दृष्ट्वा तिं तं सृष्टं वनेऽतस्य शतं संन्येनावनीवा अन्नेर्विवृतिरता वनीविद्युद्भिरता वा नग्निः षट्त्रिंशत्सहस्रा
ण्यग्नयो कल्पितास्तमकिंकरवनावान्यावानसो पूर्वः । शतं द्वितं वृघाखितस्वयान्द्वानानेवं विद्वान् सर्वदा सर्वाणि भूतानि चिन्वन्त्यपि स्वपतविघ्नायाध्वन एवं विदग्निनासर्वतीरि ॥२ ब्राह्मणं ॥५॥ अयं वाव लोक एषोऽग्निश्चितः तस्यापर एव परिश्रितो मनुष्या यजुष्मत्य इष्टकाः पशवः
सूददोहाः पुरीषं यत्र पूर्णं स्पृतं यत्र पुरीषं साहृतयः स समिधो ग्निर्ल्लोकं पृणानं हाएतं सर्वमग्निमेवाभिसंपद्यते न सार्वाग्निर्ल्लोकं पृणाम न्तिसंपद्यते सयाद्धे तद्देवं विदधालोकं पृणाम नं भूतामतं सर्वमन्तिसंपद्यते ॥ अन्तरिक्षं ह वैवाग्निश्चितः तस्य द्यावापृथि
व्यौ संधिः परिश्रितः पारण आंतरिक्षं द्यावापृथिवी संधत्त स्ताः परिश्रिता वयांसि यजुष्मत्य इष्टका वर्षं सूददोहाः मरीचयः पुरीषं साहृतयः समिधो वायुर्ल्लोकं पृणान हाएतं सर्वं वायुमभि संपद्यते न सार्वाग्निर्ल्लोकं पृणाम न्तिसंपद्यते सयाद्धेतद्देवं विदधालो
कं पृणाम नं भूतामतं सर्वमन्तिसंपद्यते ॥ द्यौर्हैवाग्निश्चितः तस्या आप एव परिश्रितो यथा द्वा इदं कोशः समुद्र एव मिमाल्लोकाः स्वंतरक्षाइमान्नाकान् पारणा परसाः परिश्रिता देवा यजुष्मत्य इष्टका याद्देवतस्मिंल्लोके अन्न तत्सूददोहा न तत्राणि पुरीषमाहुतयः
समिध आदित्यो लोकं पृणान ह्येतत्सर्वमादित्यमभि संपद्यते न सार्वाग्निर्ल्लोकं पृणाम न्तिसंपद्यते सयाद्धेतद्देवं विदधालोकं पृणाम नं भूतामतं सर्वमन्तिसंपद्यते ॥ आदित्यो हैवैवाग्निश्चितः तस्य दिश एव परिश्रितस्ताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि भवंति षष्टिश्च हवै
त्रीणि च शतान्यादित्यं दिशां संततं परियंति रश्मयो यजुष्मत्य इष्टकाः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि भवंति षष्टिश्च हवै त्रीणि च शतान्यादित्यस्य रश्मयस्तत्परिश्रित्सु यजुष्मतीः प्रत्यर्पयति रश्मींस्तद्दिक्षु प्रत्यर्पयत्यथ यदंतरादिशा च रश्मींश्च तत्सूददोहाः अथ यद्दि
व रश्मिष्वन्नं तत्पुरीषं ताआहुतयस्ताः समिधस्तथ यद्दिशा इतिच रश्मय इति वाख्याय तंल्लोकं पृणानं हाएतं सर्वं दिशा इति च रश्मय इति वा ख्यायते न सर्वोग्निर्ल्लोकं पृणाम न्तिसंपद्यते सयाद्धेतद्देवं विदधालोकं पृणाम नं भूतामतं सर्वमन्तिसंपद्यते ॥ नक्षत्राणि हवै
विषाग्निश्चितस्तानि वा एतानि सप्तविंशतिर्नक्षत्राणि सप्तविंशतिर्ह्येपि नक्षत्राणि एकैकं नक्षत्रमनु प्रतिष्ठंते तानि सप्त च शतानि सप्त च शतानि विंशतिश्चाधिषट्त्रिंशत्तानि यानि सप्त च शतानि विंशतिश्च इष्टका एवताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि परिश्रितः षष्टिश्च त्रीणि च शता
नि यजुष्मत्यो अथ यान्यधिषट्त्रिंशत्स त्रयोदशो मासः स आत्मा त्रिंशदात्मा प्रतिष्ठा द्वे प्राणा द्वे शिर एव षट्त्रिंशी येन घने द्वे न वतो यस्तु रविद्विशिरो अथ यदंतरा नक्षत्राणि तत्सूददोहा अथ यन्नक्षत्रेष्वन्नं तत्पुरीषं ता आहुतयस्ताः समिधोऽथ यन्नक्षत्राणीत्याख्यायते तद्धि लोके
पृणानं ह्येतत्सर्वं नक्षत्राणीत्याख्यायते न सर्वाग्निर्ल्लोकं पृणाम न्तिसंपद्यते सयाद्धेतद्देवं विदधालोकं पृणाम नं भूतामतं सर्वमन्तिसंपद्यते ॥ ता वा एता एकविंशतिर्भवंति एकविंशो वै स यो लोकान् तपति स्वर्गो लोकस्तदेषस्त्वयं लोकमभिसंपद्यत एकविंशं तं त्रसो मं हृदं
वं दः ॥३ ॥ छंदांसि हवैवाग्निश्चितस्तानि वा एतानि सप्त छंदांसि चतुरुत्तराणि सप्त वा निरतषां सप्त च शतानि विंशतिश्चाक्षराण्यधिषट्त्रिंशत्तानि यानि सप्त च शतानि विंशतिश्चेष्टका एवताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि परिश्रितः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि यजुष्मत्यो अथ या
न्यधिषट्त्रिंशत्स त्रयोदशो मासः स आत्मा त्रिंशदात्मा प्रतिष्ठा द्वे प्राणा द्वे शिर एव षट्त्रिंशी येन घने द्वे न ... छंदो स्त्रिंशत्रिरः ॥ नास्ति वा एतास्य षट्त्रिंशदक्षरायै बृहत्यै यानि दशाक्षमाप्यक्षराणि सा दशाक्षरी कपदा अथ यानि विंशतिः सा विंशत्यक्षरा द्वि
अथ यानि त्रिंशं ता सा त्रिंशदक्षरा विराडथ यानि त्रयस्त्रिंशत्सा त्रयस्त्रिंशदक्षराथ यानि चतुस्त्रिंशत्सा चतुस्त्रिंशदक्षरा स्वराडथ यत्सर्वं छंदोऽग्निश्चितस्तदति छंदा स्तौ सर्वाइष्टकाः ॥ तष्टकेति त्रीण्यक्षराणि त्रिपदा गायत्री तानेष गायत्री

र्दाप इति त्रीण्य कृत्वा लित्रिपदा गायत्री तेनो प विषुमास त्रो ष यदंतरा छंदसी नस्त्रू पदोषा अष यछंदस्य नस्तुरीयं ता आक्रान्त यस्ताः समिधोऽष्य यछंदा ॰ स्यान्या रव्या यतत त्रौ कं इष्टका नद्धाएतत्सर्वंछंदा ॰ स्यान्येवारव्यायतेत स्वार्वाग्निर्लोकं इष्टाम नं भूतामन सर्वमति संपद्यते ॥ नावाए
ना एकविंशा ॰ तिर्हृत्य एकविंशो वि स्वर्ग्या लोको हृत्ती स्वर्ग्यो लोक स्तद षस्य यो लोक अग्नि संपद्यत एकविंशोयस्तो मं हृत्ती च छं दः ॥ ९ ॥ संवत्सरा दृष्टि वो बाग्निश्चिन स्तस्य रात्र यएव परिश्रितस्ताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि जवंति षष्टिश्च हवे त्रीणि च शतानि संवत्सर स्य रात्रयो याः षष्टि यजुष्मत इ
ष्टकास्ताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि जवंति षष्टिश्च ह वे त्रीणि च शतानि संवत्सरस्याह्नि यजुष्मत्यः षट्त्रिंशादिष्टका अति यंति यः सत्रयो दशो मास आत्मा द्वि मासा शतमासा शतमासा श्रुविंशाति र्द्धमासा द्वादश मासा अथ यदंतरा दो रात्रेन स्त्रू पदोषा अथ यदहो रात्रस्त्रत्रं नत
स्तुरीयं ता आक्रान्त यस्ताः समिधोऽष्य यदहो रात्राणी त्या रव्या यतत त्रौ कं इष्टका नद्धा एतत्सर्व महो रात्राणी स्येवा रव्या यतत स्वार्वाग्निर्लोकं इष्टाम ति संपद्यत सायात्के तदवं वदा लोकं इष्टाम नं भूतामत सर्वम ति संपद्यते ॥ १० ॥ नावा एता एकविंशा ॰ तिर्हृत्य एकविंशो वि स्वर्ग्यो लोको हृत्ती स्व
र्ग्यो लोक स्तदष स्वर्ग्यं लोकमति संपद्यत एकविंशो यस्तो मं हृत्ती च छंदः ॥ ११ ॥ आत्मा दृष्टि वो बाग्निश्चिन स्तस्या स्थी न्येव परिश्रितस्ताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि जवंति षष्टिश्च हवे त्रीणि च शतानि पुरुषस्या स्थीनि मज्जानो मज्जानो यजुष्मत्य इष्टकास्ताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि जवं
ति षष्टिश्च ह वे त्रीणि च शतानि पुरुषस्य मज्जानो अथ या अमूः षट्त्रिंशादिष्टका अति यंति यः स त्रयो दशो मास आत्मा प्राणः स तस्य त्रिंशाद्धा दशविधः प्रति ष्ठा यांत्र प्राणो द्वे शीर्षं द्वे न घन्ने द्वे न वलो द्वि कपाल ॰ शिरो ष्यपने मान्ति पर्वाणि संततानि नस्त्रू पदोषा अष्ठे तन्त्र यं षनायमा
त्मा ग्रुडज्ञो लोम त्वङ्मां ॰ स मिति नस्तुरीयं यदित्र ति ता आक्रान्त यो यद श्रानि ताः समिधोऽष्य यदात्मे त्या रव्या यतत त्रौ कं इष्टका नद्धा एतत्सर्व मात्मे त्येवा रव्या यतेत स्वार्वाग्निर्लोकं इष्टाम ति संपद्यते सायात्के तदवं वदा लोकं इष्टाम नं भूतामत सर्वमति संपद्यते ॥ १२ ॥ नावा एता एक विंशा तिर्हृत्य
एकविंशो वि स्वर्ग्यो लोको हृत्ती स्वर्ग्यो लोक स्तदष स्वर्ग्यं लोकमति संपद्यत एकविंशो यस्तो मं हृत्ती छं दः ॥ १३ ॥ सर्वाणि ह वै भूतानि सर्वे देवा एषो ऽग्निश्चिन आपा वै सर्वे देवाः सर्वाणि भूतानि ता एतं इष्टका एव वो ऽग्निश्चिन स्तस्य स्थल्या एव परिश्रितस्ताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि
जवंति षष्टिश्च ह वे त्रीणि च शतानि त्यादित्य नाव्याः समंतं परियंति ना व्या उ एवं यजुष्मत्य इष्टकास्ताः षष्टिश्च त्रीणि च शतानि जवंति षष्टिश्च ह वे त्रीणि च शतानि त्यादित्य नाव्या अग्नि करे त्य अथ यदंतरा ना व्येन स्त्रू पदोषा अथ या अमूः षट्त्रिंशादिष्टका अतियंति यः स त्रयोदशो मास
यामवसाया य ॰ हिरण्मय ः पुरुषः ॥ १४ ॥ तस्मिन्नत श्रुति ष्टो क्रत्नु ष्कर पर्सश्चा पश्चा दित्य मंडलेन्व स्क्रयो वाक्रता विंशाग्नी रुक्ष्य यमानुसे इ यं च्यां न रिक्षं वृति स्तो विश्व इति षएता देवता अग्नि र्वायुरादित्य एना षो वाएवता धि संज्योति र्दिव राज्र्या: स संवत्सरः स आत्मा एवना के
यं वयं च ऋतः सयह सो देवा अष यद्धि कर्मणि च सुमङ्गलो वा इमा पृथिव्यग्निन ग्निर्निधीयत सा पं च त्रिं ॰ शील्लो के इष्टका ये यजुः षट्त्रिं ॰ शीत्साम्ये व सर्वस्यां नाम वा त्मा स एव सर्वकाम मय मध्ये स एष सार्वैः कामैः स एत्तू आपा वै सर्वकामाः स एषो कामः सर्वकामो न
कस्य चन कामः ॥ १५ ॥ तदेष श्लोकोऽभवति विद्यया तदारोहंति यत्र कामाः परागताः न तत्र दक्षिणा यंति नाविद्यां ॰ सस्तपस्विन इति न हैव तं लोकं दक्षिणाभिर्न तपसाने वं विद श्नुते एवं विदां ॰ हि व सा लोकः ॥ १६ ॥ अथ स्त्रतुरीयं च द मा आक्रान्त यान दत्राणि समिधो यं स्त्र माने द त्रं व स क्रि
स मिदिन सत्ये न ह्वा आक्रान्त रत्नाम ष्ठा प्रति ष्ठा तस्मादाक्रान्ति र्न क्रीयत एतत्स्या अन्नाम षा प्रतिष्ठा अथ यद्धि वा इत्या रव्या यतत त्रौ कं इष्टका न द्धा एतत्सर्वं देवा इत्ये वा रव्या यते ॥ १७ ॥ तदेतद्वचाभ्युक्तं ऋचो अक्षरे परमे व्योमन्यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः यस्तं न वेद किमृचा करिष्यति य इत्तद्विदुस्त इमे समासते इति सर्वाणि ह्यत्र भूतानि सर्वे देवा यजुः सर्वं वसंति
सार्वाग्निर्लोकं इष्टाम ति संपद्यत सायात्के तदवं वदा लोकं इष्टाम नं भूताम न सर्वमति संपद्यते ॥ १८ ॥ नावा एता एकविंशा ॰ तिर्हृत्य एकविंशो वि स्वर्ग्यो लोको हृत्ती स्वर्ग्यो लोक स्तदष स्वर्ग्यं लोकमति संपद्यत एकविंशो यस्तो मं हृत्ती च छं दः ॥ १९ ॥ ब्राह्मणं २ ॥ ३ ॥

श्री

६ बाहुश्च वसोर्ग्निश्चिकेतं प्रोक्तवत्त्वश्रवाः कोऽग्नियो न म यदग्निमन्विषीः प्रांच मनमन्विषीः प्रत्यं चामनमन्विषीर्नयचामनमन्विषीः ग्नानमनमन्विषीः ॥ १ यधुद्दे नं प्रांच मन्वेषीर्यथा प्रांचमग्नी मीनाय पृथ्व्यां तान्यां घनुपादरेनाद्कू तन्नातदविः प्रतियद्धीष्यतीः यथवाएनं प्रत्यंच मन्वेषीः कस्म

दस्यन्तापश्चान्नुक्रमकाषीः ॥ २ यधवाएनं त्यं चमन्विषीः यथानीचः त्रायानस्य पृष्ठेन्नाघं प्रतिष्ठाप्ये नाद्केतन्निवतदविः प्रतियद्धीष्यतीः ४ यधवाएनमुन्नानमन्वेषीर्नवाउन्नानं वयः स्वर्यं लोकमभिवहति नवोस्वर्यं लोकमभिवहत्यस्वर्ग्यान्तं विष्यतीति पसको वाय प्रांचमनम

न्विषं प्रत्यं चामनमन्विषं न्यंचामनमन्विषमुन्नानमनमन्विषं सर्वमग्निदिशः पनमन्विषमिति ॥ ६ सयन्मां वंध्रुके बध्रुपदधाति प्राच्यो दुर्योतम्राड् चीयतश्च यन्मां त्यं केवर्मणुपदधाति प्रत्यं चि पञ्चशीर्षाणि तस्मात्त्यङ् चीयतश्च यन्न्यं वं कर्मणुपदधाति न्यंचि पञ्चशीर्षाणि नीचीरिष्टकाः

चीयतश्च यडुन्नानं कर्मणुपदधानुन्नाने सुवाउन्नानमुलूखलमुन्नानुकुर्वीतउन्नान श्रीयतश्च यस्त सर्वमग्निदिशः परिसर्पमिष्टकामुपदधातिनसर्वतश्चीयतो ७ अथ यद्को वाथाबयेतानि रूपाशिरस्समग्निमुपाधाव याचक्रसेषाऽग्निः कउवा सश्री वीशिरः ग्रियमस्यनिरोदा

ज्यानिं ज्यास्यनइति सदतश्छिवामाण्ट्य एषनिके कउवाव प्राणाविशिरः प्राणानस्यनिरोदाक्रिप्रमुं लोकामेष्यतीति सरउत्तश्छिवामाण्कच्छिवा एषएतश्चीयतयद्द्नस्तं ब्बालाप्ताश्चकाः उक्करपसर्पकुक्तत्त रूपो स्तुस्वो स्वय मात्स्माडुर्वष्टकाश्च दियजूर तः त्रिवोविश्वद्रौ

व्य अपाञ्चाक्कूर्माभिप्रहास्यिदिनेवश्रत्यन्तमाठशिरोयश्चितिनिर्निधीपततस्मान्नक्निरूपत्वादु ॥ १० ब्राह्मणम् ॥ ३ ॥ ॥ अथ पदेतरूपा अपरविघोसमाऊरघुः सत्ययज्ञः पौलुषिर्मलाशालोज्ञावालो बुडिलआश्वतराश्विरिंद्रद्युम्नो भाल्लवेयो जनः शार्कराक्ष्यस्त एते वैश्वानरसमी

तपाठत्र वैश्वानरेन समियाय ॥ ११ ते हो चुरश्वपतिर्वा अयं कैकयः संप्रतिवैश्वानरं वेद तं गच्छामेति तद्धाश्वपतिं कैकयमाऊग्मुस्ते त्योपद्वप्रगावसमाप्नुद्वप्रपवित्तिः प्रश्वककसाउत्सान्सो मानन्नो वाच्यन्तरुश्वातरसंविदाना एवसमित्पाणय इति वक्क मिरउप

मित्तिः सहो वाचयद्भुत गवेतानू वानासनूचान प्रश्नः किमिदमितितहोऊर्वेश्वानरंठ प्रेन गवासं प्रतिवेदतन्नो ब्रूहीति सहोवाचसं प्रतिरघुन्नाम रूवेश्वानरं वदान्याधते समित्युरपेनाक्वेतिः सहोवाचारुणामो पव शं गोतमक वेवैश्वानरं वरउत्तिष्ठंत्रीमवराऊन्निर्तिहो

बोमितिहोवाच्वेषवेप्रविष्टावैश्वानरएनठदिविवं प्रतिष्ठावैश्वानरं वहुतस्माद्वे प्रतिष्ठितः प्रजया पशुभिरस्ति यावाएवं प्रतिष्ठावैश्वानरं वदापश्चनम्नृतुज्ञयतिसर्वमाश्रुरतिपा दौत्याएतौवैश्वानरस्यपादोतत्सास्यनांयदिहनागमिष्य इतिपादौतविदितावमविष्यं वीयदि

हनागमिष्य इतिवा ॥ ४ अथ हो वाच सत्ययज्ञं पौलुषिं प्राचीनयोग्य कं वैश्वानरं वहुत्य पवराऊन्निति होवाचो मितिहोवाचवेप्रवेररयिर्वैश्वानरएव उठ दिविवत्नुं रयिं वैश्वानरं वहुतस्माद्वे रयिमान्पुष्टिमानसि यावएवं रयिंवैश्वानरं वदापश्चनम्नृतुज्ञयतिसर्वम

तिब्रस्तिस्ता एषवैश्वानरस्य ब्रस्ति स्त्रास्य घदिहनागमिष्य इति ह्रस्तिस्ते विदितातविष्यघदिहनागमिष्य इति वा ॥ ५ अथ हो वाच महाशालं जावालं अपमन्यव कं वैवैश्वानरं वहुत्या काशामवराऊन्निति होवाचो मिति होवाच्वेषवेवकुलो वैश्वानरएवतठ दिवं वं वकुलं वैश्वा

नरं वहुतस्माद्वं वकुः प्रजया पशुभिरस्ति यावाएतं वकुलं वैश्वानरं वदापश्चनम्नृत्स्के ज्ञयति सर्वमाश्रुरस्यात्मावापवावैश्वानरस्यात्माचाहास्यघदिहनागमिष्य इत्यात्मातविदितान्तविष्यघदिहनागमिष्य इति वा ॥ ६ अथ हो वाच वुडिलमाश्वतराश्विं वैयाघ्रपद्यकं

वैश्वानरं व हुत्ते तिवाहुमेवराऊन्निति होवाचोमितिहोवाचेषवे प्राणस्त्वमां वैश्वानरएनठ दिवैवं पृथग्वर्त्मानं वैश्वानरं वहुतस्मात्वां पृथग्वर्थ्यश्रेलयोत्तु यांतियावाएवं पृथग्वर्त्मानं वैश्वानरं वदापश्चनम्नृतुज्ञयतिसर्वमाश्रुरतिप्राणस्त्वाएषवैश्वानरस्यप्राणस्ति

हास्य घदिहनागमिष्य इति प्रा ... विदितानं विष्यघदिहनागमिष्य इति वा ॥ ७ अथ हो वाचेंद्रद्युम्नं भाल्लवेयं वैयाघ्रपद्यकं वैवैश्वानरं वहुत्यादित्यामवराऊन्निति होवाचो मिति होवाचेषवेसुतानावैश्वानरएनठ दिवैवं सुतेनतेजसं वैश्वानरं वहु ते

१४२

३

श्रा ७

स्मात्तद्विषस्तु लाघमानः प्र्यमानो दीयमानोऽपदेऽस्तुति स्तुतिर्ध्यावृत्य एतं स्तुत नमऽसंवैश्वानरं वदापहत्य मृत्युं जयति सर्वमायुरेति न हास्यापत्य नद्देश्वानौ चरक्तस्या दास्य पृदिदनागमिष्य इति वरक्तस्तो वित्तनमको विष्णुपृदिदनागमिष्य इति वा। ८ अथ होवाच वडन ७ शार्कराक्ष्यं साय वयसक

ह्यं वैश्वानरं वेत्थेति दिवमेव राजन्निति होवाचैष वा अतिष्ठा वैश्वानरो यं त्वं दिवमतिष्ठां वैश्वानरं वेत्थ तस्मात्त्वं समानानतितिष्ठसि यावा एनमतिष्ठां वैश्वानरं वदापहत्य मृत्युं जयति सर्वमायुरेति तिष्ठत्याएष वैश्वानरस्य मूर्धा विदास्य पृदिदनागमिष्य इति मूर्धा ते व्यपतिष्यदिति

तिष्ठ पृदिदनागमिष्य इति वा। ९ तान्होवाचैत विभूयं इश्वानरान्विद्वां सः पृथग्ग्न मपस्त्यान्नादित्थमात्रमिव ह वै देवाः सुविदिता अभिसंपन्नास्तथा तु व एतान्वक्ष्यामि यथा प्रादेशमात्रमेवाभिसंपादयिष्यामीति। १० स होवाच मूर्धानमुपदिशन्नेष वा अतिष्ठा वैश्वानर इति

चक्षुषी उपदिशन्नुवाचैष वै सुतेजा वैश्वानर इति नासिके उपदिशन्नुवाचैष वै पृथग्वर्त्मा वैश्वानर इति मुखमाकाशमुपदिशन्नुवाचैष वै बहुलो वैश्वानर इति मुख्या अप उपदिशन्नुवाचैष वै रयिर्वैश्वानर इति चुबुकमुपदिशन्नुवाचैष वै प्रतिष्ठा वैश्वानर इति स एषोऽग्निर्वै

श्वानरो यत्पुरुषः स यो हैतमेवमग्निं वैश्वानरं पुरुषविधं पुरुषेऽन्तः प्रतिष्ठितं वेदापहत्य मृत्युं जयति सर्वमायुरेति न हास्य वैश्वानरो हिनस्ति ११ ब्राह्मणं ४॥ छ॥ इयं वा इदमग्र आसीदेव नेत् तद्यदैतं समागच्छन्त्यतो व्याख्यास्यतेनाथ। १ स विद्यः सोऽग्निरेव सन्नस्मिन्नात्मनि वा

दधत्यान्वितय एवास्य नात्मनोऽन्वितयोऽविदितानामाक्रनय इत्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः २ आदित्यो वा अन्नं तस्य वै हमाय वान्वितयः सम्भूतानि मसऽघ्यादित्य आदधातीत्यधिदेवतं। ३ अथाध्यात्मं प्राणो वा अन्नं तस्यान्नमेवान्वितयोऽन्नं हि प्राण आदधातीति न्वै ४ अथार्कस्याग्निर्वा अर्कस्तस्याक्रन

वकमाक्रनयोऽन्नयेकं ५ आदित्यो वा अर्कस्तस्यैवं इमाप वर्कं त्वैरमाप्यादित्यायकमित्यधिदेवतं। ६ अथाध्यात्मं प्राणो वा अर्कस्यात्मामेव कमन्नं हि प्राणायकमिति न्वै वार्कस्य ७ अथाक्रस्याग्निर्वा अक्रस्याक्रनय एवमाक्रनितिरिर्यग्निकृतिशस्त्र्या दित्यो वा उक्थं तस्य चन्द्रमाए

वं इमसाध्यादित्य उक्थं तत्तद्वैतीत्यधिदेवतं। ८ अथाध्यात्मं प्राणो वा उक्थं तस्यान्नमेव अमसन्नेन हि प्राण उत्तिष्ठतीति न्वैवाक्रस्य स एषोऽग्निर्विधे ऽर्कविध उक्थविधो यत्पुरुषः स यो हैतमेवमग्निविधमर्कविधमुक्थविधं पुरुषमुपास्ते विद्यापोहैवास्येवं प्रयत्नो जायते ९

नता अग्निहोपातत्मिनावाशुवत्रिनादित्यमादित्येन वे इमात्र्यं इमसानरूआणि न इक्त्रिर्विघ्नादनावतीवेदी हिरण्मयेष लोके सुप्तैष सर्वादितीदास्येप्रदत्तस्मिन्प्रलोके भुक्तिं स य एवं वेद ११ ब्राह्मणं ५॥ छ॥ सत्यं ब्रह्मेत्युपासीताथ खलु क्रतुमयोऽयं पुरुषः स यावत्क्रतुरय

मस्माल्लोकात्प्रैत्येवं क्रतुर्हामुं लोकं प्रेत्याभिसंभवति १ स आत्मानमुपासीत मनोमयं प्राणशरीरं भारूपमाकाशात्मानं कामरूपिणं मनोजवं सत्यसंकल्पं सत्यधृतिं सर्वगन्धं सर्वरसं सर्वा अनु दिशः प्रभूतं सर्वमिदमभ्याप्तमवाक्कमनादरं यथा व्रीहिर्वा यवो वा

श्यामाको वा श्यामाकतण्डुलो वैवमयमन्तरात्मन्पुरुषो हिरण्मयो यथा ज्योतिरधूममेवं ज्यायान्दिवो ज्यायानाकाशाज्ज्यायानस्यै पृथिव्यै ज्यायान्सर्वेभ्यो भूतेभ्यः स प्राणस्यात्मैष म आत्मेतमित आत्मानं प्रेत्याभिसंभविष्यामीति यस्य स्यादद्धा न विचिकि

त्सास्तीति ह स्माह शाण्डिल्य एवमेतदिति। ब्राह्मणं ६॥ छ॥ उरवावा अश्वस्य मेध्यस्य शिरः सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणो व्यात्तमग्निर्वैश्वानरः संवत्सर आत्माश्वस्य मेध्यस्य द्यौः पृष्ठमन्तरिक्षमुदरं पृथिवी पाजस्यं दिशः पार्श्वे अवान्तरदिशः पर्शव ऋतवोऽङ्गानि मासाश्चार्धमासाश्च प

र्वाण्यहोरात्राणि प्रतिष्ठा नक्षत्राण्यस्थीनि नभो मांसानि ऊवध्यं सिकताः सिन्धवो गुदा यकृच्च क्लोमानश्च पर्वता ओषधयश्च वनस्पतयश्च लोमान्युद्यन्पूर्वार्धो निम्लोचञ्जघनार्धो यद्विजृम्भते तद्विद्योतते यद्विधूनुते तत्स्तनयति यन्मेहति तद्वर्षति वागेवास्य वागुदयोऽहर्वा अश्वं पुर

स्तान्महिमान्वजायत तस्य पूर्वे समुद्रे योनी रात्रिरेनं पश्चान्महिमान्वजायत तस्यापरे समुद्रे योनिरेतौ वा अश्वं महिमानावभितः [illegible] हयो भूत्वा देवानवहद्वाजी गन्धर्वानर्वासुरानश्वो मनुष्यान्समुद्र एवास्य बन्धुः समुद्रो योनिः। ब्राह्मणं ७॥ छ॥ नैवेह किं

चनाग्र आसीन्मृत्युनैवेदमावृतमासीदशनाय[illegible]नायया ह्यशनाया मृत्युस्तन्मनोऽकुरुतात्मन्वी स्यामिति सोऽर्चन्नचरत्तस्यार्चत आपो[illegible] ॥ विजायेकमभूदिति तदेवार्कस्यार्कत्वं कं ह वा अस्मै भवति य एवमेतदर्कस्यार्कत्वं वेद। आपो वा अर्कस्तद्यदपां शर आ

श्रमा

श्रा

अग्निरहस्य प्र॰१ स्यश्चातस्य।

सीत्तत्स[illegible]हन्यत सा पृथिव्यभवत्तस्यामश्राम्यत्त[illegible] तस्य तप्तस्य तेजो रसो निरवर्त्तताग्निः॥२ स त्रेधात्मानं व्यकुरुतादित्यं तृतीयं वायुं तृतीयं स एष प्राणस्त्रेधा विहितः तस्य प्राची दिक् शिरोऽसौ चासौ चेर्मौ अथास्य प्रतीची दिक् पुच्छमसौ चासौ च सक्थ्यौ दक्षिणा चोदी

ची च पार्श्वे द्यौः पृष्ठमन्तरिक्षमुदरमियमुरः स एषोऽप्सु प्रतिष्ठितो यत्र क्व चैति तदेव प्रतितिष्ठत्येवं विद्वान्॥३ सोऽकामयत द्वितीयो म आत्मा जायेतेति स मनसा वाचं मिथुनं समभवदशनाया मृत्युस्तद्यद्रेत आसीत्स संवत्सरोऽभवन्न ह पुरा ततः संवत्सर आस तमेतावन्तं

कालमबिभर्यावान्त्संवत्सरस्तमेतावतः कालस्य परस्तादसृजत तं जातमभिव्याददात्स भाणकरोत्सैव वागभवत्॥४ स ऐक्षत यदि वा इममभिमंस्ये कनीयोऽन्नं करिष्य इति स तया वाचा तेनात्मनेदं सर्वमसृजत यदिदं किंचर्चो यजूंषि सामानि छन्दांसि यज्ञान्प्र

जाः पशून्स यद्यदेवासृजत तत्तदत्तुमध्रियत सर्वं वा अत्तीति तददितेरदितित्वं सर्वस्यात्ता भवति सर्वमस्यान्नं भवति य एवमेतददितेरदितित्वं वेद॥५ सोऽकामयत भूयसा यज्ञेन भूयो यजेयेति सोऽश्राम्यत्स तपोऽतप्यत तस्य श्रान्तस्य तप्तस्य यशो वीर्यमुदक्रामत्प्राणा वै यशो वी

र्यं तत्प्राणेषूत्क्रान्तेषु शरीरं श्वयितुमध्रियत तस्य शरीर एव मन आसीत्॥६ सोऽकामयत मेध्यं म इदं स्यादात्मन्व्यनेन स्यामिति ततोऽश्वः समभवद्यदश्वत्तन्मेध्यमभूदिति तदेवाश्वमेधस्याश्वमेधत्वमेष ह वा अश्वमेधं वेद य एनमेवं वेद॥७ तमनवरुध्यैवामन्यत तं संवत्सरस्य

परस्तादात्मन आलभत पशून्देवताभ्यः प्रत्यौहत्तस्मात्सर्वदेवत्यं प्रोक्षितं प्राजापत्यमालभन्त एष ह वा अश्वमेधो य एष तपति तस्य संवत्सर आत्मायमग्निरर्कस्तस्येमे लोका आत्मानस्तावेतावर्काश्वमेधौ सो पुनरेकैव देवता भवति मृत्युरेवाप पुनर्मृत्युं जयति नैनं

मृत्युराप्नोति मृत्युरस्यात्मा भवति सर्वमायुरेत्येतासां देवतानामेको भवति य एवं वेद॥८ अथ वंशः समानमा सांजीवीपुत्रात्सांजीवीपुत्रो मांडूकायनेर्मांडूकायनिर्मांडव्यान्मांडव्यः कौत्सात्कौत्सो माहित्थेर्माहित्थिर्वामकक्षायणाद्वामकक्षायणो[illegible]स्यः शांडि

ल्याच्छांडिल्यः कुश्रेः कुश्रिर्यज्ञवचसो राजस्तम्बायनाद्यज्ञवचा राजस्तम्बायनस्तुरात्कावषेयात्तुरः कावषेयः प्रजापतेः प्रजापतिर्ब्रह्मणो ब्रह्म स्वयंभु ब्रह्मणे नमः॥९ ब्राह्मणं ८॥ इत्यग्निरहस्यकांडं चतुर्थः प्रपाठकः॥ कंडिकाः ७५ ब्राह्मणानि [illegible] नमो [illegible]

ऽतो॥४ [illegible] सामगानं [illegible] देतिन७ [illegible] मरुतो वा [illegible] कस्मात् [illegible] इति [illegible] प्राणं [illegible] यस्मादापः [illegible] इति [illegible] एवमन [illegible]

[illegible] पर्यग्निं [illegible] य एवं [illegible] दवयोनि [illegible] यावता [illegible] तस्मात् [illegible]

[illegible] प्रयोयः [illegible] यत्र [illegible] य एवं [illegible] कर्म [illegible] दक्षिणा [illegible]

[illegible] य एवं [illegible] अग्ने [illegible] यावत् [illegible] य एवं [illegible]

[illegible] ॥१३ [illegible] य एवं [illegible] लोके [illegible]

[illegible] ॥१५ स वा एष आत्मा [illegible] लोके [illegible]

[illegible] ॥१६ ब्राह्मणं ५ चतुर्थः प्रपाठकः॥ ब्राह्मणानि ५ कंडिकाः ११२ एवं मध्यमे कांडे [illegible]

[illegible] द्वितीय [illegible]

ॐ नमः सरस्वत्यै गुरुं ब्रह्म हरिं हरं हरिं रत्नगर्भेभ्यः ॥ संवत्सरो वै यज्ञः प्रजापतिस्तस्यैतद्द्वारं यदमावास्या चंद्रमा एव द्वारपिधानः १ स यो मावास्यायामग्नी आधत्ते यथापिहितायां द्वारि द्वाराकुरं प्रपद्येत स नु न पद्यस्वर्गं लोकमियादेवं न सोमावास्यायामाधत्ते
अथ यः पौर्णमास्यामाधत्ते यथापिहितया द्वारा द्वारं प्रपद्येत सन्निधायुरः स्यादेवं न योऽनु तत्राधत्ते तस्मान्नक्षत्र आदधीत २ यद्दूरं दिवि तन्नक्षत्रं तत्र स्तान्नप श्राद्धस्ये तन दृष्टं रूपं वसेतद्धि प्रियं इन्लोकमागच्छति तन्निद्रिरुवसति ४ सर्वा देवा श्रुसंति सर्वाणि नूतानि
सर्वा दिवं तु सर्वरूपं तु स्वर्गा विसेताभाः सर्वाणि हव्यानि सर्वाणि छंदांसि सर्वस्तुभ्यदः वा अस्याद्रावृत्सर्व त्रिनूतमस्यवाक्सु गदेवनात्सर्वं दृष्टं सर्वभूतेभ्यो मस्तु सार्वस्मृते ह्येत्तु सर्वस्मृतं दः स्वग्नी आदधीतोऽ३ वाता यो मावास्यायामाधत्ते नक्षत्रादमावास्यायामावा
ग्नी आदधीता ३ यासौ विशाखस्यामावास्या तस्यामादधीत सारोदित्यो संपद्यत आत्मा वि प्रजा पशवो रोहिण्या मन्ये विनत्रजां यां पशूस्तु प्रतितिष्ठत्यमावास्यां वा अस्याधेयरूपं तस्मादमावास्यायामेव ग्नी आदधीत पौर्णमास्या मन्वार नेतामावास्यायां ददीत ५
तत ७ घृतवाए तु षडं यन्दनं नन्वृत घृते व राजानमविष्णवेति तन्तुं घृतेन यत्स्थ ७ संरूपयंति विज्ञासंतितन्तं घ्रति उल्वरवल सुसलान्वां दव कुपलान्त्या ७ हविर्यहं घ्रंति तं ७ हव्यायह मन्त्रो वयानोरन्ता पूत ७ सिंवत्यग्निर्विपालि यः हस्यसलनः प्रजायानलस्तु
शाता आकृती स पादाय पात्या वबद्रके युतार अयं वै यज्ञो ध्यायं प्रवर्तते सोयमिकइवेव प्रवते सायं पुरुषं तः प्रविष्टो दशधा विदितः सरवं क्रोन्तिः प्राणोर श्वैपौर नरश्चिरजायत तस्सैषा दशाहृ राहि राष्ट्रं षासंपत्स यज्ञः ११ अथो अदिनव सफ स्तं हेनो विराजं करोति प्रजान
नायं नन्ना धाइमाः प्रजाः प्रजात्रात स्मैषा संपत्स यज्ञः १४ अथो अतिकातिरिक्ता स्यात् सा प्रजापतिमन्यति रिच्यत सैषा संपत्स यज्ञः १५ अथो अपिहितिरिक्तस्यात्स्तो दहवेवे मिथुनं मिथुनामवित स्त्रजं नन्क्रियाता सैषा संपत्स यज्ञः १६ अथो अपितिस्त्रोतिरिक्ताः ६
स्फ हंद मदमिथुनं शक्वननमस्मयक्षायात तच्चतीयं ७ सैषा संपत्स यज्ञः १७ अथो अपितिस्त्रोतिरिक्ताः स्फ स्तप्तविकेवं वतस्त्र स्त्र्याद्या वाइमेलोकास्तदिमानेव लोकं स्थिरान्त्रोति प्रजापतिर्वा अग्निमासो छुप स्त्रुतप्रजापतिमव वत्त ध्याद्या प्रोति सैषा संपत्स यज्ञः
प सयद्यात्यामून्नं तद्दने सो यज्ञो यत्नं वत्तिश्त तिरिक्तं न ददति विक्रं ७ सोयज्ञः ल्सिषिवद शान्यधि संपद्यवाविं ७ शत्या मिथ्या सहस्त्रा नाऽ१ आजिं वापत्त धावंति यद्रवेति सि मासात्यां यजंते सर्वे इंद्र शावषालि यजनतेषां पं वद शानां वषाणां त्रीणि च शतानि
प छिप्य पौर्णमास्य मावास्या श्री लिववे शानानि षट्त्रिंशं वस्त्र र क्यराय यस्त्ता वीराज्ञीति १० अथाप रालिंद्र वपदान्ते वेवषालि यजेत तेषां पं च दशानां वषाणां त्रीणि वे शतानि षट्त्रिं ह्रपौर्णमास्या मावास्या श्री लि व वे शतानि षट्त्रिंशत्सं वत्स
र स्याकानि नदहवात्या ज्ञोतितदेव संवत्सरमाप्नोति ११ मत्यां हवा अग्रे देवा आसुः स यदेव तत्सं वत्सरमाप्नुरथामृता आसुः सर्वं वै संवत्सरः सर्वं वा अक्षय्यमेतेनो हास्यादक्षय्यं ७ सुकृतं भवत्यक्षयो लोकः १२ स आजिस्तृतामसि को यएवं विद्वां स्त्रै ७
षाने वषालि यजत तस्मार्त्रिंशत मेव वषाणि यजेत यष्पदाय यत्र यज्ञी स्याद्यो अपि प वपदात्रीवु वषालि यजेनात्र छिव सासंपत्से एषत सिद्धिः पौर्णमास्यैव यजेतैतद्वि अमावास्यै अशो एव सुत्तु सा संपद्ददिति १३ शास्त्रलसां पौर्णमासेन इंद्रा
यविन्निधेनु निर्वपति तत्समात्योत्वं यजेत आमावास्येन छांदित्येन रु मस्तु लिवपनिलनय पश्चात्तेवं यजेत १ संपन्त्यो पौर्णमासेन हेंद्राय विष्णुधेनु निर्वपतीं शो वि यजस्याद्धवता स्येत दग्नीषोमीयं पौर्णमासं ७ हविर्विवति नत्रनेंद्राय वैति
किं वनक्रियतएतनो वास्येतसं इ ७ दविर्जवन्यतननासं शो यज्ञो प्रयद्धिपृथे वैति सवविदिष्टधेना च्छापौर्णमासेनदेति २ अथ यदामावास्येन छांदित्येवक मनु निर्वपत्यैषद्वै सो मो राजा देवानामन्नं यच्चंद्रमाः स यत्रैष एतां रात्रिं नच

रस्मान्वपश्चाद्दद्यो ।तन्नि तदूद्रे वरुविर्न्नवतितनाश्नतिष्ठितमियं वेद्द्विश्यदिति ।स यस्य हास्यं श्नतिष्ठितेत्तनो ताव्येतदद्रे वरुविर्न्नवन्येतेन श्नतिष्ठितमेतं न्नुतघस्मा दन्नु निर्वपेछ यस्मान्नान्नुनिर्वापत् ।२ स यत्पोर्स्समासेने ष्टुंदा विष्टेनु निर्वपतिसेंदो
मयज्ञो स्यदितिसाविवियज्ञं इं शस्येवसयसावायज्ञ इं इ स्येवितनोतास्येन सें इ८ हविर्न्नवत्येतनास्ंद्रो यज्ञः ।४ अछ यदामावास्येने ष्टुादिन्त्येवरुमनुनिर्वपत्यामास्यं वा अन्नुनिर्वापं पोर्स्समासेनवाइं दो ह्यत्रमदं स्तस्मा ।रनहृत्रं जन्म खेदवापन्हवि
रन्नुनिरववत्न्यामावास्यां लि मन्नुनिर्वाप्यन्नुनिर्वाप दितितस्मान्नान्नुनिर्वापति ।ताप स यत्पोर्स्समासेने ष्टुा छान्यद्धविरन्नुनिर्वपन्त्यामावास्येने ष्टुा छान्यद्धविरन्नुनिर्वपतिद्विषं त८ दसत्राहव्यं प्रत्यक्ष्य यत छयः ।पोर्स्समासेनेव पौर्स्समासीयज्ञ
नत्रामावास्येनामावास्यामसेत्रो द्विवास्यान्नुघवाअ श्रीर्न्नवतिः ।इ पोर्स्समासेनत्ते देवाः पौर्स्समासीयजमाना आमावास्येनामावास्यां द्विय एवपाष्मानमपाघ्नन् द्विषेघ्ना जायंनसन्यादेवं विद्वान्पोर्स्समास्येन पौर्स्समासी यजन्त आमावास्येनामावास्यां द्वि
षएवपाप्मानमपहन्ति द्विषेत्रजायते सयघन्नुनिर्वाप इं दधाष्णुद्विताना आदतिल८ हविः स्यादिति घाउद्देशपौर्स्समासयोर्छविषादक्षिणा यदन्वाहार्यः ।इ तिन्नन्नुनिर्वाप स्यायान्यादितस्या ७ श्रालयाः ।इ तन्हे के इ ष्टिपवसं तिष्टोनोदते त्यन्नु स्य वा हेत्वारनि
र्न्नायवाछोत्तावव संत्यक्षेनन्नुनाम्फादतिसघ ह्रुद्धीन८ हविरम्फदियाम्नुज्ञातामवेतदद्येव ब्रूनवर्या यन्त्रावधक्ड्वं दघि हविरातं वनंतक्रुद्वेति घ्नतिघ्नृ श्रुं वेति वस्मां स्यान्न्नुनरपा क्रुवैहि ।१ नानयरा क्रोः पर्स्नत्राखव्यापाकरोतित हार्खावाद ।तत्रा
नमामावास्य८ हविरवमेवनघघ ब्रूनवर्या वानो दात्रा८ मसत ह्रुद्धीतं वाद हविरम्फदियादिनर छोत द्विक्र्यादनानेवतंकुलां स्तुक लीनानन्नू रुद्धासन्यपरा या८ सस्त्रानन्न ष्पदात्रे ष्टाकपालंत्रुरोह्राणं अ्यवयति ।२ अछयन्त्रार्वधक्ड्वं दाघ्नतद्दुंक्र
यश्चदात्रे घनदानें इहे विक्रान्तशिपिविष्टाय्येतां स्कंतुलाष्टुत्त्वरु८ श्रवयति वरुश्रेवसयत्रे ह्रुवतंतुलानावपंति ।२ तघ देवं त्येषदेवः सोमामाराजाद वानामन्नं यत्रे इमा सत्तामनरुपसीत्रमपारासीत्तुमस्मा अग्निर्दोवादद दातीइ: श्रतानाश्चयछंतितस्मा
इं दाम्नीयज्ञं दत्रस्नेनें दाग्नि स्यां दत्नेन यज्ञेन यजतलछ यद्विक्रान्तशिपिविष्टाय्येति यज्ञो वै विष्णुर छयर्छि पिविष्टाय्येति यज्ञुन्येसीत्रमपारासीत्तुछि वितमिव यज्ञ स्यन्तवतितस्माछि पिविष्टायेति तथो यछंक्रे यानेदद्घा न्नादक्षिणा८ हविः स्यादितितन्नाक्र
रछयन्देवनोदियादक्षोपवसेत्तां ।४ प्राल्सा ।४ अघामावास्येति मन्यमानउपवसत्यछेवपश्चाद्ददशे सन्देव दिव्यः स्नास यजमानस्य प्रन्न स्यवत्तानदपशाथ८ स्यादशीयाश्चित्तिह्रनएतस्माउदेतक्रीघावचंद्रमसादितिः ।१ छायात्रुपसर्प त्येतनो
हीतउपनपदवरुणत्रवन्नुचितमित्यिन्तन्नुक्षेवेतदावरुतः ।२ रा शाश्वाइमसइतिवे ह मावे सोमोदवानामन्नं तं पौर्स्समास्यामसित्रुरवेत्तिसापवरपव्रुषधीः प्रविशतिपशावा यात्रपत्रे षधीरदंतितदनाम ना८ रात्रिं प्रत्रुयः संनयति ।२ सो घामावास्येति मन्यमानउपवसति च
मुपपश्चाद्ददृशेनयजमानो यज्ञः पश्चाददितनदाकः कधंक्र्यादिव्वा यज्ञपश्चायजेनारेनयज्ञेना ।२ इति यजेनद्विवनयन्यदपक्रमएनं नवर्तिं श्वे एविषद्या यान्नुदतिसत्रामावास्याविधानेवष्टाछेञ्चिमन्नुनिर्वपतितदहार्वेवष्टोवा ।४ तस्येत्रीतिदवी८ पिनवंति । अनत्ये
पद्धिहत्तष्टाकपालंत्रुरोडाशानिर्भायहत्र प्रएकादशाकपालमन्नायविधानराय हादशाकपालंत्रुरोडाशां ।५ स यदन्नाय पद्धिहत्तेनिर्वपद्यन्निर्विपद्या: कन्नसियस्माद वादेयजमानो यज्ञः पश्चाददितन्मंन मद्धि ।पं छानमापादयति ।६ आछयदिंद्राय हत्रघ्ने पाप्मा
विहत्रो न्याहूनवरियिवाति श्रुति कल्पालाकेमेतः साधेत्तमनदिं द्रुणेवहत्र घ्ना पाप्मानेरत्र८ हेलितस्मादिंद्राय हत्र घ्नेंत्र ।७ अछ यदन्नाय वैधानराय हादशाकपालंत्रुरोडाशां निर्वपतिसंवत्सरो वैवैश्वानरः संवत्सरेणैवैनमेतद्दधातस्वदयति वैश्वानरेण समदहनदस्य स्व पाप्मानं८ सम

दरुन्नयोएविधुएतदिंद्रग्णो वृत्रन्नघ्नपाप्मानं हवृत्र७ंहत्वातमग्निनाविष्णुनावरेण संदधति तदस्य सर्वं पाप्मानं ७ संदधति स य एवं विद्वानेनयेष्टायनेन तनुतेऽस्यास्यैव न पाप्मापरिशिष्यते ७ तस्येमसंदशसामिधेन्योऽन्वेति ख्यपा७ऋदेवता यजति याः कामयते
याज्यानुवाक्याः करोत्येवमाज्यभागौ वृ७ं संयाज्ये ॥ ९ ॥ एतिस्र थन्वं दक्षिणां ददाति धन्वनाविष्णानेबाधंते तदेतान्मृविनु बाधते यन्तिसृधन्वं दक्षिणां ददाति ॥ दंडं दक्षिणां ददाति दंडेन विष्णानं बाधन्ते तदेतान्मृवित बाधते यद्दंडं दक्षिणां ददात्येषान्वादिष्टा दक्षिणोदग्धं वैवास्या
पुन्नम घाइतरा दक्षिणास्तासां यं संपद्येत सा दक्षिणापराक्षेप्सि स यो यं नश्युरेष्टा यजेतवा ॥ ११ ॥ ब्राह्मणं ॥ ५ ॥ आपो ह वा इदमग्रे सलिलमेवास ता अकामयंत कथं नु प्रजायेमहीति ता अश्राम्यंस्तास्तपोऽतप्यन्त तासु तपस्तप्यमानासु हिरण्मयमांडं ७ संबभूवाजातो ह तर्हि सं
वत्सर आस तदिद७ं हिरण्मयमांडं यावत्संवत्सरस्य वेला तावत्पर्यप्लवत ॥ १ ॥ ततः संवत्सरे पुरुषः समभवत्स प्रजापतिस्तस्मादु संवत्सर एव स्त्री वा गौर्वा वडवा वा विजायते संवत्सरे हि प्रजापतिरजायत स इद७ं हिरण्मयमांडं व्यरुजन्नाह तर्हि काचन प्रतिष्ठास तदेनमि
दमेव हिरण्मयमांडं यावत्संवत्सरस्य वेलासीत्तावद्बिभ्रत्पर्यप्लवत ॥ २ ॥ स संवत्सरे व्याजिहीर्षत्स भूरिति व्याहरत्सेयं पृथिव्यभवद्भुव इति तदिदमन्तरिक्षमभवत्स्वरिति सासौ द्यौरभवत्तस्मादु संवत्सर एव कुमारो व्याजिहीर्षति संवत्सरे हि प्रजापतिर्व्याहरत् ॥ ३ ॥ स याल
काक्षरद्व्यक्षराण्येव प्रथमं वदन्प्रजापतिरवदत्तस्मादेकाक्षरद्व्यक्षराण्येव प्रथमं वदन्कुमारो वदति ॥ ४ ॥ तानि वा एतानि पंचाक्षराणि तान्पंच ऋतूनकुरुत त इमे पंच ऋतवः स एवमिमाँल्लोकान्जातान्संवत्सरे प्रजापतिरभ्युदतिष्ठत्तस्मादु संवत्सर एव कुमार उत्ति
ष्ठासति संवत्सरे हि प्रजापतिरुदतिष्ठत् ॥ ५ ॥ स सहस्रायुर्जज्ञे स यथा नद्यै पारं परापश्येदेव७ं स्वस्यायुषः पारं परापश्यत् ॥ ६ ॥ सोऽर्चञ्छ्राम्यंश्चचार प्रजाकामः स आत्मन्येव प्रजातिमधत्त स आस्येनैव देवानसृजत ते देवा दिवमभिपद्यासृज्यन्त तद्देवानां देवत्वं यद्दिव
मभिपद्यासृज्यन्त तस्मै ससृजानाय दिवेवास तद्वेव देवानां देवत्वं यदस्मै ससृजानाय दिवेवास ॥ ७ ॥ अथ योऽयमवाङ् प्राणस्तेनासुरानसृजत त इमामेव पृथिवीमभिपद्यासृज्यन्त तस्मै ससृजानाय तम इवास ॥ ८ ॥ सोऽवेत्पाप्मानं वा असृक्षि यस्मै मे ससृजानाय
तम इवाभूदिति तांस्तत एव पाप्मनाविध्यत्ते तत एव पराभवंस्तस्मादाहुर्नैतदस्ति यद्दैवासुरं यदिदमन्वाख्याने त्वदुद्यत इतिहासे त्वत् ततो ह्येव तान्प्रजापतिः पाप्मनाविध्यत्ते तत एव पराभवन्निति ॥ ९ ॥ तस्मादेतदृषिणाभ्यनूक्तं न त्वं युयुत्से कतमच्चनाहर्न तेऽमित्रो मघवन्
कश्चनास्ति मायेत्सा ते यानि युद्धान्याहुर्नाद्य शत्रुं न नु पुरा युयुत्स इति ॥ १० ॥ स यदस्मै देवान्ससृजानाय दिवेवास तदहरकुरुताथ यदस्मा असुरान्ससृजानाय तम इवास तां रात्रिमकुरुत ते अहोरात्रे ॥ ११ ॥ स ऐक्षत प्रजापतिः सर्वं वा अत्सारिषं य इमा
देवता असृक्षीति स सर्वत्सरोऽभवत्सर्वत्सरो ह वै नामैतद्यत्संवत्सर इति स यो हैवमेतं संवत्सरस्य संवत्सरत्वं वेद यो हैनं पाप्मा मायया सरति न हैनं सोऽभिभवति अथ यमभिचरति तं ह्येवाभिभवति य एवमेतत्संवत्सरस्य सर्वत्सरत्वं वेद ॥ १२ ॥ स ऐक्षत प्रजापतिरि
मं वा आत्मनः प्रतिमामसृक्षि यत्संवत्सरमिति तस्मादाहुः प्रजापतिः संवत्सर इत्यात्मनो ह्येतं प्रतिमामसृजत यद्वेव चतुरक्षरः संवत्सरश्चतुरक्षरः प्रजापतिस्तेनो हैवास्यैष प्रतिमा ॥ १३ ॥ ता वा एताः प्रजापतेरधि देवता असृज्यन्ताग्निरिन्द्रः सोमः परमेष्ठी
प्राजापत्यः ॥ १४ ॥ ताः सहस्रायुषो जज्ञिरे ता यथा नद्यै पारं परापश्येदेव७ं स्वस्यायुषः पारं पराचख्युः ॥ १५ ॥ ता अर्चन्त्यः श्राम्यन्त्यश्चेरुस्तत एतं परमेष्ठी प्राजापत्यो यज्ञमपश्यद्यद्दर्शपूर्णमासौ ताभ्यामयजत ताभ्यामिष्ट्वाकामयताहमेवेद७ं सर्व७ं स्यामि
ति स आपो भवदापो वा इद७ं सर्वं ता यत्परमे स्थाने तिष्ठन्ति [illegible] परमात्स्थानाद्वर्षति यद्दिवस्तस्मात्परमेष्ठी नाम ॥ १६ ॥ स परमेष्ठी प्रजापतिं पितरमब्रवीत् कामप्रं वा अहं यज्ञमदर्शं तेन त्वा याजयानीति तथेति तमया
जयत्स इष्ट्वाकामयताहमेवेद७ं सर्व७ं स्यामिति स प्राणोऽभवत्प्राणो वा इद७ं सर्वमयं वै प्राणो योऽयं पवते स प्रजापतिस्तस्यैष दृष्टिर्यद्वेद [illegible] यदिदं किंच प्राणि स प्रजापतिः स यो हैतामेवं प्रजापतेर्दृष्टिं वेदाविरिव हैव भवति ॥ १७ ॥ स प्रजापतिरिं

मे १

श्री नत्र — अर्थ — दक्षिणातत्रवद ४

ऽत्र म अब्रवीद् अनेन वा कामप्रेण यज्ञेन याजयानि येन मामिदं परमेष्ठ्ययीयजदिति न प्रेति तमयाँ स इष्टकामयताहमिदं सर्वं स्यामिति स वा एतेनैव यज्ञेनायजत इदं सर्वं तस्मादाहुरिन्द्रो वा इति ।१८ स इन्द्रो ऽग्नीषोमावब्रवीद् अनेन वां कामप्रेण यज्ञेन
याजयानि येन मामिदं पिता प्रजापतिरयीयजदिति न प्रेति तावयाजयत्तादिष्टकामावभवतां मा वामिदं सर्वं स्यावेति त्यौ रक्षाद एवान्यतरो ऽन्नवदन्नमन्यतरो ऽन्नाद एवाग्निरन्नवदन्नं सोमो ऽन्नादश्च वा इदं सर्वमभवतां ।१९ तावा एतौ प्र देवता एतेन कामप्रेण
ऽयजेतां यज्ञेनायजेतां यज्ञेन सोऽस्यैते कामाः समृध्यन्ते य एवमेता यज्ञेन यजतेऽस्मै कामाः समृध्यन्ते ।२० तद् इष्ट्वा प्राचीं दिशमपश्यन् तां प्राचीमेवाकुर्वत तस्ये प्राच्ये वदिकृत तस्मादिमाः प्रजाः प्राच्यः सर्पन्ति प्राचीं ह्येतामकुर्वत तापि नामितः
ऽकुर्वन्महीति नामूर्जमकुर्वत तस्मा एव लूर्जं प्रैष्यमिति सात्सो ऽघोरत्तवत् ।२१ अथ दक्षिणां दिशमपश्यन्तां दक्षिणामवाकुर्वत तस्य एते दक्षिणावदिकृत तस्माद्दक्षिणात्पतिष्ठन्ते दक्षिणतास्य वाजं तिदक्षिणां ह्येतामकुर्वत तापि नामितः ऽकुर्वन्महीति ते लोके संकुर्वन्त
श्ये १ मं स्व लु लोके धृत्मिति तदिदमन्तरिक्षमन्तवादपवेलोकः सा यष्टा ऽदिवयं प्रतिष्ठा विराज्ये लोक प्रतिष्ठा एव ऽदिविषा प्रतिष्ठा विराज्ये लोके इदमन्तरिक्षं स यदि सप्तनेष्टं लोकं नपश्यति तस्मादाहुः परो रुमास्मा लोक इति ।२२ अथ प्रतीचीं दिशमपश्यन्तां
मा आशामकुर्वत तस्मात्प्रत्याङ् द्रवा विंदत एतामेवतन्न दिशमत्या शांतं ऽप्यनामकुर्वत तापि नामितः ऽकुर्वन्महीति नाउं श्रियमकुर्वत मां खल्वेत श्रियं पश्ये मितिस्स यं प्रष्टि व्यजत्व श्रीविद्यं तस्मादघोसि तुष्टिं विंदत स एवं श्रेष्ठो भवति ।२३ अथोदीचीं दिशमपश्यन्
ता तामपो ऽकुर्वत तापि नामितः ऽकुर्वन्महीति तं धर्ममकुर्वत धर्मो वा आपस्तस्माद्यदेमं लोकमाप आगच्छन्ति सर्वमेवेदं यथाधर्मं भवत्यथ यदा वृष्टिर्न भवति बलीयानेव तर्हि बलीयस आधत्ते धर्मो ह्यापः ।२४ तावा एता एकादश देवताः पंच प्रयाजा द्वावाज्यभागौ स्विष्ट
कृत्त्वं तु याजाः ।२५ ता एकादश आकृतयः एता त्रिवृत्त्रिकृतिरिति देवा इमांल्लोकानुजयन् [illegible] एव विष्पुलाति शक्रतिति इमांल्लोकानुजयन्तेतादिशः ।२६ तत्स्त्रो वा अन्तरदिशास्त्वेव बलवावारः पत्नीसंयाजाः अथवा अन्तरदिशो विदवा [illegible] पत्नीसंयाजैर
ऽयवीनन्तर्दिशा उ एवैष एतेजयति ।२७ अथ तद्धैवं स्माह घामन्वेत यादवाअज यं सख्यो ऽविष्प तस्याग्नीमेव ज यत्येष तु देवत्रादशपौर्णमासयोः संपत् ।२८ अथाध्यात्मं पंचवे मे पुरुषे प्राणा ऋते च क्षुष्यंतिएव पंचप्रयाजा चक्षुषी आज्यभागौ ।२९ अथ यान्यवाङ्
४९ ताः स्विष्टकृत सयतं मन्ये हृदय तरोऽन्य प्राकृतिस्योऽनुहोति तस्मादतस्मा अन्या प्राणा सर्वे प्राणा वीतसंत तत्र यत्स्विष्टकृत सर्वेषां च विबाउं समवद्यति तस्माद्यत्किंचेमान्प्राणानापद्यत एतस्मिन्नेव तत्सर्वं समवैति ।३० त्रीणि शिश्नानि त एवं त्रयो ऽनुयाजा
सप्रो स्य वर्हिरिष्टो नु याजस्तदिदं वर्हि इष्टमिवाशिष्टं तं वा अन्न यानं नृजेदित्याहुस्तस्माद्धान्यके तद सृष्टं न भवतीति ।३१ सवे स यदु चान्यानूष एकं च प्रतस्यप्र वक्ष्ये यद् अपर्वकं च स्यात्सृष्टं प्रभवति प्रयेबत्वां तस्माद् अत [illegible] तस्मात् सर्वे दवान्या
नु ।३२ जोबाकि बाकस्तएवव द्वारः पत्नीसंयाजाः प्रतिष्ठा यम्मव प्राणं [illegible] य त्रो ऽन्यान्स्नोऽनुहोति यसाप्र दग्धवत्तस्मादयमनवरदृक्षः प्राणाः ।३३ अथ स्विष्टकृद्याज्यानुवाक्यामादं स्वं च विस्तन्निमित्तं दोय धाज्यानुवाक्यास्तस्मादुः समावत्येवा [illegible] पुरुषस्य
न प्रीतवे ऽन्यप्रयस्त्य इववचविर्षिकातिकनी य इव ववतेस्माड् माउं सान्येवानुघाता मे घेति मां सानिरुद्ध यत तः केश यं तितम्निसलन यज्ञेन यो कामयत तदेवतां याजेति यमस्ये कविन्न वति ।३४ ता वा एता अनपोदार्या आकृतयो भवंति स य एकेना [illegible]
कर्मणा उं स्तुत्वान्यां वा निदृत्यादेवनद्याभ्येव ठवी उं प्रप्याक्निपन्न पर्वाक्निचन्ता ।३५ ता वा एताः षोडश आकृतयो भवंति षोडश कलो वै पुरुषः पुरुषो यज्ञस्तस्मात्षोडशाकृतयो भवंति ।३६ ब्राह्मणम् [illegible] अदोशनो पायन [illegible] यदि ना अश्नाति पितृदेवत्यो भवति [illegible]
तिद वानन्य श्नातीति तदारण्यमश्नीयादिति न तत्र स्वाप यंति ।१ स यदि ग्राम्या उपधीरश्नाति [illegible] आरण्यस्य मि धमश्नाति यद्यारण्या उपधीरश्नाति बर्हि [illegible] यदि वानस्पत्यमश्नाति [illegible] स्पत धमश्नाति यदि पयः पिबति सा [illegible] अग्निहोत्रस्य वाज्यस्य वा मिथमश्नाति

इडा ४ — [illegible] २

यच पः पिबन्ति प्रणीतानां मेधम आनियदि नाश्नाति पित्र्यादेवस्मा भवति।२ तदाहुः किं समनमिति स्वयं ६ं देवेभ्यो रात्री अग्निहोत्रं जुहुयात्स यच्छृतं आश्नाति तनापि हदेवेभ्यो भवत्याहुति र्वा एषा सयदेवतां मानसन्नाहुतिं जुहोति तनो ९ तेषां मध्यनोनाश्नाति।३ एतद्धविरात्री

सर्वरात्रयः समवयंति या आहूर्यमाणपक्षस्य रात्रयस्माः सर्वाः पिपोर्णमास्यो ६ समवयंति या अपक्षीयमाणपक्षस्य रात्रयस्माः सर्वाश्रिमावास्यां ६ं समवयंति स सर्वाप्तिं वंविदा स्वयमुपवसथे जुहोति सर्वदान्हे वास्य स्वयंकृतं भवति।४ ब्राह्मणं ।७ देवाश्च वा असुरा

श्चोभये प्राजापत्याः पस्पृधिरे ततोऽसुरा अतिमानेनैव कस्मिन्नु वयं जुहुयामेति स्वेष्वेवास्येषु जुह्वतश्चेरुस्ते तिमानेनैव पराबभूवुस्तस्मान्नातिमन्येत पराभवस्य हैतन्मुखं यदतिमानः।१ अथ देवा अन्योन्यस्मिन्नेव जुह्वतश्चेरुस्तेभ्यः प्रजापतिरात्मानं

प्रददौ यज्ञो हैषामास यज्ञो हि देवानामन्नं।२ स देवेभ्य आत्मानं प्रदायाथैतमात्मनः प्रतिमामसृजत यद्यज्ञं तस्मादाहुः प्रजापतिर्यज्ञ इत्यात्मनो ह्येतं प्रतिमामसृजत।३ स एतेन यज्ञेन देवेभ्य आत्मानं निरक्रीणीत स यच्छ्रुतं तस्माद्येति यदिव तत्प्रजापतिर्देवेभ्य आत्

मानं प्रायच्छत्तदेवासमविषदेतद्धि देवेभ्य आत्मानं प्रयच्छति तस्मात्संयत एवैता ६ रात्रिं विवरिषे यथा हविषा चरेद्वं ६ं तद्धि देवानां भवति।४ अथ यद्यज्ञं तनुते यज्ञेनैवैतद्देवेभ्य आत्मानं निःक्रीणीते यथैवैतत्प्रजापतिर्निरक्रीणीतैवमथ यद्धविर्निर्वपति

हविरिति चेतयध्वं निष्क्रीणाति हविरन्तु वाक्ययानुवाक्यामवदानेनावदानं याज्यया याज्यां वषट्कारेण वषट्कारमाहुत्याहुतिं तस्याहुतिरेवानिष्क्रीता भवति।५ स यच्छाग्नेयः स्विष्टकृदेवमस्येष यज्ञो भवत्याहुतिमेवाप्यावपति निष्क्रीणाति तद्य

तत्क्रीणन्यजमानस्याग्नेयः स्यादुपभोगप्रतिष्ठां जीकमात्मा भवति यथैव सर्वतन्त्र इव यजमानो मुष्मिंल्लोके संभवति।६ ब्राह्मणं।८ त्रिर्हि वै रूपो

जायते यन्त्रे वमान्तेष्टाधिष्ठायैजायतत्पयं यज्ञ उपनमतिस यज्ञः स तद्वितीयं जायतत्रयं यत्र यज्ञमिध्यते यत्रिनमन्नाद्यमन्वादधतिस यन्ततः संभवति तद्वृतीयं जायते तस्मात्त्रिवृद्रूपो जायत इत्याहुः।१ तावा एता एकादश सामिधेनीरन्वाहैकादशाक्षरा त्रिष्टुप्

त्रिरूपः प्राणा आत्मैकादशो यस्मिन्नेते प्राणाः प्रतिष्ठितास्तावानेव पुरुषस्तत्पुनः स्त्रीजननं यत्तयद्वर्ग्रेता सामिधेनी त्यः सा प्रतिष्ठानादर्शं जनयति यात्रतिष्ठापयति।२ नवशमवस्य व्याहृतायानवान्हस्तुरुषे प्राणास्तान्तदनेऽद्वितीयं जन्म एतास्माव

नं प्रत्याश्रावण ६ सा प्रतिष्ठाप्य यद्वाद्वदः स्रुष्टौ जन्मो घृततदनैष्टतीयं जनयति पत्नीसंयाजाः एवतत्र प्रतिष्ठा।३ त्रिर्दीर्विष्टुरूपो जायत इवामवितं घृत्वा त्रिर्दानं पतितानां सामिकादशानां त्रिः षष्ठमा सप्ताहत्रिकुत्तमो।४ नाः पंचदशा सा

मिधेन्यो द्वावाघारौ पंच प्रयाजा इडा त्रयो नु याजाः सूक्तवाकश्च शंयोर्वाकश्च नाराशंस्यो दशांकृतयो प्रयाजादवादः पत्नीसंयाजेः स प्रतिष्ठितो भवति समिष्टयजुश्च।५ ता पंचदशाकृतयस्तासां पंचदशानामाहुतीनानेनानुवाक्या एताः पं

चदश सामिधेन्य एतासामनुवाक्यानामेता याज्या पाद्या एवाग्नेत्रीयानिगदस्तन्धाज्यास्तस्मात्ततो नोदास्मिता आहुतयोऽनुवाक्यवत्यो भवन्त्येताभिः सामिधेनीभिरेताभिराहुतिभिरेता अनुवाक्या याज्यवत्यश्चाहुतिमत्यश्च भवन्तीदङ्

ह्वा एवमायत्री मन्त्रवाक्या मन्त्रवाद त्रिपदा वै गायत्री त्रय इमे लोका इमानेव तल्लोकानन्देवाः पुरुष प्रापयन्।१ अष्टौ त्रिष्टुभा यजति चतुष्पदा वै त्रिष्टुप् चतुष्पादाः पशवो वसन्ते तस्मान्नेतानेव तदभिलोकस्य प्रतिष्ठितस्य पदवाः प्रत्यष्ठापयन्।२ घ

ह्राराव षट्कारो द्विपाद्वै पुरुषस्तत्पुरुषमेवैतद्द्विपादमस्तुपशुषु प्रतिष्ठितं वदवाः प्रत्यष्ठापयन्।३ सोऽयं द्विपात्पुरुषः पशुषु प्रतिष्ठित एवमिव एतल्लोकान्प्रतिष्ठापयतीलोकेषु प्रतिष्ठितस्य पशून्प्रतिष्ठापयति पशुषु प्रतिष्ठितम्

श्चात्मानं प्रतिष्ठापयत्यस्ववमेव पुरुषः प्रतिष्ठितो य एवं विद्वान्यजते।४ अथ यदृषट् संस्थितनुकोत्यष्ये वषट्कारो य एवं तपति स एष मृत्युस्तदनुदृष्ट्वा मृत्योः सेरुके रोनितदेनमतात्रनयतिस एतं मृत्युं मत्युरत्यगत यज्ञो वा अस्मा

पत्रम् ७९

=न १७१

म्यानवतिनघस्तएवनूवेतस्यस्मतिरुच्यतएतन्नोहास्यसर्व्वयहकृतवएतंस्यक्रमतिमुक्ताः।५। अथयामेतामाकृतिंजुह्वत्येषाहवाअस्याकृतिरेतयाक्ष्येतिलोकआत्माभवतिसयएवंविद्स्माल्लोकात्प्रैत्येनमेषाकृतिरेतस्यस्मिन्सन्ना
कयन्त्येष्यहविन्तदुहात्मास्मीतिनघदाकयनितस्माद्कृतिनामा।६। ब्राह्मणं।१०। ब्रह्मवाइदमग्रआसीत्तद्देवानसृजततद्देवान्सृष्ट्वैषुलोकेषुव्यारोहयदस्मिन्नेवलोकेऽग्निंवायुमन्तरिक्षेदिव्येवसूर्यं।१। अथयेअतऊर्ध्वालोकास्तद्या
नकद्युदिवताःतामुताद्देवताव्यारोहयत्सयथ्यहैवेमआविर्लोकाइमाश्चदेवताएवमुहैवतआविर्लोकास्ताश्चदेवतायास्तुतादेवताव्यारोहयत्।२। अथब्रह्मैवपरार्धमगच्छत्तद्गत्वैक्षतकथंन्विमांल्लोकान्प्रत्यवेयामि
तितद्द्वाभ्यामेवप्रत्यवैद्रूपेणचैवनाम्नाचसयस्यकस्यचनामास्तितन्नामयस्योअपिनामनास्तियद्वेदरूपेणेदंरूपमितितद्रूपमेतावद्वाइदंयावद्रूपंचैवनामच।३। तेहैतेब्रह्मणोमहतीअभ्वेसयोहैतेब्रह्मणोमहतीअभ्वे
वेदमहद्धैवाभ्वंभवतितेहैतेब्रह्मणोमहतीयक्षेसयोहैतेब्रह्मणोमहतीयक्षेवेदमहद्धैवयक्षंभवतितयोरन्यतरज्ज्यायोरूपमेवयद्ध्यपिनामरूपमेवतत्सयोहैतयोर्ज्यायोवेदज्यायान्हतस्माद्भवतियस्माज्ज्यायान्बुभूषति।४।
मर्त्याहवाअग्रेदेवाआसुःसयदैवतेब्रह्मणापुरथामृताआसुःसयंमनसआवहयतिमनोवैरूपंमनसाहिवेदेदंरूपमितितेनरूपमाप्नोत्यथयंवाचआवहयतिवाग्वैनामवाचाहिनामगृह्णातितेननामाप्नोत्येतावद्वाइदं७सर्वंयावद्रूपंचै
वनामचतत्सर्वमाप्नोतिसर्वंवाअक्षय्यमेतेनास्याक्षय्यंसुकृतंभवत्यक्षय्योलोकः।६। नहवाअग्नेयामिष्टाउपातयस्यान्नंदक्षिन्योयज्ञःशारोवततंयच्छानश्वततघर्मंनत्वानान्तृषीन्तोधवद्उपनिविक्तास्त्तदस्मसंनिदधौतीदेवाअन्यरीस्वि
न्निदमूनमकन्नितिसयदेवाग्नेयोयज्ञःसंनक्षेतिनासुदर्शयांवक्रदिदेवाअन्तरीक्षिवान्तसमूनमकन्निति।७। सयदतिरेचयांचक्रुर्यथागिरिरेवंतदासपश्यन्नेवंचक्रुर्यस्यायस्ताःप्रदराएवंतदास।१०। सयत्रक्वचयज्ञस्यतदतिसृष्टमातियुक्तंनमस्य
नउपवयज्ञस्याश्रियवसंतिष्ठस्वेतितस्मिन्संतिष्ठस्वेतियद्वैयज्ञस्योद्वितिरिच्यतेनमस्कारेणशमयतिअथयदूनंकरोतिउपस्तौतितेनतदूनंभवतियज्ञस्याश्रियवसंतिष्ठस्वेतियद्वैयज्ञस्यान्हनातिरिक्तंनक्षिवंतेननतुनयत७शामयतिस्विष्टमेतं
तिक्षुस्वेतियद्वैयज्ञस्यान्नातिरिक्तंनक्षिष्टंतेनोनदूनयत७शामयत्येवतदुक्तास्यैतन्नयज्ञनान्ननातिरिक्तेनविष्टंभवतियएवंविद्वानवमनिपृष्टत्वातितस्माद्वाअमवानिष्टेष्टोनहुतनंधवत्रआसुःसुवर्ण्यवमानश्चत्रिकपालवांधानांनवनिाः।८। ब्राह्मणं
।११। एषवैदर्शपूर्णमासायएषवतपतिहस्यनहरणंदर्शोविषुपूर्णमासोऽथएवदक्षायचन्द्रमाददृशइवकीयस्ववेमाःपरःशाहस्यमोक्षोआदष्टावसोरघशीयक्षसमायक्षेदमाएतस्यघ्नुमुकरतांपोस्सिमासीन्यावदाततक्षेषएवदशायएषतपतिददृश्यइवश्येषः।२। इयमेवदर्शपूर्णमासोमोःपूर्णमासीवृद्धी
यमस्त्वावदवघोदश्चादिददृशइवद्यामोघ्योः।३। रात्रिरेवदर्शपूर्णमासाःपूर्णमासीवदीयवरात्रिरदावरदर्शोदिददृशइवकीदमहदानषान्नेवत्तादर्शपूर्णमासस्यामीमामांसा।४। अथाध्यानमदानएवदर्शपूर्णमासावदानेनघावरूपःश्रयंतइवप्राणएवदर्शोदिददृश्ये
इवधियुंप्राणस्तदितावत्माद्स्थान्नपदस्यदर्शपूर्णमासोसो।५। प्राणएवान्नादःप्राणेनदंदमन्नमघतउदानएवान्नमुदानेनदीदमन्नंशदीयतसाप्याद्देनावन्नादंवान्नमुदेन्नदर्शपूर्णमासमास्कोवदान्नादोदिवुनवतिशक्तास्माअन्नाद्यंदीयता।६। स्थैएवदर्शपूर्णमासनेत
माःपूर्णमासीवदीदंमनोवागवदशोदिददृशइवदीयंवाक्दिनावध्यानमप्रनुहंदर्शपूर्णमासोसयएवमस्योनोपायनीयमश्नातितान्नितावध्यानमप्रत्युहंदर्शपूर्णमासोघ्राणानिर्यविकुनपातदीवो।७। तदकुर्यनेम्पोसमाप्त्यावतिदवित्ष्टं
ष्टानदवागियतिदतिर्यघ्नानन्पोस्सिमासायाह्नेक्षुदिनदशीयान्नेक्षुदिनपोस्सिमासंयजनदशीयनन्यपक्केनास्यदर्शपूर्णमासासाविष्ठोतेवनइतिसयंमनसआवहयतिमनोविदर्शपूर्णमासान्तिनम्पोस्सिमासंयजन्नपदंवाग्आवहयतिवाग्वि

दर्शी ह्य नो दर्शी य इत्येतन्नो ह्यस्य दर्शपौर्णमासाविष्टौ भवतः ८ तद्धैके यजमाननिर्वपं तिपौर्णमास्यां सरस्वते मा वा स्याद्यां सरस्वत्या एतस्य यद्दं दर्शपौर्णमासौ यजमानद इति यदेतत्त्वत्यानक यस्मिन्नो विसरस्वान्वाक् सरस्वती सयद्दवेना वा
धारयति तद्वास्य दर्शपौर्णमासाविष्टौ भवतस्तस्माद्दति चरून्न निर्वपेन्नृ तदाक्रायाशूरत्नेवा एष भवति याद दर्शपौर्णमासौ व्यां यज्ञा तपौर्णमास्ये नह्येष्टावदामावास्येन यजेय इत्यामावास्ये नेष्टा विदध्रुनः पौर्णमासेन यजेय इति से आष्ट्र्यैवाप्नुत्ला
नियपाकृ लोकमेति कश्च मना शस्त्रे तत्र भवति स यद्देवा नयत्रा बारशवा धारयति तद्वास्य दर्शपौर्णमासौ संतिष्ठेते सस्य ६ स्किनत्यारे वदर्शपौर्णमासयो रष्ट्वामुं लोकमेति तस्यानाशस्त्रं भवति १० ब्राह्मणं १२ इति प्रथमः प्रपाठकः । कण्डिका १४ ॥ अपि वा
ह्रीं दिव व्याश्वमेधमालभन्ते तदाहुः प्राकृता श्वासेध इतीनर इन्द्रं न ६ स न हा एष एवाश्वमेधो यत्संवत्सरः ॥ तदाहुः पदे पद श्वस्य मिथस्या कतिरुक्ततीति स य सायं प्रातरग्निहोत्रं जुहोति द्वस्ता यमाकृतीर्जुहोति द्वप्रातस्ता स्वतस्त्र आकृतय शतं षष्टिर्द्वे आश्वस्तदस्य एष
दएवाकृतिर्कृता भवन्ति रतदाकृतिर्विद्वान्त श्वस्य किं निर्वपेन्नीत्यविदेसो मोराज्ञाद्वाना मन्त्रे यश्चन्द्रमाः सर्वत्रैव एताद्रात्रिं लवर स्तान एषाः ६ इति तद्दिमं लोकमागच्छति सोऽग्निद्यौके विवर्तीता ३ स यदामावास्येन यजते विहत्रं एवास्ये न दिच्छिं निर्वपन्त्यग्यत्यो स
सनयजात श्वामेधमालभन्ते तदालभते तमालभ्य देवयज्ञः श्वय छन्ति संवत्सरे वा इतरम श्वमेधमालभन्ते न एव विमास्तः परिहव मानः संवत्सरं करोति तदस्य संवत्सरे संवत्सरे वा श्वमेधमालब्धो भवति ४ तं वा एतं मासि मास्येवाश्वमेधमालभते तसाया देवं विद्वानद्रि
त्रं व कृत्रोति दर्शपौर्णमासाभ्यां यजत मासि मासि दिवास्याश्वमेधमिष्टं भवत्येतद्वा स्यादग्निहोत्रं च दर्शपौर्णमासौ चाश्वमेधमभिसंपद्येते ५ ब्राह्मणं १ त्रिरोदवा एतं यज्ञस्य यत्स्यारणीनाः सयत्स्यारणीनाः प्रणयन्ति त्रिरेव तं यज्ञस्य संस्करोति स विद्याछि रए
त संस्क्रियत इति १ प्राणएवास्य प्रयाजो नत्रादो सर्वमिदं यत्प्राण नृत्रिमिषद्यादजति स विद्याद्रुमे विषद्य इति २ अन्नकमेवास्य साम्निधेन्यस्तस्मात्तौ कूर्यासं तत्र्यन्निवमन्त्रबूहीति संनतमिवहीदमन्नकं मनस्थेव वाक् वा प्रागो सरस्वांश्च सरस्वती सया
धान्मनश्चैवामवाक्वावाग्लोस्य स्वांश्च सरस्वतीवेति ३ पंच प्रयाजाः इम एवास्यैते शीर्षण्याः पंच प्राणा कुरवामवास्य प्रथमः प्रयाजो दक्षिणा नासिका द्वितीयः सव्या नासिका तृतीया दक्षिणः कर्णश्चतुर्थः सव्यः कर्णः पंचमो मा प्रथययन्त्रुखौ प्रयाज समानयन्ति
स्मादिदं श्रोत्रं कर्णत तः संदृष्टं च द्वे पश्यान्य सयान्यो सविद्याद्धुपी पदवमतावृतिति ४ अथैय आग्नेयः पुरोडाशो यामवास्य सदक्षिणो द्वेक्षिद यामवास्योपांशुयाजः स यन्नेनोपांशुवर्तेति तस्मादिदं शुद्धेव कृदयं ५ अथाग्नीषोमीयः पुरोडाशो यदे
वास्य सव्यं तत्रोऽस्ये इन्द्रवासा यामं नवरां सामवास्य स्विष्टकृदिदं प्राशित्रं ६ स यत्प्राशित्रमवद्यति यदेवत प्रजापतेरा विद्धं निरकृन्तन्नेव भ्रामन्वितस्य नवद्यदि क्रित तद्यस्य व्रविं तं यत्क्रूरप्यं तन्निशृं तं तत्ति सविद्याघछिवत्तत्प्रजापतरावि तंनिरकृन्तत्रेव भ्रामवम
इदं यद्दि क्षितं यद्ध्रितिं तं यत्क्रूरप्यं तन्निशृं तनीति ७ उदरमेवास्येडा नघाप्रे वा द इडा यां सम वधं त्येवाम निवेदं वि श्रु रूपमन्नकृदरेस मवधीयता ८ त्रयो ऽनुयाजा इम एवास्यात्वा यस्य प्राणा वाक् एवास्य स्त्र कवाक शंयुर्वाकश्चैव वार पत्नीसंयाजा
स्तो विप्रतिष्ठा करु दावश्लोकौ तावमस्य कमिष्ठ यजुः । एतावती वै यज्ञस्य रात्रिरा क्रतयो द्वावाघारौ पंच प्रयाजा द्वावाज्यभागा वाग्नेयः पुरोडाशः पुर्वास्तीषोमीय उपांशुयाजो ग्नीषोमीयः पुरोडाशो ग्निः स्विष्टकृदिडा त्रयो नुयाजाः सूक्तवाकः
शंयुर्वाकश्च दश पत्नीसंयाजा ब्रह्मदः पञ्चीसंयाजाः संप्रस्तौमि समिष्टयजुश्च १० तावत्यो वै रात्रयो द्वयोर्दशाविमासौः संवत्सरस्य चतुर्विंशत्याश्यालांसां द्विंयातिरएव ये कविंशो यएषतपति सप्तभागतिरषा प्रतिष्ठा तदेता गतिमेतां प्रतिष्ठां य
ति ११ तदुस्मेतदारुणिराहार्यं मा शौवा अन्तस्तु नादित्यत्वस्यलोको स्तवामि तामकुं दर्शपौर्णमासयोः संपदं विदति १२ तदाहुः रात्मयाजी श्रेयां ३ न्देवयाजी ३ इत्यात्मयाजीति ह ब्रूयात्स ह वा आत्मयाजी यो वेद दं मे ने नांगं संस्क्रियत इदं

द्विपोवा शालेवादि॰ कण्ड॰ २

ॐ॥ छेलेहेर

नैनाग्न्युपधीयत इति स य आहितस्ताबोनिर्मुच्यते तु मस्मान्मर्त्याच्छरीरात्पाप्मनो निर्मुच्यते स ऋङ्मयो यजुर्मयः साममय आहुतिमयः स्वर्ग्गं लोकमभिसंभवति ॥१३॥ अथ ह स्माह देवयाजी न्यात्मयाजी वा नेवाहमिदं यज्ञेन देवान्सपर्यामीति स य

त्मयसे पापीयान्बलिं॰ हरेदेवं स सहनतावं न लोकं जयति या वेनामितरः ॥१४॥ ब्राह्मणम् ॥२॥ संवत्सरो यज्ञः संबाहविः संवत्सरो यज्ञ इति विद्वांस्तद्धि वास्य संवत्सरस्येष्टं भवत्यथो यत्किंच संवत्सरे क्रियते सर्वं॰ हैवास्य तदाप्तमवरुद्धमभिजितं भवति ॥१॥ ऋतव

ऋत्विजः सत्या ह वा ऋत्विज ऋतवो इति विद्वांस्तद्धि वास्यर्त्तूनामिष्टं भवत्यथो यत्किंचर्त्तुषु क्रियते सर्वं॰ हैवास्य तदाप्तमवरुद्धमभिजितं भवति ॥२॥ मासा ह वा॰ हविष्यो मासा ह वी॰षीति विद्वांस्तद्धि वास्य मासानामिष्टं भवत्यथो यत्किंच मासेषु क्रिय

ते सर्वं॰ हैवास्य तदाप्तमवरुद्धमभिजितं भवति ॥३॥ अर्द्धमासा ह विष्या शालीस्याह वा अर्द्धमासा हविष्याणीति विद्वांस्तद्धि वास्यार्द्धमासानामिष्टं भवत्यथो यत्किंचार्द्धमासेषु क्रियते सर्वं॰ हैवास्य तदाप्तमवरुद्धमभिजितं भवति ॥४॥ अहोरात्रे प

रिवष्टौ स्याह वा अहोरात्रे परिवष्टौ इति विद्वांस्तद्धि वास्याहोरात्रयोरिष्टं भवत्यथो यत्किंचाहोरात्रयोः क्रियते सर्वं॰ हैवास्य तदाप्तमवरुद्धमभिजितं भवति ॥५॥ इयमेव प्रथमा सामिधेन्यग्निर्द्वितीया वायुस्तृतीयान्तरिक्षं चतुर्थी द्यौः पञ्चम्यादि

त्यः षष्ठी चन्द्रमाः सप्तमी मनोऽष्टमी वाङ्नवमी तपो दशमी ब्राह्मण एकादश्येता हि वा इदं॰ सर्वं समिन्धत एतानिदं॰ सर्वं समिद्धं तस्मात्सामिधेन्यो नाम ॥६॥ स वै त्रिः प्रथमामन्वाह स यत्प्रथमामन्वाह प्रथमं तेनेमं लोकं जयति यद्द्वितीयं द्विर्णां तेनान्तरि

क्षं जयति यत्तृतीयं स्वर्ग्गमिव तेन दिवं जयति ॥७॥ त्रिर्वा उत्तमामन्वाह स यदुत्तमामन्वाह प्रथमां तेन दिवं जयति यद्द्वितीयं मध्यं तेनान्तरिक्षं जयति यत्तृतीयमिमामेव तेन प्रतिष्ठां जयत्येवं हृदा तिमाँल्लोकाञ्जयत्येता दिशः ॥८॥ ऋतमेव सत्यं व्रत

न्यस्तुतरो वरुणाऽऋतस्त्येरुं ह्येष्यो यत्किंचर्त्तं सत्यान्यां जय्यं सर्वं॰ हैव तज्जयति ॥९॥ त्रिविष्टपत्रयमः प्रयाजोऽपविति द्वितीयो यत्तृतीया ब्रह्मवर्चसेन उपाधे पञ्चमः ॥१०॥ स प्रथमं प्रयाजं यजन्त्रयं तेनेत्रिविष्टमान्नूयासमिति प्रथमं द्वितीयं

नूयासमिति द्वितीयं यशस्वी स्यासमिति तृतीयं ब्रह्मवर्चसी नूयासमिति चतुर्थं मन्नादा नूयासमिति पञ्चमं त्रिविष्टमान्रूवा त्रयपवितिमान्यशस्वी ब्रह्मवर्चस्यन्नादो भवति य एवं विद्वानेतद्वेद ॥११॥ एतद्ध स्माहैतद्विद्वान्नाकः सौजाताराकृणेयः कुं

दवापरीक्षु महानामानि वाति सर्वं॰ सारं दिदहितारो युयवामतस्मयाजानां यशो विदितति ॥१२॥ नूनाम वहर्व आज्यभागो न विष्णु उत्तरो वदन्ति ह तेन नविष्णुर्यं रुं घेष्यो यत्किंच नूतनं नविष्णुताव जय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति ॥१३॥ वृत्तघ्नेयः पुरोडाशः

स्याद्धवि वृत्तघ्ने यः पुरोडाशा इति विद्वान्वह वृत्तरुं घेष्यो यत्किंच वृत्तणाजय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति ॥१४॥ हृत्त्वनुपां॰शुयाजः सत्याह वेहृत्त्वनुपां॰शुयाज इति विद्वान्वह हृत्त्वं॰ कं घेष्यो यत्किंच हृत्त्वेणाजय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति तद्धपां॰शुयाजः

वैन्द्राग्नेन तस्माड्डिश्रो पां॰शुवह्मवायाव हृत ॥१५॥ विहुन्तरः पुरोडाशः सयोहविविहुन्तरः पुरोडाश इति विद्वान्वह द्विरां॰ रुं घेष्यो यत्किंच द्विराजय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति तद्धपाग्नेय अष्टतो डाशा उपां॰शुयाजश्च पुवैनि वैतस्तस्मादे

च हृदं चद्वि ग्नि प्रतिष्ठितो ॥१६॥ राष्ट्रं॰ साम्नाय्यं॰ सत्याह वेराष्ट्रं॰ साम्नाय्यमिति विद्वान्वह राष्ट्रं॰ रुं घेष्यो यत्किंच राष्ट्रेणाजय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति न घ सेन यं त्यो कनिरुक तस्माद्राष्ट्रं॰ संवैति विदवा ॥१७॥ तपः स्विष्टकृत्सयो ह वै तपः स्विष्टकृदिति विद्वान्व

त्पारुं घेष्यो यत्किंच तपसाजय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति ॥१८॥ लोकः प्राशित्रं॰ सत्याह वे लोकः प्राशित्रमिति विद्वान्वह लोकं॰ रुं घेष्यो यत्किंच लोकेनाजय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति नो ह लवन लोको ह्यप्रपतलवन हयास्मिल्लोके ऽस्मिंल्लोक

वांतप्ययरवं वेदनदवकुंचनपार्वकं ह्यल्लोका ह्यप्रपतो ॥१९॥ श्रद्धे उा सत्याह वे श्रद्धेडेति विद्वान्वह श्रद्धां॰ रुं घेष्यो यत्किंच श्रद्धयाजय्यं॰ सर्वं॰ हैव तज्जयति ॥२०॥ अग्निरेव प्रथमोऽनुयाजो द्वितीयो कृपीटनीयः ॥२१॥ स प्रथममनुयाज

मं त्रा य ता राज्य मुक्तं हृतीति यं द्विथा हुर्दन्य मुक्तं हृतीति द्वितीयमुक्तं थ्यमुक्तं हृतीति तृतीयं॥२२॥ स यत्पद्धिः श्रियते शालिर्दृत मन्त्र याज्ञो दं त्वष्टा त्वाविशा वश्मिश्रङ्ग वक्रा भुनिर्दृत मनुयानो दं त्वष्टा। या त्स्फ शू मि श्रद्वो स्कृष्टा दंत मनुयाजो दंति॥२
३॥ सिंधाय ह्रस्मन्नि रत यावि मेन्या दवा असुरान्य रानाव यां वक्र स्तच्छा एवि वं विघ्न मानः पाप्मानं द्विषंतं भ्रातृव्यं पराभावयति॥२४॥ स यदनुयाजं ता यज्ञः स्वर्गाद्ध्यान्यं तः स्याद्रा कुन्यं नउ स्कृष्टं न स्तस्माद्दिवानो वज्रइ र्द्धा ना विवशं घ्नं तो वा॥२५॥
प्रयाजैर्वै देवाः स्वर्गं लोकमायं स्तानसुरा अन्ववाजिगांसंस्तानन्नुयाजैः प्रत्यौहं स्तद्यदनुयाजा इज्यन्ते पाप्मानमेव तद्द्विषंतं भ्रातृव्यं यजमानः प्रत्यूहति॥२६॥ प्राणा वै प्रयाजा अपाना अनुयाजास्तस्मात्प्रयाजाः प्राञ्चो हूयन्ते तन्ने प्राणा रूपं
प्रत्यञ्चोऽनुयाजा स्तदपानरूपमेतद्ध वै द्वाभ्यां लर्मि मा सत्या रूपसदो यदनुयाजास्तस्मात्तउपसंकृष्य प्रत्यञ्चो हूयन्ते॥२७॥ सर्वं स्तोमाः सूक्तवाकः सत्याकृति सर्वं स्तोमाः सूक्तवाक इति वदा वद सर्वं स्तोमाः कं घृधो यक्किंच सर्वं स्तोम यज्ञ यच्च सर्वं
देवता त्रयति गच्छति प्रतिष्ठा॥२८॥ प्रतिष्ठा शंयोर्वाकः स यो ह वै प्रतिष्ठां शंयोर्वाकमिति वेदा व ह प्रतिष्ठां रुंधे यो यक्किंच प्रतिष्ठ यज्ञ यच्च सर्वं देवता त्रयति गच्छति प्रतिष्ठा॥२९॥ तानि वा एतानि पत्नीसंयाजा त्यश्चात्यर्यो दं तन मिथुनाम्येव तं
द्रुपतिष्ठा ददधत प्रजात्ये तद्यत्पत्नीसंयाजा इज्यन्ते मिथुनमेव तत्प्रतिष्ठा दधते प्रजात्यै देवाना ह वै प्रजाति मनु प्रजायते मिथुनेन मिथुनेन ह प्रजायते य एवमेतद्वेद॥३०॥ अन्नं समिष्टयजुः सत्या हवा अन्नं समिष्टयजुरिति विदा व हा
न्नं रुंधे यो यक्किंचान्नेन्न यज्ञ यच्च सर्वं देवता त्रयति॥३१॥ संवत्सरो यजमानस्तमृतवो याजयंति घृसं न आग्नीध्रस्तस्माद्गृ संतदावा अग्ने तिन मग्निरूपं ग्रीष्मो ध्वर्युस्तप्त इव वै ग्रीष्मस्तप्तमिवाध्वर्युर्निष्क्रामति वर्षा उद्गाता तस्माद्यदा बलवद्वर्षति सा
म्न इवोपक्लृप्तिः क्रियते शरद्ब्रह्मा तस्माद्यदा सस्यं पच्यते ब्रह्मण्वत्यः प्रजा इत्याहुर्हेमंतो होता तस्माद्धेमन्वषट्कृताः पशवः सीदंत्येता वा एतं देवता याजयंति स यद्येनमेष्वार्त्विज्याय वृणीरन्नेता वा देवता मनसा ध्यायेदेता हि विनं देव
ता याजयंति॥३२॥ अथ हैषि वै तुलाया दक्षिणो वधं तु स यत्साधु करोति तदंतर्वधं घ्नं यदसाधु तद्बहिर्वदि तस्माद्दक्षिणां वधं तमन्वारभेत स्पृश्ये वासीत तुलायां ह वा अमुष्मिंल्लोक आदधति यतरद्यंस्यति तदन्वेष्यति यदि साधु वा साधु वेत्युत्रैतद्
वेद स्मिन्नि वलोके तुलामारोहत्यमुष्मिंल्लोके तुलाधानं त्यति साधुकृत्याहवास्य यच्छति न पापकृत्या॥३३॥ ब्राह्मणं॥१॥ वाग्वा एतस्याग्निहोत्रस्याग्निहोत्री मन एव वत्सस्तदिदं मनश्च वाक्च समानमेव सन्नानेव तस्मात्समान्या रज्ज्वा वत्सं
च मातरं चाभिदधति तेज एव श्रद्धा सत्यमाज्यं॥१॥ जनको ह वैदेहो याज्ञवल्क्यं पप्रच्छ वेत्थाग्निहोत्रं याज्ञवल्क्या३ इति वेद सम्राडिति किमिति पय एवेति यत्पयो न स्यात्केन जुहुया इति व्रीहियवाभ्यामिति यद्व्रीहियवौ न स्यातां केन
जुहुया इति या अन्या ओषधय इति यदन्या ओषधयो न स्युः केन जुहुया इति या आरण्या ओषधय इति यदारण्या ओषधयो न स्युः केन जुहुया इति वानस्पत्येनेति यद्वानस्पत्यं न स्यात्केन जुहुया इत्यद्भिरिति यदापो न स्युः केन जुहुया इति
न वा इह तर्हि किंचनासीदथैतदहूयतैव सत्यं श्रद्धायामिति वेत्थाग्निहोत्रं याज्ञवल्क्य धेनुशतं ददामीति होवाच॥ तदप्येते श्लोकाः। किंस्विद्विद्वान्प्रवसत्यग्निहोत्री गृहेभ्यः कथं स्विदस्य काव्यं कथं संततमग्निभिरिति कथं
स्विदस्यानपप्रोषितं भवतीत्यविद्वान्ग्रासं विक्रो चुवने श्रोसवि प्रान्प्रवसत्यग्निहोत्री ... तदस्य काव्यं तथा संततमग्निभिरिति सनपूर्वितदाह मनस्केवास्यानपप्रोषितं भवतीति॥ यः सहृदं परे यो ... तत्र प्रमापति केस्मिंसा स्यकृता

५५

कृ॰ १० ८२

निर्दहन् यामस्य जुहोतीति यस्य हुतं परेत्याप्यनुवर्तमाना घ्नति कस्मिन्नस्य सा कृतिः क्रियते न वेतीत्याहुर्वेद पाक॥७॥ प्राजापत्या वै स्रुव ने श्रुविश्वाजानानि यो विनतः तस्मिन्नसास्य कृता कृतिर्दिग्घ यामस्य जुहोतीति याप्यामावेदना तस्मादाहुः प्राण एवा
ग्निहोत्रमिति॥८॥ ब्राह्मणं॥४॥ यो ह वा अग्निहोत्रे विद्यान्मिथुनानि वेद मिथुनेन मिथुनेन प्रजायते सर्वाभिः प्रजातिभिर्यजमानश्च पत्नी च तदेकं मिथुनं तस्मादस्य पत्नी गृहेऽग्निहोत्रं स्यात् तदग्निमिथुनमुपाग्रवानीति वत्सश्चाग्निहोत्री च तद्
एकं मिथुनं तस्मादस्य गृहे वत्सा अग्निहोत्री स्यात् तदग्निमिथुनमुपाग्रवानीति स्थाली चाङ्गाराश्च तदेकं मिथुनं स्रुक् च स्रुवश्च तदेकं मिथुनमाहवनीयश्च समिच्च तदेकं मिथुनमाहुतिश्च स्वाहाकारश्च तदेकं मिथुनमेतानि ह वा अग्निहोत्रे ष
ण्मिथुनानि तानि य एवं वेद मिथुनेन मिथुनेन प्रजायते सर्वाभिः प्रजातिभिः॥९॥ ब्राह्मणं॥५॥ ब्रह्म ह वै मृत्यवे प्रजाः प्रायच्छत् तस्मै ब्रह्मचारिणमेव न प्रायच्छत् सोऽब्रवीदस्तु मह्यमप्येतस्मिन् भाग इति यामेव रात्रिं समिधं नाहरातै इति तस्मात्
यां रात्रिं ब्रह्मचारी समिधं नाहरत्यायुष एव तामवदाय वसति तस्माद् ब्रह्मचारी समिधमाहरन्नेदायुषो वदायवसानीति॥१॥ दीर्घसत्त्रं वा एष उपैति यो ब्रह्मचर्यमुपैति स यामुपयन् समिधमादधाति सा प्रायणीया यां स्नास्यन्त्सोदय
नीया अथ या अन्तरेण सत्त्र्या एवास्य ता ब्राह्मणो ब्रह्मचर्यमुपयन्॥२॥ चतुर्धा भूतानि प्रविशति अग्निं पदा मृत्युं पदाचार्यं पदात्मन्येवास्य चतुर्थः पादः परिशिष्यते॥३॥ स यदग्नये समिधमाहरति य एवास्याग्नौ पादस्तमेव तेन परिक्रीणाति तं सं
स्कृत्यात्मन्धत्ते स एनमाविशति॥४॥ अथ यदात्मानं दरिद्रीकृत्याह्रीर्भूत्वा भिक्षते य एवास्य मृत्यौ पादस्तमेव तेन परिक्रीणाति तं संस्कृत्यात्मन्धत्ते स एनमाविशति॥५॥ अथ यदाचार्यवचः करोति यदाचार्याय कर्म करोति य एवास्याचार्ये पादस्त
मेव तेन परिक्रीणाति तं संस्कृत्यात्मन्धत्ते स एनमाविशति॥६॥ न ह वै स्नात्वा भिक्षेतापह वै स्नात्वा भिक्षां जयत्यपज्ञातीनामशनायापिपासे
दद्विस्याम ... यां जिह्नतास्यो स्वां मातरं नेनम् सञ्जिघ्नति तातीया ... सामर्वं ... सर्वविदा आविशन्ति य आहुर्वा अग्निः समिद्धो ... विद्वान् ब्रह्मचर्यं चरति॥ ब्राह्मणं॥६॥
... वा आयं ब्रह्म ब्रह्मप्रश्नो
यद्वैनो यमदीनपर्यादधीत ... ब्रह्मलोकमा ... इति कुनबीरसो ... सर्वोवाचो पात्रस्व उत्तरमनावन्ने वेदानीति तं ह
प्रपन्नमस्फवाद ... इति ह शोनः स्रवन्त्रे तीतर प्रतिष्ठा ... सर्वेगोतमस्य पुत्रे ... धावयत्रापाद रश्मिप्रेर्ष मासरपार ... स्त्रापन्नी जा पत्यानष्ट्वा
पशिष्टादाज्यजागान्॥४॥ सविगोतमस्य पुत्र हेतो जनं धावयेतु यस्तद्वशियोस्मे मासप्यारिघा घस्मादिमाः प्रजा अदं तका जायन्ते यस्मादासां जायन्ते तयस्मादासां प्रति घंते यस्मादासां संतिष्ठते तस्मादासां भुन रुत्तम वयसि सर्वमेवं
प्रतिघंते यस्मादधरस्ताद्वा अग्रे जायंते तस्मो त्तरस्मादुपरीया॥ सएवाधरस्तु प्रीयाहं सउत्तरस्मादुपवर्णया॥ सोयस्मा सततमाप्रजत्याः॥५॥ सर्वेगोतमस्य पुत्र हेताजनेधावायते यस्तद्वरश्मियोस्मि मासयोर्विघा घस्मादिमाः प्रजा
तामराजायंते यस्मादासां भूनरिवरमहृत्यो पद द्यालिङ्गवो रिता निजायंते यस्मात् ओषधिषु वा अग्रे प्रलितानव त्यस्य भूनरुत्तम वयसि सर्वमेव पलितानवतीति॥६॥ सर्वेगोतमस्य पुत्र हेताजनेधावायते यस्ताद्वरश्मिप्रे सिमासयो

१५८

संवेदायनेननि ५

१४८

१७॥२

विधाय स्मात्कुमारस्य रेतः सिक्तं न संभवति यस्माद् अस्य मध्यमे वयसि संभवति यस्माद् अस्य पुनर् उत्तमे वयसि न संभवति ।७। यागा यत्रीं हरितौ ज्योतिष्य दायजमानं स्वर्गं लोकमभिवहंतीति विधादिति तस्मै हनिष्कं प्रददाबवृवान् । सेदायनासिस्तुवर्ल्लीवावस्तुवर्ल्ली वि

ददतीति तंप्लेपतुथ्य निश्र कामतं हपत्रसुः किमिविधुगो तम स्यपुत्रो हदिति ।८ सहो वा वायष्पाप्रस्ताव स्न उत्रो ह्र स्पिविपतघरनस्तुपवाल्हतलितहतन रवविश्रेयुस्त रुं हतं पवसमित्यालिः शस्त्रिकेम उपवायानीति किं म वैश्र माल्लहति यानेव माप श्रान आर्द्री

स्नानेवामविहूदीति स हो वा वास्तुपतायेव तपनान् ब्रवाणीति ।९ तस्मादुन्दे तउ वा वाह्याबाधा रोपं च प्रयाजा आग्नेय आज्यभागो भुवनस्यतस्तुरस्मा दाज्यभागाः सो मा आज्यभागो हविर्भागानां प्रथमो हविर्हीसाम आग्नेयः पुरोडाशो ग्नीषोमीयः पाशुया

ज्ञो ग्नीषोमीयः पुरोडाशो ग्निः स्विष्टकृदुत्तमं च मध्यतो हविर्भागाः ।१० प्राजिरं वेडावयः श्रग्नीध्र आदधाति वरूलभागो यजमानभागो यागार्थ एतद्वै प्राजापत्या स्व योन्ये याजा अग्नीर प्रनीसंयाजाः समिष्टयजुरष्टमं मेतदष्टापरिष्टादाज्यभागाः ।११ अथ यदनु

योनुवाक्यकाः प्रयाजा न वंतितस्मादिमाः प्रजा अदंतका जायंते तद्य यदनुवाक्यवंति हवींषि तवेतिस्मादासां जायंते तद्य यदनुयोनुवाक्यका अनुयाजा न वंतितस्मादासां शक्ति यंतद्य यदनुयोनुवाक्यवंतः पत्नीसंयाजा न वंतितस्मादासां संतिष्ठं तद्य यद

नुयोनुवाक्यकं समिष्टयजुर्न वंतितस्मादासां पुनरुत्तमे वयसि सर्व एव प्रतिघंतो ।१२ अथ यदनुवाक्या मनुवाक्याज्या यायजतितस्मादधरएवाग्रे जायंते थो मासयथ्य यज्ञाय त्री मनुव्यात्रिश्च्यायजतितस्मादणीयां स एवाधरसुत्रीयां संउत्तरे थ यन्त्रांत्रावा

बाराबाधारयतितस्मादुंश्चावर्षी यां सो य यसे छंदस्माविर्वुसं याज्ये नवतस्तस्मात्समार्प्व उत्न्याः ।१३ अथ यत्ह्दिस्वरूणोतितस्मादिमाः प्रजालोमशा जायंते तद्य यन्तुनरिविक्षस्तरं स्तृणातितस्मादासां पुनरिवेत्तम सूणाणप्प पद्यातिहन्धीरिणानिजा

यंते तद्य यत्र्विलमिवाग्रे प्रस्तरमनुप्रहरतितस्माछ्रीवण्येवाग्रे पलितान्तवयद्यसर्वमिवर्बर्हिरनुप्रहरतितस्मात्पुनरुत्तमे वयसि सर्व एव पलिता नवति ।१४ अथ यदाज्यहविषः प्रयाजा न वंतितस्मात्कुमारस्य रेतः सिक्तं न संभवत्युदकमिविवनवत्युदक

दकमिव ह्याज्यं मथ्य यन्मध्ये यज्ञस्य दध्नापुरोडाशान्तितिवर्त्तितस्माद् अस्य मध्यमे वयसि संभवति द्रप्सीविव नवति द्रप्सीविव हि हारतो थ यदाज्य हविष एवानुयाजा न वंति तस्माद् अस्य पुनरुत्तमे वयसि न संभवत्युदकमिविवनवत्युदकमिव ह्याज्यं ।१५ वहि

रवगायत्री तास्येमि प्रष्टो पुरस्तादाज्यभागाः सदाग्नितः पश्चो प्रेष्टा उपरिष्टादाज्यभागाः सप्तदशः पञ्चदशः सो या गायत्री हरिणी ज्योतिष्य हा यजमानं स्वर्गं लोकमभिवहतीयएवामतहेदा ।१६ ब्राह्मणं ।७ अथातः स्रुचोरादानस्यनिहेतदाक ऊर्ध्वालाम

न्यमाना दक्षिणेनैव जुहूमादहते सव्येनोपभृतं नत प्याक ऊर्ध्वा घोष्यन्देनं तत्रश्लूयान्मतिप्रतिवो अयमध्वर्युर्यजमानस्य द्विषंतं भ्रातृव्यमकल्पत्तुघामिनमिनीश्वरोहेन तथैव स्यात् ।१ छामवक ऊर्ध्वा यङ्ना न्याम व पाणिभ्यां जुहूं परिगृह्णीयात्पभृत्याधि निदधान्ते

स्य नोपमीमाणं सास्तितत्पशव्यमात्पुच्छ्त अससं स्विज्यन्नादधीत न त्युहसं श्रि ऊ ये दयोग देतो यजमान दृष्ठे न तस्मादसं श्रि

बरुवाअध्वर्युर्वङ्गेता यजमानस्य पशूत्रिधमतियआश्रावयिष्यन्दाद्विणानातिक्रामति सव्येनाश्राव्य तस्माद्वेउपसमूहति ।२ अथ यान्ताथारणस्यतंहेनदेक ऊर्ध्वा

ल्लामन्यमानाः प्रगृह्य बाहू स्रुचो धारयंति नत प्याक ऊर्ध्वा घोष्यन्देनं तत्रब्रूयाद्वाहू लोन्मा अयमध्वर्युर्बाहू अस्तत मूलबाहूर्विश्वनीतीघरोहतं तथैव स्याद् धृष्टिदेष मध्यमः प्रासा स्तस्माद् उत मुपन्युद्यो देवधारायताः ।४ अथातओ श्रावणस्य यहूवाअ श्रावितानि

न्यग्निर्यरूर्ध्व रूपणे वहतिः श्च लः श्रिः ।५ एतद्धविन्य कुर्यात्स्रुचौ हस्तौ रादायवासो निदधाति स यमिच्छेत्पापीयान्स्यादिति तस्यो भ्रुराद्यय राने निदधानत्रेनं पापीयान्नवति ।६ अथादितन्निषिकायाः यां सं यावत्ते वो दत्तेतावतानि दधाति स यमिच्छेत् न वा श्रेयान्स्या

स्यान्नपापीयानितितस्य यावत्ते वादद्दीत तावता निदधान्नेनं सानि वा श्रेयान्नापापीयान् तत्र वति ।७ स च हेतद्वत्तीमा यठ रानिरादान्याज्जेर्निदधाति स यमिच्छेत्पूर्वान्त्यादिति तस्य रानिरादान्याज्जेर्निदधान्नेनं सश्रेयान्न वति ।८ अथ हेतन्नप

ॐ यो यमृचु दीर्घमस्वरमाश्रावयति याग्देनं तत्र ब्रूयात्कपलं वा अथ यमध्वर्युर्यजमानमकद्विषन्ता त्राढ्व्यस्यो पावसायिन्नीमिनी श्वरोदन्तश्छेवस्यात्॥९॥ अथ्यादेन कद्दृिः श्रियं यमपव्यादायो श्रावयन्त्रेरस्वरमाश्रावयति आग्नेर्वैस्वरो बाद्यत एवतां श्रियं धत्ते वा नाभ्रुकोन्नवति॥१०॥ अथ्यादेन
दन्तः श्रियं यां धुरं सेधायो श्रावयेः स्वरवदाश्रावयति श्रीर्वैस्वरोन्तरत एवतां श्रियं धत्ति न्नाग्दान्तवति॥११॥ सत्त्विमं दुमिगोरस्तिपरास्तश्चोन्न यतो बादृतश्चान्त्रे रन्नातानि दध्मान्तस्यनोपमीमाणसाक्तितनृशाय्यमातुश्चूं॥१२॥ अथ्यातादोमस्यनछेनादकेकुचालामन्यमानाः श्रावीर्णं स्रुवजुपावह
त्यकुत्वा पर्याहृत्योपमृत्यधिनिदधतिनतदाक्रयोग्घाग्देनं तत्र ब्रूयादन्तमुवं वा अथ यमध्वर्युर्यजमानमकद्विषन्ता त्रार्तव्युस्याव्वसायिन्नमिती श्वरोदन्तश्छेवस्यात्॥१३॥ पार्श्वतउद्वेकेस्कवजुपावहृत्यकुत्वा पर्याहृत्योपमृत्यधिनिदधतिनतदाक्रयोग्घाग्देनं तत्र ब्रूयादनीर्षनश्चा अथ यमध
र्युराकृतीः श्रारो सीसं वा त्रारिश्चातघुतिवी न विश्वतीनी श्वरोदन्तश्छेवस्यात्॥१४॥ इज्यमवक्रयी स्त्रा वीमवस्कवजुपाहृत्यकुत्वातेने वाधिहृत्योपमृत्यधिनिदध्मात्तस्यनोपमीमाणसाक्तितनृशायमातुश्चूं॥१५॥ प्रदद्याकृति दवा अन्यो ध्वर्युः कृतीर्ताग्नयः संतर्प्यत्यथ पुद्गवे प्रदद्याकृति
रध्वर्युर्यियिमाज्यणकुत्वा वदानानि जुहोत्येतणदविनदद्श्यमानावागान्क वादप्रदद्याकृतिन्त्री अथ यमध्वर्युरित्यघ्रादेनाएष संतर्प्यति यो यमाज्यणकुत्वावदानानि जुहोत्यघ्रुनरंनन्नाज्येनाक्लिजुहोत्येषदिनाः संतर्प्यति तामाणसंदृष्टानान्देवादिरण्मयांश्चमसान्सूरयंता॥१६॥
तडुन्त्ला वाव याहृवस्त्वंयः। यज्ञाउपस्तीर्या विदायात्त्विबारयति तद्देवानाः संतर्प्यति तासामणसंदृष्टानान्देवादिरण्मयांश्चमसान्सूरयंतुयः स्त्रूलाट्ट्दपतीनामणहविर्ग्निः त्वायनोध्वर्युरासा॥१७॥ सक्रुवावाइदमन्दुद्गुणस त्रुंके राम श्र्युत्याज्यमध्यायं इदपतिरस्मीतिमन्यत इति॥१८॥ सत्त्रो वाव्वा
ध्वर्यवा विलोकृदहएन्तवितस्कन्वोयमिर्हणसैसंवत्सरेनाशकआदाञ्चं यन्देवाकृामनयोरनुत्रिंशां प्रप्रजयापशुभितिजीयघा अग्निस्वर्गलोके वदेरिति॥१९॥ सत्त्रो वाव्वाउपद्वायानीतिस त्त्रो वस्वास्त्वारेवत्वर्दसियोनः संवत्सरे ध्वर्युरसूरनुपताय्येव नएन छ्रियालीति तस्मादुदेनादवस्क
रादानस्त्रुवाव यदेनघाग्व्यामतस्मादेवंविदम्नवा ध्वर्युंकुर्वीत नानेवंविदं॥२०॥ ब्राह्मणं॥८॥ द्वितीयः प्रपाठकः॥ कंडिका॥१४॥ छ॥ प्रजापतिर्वै प्रजाः सृजमानोतप्यत तस्माच्छ्रान्तात्तेपानाच्छ्रीरुदक्रामत्सा दीप्यमाना भ्राजमाना लेलायन्त्यतिष्ठत्तां दीप्यमानां भ्राजमानां लेलायन्तीं दे
अभ्यध्यायन्॥१॥ ते प्रजापतिमब्रुवन्हनामेमामादामस्या ददामहा इति स होवाच स्त्री वा एषा यच्छ्रीर्न वै स्त्रियं घ्नन्त्युत त्वा अस्या जीवन्त्या एवादददत इति॥२॥ तस्या अग्निरन्नाद्यमाददत सोमो राज्यं वरुणः साम्राज्यं मित्रः क्षत्रमिन्द्रो बलं बृहस्पतिर्ब्रह्मवर्चसं सविता राष्ट्रं पूष
भगं सरस्वती पुष्टिं त्वष्टा रूपाणि॥३॥ सा प्रजापतिमब्रवीत्। आ वै म इदमदिषत इति स होवाच यज्ञेनैनान्पुनर्याचस्वेति॥४॥ सैतं दशहविषमिष्टिमपश्यत्। आग्नेयमष्टाकपालं पुरोडाशं सौम्यं चरुं वारुणं दशाकपालं पुरोडाशं मैत्रं चरुमैन्द्रमेकादशाकपालं पुरोडाशं बा
र्हस्पत्यं चरुं सावित्रं द्वादशाकपालं वा अष्टाकपालं वा पुरोडाशं पौष्णं चरुं सारस्वतं चरुं त्वाष्ट्रं दशाकपालं पुरोडाशं॥५॥ तानेतयानुवाक्ययान्ववदत्। अग्निः सोमो वरुणो मित्र इन्द्रो बृहस्पतिः सविता यः सहस्री पूषा नो गोभिरवसा सरस्वती त्वष्टा रूपाणि समनक्तु यज्ञैः
रिति तत्प्रत्यपातिष्ठन्॥६॥ तानेतया याज्यया परस्तात्प्रतिलोमं प्रत्यैत्। त्वष्टा रूपाणि ददती सरस्वती पूषा भगं सविता मे ददातु। बृहस्पतिर्ददद् इन्द्रो बलं मे मित्रः क्षत्रं वरुणः सोमो अग्निरिति ता अस्य पुनर्दानाया ध्रियन्त॥७॥ स एतानुपहोमानपश्यत्। अग्निरन्नादोन्नपति
रन्नाद्यमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादायाग्निरुदक्रामत्पुनरस्या अन्नाद्यमददात्॥८॥ सोमो राजा राजपती राज्यमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादाय सोम उदक्रामत्पुनरस्यै राज्यमददात्॥९॥ वरुणः सम्राट् सम्राट्पतिः साम्राज्यमस्मिन्यज्ञे
मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादाय वरुण उदक्रामत्पुनरस्यै साम्राज्यमददात्॥१०॥ मित्रः क्षत्रं क्षत्रपतिः क्षत्रमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादाय मित्र उदक्रामत्पुनरस्यै क्षत्रमददात्॥११॥ इन्द्रो बलं बलपतिर्बलमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमे
वादायेन्द्र उदक्रामत्पुनरस्यै बलमददात्॥१२॥ बृहस्पतिर्ब्रह्म ब्रह्मपतिः ब्रह्मवर्चसमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादाय बृहस्पतिरुदक्रामत्पुनरस्यै ब्रह्मवर्चसमददात्॥१३॥ सविता राष्ट्रं राष्ट्रपती राष्ट्रमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादाय
सवितोदक्रामत्पुनरस्यै राष्ट्रमददात्॥१४॥ पूषा भगं भगपतिः भगमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादाय पूषोदक्रामत्पुनरस्यै भगमददात्॥१५॥ सरस्वती पुष्टिं पुष्टिपतिः पुष्टिमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमेवादाय सरस्वत्युदक्रामत्पुनर

ग१ बृह

स्यै पुष्टिमदधात्॥१६॥ त्वष्टा रूपाणां रूपकृद्रूपपतीरूपेण पशूनस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहेत्याहुतिमिताद्यायद्वृत्तो दकामस्तत्र रस्पे रूपेण पशून दधाति॥१७॥ तावा एता दश देवता दश हवींषि दशाकृतयो दश दक्षिणा दशाक्षरा विराट् श्रीर्विराट्
श्रियां दितद्विराज्यन्नाद्ये प्रतितिष्ठति॥१८॥ तस्यै पञ्चदश सामिधेन्यो भवन्ति उपांशु देवताया जति पञ्च प्रयाजा भवन्ति त्रयोनुयाजा एकं समिष्टयजुः पुष्टिमन्तावाज्यभागौ वृत्रघ्नानावग्निर्नारथिम अवत्यौ समिद्विदिवदिवा यज्ञा संवीरवत्संयाज्ये मां गयस्फानो अमीवहा वसु
वित्पुष्टिवर्धनः सुमित्रः सोम नो भवेति सखस्तवत्यौ सयाज्ये तुवीरवन्तो रास्व सहस्रवतो कुवत्पुष्टिमद्वसु कमदन्नेतु वीर्यवद्विष्णुमन्तुपन्क्तितो ऽ तनो वृत्रहन्तु विबत्तके आदवेक्तन मः॥ ब्राह्मणं॥ सोवाम कु हु भ्रे सदनं सातेमङ्गु तो॥१९॥ तां हैतां गोतमो राहूगणो
विदांचकार सा ह जनकं वैदेहं प्रत्युत्ससाद ताऽंहां ग उ ब्राह्मणेष्वन्विच्छता ताऽं ह याज्ञवल्क्ये विविदे स होवाच सहस्रं हो याज्ञवल्क्य दद्मो य इमां त्वयि मित्रविंदां मन्वविदामेति विन्दते मित्रं ऽ राष्ट्रम स्यत्त वत्यपश्चनर्म्रत्युं जयति सर्वमायुरेति
य एवं विद्वानेतयेष्ट्या यजते यो वितदेवं वेद॥२०॥ ब्राह्मणं॥१॥ अथ ऽ ग्न्याधेयहविषः समृद्धिः॥ द्वे ह वै ब्रह्मणो द्वारावग्निश्च वायुश्च तपश्चैतं श्रुमा विघ्नं पादित्यः॥१॥ स यउ एद ऽ द्येन हविषा यजते अग्निना ह स ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्यते सो ग्निना ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्य ब्रह्मणः
सायुज्यं सलोकतां जयति॥२॥ अथ यः प्रायश्चित्तेन हविषा यजते वायुना ह स ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्यते स वायुना ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्य ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतां जयति॥३॥ अथ यः प्राजापत्येन हविषा यजते अग्निहोत्रेण स ब्रह्मणो द्वारेण
प्रतिपद्यते सो ग्निहोत्रेण ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्य ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतां जयति॥४॥ अथ य उपरक्ते न हविषा यजते चन्द्रमसा ह स ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्यते स चन्द्रमसा ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्य ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतां जयति
॥५॥ अथ यो लोकहितेन हविषा युजते विद्युता ह स ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्यते स विद्युता ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्य ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतां जयति॥६॥ अथ यः सूर्यास्तेन हविषा यजते आदित्येन ह स ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्यते स आ
दित्येन ब्रह्मणो द्वारेण प्रतिपद्य ब्रह्मणः सायुज्यं सलोकतां जयति सैषा हविषः समृद्धिः स यो ह वा एतां हविषः समृद्धिं वेद सर्वसमृद्धेन हैवास्य हविषेष्टं भवति॥७॥ अथातो यज्ञस्य समृद्धिः यद्वै यज्ञस्य न्यूनं प्रजननमस्य तद्यद
तिरिक्तं पशव्यमस्य तद्यत्सङ्कस्तुकं श्रियाऽस्य तद्यत्सम्पन्नं स्वर्ग्यमस्य तत्॥८॥ स यदि मन्येत न्यूनं मे यज्ञे ऽभूदिति प्रजननमेतन्मे ऽभूदिति प्रजनिष्णुरित्येव तदुपासीत॥९॥ अथ यदि मन्येतातिरिक्तं मे यज्ञे ऽभूदिति पशव्यमेतन्मे
ऽभूदिति पशव्यो भविष्यामीत्येव तदुपासीत॥१०॥ अथ यदि मन्येत सङ्कस्तुकं मे यज्ञे ऽभूदिति श्रियै मे एतदाभूच्छ्रीं तेऽजसा यशसा ब्रह्मवर्चसिन प्रतिष्ठितो भविष्यामीत्येव तदुपासीत॥११॥ अथ यदि मन्येत सम्पन्नं मे यज्ञे ऽभूदिति स्वर्ग्यं मे एतदभूत्स्वर्गलोको भवि
ष्यामीत्येव तदुपासीत सैषा यज्ञस्य समृद्धिः स यो ह वा एतां यज्ञस्य समृद्धिं वेद सर्वसमृद्धेन हैवास्य यज्ञेनेष्टं भवति॥१२॥ ब्राह्मणं॥२॥ ब्रह्मचर्य्यन्नामसाः॥ उत्क्रमस्व सामेऽङ्गव कर्मेतं ऽ हविं दमानो वा वह्निः समाप्तो वितासन दंडने तमाद कामाः ऽ सम
मानिपघासेमा स्मद्दाननदनमिषवे न स्त्रीणां उपचार इति॥ साकाग्निनूं जो ग्रवासां॥ अविकाह्मा हर्षित्यासताव ऽ न्यो व्रात्यस्मिन्नुवास तं लाह गन्धर्वाः सदृदिरे न्यो व्राह्य यत्पुरुषो मन्यु श्वोच्च वासो कुप तानो नप्प द्वोयं भुवनस्य गन्धे दिति तस्ये हविः
षु रताः ऽ अयनं प्रच्छन्नासतानाहगन्धर्वा अन्यत्र स्मरणं स्मेयुः॥१॥ सा हेनवे वो वाचा॥२॥ अथ हायमीशां चक्रे कथं न्वदवीरं कथमजनं स्याद्यत्रा हऽ स्यामिति सन्नगवन्नू
स्यपात विरेतन्मेनेयच्छासः पर्य्यधा स्यत तानाह गन्धर्वा विद्युतं जनयां चक्रुस्तं यथा दिवेवं न्यद दर्शं नितानादेव यं तिरोबह्नू वद्धुनारे मा न्येति ग्राहूना ऽ स ओधामऽ त्यनू ऽ ऽ कहे तं ऽ समयात्यावा सान्यतः प्रदृष्टे तिविस वतीतस्ये हाध्यं तनव्राजत

द्वता अस्मरसे आतुयोनूवापरिस्तुणुविरो।४।तं‌ह्यं ज्ञाबोवाचा अयं वै समनुष्यो यस्मिन्नहमवात्समिति नात्तो ब्रुस्तास्मे वा आविरस्मा मेति न छ्रेति तास्मै रूविरास्तुः।५।ताँ हायं ज्ञा ग्राविपरो वाद।६। ज्ञाये मनसाति छ्रवोरे बुवाँ सिमिभ्रार्ष्टणावा
वद्धे नुं नानो मं चा अनुदिता सएत मपस्कर न्यरतरे व्वनाद्धन्नि सुपन्तुरमसन्नुवपावक्ता इति द्वे बिनो तङ्वा चा।६।नँ हतरा ग्रन्तु वा चा। किम्मतावावाक्रुरावातवाहं ग्राक्रे मिषमुष सामग्रियवं भ्रुरूरवः भुनरस्त्तं परे द्धि इरापनावातइवाहम
म्मीति न वे यं तदकरो यदिदमन्नुवं करापावा अहं बुयितर्घ्यस्मि श्रुनर्ष्टफान्नि हीति द्धे वे नेतङ्वा चा।७। अस्मद्धायं एरि घ्नत वा चा। स्तुन्दवो अघ भ्रपतदना हूत्यरा वृतं परस्म्रं गं तवा ञा। अभशायीत निर्ऋतिरूपस्थे।।घे नेहकाँवां रत्नसासो अघफरितिस्तुदे
त्वा घो हाव भ्रीत भ्रवापतत्तदनं हूका वा श्वानो वा फरिति द्धे वतङ्वा चा।८।नँ हेतरा ग्रन्तु वा चष्ठु रूरवो म्राष्ट घ्या मा म्रुशी मा वा हूका सो अशि वासत्रदन्नानवे स्त्रै णानि सख्यानि संति सालाहकाणाँ हृदयान्येतीति म नदा दघ्यानवे स्त्रै णाँ स
ख्यमक्रिश्चुनर्ष्टफानि हीति द्धे वे नेतङ्वा चा।९। यद्विरूपाचरं मर्त्येष्ववसँ रात्रीः शरदश्चतस्रः। घृतस्य स्तोक सकृदन्न आश्नां तादेवदं तातृपाणा चरामीति तन्दतङ्वत्स्रग्न्तुकं पं वदरार्वं बिह्नुवाः ग्राक्रस्तास्य हृदय मा व्ययो त्वकारा।१०।
सा हो वाच संवत्सरतमीं रात्रिमागछतात् तन्म एकां रात्रिमंते शयिता से जात उत पुनर्यं ते भविता इति सहसँ वत्सरतमीं रात्रिमाजगाम सेद्धिरण्यविमितानि ततातादेन मेकहस्तुर तत्सुप ष स्वेति तन्हास्मै ता ग्रुपप्रजिघ्युः।११।सा हो वाच
गं धर्वा वै त प्रातर्वरं दातारस्तं वृणासा इति तं वे मच्युमवृणीष्वेति स्तुष्मा कामस्मैका स्तानीति क्रूना दिति तस्मै ह प्रातर्गंधर्वा वरं ददुः स हो वाच त्वमा काम्यैको सानीति।१२।ते होचुः। नवै सामनुष्वे ष्वग्नेर्यज्ञिया तनू रस्ति यायच्छा स्माकमे
कः स्यादिति तास्मै हस्थालत्मो पाग्निं प्रदद्रुरनेन इष्ट्वास्माकमेको भविष्यसीति तं च कुमारं चादाय आरब्राजस्मा रण्य एवाग्निं निधाय कुमारमेव ग्राम मेयाय पुनरेमीत्येतिरोऽभूतं यो ग्निरश्वत्थं तं कुमारो शमीं तां स हगन्धर्वाने
याया।१३।ते होचुः संवत्सरं चातुष्प्राश्यमोदनं पच सएतस्यैवा श्वत्थस्य तिस्रस्तिस्रः समिधो घृतेनान्वज्य समिद्वतीभिर्घृतवतीभिर्ऋग्भिरभ्याधत्तात् स यस्ततोऽग्निर्जनिता सएव स भविता इति।१४।ते होचुः परोक्षमिव वा एतद्यदाश्वत्थीमवोत्तरारणिं
कुरुष्व शामीमधरारणिं स यस्ततोऽग्निर्जनिता सएव स भवितेति।१५।ते होचुः परोक्षमिव वा एतद्यदाश्वत्थीमवोत्तरारणिं कुरुष्वाश्वत्थीमधरारणिं स यस्ततोऽग्निर्जनिता सएवं स भवितेति।१६। स आश्वत्थीमवोत्तरारणिं च
क्र आश्वत्थीमधरारणिं स यस्ततोऽग्निर्जज्ञे सएव स आस तेन इष्ट्वा गंधर्वाणामेक आस तस्मादाश्वत्थीमवोत्तरारणिं कुर्वीताश्वत्थीमधरारणिं स यस्ततोऽग्निर्जायते सएव स भवति तेन इष्ट्वा गंधर्वाणामेको भवति।१७। प्राजा
प।२ प्रजापतिर्ह वा अमुष्मिन्नाम्नि विदधे सहसामवदन्त्येणं वाकिं वे आदधीय वा विरकं रूततस्यायमेवायुः अग्नेयं हविरिदं सोम्यमिदं सावित्रं सर्ववर्षीष्टः पुरोडाशो भवति तस्मादियमासां वर्षिष्ठेदं सारस्वतमिदं
पौष्णमथ यदेव परिशिष्टः स्वस्य संधिस्तन्मारुतमिदं वैश्वदेवं द्यावाष्टथिवीयं तद्धा अग्निकृतं भवति तस्मात्तदग्निकृतं।२। अथ यामवदन्त्येणं रूव कणर्थवासाः तस्य यानि पंच हवींषि समायानि ताइमाः पंचाङ्गुलयः अ
स्थालम्वं श्यामं हविस्तद्धि दिदवत्यं भवति तस्मादिसो त्वोकस्था विंदंघारुणमिदं मारुतमन्नं कायस्तद्धा अग्निकृतं भवति तस्मात्तदग्निकृतं।३। स्त्र स्वमेवास्यानीकवती ष्टिः। पुरस्ताद्धि प्राणानाम नीकस्मुरः सोतपनी

दृष्टा सा॰वि॰ब्रा॰८६

घानिस्त्रो वाहुमनारिषमिति किं विदितं का प्रायश्चित्तिरिति ह्युदानः प्रागमयागा इत्याहवनीय आकृतिं तु का या ऽ स्वेव प्रायश्चित्तिर्न तदा गाः कुर्ष्य ग्यन्ते तं न्नो न गवं सहेति हो वाच ॥ ९ ॥ ज्यो वे त्पाहसः घद्यामि न्नेव तु गवं तन्मिति हृष्टे व प्राचीन यो न्ये नि सह्रो वाच यत्र तद्
स्मिन्नेव काले त्वा कार्यपदनो ऽनुगच्छेद्धुतं तक्रयं यदत्र नु कृतो नवतीति वेदति हो वाच श्रुतं विरादस्य सार्वपशा वो ह्रिये रन्यास्ये तदुविदितं स्या द्विघानि स्त्रे वाहुमनारिषमिति किं विदितं का प्रायश्चित्तिरिति या न उदानम प्यगा दिति ना कीपत्य आकृतिं तु का या ऽ स्वेव श
य श्चित्तिर्न तदा गाः कुर्ष्य ग्यन्ते तं न्नो न गवं सहेति हो वाच ॥ १० ॥ ज्ञा दे यो हृशः घद्यामि न्नेव तु गवेतन्मिति पृच्छे व प्राचीन यो न्ये ति सह्रो वाच यत्र तदेतस्मिन्नेव काले सर्वत्रापाकु गच्छेद्धुवै ऽत्र तक्रयं यदत्र नु कृतो नवतीति वदति हो वा च श्रुतं विरादस्याप यादं ऽवलं स्या
घास्येत दविदितं स्या द्वि घानि स्त्रे वाहुमनारिषमिति किं विदितं का प्रायश्चित्तिरिति श्रुतं विरादग्निं मध्ये वायां दिशां प्राता प्रायाञ्चां दिशमाहवनीयमुद्धृत्य वायव्या माकृतिं तु का या ऽ सविघा ऽ सहृदामग्निहोत्रं सर्वादवत्यं वा हुतं चेव सर्वाणि भूतान्यपि यंति वायोः पुन
सृज्यं तस्से व प्रायश्चित्तिर्न तदा गाः कुर्ष्य ग्यन्ते तं न्नो न गवं सेति हो वाच ॥ ११ ॥ ज्ञो वे ऽश्च ज्ञग्रः घद्यामि न्नेव तु गवेतन्मिति पृच्छे व प्राचीन यो न्ये ति सह्रो वाच यत्र तदेतस्मिन्नेव काले निवात सर्वत्रापाकु गच्छेद्धुवै ऽत्र तक्रयं यदत्र नु कृतो नवतीति विवदति हो वा वाग्नियं म
वाम्निद्धो के दृष्टे ताम्रियम क्रुद्धि न्यास्येत दुविदितं स्या द्विघानि स्त्रे वाहुमनारिषमिति किं विदितं का प्रायश्चित्तिरिति श्रुतं विरादग्निं मध्ये ग्रा श्रो च माहवनीय मुद्धृत्य ऊ युनेनाहवनीय मुपविश्या रामिन्नेव निबयं सहस्रं तमग्निहोत्रं सर्वदेवत्यं प्राणा ऽ ध्य वस
वाणि भूतान्यपि यंति प्राणं स्तु न विसृज्यं तस्से व प्रायश्चित्तिर्न तदा गाः कुर्ष्य ग्यन्ते त्य पवा अकृमत मावदिष मिति हो वाच ॥ १२ ॥ ज्ञो स्व यो ज्ञग्र ऽ इ मानि समिद्धो प्रान्युपायानि त गवं तमिति सह्रो वाच युद् वं ना चद्यो रुतित्य पति ष्ठादहे त्पह्रोति नक्षेतिनं होपदनिन्ये ता
स्मा देनाऽ ज्ञो कनरो व्याहृतिरुवाच यः सत्यं तस्माद् सत्या मव वदेत् ॥ १३ ॥ प्राणापां ॥५॥ ब्रह्म चर्य मागामित्या हब्रह्मणा एवेतदात्मानं निवेदयति ब्रह्मचार्यसानीत्याह ब्रह्मणा एवेतदात्मानं परिददात्यथैनमाह को नामासीति प्रजापतिर्वै कः प्राजापत्यमेवैनं तत्कृत्वोपनय
ता ॥ १ ॥ अथास्य हस्तं गृह्णाति इंद्रस्य ब्रह्मचार्यस्यग्निराचार्यस्तवाहमाचार्यस्तवासाविन्येतद्वै श्रेष्ठे बलिष्ठे देवते एताभ्यामेवैनं श्रेष्ठाभ्यां बलिष्ठाभ्यां देवताभ्यां परिददाति तथास्य ब्रह्मचारी न कांचनार्तिमार्छति न स य एवं वेद ॥ २ ॥ अथैनं भूतेभ्यः परिददाति
प्रजापतये त्वा परिददामि देवाय त्वा सवित्रे परिददामीत्येते वै श्रेष्ठे बलिष्ठे देवते एताभ्यामेवैनं श्रेष्ठाभ्यां बलिष्ठाभ्यां देवताभ्यां परिददाति तथास्य ब्रह्मचारी न कांचनार्तिमार्छति न स य एवं वेद ॥ ३ ॥ अथाद्भ्यो ओषधीभ्यः परिददामीति तदेनमद्भ्यो ओषधीभ्यश्च
परिददाति द्यावापृथिवीभ्यां त्वा परिददामीति तदेनमाभ्यां द्यावापृथिवीभ्यां परिददाति यद्यो विदं सर्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यः परिददामि अरिष्ट्या इति तदेनं सर्वेभ्यो भूतेभ्यः परिददात्यरिष्ट्यै तथास्य ब्रह्मचारी न कांचनार्तिमार्छति न स य एवं वेद ॥ ४ ॥ ब्रह्मण
आचार्य सीत्याह ब्रह्मणा एवैनं तत्परिददात्यापोशानेत्यमृतं वा आपो ऽमृतमशानेत्येवैनं तदाह कर्म कुर्विति वीर्यं वै कर्म वीर्यं कुर्वित्येवैनं तदाह समिधमाधेहीति समिन्धस्वात्मानं तेजसा ब्रह्मवर्चसेनेत्येवैनं तदाह मा सुषुप्था इति मा मृथा इत्येवैनं तदा
ह तथास्य ब्रह्मचारी न कांचनार्तिमार्छति न स य एवं वेद ॥ ५ ॥ अथास्मै सावित्रीमन्वाह ताऽ हस्मै तां पुरा संवत्सरे ऽन्वाहुः संवत्सरसंमिता वै गर्भाः प्रजायंते जातएवास्मिंस्तद्वाचं दधाम इति
किंस्तद्वाचं दध्म इति ॥ ६ ॥ अथ षण्मास्ये षण्मासा वा ऋतवः संवत्सरस्य संवत्सरसंमिता वै गर्भाः प्रजायंते जातएवास्मिंस्तद्वाचं दध्म इति ॥ ७ ॥ अथ चतुर्विंशत्यहे चतुर्विंशतिर्वै संवत्सरस्यार्द्धमासाः संवत्सरसंमिता वै गर्भाः प्रजायंते जातएवास्मिंस्तद्वाचं दध्म इति
॥ ८ ॥ अथ द्वादशाहे द्वादश वै मासाः संवत्सरस्य संवत्सरसंमिता वै गर्भाः प्रजायंते जातएवास्मिंस्तद्वाचं दध्म इति ॥ ९ ॥ अथ षडहे षड्वा ऋतवः संवत्सरस्य संवत्सरसंमिता वै गर्भाः प्रजायंते जातएवास्मिंस्तद्वाचं दध्म इति ॥ १० ॥ अथ त्र्यहे त्र्यहा वा ऋतवः संव

स्य संवत्सरं संमिताविरात्रीः प्रजायंते जातएवास्मिंस्ताद्वंदधाइति ॥११॥ तदपि श्लोकं गायंति । आचार्यो गर्भी भवति हस्तमाधाय दक्षिणं तृतीयस्यां स जायते सावित्र्या सह ब्राह्मणाइति स यद्वा च ब्राह्मणो यानुब्रूयात्पाप्मा ग्राहि ब्राह्मणः स यो वा अग्ने
र्यायात तस्मात्स एव ब्राह्मणो यानुब्रूयात् ॥१२॥ तां ह स्मैतामेके सावित्रीमनुष्टुभमन्वाहुर्वागनुष्टुबेतद्वाचमस्मिंस्तद्दधाइति न तथा कुर्याद्गायत्रीमेव यदनुब्रूयादयमस्य वाचमदिन ह को न विष्टाली लीस्वरो ह तान्ध्येवस्यात्तस्मादेतां गायत्रीमेव सावित्रीमनु
ब्रूयात् ॥१३॥ स यद्ध कदक्षिणतस्तिष्ठतवासीनायवान्वाहेति प्राक्पर्याय्याद्धेनं तदर्धं या छुर्वंवा अयमिम मजीजनत कुंभो त विष्टा नीना श्रूरो ह तान्ध्येव स्यात्तस्मा स्तुरस्तात्प्रत्यङ्ङासीनायान्वाह समीह मा तायाते ब्रूयात् ॥१४॥ तां वै पच्छोन्वाह त्रयो वै प्रा
णाः प्राणोदानो व्यानस्तानेवास्मिंस्तद्दधात्यथार्धर्चशो द्वौ वा इमौ प्राणौ प्राणोदानौ प्राणोदानावेवास्मिंस्तद्दधात्यथ कृत्स्नामेको वा अयं प्राणः कृत्स्न एव प्राणमेवास्मिंस्तत्कृत्स्नं दधाति ॥१५॥ तदप्याहुर्ब्राह्मणं ब्रह्मचर्यमुपनीय मिथुनं स रेतो
तोगा एव नवति यो ब्रह्मचर्यमुपैति नेदिमं ब्राह्मणं विच्छिनाइति स ओजनयानीति ॥१६॥ तद्वा आहुः का मम वपरे छ्यो वा इमाः प्रजा देवस्थेव मानुष्यश्च ता वा इमा मर्त्याः प्रजाः प्रजननात्प्रजायंते छंदां सि वेदयः प्रजाकामा निरुस्थतोऽजनयत तत्
एतं उनयात तस्मादु काममेव ब्रूयात् ॥१७॥ तदाहुर्न ब्रह्मचारी सन्मध्वश्नीयादोषधीनां वा एष परमो रसो यन्मधु नेदं नाद्यस्यान्तं गच्छानीति ह स्माह श्वेतकेतुरारुणेयो ब्रह्मचारी सन्मध्वश्नीयाद्यावच्छिष्टं यन्मधु स उ रसो यास्य हकी छश्मिति यद्याद
वाक्यं वा यजुर्वा साम वाभिव्याहरेत्ताद्दक्तत्स एवं विद्वान्ब्रह्मचारी सन्मध्वश्नाति तस्मादु काममेवाश्नीयात् ॥१८॥ ब्राह्मणस्य ह वा वा अर्ध्वं स्वर्गो लोकं यतासुरास्तमसांतरदधुस्ते ह देवा उर्नवी अस्यान्येन स्वादपराणो किं हूतस्त्वमा सामहाद्रुति ॥ तन्नाता ग्निष्टोमश्च
मसांतरदधुः ॥२॥ ते ह तान्यग्निष्टोमेन संवत्सरमुपेमातयावदासीनः परापश्येत्तावतस्तमसो पाघ्नत तेन तावतस्तमसो पाघ्नतां ॥२॥ ते ह देवा उर्पवावतमाद्दं म हूनाय वसुर्विम विद्रुत प्रजापतिं पितरं प्रत्ययामेति ते प्रजापतिं पितरं प्रतीत्योचुरस्तु राविनो त गाव ऊर्ध्वं स्वर्गं लोकं यतस्त
वक्रिउत्थां विद्यज्ञान्यामगात्रयदग्निष्टोमेन वोक्थ्येन वदा तान्निरात्रं सत्रमुपेतवादासीनः परापश्येत्तावतस्तमसो पाहृत्य वैरांता छ्योनया वक्त्रीष्ठन्यपरापश्येत्तावतस्तमसो पाहृत्य सर्वं पाप्मानमपहत्य स्वर्गं लोकं प्रज्ञास्यामहइति ॥४॥ स होवाच अस
ता अ वाह स्वहर निरात्रि सामानि परीक्ष्य रात्रिमभ्यह सामानि ॥ ते होचुः अनुशासमवेन प्रजानी मोह न प्रजापतिमवुपितरं प्रत्ययामेतिते प्रजापतिमेवु पितरं प्रतीत्योचुरहीनो रात्रिसामानि राज्यासनो लवत्रिनः विपश्चिघ्ज्ञानु ह्यानि हाविरो नु गाथिनइति
उतान्हं तदुपजगो महाह्निमिवविक्रदाघुली यामश्वावृत्याऽनुतत्स्यादास्थाना हृतः स चेनं नवायतइति ॥ आश्विनेवैवः शस्यमाने प्रातरनुवाकमास्थानादन्यमास्थानादन्यं धीरासेनो अधीरवतां प्रशास्त्रानुपतशान्ने रभ्रतिशांसनतिरात्रं ते होचुः कथं
तुतेगवः शास्त्रं कथमप्रतिशास्तमिति सहोवाचयत्र होतारिशं सत्त्वं समानं यस्य कातामीयत्रस्य छंदसः पारं गच्छान्नन्यादिप्रस्थानावसतीवरीरिद्वन्यमे चावरुण स्य हविर्धृतिर्योः प्रातरनुवाके अपाकृता द्वितीयो नाशांसतिशान्नेरितरो अपमानाद
बाध्यादतत्रवावावावं प्रत्येतिनछंदसाछंदः ॥१०॥ परिकृतः प्रातरनुवाके यथायतनमेवो पांशुं तयामिसो कयाद्रोणकलशे पवित्रं प्रपीड्य निदधातिति रोजध्ये ह्यरियाप्रत्यं चः शतिपरेत्यतिरोन्याने वृतद्दयाश्च अपानु प्रवंयज्ञस्छंदस उ सका परयजह्यांत
र्यामाग्रहस्तानग्रहीवा विप्रुषा होमं कृत्वा सन्निर्गिं व यत्प्रिष्पवमानेन स्तुवारव हतिप धाश्च इति ॥११॥ तादलति श्लोकाः ॥ व उरितिसे न्धाविद्युतोदीरा वर्षजज्ञस्तनाः ॥ विद्वांसा ब्राह्मणा क उ देवाः स व मतन्नतेति ॥१२॥ चत्वारो ह वै प्रत्का तवैतां ह्यो को नारो

॥ ६ त्रीं ५

हावधम्सुपवत्सु हि शाके यक्तून्निकल्पयन्नक्तोरत्नौ मन्तिषजं नश्यतः। नदानवायज्ञियं नेत्र... विज्ञानीन्मा विनतं सो कृयं तिजः। सुर्वस्याक्षः परिक्रीणं ध्यति कर्मनिष्पन्नरेण। जितुनन्तून्तेन्ता। अथ हीशानं कायं देवतानां सोमः सोमिध्यति बहूनाः प्रवेतास
मानां स्वदस्तुर्द्धेति हुत्यान्क्रोशन्नूनतावच्छा। इत्यन्यपरि स्कृतं। ॐ तान्नूनमेतय सादनदुन्यस्तुरेण क्रुस्मान्यादकुः॥१२॥ ब्राह्मणं॥०॥ पंचैव महायज्ञाः। तान्येव महासत्राणि भूतयज्ञो मनुष्ययज्ञः पितृयज्ञो देवयज्ञो ब्रह्मयज्ञ इति॥१॥ अहरहर्भूतेभ्यो ब
लिं हरेत् तथैतं भूतयज्ञं समाप्नोत्यहरहर्दद्यादोदपात्रात्तथैतं मनुष्ययज्ञं समाप्नोत्यहरहः स्वधाकुर्यादोदपात्रात्तथैतं पितृयज्ञं समाप्नोत्यहरहः स्वाहाकुर्यादाकाष्ठात्तथैतं देवयज्ञं समाप्नोति॥२॥ अथ ब्रह्मयज्ञः। स्वाध्यायो वै ब्रह्म
यज्ञस्तस्य वा एतस्य ब्रह्मयज्ञस्य वागेव जुहूर्मन उपभृच्चक्षुर्ध्रुवा मेधा स्रुवः सत्यमवभृथः स्वर्गो लोक उदयनं यावन्तं ह वा इमां पृथिवीं वित्तेन पूर्णां ददँल्लोकं जयति त्रिस्तावन्तं जयति भूयांसं चाक्षय्यं य एवं विद्वानहरहः स्वाध्यायमधीते तस्मात्स्वाध्या
याध्येतव्यः॥३॥ पयआहुतयो ह वा एता देवानां यदृचः स य एवं विद्वानृचो ऽहरहः स्वाध्यायमधीते पयआहुतिभिरेव तद्देवांस्तर्पयति त एनं तृप्तास्तर्पयन्ति योगक्षेमेण प्राणेन रेतसा सर्वात्मना सर्वाभिः पुण्याभिः संपद्भिर्घृतकुल्या मधुकुल्याः पितॄन्स्वधा अभिवहन्ति॥४॥
आज्याहुतयो ह वा एता देवानां यद्यजूंषि स य एवं विद्वान्यजूंष्यहरहः स्वाध्यायमधीत आज्याहुतिभिरेव तद्देवांस्तर्पयति त एनं तृप्तास्तर्पयन्ति योगक्षेमेण प्राणेन रेतसा सर्वात्मना सर्वाभिः पुण्याभिः संपद्भिर्घृतकुल्या मधुकुल्याः पितॄन्स्वधा अभिव
हन्ति॥५॥ सोमाहुतयो ह वा एता देवानां यत्सामानि स य एवं विद्वान्सामान्यहरहः स्वाध्यायमधीते सोमाहुतिभिरेव तद्देवांस्तर्पयति त एनं तृप्तास्तर्पयन्ति योगक्षेमेण प्राणेन रेतसा सर्वात्मना सर्वाभिः पुण्याभिः संपद्भिर्घृतकुल्या मधुकुल्याः पितॄन्स्वधा अभि
वहन्ति॥६॥ मेदआहुतयो ह वा एता देवानां यदथर्वाङ्गिरसः स य एवं विद्वानथर्वाङ्गिरसो ऽहरहः स्वाध्यायमधीते मेदआहुतिभिरेव तद्देवांस्तर्पयति त एनं तृप्तास्तर्पयन्ति योगक्षेमेण प्राणेन रेतसा सर्वात्मना सर्वाभिः पुण्याभिः संपद्भिर्घृतकुल्या मधुकुल्याः
पितॄन्स्वधा अभिवहन्ति॥७॥ मध्वाहुतयो ह वा एता देवानां यदनुशासनानि विद्या वाकोवाक्यमितिहासपुराणं गाथा नाराशंस्यः स य एवं विद्वाननुशासनानि विद्या वाकोवाक्यमितिहासपुराणं गाथा नाराशंसीरित्यहरहः स्वाध्यायमधीते मध्वाहुतिभिरे
व तद्देवांस्तर्पयति त एनं तृप्तास्तर्पयन्ति योगक्षेमेण प्राणेन रेतसा सर्वात्मना सर्वाभिः पुण्याभिः संपद्भिर्घृतकुल्या मधुकुल्याः पितॄन्स्वधा अभिवहन्ति॥८॥ तस्य वा एतस्य ब्रह्मयज्ञस्य चत्वारो वषट्कारा यद्वातो वाति यद्विद्योतते यत्स्तनयति यदवस्फूर्जति त
स्मादेवंविद्वाते वाति विद्योतमाने स्तनयत्यवस्फूर्जत्यधीयीतैव वषट्काराणामच्छम्बट्काराय अति ह वै पुनर्मृत्युं मुच्यते गच्छति ब्रह्मणः सात्मतां स चेदपि प्रबलमिव न शक्नुयादप्येकं देवपदमधीयीतैव तथा भूतेभ्यो न हीयते॥९॥ ब्राह्मणं॥ तृतीयः प्रपा
ठकः॥ कंडिका॥११२ अथातः स्वाध्यायप्रशंसा॥ प्रिये स्वाध्यायप्रवचने भवतो युक्तमना भवत्यपराधीनो ऽहरहरर्थान्साधयते सुखं स्वपिति परमचिकित्सक आत्मनो भवतीन्द्रियसंयमश्चैकारामता च प्रज्ञावृद्धिर्यशो लोकपक्तिः प्रज्ञा वर्द्धमाना चतुरो ध
र्मान्ब्राह्मणमभिनिष्पादयति ब्राह्मण्यं प्रतिरूपचर्यां यशो लोकपक्तिं लोकः पच्यमानश्चतुर्भिर्धर्मैर्ब्राह्मणं भुनक्त्यर्चया च दानेन चाज्येयतया चावध्यतया च॥१॥ ये ह वै के च श्रमाः। इमे द्यावापृथिवी अन्तरेण स्वाध्यायो हैव तेषां परमता काष्ठा य एवं वि
द्वान्स्वाध्यायमधीते तस्मात्स्वाध्यायो ऽध्येतव्यः॥२॥ यद्यद्ध वा अयं छन्दसः स्वाध्यायमधीते तेन तेन हैवास्य यज्ञक्रतुनेष्टं भवति य एवं विद्वान्स्वाध्यायमधीते तस्मात्स्वाध्यायो ऽध्येतव्यः॥३॥ यदि ह वा अप्यभ्यक्तो ऽलंकृतः सुहितः सुखे शयने शयानः स्वाध्या
यमधीत आ हैव स नखाग्रेभ्यस्तप्यते य एवं विद्वान्स्वाध्यायमधीते तस्मात्स्वाध्यायो ऽध्येतव्यः॥४॥ मधु ह वा ऋचो घृतं ह सामान्यमृतं यजूंषि यद्ध वा अयं वाकोवाक्यमधीते क्षीरौदनमांसौदनौ हैव तौ॥५॥ मधुना ह वा एष देवांस्तर्पयति य एवं विद्वा

ऋचो ह रहः स्वाध्यायमधीते तृप्यन्त्येनं तृप्तास्तर्पयन्ति सर्वैः कामैः सर्वैर्भोगैः ॥ १ ॥ [illegible]

स्वाध्यायमधीतेत एनं तृप्ताः तर्पयन्ति सर्वैः कामैः सर्वैर्भोगैः ॥ [illegible]

[illegible]

प निः कं म्यज्ञुहोति तास्मिन्त सो म सो मा यस्वाहेति त स्त्रो मामस्वित सो मा यज्ञुहोति त [illegible]

[illegible]

ज्जुहोमीति किं संनमयेति य एवं जुहोतीति जनकस्य वीयरायस्य ज्ञातोऽनवल्येन योऽस्य वृद्धवनयोः साधुत्पꣳ सालाकुतां जयंतीति ३ अथ होवाच याज्ञवल्क्यः स दहुमग्निमुद्धुराम अग्निहोत्रमेव न हुयच्छाम्यादित्यं वा अस्तं यंतꣳ सर्वे देवा अनु यंति ते मे एतमग्निमुद्धृतं दृष्ट्वा पावर्त्तेतस्या
दुपाञ्चालिलिनिसिर्ज्योपव वोपाग्निहोत्रे होत्रीन्दो दधिचायुड्यन्यस्यन स्वर्प्पयामीति विज्ञान दिक्षुं याज्ञवल्क्याग्निहोत्रस्या मीमाꣳसिष्ठा धेनुश्च तं ददामीति होवाच न त्वेवैन यो स्वमु अग्नौ निरगतिरन्न इति श्लोकं न तु मिन्नं श्रुनरा हूर्जिनलोकं प्रत्युष्ठात्रिन मित्तु क्रारब्धमास्थाय प्र धावयां चकार
राऽथ तं होत्रुः अतिं वृनो युक्तं राजन्यबन्धुरवादीदिति ते ह बलीघमाकृयाम हा इति स होवाच याज्ञवल्क्यो ब्राह्मणा वै वयꣳ स्मो राजन्यबन्धुरसौ यद्यमुं वयं जयेम कमजैष्मेति ब्रूयाम अथ यद्यसावस्मान् जयेद् ब्राह्मणान् राजन्यबन्धुरजैषीदिति नो ब्रूयुर्मा इदमाद्रियध्वमिति तत
हास्य जुजुरथ ह याज्ञवल्क्य एव प्रमाणस्थायान्वं प्रधावयां चकार तꣳ हान्वाजगाम स होवाचाग्निहोत्रं याज्ञवल्क्य वेदितुम इति अग्निहोत्रꣳ सम्राडिति पन्ते वा एते आहुती हुते उत्क्रामतस्ते अन्तरिक्षमाविशतस्ते अन्तरिक्षमेवाहवनीयं कुर्वाते वायुꣳ समिधं मरीचीरेव शुक्रा
माहुतिं ते अन्तरिक्षं तर्प्पयतस्ते तत उत्क्रामतः ।६। ते दिवमाविशतः ते दिवमेवाहवनीयं कुर्वाते आदित्यꣳ समिधं चन्द्रमसमेव शुक्रामाहुतिं ते दिवं तर्प्पयतस्ते तत आवर्त्तेते ।७। त इमामाविशतः त इमामेवाहवनीयं कुर्वाते अग्निꣳ समिधमोषधीरेव शुक्रामाहुतिं
त इमां तर्प्पयतस्ते तत उत्क्रामतः ।८। ते पुरुषमाविशतः तस्य मुखमेवाहवनीयं कुर्वाते जिह्वाꣳ समिधमन्नमेव शुक्रामाहुतिं ते पुरुषं तर्प्पयतः स य एवं विद्वानश्नात्यग्निहोत्रमेवास्य हुतं भवति ते तत उत्क्रामतः ।९। ते स्त्रियमाविशतः तस्या उपस्थमेवाहवनीयं
कुर्वाते धारकाꣳ समिधं धारका ह वै नामैतद्यदेतेन प्रजापतिः प्रजा धारयां चकार रेत एव शुक्रामाहुतिं ते स्त्रियं तर्प्पयतः स य एवं विद्वान्मिथुनमुपैत्यग्निहोत्रमेवास्य हुतं भवति यस्ततः पुत्रो जायते स लोकः प्रत्युत्थायी तदग्निहोत्रं याज्ञवल्क्य
नातः परमस्तीति होवाच तस्मै ह याज्ञवल्क्यो वरं ददौ स होवाच कामप्रश्न एव मे त्वयि याज्ञवल्क्यासदिति ततो ब्रह्मा जनक आस ।१०। ब्राह्मणं ।२। जनको ह वैदेहः बहुदक्षिणेन यज्ञेनेजे स ह गवाꣳ सहस्रमवरुरोध स होवाच एना वो ब्राह्मणा यो ब्रह्मिष्ठः स उदजतामिति
ति ।१। स होवाच याज्ञवल्क्यः अर्वाचीरेता इति ता होदाजꣳ स्थितं तꣳ होचुः त्वं नो ब्रह्मिष्ठोऽसी ३ इति स होवाच नमोऽस्तु ब्रह्मिष्ठाय गोकामा एव वयꣳ स्म इति ।२। ते होचुः को न इमं प्रक्ष्यतीति स होवाच विदग्धः शाकल्योऽहमिति तꣳ ह प्रतिचख्यावयो वाच ब्रह्मिष्ठ
ब्रह्मणोऽस्यैव ब्राह्मणा उल्मुकावक्षयणमकृता इति ।३। स होवाच कति देवा याज्ञवल्क्येति त्रयश्च त्री च शता त्रयश्च त्री च सहस्रेत्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येति त्रयस्त्रिꣳशदित्योमिति होवाच कत्येव दे
वा याज्ञवल्क्येति षडित्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येति त्रय इत्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येति द्वावित्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येत्यध्यर्द्ध इत्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येत्येक इत्योमिति होवाच कतमे ते त्रयश्च त्री च शता त्रयश्च त्री च सहस्रेति ।४। स होवाच महिमान एवैषामेते त्रयस्त्रिꣳशत्त्वेव देवा इति क
तमे ते त्रयस्त्रिꣳशदित्यष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशादित्यास्त एकत्रिꣳशदिन्द्रश्चैव प्रजापतिश्च त्रयस्त्रिꣳशाविति ।५। कतमे वसव इति अग्निश्च पृथिवी च वायुश्चान्तरिक्षं चादित्यश्च द्यौश्च चन्द्रमाश्च नक्षत्राणि चैते वसव एतेषु हीदꣳ सर्वं वसु हितं ते
यदिदꣳ सर्वं वासयन्ते तस्माद्वसव इति ।६। कतमे रुद्रा इति दश इमे पुरुषे प्राणा आत्मैकादशस्ते यदास्माच्छरीरान्मर्त्यादुत्क्रामन्त्यथ रोदयन्ति तद्यद्रोदयन्ति तस्माद्रुद्रा इति ।७। कतम आदित्या इति द्वादश मासाः संवत्सरस्यैत आदित्या एते हीदꣳ सर्वमाददाना
यन्ति ते यदिदꣳ सर्वमाददाना यन्ति तस्मादादित्या इति ।८। कतम इन्द्रः कतमः प्रजापतिरिति स्तनयित्नुरेवेन्द्रो यज्ञः प्रजापतिरिति कतमः स्तनयित्नुरित्यशनिरिति कतमो यज्ञ इति पशव इति ।९। कतमे ते त्रयो देवा इतीम एव त्रयो लोका एषु हीमे सर्वे

द्वा इति कतमो लो॰ द्वादवा वित्यन्ने त्रिवृत्प्राणोसृष्टेति कतमो ध्यर्द्ध इति यो यं पवत इति यदस्मिन्निदं सर्वमध्यर्द्धौ त्तेनाध्यर्द्ध इति कतम एको देव इति प्राण इति ॥ स ह्लो वा सा अनन्ति श अश्रां मा देवता मन्यशा हो: ब्रु रेति प्छो मरिञ्छ सिनते स्छीनि त्र नव्य
हा इत्राश्यं तानि सह तान्येव ममार तस्य हाप्यन्ये मन्यमानाः परिमोषिणो स्छीन्य ष उक्त स्म सम भो प वादी स्याः इतन्ये वं वित्परो न बती ब्राह्मणां ॥ ५ पशुबंधेन यजते ह प्राणवाक्वे पशुबंधः स यत्पशुबंधेन यजतः तपशुमान सान्नीति तनव्रहेषु यजेत रहे
श्रुप शुत्व ब्रा इति तन सु यव से यजेत सु यव से पशुन्व ब्रा इति त्रीयं ति हवे जुहृता यजमानस्या न यो ज्ञी जी यिता नु यजमानो यजमान मन्नु यहत्य ब्राव श्रा ॥ स यत्पशुबंधेन यजता अत्रीन्नि वेत तु नर्सि वां के ते नीतेशु नर्सि वुता मनुष्य
ज मानो यजमान मनुष्टहत्य ष प्रश्राव श्रा जुहो हवा अस्य ष आत्मनि क्रू यणो न वति मा ० सी यं ति हवे जुहृता यजमानस्या न यस्ते यजमानमे व ध्युर्यं ति यजमानं ० सं कस्य यं ति पु वति वा अन्योष्ठन्नि ष्ठ हष्या मा ० स मग्ध्ये तषां नान्ता न्या मा ० सा शा वि
दात यु स्मो न्वेत न वेति ॥ २ स यत्पशुबंधेन यजता आत्मानमेवेतन्निष्क्रीणीत वीरं वा वीरं वीरो हि पशु वीरो यजमान एतद्ध वै परमम न्नाद्यं यन्मा ० स ० स परम स्यैवान्नाद्यस्यात्ता नवति तं वै सं व सरो नो नी जानमतीया दा शु वै संवत्सर आ
वितदमृतमानं भान्ना २ ब्राह्मणं ॥ ७ हविर्यज्ञ विधेः वा अन्यः पशुबंधः ॥ सर्व विधेन्यः सादि षः हविर्यज्ञ विधो यस्मिन्नु तत्ठ पनयति यस्मिन्न रः प्रणयति यस्मिन्न ह सर्पा वं निनयति यस्मिन्न विस्नुके मान्क्रे मयत्या ष्टि ष सर्व विधे यस्मिन्न ते ता नि न के यु ता
दाक्ः ॥ इष्टिः पशुबंधः ३ महायज्ञा ३ इति महायज्ञ इति ह ब्रूयाद् किं वे तर्हि पशुबंध मकर्वीन मक्तु स्या इत्येनं ब्रूयात् ॥ रत स्यप श्या जा एव श्रातः स वनं ऋजुद्या जा त्रुतीय सवनं ऊ तो डा शाए व मा ध्यंदिनं ० सवनं ॥ ३ तन्द्धि क वपाया ० ड्रा ता यां दक्षि णानयेति
न द्रुत ध्यान कया घो ले नं नव श्री या द्व दिर्घा न्वा अयं शाणो न्यो दक्षिणा अनिषीन्न प्राणानद्ददं दं धे वा सो वाव वे रो वा पद्र दता वा न विष्णु ताति षसो दनुं ष्ठि वुस्यात् ॥ ४ इष्टे न्नवकुपया त्रु रो डाशे डा या म वोपकृता यां दक्षि णा नायदे न्द्रो वा न्द्रे
म धतः प्राण इमान्वि वन्दि र्दु म धतः प्राणां दक्षिणा ति र्द दस्यन्वयें इं वे मा ध्यंदिनं ० सवनं मा ध्यंदिनं वि सवने दक्षिणानी यत्त तस्मात् रो डा रो डा या म वोपकृता यां दक्षि णा न ये त्राप तदा ः ॥ अ ध्यायि यदी क्षितस्य ना नवनू खो नकत्य
ता क्षे नमदि दीक्ष इत्या वनू ख्या दनु ० दे श्रु र धर्य्युश्च गन्नि प्रकृत्ता ना व को नावमित्रा वरुणश्च ब्रह्मा वाम्नी ध्रश्च ते वृ ए व प ष्ठी तान मनु कृत्य ष छ्ठो ता रं तु हो त्ये का मा क्र ति के वाप व वाज्या घो ष्टृष्ठ मे त रिद्र मा मांसि यज्ञ श्चिवी ० ता री दिः ॥ वा व स ति
छि इमा वा वा छि इया ऊ क्रा दि ति दिवा हधः ० लो वा मे रिय स्या है ति सि व दीक्षा ॥ ६ तदा क्तः ॥ अ धाप्य दीक्षित स्य ना व वनू खो व कत्यत तक्षे नम वनू ष म व ने ध्य सी ति स यत्कृ ष्ट्य मूले न व रं ति सा दि वि तस्मा व नू षः ॥ ७ म धु का तस्मा हु हे ष ॥ ब्रि सो मन
वाए के प शुबंधेन यजेत स सो मिनि को दि वि वि सो म आसी द्गा य त्री व यो नू राह र त स्य य त्यर्स म च्छि धत न त्यर्स स्य पर्स क्षमि ति न्वा ए त श्रा न्न त श्रु धे ति वि सो मे न वा ए क प शु बं धे न यजेत सा सा म न्ति क सा दे ष वि सो मेन प शु बं धे न यजतयो
न्यं पाला शा द्युपं कुरुत ष सुँ दवस सो म न प शु बं धे न यजेते यः पाला शं युपं कुरुते तस्मात्पाला शं मे व युपं कु र्वीत ॥ ८ ब्राह्मणं ॥ ८ ॥ म या ए ष बङ्क सारः स ह पशु व्य स्त स्मा त्ता ह रं पशु कामो युपं कुर्वीत प य ए फ ल्गु आस क्षन्न हु प शु व्य स्त स्मा त्ता ह
रं पशु कामो युपं कुर्वीत ॥ १ अ थ य स्वे न द क स्य स तः ॥ मूल इ वा यं न वति सह का पा लीना मा स यो दना ह रो युपं कु रु ते पुरा ह शु बो पु त्रो का म ति त स्मा त्ता ह रा मा ड क्षा मो युपं कुर्वीता ॥ २ अ थ य ए ष आ न तः ॥ उ प रि ष्टा द प न तो म ध्ये सो री नाते वै

१५४

रूपं सप्तो हतादृशं पुं कृतत्रातार्नुकारुस्य नार्यान्नवेतीत्तस्मात्तादृशामन्त्रा घकामो स्पुं नक्क वौ ता छ्य दृश्यत्रान्नत्व परिष्ठा ङ्ग पन नोम छ्य सोन्ना घस्य रूपं तस्मात्ता दृशामन्त्रा घकामो स्पुंकद्दृशंता २ ब्राह्मणं १९ स्वयस्कुनायद्दृप्तमाणः एकारं
रूतइममेवतेन लोकं ऊयत्य छ्य य छ्य रन्नि मे त रिद्दलोकमेवतेन ऊयत्य छ्य यक्ष्मिरन्निं दिवमवतेन ऊ यत्य छ्य यशु त्रु र र न्निंदिन्नापवतेन ऊ यतिसवाप छ्य य रन्निर्वै व त्रु र रन्नि वा पशु बं ध इत्या तन्नन्तु छ्य य्या तन्कर्द्धुः सो न्यास्यि वमसाध्वरस्या १ तदाक्कः यि जे दञ्च नागो
यऊ दित्या क्कश्च दुबीवाएतयकुस्य यदाञ्च नागो विश्वतन्नु रुबशुक्ते न्यात्थं स्यादिति यावदृता गिन्नंस्वे न नाग घेप्य ने नि ने ऊ त्य छ्यं नि नेक्तो विसता वन्मन्यत छ्य यन्दे व त ७ स्त्वे न ना गद्य न नि नेऊ त्य छ्य वसनिने क्तो मन्यते सय त्रि त द्दो ताद्धा हाक्ता रद्रे
स्वृऊ लादितितदिन ७ स्व्वेन नाग छ्य न नि ने ऊ ति । २ पतद्देपशोः संज्ञपमानस्य हृदयं ७ शुक्रुसमवेति हृदयाच्छूलं न घेस्य हृदयं न पशु ७ श्रपयंति शूलः । पशुं ७ शुरनुविष्णन्दै नपार्श्व तर्पं वेनक्काशु हृदयं श्रपयन्तो ३ उपस्तृणाति आज्यं न स्वृ छि च्छि रूपं करोति दि
त्पवशाकल मवदधाति तदन्नरूपं करोति वपामवदधाति तदेतद्विद्विस्य रूपं करोति हिरण्य शकलमवदधाति तदादित्यस्य रूपं करोत्य छ्य यद्रु परि ष्ठादभिधारयति तद्दिवो रूपं करोति सावा एषा पंचावत्ता वपा भवति पांक्तो यज्ञः पांक्तः पशुः ऋतवः संवत्सरस्य तस्म
त्यं वा वन्नावपा भवति ४ ब्राह्मणं १० तद्दध्या हुत्वा इदं ७ रक्षचक्षे वाको लालवचक्षे वाघति क्ष्वितं क्कं ददवृं ७ द्विवम लोका ञ्च छ्रु वा अश्व तिष्ठि ता आस्त्रुः । स ह पुरुना पतिरीक्षांचक्रे कथं न्विमं लोका ञ्च ध्रुवा ञ्च तिष्ठि नाः स्यु रिति स एतिष्ठ्वे वपर्वीत नदाक्षिणा मद
हुयो तिष्ठ मरीचिविनिधां तरिदंऊमृ त्ते छ्र न द्दच्चिष्ठादिवो २ समह इति व्याहरन् एशावो वे मदहु तस्मा घु स्यित्तलब दृवान्ते व्रैं मूचि छि म स्य क्कलेम ह्ली यं तल ब रुवोद वा क्कास्यित्त न वेति मूचि छि ७ का स्य क्क लेम ह्लीयं तत्तस्मा छु घेन मायत ना ह्या दे रवोस्रवा या प ये
क्निते त्रि ७ क्क त्राम ह्र इन्नु पति छि तछ तिघ्न ऊ या पकु निक्ति छु तिनायत ना छ्य वेतो २ ब्राह्मणं ११ चत्वारो ह वा अग्नयः । आहितं ऊ त्लः घ ह्ता विह्ता याम्रवलोक आहितां न रिह्न लोकत्रं हूता घो घ ह्वाता दिशो विहृता न्निरवाहिता वाङ्ग रहूत आदित्य ह्रहूत न्थे
मा विह्रिता गा रु पत्य एवाहित आ हवनी यत्रं हूता छ्य यामतमाह वनी यान्न्रं वे शलायं तिस त्र ह्र ता छ्य या मतनु दं वं पशु श्रपणाया ह रंति यं वो प यक्रः सं वि ह्ल तस्ति स्मात्वं हायीन्नो पशु वं ध्नन य ऊ ता १ ब्राह्मणं १२ तदाक्कः किं दे व त्य एष पशुः स्यादिति प्राजापत्यः स्यादित्य
प्रजापतिर्वा एतमग्रे न्यपश्यत्तस्मात्प्राजापत्य एव एष पशुः स्यादिति १ अग्नीषोमीयाः क्कः सोयं एवैष पशुः स्यादिति तस्मादन्तस्मिन्नन्न निल एशावो ब ध्यं ता व घ्नंत्य कान्य छ्या गो स्व म्स कं शु प सनायै ति तस्मादग्नीषोमीय एवैष पशुः स्यादिति २ अग्नी षोमी श्र पा क्कः ए द्रान्न एवैष पशुः स
दि [illegible] दिवते अन्वन्ये दवाय घाल्नेयि ऊ तपारयत एव वयदिमं हसायऊ तपारयतएव तस्मादैं द्राग्न एवैष पशुः स्यादिति ३ प्राणापानौ पशुर्बंधः । तस्माद्याव जुली व ति नास्यान्य पशुनामाद्यैव क्काद्यास्मि न्नेतिन वेति ४ स ह प्रजापतिरभिन्नश्च वा चा याजिवेया वाल नाइ ति
नि वौ वाच याङ्ग द्दीति स ह वाङ्गु क्क वाच युऊ वे या वाल नाइति ने ति हो वाच शु रूपं द्दीति स ह शु रूप क्कु वाच यऊ वेया वाल ना इति ने ति हो वा च प शून् द्दीति स ह प शून्तु वाच यऊ शु क्का नि रा वाल नाइति ने ति हो चु श्चं ह मसं द्दीति स ह वं ह मसक्कवाच याऊ वेया वो
नाइति नेति होवा चादित्यं द्दीति स हादित्य श्च वा च य ऊ वे या वाल ना इति न घे ति हो वा च यं एतन्नाचीक मं त कि स्रुम एत क्कु स्यादिति यु घ कामस्य छ्या इति न घे ति तमाल नंत सो स्याद्यं पशुरालब्धः संज्ञप्तो घ्य यत्त्वमे नाभि राङ्गीनि राङ्गीणा म घ्य दे न मे ता नि रा ङ्गीनि राङ्गीणा म्
दाग्निं वा नाम त स्मा ३ प्वप क ७ संज्ञ ह्न यान्छे तांक्कशु क्कं ने भि तिस प्ना वे त मश्वाम घे ने द्दा लोकं ऊ य ति ना वं ता म ने न ऊ य ति ५ तस्मा चादिका स्या लो यं नु प्रा ए नुप्रा णा म वा स्मिंस्त्त ददधात्तं दक्षिणा दिग्या ने त्य न्तु प्रा ए घा नाम वा स्मिं स्त्त ददधात्तं प्रतीचीदिशा ने त्य नु प्रा
पा नाम वा स्मिं स्त्त ददधात्तं प्रतीचीदिशा ने त्यन्तु प्राणं ५ दाने से बा स्मिं स्त्त ददधात्तं स्रुघ्नोदि कु स मा ने त्य न्तु प्रा ए स मा नाम वा स्मिं स्त्त ददधात्तं स्मा ३ घ्र ऊ ता त स ऊ ने नाभि प व ब्राह्मणान्तु द्या दित्य न मन्तु प्रा णोति ति पक नाम विं ददधात्तं स्व य मे वान्तु परिक्राम मन्तु प्रा

३२२

अष्टाध्याई पत्र २

म सर्वास्तुरात्याद्देवऊराग्येऊीवति। ६ सूद्यातान्म वान्नेरादत्त तस्मादेष नानुपश्यतो नानुपश्यति नो छन्दांस्यान्नोयस्य प्राणाआहविच्छिषनो न्नाद्यस्य प्राणं दत्ते य एवं वेद। ७ रूपमेव वायोरादत्त तस्मादेतस्य ल्ललयतएनं विश्वापश्यन्त्यं तिनवेनं पश्यंत्या न्नं श्यरूपमो हविच्छिषातान्नाद्यस्य

पं दत्ते यएवं वेद। ८ दिशोऽस्य श्रोत्रमादत्त तस्मादाक्षादेश्चरित्तं वावश्चमा मनुष्या वित्तमित्यान्नं श्यस्य श्रोत्रमादविच्छिषन्नाद्यस्य श्रोत्रं दत्तेयएवं वेद। ९ बुद्धिं नव पत्र नामादत्त तस्मादेतद्वाकस्य मा नाश्वे वनजानं त्यश्च यदेवो पतिं प्रं त्यश्चजानंत्यान्नंश्चेषां वकुर्वादाविच्छिषतो न्नाद्यस्य विद्यि

त्रियएवं वेद। १० नाभिं धूवं द्यमसमादत्त तस्मादेतद्यो: सद्दशायो: सन्तानेतरो वंद्यमानात्यान्नाश्यस्य नाभिमाहविच्छिषतान्नाद्यस्य नाभिं दत्तेयएवं वेदनघपादत्त तस्मादादित्य:। ११ ब्राह्मणं। ३ कश्चित्कपतीनाख्यस्मान्मात्ह्नद्वाण्शा ह्लोऽऊक्षान सप्तसत्रिणमामं त्रयांचक्रे केदवायशिर्

तितके वुर्नि रुह्य यश्चिन्ति रक्ति रवंडिकपदावो कानिरस्य आयरश्चित्तिं विदसन्न तपता दक्षकेवकामयततत्त्व पापीयइति। १ सुदोवाव संयदीतर्मुद्दिमे संस्थामि सयघुदमे वदूपति समास्पामि यधमामारयिष्युति यज्ञं विक्रुष्ट मन्तुविक्रदूप इति। २ सदुद्युद्धाय यावाजगामतं दप्रति

रत्या ... व येन्वै तान्ये वाजिनाभिमृताश्च तं वं त्याच्छिष्यां प्रदीरपि ज्ञीर्यश्वा मदेक्षमाजिनं मेयीवास्त्वावव्वमित्येवमेदमधूभ्रो न्वस्यं इश्मितिति। ३ नेतिदोवावसम्राट्दुद्यांविमत्तगवः शाहूलोवधीसयघदमेवदूपासिसमास्पामियधमामारयिष्यासि यज्ञं विक्रुष्ट मन्तुविकृद्यइति

स ... वा। आमेत्रलीयान्वामे त्रयाइति तान्हो मञ्यो वाचयघास्मेवदया स्यन्तुष्मे त्वदं प्रज्ञा ते विष्णुति नमम लोकी त्वं न विष्णामि यधवा आस्मे न वदूपामि मम्मे त्वदं प्रज्ञा ते विष्णुति नानुष्ठ लोकी वसो न विष्णातीति तदोडु मांतगवो वो चीयं वा वदूक्षत्रियस्य लोक इति सद्दोवा वद

म्युवासूर्वे राजयो नूयस्य इति। ४ तस्मा उद्देनडुवाच। स्तूतीऊवान्यामाऊरहतिश्रुतासातेस्माद्द्र्याव्यस्यादिति यज्ञान्तमनस्तूतोमि स्वाहा स्तूयाविरडुस्तूतोमि स्वाहा श्वातान्ने आणां स्तूतोमि स्वाहा दिस्यस्ते श्रोत्रं स्तूतोमि स्वाहा कल्प स्तेलोहितं स्तूतोमि स्वाहा श्वभिन्नं शारीरं

तो मि स्वाहा दिन्य आन्या मा ऊरतिति श्रुतासातसम्माद्दृश्यावस्यादितितान्हेव सउसमाद कीऊिनीरवेमा अप्येत दिप्रज्ञाऊायंतो। ५ ब्राह्मणं। १४ चतुर्थ: प्रपाठक:। कं डिका १०२ इत्यष्टाध्यायी नाम दशमं कांडं। ॥ ओं नमो ब्रह्मणे। श्वयं वियद्वीयायां यंपवान नाम नद्यी सं तिायसीवसरायदी तत्रान

ष्ट दृद ... : घ ब्रह्मोदीकतत्त्रयं विरतोको श्वदपनि रस्मिन्नाविलोक इदं सर्वं प्रतिष्ठितं श्वदपनाऊवेसमसत्रिण: प्रतिष्ठिता: प्रतिष्ठायामेवेनम्प्रतिष्ठायदीकुर्वता। १ अथ ब्रह्माणं दीक्षयति चंद्रमा वै ब्रह्मा ब्रह्मा वै चंद्रमा: सोम्या उ ओषधयन्नुषधीसद नेन लोकेन संदधाति तस्मा

दताववंतरेरान्यो नदीक्षन सयद्देनावनारणान्यो दीक्षतोऽथ धीसद नेनलोकेननोऊयद्धिद्योऽधकाद्द्स्म सम्मादप्तावंतरणान्यो नदीक्षता। २ अथोद्गातारं दीक्षयति पर्जन्यो वा उद्गाता पर्जन्याद्धि वृष्टिर्जायते वृष्टिं तदोषधीभि: संदधाति तस्मादतावंतरणा

नदीक्षेतमस सयद्देनावंतारणान्योदीक्षेत वृष्टिं तदोषधीभिनालोऊयीनू अथवशीकाद्दस्यान्तस्मादप्तावंतरणान्यो नदीक्षता। ३ अथ होतारं दीक्षयति अग्निर्वै होता वाग्वा अग्निरध्यात्मम् ... इन्द्रियं ... वाचेन संदधाति तस्मादावंतारणान्यो नदीक्षता सयद्धे ना व

तारणान्यो दीक्षतानाश्चिंचनवावं वाचेन नानाऊ्रेयादिशानाद्रकाद्दस्य समस्मादावंतरणान्यानदीक्षता। ४ अथाध्वर्युं दीक्षयति मनो वा अध्वर्युर्वीर्येणो नामसनतश्चनवावं संदधाति तस्मादतावंतरणान्यो नदीक्षत सयद्धेनावंतारणान्यो दीक्षेत सम

नश्चनहावं च नानाऊ्रेयाश्चिमाश्रकाद्दस्य तस्मादतावंतारणान्यो नदीक्षता। ५ अथ ब्रह्मणे ब्राह्मणाच्छंसिनं दीक्षयति तं ढि सो न्वेष ब्राह्मणाच्छंसिनो यो त्रे ... तारं दीक्षयति नं ढि सोन्वेष होत्रोमित्रावरुणं दीक्षयति नं ढि सो न्वेनां अधुवर: प्रतिप्रस्थातारं दीक्षयति। ६ अथाध्वर्युः प्रतिप्र

तारंने ष्टारं दीक्षयति नं ढि सोन्वे तेषां वि वेजानां कृ शिमन्वितारकास्यान तं वघ्ने। प्राणा: प्राणानेवैषु तद्दधाति तद्वा सर्वमायुर्यन्ति तथो ह नजघ्न्याद्युर्योन्मामात्कामन्त्युर्यति। ७ अथ ब्रह्मणो पोतारं दीक्षयति तं ढि सोन्वेषको नात्रे प्रतिप्रस्थातारं दीक्षयति नं ढि सोन्वेष होत्रे छावाकं दीक्षयति ने

ष्टा ह्वैतां अनुवरोनेष्टारं दीक्षयति। ८ अथाध्वर्युर्वित्रेष्टारस्त्वनेता दीक्षयति नं ढि सोन्वेष ब्रह्मणा आग्नीध्रं दीक्षयति नं ढि सोन्वेषो मात्रे सुब्रह्मण्यां दीक्षयति नं ढि सोन्वेष होत्रे ग्रावस्तुतं दीक्षयति नं ढि सोन्वेनां अधुवर उन्नेतारं दीक्षयति। ९ अथाष्टाग्नेनारं ऊस्माताक्ष

155

१५५

वारी वान्यो वाद्यो [illegible] दी क्रियन्ति न श्रतः पापये दिति ष्ठाकः। स्त्रियात्यु [illegible] दीक्षा सयत्र दिवे विष्णु सो दीक्षन्त दीक्षमाणा [illegible] वत्य य कल्पयन्ति। यकुस्य कुम्भि मनु सवित्रीं यागदेसः कल्पन्त सवित्रीं यागदे मस्य कुम्भि मनुष्पिन स्थाई स्य या गदेसः कल्पन्त [illegible]
[illegible] यजन्त ॥ तथा वाजन्ने तो त्र मो दीक्षन्ते प्रथमो वज्ञ [illegible] दाय ता अदिति धारणो वा अन्ने ता आपाम वि [illegible] न उलयन्तो दक्षति न धा सर्व मा अ यन्ति न स्तो [illegible] सो स्मा [illegible] काम यन्ति सिया [illegible] दीक्षा सयत्र दिवे वि [illegible] मा दीक्षं सद व दीक्षन्ता ॥ [illegible]
[illegible] वादी कानि रमि मना दित्य आयणीय [illegible] मा माक्र यं [illegible] रात्रि मा दित्या [illegible] वयं स्व धाया उप स [illegible] मा न्या अ पव स [illegible] म स्मा [illegible] काम्या यणीय मति रात्रां ॥ संवत्सरा [illegible] श्रम [illegible] लिणो [illegible] त्रा [illegible] मन्त्रे र जिति ते स क्रूः स्वर [illegible] आदित्या दि [illegible]
[illegible] स्वर सामा [illegible] दि [illegible] ष्टय्या [illegible] मिवावरुणा [illegible] आश्विनी [illegible] दव [illegible] रात्रं दिशो [illegible] रात्रिकं प्रष्ट्य [illegible] कं [illegible] दा मा तू। संवत्सराद श्रम मद्दः [illegible] तं स्व [illegible] कान् उदयनी मति रात्रं न देहे संवत्सरा [illegible]
[illegible] संवत्सरस्य [illegible] यान्ताय त सा [illegible] भवति संवत्सरो [illegible] भवति संवत्सरो [illegible] दवा [illegible] ति। २ [illegible] ॥ २ ॥ [illegible] यद्वेषी [illegible] न्ति [illegible] वद [illegible] यजन्त [illegible] दवने न वं त्य [illegible] सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। १ अथ यद्भाय [illegible]
न य जंत हि [illegible] वदवनां यजन्त दिति [illegible] देवता [illegible] स्यदितेः सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। २ अथ यत्कृ [illegible] ति [illegible] मा मा [illegible] वदवनां यजन्ते [illegible] मो दवता न वन्ति सोमस्य सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ३ अथ यदा [illegible] यजन्त [illegible] वदवनां यजन्त [illegible]
[illegible] देवता [illegible] सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ४ अथ यत्प [illegible] यजन्ते आदित्याम वदवनां यजन्त आदित्यो देवता नवं त्यादित्यस्य सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ५ अथ यदु [illegible] उपयन्ति एता [illegible] देवता यजन्त [illegible] देवता न वन्ति [illegible]
[illegible] सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ६ अथ यद [illegible] यजन्त [illegible] वद वत यजन्त [illegible] देवता न वं त्य [illegible] मत्याः सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ७ अथ यन्न्याय [illegible] उपयन्ति मतिरात्रं [illegible] यजन्त [illegible] रात्रे [illegible] न वन्त्य [illegible] रात्र्याः
सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ८ अथ यद्ध [illegible] उपयन्ति संवत्सराम वदवनां यजन्त संवत्सरो देवता न वन्ति संवत्सरस्य सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ९ अथ यद [illegible] उपयन्ति [illegible] मा सां [illegible] देवता यजन्त [illegible] देवता न वन्ति [illegible]
[illegible] सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। १० अथ यत्पृ [illegible] उपयन्ति [illegible] देवता यजन्त [illegible] देवता न वन्त [illegible] सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। ११ अथ यद्दि [illegible] उपयन्ति अग्निम वदवनां यजन्त अग्निर्देवता न वं त्यग्नेः सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। १२
अथ यत्स्वर सामा उपयन्ति [illegible] वद वता यजन्त [illegible] देवता न वं [illegible] सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। १३ अथ यद्वि [illegible] उपयन्ति आदित्याम वदवनां यजन्त आदित्यो देवता न वं त्यादित्यस्य सायुज्यं सलोकतां जयन्ति उन्नाः स्वर समानः। १४ अथ यद्वि [illegible] उपयन्ति इन्द्राम वदवनां
यजन्त इन्द्रो देवता न वन्तीन्द्रस्य सायुज्यं सलोकतां जयन्ति [illegible] ष्टय्या [illegible] ॥ १५ अथ यद्गो आयुषी उपयन्ति मित्रावरुणाव वदवनां यजन्त मित्रावरुणो देवता न वन्ति मित्रावरुणयोः सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। १६ अथ यद्दशरात्रमुपयन्ति विश्वान्देवान्देवता यजन्त विश्वेद
[illegible] वद वता न वन्ति विश्वे [illegible] देवानां सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। १७ अथ यद्दशरात्रिकं प्रष्ट्यं [illegible] उपयन्ति दिशाम वदवनां यजन्त दिशो देवता न वन्ति दिशां सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। अथ यच्छन्दोमा उपयन्ति इमान्वा लोकान्देवता यजन्त इमा लोका देवता न वं त्येषां
[illegible] सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। १९ अथ यद्द्वाम [illegible] उपयन्ति संवत्सराम वदवनां यजन्त संवत्सरो देवता न वन्ति संवत्सरस्य सायुज्यं सलोकतां जयन्ति। २० अथ यन्महाव्रतमुपयन्ति प्रजापतिमेव वदवनां यजन्त प्रजापतिर्देवता न वन्ति प्रजापतेः सायुज्यं सलोकतां

३८५

क

नां उ यंति॥ २॥ अथ युदयनीयमतिरात्रमुपयंति संवत्सरमेव तदा प्रा स्वर्गौ लोके प्रतितिष्ठंति नान्यदिष्टं छेदः कामघादतनं यउ यो काद वता स्तक स्यां दवना यांव सह्येन पवै कनमां बूथयीस्ये उनदि ष्ठं स्फ रेते तवे सति सद एत द्विसनी श्रुदवतासु सी दं तायंति सत्र सदो दे

वुन ते ग यो इंद्रं विदुर्षां दाक्षिता नां पाप्मं स त्रै कीर्ह्यदव तान्य स्वा दवनान्य आ हृत्या महत्यनं बूथुः स पापीयान् भवति श्रेयाद सत्र आत्मना॥ २२ स एष संवत्सर स्त्रि मरुावृत नश्च उर्विं त्रामदावृतं वि ष्व तिमहावृतं महाव्रत एतम हावृतं हस्ममंश्च वं ष्ठु पयंति त्रि महाव्रतं नाव ता त्र

स्विदः श्रास्तुः सत्यवादिनः स्तं मित त्रेता अथ यज्ञ न मध्ये तर्हि तस्मात्पूर्व धाम पात्र उद कआसि के विश्व तोदवं दि व तत्वं ष्ठु तो ऽरूपं तु पयंति नदवा सत्य न श्राम ए त त प सा श्रद्धया यज्ञेन ऋतेन रवहु नवति॥ २२ ब्राह्मणे॥ ३॥ क॥ शुक्ल्या वे संवत्सरस्य पादा वव

न्नायणी या ऽतिरात्रः पादाभ्यां हि श्र यंति तायार्य छुक्तं नदक्ष्रा स्त पं यनः कृत्स्नं तद्गात्रे नर्वान्नो वौषधीनां वन स्पतीनां रूप मुक्त्या उर्विं रामद रूरोति ह्लव ः श्च इष्ट यः॥ १ अयामवद ऽक्षिणो बाहुः रस्मि ति दिमर्दक्षिणो बाहुः ऽर्वि श्च ऽज्ञि दु क्रो ष्ट याति ह्लावो या व वांस्यो श्राणेत गो

आस्तुयो॥ तस्य आत्मा ः स्वरसा मानोसृष्ठ वि श्रु वाग्नि मप वो त्र स्वयं प्राणः स्वरसामानः॥ २ अयामवो त्रयो। श्रंगानि दशारात्रो मुखं महाव्रतं मुस्ला वरवाद यनीया तिरात्रो शुक्ल्या पाद ष्ठं पं घुति ना प्यार्थ छुक्तं नदक्षो रूपं य तद्कृत्स्नं तद्गात्रे नखान्येव न दत्राणां रूपं स एष

संवत्सरो धाम मंथवं ति ष्ठिनः स्यादिवामत संवत्सरमथ मं श्रतिष्ठिं तं वद प्रतितिष्ठति प्रजया पशुभिर स्मिं लोको मृतत्वे ना मुष्मिन्॥ २ ब्राह्मणं॥ ४॥ क॥ स तुर्दंवा एते श्रुतरंति य संवत्सरा य दीक्षन्ते तस्य तीर्थमेव प्रायणीयोऽतिरात्रस्तीर्थेन हि प्रस्नांति तदुद्रायणी यमनि

रात्रमुपयंति यथा तीर्थेन समुद्रं प्रस्नायुरुत्स्नाद कृतत्तत्॥ १ गां धामवस्थितिष्ठ मुच्य उर्विं वामद यं ष्ठो पपदः दव्रं वा कं वद घ्रं वा यतो वि श्रम्य प्रस्नाति प्रस्नेयो कि ह्लवः प्रस्नेयः ष्टथ्यः॥ २ गां धाम व श्र ति ष्ठा ति ऽज्ञि घ ष्ठो पपदे ष्ठ घ्रं वा कं वद घ्रं वा यतो वि श्रम्यो क्रामंति उ तद घ्र एवत्र

छमः स्वरसामा रुत्नुदघ्रो द्वितीयः ऊर्व्वो दघ्नस्तृतीयो द्वीपः प्रतिष्ठा वि श्रुवानः क्रु ल्पु रघ्र एवत्र समो वर्क सामो ज्ञानु दघ्रो द्वितीय कक दघ्न स्तृतीयः॥ ३ गा धाम व मति श्रुवि ष्ठ ऽज्ञि घ ष्ठो पपक्ष पद घ्रं वा कं वद घ्रं वा यतो वि श्रस्य प्रस्नाति प्रस्नेयः ष्टथ्यः प्रस्ने त्या कि ह्लवः प्रस्ने यो

आस्त्रबी प्रस्ने त्या दशारात्रः॥ ४ गा धाम व प्रतिष्ठा महाव्रतं य ष्ठो पपदः पद घ्रं वा कं वद घ्रं वा यतो वि श्रम्यो स्नांति तीर्थमेवोदयनीयो ऽतिरात्रस्तीर्थेन हि स्नांति तद् यदुदयनीयमतिरात्रमुपयंति यथा तीर्थेन समुद्रं प्र स्ना य तीर्थेनोत्स्नायाद् कृतत्तत्॥ ५ तदाहुः कति संवत्सरस्या

तिरात्राः कत्यग्निष्टोमाः कत्युक्थ्याः कति षोडशिनः कति षडहा इति द्वावतिरात्रौ षट् शतमग्निष्टोमा द्वे चत्वारिंशे शते उक्थ्यानां मित्रेष्ठ ग्रे ऽपाय्य र सामा उपयंति। ६ अथ त्यग्निष्टोमान् द्वादश शतमग्निष्टोमा द्वे च उक्थ्ये शो शते उक्थ्यानां द्वादश षोडशिनः षष्टिः षडहा इति

तु संवत्सरस्याह्नि॥ ७ द्वादश वै मासाः संवत्सरस्य तेषाम् एत त्रे ऊ इन्द्रियं यस्य ष्ठानि तेष न्मासि मासि ष्टया न्प पयंति मासश एव तत् संवत्सरस्य तेज आप्नवंत्यथ कष्ट्यायाद शास्य मासस्य तेज आप्नुवंती न्य परिष्टाद्धि ष्ठवताति ष्ठ ऊ तं स वै ष्ट शु मग्निष्टोम मुपयंति एतस्मा

त्र्यदश्रस्य मासस्यात ज आप्नवंति॥ ८ एतद्वैसम्यते न हि व्यानाथ ष्टो तके उराक त्वं यः संवत्सरा यचोत्र दं दी क्षिथ्य इति न ऽहि विलोप दवो वा त्वावकं गा मुष्मं संवत्सरस्य गाधव तिष्ठा इति वदेति क्लोवा विन ष्ट त द्वि ग्न उवावा ष्ट ब्राह्मणं॥ ५॥ एतद्गुक्तः कस्मादु ह यातायो तिष्या कि ह्लवा लवं त्य

न्यतायो तिः ष्टथ्य इमे वै लोका ज्योतिस्स वाउ ऊ यातायो तिषो वा इमे लोका अग्निर्नेन आदित्येना मुना त्रवृ ः ष्ट थौ न्यता योति षो वा कृत व एष एवायो ति य एष तपति॥ १ दव च क्रे वा एतत् ष्ट्य प्रतिष्ठित यजमानस्य पाप्मा नं ष्टं कौ ऽपि हि ज्ञात्रातस्योपि ष्ठ विदुषां दा ऽक्षिता नां

पकं स त्रे कीर्त्यन्ये त ष्ट स्य द वे स केर्षि रश्मि तो दशरात्र उङ्कि ः ष्टथ्या न्धि ह्लावो व के॥ २ नद ऊ यं सामएव व के अवता ष्ठो त विषमाः स्तोमाः कथ मेन स्यित सम स्तोमा उ पेना न वंती ति याद व श्र के न्यान्य हा निपस्ने त्यानि त न नेति ष्टयात॥ ३ ष्टथ्या कि ह्लवो ते ने कु ष्टगा ऽति छम्मा ६

छे प्रथप्रपंतप

यं यस्त्रो स्तो त्रालि च शा स्त्वालि च संचारयदिति सयसंचारयति तस्मादिमे प्राणा नाना संतदकोवयः समान स्तूतिमन्त्र संचरन्त्य प्यथं न संचारयेन्न स्माद्धको यजमानः स्यादेष हवि श्रमाभुको यां धे बधिरो वा ४ न वाग्नि ष्टो मा मा संपघंत न वद्वे प्राणाः प्राणा नेग्विषेन

ऋति न ष्टा सर्वमायुर्यंति न ष्टो दन कृ रा ष्टो स्मा त्ता कान्मुयं ति ।५ एकविंशति रुक्थ्या द्वादशाग्रे मासाः संवत्सरस्य पंचर्त्तवस्त्रयो लोका स्तद्विंशति रसावादित्य एकविंशो यदेव तपत्ये नामभि संपद्यते सएत यासंपदा मासि मासि स्वर्ग्गं लोकं गच्छति मा सत्राः स्वर्ग्गं लोकं गमन

ऋम एकविंशं स्तोमं हंत्री च छंदः ।६ त्रयस्त्रिंशं रा दग्निष्टोमा मासि संपघंत त्रयस्त्रिंशद्वै देवाः प्रजापतिस्त्रयस्त्रिंशः सर्वासोदवतानामाप्त्या एकत्रयः षोडशिना मन्त्रं वा उ ष्टो वीर्यं षोडशी ।७ एतन्नेग्विषद्वा वीर्यं षा न्त्रेन सर्वान्कामानाप्नोति सर्वान्कामानाक्र वं स्रक्तेन

रा आ एतेषु ८ तन वीर्यं षा न्त्रेन सर्वान्कामानाप्नोति सर्वान्कामानाक्नेन तस्मात्स्तृ ष्टा ति स्त्र वा उ ऐषयात् संवत्सराय दीक्षितएत रक्ष्मे कामाय ।८ अ ष्टा दित्या श्र रुवा अंगिरस श्री रूप्य प्राजापत्या अ स्पर्द्धन्त वयं पूर्वे स्वर्ग्गं लोके मिष्यामो वयं पूर्वं इति ।९ न आदित्या श्र तुर्विं नो मे श्र तुर्विं

ष्टु त्वोर्व ष्टुति: सामभिः स्वर्ग्गं लोकम न्य सूर्वनेन तस्मा दत्निष्ट वा ।१० अथैवं ऐवागिरसः सर्वाः स्तोमैः सर्वैः पृष्ठैः गुरुभिः सामभिः स्वर्ग्गं लोकम स्पृ शान्त्य द स्पृ शं स्त स्मात्पृष्ठ्यः ।११ अ निष्ठ वुः षट्कः ... कानि न वंति अ निष्ठ वः पंक्या दः पंक्तीकानि न वं नि य ष्टे वु सूष्य म स ह स्त्र

सम निष्ठ व ष्टे रुक्ष्या वा राहि स्तो मा क चेति त्रिवृत्ये च द शः स म द त्राएकविंशं रा ष्टो निष्ठ व स्या हस्त्रा र हि ज्योतिष्टो रा उ ष्ट निष्ठ वा छन्दो व्येव सा म नी जवन्ता वृ द्व ष्टं नरे व दा निष्ठ व एका द एका ह स्यो हि लोम्ने स्तायत व त्रुस्प्रा स्तु ष्टुपानां रा द श स्तो त्रा णि हा द शा श स्त्रा एप

नि यं ति स स ह नो ऽ ग्निष्टो मए वद्व स शा ग्निष्टो मा: संपघंत्ता ।१२ राजा ति र्दि कौ ता ष्ट यः को स्तु रू विं दि क द्वा त क त्रा रू णो वू ल च य जु वा स न ७ ता वा र्यः प ष्ट क्र कु मा र कृ ति त पिता संवत्सरस्या दा न्य मन्यतेति ।१३ द श ति को वा च द ष्टा वा इ ति हो वा च द श ा द रा वि रा ष्ट्रे राज्ञो यज्ञः ।१४ कति

त्यु व ति न व ति हो वा च न व वा इ ति हो वा च न व द्वे प्राणाः प्राणि रू य ज्ञ स्ता य ता ।१५ कति द्वे व ति अ ष्टे ति हो वा चा ष्टौ वा इ ति हो वा च ा ष्टा क्ष रा गा य त्री गा य त्रो य ज्ञः ।१६ कति द्वे व ति स ष्टे ति हो वा च स प्त वा इ ति हो व स्वे स ष्ट छ द सि च उ क र रा ति छं दो नि रू य ज्ञ स्ता य ता ।१७ कति द्वे वे

ति व कि ति हो वा च ष ट् वा इ ति हो वा च ष ड् वै ऋ त वः संवत्सरः संवत्सरो य ज्ञः समान न म न द ह य त्रा य पी ये द य नी यो ।१८ कति द्वे वु ति पं चे ति हो वा च पं च वा इ ति हो वा च पां क्तो य ज्ञः पां क्तः प शु ः पं च र्त व ः संवत्सरस्य संवत्सरो य ज्ञः समानमेत द ह य द् त्र्र व विं ध रा म दा व ते ।१९ कति

च्छु व ति च त्वा रि ति हो वा च च त्वा रि वा इ ति हो वा च च तु ष्पा दः प श वः प शु वो य ज्ञः समानमेत द ह य न्ति ष्टा निष्ठ वो ।२० कति द्वे व ति त्री णि ति हो वा च त्री णि वा इ ति हो वा च त्री णि छं दां सि त्र यो लो का स्त्रि स व नो य ज्ञः समानमेत द ह य द ति ष्टि दि ष्ट वु ति नो ।२१ कति द्वे व ति द्वे

इ ति हो वा च द्वि वा इ ति हो वा च द्वि पा द्वि ष्टु रू ष ः पु रू षो य ज्ञः समानमेत द ह य त्स्व र सा मा नः ।२२ कति द्वे वा त्य कं मि ति हो वा चा ह रा व ति त प्द त द ह रि ति स वं ष्ठ ंसंवत्सरं ष्ठ े ष ा संवत्सरस्यो पनिषत् स त्या द्वि वा म ता ष्ठ ंसंवत्सरस्यो पनिषदं वे दा न स्मा च्छ्रे या न् जा य ते सा म्मा त व

ति संवत्सरो त व ति संवत्सरो न्नू चा प वा न ष्ये ति ।२३ ब्रा ह्म णं ।३॥ ३॥ स वा प ष्ठ संवत्सरो रु ह न्ता म नि सं प क्षो घा चा द्धि ना म क्षा ष्ठ षड न्दो ष्टि ष्ट ष्टा नि ष्ट वो गा आ भु षी द श रा त्र स्ल न्तु ष्ट त्रिं ष्ठ श न्तु ष्ट त्रिं ष्ठ श द द रा त्रि ष्ट ष्ठ ना ष्ठ न्या विं द वाः स्व र्ग्गं लो के य त न ष्ठ न्या स्व र्ग्गं लो क मा ग्न वं स्त

ष्टो ए ते ष्व त द ह ति न स्व र्ग्गं लो क य त ते ष्ट द न्या स्व र्ग्गं लो क मा गो त्य ष्टा ष्ठ या ष्ट ष्ट न्यां का म स्ता म वि त न्नि ष्वे वि द व कं द्रो ।१ य ष्ठ े व त्त वि ष्ठ ष्ठ श म द ष्ठ व रा त्र स्य वि तु स ष्ठ ष्ठ सं वा न व ष्ठ ष्ठ ष्ठ नि ष्ठ वा ष्ठ ष्ठ ष्ठ नि र्मि तः पृ ष्ठ ा द नि त्रि द नि त्रि तः स्व र सा मा नः स्व र सा म न्या वि ष्ठ व ष्ठ वि ष्ठ व त ः स्व र

सा मा नः स्व र सा म न्यो वि श्व जि द्धि श्व जि तः पृ ष्ठ ्य ः पृ ष्ठ ्या द नि ष्ठ वा नि ष्ठ वा ज्यो आ यु षी गा आ यु न्यो द श रा त्रः ।२ अ थ ष्ठ न द ह रा द ष्ठ ष्ठ ना ष्ठ तं पं च विं ष्ठ श सो ष्ठ ष्ठ न स्य स्तो म म ष्ठ ष्ठ ति ना ष्ठ रा ष्ठ ष्ठ दा ष्ठ ष्ठ ष्ठ क स्मा ष्ठ हा ष्ठ ष्ठ न स्तो त्रि य या स्तो मः ।२ अ नि ष्ठ वे पू र्व ष्ठ र स्ता ष्ठ ष्ठ ष्ठ व न ष्ठ प

यन्ति पृष्ठ्यमुत्तरं पुत्रा वा अग्निष्टवः पिता पृष्ठ्यस्तस्मात्सर्वे वयसे पुत्राः पितरमुपजीवन्ति पृष्ठ्यमुपरिष्टाद्विश्ववतः सर्वमुपर्युपनिह्नवं स्तुवन्त्युत्तरं तस्मादुत्तरवयसे पुत्राः पितुः पत्नीमुपजीवन्ति पत्नीवत्स्पदवाः सर्वे वयसे पुत्रा उपजीवन्ति य एवं वेद ॥४॥ तदाहुर्यदग्निष्टो-
त्रामकृत्यं याज्या कथमनाप्ता त्रीणि भवतीति यद्देवाः प्रायणीये मतिरात्रे मुपयन्ति तेनेति ब्रूयात् ॥५॥ तदाहुर्यद्द्वादशाहः सर्व संवत्सरस्याप्त्यै केन तस्य रूपमिति यद्विश्ववन्तमवरं साम तान्यारभामिति वा रसान्वितं परे वा नेति द्वावेता ... संवत्सरस्य विश्ववानं गानि मा साग्रत्र वा
आत्मानं गानि य वो गानि तदात्मा न वा आत्मा गान्यति रिच्यते नात्मानं मे गान्यति रिच्यत एव स्तुत्वेन द्वादशाहं ... त्रवति ॥६॥ अथ वा एव समस्तुत्पर्ण एव य संवत्सरस्य सप्तवत्स रस्य ... विश्ववतः ... आत्मा सानुपर्यंति का ... न्यतरः पक्षो यथान्युपरिष्टा
न्यतरः आत्मा विश्ववानन्यतरं वा आत्मा तत्याः ... यत्र वा पक्षो नदात्मा न वा आत्मा पक्षावतिरिच्यते नात्मानं पक्षावतिरिच्यत एव स्तुत्वेन द्वादशाहं ... नवति ॥७॥ तदाहुर्यत्पुरस्ताद्विश्ववतः कस्मादुपरिष्टात् ... सानुपर्यन्ति ... पक्षावुपरिष्टात् ...
मा उपतान्दवन्ते इति यास्य वासुदूर्ध्वं सोमं दशरात्रमुपयन्ति तेनेति ब्रूयाद्देवान्यो ... महाव्रतं न नक्षेत्र ... सोमे विश्ववं तस्य पागा ताव्रत्र ... देवा ... अपनयन्त ... जानीतद्यक्षं ... वामे ... पतते ... सोमं दशरात्रमपयंत्यवरे
... विधं तस्य यः पृष्ठ्यः ... लोकात् ... दामाः सं वत्सरो दशममहः ... महाव्रतं यय एवा नमद्वेद ॥९॥ अथ वा अस्ता कामोऽपारोहः प्रायणीयमतिरात्रे ... मतिरात्रमभ्यारोहन्ति स उ ... महाव्रतं
... नपरमहः ... विश्वजितं स्वरसामानः परस्स्वरसामानो ... महाव्रतं ... यय एवा नमद्वेद ॥१०॥ अथ वा अस्ता कानि वातः प्रायणीयमतिरात्र ...
नि व ... वर्धं ... विश्वजिता ... स्वरसामान्यः स्वरसामानो विश्ववता विश्ववा स्वरसामान्यः ...
महाव्रतमुदयनीयमति रात्रा ... उदयनीयोऽतिरात्रः स्वर्ग्ये लोके प्रतिष्ठाया ... ॥११॥ ...
... ॥१२॥ ...
पुनः पुनरसान्यवं ... ॥१३॥ ...
... इदं वा माध्यंदिनं सवनमिदं तृतीयसवनं ... आयतनेन तस्मादियं मासो ... इदं वा ...
प्रातः सवनमिदं माध्यंदिनं सवनमिदं तृतीयसवनं ... आयतनेन तस्मादियं मासो ... इदं वा ... सवनं
प्रातः सवनमिदं माध्यंदिनं सवनमिदं तृतीयसवनं पङ्क्त्या आयतनेन ... तस्मादियं मासो ... इदं वा ... प्रातः सवनमिदं माध्यंदिनं सवनमिदं तृतीयसवनमतिच्छन्दस आयतनेन तस्मादियं मासो ... तस्मादिदं ...

ष्ठं स्तुतामित्रिवृः षरूदः सइतः सइतः सइत आत्मा प्रष्ठ्यः॥७ एतद्धस्मवै तद्विद्वाना दृपेंध्यः श्रवंतइव वा तिष्ठतीव इष्ट्व इति श्रवन्त इव ह्ययमंगैस्तिष्ठतीवात्मनेति॥८ त्रिरेवास्य त्रिवृत्तस्मात्त्रिविधं भवति त्वगस्थि मज्जेति॥९ ग्रीवाः पंचदशाः चतुर्दश वा एतासां करूकराणि वीर्यं पं
चदशं तस्मादेताभिरण्वीभिः सतीभिर्गुरुं भारं हरति तस्माद्ग्रीवाः पंचदशाः॥१० उरः सप्तदशोऽष्टावन्ये जत्रवोऽष्टावन्य उरः सप्तदशं तस्मादुरः सप्तदशः॥११ उदरमेकविंशो विंशतिर्वा अंतरुदरे कुंतापान्युदरमेकविंशं तस्मादुदरमेकविंशः॥१२ पार्श्वे त्रिणवस्त्रयोदशान्याः प
र्शवस्त्रयोदशान्याः पार्श्वे त्रिणवे तस्मात्पार्श्वे त्रिणवः॥१३ अनूकं त्रयस्त्रिंशो द्वात्रिंशद्ध्येतस्य करूकराण्यनूकं त्रयस्त्रिंशं तस्मादनूकं त्रयस्त्रिंशः॥१४ अयमग्नि वदाह्नीणः कसोभिजिद्यदिदमह्नो रुकुं स प्रथमः स्वरसामा यः रूपं स द्वितीया यन्मंडलं स तृतीयो नासिक
विभुवान् यदिदमह्नो मंडलं स प्रथमो वकिलामायः रूपं स द्वितीयो य कं स तृतीयः॥१५ अयमग्वाबरः काक्षीवि श्रीजितिक्रो दृष्ट्वाभि द्राग्वो यावत्वा वीत्वो प्राणो तयो आस्तुषी अंगानि दशरात्रो स्तुरवं सप्ताहं तं दानएवादयन्नीत्यातिरात्रं उदानेनच्छ पंति स एष संवत्स
राध्यमकं प्रतिष्ठितः साध्या देवा मनं संवत्सरमध्यमं प्रतिष्ठितं वद प्रतितिष्ठति प्रजया पशुभिरस्मिंल्लोके मृतत्वेनामुष्मिन्॥१६ ब्राह्मणं॥८॥॥ यद्वालकरदं त्रिवृद्देति सर्वमन्योन्यमभिसंपद्यमानं कस्यं स्विद्धशः पुरुषः प्रजापतिरन्योन्यं नातिरिच्यं तएते॥१ यदि
चुलो मा अनुयंति यज्ञमध्या वृत्त्वं सामभिः कल्पमानाः कस्यं स्वित्तै पुरुषमाविशंति कछं प्राणेः सप्तुजो रुवंति॥२ आयरोर्ग्याति रात्रे अध्वरविंशा सदध्वावारे निश्वाः एषाः दृन्ये तां कस्यं स्वित्तै पुरुषमाविशंति कछं प्राणेः सप्तजानवंति॥३ अग्निजिनास्वरसामानो निष्कं ग
उरूपेता विभुवं नत्रपर्यंति कस्यं स्वित्तै पुरुषमाविशंति कछं प्राणेः सप्तुजो रुवंति॥४ त्रिवृन्नाद्याः सप्तदशाभिः कलास्त्रयस्त्रिंशा ताश्चतुरुत्तरेण कस्यं स्वित्तै पुरुषमाविशंति कछं प्राणेः सप्तुजो रुवंति॥ शिरस्त्रिवृत्स पंचदशोस्य ग्रीवा उर आत्मा सप्तदशाभिरेकवि
ं शास्तुदरं कल्पयंति पार्श्वे त्रिणवेनाभिकृशे॥६ अभिज्ञ वाउत्तयत्स्यबाहुः पृष्ठं इष्ट्वा इति धीरा वदंति॥ अनूकमस्य चतुरुत्तरेणाः संवत्सरं ब्राह्मणाः कल्पयंति॥७ कस्माद्विस्याभिन्तिदिवि श्रीजिक्षा द्यावाकंः स्वरसामानिक्रोपान्तस्यं प्राणं विष्णुवं नमाकु गा ग्रावोस्तुषी प्राणावता
वुवांत्वो॥८ अंगान्यस्य दशरात्रमाकुम्भुरवं महाव्रतं संवत्सरं ब्राह्मणाः कल्पयंति पृष्ठ्यस्तोमं सर्वमासानामवं संवत्सरसध्यमं प्रतिष्ठं सम्मधीर आत्मनां कल्पयित्वा वृधू स्यास्ते विशाप्य नानशोकः॥९ ब्राह्मणं॥९॥॥ पुरुषो वै संवत्सरः पुरुष इत्येकं संवत्सर इत्ये
कमत्र तस्मं धविसंवत्सरस्याहोरात्रे द्वाविंगनो पुरुषे प्राणावत्र तस्मं संचे यत्रतवः संवत्सरस्य त्रय इमे पुरुषे प्राणा अत्र तस्मं संचरंदेरो वि संवत्सर एव तस्त्र रन्त वो यनमासो त्र तस्मं पंच वर्तवः संवत्सरस्य पंचमे प्राम पुरुषे प्राणा अत्र तस्मं षडृतवः संवत्सरस्य षट्
द्वामित्र पुरुष प्राणा अत्र तस्मं सप्तर्तवः संवत्सरस्य सप्तेमे पुरुषे प्राणा अत्र तस्मं॥ द्वादशवि मासाः संवत्सरस्य द्वादशोमे पुरुषे प्राणा अत्र तस्मं त्रयोदश विमासाः संवत्सरस्य त्रयोदशोमे पुरुषे प्राणा नाभिस्त्रयोदश्यत्र तस्मं चतुर्विंशतिर्वै संवत्सरस्यार्धमा
साश्चतुर्विंशोयं पुरुषो विंशत्यंगुलिश्चतुरंगोत्र तस्मं षड्विंशतिर्वै संवत्सरस्यार्धमासाः षड्विंशो यं पुरुषः प्रतिष्ठे षड्विंश्या वत्र तस्मं॥ त्रीणि च वै शतानि षष्टिश्च संवत्सरस्य रात्रयः त्रीणि च शतानि षष्टिश्च पुरुषस्यास्थीनि अत्र तस्मं त्रीणि च वै शतानि ष
ष्टिश्च संवत्सरस्याहानि त्रीणि च वै शतानि षष्टिश्च पुरुषस्य मज्जानो त्र तस्मं॥ सप्त च वै शतानि विंशतिश्च संवत्सरस्याहोरात्राणि सप्त च वै शतानि विंशतिश्च पुरुषस्यास्थीनि च मज्जानश्च तस्मं॥८ दश च वै शतानि मुहूर्तानां संवत्सरस्य मुहूर्ता याव
तो मुहूर्तास्तावंति पंचदशकृत्वः क्षिप्राणि यावंति क्षिप्राणि तावंति पंचदश कृत्वः एतर्हीणि यावंत्येतर्हीणि तावंति पंचदशकृत्व इदानीनि यावंतीदानीनि तावंतः पंचदशकृत्वः प्राणा यावंतः प्राणास्तावंतो ना यावंतोनास्तावंतो निमेषा यावंतो निमेषास्तावंतो लोमगर्ता

न्यावंतो लोमगर्त्तास्तावंति स्वेदायनानि यावंति स्वेदायनानि तावंत एते स्तोका वर्षन्ति ॥५॥ एतद्ध स्म वै तद्विद्वानाह वार्कलिः सावीक्षो संमेघं वर्षन्तं वेदाहमस्य वर्षस्य स्तोकानिति ॥६॥ तामष्ट्रो को ऽत्यक्रो ऽसमादन्यत्र परिवर्तमानस्तिष्ठन्नासीनो यदि वा स्वपन्नृषिरहोरात्राभ्यांशुरूपाः सामनक

ति कृत्वः प्राणिति चापयानितीति ॥७॥ तदेष श्लोकः शतकेः शतं शतानि पुरुषः समेनाष्टौ शतानां यन्मितं तद्वदंति अहोरात्राभ्यां पुरुषः समेन तावत्कृत्वः प्राणिति चापचानितीति ॥८॥ ब्राह्मणं ॥१०॥ द्वादश वै सहस्रसंवत्सरा यदि दीक्षिरे तेषां पंचशतानि संवत्सराणां पर्यविनान्यासुरष्टौ दश सर्वान्नवराम्रा

माय स्तोमा यानि पृष्ठानि यानि छन्दांसि ॥१॥ नानादेवा एतद्यज्ञस्य यत्प्रातर्यामा पञ्चदशस्तना यातयामा यावदेव शिरसो नाभ्याश्रवतां यातयामानि आयावदस्य वृधा यातयामान्यादास्य प्रक्षा विघ्याक्षि ऋतं न भवति एष एवाम बृहद्दा ॥२॥ तदेतद्घ्नास्यायातयामो ऽन्नाय यास्तोमत्रो ऽष्टकाय प्रजास्माकवो

षड्विति नासां वा एतासां पञ्चानां प्रकृतीनां सप्तदशः कुर्यादाकृतिस्तमा वा यन्ति त्रयस्त्रिंश ओजस्तोम इति चतुरश्चत्वारिंशं यजुस्तिष्ठ तं रंत्ययज्ञाम रुढ्ढ इति निर्व्यावाहारं ॥३॥ अथकस्मा वषट्कारः सप्तदश इन्द्राः प्रजापतिरथिदिवतं वाष्पान्संवत्प्रतिष्ठितः सायाह्रि वामन्तुं सप्तदशं प्रजापति मग्निरिदवर्तं

वाष्पात्संवत्प्रतिष्ठितं स्वदम्प्रतितिष्ठति य ऊरुयाप स्तुतिरस्मिं स्तोत्रे के मतन्नेनामुष्मिन् ॥४॥ तदाहुर्वाक्रतुरूपतं यद्गकृतं ज्ञानीयः सहस्र संवत्सरस्य प्रतिमा काह्रिततस्मिन्मन्त्रश्रोयः सहस्रसंवत्सरमासमाक्रयादिति ॥५॥ तविश्वज्ञितामवसर्वपृष्ठः पृष्ठ्यस्य षडहस्यांशः स वमप ञ्चयंस्तान्ह्रि

स्तोमान्नवंतितानि पृष्ठानि तानि छंदांसि ॥६॥ पृष्ठ्याम षडहं द्वादशाहस्यांशः स वमपञ्चयंस्तान्ह्रि स्तोमान्नवंतितानि पृष्ठानि तानि छन्दांसि ॥७॥ द्वादशाहाम वसं वत्सरस्यांशः स वमपञ्चयंस्तान्ह्रि स्तोमान्नवंतितानि पृष्ठानि तानि छंदांसि ॥८॥ संवत्सरामवनापश्चित स्यांशः सवमपञ्चयंस्तेह्रि

स्तोमान्नवंतितानि पृष्ठानि तानि छंदांसि ॥९॥ तापश्चितामवु सहस्रसंवत्सरस्यांशः स वमपञ्चयंस्तान्ह्रि स्तोमान्नवंतितानि पृष्ठानि तानि छंदांसि ॥१०॥ सविसंवत्सरे दीक्षां निरूतिसंवत्सरस्तुपसत्क्रिः संवत्सरं सुत्यान्ति ॥११॥ सयुञ्जेरं दीक्षान्तिरेति इवद्धिमिवतेन सहस्रसंवत्सरस्यावरुंधे

अथयुञ्जेरं स्तुपसक्तिर्मधाम वातेन सहस्रसंवत्सरस्यावरुंधे अथयुञ्जेरं सुत्याक्तिरुतमाह्मामिवातेन सहस्रसंवत्सरस्यावरुंधे ॥१२॥ सविद्वादशमासान्दीक्षान्तिरेति द्वादशोपसक्तिद्वदिशसुत्याक्रिपृद्वत्रिंशान्वृत्रिंशा दद्ध राखेवृहती बृहत्या विद्वांस्वर्गंलाके यतेत बृहत्या स्वर्गं स्वर्गंलोक

माक्रवंस्तयो एविवपत वृहत्येव स्वर्ग्लोके यतते बृहत्या स्वर्ग्लोकमाक्रोत्यप्षायो बृहत्यां काम स्तमवितत्नेवं विद्वक्रो ॥१३॥ तद्वा एत ग्रेय सहस्रकियते त्रिरहं महरहरंत्तं सयसंवत्सरं दीक्षान्तिरति संवत्सरस्तुपसत्क्रिर्मसेनास्यायकवाक्नो त्वलाप्य य संवत्सरं सुत्यान्तिरतितनो

एवास्य महरहर्मासर्भवति सवा एव एव सहस्रसंवत्सरस्य प्रतिमायत्रापश्चित ए षष्ट्रज्ञानां प्रज्ञाप्यियत्रापश्चितः ॥१४॥ ब्राह्मणं ॥ इति मध्यमकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥ ब्राह्मणानि ॥११॥ कण्डिका ॥१२१॥ अष्टौ रुषष्ठ्ठि नारायणं प्रजापतिर्कवाच यज्ञस्य यज्ञस्वेति सहो वाच यज्ञस्य यज्ञस्वेति वाच वै

मामाकृतिरस्य द्वि वसवः प्रातः सवनेनाश्चकुःपाद्मार्ध्यं दिनेन सवनेन आदित्यास्तृतीय सवनेनाय्य समस्य यज्ञ वास्त्वे वय ज्ञवास्ता विवाह मास इति ॥१॥ सहो वाव यज्ञस्वे वाद्वं विलेन ह्यापाभि य स्यात उक्थानि मलिरि वसूस्व्वतानि रुविष्ट्यं ति स्तुत्रमि व वामणा विति ॥२॥ तमस्माउ हि तद्धवाच

प्रातः सवनेवहि पवमानेव कातारमन्वारंता स्तेरेपेनो मिगायत्रं छंदो अनुव्वारं स्वास्तिमासंवारयिति ॥३॥ अथ माध्यंदिने पवमानेव कातारमन्वारभा सित्रुपसोमित्रिष्टुप् छंदो अनुव्वारं स्वास्तिमासंपारयिति ॥४॥ अथ तृतीय सवने आर्भव पवमाने व कातारमन्वारंता सारुन्तुरसि

ज्ञगच्छंदोऽनुव्वारं केस्वास्तिमासंपारयेति ॥५॥ अथ सदक्ति तथ सदक्ति तश्च सवनेश्च ऊपष्ठर्मयि तान्मियिमद्धो मयि यज्ञो मयि सर्वमिति ॥६॥ अयं वि लोका ऊर्ध्वं नरिरुलोको मत्तो व्योथशो ऽयन्येलोका स्तस्सर्वं ॥७॥ अग्निर्वैं लक्ष्मी वायुर्मह आदित्यो यशो ऽयन्येदेवास्तत्सर्वं ॥८॥ ऋग्वेदे

विलक्ष्मीपमुर्वेदो महः साम वेदो यज्ञो ऽयन्येवेदास्तत्सर्वं ॥९॥ वाग्वै लक्ष्मीः प्राणो महश्चक्षुर्यशो ऽयन्ये प्राणास्तत्सर्वं ॥१०॥ तद्विद्यात् सर्वं त्रीका नात्मन्नधिषि सर्वेषु लोकेषु आत्मानमधात्सर्वेषु देवेषु आत्मानमधात्सर्वेषु वेदेषु आत्मानमधात् सर्वेषु प्राणेषु आत्मानमधात् सर्वेषु वेदेष्वात्मा

१५८

नन ष्टा ७ स वा ग्निष्ठा णा नाम्न अधि षि सर्वस्तु शणि श्राम्ना नम ष्टमित्याहिना खलो का अग्निहिताद्वा अग्निहोत्रा वेदा अग्निहोत्राः आ प्राणा अग्निहोत्र ७ सर्व मग्निहोत्रा त्वा अग्निहोत्र मुप संक्राम त्य पशून स्मिन्फं जयति सर्व मायुरेति य एवा म न द्वेद ॥११ ब्राह्मणं ॥१ सावित्रं ७ होम्नेतं पूर्वपक्ष मालभं ते ष्टिने नद्धि आज्ञापयं
याज्ञे वु सविता स प्रजापतिरिति वदंतस्तस्मा स्वंन्कयाज्ञी ज्ञेन यजेरन् स्कृपतार वाग्निष्ठु य ष्टो दं ज्ञावन्या पत्नीः संयाजयंति तस्यानोप्य सदिति न नग्ना दिता निकामं दीक्षंता ॥२ तद्वा आक्रर्ना नाधिमया एवस्फार्य दिदीक्षितस्योप तत्पन्याष्टी ताग्निहोत्रं जुहुद्रु से म यु घग दोऽन वति स ७ स्वजे नं स्तुन
रूपक यं न यु घुस्त्रियं न क्षीरवत मग्निहोत्रे धेन्यग्नि वाग्निहिति नार यजमाना आसमतदृति न द्रुह्यो वादिताग्नेः कर्म समानं विष्याः स्त्रे वत्तवं ति तस्य तद्व ब्राह्मणां यत्तुरश्चारणां ॥३ एतदा क्रर्य ग्नि वत्सराय संवत्सरसदो दीक्षं तकच्छा मपामग्निहोत्र मनं तरितं न्त वती ति व्रतनेति ब्रूयात् ॥४ तदाकुर्यस्मिं
वत्सराय संवत्सरसदो दीक्षेतेक च्छा मर्यापोर्म मा स ७ द्व विरनं तरितं न्त वतीन्प्राजेन स्तुरोरादानत्रे तीष्व ब्रूयात् ॥४ तदाक्रर्यश्च पवित्रे यज्ञो नं तरितो नत्व वती त्यो पासनेरिति ब्रूयात् ॥५ तदाक्र र्यसंवत्सरवषामा मा वा स्य ७ हविरनेन रितं न्त वतीति दध्ना स्तुरोरात्रे नत्वेति ब्रूयात् ॥६ तदाक्रर्यस्मिंव
सराषा मायय ष्टिरनं न विनीक वतीति सोम्यन व करोति ब्रूयात् ॥७ तदाक्र र्यस्मिंवत्सराय संवत्सर षां न्वाउमास्यान्य नं तरितानि ने वतीति पय स्येति ब्रूयात् ॥८ तदाक्रर्यसं षां वत्सुवंक्षे नं तरितो न्त वतीति प स्तुनास्तुरो त्राद्रोन त्वेति ब्रूयात् ॥९ तदाक्रर्यस्मिं सं वा ७ सामो नं तरिता न्त वतीति
स वर्तेरिति ब्रूयात् ॥१० तदा एवामान यष्टृक्ततवः संवत्सरम पि यंति सा याद्वि वामनां यज्ञ क्रतु नां ७ संवत्सरे पाति तदाष्य स्य स्वर्गे लोके भवति ॥११ संवत्सरस्य समनावदिनाखे केंस्तुर स्ताद्विष्टु वतो निरात्र स्तुपयं न्ये कस्तुपरिष्टाद्ध्रयः पंचाशातंस्तुरस्ताद्विष्टुवताग्निष्टोमानुपयंति त्र्युयः पंचाश
त स्तुपरिष्टात् विंशतिशातं स्तुरस्ताद्विष्टुवतउ ज्योन्यदान्फपयंति विंशतिशातस्तुपरिष्टाद्विति स्तु यउ क का स्तुर साम्न उपयं ति ॥१२ अथाप्य ग्निष्टोमावा न च घं चाशतं स्तुरस्ताद्विष्टुवता ग्निष्टोमानुपयंति च घं चाशतं स्तुपरिष्टात् स म्नदशा ७ शतं स्तुरस्ताद्विष्टुवतउ ज्यान्यदान्फपयंति सप्तदशा
स्तुपरिष्टात् षट् स्तुरस्ताद्विष्टुवतः षा डु त्रिंनउपयंति षडुपरिष्टात् त्रिं ७ शातं स्तुरस्ताद्विष्टुवतः षा डु हुस्तु पयंति त्रिं ७ शातं स्तुपरिष्टाद्दशाहस्य सम्तं तासामन्न वा अस्या नान्न ने ना न तिरिक्तेना यन्ने तं ज वति य एवामन द्वेद ॥१२ ब्राह्मणं ॥२॥ ॥ दीर्घसत्रं ७ ह वा एनउपयंति य ग्निहोत्रं जुह्वत्ये
म द्वि त्रा मयं स्तत्रं य ग्निहोत्रं जरया वा ह्येवा स्मान्मु चं ते मृत्युना वा ॥११ तदाक्र र्य दि तस्य दीर्घसत्रिणोग्निहोत्रं जुह्वतां तत एव ती स्तुक्क घातियाया संवान्वरे ह ॥ किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति ज्ञु ह्वतं ब्दे वनि कृतिमपाष्ठाय जेत तुदं तं न्नादिष्यते मान्वा एव लोकाननु वितनुते या अञ्जाधत्ते ॥२ तस्यायाम वुलो
का गार्हपत्यो नरिक्ष लोको न्वाहार्यपचनो सो लोका आहवनीयः का मंत्वा एषु लोकेषु वया ॥ स्मिन्न स्त्रि ष्टुं वसं च रंति स य दिहास्यापं तारणा ग्नोष्टी न्वियाया न्वे वामका न्वनार्त्रिरस्ति नरिष्ट्रितिरिति न्दे व विधात् ॥३ त्र यो ह वा व पशवो मेधाः शुर्व राह षड्रुः श्याः तेषां य घ क्षिप्तित्रि ने ग्नि होत्रे तरणा कुष्ठि
सं न्त्रुरे त्किं तत्र कर्मका प्रायश्चित्तिरिति न स्त्रि के गार्हपत्या कुस्मोप ह त्या व नीयांन्निवपंग्ता यं ती दं विष्णुर्विचक्रम इत्ये तयर्चा यज्ञो वै विष्णु स्तद्यज्ञे ने व यज्ञं स स्तु संत नोति त स्मना स्यपदम पि व पाम इति वदं न स्तद्ध त छ न कुर्या ॥ घादेनं तत्र ब्रूयादा सा न्वा अयं यजमानस्या वा प्रां क्षि निष्ठ परमा सा ना व श्यति
जय श्रेष्टत्ये ७ ग्रा म्य नीती ब्रो रुत त्थ्वेवस्यात् ॥४ इक्क्षाम वक्र यानि ड ड स्ताद्वी न्विवोदकमंडलुं वादाय गार्हपत्या दग्र आहवनीयान्निन यं नि यादिदं विष्णु र्विचक्रम इत्ये तया ये र्च्यां यज्ञो वै विष्णु स्तद्यज्ञे ने व यज्ञ मनु संत नोति यद्वि यज्ञस्य रिष्टं य द श्रांत मापो ते तस्य सर्वस्य शांतिरक्तिः रत्विन न्तक्षेता
वाम यान्य तादवन तत्र कर्म ॥५ तदाक्र र्य स्याग्निहोत्रं दा घु मानं ७ स्कं द् किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति स्कन्न प्राय श्चित्ते पेरि वि ष्टेन जु क्रया घ घ नी वि स्थाली स्या ह्य दि वाभिघेत स्कन्न प्राय श्चि त्ते नाभिमृश्य पा क्षि रु पनि नीय य य दन्या हि दे त्ते न जु क्र यात् ॥६ कि मृत्य पाक्रि रूप निनीया स्तु छ य ते स्कन्नं ७ स्या त्तदभिमृ
श्या दस्कान्न द्यौ न पृ थि वीमा उ नीति यदा वै स्कन्दन्त्य प्रो धी यत तय दाधी यत प्र ज्ञायात मो निर्वाइयं ७ रेतः स्कन्नं यदस्यां प्रोतो रेता पधात्य नु आ हा स्य तः सिक्तं प्रजायतेय र वा म त दा प स्तु नो वि दि वा व र्ष ती हो ष धया व न स्प त य ः प्र जा यं त त स्कं न पा हेनः स्कंद ति प स्तु न्या स्तन ह ट ७ स र्वं प्र जा या न तु वि

२९

घा कूयमीमे प्रजा तिरस्य द्वक्कः प्रजया पशुभिर्नर्त विश्वाभिः श्रियानू त्र विश्वामीति ७ अथ यत्रावत्रिन्न ७ स्यात्तदुदस्थाली वा दकमंडलुं वा निनाय यद्धियङ्ख स्यरिष्टं यदशांन मापावितस्य सर्वस्य शांतिरक्रियाविर्नत्र छांत्याशा मयति नूकुर्विः स्वरित्येता निर्या इति त्रिर्वीरता वियारुतयः सर्वप्रायश्चित्ती
कदालं न सर्व या प्रायश्चित्तिं क रूतनानि कपालानि संचित्य यत्र कमेतो हृत ७ स्यात्त्र निवपेद तुन्दव तत्र कर्म ८ तदाक्रुर्यस्याग्निहोत्रं दोह्यमानो विह्रो तु किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति ता ७ ह्रोक यजुषो स्थापयं स्कंदस्थादे व्यदितिरित्ती यं वा अदितिरिमाने या स्मा एतदु स्थापयन्म इति वदेत अ
र्य रुपनाव धादित्यास्तुर वाग्निं स्कंदधा इति वदंतइं प्रायरुण्व ती नाग मित्रा क्रिया मवाग्निं स्कंदधा इति वदं तो मित्राय वरुणाय चेति श्रा णो दानो विमित्रा वरुणो प्रा णो दाना व वाग्निं स्कंदधा इति वदंत स्तात स्या सा क्रत्यां ब्रा ह्मणाय दधाघ मनन्त्या गमिष्य कन्ये तात्रिं वा एषा पाप्मानं यजमानस्य प्रति
दत्रेपो पाविद्रु रा त्रिं मवाग्निं स्कन्या भानं प्रतिमुं वाम इत्विवदंतः ७ तद्धि क्रमिं हो वाय याकृव ल्व यं श्र दधाने त्यो ग्रे योगो रप का मन्या त्विवि प्राकृतिं विधं नीतुम वृकुर्यादं दुग्ने वेनां पिविच्छा लापयेदिति तद्घाप्ने वा दो धाव याता छो वाय नरो वा गदाप्यत ब लीव देवि प्रक्रस्तेन दंड प्रज्ञितन तो व्रप्रज्ञितनय
मश्वान ७ समी ह्रति न ७ समक्रन एव्वा मा वित या दंड प्रज्ञित या ता त्र प्रज्ञितया य ७ स्वग्रीरत्ना कं ७ समी ह्रति ७ समक्रने ।९। अथ ह्रो वा या रुणि चौ व पेत स्यादग्निहोत्र स्यादग्निहोत्र्य य मेव व स्नो यो यं पवंत इ या मवाग्नि होत्र स्थालीन वा एव वे विदुषोऽग्निहोत्रीन यति क्रुद्धा सो न रेपन्ते वे विदुषोऽग्निहोत्री वो
त्री उपनि क्षेपन स्योन्ने वे विदुषोऽग्नि स्थालीनि घते क्रुद्धा यं ति घे त स्मि यो विपर्जन्यो वर्षति तदि घा छे माएं नाम मद्भिनानम्धार यत्रा लो पा वि क्षुद्धे यान्नू कविश्वामीति ता मा मन्ये व क्रुद्धा ता मन्ये वतद्धि यं धत्तइति त्मा का कलिरतन्दव तत्र कर्म ११ तदाक्रुर्यस्याग्निहोत्री दाद्य मानो वाश्ये न किं तत्र क
र्म का प्रायश्चित्तिरिति स्तं व मा क्रिय या सायन्दतन्दव तत्र कर्म १२ ब्राह्मणं ३ ।८। तदाक्रुर्यस्याग्निहोत्री लोहितं दुहीत किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति क्रामतेत्म क्रामं देवानं वा च्यादार्य पन्वनं परिश्रयितं वे क्रूयात्तस्मिन्ने नेह्वु पयित्वा तस्मिं स्तूष्णीं जुहुयादनि रुक्तो वै प्रजापतिः प्राजापत्य मग्निहोत्र ७
देवा अग्नि कृत्तं तदने न सर्वणा प्रायश्चित्तिं कृत तां तस्या मा क्रत्यां ब्रा ह्मणाय दधाघ मनन्त्या गमिष्य नु मन्ये तात्रिं वा एषा पाप्मानं यजमानस्य प्रति द्द्रय क्रुद्ध या लोहितं दुह आग्निं मवाग्निं स्कन्या भानं प्रतिमुंच न्प्य य दन्यद्धिं दत्तेन जुहुयाद आग्नी व तदोत्रं यज्ञस्य निष्कृतो त्येतन्दव तत
त्र कर्म । तदाक्रुर्यस्याग्निहोत्रं दोह्यमानममेध्यमापद्येत किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति तद्धे केवल तं व मन्यो प्रयतामतान्नित स्या हो मो व कल्पत न वादे वाः कस्मा तेन बीजं संतनीतं बीज संता १ इति तदु दवाइक्रु मेव क्रुयज्ञा र्दध पत्याकृ सं तस्मा निकृ या तस्मिन्नेने क्रुद्धो तस्मं स्मिंनिनाय दक्षिरूपनिन
य त्यक्रिरनदा प्रो त्य प्य यदन्यद्धिं दत्तेन जुहुयादतन्दव तत्र कर्म ३ तदाक्रुर्यस्याग्निहोत्रं दोहितमममेध्यमापद्येत किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति य दवेत्तं गाराग्नि रुणाय प्रधि प्रयित्वन् नवति तान्स्कघ तस्मिन्नेने क्रुद्धो तस्मं स्मिंनिनायदक्षि रूप निनयत्य क्रिरनदा प्रो त्य प्य यदन्यद्धिं द
त्तेन जुहुयादतन्दव तत्र कर्म ४ तदाक्रुर्यस्याग्निहोत्रमधिश्रितममेध्यमापद्येत किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति यदवेत्तं गाराग्नि रुणाय प्रधिश्रिते नक्वतित प्रनत्र तूष्णीं जुहुयात्न दुत म क्रुतं य दुह्वेन त्रे जुहुतेति तनक्रुतं यद्भुनां स्वप्ने यजुर्ग मयति तनाक्रुतम क्रिरूप निनयत्य क्रिरन
दा प्रो त्रि प्य यदन्यद्धिं दत्तेन जुहुयादतन्दव तत्र कर्म ४ तदाक्रुर्यदधिश्रितेऽग्निहोत्रे यजमानो म्रियेत किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति तादवेन दक्षिपर्यधाय विष्यंद य दृप्रो खल्वाक्र रता वती सर्वस्य हविर्यज्ञस्य प्रायश्चित्तिरित्येत तदवतत्र कर्म ५ तदाक्रुर्यस्याग्निहोत्रं ७ स्कन्दत्तीत ७
स्कंदक्किं तत्र कर्म का प्रायश्चित्तिरिति स्कन्न प्रायश्चित्तिर्वाग्निपृश्या क्रिरूपनिनीय पविरि वीग्ननजुहुयाद घक्का नाचीस्क क्रुस्य यदि वालि घेतस्क त्र प्रायश्चित्तिन्नेति वाभिमृश्या क्रिरूपनिनीय यत्स्थाल्यां परिशिष्ट ७ स्यात्तेन जुहुयात् । तद्धि क प्रति परेत्य य स्थाल्यां परिशिष्टं त वतित न जुहुयो
ति तदुत्थानक्रुर्यस्वर्यं वा एन घदग्निहोत्रं त्याक्षेनं तत्र क्रू यात्स्तिन्ना प्रायः ७ स्वर्गाद्या काद वा रुद्रु त्मास्ये द ७ स्वर्यमिव क विष्पतीता प्रो तरोकतापि व स्यात्तार इक्रामवक्रु यदि दो पविशेघ स्थाल्यां परिशिष्ट ७ स्यात्तद् स्मा उन्नीया दारभ्य स्तद्धि क्रतु प बलिद तक्रा ताछिष्टं वा एत घात
॥ यामवा एतान्नित स्य होत व्यमिति तदुतना प्रीयत यदा वा एतद यातया माप्ये न हवि रातं न नं क वीत तस्मात् यस्थाल्यां ८ —

ह्रि 159 तरे १५८ १५८

रक्षोघ्ना यातुधानघ्ना वाजप्रकाशो विराजो संयाज्ये अग्निष्टोमे याज्यानुवाक्ये विविच्य विश्वानि तनूता सो अग्ने ना मा सः स्रुवेणोपघातं यजमानं त्रिवृत् विश्वकर्मा सोऽदित्यान वस्वादीनां वर्ष निघ्नता कर्तुं तदस्य यजमान्यामग्ने माक्षीरीडात विशो होत्रा विदं विष्टिविडं रयिमस्मै ...
ऊँ घृतन्त्रियामित्यष्टो ... द्विषतो ... व्यावृत्ति तन्त्रकामस्य तथा यज्ञेन विरूढो वास्मादत्रैतदेवत्तत्र कर्म ॥ यद्दध्यमित्यादयं नक्षीयानुद्विघादत्ति ... तं त्रातुर्व्यं तोयिष्टामि ... यानू ... विश्वामीन्द्रियमस्य रुदयं व्येवलिख्ये ... संवत्सरामित्यष्टो ... विश्वेसर्व ...
दवामिधेनीरक्षोघ्नीयात्वद्विघावाजप्रकाशो विराजो संयाज्ये अग्निष्टोमे याज्यानुवाक्ये परस्याः स्पृधि सवतोवरा अस्यानरादत्रा ... गृहीता ... यजमानो ... पराव ... रत्नघाट्यां संवत्सरं सर्वरथिं ... यदोयोद्विषतो ... विहरेत तत्कामस्य ... यज्ञेन सर्वेद्देवास्मात्केपतादेवत्तत्रकर्मीत
... कुर्यात्स्यादग्वेकालादग्निं तत्रकर्मका आयतिष्ठिन्निति तद्विघात्पुरिष्टात्मा कमागच्छेत्प्रमादे वाः ... यानवि ... मीतिय ... यं व्येवलिख्ये ... दुर्गायपुरमतेष्टाकपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्याहृताएतासम ... दवासामिधेनीरक्षोघ्नी याद्वात्रेघ्ना वाजप्रकाशो विराजो संयाज्ये अग्निष्टोमे याज्यानुवाक्ये ... साविष्ट
वसोर्धारक्षोघ्नसं गर्तेसम्राज्यं सेतुनरित्यस्य ... विनस्य ... विश्वस्य ... इति श्रुतिम ... वास्यां मितद्दप्यतियजमानस्य प्रजाये पशूनां सद्धिं सायाएतद्देवतत्रकर्मी ... तदाकुर्यस्यार्थयोः ... नः संवत्सर ... कर्मकामायतिष्ठिन्नित्यन्यायस्तु
... कपालं पुरोडाशं निर्वपेत्तस्याहृताएवसमदत्राकामि धेनीरक्षोघ्नीयाद्वात्रे घ्नावाजप्रकाशो विराजो संयाज्ये अग्निष्टोमे याज्यानुवाक्ये अग्निः शुचिव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः शुचीरात्रन आकृतिर्य ... व्युव्यय ... तंव ... इति श्रुतिम ... वास्यामितद्दप्यतियजमान
स्य प्रजायै पशूनां सद्धिं सायाएतद्देवतत्रकर्मी पतदाकुर्यस्याख्यवनीयमनुकृत मादित्या ... स्मिय ... तत्रकर्मका आयतिष्ठिन्निरित्येतावैरमयोविज्ञोद्देवास्मात्पदयंतितदासेद्वि ... प्यात यस्मादेवा अपप्रयंतितामनुविहस्य यजमानस्य ... नतागन्ना ... रक्षोहनमस्याद्युस्त समगादितितत्रेकुर्यात् ... एयंपर्शे
प्रबुध्यप्रायाद्वयं ... यावदेतस्य रूपंक्रियातयएषतपत्यध्वा एषनदक्षोरूपंक्रियातपवित्रं दर्जीः पवयन्ये विनं तदक्षेधामादित्यं ... विज्ञया ... आर्षेय ... वाआर्षेयः सर्वादेवताः सर्वाभिरेवैनं तद्देवताभिः समर्धयति तस्मुपसमाधाय प्रतिपारन्त्यगार्हपत्य आज्यमधिश्रित्योद्वास्योत्
याव ... तमाज्यं गृहीत्वा समिधमुपसंगृह्य प्राङुदाहवनीय आहवनीयसमिधमन्त्याधाय दक्षिणं जान्वाच्य ... तिविश्वे ... द्रवस्य ... सय ... वास्तेनन ... यं तदेवाव ... पमं त्रायन्ते वाम्वै नद्विष्टाद्देवानुपमं त्रयते ज्ञानं ... तिष्ठति नस्मुपदेन सावहंति एतद्देवतत्रकर्मी इतदाकुर्यात्
स्याख्यवनीयमनुकृत मादित्यो न्यदियाक्किं तत्रकर्मका आयतिष्ठिन्निरित्येतावैरमयोविज्ञोद्देवास्मात्पदिवाठसोप प्रयंतितदास्मैवि ... यस्मादेवा अपप्रयंतितामनुविहस्य यजमानस्य ... नताऊसावाहाउरक्षोहनमस्यात्फदगादितितत्रेकुर्यात् ... द्विरस्यंदर्शे ... रक्षाद्य तीविज्ञू यात्तर
... रूपंक्रियातरात्रिर्वै ... सन्तदुत्वे रूपंक्रियातपवित्रं दर्जीः पवयन्ये विनं वदक्षेधामादीप्यान्युवं ... विज्ञ्यापाद्व्याह्मण आर्षेय ... वा आर्षेयः सर्वादेवताः सर्वाभिरेवैनं तद्देवताभिः समर्धयति तस्मुपसमाधाय प्रतिपारन्त्यगार्हपत्य आज्यमधिश्रित्योद्वास्योत्पूयावदायसप्त ... तम
... गृहीत्वा समिधमुपसंगृह्य प्राङुदाहवनीय आहवनीयसमिधमन्त्याधाय दक्षिणं जान्वाच्य ... तिविश्वे ... स्वाहेतिसामावमावबं ... तत्र काचनार्त्तिर्नीरिष्टि ... विततयत्रिषा आयतिष्ठिन्निः क्रियतएतद्देवतत्रकर्मी ... ॥ तदाकुर्यादिष्टदीर्घसत्र ... प्रवसन् ... यत ...
... तत्कर्मकामो मन्यते आरीराणिरितितदुतथानकर्यादितस्थानो वाएषतस्मै यद्दनं वायदपर्याया ... यज्ञायवाएषआकृतिः ... स्थानः सद्दिनसत्र ... मा ... सर्वातं ... केतयां ... यमानाः ... तिततदुतथानकुर्यादितस्थानो वाए
... तस्मै यद्दनं वायदपर्याया ... यज्ञायवाएषआकृतिः ... स्थानः सद्दिनसत्र ... माणस्यपृष्ठं सर्वातं ... केतयो ... समारोहयन्निदधतितमाकृतेनिसर्वस्य ... तितदुतथानकुर्यादितस्थानो वाएषतस्मै यद्दनं ... यज्ञायवाएषआकृतिः ... स्थानः सद्दिनस
... माणस्यपृष्ठं सर्वते ... कामवकुर्यात्रिवात्यवकामोश्रेष्ठो वै ... यान्स्वे पुयकाजकुर्यादात्रै वा एतस्ययो ... वान्यवमायाआर्त्तीमतद्वप्नेहोत्रं यन्नूतस्यतदार्त्तीनि वनदार्त्तीनिः कृत्यश्रेयाकवतिष्ठतदफपमास्ति यन्हा रागो ... दितो समागच्छे ... ऽस्यादेवान्यतरंस्यदायतितस्यवाए

160

हविः

१६०

नस्माग्निहोत्रस्योपचारः प्राचीनावीती दोहयति यज्ञोपवीती विदेवेभ्यो दोहयत्याग्नेयं चित्रगां ॥ नो गार्हपत्येऽधिश्रयति यद्गार्हपत्येऽधिश्रयेदूर्ध्वं व्राक्रयाद्गार्हपत्यादङ्गारं तस्माद्दक्षिणा निरूह्य तस्मिन्नेनदधिश्रयति पितृदेवत्यमस्यैवैनत्तत्करोति ७ नावज्योतयति नापः प्रत्यानयति यद्वाव

ज्योतयेदुपदपः प्रत्यानयेदूर्ध्वं व्राक्रयात्रिः प्रतिष्ठापयति हरति यत्त्रिः प्रतिष्ठापयेद्धरेदूर्ध्वं व्राक्रयात्सकृदवनिकर्षन् हरति पितृदेवत्यमस्यैवैनत्तत्करोति ८ नो निष्ठासीत्याहनवउतनयति यद्वो निष्ठासीति ब्रूयात् घस्मत्रुकन्याये द्वव्राक्रयात् सकृदुद्वद्रूं हृत्वाऽन्यकार्ये त्वपि पितृदेवत्याम्

त्वेनत्तत्करोति ९ नो परिष्ठामन्समिधमन्यस्य हरति यदोपरिष्ठात्समिधमन्यस्य हरेदूर्ध्वं व्राक्रयादधस्तादुपास्यति पितृदेवत्याममस्यैवैनत्तत्करोति १० नो त्रेरेणागार्हपत्यमेति यद्वो त्रेरेणागार्हपत्यमियादूर्ध्वं व्राक्रयाद्दक्षिणेन गार्हपत्यमेति पितृदेवत्याम

दक्षिणाश्यापि नानिकरोति पितृदेवत्याममस्यैवैनत्तत्करोति ॥ अथाहवनीये समिधमभ्यादधाति स वै ज्ञाऽऽशु न्यस्य सकृदेव समर्न्यकार्यस्यैति पितृदेवत्याममस्यैवैनत्तत्करोति नो दिग्यति नोपामृष्टेन प्राश्नाति नो द्वृहति पितृदेवत्याममस्यैवैनत्तत्करोति ११ अथ यान्यमून्यदीवीनायाणि कृतानि तृणानि

तिः कृष्टिरिति न ७ दृहे केदश्वावहरति तस्माहुतमग्निभिः सत्प्रापयन्ति तदुत प्रानक्रियाद्यप्राश्नामन्यस्या याम्नो रतः सिक्तं नदन्यस्यां प्रजिजनयिषन्नादकृ नदस्थीन्यतान्याकुल्य रुक्षाजिनेन फघपाकरूपावविधिविश्वयो स्वानि तिः प्रक्षाघाज्येनातिघार्यतमग्निभिः सत्प्रापाय तदेन ७ स्वाघोनेः प्रजनयतीति १३

न ७ दृहेकयामाग्निनादहन्तिनदुत प्रानक्रियादिष्वविश्चाक्रियादग्निः सन्देनमीश्वरः सप्रत्र ७ स पत्स्थुं ७ सम त्रो ॥ १४ अथ प्रादेशिक प्रदग्धेन दहन्ति तदुत प्रानक्रियादिषवा अस्त्राग्नाग्निः सन्देनमीश्वरः सप्रत्र ७ सपत्नं प्रत्न्यो ॥ १५ अथ प्रादेशिकलुक्षनदहन्ति तदुत प्रानक्रियादिषवेरुक्षियोऽग्निः सन्दे

नमीश्वरः सप्तत्र ७ सपत्नं समितिमं नाना ॥ १६ अथ प्रादेशिकं तारणाग्नी श्रितिं विद्वात मग्निभिः सप्तुपोषं त्यितद्वै यजमानस्यायतनं यदतारणाग्नीनि तदुत प्रानक्रियादे नेतत्रयान्मध्येनाशयं यामस्यारासनमजाउनतक्रिस्त्रेस्याशासनक्रप्त्युविन्नमठं तारास्यतीनी श्वरो हतगृहे वस्या नू १७

आत्मलो ७ अथ हस्माह नाकामी कल्पा मरिष्यन्तं त्वे घज मानं मन्येत यत्त्रिवास्माआशामनं जोविनं ७ स्यानुदरण्या रस्त्री समारोपयन्ति मथ्य लुक हसनू सयत मस्मात्रोकाघज मानः प्रयानः १८ अथाश्वेन मे तारणाग्नी श्रितिं विद्यासं तमग्निभिः सत्प्रापाद्दिति तदुत प्रानक्रियादेन स्थालो वा एषनु

स्मिन् यदेनं ७ श्मशावदर्भ्या याइवज्जुलुकुम्भ यज्ञाय वापत्र आक्रति न्यस्तस्थानः सन्देनमभ्र छत्रमाण स्थं ७ सवता २१ कामवक्र्यात्रिस्त्रपवस्थाली रघूवे बूयाना सुग्गामयानि वस्तुंबलानिचाव धायनानात्रिस्थ स्त्रिप्य प्रहेष्याप्तये ततः सं ताप दन्तयोज्ञाय रं स्वरन्तं दधस्वसमादहेते । र यदद्यौव

तिनो प्रन्यस्कृमिवा २ तस्माद्दधे नदृविणान्त्यनू कैंग्यारूश्न्मिरन्नेरथ्यऊा यन ज्ञो कास्कृविस्था उतवादि वसरित्यन मृज्ञा विश्वकमारूजानतमश्नेहेंडः परि[illegible] क्रिय प्रकृत आवा स्वालां [illegible] । अप्रमेन विङ्गुरीषं हत्वा स्यांस्तुराषं प्रतिष्ठापयन्ति गुरीषं वाइयं तस्मुरीष एवैनस्तुरीषं दधाति या

हवा अस्मिल्लाहकलानक्षुरीषातान्मेदविदद्वायेस गालं हुसेनवंति नेस्मृगालः सनवेदितिनदुत प्रानक्रियाद्धो भुकाकास्य प्रज्ञानवतिनमं नरत्तः प्रदक्षानाप्ये नान्वनक्रिमि धामविनेत करोति ॥ अथास्य सप्रसुप्राणायतने तु सप्तच्छिरश्ययशाकलान्यन्यस्यति जपोनि वप्रिस्हृतं ७ द्विरश्येजो

तिरवाक्लिन्सलदस्तूतंदधाति ने अश्वेन मे तारणाग्नी श्रितिं विद्याकृष्मा जिनकृतरलो मघा वीनश्री वं प्रलीयतं तस्मिन्ने नकृत्रानेनि पाघक्तं पृतनस्त्र सौदक्षिणे पाणा वादधाति सव्य उपस्तृ तस्पृरमिधुवांस्त्रवेग्निहोत्रहवणीं नासिकायाः स्रुचौ कर्ण्योः प्राशित्रहरणे ब्राह्मशुच्छ्रिमसं प्रणीताप्रणय

नं पात्र्यां वा आस्याः स्रुवं पदारपात्रीं ७ स मचवधानीं दृषदाउपवतीं ७ त्री अस्योतज्ञ मस्यां मांडस्यो रंतदृषारवारवाक्षुलूखलं चमसं शूर्पं मुसलं तानरलोकं अन्यानि यज्ञ पात्राणि दक्षिणे पाणा स्फ्य सव्यस्य ज्ञात्वथी यजमानो यथाविन्त्यदामाष्मतीयादिवम्भवन्त्यामस्यस्त्वेव लोकाजितान भवतितमस्यानि

तम्मनंनापा अग्नयो स्वाक्षात्रः पितरं प्रीत प्रासामातेत ७ श्रीवत्सम स्मृत्यां ७ ल्पे त ७ वा व ७ द्दैविनसुमस्मृत्र्यंतिप्रदेवैने केल्ययंति ४ तं यदि गार्हपत्यः पूर्वः प्राक्रयात्तेदि घान्मविष्णुपनमग्निः पूर्वः प्रापन प्रतिष्ठास्य प्रत्येव तस्मिंल्लोके स्थास्यन्तीत्यस्मात्प्रत्येव इति ५ अथ यद्याहवनीयः पूर्वं घाम्नु

स्वर्ग्य एनमग्निः पूर्वः प्रापन्नस्त्वथा लोकानजेषीत्कुसुस्वर्गमवतन्मिन्लोके स्विष्ठं तिन्यस्मान्प्रत्येव इति ६ अथ प्रयद्यघन्त्रा कार्यपवनस्तद्विघादन्माद एनमग्निः पूर्वः प्रापद्वस्त्रम सम्यन्लाम वतन्मिल्लोके स्थतिन्यस्मात्प्रत्येव इति ७ अथ यदि सार्व मरुत्तद्विघा क्वल्याणं लोकमजेषीदिति । एतान्यस्मिन्

विज्ञानातिः ८ नो वा एतो यजमानः आकृतिं मन्ततो जुहोति सुयोम्य यो ऽस्य स्वर्गो लोको जितो भवति । न न आकृति मयो भूतः संभवति । ९ अथ यान्यमयानि स्म्रतानि यानि स्नवंति नानि ब्राह्मणाय दद्यात् क्व जो हृद्गतं मन्यंते य... निष्कृतिं कल्प्यमस्य पृथिवीनां न्यन्यत् वद रेऽरात्यावा अस्य सर्वस्य प्रतिष्ठा तादन्नम्
द्धि वसूनि स्थापयति । १० अथ चित्ता मा कृतिं जुहोति प्र त्री वान्त्वानावा यो वान्यो वा ... स्यादस्मादेव मध्यितानामि व दयं तायतं ... संस्वर्गः बाला कायमाद्देत्यनापद्दा सत्यायतुप स्पृशंति । ११ ब्राह्मणोप...॥ इति द्वितीयः प्रपाठकः ॥ ब्राह्मण... कण्डिका ९ ॥ स्मात्मा वैराजो यज्ञः प्रजापतिस्तस्यैतास्तन्वो
माष मादवता माएता आकृतानि जुहोति । १ स यदि हन्यात् छेद्यां न... इति दवतां मन्येत तामनु समीक्ष्य जुहुयाद् यदि दीक्षोपसत्वान्द्रवनीय यदि प्रसुत आग्नीध्र विबाह तद्यत् स्य पूर्वस्तू... स्यात् ... नाध्ये वतुर्द्धि ... तत्र द्वतानु... देवता याय यज्ञं निषजुतीन यादद्वतया यज्ञं प्रतिसंदधाति रसय
घ्नं मन सा ति ... स्वाहेति जुहुयात् ... इति हि सतर्द्धि न वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । ३ अथ यद्येनं वा ... स्वाहेति जुहुयात् ... सतर्द्धिन वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । ४ अथ यस्य राजानं सष्ठेत्
नाकुरं नरस्तुरं धसे स्वाहेति जुहुयाद् ... सतर्द्धिन वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । ५ अथ यदि सातः किं विदा पूछेत सवित्रे स्वाहेति जुहुयात् सविता हि सतर्द्धिन वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । ६ अथ यदि दीक्षान्तु किं विदा पघेत विश्वकर्मणे स्वाहेति जुहुयाद् विश्वकर्मा हि सतर्द्धि
न वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । ७ अथ यदि सोमं क्रयण्यां किं विदा पघेत इन्द्राय स्वाहेति जुहुयात् इन्द्रो हि सतर्द्धिन वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । ८ अथ यदि क्रयायो पोष्ठितः किं विदा पघेत ... शायन्व मकश्चः स्वाहेति जुहुयाद् ... हि म कृतं ... न वन्यघ पाप्मानं हतं
त्येनं यज्ञो न मति । ९ अथ यदि पण्यमानः किं विदा पघेत नास्तुरा स्वाहेति जुहुयाद् ... हि सतर्द्धि न वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । १० अथ यदि क्रीतः किं विदा पघेत मित्राय स्वाहेति जुहुयात् मित्रो हि सतर्द्धिन वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । ११ अथ यदि पूरा वा सन्नः किं विदा प
घेत विष्णवे शिपिविष्टाय स्वाहेति जुहुयात् विष्णुर्हि सतर्द्धि शिपिविष्टो न वन्यघ पाप्मानं हत त्येनं यज्ञो न मति । १२ अथ यदि प्रयुह्यमाणः किं विदा पघेत विष्णवे नरंधिषाय स्वाहेति जुहुयाद् विष्णुर्हि सतर्द्धिन रंधिषो न वन्यपयति । १३ अथ यद्यागतः किं विदा पघेत नासामाय स्वाहेति जुहुयात् सो
मो हि सतर्द्धिन वन्यपयति । १४ अथ यद्यासंघामासन्नः किं विदा पघेत वरुणाय स्वाहेति जुहुयाद् वरुणो हि सतर्द्धिन वन्यपयति । १५ अथ यद्याग्नीध्रगतः किं विदा पघेत अग्नये स्वाहेति जुहुयादग्निर्हि सतर्द्धि न वन्यपयति । १६ अथ यदि हविर्धानगतः किं विदा पघेत ... शाय स्वाहेति जुहुयाद् ... हि सतर्द्धि
न वन्यपयति । १७ अथ यद्युपावहियमाणः किं विदा पघेत नाअदितये स्वाहेति जुहुयाद् अदितिर्हि सतर्द्धिन वन्यपयति । १८ अथ यद्यं शुं ... न्फेसः किं विदा पघेत विष्णवे न्योदपे... स्वाहेति जुहुयाद् ... हि सतर्द्धि देवान वन्यपयति । १९ अथ यद्याप्याय्यमानः किं विदा पघेत विश्वेभ्यो देवेभ्यः ... स्वाहेति जुहु
याद्विश्वे हि देवाः सतर्द्धिन वन्यपयति । २० अथ यद्यभिषूयमाणः किं विदा पघेत यमाय स्वाहेति जुहुयाद् यमो हि सतर्द्धिन वन्यपयति । २१ अथ यदि संभ्रियमाणः किं विदा पघेत विष्णवे स्वाहेति जुहुयाद् विष्णुर्हि सतर्द्धिन वन्यपयति । २२ अथ यदि पूयमानः किं विदा पघेत वायवे स्वाहेति जुहुयाद् वा
युर्हि सतर्द्धिन वन्यपयति । २३ अथ यदि हुतः किं विदा पघेत इन्द्राय स्वाहेति जुहुयाद् इन्द्रो हि सतर्द्धिन वन्यपयति । २४ अथ यदि दीक्षितः किं विदा पघेत ... काय स्वाहेति जुहुयात् ... हि सतर्द्धिन वन्यपयति । २५ अथ यदि ... किं विदा पघेत ... काय स्वाहेति जुहुयात् ... मत्वा हि सत
र्द्धिन वन्यपयति । २६ अथ यदि चमसेष्वसन्नः किं विदा पघेत विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहेति जुहुयाद् विश्वे हि देवाः सतर्द्धिन वन्यपयति । २७ अथ यदि होमायोद्यतः किं विदा पघेत असवे स्वाहेति जुहुयाद् असुर्हि सतर्द्धिन वन्यपयति । २८ अथ यदि हूयमानः किं विदा पघेत रुद्राय स्वाहेति जुहुयाद् रुद्रो हि स
तर्द्धिन वन्यपयति । २९ अथ यदि भक्ष्याहृतः किं विदा पघेत वाताय स्वाहेति जुहुयाद् वातो हि सतर्द्धिन वन्यपयति । ३० अथ यदि प्रतिख्यातः किं विदा पघेत नृचक्षसे स्वाहेति जुहुयान्नृचक्षा हि सतर्द्धिन वन्यपयति । ३१ अथ यदि भक्ष्यमाणः किं विदा पघेत ... शाय स्वाहेति जुहुयात् ... हि सतर्द्धिन वन्यपयति । ३२
अथ यदि नाराशंसेषु सन्नः किं विदा पघेत पितृभ्यो नाराशंसेभ्यः स्वाहेति जुहुयात् पितरो हि सतर्द्धिन वन्यपयति । ३३ पितरो हि सतर्द्धि नाराशंसा न वन्यपयति । ३४ अथ यद्यवभृथायोद्यतः किं विदा पघेत ... धाव स्वाहेति जुहुया । अथ यद्यवभृथमभ्यवह्रियमाणः किं विदा पघेत समुद्राय स्वाहेति जुहुया

सवेनेन समर्द्धयेन्ति।१५ द्वनीय म व नास्येन द्रूपं य आज्ञा घोर्म्देद्वितीय म वनतं सं ल्ल एा प य मा तृ नी याः ०ं रात्रिं परिशिष्टं व तिास्वग्ने विन ास तं ग्ला के न स्य पा द व न या स्वेन रूप एा द्वनी य स व ने ने स म र्द्धय ति।१६ एका स्ये कुश्ये न श्र छ मा ०ं रात्रिं परिशिष्टं द्वायाकुश्ये न द्विनी यां ति स्व ाां कुश्ये न द्वनीयां य थ्या रू रं

वेनेय थ्या द वन ०ं स वनैः सम र्द्धय ति।१७ परी ग्ता छिंच ना कुना मि नि परि छिंच ति सु श्या ये ग्ना मो य उ न्न म ०ं दृ विशि न्फ न्न मं वा एत द्ध विर्य सो म उ न्न मा स ग्वि न ०ं दृ ष्टि क्षा रो ति द धन्वा बो न यो स्थं त रे न्य द्विष्ट घोषा स्व य त स्तु पा व सो म म द्धि नि रित्य द्वि नि विसा मः स्व य त द्वि नि रा ग्वेन ०ं सु नो ति को

सु न्या ये।१२ न द क्ष रू न्या वा ए त दूप ०ं सु त स्य वा स्तु न स्य व य स्मि वा स एव पा स्न ष धा ना ०ं र सो य स्य य स्त्र सु न स्य रू प म न्न स्ये ए र सो य स्य रिक्त म द सु त स्य रू प मु ना न्या म वि न ०ं स वा न्या ०ं सु नो त्फ ना न्या ०ं स वा न्या म व रू धे।१३ नेदा क्ष र्य श्राव नि ः सो म ः स्व य त छ्म क छ्म सो त्रा म सा ति द्वि पा श्व

नि रि ति कू या घा र्दु ना वे ष्वि षा वा र्द ना ग्या वा ए श्राव नि विसा मः स्व य त कु ... र ग्व वि न ०ं सु नो ति सो म स्तु न्या ये।१४ सा र्व प य स्वं ग्ला न्त वं ति प य सा द्वि स्तु य त स्मा वि ः सा म वं ग्ला न्त वं ति सो म रू प ना ये सा र्व परि स्क न्ध ग्ला न्त वं ति परि स्क ना द्वि स्तु या त सर्व द्व त वं ता न वं ल्प स न्धि ग्न्य द्रा घ श पं य छू तं श्र न्य द्रा द वे न

य त रू पं के रो ति स र्व म धुमं ग्ला न्त वं न्ये न द्धि ग्न्य द्रा स्तो म रू पं य न्म धु म युक्ता द वि न ०ं ग्ना म रू पं क ग्ला नि।१५ सर्व श्रा द्धि ना न्त वं ति निः छ न्धा य स्त च द्धा र स्य ता श्र न्ना घ ग्स्ये वा व रू ध्येस र्व ऐं द्रा इं द्वि प ग्स्ये व वी य स्या व क्रा धे।१६ यद्वि व सर्व श्रा द्धि ना न्त वं ति सा र्व सा र स्वि ना ः सर्व ऐं द्रा ए ना वा एत द व ना श्र स्य ०

स म न्न रं द्रा ति र ग्वि न ०ं सं न्त र न्य छो प ना प चि न देवता ना रा धे स्य न स म र्द्धयं ति।१७ सं त ता सा न्या ः सु रो स्तु वा क्या न्त वं ति स मा न दे व त्या ः श्र ज्ञा ना ०ं सं न त्या श्र छ व छे दा य सर्व श्रा द्धि न्यो न्त वं ति सर्वा ः सा र स्व त्य ः स र्वा ऐं द्रा ः स मा नी वं धुना।१८ श्र स्तु छु न्त श्रा द्धि या न्त वं ति वा या श्न तु छु द्वा यो वि सा मः स्व य त वा स्वे वि न ०ं सु नो

ति रो म स्तु न्या ये स र्व श्रा द्धि न्यो न्त वं ति स वा ः सा र स्व त्य ः स र्व ऐं द्रा ः स मा नी वं धुना।१९ ज्ञा ता ना न्त नु त्रि या न्त वं ती यं द्वि ज ग न्य न या वि सा मः स्व य त न ये ग्वि न ०ं सु नो ति सा म स्तु त्या ये स र्व श्रा द्धि ना न्त वं ति स र्व सा र स्व ताः स र्व ऐं द्राः स मा नी वं धुना।२० स वा प थ श त्या द्रा सो म य रू प व य स्मि त्रा म ए ती तं य द्वं का की य ज ग्ना नी

द्रा ए द्वि द्धि र्व व स्या न्त छ वं धे वा स र्व शि द्वि ज्ञो न्त द्ध यं ति ग्न र्व वा क ग्वि डः सो मं न्त द्ध यं ति सा म रू प ना द्धे।२१ श्रा द्धि न म ध्व र्य वा न्त द्ध यं न्य द्धि नो वि द वा ना म ध्व स्मा म वि त द्रा ग ध्य ०ं स्व श्रा य त ने न्त द्ध यं ति।२२ सा र स्व त ०ं हो ता व्र ह्म ग्मै त्रा व रू एा वा ग्धे य ज्ञ स्य हो ता द्ध द यं व्र ह्मा म ग्ना नि श्रा व रू णा ः स्वा म वि त ज्ञा ग द्धे य ०ं स्व श्रा

न्त द्ध यं ति।२३ ऐं द्ध य ज्ञ मा नो न्त द्ध य न्तौ वा प थ य ज्ञो य क्षि त्रा म एा का य त न ए ष ए न्त द्धि यो य ज्ञ मे स्वा म वि त ज्ञा ग धे यं स्व श्रा य न ने न्त द्ध यं ति।२४ न्य कु व श्रा द्धि नो श्र द्ध ः प्रा ए ः सा र स्व ता वा ग्यो द्ध श्रा द्धि ना श्रा र स्व त व न य ति व द्धू र वा स्य त न्त्रा एो ः सं द श्र ति सा र स्व ता दें द्र प्रा ए ा ने वा स्य न द्धा वा स द श्र न्य द्धो श्रा ए ा ने वा स्य न द्धा द्धि

द्व ति द्धा प य ति न स्मा त्स र्व श्रा ए ा वा द्धि य ति द्धि ना ः।२५ च य श्रा द्धि नं न्त द्ध यं ति स ध्व र्यु य ति प्र स्क ता ना ञी द्धि वृ ह द्धा इ दं व द्धु ः स्तु द्धे द्ध सु कं नी न का य द्धा रू प म सु ना द्धि द्धु द्ध ध ति।२६ वृ य ः सा र स्व त ०ं हो ता मि त्रा व रू ए ा स्सु धा वि द्धि ता वा द्ध र्यं प्रा एो ः श्रा ए ा द्ध द नो च्या न इ ति य थ्या रू प म स वा द्धि न्त्रा ए ा द ध ति।२७ ए क्वा क्यें इं म ज्ञ

मा नो न्त द्ध य न्ये क ध्ना वा ए षा ग्रा ए ा ना ०ं श्री यं दा यं वो वा क्र द्वि ज्ञो म म ा द रू ः म द्धू द्धि ज्ञो न्त द्ध यं ति प द्धा रू न व स्व द्वि द्धि र व ई न वे कं धो न धे व वा व ०ं श्रि य सा न्त धा न्न त स्मा त्स्मो त्रा म ए ा ज्ञा न ए कं श्वा स्या ना ०ं स्त्रे स्तो न्त व न्य छो य ए वा म त द्धे द।२८ द्वि तं द्धा द शा न्त दृ ा न्त वे द्धा द शा ग्वि मा सा न्त द्धा र व मा सा न्त व रू धे

न ः द्व न र त्ति नि व र्न द्धि ज्ञो न्त द्ध यं ति त स्मा द्द्वा द श मा सा श्रो न्यो न्य म द्धि नि व र्न ति।२९ त्र यो द शा य ज्ञ मा नो न्त द्ध यं ति ग्या द्धा व प ष त्र यो द शो सा स प ष प द्व श्र न्य द्धो श्र व स्म र प त म वा ग्धी व रू धे म वा ष ष सं व स्स र ए व य स्मो त्रा म ए ा ति न्न स र्व ज्ञ य ति स व म व रू धे।३१ त्र यः ए श वो न्त वं ति त्र यो व इ मे लो का इ मा ने

व ति लो कि न व रू धे इ मा न्त व लो के मा द्धि ने ना न रि ते ०ं सा र स्व त न्द वा मे ग्द्र ए ा य थ्या रू प म व य थ्या द व न मि मा श्री का न रु ज य ति ग्ना व रू धे।३२ त्र य ग्व ते रू ा श्रा न्त वं ति त्र ग्या वा के न व रू द्व ने व न्ति र व रू धे ग्री ष्म ग्ने वे इ ता व र्ष सा ति त्रे ए ग्द्र मं तं वा रू ते न य थ्या रू प म व य थ्या द व न स्न त न ज य ति ना व च्य रू धे।३३

य रू द्धा न वं ति य द्धा द्धे न व रू द्व ने व ति र व रू धे व स त श्री श्ना र व वा द्धि ना न्यां व ष ष्ठि र द्धा सा र स्व ता न्यां ग्द्र मे न न्द्रो द्धि वा वे शा न्यां य थ्या रू प म व य थ्या द व त स्तू न्त नू ज य ति ना व च्य रू धे।३४ सं त ना या ज्या ः सु रो स्तु वा क्या न्त वं ति स मा न्द व त्या द्ध रू ला ०ं सं न्त वं न्या श्र च्य व छे दा य स र्वा ः द्धो रा स्तु वा क्या न्त वं ति स र्वा

या ज्या न्स्मा द्द त व ः स र्व ए रो व ः सा र्व त्रि न्य न्त ः स र्व द्धि ष्ट म न्त वं ति स व मि ध्म ाः स र्व त्रि न्न मा स स्मा द्द त व ः स र्व त्रि ष्ट मा ः स र्व स ध्म मा ः स र्व त्रि न्न मा ः स र्व षां ग्र हा ए ा द्ध य थ्या द्ध रो स्तु वा क्ये न व ग्ला द्धो ग त्र यो स्त द्धू प म न्त द्धो रा त्रे ए वा व रू धे न स्मा द्द त व ः श्वा सा द्धा द्धो रा त्र यो र व द्ध ति द्धि ता।१५ स वा ए ष सं व स्स र ए व य ॰

१६५

ऽन्नमः । ब्रह्मौदनं पचति रेत एव तद्दधाति यदाज्यमुच्छिष्टं भवति तेन रशनामभ्यज्यादत्ते तेजो वा आज्यं प्राजापत्योऽश्वः प्रजापतिमेव तेजसा समर्द्धयत्यश्वमेधो वा एषो ऽभिधीयते यद्दर्भा । दर्भमयी रशना भवति पवित्रं वै दर्भाः पवित्रेणैवैनं पूतमालभते ॥१॥ अश्वस्य वा आलब्धस्य रेत
उदक्रामत्तत्सुवर्ण्णं हिरण्यमभवत्सुवर्ण्णं हिरण्यं ददात्यश्वमेव रेतसा समर्द्धयति ॥२॥ प्रजापतिर्यज्ञमसृजत तस्य महिमापाक्रामत्स महर्त्विजः प्राविशत्तं महर्त्विग्भिरन्विच्छत्तं महर्त्विग्भिरन्वविन्दद्यन्महर्त्विजो ब्रह्मौदनं प्राश्नन्ति महिमानमेव तद्यज्ञस्य यजमानोऽवरुन्धे ब्रह्मौदने सुवर्ण्णं हि
रण्यं ददाति रेतो वा ओदनो रेतो हिरण्यं ददाति शतमानं भवति शतायुर्वै पुरुषः शतेन्द्रिय आयुरेवेन्द्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते चतुर्षु ... वसतीवरीभिः ... समाहृत्य ... ब्राह्मणम् ॥१॥ ...
तं घ्नन्ति ... यदश्वं ... इमामश्वस्य रशनामाददते ... द्वादशारत्निर्भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवावरुन्धे ... त्रयोदशारत्नीं रशनां कुर्वीत ... त्रयोदश मासाः संवत्सरः ...
... यदश्वमेधे ... विष्णुर्वै ... त्रयोदशारत्निं रशनां यान्यनु ... अश्वमेधयाजी सर्वा दिशोऽभिजयति ...
... अग्निं वैश्वानरमित्यग्निर्वै वैश्वानरः ... गमयति ... प्रजापतये त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति ... इति वषट्कारः ... करोति प्रजापतय इति प्राजापत्यो ह्यश्वः ... तथा समर्द्धयति ॥ ...
... प्रजापतये त्वा ... प्रोक्षामीति ... प्रजापतयेऽनुत्राद्धि ... प्राजापत्यो ऽश्वः ... स्वयैवैनं देवतया समर्द्धयति ...
... इन्द्राग्निभ्यां त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति प्रजापतिर्वै देवानां वीर्यवत्तमो वीर्यमेवास्मिन्दधाति तस्मादश्वः पशूनां वीर्यवत्तमः ... वायवे त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति वा...
... विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामीति ... तस्मादश्वः पशूनां यशस्वितमः ... सर्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामीति ... प्रजापत्यो ...
... सर्वा वै देवता अश्वमेधे ... सर्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामीति ... सर्वा देवता अन्वायत्ताः ... तस्मादश्वमेधे सर्वा देवता अन्वायत्ताः ... पाप्मा वा एतं ...
... अधस्पदमश्वस्योपप्लावयति ... वज्रो वै ... पाप्मानं ... हन्ति ... विशो ... तस्य ... स्कन्दति ... स्तोकाः ... जुहोति सर्वहुतमेवैनं जुहोति ... स्कन्दति ...
... जुहोति ... संमितो ... स्वर्गो लोकः ... तदाहुः ... यदि ... मित्रा ... अपरिमितमेव ... प्रजापतिं ... सहस्रं ... मे ... तेन ... वाजी ... अग्नये स्वाहेत्यग्नय एवै
नं जुहोति सोमाय स्वाहेति सोमायैवैनं जुहोत्यपां मोदाय स्वाहेत्यद्भ्य एवैनं जुहोति सवित्रे स्वाहेति सवित्र एवैनं जुहोति वायवे स्वाहेति वायव एवैनं जुहोति विष्णवे स्वाहेति विष्णव एवैनं जुहोतीन्द्राय स्वाहेतीन्द्रायैवैनं जुहोति बृहस्पतये स्वाहेति बृहस्पतय एवैनं जुहोति मित्रा

नो३

यस्मादेति मित्रायेत्येवेनं जुहोति वरुणाय यस्मादेति वरुणायेत्येवेनं जुहोत्यिन्नावेताग्वेसर्वा दवाग्न्याप्येवेनं जुहोति पराचीर्जुहोति पराङिव वै स्वर्गो लोकः स्वर्ग्यस्य लोकस्याप्त्यै ॥३॥ अथो वा पराङ् प्रदर्शयोर्यः पराचीराहुतीर्जुहोति ऽनरा वर्त्तते तस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठत्येना
ं देवा अस्य यज्ञस्य संस्थितिमनुवास्कंदयाथ स्कन्नं दिन घृतं तस्य स्कंदति ॥४॥ यद्यावै दर्विहोमो न तस्य स्कंदत्यद्यवमनत्यज्ञो स्कंदति यं प्रोक्षितमनालब्धमुत्सृजंति यद्रूपाणि जुहोति सर्वमेवैतमवरुन्धे नं जुहोत्यस्कन्नमपाया स्कन्नं दिन घृतं तस्य स्कंदति हिंकाराय स्वाहा हिंकृताय स्वाहेत्येनानि वाश्व
अश्वस्य रूपाणि नान्यो वाव कं धेपतदाकरणाकृतिर्वि रूपाणि एवैनादोनत्वाइत्यपो खल्वाकरत्रवा अश्वमेधः सेति श्रुतयद्रूपाणि जुहोति होत्न्या एवेति वदन्ति वा एतमायतना करोति अध्वर्युमस्मै जनयति यस्यानायतनेन्यत्राग्नेराहुतीर्जुहोति ॥६॥ सावित्र्याश्वदृष्टेः पुरस्तात्तु कृत्यसज्ञ्पेव
रूपाण्याहवनीये जुहोत्यायतन एवाहुतीर्जुहोति नास्मै ... जनयति यज्ञमुखे यज्ञमुखे जुहोति यज्ञस्य संतत्या अव्यवच्छेदाय ॥७॥ तदाहुर्यद्यज्ञमुखे यज्ञमुखे जुहुयात् पशुभिर्व्यृध्येत पापीयान्स्यात् ... पापीयान् भवत्यश्वचरितं ... जुहोत्युत्साय
चारितं हादः ... राजगतीं कृतानाम् प्रजाता ... वा अस्मै पशुं नवकंधप कमतिरिक्तं जुहोति तस्माद् कः प्रजाः सृष्टिः ॥८॥ ब्राह्मणं ॥३॥ ॥ प्रजापतिरश्वमेधमसृजत तं सृष्टः पराङ् ऐत् सदिशोनुप्राविशत्तं देवाः प्रैषमैच्छंस्तमिष्टिभिरन्वैच्छंस्तमिष्टिभिरन्वविन्दन्तदिष्टीनामिष्टित्वं
स विन्दन्त्यदिष्टिभिर्यजत एषा मवत्वस्मै वयं उमानोद्यिच्छति ॥१॥ सावित्रीयोनत्वं तीर्यं वै सविता यावा अस्यां निलयतायान्यत्रित्यस्यां वावत मन्वविंदंति न वाइमां कश्चन तिर्यङ् ह्रीत्येतु मर्दति यत्सावित्रीयो नत्वं त्यश्वास्यै वा अन्विविन्दो ॥२॥ तदाहुः प्रवा एतद्योमीयते यत्पराङेति न चैनं श्वा
वत्र्यन्तीति य सायं धृतीर्जुहोति क्षेमो वै धृतिः क्षेमो रात्रिः क्षेममेवैनं दधार तस्मात्सायं मनुष्याश्च पशवश्च क्षेम्या भवन्त्यथ यत्प्रातरिष्टिभिर्यजत इच्छत्येवैनं तत्तस्माद्दिवा नष्टैष एति यद्वेव सायं धृतीर्जुहोति प्रातरिष्टिभिर्यजते तस्मात् योगक्षेमः कल्पते
स्मा यत्र तेन यज्ञेन यजते कल्पते प्रजाभ्यो योगक्षेमो न वति ॥३॥ ब्राह्मणं ॥४॥ ॥ अपवा एतस्माच्छ्री राष्ट्रं क्रामति योऽश्वमेधेन यजते तद्यदा वै पुरुषः श्रियं गच्छति वीणास्मै वाद्यते ब्राह्मणौ वीणागाथिनौ संवत्सरं गायतः श्रिया वा एतद्रूपं यद्वीणा श्रियमेवास्मिंस्तद्धत्तः ॥१॥ तदाहुर्य
दुभौ ब्राह्मणौ गायेतामपास्माद्क्षत्रं क्रामेद् ब्रह्मणो वा एतद्रूपं यद् ब्राह्मणो न वै ब्रह्मणि क्षत्रं रमत इति ॥२॥ यदुभौ राजन्यावपास्माद्ब्रह्मवर्चसं क्रामेत् क्षत्रस्य वा एतद्रूपं यद्राजन्यो न वै क्षत्रे ब्रह्मवर्चसं रमत इति ब्राह्मणोऽन्यो गायति राजन्योऽन्यो ब्रह्म वै ब्राह्मणः क्षत्रं राज
न्यस्तदस्य ब्रह्मणा च क्षत्रेण चोभयतः श्रीः परिगृहीता भवति ॥३॥ तदाहुर्यदुभौ दिवा गायेताम् प्रचुक्रमका स्माद्वृीःस्या ब्रह्मणो वा एतद्रूपं यद्दहर्यदा वै राजा कामयते ऽथ ब्राह्मणं जिनाति पापीयांस्तु भवति ॥४॥ यदुभौ नक्तमपास्माद् ब्रह्मवर्चसं क्रामेत् क्षत्रस्य वा एतद्रूपं यद्रात्रि
र्नैव क्षत्रे ब्रह्मवर्चसं रमत इति दिवा ब्राह्मणो गायति नक्तं राजन्यस्तथो हास्य ब्रह्मणा च क्षत्रेण चोभयतः श्रीः परिगृहीता भवतीति ॥५॥ अथ यजेतेत्यददा इति ब्राह्मणो गायतीष्टापूर्तं वै ब्राह्मणस्येष्टापूर्तेनैवैनं स समर्द्धयतीत्ययुध्यतेत्ययुध्यत संग्राममजयदिति राजन्यो युद्धं
वै राजन्यस्य वीर्यं वीर्येणैवैनं स समर्द्धयति तिस्रोऽन्यो गाथा गायति तिस्रोऽन्यः षट् संपद्यन्ते षड्वा ऋतवः संवत्सर ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठति तान्याश्वंशतं ददाति शतायुर्वै पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवैन्द्रिये वीर्ये मात्मं धत्तो ॥६॥ ब्राह्मणं ॥५॥ विन्मत्रामन्तः पत्रे नी
येवेमा तास्तो चितान्यामवेनं परिददात्यष्टौ सिद्धयोऽसीति ताभ्यो एवैनं तत्तस्माद्धिष्टाः प्रजा जायन्ते त्यो सिमयोसीत्यात्यवेनं नयति तस्माद्धश्वः पश्चन्नेतेति तस्माद्धश्वः पश्चन्ताउं न्नेत्रे श्यं गच्छत्यर्वासि सप्तिरसि वाज्यसीति यथायजुरेवैतद्वृषासि नृमणा असीति मिथु

166

एतं देवेभ्योऽश्वं … प्रोक्षितं … आशापालाः …

न वायं यजुर्नामासीति अनुनामासी … नद्यः अश्वस्य प्रियं नामधेयं प्रियेणैवैनं नाम्नाभिवदति तस्मादप्यामित्रौ संगत्य नाम्ना चेद्वदतो न्योन्यं साम्यं जानीतः॥ आदित्यानां पत्वान्विहीत्यादित्या एवैनं गमयति देवा आशापाला … एवैनं परिददाति इह रतिरिह रमतामिह धृ
तिरिह स्वधृतिः स्वाहेति संवत्सरमाहुतीर्जुहोति … वतीस्ता वा अश्वस्य बन्धनं नातिरवैनं बध्नाति तस्मादश्वः प्रमुक्तो बन्धनमागच्छति … वतीस्ता वा अश्वस्य बन्धनं नातिरवैनं बध्नाति तस्मादश्वः प्रमुक्तो बन्धनं न जहाति॥ राष्ट्रं वा अश्वमेधो राष्ट्र एते व्याय
च्छन्ते ये श्वं रक्षन्ति तेषां य उदृचं गच्छन्ति राष्ट्र एव ते भवन्त्यथ य उदृचं न गच्छन्ति राष्ट्रात्ते व्यवच्छिद्यन्ते तस्माद्राष्ट्र्यश्वमेधेन यजेत परा वा एष सिच्यते यो बलोऽश्वमेधेन यजते यदमित्रा अश्वं विन्देरन्यज्ञोऽस्य विच्छिद्येत पापीयान्स्याच्छतं कवचिनो रक्षन्ति यज्ञस्य संतत्या अ
व्यवच्छेदाय न पापीयान्भवत्यन्यमानीय प्रोक्षेयुः सैव तत्र प्रायश्चित्तिः॥२ ब्राह्मणम्॥३॥ प्रजापतिरकामयताश्वमेधेन यजेयेति सोऽश्राम्यत्स तपोऽतप्यत तस्य श्रान्तस्य तप्तस्य सप्तधात्मनो देवता अपाक्रामंस्ता दीक्षाभवत्स एतानि वैश्वदेवान्यपश्यत्तान्यजुहोत्तैर्वै दी
दीक्षामवारुन्ध यद्वैश्वदेवानि जुहोति दीक्षामेव तैरवरुन्धे … अनुपूर्वं जुहोत्यनुपूर्वमेवैनं दीक्षामवरुन्धे सप्त जुहोति सप्त वै ता देवता अपाक्रामंस्ताभिरेवास्मै दीक्षामवरुन्धे॥ अप वा एतस्य प्राणाः क्रामन्ति यो दीक्षामतिरेचयति सप्ताहं प्रचरन्ति सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः प्रा
णा दीक्षा प्राणैरेवास्मै प्राणान्दीक्षामवरुन्धे त्रेधा विभज्य … देवता जुहोति त्रय इमे लोकाः … एष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठति॥ एकविंशतिः संपद्यन्ते द्वादश मासाः पञ्चर्तवस्त्रय इमे लोका असावादित्य एकविंश एतद्वै … सा श्रीस्त
दाधिपत्यं तद्ब्रध्नस्य विष्टपं तत्स्वाराज्यमश्नुते॥ त्रिंशतं … जुहोति त्रिंशदक्षरा विराड्विराडु कृत्स्नमन्नं … शीर्षण्याः प्राणाः प्राणा दीक्षा प्राणैरेवास्मै प्राणान्दी
क्षामवरुन्धे … जुहोति प्रत्यु … सन्तत्यै … ब्राह्मणम्॥४॥ प्रजापतेरक्ष्यश्वयत्तत्परापतत्ततोऽश्वः समभवत् … देवान्न्युदयच्छन् … जुहोत्यश्वमेधस्यैव … ॥१॥ काय स्वाहा कस्मै स्वाहा कतमस्मै स्वाहेति प्राजापत्यं मुखं करोति प्र
जापतिमुख्या … स्वाहाधिमाधीताय स्वाहा मनः प्रजापतये स्वाहा चित्तं विज्ञातायादित्यै स्वाहादित्यै मह्यै स्वाहादित्यै सुमृडीकायै स्वाहेति … अदितिरनाद्यैवैनं प्रतिष्ठति॥४ सरस्वत्यै स्वाहा सरस्वत्यै
पावकायै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहेति … पूष्णे स्वाहा पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा पूष्णे नरंधिषाय स्वाहेति … त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहेति … विष्णवे स्वाहा विष्णवे निभूयपाय स्वाहा विष्णवे शिपिविष्टाय स्वाहे
ति … जुहोति … प्रतितिष्ठति॥ ब्राह्मणम्॥ आ ब्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्म
वर्चसी जायतामिति ब्राह्मण एव ब्रह्मवर्चसं दधाति तस्मात्पुरा ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी यज्ञे॥ आ राष्ट्रे राजन्यः शूर इषव्योऽतिव्याधी महारथो जायतामिति राजन्य एव शौर्यं महिमानं दधाति तस्मात्पुरा राजन्यः शूर इषव्योऽतिव्याधी महारथो जज्ञे दोग्ध्री धेनुरिति धेन्वामेव पयो
दधाति तस्मात्पुरा दोग्ध्री धेनुर्जज्ञे वोढानड्वानित्यनडुह्येव वीर्यं दधाति तस्मात्पुरा वोढानड्वान्जज्ञे आशुः सप्तिरित्यश्व एव जवं दधाति तस्मात्पुराशुरश्वो जज्ञे पुरंधिर्योषेति योषित्येव रूपं दधाति तस्मात्स्त्री युवतिः प्रिया भावुका जिष्णू रथेष्ठा इति
राजन्य एव जैत्रं महिमानं दधाति तस्मात्पुरा राजन्यो जिष्णुर्जज्ञे … सभेयो युवेति … प्रथमवयसी … प्रथमवयसी … सभेयो युवा भावुकः॥ आस्य यजमानस्य वीरो जायतामिति यजमानस्यैव प्रजायां वीर्यं दधाति तस्मात्पुरेजानस्य वीरो ज

फलवत्यो न ओषधयः पच्यन्तामिति फलवत्यो वै तत्रौषधयः पच्यन्ते यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते ॥१॥

[illegible]॥ निकामे निकामे नः पर्जन्यो वर्षत्विति निकामनिकामे वै तत्र पर्जन्यो वर्षति यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते॰ योगक्षेमो नः कल्पतामिति योगक्षेमो वै तत्र कल्पते यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते तस्माद्यत्रैतेन यज्ञेन यजन्ते क्लृप्तः प्रजानां योगक्षेमो भवति॥१०॥ ब्राह्मणं॥५॥ ॥ प्रजापति
र्देवेभ्यो यज्ञान् व्यादिशत् स आत्मन्नश्वमेधमधत्त ते देवाः प्रजापतिमब्रुवन्नेष वै यज्ञो यदश्वमेधोऽपि नोऽत्रास्त्वित्याग इति तेभ्य एतानन्नहोमानकल्पयत्तद्यदन्नहोमाञ्जुहोति देवानेव तत्प्रीणाति॥१॥ आज्येन जुहोति तेजो वा आज्यं तेजसैवास्मिंस्तेजो दधात्याज्येन जुहोत्येतद्वै
देवानां प्रियं धाम यदाज्यं प्रियेणैवैनं धाम्ना समर्द्धयति॥२॥ सक्तुभिर्जुहोति [?]देवानां वा एतद्रूपं यत्सक्तवो देवानेव तत्प्रीणाति॥३॥ धाना जुहोति अहोरात्राणां वा एतद्रूपं यद्धाना अहोरात्राण्येव तत्प्रीणाति॥४॥ लाजाञ्जुहोति नक्षत्राणां वा एतद्रूपं यल्लाजा नक्षत्राण्येव तत्प्रीणाति॥ प्रा
णाय स्वाहा व्यानाय स्वाहेति नामग्राहं जुहोति नामग्राहमेवैनांस्तत्प्रीणात्येकस्मै स्वाहा द्वाभ्यां स्वाहा शताय स्वाहैकशताय स्वाहेत्यन्तत इह[?] जुहोत्यन्तत [?] विनो स्वर्गाल्लोकात्[?] एकोत्तरं[?] जुहोत्येक इह स्वर्गो लोक एकधैवैनं स्वर्गं लोकं गमयति पराचीर्जुहोति पराङिव
वै स्वर्गो लोकः स्वर्ग्यस्य लोकस्याभिजित्यै[?] यदि पराङ्[?] ... पराचीराहुतीर्जुहोति [?] यदेकशतमतीयादायुर्वा यजमानं व्यर्द्धयेदेकशतं जुहोति शतायुर्वै पुरुषः [?] आयुष्येवात्मन् प्रतितिष्ठति [?] स्वाहा स्वर्ग्याय स्वाहेत्युत्तमाम
आहुतीर्जुहोति रात्रिर्वै व्युष्टिरहः स्वर्ग्यो ह्योरात्रे एव तत्प्रीणाति॥८॥ तदाहुर्यदुभे दिवा नक्तं वा जुहुयादहोरात्रे मोहयेद्व्युष्ट्यै स्वाहेत्यनुदित आदित्ये जुहोति स्वर्ग्याय स्वाहेत्युदिते होरात्रयोरव्यतिमोहाय॥७॥ ब्राह्मणं॥१०॥ ॥ राजा वा एष यज्ञानां यदश्वमेधो यजमानो वा अ
श्वमेधो यजमानो यज्ञो यदश्वस्तं पशुं नियुनक्ति यज्ञ एव तद्यज्ञमारभते॥१॥ अश्वं तूपरं गोमृगमिति तान्मध्यमे यूप आलभन्ते सेनामुखमेवास्य तत्संश्यति तस्माद्राज्ञः सेनामुखं भीष्मं भावुकं॥२॥ कृष्णग्रीवमाग्नेयं रराटे पुरस्तात्पूर्वाग्निमेव तं कुरुते तस्माद्राज्ञः पूर्वाग्निर्नी
[?]कः॥३॥ सारस्वतीं मेषीमधस्ताद्धन्वोः स्त्रिय एव तदनुवर्त्मानीः कुरुते तस्मात्स्त्रियः पुंसोऽनुवर्त्मानी भावुकाः॥४॥ आश्विनावधोरामौ बाह्वोर्बाह्वोरेव बलं धत्ते तस्माद्राजा बाहुबली भावुकः॥५॥ सोमापौष्णं श्यामं नाभ्यां प्रतिष्ठामेव तां कुरुते इयं वै पूषास्यामेव प्रतितिष्ठति॥६॥ सौ
र्ययामौ श्वेतं च कृष्णं च पार्श्वयोः कवचे एव ते कुरुते तस्माद्राज्ञः [?] द्वे वीर्ये करोति॥७॥ त्वाष्ट्रौ लोमशसक्थौ सक्थ्योरेव बलं धत्ते तस्माद्राजोरुबली भावुकः॥८॥ वायव्यं श्वेतं पुच्छे [?] धाम वर्तं कुरुते तस्मा[?] प्रजा अन्वयन्ति [?] ऐन्द्राय स्वपस्याय वेहतं य
कृत्स्नं कृतायै[?] [?] वामनो यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञ एव ततः प्रतितिष्ठति॥९॥ एतावन्तः पञ्चदश पर्यङ्ग्याः पशवो भवन्ति पञ्चदशो वै वज्रो वीर्यं वज्रो वज्रेणैव तद्वीर्येण यजमानः पुरस्तात्पाप्मानमपहते॥१०॥ पञ्चदश पञ्चदशो [?] पञ्चदशो वै वज्रो वीर्यं वज्रो वै
[?] वीर्येण यजमानो जितः पाप्मानमपहते॥११॥ तदाहुर्यदार्[?] पाप्मानं हन्ता इत्य[?] प्रजापतिं संस्करोति [?] सर्वमेवकं धे॥१२॥ सप्तदश भवन्ति सप्तदशो वै प्रजापतिः प्रजापतिरश्वमेधोऽश्वमेधस्य वाप्त्यै बोऽश्व
[?] सर्वं तदिदं सर्वमवरुन्धे॥१३॥ तानेकैकशः माप्रीणीयादित्याहुः समिद्धो अञ्जन् कृदरं मतीनामिति बार्हदुक्थीभिः[?] आप्रीणीयात् [?] वामदेव्यो [?] [?] दधाति एतास्ता [?] तदा प्रीणामस्ति
[?] प्रीणाति यत्प्रजापतिर्वै जमदग्निः सोऽश्वमेधः स्वयैवैनं देवतया समर्द्धयति तस्माज्जामदग्नीभिरेवाप्रीणीयात्॥१४॥ तद्वैक। पत्नीः[?] पर्यग्निकृताः नाना [?] वाक्याः [?] [?] एतस्मा [?] तरे [?]
[?] विज्ञितरे प्राजापत्या इति प्रतिनोदत प्रभुर्वा [?] वैश्य[?] आयुर्वा यजमाने व्यर्द्धयेदिति न [?] तस्मात्प्राजापत्या एव [?] देवदेवत्या इतरे [?] करा[?] वर्त्मानि करोत [?] आयुष्येव

१६७

167

कमानं समर्द्धयति ॥१५॥ हिरण्यं ब्रह्मस्य तस्य सो तु यति जोदृ मयाः पर्यग्न्याणामायसा इतरेषां ज्योतिर्वै हिरण्यं रात्रिमश्वमेधे ज्योतिरेवैतत्क्रियते दक्षिणत्यधो हिरण्यज्योतिषैव यजमानः स्वर्गं लोकमेत्यथो अहरेकां द्वामेव तं करुते स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥१२॥ अथो हरुत्रे वाश्वः

स्यैतद्रूपं यद्धिरण्यं रूपेणामेवैतद्धृतानां समर्द्धयति ॥१७॥ अथ यदोदृ मयाः पर्यग्न्याणां यथा विराज्ञो राजानो राजकृतः सूतग्रामण्य एवं वा एते अश्वस्य पर्यग्न्या यतेरेव मु वा एतद्धिरण्यस्य यथोदृ ङ्ग्राम्यानि विनां रूपेणा समर्द्धयति ॥१८॥ अथ यदायसा इतरेषां विक्ष्वा इतरेषां

विशा एतद्रूपं यदयो विशामेवैतद्विशा समर्द्धयति ॥ तत इदस्तेन तत्र रता अश्वस्यावधं त्यान्तु ष्टुतो वा अश्व आल्कष्टुत्तिषादिकस्ताया मविनं तद्दिशि दधान्यथ यन्हेतस इदस्तेन ष्टुयोनि ब्रह्म श्रो ष्टुजान्वितमः स्वायेवैनं योन्यां समर्द्धयति ॥१९॥ ब्राह्मणं ॥१॥ द वा अश्व हान

पवमानं स्वर्गं लोकं न प्राजानं स्तमश्वः प्राजानात्तेयदश्वमपुच्छेन पवमानाय सर्पन्ति स्वर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै पुच्छमन्वारभन्ते स्वर्गस्यैव लोकस्य समष्ट्यै न वै मनुष्यः स्वर्गं लोकमञ्जसा वेद अश्वो वै स्वर्गं लोकमञ्जसा वेद ॥१॥ यदुद्गाता उद्गायेद्यथाश्वादे वजोन्येन पथा नये

ताद्धृक्तदद्यदुद्गातारमपरुध्याश्वमुद्गीथाय वृणीत यथाश्वाश्चैव जित्वा नयेदेवाभिवित घ्यजमानमश्वः स्वर्गं लोकमञ्जसा नयति हिङ्करोति सामैव तद्धिङ्करोत्युद्गीथ एव स वडवा उपकं धन्ति स उ सिं जतीत्यो पगातार उपगायन्ति नाद्धृक्तद्धिरण्यं दक्षिणा सुवर्णं शतमान

ते नरस्याकं ब्राह्मणं ॥२॥ ब्राह्मणं ॥२॥ प्रजापतिरकामयतोभौ लोकाववरुन्धीयेति देवलोकं च मनुष्यलोकं चेति स एतान्पशून्पश्यद्ग्राम्यांश्चारण्यांश्च तानालभत तैरिमौ लोकाववारुन्ध ग्राम्यैरेव पशुभिरिमं लोकमवारुन्धारण्यैरमुं यद्वै लोको मनुष्यलोको ग्राम्यैः

वा देवलोको यद्ग्राम्यान्पशूनालभतेऽस्मिन्नेव तल्लोके यजमानोऽवरुन्धे यदारण्यानमुष्मिन्ति ॥१॥ स यद्ग्राम्यैः संस्थापयेत् समघ्नानः क्रामेयुः समन्तिकं ग्राममपायाग्रामान्तौ स्याता न ऋक्षीकाः पुरुषव्याघ्राः परिमोषिण आव्याधिन्यस्तस्करा अरण्येष्वाजायेरन्यदारण्ये व्यृध्नान्

छ्विद्धिरं श्रा मप्या ग्रामान्तौ स्याता ऋक्षीकाः पुरुषव्याघ्राः परिमोषिण आव्याधिन्यस्तस्करा अरण्येष्वाजायेरन् ॥२॥ नदाकुरदशुवापिव्यदारण्यानिनं तस्यक्तो तवं यज्ञकृयाघ्नौ यजमानमरण्यं मृतं हरेयुररण्ये ह्यारण्याः पशवो यज्ञघ्नोऽसूयाघ्नौ वरा स्वत्स्य दितिथ

क्षिकृतानैवोत्सृजन्ति तान्हेव क्रतं नाकृतं न यजमानमरण्यं मृतं हरन्ति न यज्ञं वेरा संस्तवति ॥३॥ ग्राम्यैः संस्थापयति विब्रिला भ्यावाव स्पनः समघ्नानः क्रामन्ति समन्तिकं ग्राममयोर्ग्रामान्तौ भवतो न ऋक्षीकाः पुरुषव्याघ्राः परिमोषिण आव्याधिन्यस्तस्करा अरण्ये

ष्वाजायन्ते ॥४॥ ब्राह्मणं ॥१३॥ प्रजापतिरश्वमेधमसृजत तस्मात्सृष्टः पराङेत्कल्पं क्लिपूर्वा संवत्सरं षाविरात्रैर्दीक्षमाणमन्तर्वेर्दक्षिणास्तु शाद्युक्तमानाङ्गमाप्नोत्पंच दक्षिणा स्तिरवारुध ईमा सानो वा एषा प्रतिमायत्यंत्वदक्षिणो यत्यंवदक्षिणा आलभन्ते ईमा सानेव निर्यजमा

नोवरुन्धे ॥ तद्भाकुरन्व करुद्धाय एतस्य संवत्सरो जवति प्रान्येत्र वाउ मांस्येन्याः संवत्सरे तन्तु नदृत्येष वि सा करुषं वत्सरो यौ ... यज्ञाउ मांस्यान्यपून्नालभन्ते साद्युतादवत संवत्सरमेव रुन्धे विवाएष प्रजया पशुभिर्व्यधाते य स्वर्गं लोकमपराध्नोति यान्यत्रिका दक्षिणेभ्यः संव

सरं तन्नुतदृत्येष विसंप्रति स्वर्गं लोकं यन्दकादक्षिणो प्रजावि पशावेकादशिनी युन्देकादशिनाना पशून्नालभन्ते स्वर्गं लोकमपराध्नोति न प्रजया पशुभिर्व्युर्द्धयते प्रजापतिर्विराजमसृजत सा स्मात् सृष्टा पराच्यैत्सा श्वामधं प्राविशत्तां दक्षिणाभिरन्वप्राप्नुवंस्तां नामाप्नोत्तामाप्नो

दक्षिणाभिरवारुन्धयदक्षिणाभ्यालभन्ते विराजमेवावरुन्धे यज्ञमानो वरुन्धे शतं मालभन्ते ततानाभ्योरैवेद्युरुष आतिरिक्षयाम्वगवेद्धियं वीर्यं मान्त्र्यं धन्तु ॥२॥ एकादशिनान आलभन्त एकादशाक्षरा विराड्विराडिन्द्रियं वीर्यं त्रिष्टुबिन्द्रियमेवात्मन्वीर्यस्यावरुन्धे एकादशदशान आलभन्ते

नदाविप्रयोः प्राणानाप्नोति वाद्वाः प्राणिनो वुपदृथं समर्द्धयति विश्वेदेवा जवंति विश्वदेवा वा अश्वो अग्न्येवसर्वे श्रायस्य कूरूपाणां विश्वं कस्माद्धक्रूरूपाः परुषवा नानारूपा भवन्ति नकस्मान्नानारूपाः परावः ॥१४॥ ब्राह्मणं ॥१४॥ सुजंति व्रधम रुषं वरुं तमिसनस्तोचादिश्यो व्रध्नो रुषोर

स्मिनास्माश्रादिसंस्तुनक्ति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥१॥ नुदाकः पराङ्वा एतस्माद्यज्ञः पतियस्य पशूरूपाण्यलोभ्यत्रावृहदेतीत्येतं स्तोतरनैमप्थ्याद्धनर स्वमावर्द्धयाभिनद्दतिद्वाष्टवैगस्मानानामवास्मा एतं दधातिन प्रानाप्येति ॥२॥ उपवा एतस्मात्तेज इन्द्रियं पशवः

ति ४ परस्त्री

श्रीः कामेति त्याश्वमेधेन यजेत ।३ वसवस्त्वांजंतु गायत्रेण छंदसेति महिष्यन्यनक्ति तेजो वा आज्यं तेजो गायत्री तेज एवास्मिन्समीचीदधाति ।४ रुद्रास्त्वांजंतु त्रैष्टुभेन छंदसेति वावाता तेजो वा आज्यमिंद्रियं त्रिष्टुप् तेजश्चैवास्मिन्निंद्रियं च समीचीदधाति ।५ आदित्या
स्त्वांजंतु जागतेन छंदसेति परिवृक्ता तेजो वा आज्यं पशवो जगती तेजश्चैवास्मिन्पशूंश्च समीचीदधाति ।६ पत्न्यो ऽंजंति श्रियै वा एतद्रूपं यत्पत्न्यः श्रियमेवास्मिंस्तद्दधति नास्मात्तेज इंद्रियं पशवः श्रीरपक्रामति ।७ यस्मात्त्वे कविषो ऽकृत स्कंदति ... तत्मशोस्कंदति यस्य
निकृष्य ।७ मानि त्रीण्येतद्यत्काचा ... तिला मा ... वा स्य संतरंति ... घात वंति तस्योकं ... ग्राम्यान् ... काम्या नावर्तंति शतानाम् ... क आत्मेक ... शुचि ... तिति श्रुतिः ... मांसाद्यन्पत्नीराव ... प्राजापत्यो ऽश्वः स्वयैवैनं देव
तया समर्द्धयति ... ।८ ... इत्यतिरिक्ते मंत्रः ... प्रजापतिर्वा ... समर्द्धयति ।९ अपवा एतस्मात्तेजो ब्रह्मवर्चसं क्रामति यो ऽश्वमेधेन यजते होता च ब्रह्मा च ब्रह्मोद्यं वदत आग्नेयो वै
होता बार्हस्पत्यो ब्रह्मा ब्रह्म बृहस्पतिः ... वा अस्मिन् ब्रह्मवर्चसं च समीचीधत्तो यूपमभितो वदतो यजमानदेवत्यो वै यूपो यजमानमेव तेजसा च ब्रह्मवर्चसेन चोभयतः परिगृह्णीतः ।१० कः स्विदेकाकी चरतीत्यसौ वा आदित्य एकाकी चरत्येष ब्रह्मवर्चसं ब्रह्मवर्चसमेवास्मिंस्त
द्धत्तः ।११ क उ स्विज्जायते पुनरिति चंद्रमा वै जायते पुनरायुरेवास्मिंस्तद्धत्तः ।१२ किं स्विद्धिमस्य भेषजमित्यग्निर्वै हिमस्य भेषजं तेज एवास्मिंस्तद्धत्तः ।१३ किं स्विदावपनं महदित्ययं वै लोक आवपनं महदस्मिन्ने वै लोके प्रतितिष्ठति ।१४ कास्विदासीत्पूर्वचित्तिरिति द्यौ
र्वै वृष्टिः पूर्वचित्तिर्दिवमेव वृष्टिमवरुंधे ।१५ किं स्विदासीद्बृहद्वय इत्यश्वो वै बृहद्वय आयुरेवावरुंधे ।१६ का स्विदासीत्पिलिप्पिलेति श्रीर्वै पिलिप्पिला श्रियमेवावरुंधे ।१७ का स्विदासीत्पिशंगिलेत्यहोरात्रे वै पिशंगिले अहोरात्रयोरेव प्रतितिष्ठति ।१८ इत्यष्टावाशीतं
।१५ प्रथमः प्रपाठकः ॥७॥ कंडिका ।१०२ ... पशुबंधं ... ददते ... अग्निरेतर् ... यजमान आधार ... कृत्वा ... यजुः प्रतिपद्यते ।२ वायुष्टापचतैरवत्विति वायुरेवैनं पचत्य ... सितग्रीवश्छागैरिति ... अग्निर्वा ... सितग्रीव ... एनं ...
गोः पचति ।२ न्यग्रोधश्चमसैरिति यत्र वा ... देवा यज्ञेनायजंत त एतांश्चमसान्न्युब्जंस्ते न्यग्रोधा अरोहंस्तस्मान्न्यग्रोधो ... धानो ... देति ।३ ... ऋद्ध्यते शाल्मलिर्वृद्ध्येति शाल्मलिर्वृद्धिं दधाति तस्मात्स शाल्मलिर्वनस्पतीनां वर्षिष्ठं वर्द्धते ।४ एष स्य राथ्यो वृषेत्यश्वमेवैनं वरदानेन संपादयति तस्मा
नान्य ... ।५ पड्भिश्चतुर्भिरेदगन्निति तस्मादश्वस्त्रिभिस्तिष्ठंस्तिष्ठति ... सर्वैः पद्भिः ... ब्रह्माकृष्णश्च नो वत्वित्यं चंद्रमा वै ब्रह्माकृष्णश्चंद्रमसमेवैनं परिददाति नमो ऽग्नय इत्यग्नय एवैनं नमस्करोति ।७ संशितो रश्मिना रथ
रश्मिनैवैनं संपादयति तस्माद्ध्यः प्रसुत्वा दर्शनीयतमो भवति ।८ संशितो रश्मिनाध्य इति रश्मिनैवैनं संपादयति तस्माद्ध्योरश्मिनाश्रितः कृत्वा सूर्य ... रावत्वं ।९ संशितो अप्स्वप्सुजा इत्यप्सुयोनिर्वा अश्वो ऽप्सुजा ... स्वयैवैनं योन्यासम
र्द्धयति ब्रह्मा सोमपुरोगव इति सोमपुरोगवमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति ।१० स्वयं वाजिंस्तन्वं कल्पयस्वेति स्वयं ... कंरुध्या ... सीत्यवैनं तदाह स्वयं यजस्वेति स्वाराज्यमेवास्मिन्दधाति स्वयं जुषस्वेति स्वयं लोकं रोचयस्व यावं ... कुसीत्यवे
नेतदाह महिमा ते ऽन्येन न संनश इत्यश्वमेव महिम्ना समर्द्धयति ।११ न वा उ एतन्म्रियसे न रिष्यसीति प्रश्वास ... तदिदं वा २६ देवाँ इदेषि पथिभिः सुगेभिरिति देवयानानेवैनं पथो दर्शयति यत्रासते सुकृतो यत्र ते ययुरिति सुकृत ... तेनैवैनं सलोकं करो
ति ।१२ अग्निः पशुरासीत्तेनायजंत स एतं लोकमजयद्यस्मिन्नग्निः स ते लोको भविष्यति तं जेष्यसि पिबैता अप इति यावानग्नेर्विजयो यावांल्लोको यावदै
श्वर्यं तावांस्ते विजयो यावांल्लोको यावदैश्वर्यं भविष्यतीत्येवैनं तदाह ।१३ वायुः पशुरासीत्तेनायजंत स एतं लोकमजयद्यस्मिन्वायुः स ते लोको भविष्यति तं जेष्यसि पिबैता अप इति यावान्वायोर्विजयो यावांल्लोको यावदैश्वर्यं तावांस्ते विजय

स्यावांल्लोकस्तावद्देश्वर्यं तद्विष्णुनीत्वा वेनेन तदाहा ॥१७॥ सूर्याय पशुरासीत्तेनायजंत स एतं लोकमजयद्यस्मिन्सूर्यः स तल्लोको तद्विष्यति तं उष्मसि पिबध्वि तामप इति यावान्सूर्यस्य विजयो यावांल्लोको यावदैश्वर्यं तावांस्ते विजयस्तावांल्लोकस्तावदैश्वर्यं नदि

दादनर्घ्यं यिव्वा श्वं अनः संस्कृत्य श्रीं कृणामिति राजन्य श्रूर्ज्योकृति न स्यात ॥१५॥ ब्राह्मणं ॥१॥ [illegible] द्वावा उदेवः स्वर्ग्यं लोकं न प्राजानंस्तमश्वः प्राजानाद्यदश्वेनोदंचो यंति स्वर्ग्यस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै वाग्वै वासः हिरण्मयं [illegible] श्राग्याय स्तृणंति य एषा [illegible] पशून्वितन

न मध्ये संज्ञपयंति अन्यो वै विर्नं तत्प्रश्नं नि वा के हेति ॥१॥ हूतिवा एतस्य कुर्यादन ॥ संज्ञपयंति प्राणाय स्वाहा पानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहेति संज्ञप्यमान आकृतीर्जुहोति प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति तस्मात्कास्येति नजीवंतेव पशून्नेशुंजवति ॥२॥ अंबे अंबिके अंबालिके

मानयति कश्चनेति पत्नीरुदानयत्यह्वाति वि नात दृष्टो मे अपवेना ॥ करोति ॥३॥ गणानां त्वा गणपतिं हवामह इति पत्न्यः परियंत्यपह्नुवत एवास्मा एतदथो त्वेवास्मै ह्नुवत एवो ध्रुवतएवैनं त्रिः परियंति त्रयो वा इमे लोका एभिरेवैनं लोकैर्धुवत त्रिः पुनः प

रियंति षट् संपद्यंते षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं धुवंति ॥४॥ अप वा एतेभ्यः प्राणाः कामंति ये यज्ञे धुवनं तन्वते नव कृत्वः परियंति नव वै प्राणाः प्राणानेवात्मन्दधतेऽनेभ्यः प्राणा अपक्रामंत्या हमजानि गर्भधमा त्वमजासि गर्भधमिति प्रजा वै पशवो गर्भः प्रजा

वै पशूनात्मन्धत्ते ॥ ता उभौ चतुरः पदः संप्रसारयावेति मिथुनस्यावरुध्यै स्वर्गे लोके प्रोर्णुवाथामित्येष वै स्वर्गो लोको यत्र पशुं संज्ञपयंति तस्मादेवमाह वृषा वाजी रेतोधा रेतो दधात्विति मिथुनस्यैवावरुध्यै ॥५॥ ब्राह्मणं ॥२॥ अपवा एतस्माच्छ्री रा [illegible]

मति यो श्वमेधेन यजते ॥१॥ कच्छामि नाधुपायंति श्रीर्वै राष्ट्रमश्वमेधः श्रियमेवास्मै राष्ट्रं मूर्द्धतः समूहति ॥२॥ गिरो नार ॥७॥ हस्तिरूपमिति श्रीर्वै राष्ट्रस्य भारः श्रियमेवास्मै राष्ट्रं संनह्यत्यथो श्रियमेवास्मिन्राष्ट्रमधिनिदधाति ॥३॥ अंबे अंबिके [illegible]

ति श्रीर्वै राष्ट्रमश्वमेधः ॥ श्रियमेवास्मै राष्ट्रे मध्यतो [illegible] दधाति ॥४॥ ब्राह्मणोत्वा [illegible] वि [illegible] राष्ट्रस्य ह्रीतं हैमनमेवास्मिन्करोति ॥५॥ यकासको शकुंतिकेति विड्वै शकुंतिका हलगिति वंचतीति विशो वै राष्ट्राय वंचंत्याहंतिगर्भे पसो निगल्गलीति धारका

विड्वै गर्भो राष्ट्रं पसो राष्ट्रमेव विश्याहंति तस्माद्राष्ट्री विशं घातुकः ॥६॥ माता च ते पिता च त इति इयं वै माता सौ पिता आभ्यामेवैनं स्वर्गं लोकं गमयत्यग्रं वृक्षस्य रोहत इति श्रीर्वै राष्ट्रस्याग्रं श्रियमेवैनं राष्ट्रस्याग्रं गमयति प्रतिलामीति ते पिता गभे मुष्टिमतं

क्षिमतं सयदिति विड्वै गभो राष्ट्रं मुष्टी राष्ट्रमेव विश्याहंति तस्माद्राष्ट्री विशं घातुकः ॥७॥ दधिक्राव्णो अकारिषमिति सुरभिमती मृचमंततोन्वाह वाचमेव पुनत नेभ्यः प्राणा अपक्रामंति ॥८॥ ब्राह्मणं ॥३॥ यदसिपथाः कल्पयंति सेतुमेव तत्संस्

राणपाथाय धनाय नीतिं तस्माद्धिरण्मयं नारीं बिभ्रति ॥८॥ अपवा एतस्मात्प्राणाः कामंति ये यज्ञे पूतमेवास्मिन्विभेदहिक्षकः आकारिषमिति सुरभिमतीमृचमंततोन्वाह वाचमेव पुनत तेभ्यः प्राणा अपक्रामंति ॥९॥ ब्राह्मणं ॥४॥ यदसिपथाः कल्पयंति सेतुमेव तत्संस्कु

र्वते स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ स्वर्गीतिः कल्पयंति दिशो वै सूच्यो राष्ट्रमश्वमेधो दिशो वा स्मिन्राष्ट्रं समीचीर्दधाति दिरण्मयो भवंति तस्यो कं ब्राह्मणं ॥ त्रय्यः सूच्यो भवंति लोहमय्यो रजता हरिण्यो दिशो वै लोहमय्यो वांतरदि

शो रजता ऊर्द्ध्वा हिरण्मयः स्मा ति [illegible] रूपाणि भवंति तस्माद्धि कुरूपा दिशो नाना रूपा भवंति तस्मान्नाना रूपा दिशः ॥२॥ ब्राह्मणं ॥४॥ प्रजापतिरकामयत महान्भूयान्स्यामिति स एतावश्वमेधे महिमानौ ग्रहावपश्यत्तावजुहोत्ततो वै

स महान्भूयानभवत् ॥ स यः कामयेत महान्भूयान्स्यामिति स एतावश्वमेधे महिमानौ ग्रहौ जुहुयान्महान्हैव भूयान्भवति ॥१॥ वपामहिमानौ जुहोति यजमानो वा अश्वमेधे राजा महिमा राज्यमेवैनं जयतः परिष्कंति पुरस्तात्स्वाहाकृतयो वा अन्ये देवा

उपरिष्टात् स्वाहाकृतयोऽन्यत्र वितन्वीताति स्वाहाकारदेवत्योदवत्याः स्वाहेति राज्ञा वपां परियजति विवास्मिन्धौ कादवासञ्ज्या सुष्ठिस्मानवितन्वीताति लुप्यन्ते कृतान्यदेवाः श्रीताः स्वर्ग्यं लोकमभिवहन्ति ॥ ४ ॥ ब्राह्मणं ॥ ५ ॥ ५ ॥ प्रजापतेरक्ष्यश्वयत्तत्परापतत्तो
ऽश्वः समभवद्यदश्वयत्तदश्वस्याश्वत्वं तद्देवा अश्वमेधेनैव प्रत्यदधुरेष ह वै प्रजापतिं सर्वं करोति योऽश्वमेधेन यजते सर्व एव भवति सर्वस्य वा एषा प्रायश्चित्तिः सर्वस्य भेषजं सर्वं वा एतेन पाप्मानं देवा अतरन्नपि वा एतेन ब्रह्महत्यामतरंस्तरति सर्वं पाप्मानं
तरति ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजते । उत्तरे वितस्य प्रजापतेरक्ष्य यत्तस्माद् उत्तरतो अश्वस्यावद्यन्ति दक्षिणतोऽन्येषां पशूनां श्वेत आः कृतोऽनवत्तस्य ... योऽनिवाश्वोऽस्य ... सः स्वायं देवता समर्द्धयति ॥ ३ ॥ चतुष्टोमः स्तोमो भवति सरड्वा अश्वस्य सक्थ्यावृहत्
तद्देवाः चतुष्टोमेन स्तोमेन प्रत्यदधुर्यच्चतुष्टोमः स्तोमो भवति अश्वस्यैव सर्वत्वाय सर्वस्तोमोऽतिरात्रो भवति सर्वं वै सर्वस्तोमोऽतिरात्रः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ ४ ॥ ब्राह्मणं ॥ १ ॥ ६ ॥ परमं वा एष स्तोमं ... उत्तरवासनं ... अग्निष्टोमस्तेनकृतानां
यानां चतुरुत्तरस्तोमानां एकविंशोऽग्निष्टोम एकविंशो ... प्रतिष्ठा यां प्रतितिष्ठत्येकविंशः प्रतिष्ठा यान्त्रर... तस्याग्निर्वायुः ... संवत्सरे कृत्वा संवत्सरे प्रतितिष्ठन्ति ॥ २ ॥ शक्वर्यः पृष्ठं भवन्त्यन्यदन्यच्छन्दोऽन्येऽन्ये वा अत्र पशव आलभ्यन्त उतेव ग्राम्या उतेवारण्या यच्छक्वर्यः पृष्ठं भवन्त्य
श्वस्यैव सर्वत्वायान्ये पशव आलभ्यन्तेऽन्येऽन्ये हि स्तोमाः क्रियन्ते ॥ ३ ॥ नानारूपा ... सर्वे पशव आवय ... आरण्या ... सर्वे पशव आयुक्ता इति ... अन्तराल ... सर्वे पशव आयुक्ताः सर्वानेव पशून्नालं ... वाजिनं ... अश्वस्यैव सर्वत्वाय बकुरू
पा भवन्ति तस्माद्बहुरूपाः पशवो नानारूपा भवन्ति तस्मान्नानारूपाः पशवः ॥ ४ ॥ ब्राह्मणम् ॥ २ ॥ ७ ॥ ... स्तोमो ... भवति तस्माद् ... इति यज्ञस्तोमा यत्र ... तस्माद्... सा वै पंक्तिः ... परमं वा एतच्छन्दो यदनुष्टुप् परमोऽश्वः पशूनां परमस्त्रयस्त्रिंशः स्तोमानां पर
मेणैवैनं परमतां गमयति ॥ १ ॥ शक्वर्यः पृष्ठं भवन्त्यन्यदन्यच्छन्दोऽन्येऽन्ये हि स्तोमाः क्रियन्ते यच्छक्वर्यः पृष्ठं भवन्त्यश्वस्यैव सर्वत्वाय ॥ २ ॥ एकविंशोऽमध्यमः ... वा आदित्य एकविंशः स्तोमोऽश्वमेधः स्वेनैवैनं स्तोमेन स्वायां देवतायां प्रतिष्ठापयति ॥ ३ ॥ वामदेव्यं ... अवरु
मवति प्रजापतिर्वै वामदेव्यं प्राजापत्योऽश्वः स्वयैवैनं देवतया समर्द्धयति ॥ ४ ॥ पाप्मा ... ब्रह्म सामभवति ... नावाश्वो ... वा अश्वो ... ततः पराङ् परावर्तते ... अपरं ब्रह्मसाम भवत्यश्वस्यैव धृत्यै ॥ ५ ॥ संकृत्यच्छावाकसाम भवत्युत्सन्नयज्ञ इव वा
एष यदश्वमेधः किं वा हि तस्य क्रियते किं वा न यत्संकृत्यच्छावाकसाम भवत्यश्वस्यैव सर्वत्वाय सर्वस्तोमोऽतिरात्रो भवत्युत्तममहः सर्वं वै सर्वस्तोमोऽतिरात्रः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ ६ ॥ एकविंशोऽग्निर्भवत्येकविंशः स्तोम एकविंशतिर्यूपा यथा वा ऋषभ
वा हृत्थाणो वा संस्फुरन्नेवमेते स्तोमाः समूढा यदेकविंशाः ... ॥ ७ ॥ ... अत्र ... इत्येता यज्ञः ॥ ८ ॥ ... एवाग्निः स्यादेकादशाऽयूपा यथा दश वा अग्निर्भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सर एव यज्ञमाप्नोति यदेकादश यूपा विराजः ... सम्मीयते
यदेकादशिनी तस्य वा एकादशस्तना एव अस्य सह ... तदाहुः ... एकादशः स्यादेकादशाऽयूपाय आरुह्य रिपुणा ... एकविंशोऽग्निर्भवत्येकविंशः स्तोम एकविंशतिर्यूपाः ... ॥ ... एकविंशोऽयो वा अश्वमे
ध ... तानि ... एकविंशोऽग्निर्भवत्येकविंशः स्तोम एकविंशतिर्यूपा एतानि वा अश्वमेधे ... नानि यथैवंवद ... भवति यावा अश्वमेधे ककुद ... ककुदराजं भवत्येकविंशोऽग्निर्भवत्येकविंशः स्तोम एकविंशतिर्यूपा एतानि ...
... ककुद ... ककुद राजं भवति ॥ १० ॥ ब्राह्मणं ॥ ८ ॥ ३ ॥ सर्वान्यो वेदवनात्सो ... आलभ्यते पत्नीः संयाजा ... अपि नागाः ... यो न ... पश्चाद्दक्षिणतः ... लिखित्वा ... नानिरुक्ता ... देवतास्य ... इति ...

१६९

[illegible] धूपं ॥ समर्द्दयन्तरल्पे नूत्वानु ऋचा घावा श्रिग्रि यो अत्र मा मा ऋ [illegible]
त्वा नृ व्या त्रि चून्त्ये युक्ति श्रृ कं स्यो लो दिलं ज्ञ हो ति त्र्याट व्याति नून्ये जं व त्या [illegible]
[illegible] नन्दिनी या मा ऋ तिं ज्ञ हो ति प ज्ञा वा वा ए क शा फा [illegible] स्मिश्र कं नञ्जु ने [illegible]
ध आ ऋ ति इ यो ति न न त्र ऋ ह : प्र ज्ञा अग्नि मन्प्र तो ४ [illegible] ॥ सर्वे [illegible]
मि त्र म मि त्रं ऋ द्वे त शून्य व आ त्मा न म पि द [illegible] स्वादेन्ये क [illegible]
[illegible] यं द्व ल द त्या सा ह्रा द व शृ न्नु म प ज्ञ [illegible] ति ॥ ५ [illegible] ६ द्द वि [illegible]
[illegible] स्या परी क्षा प्र ज्ञा यां श्री ल लो ८ दे ति न [illegible] ज्ञ क रो ति ॥ १० श्री [illegible]
[illegible] द धा त्या ज्ञे न ज्ञ हो त्ये त [illegible] द वा नो [illegible] ये धाम प्र दा ज्ञ पं त्रि [illegible] वि [illegible]
प दा २ इ [illegible] वो अ श्व स्तो मी यं [illegible] का द्वि प दा य द [illegible] स्तो मी य ६ ऋ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ज्ञेन यजेत । आ ब्रह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायते ॥ ८ ॥ एष वा अतिथ्यावीनाम यज्ञो यत्त्रिवृत् । त्रिवृता यज्ञेन यजेत । आ राजन्योतिव्या [illegible] एष वै द्वीनाम यज्ञो यत्त्रिवृत् । त्रिवृता यज्ञेन यजेत । आदीघरिरप्ये जायते ॥ १० ॥ एष वै कुम्भिनाम यज्ञो यत्त्रिवृत् । त्रिवृता यज्ञेन यजेत । सर्वी

र्वकुम्भस्तु भवति ॥ ११ ॥ एष वै विश्वतिष्ठानाम यज्ञो यत्त्रिवृत् । त्रिवृता यज्ञेन यजेत । सर्वामेव प्रतिष्ठितं गच्छति ॥ १२ ॥ ब्राह्मणं ॥ १२ ॥ अथातः प्रायश्चित्तीनां यद्यग्नौ वृश्चिते वा ८ स्कन्दन्दाय वर्षान्सम्मन्तु निर्वपेत् । गोत्वे वारतसां विकर्ताधारो विवाग्नुः प्राणो हि ततसां विकर्तारित नास्मिन्नाम्ने स्त्वेतो दधाति

अथ यदि स्यामो विन्दात्यो सं वरुं मनुनिर्वपेत् स्रुषाग्नेपशुना मीष्टे सयत्स्वेव पशावो याः पशूनामीष्टे नाममिवेतस्मी पात्यगदोऽग्नेवक्तवति ॥ २ ॥ अथ यद्युं अयो विन्देद्वैश्वानरं द्वादशकपालं भूमिकपालं पुरोडाशं मनुनिर्वपेत् । दियं वै विश्वानर इमाममिवेतस्मी पात्यगदो

वक्तवति ॥ ३ ॥ अथ यद्यामयो विन्दात्सो यन्द्रं चरुं मनुनिर्वपेत् स्रूयो विघ्ननानोऽत्र क्रेयं दाघ्येविप्रदेत्पुष्टि दं ८ सर्वं वर्वरत्ति वक्रुविवाग्निं स्त्रंतु दधाति स यज्ञक उर्वतिवक्रुषान्यमाना वरत्ति ॥ ४ ॥ अथ यद्यक्रदक्रियत वा रूपं यवमयं चरुं मनुनिर्वपेद्रूपं वा

इन्द्रा तिष्या क्रुञ्चियत सान्येविनं देवता इन्द्रा तिनम्मवेतस्मी पाति साम्केम्री तान्यमा न्वेतायाञ्चमन्यातं तच्चारं नुमतमातं तत स यद्येवमयो नवति वरुण्यापितृ युवाः ॥ ५ ॥ अथ यदि न देपे त्रिहविष मिश्र मनुनिर्वपेद्यावापृथिव्यामक कपालं पुरोडाशं वायव्यं पयः

यं चरुं यद्धि किं वनुनवंपत्यं तुरिवतद्यावापृथिवी न वपति तदायुरूपवान्या दित्योति तपति तिला न्यो देवतात्या ऊतत किं यनुनवंपति सि ग्रामुष्या वानष्टुविदनी सय घस्यापान्यान्नं स्वेदनायेव यजेता न्तुद्धिवेन हि दन्यथ यद्यमित्रा अथ हि दुरन्यु दिवा क्रियुन्त यदिवाक्व न्ना

मानी यथ्रो दे पुः सिवतत्र प्रायश्चित्तिः ॥ ६ ॥ ब्राह्मणं ॥ १३ ॥ प्रजापतिरकामयत सर्वान्कामानाप्नुयां ८ सर्वां व्यष्टिं व्यश्नुवीयेति स एतमश्वमेधं त्रिरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत तेनेष्ट्वा सर्वान्कामानाप्नोत्सर्वां व्यष्टिं व्याश्नुत सर्वान्ह वै कामानाप्नोति सर्वां व्यष्टिं व

क्नुते य एवं विद्वानश्वमेधेन यजते ॥ १ ॥ नदाक्षुः कस्मिन्नृतावभ्यारेरन्निति ग्रीष्मे न्यारन्नेतन्मुद्धेक आहुः ग्रीष्मो वै क्षत्रियस्यर्तुः क्षत्रियपरुष्व वा एष यदश्वमेध इति ॥ २ ॥ तं नु हैव वसन्त एवाभ्यारभेत वसन्तो वै ब्राह्मणस्यर्तुर्य उ वै कश्च यजते ब्राह्मणीभूयेव यजते तस्माद्वसन्त

एवाभ्यारभेत ॥ ३ ॥ सा या प्रोक्ता फाल्गुनी पौर्णमासी भवति तस्मिन्पुरस्तात्षडहे वा सप्ताहे वर्त्विज उपसमायन्त्यध्वर्युर्ब्रह्मा होतोद्गाता तान्वितान्यान्यावानृत्विजः ॥ ४ ॥ तेभ्यो ध्वर्युर्ब्राह्मौदनं निर्वपति तस्योत्के प्राशनं च तुरः पात्रीं शृञ्जरी जलं शुक्रेः प्रस्थलं

वा विधं द्वादशमासाः संवत्सरः सर्वं ८ संवत्सरः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ ५ ॥ तामन्तु वक्वारक्रुत्विज उः प्राश्नन्ति तेषां चक्कं च पाण्डलं च तेभ्यः सहस्रं पाति सहस्रं ददाति सर्वं वै सहस्रं ८ सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ ६ ॥ तं ब्राह्मिन् सुवर्णं निष्ठितमानां

हिरण्यानितस्यो पवीकः ॥ ६ ॥ अथास्मा अध्वर्युर्निष्कं प्रतिमुञ्चन्नाव यतित्तजो मे शुक्रमसृतमितितेजो वै शुक्रममृतं ८ हिरण्यं तेज एवास्मिन्शुक्रममृतं दधात्याञ्चु प्राञ्चवामि पादौ त्याञ्चुरेवास्मिन्दधाति प्रेनमाहवावं यच्छेति व्राग्ने यज्ञोपयज्ञ स्येवा न्वारे न्नावा ॥ ७ ॥ तु

त्रोजायापन्नेष्मानवेतिमुद्दिष्यावावाला परिदका पालागली सर्वा निश्चि त्पोलं कनाभि क्रुनस्येव सर्वं वाय नाभिः सहस्त्य गारं प्रपद्यते सर्वया द्वाराय जमानो दृष्टि लायापः ॥ ८ ॥ सा यस्माक्त्र्यां ८ क्रतायां ऊबुनेन गार्हपत्यस्तु दद्भवा बानयासद्दसं विन्नाति तदप

पीतराः सदि सं विश्वति सोऽग्नेरोलं संवत्सरमान्यात्रनेनान्तपसा स्वक्रि संवत्सरस्योद्भवं ८ समश्क वाइति ॥ ९ ॥ प्रातराक्रुत्याः ८ क्रतायामध्वर्युः स्वस्त्यति जुहोति सर्वं वै विश्वं सर्व ८ सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै तस्मां वुरत्या द्वावं विस्वजत दुरं ददामि ब्रह्मणे इति सं

विवरः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥ १० ॥ अथाग्न्याः स्वनिष्कः प्रतिमुक्तो भवति तमध्वर्युर्विददात्यध्वर्यविद ददमृतमायुरात्मं धन्ममृतं ८ प्राहुर्हिरण्यं ॥ ११ ॥ अथाग्नेयामिष्टिं निर्वपति पथ्यकामायत यज्ञक्रतु स्वस्य वाक्यं वक्रारायाहु आग्नि

रवा उवि सर्वा पुर्वता । सर्वकामा अश्वमेधे पुरवन । सर्वान्दिवान्प्राप्त्वा सर्वान्कामानाप्नवानीति ॥ १२ ॥ तस्य पञ्चदश सामिधेन्यो भवन्ति पञ्चदशो वै वज्रो वीर्यं वज्रो वज्रेणोवैतद्वीर्येणायजमानः पुरस्तात्पाप्मानमपहतवाद्यावाऽपरागोऽपाप्मादि ध्वत्र

१७०

मनोपहत्या अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता तेस्तु पा ७ स्तु हविषो याज्यानुवाक्ये मूर्धन्वत्यौ यन्यान्भवति मद्रत्यान्येषवे मूर्धाय एषतपत्येतास्येवावरुध्यै अथ यस्य पत्नी सादवावरुंधे विराजो संयाज्ये सर्वं दव्यं वा एतछंदो यद्विराट् सर्वकामा अश्वमेधे सर्वे
वा सर्वान्कामाना प्नवानीति हिरण्यं दक्षिणा सुवर्णं ७ शतमानं तस्योक्तं ब्राह्मणं। १३ अथ यो मां निर्वपति ऊष्मा विपश्ची नामधिपतिरश्वाद्ये वितस्वस्य यनं करोत्यथो इयं विजुषे मास्वास्मा एतन्क्षीरं करोति तस्य हिनाम्ने रस्तिनकूलाय भियम धुंगो पायतीमाम्यास्मा एतत्कोत्रं
करोति। १४ तस्ये सप्तदश सामिधेन्यो भवंति सप्तदशो वै प्रजापतिः प्रजापतिरश्वमेधे अश्वमेधस्य वाप्त्यै वृधन्वता वाज्यभागो यजमानस्य वेहाध्यो वंस्त्रव व्रते वयं पष्य स्यपष्य: परिपतिं वव स्येस्तु पा ७ स्तु हविर्याज्यानुवाक्ये व्रतवत्यन्या भवति ... वीर्यं वि व्रतं वीर्यस्याप्त्यै
वीर्यस्यावरुध्यै अथ यस्य अश्वं तु पश्चाद्ये वितस्वस्य यनं करोत्यनुष्टुभौ संयाज्ये वाव्या अनुष्टुभ्यां प्रजापतिः प्रजापतिरश्वमेधे अश्वमेधस्य याप्त्यै वासङ्ग्रातं दक्षिणा रूपं वा एतत्पुरुषस्य यद्वासस्तस्माद्घ्रामवक्रं वस्तु वाससमाकृ: कोन्वयमिति रूपसमृद्धो हि भवति रूपाणो
विन ७ समर्धयति शतं भवति शतायुर्वै पुरुषः शतेंद्रिय आयुरेवेंद्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते। १५ ब्राह्मणं। १४॥ एतस्मान्नायमानाश्वमर्धं निक्रोदुनयंति यस्मिन्सर्वरूपा लिज भवंति प्यावाज वसाष्टम: सप्तदस्तोर्ध: सर्वोस्याद्दक्षिणायां धुर्यं प्रतिधुर: १२ तथ सर्वरूपा भवति सर्वे ते
रूपत्वं सर्वमश्वमेधे सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै अथ यस्यैव समृद्धो वीर्यं विजावा वीर्यस्याप्त्यै वीर्यस्यावरुध्यै अथ यस्सदस्त्वार्ध: सर्वविमस्तत्रं सर्वमश्वमेध: सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै अथ यस्तुर्वं एषवा अपरिमितं वीर्यमत्विवर्धतय स्वापरिमित तस्येव वीर्यस्यावरुध्यै अथ य
दक्षिणा रंधुर्यं प्रतिधुर एषवा एषय एवं तपति नवा एतं कश्चन प्रति प्रतिरतस्येवावरुध्यै रनकुलो वाव नाद्वयो द्विरूप एवेणाश्वः स्यात्क्ष्मारंग: प्रजापतव एषो हि: समनवद्विरूपं वा इदं वन्धुः श्लक्ष्णं विवकृष्णं वनादन ७ स्वनरूपेण समर्धयतीति। ३ अथ को वान्व मा
त्य यक्षि क्षि रूप एवेणाश्वः स्यात्स्य कृष्ण: शर्वार्धि: श्लोपरार्ध: कृतिकाजि: शरस्तन्न घक्ष्म: शर्वा ह्रिति भवति यद्दवदं ऊम मक्षं स्तदस्यतदथ यक्षुक्षोपरार्धो यदेवदं ७ ऊ मक्षं स्तदस्यतद यक्रुन्तिकाजि: शरस्मासाकं नीनका मपवरूपसमृद्धोता यतमोस्पोपकल्पते
कृष्णरूपा वा द्विरूपा वा त्रिरूपा वा कृत्तिकाजिस्मा मालज्जतऊ वन न्वेव समृद्ध: स्यात्। ४ तस्य त्तपरस्मा द्दक्षिता रत्तपक्तता भवंति राजपुत्रा: कवचिन: शतं ७ राजन्यानि षंगिण: शतं ७ सूतग्रामण्यां पुत्रा इषुपरिधिण: शतं क्षात्र संग्रहीतृणां पुत्रा दंडिन: शतमश्वानां
निरष्टं निरमणं यस्मिन्नेनमपिसृज्य रक्षंति। ५ अथ सावित्रीमिष्टिं निर्वपति सवित्रे प्रसवित्रे द्वादशकपालं पुरोडाशं ७ सविता वै प्रसविता सविता मइमं यज्ञं प्रसुवादिति। ६ तस्ये पंचदश सामिधेन्यो भवंति वार्त्रघ्नावाज्यभागौ यइमा विश्वा जातान्यादवा यातु सविता सुषे
तं स्तु पा ७ स्तु हविषो याज्यानुवाक्ये विराजौ संयाज्ये हिरण्यं दक्षिणा सुवर्णं ७ शतमानं तस्योक्तं ब्राह्मणं। ७ तस्य प्रयाजेष्वीयमाने ब्राह्मणो वीणागाथी दक्षिणत उत्तरमंद्राया गाथा प्रतिस्त्र: स्वयं ७ संभृता गाथा गायतीत्ययजतेत्यददादिति तस्योक्तं ब्राह्मणं। ८ अथ द्वि
तीयां निर्वपति सवित्र आसवित्रे द्वादशकपालं पुरोडाशं ७ सविता वा आसविता सविता मइमं यज्ञमासुवादिति। ९ तस्ये सप्तदश सामिधेन्यो भवंति सर्धन्वताज्यभागो सादवावरुंधे विश्वानि देव सवित: स घा नो देव: सविता सहावेत्यनु पा ७ स्तु हविषो याज्यानुवाक्ये
उष्णिहौ संयाज्ये रजतं ७ हिरण्यं दक्षिणा नानारूपता या अथो उत्क्रमायानपक्रमाय शतमानं भवति शतायुर्वै पुरुषः शतेंद्रिय आयुरेवेंद्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते। १० तस्य प्रयाजेष्वीयमानेषु ब्राह्मणो वीणागाथी दक्षिणत उत्तरमंद्राया गाथा प्रतिस्त्र: स्वयं ७ संभृता गा
था गायतीत्ययजतेत्यददादिति तस्योक्तं ब्राह्मणं। ११ अथ तृतीयां निर्वपति सवित्रे सत्यप्रसवाय द्वादशकपालं पुरोडाशं ७ सविता वै सत्यप्रसवो वाय: सविता: सत्येनाम प्रसवेनेमं यज्ञं प्रसुवादिति। १२ तस्ये सप्तदश सामिधेन्यो भवंति रयिमंता वाज्यभागौ वीर्यं वि र
यिर्वीर्यस्याप्त्यै वीर्यस्यावरुध्यै आविर्मर्या देव ७ सन्यति नप्रमीय सविता देव्यस्य तदिस्तु पा ७ स्तु हविषो याज्यानुवाक्ये त्रिष्टुभौ संयाज्ये नेघ इत्पश्चाद्यानीतिक्षु प्रपव यज्ञेन तत: प्रति तिष्ठति त्रिष्टुभौ भवत इंद्रियं वै वीर्यं त्रिष्टुबिंद्रियस्येव वीर्यस्यावरु। ध्यै

द्विरप्येदक्षिणा सुवर्णं शतमानं तस्योक्तं ब्राह्मणं।१३ नास्य प्रयाजेषु नायमाने कुब्राह्मणो वीणागाथी दक्षिणत उत्तरमं गा छन्दा घृष्णि स्वः स्वयं संनृ नागाथा गायतीत्यय जैते स्वदणादितिन स्योक्तं ब्राह्मणं।१४ एतस्या सर्वत्ति नायाम्नुपोक्त्वा या धर्मैश्च यजमानस्य
स्यदक्षिणा कर्म आज्यपाला विभूर्मात्रा प्रभूः पितेति तिन स्योक्तं ब्राह्मणं मानेन सुदेवेभ्यं प्रजा यत्पात्रं दव मन्दु स्वाहा वा सोमे प्रयुक्तेभ्यो वायायान्विते नदक्षिणा धन्न नविसयायतने प्रतिष्ठितारिक्युष्टि।१५ सुआहुदुवा आज्यपाला पर्तद्व स्योक्ताम प्रायवो कुमेत सर्वक्रतवः
लिखुक्ता मानुषा आज्यपाला अग्निष्टेतन्देवा आप्याः साध्यअन्वाध्यमरुतस्याम ततरायाद व मनुष्याः संविदाना अग्न्याधेयं नः सेव स्व सर्व रक्तेनि नघस्य प्रत्या वर्त्यं यं ताषयां पं पञ्चनपति कुचोन मद्धति प्रत्यावर्त्यं यं ताषेण प्रत्यावर्त्य यज्ञः पराणाव सर्वं सर्वं स्यान्स्या दप्रत्या
वर्त्यं यं तार हुंति।१६ स आहुत्वा पालात्यवाएतस्योद्रवं गमि श्रुतिरा छत्रेत नवि छुंतिराज्ञानो नविष्णु त्विषवनाया अग्न्यएत स्योद्रवं गमिछुंतिराछुल नविछुत्पराछुल नविछुं त्यराज्ञानो नविछुंति राजन्या विज्ञानं तिवनाया स्वस्मान्मा भ्रम दत्तस्या वाद्यं विनश्र
कास्त्रिकं धीधे वद्दवा स्यप्रत यघ ब्राह्मणा ज्ञानसु पत्नि गच्छेत तन्नन्पृच्छेत ब्राह्मणाः कियघ्न यमध्याम धुस्यविके तिलत्यनवि छन्निनी यात्ना सर्ववाचा अध्यामधः सर्वास्य वनाद्यदया ब्राह्मणाः सन्न अध्याम धस्य नावदस्मा ब्राह्मणो यएव सपानं करवामावादं विद्वावे
पात्रं षयन्विं व जन पदे कृता न्न सर्वं वस्तुस्तु ते लवाण र प्रकार कुलपद्वे वसस्मिन् घ्न स्यायतन मति।१७ ब्राह्मणं।१७ द्वितीयः प्रपाठकः॥ अध्व सायं दक्षिणान यैदिदिरम्यं कचिष्व सुगतानि तस्मिन्तो दक्षिणा दक्षिणे नवार दिर एमयकृते यज्ञमानो दक्षिणा
व्रह्मलोको कातोच दक्षिरप्ये ध्यो कनिष्ठनो अर स्वान्सूत्य दुधर्मं हिरण्य यवाकवैरिरप्यं य वाकल का सद्यति श्रुघ्नर्षं सर्वे श्रुतिलीन पूतान्याव हूं नतश्रिमे यजमान मघ्नुदुतिसंत्स बिलाहो नाधर्म्या मेरेवत वार्हि वमारत्या नमारत्या स्यन्नधर्मं वितिं कवे दोनरिन्स्य धर्मः रस
न्तुर्वं विस्व नाराज्ञेत्या दनस्य मनुष्या वियासस्य आत्म तत्स्य ओवियाट्टमेष्ठि मन्यसामनान वेतिनानुपदिरास्त्रो वो वदः स्माय मित्नु स्वाहा र्क्तं यावलाता इवानुहवहः णागणामिनव सामा नाने वेतिनानघर्मः सेये श्रुति वीणा गणिन इत्या दहुवाणो रसि यज्ञमा
नं राजन्ति सा धुकुक्षिः सं गाय तनितेन णाघाः सं गायेतिन घाट नामव सेगायेतिश्च वाणा वि नैनराजति सा धुकुक्षिः सलाकं कर्त्तिविं सेद्युष्याधर्मः स्वक मात्सुरोत्यन्यान्कार्य दव नेवा श्रु स्य वावद्दयतिलिख्य यतरणास्यत आहद्व वनि इत्वा न्निवक्ति।१८ मा विज्ञान
स्व अरसादन्तु कृत्य सकृद्व व्रुपाप्यापवनात्य तुलोन् णसायेघ्न निशकृदय मानास्तु राजन्यो वीणा गाथी दक्षिणत उत्तरमंगा छन्दा घृष्णि सः स्वयं संनृ तागा आगा यती स्वभ्ययतत्सुतं सं ग्राममजयदिति तस्योक्तं ब्राह्मणं।१ अथ श्रोत्र सुलं हितान्यु को चामाव तानु साध्विना
छिद्रा सर्वत्ति नास्वत्वि वाहद्व धर्यविति दवेलो नरिन्त्येवा धर्म्यामाविव स्वता राज्ञेत्यादत स्यपित रोवि यायास्तुइम आसत इतिस्तृविरा जन्य सामसा नान्वे तिना नुपदिशति यजु वेदवेदः स्मायमिति यजुषा मनुवाकं व्याचक्षाण इत्यनु द्रवद्व त्वामवा धर्मः सेये श्रुति नुष्वक माता
तु को लिता अप ऋतीय कर्मण्ययुवा मविता स्विष्ठिकृ सर्वत्ति नास्त्विवाहद्व धर्य विति दवे लो न रिन्त्ये वाधर्मं विकं पो आदित्यो राजेत्याह तस्य गंधर्वा विशास्त इम आसत इति युवानः शोभना उपसमा मन्ता न वे तिना नुपदिशत्य थर्वाणो वेदः स्मायमिति युवतर्व णामकं पूर्वव्याचक्षाण इ
ता नु द्रवाद्वहृत्यवा धर्मः सेये श्रुति न श्रृंकमा नू त्यु हो तिा अग्न य उद्धि द्रू व्यामविता स्विष्ठिकृ सर्वत्ति नास्विषि वाहद्व धर्य विति दवि काल रित्ये वा धर्मः स्मामाविस्माव राज्ञेत्याह तस्याप्सर सो विशास्ता इम आसत इति युवत यः शोभना उपसमानीता भवन्ति तानुपदिशत्यं गिरसो
वेदः स्माय मित्यु मिरसामेकं पर्व व्याचक्षाण इत्यनु द्रव द्वत्यवा धर्मः सेये श्रुति नत्रक मास्तु हो तिा अप व्यामविता स्विष्ठिकृ सर्वत्ति नास्त्वेषि वाह द्व धर्यविति दवेलो न रिन्त्येवा धर्मः रुद्रः काद्रवेयो राजेत्याह तस्य सर्पा विशास्त इम आसत इति सर्पाश्च
सर्पविद्श्चोपसमेताः भवन्ति तानुपदिशति सर्पविद्या वेदः सोयमिति सर्पविद्याया एकं पर्व व्याचक्षाण इत्यनु द्रवद्व त्वामवा धर्मः सेये श्रुति नत्रक मात्सु हो ति अप व्यामविता स्विष्ठिकृ सर्वत्ति नास्त्विषि वाह द्व धर्य विति दवेलो न रिन्त्ये वा धर्मः कुबेरो वैश्र

राज्ञेत्यादनस्य रक्षाꣳ स्त्रिविद्या स्तानीमान्यासनदृति स्सलगाः पापकृतउपसमेनानवेतिनानुपदिशति दवज्ञनविघावदः स्माय मिति दवजनविघायापकं पर्वव्यानुक्राणा इवानु इवादवृमेवाध्वर्युः संप्रेष्यति नप्रक्रमानुकोति॥१०॥ अस्य सप्तमेऽहन्येवामावेतास्त्रिष्टुभ स७स्थिनास्ते
विशाहद ध्वर्यविति दवेहोतरित्येवाध्वर्युरसिता धन्वो राजेन्यादतस्यास्तु राविद्या स्तइमआसतइति कुसीदिनउपसामतानवेतितानुपदिशति मामावदः सोयमिति कोविन्मा यांकुर्यादिवामवाध्वर्युः संप्रेष्यति नप्रक्रमानुकोति॥११॥ अष्टमेऽहन्येवामवेतास्त्रिष्टुभसं
स्थिनाख्यावाहद ध्वर्यविति दवेहोतरित्येवाध्वर्युर्मत्स्यः सांमदो राजेत्याहतस्योदकेचराविशास्त इमआसतइति मत्स्याश्च मत्स्यहनश्चोपसमेतातवेतितानुपदिशति कासोवदः स्माय मितिकुविदितिकासतावदन्तेवामवाध्वर्युः संप्रेष्यति नप्रक्रमानुकोति॥१२॥ अ
थ नवमेऽहन्येवामवेतास्त्रिष्टुभ स७स्थिताख्याविवाहद ध्वर्यविति दवेहोतरित्येवाध्वर्युस्तार्क्ष्यो वैपश्यतो राजेत्याहतस्य वयांसि विशस्तानीमान्यासतइति वयांसि च वायो विद्यिकाश्चोपसमेतातवेतितानुपदिशति पुराणं वदः स्माय मिति किंचिदितिहासमाचक्षीत
इन्तेवामवाध्वर्युः संप्रेष्यति नप्रक्रमानुकोति॥१३॥ अथ दशमेऽहन्येवामवेतास्त्रिष्टुभ स७स्थिताख्याविवाहद ध्वर्यविति दवेहोतरित्येवाध्वर्युर्धर्म इन्द्रो राजेत्याहतस्य देवा विशस्त इमआसतइति श्रोत्रिया अप्रतिग्राहका उपसमेतातवेतितानुपदिशति सामानि वेदः
सोयमितिसाम्नां दशतं ब्रूयाद्वामवाध्वर्युः संप्रेष्यति नप्रक्रमानुकोति॥१४॥ एतत्पारिप्लवꣳ सर्वाणि राज्यान्याचष्टे सर्वाविशः सर्वान्वेदान्सर्वान्देवान्सर्वाणि भूतानि सर्वेषाꣳ हवै स एतेषाꣳ राज्यानाꣳ सायुज्यꣳ सलोकतामश्नुते सर्वेषाꣳ हिशाम्येश्वर्यमाधिपत्यं गच्छति सर्वान्वेदान्
द्व सर्वान्देवान् प्रीत्वा सर्वेषु भूतेषु प्रतितिष्ठति यस्यैवंविदुषः एतद्धोता पारिप्लवमाख्यानमाचष्टे यो वाप्येवमेतदेवं वेद तदेव समानमाख्यानं पुनः पुनः संवत्सरं परिप्लवते तस्मात्पारिप्लवꣳ षट्त्रिꣳशानꣳ दशाहानाचष्टे षट्त्रिꣳशदक्षरा बृह
ती बार्हताः पशवो बृहत्यैवास्मै पशूनवरुन्धे॥१५॥ ब्राह्मणं॥१॥३॥ संवत्सरे पर्यवेते दीक्षा प्रजापत्यमालभ्यो दीक्षते यः प्रजां पशूनात्मानमिच्छेत्तस्यै वः कोऽयं कि भूत्वा निंदन्ति तायजति तद्दशानीदशाहावदसोपसदस्त्रियः सुत्यास्त्रिणवमर्ति सेपधलवक्रोवेत्रिणवः क्षत्रं
क्षत्रꣳ राजन्यो वृक्षेण खलु विक्षत्रꣳ स्पृणोतीन वृक्षेणैव क्षत्रꣳ स्पृणोति॥१॥ दीक्षणीयायाꣳ सꣳस्थितायाꣳ सावित्र्याचिविस्तरे याꣳ बीणागणगिन उपसमेतातवेतितान ध्वर्युः संप्रेष्यति वीणागणगिन इत्यादावादविसिमं यजमानꣳ संगायतेतितन्वेतथा संगायन्ति॥२॥ अहरहर्वा
अपि हि स्म स्वापाद्यन्ते(?)मामग्निमार्गवं तेनतः सꣳस्थितायां परिहृतासु वसतीवरीषु उदवसानीयायामिति ततः सꣳस्थितायांत घुदनं प्रजापतिनासंगायंति प्रजापति
वि नं तदं ततः सलोके कुर्वन्ति॥३॥ प्रजापतिनास्तुत्यास्वेवसत्यमवाप्नुवन्(?)परिहृतास्वेव ख सतीवरीषु उदवसानीयायामेततः सꣳस्थितायांतत्सूदवंप्रजापतिनासंगायंतिप्रजापतेः प्राणे
ख्व नंदत ततः सलोके कुर्वन्ति॥४ एकविंशतिर्यूपाः सर्व एकविꣳशात्यरत्नयो राजुदालो भिष्टो नवति त्पे त्रदरि वायविनः षट्बैल्वास्तु य इकादश्यस्त्राष्टू खादिरास्तु यएव बैल्वास्तु य इलोत्ल्व पालाशा स्तु यएव बैल्वाश्च य इकादश्य ॥५ लघुदन एवं यूपा नवेति प्रजापतः प्राण
कोंतिक्षु वाचीरꣳ सुषिरत्वात्सः यन्तेस्य यः स्त्रेष्ठासीत् सस्ताꣳꣳ समवकृत्य मध्यातानस्त उदतिन सएषवनस्पतिरतनवदक्षुदाल स्तस्मात्स लेष्मणः स्मृतःसोहिसमन्तवान्निविनं तद्रूपेण समर्धयति तधसोग्निष्ठो नवति मध्येवा एतद्धृपानां यदग्निष्ठो मध्यमतस्व
सांर्णा यन्नास्ति के स्य एवैनं तदायतने दधाति॥६ अथ यत्पाम यंत्र उ आसीघोगंधः ससाꣳꣳ समवकृत्य स कुश उदतिन सएषवनस्पतिरन्तवस्तीत्र दारुस्तस्मात्स सुरभिर्गंधो हि स मत्तवन्त स्मात्कुस्यल नात्तु अस्मात्कि स मन्नानिविनं तद्रूपेण समर्धयति तं धसा वहिसाग्निष्ठं नवने स
स्मादिस अग्निष्ठनासि कोऽवकुष्टो स्व एवैनं तदायतने दधाति॥७ अथ यत्कुप्तमासीघोमकुप्तः ससाꣳꣳ समवकृत्य श्रोत्रत उदतिन सएषवनस्पतिरन्तवद्धिल स्तस्मात्तस्यां तनतः सर्वमिव फलमाध्य नवति तस्मात् इव फाशिक्ष्टि इव भवति कारि अथ इवद्धिमक्रा तनिविनं तद्रूपा
न सद्धयत्येतारएतदुपारथो भवाता वाघे बिल्वा अन्तरद्धिवक्षुषी बाघश्रोत्रे स्व एवैनां स्तदायतने दधाति॥८ अक्षिन्य एवास्य खादिरः समन्तवत्तस्मात्स दार्काणो वक्रसारो दारुणमिव ह्यक्षितानिविनं तद्रूपेण समर्धयत्येतार बिल्वा नवंति बाघे खादिरा अन्तरद्धिमक्षितानाबा

सर्वꣳ सप्तदशः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै षाडुग्राषाडुग्रोत्तर आषाडुग्राकत्वं वा इदꣳ सर्वꣳ सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरु[illegible] त्रयो[illegible] त्रयोदशारत्नी रशना भवति त्रयोदश वै मासाः संवत्सरः सर्वꣳ संवत्सरः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ।१५। अश्व
ष्टु राज्ञ्यश्वमानाद् घ्नन्ति कोदानयंतितान पवमानाय सर्पन्ति तस्योक्तं ब्राह्मणꣳ स्तुवत वदिष्यमाने श्वमामास्वमाक्रमयंति स यथैव वाजिभ्रो दिवावर्तन्ते समिन्धोम यज्ञ इति हविर्धानं तृप्त पाकु याध्वर्युरादं कोतरस्ति छुरोति तस्मिकादश्वा मिन्दुतानि छुपोति ।१६। यदक्रंदः प्रथमं जाय
मान इति त्रिः प्रथमया त्रिरुत्तमया ताः पंचदश संपद्यन्ते पंचदशो वै वज्रो वीर्यं वज्रो वज्रेणैव तद्वीर्येण यजमानः स्तुरस्त्वात्पाप्मानमपहते तद्धि यजमानायैव वज्रः प्रदीयते यत्नो स्पस्तृथ स्तꣳ सप्तविꣳ पत्याचारगाच्छ सननं बाज्य द्विपञ्चागान्यमं यस सप्तक्रमिति ।१७। एतत छ्न्दिस
त्नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र स्तुक्क मध्याशावावपतिद्वज्ञास्त्रिꣳशद्वाजिनो देवबन्धोरिस्तुफिक एतां वै क्षीणां तस्ताद्धधति नेदनायतने प्रणवं दधामेत्यथो नेदेकवचने नवेक्रवचनं व्यवायामेति नन प्राक्रयस्मात् सामिवस्त्केमावगच्छ पञ्चागाच्छ सनेवा[illegible]पञ्चागाते
रमं यस सप्तक्रमिति ।१८। प्राजापत्यं ।३। [illegible] पतत्त्रकाय दधिर्गोः परिक्षितꣳ रुवति नदा कवासोधिवासꣳ हिरण्यमित्यध्याधायस्तृणंति तस्मिन्नेन मध्ये संज्ञपयंति संज्ञपस्त्रपकुर्यपत्नयः पान्नेजनानि रुदायंति वत स्वशजाया कुमारी पंचाशीन् वारिवशतान्यकुरन्दरीसो[illegible]नि छ्निते
ष्टु पाणी जनेष्वस महिषीम प्रायापनि पादयंत्यध्ष्वेनाविधिवासेन संश्रोक्षुर्वंति स्वर्ग्ये लोके श्रोक्षुर्वाणामित्यध्वर्ये स्वर्ग्यालोके यत्रपशूꣳ संज्ञपयंति निरायत्याश्वस्य शिश्नं महिष्युपस्थे निधत्ते वृषा वाजी रेतोधा रेतो दधात्विति मिथुनस्यैव सर्वत्वाय रतस्याः शायाकं
त्या रूपं यजमानो हि मेध्यतुस्मत्यामवद्रुदं धिदीतितन्नाकश्वन प्रत्यस्तिमिछ्यतिन्न यजमानं प्रति प्रतिः कश्चिदसदिति ।१९। अध्वर्युः कुमारीमभिमेघति कुमारि हाय्यहाय्ये कुमारि यकासकौ शकुंतिकेति तं कुमारी प्रत्यभिमेघत्यध्वर्यो हाय्यहाय्यध्वर्यो यकासकौ
शकुंतक इति ।२०। ब्रह्मा महिषीमभिमेघति महिषि हाय्यहाय्ये महिषि माता च ते पिता च तेऽग्रं वृक्षस्य रोहत इति तस्ये शतं राजपुत्रोऽनुचराः प्रत्यभिमेघन्ति ब्रह्मन् हाय्यहाय्य ब्रह्मन् माता च ते पिता च तेऽग्रं वृक्षस्य क्रीडत इति ।२१। अध्वर्यो उद्गाता वावातामभि
मेघति वावाते हाय्यहाय्ये वावाते ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रापयेति तस्ये शतꣳ राजन्याऽनुचर्यो भवंति ता उद्गातारं प्रत्यभिमेघन्ति उद्गातर्हाय्यहाय्युद्गातर्यदस्या अꣳहुभेद्या इति ।२२। होता परिवृक्तामभिमेघति परिवृक्ते हाय्यहाय्ये परिवृक्ते यदस्या अꣳहुभेद्या
इति तस्ये शतꣳ सूतग्रामण्यां दुहितरोऽनुचर्यो भवंति ता होतारं प्रत्यभिमेघन्ति होतर्हाय्यहाय्य होतर्यद्देवासो ललामगुमिति ।२३। क्षत्ता पालागलीमभिमेघति पालागलि हाय्यहाय्ये पालागलि यद्धरिणो यवमत्तीति तस्ये शतं क्षात्रसंग्र
हीतृणां दुहितरोऽनुचर्यो भवंति ताः क्षत्तारं प्रत्यभिमेघन्ति क्षत्तर्हाय्यहाय्य क्षत्तर्यद्धरिणो यवमत्ति न पुष्टं पशु मन्यत इति ।२४। सर्वा अभिमेघति एता वाचो वदन्ति मेधिकाः सर्वकामा अश्वमेधे सर्वया वाचा सर्वान्कामानाप्स्यामेति हुत्वा प्रपद्यंति महिषीतः स्तायुधेतं प्रति
पत्याभिमेधन्त्ये नारसुरदितिनी पृच्छमं नलोन्वाक दधिक्राव्णो अकारिषमिति ।२५। अपवा एतेभ्यः प्राणा देवताः क्रामन्ति ये यज्ञे पूता वाचं वदन्ति दधिक्राव्णः प्रतिबृतस्तुन्त देवयज्यायै देवता नामनपक्रमाय यान्वाचा नाभ्रतिग्रावपानवक्ते यान्वानापृष्ठ परेत्तवाश्रु प्रत्यव धायाप्करेति
ना श्वस्य वपास्तीति वदेनानम प्रक्रुपादश्वास्येव प्रत्यक्षं मेदः आहरेत्सुरा नाडन्तराः ।२६। सूता स्तुव पात्रस्थाक्षा रुतिलिखरिवा प्रत्यश्वः प्रतिदरेत्य स्त दस्ति वृह्लो यंवदंति पृष्ठ्याः धारा प्रपघ यः प्रापिन्न्यं क्तुपवि शंति ।२७। स होता ध्वर्यू पृच्छति किꣳस्विदेकाकी
चरति तं प्रत्याह सूर्य एकाकी चरतीति ।२८। अध्वर्युर्होतारं पृच्छति किꣳस्वित्सूर्यसमं ज्योतिरिति तं प्रत्याह ब्रह्म सूर्यसमं ज्योतिरिति ।२९। अथ ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति क्रामिवाविततं यपादेव स ख्येतितं प्रत्याहप्त विक्तस्त्रिष्ठु पदेष्व कामीति ।३०। अथोद्गाता ब्रह्माणं पृ
च्छति कस्विदंतः पुरुष आविवेशेति तं प्रत्याह पंच स्वंतः पुरुष आविवेशेति ।३१। एतस्याभ्रकाया श्रुताय सदसो धिष्ण्यं यो यजमान मन्यायं स्यायनता हविर्धान्न आसीनामत्य यथायनं पर्युपविशंति ।३२। स होताध्वर्युं पृच्छति कास्विदासीत्पूर्वचित्तिरिति तं प्र

न्याहुर्द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरिति ।१७। अथाध्वर्युर्होतारं पृच्छति काइस्विदासीत्पिशंगिलेति तं प्रत्याहाजारासीत्पिशंगिलेति ।१८। अथ ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति कत्यस्य विष्ठाः कत्यक्षराणीति तं प्रत्याह षडस्य विष्ठाः शतमक्षराणीति ।१९। अथोद्गाता ब्रह्माणं पृच्छति को अस्य व

देद्भुवनस्य नाभिमिति तं प्रत्याह वेदाहमस्य भुवनस्य नाभिमिति ।२०। अथाध्वर्युं यजमानः पृच्छति पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्या इति तं प्रत्याह वेदिः परोन्तः पृथिव्या इति ।२१। सर्वाप्तिर्वै वाचोद्यं यदुक्लो घं सर्वकामा अश्वमेधे सर्वयावन्तो सर्वान्कामाना

प्नवामेति ।२२। उदिते ब्रह्मोद्ये प्रैत्यध्वर्युर्हिरण्मयेन पात्रेण प्राजापत्यं महिमानं ग्रहं गृह्णाति तस्य पुरोरुक् हिरण्यगर्भः समवर्तताग्र इत्यस्य याज्याः स्वधेरनुवाक्याः स्वधे नूः स्वयं नूः प्रथम इति होता यक्षत्प्रजापतिमिति प्रैषः प्रजापते न त्वदेतान्यन्य इति होता यजति वषट्कृते जुहो

ति यस्ते हन्संवत्सरे महिमा संबभूवेति तानुवषट्करोति सर्वहुतं जुहोति ।२३। ब्राह्मणं ।४॥ ॥ अथ यास्ता वपानां होमान्यनिवृतावविष्ठाद्वस्य वपायै विष्ठदवस्य वपायां हुतायां तदन्विन राजन्ति क्रतुरिति हस्माह सत्यकामो जाबालो विश्वे वि सर्वा देवास्तदिनान्यथा

द्वतं श्रीणातीति ।२४। ग्राम्यस्य वपायां हुतायां तदन्विन राजन्ति क्रतुरिति हस्माह होतालितिः प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिमुवा अनु सर्वा देवास्तदिविनान्यथाद्वतं श्रीणातीति ।२५। कायस्य वपायां हुतायां तदन्विन राजन्ति क्रतुरिति हस्माह ... कोमारो मार्कण्डेयो तव्याविं

द्वाग्नीन्वै सार्वदेवास्तेविनान्यथाद्वतं श्रीणातीति ।२६। एकविंशतिं वाजमास्यदेवता अनुक्रान्त्यैकविंशतिधा वै प्रजापतिरेश्वुरिति हस्माहेन्नाः ... तावन्तो वै सर्वा देवा यावत्यश्वस्य देवतास्तदिविनान्यथाद्वतं श्रीणातीति ।२७। नानैव स्वरक्षुरिति दीर्घतमाः

कः किंस्वित्तच्चरमं स्यादिविनान्यथाद्वतं श्रीणातीत्यनदहतेषां वयोमा वै वातस्त्रि ति ।२८। अथ होवाच याज्ञवल्क्यः सकृदेव प्राजापत्यानि प्रचरन्तुः सकृदेवदेवत्यानि स्तदिविनान्यथाद्वतं श्रीणातीत्यथ सा यजुरस्य सं स्थामनुविन कल्पतीति ।२९। क्रतो तु वपा स्तु प्रपघा

धुर्यर उत्तेन पात्रेण प्राजापत्यं महिमानमुत्तरं गृह्णाति तस्य पुरोरुक् आयतानि मिषन्ता महिम्नेति विपर्यस्ते याज्यानुवाक्ये अथ यात या मनाया एष एव विभाषा वषट्कृते जुहोति यस्ते रात्रौ संवत्सरे महिमा संबभूवेति तानुवषट्करोति तस्योत्तरं स्थालीपाकं

।३०। नान्येषां पशूनां तेदन्या अवघ्नन्त्यवघ्नन्त्यश्वस्य दक्षिणतोऽन्येषां पशूनामवघ्नन्त्युत्तरतोऽश्वस्य सकृच्छाखास्वन्येषां पशूनामवद्यन्ति वेतसशाखास्वश्वस्य तदुक्तो बान्धव सालायक्षिरिति तरविङ्क... सम एवं नापादित्यमिति इवान्वै वस्ति निरूढ ... पर्

शिद्गलाकन्सुध्नाति सर्वस्तोमाति रात्रः उत्तममहर्भवति सर्वं वै सर्वस्तोमोतिरात्रः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ।३१। तस्य त्रिवृद्बहिष्पवमानं पञ्चदशान्याज्यानि सप्तदशो माध्यंदिनः पवमान एकविंशानि पृष्ठानि त्रिणवस्तृतीयः पवमानस्त्रय

स्त्रिंशं चामग्निष्टोमसामिकविंशान्युक्थान्येकविंशो ऽग्निः षोडशी पञ्चदशो रात्रिस्त्रिवृत्सन्धिर्यत्द्वितीयस्याह्नः ए ... यदुक्तं पन्न छन्दमतिरात्रो भवति सर्वलोककृत्स्नो ।३०। एकविंशतिः सवनीयाः पशवः सर्वआग्नेया स्तेषां समानं कर्म स्तुहि कभाक सत्र हृदं

शाग्निं चैवे तान्याप्यालेत्येन द्वादशात्स्याद्देवताभ्यो द्वादशमासाः संवत्सरः सर्वं संवत्सरः सर्वमश्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ।३२। ब्राह्मणं ।५॥ ॥ प्रजननं हैतद्यज्ञस्य यद्द्वितीयेनाकोहन्तम सजन्ये पारिक्षितं यत्राश्वमेधेन केनारतेने प्रसर्वपापञ्जत्यां मनूविति

हत्यामपजेवान सर्वां ह वै पाप्मानं तरति तरति ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजते ।३३। तदेतद्गाथयाभिगीतमासंदीवति धान्याद०ं रुक्मिणं हरितस्रजमश्वं बबन्ध सारङ्गं देवेभ्यो जनमेजय इति ।३४। एवमेतं पञ्चपुरुषं ब्रह्महत्यामपजित्या त्रि तिरति रात्र इ तेन

मन्सेन मन्त्रेण वह्निर्वा अग्नि ततोऽरतिरात्रस्तेनो ग्रसेनामतेप वज्ञार्वजस्हनीआज्ये इति रात्रस्तेन क्रतमतेनमिन्येन पारिक्षिताया न्तदेतदगाथयाभिगीतं पारिक्षिता यजमाना अश्वमेधैः परोवरं अजहुः कर्म पापकं पुण्याः पुण्येन कर्मणेति ।३५। एतेन दशार्वमाल्म

अभिजिदतिरात्रस्तेन रुपरञ्जाके रहोर्जा को सत्यो राज्ञानदत्ता अभ्यायजयीन महारस्य परः श्रोत्रि मध्यमद्रवित्त्रिहे ... एतेना तः को सत्याहिता समिन्द्र सप्तहतानीत्या एनेनैव सर्वजिदनी विश्वजिदतिरात्रस्तेन तद्धुको क्रेशोप्योग्यहितो ...

१७३

ह्वाका राजा व स्मादेतदृषि पान्त्यूक्तमस्माकमत्र पितरस्त आसन् सप्तऋषयो दौर्गहे बध्यमान इति। एतत्पञ्चशार्वच्छन्दनी महाव्रतन्स्त्रिरात्रस्य नन्दमरुत्रसाविर्दितदीजश्याम आवोराजा तस्य हतन्तामरुतः परिविष्टारास्त्रिः कृत्वाविर्द्युदिवाः सत्ता सदोबत्त्र
त्सादेतज्ञा छयामितिगीतं मरुतः परिविष्टारो मरुत्त स्यावसंग्रहो आविर्दितस्याग्निः कृत्वाविर्द्युदिवाः सत्ता सदइमि मरुत्ताकवितस्य परिविष्टा रोग्निः कृत्वाविर्द्युदिवाः सत्तासदोनवंतियाश्चामवेनयज्ञत्ताः एतत्एव पूर्वच्छन्दनीअहो यामानिरात्रास्तनदेतेनाक्रे ब्यइन्द्र
यालाराजाक्रिवयइति दवि श्रुरापंचालानावहृतन्नदेतज्ञा छयामितिगीतमश्रुमिष्यमालन्ततक्रिवीणा मतिष्ठकुपंचालःपरिविक्रायाण्सदृस्त्रशतनदह्निणामितिा१७ अथ द्वितीययासहस्त्रमासञ्जनाशतावपंचविंश रातिः। दिक्तोदिक्तः पंचालानो ब्राह्मणांविजेदु
इतिा१८ त्रिहृदग्निष्टोमः पंचदशाउक्थः सप्तदशो हृतीयसहः। सात्ककाम कविंशःरात्रः षोडशी पंचदशी रात्रिस्त्रिहृत्संधिरितिसोऽतुकुर्पण्ण सोनदेतेनयसाद्वितवनइंडजेमाम्रोराजायत्रितन्दितवनः सरस्त्वादेतज्ञा छयामितिगीतं बहुदशन्दितवनो राजा सग्रामजिदुधान्
येहवृष्टेबश्चात्तस्मादेतवन ःसरइति। १९ त्रयस्त्रिंशःरात्रः पवमानास्त्रिहृदन्त्यावर्त्तवज्र्यारिंशःरात्रः पवमाना एकविंशः ग्रामन्त्यावर्त्तमश्चावयारिंशः रात्रः एवमानास्त्रयस्त्रिंशः रामन्त्यावर्त्तमाग्निष्टोमसामा द्विरात्रान्तुष्ट्यान्येकविंशः रात्रः षोडशीपंचदशी रात्रिस्त्रिहृत्संधिरितिा१० एतद्वि
क्रांतमनकेदितन तरलादोव्यतिरीजेतेनेष्टिमां व्यष्टिंब्यानशेष संतरतानां तदेतज्ञा छयामितिगीतनष्ठा सशतिं तरलादोवतियमुनामनुं गंगायां वृत्रघ्ने बध्नान्तं पंचालाशतः उपामितिा११ अथ द्वितीययात्र यस्त्रिंशः रात्रः रातः राजा आनूब द्वायाम् श्नानूरासो कन्निरत्सु
न्यानमासा न्मायवत्सरइति।१२ अथ तृतीययाशाकेतलालाङ पित्यभरान्तरते दद्येपरः सहस्त्राणि शयाश्चान्ते ध्यान्य आदरद्विजित्यष्टश्विवींसर्वामिति।१३ अथ चतुर्थ्यामदृढघ्नतरतस्यनपूर्वेनापरेजनाः। दिवं मर्त्यैश्ववाहुभ्यां नो पाङुः पंचमानवाइति।१४ एकविंशःरात्रो
मेन रूपं नोयासुश्रुतशीजेनु जातोरताः राजातादतज्ञा छयामितिगीतं याइकुरयुज्जमानेब्राह्मणारुपक्रेजुनाः।अथ मधेयनेलक्ष्मा विन्तइतत्कदक्षिणा इति।१५ त्रयस्त्रिंशः रात्रमेनाशाताः साता साहृदशीजेपांचालोराजातादतज्ञा छयामितिगीतं सानासादेयज्ञमाने श्रामधु
नतो व्रशाः जेदीरतत्रयस्त्रिंशः रात्रः षट्सहस्त्राणि वर्मिणामितिा१६ अथ द्वितीययाषट्षट्सद्धसहस्त्राणि यज्ञेको कविंशो सताजदीरतेत्रयस्त्रिंशः रात्रः षट्सहस्त्राणि वर्मिणामितिा१७ अथ तृतीययासात्रासादेयज्ञमाने पांचालेराइसुस्त्रजि आमाघदिं हःस्तानलातृष्णराज्ञाणाधु
निरितिा१८ गाविनातनशातानीकः सावाजितशीजेकाश्यस्याश्चमादायतनादितदर्जकात्र्यो सोमाधतन्श्रानसोमपीथ्यामस्मैइतिवदतः।१९ तस्यविधवत्रवि शःरात्रः पवमानास्त्रिहृदन्त्यावर्त्तवजश्च यारिंशः रात्रः पवमाना एकविंशः शान्त्यावर्त्तानित्रितावानुष्टुन्येकविंशः रात्रानिष्ठ
श्रानिं प्रयस्त्रिंशः रात्रः पवमानास्त्रयस्त्रिंशः रामन्त्यावर्त्तमाग्निष्टोमसामा दकविंशः रात्रान्युष्ट्यान्येकविंशः रात्रो मरुजी पंचदशीरात्रिस्त्रिहृत्संधिरा।२० तदेतज्ञा छयामितिगीतं शतानीकः समंतासुमेध्यः सात्राजितादंपंशा आदत्तयज्ञकाशीनां नरतः सप्तुनामिवितिा२१ अथ द्वितीययाग
धनः स्मन्तासु वश्रीनवनः शतानीका इत्तराष्ट्र स्याम धीः आदायसक्तादशमास्यसत्त्वंशतानीकागाविन्तननदृजइतिा२२ अथ चतुर्थ्यामदृढघ्नतरतानांनपूर्वेनापरेजनाः। दिवंमर्त्यैश्ववाहुभ्यां नोदातुः सप्तमानवाइँइतिा२३ अथ आनता द्रक्षिणानो मध्ये क्रतिराष्ट्र
स्यवदन्यन्तुमसुकृतपन्यजुश्राल्लणस्यनविनान्नावदिग्वोनुष्ठदक्षिणा ब्राल्लणाः पतीन्यध्ययेः कुदीव्यु काज स्तद्वलेइकान्यान्तत्ता।२४ त्रयस्त्रिंशः यावाग् सर्वस्तितायामकविंशःरातिंवशाअनुसूर्वैभ्य आलेतनामेशावरुणीर्विश्वदेवावर्हिस्यस्यापनासादेवतानामाते
नघधार्दस्यसामत्या न वंति ब्राल्लविदृहस्यतिस्तत ब्राल्लणेवांननः प्रतितिधृति।२५ अथ यदकविंशःरातिर्वतिपकविंशः शोवापपयएपतपतिधादत्रामासाः पंचर्तवस्त्रयइमेलोकाअसावादित्य एकविंशः रात्रना मत्रिसंपुर्दा।२६ उदवसानीयायाः सर्वस्तितायां वनस्यशज
याः कुमारीपंचमीयवारियशतान्यनुवरीणां यथासमुदितं दक्षिणां ददाति।२७ अथ उत्तरः संवत्सरः प्रकृतिमतितपक्तिरात्रे यौवसंततपक्तिरेद्यौणपक्तिः पार्ङस्त्वोरिमारुतेर्वविपक्तिपक्तिर्मित्रावरुणोः शारदिपक्तिरेंभावेसतेदर्मंतपक्तिरि

द्वा वाह्यस्यान्ते। त्रिंशिरेषु कृतवः संवत्सरः कृत्वश्च संवत्सरे त्रुतिति च्छुति षट्त्रिंशाद त्त पराणो जर्वे तिषट्त्रिंशा दक्षु राष्ट्रदत्ती हृदस्यामग्नि स्थौल्लाक श्च निश्चितं कृत्तं ताता हृदत्वे वक्षुद सामस्यान्त्री लोके श्च निति च्छुति। १८ ब्राह्मणं। ॥ द्वितीयः प्रपाठकः समाप्तः॥ कं किकात। ७ प्रा।वा

उकामा दनारायणाकामयतानितिर्ज्ञेयं ७ सर्वाणिभूतान्यहमेवेदं ७ सर्वं ७ स्यामिति स एतं पुरुषमेधं पंचरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत तेनेष्ट्वात्यतिष्ठत् सर्वाणि भूतानीदं ७ सर्वमभवदतितिष्ठति सर्वाणि भूतानीदं ७ सर्वं भवति य एवं विद्वान् पुरुषमेधेन यजते यो वैतदेवं वेद॥ तस्य त्रयोविंशतिर्दीक्षा द्वादशोपसदः पंचसुत्याः स एष चत्वारिं ७ शद्रात्रः सदीक्षोपसत्कश्चत्वारिं ७ शदक्षरा विराट् तद्विराजमभिसंपद्यते ततो विराडजायत विराजो अधि पुरुष इत्येषा वै सा विराडेतस्या एवैतद्विराजो यज्ञं पुरुषं जनयति। शतावा एतास्तिस्रो दशतानात्त्वं तत्तिदशा दशमस्तोदश

तानान्तर्वंतिरक्षं वै लोकानामाग्ने दिशा वम मे वलोकं प्रथममयाद्वशानाह्व वन्त्रं तरिक्षं द्वितीयया दिवं तृतीययादिशश्चतुर्थ्याति विन्यजमानश्च मे वलोकं प्रथममयाद्धशा नाम्नान्यं तरिक्षं द्वितीयया दिवं तृतीयया दिशश्चतुर्थ्यास्ति वक्षाह्यं ७ सर्वं या वदिमे च लोका दिशश्च सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्य अवरुध्यै ३८ एकादशाग्नीषोमीयाः पशवस्तदुपवसथे आलभत समानं कर्म्मै एकादशायूपा एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यजमानः पुरस्तात्पाप्मानमपहते ४ एकादशिना स्युत्याः स पशवो भवंति। एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यजमानः

पाप्मानमपहते ४ याद्यादेकादशिनाः भवंत्येकादशिनीवाइदं ७ सर्वं प्रजापतिर्ह्येकादशिनी सर्वं ७ हि प्रजापतिः सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्या वरुध्यै। ६ स वा एष पुरुषमेधः पंचरात्रो यज्ञक्रतुर्भवति पांक्तो यज्ञः पांक्तः पशुः पंचर्तवः संवत्सरो यत्किंच पंचविधमधिदेवतमध्यात्मं तदेनेनस

र्वमाप्नोति ७ तस्याग्निष्टोमः प्रथममहर्भवत्यथोक्थ्योऽथातिरात्रोऽथोक्थ्योऽथाग्निष्टोमः स वा एष उभयतोज्योतिरुभयतोऽग्निष्टोम: यवमध्यः पंचरात्रोऽस्य व्यादनाउक्थ्यावतिरात्रं मध्ये ता नवं तरक्षं मादयमानान्नेन परिवृढान्वयदेव विदीत्यतिरात्रो मध्ये तस्माद्यवमध्ये अन्तेरेतद्विधं ते प्रतिष्ठंत्यं अयमेवास्तिनापि द्विषञ्ज्ञानं द्वयस्त्या क्रियं एवं वदा ९ तस्याय मेव लोकः प्रथममहर्भवति यमस्य लोको वसंतं त ऋतुर्यं इद्धमस्मान्त्वोकादर्वा

चीनमंतरिक्षात्तद्द्वितीयमहस्तस्य ग्रीष्म ऋतुरंतरिक्षमेवास्य मध्यममहरंतरिक्षमस्य वर्षाशिरदा ऋतुर्यद्दूर्ध्वमंतरिक्षादर्वाचीनं दिवस्तचतुर्थमहस्तस्य हेमंत ऋतुर्घौरेवास्य पंचममहर्द्यौरस्य शिशिर ऋतुरित्यधिदेवतं। १० अथाध्यात्मं प्रतिष्ठैवास्य प्रथममहः प्रतिष्ठा अस्य वसंत ऋतुर्यदूर्ध्वं प्रतिष्ठाया अवाचीनं मध्यात्तद्द्वितीयमहस्तद्ग्रीष्म ऋतुर्मध्यमेवास्य मध्यममहर्मध्यमस्य वर्षाशिरदा ऋतुर्यदूर्ध्वं मध्यादवाचीनं ७ शीर्ष्णस्तच्चतुर्थमहस्तद्धेमंत ऋतुः शिर एवास्य पंचममहः शिरो अस्य शिशिर ऋतुरेवमिमे च लोकाः संवत्सरश्चात्मा च

अनुपूर्वं पुरुषमेधमन्विताः सर्वं ७ संवत्सरः सर्वमात्मा सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ११ ब्राह्मणं॥ १॥ अथ यस्मात्पुरुषमेधो नाम इमे वै लोकाः पूरयमेव पुरुषो योऽयं पवते सोऽस्यां पुरि शेते तस्मात्पुरुषस्तस्य यदेषु लोकेष्वन्नं तदस्यान्नं मेध

स्तद्यदस्यैतदन्नं मेधस्तस्मात्पुरुषमेधोऽथो यदस्मिन्मेध्यान्पुरुषानालभते तस्माद्वेव पुरुषमेधः १ तान्मध्यमेऽहन्नालभतेऽन्तरिक्षं वै मध्यमं महरंतरिक्षमु वै सर्वेषां भूतानामायतनमथो अन्नं वा एते पशव उदरं मध्यममहरुदरे तदन्नं दधाति २ तान्वै दशालभते

दशाक्षरा विराट् विराजं कृत्स्नमन्नं कृत्स्नस्यैवान्नाद्यस्यावरुध्यै ३ एकादश दशत आलभत एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यजमानो मध्यतः पाप्मानमपहते ४ अष्टाचत्वारिं ७ शतं मध्यमे यूप आलभतेऽष्टाचत्वारिं ७ शदक्षरा जगती जागताः पशवो

जगत्यैवास्मै पशूनवरुंधे ५ एकादशैकादशेतरेष्वेकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्यं वितद्वीर्येण यजमानो जिनः पाप्मानमपहते ६ अष्टा उत्तमानालभतेऽष्टाक्षरा गायत्री ब्रह्म गायत्री तद्ब्रह्मैव तदस्य सर्वस्योत्तमं करोति तस्माद्ब्रह्मास्य सर्वस्योत्तममित्याहुः

तस्मा उक्तः १ प्राजापत्यानालभते। ब्रह्म वै प्रजापतिर्ब्रह्म हि प्रजापतिस्तस्मात्प्राजापत्यानालभते ८ सा विपश्चिपाकश्च तत्तान्यस्मात्सवितः सावित्री राजन्यत्ता देवस्य सवितुः प्रसवितृ विश्वानि देवस्य वितरिति तस्मिन्नाभिरन्वे श्रीणाति तस्मात्सावित्रीरन्ततः पुरुषमेधः सर्वमेधात्मसर्वमेधा पुरुषी

रात्रिकृतानालभतेऽब्रह्मणे ब्राह्मणमालभते ब्रह्म वै ब्राह्मणो ब्रह्मैव तद्ब्रह्मणा समर्धयति क्षत्राय राजन्यं क्षत्रं वै राजन्यः क्षत्रमेव तत्क्षत्रेण समर्धयति मरुद्भ्यो विश्यं विशो वै मरुतो विशमेव तद्विशा समर्धयति तपसे शूद्रं तपो वै शूद्रस्तप एव तत्तपसा समर्धयति

उरुषोह नारायणो ऽकामयतातितिष्ठेयं सर्वाणि भूतान्यहमेवेदं सर्वं स्यामिति स एतं पुरुषमेधं पंचरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत तेनेष्ट्वात्यतिष्ठत्सर्वाणि भूतानीदं सर्वमभवदतितिष्ठति सर्वाणि भूतानीदं सर्वं भवति य एवं विद्वान्पुरुषमेधेन यजते यो वैतदेवं वेद ॥ तस्य त्रयोविंश

ति दीक्षा द्वादशोपसदः पंच सुत्याः स एष चत्वारिंशद्रात्रः सदीक्षोपसत्कश्चत्वारिंशदक्षरा विराड्विराजमभिसंपद्यते ततो विराडजायत विराजो अधिपुरुष इत्येषा वै सा विराडेतस्या एवैतद्विराजो यज्ञं पुरुषं जनयति ॥२॥ ता वा एतास्तिस्रो दशतो भवंति तिस्रो वा इमे लोका

ल्लोकानामाप्त्यै दिशोऽन्वेमाम वा लोकं प्रथमया दशताप्नोत्यंतरिक्षं द्वितीयया दिवं तृतीयया दिशश्चतुर्थ्या ऽथैवैतद्यजमान इमामेव लोकं प्रथमया दशताप्नोत्यंतरिक्षं द्वितीयया दिवं तृतीयया दिशश्चतुर्थ्यैव भवतीदं सर्वं यावदिमे च लोका दिशश्च सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्या

रुध्यै ॥३॥ एकादशाग्नीषोमीयाः पशव उपवसथे भवंति समानं काम्या एकादशा यूपा एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यजमानः पुरस्तात्पाप्मानमपहते ॥४॥ एकादशिना वा एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वी

र्येण यजमानः पाप्मानमपहते ॥५॥ यद्वेवैकादशिना नवनवैकादशिनीर्वा इदं सर्वं प्रजापतिर्वैकादशिना सर्वं हि प्रजापतिः सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ॥६॥ स वा एष पुरुषमेधः पंचरात्रो यज्ञक्रतुर्भवति पांक्तो यज्ञः पांक्तः पशुः पंच ऋतवः संवत्सरो यत्किं

च पंचविधमधिदेवतमध्यात्मं तदेनेन सर्वमाप्नोति ॥७॥ तस्याग्निष्टोमः प्रथममहर्भवत्यथोक्थ्यो ऽथातिरात्रो ऽथोक्थ्यो ऽथाग्निष्टोमः स वा एष उभयतो ज्योतिरुभयतस्त्र्यह्यः ॥८॥ यवमध्यः पंचरात्रो भवतीमे वै लोकाः पुरुषमेध उभयतो ज्योतिषो वा इमे लोका अग्निनेतश्चा

दित्येनामुतस्तस्मादुभयतो ज्योतिरन्नं त्र्यह्य आत्मातिरात्रस्तद्यदेनमुभयतस्त्र्यह्यावतिरात्रं मध्ये ऽन्नेन वत तस्मादयमात्मान्नेन परिवृढो यद्यद्वर्षा अतिरात्रो ऽन्नं मम यत्तस्माद्यव मध्ये अतः प्रवेद्धिष्ठं ततो ह्येय मध्य मथा मवा कि नास्य द्विपन्नश्चात्र्यह्य इत्याहुर्यद्वामा

तद्दिवा ऽथ तस्याय ममेव लोकः प्रथममहस्तदस्य वसंत ऋतुरिमं लोकमवसंते न ऋतुना ऽस्माद्वेव ऋतोर्द्धि लोको ऽन्नवीनमंतरिक्षो ऽन्न्तरिक्षं द्वितीयमहस्तदस्य ग्रीष्म ऋतुरन्तरिक्षमावा स्य मध्यममहर्मध्यमस्य वर्षा वा शरदा हेमंत उत्तरं मेतद्विशो दर्वाचीनं दिवस्तत्र्यह्य ऋतुर्यद्दिव

सतद्दस्य द्वे मते ऋतू शिशिरश्चास्य पंचममहः शिशिरस्य त्रिशिर ऋतुरिति स्थितिर्दयते ॥१०॥ अथ प्रथममहः प्रतिष्ठैवास्य प्रथममहः प्रतिष्ठो अस्य ऋतुः संवत ऋतुर्यद्वूर्ध्वं प्रतिष्ठा वा अर्वाचीनं मध्यात्तद्द्वितीयमहस्तदस्य ग्रीष्म ऋतुर्मध्यमिवास्य मध्यममहर्मध्यमस्य वर्षा शरदा हे

मंत ऋतुर्यद्वूर्ध्वं मध्याद्वा चीनं शीर्षस्तच्चतुर्थमहस्तद्दस्य द्वे मते ऋतुः शिर एवास्य पंचममहः शिरोऽस्य शिशिर ऋतुरेवं विमिमे च लोकाः संवत्सर आत्मा च पुरुषमेधमभिसंपद्यते सर्वं वा इमे लोकाः सर्वं संवत्सरः सर्वमात्मा सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्याव

रुध्यै ॥११॥ अथ यस्मात्पुरुषमेधो नाम इमे वै लोकाः पूरयमेव पुरुषो यो ऽयं पवते सो ऽस्यां पुरि शेते तस्मात्पुरुषस्तस्य यदेषु लोकेष्वन्नं तदस्यान्नं मेधस्तद्यदस्यैतदन्नं मेधस्तस्मात्पुरुषमेधो ऽथो यदस्मिन्मेध्यान्पुरुषानालभते तस्मादेव पुरुषमेधः

॥१२॥ तान्वै मध्यमे ऽहन्नालभते नयन् अंतरिक्षं वै मध्यममहरंतरिक्षमु वै सर्वेषां भूतानामायतनमथो अन्नं वा एते पशव उदरं मध्यममहरुदारे तदन्नं दधाति ॥१३॥ ता दिवा दशालभंतात द्वादश रात्रिं वि रात्रिं विराडन्नं वै विराडन्नं विराजा संस्थितिरस्य वा प्रसवा करुणो ॥१४॥ एकाद

शादवान आलभंत ता एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यजमानो मध्यतः पाप्मानमपहते ॥१५॥ अथ यस्माच्चत्वारिंशदात्तं मध्यमे ऽहन्पश्वालभंते तत्स्थावत्वारिंशदक्षरा गायत्री गायत्र्या वा ऽग्निस्त्रिवृतः प्रजनयिता ... त्रयोदश वर्षा एव एकादशेकादशा

तन्न एकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वज्रेणैवैतद्वीर्येण यजमानो मध्यतः पाप्मानमपहते ॥१६॥ अथ अष्टाचत्वारिंशतमालभते नते अष्टाचत्वारिंशदक्षरा जगती जागताः पशवो जगत्यैवास्मै पशूनवरुंधे ॥ तस्य सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यै ॥१७॥ तेन वा आप्त्वा तेन स्वं ति

र्यस्य वि प्रजापति प्रजापति हि प्रजापतिस्त्वस्मात्प्रजापत्यामृते वैतेति ॥१८॥ स वि पर्यग्निकृतानुवाकरिष्यन्ते तात्मिस्रः सावित्रीराहुतीर्जुहोति देव सवितः प्रसुव तत्सवितुर्वरेण्यं विश्वानि देव सवितरिति सविता वै प्रसविता सविता रस्मा पशूनिति स्मा सम्प्रसौन एतान्पुरुषान्प्रसौति तिन प्रसूतानालभ

।।४ ब्राह्मणो ब्राह्मणमालभन्ते ब्रह्म वै ब्राह्मणो ब्रह्मण्येव तद्ब्रह्म समर्द्धयति क्षत्राय राजन्यं क्षत्रं वै राजन्यः क्षत्रेणैव तत्क्षत्रं समर्द्धयति मरुद्भ्यो वैश्यं विशो वै मरुतो विशैव तद्विशं समर्द्धयति तपसे शूद्रं तपो वै शूद्रस्तप एव तत्तपसा समर्द्धयत्येवमेताद्
यशसा रूपं पशुभिः समर्द्धयति तदेनं समृद्धाः समर्द्धयन्ति सर्वैः कामैः।।१० आज्येन जुहोति तेजो वा आज्यं तेजोऽस्मिंस्तद्दधात्याज्येन जुहोत्येतद्वै देवानां प्रियं धाम यदाज्यं प्रियेणैवैनान्धाम्ना समर्द्धयति तदेनं समृद्धाः समर्द्धयन्ति सर्वैः कामैः।।११ निष्ठान्नानुरू
बानू ब्राह्मणो दक्षिणतः पुरुषं नारायणोऽभिष्टौति सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपादित्येतेनानुवाकेनेदं सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्या इदमसीदमसीत्युपास्तौत्यवेनामेतन्मरुद्ध्यात्यवाप्तो य एवं विद्वान्नाभ्रेन नाकदाहनत प
र्यग्निकृताः पञ्चावीवत्सुः सहस्राः।।१२ अथ यदाग्नेयं वा गत्स पदस्य रूपमासंतिष्ठिपा यदि संस्थापयिष्यति पुरुषमेव पुरुषमत्स्यतीति तान्पर्यग्निकृतानेवोदसृजन्त देवता आहुतीरजुहोत्तानि तादेवता अप्रीणन्नापनं प्रीता अप्रीणन् सर्वैः कामैः।।१३ आज्येन जु
होति तेजो वा आज्यं तेजोऽस्मिंस्तद्दधाति।।१४ एकादशिनीः संस्थापयन्त्येकादशाक्षरा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभो वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्यमेवैतद्वीर्यं यजमानः पाप्मानमपहते।।१५ उदयनीयायां संस्थितायामेकादशावशा अनूबन्ध्या आलभन्ते मित्रावरुणाभ्यां वैश्वदेवीर्बार्हस्पत्या
एतासां देवतानामाप्त्यै तद्यद्बार्हस्पत्यान्त्यमालभन्ते ब्रह्म वै बृहस्पतिस्तदु ब्रह्मण्येवान्ततः प्रतितिष्ठति।।१६ अथ यदेकादशावर्त्येकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्यमेवैतद्वीर्यं यजमानेऽनन्तः पाप्मानमपहते त्रिधा न्युब्जद्वै मानो यासां च वबन्धुः।।१७ अथातो द
क्षिणानां मध्यं प्रतिष्ठाया यदन्यद्भूमेश्च ब्राह्मणस्य च वित्तात्सपुरुषं प्राची दिग्घोतुर्दक्षिणा ब्रह्मणः प्रतीच्यध्वर्योरुदीच्युद्गातुस्तदेव होतृका अन्वाभक्ताः।।१८ अथ यदि ब्राह्मणो यजेत सर्ववेदसं दद्यात्सर्वं वै ब्राह्मणः सर्वं सर्ववेदसं सर्वं पुरुषमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्या
वरुद्ध्यै।।१९ अथात्मन्नग्नी समारोह्योत्तरनारायणेनादित्यमुपस्थायानपेक्षमाणोऽरण्यमभिप्रेयात्तदेव मनुष्येभ्यस्तिरो भवति यद्यु ग्रामे विवत्सेदरण्योरग्नी समारोह्योत्तरनारायणेनैवादित्यमुपस्थाय गृहेषु प्रत्यवस्येदथ यान्यन्यानि नाडुरेत यानस्याङ्गुपास्वाप एनम्स
र्वस्मा अन्नं वक्तव्यः सर्वं हि पुरुषमेधेन सर्वस्मा इव सर्वं श्रवाणीति त्यान्वेव ज्ञातं स्वाध्यायम् यादन्यानूचानो वा स्याच्छ्रियः स्यात्स्वेव त्वेव सर्वस्मा इव।।२०।। ब्राह्मणम्।।३।। ब्रह्म वै स्वयम्भु तपोऽतप्यत तदैक्षत न वै तपस्यानन्त्यमस्ति हन्ताहं भूतेष्वात्मानं जुहवानि भूतानि चात्मनीति
सर्वेषां भूतानां श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यैत्तथैवैतद्यजमानः सर्वमेधे सर्वान्मेधान्हुत्वा सर्वाणि भूतानि श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्येति।।१ सर्वमेधो दशरात्रो यज्ञक्रतुर्भवति दशाक्षरा विराड्विराट् कृत्स्नमन्नं कृत्स्नस्यैवान्नाद्यस्यावरुद्ध्या अथो विराजि प्रतिष्ठया
प्नोति परमो वा एष यज्ञक्रतूनां यत्सर्वमेधः परमतामेव गच्छति अग्निष्टुदग्निष्टोमः प्रथममहर्भवत्यग्निर्वा अग्निष्टुदग्निष्टोमेनाग्निष्टुता वै देवाः सर्वेषां देवानामाप्त्यै तस्मादग्निष्टुदाग्नेयमाग्नेयेनैव पुरो रुचः सर्वमाग्नेयमसदिति।।२ इन्द्रस्तु
द्वितीयमहर्भवतीन्द्रो वै सर्वे देवाः सर्वेषां देवानामाप्त्यै तस्मिन्हविर्ग्रहा ऐन्द्र्यः पुरो रुचः सर्वमैन्द्रमसदिति।।३ सूर्यस्तुदुक्थ्यस्तृतीयमहर्भवति सूर्यो वै सर्वे देवाः सर्वेषां देवानामाप्त्यै तस्माल्लोकाय प्रतीतस्मै सौर्यः पुरो रुचः सर्वं सौर्यमसदिति।।४ वैश्वदेवं
चतुर्थमहर्भवति विश्वे वै सर्वे देवाः सर्वेषां देवानामाप्त्यै तस्य वैश्वदेवा ग्रहा वैश्वदेव्यः पुरो रुचः सर्वं वैश्वदेवमसदिति।।५ आश्वमेधिकं मध्यमं पञ्चममहर्भवति तस्मिन्नश्वमेधमालभन्ते तस्याश्वमेध्यस्याप्त्यै।।६ पौरुषमेधिकं मध्यमं षष्ठमहर्भवति त
स्मिन्पुरुषमेधस्य रूपाणि पशवो धन्वं वाप्त्यै।।७ अप्तोर्यामः सप्तममहर्भवति सर्वेषां यज्ञक्रतूनामाप्त्यै तस्मिन्सर्वान्मेधानालभन्ते यज्ञप्राणे वपाय पावनं जुहोति वनस्पतीनां शकिरेति काराणां वा वारिणां वान्नमन्नं जुहोत्यन्नस्यात्रस्या
प्त्यै सर्वं जुहोति सर्वं वा एतेन जुहोति सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै प्रातःसवने कृतास्तु वपास्त्वेव मेवतस्मान्नपस्तवने कृतं पुरुषः।।८ त्रिणवमष्टममहर्भवति त्रिणवो वज्रो वैकृत्यं स्मृतं न वक्रोगे वक्रं स्तोत्रे।।१० त्रयस्त्रिंशं नवममहर्भवत्यनिष्टादते त्रयस्त्रिंशं

[illegible]१०॥ सनास्त्रियं४ ५०६

त्राः प्रतिष्ठित्यै ॥११॥ विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रो दशममहर्भवति सर्वं वै विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रः सर्वᳪ सर्वमेधः सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुद्ध्यै ॥१२॥ अथ यत्तद्दक्षिणानां मध्यं प्रतिराष्ट्रस्य यदन्यद्ब्राह्मणस्य वित्तात्सभूमि सपुरुषं प्राची दिग्घोतुर्दक्षिणा ब्रह्मणः प्रतीच्य
ध्वर्योरुदीच्युद्गातुस्तदेव होतृका अन्वाभक्ताः ॥१३॥ तेन हैतेन विश्वकर्मा भौवन ईजे तेनेष्ट्वात्यतिष्ठत्सर्वाणि भूतानीदᳪ सर्वमभवदतितिष्ठति सर्वाणि भूतानीदᳪ सर्वं भवति य एवं विद्वान्सर्वमेधेन यजते यो वैतदेवं वेद ॥१४॥ तᳪ ह कश्यपो याजयांचकार तदपि भू
मिः श्लोकं जगौ न मा मर्त्यः कश्चन दातुमर्हति विश्वकर्मन्भौवन मन्द आसिथ उपमङ्क्ष्यति स्या सलिलस्य मध्ये मृषैष ते संगरः कश्यपायेति ॥१५॥ ब्राह्मणम् ॥ ३ ॥ ॥ सर्वमेधः ॥ ॥ ब्राह्मणानि ॥ ॥ कण्डिका ॥ ॥ ब्राह्मणानि ॥ देवा ह वै सत्रं निषेदुरग्निरिन्द्रः सोमो म
खो विष्णुर्विश्वेदेवा अन्यत्रैवाश्विभ्यां ॥१॥ तेषां कुरुक्षेत्रं देवयजनमास तस्मादाहुः कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनमिति तस्माद्यत्र क्व च कुरुक्षेत्रस्य निगच्छति तदेव मन्यत इदं देवयजनमिति तद्धि देवानां देवयजनं ॥२॥ त आसत श्रियं गच्छेम यशः स्याम
अन्नादाः स्यामेति तथो एवेम आसते ये सत्रमासते श्रियं गच्छेम यशः स्यामान्नादाः स्यामेति ॥३॥ ते होचुः यो नः श्रमेण तपसा श्रद्धया यज्ञेनाहुतिभिर्यज्ञस्योदृचं पूर्वोवगच्छात्स नः श्रेष्ठोसत्तदु नः सर्वेषाᳪ सहेति तथेति ॥४॥ तद्विष्णुः प्रथमः प्राप स देवानाᳪ श्रेष्ठोभवत्तस्मादाहुर्विष्णुर्देवानाᳪ श्रेष्ठ इति ॥५॥ स यः स विष्णुर्यज्ञः सः स यः स यज्ञोसौ स
आदित्यस्तद्धेदं यशो विष्णुर्न शशाक संयन्तुं तदिदमप्येतर्हि नैव सर्व इव यशः शक्नोति संयन्तुं ॥६॥ स तिसृधन्वमादायापचक्राम स धनुरार्त्न्या शिर उपस्तभ्य तस्थौ तं देवा अनभिधृष्णुवन्तः समन्तं परिण्यविशन्त ॥७॥ ता ह वम्र्य ऊचुः इमा वै वम्र्यो यदुपदीका यदस्य ज्यामपिदद्याम किमस्मै
प्रयच्छेतेति अन्नाद्यं प्रयच्छेमेति ॥८॥ तस्या उपपरासृत्य ज्यामपिजक्षुस्तस्यां छिन्नायां धनुरार्त्न्यौ विस्फुरन्त्यौ विष्णोः शिरः प्रचिच्छिदतुः ॥९॥ तद्घृङ्ङिति पपात तत्पतित्वासावादित्योभवदथेतरः प्राङेव प्रावृज्यत तद्यद्घृङ्ङिति पपात तस्मा
द्घर्मोथ यत्प्रावृज्यत तस्मात्प्रवर्ग्यः ॥१०॥ ते देवा अब्रुवन्महान्वत नो वीरोपादीति तस्मान्महावीरस्तस्य यो रसो व्यक्षरत्तं पाणिभिः सम्ममृजुस्तस्मात्सम्राट् ॥११॥ तं देवा अभ्यसृज्यन्त यथा वित्तिं वेत्स्यमाना एवं तमिन्द्रः प्रथमः प्राप तमन्वङ्गमनुन्यपद्यत तं पर्यगृह्णात्तं परिगृह्येदं य
शोभवद्यदिदमिन्द्रो यशो य एवं वेद ॥१२॥ स उ एव मखः स विष्णुस्तत इन्द्रो मखवानभवन्मखवान्ह वै तं मघवानित्याचक्षते परोक्षं परोक्षकामा हि देवाः ॥१३॥ ताभ्यो वम्रीभ्योन्नाद्यं प्रायच्छन्नापो वै सर्वमन्नं ताभिर्ह्यभिक्नूयमिवादन्ति यदिदं किंचादन्ति ॥१४॥ अथे
मं यज्ञं त्रेधा व्यतन्वत वसवः प्रातःसवनᳪ रुद्रा माध्यंदिनᳪ सवनमादित्यास्तृतीयसवनं ॥१५॥ अग्निः प्रातःसवनमिन्द्रो माध्यंदिनᳪ सवनं विश्वेदेवास्तृतीयसवनं ॥१६॥ गायत्री प्रातःसवनं त्रिष्टुम्माध्यंदिनᳪ सवनं जगती तृतीयसवनं तेनापशीर्ष्णा यज्ञेन देवा अर्चन्तः श्राम्यन्त
श्चेरुः ॥१७॥ दध्यङ्ह वा आथर्वण एतᳪ शुक्रमेतं यज्ञं विदांचकार यथा यथैतद्यज्ञस्य शिरः प्रतिधीयते यथैष कृत्स्नो यज्ञो भवतीति ॥१८॥ स हेन्द्रेणोक्त आस एतं चेदन्यस्मा अनुब्रूयास्तत एव ते शिरश्छिन्द्यामिति ॥१९॥ तदु हाश्विनोरनुश्रुतमास दध्यङ्ह वा आथर्वण एतᳪ शुक्रमेतं यज्ञं वे
द यथा यथैतद्यज्ञस्य शिरः प्रतिधीयते यथैष कृत्स्नो यज्ञो भवतीति ॥२०॥ तौ होपेयतुर्दध्यङ्ङाथर्वण उपत्वायावेति किमनुवक्ष्यमाणाविति एतᳪ शुक्रमेतं यज्ञं यथा यथैतद्यज्ञस्य शिरः प्रतिधीयते यथैष कृत्स्नो यज्ञो भवतीति ॥२१॥ स होवाचेन्द्रेण वा उक्तोस्म्येतं चेदन्यस्मा अनुब्रूयाः
एतᳪ शिरश्छिन्द्यामिति तस्माद्वै बिभेमि यद्वै मे स शिरो न छिन्द्यात्तस्माद्वां नोपनेष्य इति ॥२२॥ तौ होचतुरावां त्वा तस्मात्त्रास्यावहे इति कथं मा त्रास्येथे इति यदा न उपनेष्यसेथ ते शिरश्छित्त्वान्यत्रापनिधास्यावोथाश्वस्य शिर आहृत्य तत्ते प्रतिधास्यावस्तेन नावनुवक्ष्यसि स यदा नावनुवक्ष्यस्य
थ ते तदिन्द्रः शिरश्छेत्स्यत्यथ ते स्वᳪ शिर आहृत्य तत्ते प्रतिधास्याव इति तथेति ॥२३॥ तौ होपनिन्ये तौ यदोपनिन्येथास्य शिरश्छित्त्वान्यत्रापनिदधतुरथाश्वस्य शिर आहृत्य तद्धास्य प्रतिदधतुस्तेन हाभ्यामनूवाच स यदाभ्यामनूवाचाथ हास्य तदिन्द्रः शिरश्चिच्छेद
तस्य स्वᳪ शिर आहृत्य तद्धास्य प्रतिदधतुः ॥२४॥ तस्मादेतदृषिणाभ्यनूक्तं दध्यङ्ह यन्मध्वाथर्वणो वामश्वस्य शीर्ष्णा प्र यदीमुवाचेति प्र यदीमुवाचेत्येतत्तदु वां नरा सनये दंस उग्रमाविष्कृणोमि ॥२५॥ तन्न सर्वस्मा अनुब्रूयादेनस्वᳪ हि तद्दधीचो [illegible] शिरश्छिनदितीत्यान्वेव [illegible]

ला

घ्रा स्तस्य तु घ्न लिङ्गो मुखो द्वा क्तात्त्वे वन्तः

१७६ यान्तो ऽयमग्निश्चितः स्यात्तद्वै सर्वमाकाश ।२६। संवत्सरवासिनैव कुर्याद्यद्वै संवत्सरो य एष तपत्येष उ एव वर्ण्यः ... देनाम्वित्तिनन्ती लोकानितु तस्मात्संवत्सरवासिनैव कुर्यात् ।२७। तिस्रो रात्रीर्व्रतं चरेत्त्रयो वा ऋतवः संवत्सरस्य संवत्सर एष य एष तपत्येष उ एव वर्ण्यस्तदेतामवितल्याणो
तिन स्मात्तिस्रो रात्रीर्व्रतं चरति ।२८। तत्समा ... त्ता तपस्तनुवा इत्यमाण साऽयं तु ... तत्तपस्तनुवा इति ।२९। अमृतमसदावासिवाऽस्याः सर्वस्य कृत्स्नस्य ... सम्पादनं स्मादष्टमयपाया ।३०। अथ यो दीक्षितः विद्याम्नायः ... तपतिम्सेषा श्रीः सत्यं ज्योतिरमृतं स्त्री शूद्रः श्वा कृष्णः शकुनिस्ता
न्यानि नानृतं तप्नत्स्त्रियं न पापमाने न नेत्योतिष्यनमध्ये न सत्यानृते सर्वं स्त्रजानीति ।३१। अथेषवावयञ्चो यत्तपस्तपति न घ्नत्पादिन्योयञ्ञोयज्ञो हि वतघ्रास्तघ्नत्यज्ञो यञ्ञो यरुमान्नाद्धि वतघ्रास्तघ्नघरुमानो यशरुञ्चिदो हि वर्णघरास्त स्माघ्रा मास्मिन्दक्षिणामानयत्कुर्नतानं सघोन्यस्मा
स्मा अतिदिदीनो घृत्वेर्दयशानां सम्भोन्यस्मा अतिदिदानीति विदेवचूर्णत्पडवातदासन्योवितघरोः केवायदवतम्वतिन सदपातिद्विरप्येगोवासोश्नवा ।३२। अथ्येनथाऽऽज्यरतयोतिः श्रद्धिरातियएतमश्ववाञ्चलंत्रदुपतिवा तस्यव्रतन्चयोनानपतिश्रद्धादायतनेदतस्मान्निरोशानी
ति नानपति निष्ठीवन्नेदत मति निष्ठीवानीति नानपति श्रस्त्रावयत नेदत मति श्रस्त्रावयाइति याव घाप घ्यानपतिनामानेपनेदतान्तेति हिनि मानीत्यवज्योत्या रात्रावश्नीयान्नदतस्यरूपं क्रियातय एष तपति तद्द्वोवा वारुरिरकं वृत्तिदवाव्रतं चरेति यसर्थं तस्माउ सत्यमेव वदेत्
।३३। ब्राह्मणं ।७। ।१। सादिसंतानां श्रवयति स यद्धा एनानि ... देश्या वसं करति तस्ते नानाणं संतारश्चं सवि यत्र यत्र यहु स्वन कं ततनानः संचरति ।२। रुक्माद्दिने संचरति यज्ञो वै रुक्मा ज्ञितं यज्ञ एव वेनामेतत्संचरति लोमनश्चं दां संसिविल्लोमानि छन्दांसि च्छन्दोभिरेवैनामेतत्संचरति तर्थ
वी दिमनुष्यालां दिक्यादीनश्योगवनर्थिदिदवत्रा ।३। अथाव कौवा अद्रितीयं तिस्त्रौवीर्यं लोवेनामेतत्समर्द्धयति कृत्स्नं करोति ।३। अथ उदुम्बरीं नवमूर्द्धिरस उदुम्बरकृदेवेनामेतदेतेन समर्द्धयति कृत्स्नं करोति ।४। अथ ओविकङ्कतीं प्रजापतिर्यां प्रथमामाहुतिमजुहोत्स आहुतियत्रन्य
इतानाविकङ्कत समभवत्पघ्नो वा आहुतिर्यज्ञो विकङ्कतो यज्ञलोवेनामेतत्समर्द्धयति कृत्स्नं करोति ।५। अथ शमीमात्रीं भवति याकु वा अग्निर्वाकुमोवितीर्यं क्रियत वीर्यं संमितिवतक्कवतिवीर्यं लोवेनामेतत्समर्द्धयति कृत्स्नं करोति ।६। नाम दत्तेदवस्यवा सवितुः प्रसवति ने
वी कुञ्जीश्वरोतस्मान्याधादेनादिरसीत्यसावेव बन्धुः ।७। माणं सापयामा कैवादक्षिणेना क्तिस्तृश्यरु पतिमुं रुतमनत्सुं रुतपिच्या विद्वाविद्रास्य हृताविपाश्चितः । द्वितीत्रादधे वसुनाविदुक इन्द्रं सविन्नुः दवस्यपरिदृतिरित्यसावेव बन्धुः ।८। अथ मृत्तिकां पारिपाहतायान्तात्या वदिं
एना कुत्स्नेनवकृत्स्नलोवान्नरत्ता द्विवीधावापृथिवी इति यज्ञस्य शीर्षं च्छिन्नस्य रसो यक्ष्ण इम धावापृथिवी अगच्छत्पृदियंतद्यदापास्सोनमृद्दद्यापं तमस्ताविराः रुनान्तवतिपत्नि वि नामेतदनेन समर्द्धयति कृत्स्नं करोति तस्मादाहदिवीधावापृथिवी इति मखस्य वाम घृद्धो
रा श्यासम्मिति यज्ञो वै मखो यज्ञस्य वामद्यशिरो राध्यासम्मित्येवैतदाह देवयजने पृथिव्या इति देवयजने हि पृथिव्याः संचरति मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ण इति यज्ञो वै मखो यज्ञाय त्वा यज्ञस्य त्वा शीर्ष्ण इत्येवैतदाह ।९। अथ वल्मीकवपां दृद्ध्या वल्मीकेनानाबाप तद्देवेन तपभा याच
त घकू स्पाद्गिरोच्छिर्घं नानि स्वेवेनामेतत्समर्द्धयति कृत्स्नं करोति भूतस्य प्रथमजा इति तीयं वे पृथिवी भूतस्य प्रथमजा तदनयैवेनामेतत्समर्द्धयति कृत्स्नं करोति मखस्य त्वा शिरो राध्यासं देवयजने पृथिव्या मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ण इत्यसावेव बन्धुः ।१०। अथ पूतिकानविनान्ति
यत्यस्य सीरोनी यतीद्दया इयम ग्रेपृथिव्या सस्पादशमात्रीतामेमूषइति धरादत्तकृवानेस्या स्पाः पतिः प्रजापतिस्तानेविनामेतन्मिथुनेनप्रियेण धाम्ना समर्द्धयति कृत्स्नं करोति मखस्य त्वा शिरो राध्यासं देवयजने पृथिव्या मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ण इत्यसावेव बन्धुः
।११। अथ पादारान्नि हन्स्यो रुस्थेति यत्र वा एनमर्दि हङ्ग रुसा पर्यगृह्णात्तदस्य परिगृहीतस्य रसो व्यक्षरत्स ... नियासेसोविदादीर्य यनेतम पदवरसोस्यो विदितिनु स्मादापारा अथ यत्स्यो विदितिवा ज्ञोततस्मात्कलीकास्तस्माद्दन्ना वाकृतिरिवास्यादितानाक्षिलतितनस्माउषु
नाव्या यज्ञस्य दिरसान्सं भूता अथ यदनंनर्दिहङ्गरुसापर्यगृह्णात्तस्मात्पादहव्यो रुस्थेति मखस्य त्वा शिरो राध्यासं देवयजने पृथिव्या मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ण इत्यसावेव बन्धुः ।१२। अथाजालोमानि यज्ञस्य शीर्षं च्छिन्नस्य शुक्‌शुदक्रामत्ताजा समभवत्तयैवेन

१७६

176

मेतद्धुवा सु मर्द्धयति कृत्स्नं करोति मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुः।१३ तान्वा एतान्मंत्रान्संज्ञा राजां जरति पांक्ता यज्ञः पांक्तः पशुः पंचर्त्तवः संवत्सरस्य सर्वं वत्सर एष य एष तपत्येष उ प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति ता संभृता नत्रिष्टु शानि मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे
त्वेव बन्धुः।१४ अथ श्रोत्रं रतः परिश्रितं जवत्ति तदग्नि अयमेवाऽयं तिस्त्रेकत्र ब्रह्मणस्पतिरित्येष वै ब्रह्मणस्पतिर्य एष तपत्येष उ प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह ब्रह्मणस्पतिरिति प्रदक्षेभ्य सूनृतेति दवीश्यामसूनृता छावीरं स्वर्यं पंक्ति राधसामिन्तु पास्तो मे विनाम
हयत्येवदवायाज्ञं नयंतु न इति सर्वानेवास्मा एतद्देवान्नित्यो कृत्स्नं करोति।१५ परिश्रितं जवं त्यन्तद्दिवा अबिलः स्तुर्यद्दिन इममिदं रक्षो सिनाक्रानन्दनुरिति तस्मा एतां श्रुरं पर्यश्रयं स्तम्भे वास्मा अभम्मितो श्रुरं परिश्रयति।१६ अथ खरे सादयति मखाय त्वा मखस्य
त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुर् अथ अग्न्यो ति मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुर् अथ मृत्पिंडमादाय महावीरं करोति मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुः प्रादेशमात्रं प्रादेशमात्रमिव हि शिरो मध्ये संगृहीतं मध्ये संगृहीतमिव हि शिरोऽथास्योपरिष्टात्त्र्यंगुलं मुखमुन्नयति
नासिका मे वास्मिन्नेतद्दधाति तं निष्ठितं मखस्य शिरोऽसीति मखस्य ह्येतच्छिरो मखस्य शिरोऽसीति मखस्य ह्येतच्छिरस्तान्येतान्यस्य शिरो ग्रवमितरारोहणौ पिण्डे नेत्रणौ रौहिणकपालं।१७ प्रजापतिर्वा एष यज्ञो भवति स्वयं वा एतत्प्रजापतिर्निरुक्तश्चानिरुक्तश्च परिमितश्चापरिमितश्च तद्यद्यजुषा करोति यदेवास्य निरुक्तं
परिमितं रूपं तदस्य तेन संस्करोति यत्तूष्णीं यदेवास्यानिरुक्तमपरिमितं रूपं तदस्य तेन संस्करोति स ह वा एतं सर्वं कृत्स्नं प्रजापतिं संस्करोति य एवं विद्वानेतदेवं करोत्यथोपशयायै पिण्डं परिशिनष्टि प्रायश्चित्तिभ्यः।१८ अथ गाम्वेधुकान् दिन्नुति यज्ञस्य शीर्षच्छिन्नं स्पर
यच्छ रत्नं तु एतावद्धवषामाऊ जिरे तलिवेन ममतद्रसेन समर्द्धयति कृत्स्नं करोति मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुरव मितरारोहणौ पिण्डेनेत्रणौ रौहिणकपालो।१९ अथैनां धूपयत्यश्वस्य शकृता वृष्णः शक्ना धूपयामीति वृषा वा अश्वो ह्यमैवि हृषा वीर्यं लो विनाभ
मर्द्धयति कृत्स्नं करोति देवयजने पृथिव्या मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुरव मितरारोहणौ पिण्डेनेत्रणौ रौहिणकपाले।२० अथैनं नां धूपयति श्रितं दिदवानाम्निष्टकाग्निः अपूयत्वेलावा एतदकुर्वतयथायष्टितघज्ञस्य शिरो राक्षि घततानि रवैनमनस
कृत्स्नं करोति तद्धुव्यन्निवसुभूतनाः स्फ स्तेन अपाय दक्षपल्व न मव धत्य महावीरमवद धाति मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुरव मितरारो हणौ पिण्डेनेत्रणौ रौहिणकपाले नंद्वि वैवा पववे द्विवो द्यप्पद दृ दिवानां।२१ स उद्धपत्मूजवद्वे मसो विलोक रूजे
जूर्जु: स त्वामय युएष तपत्येष उ प्रथमः प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह ऊर्वा चेति।२२ साधावद्वेत्य यैवै साधुम्यायेपवतएष ही माद्यो कान्नि होतुपवत एष उद्दिलोकः कुर्कृतिरभिन्निलो केसर्वाति मूतानि क्षियं स्विसप्तनीयः प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति तस्मा
मस्तुस्थित्वेवेतिरणौ पिण्डेनेत्रणौ रौहिणकपाले २४ अन्येनाना हृतोल्यज्ञायैएयसा मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्णे इत्यसावेव बन्धुरव मितरारोहणौ पिण्डेनेत्रणौ रौहिणकपाले।२५ अथैनदाष्टुरतत्यौति: प्रविशाति य एतमन्तु वा भूतंकं कृपतिवालस्य प्रजनवर्षा या महत्वा।२६ प्राक्लयो।२॥
मध्यन्देनदाति छ्वेनमवरत्यमप्रवृथेण चरिष्णुम्नुरोपसदो ग्रेण गार्हपत्यं प्रातः कुर्वाणसव स्नीयं हैं हं पात्रा एफ्पसादयन्मुपयमनीं महावीरं परीशासौ पिन्वनेरौहिणकपाले रौहिणहवन्यौ स्रुग्वौ यदु वान्यह्वय तितद्द राद द्वाकृरान्वेहिराद्विराद्विय रूस्तद्दिराऊमिवेत घृजमनिसं
पात्यमय पद्दं दं दंद विवीर्यं यदाविन्हो स राजते अपाताह्वीयं कुर्वाता दद विमिश्रुनं अजननं मिथुनानिविनामतम्रजननेन समर्द्धयति कृत्स्नं करोति।१ अथाधवुः श्रोदुवानादायो पोति कृत्नादव्रलेन्प्रवरिश्रामो होतरम्निश्रुहीति ब्रह्मणाद्वियज्ञस्यदक्षिणत आसेत नि गोमा नाम
बितपाद्य प्रमत आस्व यज्ञस्य श्रिरः प्रतिधार्यावइति प्रात रन्निहुह्यति यज्ञोविहोता नामवितपाहयज्ञस्य श्रिरः प्रति धेहीति प्रतिप घातहोता।२ ब्रह्मन्प्रवरिष्यामि जानं प्रथमं पुरस्तादित्यादित्योवा आदित्योवब्रह्म दरदः शुरस्ता जायत एष उ प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह ब्रह्मजज्ञाने
नेत्र अमं पुरस्तादित्यभिष्टो कृत्यसावेव बन्धुः।३ स मञ्जुरुतियमायह्वेत्येषवैयमो यएष तपत्येष हीदं सर्वं यमयत्येतेनेदं सर्वं यतमेष उ प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह यमायत्वेति।४ मखाय त्वेत्येष वै मखो य एष तपत्येष उ प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह मखा
य त्वेति।५ सूर्यस्य त्वा तपस इत्येष वै सूर्यो य एष तपत्येष उ प्रवर्ग्यस्तादतमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह सूर्यस्य त्वा तपस इति।६ देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्विति पृथिव्याः संस्पृशस्पाहीति शरो वै निर्ऋत्यै दक्षिणा तानि मिन्नुतिय नाभे नाजं होतानि हुदं नपं राप स्प घज्ञौ विहोता स एवास्यामितघज्ञं प्रतिदधाति नाभ्ये वा अम्नीं पिन्वते

७ अथेलाद्वनीयं सम्राडासंदीपर्याक्षु दक्षिणतः आवामासादयन्नुत्तराठं राजासंधि। ८ अङ्कुबरीन वत्सूर्द्धरि समउठ्ठ बरऊर्ज्जे विनामन्तव्यसेन समर्द्धयति रुत्तं करोति। ९ अथ सद्ध्रा सवत्स्यं सप्तावद्दि द७ शिरः प्रतिछिन्नं नद७ सत्यारवेतन्छिरः प्रतिछ्रा पश्यति। १० बाल्वउडी
रक्षुति वर्का त्राकेवतियन्नस्य ग्रार्थविछिन्नस्य रसो व्यदूरं त्रतएतानुबधष्याऊद्धिरातान्विवेनामन्तद्यसेन समर्द्धयति रुत्तं करोति। ११ अथ यद्दुत्तरं त आसादयति श्रज्ञोवि सोमः शिरः प्रवर्ग्य उत्तरं वित्रिर स्तस्माद्दुत्तरत आसादयन्त्यथो राजाविसान्तिः सम्राट्ट प्रवर्ग्य उत्तरं वि राज्या साम्राज्यं
तस्मादुत्तरत आसादयेन्नुत्तराद्वि प्रजात स्मादुत्तरत आसादयति। १२ सयुत्रिताठं होतान्वाचः तिर्यग्‌ अथ्य्येला न विश्राइति नापतं प्रन्वरणीयं महावीरमाइधेन समनक्तिदवस्त्वासविना मधुनाक्तिति सविताविदवानां प्रसविना सर्वं वाइदं मधु यदिदं किंचनदनमनेन सार्वेण समनक्तिनदक्षे
सविता त्र सविना प्रस्तोतिनस्मादाहदव स्त्वा सविनामधुनानक्तिति। १३ अथोत्तरतः सिकतानुपकीर्णा निवेतिनदृक्षतठं छिरण्य मधस्त्वा कुपास्यति पृथिव्याः सठं स्पृश स्पाहीत्यतन्द्वादवा अबितमुयद्धिनेइम मथस्त्वा दृक्षाठं सिना छ्रा न दन्मु रित्यत्रे वा एतद्वेतो यद्धिरण्यं ना छ्राणाठं रक्षसा मपहत्यै
अथो पृथ्वि मुठवाएनस्माद्धि जयांचकारयद्दुमायंतस्रः कृ कृत्वानो नद्धिठं स्याद्दितिनदवा स्यापतदे नदंधति रजतंभवतिरजतवठोयं पृथिवी। १४ सयुत्रेनाठं होतान्वाह सठं सीदस्व महां२ असीतिनठं नयतआदीप्ताग्नौ ताः प्रलवा नवंतिनानुपास्यात अथ प्रगृह्णक्रियवठं स्वस्त्रीर्थक्षिन्नस्यरसो व्यदूरं त्र
नत्रबधष्याऊद्धिरातान्विवेनामन्तद्यसेन समर्द्धयति रुत्तं करोति। १५ अथ यद्दु त्रसन्त आदीप्तानुर्वेति सर्वान्‌ एवैनदृहिस्रोरुद्राठं सिना छ्रा अपदंति तस्मिन्नत्र दृठ उपमाने पत्नी शिरः श्रोत्नुतनद्गोवाएष मुधुवानोनवति नयेन तस्रः श्रुधु वानपद्दुः प्रप्नुद्याद्दिति। १६ सप्रहण्णाप्वर्द्विरसि शोचिरसि
पौमीत्येवद्वैद्रार्मायएषतपति सर्वं वाएतदवनदत्तामुविनत्सीलानि तस्मादाद्वि रसि शोचिरसि तपोसीति। १७ अथास्यामाहिषआशास्तेइयं वियशोस्यामेवितदाशिषआशास्तेनाअस्माइयठं सर्वाः समर्द्धयति। १८ अनाधृष्टा उरस्तादित्यनाधृष्टा ह्येषाउरस्ताद्रक्षोभिर्नाष्ट्राभिरग्नेराधिपत्यइ
ति ग्नि मेवास्याअधिपतिं करोतिनाष्ट्राणाठं रक्षसामपहत्या आयुर्मेदाइत्यायुरवास्मिंधत्तेतथोद सर्वमायुरेति। १९ पुत्रवती दक्षिणतइतिमात्रतिरोहितमिवासीदस्याधिपत्यइन्द्रस्यवास्याअधिपतिं करोतिनाष्ट्राणाठं रक्षसामपहत्यै प्रजांमदाइति प्रजामेवएष्वनाम्भ
नयोद प्रजीपशुमान्भवति। २० सुषदापश्चादिति नात्रतिरोहितमिवास्तिदवस्यत्वासवितुराधिपत्यइतिदवाम वास्यसविनारमधिपतिं करोतिनाष्ट्राणाठं रक्षसामपहत्यै चक्षुर्मदाइति चक्षुरवास्मिंधत्ते तथोद चक्षुष्मान्भवति। २१ आश्रुतिरुत्तरत इत्यावयन्नुत्तरतइत्येवैतदाद धातुराधिपत्यइतिश्र
रये वास्याअधिपतिं करोतिनाष्ट्राणाठं रक्षसामपहत्यै रायस्पोषंमदाइतिरयिमेवपुष्टिमात्मंधत्तेनथोदरयिमान्पुष्टिमान्भवति। २२ विधृतिरुपरिष्टादिति विधारयत्युपरिष्टादित्येवैतदाह बृहस्पतराधिपत्यइति बृहस्पतिमेवास्याअधिपतिं करोतिनाष्ट्राणाठं रक्षसामपहत्या
ओजोमदाइत्योजोएवास्मिंधत्तेतथोउ स्त्रीबलवानुत्तवति। २३ अथ दक्षिणतउ त्रानेनपालिनानि कृतेवि श्रा न्त्रोमानाष्ट्रान्यस्याहीति सर्वाभ्यो मार्त्तिभ्यो गोपायेत्येवैतदाह यज्ञस्य ग्रीवाछिन्नस्य विदूनगच्छत्यावेपितरास्नेरावेनामन्तस्समर्द्धयति रुत्तं करोति। २४ अथो मा मसि
म्र रूपदपतिम् नोरश्वासीत्युश्रादवाइयं दूरवामनुं सुवाद सोस्याः पतिः प्रजापतिस्ता न्विवनामन्तव्यधु नेनविप्यएषधमा समर्द्धयति रुत्तं करोति। २५ अथाबिर्केकाती शाकलोपरि श्रयति श्रांत्वोस्याहामरुद्भिः परिश्रीयस्वेत्यवरठं स्वाहाकारं करोति परांदवतामघविरस्वाहाकारोयएषतप
त्र जम वृर्ग्यस्तादनामयेतुत्सीणातिनस्मादवरठं स्वाहाकारं करोतिपरां दवतां। २६ मरुद्भिः परि श्रीयस्वेति शिबोविमरुतान्विशोविनक्षत्रं परिद्दठं हतिनदिदं क्षत्रमुनुपलो विशा परिदृठंह स्मी मुदं न्वो दृ स्मी श्रान्वो दृस्मी क्षुदं न्वो दृस्मी श्रान्वो। २७ त्र्यो दशासंपादयतित्र्योदशवैम
सासंवत्सरस्यसं वत्सरएवयूप सत्पन्थेवत्र यवृर्ग्यस्तादनामभवि तन्त्रीणाति नस्मात्र्योदशस्त्रीपादयति। २८ अथ सुवर्णठं हिरण्यमुपरि ष्टान्निदधाति दिवः सठं स्पृशस्पाहीत्यतन्द्वादवा अतितनुपर्यद्धेन इमु अपुरिष्टाद्दृक्षाठं सिनाष्ट्रा नदन्मुरित्यत्रे वा एतद्वेतो यद्धिरण्यं ना
ष्ट्राणाठं रक्षसामपहत्या अथो न्धोहिवा एतस्माद्धि जयांचकारयद्दुमायं नप्रः कृ कृत्वानो नद्धिठं स्याद्दितिनादवास्यापतन्दंनदधाति हरितं भवति हरिणी वद्धिद्यौः। २९ अथ प्रथवित्रि रायुनोति मधुमधुमिति त्रिः प्राणो वै मधु प्राणमेवास्मिन्नेतद्दधाति त्रींति भवंति त्रयोविद्ध
णः प्राणउदानोव्यानस्तान्नेवास्मिन्नेनदधाति। ३० अथापसलविविर्त्र्वति यज्ञस्य शीर्षच्छिन्नस्य विदूनगच्छत्यावेपितरास्नेरावेनामन्तस्समीरयति। ३१ अथवाएतन्यः प्राणाः कामंति ये यज्ञे ध्रुवनं नंचति प्रनः प्रसलविविर्द्धर्वतिपट्‌संपधंतदब्राइमे वीर्यनन्प्राणा

१११

(समा

वाग्मिन्नेनुद्धाति स्रुपयं तिरो ह्निलो सयुषपार्जापातु अद्दिरराय मादन्तो ।२२ सयात्रिनां॰ ते नान्वाधा प्रस्वती मध्विनाधान्व मस्मे इति नद ध्रुद्धु रूपा त्रिष्टुन्नाद रूवितामर्भ इति सयदि रूवितः स्याछे यान्युजमानो जविश्वानीति विधाद अय घरू वितः पापी यानू जविश्वनीति वि २२
ष्ठ अदिनि वरूविनो नारूविता नि वश्रे यान्न पापीयानू जविश्वानीति विघाघष्टाद्वै न रूवितः स्यान्न आधवितव्यो ।२२ अन्येन वाग्रा अग्न्येन श्रोतिः प्रविशति यएत मन्त्र वाश्रृत नरू यतिवा नस्यव्रत नवर्यास्त्रष्टो ।२४ ग्राल्लणं ।३।। ॥ सयन्दे दघर्द्धु रूपा त्रिष्टुन्नादरूविता यर्भ इति
तद्रुपो ह्ना या वकान्यो रुपति ष्ठान्त आणा वाश्रवकारशः श्रो णान्ने वाग्मिन्नेनुद्धाति षद्रुपति ष्ठान्त षद्वाइ मिन्द्री र्षन्यणा स्याने वाग्मिन्नेनुद्धाति ।१ गार्जादिवा नाभिस्ये षवे गर्त्तोदिवानां युएष नपत्येष दीद॰ सर्वे ष्टक्ता त्येतनेद॰ सर्द ष्टनीनामषउ श्रवर्य स्यादताम वितन्स्रीणाति तस्मा
पादगर्त्तोदिवानामिति ।२ विता मतीनामिति विताहौष मतीनो पुतिः प्रजानामिति पतिर्होष प्रजानां ।२ संदिवा दिवन सविता गतति स॰ द्दिदिवादवेन सविता गत स॰ सूर्येणरो च वत इति स॰ दि सूर्येणरोचवता ।४ समग्निरग्निना गतेति स॰ ह्यग्निरग्निना गत संदिवन सवि
त्रा गतति स॰ द्दिदिवन सवित्रा गत स॰ सूर्येण रोचि ष्ठेति स॰ दि सूर्येणा रोविष्ठ ।५ स्वाहा समग्निस्तपसा गततिस॰ ह्यग्निस्तपसा गतावर॰ स्वाहाकारं करोति पर्रादवता मसाव वबंधुः संदेव्यन सवित्रेति स॰ द्दिदिव्यन सवित्रा गत स॰ सूर्येणारुरुचवतति स॰ द्दि सूर्येणारु
रूचवनं ।६ तवा पतन्त्र्यो वकाशा जवेति त्रय्यो वि प्राणाः प्राणो उदानो व्यान स्तान्ने वाग्मिन्नेनुद्धाति ।७ धर्त्तादिवो विज्ञाति न पसस्पृथिव्या मिति धर्त्ता ह्येष दिवो विज्ञाति न पसस्पृथिव्यां धर्त्तादिवा दिवाना ममर्त्य स्तपोजा इति हान्व मस्मे इति
यच्छदवाग्न्यु वमिति यज्ञोवै वाग्यञ्ज मस्मं यच्छ त्यनद्दिवान्स्री णामेत्य वितदाह ।८ अपद्वयं गोपामनिपद्यमान मित्येषवै गोपाय एषतपत्येष दीद॰ सर्वं गोपाययन्पुष्टो ननिपद्यत तस्मादाहापद्वयं गोपामनिपद्यमान इति ।९ आचपराचपथिभिश्चरंतमित्यावहयेषपराचदि
वेः पथिभिश्चरति ससध्रीचीः सविषूचीर्वसान इति सध्रीचीश्चह्येष विषूचीश्च वसानो दिशो ह्येष स्तेषोर रश्मीनावरीवर्त्ति भुवनेष्वन्तरिति भुवनेषुह्येष ऐष लोकष्ठुवरी वर्त्तमान श्चरति ।१० विश्वासां भुवां पते विश्वस्य मनसस्पते विश्वस्य ह्वचस स्पते सर्वस्य ह्वचस स्पत इत्येष स्थ
सर्वपत इत्येतद्देवश्रुत्वं देव धर्मदेवो देवान्पाहीति नात्रति रोहि तमिवास्ति ।११ अत्र प्रावीरनु वां देववीतय इत्यास्विनावेतदाहास्त्विनौ वा एतं यज्ञं स्यशिरः प्रत्यधत्तां तावितन्स्रीणाति तस्मादाहात्र प्रावीरनु वां देववीतय इति ।१२ मधुमाध्वीभ्यां मधुमाधूचीभ्यामितिह
ष्टद्धवा श्चोत्या मा अर्वणो मधुनाम ब्राह्मण मुवाच तदनयाश्रि यंधाम नद्वेन योरत्नो पगाछति तस्मादाह मधुमाध्वीभ्यां मधुमाधूचीभ्यामिति ।१३ स्दिग्नामनसेग्नादिवे वासूर्यायम्वा ।॰ ऊर्द्धो अध्वरं दिविदेवेषु धेहीति नात्रति रोहितमिवास्ति ।१४ पितानोसि पितानो
वाधीत्येष वै पिता यएष तपत्येष उ प्रवृग्यस्तदेताम वितन्स्रीणाति तस्मादाह पितानोसि पितानो बोधीति नमस्ते अस्तुमामाहि॰ सीरित्याशिषमेवैतदाशास्ते ।१५ अप घृष्टु क्रियोपाहृत्य मदावीरमीक्षमाणा वाचयतित्वष्टृमन्ते त्वा सपेम नित्येषवैत्वष्टा योयं पवते
मिक्षुत्रमेवैतन्स्तुतं क्रियतासृ ।१६ अग्निस्तवाश्या भूरन्नज्योतिः प्रविशति यएतमत्र वाश्रुत नकुयति वा नस्पब्रतं वर्यायास्त्रष्टो ।१७ ग्रा ल्लणं ४ ॥ ३॥ अस्मातारोहिणौ तुहोत्यद्दः केतुनाजुषतां॰ सुज्योति ज्योति षा स्वाहेत्यु ज्ञावतं नयजुषा प्राता रात्रिः केतुनाजुषतां
॰ सुज्योतिर्ज्योतिषा स्वाहेत्यु ज्ञावतं नयजुषा सायं ।१ न घान्दोहिणौ तुहोत्यनि स्त्रिष्ट दवा आदित्यष्टोरोहिणा वेनास्त्यां॰ हिंदवनान्त्यां युजमानाः स्वर्गंलोकं॰ गराद्वति ।२ अथ सौअहो रात्रेवै रोहिणा वादित्यः प्रवर्ग्योर्ड्दनदादित्य महो रात्राभ्यां परिश्टह्णाति तस्मादुभाभ्यां
त्रा न्त्यां परिश्टह्णीतः ।३ अग्न्याइमौ वैलाकौ रोहिणौ वादित्यः प्रवर्ग्योऽर्द्दनदादित्यमाभ्यांलोकाभ्यां परिश्टह्णाति तस्मादुभाभ्यां लोकाभ्यां परिश्टह्णीतः ।४ अथोचक्षुषी वैरोहिणौ शिरः प्रवर्ग्यः शीर्षस्त्वेच्छक्षुषी धाति ।५ अथ रक्तुमादत्ते देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बा
हुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददेदित्य रास्ना सोत्य सावबध्नुः ।६ अथ सामाकयतिउद्यने नगार्हपत्यं यत्निडपन्यादितउदिससस्वत्यै होता डाहि गोरदितिर्हि गोः सरस्वती हिंगोः स्कोस्त्रीराकयतिनास्ना सावबध्नसावै होतित्रिः ।७ तामागता मतिदधात्यदित्य रास्नासीत्याष
वस्री अहंनीदायिकवाइ दस्यन्त्रियापत्नीतस्याउग्नीयाणातिश्रु रूपनमः सोसीति तदोदन मम्व विनम्मतक्रो सोमि ।८ अन्यवसञ्जुपाऊतिष्ठ पा सोत्यये विच्छ्यायाय॰ पवनएषदीद॰ सर्वं उश्रात्येषउ प्रवर्ग्यस्तदेताम वितन्स्रीणाति तस्मादाह पूषासीति ।९ अथा त्रयति घर्माय

दो हेत्येषवा अत्र ह मे रिसो नवति यास बाधिन्नुतत स्मिदय स्वेन्त्य विनदाको॥१०॥ अथ यद्विन्नने विन्नय स्पृष्टिस्त्यां विन्न स्वेंब विनदाग्निनो वा एत यह स्पृग्गिरः प्रत्यक्षं तां नाव विनम्रीणाति तस्माद्दाग्निस्त्यां विन्नस्वेति॥११॥ सरस्वत्यै विन्नस्वेति वाग्वै सरस्वती ब्राह्वा वाएतदग्निर्नायह
स्पृग्गिरः प्रत्यक्षं तां नाव विनम्रीणाति तस्माद्दाह सरस्वत्यै विन्नस्वेति॥१२॥ इन्द्राय विन्नस्वेतीन्द्रो वै यज्ञस्य देवता सायै व यज्ञस्य देवता तया विनदाग्निनो यज्ञस्पृग्गिरः प्रत्यक्षं तां नाव विनम्रीणाति तस्माद्दाहेन्द्राय विन्नस्वेति॥१३॥ अथ विष्णोर्ध्रुवासि मेत्र यत्स्वाहेन वैसा ... वर्तीन्द्रावेयज्ञस्य देवता सा
यैव यज्ञस्य देवता तामस्येतन्त्रीणाति तस्माद्दाह स्वाहेन्द्र वसाम्हेन्द्र वदिति त्रिः कृत्व आह त्रिवृद्धि यज्ञो द्वरं स्वाहाकारं करोति परोदवता मसावव बं पुः॥१४॥ अथ आस्येत्रन मति पद्यत यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूरिति यस्ते स्तनो निहिता गुहायामित्यवितदाह्यार तथावसुविद्युः सुदत्र
इति त्या धनानां दाता वसुवित्यदाह इत्येवितदाह येन विश्वा पुष्यसि वार्याणीति येन सर्वाणि देवानि सर्वाणि भूतानि बिभर्षीत्येवितदाह सरस्वति तमिह धातवे कारिति वाग्वै सरस्वती वाचमर्द्धुवाय स्त्रोवेवायुरुमत्स्तां प्रयच्छायत्र देवा स्त्रीणामेत्यवितदाह गाहेपत्यस्याई
मि सुवर्णं तरिक्षमन्वेमीत्य साववं बधुः॥१५॥ अथ कराफा वा एते गायत्रं छन्दो सिति त्रिष्टुभं छन्दो सीति गायत्रेणत्वा छन्दसा परिगृह्णामि त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसा द्यावा पृथिवी भ्यां त्वा परिगृह्णामीतीम वै द्यावापृथिवी परीशसा वादित्यः प्रवर्ग्योऽन्तदादित्यमाभ्यां द्यावापृथिवीभ्यां परिगृह्णात्यथमोऽन्त्रे
नत्वादनोपमार्ष्टि सावेवबन्धुः॥१६॥ अथोपयमन्यो पगृह्णात्यन्तरिक्षेणोपयच्छामीत्यन्तरिक्षं वा उपयमन्यं तरिक्षेणह्येदं सर्वमुपयत समयोऽवदं वा उपयमन्त्यदारणह्येदं सर्वमत्राद्यमुपयतं तस्मादाहान्तरिक्षेणोपयच्छामीति॥१७॥ अथाज्ञाहीरमानयति तत्र नाबाप अश्रुत्युवा
नात्तवतितामवितद्दमयति तस्मिन्छान्तयो कोरमानयति॥१८॥ इन्द्राश्विना मध्वो विय ज्ञस्य देवता साय्ये वयज्ञस्य देवता तामवितन्त्रीणात्यश्विने त्यश्विनावविनदाग्निनो वा एत यह स्पृग्गिरः प्रत्यक्षं तां नाव विनम्रीणाति तस्मादाहेन्द्राश्विनेति॥१९॥ मधुनः सारघस्येति तद्धे
मधुसारघं घर्मं पातमिति रसं पातमित्येवितदाह वसवः इत्येतविवसवः तहेदं सर्वं वासयंत मरुतः शब्दितिनद्यावषट्कृतं कृतामव मास्येनक्रवति॥२०॥ स्वाहा सूर्यस्य रश्मये वृष्टिवनयइति सूर्यस्य रूवाएका रश्मिः वृष्टिवनिर्नाम यन्ने माः सर्वाः प्रजा बिभर्ति लामावित
स्त्रीणाति तस्माद्दाह स्वाहा सूर्यस्य रश्मये वृष्टिवनय इत्यवरं स्वाहाकारं करोति परोदवतामसावव बंधुः॥२१॥ अथ ततो त्राह्मरतज्योतिः प्रविशति य एतमनुवाभूतं न्दयति वातस्य त्रनवर्यायाम्हो॥२२॥ ब्राह्मणं ४ प्रथमः प्रपाठकः॥ कं ३ का० १२ २७॥ स यद्वितां छ्लानां
म्प्रत्रव्रछलास्पतिः प्र देवोऽत्रस्मेनूनत नद यथाग्रः प्राणदायवाननामानि रुरोत्येतद्धे देवा अविके अयुर्वादिन इमं तरारहोऽतिनापुणान रुत्सुरिति तामेत त्सुरेवाढवनी यास्वाहाकारेणाजुहुवुस्तं कृतामवसं तमश्नोजुहोति॥१॥ सजूर्देवाय ब्राह्मणाय स्वाहेत्यर्यं वे समुद्रो यो
यं पवत एतस्माद्धि समुद्रात्सर्वेदवाः सर्वाणि भूतानि समुद्द्रवंति तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाह समुद्राय त्वा वाताय स्वाहा॥२॥ सरिराय त्वा वाताय स्वाहेत्ययं वि सरिरो यो यं पवत एतस्माद्धि सरिरात्सर्वे देवाः सर्वाणि भूतानि सहरंते तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाह स
रिराय त्वा वाताय स्वाहा॥३॥ अनाधृष्याय त्वा वाताय स्वाहा प्रतिधृष्याय त्वा वाताय स्वाहेत्ययं वा अनाधृष्यो प्रतिधृष्यो यो यं पवत तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाहानाधृष्याय त्वा वाताय स्वाहा प्रतिधृष्याय त्वा वाताय स्वाहेति॥४॥ अवस्यवे त्वा वाताय स्वाहा शिमिदाय त्वा
वाताय स्वाहेत्ययं वा अवस्युः शिमिदो यो यं पवते तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाहावस्यवे त्वा वाताय स्वाहा शिमिदाय त्वा वाताय स्वाहेति॥५॥ इन्द्राय त्वा वसुमते रुद्रवते स्वाहेत्ययं वा इन्द्रो यो यं पवते तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाहेन्द्राय त्वेति वसुमते रुद्रवत इतिदं
हेदं श्रमवासुवर्सयद्रुमीश्चा नजत्य बोधानः सवनाय्येवितन्मा ध्वे दिनस्य य सवनस्य रूपं क्रियते॥६॥ इन्द्राय त्वादित्यवते स्वाहेत्ययं वा इन्द्रो यो यं पवते तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाहेन्द्राय त्वादित्यवत इति तदिदं दमिवाद्यादित्यानामजत्य बोध्नतीय सवनस्ये
वैनद्रूपं क्रियते॥७॥ इन्द्राय त्वाभिमातिघ्ने स्वाहेत्ययं वा इन्द्रो यो यं पवते तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाहेन्द्राय त्वाभिमातिघ्न इति सपत्नो वा अभिमातिरिन्द्राय त्वा सपत्नघ्न इत्येवितदाह सोऽस्यैषारो यथाश्रेष्ठ स्योदारएवमा यि षरुत्तदाहव्या॥८॥ सवित्रे त्व ऋभुमते
विभुमते वाजवते स्वाहेत्ययंवै सविता यो यं पवते तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाह सवित्रे त्व ऋभुमते विभुमते वाजवत इति तदृश्चिन्ति यान्देवानन्यानृतति॥९॥ बृहस्पतये त्वा विश्वदेव्यावते स्वाहेत्ययं वै बृहस्पतिर्यो यं पवते तस्मादेवैनं जुहोति तस्मादाह

हृदं स्यन्ताय ब्रूते ति छिद्याद्व्याव तद् इति तद् स्मिन्निविष्टा सर्वानु देवा नन्वा न्त इति ।१० यमाय त्वाङ्गिरस्वते पितृमते मह्ये ययं वै यमो योऽयं पवते तस्मा एवैनं जुहोति तस्मादाह यमाय त्वेत्यङ्गिरस्वते पितृमत इति यज्ञस्य शीर्षच्छिन्नस्य पितॄन्नगच्छद्यान्वै पितरस्तानेवैतदवालनतीति ।११

द्युदा क्री तानि नामानि नवंति द्वादशावि नामाः संवत्सरस्य संवत्सर एष य एष तपत्येष उ प्रवर्ग्यस्तमेतन्मेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह दाक्षी ~~तानि नामानि~~ नवंति ।१२ अश्वो पयुमन्था महावीर आनयति स्वाहा घर्माय प्रियत्येव विघर्माय एष तपत्येष प्रवर्ग्यस्तमेतन्मेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह

स्वाहा घर्माय यत्प्रवर्ग्य वषट् स्वाहाकारं करोति परां देवतामसावेव बन्धुः ।१३ आनीतत्रूपति स्वाहा घर्माः पित्र इति यज्ञस्य शीर्षच्छिन्नस्य पितॄन्नगच्छद्यान्वै पितरस्तानेवैतत्प्रीणात्युव षट् स्वाहाकारं करोति परां देवतामसावेव बन्धुः ।१४ नान्ते वाक्यामन्वाद स्तकृ घ्येव परोव: पितृ रस्त

स्मात्क्रान्तु वाक्या मन्थ्वा दाति कुम्भ्या आव्याद घर्मस्य स्व अहे ति वषट्कृतं जुहोति ।१५ विश्वा आशा दक्षिणासदिति सर्वा आशा दक्षिणासदित्यन्वि तदाह विश्वाद्देवानयाडिहेति सर्वान्देवानयाडीदिदित्येवैतदाह स्वाहाकृतस्य घर्मस्य मधोः पिबतमश्विनेत्यश्विनावेवैतदाह

श्विनो ह्यन्तघज्ञस्य शिरः प्रत्यधत्तां तावेवैतत्प्रीणाति वषट् स्वाहाकारं करोति परां देवतामसावेव बन्धुः ।१६ अप्सक्षद्दिवस्यति दिवि धा इमं यज्ञमिमं यज्ञं दिवि धा इत्यसौ वा आदित्यो घर्मो यज्ञो दिवि वा एष यद्ग्रहितो दिवि प्रतिष्ठितस्तमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह दिवि

धा इमं यज्ञमिमं यज्ञं दिवि धा इत्यन्ते वषट्कृतं जुहोति ।१७ स्वाहाग्नये यज्ञियायेति तस्मिष्टकृकाजन मग्निर्हि स्विष्टकृच्छं यजुर्भ्य इति यजुर्भिर्हि षोऽस्मिंल्लोक प्रतिष्ठितस्तान्येवैतत्प्रीणात्युव षट् स्वाहाकारं करोति परां देवतामसावेव बन्धुः ।१८ अश्विना घर्मं पातं यते ।

वृत्ला वाके न्विज्ञो निष वक्ता मस्तघरवर्द्धिं जां निष क्रमास्तानि वेत घंसं निषद्यति ।१९ अश्विनाव घर्मं पातमित्यश्विनावेवैतदाह स्विनोऽध्येत घज्ञस्य शिरः प्रत्यधत्तां तावेवैतत्प्रीणाति ।२० दानि मह्यं द्दिवानि रूतिं निरिस्यानि कृक्र मुनिकृत्को वि प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तत्प्रजा

पतिमेवैतत् घंसं निषद्यति ।२१ ते त्रायिताइत्येष वै ते त्रायी य एष तपत्येष उ हीमांल्लोकां स्त्रमिवान्तु संवत्सरेष एत प्रवर्ग्यस्तमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह ते त्रायिण इति ।२२ नमो द्यावापृथिवीभ्यामिति तदाभ्यां द्यावापृथिवीभ्यां निह्नुते यन्याविदं सर्वमधि ।२३ अप्यजमा

न्नाय ज्ञोऽवि यजमानो यङ्कुलि वितघंसं निषद्यति ।२४ अपातामश्विना घर्ममित्यश्विनावेवैतदाहाश्विनोऽध्येत घज्ञस्य शिरः प्रत्यधत्तां तावेवैतत्प्रीणाति ।२५ अन्ध द्यावापृथिवी अमंस्तातामिति तदिमे द्यावापृथिवी आह प्र यो रिदं सर्वमधीन्हेव रात यः संस्थितान्देव नोधनानि

संस्थितानि तदाह ।२६ अप्यविन्वमानमनुमेत्रयतीड एवैतद्विन्वस्वेति दृष्ट्वो तदाह यवाहो प्रुविन्वस्त्रु दृष्ट्वा विन्वस्वेतिग्धा हे ऋग्दू प्रसो नायतत ननस्केतदाह वृक्ष्लतो विन्वस्वेति न ऋक्तु तत्सादरुत्राय विन्वस्वेति न ऋक्तु याद द्यावापृथिवीभ्यां विन्वस्वेति तदाभ्यां द्यावापृथिवीभ्यामाह यज्ञाहिदं

ष्ठं सर्वमधि ।२७ स यज्ञं द्वेः पिन्वततन्द्र उजमानाय पिन्वते यन्त्राउत दिवभ्यो यद्वान्दिणान्तमित्रध्यो यत्प्रत्यन्तेन स वृद्ध्यो यज्ञुदहृत स्त्रजाया अन्नपराक्वेव यजमानस्यो धर्मे धेव पिन्वित्वा धर्यां दिशां विन्वतता पिन्वतब दाशाम्भं नितिह्रि व्रुष्टः ।२८ अप्रयाउिवो दक्षु क्रा मति धर्मासिसुधर्मे

त्यष वि धार्मा य एष तपत्येष उ प्रवर्ग्यो द्विदं सर्वं धारयन्त्येतनेदं सर्वं धृतमेष प्रवर्ग्यस्तमेतन्मेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह धर्मासि सुधर्मेति ।२९ अप्रवरेसादयं सेन्यम्नन्मका नि धारय नकुञ्च्ञ्योधृतानि धारयत्येवैतदाह ब्रह्म धारय क्षत्रं धारय विशं धारयेत्येतन्नद्ध सर्वं धारय

त्यवितदाह ।३० अप्रशाकलेर्जुहोति प्राणा वै शाकलाः प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति ।३१ स्वाहा पूष्णे शरस इत्ययं वै पूषा योऽयं पवत एष हीदं सर्वं पुष्यत्येष उ प्राणः प्राणमेवास्मिन्नेतद्दधाति तस्मादाह स्वाहा पूष्णे शरस इत्यव षट् स्वाहाकारं करोति परां

देवतामसावेव बन्धुः किञ्चाम धाम परिधा उपश्रयति ।३२ स्वाहा ग्रावभ्य इति प्राणा वै ग्रावाणः प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति किञ्चाम धाम परिधा उपश्रयति ।३३ स्वाहा प्रतिरवेभ्य इति प्राणा वै प्रतिरवाः प्राणान्हीदं सर्वं प्रतिरतं प्राणानेवास्मिन्नेतद्दधाति किञ्चाम धाम परिधा

उपश्रयति ।३४ स्वाहा पितृभ्य ऊर्ध्वबर्हिर्भ्यो घर्मपावभ्य इत्यृतवो वै पितर ऊर्ध्वबर्हिषो घर्मपाः ऋतून्प्रीणाति यज्ञस्य शीर्षच्छिन्नस्य पितॄन्नगच्छद्यान्वै पितरस्तानेवैतत्प्रीणात्ययमायन्त्रव्रतमक्रमहोऽपि वषट्कारं पितरः ।३५ स्वाहा द्यावापृथिवीभ्यामिति

प्रति

१२६ ९०९

आत्मा तानि विधाता इच्छितुं आत्मोदानाम् एवास्मिन्नेतद्धाति कृत्वा मध्यम परिधान पश्यति। ३३ स्वात्मनि स्थितो ज्योतिर्देव इति आत्मा वैरिश्चो देवाः प्राणानेवास्मिन्नेतद्धाति कृत्वा मध्यमे परिधान पश्यति। ३७ स्वात्मकाय रुद्र कृत यइत्थ कृत्वेव दक्षिणे हृमात्मा: प्रतिष्ठस्त्वात्रेश यक्षति नाउं स्वकर

रत शालायां तुदं यन्त्रि रस्य त्यं प्राच्ये तस्याद तस्य दिक्षु आत्मा विनाम तद्दिशि श्री एतान्य यन्त्र दृष्ट्वा नेन्मा रुद्रो दिन सप्तति। ३८ सप्तैना आकृत यो न वेत्ति सम्राट् इम शीर्षन्याणा स्थाने वास्मिन्नेतद्धाति। ३९ अयमदावीरा रूपयमन्यां श्रयानयति स्वारूपं ज्योतिषा ज्योतिरिति ज्योतिर्वा

इतरस्मिन्नेयो न वेत्ति ज्योतिरित रस्यां तद्धितं तं ज्योतिषा संगच्छेत अवर ४० स्वात्मकारं करोति पुरा पदवता मसाप्य वर्वेन्धुः। ४० अयं रोहितो ज्योत्स्नायदः केतुनाम्रुषतां ज्योतिर्ज्योति शास्त्रादित्य सावर्वन्धु राशिः केतुनाम्रुषतां ज्योतिर्ज्योतिषा स्वादित्य सावर्वन्धुः। ४१ अयज

माना यज्ञस्य शिष्टं पृथक्तिसु तत्पदवृमिछा नेदयर्ति मधुकृतमिं कृतमे अग्नाविति मधुकृतमिंद्रि यववत्ताम स्याविन्ये वितदको स्यामानदवत्र मानिमसो अस्तु मामादि ६ सीरित्या शिवाम वितदाशास्त्रो ४२ अयदक्षिणेतः सिकतावय कोसलिवेनि तन्याजयंति यदपभोलीला वेद्य: सो त्रातु प्रद

ति शाकल्यानुयो पसदाव रंतोत कृयकुल्याशीर: संस्कृतं पुष्पा यच्छेन नृदष्ट्विनो प्रत्यक्षतां ४३ तन्त्र प्रथम याइप्रहृत्यादन स्य ६ हितं योनेन्म इदं: शिरस्कं नददिति दितौ त्विवधाय त्ववा पशीम्मां छय अग्नौ यज्ञ नदवो अर्वनिः प्राण्यंत स्त्रोकता छिनो न पवि वक्तौ त्ववा प्रोतनीवापश्च

शुचानो नवति ४४ तं यन्मम यद्धेप्र हृत्या प्रदंवा स्यतम्रः सुस्वानः प्रतां वपरहे अप्रदद दस्यो आस्तुः प्रमाश्र स्काया यज्ञमानः स्यात्म स्या दितौ त्य विवहनी त्ववा ४५ तन्त्र सर्व स्मा इवप्रह्रत्या सर्वं विप्रवयोनि सर्व स्मा इव सर्वं करवाणीति त्या न्वेव ज्ञानमन्तस्मे प्रहृत्या घोवा स्यषि

य: स्याघो वाकूवानोे ऋक्नि नं प्राञ्चं यातो ४६ सहस्त्रेम्न हृत्या सर्वं विसहस्र ७ सर्वामिव सर्वविदसे प्रहृत्या सर्वं वि सर्वावदस ७ सर्वोमिष वृिशलिति सर्वश्च प्रहृत्या सर्वं विविशलि सर्वश्रेष्ठ: सर्वामिष धाजपयेराजस्य ये प्रहृत्या सर्व ७ हित सात्र प्रहृत्या सर्वं विस त्रर्ण सर्वामिष

ताभ्य स्य घव ऊर्मी नयतानाम्य ४७ तदाकुर्यदपत्नि राष्ट्र प्रवयो प्राकृतास्यात्रिहो त्रउ श्रीषवि क्रवतीत्यादवनी त्यनेति ब्रूयात् के षडं दर्शपोर्स्मी मासावित्या ऊनेन वक्तुरोकारो न दे ति ब्रूयाक प्रवात्तु मासा स्यानीतिपयुस्य येति ब्रूयाक प्रेपक्ष वंध इति पञ्चनाव उ रोडाड्री

नवेति ब्रूयाक प्रउं स्तोम्या धरइति दविकौ नेनेति ब्रूयात् ४८ अयोआकुर्यकुस्य श्रीधिकिन्न स्य श्रीरएतद्दिवाः पत्यद पुर्य दाति यं नदवा अस्यापश्री स्त्री कुन चनयशे नेष्टं नवति यदवाभन देदा ४९ न दाकुर्यं न्यूणीताः प्रणायेति यजे प्रकुस्मादत्रेन प्रणायेतीति शिरो का

पतघकुस्य यन्सूर्णीताः शिर: प्रवृत्यो न शिरसा श्रीरा त्यात्रादुधा एणीति। ५० नदाकुर्यन्त्र या जातुधा ता अन्यत्रे नवे त्यप्र कुस्मादत्रे नत्र वेत्तीति प्राणावि प्रयाजेष्ठ याजाः प्राणा अवकाशाः प्राणाः शाकलो नित्याणाः प्राणानत्या रादुधा एणीति ५१ नदाकुर्यदात्य नाना

वन्यप्र जुकत्य प्रकस्मादत्र नजुहोनाति वकुषा वा एतत् पश्चस्य यदाज्य ता मा वकुषो वोदिता नेद्र कुषा वकुस्त्यारादुधाणीति ५२ नदाकुर्यद्यान स्यत्वं दिव त्यो जुकत्य प्रकस्मादतं मृतनस्य त्यनि वजुहोनीति पशु स्य शीर्षच्छिन्न स्य दृसो व्यक्ते रक्षइम घावा षि

वीअग्नके घन्तृदिपं नघदाया सो तन्मदृशो पाश्व मवावी रा: हतान वेतितनि विनामत हावन नमम इयति कृत्स्नं करोति। ५३ नदानस्यतः स्यान्नदयेन यद्धिरामेय: स्यान्नलीय न यदोदमयः स्यान्नसिचेतन यदपमय: स्यान्नदक्षु स्य राशा सा वृष्टि अथ वै

नसमा अनिष्टतं नस्मादपतं मृन्मायलि वजुहोति ५४ सुष्ठेन दाप्राश्य ज्योति: प्रविशति यदेतमनु वाक्रूनत कूयति वातस्य वृनवयो स्याष्ट्रो। ५५ ब्राह्मणे ५। क।। मत्वेरतानां प्रतिष्ठे दवो यात्र वयोपुष्ठनदोसमस्य प्रवयोऽत्र सायं यज्ञस्तत्र मिवदोद ७ शिरकते

दंतमशिता नवतित सर्व ६ समादायाग्रेण शालामेतदर्घ पसमायंति ६ आत्मा ध्रुवासद वनीयं श्रीकाला काजु पकेस्य यतत दामिकशीकातयश्च खदन्ने धारयमाणोजुहोति यह स्य शीर्षच्छिन्नस्य शुद्ध दक्षामसे मां लोकाना विरातं चेविनमन तद्ध वारु द्वय

ति कृत्स्नं करोति। २ अथ यज्ञस्र वदत्र उपरीव वितघन्त्रुवदत्र सुदरीव नघघदासो त्वा कं स्त घाचं लोक ६ सुनाविरात्नये वेन मातच्छु वासमहृ यति कृत्स्नं करोति। २ यातत्व समिदि व्या सुगिति त्ये वदिव्या सुग्या गाय प्राउं इति विष्णु इति त्ये वगाय आउं इति ॥ समा

आयायनां निघ्रात्ता यतो नस्ये तत्या इति ना वति रोहित समिवाक्ति। ४ अथघितीय सुक्त स्य न। ति दम्र धारयमाणो जुहोति म धमि वदि त घन्तानि दघ्र मघमि वां नरिदृ लाका कुघां नरि दृ लोक ६ सुगादि रात्रायेवेनामतच्छु वास मइयति कृत्स्नं करोति। ५ यातव्रम्

६८

वोन्तरिक्षे त्रिष्टुभ्या त्रिष्टुप्त्याग्नीध्र इति यैव त्रिष्टुप्त्याग्नीध्रे सा तं आप्यायतां निष्ट्यायतां तस्यै ते स्वाहेति नात्र तिरोहितमिवास्ति ॥६॥ अथ तृतीयमन्वाधमया । तस्मिन्नासीनो जुहोत्यधइव वा एतद्यदासीनो धइव नद्य दयं लोकस्तदेमुं लोकं शुग्मा विशाः त्रयेवैनमेतत् छुचा समर्द्धयति न्नं करोति ॥७॥ याते घर्म पृथिव्यां शुग्गिति

य वं पृथिव्यां शुग्या जगत्यां सदस्येति यैव जगत्यां सदस्या सा तं आप्यायतां निष्ट्यायतां तस्यै ते स्वाहेति नात्र तिरोहितमिवास्ति ॥८॥ अथोपनिष्क्रामति । क्षत्रस्य त्वा परस्पायेत्येतद्वै देवं क्षत्रं य एष तपति य त्वस्य त्वा मानुषस्य क्षत्रस्य परस्पाय त्वायेत्येवैतदाह ब्रह्मणस्तन्वं पाहीति ब्रह्मण आत्मानं गोपायेत्येवैतदाह विश

स्त्वा धर्म्मणा वयमितियज्ञो वै विड्यज्ञस्य त्वा रिष्ट्या इत्येवैतदाहानु क्रामाम सुविताय नव्यस इति यज्ञस्य त्वा रिष्ट्या अह्वलाया इत्येवैतदाह ॥९॥ अथाह सामगायेति साम ब्रूहीति वा गायेति त्वेव ब्रूयाद्गायं नि हि साम तद्यत्साम गायति नेदिमान्बहिर्द्धा यज्ञाच्छरीरान्नाष्ट्रा रक्षांसि हिनसन्निति साम हि नाष्ट्राणां रक्ष

सामपहन्ता ॥१०॥ आग्नेय्यां गायति । अग्निर्हि रक्षसामपहन्ता त्रिष्टुभि सिगायत्येषा वै सर्वाणि छंदांसि यदतिच्छंदास्तस्मादतिच्छंदसि गायति ॥११॥ स गायति । अग्निष्टपति प्रतिदह हत्यहा वो हा वइति तन्नेष्ट्राएवैतद्रक्षांसि नाष्ट्रा अपहन्ति ॥१२॥ तदु दंचो निष्क्रामन्ति । उ घनेन चात्वालमग्रेणाग्नीध्रमेषा ह्येव यज्ञस्य द्वाः स युस्यो ततो दिशा

पा न्नवंतितद्धन्ति ॥१३॥ तं वै परिषिंचंतउत्सादयेत । तूष्णीं वा एषु वै शुचानो नवतितंयुदस्या मुत्सादयेदिमामस्य शुग्गच्छेद्यदस्त्वत्सादयेदपोस्य शुग्गच्छेदथ यत्परिषिंचं उत्सादयति तथो हानेवायो हिनस्तिनेमां यदहा शुनप्राश्यति तुनापो न हिनस्त्यथ युत्समंतमापः परियन्तिशान्तिर्वा आपस्तेनो इमान्नस्मिन्हिनस्ति तस्मात्परिषिंचंद

उत्सादयेत ॥१४॥ उत्तरावादो त्ववा त्सादयेद्यज्ञो वा उत्तरा वदिः शिरः प्रवर्ग्यो यज्ञ एवैतच्छिरः प्रतिदधाति ॥१५॥ उत्तरनाभ्या सु मुस्य दृष्टप्रथमं प्रवर्ग्यमुत्सादयति वाग्वा उत्तरनाभिः शिरः प्रवर्ग्यः शीर्षस्तद्वाचं दधाति ॥१६॥ चतस्रः स्रक्तिरिति । एषा वै चतस्रः स्रक्तिर्य एष तपति दिशो ह्येतस्य स्रक्तयस्तस्मादाह चतस्रः स्रक्तिरिति ॥१७॥ नाभिर्ऋतस्य

सप्रथा इति । सत्यं वा ऋतं सत्यस्य नाभिः सप्रथा इत्येवैतदाह स नो विश्वायुः सप्रथा इति स नः सर्वायुः सप्रथा इत्येवैतदाहा ॥१८॥ अपद्वेषो अपह्वर इति नात्र तिरोहितमिवास्त्यन्यव्रतस्य सश्चिमेत्यन्य द्वा एतस्य व्रतमन्यन्मनुष्याणां तस्मादाहान्यव्रतस्य सश्चिमेत्येव मितरोपांचौत त्रिवृत्त्रिवृद्धीदं शिरः ॥१९॥ पुरस्तादुप

शयां मृदं । मा ऽस्मै वास्मिन्नेतद्दधाति तदन्तितः परीशासौ बाहू एवास्मिन्नेतद्दधात्यभितः पुरो राहिणे हवन्योस्रुचौ हस्तावेवास्मिन्नेतद्दधाति ॥२०॥ उत्तरतश्चित्रं । तद्धितस्या आयतनं दक्षिणतः संम्राडासन्दीं तद्धितस्या आयतनमुत्तरतः कृष्णाजिनं तद्धितस्यायतनं सर्वतो धवित्राणि प्राणा वै धवित्राणि प्राणानेवास्मिन्ने

तद्दधाति त्रीणि भवन्ति त्रयो वै प्राणाः प्राण उदानो व्यानस्तानेवास्मिन्नेतद्दधाति ॥२१॥ आयेतदृष्णुसंदानमुपयमन्यामाक्षय पश्चात्प्राचीमासादयत्फ दरामेवास्मिन्नेतद्दधाति तदस्तितः पिन्वने ओजा एवास्मिन्नेतद्दधात्यौडान्यां हि दृषापिन्वते पश्चाद्रक्कणामयत्रूषमन्तरूएवास्मिन्नेतद्दधाति पश्चाद्रोहिणकपा

लेजानुनी एवास्मिन्नेतद्दधाति तद्यदेककपाले भवत एककपाले इव हीमे जानुनी पश्चाद्वृष्टी पादावेवास्मिन्नेतद्दधाति पादान्यां हि धृष्टं प्रहरत्यन्तरतः खरौ प्रचरणीयौ तद्धितयोरायतनं दक्षिणतो मार्जालीये तद्धितस्यायतनं ॥२२॥ अथास्मिन्नय आनयति । घर्मे तन्त्र पुरीषमित्यन्नं वै पुरीषमन्नमेवास्मि

न्नेतद्दधाति तन्न बृहत्सु चाचप्यायस्वेति नात्र तिरोहितमिवास्ति वर्द्धिषीमहि च वयमा च प्यासिषीमहीत्याशिषमेवैतदाशास्ते ॥२३॥ सावैनं सर्वमिवानयेतान्न यजमानात्पराग्भवमसदित्य द्वैवान्तु यावा परिशिनष्टि तस्मिन्नपरात्क्त यजमानाय व्रतमन्न सिञ्च प्रयच्छति तद्यजमान एवैतदन्नाद्यं दधा

ति तथो ह यजमानान्न पराग्भवन्ति ॥२४॥ अथैनमद्भिः परिषिंचति । शान्तिर्वा आपः शमयत्यैवैनमेतत्सर्वतः परिषिंचति सर्वत एवैनमेतच्छमयति त्रिः कृत्वः परिषिंचति त्रिवृद्धि यज्ञः ॥२५॥ अथाह वार्षाहरं सामगायेति । एष वै वृषा हरिर्य एष तपति षु प्रवर्ग्यस्तदेतमेवैतत्प्रीणाति तस्मादाह वार्षाहरं ।

सामगायेति ॥२६॥ अथ चात्वालमार्जालीयान्त सुमित्रिया न आप ओषधयः सन्त्वित्यञ्जलिनाप उपाचति वज्रो वा आपो वज्रेणैवैतन्मित्राध्रयं कुरुते दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इति यामस्य दिशं द्वेष्यः स्यात्तां दिशं परासिंचेत्तेनैव तं पराभावयति ॥२७॥ अथ प्राङ्विवोदङ्कु क्रामति । उद्वयं तमसस्परी

ति पाप्मा वै तमः पाप्मानमेव तमोऽपहते स्वः पश्यन्त उत्तरमित्ययं वै लोको ऽस्मादुत्तरोऽस्मिन्नेवैनं प्रतितिष्ठति देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तममिति स्वर्गो वै लोकः सूर्यो ज्योतिरुत्तमं स्वर्ग एव लोके ततः प्रतितिष्ठत्यनपेक्षमेत्याहवनीये समिधमभ्यादधाति समिदसि तेजोऽसि तेजो मयि धेहीत्याशिषमेवैतदाशास्ते ॥२८॥ अथ

त्र सुतदधिघर्म्मेणचरंति यज्ञो वै साम शिरः प्रवर्ग्यो यज्ञ एवैतच्छिरः प्रतिदधाति माध्यंदिने सवन एतद्वाइन्द्रस्य निष्केवल्यं सवनं यन्माध्यंदिनं सवनं स्व एवैनमेतद्भाग प्रीणाति स्तुतमाध्यंदिने पवमाने प्राणो वै माध्यंदिनः पवमानः प्राणमेवास्मिन्नेतद्दधात्यग्निहोत्र हवण्या मुखं वा एतद्यज्ञानां यदग्निहोत्रं शीर्षन्मुखं दधाति ॥२९॥

आनीय्यमानञ्चाह। होतर्वदस्वेत्युच्यमाने वाचयमितीत्युदते यत्र होताथोपानिष्ठन्नाह श्रात ७ हविरिति श्रात ७ हविन्नवत्यतिक्रम्याश्राव्याह दधिघर्मस्य यजेति वषट्कृते जुहोत्यनुवषट्कृते ऽ आहरन्ति भक्षं तं यजमानाय प्रयच्छति।२० स उपहवमिष्ट्वा भक्षयति मयि त्यदिन्द्रियं बृहदित्येतद्वा इन्द्रियं बृहद्य एष तपति मयि दक्षो मयि क्रतुरिति क्रतुदक्षावेवात्मन्धत्ते घर्मस्त्रिशुग्विरा

जतीति घर्मो ह्येष त्रिशुग्विराजति विराजा ज्योतिषा सहेति विराजा ह्येष ज्योतिषा सह ब्रह्मणा तेजसा सहेति ब्रह्मणा ह्येष तेजसा सह पयसो रेत आहृतमिति पयसो ह्येतद्रेत आहृतं तस्य दोहमशीमह्युत्तरामुत्तरां समामित्याशिषमेवैतदाशास्ते थ चात्वाले मार्जयन्ते तस्यावव बंधुः।३१ अथातो दक्षिणानां सुवर्णं हिरण्यं शतमानं ब्रह्मणे ददात्यासीनो

वै ब्रह्मायुः शतायान् ७ हिरण्यं तस्मात्सुवर्णं हिरण्यं शतमानं ब्रह्मणे ददाति।३२ अथ येषा घर्मदुघा तामध्वर्यवे ददाति तद्वै विश्वघर्मस्तस्मिन्निवाध्वर्युर्न्नक्रामति तस्मात्तामध्वर्यवे ददाति।३३ अथ यैषा यजमानस्य व्रतदुघा तां होत्रे ददाति यज्ञो वै ... यज्ञो यजमानस्तस्मात्तां होत्रे ददाति।३४ अथ यैषा पत्न्यै व्रतदुघा तामुद्गात्रे ददा

ति पत्नीकर्मैव वा एतत्र कुर्वन्ति यदुद्गातारस्तस्मात्तामुद्गात्रे ददाति।३५ अथैतद्ध। आयुरेतज्ज्योतिः प्रविशति य एतमनुवाब्रूते नं हृयति वा तस्य व्रतचर्यायास्तुष्टो।३६ ब्राह्मणं।२। सर्वेषां वा एष भूतानां सर्वेषां देवानामात्मा यत्प्रवर्ग्यस्तस्य समृद्धिमनु यजमानः प्रजया पशुभिर्ऋध्यते विवा एष प्रजया पशुभिर्ऋध्यते यस्य घर्मो विदीर्यते तत्र प्राय

श्चित्तिः।१ ब्रह्मणोऽनुब्रुहीति जुहोति सर्वं वै ब्रह्म सर्वेणैवैतद्भिषज्यति यत्किंच विवृढं यज्ञस्य।२ स्वाहा प्राणेभ्यः साधिपतिकेभ्य इति मनो वै प्राणानामधिपतिर्मनसि हि सर्वे प्राणाः प्रतिष्ठितास्तन्मनसैवैतद्भिषज्यति यत्किंच विवृढं यज्ञस्य।३ पृथिव्यै स्वाहेति पृथिवी वै सर्वेषां देवानामायतनं तत्सर्वाभिरेवैतद्देवताभिर्भिषज्यति यत्किंच विवृढं यज्ञ

स्य।४ अग्नये स्वाहेति अग्निर्वै सर्वेषां देवानामात्मा तत्सर्वाभिरेवैतद्देवताभिर्भिषज्यति यत्किंच विवृढं यज्ञस्य।५ अंतरिक्षाय स्वाहेत्यंतरिक्षं वै सर्वेषां देवानामायतनं तत्स०स्य।६ वायवे स्वाहेति वायुर्वै सर्वेषां देवानामात्मा तत्स०।७ दिवे स्वाहेति द्यौर्वै सर्वेषां देवानामायतनं तत्स०।८ सूर्याय स्वाहेति सूर्यो वै सर्वेषां देवानामात्मा तत्सर्वा०।९

दिग्भ्यः स्वाहेति दिशो वै सर्वेषां देवानामायतनं तत्स०।१० चन्द्राय स्वाहेति चन्द्रो वै सर्वेषां देवानामात्मा तत्स०।११ नक्षत्रेभ्यः स्वाहेति नक्षत्राणि वै सर्वेषां देवानामायतनं तत्सर्वाभि०।१२ अद्भ्यः स्वाहेत्यापो वै सर्वेषां देवानामायतनं तत्सर्वाभिरेवैतद्देव०।१३ वरुणाय स्वाहेति वरुणो वै सर्वेषां देवानामात्मा तत्सर्वा०।१४ नाभ्यै स्वाहा पूताय स्वाहेति॥

अनिरुक्तमनिरुक्तो वै प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तत्प्रजापतिमेवैतद्यज्ञं भिषज्यति।१५ त्रयोदशैता आहुतयो भवन्ति त्रयोदश वै मासाः संवत्सरस्य संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञस्तत्प्रजापतिमेवैतद्यज्ञं भिषज्यति।१६ वाचे स्वाहेति मुखमेवास्मिन्नेतद्दधाति प्राणाय स्वाहा प्राणाय स्वाहेति नासिके एवास्मिन्नेतद्दधाति चक्षुषे स्वाहा चक्षुषे स्वा

हेत्यक्षिणी एवास्मिन्नेतद्दधाति श्रोत्राय स्वाहा श्रोत्राय स्वाहेति कर्णावेवास्मिन्नेतद्दधाति।१७ सप्तैता आहुतयो भवन्ति सप्त वा इमे शीर्षन्प्राणास्तानेवास्मिन्नेतद्दधाति पूर्णाहुतिमुत्तमां जुहोति सर्वं वै पूर्ण७ सर्वेणैवैतद्भिषज्यति यत्किंच विवृढं यज्ञस्य।१८ मनसः काममाकूतिमिति मनसा वा इद ७ सर्वमाप्तं तन्मनसैवैतद्भिषज्यति यत्किंच विवृढं

यज्ञस्य।१९ वाचः सत्यमशीयेति वाचा वा इद ७ सर्वमाप्तं तद्वाचैवैतद्भिषज्यति यत्किंच विवृढं यज्ञस्य पशूनां रूपमन्नस्य रसो यशः श्रीः श्रयतां मयि स्वाहेत्याशिषमेवैतदाशास्ते।२० अथ यते चोपशयां च पिष्ट्वा मार्त्स्नीया मृदा स ७ सृज्य वृता करोत्याहृता पचत्यशादनाय घर्ममुत्थाय युक्तपक्षाय पूयार्द्ध ७ स्यात्तेन प्रचरेत्।२१ संवत्सरो वै प्रवर्ग्यः सर्वं

वै संवत्सरः सर्वं प्रवर्ग्यः स यत्प्रवृक्तस्तद्वसन्तो यदुद्दुचितस्तद्ग्रीष्मो यत्पिन्वितस्तद्वर्षा यदा वै वर्षाः पिन्वन्तेथेमानि सर्वाणि भूतानि तान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मिन्वर्षा य एवमेतद्वेद।२२ इमा वै लोकाः प्रवर्ग्यः सर्वं वा इमे लोकाः सर्वं प्रवर्ग्यः स यत्प्रवृक्तस्तदयं लोको यदुद्दुचितस्तदंतरिक्षलोको यत्पिन्वितस्तदसौ लोको यदा वा असौ लोकः पिन्वतेथ

नं सार्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मा असौ लोको य एवमेतद्वेद।२३ एता वै देवताः प्रवर्ग्योऽग्निर्वायुरादित्यः सर्वं वा एता देवताः सर्वं प्रवर्ग्यः स यत्प्रवृक्तस्तदग्निर्यदुद्दुचितस्तद्वायुर्यत्पिन्वितस्तदसावादित्यो यदा वा असावादित्यः पिन्वतेथेन ७ सार्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मा असौ आदित्यो य ए

वमेतद्वेद।२४ यजमानो वै प्रवर्ग्यस्तस्यात्मा प्रजा पशवः सर्वं वै यजमानः सर्वं प्रवर्ग्यः स यत्प्रवृक्तस्तदात्मा यदुद्दुचितस्तत्प्रजा यत्पिन्वितस्तत्पशवो यदा वै पशवः पिन्वन्तेथेनं सर्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मै पशवो य एवमेतद्वेद।२५ अग्निहोत्रं वै प्रवर्ग्यः सर्वं वा अग्निहोत्र७ सर्वं प्रवर्ग्यः स यदधिश्रितं तत्प्रवृक्तो यदुन्नीतं

तदुद्दुचितो यद्धुतं तत्पिन्वितो यदा वा अग्निहोत्रं पिन्वतेथेन ७ सर्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मा अग्निहोत्रं य एवमेतद्वेद।२६ दर्शपूर्णमासौ वै प्रवर्ग्यः सर्वं वै दर्शपूर्णमासौ सर्वं प्रवर्ग्यः स यदधिश्रितं तत्प्रवृक्तो यदासन्नं तदुद्दुचितो यद्धुतं तत्पिन्वितो यदा वै दर्शपूर्णमासौ पिन्वेते अथैनौ सर्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वेते ह वा अस्मै द

र्शपूर्णमासौ य एवमेतद्वेद।२७ चातुर्मास्यानि वै प्रवर्ग्यः सर्वं वै चातुर्मास्यानि सर्वं प्रवर्ग्यः स यदधिश्रितं तत्प्रवृक्तो यदासन्नं तदुद्दुचितो यद्धुतं तत्पिन्वितो यदा वै चातुर्मास्यानि पिन्वन्तेथेनानि सर्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मै चातुर्मास्यानि य एवमेतद्वेद।२८ पशुबन्धो वै प्रवर्ग्यः सर्वं वै पशुबन्धः सर्वं प्रवर्ग्यः स यदधिश्रितं तत्प्रवृक्तो यदास

न्नं तदुद्दुचितो यद्धुतं तत्पिन्वितो यदा वै पशुबन्धः पिन्वतेथेन ७ सर्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मै पशुबन्धो य एवमेतद्वेद।२९ सोमो वै प्रवर्ग्यः सर्वं वै सोमः सर्वं प्रवर्ग्यः स यदभिषुतस्तत्प्रवृक्तो यदुन्नीतस्तदुद्दुचितो यद्धुतस्तत्पिन्वितो यदा वै सोमः पिन्वतेथेन ७ सर्वे देवाः सर्वाणि भूतान्युपजीवन्ति पिन्वते ह वा अस्मै सोमो य एवमे।

तद्वेद न ह वा अस्य प्रवर्ग्येणाकेन च न यज्ञेनेष्टं भवति य एवमेतद्वेद।३० अथैतद्ध। आयुरेतज्ज्योतिः प्रविशति य एतमनुवाब्रूते न हृयति वा तस्य व्रतचर्यायास्तुष्टो॥३१॥ ब्राह्मणं॥३॥ द्वितीयः प्रपाठकः समाप्तः॥ ॥छ॥ ॥श्रीरस्तु॥

॥ नमः ॥ द्वया ह प्राजापत्या देवाश्चासुराश्च ततः कानीयसा एव देवा ज्यायसा असुरास्त एषु लोकेष्वस्पर्धन्त ॥१॥ ते ह देवा ऊचुर्हन्तासुरान्यज्ञ उद्गीथेनात्ययामेति ॥ ते ह वाचमूचुस्त्वं न उद्गायेति तथेति तेभ्यो वागुदगायद्यो वाचि भोगस्तं देवेभ्य आगायद्यत्कल्याणं वदति तद

आत्मने ते विदुरनेन वै न उद्गात्रात्येष्यन्तीति तमभिद्रुत्य पाप्मनाविध्यन्स यः स पाप्मा यदेवेदमप्रतिरूपं वदति स एव स पाप्मा ॥२॥ अथ ह प्राणमूचुस्त्वं न उद्गायेति तथेति तेभ्यः प्राण उदगायद्यः प्राणे भोगस्तं देवेभ्य आगायद्यत्कल्याणं जिघ्रति तदात्मने ते विदुरनेन वै न उद्गात्रात्येष्य

न्तीति तमभिद्रुत्य पाप्मनाविध्यन्स यः स पाप्मा यदेवेदमप्रतिरूपं जिघ्रति स एव स पाप्मा ॥३॥ अथ ह चक्षुरूचुस्त्वं न उद्गायेति तथेति तेभ्यश्चक्षुरुदगायद्यश्चक्षुषि भोगस्तं देवेभ्य आगायद्यत्कल्याणं पश्यति तदात्मने ते विदुरनेन वै न उद्गात्रात्येष्यन्तीति तमभिद्रुत्य पाप्मनाविध्यन्स यः स

पाप्मा यदेवेदमप्रतिरूपं पश्यति स एव स पाप्मा ॥४॥ अथ ह श्रोत्रमूचुस्त्वं न उद्गायेति तथेति तेभ्यः श्रोत्रमुदगायद्यः श्रोत्रे भोगस्तं देवेभ्य आगायद्यत्कल्याणं शृणोति तदात्मने ते विदुरनेन वै न उद्गात्रात्येष्यन्तीति तमभिद्रुत्य पाप्मनाविध्यन्स यः स पाप्मा यदेवेदमप्रतिरूपं शृणोति

स एव स पाप्मा ॥५॥ अथ ह मन ऊचुस्त्वं न उद्गायेति तथेति तेभ्यो मन उदगायद्यो मनसि भोगस्तं देवेभ्य आगायद्यत्कल्याणं संकल्पयति तदात्मने ते विदुरनेन वै न उद्गात्रात्येष्यन्तीति तमभिद्रुत्य पाप्मनाविध्यन्स यः स पाप्मा यदेवेदमप्रतिरूपं संकल्पयति स एव स पाप्मैवमु

खल्वेता देवताः पाप्मभिरुपासृजन्नेवमेनाः पाप्मनाविध्यन् ॥६॥ अथ हेममासन्यं प्राणमूचुस्त्वं न उद्गायेति तथेति तेभ्य एष प्राण उदगायत्ते विदुरनेन वै न उद्गात्रात्येष्यन्तीति तमभिद्रुत्य पाप्मनाविव्यत्सन्स यथाश्मानमृत्वा लोष्टो विध्वंसेतैवं हैव विध्वंसमाना विष्वञ्चो विने

शुस्ततो देवा अभवन्परासुरा भवत्यात्मना परास्य द्विषन्भ्रातृव्यो भवति य एवं वेद ॥८॥ ते होचुः क्व नु सोऽभूद्यो न इत्थमसक्तेत्ययमास्येऽन्तरिति सोऽयास्य आङ्गिरसोऽङ्गानां हि रसः ॥९॥ सा वा एषा देवता दूर्नाम दूरं ह्यस्या मृत्युर्दूरं ह वा अस्मान्मृत्युर्भवति य एवं वेद ॥१०॥ सा वा

एषा देवता एतासां देवतानां पाप्मानं मृत्युमपहत्य यत्रासां दिशामन्तस्तद्गमयांचकार तदासां पाप्मनो विन्यदधात्तस्मान्न जनमियान्नान्तमियान्नेत्पाप्मानं मृत्युमन्ववायानीति ॥११॥ सा वा एषा देवता एतासां देवतानां पाप्मानं मृत्युमपहत्याथैना मृत्युमत्यवहत् ॥१२॥ स वै वाचमेव

प्रथमामत्यवहत्सा यदा मृत्युमत्यमुच्यत सोऽग्निरभवत्सोऽयमग्निः परेण मृत्युमतिक्रान्तो दीप्यते ॥१३॥ अथ प्राणमत्यवहत्स यदा मृत्युमत्यमुच्यत स वायुरभवत्सोऽयं वायुः परेण मृत्युमतिक्रान्तः पवते ॥१४॥ अथ चक्षुरत्यवहत्तद्यदा मृत्युमत्यमुच्यत स आदित्योऽभवत्सो

ऽसावादित्यः परेण मृत्युमतिक्रान्तस्तपति ॥१५॥ अथ श्रोत्रमत्यवहत्तद्यदा मृत्युमत्यमुच्यत ता दिशोऽभवंस्ता इमा दिशः परेण मृत्युमतिक्रान्ताः ॥१६॥ अथ मनोऽत्यवहत्तद्यदा मृत्युमत्यमुच्यत स चन्द्रमा अभवत्सोऽसौ चन्द्रः परेण मृत्युमतिक्रान्तो भात्येवं ह वा एनमे

षा देवता मृत्युमतिवहति य एवं वेद ॥१७॥ अथात्मनेऽन्नाद्यमागायद्यद्धि किंचान्नमद्यतेऽनेनैव तदद्यत इह प्रतितिष्ठति ॥१८॥ ते देवा अब्रुवन्नेतावद्वा इदं सर्वं यदन्नं तदात्मन आगासीरनु नोऽस्मिन्नन्न आभजस्वेति ते वै माभिसंविशतेति तथेति तं समन्तं परिण्य

विशन्त तस्माद्यदनेनान्नमत्ति तेनैतास्तृप्यन्त्येवं ह वा एनं स्वा अभिसंविशन्ति भर्ता स्वानां श्रेष्ठः पुर एता भवत्यन्नादोऽधिपतिर्य एवं वेद ॥१९॥ य उ हैवंविदं स्वेषु प्रति प्रतिर्बुभूषति न हैवालं भार्येभ्यो भवत्यथ य एवैतमनु भवति यो वैतमनु भार्यान्बुभूर्षति

स हैवालं भार्येभ्यो भवति ॥२०॥ सोऽयास्य आङ्गिरसोऽङ्गानां हि रसः प्राणो वा अङ्गानां रसः प्राणो हि वा अङ्गानां रसस्तस्माद्यस्मात्कस्माच्चाङ्गात्प्राण उत्क्रामति तदेव तच्छुष्यत्येष हि वा अङ्गानां रसः ॥२१॥ एष उ एव बृहस्पतिर्वाग्वै बृहती तस्या एष पतिस्तस्मा

ह बृहस्पतिः ।२२। एष उ एव ब्रह्मणस्पतिः वाग्वै ब्रह्म तस्या एष पतिस्तस्मादु ब्रह्मणस्पतिः ।२३। एष उ एव साम वाग्वै साम एष सा चामश्चेति तत्साम्नः सामत्वं यद्वेव समः प्लुषिणा समो मशकेन समो नागेन सम एभिस्त्रिभिर्लोकैः समोऽनेन सर्वेण तस्माद्वेव साम अश्नुते साम्नः सायुज्यं सलोकतां य एवमेतत्साम वेद ।२४। एष उ वा उद्गीथः प्राणो वा उत्प्राणेन हीदꣳ सर्वमुत्तब्धं वागेव गीथोच्च गीथा चेति स उद्गीथः ।२५। तद्धापि ब्रह्मदत्तश्चैकितानेयो राजानं भक्षयन्नुवाचायं त्यस्य राजा मूर्धानं विपातयताद्यदितोऽयास्य आङ्गिरसोऽन्येनोदगायदिति वाचा च ह्येव स प्राणेन चोदगायदिति ।२६। तस्य हैतस्य साम्नो यः स्वं वेद भवति हास्य स्वं तस्य वै स्वर एव स्वं तस्मादार्त्विज्यं करिष्यन्वाचि स्वरमिच्छेत तया वाचा स्वरसंपन्नयार्त्विज्यं कुर्यात्तस्माद्यज्ञे स्वरवन्तं दिदृक्षन्त एव अथो यस्य स्वं भवति भवति हास्य स्वं य एवमेतत्साम्नः स्वं वेद ।२७। तस्य हैतस्य साम्नो यः सुवर्णं वेद भवति हास्य सुवर्णं तस्य वै स्वर एव सुवर्णं भवति हास्य सुवर्णं य एवमेतत्साम्नः सुवर्णं वेद ।२८। तस्य हैतस्य साम्नो यः प्रतिष्ठां वेद प्रतितिष्ठति तस्य वै वागेव प्रतिष्ठा वाचि हि खल्वेष एतत्प्राणः प्रतिष्ठितो गीयतेऽन्न इत्यु हैक आहुः ।२९। अथातः पवमानानामेवाभ्यारोहः स वै खलु प्रस्तोता साम प्रस्तौति स यत्र प्रस्तुयात्तदेतानि जपेदसतो मा सद्गमय तमसो मा ज्योतिर्गमय मृत्योर्मामृतं गमयेति ।३०। स यदाहासतो मा सद्गमयेति मृत्युर्वा असत्सदमृतं मृत्योर्मामृतं गमयामृतं मा कुर्वित्येवैतदाह ।३१। तमसो मा ज्योतिर्गमयेति मृत्युर्वै तमो ज्योतिरमृतं मृत्योर्मामृतं गमयामृतं मा कुर्वित्येवैतदाह मृत्योर्मामृतं गमयेति नात्र तिरोहितमिवास्ति ।३२। अथ यानीतराणि स्तोत्राणि तेष्वात्मनेऽन्नाद्यमागायेत्तस्मादु तेषु वरं वृणीत यं कामं कामयेत तꣳ स एष एवंविदुद्गातात्मने वा यजमानाय वा यं कामं कामयते तमागायति तद्धैतल्लोकजिदेव न हैवालोक्यताया आशास्ति य एवमेतत्साम वेद ।३३। ब्राह्मणं ।३। आत्मैवेदमग्र आसीत्पुरुषविधः सोऽनुवीक्ष्य नान्यदात्मनोऽपश्यत्सोऽहमस्मीत्यग्रे व्याहरत्ततोऽहंनामाभवत्तस्मादप्येतर्ह्यामन्त्रितोऽहमयमित्येवाग्र उक्त्वाथान्यन्नाम प्रब्रूते यदस्य भवति । स यत्पूर्वोऽस्मात्सर्वस्मात्सर्वान्पाप्मन औषत्तस्मात्पुरुष ओषति ह वै स तं योऽस्मात्पूर्वो बुभूषति य एवं वेद ।१। सोऽबिभेत्तस्मादेकाकी बिभेति स हायमीक्षांचक्रे यन्मदन्यन्नास्ति कस्मान्नु बिभेमीति तत एवास्य भयं वीयाय कस्माद्ध्यभेष्यद्द्वितीयाद्वै भयं भवति ।३। स वै नैव रेमे तस्मादेकाकी न रमते स द्वितीयमैच्छत्स हैतावानास यथा स्त्रीपुमाꣳसौ संपरिष्वक्तौ ।४। स इममेवात्मानं द्वेधापातयत्ततः पतिश्च पत्नी चाभवतां तस्मादिदमर्धबृगलमिव स्व इति ह स्माह याज्ञवल्क्यस्तस्मादयमाकाशः स्त्रिया पूर्यत एव ताꣳ समभवत्ततो मनुष्या अजायन्त ।५। सो हेयमीक्षांचक्रे कथं नु मात्मन एव जनयित्वा संभवति हन्त तिरोऽसानीति सा गौरभवदृषभ इतरस्ताꣳ समेवाभवत्ततो गावोऽजायन्त वडवेतराभवदश्ववृष इतरो गर्दभीतरा गर्दभ इतरस्ताꣳ समेवाभवत्तत एकशफमजायत ।८। अजेतराभवद्बस्त इतरोऽविरितरा मेष इतरस्ताꣳ समेवाभवत्ततोऽजावयोऽजायन्तैवमेव यदिदं किंच मिथुनमा पिपीलिकाभ्यस्तत्सर्वमसृजत ।९। सोऽवेदहं वाव सृष्टिरस्म्यहꣳ हीदꣳ सर्वमसृक्षीति ततः सृष्टिरभवत्सृष्ट्याꣳ हास्यैतस्यां भवति य एवं वेद ।१०। अथेत्यभ्यमन्थत्स मुखाच्च योनेर्हस्ताभ्यां चाग्निमसृजत तस्मादेतदुभयमलोमकमन्तरतोऽलोमका हि योनिरन्तरतः ।११। तद्यदिदमाहुरमुं यजामुं यजेत्येकैकं देवमेतस्यैव सा विसृष्टिरेष उ ह्येव सर्वे देवाः ।१२। अथ यत्किंचेदमार्द्रं तद्रेतसोऽसृजत तदु सोम एतावद्वा इदꣳ सर्वमन्नं चैवान्नादश्च सोम एवान्नमग्निरन्नादः ।१३। सैषा ब्रह्मणोऽतिसृष्टिः यच्छ्रेयसो देवानसृजताथ यन्मर्त्यः सन्नमृतानसृजत तस्मादतिसृष्टिरतिसृष्ट्याꣳ हास्यैतस्यां भवति य एवं वेद ।१४। तद्धेदं तर्ह्यव्याकृतमासीत्तन्नामरूपाभ्यामेव व्याक्रियतासौनामायमिदꣳरूप इति तदिदमप्येतर्हि नामरूपाभ्यामेव व्याक्रियतेऽसौनामायमिदꣳरूप इति ।१५। स एष इह प्रविष्ट आ नखाग्रेभ्यो यथा क्षुरः क्षुरधानेऽवहितः स्याद्विश्वंभरो वा विश्वंभरकु-

ये तन्न पश्यंत्यकृत्स्नो हि सः।१६ प्राणन्नेव प्राणो नाम भवति। वदन्वाक्पश्यंश्चक्षुः शृण्वं श्रोत्रं मन्वानो मनस्तान्यस्यैतानि कर्म्मनामान्येव स योऽत एकैकमुपास्ते न स वेदाकृत्स्नो ह्येषोऽत एकैकेन भवति।१७ आत्मेत्येवोपासीतात्र ह्येते सर्व एकं भवंति

तदेतत्पदनीयमस्य सर्वस्य यदयमात्मानेन ह्येतत्सर्वं वेद यथा ह वै पदेनानुविंदेदेवं कीर्त्तिं श्लोकं विंदते य एवं वेद।१८ तदेतत्प्रेयः पुत्रात्प्रेयो वित्तात्प्रेयोऽन्यस्मात्सर्वस्मादंतरतरं यदयमात्मा स योऽन्यमात्मनः प्रियं ब्रुवाणं ब्रूयात्प्रियं रोत्स्यती

तीश्वरो ह तथैव स्यादात्मानमेव प्रियमुपासीत स य आत्मानमेव प्रियमुपास्ते न हास्य प्रियं प्रमायुकं भवति।१९ तदाहुः। यद्ब्रह्मविद्यया सर्वं भविष्यंतो मनुष्या मन्यंते किमु तद्ब्रह्मावेद्यस्मात्तत्सर्वमभवदिति।२० ब्रह्म वा इदमग्र आसीत्तदात्मानमेवा

वेदहं ब्रह्मास्मीति तस्मात्तत्सर्वमभवत्तद्यो यो देवानां प्रत्यबुध्यत स एव तदभवत्तथर्षीणां तथा मनुष्याणां।२१ तद्धैतत्पश्यन्नृषिर्वामदेवः प्रतिपेदेऽहं मनुरभवं सूर्यश्चेति तदिदमप्येतर्हि य एवं वेदाहं ब्रह्मास्मीति स इदं सर्वं भवति तस्य ह न देवाश्चना

भूत्या ईशत आत्मा ह्येषां स भवति अथ योऽन्यां देवतामुपास्तेऽन्योऽसावन्योऽहमस्मीति न स वेद यथा पशुरेवं स देवानां यथा ह वै बहवः पशवो मनुष्यं भुंज्युरेवमेकैकः पुरुषो देवान्भुनक्त्येकस्मिन्नेव पशावादीयमानेऽप्रियं भवति किमु बहुषु तस्मादेषां तं

न प्रियं यदेतन्मनुष्या विद्युः।२२ ब्रह्म वा इदमग्र आसीदेकमेव तदेकं सन्न व्यभवत्तच्छ्रेयोरूपमत्यसृजत क्षत्रं यान्येतानि देवत्रा क्षत्राणींद्रो वरुणः सोमो रुद्रः पर्जन्यो यमो मृत्युरीशान इति तस्मात्क्षत्रात्परं नास्ति तस्माद्ब्राह्मणः क्षत्रियमधस्तादुपास्ते राजसू

ये क्षत्र एव तद्यशो दधाति सैषा क्षत्रस्य योनिर्यद्ब्रह्म तस्माद्यद्यपि राजा परमतां गच्छति ब्रह्मैवांतत उपनिश्रयति स्वां योनिं य उ एनं हिनस्ति स्वां स योनिमृच्छति स पापीयान्भवति यथा श्रेयांसं हिंसित्वा।२३ स नैव व्यभवत्स विशमसृजत यान्येता

नि देवजातानि गणश आख्यायंते वसवो रुद्रा आदित्या विश्वेदेवा मरुत इति।२४ स नैव व्यभवत्स शौद्रं वर्णमसृजत पूषणमियं वै पूषेयं हीदं सर्वं पुष्यति यदिदं किं च।२५ स नैव व्यभवत्तच्छ्रेयोरूपमत्यसृजत धर्म्मं तदेतत्क्षत्रस्य क्षत्रं य

द्धर्म्मस्तस्माद्धर्म्मात्परं नास्त्यथो अबलीयान्बलीयांसमाशंसते धर्म्मेण यथा राज्ञैवं यो वै स धर्म्मः सत्यं वै तत्तस्मात्सत्यं वदंतमाहुर्धर्म्मं वदतीति धर्म्मं वा वदंतं सत्यं वदतीत्येतद्ध्येवैतदुभयं भवति।२६ तदेतद्ब्रह्म क्षत्रं विट् शूद्रः तदग्निनैव देवेषु ब्रह्मा

भवद्ब्राह्मणो मनुष्येषु क्षत्रियेण क्षत्रियो वैश्येन वैश्यः शूद्रेण शूद्रस्तस्मादग्नावेव देवेषु लोकमिच्छंते ब्राह्मणे मनुष्येष्वेताभ्यां हि रूपाभ्यां ब्रह्माभवत्।२७ अथ यो ह वा अस्माल्लोकात्स्वं लोकमदृष्ट्वा प्रैति स एनमविदितो न भुन

क्ति यथा वेदो वाननूक्तोऽन्यद्वा कर्म्माकृतं यदि ह वा अप्यनेवंविन्महत्पुण्यं कर्म्म करोति तद्धास्यांततः क्षीयत एवात्मानमेव लोकमुपासीत स य आत्मानमेव लोकमुपास्ते न हास्य कर्म्म क्षीयतेऽस्माद्ध्येवात्मनो यद्यत्कामयते तत्तत्सृजते।२८ अथो अयं

वा आत्मा सर्वेषां भूतानां लोकः स यज्जुहोति यद्यजते तेन देवानां लोकोऽथ यदनुब्रूते तेन ऋषीणामथ यत्पितृभ्यो निपृणाति यत्प्रजामिच्छते तेन पितॄणामथ यन्मनुष्यान्वासयते यदेभ्योऽशनं ददाति तेन मनुष्याणामथ यत्पशुभ्यस्तृणोदकं विं

दति तेन पशूनां यदस्य गृहेषु श्वापदा वयांस्या पिपीलिकाभ्य उपजीवंति तेन तेषां लोको यथा ह वै स्वाय लोकायारिष्टिमिच्छेदेवं हैवंविदे सर्वाणि भूतान्यरिष्टिमिच्छंति तद्वा एतद्विदितं मीमांसितं।२९ आत्मैवेदमग्र आसीदेक

क एव सोऽकामयत जाया मे स्यादथ प्रजायेयाथ वित्तं मे स्यादथ कर्म कुर्वीयेत्येतावान्वै कामो नेच्छंश्चनातो भूयो विन्देत्तस्मादप्येतर्ह्येकाकी कामयते जाया मे स्यादथ प्रजायेयाथ वित्तं मे स्यादथ कर्म कुर्वीयेति स यावदप्येतेषामेकैकं न प्राप्नोत्यकृ
त्स्न एव तावन्मन्यते तस्यो कृत्स्नता ॥२०॥ मन एवास्यात्मा वाग्जाया प्राणः प्रजा चक्षुर्मानुषं वित्तं चक्षुषा हि तद्विन्दते श्रोत्रं दैवं श्रोत्रेण हि तच्छृणोत्यात्मैवास्य कर्मात्मना हि कर्म करोति स एष पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पशुः पाङ्क्तः पुरुषः पाङ्क्तमिदं सर्वं यदिदं
किंच तदिदं सर्वमाप्नोति य एवं वेद ॥२१॥ ब्राह्मणं ॥४॥ यत्सप्तान्नानि मेधया तपसाजनयत्पिता एकमस्य साधारणं द्वे देवानभाजयत् त्रीण्यात्मनेऽकुरुत पशुभ्य एकं प्रायच्छत् तस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितं यच्च प्राणिति यच्च न कस्मात्तानि न क्षीयन्ते
ऽद्यमानानि सर्वदा यो वैतामक्षितिं वेद सोऽन्नमत्ति प्रतीकेन स देवानपि गच्छति स ऊर्जमुपजीवतीति श्लोकाः ॥१॥ यत्सप्तान्नानि मेधया तपसाजनयत्पितेति मेधया हि तपसाजनयत्पिता एकमस्य साधारणमितीदमेवास्य तत्साधारणमन्नं यदिदमद्यते
स य एतदुपास्ते न स पाप्मनो व्यावर्तते मिश्रं ह्येतत् ॥२॥ द्वे देवानभाजयदिति हुतं च प्रहुतं च तस्माद्देवेभ्यो जुह्वति च प्र च जुह्वत्यथो आहुर्दर्शपूर्णमासाविति तस्मान्नेष्टियाजुकः स्यात् ॥३॥ पशुभ्य एकं प्रायच्छदिति तत्पयः पयो ह्येवाग्रे मनुष्याश्च पशवश्चो
पजीवन्ति तस्मात्कुमारं जातं घृतं वैवाग्रे प्रतिलेहयन्ति स्तनं वानुधापयन्ति ॥४॥ अथ वत्सं जातमाहुरतृणाद इति तस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितं यच्च प्राणिति यच्च नेति पयसि हीदं सर्वं प्रतिष्ठितं यच्च प्राणिति यच्च न ॥५॥ तद्यदिदमाहुः संवत्सरं पयसा जु
ह्वदप पुनर्मृत्युं जयतीति न तथा विद्याद्यदहरेव जुहोति तदहः पुनर्मृत्युमपजयत्येवं विद्वान्सर्वं हि देवेभ्योऽन्नाद्यं प्रयच्छति कस्मात्तानि न क्षीयन्तेऽद्यमानानि सर्वदेति ॥६॥ पुरुषो वा अक्षितिः स हीदमन्नं पुनः पुनर्जनयते यो वैतामक्षितिं वेदेति
पुरुषो वा अक्षितिः स हीदमन्नं धिया धिया जनयते कर्मभिर्यद्धैतन्न कुर्यात्क्षीयेत ह सोऽन्नमत्ति प्रतीकेनेति मुखं प्रतीकं मुखेनेत्येतत् स देवानपिगच्छति स ऊर्जमुपजीवतीति प्रशंसा ॥७॥ त्रीण्यात्मनेऽकुरुतेति मनो वाचं प्राणं तान्यात्मनेऽकुरुतान्यत्र
मना अभूवं नादर्शमन्यत्रमना अभूवं नाश्रौषमिति मनसा ह्येव पश्यति मनसा शृणोति ॥ कामः संकल्पो विचिकित्सा श्रद्धाऽश्रद्धा धृतिरधृतिर्ह्रीर्धीर्भीरित्येतत्सर्वं मन एव तस्मादपि पृष्ठत उपस्पृष्टो मनसा विजानाति ॥९॥ यः कश्च शब्दो वागेव सा एषा
ह्यन्तमायत्तैषा हि न प्राणोऽपानो व्यान उदानः समानोऽन इत्येतत्सर्वं प्राण एवैतन्मयो वा अयमात्मा वाङ्मयो मनोमयः प्राणमयः ॥१०॥ त्रयो लोका एत एव वागेवायं लोको मनोऽन्तरिक्षलोकः प्राणोऽसौ लोकः ॥११॥ त्रयो वेदा एत एव वागेवर्ग्वेदो मनो यजुर्वेदः
प्राणः सामवेदः ॥१२॥ देवाः पितरो मनुष्या एत एव वागेव देवा मनः पितरः प्राणो मनुष्याः ॥१३॥ पिता माता प्रजैत एव मन एव पिता वाङ्माता प्राणः प्रजा ॥१४॥ विज्ञातं विजिज्ञास्यमविज्ञातमेत एव यत्किंच विज्ञातं वाचस्तद्रूपं वाग्घि विज्ञाता वागेनं तद्भूत्वावति
यत्किंच विजिज्ञास्यं मनसस्तद्रूपं मनो हि विजिज्ञास्यं मन एनं तद्भूत्वावति ॥१६॥ यत्किंचाविज्ञातं प्राणस्य तद्रूपं प्राणो ह्यविज्ञातः प्राण एनं तद्भूत्वावति ॥१७॥ तस्यै वाचः पृथिवी शरीरं ज्योतीरूपमयमग्निस्तद्यावत्येव वाक्तावती पृथिवी तावानयमग्निः ॥१८॥ अथैतस्य
मनसो द्यौः शरीरं ज्योतीरूपमसावादित्यस्तद्यावदेव मनस्तावती द्यौस्तावानसावादित्यस्तौ मिथुनं समैतां ततः प्राणोऽजायत स इन्द्रः स एषोऽसपत्नो द्वितीयो वै सपत्नो नास्य सपत्नो भवति य एवं वेद ॥१९॥ अथैतस्य प्राणस्यापः शरीरं ज्योतीरूपम
सौ चन्द्रस्तद्यावानेव प्राणस्तावत्य आपस्तावानसौ चन्द्रः ॥२०॥ त एते सर्व एव समाः सर्वेऽनन्ताः स यो हैतानन्तवत उपास्तेऽन्तवन्तं स लोकं जयत्यथ यो हैताननन्तानुपास्तेऽनन्तं स लोकं जयति ॥२१॥ स एष संवत्सरः प्रजापतिः षोडशकलस्तस्य रात्रय एव

॥ये वै के च यज्ञास्तेषां सर्व्वेषां यज्ञ इत्येकता ओं ४

वंच दश कला ध्रुवैवास्य षोडशी कला स रात्रिभिरेवा च पूर्यतेऽप च क्षीयते सोमावास्यां रात्रिमेतया षोडश्या कलया सर्व्वमिदं प्राणभृदनुप्रविश्य ततः प्रातर्ज्जायते तस्मादेतां रात्रिं प्राणभृतः प्राणं न विच्छिंद्यादपि कृकलासस्यैतस्या एव देवताया अपचित्यै॥
यो वै स संवत्सरः प्रजापतिः षोडशकलोऽयमेव स योऽयमेवंवित्पुरुषस्तस्य वित्तमेव पंचदश कला आत्मैवास्य षोडशी कला स वित्तेनैवा च पूर्यतेऽप च क्षीयते तदेतन्नभ्यं यदयमात्मा प्रधिर्वित्तं तस्माद्यद्यपि सर्व्वज्यानिं जीयत आत्मना चेज्जीवति प्रधिनागादित्ये
वाहुः। अथ त्रयो वाव लोका मनुष्यलोकः पितृलोको देवलोक इति सोऽयं मनुष्यलोकः पुत्रेणैव जय्यो नान्येन कर्म्मणा कर्म्मणा पितृलोको विद्यया देवलोको देवलोको वै लोकानां श्रेष्ठस्तस्माद्विद्यां प्रशंसन्ति।२४ अथातः संप्रत्तिर्यदा प्रैष्यन्मन्यतेऽथ पुत्रमाह त्वं ब्रह्म त्वं
यज्ञस्त्वं लोक इति स पुत्रः प्रत्याहाहं ब्रह्माहं यज्ञोऽहं लोक इति।२५ यद्वै किंचानूक्तं तस्य सर्व्वस्य ब्रह्मेत्येकता। ये वै के च लोकास्तेषां सर्व्वेषां लोक इत्येकतैतावद्वा इदं सर्व्वमेतन्मा सर्व्वं सन्नयमितोऽभुनजदिति तस्मात्पुत्रमनुशिष्टं लोक्यमाहुस्तस्मादेनमनुशासति
स यदैवंविदस्माल्लोकात्प्रैत्यथैभिरेव प्राणैः सह पुत्रमाविशति स यद्यनेन किंचिदक्ष्णयाकृतं भवति तस्मादेनं सर्व्वस्मात्पुत्रो मुंचति तस्मात्पुत्रो नाम स पुत्रेणैवास्मिंल्लोके प्रतितिष्ठत्यथैनमेते दैवाः प्राणा अमृता आविशन्ति।२६ पृथिव्यै चैनमग्नेश्च दैवी वागा
विशति सा वै दैवी वाग्यया यद्यदेव वदति तत्तद्भवति।२७ दिवश्चैनमादित्याच्च दैवं मन आविशति तद्वै दैवं मनो येनानन्द्येव भवत्यथो न शोचति।२८ अद्भ्यश्चैनं चन्द्रमसश्च दैवः प्राण आविशति स वै दैवः प्राणो यः संचरंश्चासंचरंश्च न व्यथतेऽथो न रिष्यति स ए
ष एवंवित्सर्व्वेषां भूतानामात्मा भवति यथैषा देवतैवं स यथैतां देवतां सर्व्वाणि भूतान्यवन्त्येवं हैवंविदं सर्व्वाणि भूतान्यवन्ति। यदु किंचेमाः प्रजाः शोचन्त्यमैवासां तद्भवति पुण्यमेवामुं गच्छति न ह वै देवान्पापं गच्छति।२९ अथातो व्रतमीमांसा प्रजापति
र्ह कर्म्माणि ससृजे तानि सृष्टान्यन्योन्येनास्पर्द्धन्त वदिष्याम्येवाहमिति वाग्दध्रे द्रक्ष्याम्यहमिति चक्षुः श्रोष्याम्यहमिति श्रोत्रमेवमन्यानि कर्म्माणि यथाकर्म्म।३० तानि मृत्युः श्रमो भूत्वोपयेमे तान्याप्नोत्तान्याप्त्वा मृत्युरवारुन्धत्तस्माच्छ्राम्यत्येव वाक् श्राम्यति चक्षुः श्राम्यति श्रोत्र
मथेममेव नाप्नोद्योऽयं मध्यमः प्राणः।३१ तानि ज्ञातुं दध्रिरे अयं वै नः श्रेष्ठो यः संचरंश्चासंचरंश्च न व्यथतेऽथो न रिष्यति हन्तास्यैव सर्व्वे रूपमसामेति त एतस्यैव सर्व्वे रूपमभवंस्तस्मादेत एतेनाख्यायन्ते प्राणा इति तेन ह वाव तत्कुलमाचक्षते यस्मिन्कुले भवति य एवं वेद
य उ हैवंविदा स्पर्द्धतेऽनुशुष्यत्यनुशुष्य हैवान्ततो म्रियत इत्यध्यात्मं।३२ अथाधिदैवतं ज्वलिष्याम्येवाहमित्यग्निर्दध्रे तप्स्याम्यहमित्यादित्यो भास्याम्यहमिति चन्द्रमा एवमन्या देवता यथादैवतं स यथैषां प्राणानां मध्यमः प्राण एवमेतासां देवतानां वायुर्म्लोचन्ति ह्यन्या देव
ता न वायुः सैषानस्तमिता देवता यद्वायुः।३३ अथैष श्लोको भवति यतश्चोदेति सूर्योऽस्तं यत्र च गच्छतीति प्राणाद्वा एष उदेति प्राणेऽस्तमेति तं देवाश्चक्रिरे धर्म्मं स एवाद्य स उ श्व इति यद्वा एतेऽमुर्ह्यध्रियन्त तदेवाप्यद्य कुर्व्वन्ति तस्मादेकमेव व्रतं चरेत्प्राण्याच्चैवा
पान्याच्च नेन्मा पाप्मा मृत्युराप्नवदिति यद्यु चरेत्समापिपयिषेत्तेनो एतस्यै देवतायै सायुज्यं सलोकतां जयति यएवं वेद।३४ ब्राह्मणं ३॥छ॥ त्रयं वा इदं नाम रूपं कर्म्म तेषां नाम्नां वागित्येतदेषामुक्थमतो हि सर्व्वाणि नामान्युत्तिष्ठन्त्येतदेषां सामैतद्धि सर्व्वैर्न्नामभि
स्समं। एतदेषां ब्रह्मैतद्धि सर्व्वाणि नामानि बिभर्त्ति।१ अथ रूपाणां चक्षुरित्येतदेषामुक्थमतो हि सर्व्वाणि रूपाण्युत्तिष्ठन्त्येतदेषां सामैतद्धि सर्व्वै रूपैः सममेतदेषां ब्रह्मैतद्धि सर्व्वाणि रूपाणि बिभर्त्ति।२ अथ कर्म्मणामात्मेत्येतदेषामुक्थमतो हि सर्व्वाणि कर्म्माण्युत्तिष्ठन्त्येतदेषां सामैतद्धि सर्व्वैः
कर्म्मभिः सममेतदेषां ब्रह्मैतद्धि सर्व्वाणि कर्म्माणि बिभर्त्ति तदेतत्त्रयं सदेकमयमात्मात्मा एकः सन्नेतत्त्रयं तदेतदमृतं सत्येन छन्नं प्राणो वा अमृतं नामरूपे सत्यं ताभ्यामयं प्राणश्छन्नः।३ ब्राह्मणं ४॥छ॥ इति तृतीयः प्र
पाठकः। कण्डिका १०॥ अध्यायः ९६॥छ॥ दृप्तबालाकिर्हानूचानो गार्ग्य आस स होवाचाजातशत्रुं काश्यं ब्रह्म ते ब्रवाणीति स होवाचाजातशत्रुः सहस्रमेतस्यां वाचि दद्मो जनको जनक इति वै जना धावन्तीति।१ स होवाच गार्ग्यो य एवासावादित्ये पुरुष एतमेवाहं ब्रह्म

॥ मा

ह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा अतिष्ठाः सर्वेषां भूतानां मूर्द्धा राजेति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्तेऽतिष्ठाः सर्वेषां भूतानां मूर्द्धा राजा भवति ॥२॥ स होवाच गार्ग्यो य एवासौ चन्द्रे पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा बृ
हन्पाण्डरवासाः सोमो राजेति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्तेऽहरहर्ह सुतः प्रसुतो भवति नास्यान्नं क्षीयते ॥३॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायं विद्युति पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठास्तेजस्वीति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपा
स्ते तेजस्वी ह भवति तेजस्विनी हास्य प्रजा भवति ॥४॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायमाकाशे पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठाः पूर्णमप्रवर्तीति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्ते पूर्यते प्रजया पशुभिर्नास्यास्माल्लोकात्प्रजोद्वर्त्तते ॥५॥ स होवा
च गार्ग्यो य एवायं वायौ पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा इन्द्रो वैकुण्ठोऽपराजिता सेनेति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्ते जिष्णुर्हापराजिष्णुर्भवत्यन्यतस्त्यजायी ॥६॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायमग्नौ पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स हो
वाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा विषासहिरिति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्ते विषासहिर्ह भवति विषासहिर्हास्य प्रजा भवति ॥७॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायमप्सु पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठाः प्रतिरूप इति वा अहमेतमुपास इति स
य एतमेवमुपास्ते प्रतिरूपं हैवैनमुपगच्छति नाप्रतिरूपमथो प्रतिरूपोऽस्माज्जायते ॥८॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायमादर्शे पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा रोचिष्णुरिति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्ते रोचिष्णुर्ह भवति रोचिष्णुर्हा
स्य प्रजा भवत्यथो यैः संनिगच्छति सर्वांस्तानतिरोचते ॥९॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायं दिक्षु पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा द्वितीयोऽनपग इति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्ते द्वितीयवान्ह भवति नास्माद्गणश्छिद्यते ॥१०॥ स होवा
च गार्ग्यो य एवायं यन्तं पश्चाच्छब्दोऽनूदेत्येतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा असुरिति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्ते सर्वं हैवास्मिँल्लोक आयुरेति नैनं पुरा कालात्प्राणो जहाति ॥११॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायं छायामयः पुरुष एत
मेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रुर्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा मृत्युरिति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्ते सर्वं हैवास्मिँल्लोक आयुरेति नैनं पुरा कालान्मृत्युरागच्छति ॥१२॥ स होवाच गार्ग्यो य एवायमात्मनि पुरुष एतमेवाहं ब्रह्मोपास इति स होवाचाजातशत्रु
र्मा मैतस्मिन्संवदिष्ठा आत्मन्वीति वा अहमेतमुपास इति स य एतमेवमुपास्त आत्मन्वी ह भवत्यात्मन्विनी हास्य प्रजा भवति स ह तूष्णीमास गार्ग्यः ॥१३॥ स होवाचाजातशत्रुरेतावन्नू३ इत्येतावद्धीति नैतावता विदितं भवतीति स होवाच गार्ग्य उप त्वा यानीति ॥१४॥ स होवाचाजा
तशत्रुः प्रतिलोमं चैतद्यद्ब्राह्मणः क्षत्रियमुपेयाद्ब्रह्म मे वक्ष्यतीति व्येव त्वा ज्ञपयिष्यामीति तं पाणावादायोत्तस्थौ तौ ह पुरुषं सुप्तमाजग्मतुस्तमेतैर्नामभिरामन्त्रयांचक्रे बृहन्पाण्डरवासः सोम राजन्निति स नोत्तस्थौ तं पाणिनापेषं बोधयांचकार स होत्तस्थौ ॥१५॥ स
होवाचाजातशत्रुर्यत्रैष एतत्सुप्तोऽभूद्य एष विज्ञानमयः पुरुषः क्वैष तदाभूत्कुत एतदागादिति तदु ह न मेने गार्ग्यः ॥१६॥ स होवाचाजातशत्रुर्यत्रैष एतत्सुप्तोऽभूद्य एष विज्ञानमयः पुरुषस्तदेषां प्राणानां विज्ञानेन विज्ञानमादाय य एषोऽन्तर्हृदय आकाशस्तस्मिञ्छे
ते ॥१७॥ तानि यदा गृह्णात्यथ हैतत्पुरुषः स्वपिति नाम तद्गृहीत एव प्राणो भवति गृहीता वाग्गृहीतं चक्षुर्गृहीतं श्रोत्रं गृहीतं मनः ॥१८॥ स यत्रैतत्स्वप्न्यया चरति ते हास्य लोकास्तदुतेव महाराजो भवत्युतेव महाब्राह्मण उतेवोच्चावचं निगच्छति ॥१९॥ स यथा महाराजो जानपदा
न्गृहीत्वा स्वे शरीरे यथाकामं परिवर्त्तते ॥२०॥ अथ यदा सुषुप्तो भवति यदा न कस्यचन वेद हिता नाम नाड्यो द्वासप्ततिः सहस्राणि हृदयात्पुरीततमभिप्रतिष्ठन्ते ताभिः प्रत्यवसृप्य पुरीतति शेते ॥२१॥ स यथा कुमारो वा महाराजो वा महाब्राह्मणो वातिघ्नीमानन्दस्य गत्वा शयीतैवमेवैष एत
च्छेते ॥२२॥ स यथोर्णनाभिस्तन्तुनोच्चरेद्यथाग्नेः क्षुद्रा विस्फुलिङ्गा व्युच्चरन्त्येवमेवास्मादात्मनः सर्वे प्राणाः सर्वे लोकाः सर्वे देवाः सर्वाणि भूतानि सर्व एत आत्मनो व्युच्चरन्ति तस्योपनिषत्सत्यस्य सत्यमिति प्राणा वै सत्यं तेषामेष सत्यम् ॥२३॥ ब्राह्मणम् ॥१॥ ॥छ॥ यो ह वै शिशुं

॥ जनपदे यथाकामं परिवर्त्ततेत्येवमेवैष एतत्प्राणान्गृहीत्वा स्वे ओलि २

ग्रम४

साधानꣳ सप्रत्याधानꣳ सस्थूणꣳ सदामं वेद सप्त ह द्विषतो भ्रातृव्यानवरुणद्धि ।१। अयं वाव शिशुर्योऽयं मध्यमः प्राणस्तस्येदमेवाधानमिदं प्रत्याधानं प्राणः स्थूणान्नं दाम तमेताः सप्ताक्षितय उपतिष्ठन्ते ।२। तद्या इमा अक्षन्लोहिन्यो राजयस्ताभिरेनꣳ रुद्रोऽन्वायत्तो
ऽथ या अक्षन्नापस्ताभिः पर्जन्यो या कनीनका तयादित्यो यत्कृष्णं तेनाग्निर्यच्छुक्लं तेनेन्द्रोऽधरयैनं वर्तन्या पृथिव्यन्वायत्ता द्यौरुत्तरया नास्यान्नं क्षीयते य एवं वेद ।३। तदेष श्लोको भवति अर्वाग्बिलश्चमस ऊर्ध्वबुध्नस्तस्मिन्यशो निहितं विश्वरूपं तस्यासत ऋषयः सप्त ती
र वागष्टमी ब्रह्मणा संविदानेति ।४। अर्वाग्बिलश्चमस ऊर्ध्वबुध्न इतीदं तच्छिर एष ह्यर्वाग्बिलश्चमस ऊर्ध्वबुध्नस्तस्मिन्यशो निहितं विश्वरूपमिति प्राणा वै यशो निहितं विश्वरूपं प्राणानेतदाह तस्यासत ऋषयः सप्त तीर इति प्राणा वा ऋषयः प्राणानेतदाह वा
गष्टमी ब्रह्मणा संविदानेति वाग्घ्यष्टमी ब्रह्मणा संवित्ते ।५। इमावेव गोतमभरद्वाजावयमेव गोतमोऽयं भरद्वाज इमावेव विश्वामित्रजमदग्नी अयमेव विश्वामित्रोऽयं जमदग्निरिमावेव वसिष्ठकश्यपावयमेव वसिष्ठोऽयं कश्यपो वागेवात्रिर्वाचा ह्यन्नम
द्यतेऽत्तिर्ह वै नामैतद्यदत्रिरिति सर्वस्यात्ता भवति सर्वमस्यान्नं भवति य एवं वेद ।६। ब्राह्मणं ।२। द्वे वाव ब्रह्मणो रूपे मूर्तं चैवामूर्तं च मर्त्यं चामृतं च स्थितं च यच्च सच्च त्यच्च ।१। तदेतन्मूर्तं यदन्यद्वायोश्चान्तरिक्षाच्चैतन्मर्त्यमेतत्स्थितमेतत्सत् ।२। तस्यै
तस्य मूर्तस्यैतस्य मर्त्यस्यैतस्य स्थितस्यैतस्य सत एष रसो य एष तपति सतो ह्येष रसः ।३। अथामूर्तं वायुश्चान्तरिक्षं चैतदमृतमेतद्यदेतत्त्यत् ।४। तस्यैतस्यामूर्तस्यैतस्यामृतस्यैतस्य यत एतस्य त्यस्यैष रसो य एष एतस्मिन्मण्डले पुरुषस्त्यस्य ह्ये
ष रस इत्यधिदैवतम् ।५। अथाध्यात्ममिदमेव मूर्तं यदन्यत्प्राणाच्च यश्चायमन्तरात्मन्नाकाश एतन्मर्त्यमेतत्स्थितमेतत्सत् ।६। तस्यैतस्य मूर्तस्यैतस्य मर्त्यस्यैतस्य स्थितस्यैतस्य सत एष रसो यच्चक्षुः सतो ह्येष रसः ।७। अथामूर्तं प्राणश्च यश्चा
यमन्तरात्मन्नाकाश एतदमृतमेतद्यदेतत्त्यत् ।८। तस्यैतस्यामूर्तस्यैतस्यामृतस्यैतस्य यत एतस्य त्यस्यैष रसो योऽयं दक्षिणेऽक्षन्पुरुषस्त्यस्य ह्येष रसः ।९। तस्य हैतस्य पुरुषस्य रूपं यथा माहारजनं वासो यथा पाण्ड्वाविकं यथेन्द्रगोपो यथाग्न्यर्चिर्यथा
पुण्डरीकं यथा सकृद्विद्युत्तꣳ सकृद्विद्युत्तेव ह वा अस्य श्रीर्भवति य एवं वेद ।१०। अथात आदेशो नेति नेति न ह्येतस्मादिति नेत्यन्यत्परमस्त्यथ नामधेयꣳ सत्यस्य सत्यमिति प्राणा वै सत्यं तेषामेष सत्यम् ।११। ब्राह्मणं ।३। मैत्रेयीति होवाच याज्ञ
वल्क्य उद्यास्यन्वा अरेऽहमस्मात्स्थानादस्मि हन्त तेऽनया कात्यायन्यान्तं करवाणीति ।१। सा होवाच मैत्रेयी यन्नु म इयं भगोः सर्वा पृथिवी वित्तेन पूर्णा स्यात्स्यां न्वहं तेनामृताहो३ नेति नेति होवाच याज्ञवल्क्यो यथैवोपकरणवतां जीवितं तथैव ते जीवि
तꣳ स्यादमृतत्वस्य तु नाशास्ति वित्तेनेति ।२। सा होवाच मैत्रेयी येनाहं नामृता स्यां किमहं तेन कुर्यां यदेव भगवान्वेद तदेव मे ब्रूहीति ।३। स होवाच याज्ञवल्क्यः प्रिया बतारे नः सती प्रियं भाषस एह्यास्स्व व्याख्यास्यामि ते व्याचक्षाणस्य तु मे निदि
ध्यासस्वेति ब्रवीतु भगवानिति ।४। स होवाच याज्ञवल्क्यो न वा अरे पत्युः कामाय पतिः प्रियो भवत्यात्मनस्तु कामाय पतिः प्रियो भवति न वा अरे जायायै कामाय जाया प्रिया भवत्यात्मनस्तु कामाय जाया प्रिया भवति न वा अरे पुत्राणां कामाय पुत्रा
प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय पुत्राः प्रिया भवन्ति न वा अरे वित्तस्य कामाय वित्तं प्रियं भवत्यात्मनस्तु कामाय वित्तं प्रियं भवति न वा अरे ब्रह्मणः कामाय ब्रह्म प्रियं भवत्यात्मनस्तु कामाय ब्रह्म प्रियं भवति न वा अरे क्षत्रस्य कामाय क्षत्रं प्रियं भवत्या
त्मनस्तु कामाय क्षत्रं प्रियं भवति न वा अरे लोकानां कामाय लोकाः प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय लोकाः प्रिया भवन्ति न वा अरे देवानां कामाय देवाः प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय देवाः प्रिया भवन्ति न वा अरे भूतानां कामाय भूतानि प्रियाणि भवन्त्या

नानस्तु कामाय भूतानि प्रियाणि भवन्ति न वा अरे सर्वस्य कामाय सर्वं प्रियं भवत्यात्मनस्तु कामाय सर्वं प्रियं भवत्यात्मा वा अरे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यो मैत्रेय्यात्मनो वा अरे दर्शनेन श्रवणेन मत्या विज्ञानेनेदं सर्वं विदितं ॥५॥ ब्रह्म तं परादाद्योन्यत्रात्मनो ब्रह्म वेद क्षत्रं तं परादा
द्योन्यत्रात्मनः क्षत्रं वेद लोकास्तं परादुर्योन्यत्रात्मनो लोकान्वेद देवास्तं परादुर्योन्यत्रात्मनो देवान्वेद भूतानि तं परादुर्योन्यत्रात्मनो भूतानि वेद सर्वं तं परादाद्योन्यत्रात्मनः सर्वं वेदेदं ब्रह्मेदं क्षत्रमिमे लोका इमे देवा इमानि भूतानीदं सर्वं यदयमात्मा ॥६॥ स यथा दुन्दुभेर्हन्यमानस्य
न बाह्यांछब्दांछक्नुयाद्ग्रहणाय दुन्दुभेस्तु ग्रहणेन दुन्दुभ्याघातस्य वा शब्दो गृहीतः ॥७॥ स यथा वीणायै वाद्यमानायै न बाह्यांछब्दांछक्नुयाद्ग्रहणाय वीणायै तु ग्रहणेन वीणावादस्य वा शब्दो गृहीतः ॥८॥ स यथा शंखस्य ध्मायमानस्य न बाह्यांछब्दांछक्नुयाद्ग्रहणाय शंखस्य
तु ग्रहणेन शंखध्मस्य वा शब्दो गृहीतः ॥९॥ स यथार्द्रैधाग्नेरभ्याहितस्य पृथग्धूमा विनिश्चरन्त्येवं वा अरेस्य महतो भूतस्य निश्वसितमेतद्यदृग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोथर्वाङ्गिरस इतिहासः पुराणं विद्या उपनिषदः श्लोकाः सूत्राण्यनुव्याख्यानानि व्याख्यानान्यस्यैवैतानि निश्वसि
तानि ॥१०॥ स यथा सर्वासामपां समुद्र एकायनमेवं सर्वेषां स्पर्शानां त्वगेकायनमेवं सर्वेषां गन्धानां नासिके एकायनमेवं सर्वेषां रसानां जिह्वैकायनमेवं सर्वेषां रूपाणां चक्षुरेकायनमेवं सर्वेषां शब्दानां श्रोत्रमेकायनमेवं सर्वेषा
ं संकल्पानां मन एकायनमेवं सर्वेषां वेदानां हृदयमेकायनमेवं सर्वेषां कर्मणां हस्तावेकायनमेवं सर्वेषामध्वनां पादावेकायनमेवं सर्वेषामानन्दानामुपस्थ एकायनमेवं सर्वेषां विसर्गाणां पायुरेकायनमेवं सर्वासां विद्यानां वागेकायनं ॥११॥ स यथा
सैन्धवखिल्य उदके प्रास्त उदकमेवानुविलीयेत न हास्योद्ग्रहणायेव स्याद्यतो यतस्त्वाददीत लवणमेवैवं वा अर इदं महद्भूतमनन्तमपारं विज्ञानघन एवैतेभ्यो भूतेभ्यः समुत्थाय तान्येवानुविनश्यति न प्रेत्य संज्ञास्तीत्यरे ब्रवीमीति होवाच याज्ञवल्क्यः ॥१२॥ सा होवाच
मैत्रेय्यत्रैव मा भगवान्मुमुहन्न प्रेत्य संज्ञास्तीति ॥१३॥ स होवाच याज्ञवल्क्यो न वा अरेहं मोहं ब्रवीम्यलं वा अर इदं विज्ञानाय ॥१४॥ यत्र हि द्वैतमिव भवति तदितर इतरं पश्यति तदितर इतरं जिघ्रति तदितर इतरमभिवदति तदितर इतरं शृणोति तदितर इतरं म
नुते तदितर इतरं विजानाति ॥१५॥ यत्र वा अस्य सर्वमात्मैवाभूत्तत्केन कं पश्येत्तत्केन कं जिघ्रेत्तत्केन कमभिवदेत्तत्केन कं शृणुयात्तत्केन कं मन्वीत तत्केन कं विजानीयाद्येनेदं सर्वं विजानाति तं केन विजानीयाद्विज्ञातारमरे केन विजानीयादिति ॥१६॥ ब्राह्मणं ॥४॥
इयं पृथिवी सर्वेषां भूतानां मध्वस्यै पृथिव्यै सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्यां पृथिव्यां तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं शारीरस्तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यमेव स योयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥१॥ इमा आपः सर्वेषां भूतानां मध्वासामपा
ं सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमास्वप्सु तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं रैतसस्तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यमेव स योयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥२॥ अयमग्निः सर्वेषां भूतानां मध्वस्याग्नेः सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्नग्नौ तेजो
मयोमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं वाङ्मयस्तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यमेव स योयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥३॥ अयमाकाशः सर्वेषां भूतानां मध्वस्याकाशस्य सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्नाकाशे तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्या
त्मं हृद्याकाशस्तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यमेव स योयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥४॥ अयं वायुः सर्वेषां भूतानां मध्वस्य वायोः सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्वायौ तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं प्राणस्तेजोमयोमृतमयः पुरु
षो यमेव स योयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥५॥ अयमादित्यः सर्वेषां भूतानां मध्वस्यादित्यस्य सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्नादित्ये तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं चाक्षुषस्तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यमेव स योयमात्मेदम
मृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥६॥ अयं चन्द्रः सर्वेषां भूतानां मध्वस्य चन्द्रस्य सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिंश्चन्द्रे तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं मानसस्तेजोमयोमृतमयः पुरुषो यमेव स योयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥७॥ इमा दि १८४

ताः सर्वेषां भूतानां मध्वासां दिशां सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमासु दिक्षु तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं श्रौत्रः प्रातिश्रुत्कस्तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यमेव स योऽयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥८॥ इयं विद्युत्सर्वेषां भूतानां मध्वस्यै विद्युतः सर्वाणि भूता-
नि मधु यश्चायमस्यां विद्युति तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं तैजसस्तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यमेव स योऽयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥९॥ अयं स्तनयित्नुः सर्वेषां भूतानां मध्वस्य स्तनयित्नोः सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्स्तनयित्नौ तेजोमयो-
ऽमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं शाब्दः सौवरस्तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यमेव स योऽयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥१०॥ अयं धर्मः सर्वेषां भूतानां मध्वस्य धर्मस्य सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्धर्मे तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं धार्मस्ते-
जोमयोऽमृतमयः पुरुषो यमेव स योऽयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥११॥ इदं सत्यं सर्वेषां भूतानां मध्वस्य सत्यस्य सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्सत्ये तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं सात्यस्तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यमेव स यो-
ऽयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥१२॥ इदं मानुषं सर्वेषां भूतानां मध्वस्य मानुषस्य सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्मानुषे तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यश्चायमध्यात्मं मानुषस्तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यमेव स योऽयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥१३॥ अ-
यमात्मा सर्वेषां भूतानां मध्वस्यात्मनः सर्वाणि भूतानि मधु यश्चायमस्मिन्नात्मनि तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यश्चायमात्मा तेजोमयोऽमृतमयः पुरुषो यमेव स योऽयमात्मेदममृतमिदं ब्रह्मेदं सर्वं ॥१४॥ स वा अयमात्मा सर्वेषां भूतानामधिपतिः सर्वेषां भूतानां राजा
तद्यथा रथनाभौ च रथनेमौ चाराः सर्वे समर्पिता एवमेवास्मिन्नात्मनि सर्वे प्राणाः सर्वे लोकाः सर्वे देवाः सर्वाणि भूतानि सर्व एत आत्मानः समर्पिताः ॥१५॥ इदं वै तन्मधु दध्यङ्ङाथर्वणोऽश्विभ्यामुवाच तदेतदृषिः पश्यन्नवोचत् तद्वां नरा सनये दंस उग्रमाविष्कृणो-
मि तन्यतुर्न वृष्टिं दध्यङ् ह यन्मध्वाथर्वणो वामश्वस्य शीर्ष्णा प्र यदीमुवाचेति ॥१६॥ इदं वै तन्मधु दध्यङ्ङाथर्वणोऽश्विभ्यामुवाच तदेतदृषिः पश्यन्नवोचत् आथर्वणायाश्विना दधीचेऽश्व्यं शिरः प्रत्यैरयतं स वां मधु प्र वोचदृतायन्त्वाष्ट्रं यद्दस्रावपिकक्ष्यं वामिति ॥१७॥ इदं वै तन्मधु द-
ध्यङ्ङाथर्वणोऽश्विभ्यामुवाच तदेतदृषिः पश्यन्नवोचत् पुरश्चक्रे द्विपदः पुरश्चक्रे चतुष्पदः पुरः स पक्षी भूत्वा पुरः पुरुष आविशदिति स वा अयं पुरुषः सर्वासु पूर्षु पुरिशयो नैनेन किंचनानावृतं नैनेन किंचनासंवृतं ॥१८॥ इदं वै तन्मधु दध्यङ्ङाथर्वणोऽश्विभ्यामुवाच त-
देतदृषिः पश्यन्नवोचत् रूपं रूपं प्रतिरूपो बभूव तदस्य रूपं प्रतिचक्षणाय इन्द्रो मायाभिः पुरुरूप ईयते युक्ता ह्यस्य हरयः शता दशेति अयं वै हरयोऽयं वै दश च सहस्राणि बहूनि चानन्तानि च तदेतद्ब्रह्मापूर्वमनपरमनन्तरमबाह्यमयमात्मा ब्रह्म सर्वानुभू-
रित्यनुशासनं ॥१९॥ अथ वंशः तदिदं वयं शौर्पणाय्यात् शौर्पणाय्यो गौतमाद्गौतमो वात्स्याद्वात्स्यो वात्स्याच्च पाराशर्याच्च पाराशर्यः सांकृत्याच्च भारद्वाजाच्च भारद्वाज औदवाहेश्च शाण्डिल्याच्च शाण्डिल्यो वैजवापाच्च गौतमाच्च गौतमो वैजवापायनाच्च वैष्टपुरेया-
च्च वैष्टपुरेयः शाण्डिल्याच्च रौहिणायनाच्च रौहिणायनः शौनकाच्चात्रेयाच्च रैभ्याच्च रैभ्यः पौतिमाष्यायणाच्च कौण्डिन्यायनाच्च कौण्डिन्यायनः कौण्डिन्याभ्यां कौण्डिन्यौ कौण्डिन्यात्कौण्डिन्यः कौण्डिन्याच्चाग्निवेश्याच्च ॥२०॥ आग्निवेश्यः सैतवात्सैतवः पाराशर्यात्पाराशर्यो
जातूकर्ण्याज्जातूकर्ण्यो भारद्वाजाद्भारद्वाजो भारद्वाजाच्चासुरायणाच्च गौतमाच्च गौतमो भारद्वाजाद्भारद्वाजो वैजवापायनाद्वैजवापायनः कौशिकायनेः कौशिकायनिर्घृतकौशिकाद्घृतकौशिकः पाराशर्यायणात्पाराशर्यायणः पाराशर्यात्पाराशर्यो
जातूकर्ण्याज्जातूकर्ण्यो भारद्वाजाद्भारद्वाजो भारद्वाजाच्चासुरायणाच्च यास्काच्चासुरायणस्त्रैवणेस्त्रैवणिरौपजन्धनेरौपजन्धनिरासुरेरासुरिर्भारद्वाजाद्भारद्वाज आत्रेयात् ॥२१॥ आत्रेयो माण्टेर्माण्टिर्गौतमाद्गौतमो गौतमाद्गौतमो वात्स्याद्वात्स्यः शाण्डिल्याच्छाण्डिल्यः
कैशोर्यात्काप्यात्कैशोर्यः काप्यः कुमारहारितात्कुमारहारितो गालवाद्गालवो विदर्भीकौण्डिन्याद्विदर्भीकौण्डिन्यो वत्सनपातो बाभ्रवाद्वत्सनपाद्बाभ्रवः पथः सौभरात्पन्थाः सौभरोऽयास्यादाङ्गिरसादयास्य आङ्गिरस आभूतेस्त्वाष्ट्रादाभूतिस्त्वाष्ट्रो विश्वरूपात्त्वा

ह क्षयरूपस्याश्वोऽश्विभ्यामश्विनौ दधीच आथर्वणाद्दध्यङ्ङाथर्वणोऽथर्वणो दैवादथर्वा दैवो मृत्योः प्राध्वंसनान्मृत्युः प्राध्वंसनः प्रध्वंसनात्प्रध्वंसन एकर्षेरेकर्षिर्विप्रचित्तेर्विप्रचित्तिर्व्यष्टेर्व्यष्टिः सनारोः सनारुः सनातनात्सनातनः सनगात्सनगः परमेष्ठिनः परमेष्ठी ब्रह्म
णो ब्रह्म स्वयंभु ब्रह्मणे नमः ॥२२ ब्राह्मणं ५ ॥ अध्यायः ७ ॥ ॥ जनको ह वैदेहो बहुदक्षिणेन यज्ञेनेजे तत्र ह कुरुपञ्चालानां ब्राह्मणा अभिसमेता बभूवुस्तस्य ह जनकस्य वैदेहस्य विजिज्ञासा बभूव कः स्विदेषां ब्राह्मणानामनूचानतम इति स ह गवां सहस्रमवरुरोध दश दश पादा एकैक
स्याः शृङ्गयोराबद्धा बभूवुस्तान्होवाच ब्राह्मणा भगवन्तो यो वो ब्रह्मिष्ठः स एता गा उदजतामिति ते ह ब्राह्मणा न दधृषुः ॥ अथ ह याज्ञवल्क्यः स्वमेव ब्रह्मचारिणमुवाचैताः सोम्योदज सामश्रवा३ इति ता होदाचकार ते ह ब्राह्मणाश्चुक्रुधुः कथं नु नो ब्रह्मिष्ठो ब्रुवीतेति ॥३ अथ ह
जनकस्य वैदेहस्य होताश्वलो बभूव स हैनं पप्रच्छ त्वं नु खलु नो याज्ञवल्क्य ब्रह्मिष्ठोऽसी३ इति स होवाच नमो वयं ब्रह्मिष्ठाय कुर्मो गोकामा एव वयं स्म इति तं ह तत एव प्रष्टुं दध्रे होताश्वलः ॥४ याज्ञवल्क्येति होवाच यदिदं सर्वं मृत्युनाप्तं सर्वं मृत्युनाभिपन्नं केन यजमा
नो मृत्योराप्तिमतिमुच्यत इति होत्रर्त्विजाग्निना वाचा वाग्वै यज्ञस्य होता तद्येयं वाक्सोऽयमग्निः स होता स मुक्तिः सातिमुक्तिः ॥५ याज्ञवल्क्येति होवाच यदिदं सर्वमहोरात्राभ्यामाप्तं सर्वमहोरात्राभ्यामभिपन्नं केन यजमानोऽहोरात्रयोराप्तिमतिमुच्यत इत्यध्वर्युणर्त्विजा च
क्षुषादित्येन चक्षुर्वै यज्ञस्याध्वर्युस्तद्यदिदं चक्षुः सोऽसावादित्यः सोऽध्वर्युः स मुक्तिः सातिमुक्तिः ॥६ याज्ञवल्क्येति होवाच यदिदं सर्वं पूर्वपक्षापरपक्षाभ्यामाप्तं सर्वं पूर्वपक्षापरपक्षाभ्यामभिपन्नं केन यजमानः पूर्वपक्षापरपक्षयोराप्तिमतिमुच्यत इति ब्रह्मणर्त्विजा
मनसा चन्द्रेण मनो वै यज्ञस्य ब्रह्मा तद्यदिदं मनः सोऽसौ चन्द्रः स ब्रह्मा स मुक्तिः सातिमुक्तिः ॥७ याज्ञवल्क्येति होवाच यदिदमन्तरिक्षमनारम्बणमिवाथ केनाक्रमेण यजमानः स्वर्गं लोकमाक्रमत इत्युद्गात्रर्त्विजा वायुना प्राणेन प्राणो वै यज्ञस्योद्गाता तद्योऽयं प्रा
णः स वायुः स उद्गाता स मुक्तिः सातिमुक्तिरित्यतिमोक्षा अथ संपदः ॥८ याज्ञवल्क्येति होवाच कतिभिरयमद्यर्ग्भिर्होतास्मिन्यज्ञे करिष्यतीति तिसृभिरिति कतमास्तास्तिस्र इति पुरोनुवाक्या च याज्या च शस्यैव तृतीया किं ताभिर्जयतीति पृथिवीलोकमेव पुरोनुवाक्यया जयत्य
न्तरिक्षलोकं याज्यया द्युलोकं शस्यया ॥९ याज्ञवल्क्येति होवाच कत्ययमद्याध्वर्युरस्मिन्यज्ञ आहुतीर्होष्यतीति तिस्र इति कतमास्तास्तिस्र इति या हुता उज्ज्वलन्ति या हुता अतिनेदन्ते या हुता अधिशेरते किं ताभिर्जयतीति या हुता उज्ज्वलन्ति देवलोकमेव ताभि
र्जयति दीप्यत इव हि देवलोको या हुता अतिनेदन्ते मनुष्यलोकमेव ताभिर्जयत्यतीव हि मनुष्यलोको या हुता अधिशेरते पितृलोकमेव ताभिर्जयत्यध इव हि पितृलोकः ॥१० याज्ञवल्क्येति होवाच कतिभिरयमद्य ब्रह्मा यज्ञं दक्षिणतो देवताभिर्गोपायिष्यतीत्येकये
ति कतमा सैकेति मन एवेत्यनन्तं वै मनोऽनन्ता विश्वेदेवा अनन्तमेव स तेन लोकं जयति ॥११ याज्ञवल्क्येति होवाच कत्ययमद्योद्गातास्मिन्यज्ञे स्तोत्रियाः स्तोष्यतीति तिस्र इति कतमास्तास्तिस्र इति पुरोनुवाक्या च याज्या च शस्यैव तृतीयाधिदैवतमथाध्यात्मं कतमास्ता या अध्या
त्ममिति प्राण एव पुरोनुवाक्यापानो याज्या व्यानः शस्या किं ताभिर्जयतीति यत्किंचेदं प्राणभृदिति ततो ह होताश्वल उपरराम ॥१२ ब्राह्मणं १ ॥ अथ हैनं जारत्कारव आर्तभागः पप्रच्छ याज्ञवल्क्येति होवाच कति ग्रहाः कत्यतिग्रहा इत्यष्टौ ग्रहा अष्टावतिग्रहा यान्
ग्रहा अष्टावतिग्रहाः कतमे त इति ॥१ प्राणो वै ग्रहः सोऽपानेनातिग्राहेण गृहीतोऽपानेन हि गन्धाञ्जिघ्रति ॥२ जिह्वा वै ग्रहः स रसेनातिग्राहेण गृहीतो वाग्वै ग्रहः स नाम्नातिग्राहेण गृहीतो वाचा हि नामान्यभिवदति ॥४ चक्षुर्वै ग्रहः स रूप
ऽतिग्राहेण गृहीतश्चक्षुषा हि रूपाणि पश्यति ॥५ श्रोत्रं वै ग्रहः स शब्देनातिग्राहेण गृहीतः श्रोत्रेण हि शब्दाञ्छृणोति ॥६ मनो वै ग्रहः स कामेनातिग्राहेण गृहीतो मनसा हि कामान्कामयते ॥७ हस्तौ वै ग्रहः स कर्मणातिग्राहेण गृहीतो हस्ताभ्यां हि कर्म करोति ॥८ त्वग्वै ग्र
हः स स्पर्शेनातिग्राहेण गृहीतस्त्वचा हि स्पर्शान्वेदयत इत्येतेऽष्टौ ग्रहा अष्टावतिग्रहाः ॥९ याज्ञवल्क्येति होवाच यदिदं सर्वं मृत्योरन्नं का स्वित्सा देवता यस्या मृत्युरन्नमित्यग्निर्वै मृत्युः सोऽपामन्नमप पुनर्मृत्युं जयति ॥१० याज्ञवल्क्येति होवाच यत्रायं पुरुषो म्रि

॥ श्री २ दु १

मन्नद्विाम नं न जहातीति नामेत्यनंतं वै नामानंता विश्वे देवा अनंतमेव स तेन लोकं जयति ॥११॥ याज्ञवल्क्येति होवाच । यत्रायं पुरुषो म्रियत उदस्मात्प्राणाः क्रामंत्याहो३ नेति नेति होवाच याज्ञवल्क्योत्रैव समवनीयंते स उच्छ्वयत्याध्मायत्याध्मातो मृतः शेते ॥१२॥ याज्ञवल्क्येति होवा
च यत्रास्य पुरुषस्य मृतस्याग्निं वागप्येति वातं प्राणश्चक्षुरादित्यं मनश्चंद्रं दिशः श्रोत्रं पृथिवीं शरीरमाकाशमात्मौषधीर्लोमानि वनस्पतीन्केशा अप्सु लोहितं च रेतश्च निधीयते क्वायं तदा पुरुषो भवतीत्याहर सोम्य हस्तं ॥१३॥ आर्तभागाति होवाचावामेवैतद्वेदिष्यावो न नावे
तत्सजन इति तौ होत्क्रम्य मंत्रयांचक्रतुस्तौ ह यदूचतुः कर्म हैव तदूचतुरथ यत्प्रशशंसतुः कर्म हैव तत्प्रशशंसतुः पुण्यो वै पुण्येन कर्मणा भवति पापः पापेनेति ततो ह जारत्कारव आर्तभाग उपरराम ॥१४॥ ब्राह्मणं ७ चउ षष्टि प्रपाठकः ॥ ॥ कंडिका १०४ ॥ अथ हैनं भु
ज्युर्लाह्यायनिः पप्रच्छ याज्ञवल्क्येति होवाच मद्रेषु चरकाः पर्यव्रजाम ते पतंचलस्य काप्यस्य गृहानैम तस्यासीद्दुहिता गंधर्वगृहीता तमपृच्छाम कोसीति सोब्रवीत्सुधन्वांगिरस इति तं यदा लोकानामंतानपृच्छामाथैनमब्रूम क्व पारिक्षिता अभवन्निति क्व पारिक्षिता अ
भवन्निति तत्त्वा पृच्छामि याज्ञवल्क्य क्व पारिक्षिता अभवन्निति ॥१॥ स होवाचोवाच वै सत्तदगच्छन्वै ते तत्र यत्राश्वमेधयाजिनो गच्छंतीति क्व न्वश्वमेधयाजिनो गच्छंतीति द्वात्रिंशतं वै देवरथाह्न्यान्ययं लोकस्तं समंतं लोकं द्विस्तावत्पृथिवी पर्येति तां पृथिवीं द्विस्तावत्समुद्रः
पर्येति तद्यावती क्षुरस्य धारा यावद्वा मक्षिकायाः पत्रं तावानंतरेणाकाशस्तानिंद्रः सुपर्णो भूत्वा वायवे प्रायच्छत्तान्वायुरात्मनि धित्वा तत्रागमयद्यत्र पारिक्षिता अभवन्नित्येवमिव वै स वायुमेव प्रशशंस तस्माद्वायुरेव व्यष्टिर्वायुः समष्टिरप पुनर्मृत्युं जयति य एवं
वेद ततो ह भुज्युर्लाह्यायनिरुपरराम ॥२॥ ब्राह्मणं १ ॥ उ ॥ अथ हैनं कहोडः कौषीतकेयः पप्रच्छ याज्ञवल्क्येति होवाच यत्साक्षादपरोक्षाद्ब्रह्म य आत्मा सर्वांतरस्तं मे व्याचक्ष्वेत्येष त आत्मा सर्वांतरः कतमो याज्ञवल्क्य सर्वांतरो योऽशनायापिपासे शोकं
मोहं जरां मृत्युमत्येत्येतं वै तमात्मानं विदित्वा ब्राह्मणाः पुत्रैषणायाश्च वित्तैषणायाश्च लोकैषणायाश्च व्युत्थायाथ भिक्षाचर्यं चरंति या ह्येव पुत्रैषणा सा वित्तैषणा या वित्तैषणा सा लोकैषणोभे ह्येते एषणे एव भवतस्तस्माद्ब्राह्मणः पांडित्यं निर्विद्य बाल्येन ति
ष्ठासेद्बाल्यं च पांडित्यं च निर्विद्याथ मुनिरमौनं च मौनं च निर्विद्याथ ब्राह्मणः स ब्राह्मणः केन स्याद्येन स्यात्तेनेदृश एव भवति यदेवं विदत ततो ह कहोडः कौषीतकेय उपरराम ॥१॥ ब्राह्मणं २ ॥ उ ॥ अथ हैनमुषस्तश्चाक्रायणः पप्रच्छ याज्ञवल्क्येति होवाच यत्साक्षादपरोक्षा
द्ब्रह्म य आत्मा सर्वांतरस्तं मे व्याचक्ष्वेत्येष त आत्मा सर्वांतरः कतमो याज्ञवल्क्य सर्वांतरो यः प्राणेन प्राणिति स त आत्मा सर्वांतरो योऽपानेनापानिति स त आत्मा सर्वांतरो यो व्यानेन व्यनिति स त आत्मा सर्वांतरो य उदानेनोदनिति स त आत्मा सर्वांतरो यः समानेन समानिति
स त आत्मा सर्वांतरः स होवाचोषस्तश्चाक्रायणो यथा विब्रूयादसौ गौरसावश्व इत्येवमेवैतद्व्यपदिष्टं भवति यदेव साक्षादपरोक्षाद्ब्रह्म य आत्मा सर्वांतरस्तं मे व्याचक्ष्वेत्येष त आत्मा सर्वांतरः कतमो याज्ञवल्क्य सर्वांतरो न दृष्टेर्द्रष्टारं पश्येर्न श्रुतेः श्रोतारं शृणुया
न मतेर्मंतारं मन्वीथा न विज्ञातेर्विज्ञातारं विजानीया एष त आत्मा सर्वांतरोऽतोऽन्यदार्तं ततो होषस्तश्चाक्रायण उपरराम ॥१॥ ब्राह्मणं ३ ॥ उ ॥ अथ हैनं गार्गी वाचक्नवी पप्रच्छ याज्ञवल्क्येति होवाच यदिदं सर्वमप्स्वोतं च प्रोतं च कस्मिन्न्वाप ओताश्च प्रोताश्चेति वायौ गार्गी
ति कस्मिन्नु वायुरोतश्च प्रोतश्चेत्यंतरिक्षलोकेषु गार्गीति कस्मिन्न्वंतरिक्षलोका ओताश्च प्रोताश्चेति द्यौर्लोकेषु गार्गीति कस्मिन्नु द्यौर्लोका ओताश्च प्रोताश्चेत्यादित्यलोकेषु गार्गीति कस्मिन्न्वादित्यलोका ओताश्च प्रोताश्चे
ति चंद्रलोकेषु गार्गीति कस्मिन्नु चंद्रलोका ओताश्च प्रोताश्चेति नक्षत्रलोकेषु गार्गीति कस्मिन्नु नक्षत्रलोका ओताश्च प्रोताश्चेति देवलोकेषु गार्गीति कस्मिन्नु देवलोका ओताश्च प्रोताश्चेति गंधर्वलोकेषु गार्गीति कस्मिन्नु गंधर्वलोका ओताश्च प्रोताश्चेति प्रजापतिलोके
षु गार्गीति कस्मिन्नु प्रजापतिलोका ओताश्च प्रोताश्चेति ब्रह्मलोकेषु गार्गीति कस्मिन्नु ब्रह्मलोका ओताश्च प्रोताश्चेति स होवाच गार्गि मातिप्राक्षीर्मा ते मूर्धा व्यपप्तदनतिप्रश्न्यां वै देवतामतिपृच्छसि गार्गि मातिप्राक्षीरिति ततो ह गार्गी वाचक्नव्युपरराम ॥१॥ ब्रा

श्री

…णं ॥ ४ ॥ ७ ॥ अथ हैनमुद्दालक आरुणिः पप्रच्छ याज्ञवल्क्येति होवाच मद्रेष्ववसाम पतञ्चलस्य काप्यस्य गृहेषु यज्ञमधीयानास्तस्यासीद्भार्या गन्धर्वगृहीता तमपृच्छाम कोऽसीति सोऽब्रवीत्कबन्ध आथर्वण इति ॥ सोऽब्रवीत्पतञ्चलं काप्यं याज्ञिकांश्च वेत्थ नु त्वं काप्य तत्सूत्रं येनायं च
लोकः परश्च लोकः सर्वाणि च भूतानि संदृब्धानि भवन्तीति सोऽब्रवीत्पतञ्चलः काप्यो नाहं तद्भगवन्वेदेति ॥ २ ॥ सोऽब्रवीत्पतञ्चलं काप्यं याज्ञिकांश्च वेत्थ नु त्वं काप्य तमन्तर्यामिणं य इमं च लोकं परं च लोकं सर्वाणि च भूतान्यन्तरो यमयतीति सोऽब्रवीत्पतञ्चलः काप्यो ना-
हं तं भगवन्वेदेति ॥ ३ ॥ सोऽब्रवीत्पतञ्चलं काप्यं याज्ञिकांश्च यो वै तत्काप्य सूत्रं विद्यात्तं चान्तर्यामिणं स ब्रह्मवित्स लोकवित्स देववित्स वेदवित्स यज्ञवित्स भूतवित्स आत्मवित्स सर्वविदिति तेभ्योऽब्रवीत्तदहं वेद तच्चेत्त्वं याज्ञवल्क्य सूत्रमविद्वांस्तं चान्तर्यामिणं ब्रह्मगवीरुदजसे
मूर्धा ते विपतिष्यतीति ॥ ४ ॥ वेद वा अहं गौतम तत्सूत्रं तं चान्तर्यामिणमिति यो वा इदं कश्च ब्रूयाद्वेद वेदेति यथा वेत्थ तथा ब्रूहीति ॥ ५ ॥ वायुर्वै गौतम तत्सूत्रं वायुना वै गौतम सूत्रेणायं च लोकः परश्च लोकः सर्वाणि च भूतानि संदृब्धानि भवन्ति तस्माद्वै गौतम पुरुषं प्रेत-
माहुर्व्यस्रंसिषतास्याङ्गानीति वायुना हि गौतम सूत्रेण संदृब्धानि भवन्तीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्यान्तर्यामिणं ब्रूहीति ॥ ६ ॥ यः पृथिव्यां तिष्ठन्पृथिव्या अन्तरो यं पृथिवी न वेद यस्य पृथिवी शरीरं यः पृथिवीमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ ७ ॥ योऽप्सु तिष्ठन्नद्भ्योऽन्त-
रो यमापो न विदुर्यस्यापः शरीरं योऽपोऽन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ ८ ॥ योऽग्नौ तिष्ठन्नग्नेरन्तरो यमग्निर्न वेद यस्याग्निः शरीरं योऽग्निमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ ९ ॥ य आकाशे तिष्ठन्नाकाशादन्तरो यमाकाशो न वेद यस्याकाशः शरीरं य आकाशमन्त-
रो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ १० ॥ यो वायौ तिष्ठन्वायोरन्तरो यं वायुर्न वेद यस्य वायुः शरीरं यो वायुमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ ११ ॥ य आदित्ये तिष्ठन्नादित्यादन्तरो यमादित्यो न वेद यस्यादित्यः शरीरं य आदित्यमन्तरो यमयति स त आत्मान्त-
र्याम्यमृतः ॥ १२ ॥ यश्चन्द्रतारके तिष्ठंश्चन्द्रतारकादन्तरो यं चन्द्रतारकं न वेद यस्य चन्द्रतारकं शरीरं यश्चन्द्रतारकमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ १३ ॥ यो दिक्षु तिष्ठन्दिग्भ्योऽन्तरो यं दिशो न विदुर्यस्य दिशः शरीरं यो दिशोऽन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ १४ ॥
यो विद्युति तिष्ठन्विद्युतोऽन्तरो यं विद्युन्न वेद यस्य विद्युच्छरीरं यो विद्युतमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ १५ ॥ यः स्तनयित्नौ तिष्ठंस्तनयित्नोरन्तरो यं स्तनयित्नुर्न वेद यस्य स्तनयित्नुः शरीरं यः स्तनयित्नुमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृत इत्य-
धिदैवतमथाधिलोकं ॥ १६ ॥ यः सर्वेषु लोकेषु तिष्ठन्सर्वेभ्यो लोकेभ्योऽन्तरो यं सर्वे लोका न विदुर्यस्य सर्वे लोकाः शरीरं यः सर्वाँल्लोकानन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृत इत्यधिलोकमथाधिवेदं ॥ १७ ॥ यः सर्वेषु वेदेषु तिष्ठन्सर्वेभ्यो वेदेभ्योऽन्तरो
यं सर्वे वेदा न विदुर्यस्य सर्वे वेदाः शरीरं यः सर्वान्वेदानन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृत इत्यधिवेदमथाधियज्ञं ॥ १८ ॥ यः सर्वेषु यज्ञेषु तिष्ठन्सर्वेभ्यो यज्ञेभ्योऽन्तरो यं सर्वे यज्ञा न विदुर्यस्य सर्वे यज्ञाः शरीरं यः सर्वान्यज्ञानन्तरो यमयति स त
आत्मान्तर्याम्यमृत इत्यधियज्ञमथाधिभूतं ॥ १९ ॥ यः सर्वेषु भूतेषु तिष्ठन्सर्वेभ्यो भूतेभ्योऽन्तरो यं सर्वाणि भूतानि न विदुर्यस्य सर्वाणि भूतानि शरीरं यः सर्वाणि भूतान्यन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृत इत्यधिभूतमथाध्यात्मं ॥ २० ॥ यः प्राणे तिष्ठ-
न्प्राणादन्तरो यं प्राणो न वेद यस्य प्राणः शरीरं यः प्राणमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ २१ ॥ यो वाचि तिष्ठन्वाचोऽन्तरो यं वाङ्न वेद यस्य वाक्शरीरं यो वाचमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ २२ ॥ यश्चक्षुषि तिष्ठंश्चक्षुषोऽन्तरो यं चक्षुर्न वेद यस्य चक्षुः श-
रीरं यश्चक्षुरन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ २३ ॥ यः श्रोत्रे तिष्ठञ्छ्रोत्रादन्तरो यं श्रोत्रं न वेद यस्य श्रोत्रं शरीरं यः श्रोत्रमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ २४ ॥ यो मनसि तिष्ठन्मनसोऽन्तरो यं मनो न वेद यस्य मनः शरीरं यो मनोऽन्तरो यमयति स
त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ २५ ॥ यस्त्वचि तिष्ठंस्त्वचोऽन्तरो यं त्वङ्न वेद यस्य त्वक्शरीरं यस्त्वचमन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ २६ ॥ यस्तेजसि तिष्ठंस्तेजसोऽन्तरो यं तेजो न वेद यस्य तेजः शरीरं यस्तेजोऽन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ॥ २७ ॥ यस्तमसि तिष्ठंस्तमसो

स्था ३

जदृष्टोमितिहोवाचकत्येवदेवायाज्ञवल्क्येति १२ ओलि ॥ या १२

न्तरो यं तमो न वेद यस्य तमः शरीरं यस्तमोऽन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ।२८ यो रेतसि तिष्ठन् रेतसोऽन्तरो यं रेतो न वेद यस्य रेतः शरीरं यो रेतोऽन्तरो यमयति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ।२९ य आत्मनि तिष्ठन्नात्मनोऽन्तरो यमात्मा न वेद यस्यात्मा शरीरं य आत्मानमन्तरो यमय
ति स त आत्मान्तर्याम्यमृतः ।३० अदृष्टो द्रष्टाश्रुतः श्रोतामतो मन्ताविज्ञातो विज्ञाता नान्योऽतोऽस्ति द्रष्टा नान्योऽतोऽस्ति श्रोता नान्योऽतोऽस्ति मन्ता नान्योऽतोऽस्ति विज्ञातैष त आत्मान्तर्याम्यमृतोऽतोऽन्यदार्तं ततो होद्दालक आरुणिरुपरराम ।३१ ब्राह्मणं ॥७॥ अथ ह वाचक्नव्युवाच ब्राह्मणा भगवन्तो हन्ताहमिमं या
ज्ञवल्क्यं द्वौ प्रश्नौ प्रक्ष्यामि तौ चेन्मे विवक्ष्यति न वै जातु युष्माकमिमं कश्चिद् ब्रह्मोद्यं जेतेति तौ चेन्मे न विवक्ष्यति मूर्धास्य विपतिष्यतीति पृच्छ गार्गीति ।१ सा होवाचाहं वै त्वा याज्ञवल्क्य यथा काश्यो वा वैदेहो वोग्रपुत्र उज्ज्यं धनुरधिज्यं कृत्वा द्वौ बाणवन्तौ सपत्नातिव्याधिनौ हस्ते कृत्वोपोत्ति
ष्ठेदेवमेवाहं त्वा द्वाभ्यां प्रश्नाभ्यामुपोदस्थां तौ मे ब्रूहीति पृच्छ गार्गीति ।२ सा होवाच यदूर्ध्वं याज्ञवल्क्य दिवो यदवाक् पृथिव्या यदन्तरा द्यावापृथिवी इमे यद्भूतं च भवच्च भविष्यच्चेत्याचक्षते कस्मिंस्तदोतं च प्रोतं चेति ।३ स होवाच यदूर्ध्वं गार्गि दिवो यदवाक् पृथिव्या यदन्तरा द्यावा
पृथिवी इमे यद्भूतं च भवच्च भविष्यच्चेत्याचक्षत आकाशे तदोतं च प्रोतं चेति ।४ सा होवाच नमस्तेऽस्तु याज्ञवल्क्य यो म एतं व्यवोचोऽपरस्मै धारयस्वेति पृच्छ गार्गीति ।५ सा होवाच यदूर्ध्वं याज्ञवल्क्य दिवो यदवाक् पृथिव्या यदन्तरा द्यावापृथिवी इमे यद्भूतं च भवच्च भविष्यच्चेत्या
चक्षते कस्मिंस्तदोतं च प्रोतं चेति ।६ स होवाच यदूर्ध्वं गार्गि दिवो यदवाक् पृथिव्या यदन्तरा द्यावापृथिवी इमे यद्भूतं च भवच्च भविष्यच्चेत्याचक्षत आकाश एव तदोतं च प्रोतं चेति कस्मिन्नु खल्वाकाश ओतश्च प्रोतश्चेति ।७ स होवाचैतद्वै तदक्षरं गार्गि ब्राह्मणा अभिवदन्त्यस्थूलम
नण्वह्रस्वमदीर्घमलोहितमस्नेहमच्छायमतमोऽवाय्वनाकाशमसङ्गमस्पर्शमगन्धमरसमचक्षुष्कमश्रोत्रमवागमनोऽतेजस्कमप्राणममुखमनामागोत्रमजरममरमभयममृतमरजोऽशब्दमविवृतमसंवृतमपूर्वमनपरमनन्तरमबाह्यं न तदश्नोति कंचन न तदश्नोति कश्चन
८ एतस्य वा अक्षरस्य प्रशासने गार्गि द्यावापृथिवी विधृते तिष्ठत एतस्य वा अक्षरस्य प्रशासने गार्गि सूर्याचन्द्रमसौ विधृतौ तिष्ठत एतस्य वा अक्षरस्य प्रशासने गार्ग्यहोरात्राण्यर्धमासा मासा ऋतवः संवत्सरा विधृतास्तिष्ठन्त्येतस्य वा अक्षरस्य प्रशासने गार्गि प्राच्योऽन्या
नद्यः स्यन्दन्ते श्वेतेभ्यः पर्वतेभ्यः प्रतीच्योऽन्या यां यां च दिशमन्वेतस्य वा अक्षरस्य प्रशासने गार्गि ददतो मनुष्याः प्रशंसन्ति यजमानं देवा दर्वीं पितरोऽन्वायत्ताः ।९ यो वा एतदक्षरमविदित्वा गार्ग्यस्मिंल्लोके जुहोति ददाति तपस्तप्यते बहूनि वर्षसहस्राण्यन्तवदे
वास्य तद्भवति यो वा एतदक्षरमविदित्वा गार्ग्यस्माल्लोकात्प्रैति स कृपणोऽथ य एतदक्षरं गार्गि विदित्वास्माल्लोकात्प्रैति स ब्राह्मणः ।१० तद्वा एतदक्षरं गार्ग्यदृष्टं द्रष्ट्रश्रुतं श्रोत्रमतं मन्त्रविज्ञातं विज्ञातृ नान्यदतोऽस्ति द्रष्टृ नान्यदतोऽस्ति श्रोतृ नान्यदतोऽस्ति मन्तृ नान्यदस्ति
विज्ञात्रेतस्मिन्नु खल्वक्षरे गार्ग्याकाश ओतश्च प्रोतश्चेति ।११ सा होवाच ब्राह्मणा भगवन्तस्तदेव बहु मन्यध्वं यदस्मान्नमस्कारेण मुच्याध्वै न वै जातु युष्माकमिमं कश्चिद् ब्रह्मोद्यं जेतेति ततो ह वाचक्नव्युपरराम ।१२ ब्राह्मणं ॥८॥ अथ हैनं विदग्धः शाकल्यः पप्रच्छ कति देवा
याज्ञवल्क्येति स हैतयैव निविदा प्रतिपेदे यावन्तो वैश्वदेवस्य निविद्युच्यन्ते त्रयश्च त्री च शता त्रयश्च त्री च सहस्रेत्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येति त्रयस्त्रिंशदित्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येति त्रय इत्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येति द्वावित्यो
मिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येत्यध्यर्ध इत्योमिति होवाच कत्येव देवा याज्ञवल्क्येत्येक इत्योमिति होवाच कतमे ते त्रयश्च त्री च शता त्रयश्च त्री च सहस्रेति ।१ स होवाच महिमान एवैषामेते त्रयस्त्रिंशत्त्वेव देवा इति कतमे ते त्रयस्त्रिंशदित्यष्टौ वसव एकादश
रुद्रा द्वादशादित्यास्त एकत्रिंशदिन्द्रश्चैव प्रजापतिश्च त्रयस्त्रिंशाविति ।३ कतमे वसव इत्यग्निश्च पृथिवी च वायुश्चान्तरिक्षं चादित्यश्च द्यौश्च चन्द्रमाश्च नक्षत्राणि चैते वसव एतेषु हीदं सर्वं हितमेते हीदं सर्वं वासयन्ते तेन यदिदं सर्वं वासयन्ते तस्माद्वसव
इति ।४ कतमे रुद्रा इति दशेमे पुरुषे प्राणा आत्मैकादशस्ते यदास्मान्मर्त्याच्छरीरादुत्क्रामन्त्यथ रोदयन्ति तद्यद्रोदयन्ति तस्माद्रुद्रा इति ।५ कतम आदित्या इति द्वादश वै मासाः संवत्सरस्यैत आदित्या एते हीदं सर्वमाददाना यन्ति ते यदिदं सर्वमाददाना यन्ति तस्मादादि
त्या इति ।६ कतम इन्द्रः कतमः प्रजापतिरिति स्तनयित्नुरेवेन्द्रो यज्ञः प्रजापतिरिति कतमः स्तनयित्नुरित्यशनिरिति कतमो यज्ञ इति पशव इति ।७ कतमे षडित्यग्निश्च पृथिवी च वायुश्चान्तरिक्षं चादित्यश्च द्यौश्चैते षडेते हीदं सर्वं षडिति ।८ कतमे ते त्रयो देवा इ

॥ या २ वौद

ति। इम एव त्रयो लोका एषु हीमे सर्वे देवा इति कतमौ तौ द्वौ देवावित्यन्नं चैव प्राणश्चेति कतमो ऽध्यर्द्ध इति यो ऽयं पवत इति। एतदाहु। र्यदयमेक एवैव पवते ऽथ कथमध्यर्द्ध इति यदस्मिन्निदं सर्वमध्यार्ध्नोत्तेनाध्यर्द्ध इति कतम एको देव इति स ब्रह्म त्यदित्याचक्षते॥१०॥ पृथिव्येव य-
स्यायतनं। चक्षुर्लोको मनो ज्योतिर्यो वै तं पुरुषं विद्यात्सर्वस्यात्मनः परायणं स वै वेदिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवायं शारीरः पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति स्त्रिय इति होवाच॥११॥ रूपाण्येव यस्याय-
तनं। चक्षुर्लोको मनो ज्योतिर्यो वै तं पुरुषं विद्यात्सर्वस्यात्मनः परायणं स वै वेदिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवासावादित्ये पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति चक्षुरिति होवाच॥१२॥ आकाश एव यस्यायत-
नं। चक्षुर्लोको मनो ज्योतिर्यो वै तं पुरुषं विद्यात्सर्वस्यात्मनः परायणं स वै वेदिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवायं वायौ पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति प्राण इति होवाच॥१३॥ काम एव यस्यायतनं। चक्षुर्लोको मनो
ज्योतिर्यो वै तं पुरुषं विद्यात्सर्वस्यात्मनः परायणं स वै वेदिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवासौ चन्द्रे पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति मन इति होवाच॥१४॥ तेज एव यस्यायतनं। चक्षुर्लोको मनो ज्योतिर्यो वै तं
पुरुषं विद्यात्सर्वस्यात्मनः परायणं स वै वेदिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवायमग्नौ पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति वागिति होवाच॥१५॥ तम एव यस्यायतनं। चक्षुर्लोको मनो ज्योतिर्यो वै तं पुरुषं विद्यात्सर्वस्या-
त्मनः परायणं स वै वेदिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवायं छायामयः पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति मृत्युरिति होवाच॥१६॥ आप एव यस्यायतनं। चक्षुर्लोको मनो ज्योतिर्यो वै तं पुरुषं विद्यात्सर्वस्यात्मनः
परायणं स वै वेदिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवायमप्सु पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति वरुण इति होवाच॥१७॥ रेत एव यस्यायतनं। चक्षुर्लोको मनो ज्योतिर्यो वै तं पुरुषं विद्यात्सर्वस्यात्मनः परायणं स वै वे-
दिता स्याद्याज्ञवल्क्य वेद वा अहं तं पुरुषं सर्वस्यात्मनः परायणं यमात्थ य एवायं पुत्रमयः पुरुषः स एष वदैव शाकल्य तस्य का देवतेति प्रजापतिरिति होवाच॥१८॥ शाकल्येति होवाच याज्ञवल्क्यस्त्वां स्विदिमे ब्राह्मणा अङ्गारावक्षयणमक्रता३ इति॥१९॥ याज्ञवल्क्येति होवाच शाक-
ल्यो यदिदं कुरुपञ्चालानां ब्राह्मणानत्यवादीः किं ब्रह्म विद्वानिति दिशो वेद सदेवाः सप्रतिष्ठा इति यद्दिशो वेत्थ सदेवाः सप्रतिष्ठाः॥२०॥ किंदेवतो ऽस्यां प्राच्यां दिश्यसीत्यादित्यदेवत इति स आदित्यः कस्मिन्प्रतिष्ठित इति चक्षुषीति कस्मिन्नु चक्षुः प्रतिष्ठितमिति रूपे-
षु। चक्षुषा हि रूपाणि पश्यति कस्मिन्नु रूपाणि प्रतिष्ठितानि भवन्तीति हृदय इति हृदयेन हि रूपाणि जानाति हृदये ह्येव रूपाणि प्रतिष्ठितानि भवन्तीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य॥२१॥ किंदेवतो ऽस्यां दक्षिणायां दिश्यसीति यमदेवत इति स यमः कस्मिन्प्रतिष्ठित इति दक्षिणायामिति कस्मिन्नु द-
क्षिणा प्रतिष्ठिता भवतीति श्रद्धायामिति यदा ह्येव श्रद्धत्ते ऽथ दक्षिणां ददाति श्रद्धायां ह्येव दक्षिणा प्रतिष्ठिता भवतीति कस्मिन्नु श्रद्धा प्रतिष्ठिता भवतीति हृदय इति हृदयेन हि श्रद्धां जानाति हृदये ह्येव श्रद्धा प्रतिष्ठिता भवतीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य॥२२॥ किंदेवतो ऽस्यां प्रतीच्यां दिश्य-
सीति वरुणदेवत इति स वरुणः कस्मिन्प्रतिष्ठित इत्यप्स्विति कस्मिन्न्वापः प्रतिष्ठिता भवन्तीति रेतसीति कस्मिन्नु रेतः प्रतिष्ठितं भवतीति हृदय इति तस्मादपि प्रतिरूपं जातमाहुर्हृदयादिव सृप्तो हृदयादिव निर्मित इति हृदये ह्येव रेतः प्रतिष्ठितं भवतीत्येवमेवैतद्या-
ज्ञवल्क्य॥२३॥ किंदेवतो ऽस्यामुदीच्यां दिश्यसीति सोमदेवत इति स सोमः कस्मिन्प्रतिष्ठित इति दीक्षायामिति कस्मिन्नु दीक्षा प्रतिष्ठिता भवतीति सत्य इति तस्मादपि दीक्षितमाहुः सत्यं वदेति सत्ये ह्येव दीक्षा प्रतिष्ठिता भवतीति कस्मिन्नु सत्यं प्रतिष्ठितं भवतीति हृदय इति
हृदयेन हि सत्यं जानाति हृदये ह्येव सत्यं प्रतिष्ठितं भवतीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य॥२४॥ किंदेवतो ऽस्यां ध्रुवायां दिश्यसीत्यग्निदेवत इति सो ऽग्निः कस्मिन्प्रतिष्ठित इति वाचीति कस्मिन्नु वाक्प्रतिष्ठिता भवतीति मनसीति कस्मिन्नु मनः प्रतिष्ठितं भवतीति हृदय इति कस्मि-
न्नु हृदयं प्रतिष्ठितं भवतीति॥२५॥ अहल्लिकेति होवाच याज्ञवल्क्यो यत्रैतदन्यत्रास्मन्मन्यासै यद्ध्येतदन्यत्रास्मत्स्याच्छ्वानो वैनदद्युर्वयांसि वैनद्विमथ्नीरन्निति॥२६॥ कस्मिन्नु त्वं चात्मा च प्रतिष्ठितौ स्थ इति प्राण इति कस्मिन्नु प्राणः प्रतिष्ठित इत्यपान इति कस्मिन्न-

॥ नेलुदु ३ जि ९

पानः प्रतिष्ठित इति व्यान इति कस्मिन्नु व्यानः प्रतिष्ठित इत्युदान इति कस्मिन्नुदानः प्रतिष्ठित इति समान इति।२७ स एष नेति नेत्यात्मा गृह्यो न हि गृह्यते ऽशीर्यो न हि शीर्यते ऽसंगो न हि सज्यते ऽसितो न व्यथते न रिष्यत्येतान्यष्टावायतनान्यष्टौ लोका अष्टौ देवा अष्टौ पुरुषाः स यस्ता
न्पुरुषान्निरुह्य प्रत्युह्यात्यक्रामत्तं त्वौपनिषदं पुरुषं पृच्छामि तं चेन्मे न विवक्ष्यसि मूर्धा ते विपतिष्यतीति तं ह न मेने शाकल्यस्तस्य ह मूर्धा विपपात तस्य हाप्यन्यन्मन्यमानाः परिमोषिणोऽस्थीन्यपजह्रुः।२८ अथ ह याज्ञवल्क्य उवाच ब्राह्मणा भगवन्तो यो वः कामय
ते स मा पृच्छतु सर्वे वा मा पृच्छत यो वः कामयते तं वः पृच्छामि सर्वान्वा वः पृच्छानीति ते ह ब्राह्मणा न दधृषुः।२९ तान्हैतैः श्लोकैः पप्रच्छ यथा वृक्षो वनस्पतिस्तथैव पुरुषोऽमृषा तस्य पर्णानि लोमानि त्वगस्योत्पाटिका बहिः।३० त्वच एवास्य रुधिरं प्रस्यन्दि त्वच उत्पटस्त
स्मात्तदातृण्णात्प्रैति रसो वृक्षादिवाहतात्।३१ मांसान्यस्य शकराणि किनाटं स्नाव तत्स्थिरं। अस्थीन्यन्तरतो दारूणि मज्जा मज्जोपमा कृता।३२ यद्वृक्षो वृक्णो रोहति मूलान्नवतरः पुनः। मर्त्यः स्विन्मृत्युना वृक्णः कस्मान्मूलात्प्ररोहति।३३ रेतस इति मा वोचत जीवतस्त
त्प्रजायते जात एव न जायते को न्वेनं जनयेत्पुनः। धानारुह इव वै वृक्षोऽञ्जसा प्रेत्य संभवः। यत्समूलमावृहेयुर्वृक्षं न पुनराभवेत्। मर्त्यः स्विन्मृत्युना वृक्णः कस्मान्मूलात्प्ररोहति। विज्ञानमानन्दं ब्रह्म रातिर्दातुः परायणं तिष्ठमानस्य तद्विद इति।३४ ब्राह्मणं ९॥
जनको ह वैदेह आसांचक्रेऽथ ह याज्ञवल्क्य आवव्राज तं होवाच जनको वैदेहो याज्ञवल्क्य किमर्थमचारीः पशूनिच्छन्नण्वन्तानित्युभयमेव सम्राडिति होवाच यत्ते कश्चिदब्रवीत्तच्छृणवामेति।१ अब्रवीन्म उदंकः शौल्बायनः प्राणो वै ब्रह्मेति य
था मातृमान्पितृमानाचार्यवान्ब्रूयात्तथा तच्छौल्बायनोऽब्रवीत्प्राणो वै ब्रह्मेत्यप्राणतो हि किं स्यादित्यब्रवीत्तु ते तस्यायतनं प्रतिष्ठां न मेऽब्रवीदित्येकपाद्वा एतत्सम्राडिति।२ स वै नो ब्रूहि याज्ञवल्क्य प्राण एवायतनमाकाशः प्रतिष्ठा प्रियमित्येन
दुपासीत का प्रियता याज्ञवल्क्य प्राण एव सम्राडिति होवाच प्राणस्य वै सम्राट्कामायायाज्यं याजयत्यप्रतिगृह्यस्य प्रतिगृह्णात्यपि तत्र वधाशंका भवति यां दिशामेति प्राणस्यैव सम्राट्कामाय प्राणो वै सम्राट्परमं ब्रह्म नैनं प्राणो जहाति स
र्वाण्येनं भूतान्यभिक्षरंति।३ देवो भूत्वा देवानप्येति य एवं विद्वानेतदुपास्ते हस्त्यृषभं सहस्रं ददामीति होवाच जनको वैदेहः स होवाच याज्ञवल्क्यः पिता मेऽमन्यत नाननुशिष्य हरेतेति कएवात किमब्रवीदिति।४ अब्रवीन्मे जित्वा शैलिनिः वाग्वै ब्रह्मेति यथा मातृमान्पितृमा
नाचार्यवान्ब्रूयात्तथा तच्छैलिनोऽब्रवीद्वाग्वै ब्रह्मेत्यवदतो हि किं स्यादित्यब्रवीत्तु ते तस्यायतनं प्रतिष्ठां न मेऽब्रवीदित्येकपाद्वा एतत्सम्राडिति।५ स वै नो ब्रूहि याज्ञवल्क्य वागेवायतनमाकाशः प्रतिष्ठा प्रज्ञेत्येनदुपासीत का प्रज्ञता याज्ञवल्क्य वागेव सम्राडिति हो
वाच वाचा वै सम्राड्बन्धुः प्रज्ञायत ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वांगिरस इतिहासः पुराणं विद्या उपनिषदः श्लोकाः सूत्राण्यनुव्याख्यानानि व्याख्यानानि वाचैव सम्राट्प्रज्ञायते वाग्वै सम्राट्परमं ब्रह्म नैनं वाग्जहाति सर्वाण्येनं भूतान्यभिक्षरंति।६ देवो
भूत्वा देवानप्येति य एवं विद्वानेतदुपास्ते हस्त्यृषभं सहस्रं ददामीति होवाच जनको वैदेहः स होवाच याज्ञवल्क्यः पिता मेऽमन्यत नाननुशिष्य हरेतेति कएवत किमब्रवीदिति।७ अब्रवीन्मे बर्कुर्वार्ष्णश्चक्षुर्वै ब्रह्मेति यथा मातृमान्पितृमानाचार्यवान्ब्रूयात्तथात
द्वार्ष्णोऽब्रवीच्चक्षुर्वै ब्रह्मेत्यपश्यतो हि किं स्यादित्यब्रवीत्तु ते तस्यायतनं प्रतिष्ठां नामेऽब्रवीदित्येकपाद्वा एतत्सम्राडिति।८ स वै नो ब्रूहि याज्ञवल्क्य चक्षुरेवायतनमाकाशः प्रतिष्ठा सत्यमित्येनदुपासीत का सत्यता याज्ञवल्क्य चक्षुरेव सम्राडिति होवाच चक्षुषा वै सम्राट्पश्य
न्तमाहुरद्राक्षीरिति स आहाद्राक्षमिति तत्सत्यं भवति चक्षुर्वै सम्राट्परमं ब्रह्म नैनं चक्षुर्जहाति सर्वाण्येनं भूतान्यभिक्षरंति।९ देवो भूत्वा देवानप्येति य एवं विद्वानेतदुपास्ते हस्त्यृषभं सहस्रं ददामीति होवाच जनको वैदेहः स होवाच याज्ञवल्क्यः पिता मेऽमन्यत

मा नन्नुशिष्य हरेतेति कस्ते किमब्रवीदिति।१० अब्रवीन्मे गर्दभीविपीतो भारद्वाजः श्रोत्रं वै ब्रह्मेति यथा मातृमान्पितृमानाचार्यवान्ब्रूयात्तथा तद्भारद्वाजोऽब्रवीच्छ्रोत्रं वै ब्रह्माश्रृण्वतो हि किं स्यादित्यब्रवीत्तु ते तस्यायतनं प्रतिष्ठां न मेऽब्रवीदित्येकपाद्वा एतत्सम्राडिति।११
स वै नो ब्रूहि याज्ञवल्क्य। श्रोत्रमेवायतनमाकाशः प्रतिष्ठानन्त इत्येनदुपासीत। कानन्तता याज्ञवल्क्य। दिश एव सम्राडिति होवाच तस्माद्वै सम्राडपि यां कां च दिशं गच्छति नैवास्या अन्तं गच्छत्यनन्ता हि दिशो दिशो वै सम्राट् श्रोत्रं श्रोत्रं वै सम्राट् परमं ब्रह्म नैनं श्रोत्रं जहाति
सर्वाण्येनं भूतान्यभिक्षरन्ति।१२ देवो भूत्वा देवानप्येति य एवं विद्वानेतदुपास्ते। हस्त्यृषभं सहस्रं ददामीति होवाच जनको वैदेहः। स होवाच याज्ञवल्क्यः पिता मेऽमन्यत नाननुशिष्य हरेतेति कस्ते किमब्रवीदिति।१३ अब्रवीन्मे सत्यकामो जाबालो मनो वै
ब्रह्मेति यथा मातृमान्पितृमानाचार्यवान्ब्रूयात्तथा तत्सत्यकामो जाबालोऽब्रवीन्मनो वै ब्रह्मेत्यमनसो हि किं स्यादित्यब्रवीत्तु ते तस्यायतनं प्रतिष्ठां न मेऽब्रवीदित्येकपाद्वा एतत्सम्राडिति।१४ स वै नो ब्रूहि याज्ञवल्क्य। मन एवायतनमाकाशः प्रतिष्ठानन्द इत्येनदुपासीत।
कानन्दता याज्ञवल्क्य। मन एव सम्राडिति होवाच मनसा वै सम्राट् स्त्रियमभिहार्यते तस्यां प्रतिरूपः पुत्रो जायते स आनन्दो मनो वै सम्राट् परमं ब्रह्म नैनं मनो जहाति सर्वाण्येनं भूतान्यभिक्षरन्ति।१५ देवो भूत्वा देवानप्येति य एवं विद्वानेतदुपास्ते। हस्त्यृषभं सहस्रं
ददामीति होवाच जनको वैदेहः। स होवाच याज्ञवल्क्यः पिता मेऽमन्यत नाननुशिष्य हरेतेति कस्ते किमब्रवीदिति।१६ अब्रवीन्मे विदग्धः शाकल्यो हृदयं वै ब्रह्मेति यथा मातृमान्पितृमानाचार्यवान्ब्रूयात्तथा तच्छाकल्योऽब्रवीद्धृदयं वै ब्रह्माहृदयस्य
हि किं स्यादित्यब्रवीत्तु ते तस्यायतनं प्रतिष्ठां न मेऽब्रवीदित्येकपाद्वा एतत्सम्राडिति।१७ स वै नो ब्रूहि याज्ञवल्क्य। हृदयमेवायतनमाकाशः प्रतिष्ठा स्थितिरित्येनदुपासीत। का स्थितता याज्ञवल्क्य। हृदयमेव सम्राडिति होवाच हृदयं वै सम्राट् सर्वेषां भूतानां प्रतिष्ठा
हृदये ह्येव सम्राट् सर्वाणि भूतानि प्रतिष्ठितानि भवन्ति हृदयं वै सम्राट् परमं ब्रह्म नैनं हृदयं जहाति सर्वाण्येनं भूतान्यभिक्षरन्ति।१८ देवो भूत्वा देवानप्येति य एवं विद्वानेतदुपास्ते। हस्त्यृषभं सहस्रं ददामीति होवाच जनको वैदेहः। स होवाच याज्ञवल्क्यः पिता मेऽमन्यत नानन
नुशिष्य हरेतेति।१९ ब्राह्मणं।१। अथ ह जनको वैदेहः कूर्चादुपावसर्पन्नुवाच नमस्ते याज्ञवल्क्यानु मा शाधीति। स होवाच यथा वै सम्राण्महान्तमध्वानमेष्यन्रथं वा नावं वा समाददीतैवमेवैताभिरुपनिषद्भिः समाहितात्मास्येवं वृन्दारक आढ्यः सन्नधीतवेद उक्तो
पनिषत्क इतो विमुच्यमानः क्व गमिष्यसीति। नाहं तद्भगवन्वेद यत्र गमिष्यामीत्यथ वै तेऽहं तद्वक्ष्यामि यत्र गमिष्यसीति ब्रवीतु भगवानिति।१ स होवाचेन्धो ह वै नामैष योऽयं दक्षिणेऽक्षन्पुरुषस्तं वा एतमिन्धं सन्तमिन्द्र इत्याचक्षते परोक्षेणैव परोक्षप्रिया इव
हि देवाः प्रत्यक्षद्विषः।२ अथैतद्वामेऽक्षणि पुरुषरूपमेषास्य पत्नी विराट्तयोरेष संस्तावो य एषोऽन्तर्हृदय आकाशोऽथैनयोरेतदन्नं य एषोऽन्तर्हृदये लोहितपिण्डोऽथैनयोरेतत्प्रावरणं यदेतदन्तर्हृदये जालकमिवाथैनयोरेषा सृतिः संचरणी
यैषा हृदयादूर्ध्वा नाड्युच्चरति।३ ता वा अस्यैता हिता नाम नाड्यो यथा केशः सहस्रधा भिन्न एतानि ह्येतमास्रवदास्रवति तस्मादेष प्रविविक्ताहारतर इवैव भवत्यस्माच्छारीरादात्मनः।४ तस्य वा एतस्य पुरुषस्य प्राची दिक्प्राञ्चः प्राणा दक्षिणा दिग्दक्षिणाः
प्राणाः प्रतीची दिक्प्रत्यञ्चः प्राणा उदीची दिगुदञ्चः प्राणा ऊर्ध्वा दिगूर्ध्वाः प्राणा अवाची दिगवाञ्चः प्राणाः सर्वा दिशः सर्वे प्राणाः।५ स एष नेति नेत्यात्मागृह्यो न हि गृह्यतेऽशीर्यो न हि शीर्यतेऽसङ्गो न हि सज्यतेऽसितो न व्यथते न रिष्यत्यभयं वै जनक प्राप्तोऽसीति होवाच याज्ञव
ल्क्यः। स होवाच जनको वैदेहोऽभयं त्वा गच्छताद्याज्ञवल्क्य यो नो भगवन्नभयं वेदयसे नमस्तेऽस्त्विमे विदेहा अयमहमस्मीति।६ ब्राह्मणं।२। पंचमः प्रपाठकः।।छ।। कंडिका १०७।।छ।। जनकं ह वैदेहं याज्ञवल्क्यो जगाम स मेनेन वदिष्य इत्यथ ह यज्जनकश्च वैदेहो याज्ञ

वल्क्य श्चाग्निहोत्रे समूदतुस्तास्मै ह याज्ञवल्क्यो वरं ददौ स ह कामप्रश्नमेव वव्रे तꣳ हास्मै ददौ तꣳ ह सम्राडेव पूर्वः पप्रछ॥१॥ याज्ञवल्क्य किंज्योतिरयं पुरुष इत्यादित्यज्योतिः सम्राडिति होवाचादित्येनैवायं ज्योतिषास्ते पल्ययते कर्म्म कुरुते विपल्येतीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य
२ अस्तमित आदित्ये याज्ञवल्क्य किंज्योतिरेवायं पुरुष इति चन्द्रमा एवास्य ज्योतिर्भवतीति चन्द्रमसैवायं ज्योतिषास्ते पल्ययते कर्म्म कुरुते विपल्येतीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य ३ अस्तमित आदित्ये याज्ञवल्क्य चन्द्रमस्यस्तमिते किंज्योतिरेवायं पुरुष इत्यग्निर्ज्योतिः सम्राडिति होवा
चाग्निनैवायं ज्योतिषास्ते पल्ययते कर्म्म कुरुते विपल्येतीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य ४ अस्तमित आदित्ये याज्ञवल्क्य चन्द्रमस्यस्तमिते शान्तेऽग्नौ किंज्योतिरेवायं पुरुष इति वाग्ज्योतिः सम्राडिति होवाच वाचैवायं ज्योतिषास्ते पल्ययते कर्म्म कुरुते विपल्येतीति तस्माद्वै सम्रा
डपि यत्र स्वः पाणिर्न विनिर्ज्ञायतेऽथ यत्र वागुच्चरत्युपैव तत्र न्येतीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य ५ अस्तमित आदित्ये याज्ञवल्क्य चन्द्रमस्यस्तमिते शान्तेऽग्नौ शान्तायां वाचि किंज्योतिरेवायं पुरुष इत्यात्मज्योतिः सम्राडिति होवाचात्मनैवायं ज्योतिषास्ते पल्ययते कर्म
कुरुते विपल्येतीति ६ कतम आत्मेति योऽयं विज्ञानमयः पुरुषः प्राणेषु हृद्यन्तर्ज्योतिः स समानः सन्नुभौ लोकावनुसञ्चरति ध्यायतीव लेलायतीव स धीः स्वप्नो भूत्वेमं लोकमतिक्रामति ७ स वा अयं पुरुषो जायमानः शरीरमभिसम्पद्यमानः पाप्मभिः संसृज्यते
स उत्क्रामन्म्रियमाणः पाप्मनो विजहाति मृत्यो रूपाणि ८ तस्य वा एतस्य पुरुषस्य द्वे एव स्थाने भवत इदं च परलोकस्थानं च सन्ध्यं तृतीयꣳ स्वप्नस्थानं तस्मिन्सन्ध्ये स्थाने तिष्ठन्नेते उभे स्थाने पश्यतीदं च परलोकस्थानं च ९ अथ यथाक्रमोऽयं परलोकस्थाने भवति
तमाक्रममाक्रम्योभयान्पाप्मन आनन्दांश्च पश्यति स यत्रायं प्रस्वपित्यस्य लोकस्य सर्वावतो मात्रामपादाय स्वयं विहत्य स्वयं निर्म्माय स्वेन भासा स्वेन ज्योतिषा प्रस्वपित्यत्रायं पुरुषः स्वयंज्योतिर्भवति १० न तत्र रथा न रथयोगा न पन्थानो भवन्त्यथ रथान्रथयोगा
न्पथः सृजते न तत्रानन्दा मुदः प्रमुदो भवन्त्यथानन्दान्मुदः प्रमुदः सृजते न तत्र वेशान्ताः स्रवन्त्यः पुष्करिण्यो भवन्त्यथ वेशान्तान्स्रवन्तीः पुष्करिणीः सृजते स हि कर्त्ता ११ तदप्येते श्लोकाः स्वप्नेन शारीरमभिप्रहत्यासुप्तः सुप्तानभिचाकशीति शुक्रमादाय पुनरैति स्था
नꣳ हिरण्मयः पौरुष एकहꣳसः १२ प्राणेन रक्षन्नवरं कुलायं बहिष्कुलायादमृतश्चरित्वा स ईयतेऽमृतो यत्र कामꣳ हिरण्मयः पौरुष एकहꣳसः १३ स्वप्नान्त उच्चावचमीयमानो रूपाणि देवः कुरुते बहूनि उतेव स्त्रीभिः सह मोदमानो जक्षदुतेवापि भयानि पश्य
न् १४ आराममस्य पश्यन्ति न तं कश्चन पश्यतीति तं नायतं बोधयेदित्याहुर्दुर्भिषज्यꣳ हास्मै भवति यमेष न प्रतिपद्यते १५ अथो खल्वाहुर्जागरितदेश एवास्यैष इति यानि ह्येव जाग्रत्पश्यति तानि सुप्त इत्यत्रायं पुरुषः स्वयंज्योतिर्भवतीत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य सोऽहं भगवते सहस्रं
ददाम्यत ऊर्ध्वं विमोक्षायैव ब्रूहीति १६ स वा एष एतस्मिन्स्वप्नान्ते रत्वा चरित्वा दृष्ट्वैव पुण्यं च पापं च पुनः प्रतिन्यायं प्रतियोन्याद्रवति बुद्धान्तायैव स यत्तत्र किंचित्पश्यत्यनन्वागतस्तेन भवत्यसङ्गो ह्ययं पुरुष इत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य सोऽहं भगवते सहस्रं ददाम्यत ऊ
र्ध्वं विमोक्षायैव ब्रूहीति १७ तद्यथा महामत्स्य उभे कूले अनुसञ्चरति पूर्वं चापरं चैवमेवायं पुरुष एतावुभावन्तावनुसञ्चरति स्वप्नान्तं च बुद्धान्तं च १८ तद्यथास्मिन्नाकाशे श्येनो वा सुपर्णो वा विपरिपत्य श्रान्तः सꣳहत्य पक्षौ संलयायैव ध्रियत एवमेवायं पुरुष ए
तस्मा अन्ताय धावति यत्र सुप्तो न कंचन कामं कामयते न कंचन स्वप्नं पश्यति १९ ता वा अस्यैता हिता नाम नाड्यो यथा केशः सहस्रधा भिन्नस्तावताणिम्ना तिष्ठन्ति शुक्लस्य नीलस्य पिङ्गलस्य हरितस्य लोहितस्य पूर्णा अथ यत्रैनं घ्नन्तीव जिनन्तीव हस्तीव विच्छाययति गर्त्त
मिव पततिं यदेव जाग्रद्भयं पश्यति तदत्राविद्यया मन्यतेऽथ यत्र राजेव देव इवाहमेवेदꣳ सर्वोऽस्मीति मन्यते सोऽस्य परमो लोकोऽथ यत्र सुप्तो न कंचन कामं कामयते न कंचन स्वप्नं पश्यति २० तद्वा अस्यैतदाप्तकाममात्मकाममकामꣳ रूपं तद्यथा प्रियया स्त्रिया सं
परिष्वक्तो न बाह्यं किंचन वेद नान्तरमेवमेवायꣳ शारीर आत्मा प्राज्ञेनात्मना सम्परिष्वक्तो न बाह्यं किंचन वेद नान्तरं २१ तद्वा अस्यैतदतिछन्दोऽपहतपाप्माभयꣳ रूपं शोकान्तरमत्र पितापिता भवति माता माता लोका अलोका देवा अदेवा वेदा अवेदा अत्र

अयज्ञा अत्र स्तेनोऽस्तेनो भवति भ्रूणहाऽभ्रूणहा पौल्कसोऽपौल्कसश्चाण्डालोऽचाण्डालः श्रमणोऽश्रमणस्तापसोऽतापसोऽनन्वागतं पुण्येनानन्वागतं पापेन तीर्णो हि तदा सर्वाञ्छोकान्हृदयस्य भवति।२२। यद्वै तन्न पश्यति पश्यन्वै तन्न पश्यति न हि द्रष्टुर्दृष्टेर्विपरिलोपो विद्यतेऽविनाशि-
त्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यत्पश्येत्।२३। यद्वै तन्न जिघ्रति जिघ्रन्वै तन्न जिघ्रति न हि घ्रातुर्घ्राणाद्विपरिलोपो विद्यतेऽविनाशित्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यज्जिघ्रेत्।२४। यद्वै तन्न रसयति रसयन्वै तन्न रसयति न हि रसयितू रसाद्विपरिलोपो विद्यतेऽविना-
शित्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यद्रसयेत्।२५। यद्वै तन्न वदति वदन्वै तन्न वदति न हि वक्तुर्वक्तेर्विपरिलोपो विद्यतेऽविनाशित्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यद्वदेत्।२६। यद्वै तन्न शृणोति शृण्वन्वै तन्न शृणोति न हि श्रोतुः श्रुतेर्विपरिलोपो विद्यतेऽविनाशि-
त्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यच्छृणुयात्।२७। यद्वै तन्न मनुते मन्वानो वै तन्न मनुते न हि मन्तुर्मतेर्विपरिलोपो विद्यतेऽविनाशित्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यन्मन्वीत।२८। यद्वै तन्न स्पृशति स्पृशन्वै तन्न स्पृशति न हि स्प्रष्टुः स्पृष्टेर्विपरिलोपो विद्य-
तेऽविनाशित्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यत्स्पृशेत्।२९। यद्वै तन्न विजानाति विजानन्वै तन्न विजानाति न हि विज्ञातुर्विज्ञातेर्विपरिलोपो विद्यतेऽविनाशित्वान्न तु तद्द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यद्विजानीयात्।३०। सलिल एको द्रष्टाऽद्वैतो भवति। एष ब्रह्मलो-
कः सम्राडिति हैनमनुशशासैषास्य परमा संपदेषोऽस्य परमो लोक एषोऽस्य परम आनन्द एतस्यैवानन्दस्यान्यानि भूतानि मात्रामुपजीवन्ति।३१। स यो मनुष्याणां राद्धः समृद्धो भवत्यन्येषामधिपतिः सर्वैर्मानुष्यकैः कामैः संपन्नतमः स मनुष्याणां परम आनन्दः।३२। अथ
ये शतं मनुष्याणामानन्दाः स एकः पितृणां जितलोकानामानन्दः।३३। अथ ये शतं पितृणां जितलोकानामानन्दाः स एकः कर्मदेवानामानन्दो ये कर्मणा देवत्वमभिसंपद्यन्ते।३४। अथ ये शतं कर्मदेवानामानन्दाः स एक आजानदेवानामानन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामह-
तः।३५। अथ ये शतमाजानदेवानामानन्दाः स एको देवलोक आनन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामहतः।३६। अथ ये शतं देवलोक आनन्दाः स एको गन्धर्वलोक आनन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामहतः।३७। अथ ये शतं गन्धर्वलोक आनन्दाः स एकः प्रजापतिलोक आनन्दो यश्च श्रो-
त्रियोऽवृजिनोऽकामहतः।३८। अथ ये शतं प्रजापतिलोक आनन्दाः स एको ब्रह्मलोक आनन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामहतः। एष ब्रह्मलोकः सम्राडिति हैनमनुशशासैतदमृतं सोऽहं भगवते सहस्रं ददाम्यत ऊर्ध्वं विमोक्षायैव ब्रूहीति।३९। स वा एष एतस्मिन्संप्रसादे रत्वा
चरित्वा दृष्ट्वैव पुण्यं च पापं च पुनः प्रतिन्यायं प्रतियोन्याद्रवति बुद्धान्तायैव स यत्तत्र किंचित्पश्यत्यनन्वागतस्तेन भवत्यसङ्गो ह्ययं पुरुष इत्येवमेवैतद्याज्ञवल्क्य सोऽहं भगवते सहस्रं ददाम्यत ऊर्ध्वं विमोक्षायैव ब्रूहीति।४०। अत्र ह याज्ञवल्क्यो बिभयांचकार मेधावी राजा
सर्वेभ्यो मान्तेभ्य उदरौत्सीदिति स यत्रायमणिमानं न्येति जरया वोपतपता वाणिमानं निगच्छति तद्यथाम्रं वोदुम्बरं वा पिप्पलं वा बन्धनात्प्रमुच्यत एवमेवायं शारीर आत्मैभ्योऽङ्गेभ्यः संप्रमुच्य पुनः प्रतिन्यायं प्रतियोन्याद्रवति प्राणायैव।४१। तद्यथानः सुसमाहितमुत्सर्जद्
यायादेवमेवायं शारीर आत्मा प्राज्ञेनात्मनान्वारूढ उत्सर्जन्याति।४२। तद्यथा राजानमायान्तमुग्राः प्रत्येनसः सूतग्रामण्योऽन्नैः पानैरावसथैः प्रतिकल्पन्तेऽयमायात्ययमागच्छतीत्येवं हैवंविदं सर्वाणि भूतानि प्रतिकल्पन्त इदं ब्रह्मायातीदमागच्छतीति।४३। तद्यथा राजानं
प्रयियासन्तमुग्राः प्रत्येनसः सूतग्रामण्योऽभिसमायन्त्येवमेवेममात्मानमन्तकाले सर्वे प्राणा अभिसमायन्ति यत्रैतदूर्ध्वोच्छ्वासी भवति।४४। ब्राह्मणं।१। स यत्रायं शारीर आत्माऽबल्यं न्येत्य संमोहमिव न्येत्यथैनमेते प्राणा अभिसमायन्ति स एतास्तेजोमात्राः समभ्याददानो हृदय-
मेवान्ववक्रामति स यत्रैष चाक्षुषः पुरुषः पराङ् पर्यावर्ततेऽथारूपज्ञो भवति।१। एकीभवति न पश्यतीत्याहुरेकीभवति न जिघ्रतीत्याहुरेकीभवति न रसयतीत्याहुरेकीभवति न वदतीत्याहुरेकीभवति न शृणोतीत्याहुरेकीभवति न मनुत इत्याहुरेकीभवति न स्पृशती-
त्याहुरेकीभवति न विजानातीत्याहुः।२। तस्य हैतस्य हृदयस्याग्रं प्रद्योतते तेन प्रद्योतेनैष आत्मा निष्क्रामति चक्षुष्टो वा मूर्ध्नो वान्येभ्यो वा शरीरदेशेभ्यस्तमुत्क्रामन्तं प्राणोऽनूत्क्रामति प्राणमनूत्क्रामन्तं सर्वे प्राणा अनूत्क्रामन्ति संज्ञानमेवान्ववक्रामति स एष ज्ञः सविज्ञानो
भवति तं विद्याकर्मणी समन्वारभेते पूर्वप्रज्ञा च।३। तद्यथा तृणजलायुका तृणस्यान्तं गत्वात्मानमुपसंहरत्येवमेवायं पुरुष इदं शरीरं निहत्याविद्यां गमयित्वात्मानमुपसंहरति।४। तद्यथा पेशस्कारी पेशसो मात्रामपादायान्यन्नवतरं कल्याणतरं रूपं तनुत

एवमेवायं पुरुष इदं शरीरं निहत्याविद्यां गमयित्वान्यन्नवतरं कल्याणतरं रूपं तनुते पित्र्यं वा गान्धर्वं वा ब्राह्मं वा प्राजापत्यं वा दैवं वा मानुषं वान्येभ्यो वा भूतेभ्यः ।४। स वा अयमात्मा ब्रह्म विज्ञानमयो मनोमयो वाङ्मयः प्राणमयश्चक्षुर्मयः श्रोत्रमय आका-
शमयो वायुमयस्तेजोमय आपोमयः पृथिवीमयः क्रोधमयोऽक्रोधमयो हर्षमयोऽहर्षमयो धर्ममयोऽधर्ममयः सर्वमयस्तद्यदेतदिदंमयोऽदोमय इति यथाकारी यथाचारी तथा भवति साधुकारी साधुर्भवति पापकारी पापो भवति पुण्यः पुण्येन कर्मणा भवति पापः
पापेनेति । अथो खल्वाहुः काममय एवायं पुरुष इति स यथाकामो भवति तत्क्रतुर्भवति यत्क्रतुर्भवति तत्कर्म कुरुते यत्कर्म कुरुते तदभिसंपद्यत इति ।५। तदेष श्लोको भवति । तदेव सक्तः सह कर्मणैति लिङ्गं मनो यत्र निषक्तमस्य । प्राप्यान्तं कर्मणस्
तस्य यत्किंचेह करोत्ययम् । तस्माल्लोकात्पुनरेत्यस्मै लोकाय कर्मण इति नु कामयमानोऽथाकामयमानो योऽकामो निष्काम आप्तकाम आत्मकामो न तस्य प्राणा उत्क्रामन्ति ब्रह्मैव सन्ब्रह्माप्येति ।६। तदेष श्लोको भवति । यदा सर्वे
प्रमुच्यन्ते कामा येऽस्य हृदि श्रिताः । अथ मर्त्योऽमृतो भवत्यत्र ब्रह्म समश्नुत इति । तद्यथाहिनिर्ल्वयनी वल्मीके मृता प्रत्यस्ता शयीतैवमेवेदं शरीरं शेतेऽथायमशरीरोऽमृतः प्राणो ब्रह्मैव तेज एव सोऽहं भगव-
ते सहस्रं ददामीति होवाच जनको वैदेहः ।७। तदेते श्लोका भवन्ति । अणुः पन्था विततः पुराणो मां स्पृष्टोऽनुवित्तो मयैव । तेन धीरा अपियन्ति ब्रह्मविदः स्वर्गं लोकमित ऊर्ध्वं विमुक्ताः ।८। तस्मिञ्छुक्लमुत नीलमाहुः पिङ्गलं हरितं लोहितं च । एष पन्था
ब्रह्मणा हानुवित्तस्तेनैति ब्रह्मवित्तैजसः पुण्यकृच्च ।९। अन्धं तमः प्रविशन्ति येऽसंभूतिमुपासते । ततो भूय इव ते तमो य उ संभूत्यां रताः ।१०। असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः । तांस्ते प्रेत्यापि गच्छन्त्यविद्वांसोऽबुधा जनाः ।११। इहैव सन्तो
ऽथ विद्मस्तद्वयं न चेदवेदिर्महती विनष्टिः । ये तद्विदुरमृतास्ते भवन्त्यथेतरे दुःखमेवापियन्ति ।१२। आत्मानं चेद्विजानीयादयमस्मीति पूरुषः । किमिच्छन्कस्य कामाय शरीरमनुसंज्वरेत् ।१३। यस्यानुवित्तः प्रतिबुद्ध आत्मास्मिन्संदेहे गहने प्रविष्टः । स विश्व-
कृत्स हि सर्वस्य कर्ता तस्य लोकः स उ लोक एव ।१४। यदैतमनुपश्यत्यात्मानं देवमञ्जसा । ईशानं भूतभव्यस्य न ततो विजुगुप्सते ।१५। यस्मिन्पञ्च पञ्चजना आकाशश्च प्रतिष्ठितः । तमेव मन्य आत्मानं विद्वान्ब्रह्मामृतोऽमृतम् ।१६। यस्मादर्वाक्संवत्सरो
ऽहोभिः परिवर्तते । तद्देवा ज्योतिषां ज्योतिरायुर्होपासतेऽमृतम् ।१७। प्राणस्य प्राणमुत चक्षुषश्चक्षुरुत श्रोत्रस्य श्रोत्रमन्नस्यान्नं मनसो ये मनो विदुः । ते निचिक्युर्ब्रह्म पुराणमग्र्यं मनसैवाप्तव्यं नेह नानास्ति किंचन ।१८। मृत्योः स मृत्युमाप्नोति य इह नानेव
पश्यति । मनसैवानुद्रष्टव्यमेतदप्रमेयं ध्रुवं । विरजः पर आकाशादज आत्मा महान्ध्रुवः । तमेव धीरो विज्ञाय प्रज्ञां कुर्वीत ब्राह्मणः । नानुध्यायाद्बहूञ्छब्दान्वाचो विग्लापनं हि तदिति ।२०। स वा अयमात्मा सर्वस्य वशी सर्वस्येशानः सर्वस्याधिप-
तिः सर्वमिदं प्रशास्ति यदिदं किंच स न साधुना कर्मणा भूयान्नो एवासाधुना कनीयानेष भूताधिपतिरेष लोकेश्वर एष लोकपालः स सेतुर्विधरण एषां लोकानामसंभेदाय ।२१। तमेतं वेदानुवचनेन विविदिषन्ति ब्राह्मणा यज्ञेन दानेन तपसा श्रद्धया यज्ञे-
नानाशकेनैतमेव विदित्वा मुनिर्भवति एतमेव प्रव्राजिनो लोकमीप्सन्तः प्रव्रजन्ति ।२२। एतद्ध स्म वै तत्पूर्वे ब्राह्मणा अनूचाना विद्वांसः प्रजां न कामयन्ते किं प्रजया करिष्यामो येषां नोऽयमात्मायं लोक इति ते ह स्म पुत्रैषणायाश्च वित्तैषणायाश्च
लोकैषणायाश्च व्युत्थायाथ भिक्षाचर्यं चरन्ति या ह्येव पुत्रैषणा सा वित्तैषणा या वित्तैषणा सा लोकैषणोभे ह्येते एषणे एव भवतः ।२३। स एष नेति नेत्यात्मागृह्यो न हि गृह्यतेऽशीर्यो न हि शीर्यतेऽसङ्गो न हि सज्यतेऽसितो न व्यथते न रिष्यत्येतमु हैवैते न तरत इत्यतः पापमकरवमित्यतः
कल्याणमकरवमित्युभे उ हैवैष एते तरत्यमृतः साध्वसाधुनी नैनं कृताकृते तपतो नास्य केन च न कर्मणा लोको मीयते ।२४। तदेतदृचाभ्युक्तम् । एष नित्यो महिमा ब्राह्मणस्य न कर्मणा वर्धते नो कनीयान् । तस्यैव स्यात्पदवित्तं विदित्वा न कर्मणा लिप्यते

पापकेनेति तस्मादेवंविच्छान्तो दान्त उपरतस्तितिक्षुः श्रद्धावित्तो भूत्वात्मन्येवात्मानं पश्यति सर्वमात्मानं पश्यति सर्वस्यात्मा भवति सर्वं पाप्मानं तरति नैनं पाप्मा तरति सर्वं पाप्मानं तपति नैनं पाप्मा तपति विपापो विरजो विजिघत्सो ऽपिपासो ब्रा
ह्मणो भवति य एवं वेद ॥२८॥ स वा एष महानज आत्मान्नादो वसुदानः स य एवमेतं महान्तमजमात्मानमन्नादं वसुदानं वेद विन्दते वसु ॥२९॥ स वा एष महानज आत्माजरो ऽमरो ऽभयो ऽमृतो ब्रह्माभयं वै जनक प्राप्तो ऽसीति होवाच याज्ञवल्क्यः सो ऽहं भगवते
विदेहान्ददामि मां चापि सह दास्यायेति ॥३०॥ स वा एष महानज आत्माजरो ऽमरो ऽमृतो ऽभयो ब्रह्माभयं वै ब्रह्माभयं हि वै ब्रह्म भवति य एवं वेद ॥३१॥ ब्राह्मणं ॥ अथ ह याज्ञवल्क्यस्य द्वे भार्ये बभूवतुर्मैत्रेयी च कात्यायनी च तयोर्ह मैत्रेयी ब्रह्मवादि
नी बभूव स्त्रीप्रज्ञैव कात्यायनी सो ऽन्यद्वृत्तमुपाकरिष्यमाणो याज्ञवल्क्यो मैत्रेयीति होवाच प्रव्रजिष्यन्वा अरे ऽहमस्मात्स्थानादस्मि हन्त ते ऽनया कात्यायन्यान्तं करवाणीति ॥२॥ सा होवाच मैत्रेयी यन्नु म इयं भगोः सर्वा पृथिवी वित्तेन पूर्णा स्यात्स्यां
न्वहं तेनामृताहो३ नेति नेति होवाच याज्ञवल्क्यो यथैवोपकरणवतां जीवितं तथैव ते जीवितं स्यादमृतत्वस्य तु नाशास्ति वित्तेनेति ॥३॥ सा होवाच मैत्रेयी येनाहं नामृता स्यां किमहं तेन कुर्यां यदेव भगवान्वेद तदेव मे ब्रूहीति ॥४॥ स होवाच याज्ञवल्क्यः
प्रिया बतारे नः सती प्रियमवृधद्धन्त तर्हि भवति ते व्याख्यास्यामि ते व्याचक्षाणस्य तु मे निदिध्यासस्वेति ब्रवीतु भगवानिति ॥५॥ स होवाच याज्ञवल्क्यो न वा अरे पत्युः कामाय पतिः प्रियो भवत्यात्मनस्तु कामाय पतिः प्रियो भवति
न वा अरे जायायै कामाय जाया प्रिया भवत्यात्मनस्तु कामाय जाया प्रिया भवति न वा अरे पुत्राणां कामाय पुत्राः प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय पुत्राः प्रिया भवन्ति न वा अरे वित्तस्य कामाय वित्तं प्रियं भवत्यात्मनस्तु कामाय वित्तं प्रियं भवति न वा अरे ब्रह्म
णः कामाय ब्रह्म प्रियं भवत्यात्मनस्तु कामाय ब्रह्म प्रियं भवति न वा अरे क्षत्रस्य कामाय क्षत्रं प्रियं भवत्यात्मनस्तु कामाय क्षत्रं प्रियं भवति न वा अरे लोकानां कामाय लोकाः प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय लोकाः प्रिया भवन्ति न वा अरे देवानां कामाय देवाः
प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय देवाः प्रिया भवन्ति न वा अरे वेदानां कामाय वेदाः प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय वेदाः प्रिया भवन्ति न वा अरे यज्ञानां कामाय यज्ञाः प्रिया भवन्त्यात्मनस्तु कामाय यज्ञाः प्रिया भवन्ति न वा अरे भूतानां कामाय भूतानि प्रि
याणि भवन्त्यात्मनस्तु कामाय भूतानि प्रियाणि भवन्ति न वा अरे सर्वस्य कामाय सर्वं प्रियं भवत्यात्मनस्तु कामाय सर्वं प्रियं भवत्यात्मा वा अरे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यो मैत्रेय्यात्मनि वा अरे दृष्टे श्रुते मते विज्ञात इदं सर्वं विदितं ॥६॥ ब्रह्म
तं परादाद्योन्यत्रात्मनो ब्रह्म वेद क्षत्रं तं परादाद्योन्यत्रात्मनः क्षत्रं वेद लोकास्तं परादुर्योन्यत्रात्मनो लोकान्वेद देवास्तं परादुर्योन्यत्रात्मनो देवान्वेद वेदास्तं परादुर्योन्यत्रात्मनो वेदान्वेद यज्ञास्तं परादुर्योन्यत्रात्मनो यज्ञान्वेद भूतानि तं परा
दुर्योन्यत्रात्मनो भूतानि वेद सर्वं तं परादाद्योन्यत्रात्मनः सर्वं वेदेदं ब्रह्मेदं क्षत्रमिमे लोका इमे देवा इमे वेदा इमे यज्ञा इमानि भूतानीदं सर्वं यदयमात्मा ॥७॥ स यथा दुन्दुभेर्हन्यमानस्य न बाह्याञ्छब्दाञ्छक्नुयाद्ग्रहणाय दुन्दुभेस्तु ग्रहणेन दुन्दुभ्याघातस्य वा शब्दो गृहीतः ॥८॥ स यथा वी
णायै वाद्यमानायै न बाह्याञ्छब्दाञ्छक्नुयाद्ग्रहणाय वीणायै तु ग्रहणेन वीणावादस्य वा शब्दो गृहीतः ॥९॥ स यथा शङ्खस्य ध्मायमानस्य न बाह्याञ्छब्दाञ्छक्नुयाद्ग्रहणाय शङ्खस्य तु ग्रहणेन शङ्खध्मस्य वा शब्दो गृहीतः ॥१०॥ स यथार्द्रैधाग्नेरभ्याहितस्य पृथ
ग्धूमा विनिश्चरन्त्येवं वा अरे ऽस्य महतो भूतस्य निश्वसितमेतद्यदृग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदो ऽथर्वाङ्गिरस इतिहासः पुराणं विद्या उपनिषदः श्लोकाः सूत्राण्यनुव्याख्यानानि व्याख्यानानि दत्तं हुतमाशितं पायितमयं च लोकः परश्च लोकः सर्वाणि च
भूतान्यस्यैवैतानि सर्वाणि निश्वसितानि ॥११॥ स यथा सर्वासामपां समुद्र एकायनमेवं सर्वेषां स्पर्शानां त्वगेकायनमेवं सर्वेषां गन्धानां नासिके एकायनमेवं सर्वेषां रसानां जिह्वैकायनमेवं सर्वेषां रूपाणां चक्षुरेकायनमेवं

१९०.

ो: प्राध्वंसनान्मृत्युः प्राध्वंसनः प्रध्वंसनात्प्रध्वंसन एकर्षेरेकर्षिर्विप्रचित्तेर्विप्रचित्तिर्व्यष्टेर्व्यष्टिः सनारोः सनारुः सनातनात्सनातनः सनगात्सनगः परमेष्ठिनः परमेष्ठी ब्रह्मणो ब्रह्म स्वयंभु ब्रह्मणे नमः ॥२८॥ ब्राह्मणं ३ ॥७॥ ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्णमुदच्यते पूर्ण
स्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॐ खं ब्रह्म खं पुराणं वायुरं खमिति ह स्माह कौरव्यायणीपुत्रो वेदोयं ब्राह्मणा विदुर्वेदैनेन यद्वेदितव्यं ॥१॥ ब्राह्मणं ४ ॥७॥ त्रयाः प्राजापत्याः प्रजापतौ पितरि ब्रह्मचर्यमूषुर्देवा मनुष्या असुराः ॥ उषित्वा ब्रह्मचर्यं देवा ऊचुर्ब्रवीतु नो भ
वानिति तेभ्यो हैतदक्षरमुवाच द इति व्यज्ञासिष्टा३ इति व्यज्ञासिष्मेति होचुर्दाम्यतेति न आत्थेत्योमिति होवाच व्यज्ञासिष्टेति ॥२॥ अथ हैनं मनुष्या ऊचुः ब्रवीतु नो भवानिति तेभ्यो हैतदेवाक्षरमुवाच द इति व्यज्ञासिष्टा३ इति व्यज्ञासिष्मेति होचुर्दत्तेति न आत्थेत्योमि
ति होवाच व्यज्ञासिष्टेति ॥३॥ अथ हैनमसुरा ऊचुः ब्रवीतु नो भवानिति तेभ्यो हैतदेवाक्षरमुवाच द इति व्यज्ञासिष्टा३ इति व्यज्ञासिष्मेति होचुर्दयध्वमिति न आत्थेत्योमिति होवाच व्यज्ञासिष्टेति तदेतदेवैषा दैवी वागनुवदति स्तनयित्नुर्द द द इति दाम्यत दत्त दयध्वमिति
तदेतत्त्रयं शिक्षेद्दमं दानं दयामिति ॥४॥ ब्राह्मणं ५ ॥७॥ वायुरनिलममृतमथेदं भस्मान्तं शरीरं ॐ क्रतो स्मर कृतं स्मर क्रतो स्मर कृतं स्मर ॥ अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम ॥१॥ ब्राह्मणं ६ ॥७॥ एष प्रजापतिर्य
द्धृदयमेतद्ब्रह्मैतत्सर्वं तदेतत्त्र्यक्षरं हृदयमिति हृ इत्येकमक्षरमभिहरन्त्यस्मै स्वाश्चान्ये च य एवं वेद द इत्येकमक्षरं ददत्यस्मै स्वाश्चान्ये च य एवं वेद यमित्येकमक्षरमेति स्वर्गं लोकं य एवं वेद ॥१॥ ब्राह्मणं ७ ॥७॥ तद्वै तदेतदेव तदास सत्यमेव स यो हैतं महद्यक्षं
प्रथमजं वेद सत्यं ब्रह्मेति जयतीमांल्लोकान् जित इन्न्वसावसत्य एवमेतं महद्यक्षं प्रथमजं वेद सत्यं ब्रह्मेति सत्यं ह्येव ब्रह्म ॥१॥ ब्राह्मणं ८ ॥७॥ आप एवेदमग्र आसुस्ता आपः सत्यमसृजन्त सत्यं ब्रह्म ब्रह्म प्रजापतिं प्रजापतिर्देवांस्ते देवाः सत्यमेवोपासते
तदेतत्त्र्यक्षरं सत्यमिति स इत्येकमक्षरं तीत्येकमक्षरं यमित्येकमक्षरं प्रथमोत्तमे अक्षरे सत्यं मध्यतोऽनृतं तदेतदनृतमुभयतः सत्येन परिगृहीतं सत्यभूयमेव भवति नैवं विद्वांसमनृतं हिनस्ति ॥१॥ तद्यत्तत्सत्यमसौ स आदित्यो य एष एतस्मिन्मण्डले पुरुषो य
श्चायं दक्षिणेऽक्षन्पुरुषस्तावेतावन्योन्यस्मिन्प्रतिष्ठितौ रश्मिभिरेषोऽस्मिन्प्रतिष्ठितः प्राणैरयममुष्मिन्स यदोत्क्रमिष्यन्भवति शुद्धमेवैतन्मण्डलं पश्यति नैनमेते रश्मयः प्रत्यायन्ति ॥२॥ य एष एतस्मिन्मण्डले पुरुषस्तस्य भूरिति शिर एकं शिर एकमेतदक्ष
रं भुव इति बाहू द्वौ बाहू द्वे एते अक्षरे स्वरिति प्रतिष्ठा द्वे प्रतिष्ठे द्वे एते अक्षरे तस्योपनिषदहरिति हन्ति पाप्मानं जहाति च य एवं वेद ॥३॥ योऽयं दक्षिणेऽक्षन्पुरुषस्तस्य भूरिति शिर एकं शिर एकमेतदक्षरं भुव इति बाहू द्वौ बाहू द्वे एते अक्षरे स्वरिति प्र
तिष्ठा द्वे प्रतिष्ठे द्वे एते अक्षरे तस्योपनिषदहमिति हन्ति पाप्मानं जहाति च य एवं वेद ॥४॥ ब्राह्मणं ९ ॥७॥ विद्युद्ब्रह्मेत्याहुर्विदानाद्विद्युद्विद्यत्येनं पाप्मनो य एवं वेद विद्युद्ब्रह्मेति विद्युद्ध्येव ब्रह्म ॥१॥ ब्राह्मणं १० ॥७॥ मनोमयोऽयं पुरुषो भाः सत्यस्तस्मि
न्नन्तर्हृदये यथा व्रीहिर्वा यवो वा स एष सर्वस्य वशी सर्वस्येशानः सर्वस्याधिपतिः सर्वमिदं प्रशास्ति यदिदं किंच य एवं वेद ॥१॥ ब्राह्मणं ११ ॥७॥ वाचं धेनुमुपासीत तस्याश्चत्वारः स्तनाः स्वाहाकारो वषट्कारो हन्तकारः स्वधाकारस्तस्यै द्वौ
स्तनौ देवा उपजीवन्ति स्वाहाकारं च वषट्कारं च हन्तकारं मनुष्याः स्वधाकारं पितरस्तस्याः प्राण ऋषभो मनो वत्सः ॥१॥ ब्राह्मणं १२ ॥७॥ अयमग्निर्वैश्वानरो योऽयमन्तः पुरुषे येनेदमन्नं पच्यते यदिदमद्यते तस्यैष घोषो भवति यमेतत्कर्णावपिधाय शृणोति स य
दोत्क्रमिष्यन्भवति नैनं घोषं शृणोति ॥१॥ ब्राह्मणं १३ ॥७॥ एतद्वै परमं तपो यद्व्याहितस्तप्यते परमं हैव लोकं जयति य एवं वेदैतद्वै परमं तपो यं प्रेतमरण्यं हरन्ति परमं हैव लोकं जयति य एवं वेदैतद्वै परमं तपो यं प्रेतमग्नावभ्यादधति परमं हैव लो
कं जयति य एवं वेद ॥१॥ ब्राह्मणं १४ ॥७॥ यदा वै पुरुषोऽस्माल्लोकात्प्रैति स वायुमागच्छति तस्मै स तत्र विजिहीते यथा रथचक्रस्य खं तेन स ऊर्ध्व आक्रमते स आदित्यमागच्छति तस्मै स तत्र विजिहीते यथाडंबरस्य खं तेन स ऊर्ध्व आक्रमते स चंद्रमस

१०१

स्मा गछति तस्मै स तत्र विजिहीते यथा डुंडुभेः खं तेन स ऊर्द्ध्व आक्रमते स लोकमागछत्यशोकमहिमं तस्मिन्वसति शाश्वतीः समाः ॥१॥ ब्राह्मणं १५ ॥ अन्नं ब्रह्मेत्येक आहुः तन्न तथा पूयति वा अन्नमृते प्राणात्प्राणो ब्रह्मेत्येक आहुस्तन्न तथा शुष्यति वै प्राण ऋ
तेन्नादेते ह त्वेव देवते एकधाभूयं भूत्वा परमतां गछतः तद्ध स्माह प्रातृदः पितरं किंस्विदेवैवं विदुषे साधु कुर्यां किमेवास्मा असाधु कुर्यामिति स ह स्माह पाणिना मा प्रातृद कस्त्वेनयोरेकधाभूयं भूत्वा परमतां गछतीति तस्मा उ हैतदुवाच वीत्य
न्नं वै व्यन्ने हीमानि सर्वाणि भूतानि विष्टानि रमिति प्राणो वै रं प्राणे हीमानि सर्वाणि भूतानि रमन्ते सर्वाणि ह वा अस्मिन्भूतानि विशन्ति सर्वाणि भूतानि रमन्ते य एवं वेद ॥१॥ ब्राह्मणं १६ उक्थं प्राणो वा उक्थं प्राणो हीदं सर्वमुत्थापयत्युद्धास्मादुक्थवि
द्वीरस्तिष्ठत्युक्थस्य सायुज्यं सलोकतां जयति य एवं वेद ॥१॥ यजुः प्राणो वै यजुः प्राणे हीमानि सर्वाणि भूतानि युज्यन्ते युज्यन्ते हास्मै सर्वाणि भूतानि श्रैष्ठ्याय यजुषः सायुज्यं सलोकतां जयति य एवं वेद ॥२॥ साम प्राणो वै साम प्राणे हीमानि सर्वा
णि भूतानि सम्यञ्चि सम्यञ्चि हास्मै सर्वाणि भूतानि श्रैष्ठ्याय कल्पन्ते साम्नः सायुज्यं सलोकतां जयति य एवं वेद ॥३॥ क्षत्रं प्राणो वै क्षत्रं प्राणो हि वै क्षत्रं त्रायते हैनं प्राणः क्षणितोः प्र क्षत्रमत्रमाप्नोति क्षत्रस्य सायुज्यं सलोकतां जयति य एवं वे
द ॥४॥ ब्राह्मणं १७ ॥ षष्ठः प्रपाठकः ॥ कण्डिका १२५ ॥ छ ॥ भूमिरन्तरिक्षं द्यौरित्यष्टावक्षराण्यष्टाक्षरं ह वा एकं गायत्र्यै पदमेतदु हैवास्या एतत्स यावदेषु त्रिषु लोकेषु तावद्ध जयति यो स्या एतदेवं पदं वेद ॥१॥ ऋचो यजूंषि सामानीत्यष्टावक्षराण्यष्टाक्षरं
ह वा एकं गायत्र्यै पदमेतदु हैवास्या एतत्स यावतीयं त्रयी विद्या तावद्ध जयति यो स्या एतदेवं पदं वेद ॥२॥ प्राणोपानो व्यान इत्यष्टावक्षराण्यष्टाक्षरं ह वा एकं गायत्र्यै पदमेतदु हैवास्या एतत्स यावदिदं प्राणि तावद्ध जयति यो स्या एतदेवं पदं
वेद ॥३॥ अथास्या एतदेव तुरीयं दर्शतं पदं परोरजा य एष तपति यद्वै चतुर्थं तत्तुरीयं दर्शतं पदमिति ददृश इव ह्येष परोरजा इति सर्वमु ह्येवैष रज उपर्युपरि तपत्येवं हैव श्रिया यशसा तपति यो स्या एतदेवं वेद ॥४॥ सैषा गायत्र्येत
स्मिंस्तुरीये दर्शते पदे परोरजसि प्रतिष्ठिता तद्वै तत् ५ सत्ये प्रतिष्ठितं चक्षुर्वै सत्यं चक्षुर्हि वै सत्यं तस्माद्यदिदानीं द्वौ विवदमानावेयातामहमदर्शमहमश्रौषमिति य एवं ब्रूयादहमदर्शमिति तस्मा एव श्रद्दध्याम ॥५॥ तद्वै तत्सत्यं बले प्र
तिष्ठितं प्राणो वै बलं तत्प्राणे प्रतिष्ठितं तस्मादाहुर्बलं ६ सत्यादोजीय इत्येवं वेषा गायत्र्यध्यात्मं प्रतिष्ठिता सा हैषा गयांस्तत्रे प्राणा वै गयास्तत्प्राणांस्तत्रे तद्यद्गयांस्तत्रे तस्माद्गायत्री नाम स यामेवामूं सावित्रीमन्वाहैषैव सा स यस्मा अन्वाह तस्य
प्राणांस्त्रायते ॥७॥ तां हैके सावित्रीमनुष्टुभमन्वाहुर्वागनुष्टुबेतद्वाचमनुब्रूम इति न तथा कुर्याद्गायत्रीमेव सावित्रीमनुब्रूयाद्यदि ह वा अप्येवंविद्बह्विव प्रतिगृह्णाति न हैव तद्गायत्र्या एकंचन पदं प्रति ॥८॥ स य इमांस्त्रीँल्लोकान्पूर्णान्प्रतिगृह्णीयात्सो
स्या एतत्प्रथमं पदमाप्नुयादथ यावतीयं त्रयी विद्या यस्तावत्प्रतिगृह्णीयात्सो स्या एतद्द्वितीयं पदमाप्नुयादथ यावदिदं प्राणि यस्तावत्प्रतिगृह्णीयात्सो स्या एतत्तृतीयं पदमाप्नुयादथास्या एतदेव तुरीयं दर्शतं पदं परोरजा य एष तपति नैव के
न चनाप्यं कुत उ एतावत्प्रतिगृह्णीयात् ॥९॥ तस्या उपस्थानं गायत्र्यस्येकपदी द्विपदी त्रिपदी चतुष्पद्यपदसि न हि पद्यसे नमस्ते तुरीयाय दर्शताय पदाय परोरजसे सावदो मा प्रापदिति यं द्विष्यादसावस्मै कामो मा समृद्धीति वा न हैवास्मै
स कामः समृध्यते यस्मा एवमुपतिष्ठतेहमदः प्रापमिति वा ॥१०॥ एतद्ध वै तज्जनको वैदेहो बुडिलमाश्वतराश्विमुवाच यन्नु हो तद्गायत्रीविदब्रूथा अथ कथं हस्तीभूतो वहसीति मुखं ह्यस्याः सम्राण्न विदांचकारेति होवाच तस्या

अग्निरेव मृत्युर्द्वं यदिदं वा अपि वह्निर्वाग्नावत्याद ध्वनि स हीमवन संदृत्येवं ७ द्विविवं विघपिबद्भिर्वपंपं करोति स हीमतत संप्राप्य ॐ ॐ श्वतो उरोमूर्तः संभवति १२ ब्राह्मणं ॥१॥ श्वेतकेतुर्ह वा आरुणेयः पञ्चालानां परिषदमाजगाम स आजगाम जै३

वलिं प्रवाहणं परिचारयमाणं तमुदीक्ष्याभ्युवाद कुमारा३ इति स भो३ इति प्रतिशुश्रावानुशिष्टोन्वसि पित्रेत्योमिति होवाच १ वेत्थ यथेमाः प्रजाः प्रयत्यो विप्रतिपद्यन्ता३ इति नेति होवाच वेत्थो यथेमं लोकं पुनरापद्यन्ता३ इति नेति होवाच वेत्थो३

यथासौ लोक एवं बहुभिः पुनः पुनः प्रयद्भिर्न संपूर्यता३ इति नेति होवाच २ वेत्थो यतिथ्यामाहुत्यां हुतायामापः पुरुषवाचो भूत्वा समुत्थाय वदन्ती३ इति नेति होवाच वेत्थो देवयानस्य वा पथः प्रतिपदं पितृयाणस्य वा यत्कृत्वा देवयानं वा पन्थानं प्रतिपद्यन्ते पितृयाणं वा ३ अपि हि न ऋषेर्वचः श्रुतं द्वे सृती अशृणवं पितॄणामहं देवानामुत मर्त्यानां ताभ्यामिदं विश्वमेजत्समेति यदन्तरा पितरं मातरं चेति नाहमत एकंचन वेदेति होवाच ३ अथैनं वसत्योपमन्त्रयां

चक्रेऽनादृत्य वसतिं कुमारः प्रदुद्राव स आजगाम पितरं तं होवाचेति वाव किल नो भवान्पुरानुशिष्टानवोच इति कथं सुमेध इति पञ्च मा प्रश्नान्राजन्यबन्धुरप्राक्षीत्ततो नैकंचन वेदेति होवाच कतमे त इतीम इति ह प्रतीकान्युदाजहार ४ स हो

वाच तथा नस्त्वं तात जानीथा यथा यदहं किंच वेद सर्वमहं तत्तुभ्यमवोचं प्रेहि तु तत्र प्रतीत्य ब्रह्मचर्यं वत्स्याव इति भवानेव गच्छत्विति ७ स आजगाम गौतमो यत्र प्रवाहणस्य जैवलेरास तस्मा आसनमाहृत्योदकमाहारयांचकाराथ हास्मा अर्घं च ५

तं होवाच वरं भगवते गौतमाय दद्म इति स होवाच प्रतिज्ञातो म एष वरो यां तु कुमारस्यान्ते वाचमभाषथास्तां मे ब्रूहीति ८ स होवाच दैवेषु वै गौतम तद्वरेषु मानुषाणां ब्रूहीति १० स होवाच विज्ञायते हास्ति हिरण्यस्यापात्तं गो अ३

श्वानां दासीनां प्रवाराणां परिधानानां मा नो भवान्बहोरनन्तस्यापर्यन्तस्याभ्यवदान्यो भूदिति स वै गौतम तीर्थेनेच्छासा इत्युपैम्यहं भवन्तमिति वाचा ह स्मैव पूर्व उपयन्ति ११ स होपायनकीर्त्योवास स होवाच यथा नस्त्वं गौतम मापराधास्तव च पितामहा

यथेयं विद्येतः पूर्वं न कस्मिंश्चन ब्राह्मण उवास तां त्वहं तुभ्यं वक्ष्यामि को हि त्वैवं ब्रुवन्तमर्हति प्रत्याख्यातुमिति १२ असौ वै लोको गौतमाग्निस्तस्यादित्य एव समिद्रश्मयो धूमोऽहरर्चिर्दिशोऽङ्गारा अवान्तरदिशो विस्फुलिङ्गास्तस्मिन्नेतस्मि

न्नग्नौ देवाः श्रद्धां जुह्वति तस्या आहुतेः सोमो राजा संभवति १३ पर्जन्यो वा अग्निर्गौतम तस्य संवत्सर एव समिदभ्राणि धूमो विद्युदर्चिरशनिरङ्गारा ह्रादुनयो विस्फुलिङ्गास्तस्मिन्नेतस्मिन्नग्नौ देवाः सोमं राजानं जुह्वति तस्या आहुतेर्वृष्टिः संभवति १४ अ

यं वै लोको गौतमाग्निस्तस्य पृथिव्येव समिदग्निर्धूमो रात्रिरर्चिर्दिशोऽङ्गारा अवान्तरदिशो विस्फुलिङ्गास्तस्मिन्नेतस्मिन्नग्नौ देवा वृष्टिं जुह्वति तस्या आहुतेरन्नं संभवति १५ पुरुषो वा अग्निर्गौतम तस्य व्यात्तमेव समित्प्राणो धूमो वागर्चिश्चक्षुरङ्गा

राः श्रोत्रं विस्फुलिङ्गास्तस्मिन्नेतस्मिन्नग्नौ देवा अन्नं जुह्वति तस्या आहुते रेतः संभवति १६ योषा वा अग्निर्गौतम तस्या उपस्थ एव समिल्लोमानि धूमो योनिरर्चिर्यदन्तः करोति तेऽङ्गारा अभिनन्दा विस्फुलिङ्गास्तस्मिन्नेतस्मिन्नग्नौ देवा रेतो जुह्वति त३

स्या आहुतेः पुरुषः संभवति स जीवति यावज्जीवत्यथ यदा म्रियते १७ अथैनमग्नये हरन्ति तस्याग्निरेवाग्निर्भवति समित्समिद्धूमो धूमोऽर्चिरर्चिरङ्गारा अङ्गारा विस्फुलिङ्गा विस्फुलिङ्गास्तस्मिन्नेतस्मिन्नग्नौ देवाः पुरुषं जुह्वति तस्या ति

आहुतेः पुरुषो भास्वरवर्णः संभवति १८ ते य एवमेतद्विदुर्ये चामी अरण्ये श्रद्धां सत्यमुपासते तेऽर्चिरभिसंभवन्त्यर्चिषोऽहरह्न आपूर्यमाणपक्षमापूर्यमाणपक्षाद्यान्षण्मासानुदङ्ङादित्य एति मासेभ्यो देवलोकं देवलोकादादित्यमादि

[illegible] तान्वैद्युतात्पुरुषो मानस एत्य ब्रह्मलोकान्गमयति ते तेषु ब्रह्मलोकेषु पराः परावतो वसंति तेषां न पुनरावृत्तिः ।१५ अथ ये यज्ञेन दानेन तपसा लोकं जयंति ते धूममभिसंभवंति धूमाद्रात्रिं रात्रेरपक्षीयमाणपक्षमपक्षीयमाणपक्षाद्या
न्षण्मासान्दक्षिणादित्य एति मासेभ्यः पितृलोकं पितृलोकाच्चंद्रं ते चंद्रं प्राप्यान्नं भवंति तांस्तत्र देवा यथा सोमं राजानमाप्यायस्वापक्षीयस्वेत्येवमेनांस्तत्र भक्षयंति तेषां यदा तत्पर्यवैत्यथेममेवाकाशमभिनिष्पद्यंत आकाशाद्वायुं वायोर्वृष्टिं वृष्टेः
पृथिवीं ते पृथिवीं प्राप्यान्नं भवंति एवमेवानुपरिवर्तंते अथ य एतौ पंथानौ न विदुस्ते कीटाः पतंगा यदिदं दंदशूकं ।१६ ब्राह्मणं ।२। यो ह वै ज्येष्ठं च श्रेष्ठं च वेद ज्येष्ठश्च श्रेष्ठश्च स्वानां भवति प्राणो वै ज्येष्ठश्च श्रेष्ठश्च ज्येष्ठश्च श्रेष्ठश्च स्वानां भवत्यपि च ये
षां बुभूषति य एवं वेद ।१ यो ह वै वसिष्ठां वेद वसिष्ठः स्वानां भवति वाग्वै वसिष्ठा वसिष्ठः स्वानां भवति य एवं वेद ।२ यो ह वै प्रतिष्ठां वेद प्रतितिष्ठति समे प्रतितिष्ठति दुर्गे चक्षुर्वै प्रतिष्ठा चक्षुषा हि समे च दुर्गे च प्रतितिष्ठति प्रतितिष्ठति समे प्रतितिष्ठति
दुर्गे य एवं वेद ।३ यो ह वै संपदं वेद सं हास्मै पद्यते यं कामं कामयते श्रोत्रं वै संपच्छ्रोत्रे हीमे सर्वे वेदा अभिसंपन्नाः सं हास्मै पद्यते यं कामं कामयते य एवं वेद ।४ यो ह वा आयतनं वेदायतनं स्वानां भवत्यायतनं जनानां मनो वा आयतनम्
आयतनं स्वानां भवत्यायतनं जनानां य एवं वेद ।५ यो ह वै प्रजातिं वेद प्रजायते ह प्रजया पशुभिः रेतो वै प्रजातिः प्रजायते ह प्रजया पशुभिर्य एवं वेद ।६ ते हेमे प्राणा अहंश्रेयसे विवदमाना ब्रह्म जग्मुस्तद्धोचुः को नो वसिष्ठ इति तद्धोवाच यस्मिन्व उत्क्रांत इदं श
रीरं पापीयो मन्यते स वो वसिष्ठ इति ।७ वाग्घोच्चक्राम सा संवत्सरं प्रोष्यागत्योवाच कथमशकत मदृते जीवितुमिति ते होचुर्यथा कडा अवदंतो वाचा प्राणंतः प्राणेन पश्यंतश्चक्षुषा शृण्वंतः श्रोत्रेण विद्वांसो मनसा प्रजायमाना रेतसैवमजीविष्मेति प्रवि
वेश ह वाक् ।८ चक्षुर्होच्चक्राम तत्संवत्सरं प्रोष्यागत्योवाच कथमशकत मदृते जीवितुमिति ते होचुर्यथांधा अपश्यंतश्चक्षुषा प्राणंतः प्राणेन वदंतो वाचा शृण्वंतः श्रोत्रेण विद्वांसो मनसा प्रजायमाना रेतसैवमजीविष्मेति प्रविवेश ह चक्षुः ।९ श्रोत्रं होच्चक्राम
तत्संवत्सरं प्रोष्यागत्योवाच कथमशकत मदृते जीवितुमिति ते होचुर्यथा बधिरा अशृण्वंतः श्रोत्रेण प्राणंतः प्राणेन वदंतो वाचा पश्यंतश्चक्षुषा विद्वांसो मनसा प्रजायमाना रेतसैवमजीविष्मेति प्रविवेश ह श्रोत्रं ।१० मनो होच्चक्राम तत्संवत्सरं प्रोष्यागत्योवा
च कथमशकत मदृते जीवितुमिति ते होचुर्यथा मुग्धा अविद्वांसो मनसा प्राणंतः प्राणेन वदंतो वाचा पश्यंतश्चक्षुषा शृण्वंतः श्रोत्रेण प्रजायमाना रेतसैवमजीविष्मेति प्रविवेश ह मनः ।११ रेतो होच्चक्राम तत्संवत्सरं प्रोष्यागत्योवाच कथमशकत मदृते
जीवितुमिति ते होचुर्यथा क्लीबा अप्रजायमाना रेतसा प्राणंतः प्राणेन वदंतो वाचा पश्यंतश्चक्षुषा शृण्वंतः श्रोत्रेण विद्वांसो मनसैवमजीविष्मेति प्रविवेश ह रेतः ।१२ अथ ह प्राण उत्क्रमिष्यन्यथा महासुहयः सैंधवः पड्वीशशंकून्संवृहेदेवं
हैवेमान्प्राणान्संववर्ह ते होचुर्मा भगव उत्क्रमीर्न वै शक्ष्यामस्त्वदृते जीवितुमिति तस्यो मे बलिं कुरुतेति तथेति ।१३ सा ह वागुवाच यद्वा अहं वसिष्ठास्मि त्वं तद्वसिष्ठोऽसीति यद्वा अहं प्रतिष्ठास्मि त्वं तत्प्रतिष्ठोऽसीति चक्षुर्यद्वा अहं संपदस्मि त्वं तत्सं
पदसीति श्रोत्रं यद्वा अहमायतनमस्मि त्वं तदायतनमसीति मनो यद्वा अहं प्रजातिरस्मि त्वं तत्प्रजातिरसीति रेतस्तस्यो मे किमन्नं किं वास इति यदिदं किंचाश्वभ्य आकृमिभ्य आकीटपतंगेभ्यस्तत्तेऽन्नमापो वास इति न ह वा अस्यानन्नं जग्धं भवति नानन्नं प्रतिगृहीतं य
एवमेतदनस्यान्नं वेद ।१४ तद्विद्वांसः श्रोत्रिया अशिष्यंत आचामंत्यशित्वाचामंत्येतमेव तदनमनग्नं कुर्वंतो मन्यंते ।१५ ब्राह्मणं ।३। स यः कामयेत महत्प्राप्नुयामित्युदगयन आपूर्यमा
णपक्षस्य पुण्याहे द्वादशाहमुपसद्व्रती भूत्वौदुंबरे कंसे चमसे वा सर्वौषधं फलानीति संभृत्य परिसमुह्य परिलिप्याग्निमुपसमाधाय परिस्तीर्यावृताज्यं संस्कृत्य पुंसा नक्षत्रेण मंथं संनीय जुहोति ।१ यावंतो देवास्त्वयि जातवेदस्तिर्यंचो घ्नंति पुरुषस्य का

७ × [illegible]स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा
मंथे सं० ×२

मा[illegible]मो [illegible] [illegible]ष्टाः कामे स्पर्पयं तु स्वाहा ॥ या तिरश्ची निपद्यसे ऽहं विधरणी इति । तं त्वा घृतस्य धारया यजे सं० [illegible] स्वाहा [illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] [illegible] सं० स्रवमवनयति प्राणा[illegible]
य[illegible] [illegible] स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति । वाचे स्वाहा [illegible] स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति चक्षुषे स्वाहा संपदे स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति श्रोत्राय स्वाहा [illegible] स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति मनसे
[illegible] स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति रेतसे स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति ॥४॥ अग्नये स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति सोमाय स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमव
नयति [illegible] स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति पृथिव्यै स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयत्यन्तरिक्षाय स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति दिवे स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति दिग्भ्यः स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवन
यति [illegible] स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति क्षत्राय स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति भूः स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति भुवः स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति स्वः स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति भूर्भुवः
स्वः स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति ॥ ब्रह्मणे स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति क्षत्राय स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति लजसे स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति [illegible] स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति [illegible]
स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति सवित्रे स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति सरस्वत्यै स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवमवनयति प्रजापतये स्वाहेत्यग्नौ हुत्वा मंथे सं० स्रवम
वनयति [illegible] [illegible] मिसिप्रस्तब्ध मसि एकसभमसि हिंकृतमसि हिंक्रियमाणमस्युद्गीथमस्युद्गीयमानमसि श्रावितमसि प्रत्याश्रावितमस्यार्द्रे संदीप्तमसि विभूरसि प्रभूरस्यन्नमसि ज्योतिरसि निधनमसि संवर्गोऽसीति ॥ अथैनमु
द्यच्छत्यामंस्यामंहि ते महि स हि राजेशानोऽधिपतिः स मा राजेशानोऽधिपतिं करोत्विति ॥१०॥ अथैनमाचामति तत्सवितुर्वरेण्यं मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः भूः स्वाहा ॥ भर्गो देवस्य धीमहि मधु नक्तमुतोषसो मधुमत्पार्थिवं रजः मधु
द्यौरस्तु नः पिता भुवः स्वाहा ॥ धियो यो नः प्रचोदयात् मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमां अस्तु सूर्यः माध्वीर्गावो भवन्तु नः स्वः स्वाहेति सर्वां च सावित्रीमन्वाह सर्वाश्च मधुमतीः सर्वं भूयासमिति भूर्भुवः स्वः स्वाहेत्यन्तत आचम्य पाणी प्रक्षाल्य जघने
नाग्निं प्राक्शिराः संविशति ॥ प्रातरादित्यमुपतिष्ठते दिशामेकपुण्डरीकमस्यहं मनुष्याणामेकपुण्डरीकं भूयासमिति यथेतमेत्य जघनेनाग्निमासीनो वंशं जपति ॥१४॥ तं हैतमुद्दालक आरुणिर्वाजसनेयाय याज्ञवल्क्यायान्तेवासिन उक्त्वोवाच [illegible] शुष्के स्था
णौ निषिंचेज्जायेरंछाखाः प्ररोहेयुः पलाशानीति ॥ [illegible] एतमु है[illegible] याज्ञवल्क्यो मधुकाय पैङ्ग्यायान्तेवासिन उक्त्वोवाचापि य एनं शुष्के स्थाणौ निषिंचेज्जायेरंछाखाः प्ररोहेयुः पलाशानीति ॥ [illegible] एतमु हैव मधुकः पैङ्ग्यश्चूडाय भागवित्तयेऽन्तेवासिन उक्त्वोवा
चापि य एनं शुष्के स्थाणौ निषिंचेज्जायेरंछाखाः प्ररोहेयुः पलाशानीति ॥ [illegible] एतमु हैव चूडो भागवित्तिर्जानकय आयस्थूणायान्तेवासिन उक्त्वोवाचापि य एनं शुष्के स्थाणौ निषिंचेज्जायेरंछाखाः प्ररोहेयुः पलाशानीति ॥ [illegible] एतमु हैव जानकिरायस्थूणः सत्यकामाय जा
बालायान्तेवासिन उक्त्वोवाचापि य एनं शुष्के स्थाणौ निषिंचेज्जायेरंछाखाः प्ररोहेयुः पलाशानीति ॥१९॥ [illegible] एतमु हैव सत्यकामो जाबालोऽन्तेवासिभ्य उक्त्वोवाचापि य एनं शुष्के स्थाणौ निषिंचेज्जायेरंछाखाः प्ररोहेयुः पलाशानीति तमेतं नापु
त्राय वानन्तेवासिने वा ब्रूयात् ॥२०॥ चतुरौदुंबरो भवत्यौदुंबरः स्रुव औदुंबरश्चमस औदुंबर इध्म औदुंबर्या उपमंथन्यौ ॥२१॥ दश ग्राम्याणि धान्यानि भवंति व्रीहियवास्तिलमाषा अणुप्रियंगवो गोधूमाश्च मसूराश्च खल्वाश्च खलकुलाश्च तान्पिष्टान्दधनि मधुनि घृत उपसिंचत्याज्यस्य जुहोति

पान्या

२२ ॥ ब्राह्मणं ॥ ४ ॥ एषां वै भूतानां पृथिवी रसः पृथिव्या आपोऽपामोषधय ओषधीनां पुष्पाणि पुष्पाणां फलानि फलानां पुरुषः पुरुषस्य रेतः १ स ह प्रजापतिरीक्षांचक्रे हन्तास्मै प्रतिष्ठां कल्पयानीति स स्त्रियं ससृजे तां सृष्ट्वाध उपास्त तस्मात्स्त्रियमध उपासीत स्त्रीं हैषा स एतं प्राञ्चं ग्रावाणमात्मन एव समुदपा

रयत्तेनैनामभ्यसृजत् २ तस्या वेदिरुपस्थो लोमानि बर्हिश्चर्माधिषवणे समिद्धो मध्यतस्तौ मुष्कौ स यावान्ह वै वाजपेयेन यजमानस्य लोको भवति तावानस्य लोको भवति य एवं विद्वानधोपहासं चरत्यासां स्त्रीणां सुकृतं वृङ्क्तेऽथ य इदमविद्वानधोपहासं चरत्यास्य स्त्रियः सुकृतं वृञ्जते ३ एतद्ध

स्म वै तद्विद्वानुद्दालक आरुणिराहैतद्ध स्म वै तद्विद्वान्नाको मौद्गल्य आहैतद्ध स्म वै तद्विद्वान्कुमारहारित आह बहवो मर्या ब्राह्मणायना निरिन्द्रिया विसुकृतोऽस्माल्लोकात्प्रयन्ति य इदमविद्वांसोऽधोपहासं चरन्तीति ४ बहु वा इदं सुप्तस्य वा जाग्रतो वा रेतः स्कन्दति तदभिमृशेदनु वा मन्त्रयेत यन्मे

ऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान्त्सीद्यदोषधीरप्यसरद्यदपः इदमहं तद्रेत आददे पुनर्मामैत्विन्द्रियं पुनस्तेजः पुनर्भगः पुनरग्निर्धिष्ण्या यथास्थानं कल्पन्तामित्यनामिकाङ्गुष्ठाभ्यामादायान्तरेण स्तनौ वा भ्रुवौ वा निमृञ्ज्यात् ५ अथ यद्युदक आत्मानं पश्येत्तदभिमन्त्रयेत मयि तेज इन्द्रियं यशो द्रविणं सुकृतमिति ६ श्रीर्ह वा

स्त्रीणां यन्मलोद्वासाः तस्मान्मलोद्वाससं यशस्विनीमभिक्रम्योपमन्त्रयेत सा चेदस्मै न दद्यात्काममेनामवक्रीणीयात्सा चेदस्मै नैव दद्यात्काममेनां यष्ट्या वा पाणिना वोपहत्यातिक्रामेदिन्द्रियेण ते यशसा यश आदद इत्ययशा एव भवति ७ स यामिच्छेत्कामयेत मेति तस्यामर्थं निष्ठाय मुखेन मुखं संधायोपस्थमस्या अभिमृ

श्य जपेदङ्गादङ्गात्संभवसि हृदयादधि जायसे स त्वमङ्गकषायोऽसि दिग्धविद्धामिव मादयेति ८ अथ यामिच्छेन्न गर्भं दधीतेति तस्यामर्थं निष्ठाय मुखेन मुखं संधायाभिप्राण्यापान्यादिन्द्रियेण ते रेतसा रेत आदद इत्यरेता एव भवति ९ अथ यामिच्छेद्गर्भं दधीतेति तस्यामर्थं निष्ठाय मुखेन मुखं संधायापान्याभिप्राण्यादिन्द्रियेण ते रेतसा रेत आदधामीति गर्भि

ण्येव भवति १० अथ यस्य जायायै जारः स्यात्तं चेद्द्विष्यादामपात्रेऽग्निमुपसमाधाय प्रतिलोमं शरबर्हिस्तीर्त्वा तस्मिन्नेताः शरभृष्टीः प्रतिलोमाः सर्पिषाक्ता जुहुयान्मम समिद्धेऽहौषीः प्राणापानौ त आददेऽसाविति मम समिद्धेऽहौषीः पुत्रपशूंस्त आददेऽसाविति मम समिद्धेऽहौषीः प्राणापानौ त आददेऽसाविति नाम

गृह्णीत स वा एष निरिन्द्रियो विसुकृदस्माल्लोकात्प्रैति यमेवंविद्ब्राह्मणः शपति तस्मादेवंविच्छ्रोत्रियस्य दारेण नोपहासमिच्छेदुत ह्येवंवित्परो भवति ११ अथ यस्य जायामार्तवं विन्देत्त्र्यहं कंसे न पिबेदहतवासा नैनां वृषलो न वृषल्युपहन्यात्त्रिरात्रान्त आप्लुत्य व्रीहीनवघातयेत् १२ स य इच्छेत्पुत्रो मे गौरो जायेत वेदमनुब्रुवीत सर्वमायु

रियादिति क्षीरौदनं पाचयित्वा सर्पिष्मन्तमश्नीयातामीश्वरौ जनयितवै १३ अथ य इच्छेत्पुत्रो मे कपिलः पिङ्गलो जायेत द्वौ वेदावनुब्रुवीत सर्वमायुरियादिति दध्योदनं पाचयित्वा सर्पिष्मन्तमश्नीयातामीश्वरौ जनयितवै १४ अथ य इच्छेत्पुत्रो मे श्यामो लोहिताक्षो जायेत त्रीन्वेदाननुब्रुवीत सर्वमायुरियादित्युदौदनं पाचयित्वा सर्पिष्मन्तमश्नीयातामीश्वरौ जनयितवै १५ अथ य इच्छे

द्दुहिता मे पण्डिता जायेत सर्वमायुरियादिति तिलौदनं पाचयित्वा सर्पिष्मन्तमश्नीयातामीश्वरौ जनयितवै १६ अथ य इच्छेत्पुत्रो मे पण्डितो विजिगीथः समितिंगमः शुश्रूषितां वाचं भाषिता जायेत सर्वान्वेदाननुब्रुवीत सर्वमायुरियादिति मांसौदनं पाचयित्वा सर्पिष्मन्तमश्नीयातामीश्वरौ जनयितवा औक्ष्णेन वार्षभेण वा १७ अथाभिप्रातरेव स्थालीपाका

वृताज्यं चेष्टित्वा स्थालीपाकस्योपघातं जुहोत्यग्नये स्वाहानुमतये स्वाहा देवाय सवित्रे सत्यप्रसवाय स्वाहेति हुत्वोद्धृत्य प्राश्नाति प्राश्येतरस्याः प्रयच्छति प्रक्षाल्य पाणी उदपात्रं पूरयित्वा तेनैनां त्रिरभ्युक्षत्युत्तिष्ठातो विश्वावसोऽन्यामिच्छ प्रपूर्व्यां सं जायां पत्या सहेति १८ अथैनामभिपद्यतेऽमोऽहमस्मि सा त्वं सा त्वमस्यमोऽहं सामाहमस्मि

ऋक्त्वं द्यौरहं पृथिवी त्वं तावेहि संरभावहै सह रेतो दधावहै पुंसे पुत्राय वित्तय इति १९ अथास्या ऊरू विहापयति विजिहीथां द्यावापृथिवी इति तस्यामर्थं निष्ठाय मुखेन मुखं संधाय त्रिरेनामनुलोमामनुमार्ष्टि विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु आसिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते गर्भं धेहि सिनी

वालि गर्भं धेहि पृथुष्टुके गर्भं ते अश्विनौ देवावाधत्तां पुष्करस्रजौ २० हिरण्मयी अरणी याभ्यां निर्मन्थतामश्विनौ देवौ तं ते गर्भं दधामहे दशमे मासि सूतवे यथाग्निगर्भा पृथिवी यथा द्यौरिन्द्रेण गर्भिणी वायुर्दिशां यथा गर्भ एवं गर्भं दधामि तेऽसाविति २१ सोष्यन्तीमद्भिरभ्युक्षति यथा वातः पुष्करिणीं समिङ्गय

ति सर्वतः एवा ते गर्भ एजतु सहावैतु जरायुणा इन्द्रस्यायं व्रजः कृतः सार्गडः सपरिश्रयः तमिन्द्र निर्जहि गर्भेण सावरां सहेति २२ जाते ऽग्निमुपसमाधायाङ्क आधाय कंसे पृषदाज्यं संनीय पृषदाज्यस्योपघातं जुहोत्यस्मिन्सहस्रं पुष्यासमेधमानः स्वे गृहे अस्योपसद्यां मा च्छैत्सीत्प्रजया च पशुभिश्च स्वाहा मयि प्राणांस्त्वयि मनसा जु

होमि स्वाहा २३ यत्कर्मणात्यरीरिचं यद्वा न्यूनमिहाकरम् अग्निष्टत्स्विष्टकृद्विद्वान्स्विष्टं सुहुतं करोतु नः स्वाहेति २४ अथास्यायुष्यं करोति दक्षिणं कर्णमभिनिधाय वाग्वागिति त्रिरथास्य नामधेयं करोति वेदोऽसीति तदस्य तद्गुह्यमेव नाम भवत्यथास्य दधि मधु घृतं संनीयानन्तर्हितेन जातरूपेण प्राशयति भूस्ते दधामि भुवस्ते दधामि

स्वस्ते दधामि भूर्भुवः स्वः सर्वं त्वयि दधामीति २५ अथैनमभिमृशति अश्मा भव परशुर्भव हिरण्यमस्तुतं भव आत्मा वै पुत्रनामासि स जीव शरदः शतमिति २६ अथास्य मातरमभिमन्त्रयते इडासि मैत्रावरुणी वीरे वीरमजीजनथाः सा त्वं वीरवती भव यास्मान्वीरवतोऽकरदिति

...ान राङ्ग्याया भ्यो भर्यारन्नेथाव्वसु विद्य सुदत्रः।यो।तद्विश्वात्पुष्यासिद्धा र्याग्नि सरस्वतीतिमिद्ध्यातेवेकरितिा।२८।तेद्वा एतमाकुरतिपिता वत्ता भरतिपित महे।बता भूः परमां वत काष्ठां प्राप श्रियायशसा ब्रह्मवर्चसेन य एवं विद्वो ब्राह्मणस्य पुत्रो जायत इति।२९।अथ वं०॥ शास्त्रिरिदं वयं भारद्वाजीपुत्रा...
त्सीमांडवीपुत्राद्वात्सीमांडवीपुत्रः पाराशरीपुत्रात्पाराशरीपुत्रो गार्गीपुत्राद्गार्गीपुत्रः पाराशरीकौंडिनीपुत्रात्पाराशरीकौंडिनीपुत्रो गार्गीपुत्राद्गार्गीपुत्रो गार्गीपुत्राद्गार्गीपुत्रो बाडेयीपुत्राद्बाडेयीपुत्रो मौषिकीपुत्रान्मौषिकीपुत्रो हारिकर्णीपुत्राद्धारिकर्णीपुत्रो भारद्वाजीपुत्राद्भारद्वाजीपुत्रः पैंगीपुत्रात्पैंगीपुत्रः शौ-
नकीपुत्राच्छौनकीपुत्रः काश्यपीबालाक्यामाठरीपुत्रात्काश्यपीबालाक्यामाठरीपुत्रः कौत्सीपुत्रात्कौत्सीपुत्रो बौधीपुत्राद्बौधीपुत्रः शालंकायनीपुत्राच्छालंकायनीपुत्रो वार्षगणीपुत्राद्वार्षगणीपुत्रो गौतमीपुत्राद्गौतमीपुत्र आत्रेयीपुत्रादात्रेयीपुत्रो गौतमीपुत्राद्गौतमीपुत्रो वात्सीपुत्रा...
पुत्रो भारद्वाजीपुत्राद्भारद्वाजीपुत्रः पाराशरीपुत्रात्पाराशरीपुत्रो वार्कारुणीपुत्राद्वार्कारुणीपुत्र आर्तभागीपुत्रादार्तभागीपुत्रः शौंगीपुत्राच्छौंगीपुत्रः सांकृतीपुत्रात्सांकृतीपुत्रः।३१।आलंबीपुत्रादालंबीपुत्र आलंबायनीपुत्रादालंबायनीपुत्रो जायंतीपुत्राज्जायंतीपुत्रो मांडूकायनीपुत्रान्मांडूकायनीपुत्रो मां-
डूकीपुत्रान्मांडूकीपुत्रः शांडिलीपुत्राच्छांडिलीपुत्रो राथीतरीपुत्राद्राथीतरीपुत्रः क्रौंचिकीपुत्राभ्यां क्रौंचिकीपुत्रौ वैदभृतीपुत्राद्वैदभृतीपुत्रो भालुकीपुत्राद्भालुकीपुत्रः प्राचीनयोगीपुत्रात्प्राचीनयोगीपुत्रः सांजीवीपुत्रात्सांजीवीपुत्रः कार्शकेयीपुत्रात्कार्शकेयीपुत्रः।३२।प्राश्नीपुत्रादासुरिवासिनः प्राश्नीपुत्र आसु-
रायणादासुरायण आसुरेरासुरिर्याज्ञवल्क्याद्याज्ञवल्क्य उद्दालकादुद्दालकोऽरुणादरुण उपवेशेरुपवेशिः कुश्रेः कुश्रिर्वाजश्रवसो वाजश्रवा जिह्वावतो बाध्योगाज्जिह्वावान्बाध्योगोऽसिताद्वार्षगणादसितो वार्षगणो हरितात्कश्यपाद्धरितः कश्यपः शिल्पात्कश्यपाच्छिल्पः कश्यपः कश्यपान्नैध्रुवेः क-
श्यपो नैध्रुविर्वाचो वागंभिण्या अंभिण्यादित्यादादित्यानीमानि शुक्लानि यजूंषि वाजसनेयेन याज्ञवल्क्ये नाख्यायंते।३३।ब्राह्मणं।५।।सप्तमः प्रपाठकः समाप्तः।।कंडिका संख्या।१०१।

॥ श्रीसंवत १८०८ शाके १६७३ पोषकृष्ण ४ चंद्रे याज्ञिकदेवकृष्णसुतद्वि जयकृष्णलक्ष्मणात्मजकृष्णसुतः रवीन्द्रकृष्णनी पोथी कांड १४ तथा नैरुक्त अध्याय १३ मले पत्र २२३॥

॥ शुक्लविश्वेश्वरे पोथी कांड १४ नैरुक्त बेवानो कृष्णार्पण आपिजो। विजयकृष्णने आपी आपी सारी

१९५

२५४

द्वन्द्वमुदयह्वंस्तस्यान्तायनाष्ट्रनिवातयज्ञमतन्वततायोहविषएतं द्वन्द्वमुद्यछतितस्यान्तायनाष्ट्रनिबातयइंतनुत
नंक्रियातद्वन्द्वाएषऽद्वघ्छतियापःप्रणयतियावा ऽ प्रतिष्ठितानं द्वन्द्वमुद्यछतिनिनऽराज्ञोस्तुद्यंतुऽसऽहेनऽ ~~...~~ श्य
नत्तितस्माऊर्द्धपात्यसादयति।१८स्ता ऽ उत्तरेणाहवनीयंप्रणयति।यावा ऽ आपाद्रृषाग्निर्भिर्युनामवितत्प्रजननंक्रियत एवा
हत्यसादायत्वा ऽ अनाप्ताःसादायस्सयदतिहत्यसादायदक्तिवा ऽ आप्नश्चापांचद्विश्रोत्रयमिवसयाथवहतदाग्नर्नवतियन्नास्यापृ
दुसंप्राप्यावात्तरेणाहवनीयंप्रणयति।२२अथटालेःपरिस्तृणाति।द्वंद्वंपात्राण्युदाहरतिशूर्पंचाग्निहोत्रहवणींचस्फ्यंचक
पालयद्वीर्दद्वंद्वविर्धीर्यदावीर्योसऽरभितऽथतद्वीर्यंनवतिद्वंद्वंवेमिथुनंप्रजननंमिथुनामवितप्रजननंक्रियातारस्त्राह्मणं।१
वेष्टीवहियशं।१अथद्वाचंयच्छति।वाग्वैयज्ञोविद्वद्वौयज्ञंतनवा ऽ इत्यथप्रतपतिप्रत्युष्टंरक्षःप्रत्युष्टा ऽ अरातायाग्निष्टमऽर
पहंति।३अथप्रेत्युर्वंतरिक्षमान्वमीत्यंतरिक्षं वा ऽ अनुरक्षरत्यमूलमुभयतःपरिछिन्नंयथायंपुरुषामूलउभयतःपरि
यछाल ऽ सयद्वाघ्नतल्करवाणीतितस्मादनसएवरक्षीघाताय नमावान्न नोनमाहिवान्मनस्तस्माद्दाबक्रनयत्नोंम
नकुन्यो नस्त्राये ~~...~~ हस्मन्नयाग्रहं तितहजीन्प्रतिनस्वायेयनऽप्यासुस्तोन्यतहिप्राक्रतानियज्ञाग्रहं निर्मिमाइति
तांधिपुंचामतियतातात्रवयुजंतितातांधिपुंचेति।८तस्यवाएतस्यानसोग्निरवधूरग्निर्हिविधूरयथएनद्दहंत्यग्निदग्धमिवे
क्षर्वतितंपूर्वयंवयंपूर्वाग्निदल्यग्निर्ध्येषधुर्यस्मामतदल्यप्यत्रवतिहविर्दीघ्यस्तस्माएवितंनिक्रुततयाहेनान्नाष्ठातियंतमग्नि
मीणामानिवन्नातीतिादवानामसिवछितमऽसस्तितमंपशितमंजुष्टतमंदवहूतमं।अक्रुतमसिहविर्धानंद्दंह ऽ स्वमाक्षोरित्यन

[illegible] पत्र·१७

[illegible] पत्र·१८

[illegible] पत्र·१९

[illegible] पत्र·२०

[illegible] पत्र·२१

[illegible] पत्र·२१

[illegible] पत्र·२१

[illegible] पत्र·२३

[illegible] पत्र·२३

[illegible]

[illegible] पत्र·२४

[illegible] पत्र·२४

[illegible] पत्र·२५

[illegible] पत्र·३०

[illegible] पत्र·३४

[illegible] पत्र·२० [illegible]

[illegible] पत्र·२१ [illegible]

[illegible] पत्र·२३ [illegible]

[illegible]

समाप्रकाशःमात
मानुविप्रानुगृह
रोत कर्ले षश्रीउम
करनाथेषुहत:प्रे
कृतानतपःसंउत
यावक्षिहोरजीवा
रोदाजातीदामरो
रोमेनेप्राहए सो
फउशप्रविषे४॥
तुपडानाएउरुक
होर पाठ पूगलाशम
प्रेतकीप्रावसी
लिखतंकाशी रा
महिनाफ ल